BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
166
G
9
NAPOLI

140
5
13

TEMPLVM OMNIVM IVDICVM

PONTIFICIAE, CAESAREAE, REGIAE, INFERIORISQVE POTESTATIS:

Auctore D. Lancellotto Conrado Laudenſe, Iuriſconſulto Celeberrimo:

Opus Theologicæ, Canonicæ, Ciuiliſque facultatis profeſſoribus valde vtile.

Cum Indice locorum inſignium Locupletiſsimo.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS,
Apud Franciſcum Zilettum.
M D LXXV.

CAROLO BORRHOMAEO
CARDINALI ILLVSTRISS.
ET INSVBRVM ARCHIEPISCOPO
VERE SANCTO.

Marius Conradus, Iureconſ. S. D. P.

SVPERIORIBVS *annis, cum in humanis ageret piiſſimus Pius. IIII. Pont. Max. Chriſtianæ Reipublicæ tunc labentis & labefactæ reſtitutor: qui quidem vt dignus tuus Auunculus, ita & tu dignus fuiſti illius ex ſorore Nepos: Parens meus Iurec. qui iampridem ipſum in Ticinenſi Gymnaſio probe nouerat, ac etiam cum eo non mediocrem familiaritatem contraxerat, has elucubrationes eidem cum adhuc viueret, dicauit; vt eius erga ipſum amoris, obſeruantiæ, & grati animi monumenta eſſent. Verum morte præoccupatus, in lucem dare non potuit. Quare in ſcrinio clauſæ, multos annos latuêrunt; cùm propter varias rerum familiarium occupationes, & ſtudia Iuris Pontificij Cæſareiq́;, ad hanc rem (& ſi maximè id percuperem) animum ac oportunam curam adhibere mihi non licuerit. Quamobrem (Præſul ſanctiſſime) cum vterque diem ſuum præclarè obierit, eaſdem nunc tibi offero; vt ſi libuerit, beatiſſimi illius auunculi tui curam & vicem ſubeas, ac tuam (vt ita dicam) hæreditatem agnoſcas, atque ab æmulorum aculeis, & maleuolorum morſibus protegas ac tuteris. Quod ſanè tibi haud difficile erit, cum immortalium tuarum Virtutum ſplendidiſſimum exemplar; Momis, Zoilis, & facinoroſis omnibus, metum & terrorem incutiat: ſtudioſis verò & probis viris gratiam atq; amorem conciliet. Proinde, ſi tu hanc curam ſuſceperis, nullum detracturum, nullum canino dente laceraturum hoc opus planè ſcio: quin potius, quemadmodum vitæ tuæ integritate, plurimos ad bene & Chriſtianè viuendum allexiſti: ita etiam non paucos ad hoc opus & perlegendum & fouendum inuitabis, duces, ages: cum te hilari fronte, & animo prompto id ſuſcepiſſe & complexum*

fuiſſe perſpexerint. Solent enim homines, & vitam, & mores ſui præcipuè ampliſſimi Antiſtitis imitari, & quæcunq; ab eo fieri conſpiciunt, vel eum honeſte ſectari, ſummo ſtudio animis proprijs imprimunt, eademq; amplexari & aſſequi, omni cura & opera moliuntur & ſtudent. Nec planè diffido, me abs te hanc gratiam accepturum; cum bonorum, fautor, ſapientiæ ſtudioſus, pietatis cultor ſemper fueris; ac eorum qui ſcientia & morum grauitate, vitæq; probitate cæteris præſtant, amantiſſimus; eos enim ea benignitate, ea humanitate, eo præſidio foues, laudas, iuuas, vt tui cauſa maximopere ſit auctus ſapientum numerus & ordo; qui quidem Chriſtianæ Reipublicæ plurimum proſunt, & indies maximè proderunt: Quippe deſiderium, & amor ſapientiæ, ſub honeſta laude eorum, qui cœteris meritò præſunt, ſemper augeſcit & accenditur: Contrà, cum apud eoſdem ſtudium laudis torpet, ac virtus contemnitur, ſtudioſi etiam deficiunt, vitia pululant, & apud omnes virtus iacet, & deprimitur. Tu igitur, qui es firmiſſimus Eccleſiæ Cardo, & ex adamante immobilis columna, ac fulgentiſſimum ſpeculum, in quo certè homines benè rectéq; viuendi formulam intueri debent, bonis artibus ſumme faues, ſtudijs literarum oblectaris, laboribus ac ſumptui non parcis; vt ſcilicet bonorum numerus creſcat, nihil autem decreſcat. Hinc collegia inæſtimabili ſumptu, & munificentia extruis, magnis conſtitutis reditibus, in quibus opt. adoleſcentes, omnes liberales artes optime perdocentur & erudiuntur: nè certè, inopia & egeſtate, ab inſtituto reuocentur, atque à literarum ſtudijs inuiti diſtrahantur. Sed quis, innumerabilia tuæ pietatis egregiæ opera ſe poſſe exactè recenſere ſperauerit? cum ex immenſis reditibus, & bonis maiorum tuorum, & ſacerdotijs ab auunculo tuo immortali viro, in te iure ac merito collatis, modicum tibi retinueris, cætera omnia in vſus pios largiſſime erogaueris; ex eoq; modico ſemper aliquid ſubtrahas, ac pauperibus diſtribuas. Hæc profectò ſunt opera Deo Opt. Max. quam acceptiſſima: quæ (quæſo) eloquentia, quæ facundia, quod ingenium, tua in rempublicam Chriſtianam merita, explicatè reddere poſſet, & dicendo exæquare? Ego certè, inopia meæ orationis, vereor, aliquid potius ex tuarum laudum immortalium cumulo ſubtrahere, quam quicquam addere. Quamobrem ſatius eſſe duxi ſilere, quam pauca, eaq; inornatè dicere. Non deſinam tamen, te ſemper admirari, ſemper colere, ſemper obſeruare. Vale lux mundi, ſal terræ, Eccleſiæ columna firmiſſima.

LANCELLOTT. CONRADVS IVRISCONSVLTVS LAVDENSIS.

PROOEMIVM.

VNVM, & Primum Motorem eſſe, à quo cœleſtia, & tota Natura, quadam ratione, & lege, moueantur, prodiderunt omnes ſapientes. Eo ordine, vt in his inferioribus, non ſecus ac in ſupernis illis, diſtinctas quaſdam poteſtates conſtituiſſe, admirabiliter videatur. Is, qui eſt Rector, & Deus ſempiternus, Trinus, & Vnus, in primis humanam naturam, veluti magis amatam, & deſideratam, regit, & fouet. Huius enim cauſa, parata elementa, animantia, & alia ſunt omnia: Diuinamq́ue etiam in ea immiſcuit animam, & rationem; qua duce, æquum ab iniquo, ſcernere, & eligere quiſque poſſet, & deberet. Hocq́ue bonum vniuerſi, in ordinatione, per ipſum poſitum eſt: adeo vt ſuperiora quidem, ineffabili quadam rectitudine, & concordia, ducerentur. Inferiora vero hæc, ad illorum ſimilitudinem, & exemplum, ſe haberent, interceptaq́ue forent; & quæ ſancta, iuſta, & honeſta eſſent, appetere, obſeruare, colere. His vero contraria, prophana, iniuſta, & turpia, contemnere, euitare, & prorſus deteſtari, ſcirent, & deberent homines. Quę taliter inſtituta ſub præcepto, leges appellari, libuit. Verumtamen cum contingeret, maximè propter amorem, & odium: & cæteris perturbationibus, captos mortales, à recto diſcedere: conſtituti ſunt ſuprẹmi Principes, magiſtratus, & Iudices: Quorum ſolicitudine, & cura, cogerentur errantes, & iniqui, obſeruare rite prodita iura; quique ea tempeſtiue exercerent; Indeq́ue vniuerſum orbem, bene imperando, regendo, iudicando, coercerent; & pacatum, & glorioſum (cum Regere ſit quid diuinum) inſtar primi, & Diuini Rectoris, ad quem omnia referuntur, & ordinantur, redderent. Hæc cum mirabilia eſſent, delectabilia viſa ſunt. Quapropter ſeſe mihi obtulit, Maximi templi forma; quod Pancriton, recte appelletur; in quo, cuiuſcunque cenſuræ, & auctoritatis, Principes, Rectores, & Iudices, ſuo quiſque decoratus diademate, corona, ſceptro, & ſolio; ſub propria imagine, maxima cum maieſtate, ſuo ordine, conſpiciebatur: Quale omnium Deorum Templum, M. Agrippæ opus, quod Pantheon dixere, Romę adhuc viſitur. Qua de re in eam cogitationẽ deſcendi; vt propoſuerim, omni ſtudio, & diligentia: cum mundum regant duæ perſonæ (ſubordinatæ tamen) Regalis, & Sacerdotalis, à qua Imperium proueniat. Hinc exorſus ab Imperatore, de omni alio Rectore, & Iudice temporali: Illhinc à Pontifice Max. de omni alio rectore, & iudice eccleſiaſtico, gradatim, & de eorum officio, & præſtantia, differere: in Breuiarium fere, veriores concluſiones, latius in vtroque iure, & ſparſim apud Illuſtres auctores, poſitas, ventilatasq́;, hauriendo, & perſtringendo. Quorum tamen multa, conſulto prætermiſi: plurima ab ipſis omiſſa, collegi: quod & ante me, in eorum varijs, & diuerſis traditionibus, plurimi obſeruauerunt. Vnde ſi non eruditionis, aut ingenij, quid preclarum: ſaltem curioſi laboris, qui quandoque aliqua geſta, & priſca monumenta, hiſtorici more, perquirat, opus ædidiſſe, videri poſſent: In quo citiſſime reperiri contingat, quam pręcipue perſonam, in prædictis agere par ſit, deceatq́ue. Nam (vt aiunt) Principatus, & Magiſtratus, virum oſtẽdit. Nec ibo inficias, me in hoc ſtudio, quandoque minus docte, accurateq́ue forſan verſatum: Cui occurrere malo, fas ſit, vbi contigerit; ex his quæ in adagio ſunt, ſcilicet;

Difficile eſſe hominem exiſtere,& non errare;Nam in non aſſecutis,præcipue magnis,vo luiſſe, ſat erit. Excitarunt enim quandoq; etiam ſtudium & ingenium meum,adeo prouocarunt,inter alios,inſignes uiri,Patres,& conterranei mei,Oldradus Pontanus; Martinus Garratus:Ambroſius Vignatus,Laudę oriundus:& Camillus Viſtarinus,Iureconſultiſſimi:Quorum commentaria lectitare,& admirari præclara monumenta ſæpe conſueui;vt fere laceſſitus, hanc prouinciam aggreſſus cenſeri poſſim : Quam quis mihi iucundiſsimam fore,nō recte ominabitur. Ex quo Petrus Pau.Arigonus,Ill.Præſes,& Regius Conſiliarius, Mediolanenſis Prouinciæ : & cum eo Petrus Ant. Marlianus:Io.Baptiſta Raynoldus Daneſius Philidonus, Marcus Ant. Caymus, in hac re, arbiter etiam ſpecialiter conſtitutus : Paulus Alia, Ludouicus Mazenta, Octauianus Bignamus, vti Laudenſis, Regio decreto Senator electus : Iulius Clarus, Polictonius Mediobarba:

Molineus:& Scipio Simonetta & Leonardus Herera, Iureconſultiſſimi, & perſpicui Senatores,in lucem prodire poſſe, Senatuſconſulto decreuerunt. Atq; demum Pius. IIII. Pont. Max. hoc Templum, vti ſacrum, per manus impoſitionem, confirmauit, Tanta igitur auctoritate freti, ad Temporalia inprimis, vti frequentiora, & quæ ad finem ſpiritualium ordinantur,accedamus. Quorumque Imperatorem, cęterosque Rectores, ipſum ſuo ordine inſequentes, tanquam propugnatores, & anteſignanos, præ ire recte diſponendum ſit.

Diuiſio, & ſubordinatio Operis.

1 *Ordo in facto obſeruatus, ſignificat ordinem intellectus.*
2 *Ordo eſt propria natura, rerum naturalium.*
3 *Bonum vniuerſi, conſiſtit in ordinatione, quia omnia ordinem habent, licet diuerſo modo.*
4 *Ordo magnus differentiæ, ſeruat vniuerſitatem creaturarum, qua non poterat alia ratione, ſubſiſtere.*

DICTVRVS De omni Iudice Eccleſiaſtico, & Seculari : talem poſſe ſeruari ordinem, non prætermittendum, duxi. Vt ſcilicet totam hanc traditionem, in
1 duos libros diuiderem. † Plurimum enim confert ordo : qui in facto obſeruatus, ſignificat ordinem intellectus, vt inquit Bal. in l. contractus, colu. 2. C. de fid. inſtr. per. c. in Chriſto pater. de conſecra. diſt. 2. & ex Bald. tradit Iaſ. in rub. C. de iure emphit. Ordinem eſſe figuram ſubſtantię, vniuſcuiuſque rei : Et ſcire quid facias, neſcire autem quo ordine : non eſſe perfectæ cognitionis, teſte etiam Diuo Ambroſio, Et
2 vt perſpicatius lib. 3. c. 2. de Cœlo & mundo, dixit Philoſoph. † Ordo eſt propria natura, rerum na
3 turalium. & idem lib. 12. Metaphiſ. ſcripſit. † Bonū vniuerſi, in ordinatione conſiſtere: quia omnia
4 ordinem habent, licet diuerſo modo. Vnde recte diſponitur, in: c. fi. iunctà glo. diſt. 89. † Vniuerſitatem creaturarum, non poſſe alia ratione ſubſiſtere, niſi eam magnus ordo differentię, ſeruaret; prout Coeleſtium militiarum exemplar, nos inſtituit, quia dum ſunt Angeli, ſunt Archangeli, qui in Poteſtate & Ordine, non ſunt æquales.

Proinde in Primo Libro, diſponens per Capita, ſubiectam materiam, illam explicabo principaliter ; ſubijciendo cuilibet Capiti, propriam, & ſubordinatam perſonam : Hac ſerie.

Contenta in I. Lib. per Capita.

De Imperatore.	*Cap. I.*	*fol.* 1	*De Comite.*	*Cap. VI.*	106
De Rege.	*Cap. II.*	97	*De Præſide, & Senatorib.*	*Cap. VII.* *fol.*	107
De Principe.	*Cap. III.*	104	*De Procuratoribus Cæſaris.*	*Cap. VIII.*	109
De Duce.	*Cap. IIII.*	104			
De Marchione.	*Cap. V.*	105			

Primuum autem Caput Imperatoris, apte viſum eſt ſubordinare, & diuidere principaliter, in quatuor Paragraphos, plures verſiculos complectentes: Quandoque per queſtiones procedendo; vt ſcilicet inſcribatur,

§. I. *De ornatu Corporis, Imperatoris. Vbi hæc continentur.*

ORdo ſedendi per Pontificẽ, cum Imperatore. ibi, ſequẽdo. fo. 1
Imperatores qui fuerint; qui ſint hodie. ibi, Imperatorium. 1
Religionis Chriſtianæ obſeruantia apud Imperatorem, ibi, Inſpicere. 1
Coronatio Imperatoris, ex triplici corona. ibi. Coronam. 1
Quæſtio. I. an Coronatio poſsit delegari. 2
Quæſtio. II. an Coronatio poſsit fieri extra vrbem Romæ. 2
Queſtio. III. an ante Coronationem appellatur Imperator. 3
Queſtio. IIII. an priuilegia, ante Coronationem, valeant. 3
Enſem & Arma, quare gerat Imperator. ibi, Gladium. 4
Quæſtio. I. an Arma, & bella præceſſerint leges. 4
Quæſtio. II. an Doctor ſit Militi præferendus. 5
Imperator eſt totius Mundi Dominus, &c. ibi. Orbem. 8
Quæſtio. I. an vnus tantum ſit eſſe ve debeat Imperator. 9
Quæſtio. II. an viuente Imperatore poſsit eligi Rex Romanorum. 10
Veſtium, & Palij myſterium, in Imperatore demonſtratur. ibi, Purpureo. 11

§. II. *De ornatu Animi Imperatoris, & Electione. vbi hæc.*

VIrtutes, quæ decent Imperatorem. ibi, Non ignorabam. 11
De Electione, & Electoribus Regis Romanorum. ibi, Electio. 12
Quæſtio. I. Cuias, Quiſue eligendus ſit Rex Romanorum. 12
Quæſtio. II. Quomodo Papa potuerit transferre Imperium, & Electionem Regis Romanorum in Germanos. 13
Quæſtio. III. an alius, quam natione Germanus poſsit eligi Rex Romanorum. 14
Quæſtio. IIII. Quomodo ſe habeant Electores, circa Electionem Regis Romanorum. 16
Quæſtio. V. quibus ex cauſis, Electus in Regem Romanorum reprobetur per Papam. 17

Cauſæ reprobationis hæ ſunt:

Sacrilegium.	17	*Periurium.*	19
Excommunicatio.	17	*Eccleſiæ perſecutio.*	19
Tyrannis.	18	*Ambitio.*	20
Hæreſis.	18	*Crimina publica, infamantia.*	20
Paganitas.	19		

Quæſtio. VI. à quo, & quibus ex cauſis, deponatur Imperator. 20

§. III. *De obligationibus Imperatoris. vbi tenetur.* *fol.* 21

1 Romanam Eccleſiam defendere. 21
2 Iura Papæ, non vſurpare. 22
3 Non debet habitare in ſede Rom. 22
4 Filius debet eſſe, non præſul Eccleſiæ. 22
5 Imperij, & ſubditorum commoda curare. 22
6 Iuſtitiam colere. 23
7 Legibus viuere, licèt ſolutus dicatur. 23
8 Contractus Iuriſgentium, obſeruare. 24
9 Plenitudine poteſtatis vti, tũ cum cauſa. 24
10 Pacificus debet eſſe. 24
11 Bella prouocatus tantum, mouere. 25
12 Perſonaliter non pugnare. 25
13 Duellum debet prohibere. 26
14 Vſuras debet tollere. 56
15 Conſultatione debet vti. 57
16 Aditus ad eum, debent eſſe faciles. 58
17 Manſuetus debet eſſe. 59
18 Veritati accurate perquirere. 59
19 Pronunciare ſuper cognitis, ſecundum conſcientiam, omiſſo ordine iudiciario. 59
20 Perſonarum non acceptor. 60

21 Du-

21 Dubitationes iudiciorum interprætari. 60
22 Abuſus tollere. 61
23 Liberalis debet eſſe. 62
24 Sortilegia curare. 62
25 Pro officialibus ſuis iniuſtis tenetur, 63
Duelli tractus, illhinc excerptus.

Generales Concluſio.

Pars Prima. vbi.

Duellum prohibitum eſt omni iure, con. 1. 20
Duelli origo, & quid ſit proprie, conclu. 2. 27
Ex quibus conſtet conc. 2. 27
Deffert à iudicio contentioſo conc. 3. 27
Fit propter innocentiam: & veritatem, concl. 4. 27
Fallax, eſt concl. 5. 27
Deo auctore eſt ſuſcipiendum, concl. 6. 28
Calliditas admittitur. concl. 7. 28
Equalitas eſt ſeruanda concl. 8. 28
Reſtringendum: tanquam odioſum concl. 9. 28
Verba ſunt caute attendenda. concl. 10. 28
Verba pro proferere interprætant. concl. 11. 28
Conuenta ſunt obſeruanda. concl. 12. 28
Conſuetudo attenditur. concl. 13. 28
Inde ius ciuile: vel aliud. concl. 14. 29
Duellare eſt actus nobilis. conc. 15. 29
Principium in rixa attenditur. 16. 29
Iniuria fit multipliciter. concl. 17. 29
Iniuria, ſola pœnitentia non reuocatur. 18. 30
Iniuria, iniuriam tollit. concl. 19. 30
Iniuria, vbi vera ſit: quid agitur. concl. 20. 31

Pars Secunda, de prouocante. vbi.

Procurator alius iniuriæ: alius eſt certaminis: & quilibet admittitur, qui non prohibetur. concl. 21. 31
Prouocatio fit in re dubia. concl. 22. 32
Cartularum tranſmiſsio: & forma. 23. 32
Monitio & requiſitio pugnæ. concl. 24. 32
Admiſsio vel recuſatio pugnæ. concl. 25. 32
Pœnitentia à pugna quando licita. 26. 33
Prouocanti non licet, quod non licet prouocato. 27. 33
Prouocans volens mutare quærelam. cocl. 28. 33
Mutatio querelæ prohibita. concl. 29. 34
Iudex qui prohibere certamen poteſt. 30. 34
Dux exercitus prohibet certamen. conc. 31. 34
Principales regular. pugnare debent. 31. 34
Quando liceat pugnare per alios concl. 33. 34
Campionum materia. concl. 34. cum ſeq. 34
Campi electio, & Iudicis, eſt prouocati. 42. 36
Proceſſus præſentatur iudici. concl. 43. 36
Certamen iudex concedit, concl. 44. 37
Ingreſſus campi. 45. 37
Impedimentum excuſat. concl. 46. 37
Prouocator probat enſe. 47. 37
Percutere quis primo debeat. 48. 37
Non datur prouocanti noua dilatio. 49. 38

Pars Tertia, De prouocato. vbi.

Prouocatus quis dicatur. concl. 50. 38
Caſus permiſsi duel. etiam per longobardos. 51. 38
Prouocatus quiſque curare detur fieri. 52. 39
Exceptiones. aliæ dilatoriæ: aliæ peremptoriæ concl. 53. 39
Dilatoriæ à tempore, loco, iudice. 54. 55. 39
A cartula generali, incerta, conditionali. 56. 39
A tua non intereſt. concl. 57. 39
A Quærela prima finienda. concl. 53. 39
A campione dando. concl. 59. 40
Ab æqualitate ſeruanda. concl. 60. 40
A prohibitione ſuperioris. 61. 40
Peremptoriæ ſunt a tempore: extra diem. 62. 40
A cauſa clara: ex vera probatione. 62. 63. 40
A cauſa: in qua non ſunt indicia. 64. 40
Ab electo iudice ciuili. 65. 40
A die belli finita concl. 66. 41
A cauſa non graui: concl. 67. 41
A bonorum contentione, concl. 68. 41
A Pace facta concl. 69. 41
A conuentione ſtipulata. concl. 70. 41
A prima querela terminanda. 71. 41
Ab inhabilitate perſonæ. concl. 72. 41
Ab officio eorum qui patrini dicuntur. 73. 42
A crimine: & infamia: concl. 74. 42
A ſuperiore diuidente pugnam. 75. 43
A nobilitate, concl. 76. 44
A dignitate concl. 77. 44
Ab Imperatore contra inferiorem. 78. 45
A Rege contra Regem, non excipitur. 79. 45
A dignitatem habente contra nobilem: licèt ex quatuor gradibus excipitur concl. 80. 45
A prouocante non excipitur contra prouocatum. 81. 46
Temperandus, prouocator furens concl. 82. 46
Prouocatus obſeruat multa, vti prouocator. 83. fol. 46
Armorum electio: eſt prouocati concl. 84. 46
Arma qualia ſint eligenda concl. 85. 47
Prouocati partes in congreſſu, concl. 86. 48

Pars Quarta, de Iudice. vbi.

Pugna impertinenter fit ſine iudice concl. 87 fol. 48
Iudex competens quis ſit concl. 88. 48
Iudex audit partes: & videt proceſſum. 89. 48

Iudex concedit duellum ex cauſa concl.90. 48
Iudex concedit campum aptum,concl.91. 48
Arma aut fracta, aut cadentia: iudex prohibet iterum dari,concl.91. 48
Iudex expectat exitum belli.concl.93. 49
Iudex abſoluit, aut condemnat,concl.94. 49
Iudex appel.regular. admittit. concl.95. 50

Pars Quinta, de Victoria. *vbi.*

VIctor dicitur quis aut victus, etiam per diſdictam tacitam, vel expreſſam: conclu.96. 51
Victoria acquiritur vbi quis extra campum expellitur vel aufugit. concl.97. 51
Victoriæ varij caſus remiſsiue concl.98. 52
Victoriæ effectus eſt: vt iuſta pugna cenſeatur:& inde gloria procedat concl.99. 52
Item effectus eſt, expenſarum condemnatio:& captiuitas victi.concl.100. 52

Pars Sexta, de Pace. *vbi.*

PAx, finis belli amplectenda: quæ multa bona inducit. concl.101. 53
Pacem inuitus non cogitur quis inire. 102. fol. 53
Pax fit per volentes: conſulentes tamen honori: 103. 53
Iniurijs verbalibus, quomodo ſatisfiat vt pax locum habeat, conc.104.cum ſeq. 54
Iniurijs facti,quomodo ſatisfiat; in ineunda pace concl.110. 55

§.IIII. *De Praſtantia, & Potentia Imp.* *vbi. fol.63*

1 Dominium habet vniuerſale. 64
2 Legem generalem, ſolus condit. 64
3 Ius commune,& poſitiuum tollit. 65
4 Statuit contra ius naturale,& gentium;ex cauſa. 69
5 Ius diuinum, ex cauſa interpratatur. 69
6 Reſcripta concedit,etiam contra ius. 70
7 Priuilegia poteſt concedere. 70
Iuriſdictiones concedit. 71
Immunitates præbet. 71
Dignitates confert. 72
Maior Domus, eſt ſummus officialis. ibi.
Cancellarij magni officium. 73
Theſaurarij officium. 74
Cubicularij officium. 74
Pincernæ officium. 74
Seneſcalchi officium. 74
Scutiferi Magni officium. 75
Spectabiles officiales, qui ſint. 75
Clariſsimorum officia,quis habet. 75
Comites palatinos creat. 75
8 Priuilegia poteſt renocare. 76
Feuda non reuocat ſine cauſa. 77
9 Aſſertioni ſolæ Imp.ſtatur. 77
10 Iudicat in cauſa propria. 78
11 Collectas, & gabellas imponit. 78
Monetæ cudendæ ius habet. 79
12 Infideles in auxilium inuocat. 79
13 Dignitatis bona alienat,in caſibus. 79
14 Concilium generale quandoque conuocat. fol. 80
15 Reges coronat. 80
16 Partis ad concordiam cogit. 81
17 Damnatos reſtituit. 81
18 Delinquentes etiam ipſemet interficit. 82
19 Arma prohibet deferri. 83
20 Legitimos etiam omnino ſpurios facit. 84
21 Ciuilitatem concedit. 85
22 Primogenituram ſtatuere poteſt. 86
23 Debitoribus dilationes indulget. 87
24 Cauſa iuſta in Imperat. præſumitur. 88
25 Iudex eſt competens, omnibus Principibus. 88
26 Sententiam inappellabilem profert. 89
27 Obedire ei omnes debent. 90
De impotentia Imperatoris. 92
28 Ius naturale, & gentium non tollit. 92
29 Ius diuinum non tollit. 92
30 Dignitatis iura, & regalia, non alienat. fol. 94
31 Exempla plura repetita, impotentiæ Imperatoris. 96
32 Mortem euitare non poteſt Imperator. fol. 96

Cap.II. de Rege. vbi.

§.I. *De origine Regum, vbi hæc continentur.* 97

REgum origo. 97
Quæſtio.1.Quomodo primogenitus in Regno ſuccedat. 98
Quæſtio. 2.Quomodo ſuccedatur in Regno, poſt primogenitum. 100

§.II. *De officio Regum, vbi hæc. fol.* 101

Regium officium, quale ſit, in pluribus:etiam dictum in Imperatore:& in Pontifice Max. repetitum. 101

§.III.

§.III. *De Magnitudine Regum. vbi, multa.* 102

Caput. III. de Principe. vbi. 104
De Nomine, & honore eius.

Caput. IIII. de Duce. vbi. 104
Quis ſit, & Qualis.

Caput. V. de Marchione. vbi. 105
De Origine, & Dignitate eius.

Caput. VI. de Comite. vbi. 106
Quis dicatur; & de eius Iuriſdictione.

Caput. VII. de præſide, & ſenatoribus vbi. 107
Qui ſint: & de eorum Curia.

Caput. VII. de Proc ratoribus Cæſaris, vbi. 109

In Secundo libro, in quo Iudices, & Rectores Eccleſiaſticos, complectimur: propo inſtitutum, & propoſitum ordinem, per Capita, eos pariter, in hunc modum ſubordinamus.

De Pontifice Max.	*Cap. I.*	110
De Cardinalibus.	*Cap. II.*	141
De Patriarcha.	*Cap. III.*	148
De Archiepiſcopo.	*Cap. IIII.*	150
De Epiſcopo.	*Cap. V.*	150
De Vicario Epiſco.	*Cap. VI.*	175
De Abbate.	*Cap. VII.*	178
De Archidiacono.	*Cap. VIII.*	184
De Priore conuentuali.	*Cap IX. fol.*	186
De Prapoſito.	*Cap. X.*	187
De Archipraſbytero.	*Cap. XI.*	188
De Praſbytero Parochiali.	*Caput. XII.*	189

Primum autem Caput, Pontificis Maximi, ſimiliter ſubordinamus; & diuidimus principaliter in Quatuor Paragraphos, plures verſiculos complectentes quandoque per Concluſiones; quandoque per Quæſtiones procedendo: ut (ſcilicet) inſcribatur.

§. I. *De Ornatu corporis, Pont. Max. vbi continentur.*

Pontificis Dignitas, maior quam Imp. ibi, Ad Interprætationem. 119

Quæſtio. I. An Eccleſiaſticæ dignitates, licet in gradu inferiores, ſint præferendæ ſecularibus. 110

Pontifices Max. qui fuerint, & qui ſint. ibi, Pontificis. 111

Conſiſtorium recte attribuitur Pont. Max. & Imperatori. ibi, In excelſo. 112

Humilitas, quæ decet Pont. Max. deſcribitur. ibi. Humilis. ibid.

Religionis Chriſtianæ obſeruantis. Pont, Max. ponitur, ibi, Deum. ibid.

Corona Pontificis max. triplex, aurea depingit. ibi Diademate. ibid.

Coronatio, & Electio Pont. poteſt fieri extra vrbem Rom. An ante Coronationem & Conſecrationem, Pontifex dicatur. anque ante coronationem, conceſsiones Pont. Max. valeant, ibi, In hac. 112

Cruce, recto Baculo ſuperpoſita, vtitur Pontif. Max. non curuo Paſtorali, ibi Crucis. ibid.

Clauibus duabus uti, oſtenditur Pont. Max. & ratio; ibi. Claues. ibid.

Pallium ſignificat plenitudinem poteſtatis; in multis recitatam, in Pont. Max. ibi Pallium. 114

Quæſtio. I. an Pont. Max. habeat plenitudinem poteſtatis, Spiritualis & Temporalis. ibi, Ex cõmemoratis. 615

§. II. *de ornatu animi Pont. Max. & electione, vbi continetur.*

Generalia, in Electione Pontificis Maximo ibid.

Aquibus; qua formula; & quo in loco, hodie deligatur Pont. Max. ibi, Quoniam itaque. fol. 116

Quæſtio. I. Quomodo ſe habeant Cardinales, in electione Pont. Max. 117

Quæſtio. II. An viuente Pontifice, poſsit à Cardinalibus, alter eligi; Et an ipſe Pontifex, poſsit ſibi eligere ſucceſſorem. 119

Quæſtio. III. an duobus electis in Pontifices, à

duabus

duabus partibus, valeat electio; & quis erit Pontifex. ibid.
Quæſtio. IIII. Quis, & qualis, eligendus ſit in Pontificem, Max. 120
Quæſtio. V. Quæ exceptiones militent, in Electione Pontificis Max. 12
Quæſtio, VI. Quibus ex cauſis, accuſari, iudicari, & deponi poſsit Pontifex Max. 122

§. III. *De obligationibus Pontif. Max. vbi tenetur.*

1 In cultu Dei, maiorem zelum, alijs habere. fol. 124
2 Subditorum communem vtilitatem reſpicere non priuatam. 124
3 Iuſtitiam colere, etiam ſecundum illa, quæ dicta ſunt, in capite Imperatoris, §. 3. Verſ. 6. fol. ibid.
4 Obligationes multæ, in quibus aſtrictus eſt Imperator, reperiuntur, in ipſo Pontifice militantes: & adduntur aliæ. 125

§. IIII. *de præſtantia, & Potentia. Pon. Max. vbi hæc.*

1 Pontificis præſtantia, & potentia, tam in ipſo quam in Imperatore, iam dicta, repetitur ſummatim, in ipſo. 125
2 Reſeruata Pontifici, à Speculo, & alijs iam ſcripta, enumerantur breuiter. 127
3 Papæ poteſt diſpenſando, in Matrimonio contrahi prohibito, vel in prohibito diſſolui. 128
4 Dignitates, & ordines, ſolus aliquos, qui exprimuntur, conferre poteſt papa; licet aliquos etiã conferant epiſcopi. 131
5 Ordinũ defectus, qui diuerſimode obijci poſſunt, diſpenſaretur per papam ſolum, veluti in ætate, vel in ordine, vel in Bigamia, vel Illegitimitate, vel Illiteratura, & alijs ſimilibus. fol. 132
6 In beneficialibus, & ſpiritualibus, abunde poteſtas Papæ, diſponendo, vel diſpenſando. fol. 135
7 In voto diſpenſat, vel continentiæ, vel obedientiæ, & paupertatis: & quando in alijs ipſe, vel epiſcopus. 138
8 In iuramento, in arduis, in magnis perſonis, in licito, & dubio, ſolus papa, diſpenſat, ex cauſa. ibid.
9 Concilium mundi totius generale, ſolus Papa conuocare poteſt: & illi præeſſe, 139

De Impotentia Pontif. Maximo.

10. Non poteſt tollere ius Diuinum, conſtitutione, vel Reſcripto, 139
Repetuntur multa exempla impotentiæ, in Pontifice: iam dicta in Imperatore: & de ipſo Pontifice tantum. 140

Caput. II. de Cardinalibus.

§. I. *de inſtitutione, & origine, Cardinalium.* 141
§. II. *de munere, & officio.* 143
§. III. *de Excellentia, & Pot.* 145

Caput. III. de Patriarcha. vbi,

§. *Vnus inſtitutionem, poteſtatem, & munus continet.* 148

Caput. IIII. de Archiepiſcopo. vbi,

§. *Vnus, quid oſtendit, quis is ſit, quantusvè, & eius curam.* 150

Caput. V. de Epiſcopo. vbi,

Principium; in quo imago, & ornamentorum eius: ſignificatus exprimuntur. 154

§. I.

§. I. de aſſumptione, & ordinatione epiſcopi. 156
Quis; qualisvè eligendus ſit Epiſcopus. ibid.
Exceptiones in electione epiſcopi. ibi.
Electio qualiter fiat; & obſeruanda, in ea. 157
Electio ante confirmationem, quale ius tribuat. 158
Confirmatio epiſcopi ponitur, remiſſiue. ibid.
§. II. de degradatione, & pœnis Epiſcopi. 159
§. III. de ſolicitudine, & officio Epiſcopi. 163
§. IIII. de dignitate, & Potentia Epiſcopi. 168
Potentia Epiſcopi, in ſpiritualibus. fol. 169
Potentia Epiſcopi, circa perſonas, in Temporalibus. 172
Potentia Epiſcopi, circa res, in Temporalibus. 173
Potentia Epiſcopi, circa iudicia. ibi.
Potentia Epiſcopi, circa vltimas voluntates. 174

Caput VI. de Vicario Epiſcopi. vbi,

§. I. De conſtitutione Vicarij Epiſcopi. 175
§. II. De officio, & poteſtate Vicarij Epiſcopi. 177

Caput VII. de Abbate. vbi, 178
Habitum; electionem; potentiam; & officium continet.

Caput VIII. de Archidiacono vbi, 184
Quis is ſit & quæ eius cura, & Potentia.

Caput IX. de Priore conuentuali. vbi, 186
Electionem; Poteſtatem; & officium continet.

Caput X. de Præpoſito. vbi, 187
Electionem; Potentiam: & Curam habet.

Caput XI. de Archipresbytero. vbi, 188
Inſtitutionem; officium; & Poteſtatem habet.

Cap. XII. de Præsbyter Parochiali. vbi, 189
De inſtitutione; de cura in Baptiſmo; in confeſſione; in Pœnitentia; in Eucharistia; in extrema vnctione; & in Matrimonio.

F I N I S.

REPER-

REPERTORIVM LOCVPLETISSIMVM D. LANCELLOTI CONRADI, IVRISCONSVLTI CLARSSIMI.

In quo tanquam in proprio Domicilio, omnia quæ ſunt in hoc ſuo templo Iudicum (vt vocat) ſelectiora; ſub certis vocibus generalibus non ſine magno lectoris commodo collocantur: vt cuique mediocriter in eo verſato ex ſequenti tabela facile apparebit.

ABBAS per congregationem monachorum: & monachus eligendus; obſeruato ordine, & merito; etiam aliquando extra gremium. nume. 8. & 9. 179

Abbas qualis debeat eſſe. numero. 12. ibid.

Abbas bonæ vitæ, licet illiteratus, promouetur: dum Sacerdos. 12. ibid.

Abbas benedicitur, cum manus impoſitione. nume. 13. ibid.

Abbas dicitur electus, & confirmatus: & adminiſtrat; licet non benedictus. numero. 13. fol. ibid.

Abbas propter ſenium, vel ægritudinem: remouetur: vel ei coadiutor datur. 14. ibid.

Abbas quando deponatur. 14. ibid.

Abbas, pater dicitur: ab Abba, quod nomen Sirum eſt: & Vicarius Dei: quo ad ſuos monachos, & Sponſus, & Ordinarius monachorum, nume. 15. fol. ibid.

Abbas poteſt habere eccleſiam, collegiatam. ſub. nume. 15. ibid.

Abbas perpetuum officium habet; niſi conſuetudo ſit contraria. nu. 15. ibid.

Abbas fit ciuis ciuitatis, in qua eſt monaſterium. nume. 15. ibid.

Abbas non ligatur conſtitutione ſua vel prædeceſſoris. 15. ibid.

Abbas non poteſt capi perſonaliter, pro delictis monaſterij. 15. ibid.

Abbas venit, appellatione monachorum ſicque & fratrum, ſicut Rectore ſcholarium. numero. 16. fol. ibid.

Abbas dicitur præſul, & prælatus, & venit appellatione prælatorum. nu. 17. 180

Abbas dignitatem habet; ſicque honorem: non tantum onus num. 19. ibid.

Abbas in ordine clariſſimorum reponitur. nume. 20. fol. ibid.

Abbas qui fuit, ſemper vtitur primo loco in choro. num. 20. ibid.

Abbas non præfertur Vicario epiſcopi; quid in exempto. num. 21. ibid.

Abbas, & omnis alius prælatus, talis exiſtimatur; vt nihil ſiniſtrum de eis arbitremur: Immo Sanctus præſumitur. 23. ibid.

Abbas poteſtatem omnem monaſterij habet, nulla monachis relicta: ideo, & ſolicitudo omnis, ad eum pertinet. numero. 24. fol. ibid.

Abbas habet iuriſdictionem: & aliquando merum imperium; ita vt corrigere poſſit monachos; etiam ſine conſenſu capituli: quod epiſcopo non licet clericos. numero. 24. & 25. fol. ibid.

Abbas poteſt excommunicare, & abſoluere excommunicatum. nu. 25. ibid.

Abbas poteſt propriam vindictam punire, animo corrigendi: non ad vindictam. numero. 264. fol. ibid.

Abbas confert ordines pſalmiſtæ, Lectoris, & Hoſtiarij. nu. 28. 181

Abbas ſicut benedicit perſonas, ita poteſt Veſtes; & res, nu. 29. ibid.

Abbas poteſt, præſcribere iura epiſcopalia: niſi ſint ordinis. 30. ibid.

Abbas habet liberam adminiſtrationem; dicitur tamen magis procurator, vel adminiſtrator, non dominus. 31. ibid.

Abbas quando poſſit donare, & quando alienare. nu. 32. ibid.

Abbas poteſt dare licentiam, celebrandi, & prædicandi.33. ibid.

Abbas confert prioratum manualem; & ad libitum remouet.34. ibid.

Abbas qui habet inſignia epiſcopalia, poteſt conſecrare vrgines.34. ibid.

Abbas, & Collegium, monachos creare poſſunt. nume.33. ibid.

Abbas poteſt pati vt monachus habeat rectos redditus ad tempus.nu.34. ibid.

Abbas ſæpe in caſibus expreſſis, diſpenſare ſolet; licet diſpenſatio regulariter pertineat ad epiſcopum: caſus enumerantur; & aliqui in quibus non diſpenſat. num.35. ibid.

Abbas poteſt diuidere bona menſæ ſuæ: & committere monachis, ſub annua penſione, ad tempus, nume.36. 182

Abbas poteſt inſtituere in eccleſia pleno iure, ſibi ſubiecta, cum decl. ibid.

Abbas, & alij prælati religioſi, poſſunt eſſe executores, in relictis ad pias cauſas: ibi quid in alijs religioſis. num.37. ibid.

Abbas in cauſa communi; vti procurator conuentus poteſt iurare, de veritate & calumnia: & conſtituere procuratorem; & eo caſu teſtificari.38. ibid.

Abbas poteſt eſſe procurator alterius: & non conuentus in cauſa tamen eccleſiaſtica.38. ibid.

Abbas, & alij prælati, poſſunt petere reſtitutionem, in integrum.38. ibid.

Abbas poteſt eſſe arbiter, & iudex, in cauſa eccleſiæ ſuæ.39. ibid.

Abbas poteſt ratificari geſta, per conuentum ſolum, in vtilitatem eccle.39. ibid.

Abbas poteſt denegare audientiam epiſcopo, contra libertatem ordinis, nu.40. ibid.

Abbas quando poſſit alterare ſtatum prioratus ſibi ſubiecti.nu.40. ibid.

Abbas poteſt tenere monachos extra monaſterium: & obſides dare, pro vtilitate monaſterij: ſicque concedere, vt ſint in ſeruitijs alterius prælati, vel magnatis.nu.40. ibid.

Abbas contenta in regula, obſeruare debet, non immutare; niſi quatenus in regula permittitur: ſic & monachus, aliter mortaliter peccant.42. fol. 183

Abbas vti paſtor ſolicitam monachorum habet curam: aliquando vſque ad mortem. numero. 42. fol. ibid.

Abbas, vel prælatus, in eodem genere peccati, grauius cadit, quam ſubditus.43. ibid.

Abbates, quomodo, & quando vtantur inſignijs epiſcopalibus.num.2. 179

Abbates aliqui non monachi, neque profeſſi, aliqui exempti; aliqui non num.7. ibid.

Abbates præferuntur, etiam perſonatum habentibus, in eccleſia cathedrali: ſicque præpoſitis, & decanis, & ſimilibus, numero. 18. fol. 180

Abbatia, an veniat appellatione beneficij, numero.16. fol. 179

Abbati potius obedire debet monachus, quam epiſcopo. num.25. 180

Abbatis veſtimenta, & imago; cum inſignijs epiſcopalibus, ex priuilegio. numero. 1. fol. 178

Abbatis electi confirmatio, pertinet ad epiſcopum loci: niſi in exempto & non monacho, numero.9. fol. 179

Abbates electioni ordinariæ, debent intereſſe Abbatis illorum monaſteriorum, numero. 10. fol. ibid.

Abbatis ætas. 25. annorum, eſſe debet, numero.10.fol. ibid.

Abbatis, & monachorum inſtitutio, antiquior eſt, canonicis regularibus: & alijs religioſis. numero.16. ibid.

Abbatis, vel prælati correctio, etiam iniuſta, toleranda.num.25. 180

Abbatis geſta, præſumuntur habere interuentum capituli.nu.32. 181

Abbatis impotentia, in multis caſibus enumeratur. nume.41. 182

Abbatis ſolicitudo, in multis explicatur, in qua tenetur.nu.42. 183

Abbatis extenſio, fit in proportionalibus, ad Abbatiſſam; non econtra.44. 184

Abbatiſſa debet habere ætatem, quæ in epiſcopo requiritur.46. 184

Abbatiſſa æquiparatur Abbati, quo ad adminiſtrationem.nu.45 ibid.

Abbatiſſa habet iuriſdictionem; collationem beneficiorum: & dignitatem cum adminiſtratione. nume.45. ibid.

Abbatiſſa, & Prioriſſa, idem ius ſtatutum eſt. numero.46. ibid.

Acceptio perſonarum fit, quando circa æqualia ſeruatur inæqualitas.4. 60

Actor quis dicatur, nu.4. 32

Adam pro peccato, fuit eiectus de paradiſo. numero.4. 4

Adonibezech Rex, in crudelitate damnatur. nume.7. fol. 59

Ad Papam ſpectat ſupplere negligentiam prælatorum, ſuorum.num.7. 63

Agere non dicitur quis ante litem conteſtatam; ſed agere velle, num.3. 33

Aduocati magis neceſſarij, quam milites, pro ſalute reip.2. 4

Aduocati, notarij, & teſtes, intereſſentes vſuris, in cenſuras incurrunt.4. 56

Alchimia exercetur, ſine crimine. numero.10. fol. 63

Alexander Imperator, quo conſilio vſus, præſertim Iureconſultorum.nu.10. 58

Alienari res prohibita, ſemel facta alienabilis, ſemper remanet alienabilis. numero. 12. fol. 95

Almu-

Almutia quid ſit.inf.in iure.Cucula.

Ambitus lex , non habet locum in curia principis , quæ eſt poſitiua, infra in ver. lex Iulia ambitus.

Amictus , Alba , Zona , Stola , Manipulus , & Planeta , ſunt ornamenta epiſcopi ; etiam alijs ſacerdotibus communia.nu. 10. 155

Anima pro anima , oculus pro oculo , dens pro dente reddenda ſunt, num.15. 31

Anaſtaſius Cardinalis damnatus , quia parochiam ſuam , per 5. annos deſeruit . numero . 7. fol. 142

Anima non ſubijcitur corporibus cœleſtibus , nume.9. fol. 63

Animæ partes tres,Prudentia, Fortitudo , Temperantia ; communisque harum omnium Iuſtitia, nume.3. fol. 12

Antiquiora dicuntur digniora.num. 2. 5

Annulus quid ſignificet in epiſcopo . numero. 12. fol. 155

Annulum non poſſunt ferre clerici,niſi ex priuilegio dignitatis ; cum ſolis epiſcopis & alijs ſuperioribus,ad competat.nu.13. ibid.

Appellare non licet,à ſententia non recognoſcentis ſuperiorem: idem ſi dat certum mandatum.nu.3.& vbi ſit remota appellatio nu.4.& cõmune manifeſta iniuſtitiæ; & peccati:& à ſententia lata ſuper reſcripto, & conſultatione.nu.8. 89

Appellari poteſt à delegato principis . numero . 5. fol. ibid.

Appellatio regulariter admittitur à ſententia per iudicem Duelli lata,num.1.2.3.4.5.6.contrarium dicitur, num. 12. 50

Appellatio deuoluitur ad ſuperiorem iudicantis , vbi adſit , ſin minus ad æqualem,num.9. ibid.

Appellatione prohibita officium iudicis implorari poteſt ; & ſupplicatio admittitur.nume.7. ibid.

Appellatio , in quibus caſibus non permittatur reis , num.2. ibid.

Appellatio eſt quædam defenſio ciuilis , licet non naturalis,num.6. ibid.

Appellatio non cenſetur ſublata , commiſſa ſimpliciter cauſa per Imper.num.7. 89

Appellatio à ſententia epiſcopi , vel Vicarij , fit ad archiepiſcopum ; non obſtante conſuetudine ; nec ſupplicatur ad epiſcopum , numero . 8. fol. 177

Apoſtoli , quomodo vxores habuerint . numero.12. fol. 163

Aquila Romana , aliquando biceps eſt facta . numero.5. 10

Archidiaconi inſtitutio , à quo fiat . numero . 7. fol. 184

Archidiaconi cura, quæ ſit , & officium . numero. 10. & 12. vbi tredecim enumerantur . fol. 184. & ſeq.

Archidiaconus,de iure, vicarius epiſcopi dicitur: & illius oculus: & præordinator.num. 1.& num.10.dicitur coadiutor. 184

Archidiaconus, appellatione præpoſiti venit largo modo.num.2. ibid.

Archidiaconus ab archos dicitur . numero . 3. fol. ibid.

Archidiaconus inſtituitur , qui diaconus ſit ; & in ſacerdotium non cogitur . numero . 4. fol. ibid.

Archidiaconus non eligitur per epiſcopum , niſi de ſua eccleſia, num.5. ibid.

Archidiaconus qualis , & qua ætate , eligendus . nume.6. ibid.

Archidiaconus in vna eccleſia conſtituitur , non aduerſis: & religioſus etiam in regulari : & plures in eadem eccleſia. num.8. ibid.

Archidiaconus poteſt eſſe quis & canonicus : ſicut epiſcopus & canonicus.num.9. ibid.

Archidiaconus, qua non debeat, vel poßit. nume. 12. fol. 185

Archidiaconus ſimplicem iuriſdictionem habet:declaratur per exempla:ſed non habet ea, quæ ſunt epiſcopalis ordinis,& auctoritatis,cum exemplis num.13. fol. ibid.

Archidiaconus an & quando iuriſdictionem ordinariam habeat ; quia perpetuus vicarius epiſcopi . nume.14. ibid.

Archidiaconus an poſſit excommunicare. numero.15. fol. ibid.

Archidiaconus in reſeruatis epiſcopo , non apponit manum.nu.16. ibid.

Archidiaconus an poſſit ſententiare, in cauſis in quibus habet cognitionem. num. 17. ibid.

Archidiaconus , compromiſſi non eſt capax . numero.19. ibid.

Archidiaconus an poſſit inſtituere,in quoquo benificio, in quo collatio ſpectet ad epiſcopum . nume. 21. fol. 186

Archidiaconus viſitans, poteſt procurationem moderate accipere 22. ibid.

Archidiaconus in epiſcopum eligi poteſt ; non neceſſario poſtulatur.nu.23. ibid.

Archidiaconus mero iure , an ſit de capitulo, numero.24. ibid.

Archidiaconus dignitatem clarißimi habet, ſicut archipresbiter, num.25. ibid.

Archidiacono ſubeſt archipræsbyter , quo ad adminiſtrationem ; non ordinem . numero . 11. fol. 185

Archidiacono conuenientia , omnibus prælatis inferioribus , iuriſdictionem habentibus , an conueniant. num.20. ibid.

Archiepiſcopi electio,ad quos ſpectet ,& conſecratio,& confirmatio. 14. 151

Archiepiſcopi , primatibus ſuis obedire debent.nu. 26. fol. 153

Archiepiſcopi ſemel in anno , concilium prouinciale , conuocare tenentur , in caſibus. numero. 27. fol. ibid.

Archiepiſcopo ſpectat conſecratio,& confirmatio ſui ſuffraganei. 14. 151

Archiepiſcopus conformat epiſcopum, Patriarcha archiepiſcopum.num. 6. 132
Archiepiſcopus princeps epiſcoporum, olim vicem apoſtolicam tenens.nume.1. 150
Archiepiſcopus, & metropolitanus idem ſunt.nume.1. fol. ibid.
Archiepiſcopus, decem, vel vndecim ciuitates, ſub ſe habet.num.1. ibid.
Archiepiſcopus vnus tantum in prouincia eſſe debet, niſi aliter diſpenſatiue fiat. 2. ibid.
Archiepiſcopus fundat intentionem ſuam, ſuper locis prouinciæ nõ conſtitutis, infra certam diœceſim, nu.3. fol. ibid.
Archiepiſcopus poteſt facere crucem deferri ante ſe in prouincia ſua, etiam per loca exempta: non extra eam; nec ante pallium obtentum; nec vbi eſt Pontif. vel eius legatus. numero. 4. & 12. fol. ibid.
Archiepiſcopus in receptione pallij, iurat, & de forma iuramenti, & epiſcoporum exemption. numero 8. fol. ibid.
Archiepiſcopus ante conſecrationem, non poteſt ea quæ ſunt ordinis, & conſecrationis; nec poſt eam ante annuum aſſumptum. & an hæc committuntur. 15. fol. 151
Archiepiſcopus delegat regulariter conſecrationem; & quæ ſunt ordinis, nume. 16. ibid.
Archiepiſcopus, vel epiſcopus, licet confirmatus, ante conſecrationem, eo nomine non appellatur; ſed electus.nume.16. ibid.
Archiepiſcopus habet iuriſdictionem epiſcopalem, in diœceſi ſua; archiepiſcopalem in prouincia; & an in ſuos ſuffraganeos. ampla enim nume.18. octo modis, & limita. 4. modis. numero 20. vt nume. 17. fol. ibid.
Archiepiſcopus an ſit iudex ſuffraganeorum ſuorum tantum in caſibus expreſſis. numero 18. fol. ibid.
Archiepiſcopus, vel eius concilium, vbi non poteſt negocia expedire, quia magna, referuntur ad primatem, vel Pontificem. nume.20. ibid.
Archiepiſcopus non punit; nec ius dicit in epiſcopum, vbi de depoſitione, priuatione dignitatis, & tranſlatione agatur; nec petendo ſubſidium charitatiuum. nume.19. ibid.
Archiepiſcopus regulariter non habet iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum ſuorum; nec concurrit cum eis: niſi in caſibus in iure expreſſis: qui. 33. enumerantur. numero 21. 152
Archiepiſcopus poteſt in diœceſi ſua, ea quæ poteſt epiſcopus in propria: & illud poteſt patriarcha in ſua, quod poteſt archiepiſcopus in propria. numero 23. fol. 153
Archiepiſcopus inter ſpectabiles, ſicut epiſcopus reponitur; licet ſecundum aliquos inter illuſtres: quod vrgere videtur.num.24. 153
Archiepiſcopus comprahenditur, appellatione epiſcopi; & in materia pœnali. numero. 5. fol. ibid.
Archiepiſcopus debet ſtatuere perſonas idoneas, per prouinciam inueſtigantes tranſgreſſores, & referentes. num.28. ibid.
Archiepiſcopus volens viſitare prouinciam, quid ex ordine teneatur obſeruare.num.29. ibid.
Archiepiſcopus delinquens in epiſcopatu ſui ſuffraganei, non poteſt ab eo puniri, ſed à patriarcha. nu. 30. fol. ibid.
Archiepiſcopus debet vitare excommunicatos ſuffraganei; & eius ſententiam obſeruare. numero.32. fol. 154
Archiepiſcopus aliquando ſubeſt epiſcopo: ibi aliqua exempla.num. 33. ibid.
Archipresbyter non ordinatur, niſi præsbyter. nume. 4. fol. 184
Archipresbyter maior eſt archidiacono ordine: minor iuriſdictione.num.1. 188
Archipresbyter ruralis, inſtituitur, vel deſtituitur ab epiſcopo, vel archidiacono.nu.2. ibid.
Archipresbyter vrbanus ab epiſcopo inſtituitur. nu. 4. fol. ibid.
Archipresbyter quo ad quædam, vicarius epiſcopi dicitur.num.6. ibid.
Archipresbyter ruralis, qui & plebanus eſt, in qualibet plebe conſtituitur, quæ habeat ſub ſe titulos particulares, & præsbyteros.nume.7. ibid.
Archipresbyter non poteſt conſtitui, niſi presbyter. nume.8. ibid.
Archipresbyter qualis eligendus. nume. 8. ibid.
Archipresbyter vnde dicatur.nume. 9. ibid.
Archipresbyter iuriſdictionem habere dicitur. ibi qualem.num.12. ibid.
Archipresbyter vrbanus, & ruralis habent dignitatē. 16. 189
Archipresbyter clariſſimus cenſetur. nume. 17. ibid.
Archipresbyter, prælatus poteſt appellari. nume. 18. fol. ibid.
Archipresbyteri in Francia, quõ inſtituantur. nume. 3. fol. 188
Archipresbyteri alij vrbani; alij rurales. numero. 5. fol. ibid.
Archipresbyteri vrbani officium in quibus meretur, enumerantur caſus nouem.nume.10. ibid.
Archipresbyteri ruralis officium. numero. 11. fol. ibid.
Archipresbyteri rurales, quam cognitionem habeant. nume.15. 189
Ardua negocia, quæ dicantur, in cauſis ſpiritualibus, & quæ leuia.nume. 18. 185
Areopagitarum grauiſſimum conſilium, Athenis. nume.11. 58
Arma vltra leges neceſſaria pro gubernatione reip. vniuerſalis; altraque alterius auxilio ſemper indiget; fraternizareque dicuntur. num. 1. 4
Arma an prius fuerint, quam leges. cum ſeq. num. 4. fol. 4
Arma portare, regulariter nulli licet, etiam defenſibilia. limitatur. 11. modis. numero 1. 5. & 6. fol. 83

Arma

Arma quæ ſint eligenda, num.1.& .2. 47
Arma plura an ſint eligenda, num.3. ibid.
Arma, equi, & alia bona victi, quomodo fiant victoris, num.6.8. 52
Arma ſiue frangantur, ſiue cadant, alia non exibentur, num.1. 48
Arma ſunt loco probationum, & inſtrumentorum, nume.3. ibid.
Armati vna parte, alia iuermi, non improbantur. nume.9. 47
Armatus, & eques, quis rectius ſe præbet, quam peditum more in Duello, num.10. ibid.
Armorum ſtylus debet eſſe in ratione fundatus, & communi militum obſeruatione probatus, numero.2. fol. 29
Armorum electio prouocato competit, num.1. ratio ibi late, num.3.46. & ſeq.
Armorum terror vbi eſt, dicitur imminere mors, nume.7. 49
Arma portantis pęna. nu.4. 83
Armorum vſus, omnibus debet eſſe interdictus, regulariter.nu.2. 61
Artes liberales, ſeptem ſunt.nu. 50. ...
Aſſertio, & confeſſio principi, contra eum probat etiam abſente parte.9. 78
Aſſertioni noſtræ, cum iuramento ſtatur, in his quæ conſiſtunt in conſcientia noſtra, nume.6. & num.4. fol. 32.& 55
Aſſertioni ſolæ Imperatoris, & imprimis Papæ, ſtatur. num.1. an contrariam probationem recipiat, enim declar. nu.1. & ſeq. 77.& ſeq.
Aſſeſſor Vicarij, Laicus eſſe poteſt. 175
Aſſeſſor nullam habet iuriſdictionem. 175
Aſſeſſorem aſſumere, quilibet ordinarius poteſt. ibidem.
Aſſeſſor quis eſſe non poteſt in patria ſua. ibid.
Aſtrologia quid ſit, & vnde prodeat.nume.7. &.8. fol. 63
Aſtrologiæ ſcientia, an ſit prohibita, vtroque iure; & an in ea adſit peccatum.nu.6. 63
Auditores principis, dicuntur ordinarij. nume.11. fol. 176
Aurei, ſiue nummi, habeant ſculptam imaginem principis.nu.2. 79
Auctoritas ſuperioris, in omni pacto, intelligitur excepta: nec iuramentum, etiam directum contra, valet.nu.4. 90

B

B*ACVLVS paſtoralis quid ſignificet. nume.14. fol.* 155
Bannitus ſecundum ſtatuta, impune occiditur; an etiam ſecundum conſcientiam, hoc procedat: & citrà infamiam. limita. in. 17. caſibus. nu.3. 69
Banniti homicidium, non eſt maleficium, quando licite poteſt offendi. nu.4. 82
Bannum quòd nullus ingrediatur campum, fit, &c. numero. 2. 48
Bannum iudicis ſeruandum eſt. nume.3. ibid.
Baptiſmus, ianua ſalutis appellatur. ibi alijs effectus. num.9. 190
Baptiſmus à ſacerdote confertur: quando ab alijs; & quibus; & quo tempore; & in eo obſeruanda. nume.10.& 12. ibid.
Barones ſequuntur comites.nu.9. 106
Bartolus fuit factus Conſiliarius Imperatoris. num.11. fol. 73
Baſtardi, ſpurij, & nati ex damnato Coitu, agnori non dicuntur, nec de caſata partis, nec ex his nepotes, nec poſſunt portare inſignia legitimorum, niſi cum tranſuerſæ lineæ nota.nu.12. 42
Baſtardi, ſpurij, & nati ex damnato coitu, ſunt infames, infamia facti.num.11. ibid.
Bella ſunt ſuſcipienda neceſſitate tantum cogente. nume.3. 53
Belli finis, eſt pax; Negotij otium.nu.1. ibid.
Bella gerimus, vt in pace viuamus: Vnde Finis Belli Pax; Negocij Ocium.num.2. 25
Bella iuſta diffiniuntur, quæ vlciſcuntur iniurias. nume.4. 63
Bellum eſt iuſtum, quod ex edicto geritur. 1. ex auctoritate principis, & quando gerendum, & quando proprium, & improprium.nu.3. ibid.
Bellum quod indicit papa, vel imperator, an præſumatur iuſtum.4. ibid.
Bellum Imperator, Papa, vel alius princeps, non debet moueri, niſi præcedente monitione, & diffidatione. nu.5. ibid.
Bellum mouentes ſine diffidatione, dicuntur proditoriæ agere.6. ibid.
Benedicti Sancti regula, in plures familias creuit; in quibus Bernardus elaruit. nu.6. 179
Beneficia omnia mundi, ſunt Papæ manualia. numero.2. 135
Beneficia iure poſitiuo, ſunt inſtituta; idem eſt de titulis beneficiorum.nu.13. 136
Beneficij collatio, cum clauſula, non obſtante collatione, alteri facta; intelligitur de inualida; & generaliter clauſulæ tales, non decogant iuri acquiſito. numero.16. ibid.
Beneficij ad hoc vt collatio teneat, debet fieri mentio, de quocunque iure, etiam modico. num.17. ibid.
Beneficium datur propter officium. numero. 20. fol. 137
Bigamia, irregularitas eſt, quæ ad ordinem promouendo obſtat. nu.1. 134
Bigamia irregularitas, eſt de iure poſitiuo. numero.3. ibidem.
Bigamus quis dicatur, vere, vel interpratatiue. numero.4. ibid.
Birrum, eſt tegmen capitis Ducum. numero. 1. fol. 104
Blaſphemia, & contemptus religionis, in præceptis euangelicis tollendus num.4. 61
Bohemia, Ducatus; non regnum dicta eſt. numero.17. fol. 98

Bonorum appellatione, continentur ea, quæ beant. nu. 7. fol. 95

Bonum vniuerſi, conſiſtit in ordinatione; quia omnia ordinem habent, licet diuerſo modo. nu. 3. 133

C

CADENS à ſyllaba Iuſtitiæ, in veritatis, cadit à toto in Duello. nu. 2. 28

Cadentes non eriguntur. nu. 2. 48

Cadere ex æquo in pugna gloriæ, nullum, eſt maius dedecus, circumſcripta morte. nu. 6. 52

Caducitatis pactum, per principem, non poteſt tolli. nume. 6. 87

Caligæ, ſandalia, Orale, Tunica, Dalmatica, Chirotheca, Anulus, Baculus paſtoralis, & Rochetus, ſunt ornamenta epiſcopi; vel Pontificis tantum. nu. 11. fol. 155

Calumniator repellitur à iudicio, & afficitur infamia, & ſimilitudine ſupplicij. nu. 4. 5. fol. 33. & num. 12. fol. 31

Calumniator dicitur falſa crimina intendens. num. 11. ibid.

Campio tantum in caſibus à iure expreſſis dari poteſt. num. 2. 34

Campio datur pro muliere accuſata de adulterio, idem in virgine, & vidua, nu. 1. & 2. ibid.

Campiones dantur vbi ius longobardum ſeruant. nu. 3. fol. 35

Campio admittitur pro minore. 25. annis, & ſexagenario. nu. 1. & 2. ibid.

Campio admittitur pro muliere accuſata de Conſilio mortis viri, non econtra, nu. 1. &. ibid.

Campio poteſt dari ab infirmo. nu. 1. ibid.

Campio pro puero, vel infante non pugnat. num. 4. ibid.

Campio in multis caſibus dari poterat, hodie ſecus eſt. num. 1. ibid.

Campio propter imparitatem nobilitatis, & dignitatis datur. nu. 1. 35

Campio non datur vbi ſit facta conuentio pugnandi de perſona ad perſonam. nu. 3. ibi.

Campio debet dari ſecundum qualitatem alterius principalis ratione æqualitatis. nu. 1. ibid.

Campio vbi per alium ponitur, poteſt & alter ponere. num. 2. ibid.

Campio accuſatus ad mortem, punitur, nec differtur cauſa pugnæ executio. nu. 4. ibid.

Campionem generaliter quilibet dare poteſt impeditus impedimento perſonali num. 2. ibid.

Campionem qui ponere poteſt, fauori ſuo renuntiare poteſt. num. 3. ibid.

Campione victo, dicitur victus principalis, vbi non ſit fraus. num. 5. 8. vbi adſit ponitur. num. 7. ibid.

Campio ſemel victus, iterũ pro alio non admittitur; ſed pro ſe. nu. 6. 36

Campio inuitus nemo pugnare cogitur num. 11. ibid.

Campio omnis admittitur, qui non repellitur à poſtulando num. 1. ibid.

Campiones iurant de credulitate dominos ſouere iuſtitiam. nume. 9. ibid.

Campiones, fures, infames, & aliter criminoſi grauibus criminibus, & in mortali peccato, & incorrigibiles repelluntur. nu. 2. ibid.

Campionibus adaptantur dicta omnia in principalibus. nu. 10. ibid.

Campio dari poteſt in caſibus quibuſdam. nume. 1. fol. 40

Campus tutus eſt inueniendus, aptus, & congruus. num. 4. 36

Campus triplex, an inueniendus, an vnus ſufficiat. num. 3. ibid.

Campus apud Saracenos, Iudæos, & infideles non inueniendus, num. 5. 36

Campus tutus cenſetur, quando Princeps eſt talis, in quo non cadit ſuſpicio vt Rex, & c. nume. 7. ibid.

Campus ad loca ſolitaria, & ſilueſtria, non dandus. nume. 6. ibid.

Campum differens eligere prouocans, eliget prouocatus, num. 8. ibid.

Campo electo in contumaciam aliorum ſex menſium, pugna iterum non conceditur, niſi refectis expenſis, num. 9. ibid.

Campus alius eligendus, ſi aliqua cauſa reuocetur primus, num. 10. ibid.

Campus certaminis amplus conſtituitur, intra, vel extra ciuitatem, funibus, aut lignis, aut muris circundatus, aptus & c. num. 1. 37

Campus certaminis dicitur eſſe ſacer. num. 2. ibid.

Campum non ingrediuntur, niſi iudex, & patrini, & alias victores, num. 4. ibid.

Campi, & Iudicis electio prouocanti relinquitur. nu. 2. fol. 46

Cancellarij magni, in Francia: amplitudo, explicatur; & qualis eſſe debet. nu. 2. & 4. 73

Cancellarij officium, primus Auguſtus ſuſcepit. num. 3. ibid.

Cancellarij officium, alias tripartitum. nu. 9. ibid.

Cancellarius magnus Imperatoris, habet poſt præfectum prætorio, ſummam dignitatem, num. 1. ibid.

Cancellarius magnus, qui magnificus, magnificus, magnificentiſſimus; Glorioſiſſimus, excellentiſſimus, excelſus, & ſublimis appellatur, Illuſtris eſt; vti qui ad latus principis ſedet. nu. 6. ibid.

Canonici non habent dignitatem. num. 18. 180

Canonici cathedralis eccleſiæ, præferuntur omnibus alijs clericis; qui dicuntur primi gradus. nume. 2. fol. 186

Capa clauſa quid ſit, inf. in ver. Cucula.

Caputium quid ſit, inf. in ver. Cucula.

Captiuus quis ſit victoris omnino; non alterius, nu. 5. fol. 52

Captiuum non licet occidere, quandocunque ſe dediderit, num. 11. 161

Captiuitatis ius, an poſſit cedi, num. 13. 53

Captiuus, dimiſſus ſub fide redire tenetur, num. 14. ibid.

Captiuus dimiſſus ſub fide, negans ſe victum, quomodo iterum vendicabitur, num. 15. ibid.

Cartule incerta non admittitur, num. 17. 29

Cartula prima habet vim libelli, num. 4. 32
Cartula non debet eſſe generalis, incerta, obſcura, aut conditionalis num. 3. ibid.
Cartula, ſiue libellus prouocantis, generalis, vel incerta, aut conditionalis, tamquam inepta negligi poteſt; nu. 1. fol. 39. & num. 17. 29
Canoniſtarum opinio, Theologicum opinioni præfertur; vbi teſtatur de moribus, & integritate vitæ; non de articulis fidei. num. 8. 123
Cardinalatum, Papa non poteſt extinguere. num. 27. fol. 147
Cardinalatus eſt officio, non ordo; licet Cardinalis debeat eſſe in ſacro ordine conſtitutus. num. 3. 132
Cardinalatus inſignia, quæ ſint. num. 12. 141
Cardinalem offendens in perſona, incidit in pœnam communis leſæ maieſtatis pœnam ſacrilegii. nu. 19. 146
Cardinales de iure diuino, figuratiue ſaltem ſunt, nu. 6. fol. 116
Cardinales in tractatu pares, eligunt, vt volunt; dum duæ partes conſentiant; quibus non poteſt, per ipſos rinunciari. num. 3. & 8. fol. 117. & ſeq.
Cardinales, quomodo in conclaui includuntur, collegialiter, pro electione Pontificis. num. 2. 117
Cardinales non poſſunt ſtatuere, ſuper ſucceſſore Rom. Pontificis. num. 4. 119
Cardinales Pileo purpureo, & Clamide, eiuſdem generis vtuntur & ratio. num. 1. 141
Cardinales, Innocentii. 4. decreto, Galero rubeo, vtuntur, & equo. num. 2. ibid.
Cardinales ſoli, inſtituto Pauli. II. Biretam coccineam, ferunt; & mulas ſternunt, panno eiuſdem coloris. num. 3. ibid.
Cardinales, Sacerdotes Leuitici generis cenſentur. num. 2. 3. ibid.
Cardinales ſunt loco Apoſtolorum, aſſiſtentium Chriſto. num. 3. ibid.
Cardinales quo tempore, primum eo nomine vocati. num. 4. ibid.
Cardinales. 29. Vrbanus. VI. Pont. vna die creauit. nume. 10. 142
Cardinales qui dicantur habere titulum, & qui per titulum inſcubantur, & quomodo. nu. 15. ibid.
Cardinales Dii cenſentur in terris. num. 19. 143
Cardinales vnde dicti. num. 16. ibid.
Cardinales olim appellati, in quacunque eccleſia, principales ſacerdotes, vel epiſcopi. num. 17. ibid.
Cardinales conſiliarii vocati, num. 17. ibid.
Cardinales videntur eſſe membra ſpecialia Pontificis, qui eſt caput. num. 7. 125
Cardinales Ro. Eccleſiæ, filii ſpiritnales inſcribuntur; & dicuntur curiales. num. 19. 143
Cardinales ignorare ritum, eligendi Pont. Max. viliſſimum eſt. 2. ibid.
Cardinales ſunt vnum corpus, cum Papa. nu. 4. ibid.
Cardinales ſede vacante, an ſint caput eccleſiæ: & ſuppleant defectum mortui Papæ; & habeant iuriſdictionem Papalem; cum exemplis. num. 5. ibid.
Cardinales ſolum prohibentur, exercere ea, poſt mortem Papæ; quæ pertinent ad Papam, dum viuit. nu. 6. 144.
Cardinales an ligentur, generali Conſtit. & l. communi; & Regulis Cancellarie. nu. 8. ibid.
Cardinales non plus poſſunt, quam eis ſit conceſſum à Canone, in ſubſtantialibus; cum de crimonialibus, non ſit curandum. num. 9. ibid.
Cardinales quomodo tenentur confiteri peccata ſua. num. 10. ibid.
Cardinales ſunt ſub obedientia Pontificis; ita vt ligatis alis a curia, non diſcedant, iniuſſu Pont. nu. 11. limit. num. 14. ibid.
Cardinales contra Papam, calcaneum erigere non debent. ibi.
Cardinales peccantes grauius aliis puniuntur. n. 12. ibid.
Cardinales vel epiſcopi; vel presbyter, vel diaconi, quomodo conuincantur, & condemnentur. num. 14. ibid.
Cardinales profitemur viros vtique bonos: & valde diſciplinatos. num. 15. ibid.
Cardinales omni cura, debent ſuadere Pontifici; vt querat pacem inter Chriſtianos; ſed & aliquãdo Bellum. nume. 16. ibid.
Cardinales poſt Pontificem, maiori dignitate, omnibus aliis præfulgent. nu. 1. 3. 145
Cardinales an debeant habere partem introitus, cameræ Apoſt. num. 4. ibid.
Cardinales maiores ſunt archiepiſcopi, & epiſcopis, ratione officii, non ordinis. num. 5. ibid.
Cardinales Illuſtrium gradum aſſequũtur: ſecundum aliquos ſupraillustrium. num. 6. ibid.
Cardinales æquiparantur, præfectis prætorio: cui ęquiparantur reges, & Patriarchæ. num. 6. ibid.
Cardinales an ſint dignitates in curia, quam extra nu. 11. 146
Cardinales quo ordine ſedeant in conſiſtorio. n. 12. ibid.
Cardinales alii, aliis aliquando præſtantiores. n. 13. ibid.
Cardinales Reuerendiſſimi appellantur; & Venerabiles. 14. ibid.
Cardinales ius epiſcopale, in eccleſiis ſuis habent: ita vt licet non ſint epiſcopi; vti tamen poſſunt inſigniis epiſcopalibus. nume. 17. ibid.
Cardinales, & eorum familiares, licet abſentes, recipiũt fructus ſuorum beneficiorum. num. 17. ibid.
Cardinales conferre poſſunt minores ordines; & ſolemniter bene dicere; non tamen abſoluunt a voto, vltramarino; nec audiunt cauſas; nec conferunt beneficia ſub. nu. 17. ibid.
Cardinales non veniunt in excommunicatione generali. num. 18. ibid.
Cardinales non tenentur, ad ſolutionem decimarũ; neque ſubſidii charitatiui. & pro recuperatione terre Sanctæ, impoſiti. nu. 20. ibid.
Cardinales, priuilegio militum teſtando, an vtantur. 24. fol. 147
Cardinales habent nouem priuilegia: quæ enumerantur. 26. ibid.
Cardinales poſſunt anathematizare; & expellere pontificatum, iniuſte inuadentem. num. 28. ibid.
Cardinales duobus electis in diſcordia, poſſunt concilium conuocare; & in aliis caſibus. nu. 29. ibid.
Cardinales an in feudo, & regno ſuccedant. nu. 32. ibid.

Cardinales poſſunt eſſe executores teſtamentorum. num.33. ibid.
Cardinalibus non eligentibus, infra tres dies, vel quinque ſequentes diminuitur cibus, & potus. num.10. 117
Cardinalibus eligentibus Pontificem, non obſtant exceptiones, hereſis, excommunicationis, & aliæ ſimiles, criminoſæ. num. 2. 121
Cardinalibus Papa, ademit hodie iura ſenatus. n.7. 144
Cardinalibus paucis plus creditur, quam multis clericis pannoſis. 23. 147
Cardinalibus auferri non poteſt, eligendi Pontificis poteſtas per Concilium. num. 27. ibid.
Cardinali indigenti, Papa tenetur ſubuenire. nu.21. 146
Cardinalis epiſcopus Hoſtienſis, conſecrat, & coronat Papam: & inungit Imperatorem. nu.4. 2
Cardinalis non expectatus tempore debito, an poßit agere de contemptu. num.5. 117
Cardinalis non poteſt eſſe, niſi ſaltim ſit Diaconus. numero. 13. 142
Cardinalis dicto, an, & quando, credendum ſit. num.22. fol. 146
Cardinalis an ſuccedat in feudo, vel Regno, ſub. nu. 21. fol. 100
Cardinalis an poſſit remunerare uoci ſuæ, in electione Papa. num.6. 118
Cardinalis depoſitus ob delictum, ſecus alia cauſa, amplius Cardinalis effici non poteſt: idem in doctores: & an poſſit reſtitui. num. 13.14. 144
Cardinalis epiſcopus, potius eligendus Pontifex, quam presbyter; presbyter quam diaconus; quia digniores. num.12. 146
Cardinalis ſuſpectus non recuſatur, niſi ex magna cauſa. nu. 16. ibid.
Cardinalis an præſumitur teſtatus, de licentia Papæ; & an de licentia Papæ, poſſit teſtari. remiſſiue. num.25. fol. 147
Cardinalis an poſſit expendere reditus Cardinalatus; & Patrimonium conſeruare. num.25. ibid.
Cardinalis obuians ducto ad mortem, cum liberare poteſt: limita ſex modis expreßis. num.30. ibid.
Cardinalis electus, poteſt epiſcopatum, archiepiſcopatum; & priora beneficia, retinere. num.31. ibid.
Cardinalis conſtitutus, poteſt ad inferiorem dignitatem eligi, vel poſtulari, puta epiſcopatum. nu.32. ibid.
Cardinalis poteſt renunciare Cardinalatui. nume.35. fol. 148
Cardinalium beneficia, ſunt reſeruata Pape. nu.7. 132
Cardinalium inſtitutio; ad tempora veteris teſtanti, refertur; quæ ſit de iure diuino. num.1. & .3. 141
Cardinalium inſtitutio, expediens eſt, & vtilis, ad Regimen eccleſiæ. num.9. 142
Cardinalium creatio, quomodo per Pontificem fiat. numero. 11. ibid.
Cardinalium tituli, qui, & quot ſunt. num.14. ibid.
Cardinalium creatio, vſque ad quem numerum aſcendere poßit: quod arbitrio Pontificis relinquendum uidetur. num.15. ibid.
Cardinalium collegium, Romanæ eccleſiæ Senatus dijudicator: exemplo Senatus Rom. & hi, Coadiutores; patritij: & liberi primi gradus, prope Papam dicti. num.18. 143
Cardinalium officium, in multis repetitur, ſummatim. num. 1. ibid.
Cardinalium officium, & quales eſſe debent. nu.3. ibid.
Cardinalium cœtus, cum Pontifice, ſunt vnum, idemque corpus. 4. 145
Cardinalium coetus, appellationem à ſententia ſua non recipit; ſecus ſi vnus tantum ſit Cardinalis. nume.15 fol. 146.
Cardinalium cœtus, an concedat, vt extrahatur aqua, e flumine publico. num.34. 148
Carolus magnus, diademate fuit donatus, a Leone III. Pontifice. nu.18. 2
Carolus. V. Imp. primam coronam recepit Aquiſgrani; antequam Romæ, ſiue Bononiæ, a Clem. VII. Pontifice, tertiam ſuſciperet. 1530. 2
Carolus magnus, a Pipino, Auſtraſiorum Rege proceſſit nu. 11. 15
Carolus magnus, Germanus cenſendus. nu.13. ibid.
Caſus remißiue, in quibus Papa, non poteſt diſpenſare num. 11. 140
Cauſa cauſatum præcedit; Generans generatum. nu.8. fol. 45
Cauſa legitima, ſtatuendi contra ius naturale, vel gentium, quæ ſit. num.2. 69
Cauſa iuſta, præſumitur in Principe, ſecundum communes; ita vt non admittatur probatio in contrarium. nu.1. declara. num.2.3.4.5.6. & .7. 88
Cauſa iuſta præſumitur in Principe, in his, quæ ſunt iuris diuini, naturalis, & gentium; ſi appareat, vel expreſſa ſit, alijs ſecus. num.8. ibid.
Cauſa, quæ ſemel eſt in curia, nunquam exit. nu.8. 66
Cauſæ meri, & mixti Imperij, de iure Can. poſſunt delegari, ſe communes. nu.5. 2
Cauſæ cognitio, ubi non interuenit, parū operantur clauſulæ, in reſcriptis inſertæ. num.41. 68
Cauſæ legitimæ ſtatuendi, contra ius naturale, & gentium, debent conſtare aliter, quam per aſſertionem Imperatoris. num.3. 69
Cautela data per regem Aragonum, ad fumendum ſciſma. num.8. 120
Cedant arma togæ, concedat Laurea linguæ. num.11. fol. 6
Celeriter deliberata eſſe agenda; cum mora cōſulendum num.6. 57
Cenſuræ eccleſiaſticæ appellatione, venit excommunicatio, interdictum, & ſuſpenſio. nu.2. 174
Ceſar, & Rex Romanorum ante, poſt autem Imperator, & Auguſtus in coronationem, dicitur. num.3. 12
Ceſaris dictum, Si violandum eſt ius, Imperij cauſa, violandum eſt, nu.12. 97
Chriſma nouum, ſingulo anno conficiendum. nu.10. 171
Chriſtiani Principes, non poſſunt habere Principes infideles, in compatres. 2. 79
Chriſtianis, poſt aduentum Chriſti, tributa omnis poteſtas. nu.6. 92
Chriſto fuit data omnis poteſtas in cælo, & in terra. nume.17. 14

Chriſtus fuit Imperatore, & ſacerdos, num. 9. fol. 10. Et nume. 5. 112

Chriſtus, Petro interroganti: Domine quo vadis, reſpondit; Romam iterum crucifigi. 17. 14

Chriſtus actibus proprijs, & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis, Imperatoris, ac Papæ diſcreuit. numero 2. 32

Chriſtus, & Papa, Paſtor appellatur; ſicut Agamemnon Rex, ab Homero, nume. 4. ibid.

Chriſtus, cui fuit data omnis poteſtas in cælo, & in terra; eandem conceſſit Petro, & eius ſucceſſoribus. numero 2. 115

Citatio eſt de iure diuino, & naturali. numero. 5. & 7. fol. 4. & 5.

Citatio in notarijs, non eſt neceſſaria. nume. 5. 19

Citatio eſt de iure naturali, & gentium; ſeu diuino. numero 3. 59

Cyri Perſarum Regis improbatur crudelitas. nume. 6. fol. 59

Ciues ex priuilegio, ſunt vere ciues; & gaudent hisdem priuilegijs, & ſtatutis, quibus ciues originarij. nu. 5. fol. 86

Ciuilis facultas, præſtabilior eſt medicina, nume. 23.

Ciuilitas acquiritur, origine, manumiſſione, adoptione, & allectione. nume. 2. 85

Ciuilitas non eſt de reſeruatis principi. nume. 3. ibid.

Ciuilitas ex priuilegio, tribuit tantum ea, quæ ipſa ciuitas habet; non quæ habet ex priuilegio. nume. 9. 86

Ciuilitas tranſit ad filium inuitum. num. 8. 86

Ciuilitate patris reuocata, cenſetur reuocata in filio. nume. 8. ibid.

Ciuilitatis priuilegium, intelligitur conceſſum, quo ad fauores: non quo ad odia. nume. 6. ibid.

Ciuilitatis priuilegium, conceſſum patri, tranſit ad filios: licet non ſit facta mentio filiorum, numero 7. fol. ibid.

Ciuis efficitur quis, ex priuilegio ciuitatis, vel principis. 3. 85

Ciuis quis efficitur, ex collatione dignitatis ſenatoriæ, vel alterius, vbi honorem gerit. numero 4. 86

Ciuis ex priuilegio, tenetur ad omnia onera, ciuitatis illius, etiam ſi illa onera ignorabat. numero 10. fol. ibid.

Ciuitas hodie quælibet, licet habeat vim prouinciæ declaratur tamen. nume. 15. 108

Clariſſimi poſſunt appellari oẽs Iudices & Doctores. nume. 27. 7

Clariſſimi qui ſint. num. 8. 44

Claudus, vel Cocles, vel alio debilitatus membro, excipit, vt æqualitas ſeruetur. nu. 1. 2. 40

Claudicatio, iniquitas appellatur. nume. 6. 77

Claues tradita Petro Apoſt. & eius ſucceſſoribus; quibus liberam poteſtatem exercere poſſint. numero 1. fol. 113

Claues duæ, an vna tantum ſit; & de earum effectu. nume. 3. & 5. 114

Claues eccleſiæ duplici colore depictæ, numero 6. fol. 114

Clauſula, non obſtante, quando, & quomodo requiratur, vel concedendo ius commune, & nouum contrarium iuri antiquo; vel concedendo ius nouum; per quod derogandum ſit conſuetudini, & ſtatuto, nume. 24. & 25. 67

Clauſula, non obſtante aliqua lege contraria, an requiratur in diſpoſitione, vel ſufficiat clauſula, Non obſtante aliqua. l. num. 26. & 27. ibid.

Clauſula, non obſtante aliqua lege, quæ ſtatuta cenſeatur ſublata. num. 28. ibid.

Clauſula, non obſtante, nullus inferior à principe, vtitur. nume. 29. ibid.

Clauſula, ex certa ſcientia, idem operatur, quod clauſula non obſtante, &c. ibi effectus: & idem operatur quòd clauſula, ex plenitudine poteſtatis. nume. 30. & 32. fol. ibid.

Clauſula, ex certa ſcientia, eſt neceſſaria, in his, quæ concernunt præiudicium alterius, alias ſufficit, quomodolibet appareat de ſcientia principis numero 33. fol. 68

Clauſula, ex certa ſcientia, & motu proprio, an & quando operetur, in præiudicium tertij numero 34. fol. ibid.

Clauſula, ex certa ſcientia, non operatur niſi in his, in quibus princeps, præſumitur habere notitiam; vt in his quæ conſiſtunt in iure, non in facto, vt ſtatuta, pacta. & c. num. 35. ibid.

Clauſula, motu proprio, idem operatur, quòd clauſula, ex certa ſcientia; & quæ operetur. numero 37. fol. ibid.

Clauſula, de plenitudine Imperatoriæ poteſtatis, quid operetur, num. 38. & 40. ibid.

Clauſula, ſupplendo omnem defectum, ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis, quid operetur; & cum ea confirmatur ſententia nulla num. 41. ibid.

Clauſulæ priuilegiorum, Immunitatum, quomodo concipi poſſunt. nume. 8. 71

Clementia, & manſuetudo commendatur maxime, in principe. 7. 12

Clerici portantes arma, mortaliter peccant; & excommunicantur; & perdunt priuilegium clericale. nu. 3. fol. 83

Clerici Græci, quomodo intelligantur poſſe habere vxorem. num, 16. 129

Clerici, & cuiuslibet litterariæ profeſſionis doctores, etiam per campionem non pugnant. num. 2. 35

Clerici ſponte offerrentes, & oblatum Duellum ſuſcipientes deponuntur, num. 3. 42

Clerici in minoribus, vel maioribus, ducentes vxorem, amittunt beneficia. 161.

Clerici præſertim beneficiati, tenentur dicere officium, nume. 20. 137

Clerici ſine proprio habitu, extra domum, ne exeunt, nume. 14. 164

Clericis a laruis, & laruatis, cauere debent. nume. 15. fol. ibid.

Clerici quomodo in multis ſe habeant, vide infra in ver, epiſcopus. &c. 163

Clerici non poſſunt exercere iura ſanguinis. numero 4. & 8. 83

Clerici quicquid habent, pauperum eſt. nu.48. 166
Clerici ſeculares præferũtur omnibus religioſis; quia antiquior eſt inſtitutio. num.2. 186
Clerici aliarum eccleſiarum, quàm cathedralium, quomodo præcedant inter ſe, num.2. ibid.
Clericorum appellatione, comprehenduntur omnes ordines eccleſiæ, in fauorabilibus. num.3. 133
Clericus primogenitus, an ſuccedat in Regno infr. ver. primogenitus nu.21. 100
Clericus vxorem accipiens, per verba de præſenti, non de futuro, etiam in minoribus; vel concubinam retinens, perdit beneficia eccleſiaſtica. num.13. 163
Clericus fit irregularis, aſſiſtens tantum in bello iniuſto; vel amico etiam diſſuaſo, committere homicidium; & ſi id factum eſt intuitu clerici, qui ſciuit, & non prohibuit. & reuelauit, vel ex cauſa propinqua. nu. 32. fol. 165
Cocus Imperatoris habet dignitatem. nu.3. 75
Cõmendatarius alicuius Abbatiæ, non dicitur prælatus, nume.17. 180
Commendatarius Abbatiæ, vel prioratus, non dicitur prælatus; ſed purus cuſtos, detentator, &c. nu. 8. 186
Comes palatinus, non poteſt delegare poteſtatem ſibi in priuilegio conceſſam. num.4. 76
Comes dicitur, qui de comitatu eſt inueſtitus, Capitaneus regni dictus. num. 1. 106
Comes loco præſidis habetur; immo magis principi aſſimilatur.5. ibid.
Comes, vel prælatus, non dicendus; qui de iure non ſit.6. fol. ibid.
Comes ſub dominio Regis, an præſumatur habere comitatum, iure proprio, non tanquam Feudalem. nu. 7. ibid.
Comes cũ duce, vel ſuperiore, pugnare an poſſit. nu.8. ib.
Comitatus, Territorium, Diſtinctus, & Diœceſis, idem ſunt.2. ibid.
Comitatus ex conſuetudine diuiditur nume.8. ibid.
Comites conſiſtoriani, æquiparati proconſulibus, ſpectabiles ſunt. num.3.
Comites palatini, qui ſine adminiſtrationem habent dignitatem, abuſiue comites ſunt. num.1. 76
Comites proprie ſunt, qui ſunt de comitatu inueſtiti. nume.2. ibid.
Comites palatini, habent priuilegia valida, creandi tabelliones, & ſimilia, prout in priuilegio. nu.3. ibid.
Comites palatini, clariſſimi ſunt. num.5. ibid.
Comites vario modo dicti; aliquando Illuſt. aliquando ſpectabiles. num.1. 106
Comites proprie dicuntur, qui dignitatem habent, cum adminiſtratione, alij abuſiue. num. 3. ibid.
Comites proprie, clariſſimi ſunt; & quando ſpectabiles. nume.3. ibid.
Comites ſedent penes regem ſuum, ordine conſuetudo. nume.4. ibid.
Comites creati, vacante regno, cui teneantur iurare fidelitatem. nume. 9. ibid.
Comitis iuriſdictioni ſubeſſe cenſetur, quicquid eſt in comitatu; idẽ credere eſſe in regno, & ſimilibus. n.7. ib.
Comitiſſa, nubens Doctori, non dicitur nubere indigno. nume.9. ibid.
Comitum ſtatuta, ius ciuile reputantur. nu.6. ibid.
Comitum ſimilitudinem. Epiſcopi gerunt. nu.5. ibid.
Compater, non poteſt eſſe infidelis nec minor. n 11. 190
Compenſatio iniuriarũ fit, vbi aduerſarij ſint pares, non aliter. num 7. 30
Concilii generalis conuocatio, ſpectat etiam ad laicos; Papa exiſtente ſciſmatico, aut hæretico; aut ex negligentia. nu. 6 7. 80
Concilii generalis ſecularis conuocatio; ſpectat tantum ad Imperatorem. nu.12. ibid.
Concilii generalis congregatio, pertinet tantum ad Papam. nu. 2. 80
Concilio generali, qui ſint vocandi. nu.4. ibid.
Concilio generali, poſſunt intereſſe Principes laici, per nuncios. 8. ibid.
Concilii generali, Epiſcopi perſonaliter debent intereſſe niſi legitime impediti, nu.9. ibid.
Concilium nõ poteſt auferre Cardinalibus, eligendi pont. poteſtatẽ. nu. 7. 119
Concilium prouinciale, de quibus cauſis poſſit cognoſcere. nume.19. 151
Concilium prouinciale, quæ tractanda recipiat. nu. 27. fol. 153
Conclaue quod dicatur. num. 11. 117
Confœderatio cum infidelibus, quando permiſſa; remiſſiue. nu. 3. 79
Confirmans, licet non det, imperfectum tamen perficit: quod proprie confirmatio eſt. nu.10. 4
Confirmatio Imperatoris, inducit & inunctionem, conſecrationem, & coronationem. nu.7. 5
Confirmatio Principis, arguit conceſſionem realem. n.2. fol. 70
Confirmatio Epiſcopi fit intra tres menſes, poſt electionem; ante tamen conſecrationem. nu. 1. 158
Confirmatio quando interuenire in electione poſſit. nu.2. & quando fiat remiſſiue. num.7. ibid.
Confirmatio, vel electio epiſcopi, an potius facienda de ſemper bono, quam de malo, qui effectus eſt bonus. nu. 3. ibid.
Confirmatus non debet accipere poſſeſſionem, propria authoritate, alias punitur. nu. 8. ibid.
Congregatio concilij generalis, pertinet tantum ad Papam. nu.2. 80
Conſecratio Epiſcopi, quando, vbi, & a quibus fiat; & quis poſſit conſecrari, et qualiter fiat; & effectus eius remiſſiue. nu.1. 158
Conſecratio Patriarchæ, & Archiepiſcopi, quomodo fit, remiſſiue. num. 4. 159
Conſecratione Epiſcopi, dantur omnes gratiæ gratis datæ. 5. ibid.
Conſenſus Pontificis electi, debet interuenire, & qualiter ante, vel poſt electionem. nu.13. 121
Conſiliarij Principis, Illuſtres ſunt; qui & clerici eſſe poſſunt. 10. 73
Conſiliarij Principis, quoſcunque alios præcedũt; etiam, ſenatores. num.13. ibid.
Conſiliarij non idem ſunt, cum ſenatoribus his Imperator aſſurgit. num.13. ibid.
Conſilij quæ ſint, & quę præcepti; quomodo cognoſcantur nu.21. 90
Conſiſtoriũ attribuitur Põtifici, et Imperatori. n.1. 112

Conſiſtorium Dei,& Pontificis;idem. cenſendum eſt, in quo non currit tempus appellationis.num.3. ibid.
Conſtantinopoli per plura tempora, Imperij orientis tantum,nomen retentum; Italia a multis lacerata.nu.5. fol. 10
Conſtantinus Imperator,tenẽs Frænum equi Pontificis, ſtratoris officium præbuit.ibi quis ſit ſtrator. num.6. fol. 13
Conſtantinus rẽcognouit ſuperioritatem eccleſiæ;& Pontifici plura donauit,& ipſam.Romam.nu.10. ibid.
Conſtantinus laicus,electus in Pontificem, deijcitur iam per annum Pontifex.nu.4. 120
Conſtitutio Dominij Mediolani, quid diſponat, in legitimatorum ſucceſſione. infra,in ver. legitimorũ. n.13. fol. 85
Conſtituere ſe in manibus inimici eſt, quid facti.num.4. fol. ibid.
Conſtituit ſe quandoque iniurians in manibus iniurati,vt de ipſo faciat quidquid ſibi libuerit, declaratur tamẽ contra conſuetudinem aliquorum nu.3. 55
Conſuetudo an prohibeat cõſummationem matrimonij; tempore feriato. nu.35. 131
Conſuetudo militum,& nobilium,& regionis, in Duello eſt obſeruanda,num. 1. 28
Conſuetudo vnius loci,non ligat alium.nu.3. ibid.
Conſuetudo Contra.l.diuinam,& naturalem. & Contra bonos mores,& irrationabilis, repellenda eſt.num.5. fol. 56
Conſules,excellentiſſimi dicti.nu.8. 73
Conſulatio in ſeptem neceſſaria; de Sacrificijs, ſeu religione; de Legibus; de Apparatu ciuili,de Societatibus,& ſœderibus;de Bellis;de Pace, de Pecuniarum prouentibus.nu.7. 57
Conſultatione Imperator vti debet.nu.13. ibid.
Conſultatione vti,ſapientis eſt ſignum: Inconſulto agere dementiæ. num.2. ibid.
Contentio,quando ſit peccatum mortale, vel veniale.nume. 26. 180
Conuentio de ſucceſſione viuentis,non valet, etiam cum iuramento.nu. 2.& 6. 10
Conuenta in Duello ſunt ſeruanda,ſicut in bello, num.1. fol. 28
Conuentio in electione Armorum ſunt ſeruanda. n. 12. fol. 47
Conuitium illatum per iram punitur pro iniuria ſimplici,non pro delicto,vel calumnia.nu.2. 30
Conuiuiarum ſumptus immoderati,refrænandi ſunt.n.5. fol. 61
Correpiſcopi etiam erant.inf.in ver. Epiſcopi loco apoſt.
Corona,quæ ſuſcipitur Romæ,dat.poſtremam perfectionem;& eſt culmen omnium coronarum,quæ ſub cælo ſunt.num.12. 1
Corona cum Lapillis,oſtentat virtutes. ibi.
Corona Laurea,inde Aurea,coronabuntur triumphantes: ibid.
Coronarum plures ſpecies. nu.16. 2
Corona triplici, Aurea,coronatur Pont. Max. quam Regnij dicunt.nu.1.Mitra tamen ſæpius vtitur,ibi. 112
Corona ſignificatur Rex, tanquam per quoddam corpus ſphericum.18. 99
Corona non auget dignitatem. num.3. 45
Coronabitur qui legitime in agone certauerit. num.3. fol. 48
Coronatio Imperatoris,in abſentia Pontificis,committitur Epiſcopo Cardinali; del legato; qui ſit Epiſcopus Cardinalis,num.4. 2
Coronatio facienda Romę,in Ecclesia.S.Petri,ad altare. S.Mauritij.nu.1.&.3. 2
Coronatio Imperatoris differtur, donec exentiatur, de impedimentis.nu.7. 20
Coronatio Pontificis, poteſt fieri, extra vrbem Romæ. num.1. 113
Coronatio arguit conſenſum eligentium.num.4. ibid.
Coronatio voluntaria Pontificis, an purget merum præſidentem. num.9. 122
Crimen cum morte extinguitur.nu.6.&.8. 49
Crudelis eſt qui honorem ſuum negligit.nu.12. 27
Crimina maxima dicuntur in quibus de iure ciuili imponeretur pœna mortis.nu.4. 20
Crux rubra in albo,eſt ſignum vniuerſale,omnium Chriſtianorum.nu.4. 113
Cubicularius magnus,Illuſtris eſt; non alij cubicularij, ſed forſan clariſſimi.nume. 2. 74
Cubiculi principis præpoſitus (qui Gran Gianberlan dicitur) poſt cancellarium ponitur. nume.1. 74
Cucula quid ſit,Almutia,Caputium,Honeſta, capa clauſa;& ſcapulare.num.3. 179
Cura animarum poteſt exerceri,per Vicarium temporalem; vel perpetuum.num.2. 189
Cura animarum, non debet ſub annuo precio conduci. nu.2. ibid.
Cura animarum,non eſt maior;quam cura, quæ exercetur in foro contentioſo.nu.6. 190
Curatores dantur,qui rebus ſuis ſupereſſe non poſſunt, interdicta adminiſtratione.nu.4. 20
Curatum beneficium,quod dicatur.nu.6. 190
Cur ita facis,nemo poteſt dicere Imperatori,vel Principi;in quo eſt,pro ratione voluntas.nu.3. 64

D

DAuid cum Golia pugnauit, inſtinctu ſpiritus ſancti.nu.2. 25
Debilitati membris, an poſint dare Campionem. nu.3. 49
Decretum iudicis,habet præſumptionem,pro ſe,tam reſpectu rectitudinis,quam rectitudinis;declara ibi.n.20. fol. 67
Decuriones habent dignitatem.num.22. 7
Defendere qui tenetur, tenetur cuilibet offenſioni obuiare;& de omni negligentia,num.2. 21
Defenſionibus ſuis,in criminalibus,non poteſt reus renunciare:limita quinque modis.nu.16. 66
Degradandus nemo eſt,ſine accuſatione.nu.5. 159
Degradatio in ſpecie,eſt quæ actualiter fit; & ibi formo; & dicitur depoſitio ſolennis.nu.2. 159
Degradatio cæleſtis militiæ,militis fit; vt exauctoratio militis armatæ militia; & Doctorea.nu.4. ibid.

Degra-

Degradatio actualis, regulariter non fit, niſi cum incorrigibilitate, & niſi in caſibus expreſſis; & in tribus ſine monitione; & ſine incorrigibilitate: & ibi an in multis alijs caſibus. nu. 5. ibid.
Degradatio realis quædam eſt, quæ ficta dicitur; & quando habet locum. nu. 6. ibid.
Degradatio vbi in canone exprimitur, intelligitur de verbali. nu. 6. ibid.
Degradationis verbum in genere, comprehendit degradationem, & depoſitionem. num. 1. 159
Delegatione generali Papæ, non veniunt niſi illa tantum quæ conſueuerunt ſæpe committi. nu. 3. 2
Delegatus Papæ, eſt ſuperior quolibet ordinario. num. 7. fol. 66
Delicta, ſeu iniuria, duplici perſecutione vindicantur; vna quæ Principi, altera quæ parti competit, nec vna tollitur per alia. 3. 82
Delictum patris, non nocet filio; nec econtra. nu. 4. 19
Delictum excludit omnem honorem nu. 2. 42
Dens, pro dente, oculus pro oculo, anima pro anima, reddenda ſunt. nu. 15. 31
Deus inuria vexatis opitulari creditur, num. 4. 28
Denominatio fit a maiori dignitate. nu. 9. 146
Depoſitio eſt verbalis tantum depoſitio, qua quis incarceratur, vbi ſit ſpes correctionis. nu. 7. 159
Depoſitio eſt etiam perpetua remotio, ab altaris miniſterio. 10. 160
Depoſitio proprie, an ſit a dignitatibus, & honoribus; Degradatio ab ordinibus. nu. 11. ibid.
Depoſitio fit ab honore, & loco; hoc eſt ordine, & beneficio. 12. 160
Depoſitio in quibus criminibus, & quãdo habeat locum. nu. 13. 18. ibid.
Depoſitio in quibus caſibus; & in ſpecie fiat; etiam in epiſcopo. num. 18. ibid.
Depoſitus regulariter non traditur curiæ ſeculari; niſi ſecuta in corrigibilitate. num. 9. ibid.
Depoſitus ſimpliciter, intelligitur perpetuo depoſitus. nu. 10. ibid.
Deſcendentes per lineam fœmininam, dicuntur eſſe de genere illius, a quo originem ducunt. nu. 18. 16
Deum ſpernit, Veritatem qui ſpernit. num. 3. 59
Deus Deorum, per correctionẽ prauorum, placandus eſt; ne flagella immittat in populum. nu. 3. 4
Deus ligatur etiam ex promiſſione ſua. num. 2. 24
Deus facta, infecta, & iniuſta, non poteſt facere, non tamen princeps: qui tamen poteſt facere, vt habeantur pro infectis. num. 1. 92
Dextera pars, Dignior habetur. nu. 1. 1
Dignior eſt, qui maior eſt iuriſdictione. nu. 22. 180
Dignior locus, eſt prope Epiſcopum; vel aliud caput. n. 4. fol. 186
Deus in Duello eſt artificialis integra. 12. horarum. n. 2. fol. 37
Dignitas, eſt honor, alicui propter merita, ſpecialiter principis, uel legis beneficio, impenſus. num. 11. 6
Dignitas præcedens, facit quem honorari. nu. 17. 7
Dignitas facit differre a plebeis; idem & Militia. numero. 19. 17
Dignitas confertur etiam vitioſo. nume. 30. 8
Dignitas non mutatur, propter qualitatem perſonæ. nume. 30. 8
Dignitas addita dignitati, auget dignitatem. numero. 9. fol. 146
Dignitas vbi eſt electiua, & habet adminiſtrationem temporalium; & habet prærogatiuam in capitulo, denotat maioritatem. nume. 4. 187
Dignitatem anexam habet, officium. quod exercetur, ex collatione principis num. 11. & 25. 7
Dignitatem eccleſiaſticam, qui habeant; & qui ordinem. nume. 7. 111
Dignitates ab alijs aliter, & diuerſimode exiſtimatæ, ſecundum Philoſoph. 2. 72
Dignitates in ſucceſſione, non poſſunt diuidi: ſcilicet Regnum, Ducatus, Marchionatus, & comitatus. num. 5. fol. 86
Dignitates eccleſiaſticæ, licet minores, an præferendæ ſecularibus maioribus. nu. 1. & 5. fol. 110. & ſeq.
Dignitates regales, ſcilicet Ducatus, Marchionatus; & Comitatus, Primogenituram habent: in Comitibus conſuetudo eſt contraria. num. 13. 105
Dignitatis exceptio repellit Duellum, num. 1. 44
Dignitatum gradus quatuor ſunt, additur quintus, nume. 2. ibid.
Dignitas, & nobilitas, infamia amittitur, nu. 3. 29
Dignitatum quatuor ordines. nu. 21. 120
Dignus is præſumitur, quem princeps elegerit. num. 6. fol. 17
Dignus ſemper aliquis præſumitur, in eccleſia: & non creditur in ea non dignum reperiri. num. 7. 120
Dilatio data debitori, ad ſoluendum, valet; in mora modici temporis. num. 2. non ſi excedatur illud. num. 4. fol. 87
Dilatio modici temporis, quomodo conſideranda. nume. 3. ibid.
Dilatio conceſſa debitori ad ſoluendum, qua totius negocij principalis cognitionem tollit; & vires exhaurit, non valet. nu. 5. ibid.
Dilatio conceſſa debitori, ad ſoluendum, non extenditur ad debitum iuratum, niſi ſit facta mentio iuramenti. nu. 7. ibid.
Dilatio conceſſa debitori ad ſoluendum, intelligitur, data fideiuſſione idonea. nu. 8. & 11. ibid.
Dilatio conceſſa debitori. ad ſoluendum; non extẽditur, ad ius tertij. num. 9. ibid.
Dilatio conceſſa debitori, an proſit fideiuſſori: & an currant vſuræ: & alia, remiſſiue. num. 10. ibid.
Dilatio quinquennalis, uel ceſſio Bonorum, datur debitori, arbitrio creditorum. nu. 11. ibid.
Dilatio noua non datur in Duello. num. 2. fol. 37. & n. 2. fol. 41
Diſdicta omnis, mors ciuilis dicitur, & æquiparantur, nu. 7. 38
Diſdicta quæ ſufficiat ad victoriam, nu. 3. 5. 7. 51
Diſdicta tacita habet eandem vim, quam expreſſa, ibi per exempla quæ dicatur, num. 4. ibid.
Diſdicta clara poteſt ab aduerſario extorqueri: vel recuſans interfici; num. 6. ibid.

Diſcipuli ſeptuaginta duo: vltra duodecim apoſtolos conſtituti.19. 143

Diſpenſatio in caſibus matrimonij, & alijs; qua expenſa fiat.29. 131

Diſpenſatio, contrahentes illicitum matrimonium, abſoluit nume.12. 129

Diſpenſatio cum minore, in dubio, non intelligitur facta, quo ad adminiſtrationem bonorum temporalium. num.5. 133

Diſpenſatio nõ dicitur, ſed potius diſſipatio, in Papa; vbi non ſubeſt cauſa legitima.num.6. ibid.

Diſpenſatio in omni voto, regulariter ſpectat ad epiſcopum, num.2. 138

Diſpenſatio eſt gratia.nume.56. 167

Diuitiæ maiores, arguunt maiorem honorem, nobilitatem, dignitatem, potentiam, beatitudinem, æſtimationem, & Timorem inferiorum, numero. 18. fol. 103

Diuitiæ conceduntur in eccleſia, ad pauperum diſpenſationem; non ad luxum. numero. 21. fol. 164

Doctor militi præferendus, licet ſit doctorellus; ſimpliciter in omni actu, etiam militari. nume.28.29.&.31. fol. 7.& 8.

Doctor, & presbyter, dicuntur egregiæ perſonæ.num.5. fol. 111

Doctoratus eſt dignitas, etiam in doctore artium, & medicinæ, qua præſtabilior eſt ciuilis facultas.23. fol. 7

Doctoratus & aduocatio, eſt officium collatum a principe.25. 7

Doctoratus, confert dignitatis adminiſtrationem. numero 26. 7

Doctorem, ſolo verbo Imp. & Papa creat; & nouam dignitatem & nobilitatem, etiam poſt mortem, num.1. fol. 72

Doctores maioris auctoritatis, magis ſequendi ſunt. nume.5. 3

Doctores, Aduocati, & iudices recti, meliorem vitam agunt, quam religioſi.num.12. 6

Doctores legum, præſtantiores medicis. num.23.

Doctores decorantur pluribus epithetis, & præclaris titulis.32. 8

Doctores ludentes taxillis, infames ſunt. numero 24. fol. 164

Doctori atteſtanti communem, eſt credendum, nume. 4. fol. 3

Doctores, profeſſores literarum, clerici, religioſi, & ſimiles: etiam per campionem, nec prouocare nec prouocari poſſunt, numero. 2. fol. 42. & numero. 2. fol. 34

Doctores clerici, &c. probant de innocentia ſua, & iniuſtitia aduerſarij, num. 2. 42

Dolo, inſidijs, & fallacia nihil refert an quis aperte pugnet, nu.1. 28

Domini, vel principales, non retinendi in carceribus donec pugnatur per campiones, num.5. 35

Domeſtici Imperatoris, qui ſint; & quod ſunt ſpectabiles, nume.6. 79

Dominus, & Vaſallus, debent ſibi mutuam, & æqualem affectionem, & fidem. numero. 5. fol. 77

Donare, proprie eſt proprium principis.num. 1. 62

Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, regales dignitates ſunt.6.declaratur.num.7. 105

Ducatus, non regnum dicitur, numero 17. fol. 97

Duces, regali dignitate decorati, qui ſint. numero 1. fol. 104

Duces aliqui electione conſtituuntur; vt Venetiarum: qui non habent dominium; ſed quandam præeminentiam. num.3. ibid.

Duces, Marchiones, & Comites; Capitanei Regni appellantur. num.4. ibid.

Duces, Marchiones, & Comites, retinent dignitatem; licet expulſi. num.9. 105

Duces Mediolani, amplius quam viginti ciuitatibus, imperabant. 10. ibid.

Duces qua potentia vtantur.num.11. ibid.

Duces, Marchiones, & Comites, Feuda concedere poſſunt.num. 14. ibid.

Duces, à Regibus, & quolibet monarcha, creari poſſunt. nume. 2. ibid.

Ducis imago, depingitur ſine corona. numero 1. fol. 104

Ducum origo, quænam fuerit; & vnde dicti. nume. 4. fol. ibid.

Duellantes mortaliter peccant: quibus eucharistia denegatur, ſaltem ante pugnam.4.&.5. 25

Duella concedentes conſuetudines, & Conſt. tanquam irrationabiles, non ſeruandæ.9. ibid.

Duellum iure diuino, gentium, canonico, & ciuili prohibitum.num.2.&. 10. 25.& ſeq.

Duellum ſuſceptum, poteſt recuſari: Crudelis negligens famam ſuam.num.12. 26

Duellum prohibitum à Dominio Mediolani, ſecundum Conſtit. Imperatoris.num.14. ibid.

Duellum de facto, per milites, & nobiles, fit ob honorẽ. num.15. 26

Duellum conſtat ex tribus. Iudice, Prouocante, & Prouocato, num.16. ibid.

Duello occiſus, potiuſquam fateri volens mendacium, an moriatur in peccato mortali. 6. 25

Duello mortuis, denegatur ſepultura. numero 7. fol. ibid.

Dux eſt proprie, de Ducatu, inueſtitus; licet multipliciter ſumatur.num.2. 104

Dux eſt, qui pluribus Comitibus præeſt, qui comparatur Archiepiſcopo; & ſufficit, ſi vnum epiſcopatum tantum habeat, ſub ſe.num. 3. ibid.

Dux, inter Spectabiles eſt reponendus, & an Illuſtris. nume. 5.6. ibid.

Dux eſt, Marchione maior. nume.9. 105

Dux præfertur ambaſciatoribus Regis. numero 9. fol. ibid.

Duella concedentes conſuetudines, & conſtitutiones, tanquam irrationabiles, non ſunt ſeruandæ, nume. 9. fol. 26

Duella ſunt odioſa, ideo reſtringenda, &c. numero. nu- fol. 28

Duellantes mortaliter peccant, quibus eucharistia eſt deneganda, num. 4. 5. 26

Duellans iuſte, miraculoſe obtinet, alioquin ſortior, & ingenioſior, num. 3. 28

Duellantes cauſa gloriæ, fraude, & dolo, non vtuntur, nume. 4. ibid.

Duellantes, nec animo iracundo, nec conuitijs ad certamen deſcendat. nume. 7. 37

Duellantes alter alterum præuenire poteſt in percuſſionibus num. 1. 48

Duellantes ſine ſuperioris auctoritate poſſunt puniri nume. 3. 39

Duelles ante ingreſſum campi poſſunt concordare poſt non, niſi abolitione impetrata. num. 4. 33

Duelles volentes ita; vt vtriuſque honori conſulatur, pacem ineunt, num. 1. 54

Duelli, quod proprium dicitur ſecundum vulgares, origo, num. 1. 27

Duelli pugna eſt actus militaris, nobilis ab infamibus nõ exercendus. num. 1. 29

Duelli pugna æquiparatur torturæ. num. 3. 32

Duello occiſus potiuſquam fateri volens mendacium, an moriatur in peccato mortali. num. 6. 26

Duello mortuis denegatur ſepoltura. num. 7. ibid.

Duello non eſt locus, vti ſunt verba reſponſiua æqualia in iniuria, ſed vbi ſit exceſſus. num. 7. 30

Duello recepto offendentes ſe inuicem, meditorie agunt. num. 2. 46

Duellum iure diuino, gentium, canonico, ciuili, eſt prohibitum. num. 2. & 10. 26

Duellum ſuſceptum poteſt recuſari. num. 12. 27

Duellum eſt prohibitum in dominio Mediolani ſecundum Conſt. Imperatoris. nume. 14. ibid.

Duellum de facto per milites, & nobiles, fit ob honorem. num. 15. ibid.

Duelli instantia, & tempus eſt. Lex menſium nume 3. fol. 32

Duellum conſtat ex tribus perſonis, Iudice, Prouocante, prouocato, num. 1. 27

Duellum dicitur, quaſi duorum Bellum, numero 2. fol. ibid.

Duellum appellatur Monomachia, & ſingulare certamẽ, num. 3. ibid.

Duellum, & Iudicium ciuile, æquiparantur, & accuſatio: arguiturque ab eo, num. 2. ibi.

Duellum differt a iudicio contentioſo, in probatione, in litis conteſtatione, in congrediendo perſonaliter, nume. 1. ibid.

Duellum fit ad experimentum innocentiæ, & probationem veritatis, num. 1. ibid.

Duellum eſt ſpecies probationis, quæ magis dicitur diuinatio, num. 2. ibid.

Duelli Iudicium eſt fallax, vt nocens vincat, aliquando innocens ſuccumbat, num. 1. ibid.

Duellum vbi requiritur, nulla ſubſiſtente cauſa, dicitur tentari Deus, nume. 2. 28

Duellum fiendum eſt cum æqualibus armis, non elaua venenata, aut ſimilibus, num. 4. 5. ibid.

Duellum non niſi iuſta cauſa conceditur, nu. 9. 29

Duellum non eſt licitum, niſi concedatur a principe, nume. 2. 32

Duellum non poteſt etiam per pactum iuſtificari, niſi cum ſuperioris autoritate, num. 3. ibid.

Duellum per principales perſonas regulariter eſt ineundum, non per ſubſtitutos. num. 1. 34

Duellum non fit in loco ſacro, num. 3. 37

Duellum non conceditur contendentibus propter delationem inſigniorum gentilitiorum, & ſi quis dicatur cæcus, vel claudus, nume. 12. 45

Duellum ex conſuetudine Italiæ, & Gallorum, permittitur vbi Iudici æquum, & iuſtum videbitur, nume. 3. 5. 6. 8. ex olcris. ll. longobardorum, Imo aliter Galli obſeruant. nume. 4. 28. & ſeq.

Duellum Deo auctore eſt ſuſcipiendum. nume. 1. 28

Duellum impertinenter fit ſine iudice. num. 2. 48

Duellum in quot caſibus permiſſum iure longobardorum num. 1. 38

Duellum in Regno Siciliæ in duobus tantum caſibus permiſſum nume. 2. ibid.

Duellum non poteſt iudicari per arbitrum, nec partium Conuentione fieri. num. 4. 39

Duo Reges Romanorum an poſſint ſe inuicem prouocare, num. 2. 45

Duo caſus vbi ſunt æquiparari, diſpoſitum in vno, cenſetur diſpoſitum in alio. num. 12. 51

Dux Mediolani, habet plenitudinem poteſtatis, ita vt omnia poſſit, quæ Imperator. num. 11. 105

Dux ad quæ teneatur, ex ſuo munere. num. 12. ibid.

Dux Venetiarum; & eius Senatores, an Illuſtres, ex dominio. num. 9. 108

E

Eclesia militans, eſt diuinitus exemplata ab eccleſia Triumphanti. 10. 120

Eccleſia non debet reſidere, ſine ſponſo, & paſtore; quo vacante vniuerſale regimen, penes eam eſt. nume. 1. 116

Eccleſia non indiget porcis, & aſinis ferratis; ſed viris eruditis. 1. 135

Eccleſia conuentualis, & collegiata, quæ dicatur. numero 6. 186

Eccleſiam qui hæredem facere voluerit, exhæredato filio, quærat alterum, qui ſuſcipiat, non auguſtinum. nume. 8. 170

Eccleſiarum regimini, qui præficiendi ſint. nume. 2. fol. 132

Electio de certo gremio facienda, aliter facta non tenet. nume. 6. 15

Electio Regis Rom. nulla eſt, vbi non adſint duæ partes, ex tribus electorum. num. 2. 16

Electio Regis Rom. a maiori parte, valida eſt, licet in electione papæ, duæ partes, requirantur, numero 4. fol. ibid.

Electio à Canonicis qualiter fiat, & in ea obſeruanda, remiſſiue. num. 1. 157

Electio Regis Rom. vbi ſit,in pari diſcordia,Papa gratificat,cui vult.nume.6. ibid.

Electio pontificis,impedimentum iuris poſitiui tollit.nume.4. 117

Electio pontificis habet treſdecim ſpecialia, ſecundum Ab.nume. 5. adduntur quinque. nume. 7. & ſeq. fol. 117.& ſeq.

Electio quomodo fiat,per duos Cardinales, vel vnũ tantum: reliquis mortuis, vel abſentibus. numero. 6. fol. 118

Electio per inſpirationem, vel quaſi; vel alijs modis, ſcilicet per ſcrutinium,vel cõpromiſſum, quomodo fiat, etiam remiſſiue.nume.9. ibid.

Electio pontificis, altero ſuperſtite,fieri non poteſt: idem in alio prælato. nume.1. 119

Electio quo ad electum, ſubijcitur non ſolum iuri poſitiuo; ſed etiam diuino.num.6. 120

Electio prælatorum quorumcunque quomodo ſpectet, ad collegium.4. 132

Electio epiſcopi à quibus olim, & hodie fiat. numero 1. fol. 156

Electio in quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis quomodo facienda; remiſſiue.nume.2. 187

Electio de excommunicato, etiam occulto,eſt nulla. nume.2. 17

Electio quæ ſit,cuit dicatur.nume. 2. 156

Electio canonica epiſcopi, non requirit diſpenſationem, nume.7. 157

Electio eſt nulla, ſi fiat in loco,non determinato. numero 4. ibid.

Electio tertia die facienda,poſt ſepulturam;ſaltem de honeſtate. nume.3. 157

Electio caſſatur,ſi electus adminiſtret,ante confirmationem.nume.3. 158

Electione deuoluta ad ſuperiorem; is non eligit cum qualitatibus primi,communis. nume.4. 157

Electione facta,vel ante; conſenſus principis requirendus eſt.num.5. ibid.

Electione à maiori parte,non ſuccedente,electores Regis Rom.variare poſſunt. nume.5. 16

Electione vnius in Regem Rom. facta, quando alius eligi poſſit.nume.9. ibid.

Electionem epiſcopi qui impugnare poſſint. numero.5. fol. 157

Electionis triplex forma, comprobata in iure reperitur. nume. 1. 117

Electionis forma tradita in epiſcopo;ſeruanda eſt, in electione præpoſiti, decani & ſimilium perſonatuum.nume.2. 157

Electis duobus Regibus Rom. in diſcordia, vterque adminiſtrare poteſt; donec Papa, alterum approbet. nume.7. 16

Electores Imperatoris, ſeu Regis Rom.tres Archiepiſcopi:Maguntinus,Treuerẽſis,Colonienſis; qui ſcribæ dicuntur.Quatuor Laici:Marchio Brand.Comes Palatinus, Dux Saxoniæ, & Rex Bohemiæ. numero. 2. fol. 12

Electores Reges Rom. citandi ſunt: alias contemptus vnius plus officit,quàm multorum contradictio: electioque redditur nulla.num.1. 16

Electores poſſunt eligere vnum ex ſe ipſis. numero 8. fol. ibid.

Electoribus monitis,& negligentibus eligere, in præfixo termino,papa prouidet.num.3. ibid.

Electus Rex Rom. poteſt renunciare electioni ſuæ: vel electoribus,vel Papæ.num.10. ibid.

Electus habet præſumptionem pro ſe. numero. 8. fol. 120

Electus ſi dignum ſe putat,recuſando mortaliter peccat. num. 14. 121

Electus in caſibus adminiſtrat,ante confirmationem.nume.4. 158

Electus ad officium publicum, an cogatur illud ſuſcipere.nume.15. 121

Eleemoſina,quibus potius dãda:& quomodo conſanguineis.nume.46. 166

Eleemoſina quomodo faciẽda,vel de conſilio, vel præcepto,remiſ.48. ibid.

Eloquẽtia,Lacędemone expulſa; Athenis orandi reciſa poteſtas, vbi orator affectus mouere vetaretur. numero 12. 58

Eligendus,non recte petit ſe eligi.num.13. 121

Emendatus de crimine,non remanet omnino integer.nume.4. 158

Egregij qui dicantur.nume.9. 44

Enſe ſolo pugnantes,an reprobandi. nume. 4. 47

Enſe in primis cinguntur milites.num.5. ibid.

Enſis alienatio eſt graue crimẽ.num.6. 47

Enſis amiſſio arguit aliquem victum in Duello gloriæ. nume.7. ibid.

Enſis datur Imperatori, vindici in iram male agentium, laudem bonorum.nume. 8. ibid.

Epiſcopus loci poteſt prohibere Duellum, licet dominus loci conceſſerit.num.4. 48

Entia nolunt male diſponi.nume.19. 14

Epiſcopali dignitati, conuenit chriſma;oleum ſanctum: conſecratio altaris,vel eccleſię;clericorum ordinatio; conſecratio virginum eccleſiæ pollutæ reconciliatio; clericorum depoſitio, vel ſuſpenſio; excommunicatio; interdicti promulgatio;purgationis indictio,diſpenſatio,pœnitentiæ ſolemnis impoſitio.nume.3. 168

Epiſcopalis dignitas, & potentia, in multis verſatur. num. 1. ibid.

Epiſcopalis dignitas,eſt de iure diuino;licet ordinatio ſit de iure poſitiuo.& eſt culmen, & dignitas dignitatũ. nume.2. ibid.

Epiſcopalis portio,quæ quarta canonica appellatur, quare, & quomodo debeatur; etiam remiſſiue.nume. 2. fol. 173

Epiſcopatum qui deſiderat, bonum opus deſiderat. nume. 2. 154

Epiſcopi electio,a canonicis,quomodo facienda. nume.5. fol. 132

Epiſcopi loco Flaminum conſtituti ſunt: & a quo. nu. 3. fol. 148

Epiſcopi, loco apoſtolorum ſunt ſubſtituti; loco diſcipulorum præsbyteri. correpiſcopi etiam erant. numero 5. 154

Epiſcopi, & alij prælati, & clerici, vtuntur eiſdem indumentis, in Synodo, & quando ſepeliuntur, quibus in diuinis.nu.16. 155

Epiſcopi, & Pontificis tantum, ornamenta, quæ ſint ſupra in ver.caligæ.

Epiſcopi electio, à quibus olim, & hodie fiat. numero.1. fol. 156

Epiſcopi electio à Canonicis, qualiter fiat; & alia in ea obſeruanda, remiſſiue. numero. 1. fol. 157

Epiſcopi electio, fit intra tres menſes; intra tres alios conſecratio, poſt confirmationem. numero. 3. fol. ibid.

Epiſcopi electio, ante confirmationem, tribuit ius ad rem, non in re.nu.1. 158

Epiſcopi vita, vel officio, nihil aliquando periculoſius: nihil beatius.1. 163

Epiſcopi geſta, à ſubditis facile in exemplum trahuntur.nu.2. ibid.

Epiſcopi officium, in quibus præcipue verſetur. nume.4. fol. ibid.

Epiſcopi debent ſibi mutuum auxilium præſtare, præſertim ad pacem ſeruandam, & alter alterum honorare.nu.42. 165

Epiſcopi debent conſtituere doctores, & magiſtros, qui ſtudia litterarum doceant: nam Cancellarij ſunt ſtudiorum.nu.50. 167

Epiſcopi debent ſeruare canones; cum ampl. & limitat.nu.54. ibid.

Epiſcopi debent eſſe cuſtodes ſacrorum canonum. ibid.

Epiſcopi ad concilium citati, debent perſonaliter comparere, niſi impediti, alij inferiores comparent per procuratorem.nu.71. 168

Epiſcopi conſenſu tantum, monaſteria fundari ac transferri poſſunt.nu.5. 169

Epiſcopi excommunicatio timenda eſt, licet iniuſta, cum declar.nu.6. ibid.

Epiſcopi licentia, clerici forenſes exercent officia ſacerdotalia.nu.7. ibid.

Epiſcopi licentia, Abas relinquit monaſterium, non aliter, nec alius prælatus, numero. 8. ibid.

Epiſcopi auctoritas requiritur in alienatione rerum eccleſiæ.10. 169

Epiſcopi ſacerdotibus ſuperiores eſſe debent. nume.3. fol. 170

Epiſcopi poteſtas magna, in diſpenſatione, in. 172. caſibus, à Bertachino & Io.Raudeo collectis, ſummatim reſumpta, nu.6. ibid.

Epiſcopi poteſtas in temporalibus. circa perſonas; ſecundum exempla etiam Bertachini.num.1. 172

Epiſcopi familia, gaudet priuilegio fori, numero. 4. ibid.

Epiſcopi poteſtas in temporalibus circa res eccleſiarum in multis enumerantur, etiam per Bertachinum collectis, cum aliquorum impotentia.1. 173

Epiſcopi poteſtas circa iudicia per multa exempla collecta à Bertachino, declaratur: adduntur alia. numero.1. ibid.

Epiſcopi bona non ſunt diripienda, ſed futuro ſucceſſori reſeruanda.nu.4. 175

Epiſcopi Iuriſdictio eſt firmior, quam Vicarij ſui.18. fol. 177

Epiſcopi, ſimilitudinem Comitum gerunt. numero. 5. fol. 156

Epiſcopis omnia grauia, & excellentiora relinquenda. nu.52. 167

Epiſcopo coadiuuator quando dari poſſit. numero.2. fol. 156

Epiſcopo leges ignoranti, aſſeſſores, & ſubditi, reſiſtere poſſunt eum inſtruendo. nu.54. 167

Epiſcopo canonici reuerentiam debent principaliter, capitulo, Acceſſorie.nu 2. 168

Epiſcopo conuenit, magna cognoſcere: qui in ſtudio ſedet, vt ſcholaris ſub.nu.11. 169

Epiſcopo, an conueniat illud diuinum, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram.&c.nu.1. ibid.

Epiſcopo reſeruati ſunt ſex caſus, vel alij, qui enumerantur.nu.4. 170

Epiſcopo an credatur plene vt teſti, ſine iuramento in foro ſeculari.nu.4. 174

Epiſcopum non nomen, ſed vita facit. numero. 7. fol. 163

Epiſcopus ordinem habet, inter nouem ordines eccleſiæ. num.2. 133

Epiſcopus diſpenſare poteſt in omni voto voluntario, ex cauſa: excepto voto continentiæ, & crucis.nu.4. fol. 138

Epiſcopus in iuramento, eſt iudex competens, præterquam in caſibus.4. ibid.

Epiſcopus proprie ſpectabilis eſt.nu.24. 153

Epiſcopus dicitur, qui ſuperintendit, curam ſubditorum gerens.1. 154

Epiſcopus quis primum appellatus, inſtitutuſue. nume.3. 154

Epiſcopus, vt ordinaretur, ſaltē à tribus epiſcopis, quando ſtatutum.4. ibid.

Epiſcopus, quibus titulis & epithetis, nuncupetur, Late.nu.6. ibid.

Epiſcopus non dicitur, qui non ſit confirmatus, & conſecratus. ibid.

Epiſcopus venit appellatione prelati. ibid.

Epiſcopus religioſus, non debet recedere ab habitu ſuo; etiam ſi efficiatur cardinalis. numero.1. fol. 155

Epiſcopus debet ſe exiſtimare, eſſe collegam ſacerdotum quando in domo eſt.nu.16. ibid.

Epiſcopus defert cappam, caudam eius deferente capellano.nu.17. ibid.

Epiſcopus, quis, qualiſue ſit eligendus, in multis exprimitur. nu.1. 156

Epiſcopus eligendus, quas exceptiones patiatur. nume.1. 156

Epiſcopus electus, an teneatur dicere defectus ſuos. nume.4. 157

Epiſcopus indigne promotus, decapitandus eſt; & ſcienter, & iniuſte faciens ſe conſecrari, perdit beneficia.

beneficia. numero.5. ibid.

Epiſcopus electus, non confirmatus, habet prærogatiuas, vt in pœnis ſecum mitius agatur. nume.2. fol. 158

Epiſcopus per Papam creatus, per Papam eſt conſecrandus, nu.2. 159

Epiſcopus conſecratus, habet eccleſiam, pleno iure. nume.3. ibid.

Epiſcopus conſecratur; Abbas benedicitur: clericus ordinatur. nu.8. ibid.

Epiſcopus in propria diœceſi communicans, legit, & docet populum ſacras ſcripturas; in concione mitra, & baculo vtens; in eccleſia reſidens, ſaltem diebus ibi expreſſis. nu.3. 163

Epiſcopus ſecum debet habere præsbyteros, & alios bonos clericos. nu.3. ibid.

Epiſcopus ſit, licet non ſit ſacerdos. numero. 4. fol. ibid.

Epiſcopus non debet diutius per diœceſim vagari alias punitur. 5. ibid.

Epiſcopus improbos homines à ſocietate ſua repellet debet. nu. 6. ibid.

Epiſcopus ſedens, præsbyterum ſtare non patiatur, qui eum vt filium habeat. 7. ibid.

Epiſcopus ſubdito, æqualiter iuuare debet, ſpretis perſecutionibus, & morte. nu.8. ibid.

Epiſcopus debet adeſſe viduis, pupillis, & miſerabilibus perſonis. 9. ibid.

Epiſcopus debet inter ſubditos, pacem procurare; etiam renuntiando apiſcopatui; dato ſibi bono cambio: ſi populus ab eo diſſentiat. 10. ibid.

Epiſcopus conuerſationem, nec cohabitationem, cum vlla muliere debet habere; matribus: & ſororibus, & alijs ſuſpitione carentibus, exceptis: honeſtius tamen abſtinet etiam a matre. nu. 11. ibid.

Epiſcopus non poteſt hodie habere vxorem. numero. 12. fol. ibid.

Epiſcopus, vel prælatus, grauiter peccat, ſuſtinendo clericos concubinarios, qui etiam excommunicat vxoratos, limita ad tempus, in clerico deteriora efficiendo. nu. 13. ibid.

Epiſcopus, & clericus, debet abſtinere à ſulgidis, variatis, & ſericis veſtibus: purpurea tamen, & cendato vtitur. nu. 14. 164

Epiſcopus, & clerici, ſine proprio habitu, extra domũ, ne exeant. ibid.

Epiſcopus, & clerici, à laruis, & laruatis, cauere debet. nu. 15. ibid.

Epiſcopus in menſa, quomodo ſe habere debeat. nu.16. fol. ibid.

Epiſcopus, & clerici non debent, vti, exquiſitis epulis. num. 17. ibid.

Epiſcopus, & clerici, potus æquales, & propinationes, debent cuitare. ibid.

Epiſcopus, & clerici non debent intereſſe turpibus, & ibi adſint hiſtriones: qui eo magis, non poteſt eſſe hiſtrio, vel mimus. ibid.

Epiſcopus, & clerici, non debent attingere poculum, vltra tertiam vicem, & vinum limphari debet. nume. 18. ibid.

Epiſcopus, & clerici, non ingrediantur tabernas; niſi cauſa peregrinationis. nu. 18. ibid.

Epiſcopus vilem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem, quomodo habere debet. nu. 19. ibid.

Epiſcopus, & clerici, conuiuia celebrare debent, ad charitatem implenda. nu. 22. ibid.

Epiſcopus, & clerici, exercere, & ſe offerre duello prohibentur: at ſi inſpiciant tantum; vel videant aliquem furca ſuſpendi, grauiter tantum peccant. numero. 25. fol. ibid.

Epiſcopus, aut clerici, non poſſunt intereſſe in cauſa ſanguinis, nec in ea dictare, ſententiare, nec artem chirurgiæ exercere, in qua interueniat aduſtio, vel inciſio: nec aquæ feruentis, aut frigidæ, purgationem præbere. nu. 26. ibid.

Epiſcopus, & prælati habentes iuriſdictionem temporalem, committunt laicis cauſas ſanguinis generaliter, & cum clauſula; Iuſtitiam facias. 27. ibid.

Epiſcopus, vel ſacerdos, non debet aliquem proprijs manibus cædere: etiam cauſa coertitionis. num. 29. 165

Epiſcopus prudenter ita ſe habere debet: ne carcerati patiantur, ita vt moriantur. numero. 30. fol. ibid.

Epiſcopus vel alius prælatus, & clericus, non debet in bello perſonaliter pugnare; ſed ſi bellum eſt iuſtum, hortari poteſt. numero. 31. fol. ibid.

Epiſcopus, vel clericus habens iuriſdictionem temporalem, quando indicere bellum poſſit, citra perſonalem pugnam. num. 33. ibid.

Epiſcopus, vel clericus, non poteſt conſtitui dux Belli, acies ordinando, vel ſimilia peragendo; nec poteſt habere familiares armatos. numero. 34. fol. ibid.

Epiſcopus, & clerici, prohibentur ab omnibus, etiam ratione delicti, enumeratis per Ber. Diaz. in practic. can. crim. nu. 35. ibid.

Epiſcopus & clerici, debent abſtinere à negocijs ſecularibus, maxime inhoneſtis: alioquin clericalis ordo patitur vilipendium; & ideo Vicereges, vel aliter locum tenentes, eſſe non poſſunt. numero. 36. fol. ibid.

Epiſcopus, vel alius clericus, tutor, procurator aduocatus, iudex, fideiuſſor, nec tabellio eſſe poteſt, regulariter, cum declar. numero. 37. fol. ibid.

Epiſcopus in criminibus, accuſari poteſt à familiaribus ſuis: & per eos probare innocentiam ſuam: ſi ipſe alium accuſet obligatur, ad pœnam talionis. nu. 38. ibid.

Epiſcopus grauius punitur, quam inferior. numero. 38. fol. ibid.

Epiſcopus debet vocare ſubditos ſuos fratres. nume. 39. ibid.

Epiſcopus, & alius clericus, iurans, quando debet tangere euangelium: vel aliam ſcripturam. nume. 40. ibid.

Epiſcopus clericum alterius epiſcopi, non debet ordinare, ſine literis dimiſſorijs; nec ſine examinatione; alias punitur. nu. 41. ibid.

Epiſcopus debet requirere conſilium; & aliquando conſenſum capituli. 43. ibid.

Epiſcopus ſine capitulo. nec capitulum ſine epiſcopo, poteſt immutare ſtatum eccleſiæ, quia ſunt vnum corpus. num. 43. ibid.

Epiſcopus tantum poteſt, quantum capitulum: in his quę pertinent ad vtrunque. ibi.

Epiſcopus, vel alij clerici, & religioſi, libros gentilium hæreticorum, leges, & phyſicam, quando legere, vel audire promouentur. nu. 44. 166

Epiſcopus non ſolum debet legere, & orare; ſed etiam eleemoſinam facere pauperibus; alioquin vacuum nomen epiſcopi tenet, nu. 46. ibid.

Epiſcopus primum ſibi, & eccleſiæ deſeruientibus, neceſſaria ſubminiſtret: reliqua fidelium vſibus, miniſtraturus; quod etiā clericis contrauenit. nu. 47. ibid.

Epiſcopus, & clerici, res eccleſiæ mobiles, aut immobiles in proprios vſus debent conuertere. ibi.

Epiſcopus, non debet imponere nouum cenſum eccleſiis; nec veteres augere. ibid.

Epiſcopus ordinato ad ſacros, ſine titulo beneficij, tenetur ipſe, vel ſucceſſor prouidere, nu. 49. ibid.

Epiſcopus non debet aliquem ordinare ſine titulo, qui nō habeat, vnde viuere poſſit: ne ordinato mendicare, neceſſe ſit: declara tamen. ibi.

Epiſcopus conferens beneficium, alteri debitum; illo cui ſic tenetur illi prouidere de æquiualenti. ibid.

Epiſcopus cogitur admittere, & confirmare, clericum idoneum præſentatum, per patronum: ſecus eſt in Papa: cogitur conſentire acquiſitioni patronatus: & poteſt gratificari cui vult; pluribus æqualibus præſentatis. ibi.

Epiſcopus non poteſt inſtituere, aut conferre beneficium patronatum, etiam quòd patronus infra tempus, non præſentet. ibid.

Epiſcopus tenetur dotare eccleſiam indotatam: ſi eam conſecrat. ibid.

Epiſcopus quæ debeat obſeruare, in ordinibus conferendis. ibid.

Epiſcopus tenetur ſibi conſtituere vicarium: & Iconomum: qui tamen laici eſſe non poſſunt ſicut in aſſeſſore. nu. 51. 167

Epiſcopus debet eſſe diligens, in hæreſi proſequenda; alioquin remouetur. nu. 52. ibid.

Epiſcopus, & alij prælati, vices ſuas, ſub annuo cenſu, non debent concedere. nu. 53. ibid.

Epiſcopus debet obſeruare ſententiam latam, per ordinarium, ſibi ſubiectum; nu. 54. ibid.

Epiſcopus regulariter, non poteſt ſtatuere, contra canones, limita. 8. modis, nu. 55. ibid.

Epiſcopus an ligetur conſtitutione ſua. ibid.

Epiſcopus habēs iuriſdictionem temporalem tenetur iudicare, ſecundum leges. ibid.

Epiſcopus tenetur diſpenſare, vbi lex hoc mandat, non alias. 56.. ibid.

Epiſcopus tenetur adere petenti, librum collationum, beneficiorum. 57. ibid.

Epiſcopus tenetur alijs conferre, non per ſe retinere beneficia vacantia. nu. 57. ibid.

Epiſcopus tenetur iurare, iuxta formam iam traditam: & defendere Rom. Eccleſiam declara tamen. nume. 58. ibid.

Epiſcopus, vbi ſit inobediens papæ, procedat tamen contra eum, cum modeſtia. ibid.

Epiſcopus non tenetur habere Papam, pro Papa: quando non habet epiſcopum pro epiſcopo. ibid.

Epiſcopus tenetur defendere eccleſiam ſuam, etiam vſque ad mortem: declra ſi iuſta ſit cauſa: Item tenetur procurator vtilitatem eccleſiæ, & conficere inuentarium. ibid.

Epiſcopus quando obligetur ex facto procuratoris, vel præceſſoris ſui. ibid.

Epiſcopus hæreticus, ſciſmaticus ſimoniacus in ordine: vel notorie fornicator poteſt euitari; quod procedit etiam in alijs criminibus, ſecuta ſententia: idem ſi amiſit gratiam Papæ: & negligens cogitur renuntiare papatui. nu. 59. ibid.

Epiſcopus ſucceſſor tenetur exequi præceptum factum præceſſori ſuo, per Papam. ibi.

Epiſcopus romouetur, ab epiſcopatu, propter ſcandalum euitandum. 60. 168

Epiſcopus vel prælatus, ſi delinquat, augere delictum, propter dignitatem. 61. ibid.

Epiſcopus debet viſitare diœceſim ſuam etiam inquirendo de moribus clericorum. nu. 62. ibid.

Epiſcopus viſitans diœceſim, quam procurationem debet habere. ibi.

Epiſcopus in muneribus, qualitates ſe habere debeat. nu. 63. ibid.

Epiſcopus debet corrigere delicta, & exceſſus clericorum. 64. ibid.

Epiſcopus cogitur punire clericum, condemnatum à iudice ſeculari, pro crimine, ante clericatum. ibid.

Epiſcopus debet, in correctione delictorum, miſcere ſeueritatem cum miſericordia. ibid.

Epiſcopus debet eſſe clemens & ſeruare regulas, numero. 65. ibid.

Epiſcopus quomodo debet proferre ſententiam cenſuræ, præmiſſa monitione: cum declar. & ibi quomodo in cauſa hæreſis: & iudicare ſecundum acta. 66. ſol. ibid.

Epiſcopus, & iudex eccleſiaſticus, tenetur adiuuare ſecularem: & econuerſo. num. 66. ibid.

Epiſcopus tenetur obedire literis poteſtatis, ei ſcribentis. nu. 68. ibid.

Epiſcopus tenetur curare, ne committat; ne ue committatur fraus, per teſtamentarios executores. nume. 69. ibid.

Epiſcopus inquirit, pro legatis pijs, factis pauperibus. ibid.

Epiſcopus tenetur patrem ſuum honorare; & illum ſibi proponere; idem in Papa. num. 70. ibid.

Epiſcopus, vel alius prælatus quattuor requiſita debet habere; ad hoc ut bene præſidere arbitrandus ſit. nume. 72. ibid.

Epiſcopus debet omnes pœnas, in pios vſus conuertere. nu.74. ibid.
Epiſcopus non debet permittere dignitatem ſuam vileſſcere.num.75. ibid.
Epiſcopus an teneatur de imperitia,& delicto ſui Vicarij.num.76. ibid.
Epiſcopus,eſt ordinarius monachorum.nu.4. 169
Epiſcopus,omnium piorum locorum, ordinationem habet.nu.3. ibid.
Epiſcopus,eſt caput capituli,proprie. ibid.
Epiſcopus habet merum Imperium; & ei omnes obedire debent,& quæ ſint.9. ibid.
Epiſcopus habetur loco filij.nu.11. ibid.
Epiſcopus non præſumitur facere,cum conſenſu capituli. fol. ibid.
Epiſcopus in ſpiritualibus, eſt maior Imperatore, cui is aſſurgit. ibid.
Epiſcopus,poteſt eſſe ſine Epiſcopatu. ibid.
Epiſcopus Doctor, vel nobilior, præcedit Epiſcopum, prius promotum;& liberatur a patria poteſtate, & dicitur eſſe in perfectiori ſtatu religioſi,in pfecto. ibi.
Epiſcopus,quomodo dicitũ eſſe pars Pontificis. n.2. 270
Epiſcopus habet iura Epiſcopalia; quæ quattuordecim enumerantur.num.5.. ibid.
*Epiſcopus promouens ſcienter excommunicatum, ad ſacros ordines,non dicitur cum eo diſpenſare.nu.7.*ibid.
Epiſcopus poteſt reſtituere hæreditatem,exheredato filio, inſtituta eccleſia.nu.8. ibid.
Epiſcopus poteſt creare nouam dignitatem, in eccleſia; & an cum conſenſu capituli.num.9. 171
Epiſcopus in caſibus diſpenſare non poteſt,remiſſiue.numе.11. ibid.
Epiſcopus omnia poteſt,& diſpenſare,vbicũque non prohibetur.12. ibid.
Epiſcopus,immo nec Papa, poteſt diſpenſare, ſecundum aliquos,in his,in quibus,eſt peccatum mortale,ſecundum legem diuinam, vt in furto, & rapina niſi peracta pœnitentia,num.13. ibid.
Epiſcopus poteſt facere conſtitutiones,in ſua diœceſi. nume. 14. ibid.
Epiſcopus poteſt excommunicare, ſcientes furtum: & nõ reuelantes '& principem ſua diœceſis. numero 14. fol. ibid.
Epiſcopus poteſt eccleſias parochiales, facere conuentuales. 15. ibid.
Epiſcopus poteſt deponere Abbatem incautum,ſuperbũ, fornicatorem,&c.quo ad Abbatiam.num.16. ibid.
Epiſcopus poteſt vnam eccleſiam,alteri ſubijcere,& vnire,& ordinare clericos.num. 17. ibid.
Epiſcopus poteſt concedere indulgentias, quo ad metam taxatam.nume.19. 172
Epiſcopus poteſt in eccleſia vacãte, cuius prouiſio ſpectat ad Papam, deputare adminiſtratorem; donec fuerit prouiſum.num.18. ibid.
Epiſcopus poteſt indicere ſynodum,in ſua diœceſi. ibid.
Epiſcopus poteſt conferre beneficium,filio ſuo, vel nepoti legitimo,alias digno.nu.18. ibid.
Epiſcopus poteſt concedere inferiori dignitati,iura pertinentia,ad dignitatem ſuam. ibid.
Epiſcopus poteſt concedere,vt cum altari viatico, liceat celebrare. ibid.
Epiſcopus poteſt indiſtincte abſoluere moniales. ibid.
Epiſcopus poteſt decernere aliquẽ ſanctum,in ſua diœceſi venerari;canonizatum tamen.nu.30. ibid.
Epiſcopus promotus ad Cardinalatum, poteſt interim,donec de mente præciſa appareat, exercere Epiſcopalia nu.21. ibid.
Epiſcopus tempore interdicti,poteſt coram ſe facere diuina celebrari;non tamen benedicere populo ſolenniter. ibid.
*Epiſcopus poteſt ſupplere negligentiam inferiorum.*ibid.
Epiſcopus vtitur pluribus remedijs cõtra ſtatuentes,contra libertatem eccleſiæ.. ibid.
Epiſcopus poteſt,vel decet eum,conferre ordines,ſex temporibus anni deputatis.num.22. ibid.
Epiſcopus poteſt diſtruere ſtatum monaſterij monialium; & transferre Abbatiſſam,& moniales,ad aliud monaſterium. ibid.
Epiſcopus multa non poteſt; collecta a Bertachino:multa adduntur.23. ibid.
Epiſcopus habet merum imperium.nu.1. ibid.
Epiſcopus poteſt clericum carcerare; & in eum manus inijcere. ibid.
Epiſcopus poteſt citare ſubditum ſuum, repertum in curia Papæ. ibid.
Epiſcopus poteſt ſine capitulo, clericos corrigere,& alienos. ibid.
Epiſcopus poteſt infamiam remittere;non tamen ad honores reſtituere. 2. ibid.
Epiſcopus poteſt clericum ſibi ſubditum,ab alio detentum,repetere. ibid.
Epiſcopus poteſt ordinare, clericum ſuum, in curia Papæ. ibid.
Epiſcopus ſuccedit in gubernio ſcholarium, locum teſtamentarij gubernatoris. ibid.
Epiſcopus poteſt agere pro iniuria illata vicario ſuo, vel ſubdito: pro propria tamen non poteſt quemquam excommunicare.num.3. ibid.
Epiſcopus poteſt remittere iniuriam clerici, cum conſenſu capituli;vt & ſibi eo modo remittit. ibid.
Epiſcopus poteſt eſſe in conſilio Principis,etiam conſulendo de crimine, in genere.num.4. ibid.
Epiſcopus recipit iuramentum obedientiæ,& fidelitatis, a recipiente beneficium,ab eo. ibid.
Epiſcopus poteſt eſſe ſimul & comes. ibid.
Epiſcopus non poteſt de clerico,vel econuerſo,tranſigere, ſine decreto, nec obſidem dare; niſi cum auctoritate Papæ.num.5. 173
*Epiſcopus non habet ius proprium legitimandi.n. 6.*ibi.
Epiſcopus non poteſt procurari,ſi reconciliat eccleſiam pollutam. ibid.
Epiſcopus poteſt conſtituere pẽſionem moderatam,ſuper aliquo beneficio, cũ iuſta cauſa:Papa ſine cauſa.n.3. fol. 173
Epiſcopus poteſt ordinare, pro bono pacis; vt alteri parti litiganti aliquid detur. nu. 3. ibid.
Epiſcopus poteſt ex cauſa collectam, & charitatiuum ſubſidium,imponere.nu.4. ibid.

Epiſco-

Epiſcopus quod habeat fiſcum.num.5. 173
Epiſcopus eſt fautor teſtamentorum; quę pertinent ad pias cauſas tantum.num.1. 174
Epiſcopus ſolus, diſpenſat in pœnis.num.3. ibid.
Epiſcopus quando poßit ſe intromittere, in vltim.voluntatibus.nu.1. ibid.
Epiſcopus legatum factum pauperibus, quomodo diſtribuat; & in executoribus cura teſtamentorũ.nu.2.ibi.
Epiſcopus poteſt inhibere iudici ſeculari, ſub pœna excommunicationis; ne teſtamenta vſuraria exequatur; vel etiam teſtamentum inceſtuoſi. ibid.
Epiſcopus omnia põt, niſi ea, quę de iure probibetur.17. fol. 177
Epiſcopus plus habet in inſtitutione; quam patronus in præſentatione. ſub.num.2. 189
Aequalitas, & paritas in Duello ſeruanda eſt: niſi ſit modica, & non quo ad vires in principalibus.nu.1.3. 6.fol.28.& num. 2. 35
Equi electio conſiſtit in poteſtatem prouocari. nu.6. 47
Equi licet non Contineantur appellatione armorum, ſunt tamen ad vſum Belli:nu.7. ibid.
Aetas.25.annorum, legitima eſt ad pugnandum, nu.3. fol. 35
Exceptiones aliæ dilatoriæ, aliæ peremptoriæ, nu.2. 39
Exceptio, Tua nõ intereſt, repellit quem a Duello, n.2.ib.
Exceptiones competentes prouocato, uide inf.in dictione. Prouocatus.
Excedendus nõ eſt modus in tollenda iniuria, ne vindicta cenſeatur, nu.2. 55
Eucharistia, bona gratia interpræ:atur, quæ eſt diſtribuenda, per rectorẽ parochialem; & qualiter. nu.18. 191
Eucharistia ſemel in anno ſumẽda; niſi ex cauſa; & quando; & qua etate; et a quibus licet criminoſis.n.19.ib.
Excommunicatio maior, quæ anathema dicitur, repellit excommunicatum a Sacramentis, & ingreſſu eccleſiæ; & communione fidelium; a qua non abſoluent Sacerdotes. 3. 17
Excommunicatio minor, priuat tantum ab ingreſſu eccleſię & communione Sacramentorum, non fidelium; & infligitur quoad Deum, pro quolibet peccato mortali.nume.4. ibid.
Excommunicatio impedit promotionem, etiã ad ſecularem dignitatem.nu.6. 18
Excommunicatio, Interdicti promulgatio, purgationis indictio, Diſpenſatio, penitentia ſolennis impoſitio.nume.3. 169
Ecommunicatio non infertur, niſi pro graui crimine. nume.3. 83
Excommunicans alium iniuſte, dicitur ſe ipſum excommunicare.nu.73. 168
Excommunicatio epiſcopi, timenda eſt, licet iniuſta, cum declar.nu.6. 169
Excommunicatio afficit corpus, & animam. ibid.
Excommunicatio, eſt ſimilis infamiæ iuris.ſub.num.25. fol. 180
Exempla, & miracula, præſertim veteris teſtamenti, non ſunt trahenda in exemplũ noſtræ actionis.nu.6. 158
Exempti portio, an accreſcat non exemptis.nu.12. 72
Exitus Belli eſt inſpiciendus, num.2. 29

F

FActi iniuria difficilius tollitur, acrior enim eſt verbali, nume.1. 55
Facto quæ fiunt, quandoque ad cauſam iuris trahuntur, num.3. 27
Famam perdere grauius eſt, quam res, nu.12. 27
Fallax non dicitur, qui ad veritatem reuertitur, apud deum, num.4. 54
Falſa crimina ſciẽter intendens, calũniator dicitur, numero 11. 31
Fauori ſuo renuntiare quis poteſt in Duello, nu.2. 28
Falſum committit, qui prætendit dignitatem, quam non habet.nume.13. 134
Fama probantur antiqua dominia, & regna principum. numero 1. 94
Familiaris papæ, & Cardinalis; beneficij ſui, recipit fructus, licet abſens.num.23. 137
Fœmina, vbi non ſuccedit in regno; nec eius filius maſculus ſuccedit.nume.25. 100
Ferire licet reſummentem arma, & equum aduerſarij, nume.4. 48
Fœnerari eſt hominem occidere.num.1. 56
Fœnora, vel vſuræ, tanquam impia crimina, ſunt probibenda.3. 61
Feudationi tenetur ſtare ſucceſſor, cum prædeceſſore ſuo. nume.9. 77
Feudorum conceſſiones, ſeu priuilegia, quando Imperator reuocare poßit.nu.1.&.nu.3. 77
Feudorum conceßio, valida eſt, dum grauiter non lædat iura Dignitatis; diſtincte tamen ſolita infeudari conceduntur.nu.10.&.11. 95
Feudorũ libri, in duas, vel tres partes diſtincti, per Obertum de horto, a Feder.II.Imper.comprobati, pro legibus.nu.2. 106
Feudum, priuilegium, ſeu magis gratia; & beneficium dicitur.nu.2. 77
Feudum dicitur contractus innominatus; immo magis nominatus; continens beneficiũ.num.7.&.10. ibid.
Feudus ſine cauſa, non poteſt alicui auferri; nec perditur niſi in caſibus in iure expreſſis.nu.8. ibid.
Feudum regale, ſiue dignitatis, eſt tranſitorium, ad hæredes.num.16. 98
Fideiuſſio propter dilationem conceſſam, an præſtanda, ſi non petatur; remiſ.11. 87
Filippi, Caroli.V.Imp.filij, placidus congreſſus, & reſponſio benigna, facta auctori.nu.7. 58
Filij naturales, ſpurij, & ex dannato coitu poſſunt recuſari in Duello, num.10.lim.nu.13.14. & nu.12. quod non dicuntur de caſata patris, nec ex his nepotes, nec portant inſignia; an idem ſit in legitimatis, num. 14. fol. 42.&.43.
Filiusfamilias non poteſt prohiberi prouocare a patre. nu.2. 34
Filiusf.poteſt in caſtrenſibus, vel quaſi, eſſe in iudicio ſine conſenſu patris, nu. 3. ibid.
Filiusf.ſuo nomine habet actionem iniuriarum.n.3.ibid.
Filiusf.in cauſa criminali ſine patre agit, nu.4. ibid.

Filius

Filius Dei, in ſacris literis, raro quis vocatur, nu.5. 53
Finis belli eſt inſpiciendus, nu.2. 29
Finis belli eſt pax; Negotij otium, num. 1. 53
Finis cuiuſlibet prælij eſt mors, aut diſdicta, vel confeſſio contraria, vt armorum facta, num.5. 38
Facta auctori. num.7. 58
Filippi, Caroli. V. Imp. filij, virtutes. num. 8. ibid.
Filius ſequitur originem patris, & propriam, ſub. numero 19. 15
Fiſcus, nec burſa fiſcalis, propriè non dicitur, niſi principis; vel Rom. num.2. 109
Fiſcus non eſt priuilegiatus, niſi in. l. expreſſum ſit. num. 18. 110
Flocus, quid ſit, in monacho. nu.3. 179
Formula indicendi bellum, ſecundum etiam Feneſtellã, & Liuium. num.12. 5
Formula eligendi Pontificem, deſcribitur. numero.8. fol. 116
Forum caſtris, Ocium militiæ, Stilus gladio, Vmbra ſoli, cedit. nu.9. 6
Forum territorij pænitentialis, quis non ſortitur delinquens; licet ſecus ſit in foro contentioſo. nu.13. 188
Franconia Germaniæ regio. num.10. 15
Francorum nomen, tota Italia vagatum, nu.9. 15
Frater fratrem, aut ſororem, non accuſat de magno, & Capitali crimine, nu.4. 43
Fratres mendicantes, quomodo inter ſe præcedant, nu.4. fol. 186
Fratres prædicatores, Minores, Carmelitæ, & Heremitani, poſſunt libere audire confitentes, ex priuilegio. 14. fol. 190
Fuga habet vim facti, & iniuria, & diſdicta Cenſetur, & Compenſatur cum percuſſione, et vulnere, fortius cum iniuria verbali, nu.15. 31
Fuga, eſt maxima infamiæ labes apud militares viros, nume.17. ibid.
Fuga omnis eſt diſdicta. nu.5. 51
Fuga an faciat plenam probationem delicti. numero.7. fol. ibid.
Fugere à facei inimici, eſt maxima infamiæ labes nu.6. fol. 51
Fugiſſe non dicitur breui tempore reuerſus. nu.9. ibid.
Funerum impenſa exceſſiua, moderanda, ne egrediatur iuſtam rationem. nu.7. 61
Furioſi & ſimiles, ad ſacrum ordinem non promouentur num.6. 20

G

GAbbiatio probibita eſt, num.30. 165
Generans, generatum præcedit. num.8. 5
Generalis miniſtri electio, ad quem pertineat, nu.10. 186
Gloria eſt præmium ampliſſimum, inter omnia præmia virtutis. nu.2. 52
Germaniæ, & Galliæ, fines. nu.14. 15
Gratia gratis data, quid ſit. num.6. 159
Gratia gratis data, diuiditur in nouem. nu.7. ibid.
Guardianis, adaptantur dicta in prioribus; ita vt appellatione prælatorum veniant. nu.7. 186
Gubernatio populi, traditur illi, quem deus elegit. nume.5. 97

H

HAbitum monachalem mutare non licet, quo ad ſubſtantialia.4. 179
Habitus clericalis, qui ſit. nu.24. 173
Habitus epiſcopi, etiam clericalis dicitur, ſicut in monacho.4. 175
Habitus diuerſi, diuerſorum religioſorum dicuntur. nume.1. 186
Hæreditatis diuiſio, æqua lance fit inter filios ab inteſtato.1. 86
Hæreſis crimen, cæteris deteſtabilius eſt; quod crimen læſæ maieſ. diuinę dici poteſt; & eſt peccatum in ſpiritum ſanctum, vbi adſit pertinacia. nu.2. 18
Hæreticus dicitur, quis proprie. num.3. 18
Hæreticus non eſt, qui errorem ſuum reuocat; & in eo pertinax non eſt, num.7. ibid.
Hæreticus, fœmmina, infans, furioſus, non poteſt ad Pontificatum promoueri. num.9. 120
Hyeronimus, quo tempore vixerit, & an fuerit Cardinalis. num.8. 142
Homines ratione, & intellectu vigentes, ſunt domini & rectores aliorum. nu.11. 5
Hominum triplex conditio, quia aliqui in dignitate, aliqui nobiles, aliqui ignobiles, & plebei. nu. 14. 6
Homo eſt optimum animalium, lege fruens, peſſimum lege ſeparatus. num. 10. 5
Honeſta quid ſit, ſupra in ver. Cucula.
Honor differt a dignitate; licet ſit ſignum virtutis. nume.16. 7
Honor magis, quam mors æſtimandus, & cuicunque vtilitati præferendus.4. 81
Honorem, ſeu famam, grauius eſt perdere, quam res. ibi.
Honore ſuo priuari quiſque grauiter fert: & perferre iniurias, & ſuos negligere ſeruile eſt. nu.7. 39
Honor aliter conſideratur in victore, cauſa dignitatis, aliter cauſa gloriæ. nu.5. 52
Honoris metus ſeu infamiæ maior eſt quàm mortis. nume.3. ibid.
Honorem ſuum qui negligit crudelis eſt, quem grauius eſt perdere, quam res. nu.12. 27
Honorem omnem excludit delictũ, & Reatus. nu.2. 29
Hoſtis in fide fallendus non eſt, niſi fidem frangat. nu.3. fol. 28
Honoris augumentum, non ambitione, ſed labore acquiritur.7. 6
Humilitas eſt clauis, quæ aperit Regnum Cælorum; & refert myſteria ſcripturarũ: & deũ placat. nu.2. 112
Humilitas nimia non eſt ſeruanda, ne regendi frangatur auctoritas. nu.6. ibid.
Humilitate nihil ſplendidius, fulget in epiſcopo. 1. ibid.
Humilitate ira ſedatur. nu.8. ibid.
Humilitatis, ac patientiæ exempla vt haberemus, Chriſtus multa tulit. num.4. ibid.
Humilitatis tres gradus. nu.7. ibid.

Ignobilibus

I

IGnobilibus nulla adeſt infamia, vel verecundia.numero.3. 44
Ignominioſa perſona non debet ſtare coram principe. ſub.num.6. 83
Ignorantia, & error in facto alieno non nocet.nu.6. 46
Illegitimitas, quæ quandam gignit irregularitatem, ordines repellit. 1. 134
Illuſtres habent ordines. nu.9. 73
Illuſtres qui ſint, num.6. 44
Illuſtris, Illuſtriſsimus dici poteſt, aliquando.nu.9. ibid.
Illuſtris dignitatis, effectus qui ſint: quorum aliqui explicantur.nu.7. 145
Imago, non eſt res ipſa, num.5. 89
Imparitas modica non curatur inter nobiles, nu.3. 46
Impedimentum valetudinis, tempeſtatis, &c. excuſant non venientem, niſi adſit culpa nu.1.2. 37
Impeditis iuſta cauſa reſtituitur dies Duelli in priſtinum, num.4. 37
Imperator, ad latus Papæ ſiniſtrum, collocatur.nu.3. 1
Imperator vnde dictus; & quis fuerit antiquitus; & quis hodie ſit, nu.4. 1
Imperator debet eſſe Chriſtianus, & Catholicus.nu.6. 1
Imperator tenetur iurare ſe defenſurum eccleſiam Ro. & fidem Catholicam.nu.7. 1
Imperator aduocatus, & defenſor eccleſię nuncupatur. nu.8. 1
Imperator primo Coronam Ferream, recipit Aquiſgrani: Secundo Argenteam, Modoetiæ: Tertio auream Romæ.num.9.&.10. 1
Imperator alijs regibus, & principibus, Potentia, & Iuſtitia excelſior eſſe debet.num.11. 1
Imperator coronatur a Deo, per manus hominum. nume.13. 2
Imperator non dicitur, ante Coronationem, ſed Rex Romanorum. nu.1. 3
Imperator ante coronam, vtitur media Bulla; ſeu ſigillo; poſt, integra Bulla aurea.nu.12. 4
Imperator miniſter Dei eſt, gladium ab eo habens, in vindictam malefactorum; & laudem bonorum.n.1.4
Imperator miles vocatur, qui milites ſuos, commilitones vocat.8. 6
Imperator mundi, & totius orbis, eſt vniuerſalis dominus: & rationaliter debet poſſidere vniuerſam terram, quæ aſcendentem videt, & occidentem ſolem. num.1.&.2. eſt cõmunis: & catholica.nu.9. de facto non habet locum, num.10. nec in ſpiritualibus.nu. 11. nec quo ad res ſingulariũ, ſed quo ad vniuerſalem iuriſdictionem.num.12.fol.8. & ſeq.
Imperator dicitur ſummus ſuperior, & corporalis mundo deus qui in terris adoratur, lex animata. & legis, & communis omniũ pater: & pontifex max. nu.3.8
Imperator, & Papa, ſunt ſupra omnes gradus, etiam ſupra illuſtrium.nu.4. &.5. 8
Imperator decoratur titulis pluſquam mortalibus. nume.6. 8
Imperator nullum ordinem habet. ibid.
Imperator non vocat aliquem dominum, nec Rex vxorem ſuam. ibid.8
Imperator ſolus princeps dicitur, & Rex Regum appellari poteſt.nu.7. 9
Imperator habet omnes Reges & principes, ſub ſe.n.8.9
Imperator græcorum dictus, ſicut Rex Scacorum.n.11. fol. 10
Imperator Conſtantinopolitanus, priuatus Imperio; propter denegatum auxilium eccleſiæ, & infidelitates. nu.13. ibid.
Imperator debet eſſe religioſiſſimus; & caſtitatis amator num.8. 12
Imperator non poteſt ſibi eligere ſucceſſorem. ſub. numero.3. ibid.
Imperator, aut Papa, non poteſt pecuniam erogare, pro Imperio conſequendo. ibid.
Imperator, ſiue Rex Rom. Germanus eligitur, quod habuit initium, a Carolo magno, cum inſignijs Imperatorijs.anno.801. non ab Ottonne.primo.num.1. 12
Imperator terrenus, non debet habere poteſtatẽ, vbi principatus ſacerdotum, & Chriſtianæ religionis caput conſtitutum eſt a Deo.num.11. 12
Imperator alterius nationis, quam Germaniæ, eligi non poteſt.num.4.5.8.&.16.fol. 14 & ſeq.
Imperator Rex, et Imperator Romanus appellandus eſt. nu.21. 16
Imperator poteſt apponere remedia extrinſeca, ne populus catholicus ruat propter ſciſma. non intrinſeca, circa Papatum.num.3. 19
Imperator deponitur per Papam, ex cauſis grauiſſimis; quæ nulla poſſunt tergiuerſatione celari: cum exemplis.num.3. 20
Imperator non reddens ius, vel per ſe, vel per alium, priuatur regno.nu.11. 21
Imperator renunciat, & priuatur Imperio; in manibus Papæ, poſt confirmationem; in manibus electorũ ante confirmationem. 12. ibid.
Imperator tenetur Rom. Eccleſiam, & fidem Catholicam defendere etiam ſub iuramento fidelitatis.nu.1. ibid.
Imperator iura Pontificis; nec Pontifex, iura Imperatoris, vſurpare debet. nu.1. 22
Imperator, & Papa, non poteſt eſſe idem homo nu.3. ibi.
Imperator non poteſt conferre beneficia eccleſiaſtica. ibi.
Imperator poteſt habere prælatum ſuſpectum; & reprobare, & inſtitutum in regno, non admittere.nu.4. ibi.
Imperator terrenus, non debet habere locum; vbi Cœleſtis conſtituit ſacerdotium. nu.1. ibid.
Imperator executiones ſuas debet ſubdere eccleſiaſticis præſulibus, vti filius; à quibus, & ſacerdote ſuo ligatur.nu.1. Iudicat tamen Papam in Hæreſi, Incorrigibilitate, & rebus iniuſte occupatis.nu. 3. ibid.
Imperator in finẽ perfectum, omnia regulare debet; perfectamque virtutem moralem habere.nu.2. ibid.
Imperator potius debet habere rationem priuatorum, quam fiſci.nu.4. ibid.
Imperator, ſeu princeps, eſt imago diuinæ maieſtatis. nume.7. 23
Imperator debet reuocare alienata, in magnũ damnum Imperij. ibid.

Impe-

Imperator debet Iuſtitiam colere, omni ſtudio, vt crediti ſibi ſubiecti, bene viuant; qui eſt ad laudẽ bonorum, ad vindictam malorum. 1. ibid.
Imperator debet tueri miſerabiles; & tenetur ad dãnum iniuſte Banniti. ibid.
Imperator, & Rex, propter iniuſtitias, reprobatur, & deponitur. nu. 3. ibid.
Imperator poteſt ciuitatem delinquentem deſtruere, & Epiſcopo priuare. nu. 1. ibid.
Imperator de honeſtate, nõ præciſe, viuere debet legibus, licet ſolutus ſit, & in eo ſit pro ratione voluntas: nume. 1. ibid.
Imperator tenetur ſequi factum præceſſoris ſui; & conſuetudines, ſuas, obſeruare. ibid. Limita. nu 3. 24
Imperator non præſumitur vti plenitudine poteſtatis; niſi exprimat vel ſi actus de poteſtate ordinaria, non poteſt ſuſtineri. num. 2. ibid.
Imperator in contractibus, & conuentionibus; quæ ſunt de iure gentium, vtitur iure communi; & eis tenetur ſtare; niſi vbi adſit magnum damnum Imperij: Priuilegijs non tenetur ſtare. num. & 5. ibid.
Imperator ſeu princeps, nõ poteſt tollere, ea quæ ſunt iuris gentium. num. 4. ibid.
Imperator, ſeu princeps, plenitudine poteſtatis, non debet vti, niſi ex cauſa; in his quæ ſunt, de iure gentium; nec omne quod licet, debet facere. 1. ibid.
Imperator, ſeu princeps, tollit ea, quæ ſunt iuris ciuilis, etiam ſine cauſa; cum clauſula; non obſtantibus. nume. 2. ibid.
Imperator, & quilibet Rex, debet eſſe pacificus, & procurare, & ſeruare pacem: tanquam hæres Chriſti. nume. 1. ibid.
Imperator, & Papa, quaſi prouocatus, & de neceſſitate mouere bella debet. nu. 1. 25
Imperator præſumitur moueri, ex iuſta cauſa ſub nume. 4. 25
Imperator, nec alius Dux exercitus debet perſonaliter pugnare. nu. 1. ibi.
Imperator, Papa, & alius quilibet Princeps, debet prohibere Duellis permittentes pereant. nu. 1. 8. & 11. fol. 15. & ſeq.
Imperator debet in fœneratoribus prohibere vſuras. nume. 1. 56
Imperator debet prohibere etiam Iudæos fœnerari; idem in alijs inferioribus, & iudicibus; alias incidunt in cenſuras eccleſiaſticas. nu. 4. ibid.
Imperator, vel alius Princeps, non poteſt expellere iudæos, vel alios infideles; niſi ex iuſta cauſa nec forenſes. nu. 13. 57
Imperator conſultatione vti debet. numero. 1. & . 13. fol. 57. & ſeq.
Imperator ſeu princeps, quomodo dicatur habere iura, in ſcrinio pectoris. 12. 57
Imperator debet eſſe facilis, in eius aditu; circa contemptum tamen maieſtatis. nu. 1. 58
Imperator in familiaritatem ſibi adiũgit viros egregios; Plebem vero per fauorem, & gratiam, in obſequio, retinet, nu. 5. ibid.
Imperator debet eſſe benignus, in reſponſionibus; & congreſſu ſuo. nu. 6. ibid.
Imperator mãſuetudinem debet amplecti, qua Dei ſeruatur imitatio, & quæ eſt virtus. nu. 1. 59
Imperator ab iracundia, omnino cauere debet. n. 2. ibid.
Imperator a ſæuitia, & immanitate, abſtinere debet. nume. 4. ibid.
Imperator auditis partibus accurate negocium, & veritatem, perquirere debet. nu. 1. & 5. ibid.
Imperator pronunciare debet de controuerſia, de qua exacte cognouerit. nu. 1. ibid.
Imperator citata parte, ſententiam profert; aliter nulla eſt: peremptoria tamen citatio, non eſt neceſſaria. nume. 3. ibid.
Imperator non poteſt facere ſententiam diffinitiuam, inaudita parte. nu. 5. ibid.
Imperator non tenetur ſeruare ordinem iudiciariũ. adeo vt nouas probationes recipiat, poſt concluſum in cauſa, & poſt ſententiam. nu. 7. & 11. fol. 59. & ſeq.
Imperator debet iudicare, vt deus, ſola veritate inſpecta nu. 8. 60
Imperator de plenitudine poteſtatis diſpenſatiue, ſolennitates iuris poſitiui, omittit. nu. 9. ibid.
Imperator in dubio, diſpẽſatione vti nõ præſumitur quo caſu acta, & ſententia inualida ſunt, non ſeruata iuris ſolennitate. num. 10. ibid.
Imperator debet iudicare ſecundum conſcientiam, ita quilibet princeps, qui in territorio ſuo, eſt ſupra leges; aliter peccat. nu. 11. ibid.
Imperator, & Papa, poteſt iudicare, vltra contenta in libello, & ſine ſcriptis, & impatiri officium ſuum, non petenti. nu. 12. ibid.
Imperator in iudicijs, non debet eſſe acceptor perſonarũ; & ex mera iuſtitia; ſecus in his quæ fiunt, ex mera gratia; & in modo corrigendi; & ex qualitate perſonarum, & in teſtibus. num. 1. 2. & 3. ibid.
Imperator debet dirimere, & interpretari dubitationes, in iudicijs emergentes. nu. 1. & 4. ibid.
Imperator interpretatur, equitatem non ſcriptam, vbi ſcriptus ſit rigor iuris. num. 8. 61
Imperator interpretatur teſtantium voluntates. ibid.
Imperator mãdare debet, leges editas, & interpretatas, ab omnibus equaliter obſeruandas nu. 1. ibid.
Imperator poteſt tranſgredi leges, propter atrocitatem delicti; & ratione ſcandoli euitandi, licet diſcedere, a communibus regulis. nu. 12. 62
Imperator debet eſſe liberalis, & non auarus. nu. 1. ibid.
Imperator cauere debet, à Sortilegijs nu. 1. ibid.
Imperator, & principes, & alij conſulentes Aſtrologos, & chiromanticos, an incidant, in crimen ſortilegij. nu. 5. 63
Imperator, & quilibet princeps, tenetur: vbi officiales ab eis conſtituti iuſtitiam facere neglexerunt. nu. 1. ibi.
Imperator habet vniuerſale dominium, & ſupremam plenitudinem poteſtatis: in tẽporalibus; ſicut Papa, in ſpiritualibus. nu. 1. 64
Imperator ex certa ſcientia, omnia poteſt, ſupra ius, contra ius, & extra ius. nu. 2. ibid.
Imperator, ſeu princeps, eſt cauſa cauſarum. numero. 5. ibidem.

Impera-

Imperator ſolus, poteſt condere legem generalem, & interpretari: non tamen poteſt condere, ex qua mundus turbaretur, & ſtatus Imperij; cum declar. nu. 1. 4. & 6. fol. 64. & ſeq.

Imperator poteſt diſpenſare in his caſibus, in quibus poteſt condere legem. nu. 2. 64

Imperator non poteſt facere, quòd illud contineat lex, quod in verbis legis non continetur. nu. 6. 65

Imperator poteſt tollere legē generalem, etiam per eum conditam, & ius ciuile & iura poſitiua; & ſtatuta, etiam iurata, cum limit. nu. 1. ibid.

Imperator poteſt abrogare factum ſui prædeceſſoris; cuius lege non ligatur. ſub. num. 7. ibid.

Imperator poteſt confirmare ſententiam nullam. n. 41. fol. 68

Imperator, & Papa, poteſt ex cauſa rationabili, & non aliter, ſtatuere contra ea, quæ ſunt, de iure naturali, vel gentium, interpretando; non in totum tollendo. nu. 1. 69

Imperator & pontifex, poteſt ex cauſa limitare, & interpretari ius diuinum nu. 1. limita. nu. 4. 5. & 6. ibi.

Imperator & Papa, poſſunt concedere reſcripta contra ius commune, interpretanda. nu. 1. 70

Imperator, per quæ verba, tollit iuris obſeruantiam. nume. 11. ibid.

Imperator, & Papa, concedere poſſunt priuilegia, ſeu beneficia; & ubi quis, & in quibus. nu. 1. ibid.

Imperator poteſt alicui concedere, vt non recognoſcat ſuperiorem. 4. 71

Imperator & Papa, confert gradus dignitatum. nu. 1. fol. 72

Imperator a Clariſſimis Salutatus, eis aſſurgit; immo non. nu. 4. 75

Imperator reuocans ea, quæ tenetur obſeruare, fingitur circumuentus; & ſecunda conceſſio contraria primæ, non tenet. nu. 17. 77

Imperator, Papa, & non recognoſcens ſuperiorem, poſſunt in cauſa propria iudicare; remota etiam ſuſpitione: poſſunt tamen ſe ſubijcere inferiori. Limita quo ad non ſubiectos, & aliter, cū ſublimit. nu. 1. 3. & 4. fol. 78

Imperator, & Papa poteſt eſſe teſtis in cauſa propria. nume. 6. ibid.

Imperator ſeu princeps cōſultius cauſam propriam delegat. nu. 2. ibid.

Imperator, & quilibet alius princeps, non recognoſcens ſuperiorem, poteſt ſubditis imponere vectigalia, & gabellas: quando non alius; ſed cum cauſa. nu. 1. 3. & 7. ibid.

Imperator ſolus poteſt munera extraordinaria impoſita, facere ordinaria nu. 4. ibid.

Imperator, vel Papa poteſt priuare reges, & Principes. ob intollerabiles oppoſitiones, & in iuſtitias. nu. 15. fol. 91

Imperator quod precipit, ferēdum eſt; quod Imperat, tollerandum eſt. 8. 79

Imperator, & princeps, poteſt Iudeos, Sarracenos, & alios infideles in auxilium inuocare, præſertim cum aliter ſe tueri non poteſt, & ex neceſſitate; & quæ requirantur. nu. 1. 2. & 5. ibid.

Imperator, Papa, vel alius princeps, poteſt alienare bona ſuæ dignitatis, in caſibus: remiſſiue. nu. 1. 80

Imperator nō poteſt, aut Papa, iuri naturali; & gentium derogare; etiā de plenitudine poteſtatis; niſi cum cauſa; quod procedit etiam in infidelibus; & non tantum in dominio directo, ſed vtili, & feudis. num. 2. 3. 5. & 14. 92

Imperator non poteſt facere, vt dictum teſtis, qui non vidit, vel audiuit, probet. num. 3. 92

Imperator diſtinguendo, & interpretādo, nō in totū tollendo, ex cauſa rationabili, derogat iuri naturali, & gentium. nu. 7. 93

Imperator ex cauſa, ſeruitutē inducit, citationem tollit; & obligat bona ciuium; & ſcripturam nō authenticam, probabilem facit. Limita, & ſublimita. n. 9. 10. 11. 12. 13. 15. 16. 17. 18. 19. 21. 22. & 23. fol. 93. & ſeq.

Imperator legitimando, an tollat venienti ab inteſtato, ius adeundi, nu. 19. 20. 94

Imperator poteſt legitimare filios naturales: etiam ſtantibus legitimis, & naturalibus, ſecundum cōmunes. opin. nu. 20. ibid.

Imperator & Papa, non poteſt in totum tollere ius diuinum. nu. 1. ibid.

Imperator ex cauſa, poteſt limitare & interpretari ius diuinum, remiſ. nu. 2. ibid.

Imperator, ſeu princeps, non poteſt alienare, ſed reuocare bona & iura dignitatis; nec regalia, aut ciuitates; nec caſtra, etiam cum iuramento, nec pignorare; nec teſtando diſponere, nec Regnum in dotem dare; nec filios diſtrahere; licet obſides dare poſſit, num. 1. & 3. fol. 94. & ſeq.

Imperator, ſeu princeps, non poteſt ſubijcere Regnum ſeruituti, nu. 2. 95

Imperator poteſt alienare, iura dignitatis, ciuitates, & regalia, quando non adeſt enormis læſio: cum conſenſu tamen ſubditorum, & clauſula, motus proprij. vel certæ ſcientiæ. nu. 4. 6. 13. & 14. ibid.

Imperator poteſt alienare iura dignitatis, ſi fiat pro eius vtilitate. 15. ibid.

Imperator ſi immoderate alienat, prohibita alienari, an præſcriptio currat. num. 16. ibid.

Imperator, & alij principes ſeculares poſſunt in tribus caſibus intereſſe Concilio generali totius orbis; & in alijs, vt audiant, & conſulant, non vt iudicent. nu. 1. 3. 5. & 6. 80

Imperator debet interponere auctoritatem, in concilio generali, reſpectu cauſarum ſecularium. nu. 3. ibid.

Imperator, & alij Principes, data negligentia, poſſunt iudicare Papam hæreticum. ibi. nu. 7. ibid.

Imperator indirecte poteſt Compellere Cardinales ingredi conclaue, pro electione Papæ num. 10. ibid.

Imperator poteſt intereſſe electioni epiſcoporum, vbi ſit diſcordia. ſub nu. 6. 80

Imperator poteſt coronare omnes reges. nume. 1. & 2. fol. 80

Imperator poteſt conſtituere & diuidere regna & prouincias. 3. ibid.

Imperator ſupplet negligentiam regum, in adminiſtrãda iuſtitia.5. 81

Imperator poteſt cogere partes,ad concordiam, in cauſa ciuili,& criminali,cum limit.nu.1.2.&.3. ibid.

Imperator poteſt liberare damnatos,& eis plenam reſtitutionem concedere, ſicut bonorum confiſcationem ſacere.num. 1. ibid.

Imperator non poteſt petenti veniam parcere,& eum reſtituere; niſi pars aduerſa, ſuam iniuriam remiſerit. nume.4. 82

Imperator poteſt remittere pœnam, applicandam fiſco, non parti. ibid.

Imperator, vbi non liceat concedere gratiam, concedit ſaluum conductum.num.5. ibi.

Imperator promouendo ſcienter inhabilem, cenſetur cũ eo diſpenſare,num.6. ibid.

Imperator, non papa; poteſt ipſemet interficere delinquentes;& alteri mandare;cum exemplis. num.1.3. &.7. ibid.

Imperator poteſt mandare, vt nocẽs occidatur; & ei parcendum eſt. num.7. 83

Imperator eſt iudex competens omnium Regum, etiam non recognoſcentium ſuperiorem, in temporalibus. cũ limit.nu.1.5. &.6. 88

Imperator, vel papa, poteſt priuare Reges, vel Principes,ob intolerabiles oppreſſiones,& iniuſtitias. n.15. fol. 91

Imperator poteſt legitimare quoſcunque liberos, etiam ex nephario, & damnato coitu natos, de plenitudine poteſtatis,etiam ſtantibus legitimis, & naturalibus; & etiam filios ſacerdotis.num.1.&. 6. 84

Imperator deducit,de non eſſe ad eſſe. ibi.

Imperator non poteſt legitimare filios naſcituros,non cõceptos; nec lege generali ſtatuere, quòd ſpurij ſuccedant.num. 7. 85

Imperator poteſt creare ciuem alicuius ciuitatis, qui nõ ſit. num.1. ibid.

Imperator poteſt ius primogenituræ inducere;tam in bonis alodialibus quam feudalibus.nu.4. &. 7. 86

Imperator concedit dilationes, & ſaluos conductus, ad ſoluendũ,debitori,infra certum tempus.num.1. 87

Imperator non poteſt facere, vt dictum teſtis falſum in vno, valeat in eo,vbi dixerit verum, ſub numero 5. fol. ibid.

Imperator,& non recognoſcens ſuperiorem,poteſt committere cauſam ſummarie, &c.num. 3. 66

Imperator & papa,non alius inferior, poteſt mandare, quod cognoſcatur, de petitorio, ſimul cũ poſſeſſorio: & cõmittere cauſam;cũ clauſula,ſic facias. n.4. ibid.

Imperator poteſt cõmittere cauſam appellatione remota;non alius inferior.num. 5. ibid.

Imperator poteſt committere cauſam,remota ſuſpitione iudicis.num. 6. ibid.

Imperator poteſt delegare cauſas criminales. non alius inferior,regulariter.7. ibid.

Imperator poteſt admittere procuratorem, in cauſa criminali. ibid.

Imperator poteſt cauſam pendentem, in alio iudicio, ad ſe euocare. 8. ibid.

Imperator poteſt ſententiam diffinitiuam,alijs recitandã mandare. 9. ibid.

Imperator poteſt ſententiam diffinitiuam, reuocare. nume.10. ibid.

Imperator poteſt,ex certa ſententia, per priuilegiũ cõcedere tertiã appellationem.num. 11. ibid.

Imperator appellationem deſertam,poteſt inſtaurare,& ſententiam nullam confirmare. num.12. ibid.

Imperator poteſt ordinarie, quod exprimenda habeãtur per expreſſis.13. ibi.

Imperator poteſt,& videtur facere, ſupplicantem habilem, ad agendum, concedendo reſcriptum delegatõrium.nume.14. ibid.

Imperator compaternitatem, per procuratorem contrahit;contra ius commune.num.15. ibid.

Imperator poteſt tollere actiones, & exceptiones; quia ſunt de iure ciuili. declarã vt ibi pluribus modis. nume.16. ibid.

Imperator poteſt concedere minoribus adminiſtrationem bonorum ſuorum.num. 17. ibid.

Imperator,& eius præſentia,ſupplet defectum ſolemnitatum omiſſarum,iuris poſitiui;& omnem dolum excludit:etiam per verba generalia. 18. ibid.

Imperator poteſt inducere, vt probatio minus legitima, ſit valida.num.21. 67

Imperator poteſt concedere teſtandi facultatem, non habentibus.23. ibid.

Imperator poteſt tranſgredi.ll. propter atrocitatem delicti;& ratione ſcandali euitandi. ibi.

Imperator non poteſt euitare mortem. nu.1. 96

Imperatorem ſalutare,non omnibus datur. nu. 2. 58

Imperator, Papa,& quilibet alius princeps,debet prohibere Duellũ: permittentes peccant,nu.1.8. 11. 126

Imperator prouocatus an habeat exceptionem, nu.1.2. 3.limit.num.6. 45

Imperator,& Pontifex max.ſunt ſupra oẽs dignitatum gradus,licet ſuperilluſtres dici poſſint.num.3. 44

Imperatoris faſtigium,nullus æquare poteſt Rex; nec iugum,nec ſubiectionem euitat.num. 5. 45

Imperatorem non poſſunt prius adire ſubditi; quam ſi id impetrent a præſide.num.1. ibid.

Imperatorem tenetur quilibet hoſpitio recipere, & eius milites;licet priuilegiatus.num.6. 71

Imperatores ſæpius ab exercitu,& militibus: & quandoq; à Senatu; ante Carolum Mag. electi. nume.14.

Imperatores coronantur a Papa,ſolũ poſt tranſlatum imperium,à Græcis,in Germanos.num. 17. 2

Imperatores plures antiquitus fuerunt; ſi reges Imperatores appellandi ſint.num, 1. 9

Imperatores duo,Conſortes eiuſdem Imperij; vt quandoque vnus Orienti; occidenti alter præeſſet: & quando Romæ, hoc cœptum.num.4. 10

Imperatores adorati ſunt, in purpura. numero 4. ſol. 1

Imperatores plures fuerunt, diuerſarum nationum. nume.2. 14

Imperatores Romani,Senatores,equiteſque Rom.in conſilium adhibebant.num.9. 58

Imperatori omnis poteſtas tradita, & Imperium ſuum

tranſlatum à populo,num.3. 9

Imperatori inſufficienti,poteſt dari coadiutor, vbi nō pri uetur.nume.11. 21

Imperatori,Papæ,& Regiæ maieſ.ſolum flectuntur genua.3. 58

Imperatori,mandanti contraria iuri naturali,non eſt parendum.6. 59

Imperatori ſtatuenti contra ius naturale, & gentium, ſine cauſa,non eſt obediendum.num.8. 93

Imperatori,ſeu principi occidenti noxium, debet conſtare delictum.num.6. 82

Imperatori eſt obediendum;& cuilibet alij, non recognoſcenti ſuperiorem: idem in lege;& Statuto; cū limit. nu.1.5.15.17.vſque 22. 90.*& ſeq.*

Imperatori maledicens, quomodo puniatur. num.14. fol. 91

Imperatoris conſecratio, ſeu inunctio; & Regum, fit in Brachio;vel in armo.num.9. 3

Imperatoris electio, duo requirit,electionem ab electoribus; manus iniectionem, per Papam. numero.16. fol. 21

*Imperatoris * iugum non præſcribit, præſcribens Imperium,& reſeruata principi,communis eſt, & catholica.cum limit.nu.9.10.& ſeq.* 9

Imperatoris confirmatio induitur per inunctionem, cōſecrationis,& coronationem.nu.7. 3

Imperatoris,& principis vita,& oratio, ſubditis exemplo eſt.5. 12

Imperatoris electio,quomodo antiquitus fieret;cū vnus; & ab anno. 1002. fiat per ſolos Germanos. nunc ro.1. ibid.

Imperatoris depoſitio,ſolum ſpectat,ad Papam; quæ laudabilius fit, cum conſilio Cardinalium. numero 1. fol. 20

Imperatoris cura eſt inueſtigare ſubiectorum commoda;ita vt Imperij vtilitas, incorrupta perſiſtat: ſingulorum ſtatus ſeruetur illæſus. num.1. 22

Imperatoris ſuprema poteſtas, multis modis conſideratur, præſertim in ſibi reſeruatis; quorum multa enumerantur. nu.7. 64

Imperatoris auctoritas, & ſpecialis conceſſio, tantum operatur, quantum decretum inferioris. numero 19. fol. 67

Imperatoris impotentia; in multis breuiter, & remiſſiue repetita.num.1. 96

Imperatoris perſona,repreſentatur,in quolibet magiſtratu. 10. 91

Imperialia indumenta,conceſſa Papæ Siluestro, & ſucceſſoribus, per Conſtantinum Imper. numero. 2. fol. 13

Imperij iuriſdictio & adminiſtratio eſt penes Papam; ſine quo eam vſurpans, prædo eſt. numero 8. fol. 3

Imperiū iu Germanos, fuit trāſlatum actiue,& paſſiue. nume. 4. 14

Imperij tranſlatio,in Germanos facta,ob indefenſam eccleſiam,& infidelitates Græcorum.num.2. 13

Imperij poteſtas,ante pontificatum Petri, non erat penes pontifices; ſed fuit data petro; tam de iure poſitiuo; quā diuino.nu.4.15.& 18. 13.*& ſeq.*

Imperij tranſlatio in Germanos paſſiua,fuit facta, anno ſalutis. 800. vel. 801. actiua. 1002. numero. 5. fol. 14

Imperij,& eccleſiæ Dei diligentiam, quomodo habebit; qui domui ſuæ præſſe neſcit.num.3. 20

Imperij maximi, eſt imponere Gabellas, ſeu collectas.nume.2. 78

Imperium voluit eſſe,in vno tantum.ſub.nu.9. 10

Imperium non eſt extra eccleſiam. num. 12. 10

Imperium dependet ab eccleſia.nume.7. 13

Imperium eſt à Deo, mediate, & ſubordinate. numero.9. ibid.

Imperium transfertur de gente,in gentem, propter iniuſtitias.nume.16. 14

Imperium fuit tranſlatum in Germanos,actiue, & paſſiue.num.4. 14

Imperium dependet ab eccleſia, extra quam, non poteſt eſſe.num.4. 19

Imperium fuit tranſlatum à Græcis in Germanos,ob indefenſam eccleſiam. num. 4. 21

Imperium continctur, appellatione Reipublicæ. numero.5. 23

Imperium in genere, ſeu Familia Auſtriæ,per multa tēpora,& multos Imperatores, qui exprimuntur, adhuc durat.num.20. 103

Imperium merum habet, qui præeſt vniuerſitati; quæ facit prouinciam; non ſi faciat ciuitatem. ſub nu.14. fol. 108

Immunitas ſimpliciter conceſſa,non extenditur ad munera ordinaria; nec ad honores;nec collectas, impoſita neceſſitate belli;etiam in clericis.nu. 9. 72

Incautum,& inæquali pugna, non licet alium capere,nume.4. 47

Incorrigibilis quis,& quot modis dicitur.nu.9. 21

Incorrigibilitas in crimine, dicitur hæreſis. numero. 7. ibidem.

Indicia ſunt iu arbitrio iudicis,num. 4. 32

Indicia,& diffamatio iniuriati debent probari, & præcedere pugnam,num. 2. ibid.

Indulgentia quid ſit.nume.34. 157

Indulgentię Iubilei, quoto quoque anno antiquitus, & hodie concedantur.35. ibid.

Indulgentia quos liberat notat. nu. 5. 158

Infamia ciuilis, repellit à dignitate; quicquid ſit in infamia canonica. nume.9. 17

Infamia canonica, contrahitur, pro quolibet peccato mortali; quæ aboletur pœnitentia. numero 7. fol. 19

Infamia infertur, ex omni crimine publico. numero 2. fol. 26

Infamis, & vilis, non poteſt vlterius infamari, num.6. fol. 42

Inferior non debet aſcendere in Duello in eundo, num.2. fol. 35

Inferior non debet violare iura ſuperioris. ſub. nume. 1. fol. 131

Inferior non iudicat ſuperiorem regulariter. nume. 30. fol. 155

Inferiora à ſuperioribus reguntur.num.7. 10
Infidelibus auxiliari licet, in bello iuſto: ſed non contra Chriſtianos. 4. 79
Infidelibus bellum indicere, quando liceat Imperatori. nume.5. ibid.
Iniuriatus, & offenſus, non cogitur in foro pænitentiali remittere actionem iniuriarum; & facere pacem, per inſtrumentum, vt offenſor poſſit implorare gratiam, à principe.num.7. 81
Iniuriatus, & offenſus, in foro pænitentiali, cogitur parcere offenſori; quo ad odium particulare.nu.6. ibid.
Iniuria illata magiſtratui, Imperatori cenſetur illata, nume.11. 91
Iniuria non fit, non habentibus intellectum, fit tamen eorum coniunctis. nume. 5. 35
Iniuria fit verbis, aut factis, & quomodo fiat, nu.1.3.4. 5.6.7.8.14.20. 29.& ſeq.
Iniuria facti eſt acrior, ideo difficilius tollitur: quæ ſint graues, grauiores, grauiſſimæ, licet ſint verbales, nume. 2.18.fol.29.& nume.1. 55
Iniuria large dicitur, quæ non meretur pœnam, & iuſte fit, num.10. 29
Iniuria verbalis fit etiam abſenti, nume. 16. ibid.
Iniuria facta incertæ perſonæ executionem non habet, num.17. ibid.
Iniuria non reuocatur ſola pænitentia nec ſatisfit iniuriato.num. 1.3. 30
Iniuria iniuriam tollit vel verbalem, vel facti, quæ incontinenti eſt licita.num.1. ibid.
Iniuria iuſta, iniuria eſt, largo modo.num.5. ibid.
Iniuria proditionis obiectæ, & vxoris adulteræ, an tollatur per verba, mentiris, vel requiratur factum. nume.13. 31
Iniuria facti, Contrario facto æquipollenti tollitur. nume. 14. ibid.
Iniuria verbalis, an producat actionem iniuriarum, vt prouocatio concedatur, num.1.3.5. 35
Iniuria vera illata, non eximit quem à iudicio, nu.7. 31
Iniuria illata, vbi ſit vera, quibus verbis ſatisfiat iniuriato in pace.nu.1. 54
Iniuria illata proditionis ſuperioris, adulterij vxoris, & mentita, quia grauis, an verbis dilui poßit, ineundo pacem.num.1.2. 55
Iniuria quæ atrocior dicitur propter aliquam qualitatẽ, tollenda eſt cũ ſatisfactione, habita ratione illius qualitatis. num.1. ibid.
Iniuria non debet tolli, excedendo modum in ea tollenda. nume.2. ibid.
Iniuriæ non præſumuntur iocoſe dicta, aut facta, niſi probentur aliter quàm per confeßionem partis, quando facti, & perſonarum qualitas aliter ſe habeat. nume. 12. 29
Iniuriæ proximi ne memineris, num.5. 54
Iniuria diſſimulatione tollũtur, veluti, bibendo, ludendo, &c.num.1. ibid.
Iniuria verbali quomodo ſatisfiat in ineunda pace. nume.3. ibid.
Iniuriam patitur quis, non ſolum ex perſona ſua, ſed & ſuorum, num.19. 29
Iniuriandi animus interuenire debet, ex iocoſis. n. iniuria non naſcitur, num.11. 29
Iniurians an debeat confiteri, quòd triſtamente (vt vulgo dicitur) iniuriã intulerit num. 1. vbi quomodo triſtamente dicatur illata iniuria. 54
Iniurians, negans iniuriam intuliſſe, quomodo ad pacem reducatur, nume.1. 55
Iniurioſum omne verbum præſumitur animo iniuriandi dictum, num.13. 29
Iniuriarum actio naſcitur, etiam ſi conuitium ſit verũ, num.2.4. cum limit. 31
Iniurias proferre, & ſuos negligere ſeruile eſt, n.7. 39
Iniuriatus vera iniuria, quo excipiet, num.8. 31
Iniuriatus non poteſt cogi ad faciendã pacẽ, nu.4. 53
Inquiſitio non cadit in cauſis ciuilibus, ſub. nu.69. 168
Inquiſitores non ſe intromittunt, in non ſapientibus hæreſim manifeſtam.num.3. 62
Inſtantia Duelli eſt ſex menſium, num.3. 32
Inſufficientia vnde oriatur, ibi.nu.20. 123
Intercedere poteſt eccleſia, pro degradato; ne pæna mortis afficiatur; & ſimiliter pro quocunque facinoroſo. num.3. 159
Interpratandi leges, forma quadruplex eſt.nu. 2. 60
Interpratatio priuilegij, ſtatuti, vel legis, neceſſaria, quæ tolli non poſſit.nume. 5. ibid.
Interpratatio in dubio, fit contra principem, ſeu fiſcum, nume.9. 78
Ioannes Bap.Specianus.Cap.Iuſtitiæ, occidit militem ſeditioſum, num.5. 82
Inueſtituræ tenor, potiuſquam natura Feudi attenditur. num.4. 75
Ira viri, iuſtitiam Dei non operatur.num.3. 59
Irregularitas, ex homicidio voluntario, eſt de iure diuino, ſecundum aliquos.num.9. 83
Irregularitas, quæ contrahitur ex actu in ſe licito, eſt de iure poſitiuo; & quando ſit de iure diuino; remiſ. ſub. num.2. 127
Irregularitas quando tollatur per ingreſſum monaſterij, remiſ.num.3. 134
Irregularitas quæ contrahitur, ex contractu in ſe licito, eſt de iure poſitiuo: & quando ſit de iure diuino. ſub. nume.28. 164
Irregularis fit, non habens ordinem, diuinum officium exercens; & habens ordinem, ſuperiorem exercens. nume.12. 134
Italia prouinciarum domina, abſit, vt ſub tributo dicatur.num.2. 71
Iudæi foris ſunt, & alio modo dãnati. nume. 7. 57
Iulius Cæſar aſſumpſit Imperium; Imperatorque primò appellatus.nume.2. 9
Iudæi ſunt tolerandi, non exercentes vſuras.nu.12. 57
Iudæum eſſe, cadit in delictum. num.14. ibid.
Iudex bonus eſt quilibet, eorum quæ cognoſcit.nu.2. 59
Iudex in cauſa propria, & ſuorum, quando quis eſſe poſſit. remiſ.num.6. 78
Iudex ſecularis, quod non poſſit remittere iuramentũ. num.4. 6
Iudex ſecularis, poteſt compellere maritum, ad dimittendas concubinas, ſub.num.13. 163

Iudex competens certaminis quis ſit.num. 1. 48
Iudex debet primo cum conſilio peritorum, perduelles, & eorum controuerſias audire, & videre proceſſum agitatum,num. 1. ibid.
Iudex debet partes ad concordiam hortari, num.2. ibl.
Iudex debet cõſiderare apte qualitatem, honores, gradus,loca,tẽpora,& cauſas certaminis,nu. 1. ibid.
Iudex niſi ex maxima cauſa cõcedat duellũ,nu. 2. ibid.
Iudex in campo duelli ad eris cum conſiliarijs, vt videre,& audire poſſis pugnantes, & iudicare quis ſuccubuerit,num.1. ibid.
*Iudex debet expectare finem Belli qui inſpiciendus eſt alijs * alias aditur,num. 1.* 49
Iudex non debet diuidere pugnam etiam ex clemẽtia,aliter iniuſte ſe habet.num.2.limit.nu.3. 49
Iudex parcens victo,tenetur victori ad expenſas,idem ſi diuidat Duellum nu.4.5. 49
Iudex diuidens pugnam, debet illam in priſtinum eadem die reducere, vt pugnam perficiant. numero 6. fol. ibid.
Iudex vbi diuiſit certamen quaſi mortui, & quaſi victi, an poſſit condemnare victum vſque ad illam horam. num.7. ibid.
Iudex debet condemnare, vel abſoluere partes in Duello,num. 1. ibid.
Iudex quando ſit pugna, vel quis eſt mortuus, aut Contumax, quomodo pronuntiare debeat alio comparente, num.3.5. ibid.
Iudex vbi adſit impedimentum ſtatuit aliam diem ad prælium,num 4. ibid.
Iudex debet condemnare victum in expenſis. nu.9. 50
Iudex appellationis Duelli, ex quibus actis iudicet, & quos mores ſeruet.num.10. 11. ibid.
Iudex an poſſit cogere partes ad concordiam,& pacem. num.1.2.3. 53
Iudex poteſt prouidere, ne ſcandala eueniant, exempla. num.5. ibid.
Iudicandi munus neceſſitatis eſſe videtur.nu. 2. 49
Iudices,qui poſſint concedere duella,qui ſint. nu. 2. 48
Iudicis partes neceſſaria ſunt, in iudicio Duellari. nume.1. ibid.
Iuranti ſe non habere indicia,& ſe iniuriatum,ſtatur ſecundum Alciat.ſed reprobatur.num.5. 32
Iuramento victoris ſtandum eſt pro expenſis facti in Duello.num. 10. 50
Iudices,vel Præſides Iuſtiſſimi, publicis acclamationibus collaudandi: Iniuſti querelarum vocibus accuſandi.num. 19. 109
Iudiciorum ordo, in paradiſo, ortum habuiſſe videtur, nume. 6. 4
Iura loquentia in Imperatore,habent locum in Regibus, Principibus,Ducibus, & alijs. nu.15. 105
Iuramentum eſt de iure naturali,& diuino;ideo præciſe ſeruandum.1. 138
Iuramentum fidelitatis, præſtitum Philippo Regi Hiſp. per auctorem,nomine ciuitatis Laudæ.nu.7. 98
Iuramenti abſolutio, alia habilitationẽ agendi inducit; alia plenaria eſt.ſub.num. 6. 138
Iurans temere, peccat mortaliter, & quando veniali ter.nume.8. 19
Iure naturali,& gentium,inducta; exemplis demonſtratur.4. 69
Ius ciuile,& Longobardorum,vel Francorum,& Conſt. Federici ſeruatur in Duello, deficiente ſtylo, vel conſuetudine,num.1. 29
Ius canonicum,ſupplet ius ciuile,& econuerſo.num.14. fol. 14
Ius Canonicum eſt ſeruandum vbi de periculo animæ agitur.nume. 13. 27
Iuris poſitiui, quæ ſint, cum multis exemplis. nu.2. 66
Iuris naturalis,& gentium,quę eſſe dicantur,& quid de ſeſtamento. 4. 92
Iuriſdictio ordinaria,tribuit dignitatẽ.nu.27. 7
Iuriſdictio omnis, eſt Imperatoris; quam tribuit magiſtratus creando.nu.1, 71
Iuriſdictio quomodo concedatur ab Imperatore. numero.2.&. 5. ibid.
Iuriſdictione ſuper aliquo caſtro conceſſa, non venit Imperium;licet ſit dictum, concedo omnem iuriſdictionem.nume.6. ibid.
Iuriſdictiones ſupremæ,ſunt ſacrum ſacrorum. nu.5. 95
Iuriſdictionis ſupremæ Imperialis in ſignum conſtituta, non transferuntur;ſic nec præſcribuntur,ſub num.6. fol. 65
Ius incepit ex ruina Angelorum. num. 3. 4
Ius canonicum eſt ſeruandum,vbi de peccato animæ agitur.num. 13. 26
Ius diuinum,eſt immutabile,ſub.num. 1. 4
Ius Canonicum eſt ſeruandum,vbi de periculo animæ agitur.num.13. 26
Ius omne diuinum dicitur naturale.nu. 4. 97
Ius Canonicum ſeruatur,vbi clarum eſt;quando quid obſcurum eſt iure ciuili. 13. 14
Iuſta cauſa, derogandi iuri naturali eſt, vt puta, fauor publicus,de qua conſtare debet,ſub.num. 7. 93
Iuſtinus,Iuſtiniani auunculus,electus fuit Imperator,emptis caute ſuffragijs.num.15. 2
Iuſtitia,omnium perfectiſſima virtus;nec lucifer,nec Heſperus ita admirabilis.num.2. 23
Iuſtitia in ſe ſe,virtutes continet omnes.ibi.

L

LAici non poſſunt tractare, etiam ex commiſ. negoc.ecc.præſertim ſpiritualia.37. 165
Laici non debent iudicare viros eccleſiaſticos. nume.3. 175
Legatus Papæ,vbi eſt Papa:& Patriarchæ non poſſunt portare crucem ante ſe.nu.3. 113
Legatus Papæ,alius eſſe poteſt,quã Cardinalis.n.8. 146
Legatus Cæſaris, dicitur præſes prouinciæ. inf. in ver. præſes.
Legati de latere,ex vſu Rom. curiæ, ſoli Cardinales appellantur. 146
Legati de latere,Illuſtres ſunt,& appellatione principis & ſedis apoſtolicæ veniunt. ibid.
Legem generalem Pop.Romanus,nec Senatus,põt cõdere; niſi ex permiſſione principis.nu.2. 64

Leges,

Leges, quàm Arma, magis neceſſaria. nume. 3. 4

Leges ſunt, vt humana coherceatur audacia; & tuta innocentia. num. 9. 5

Leges regunt exercitium militare. nume. 3. 5

Leges iudicare non licet; ſed ſecundum eas iudicari debet. num 3. 106

Legis generalis condendæ forma, de volunate nõ tamen de neceſſitate. nume. 5. 65

Legis condendæ in vniuerſo poteſtas, non põt per Imperatorem, in alium transferri, nec præſcribi. nu. 6. ibi.

Legis natura eſt, dare formã futuris, non præteritis negocijs, niſi de præteritis, & pendentibus, ſit ſacta mentio. nume. 7. 65

Legitima vbi in totum tolli non poſſit per ſtatuta; minui tamen poteſt, ſecundum communes. nu. 13. 87

Legitimati, debent reuerentiam legitimis; etiã vt non ſedeant ad vnam menſam. num. 10. 85

Legitimati an poſſint recuſari in Duello, vt infames, nume. 14. 43

Legitimati, an ſint de ſtirpe, vel nobiles, an infames. nume. 11. ibid.

Legitimati, nihil a legitimis differunt: & per eos conſeruatur agnatio. ibi.

Legitimati, quomodo ſuccedant. num. 12. ibid.

Legitimati, plus non debent habere de bonis patris, quàm vnus de filijs legitimis, & naturalibus. numero 14. ibid.

Legitimatio vt plurimum fit, abſque citatione illorum, quorum intereſt; niſi adſint filii legitimi, & naturales; niſi fiat diſpenſatio. & niſi mortuo patre, petatur legitimatio, per filium naturalem. 2. 84

Legitimatio requirit cauſæ cognitionem, & cauſam rationabilem. num. 5. ibid.

Legitimatio, ſtantibus naturalibus & legitimatis, raro fit per Imper. ne dicatur vnum pecus. nu. 6. ibid.

Legitimatio perſonæ requiritur in quocunque iudicio, licet ſummario, num. 1. 39

Legitimatio ſolet concedi per principẽ, cum clauſula, ſine præiudicio venientium ab inteſtato. num. 7. 85

Legitimatio, eſt actus potentior adoptione. num. 15. ibid.

Legitimatio Imperatoris, habet locum, in terris imperij; & papæ in terris eccleſiæ, non alias, ſecũdum communes; excipiuntur duo caſus. 4. ibid.

Legitimationem poteſt princeps alicui committere; vt ſit Comiti Palatino, ſecundũ expreſſa in priuilegio. n. 3. 84

Legitimationes, priuilegia, & alia conceſſa, ante coronationem, an valeant. nume. 1. ibid.

Legitimationis effectus, qui ſint. nu. 8. & 12. 85

Legitimatis debetur legitima in bonis allodialibus, ſicut filijs vere legitimis, &c. ſub. num. 12. ibid.

Legitimatorũ ſucceſſio, quomodo diſponatur; ex Conſtit. Mediolani. num. 13. ibid.

Legitimatus per reſcriptum, an ſit vere, & proprie legitimus: videtur communis quòd non. nume. 9. ibid.

Leo Papa. X. primus creauit ordinem militum. S. Petri, & vt hi meri laici, poſſint habere penſionem ducatorum centum quinquaginta. nume. 11. 136

Lex licet pœnalis extenditur, dum non ſit correctoria; item dum adſit fauor reip. vel animæ. numero 5. fol. 18

Lex Iulia ambitus, non habet locum in curia principis: & eſt inducta de iure poſitiuo. num. 26. 137

Liberalis quomodo ſe habeat: & quis ſit. num. 4. 5. 62

Liberalitas duplex. num. 3. ibid.

Liberalitas habet modum, in perſonis, & rebus; & extollitur fide, cauſa, loco, & tempore. nume. 2. ibid.

Librorum multorum copia eſt appetenda; ad ſapientiam comparandam. ſub. nume. 8. 101

Limita niſi ratione manifeſtę iniuſtitiæ, & peccati. ibi. Et quando ſententia eſt ſuper reſcripto. Et conſultatione Imp. num. 1. Et 8. 89

Libros quos debeant habere prædicatores. infra. ver. prędicatores.

Litteras ignorantes prohibentur ordinari. num. 2. 135

Litteras penitus ignorantes, priuantur beneficio. numero 3. ibid.

Literæ patẽtes, fiunt de victoria cõſecuta, nu. 15. 53

Literæ præſentatæ Iudici, quãdo dicant, nu. 2. 33

Lis conteſtata quomodo in Duello dicatur, nu. 4. 32

Longobardum ius aſininum dicitur, carens ratione, & lege, ideo receſſit ab aula, num. 3. 41

Longobardorum leges pro argumẽtis proſunt, nume. 3. fol. 38

Ludi ex more ciuitatum impuniti, num. 9. 39

Ludouici Viſtarini pugna, victoris, cum claris. Boſio Sfortia, & Sigiſmondo Malateſta, num. 4. 46

Ludouicus Imperator, iterum Romam, & alia donauit Papæ. num. 12. 13

Ludi receptator, in propria domo poteſt impune offendi. num. 24. 164

Ludus illicitus, epiſcopo, & clericis interdictus eſt; immo inſpectio. 23. ibid.

Ludus prohibitus, quis dicatur ſub, num. 23. ibid.

Luxurioſa res eſt, vinum, & contumelioſa ebrietas, ſub. nume. 22. ibid.

M

M*Agiſter militum, Illuſtris eſt; quem Alciatus dicit vocari, Marreſchialum, apud Gallos. nume. 4.* 75

Magiſter militum, & præfectus prætorio, differunt. nume. 5. ibid.

Magiſter officiorum, ſpectabilis eſt: immo etiam Illuſtris dictus. num. 1. ibid.

Magiſtratus vendere, & emere, improbatur, in principe, & priuato. num. 8. 61

Magiſtri, ſeu proximi ſacrorum ſcriniorum Imp. inter quos ſunt referendarij, & primicerius, hoc eſt protonotarius, ſpectabiles ſunt. numero. 2. fol. 75

Magnanimitas circa honores verſatur, numero 2. fol. 54

Magnanimus, & fortis eſt, qui ferre iniuriam abſque ſtudio vindictæ, poteſt, num. 3. 54

Maieſtas duplex, Diuina, & Humana; quæ triplex eſt, Imperatoria, Regia, & Prætoria. ſub. numero 6. fol. 8

Maieſtatem diuinam lædere, grauius eſt, quàm temporalem. num. 3. 19

Maieſtatis laſæ crimen, proprie vel improprie, quomodo committatur; & pæna quæ ſit. num. 6. 90

Maieſtatis leſæ crimen, non cadit niſi in ſubditum. numero 8. 91

Maior veſtrum, erit miniſter veſter. nume. 3. 112

Maior delinquens in loco minoris, poteſt ibi puniri; quando non præeſt illi. nume. 31.

Maior Domus, maxima eſt poteſtas apud Gallos; ſecũda fuit apud Rom. qui Præfectus prætorio, dictus: Qui in Francia, magnus Coneſtabilis dicitur. numero. 4. 72

Maior Domus, ſiue magiſter domus, primus officialis conſtituitur in curia. num. 3. ibid.

Maiores alij, alijs ſunt, ex diuitijs, nobilitate, ex potentia, & honore. num. 19. 103

Marchio, a Principe creatur; Capitaneus regni dicitur; & eo nomine appellatur: quia de marchia ſit inueſtitus. num. 1. 105

Marchio, an vnius ciuitatis, debeat eſſe dominus. numero. 4. 106

Marchio inter ſpectabiles, reponitur. num. 5. ibid.

Marchio maior eſt Comite; & qui marchio eſt, & comes, præfertur marchioni tantum. num. 5. ibid.

Marchionis interpretatio, ab eo nomine, quomodo fiat, ſecundum aliquos. num. 1. 105

Mare ſub territorio comprehenditur. ſub. num. 7. 118

Maria Henrici. VIII. filia, nupta Philippo, Car. V. Imp. filio, hodie dilatum regnum Angliæ. numero. 24. 100

Maritus accuſat vxorem de adulterio, non econuerſo, num. 3. 35

Maritus non cogit lugere vxorem, ſed vxor virum, nume. 4. ibid.

Matrimonij conſummatio, non eſt prohibita, tẽpore feriato; licet nuptiæ, & traductio prohibeantur. num. 31. fol. 131

Matrimonium inter alia ſacramenta, quæ ſeptem ſunt, magnum eſt; antiquius, dignius, & vtilius. numero. 2. 128

Matrimonium inter aſcendentes, & deſcendentes, prohibitum eſt, in infinitum. num. 4. ibid.

Matrimonium eſt prohibitum, inter tranſuerſales, vſque ad quartum gradum, incluſiue. num. 5. ibid.

Matrimonium eſt prohibitum inter affines, vſque ad primum genus; & in dicto genere, vſque ad quartũ gradum. num. 6. ibid.

Matrimonium eſt prohibitũ inter affines ſpirituales; inter perſonas, de quibus ibi, remiſſiue. num. 7. ibid.

Matrimonium eſt prohibitum, ratione ordinis, voti, & aliorum impedimentorum, vt in verſibus. numero. 8. 129

Matrimonium, quando diſſoluatur, remiſſiue. n. 25. 136

Matrimonium conſummatum, & non conſummatum, quid ſignificet. num. 28. 130

Matrimonium tria bona habet, prolem, fidem, & ſacramentum. num. 32. 131

Medici ſummi, principis, Archiatri dicti, ſpectabiles ſunt. nume. 4. 75

Mendacium dicens quandoq; punitur, num. 2. 55

Mentiri qui alium dixerit in obiecto crimine, non tenetur actione iniuriarum, num. 3 30

Mentiri, eſt verbum iniurioſum, licet addatur, ſaluo honore tuo, & licet aliquãdo ſit licitum, nu. 4. ibid.

Mentiri, eſt ſciẽter falſum dicere; idẽ importat ſi dicitur Non dicis verum: quòd reprobatur. nu. 9. ibid.

Mentiri ſi quis alium dicat, atrox eſt iniuria, quia calumniator redditur, qui falſa crimina ſcienter intendit. num. 11. 31

Mentientis, cui ſit obiecta macula; onus eſt ad arma prouocandi. nu. 10. 30

Mentiendi licentia, nõ eſt impunita relinquenda. numero. 12. 31

Mentita, qualiter reuocari poſſit; quando eſt ſuper re, quę poteſt eſſe, & non eſſe vera, & quando ſuper obiecto crimine lata. num. 3. 55

Metalla omnia procedunt ex eodem fonte, ſcilicet ex ſulphure, & argento viuo. nume. 10. 63

Miles, per. x. vel. xv. annos, nobilitatẽ acquirit. n. 15. 7

Milites priuilegijs militaribus non gaudent, niſi matriculati; & niſi in armis actu verſentur; alias cenſentur, vt pagani; ſicut milites noſtri temporis, deaurati. nume. 7. 6

Militia quædam armata, quædam inermis: Armata quædam equeſtris, quædam pedeſtris, & inferior: Inermis quę dicatur. num. 1. 5

Militia eſt honor, & nobilitas. num. 13. 6

Militia nõ eſt dignitas. nu. 8. 10. 20. & 29. fol. 5. & ſeq.

Militię, quæ dicantur non eſſe reſeruatę principi. numero 7. 132

Miſericordia potior eſt omnibus ſacrificijs; non tamen, vt nutriendis vitijs, quis parcat; ne ve parcatur vni, in diſcrimen multorum. nu. 5. 59

Mitra quid ſit; & quid per eã ſignificetur. num. 7. 155

Mitra alba, linea, quid ſignificet: & quando ea vtatur epiſcopus. num. 8. ibid.

Mitra auriphrigiata, quando vtatur epiſcopus. numero. 9. ibid.

Modica diſparitas non curatur inter nobiles. nu. 3. 46

Modus in tollenda iniuria non eſt excedendus, ne vindicta videatur. nume. 2. 55

Monachi, archidiaconi, & præsbyteri, poterant alias eligi in pontifices. nu. 5. 120

Monachi, & canonici regulares, ſub regula S. Benedicti. vel S. Baſilij, vel. S. Auguſtini, militant. nu. 5. 179

Monachi, clerici hodie omnino ſunt; licet alias ſecus. ſub. nume. 12. ibid.

Monachi nihil proprium habent, ſine Abbatis licentia; nec Cellulas ſeparatas; nec votum faciunt: nec ad aliũ monaſterium tranſeunt; nec epiſcopatum recipiunt. nume. 27. 181

Monachi qualiter inter ſe præcedant: & præcedant canonicos regulares; & fratres mendicantes, nu. 3. 186

Monachorum diuerſæ inſtitutiones; & Canonicorum regularium. num. 5. 179

Monachus qui efficitur, eo ipſo deſinit eſſe Rex, Papa, Imp. & Epiſcopus. 4. 100

Monachus ẽt ſine licentia Abbatis, cõſtituitur Vicarius epiſcopi: quia ſic & eius cubicularius. nu. 5. 176

Moneta

Moneta cudenda eſt, ſpeciei proba; & debiti ponderis; cum declar.nu.4. 79
Monetam, licet bonam fabricantes, ſine poteſtate; & Imperialem ſalſam effundentes, igne comburuntur.nume.5. ibid.
Monetã tondens liquefaciens, & ſalſam expendens, quomodo puniatur.num.6. ibid.
Monetæ cudendæ facultas, ſoli Principi competit; quod eſt de regalibus; et quibus conceſſum eſt, etiam ex conſuetudine.num.1.&.3. ibid.
Mors rapit bonos & malos. nu.2. 96
Mors euitari dicitur, ſi per virtutem, Fama extenditur. nu.4. ibid.
Mors priuſquam diſdicta, maior eſt honor; & magis expetenda. nu.6. 38
Mors dicitur imminere, vbi eſt terror armorũ. nu.7. 49
Mortuis non Conuitiandum, non inſultandum victis. nu.8. 52
Mortuus vir per virtutem, cenſetur uiuere.nu.6. ibid.
Motor vnus, & primus, a quo Cœlum, & tota natura dependet.nu.7. 10
Mulier, Ioannes nomine, Pontificatum adepta.num.10. fol. 120
Multa habent locum in prouocato, quæ in prouocante. nu.1. 46
Munera ordinaria, quilibet ſubire tenetur, & ad hoſpitem recipiẽdum; & qui benigne ſoluit, fidelis; econtra rebellis reputatur. æqualis eum debet eſſe conditio. nu.1.&.4. 71
Munera extraordinaria, non ita paſſim quilibet debet ſubire.nu.5. ibid.
Munera ordinaria, & extraordinaria, quæ dicantur. num. 11. 71
Munera, ſeu onera, habent bona omnium tacite obligatá fiſco: ita vt omnibus creditoribus præferat. n.13. ib.
Mutatio actionis propoſitę non ſit poſt litem cõteſtatam, nec emendatio. nu.3. 33
Mutatio nec diuiſio eſt licita in electione remediorum. nu.3. 40
Mutare querelam volens, debet ei renunciare fatendo ſe victum, vnde vti reprobatus habetur nu.6. 33

N

NAturales filij, ſpurij, & ex damnato Coitu nati poſſunt recuſari in Duello.nu.10. Limit.num. 13.14. fol.42.& ſeq.ibid.nu. 11. quod tales ſint infames infamia facti, & nu.12. quod non dicuntur de caſata patris, nec ex his nepotes.&c.
Negans, ſeu mendacium dicens, quandoque punitur. nume.2. 55
Negans quis regulariter non punitur, nu.3. ibid.
Nobilis prouocatus ab ignobili, plebeio, vel ruſtico, recuſat Duellum, nu.1.3.4. Limit.num.5.8. ſublimit. num.7. 44
Nobilis alium offendens, non debet excuſari a Duello, num.5.10. 44
Nobilis quis dicatur, & quomodo acquiratur nobilitas remiſſiue; num.10. ibid.
Nobilis ex quatuor gradibus progenitorum, an poſſit recuſari a conſtituto in dignitate, vſque ad ducem.nume.1. 45
Nobilis regulariter non admittitur contra conſtitutum in dignitate, num.2. Limit. ibid.
Non coronabitur niſi qui legitime certauerit in agone, nu.3. 48
Non inſultandum victis, non conuitiandum mortuis, num.8. 52
Non refert quid ex æquipolentibus fiat, nu.11. 51
Nouiter eſſet ſtatuendum ſuper electione armorum.nume.5. 47
Nobilitas, & dignitas, non ſunt idem.nu.18. 7
Nobilius eſt ſubiectum illud, a quo quid depẽdet; quam dependens.nu.5.fol. ...
Nominis mutatio, fit aſſumpto nomine maiorum, in Pontifice creato: qui in pede oſculatur.ſub.num.8. 116
Notarij Imperatoris, habent dignitatem, num.3. 75
Notorium quid ſit, quotuplex, & eius materia, remiſſiue.6. 19
Notorium factum, declarationem non requirit.n.7. ibi.
Nullitas ſententiæ, Vicarij epiſcopi, poteſt per epiſcopum cognoſci, ſub.nu.8. 177
Nullitas ſententiæ, poteſt cognoſci, per ordinarium, & ipſummet iudicẽ.9. ibid.
Nummi, ſiue aurei, habebant ſculptã imaginem Principis.num.2. 79
Nuptiæ implent terram, Virginitas Paradiſum.nu.18. fol. 129
Nuptiæ conſeruant genus humanum, ſub.nu.6. 84

O

OCcaſus Solis, & apparitio ſtellarum idem ſunt, nume.3. 37
Occidere licet in conflictu, & ardore belli non poſt.nume.12. 53
Oculus pro oculo, dens pro dente, anima pro anima reddenda, num.15. 31
Offenſus non poteſt cogi ad faciendam pacem, nu.4. 53
Officialis durante officio non trahitur ad iudicium, nume.4. 40
Occidere nocentes, non congruit perſonæ principis, quomodo procedat, nu.2.&.4. 82
Officia quomodo exhibenda Deo, diuis Patriæ, parentibus, &c.nu.23. 92
Officiales probatæ vitæ conſtituuntur, nõ ambitione.nume.2. 63
Officiales Ro.Pontificis, & ſedis Apoſt.multi ſint; quorum aliqui enumerantur.nu.2. 126
Officialis conſtituens, tenetur pro facto officialium ſuorum; poteſt tamen eos exhibere.num.2. 63
Officium quantumcumque vile, collatum a Principe, nobile reputatur.nu.3. 74
Officium omittentis recitare, pæna.nu.21. 137
Oldradus Laud. Doctor ſuus, a Bar.appellatur, a Pau. Caſtr. Pater legum, & Doctor Illuſtris.nu.2. 3
Orator non ſemper perſuadebit.12. 6
Ordinatio prepoſtera, vbi facta ſit, quis diſpenſare poteſt, Epiſcopus;

Epiſcopus; vel Papa. numero.5. 133
Ordinatus a ſuperiore, præfertur; puta a Papa. infra in ver. pontifex poteſt conferre.
Ordinatus furtiue quis dicatur. nu. 8. ibid.
Ordinem præsbyteralem, confert epiſcopus; ſicut alios. nu. 2. 189
Ordines in eccleſia, nouem ſunt: inter quos Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, ſunt ſacri. ſicut ſunt nouem chori Angelorũ: & quid eis attribuitur. nu. 1. & 2. 133
Ordines eccleſiæ, gradatim ſunt conferẽdi; alias diſpenſatio requiritur. num. 4. ibid.
Ordinum incapacitas, & exceptio, fit aliquando ratione ætatis, aliquando ordinis non obſeruati; aliquando ratione Bigamiæ; aliquando ex illegitimitate; aliquando defectu litteraturæ, vnde diſpenſatio neceſſaria eſt. num. 1. 132
Ordo in facto obſeruatus, ſignificat ordinem intellectus. nu. 1. 133
Ordo eſt propria natura, rerum naturalium nu. 2. ibid.
Ordo magnus differentiæ, ſeruat vniuerſitatem creaturarum; quæ non poterat alia ratione ſubſiſtere. nume. 4. ibid.
Ordo litteræ, quando attendatur. nu. 13. 5
Ordo ſacer eſt in præsbytero Diacono, ſubdiacono. & qui habet annexum votum caſtitatis. nu. 16. 129
Origo aui, vel vlterius, vltra paternam, non obſeruatur, aliter oporteret quærere agrum Damaſcenum, vbi Adam natus eſt: niſi in nepotibus natis, viuo auo, vel proauo, ſuperſtitibus, nu. 20. 16
Otto primus Germanorum Imperator, non recte dicitur. nu. 7. & 15. 15

P

PAcem primo frangens, repercuſſus, non poteſt prouocare ad Duellum, num. 5. 41
Pacta infirmans, vſum hominum penitus inter ſe euertit, nu. 2. 28
Pacta perduellium ſunt ſeruanda, ſicut in bello, nume. 1. ibid.
Pagani, & Iudæi, publicis officijs non præficiuntur. nume. 5. 19
Palatij Imperatoris prepoſiti, curam habentes, quo ad ornatum, Spectabiles ſunt. nu. 9. 75
Pallij tradendi forma; & quibus diebus eo vti liceat. num. 11. 150
Pallij auctoritas magna: ita vt multa, eo nõ impetrato, deſcripta, expediri non poſſint. nu. 13. 151
Pallium in ſummo pontifice, oſtendit plenitudinem, & ſupremam poteſtatem. nu. 1. 114
Pallium regulariter competit Archiepiſcopis, & ſuperioribus. nu. 5. 150
Pallium in pontifice max. ſignificat plenitudinem poteſtatis; quo ſemper vtitur tantum, nu. 6. ibid.
Pallium regulariter Pont. cõcedit, & tranſmittit: quod & quattuor Patriarchæ principales, concedit, & non niſi poſtulanti, & merito. num. 7. & 10. ibid.
Pallium archiepiſcopi, quattuor cruces habet; & de earum ſenſu, & colore. nu. 9. ibid.
Pallium in Patriarcha, & archiepiſcopo, deſignat ſpiritualem dignitatem, & alia. nu. 10. ibid.
Pallium eſt perſonale: ita vt in morte, alicui relinqui non poſſit: Item & locale. nu. 11. ibid.
Papa ponitur in dextera parte, vti dignior. nu. 2. 1
Papa poteſt coronationem Imperatoris ſpecialiter committere; nec proprijs manibus tenetur eã facere. numero. 1. 2
Papa, & ſedes apoſtolica, multa ſibi reſeruauit: & Specul. ponit. 89. caſus; in ſignum priuilegij, & vniuerſalis dominij. num. 2. 2
Papa ex cauſa, poteſt transferre ſedem apoſtolicam, & curiam, de loco ad locum. nu. 4. 2
Papa vbi eſt, ibi Roma eſt. nu. 5. ibid.
Papa aliquid agente, præſumitur iuſta cauſa. n. 7. 3
Papa eſt Vicarius Chriſti, vicem Dei veri gerens in terris; qui poteſt omnia, ſupra, extra, & cõtra ius: & contra deus poteſt, claue non errante: & factum a Papa, cenſetur factum a Deo. nu. 8. 3
Papa, & ſacerdos, habet claues, ad exclusionem excommunicandorum; & reconciliationem pœnitentium. nume. 2. 4
Papa viuente, vel prelato, tractatus de alio eligendo, diffinitorius prohibetur, Conſultorius permittitur. num. 3. 11
Papa an poſſit concedere auctoritatẽ Imperatori, ſibi eligendi ſucceſſorem. nu. 4. ibid.
Papa non poteſt ſupprimere poteſtatẽ electionariorum Imperatoris, ſub, nu. 3. 12
Papa, & iudex eccleſiaſticus, de ſpectantibus ad ius temporale, non debet ſe intromittere. nu. 3. 13
Papa transfert imperium, de gente in gente; approbat, reprobat confirmat, & deponit. nu. 8. ibid.
Papa perquirit perſonam electi Regis Rom. & eum approbet, vel improbet. nu. 1. 17
Papa explicare ſolet ardua, cum conſilio Cardinalium. nu. 2. 20
Papa licet de hæreſi tantum accuſetur; tamen in notorio crimine, unde ſcandalizatur eccleſia; & ſit incorrigibilis, accuſari poterit. nu. 8. 21
Papa tenetur adiuuare Imperatorem; & punire eius rebelles. 5. 21
Papa cum Cardinalibus, libera debet habere conſilia; abſque metu poteſtatis ſecularis. nu. 2. 22
Papa nouiter creatus, reuocat omnes gratias factas, per prædeceſſores ſuos. ſub nu. 1. 23
Papa debet, & alius princeps, prohibere Duellum. nu. 1. 25
Papa poteſt diſpenſare, iudæos vſuras exercere poſſe; ne domini, quibus ſunt ſubditi, incidant in vſuras. nu. 5. & 11. 57
Papa ex cauſa, poteſt limitare legem Dei: licet non poſſit contra ea diſpenſare. nu. 6. ibid.
Papa poteſt ſtatuere, augendo, vel diminuendo verbum euangelicæ legis. nu. 8. ibid.
Papa, licet non poſſit tollere ius diuinum in toto: non per hoc prohibetur tollere in parte: nu. 9. ibid.
Papa in genere, non poteſt permittere vſuras; ex cauſa tamen permittit. nu. 10. ibid.

Papa

Papa, vanã interpratationem Iudæorum, improbat;legem tamẽ Moyſis laudat, & veneratur, ſub.n.12.ib.

Papa ſolet ardua explicare cum conſilio, in Concilio Cardinalum; valent tamen aliter geſta.nu.8. ibid.

Papa oſculatur in pede.nu.4. 58

Papa poteſt diſpẽſare in omnibus, præterquam in articulis fidei.nu.2. 69

Papa non poteſt reuocare dignitatem, niſi ex cauſa. nume.10. 77

Papa ſolo uerbo degradat, reſtituit, & ſolo verbo abſoluit: Abſolutio in. 5. caſibus ipſi tantum competit. num.1. 81

Papa requiritur, & ad eũ ſemper recurritur, vbi ſubſit neceſſitas, aut facti, num.4. 89

Papa eſt iudex competens, omnium Regum, & Principum, ubi agitur de peccato; Immo & Imperatoris, & eius ſubditorum; & ſi eſt criminoſus; nec vt ſuſpectus recuſatur.nu.7. ibid.

Papa poteſt peccare, ſicut alius.nu.5. 84

Papa, a Pape, admirabilis dicitur.nu.2. 111

Papa, nec Deus, nec homo eſt, inter vtrumque: Et illi mentiens; ſacrilegus habetur.num. 2. ibid.

Papa etiam inſcribitur, per illa verba, Diuina prouidentia, Papa. IIII. nu.5. 112

Papa electus, confirmatione non eget.nu.3. 113

Papa omnia poteſt, claue non errante.nu.4. 114

Papa, vacante Imperio, in eo ſuccedit, non populus Rom. nu.4. 115

Papa non dicitur per metum electus. nu. 8. 122

Papa hæretico, licet ſubditis ab eo recedere; nulla facta; etiam declaratione, non tamen licet illum eijcere.nume.6. 123

Papa coniungatus; in notoria crimine, quo ſcandelizatur eccleſia, & qui eſt incorrigibilis; & facit contra vniuerſalem ſtatum eccleſie; accuſari, & deponi poteſt; & quomodo turbetur eccleſia.num.7. ibid.

Papa iudicari poteſt a concilio, quando ſponte huic ſe ſubijcit.nu.9. ibid.

Papa iudicari poteſt a concilio, quãdo inter duos eſt ſciſma. nu. 10. ibid.

Papa ſubijcitur ſuo confeſſori, confitendo peccata ſua. nu. 11. ibid.

Papa cum homo ſit, peccare poteſt, licet præſumatur, ſemper bonus. 16. ibid.

Papa denunciatione euangelica, corripi poteſt.n.17. ibi.

Papa ſcribens Abbatiſſæ, vel Regi, addit filios, vel filio in Chriſto; non alijs.nu.6. 125

Papa non debet exigere fidelitatem, nec obedientiam, a Cardinalibus, niſi ſint epiſcopi.nu.8. ibid.

Papa tenetur ſubuenire Cardinali indigenti, ſecundum eius qualitatem.nu.8. ibid.

Papa ſcribendo, debet præponere nomen ſuum, aliter reſcriptum eſt nullum. nu.9. ibid.

Papa quandoque ſubeſt Imperatori.nu. 11. ibid.

Papa, iudæum, vel infidelem, filium non appellat.n.4. ib.

Papa nedum circa terreſtria, & infernalia, & cæleſtia: gerit Vicariatum Chriſti: ſed etiam ſuper Angelos, bonos, & malos.nu.1. 128

Papa non diſpenſat, inter aſcendentes & deſcendentes, vt contrahant matrimonium; & in prohibitis, iure diuino.nu.9.& .11. 129

Papa poteſt diſpenſare inter collaterales in ſecundo gradu, in Linea æquali; Immo etiam in inæquali, ex cauſa magna, inter patruum, & neptem, licet iure diuino, ſit prohibitum.nu.10. & ſeq. ibid.

Papa ſolus diſpenſat, in caſibus, humana lege prohibitis. nume.11. ibid.

Papa poteſt diſpẽſare in omnibus caſibus, in quibus prohibitum non reperitur. num.13. ibid.

Papa poteſt diſpenſare in affinitate carnali; eo modo, quo inter collaterales.num.14. ibid.

Papa poteſt diſpenſare inter fratres ſpirituales, non inter compatrem, & commatrem; & leuatum, & leuãtem nu.15. ibid.

Papa poteſt diſpenſare in prohibitis iure poſitiuo. ſub. nu.15. ibid.

Papa poteſt diſpenſare, ut clerici in ſacris conſtituti, ſicut græci, poſſint ducere vxorem.nu.16. ibid.

Papa poteſt diſpenſare, in voto continentiæ; & ſolemni; & ſic vt monachus contrahat matrimonium: & habeat proprium; ex magna cauſa; ita quod deſinat eſſe monachus.num.17. ibid.

Papa non poteſt diſpenſare, vt monachus matrimonium contrahat vſque ad tempus, & uſque quo filium ſuſcipiat; aliter diſpenſatio vitiatur.nu.19. 130

Papa poteſt diſpenſare in ſimplici voto caſtitatis, vel continentiæ.nu.20. ibid.

Papa an poſſit diſpenſare, vt quis habeat plures vxores; vt antiquis Patriarchis conceſſum fuit; & obſeruant infideles. nu.22. ibid.

Papa non poteſt diſpenſare, vt Rex habens vxorem ſterilem aliam ducat, vel concubinam, ad procreandam ſobolem.nu.21. ibid.

Papa non diſpenſare poteſt, in matrimonio carnali copula conſumato; niſi in caſibus.nu 24. ibid.

Papa poteſt prohibere aliquas perſonas, ne contrahant matrimonium; non omnes. & an impedire matrimonium poſſit.nu.26. ibid.

Papa poteſt diſpenſare in matrimonio, per verba de præſenti; non conſumato copula, cum cauſa iuſta, & nota. nu.27.& .29. ibid.

Papa non poteſt diſpenſare in matrimonio, inter Chriſtianum & iudæum; & econuerſo.nu.29. 131

Papa poteſt diſpenſare vt nuptiæ celebrentur; traductio vxoris fiat, & conſumatio matrimonij, tempore feriato.nu.30. ibid.

Papa diſpenſare poteſt circa ætatem; veluti in epiſcopo, & an epiſcopus poſſit diſpenſare, ad inferiores dignitates in defectu ætatis.nu.4. 132

Papa an peccet, diſpenſando ſine cauſa.nu.6. 133

Papa ſolus diſpenſat cum epiſcopo, in ſacris non conſtituto; & in epiſcopalibus.nu.6. ibid.

Papa ſolus diſpenſat, vt ordines ſacri aſſumantur ſine internallo.7. ibid.

Papa ſolus diſpenſat, & ordinat, extra ſtatuta tempora. nu.9. ibid.

Papa ſolus, poteſt quolibet tempore ordines conferre. nu.10. ibid.

Papa

Papa ſolus diſpenſat, cum non ordinato, miniſtrante; vt ad ſuperiorem ordinem aſcendat. num. 11. ibid.

Papa ſolus diſpenſat cum eo, qui Irregularis ſit; non habens ordinem, diuinum officium exercens; & habens ordinem, ſuperiorem exercens. nu. 11. 134

Papa ſolus diſpenſat cum clerico ſcienter excommunicato, recipiente ordinem. nu. 14. ibid.

Papa ſolus diſpenſat, cum Irregularibus. nu. 15. ibid.

Papa ſolus diſpenſat, cum ordinato ſcienter ab excommunicato; & a ſciſmatico; & cum excommunicato, maiori excommunicatione, vel interdicto, vel ſuſpenſo, ſcienter miniſtrante; & cum concubinario notorio, officia exercēte; & cum ordinato ab hæretico; & ab eo, qui epiſcopatui renunciauit; vel ab alieno epiſcopo; & alijs. nu. 16. & . 17. ibid.

Papa ſolus diſpenſat, vt filij presbyterorum, ad ſacros ordines in eccleſijs, etiam paternis, & parochialibus dignitatibus; et ad epiſcopalem dignitatem promoueantur. num. 17. ibid.

Papa diſpenſat cum illegitimis; ita vt cenſeatur diſpenſare, cum ſpurio, ad epiſcopatum promoto, ſcienter. nume. 2. ibid.

Papa diſpenſare poteſt cum Bigamis, ſecundum communem opinionem: non epiſcopus, etiam quo ad minores ordines. nu. 2. 134

Papa diſpenſat cum penitus illiteratis; & quando epiſcopus. nu. 4. 6. 135

Papa diſpenſat cum corpore vitiatis; illegitimis, & pœnitentibus. 5. ibid.

Papa in beneficialibus habet plenam, & liberam poteſtatem. num. 1. ibid.

Papa apponens manum in beneficialibus, inficit omnia in contrarium facta. nu. 3. ibid.

Papa ſolus reſeruat ſibi mentaliter beneficia, & an ſine cauſa priuet eis. nu. 5. 136

Papa poteſt vnire duos epiſcopatus, in vnum; & vnū in duos diuidere: & eximere, & transferre; & diſponere, vt duo epiſcopi ſint in eodem epiſcopatu pares; & vnus ſub alio: & alius alium erect. nu. 6. ibid.

Papa ſolus confert, & dat ius ad beneficia vacatura; Immo etiam poteſt committere laico, vt ea conferat, & alia ſpiritualia, et negocia eccleſiaſtica; & cauſam criminalem, cōtra clericū; & iudicandi munus, etiam fœminę demandare, & ſe ſubijcere iudici laico. numero. 7. ibid.

Papa poteſt committere, non epiſcopo, vt conferat Chriſma; & Sacerdoti, vt non indutus, ſacris veſtibus, conſecret corpus Chriſti. nu. 8. ibid.

Papa non poteſt concedere, non Sacerdoti, ut conficiat corpus Chriſti. 9. ibid.

Papa ex priuilegio, poteſt concedere laico beneficia, & penſiones. nu. 10. ibid.

Papa Leo. X. primus creauit ordinem militum. S. Petri, &c. vt ſupra. in ver. Leo. nu. 11. ibid.

Papa poteſt conferre beneficia, et prælaturas, ad nutum, ad certum tempus; & ſub conditione. nu. 12. ibid.

Papa imponit penſionem beneficio, abſque cauſę expreſſione. nu. 11. ibid.

Papa ſcienter concedens beneficium inhabili, cenſetur cum eo diſpenſare. ſub. nu. 13. ibid.

Papa ſcribens pro indigno, præſumitur circūuentus. ibi.

Papa diſpēſat, ut quis habeat plura beneficia; etiā cū cura; cum cauſa; vt ratione publicæ vtilitatis, in viris Litteratis. 14. ibid.

Papa poteſt alijs conferre beneficium patronatum. nume. 15. ibid.

Papa poteſt reuocare omnes gratias, & expectatiuas, prædeceſſoris ſui. nu. 17. ibid.

Papa poteſt concedere clerico, licentiam libere teſtandi, de fructibus, & bonis acquiſitis, intuitu eccleſiæ. nume. 18. ibid.

Papa poteſt concedere monacho profeſſo, facultatem teſtandi. nu. 19. 137

Papa poteſt cōcedere prelato, vt ſibi eligat ſucceſſorē. ib.

Papa cum ratione, vel cauſa, poteſt diſpenſare, ne quis teneatur dicere officium. nu. 22. ibid.

Papa ſolus indulget, ut clericus non reſideat in eccleſia. nu. 23. ibid.

Papa poteſt concedere, ne clericus cogatur, incedere in habitu, & tonſura clericali. nu. 24. ibid.

Papa poteſt vendere beneficium, & titulum beneficij. nu. 25. ibid.

Papa nō poteſt vendere adminiſtrationem ordinum; nec executionem, quia ſunt de iure diuino. nu. 27. ibid.

Papa concedit indulgentias, euntibus contra Turcas. nu. 33. ibid.

Papa indulgentias concedit, etiam generales; & plenarias, vt omnis pœna remittatur. nu. 30. & . 32. ibid.

Papa poteſt concedere celebrationem diuinorum officiorum, in eccleſia interdicta. nu. 36. 138

Papa tollerat aliquos, in ritibus eorum: & quando tolerantia diſpenſationem inducit. nu. 37. ibid.

Papa religioſis ſtrictiorem regulam indicit. ibid.

Papa poteſt diſpenſare contra votum continentiæ, obedientiæ, & paupertatis, vltramarinum, & terræ Sanctæ. num. 1. 138

Papa non poteſt diſpenſare, vt non interueniat iuramentum in teſte. 2. ibid.

Papa poteſt diſpenſare ſolus circa iuramētum, in arduis negocijs, in magnis perſonis in licito, vel dubio iuramento, ex cauſa tamen. 3. 5. ibid.

Papa poteſt diſpenſare cum periuro, vt etiam teſtis eſſe poſſit. 7. ibid.

Papa poteſt tollere ſtatuta iurata, tamen in dubio non tollit, cum clauſula non obſtante. &c. nu. 8. ibid.

Papa ſolus poteſt conuocare concilium generale: cū declarationibus. nu. 1. & . 4. 139

Papa eſt maior concilio. nu. 2. ibid.

Papa poteſt diſſoluere concilium generale, cum declaratione. nu. 5. ibid.

Papa non cogit, reuelare confeſſionem. ſub. nu. 17. 191

Papa poteſt tollere, limitare, & interpretari ſtatuta concilij. num. 6. 139

Papa quomodo inſcribatur. nu. 14. 142

Papa poteſt diſpenſare, vt clericus in pœnis ſanguinis, inſtituiam, abſque pœna irregularitatis. nu. 28. 165

Papa poteſt dare licentiam clerico, pugnandi perſonaliter, in bello iuſto. 31. ibid.

Papa poteſt diſpenſare,non alius,vt prohibiti,poſſunt audire leges,& phyſicam;& quando epiſcopus poſſit. nu.45.&.56.fol.166.& ſeq.

Papa ſolus, cum ſolemniter degradato diſpenſat; cum depoſito epiſcopus 8. 159

Papa dictio,ſupplet j.in ver. Pontiſ.& ver.Princeps.

Papa factum, cenſetur factum Dei.nu.8. 3

Papæ iudicium,non licet iudicare,cui non eſt, qui dicat, cur ita facis:& de eius potentia,dubitare,vel diſputare,inſtar ſacrilegij eſt.nu.9. 3

Papæ reſeruata, non poſſunt ſubdelegari. inſ. in ver. reſeruata.

Papæ conuenit,ſupplere negligentiam prælatorum ſuorum.nu.10. 90

Papæ iudicium requirendum,quãdocunque oriatur difficultas in vtroque ſoro.ſub.nu.8. 89

Papæ poteſtas in matrimonio carnali prohibito, vel in prohibito diſſolui,nu.3. 128

Papæ reſeruatio,prohibet diſpoſitionem cuiuſlibet inferioris.nu.4. 136

Papæ præſentia,in concilio generali, non eſt neceſſaria; cuius mandato poteſt illi præeſſe legatus.nu.3. 139

Papæ auctoritas,in omnibus concilijs,intelligitur excepta;cum declaratione.ſub.nu.6. ibid.

Papæ dictio,ſuppletur infra,in ver.pontificis,& alijs.

Parochia dicitur,quaſi partitio curæ; vel parochia quaſi vicinia.nu.5. 189

Parochia decem hominibus conficitur. ibid.

Parochia epiſcopi dicitur tota diœceſis. ibid.

Parochialis eccleſia, tantum confertur, ſcientia,moribus,& optate idoneo, & qui acquiſieret Sacerdotiũ, intra annũ:& excluditur laicus; & fœmina.n.3.ibi.

Parochiani poſſunt præſcribere, præſentationem ſui rectoris.ſub.nu.2. ibid.

Parochiani,ad quid teneantur.nu.7.&.8. 199

Parochiarum diuiſio,fit accedente conſenſu epiſcopi; & quando inuenta.4. 189

Paſtor negligẽs cogitur renunciare epatui.nu.56. 167

Paſtor tantum vnus eſt,qui alijs præeſt.nu.2. 114

Paſtorali curuato,non vtitur põtifex; ſed baculo recto; cum ratione,nu.1. 113

Paria delicta, mutua cõpenſatione tolluntur,nu.27. 30

Paritas,& æqualitas ſeruanda eſt perſonarum.n.2. 44

Particularia infinita ſunt & non ſtabilia,nu.1. 52

Patentes literæ fiunt,de victoria conſecuta.nu.15. 53

Patrini qo ſe habeãt in inſtructione perduelliũ, nu.5. 37

Patrini, & Magiſtri licite recuſant Duellum.nu.1. 42

Patris perſona,& patroni debet filijs,& libertis ſancta videri. nu.5. 43

Pater non poteſt fraudare filios,in legitima,niſi ex cauſa. nu.2. 86

Patria poteſtas,ad omnes Chriſtianos,pertinet. num.8. fol.9.& nu.7. 102

Patriarcha ſummus, vel princeps patrũ, græca lingua dicitur.nu.1. 148

Patriarcha,& Archiepiſcopus, vtuntur mitra epiſcopali:& eadem forma conſecrantur: & per traditionem Pallij tantum, nomen aſſumunt.num.6. ibid.

Patriarcha confirmat archiepiſcopum; Archiepiſcopus epiſcopum: ſi immediate nõ ſubſint papæ.nu.11. 149

Patriarcha Conſtantinopolitanus, non conuocat conciliũ prouinciale,iniuſſu pontificis.nu.14. ibid.

Patriarcha Conſtantinopolitanus, & Alexandrinus, poſſunt deponere epiſcopos ſuos. n.19. ibid.

Patriarcha non poteſt in ſubditos Archiepiſcoporum ſicut non poteſt Archiepiſcopus, in ſubditos ſuffraganeorum.ſub.num.23. 152

Patriarchales ſedes,quę principaliores ſint, & quæ habere priuilegia Papæ dicantur; & quæ Patriarchales propriæ; Primates alijs appellentur:licet idem ſint in effectu: quarum aliquę enumerantur.n.4. 148

Patriarchales eccleſiæ quattuor ſunt,in vrbe;ſicut in orbe ſedes.nu.5. ibid.

Patriarcharum, vel Archiepiſcoporum electioni,ſe non inſerunt Principes layci.ſub.nu.15. 149

Patriarchatus ius, etiam acquiritur, ex conſuetudine, per Archiepm, & prouincia alterius, ſub.nu.4. 148

Patriarchæ,non poſſunt portare Crucem,ante ſe:vbi eſt Papa, & Legatus Papæ, vtens inſignijs Apoſtolicæ dignitatis.num.3. 113

Patriarchę ſecundum aliquos,primum poſt Pontificem, locum obtinent.nu.2. 145

Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, vno nomine, nuncupantur Epiſcopi.nu.2. 148

Patriarchæ appellatione Archiepiſcopi continentur.ib.

Patriarchæ Protoflaminum, Archiepiſcopi Archiflaminum,Epiſcopi Flaminum loco conſtituti ſunt: & de quo ibi.nu.3. ibid.

Patriarchæ vtuntur pallio,& Cruce. num.7.&.9.fol. 148.& ſeq.

Patriarchæ ſunt ordinarij Archiepiſcoporum;ſicut Epiſcoporum Archiepiſcopi. cũ declarat.n.8.&.9. 149

Patriarchæ non habent priuilegium præ alijs;niſi quantum canone,& conſuetudine conceditur.nu.10. ibid.

Patriarchæ Principales,qñ poſſint diſpẽſare. n.13.ibi.

Patriarchæ ponuntur in capitibus prouinciarum, Archiepiſcopi in ſingulis prouincijs; Epiſcopi in ciuitatibus.nu.16. ibid.

Patriarchæ,vel Archiepiſcopi,non ordinant epiſcopos, antequam ipſi pallium accipiãt: quod infra tres menſes,debent petere:ibi qualiter tranſmittitur.n.17.ib.

Patriarchæ;& Archiepi, qñ deponantur. nu.18. ibid.

Patriarchæ,poſſunt iure ordinario,interdicere,& clericos delinquentes beneficijs priuare,& eos cogere, vt doceant de inſtitutione canonica. nu.20. ibid.

Patriarchæ inſtar Regum ſunt, & Illuſtres; & habent Senatoriam.& patritiam dignitatem.nu.21. ibid.

Patriarchis deuoluuntur appellationes interpoſitæ, ab Archiepiſcopis ſibi ſubiectis.num.9. ibid.

Patriarchis an appellationes deuoluantur, omiſſo medio. ibid.

Patriarchis, Archiepiſcopi referunt omnia negocia difficilia,prouinciæ;non tantum futuram conſecrationem ſuffraganei.nu.12. ibid.

Patriarchis, vel Archiepiſcopis, queſtiones ortæ, inter epiſcopos,referuntur.num.15. ibid.

Patriæ origo, non conſeruatur in deſcendentibus natis, ex nupta in alia prouincia.nu.19. 16

Patri-

Patritij, excelſi dicti ſunt, ſub.num.8. 73
Pax pro temporali mortalium ſalute dulcis eſt.nu.2. 53
Pax multa bona inducit, vt ibi per exempla.nu.4. ibid.
Peccata nocentum expedit nota fieri, quomodo intelligatur.nu.6. 31
Pecuniæ fiſcales, publicæ, patrimoniales, imperiales, an ad idem tendant.nu.2. 74
Philippi, Caroli, V.Imp.Filij, placidus congreſſus, & reſponſio benigna facta auctori. nu.7. 58
Philippi Caroli.V.Imper.Filij, virtutes.nu.8. ibid.
Philippus Caroli.V.Imper.Filius, conſtitutus nuperrime Rex Angliæ, Citerioris Siciliæ, & Hiberniæ, & Dux Mediolani.nu.6. 98
Pœna capitalis, infertur iniurianti ſacerdotem; & eximenti aliquem an eccleſia.num.4. 17
Pœna, quæ venit imponenda ipſo iure, vel facto, intelligitur ſecuta ſententia declaratoria.nu.5. 19
Pœnæ arbitrariæ ſpeciales, quibus clerici, vel etiam epiſcopi afficiantur, aliæ in quibus pœnitentia iniuncta eſt; aliæ excõmunicatio: aliæ amiſſio priuilegij clericalis; aliæ vt interdicatur ſubuentio eccleſiæ: aliæ, vt hæreditatis aditio, applicandæ eccleſiæ: aliæ priuatio fructuus annalis.nu.19. 161
Pœnitere ſemper licet, & abſtinere a Duello; in caſu ibi ſine abolitione.nu.5. 33
Pellis pro pelle, aĩa pro aĩa ponitur in Duello.nu.2. 27
Perſona approbata nõ põt reprobari.n.2.limit.n.11. 46
Perfectio triplex, in contractu venditionis; ibi Coronatio dat poſtremam perfectionem.nu.15. 4
Perfectũ vbi eſt, nihil eſt extra ſumere.nu.11. 4
Perfectum dicitur aliquod, quo ad quid quo ad quid imperfectum.13. 4
Perfectum aliquando, amplius, & perfectius, perficitur & confirmat.14. 4
Periuri ad honores non promouentur; Immo promoti repelluntur: quia infames.nu.2. 19
Periurium in principe, grauiſſimum; quia verbũ illorum, ſine iuramento, debet eſſe firmiſſimum.num.3. ibid.
Petro, terreni & cœleſtis Imperij, iura commiſſa, ſub.num.9. 10
Petrus elegit Clementem in Pontificem, cum poteſtate a Chriſto ſibi tradita.num.1.&.3. 116
Petrus Apoſtolus, habebat vxorem.ſub.nu.1. 120
Petrus primus pontifex, duos epiſcopos, Linum, & Cletum, creauit.5. 141
Pincerna maximus Imperatoris, in iure, quis fuerit, non conſtat.nu.1. 74
Pincerna maximus ſi non inter Ill. inter Spectabiles, enumerandus.nu.2. ibid.
Pipinus Rex Franciæ creatˉ.757.anno Salutis.n.12. 15
Plenitudo poteſtatis, quæ dicatur.ſub.nu.5. 11
Plenitudo poteſtatis, ſignificatur per pallium, in Pontifice. ibid.
Plurali elocutione, nunq̃ vtitur Papa, ſi vni tũ ſcribit. & niſi in ſe ipſo: qđ aliqñ Imperator facit.n.3. 125
Pluralitas principantium, non eſt bona.nu.19. 14
Pluris quod eſt, vtique, tanti eſt, nu.4. 44
Pontifex non debet ſe intromittere, de ſubditis Imperij; nec infringere factũ Imperatoris, niſi in caſib.n.5. 22
Pontifex in ſpiritualibus, Imperator dici põt.nu.6. 112
Pontifex, Chriſtianæ religionis, obſeruantiſſimus eſſe debet: & in cultu dei, maiorem Zelum habere; quam alij Chriſtiani.nu.1. 112
Pontifex a fide deuius, mortuus dicitur.nu.2. ibid.
Pontifex poſt Chriſtum, eſt caput eccleſiæ, propter hæreſim tamen, deſinit eſſe.nu.3. ibid.
Pontifex, & Imperator ſupra omnes dignitatum gradus, licet ſuperilluſtres dici poſſint.nu.3. 44
Pontifex prolabens in hæreſim, iam damnatam, ſcienter & voluntarie, priuatur ipſo iure.nu.4. ibid.
Pontifex tantum ad altare B.Petri, inungitur, & ordinatur.3. 112
Pontifex electus, an dicatur Pontifex ante coronationem; qui tantum media bulla vtitur.nu.2. 113
Pontifex electus, confirmatione non eget.nu.3. ibid.
Pontifex a Deo ſolo, poteſtatem recipit: alij ab homine.2. ibid.
Pontifex, multis epithetis, & nominibus, præſtantiam ſuam ſignificantib. decoratur: multa enumerãtur: & quod maior eſt angelis.nu.2.4.&.8.fol.114.& ſeq.
Pontifex poteſt adequare quadrata rotundis: & facere, de nihilo aliquid; & de aliquo nihil; & factum pro non facto.nu.3. 114
Pontifex eſt Dominus dominantium, & totius orbis, quo ad adminiſtrationẽ: & ordinarius omnium.nu.6. 115
Pontifex dicitur maior Paulo; & cæteris Apoſtolis; præterquam Petro; cui par eſt, in adminiſtratione; & auctoritate maior Sanctorum.7. ibid.
Pontifex eſt ſupra omnes dignitatum gradus, etiam ſuperilluſtrium.11. ibid.
Pontifex oſculatur in pede. ibid.
Pontifex an habeat plenitudinem poteſtatis, tam in temporalibus, quam in ſpiritualibus.num.1.&.3. ibid.
Pontifex primum fuit electus Petrus, poſt Chriſti aduentum.nu.1. 115
Pontifex per teſtamentum (cum teſtari poſſit) vel aliter, non poteſt ſibi eligere ſucceſſorem.nu.3. 119
Pontifex poteſt dare licentiam, ut quis ſibi eligat ſucceſſorem.nu.5. ibid.
Põtifex poteſt ſtatuere ſuper forma, & electione ſui ſucceſſoris.nu.6. ibid.
Pontifex an poſſit concedere alijs, quam Cardinalibus, poteſtatem eligendi Pontificem, præſertim de eorum conſenſu.nu.7. ibid.
Pontifex vnus tantum eſſe poteſt, non plures.n.10. 120
Pontifex eligendus eſt, e numero Cardinaliũ; ex conſt. & conſuetudine; & potius epiſcopus, quam presbyter; & presbyter, quam diaconus.nu.1.2.&.3. ibid.
Pontifex qualis eligendus, vel moribus, vel ætate, vel ſcientia, &c.nu.11. 121
Potifex maiori ſcientia, præditus eſſe debet, cunctis alijs nu.12. ibid.
Pontifex pro crimine hæreſis, accuſari, iudicari, & deponi poteſt, cum declarat: idem in Papa mortuo.n.1.2.3.&.4. 122
Pontifex vacante Imperio, in eo ſuccedit: non Populus Romanus nu.4. 115
Pontifex hæreticus, qualiter puniatur.numo.5. 122

Pon-

Pontiſex, de iure diuino & naturali, incapax, quandocunque reuicitur. nume 12. 123

Pontiſex iure ciuili, & diuino inhabilis, deponi poteſt: vt ſi non erat Cardinalis, & à Cardinalibus electus. nume. 13. ibid.

Pontiſex nulliter electus, propter metum, ſemper deponi poteſt. nume. 14. ibid.

Pontiſex renunciare poteſt pontificatui; & ſic ſe ipſum, deponere, num. 15. ibid.

Pontiſex non poteſt accuſari, iudicari, aut deponi pro aliquo crimine, etiam notorio, & ſcandaloſo eccleſiæ, nec pro vitio corporis. num. 18. ibid.

Pontiſex de ſimonia, accuſari, nec deponi poterat; hodie ſecus videtur. num. 19. ibid.

Pontiſex inſufficiens, ad regimen pontificatus deponi non poteſt. 20. ibid.

Pontiſex in cultu dei, maiorem zelum debet habere aliis Chriſtianis. num. 2. 124

Pontiſex debet legem diuinam omni conatu defendere. ſub. num. 3. ibid.

Pontiſex conatur, vniuerſalis eccleſiæ ſtatum ſaluum facere. num. 4. ibid.

Pontiſex exaltationem fidei; & ne in ea ſcandalum eueniat, debet procurare; & primum facere, deinde docere, exemplo Chriſti. nume. 5. ibid.

Pontiſex poteſtatē peccandi, non habet. num. 6. ibid.

Pontiſex cōmunem vtilitatem, non propriā, reſpicere debet; & oīa in perfectum finē, regulare. nu. 1. ibid.

Pontiſex errātes, in viā veritatis, inducere dēt. n. 2. ibi.

Pontiſex vult eccleſiam abundare viris, linguarum notitiā habentibus; quibus præcipue vtuntur infideles; ſcilicet Hebraicis, Arabicis, & Chaldæis. nume. 3. ibid.

Pontiſex de qualibet mundi parte, pro auxilio adeundus eſt. num. 4. ibid.

Pontiſex de oībus iudicat, à nemine iudicatur. nu. 5. ibi.

Pontiſex Imperatorem adiuuare debet: & magis de ſtatu Regis Franciæ, quàm aliorum Regum. ibi.

Pontiſex debet iuſtitiam colere. nume. 1. Ibid.

Pontiſex tenetur reſpondere conſultationi, & iuſtitiā, non denegare; aliter peccat. num. 2. ibid.

Pontiſex debet prouidere, ne quis lucretur, ex iniqua ſententia, nume. 3. ibid.

Pontiſex debet cauere, ne ſine cauſa, aliquid contra ius diuinum permittat. num. 4. ibid.

Pōtiſex peccat, ſine cauſa, priuās aliquē beneficio. n 5. ib.

Pontiſex, ſine cauſa, priuans aliquē beneficio, tenetur ei prouidere, de æqui bono num. 6. ibid.

Pontiſex poteſt diſpenſare, vt in pluribus, in exceptionibus contra epiſcopū militantibus. nume. 6. 157

Pontiſex non pōt cogi, renunciare pōtificatui: & promiſſio ante facta, & iuramento nō valet. nume. 7. 124

Pontiſex dēt in genere, vocare Cardinales, & epiſcopos fratres ſuos: Idē in patriarchis, & archiepiſcopis, alios filios. nume. 2. 125

Pontiſex tenetur, oīa in concilio geſta, inſinuare clero; & populo manifeſtare; ſicut epiſcopi tenentur. nu. 10. ibi.

Pontiſex poteſt conferre dignitates, & ordines aliquos quos epiſcopi, & alii inferiores, conferre poſſunt. præfertur tamē ordinatus a ſuperiore. nume. 1. 131

Pontiſex creare Cardinales, ſolus poteſt; habiles tamē cōmuniter; & deponere, & excommunicare; quorum ſolus eſt iudex num. 2. ibid.

Pontiſex poteſt reſeruare ſibi electionem, de epiſcopo; vt quotidie reſeruat, etiam de Archiepiſcopis, & patriarchis & dignitatibus maioribus. num. 7. 132

Pontiſex pōt reſeruare ius patronatus, & Regū. n. 11. ib.

Pontiſex non poteſt tollere ius diuinum, conſtitutione, vel reſcripto. nume. 1. 139

Pontiſex contra euangeliū; & prohibita nouo, & veteri teſtamēto, non pōt diſpenſare; nec contra articulos fidei; nec decē præcepta; nec contra apoſtolum, in pertinentibus ad eos. num. 2. ibid.

Pontiſex poteſt condere leges, contra ſtatuta ſanctorum patrum. 3. ibid.

Pontiſex non pōt diſpenſare cōtra quatuor cōcilia principalia, tollenda; & quæ ſint illa, cū declar. nu. 4. ibid.

Pontiſex non pōt diſpenſare, in his; quæ natura ſui, ſunt mala; vt ſubiiciuntur exempla. num. 5. ibid.

Pontiſex non pōt diſpenſare, ubi ſtatus eccleſiæ, decoloratur; & contra vniuerſalem ſtatum eccleſiæ, cum exemplis, & declar. num. 6. ibid.

Pontiſex, & Imperator, non pōt condere legē; ex qua turbaretur mundus, & ſtatus imperii. nume. 7. 140

Pontiſex non pōt facere, q̄ illa eccleſia eſſet maior Romana, vel vt ſit alteri acceſſoria, & vnita. num. 8. ibid.

Pontiſex nō pōt prohibere, quin Baptizatus, cū forma, habeat characterem, & gratiam. num. 9. ibid.

Pontiſex non pōt aliquē eximere ab eccleſia Rom. nec priuilegiare, ne ad eā veniat. num. 10. ibid.

Pontiſex non poteſt diſpenſare, in aliquibus caſibus, remiſſ. nume. 11. ibid.

Pontiſex diſpenſans ſine cauſa, contra ius diuinum, peccat: ita vt quanto magis præeſt, tanto durius iudicandus ſit. num. 12. ibid.

Pontiſex cōnumerat ſe inter Cardinales, ſub. nu. 4. 145

Pontiſex reprobatur, qui plures Cardinales ex ſua familia eligit. nume. 46. 166

Pontificatus, officiū, & Beneficiū, appellatur. nu. 7. 112

Pontifices antiquitus, qui fuerint: vnde dicti; & hodie qui ſint. num. 1. 3. 111

Pontifices aliquando idem fuere, qui Imperatores, & Reges num. 4. Ibid.

Pontifices, poſt Petrum, ex ſacris ordinibus, de more in vrbe habitis: epiſcopos, presbyteros, & diaconos, menſe decēbri, creare ſoliti, vſq; ad Leonem. IIII. n. 6. 142

Pontifici eligendo, obſtant exceptiones, de iure naturali, & diuino: ibi quæ ſint: Item aliquæ, quæ ſunt, de iure ciuili: & crimino ſa. 1. 121

Pontifici electo, nulla exceptio obiici poteſt, regulariter; cum lim. nu. 3. 4. 5. 122

Pontifici electo, hæreſis exceptio, opponi non poteſt: ſed accuſatio. 6. ibid.

Pontifici electo, electionis, nulla obiici poteſt exceptio, veluti metus, & impreſſionis, num. 7. ibid.

Pontificibus obſequi debent principes Chriſtiani, infra in ver. principes.

Pontificibus duobus electis, a duabus partibus; an valida ſit electio, & qs eorū erit pōtifex. n. 1. 4. & 9. 119

Pontificibus duobus, à duabus partibus electis, valent geſta vtriuſque. 2. ibid.

Pontificibus duobus, contendentibus de papatu; oritur ſciſma quoddam; declaratur tamen.nu. 6, ibid.
Pontificibus duobus, contendentibus de papatu; valida exiſtente electione, ille remanebit, quem concilium approbauerit.num. 5. ibi.
Pontificis caput, chriſmate conſecratur; Brachium Imper. oleo delinitur. 2. 110
Pontificis munus, ab Imperatore diſtinguitur, hodie. nume.7. 112
Pontificis inunctio, & conſecratio, fit ex chriſmate, in capite, cum ratione. nume.4. 113
Pontificis factum, Dei factum cenſetur; & omnia poteſt, ſupra ius, contra ius, & extra ius; & cui non põt dici, cur ita facis; claue non errante. nume.5. 114
Pontificis electio, ſecundum ius, & antiquam conſuetudinem, cleri eſt, non Cæſaris; licet aliquando in Imperatores tranſlata: & non transferri.nume.4. 116
Pontificis, & epiſcopi tantum, ornamenta. quæ ſint. ſupra in ver. Caligæ.
Pontificis multæ obligationes, quæ militant in Imperatore, repetuntur. 1. 125
Pontificis electi conſenſus debet interuenire, & qualiter, ante vel poſt electionem.num.13. 121
Pontificis poteſtas à Deo eſt.nume.10. 115
Pontificis poteſtas, non põt preſcribi.num.9. ibid.
Pontificis electio hodie, ſolis Cardinalibus competit. cum declar.num.5. & 7. 116
Pontificis electio, ad quos ſpectet, deficientibus Cardinalibus.6. ibid.
Pontificis electio, ratione loci; q̃uo fiat; & ita, ut Cardinales, in conclaui, claudantur: & an ex cauſa alibi, quàm in vrbe fieri poſſit.nume. 9. & 12. 117
Pontificis bonitas, ea debet eſſe; in qua ſit ſalus omnium. num.1. 124
Pontificis præſtantiam, & potentiam, denotantia, repetuntur; iam per plura dicta in Imperatore; & in ipſo pontifice.nume. 1. 125
Pontificis dictio, ſuppletur, ſupra in ver. papa, & papæ. & Imperator. &c.
Populus Ro. in Senatũ reip.curam deduxit.nume.1. 13
Poſſeſſionem non acquirit, qui ita vanus eſt, vt eam retinere non poſſit. nume.3. 51
Poſtulatio quæ dicatur, ſub nume. 2. 156
Poteſtas omnis Imperij, trãſlata eſt, in principem. n.3. 64
Poteſtate ſeculari deficiente, recurritur ad eccleſiaſticã; & econtra.num. 5.
Præcedentia, ſapit quoddam priuilegium.ſub nu.4. 186
Præcedendi ordinem turbanti, poteſt reſiſti, etiam armis. nume.4. 186
Prædicamenta demonſtrant, qualia ſint ſubiecta.n.9. 97
Prædicandi munus, ſpectat ad ſacerdotem parochialem; ſicut ad prælatum: ille ſpecialem; hic generalem concedit.num.22. 192
Prædicatores quales debeant eſſe; & quales libros habere, ſub nume.22. ibid.
Præfecti prætorio poteſtas, num.4. & 6. 72
Præfectus prætorio, idem qui tribunus clerum; alias Magiſter equitum. 5. 72
Præfectus prætorio, Illuſtris eſt: qui cum excellentia, excellentiſſimus, Illuſtriſſimus, Glorioſiſſimus, cum celſitudine, & ſublimitate, & maxima poteſtate, & magnitudine, & magnificentia appellatur.nu. 7. 73
Prælati ſcribentes ſubditis ſuis, debent appellare eos fratres, vel ſocios.nume. 5. 125
Prælati negligentia, eſt peccatum mortale, ſub.n.10. 103
Prælati nomine, comprehenditur omnis adminiſtrator, habens perpetuum officium: vt cuſtos, vel Miniſter fratrũ minorum, nume.10. 187
Prælati vltra papam, poſſunt concedere indulgentias, certo modo.nume. 31. 136
Prælati inferiores, ſeculares, quam iuriſdictionem habẽt in eos eligentes; & an excõmunicatione; inſtituere, vel deſtituere, & tribunal habere.nume. 14. 188
Prælatus non debet, perſonaliter pugnare, etiam pro vtilitate eccleſiæ; ſed põt alios hortari. nume. 3. 25
Prælatus proprie appellatur, qui habet iuriſdictionem ordinariam; late qui habet præeminẽtiam, ſine iuriſdictione; latiſſime qui curam animarum. 9.
Præpoſitus idem dicitur, quod princeps, num.2. 75
Præpoſitus ea ætate, moribus, & prudentia, eligitur; qua Archidiaconus vel archipresbyter; & ad ſacerdotium debet promoueri infra annum, monitus. num. 1. 187
Præpoſitus de iure, minor eſt archidiacono, ſed præcedit decanum. 3. ibid.
Præpoſitus habet iuriſdictionem ordinariam, in canonicos; & clericos ſuæ eccleſiæ; & poteſtatem eos excommunicandi: quando epiſcopus. 5. ibid.
Præpoſitus capituli, poteſt interponere auctoritatem; non tamen alienare.nume. 6. ibid.
Præpoſitus dicitur habere dignitatẽ. nume.7. ibid.
Præpoſitus, poteſt prælatus appellari. nume.8. ibid.
Præpoſitus tenetur ad refectionem, & ampliationẽ eccleſiæ ſuæ; detractis oneribus, & alimentis.num.11. ibid.
Præpoſiti electio, à quibus fiat. num.2. ibid.
Presbyter, & Sacerdos, idem ſunt. num.1. ibid.
Præsbyter Græce, Latine Senior interpretatur; ex ſapientia, non ætate.ſub.num.1. 189
Presbyter curatus, per patronũ, epiſcopo præſentatur, ſub nume.2. ibid.
Presbyter parochialis, dicitur iudex ordinarius, animarum, parochianorum, ſub.nume. 6. 190
Presbyter parochialis, à quibus recipere, non debet oblationes.nume.8. ibid.
Presbyter parochialis poteſt audire confitentes; & abſoluere, & excommunicare: exceptis prohibitis: cui eſt confitendum; niſi in caſibus. nume. 13. ibid.
Presbyter proprius, quis dicatur.num.15. 191
Presbyter nullo modo prodat confitentem; alias punitur. nume.17. ibid.
Præsbyteri, & epiſcopi, apud veteres, idem fuerunt. ſub. nume.1. 189
Præsbyteri audientis confitentes officium, & contra non confitentes.nume.16. 191
Presbyteri parochialis officium, in ſacramento matrimonij: vel in proponendis edictis, vel in benedictione. nume. 21. ibid.
Præſentare ſe nemo poteſt, licet idoneum, ad aliquem eccleſiæ perſonatum.11. 179
Præſes prouinciæ dicitur ordinarius. ſub. numero 2. fol. 107

Præſes

Præſes prouinciæ, in omnibus negocijs prouincialibus, cognoſcit. nume. 1. ibid.
Præſes prouinciæ, dicitur legatus Cæſaris, correctór, & Rector prouinciæ, ſub num. 2. ibid.
Præſes prouinciæ dicitur, qui illi præeſt. ibi.
Præſes morabatur in ciuitate metropolitana, & quādo alibi. ſub. num. 8. ibid.
Præſes, & Senatores, in prouincijs, hodie clariſſimi ſunt: quomodocunque antiquitus, vel ſuperilluſtres, vel Ill. vel Spectabiles habiti ſint. nume. 9. 108
Præſes in prouincia, merum Imperium habet. cum exemplis. num. 14. & 16. ibid.
Præſes cum Senatu, an debeat iudicare ſecundum acta, vel veritatem. 18. 109
Præſidentium integritas, ſubditorum eſt ſalus. nu. 3. 124
Præſides qui ſint, ſecundum Budæum. nu. 3. 107
Præſidis nomen generale eſt. num. 2. ibid.
Præſidis prouinciæ potētia, ſecundū ius cōmune. n. 12. 108
Præſidis cum ſenatoribus cura, quæ debet eſſe; ſecūdum ius commune, cum exemplis. num. 17. ibid.
Primicerium protectorū, & domeſticorū, ſubſequentes, vſq; ad numerum. x. clariſſimi ſunt. num. 1. 75
Primogenita fœmina, deficientibus maſculis, an ſuccedat in Regno, vel Feudo. nume. 23. 100
Primogeniti regum, apud aliquos, appellantur Principes. num. 5. 98
Primogeniti regum Gallorum, appellantur Delphini. nu. 8. fol. 99
Primogenitura ideo inducta, ne diuiſione principatus, & matrimonia, deſtruantur; ſed vnione conſeruentur. nume. 9. 86
Primogenitura an recte inducta, ex ſententia B. Bernardi. nume. 11. ibid.
Primogenitura an poſſit per principem tolli, ſine cauſa. nume. 14. ibid.
Primogenituræ ius, iure diuino, & canonico, eſt inductum; & conſuetudinario. nume. 4. ibid.
Primogenituræ ius, etiam iure hæreditario defertur; quod ex prouidentia ſuperioris delatum ſit. num. 6. ibid.
Primogenituræ ius, eſt dignitas. num. 8. ibid.
Primogenitus tenetur aſſignare alijs fratribus, aliqua bona ad honeſtam vitam ducendam; inſpecta qualitate perſonarum; & quantitate bonorum; niſi fratres habeāt aliunde, vnde ſe alant. num. 10. 12. ibid.
Primogenitus, quare alijs præfertur; & an iure ſanguinis; vel hæreditario ſuccedat, remiſſiue num. 3. 98
Primogenitus filius, viuente patre, recte Rex appellatur: & quis ſit effectus. num. 4. ibid.
Primogenitus, in gemino partu, quis cenſendus ſit: & quomodo ſuccedatur. nume. 12. 99
Primogenitus, licet infans, pupillus, vel impubes, ſuccedit in Regno, cui datur tutor; aut curator; ſicut datur maiori, in caſibus. 13. ibid.
Primogenitus perpetuo inhabilis, vt demens, & mutus natus, excluditur, admiſſo ſecundogenito: idē in inhabili, propter delictum. 15. ibid.
Primogenitus legitimatus, an ſuccedat in regno. 16. ibid.
Primogenitus, nec alij deſcendentes a linea paterna, priuari poſſunt regno. ſucceſſione deferendo. num. 17. ibid.
Primogenitus filius, excludit patruum, ſecondo genitū, cum diſtinctione, ſecundū magis communem: quod ampliatur, etiam in poſthumo. num. 20. 21. ibid.
Primogenitus clericus, an ſuccedat in regno. nu. 21. 100
Primogenitus ſuccedit in regno, ſi eſt maſculus; non fœmina. 22. ibid.
Primogenitus non ſuccedit in regno: qui conſenſit ſecundogenitum inueſtiri, num. 26. ibid.
Principantium pluralitas, non bona. nu. 8. 10
Princeps eſt in ſede libertatis. nume. 7. 11
Princeps, vbi ſint plures, æque idonei, poteſt gratificari cui vult; citra iniuriam aliorum. num. 7. 63
Princeps præſumitur ſcire, qd ſciunt, ſui officiales. nume. 5. fol. ibid.
Princeps bene præſumit, de ſuis officialibus; niſi aliud appareāt: ab officio tamen repellit eum, qui ſemel deliquit, in officio. nume. 6. ibid.
Princeps condendo ius nouum, lege generali, derogando priuilegijs, quando videatur ea tollere. nume. 42. 68
Princeps in difficilioribus, ſe difficiliorem reddit. ſub. numero 5. 71
Princeps inſtitutus, ab habente litem, non poteſt eſſe hæres. ſub nume. 9. 78
Princeps facilius remittit ius fiſci, quā priuatorum. ibi.
Princeps habens ſupremam poteſtatem, poteſt concedere, vt credatur vni tantum. num. 2. 77
Princeps habens poteſtatem legis condendæ, & non recognoſcens ſuperiorem, habet priuilegia eadem, quæ & Imperator. nume. 6. ibid.
Princeps, qui eſt diues, & potens, non præſumitur de alieno velle ſibi iniuſte quærere, & aliter iudicare, quam Deus. nume. 5. 78
Princeps vt adminiſtrator cenſetur. num. 1. 94
Princeps poteſt prouidere pluribus modis, ne ſcandala eueniant inter partes. nume. 5. 81
Princeps vtitur iure communi, ſicut Deus, & eccleſia. nume. 4. 24
Princeps poteſt recuperare ſuam terram, à qua expulſus eſt. nume. 3. 25
Princeps, vel Rex confœderatus, permittens defendere; non tenetur in bello iniuſto. ibi.
Princeps iudices ſibi ſimiles eligere ſolet. ſub num. 8. ibid.
Princeps permittens defendere, tenetur armata manu defendere; ſecus ſi priuatus. ibi.
Princeps nō præſumitur velle diſpēſare, & promouere odioſos, & multipliciter criminoſos. ſub num. 6. 82
Princeps habet omnia iura in ſcrinio pectoris, quomodo dicatur. num. 13. 58
Princeps poteſt de innocentia damnati cognoſcere, ſine appellatione. num. 5. 82
Princeps, propter multitudinē delinquentium, facilius indulget. nume. 6. ibid.
Princeps vel Dominus certi loci, non poteſt ſtatuendo, vel iudicando, vlciſci offenſas factas ſuis ſubditis, extra territorium, licet offendens habeat ibi bona; Repreſaliæ tamen indicuntur, niſi dominus negligens habeat ſuperiorem. nume. 8. 89
Princeps poteſt corrigere ſententiam ſuam. nume. 18. 90
Princeps eſt nomen ordinis, & dignitatis. ſub nume. 1. fol. 104
Princeps ſumitur generaliter, pro quolibet principe,

eltra regem & comprehendit omnes prælatos eccleſiæ, nume.3. ibid.

Princeps maior eſt honore, Duce, Marchione, & Comite; potentia tamen à Duce non differt; & ſubalternus dicitur.nume. 4. ibid.

Princeps ſubalternus,ſpectabilium locum occupat. numero 5. ibid.

rincipales ex perſona ſua pugnare debent.nume.3. 39

Principales, vel domini non retinendi in carceribus, donec pugnatur per campiones num. 5. 35

Principes ſubalterni, poſſunt prouocari a ducibus,licet illi videantur aliqualiter digniores.num. 5. 45

Principe inſtituto,in ſecundo teſtamento,non tollitur primũ teſtamentum. num.9. 78

Principes Chriſtiani,pontificibus obſequi debent.nume. 2. ſol. 22

Principes lege fiſcali,ſoluti ſunt.ſub.num.2. 66

Principes ſumunt priuilegium militum teſtando. ibi.

Principes ſeculares, quando babeant poteſtatem in perſonas eccleſiaſticas,remiſſiue.num. 11. 80

Principes ſequuntur Reges.num. 1. 104

Principi datum ius, vt quicquid conſtituiſſet, ratum eſſet. nume.2. 13

Principi non põt dici,cur ita facis.nu. 39. 68

Principi reſcribenti,contra ius;& aliquem puniendum vltra modũ; quomodo ſit obediendum. num. 16. 91

Principi,quam patri,an magis obediendũ.num.23. 92

Principis boni eſt, eccleſias contritas inſtaurare, nouas ædificare,Dei ſacerdotes bonorare,& epiſcopo aſſurgere.nume. 3. 21

Principis intentio, talis præſumitur, qualis eſt legis ſcriptæ, & naturalis rationis. num.3. 24

Principis voluntas debet eſſe conſtans;vt dicatur;quod ſcripſi,ſcripſi.&c.ſub. num. 2. 24

Principis voluntate dependens,reputatur impoßibile, ſub. nume. 8. 61

Principis præſentia,& latus,extollit actum.num.7. 73

Principis perſonæ non congruit,occidere nocentes: quomodo procedat.num.2.&.4. 82

Principis latus,excuſat aliquem à muneribus, & bonorandum præbet. nume.8. ibid.

Principis morte, vel læſione, totus patriæ ſtatus concutitur.nume. 3. 96

Principis appellatio,pluribus modis,ſumitur.num. 2. 104

Principis dictionem, ſupple in ver.Imperator; Papa; pontifex, Rex,& alijs ſimilibus.

Principium in rixa, vel offenſa attenditur.num.1. 29

Prior qualis, quantus ſit, qui dignitatem babere dicitur;niſi ſis clauſtralis.num. 11. 187

Prior clariſſimus cenſeri poteſt; & quomodo in bis præfatio conſideretur.num.12. ibid.

Prior non eſt maior Archidiacono. nume. 14. ibid.

Prior babet liberam adminiſtrationem; & quid poßit. nume.15. ibid.

Priores licet ſint in multiplici differentia, tamen conuentualis,de quo tractatur,a capitulo eligitur, etiam generali;& qualis.num.5.10. 186

Prioris conuentualis imago depingitur.num.1. ibid.

Priuationis pœna,non babet locum,niſi expreſſe, à lege caueatur.4. 18

Priuilegia,ſiue in ſignum priuilegij reſeruata principi, quæ ſunt, remiſſiue.ſub.nume.10. 64

Priuilegia immunitatum, non ſunt ſeruanda. cum declar. num.6.7. 7

Priuilegia reuocare poteſt Imperator, etiam ſine cauſa: Reg. eſt, cum tribus ſal. nume.1.2.3.5.&.6. 76

Priuilegia,non ſubdito conceſſa, reuocare non poteſt Imperator; ponitur reg. cum.9.limit.nume.7.8.9. vſque ad. num.16. ibid.

Priuilegia licet poßit reuocare Imperator; decet tamen cũ in conceßis perſiſtere, ſicut polus in cœlo. ſub. nume. 1. ſol. ibid.

Priuilegia fiſci, multa ſunt: remißiue. nu. 17. 110

Priuilegiorum materiam,remißiue vide. num. 2. 70

Priuilegiorum forma eſt ſeruanda; & in finibus ſuis tenenda.num.3. 71

Priuilegium quomodo interpretandum. num. 3. 60

Priuilegium clauſum in corpore iuris,ſpecialiter eſt tollendum.nume.43. 68

Priuilegium principis, in dubio intelligitur conceſſum, ſine præiudicio tertij.num. 3. 70

Priuilegium principis, contra principem, latißime interpretatur,contra tertium ſtricte, & cõtra ius commune: & tunc proprie beneficium dicitur. 4. ibid.

Priuilegium,beneficium,reſcriptum,mandatum,& diſpenſatio,quomodo differant.nume.5. 71

Priuilegium, vel ſtatutum, quando dicatur tranſire in contractum.num.4. 76

Probationes,ſunt de iure diuino.ſub.nume. 4. 59

Proceres qui dicantur.num. 12. 73

Proconſul in prouincia,plenißimam iuriſdictionem habet. nume.13. 108

Procurator Cæſaris,inter clarißimos collocatur,nu.7. 109

Procurator Cæſaris, an cenſeatur habere liberam adminiſtrationem; communis quod non.num. 8. ibid.

Procurator cum libera, poteſt omnia, quæ dominus: ſed non donare.nume.8. ibid.

Procurator cum libera, nemo niſi ſpecialiter conſtituitur. nume.9. ibid.

Procurator cum illis verbis, in mandato; vt poßit facere omnia, quæ dominus; dicitur conſtitutus cum libera, eſt communis.num.11. 110

Procurator Cæſaris,quando poſſit tranſigere,& præiudicare domino.10. 109

Procurator Cæſaris, poteſt adire bereditatem Cæſ.delatã; quæ ſi non ſit ſoluendo, babetur pro non adita: ita & repudiare.num. 12. 110

Procurator Cæſ.vendens,nõ poteſt habere fidem, de precio; poteſt tamen confiteri ſe precium recepiſſe, & confeßio probat etiam contra fiſcum.13. ibid.

Procurator Cæſ. poteſt conſtituere procuratorem, ad vendendum rem obligatam fiſco, & ſubhaſtandum. nume.14. ibid.

Procurator Cæſ. non habet ius deportandi, vel Bannendi. nume. 15. ibid.

Procurator Cæſ.poteſt prohibere rixoſum,ne accedat ad alienum fundum,ſub. nume. 15. ibid.

Procurator Cæſ. quando vices Præſidis agit. nu.16. ibid.

Procurator Cæſ. debet tractare cauſas fiſcales, ſecundum ordinem iuris. 19. ibid.

Procu-

Procurator fiſci, cauet a protectione ſuorum debitorum contra priuatos. ibi.

Procurator fiſci generalis, conuenitur per negligentia, procuratoris ſpecialis; non exigentis debitores fiſcales, nume.21. ibid.

Procurator fiſci, an poſſit iurare, in litem. ibi.

Procuratores Cæſ. conſtituuntur, a principe. nu.1. 109

Procuratores Cæſ. à Conſtit. Mediolani, Quæſtores dicuntur; vulgari ſermone, magiſtri intratarum: idem etiã collectores papæ. num.3.&.5. ibid.

Procuratores Cæſ. & procuratores fiſci, idem ſunt; rationales, & procuratores patrimonij, etiam dicti. nu.4. ibid.

Procuratores Cæſ. ſunt iudices, inter fiſcum, & priuatum; non inter priuatos tantum. nume.6. ibid.

Procuratores fiſci, quando debitorem debitoris, ſoluere cogant. 20. 110

Procuratoris Cæſ. officium, eſt in negocijs maximis. numero 14. 110

Prodigus quis ſit; & qui eſt melior auaro. ſub. nu.4. 62

Proditor Dei dicitur, proditor principis. nume.7. 90

Proditor quis dicatur, nu.13.&.6.&.7. fol.90. & ſeq.

Proditorie agit, qui alium inſultat ſine monitione, vel prouocatione, nume.1. 32

Profeſſio qualibet ſuo ſenſu, & ſuo ſtylo nititur, nu.2. 29

Promiſſio intelligitur rebus ſic ſtantibus, & noua cauſa nõ ſuperueniente. num.4. 46

Proprie quid dici poteſt, vno reſpectu; licet abſolute, ſit improprie tale. num.24. 17

Prorogare Iuriſdictiones alterius, poteſt etiam maior; non ſolum æqualis; ſic Rex Papæ. numero 2. 89

Protectorum primicerij, ſunt ſpectabiles. ſub nu.6. 75

Prouincia ſecundum ius Canonicum, quomodo accipiatur. num.1. 107

Prouincia continet decem ciuitates, ſub num.17. 90

Prouincialis Miniſtri electio, quomodo fiat; & confirmatio; anque pertineat, ad miniſtrum generalem. nu.9. 186

Prouinciarum apud Romanos, aliæ conſulares aliæ prætoriæ, aliæ præſidales: quæ exprimuntur, remiſſiue. nume.4. 107

Prouinciarum aliæ continentes, aliæ tranſmarinæ, cum exemplis, nume.5. ibid.

Prouinciæ appellatione, ſecundum ius Canonicũ, accipitur diœceſis, quæ. x. vel. xi. vrbes continet. ſub. numero.16. 149

Prouocare, & defendere licet pro iniuria ſuorum, pro amico, & ſocio, num.1.2. intellige vt, num.6.7. 34

Prouiſio hominis tollit prouiſionem legis. num.2. 41

Prouocandus agit contra prouocaturum furentem, vt aut Duello experiatur, vel vt ſibi concedatur familia gladiatoria expenſis illius. nume.1. 46

Prouocare, & defendere licet, pro defenſione iuſtitiæ, & patriæ. nume.3. 34

Prouocare, & pugnare pro extraneis non licet. nu.5. ibid.

Prouocare, & duellare non poſſunt hi quorum non intereſt. nume.8. ibid.

Prouocari ad iniuriam quomodo quis dicatur. num.2. 38

Prouocari quærelam non aſſumit vbi ille ſit habilis, licet eſſet conſanguineus &c. nume.3. ibid.

Prouocari perſonam, potiuſquam prouocantis quiſque agere debeat. nume.1. 39

Prouocatio quãdoque fit per ſigna, veluti per anulum, chirothecam, & ſimilia, nume.2. 32

Prouocatione admiſſa, vterque per duellum pugnæ eſt obnoxius. nume.1. ibid.

Prouocato propitius eſt Deus. nume.5. 28

Prouocato recuſante Duellum, quõ contra eum procedatur, & quid ſi latitauerit. nu.1.3.4. & non reſponderit. nu.6. 32

Prouocans ſecundum qualitatem & conditionem prouocati, pugnare debet, num.7. 28

Prouocans pugna oblata poteſt deſiſtere, prouocato recuſante litem conteſtatam, num.1.2. 33

Prouocans volens mutare quærelam, non auditur. nu.1.2. ibid.

Prouocans non põt cumulare querelã, nu.1.2.3. 34

Prouocans, præſentat proceſſũ, & literas, vndecũq; collectas Iudici electo, & inſtat ad cõceſſionẽ campi, n.1. 36

Prouocans ſummo mane ingredit campũ, expectans prouocatum, vſque ad ſolis occaſum, num.1. 37

Prouocans poteſt quærere alium campum, ſi iudex primum reuocet ex cauſa, nume.5. 37

Prouocans die ſtatuta non probans, vlterius non auditur, nume.1. nume.2. 37

Prouocans tenetur primo percutere, vel eſt locus præuentioni, nume.1.2. ibid.

Prouocans in dubio dicitur ſuccumbere, nume.8. 38

Prouocans ſuccumbens, an poſſit de eodem crimine accuſare in iudicio, nume.4. 40

Prouocans non poteſt iam per ſe prouocatum recuſare, nume.1. lim. num.3.5.10. 46

Prouocans quomodo & quando pronuntietur victor, nu.2.8.10.13. 51

Prouocans ſuccumbens an accuſet prouocatum in iudicio, de eodem crimine, nume.3. 52

Prouocatum non licet, quòd non licet prouocato, nume.2. fol. 28. &, nume.1. 33

Prouocantis conditio in quibuſdam deterior, nu.2. 39

Prouocare nõ põt miles, vel ſtipẽdiarius, vel pugnare iniuſſu ducis exercitus aut principis ſui, nume.1. 34

Prouocator hodie eligit locum, & Iudicẽ, ibi ratio, n.1. 36

Prouocator iurat de calumnia, ibi, qualiter ſit iurandum, nume.4. 37

Prouocator debet cogere prouocatum ad confitendũ obiecta, vel eum occidere, alioquin nõ dicitur victor, nec probaſſe, vnde fiet captiuus prouocati per ſententiam a Iudice ferendam, num.1.2.3.4.9. 38

Prouocator vbi plures concurrunt, admittitur per principem eligendus, nume.4. 34

Prouocatus non poteſt quis fieri ex prouocãte, num.5. 32

Prouocatus ſtatuta die, ſine cauſa, ad campum non accedẽs, pro confeſſo, & conuicto habetur, & depingitur, idem in prouocante, nume.5. 33

Prouocàtus non poteſt mutare querelam, ſicut nec prouocans, nume.7. 34

Prouocatus iuramentũ calumniæ ſubit. num.5.6. 37

Prouocatus quis dicatur, nume.1. 38

Prouocatus non poteſt dicere prouocanti probes per teſtes, abſque infamia, num.4. fol.38. & nume.3. 40

Prouocatus diebus feſtis recte recuſat Duellum, nu.1. 39

Prouocatus excipit contra locũ nõ tutũ, & ſacrũ, & cõtra

iudicē ſuſpectum, & nolentē iuditare, num. 1. ibid.

Prouocatus poteſt recuſare prouocationē illegitimam, ſine Iudice, ſine teſtibus, in oculto loco, ideſt alla machia, & intempeſtiuam, nume. 2. ibid.

Prouocatus prohibitus à ſuperiore ne reſpondeat prouocanti, excuſat, niſi prohibitio ſit procurata, nu. 1.2.3. 40

Prouocatus pluribus modis perēptorie excipit, nu. 1. 40

Prouocatus recte excipit, vbi querela vere probari poteſt nume. 2. ibid.

Prouocatus excipit, vt in re certa, & clara non pugnet, nume. 1. ibid.

Prouocatus excipit cōtra actorē nō habentē indicia, n. 1. ib.

Prouocatus excipit contra prouocantem; qui prius elegit viam Iudicij, nume. 1. ibid.

Prouocatus non tenet pugnare in cauſa non graui. nu. 1. 41

Prouocatus vltra diē ſtatutā, non tenet pugnare, nu. 1. ibi.

Prouocatus vbi ſit controuerſia bonorum, & caſus non ſit perſonalis, repellit Duellū, Fallit in contentione regni ad euitanda maiora mala, & in Duello Iuſtitiæ, nu. 4. ibid.

Prouocatus excipit propter pacem; præſertim iuramento firmatam, niſi orta noua diſcordia, nume. 1. ibid.

Prouocatus ex pacto obligatus non adimplens prouocanti, qui ex pacto ſibi prouidit, non prouocatur, nu. 1. ibi.

Prouocatus excipit contra prouocantem, mutantem querelam, & econuerſo, nume. 1.2.3. ibid.

Prouocatus minor. 14. annis, doctor, & ſimiles, a Duello liberantur, nume. 1. ibid.

Prouocatus excuſat pp prouocātē criminoſum, vel infamē iure, vel facto, nume. 1.3.4.7. ubi lim. in crimine læſæ maieſt. &c. 42

Prouocatus, qui eodē crimine laborat non excipit, n. 7. ibi.

Prouocatus impeditus per iudicem diuidentem Duellum, alibi non tenetur pugnare, nume. 1. lim. nume. 2. 43

Prouocatus excipit propter reuerentiam, honorem, & ſubiectionem, vt per exempla, nume. 3. ibid.

Prouocato plures quandoq; competūt exceptiones. n. 2. 39

Prouocator ne quis ſit, curandū, & cauendum eſt. n. 6. 28

Prouocator alius eſt iniuria, alius certaminis, & quando dicantur. nume. 1.2.3.6. 31

Prouocator quilibet admittitur, qui nō prohibetur. n. 7. 32

Prouocator in re dubia eligit probationem per pugnam, exiſtentibus præſumptionibus, & vbi non ſubeſt alia probatio. nume. 1. ibid.

Prouocator trāſmittit literas, ſiue Cartellos, prouocato, tribus teſtibus ſubſcripto, p præcones, vel ſimiles, n. 1. ibid.

Prouocator exiſtens extra locum originis, vel domicilij, non poteſt prohiberi per iudicem, ſeu ſuperiorem eorum locorum, quin prouocet alium exiſtentem in alio loco, idē videtur ſi ſit in loco originis vel domicilij. nume. 1.2. 34

Prouocatus dominus, excipit contra vaſallum, num. 7. 43

Prouocatus dominus, excipit contra ſubditum ſuum, limit. dupliciter. nume. 6. ibid.

Prouocatus poteſt deludere prouocantem ſubterfugiendo. &c. nume. 2. 48

Prouocatus dicitur victor, qui ſe tantum ſubterfugiendo tueatur. nume. 9. 51

Prudētia, ppria virtus principis, cū qua ſimul inſunt virtutes oēs; & ſine ea, homo non proprie, bonus eſt. nu. 6. 12

Prudentia circa humana verſatur; in quibus habet conſultatio locum. nume. 4. 57

Purpura prius Conſules veſtiebantur, nunc Imperator. nume. 1. 11

Purpurea ueſte, exterius ſemper; Candida interius, induitur Pont. Max. cum ratione. ſub. nu. 1. 114

Prudentis maxime opus, bene conſulere. nume. 5. ibid.

Puer in cunis, poteſt eſſe Sacerdos, & Epiſcopus; & omnes ordines recipere. nume. 3. 132

Pugnantes alter alterum præuenire poteſt in percuſſionibus. nume. 1. 48

Q

QVadraginta dies per prouocantem ſtatuuntur pugnæ, admiſſo campo per prouocatum nu. 2. 36

Quaſi contrahitur in delictis. nu. 8. 44

Querelę primæ, ſunt primæ decidendæ, adeo excipitur contra ſecundo prouocantem aliam, eadem exceptio militat contra prouocatum, prouocantem tertium, & prouocato, vbi extrinſecus prouocaretur. num. 1.2. 39

Quæſtor, qui & Candidatus Principis erat, magnus Cancellarius cenſetur. nume. 5. 73

Quæſtor is etiam eſt; qui hodie Theſaurarius appellatur qui rem pecuniariam adminiſtrat. nume. 1. ibid.

Quæſtor, ſeu Theſaurarius Principis; Comes rerum priuatarum, & ærarij dicitur. nume. 5. 74

Quæſtores vrbani; & Quæſtores ærarij, idem dicti; & an conueniant cum procuratoribus Cæſ. nu. 5. 109

Queſtori, cum Imperatore ſuo, antiquitus erat magna neceſſitudo. 4. 74

Quos deus coniunxit; homo non ſeparet. nu. 23. 130

R

REbellis proprie, & improprie, quis dicatur. n. 12. 91

Regalia ſpecialiter tantū, alienari cōceduntur, n. 9. 95

Rege iuſto regi, melius eſt, quā iuſta lege. ſub. n. 10. 10

Rege ſene, quam puero regi, magis expedit Regno. ſub. numero. 13. 99

Regem ſe aſſerens, qui non ſit; læſæ maies. reus eſt. n. 18. 98

Regem eligunt Magnates regni; ubi non ſit capax, qui ſuccedat; & confirmabit Imper. vel Papa, ſub. n. 2. 100

Regem, & Regnum Francię, Pontifex proſequitur fauore. ſub, nu. 13. 103

Regens eſt nobilius recto, nu. 4. fol. 5. & nu. 8. 105

Regere eſt quid diuinum. nu. 8. 97

Reges Franciæ, quod non poſſint eligi in Imperatores. nu. 8. 16.17. 15

Reges omnes, qui vnguntur ab eccleſia, dicuntur quaſi vaſalli eccleſiæ, ſub. nu. 2. 89

Reges quatuor vnguntur, a Pont. Max. ibid.

Reges non debent eſſe acephali; ideſt ſine capite, ſeu ſuperiore. 3. ibid.

Reges Hiſpaniæ, habent ius patronatus in eccleſiis ſuæ iuriſdictionis, iure communi. num. 9. 132

Reges Franciæ, habent ius patronatus, præſentandi epiſcopos pontifici, ex ſua pragmatica. nu. 10. ibid.

Reges duo Romanorum, an poſſint ſe inuicem prouocare nu. 2. 45

Reges a Regibus licet, non coronatis, prouocati admittere debent pugnam. nu. 1. limit. nu. 2. ibid.

Reges prouocati à principibus, ducibus, &c. excipiunt. nec pugnant. nu. 3. lim. nu. 6. ibid.

Reges a Deo miſſi, ad Laudem bonorum, ad vindictā malefactorum, Miniſtri Dei cenſentur. nu. 6. 97

Reges Francię, vnguntur oleo, cælitus demiſſo; Ideo Dei gratia, Reges inſcribuntur. nu. 7. ibid.
Reges Sacri, & Sancti dicuntur, num. 10. ibid.
Reges quatenus iure ciuili recepti, vario modo creati; habitique; vel electione, uel ſucceſſione. nu. 11. ibid.
Reges iure communi habent intentionem fundatam, ſuper Dominio, & rebus regni. ſub. nu. 2. ibid.
Reges ſcientia, & ſapientia, pollere debent, & eam appetere nu. 7. 101
Reges tranſmittunt Regnum ſuum ad hæredes, in Imperio ſecus eſt. nu. 2. 102
Reges habent Remp. Rom. in Regnis; ſicut Imperator in Imperio. nu. 3. ibid.
Reges non recognoſcentes ſuperiorem, poſſunt exercere reſeruata Imperatori, in ſignũ ſpecialis priuilegij. nu. 4. ibi.
Reges non recognoſcentes ſuperiorem, qui ſint, ſub. n. 6. ibid.
Reges extra regnum, poſſent creare milites, & dignitates conferre. 8. ibid.
Reges quandoque in rebus, & perſonis eccleſiaſticis, poteſtatem habent. nu. 9. ibid.
Reges quando poſſint mittere epiſcopos, & Abbates, ad exercitum. nu. 9. ibid.
Reges Sacerdotibus ſuperiores fuere, in veteri teſtamento. nu. 9. ibid.
Reges, & Duces, ſunt patroni, in epiſcopatibus exiſtentibus, in regno ſuo. ibid.
Reges aliqui, & principes, poſſunt aliquando conferre beneficia ſui regni. nu. 10. 103
Reges, & Principes, quandoque iudicare poſſunt, inter clericos. num. 11. ibid.
Reges Hiſpanos, eccleſia Ro. proſequitur fauore. nu. 15. ibi.
Regi potius, quam Archiepiſcopo, quando obediendum, per epiſcopum: quid abſolute; quando magis Regi, quã prelato; & an magis Regi, quam eius Baroni. 9. 102
Regia poteſtas apud nos conſtituitur, per Papam, uel potius Imp. 14. 98
Regibus honores, Tirnanis pecuniæ plus ſunt. num. 6. 78
Regibus obtemperare, generale eſt pactum ſocietatis humanæ; Sed magis Chriſto. nu. 9. fol. 79. & num. 3. 90
Regibus conueniunt leges, & iura loquentia in Imperatore; cum. 9. declarationibus: quod Illuſtres, & Illuſtriſsimi ſint. num. 5. 102
Regibus an conueniant Epitheta, attributa Imperatori. numero. 6. 102
Regibus epiſcopi, ſubeſſe dicuntur. ſub, nu. 9. ibid.
Regiæ poteſtatis, quinque ſpecies, ſecundum Philoſophum. nu. 13. 97
Regiæ poteſtatis, vel Tirannicæ, illam ſimulantis, conſeruatio, & officium. remiſ. nu. 3. 101
Regimen regis, neceſſarium eſt; ad regendum gentem ſuam. num. 1. 101
Regimen ſeu gubernatio, ad ſapientiores pertinet. n. 5. ibid.
Regimine ſublato, recta officiorum ſingulorum non geritur adminiſtratio; neque aliter vniuerſitas creaturarum poteſt conſiſtere. nu. 2. ibid.
Regis obiectum eſt, quod honeſtum ſit; Tiranni eſt quod placeat. num. 2. 18
Regis amicitia, ad eos qui reguntur, in excellentia beneficiorum conſiſtit. 3. 22
Regis filius, an quis dicatur, natus, antequam pater eſſet Rex, communis opi. quod non. nu. 10. 99
Regis ſumma ſapientia eſt, ſe ipſum regere. num. 5. 101
Regium nomen, apud Romanos, inuiſum fuit. nu. 5. 1
Regna condita eſſe, & diſcretas gentes iure gentium, quomodo procedat. num. 4. 81
Regna ſucceſſione frequentius ex conſuetudine deferuntur, non electione. nu. 15. 98
Regni ſucceſſio, ad primogenitũ; ordine primogenituræ pertinet. 2. ibid.
Regni ſucceſſio defertur ad proximiores, de ſanguine regio, decedente aliquo ſine filijs; licet milleſimo gradu diſtarent; & licet quis læſæ maieſtatis crimine dãnatus eſſet. nu. 1. 100
Regnorum ſucceſſio dupliciter conſideranda; vel quod recognoſcatur; vel non ſuperiore, nu. 1. 98
Regnorum ſucceſſiones, excludunt fiſcum. nu. 2. 100
Regnum, aut alia dignitas, diuidi non poteſt; limitatur ex priuilegio, vel conſuetudine. nu. 18. & 19. 99
Regnum vnum, vni filio, aliud alteri, viuente patre, aſſignari poteſt. nu. 19. ibid.
Regnum non tranſit ad monaſterium, vel monachum, licet primogenitum, vel ad canonicum regularem; minus ad fratrẽ minorem. nu. 3. 100
Regnum defertur ſucceſſoribus ſanguinis. num. 5. ibid.
Regnũ Franciæ, legibus Imperialibus nõ aſtringit. n. 7. 102
Regula quod ſemel placuit, &c. quando non habeat locum. nu. 7. 8. 9. 12. 46
Regulæ Cancellariæ, quomodo diſpenſent, in minori ætate; quo ad canonicas præbendas, nu. 6. 133
Regnum Angliæ, delatũ Marię, Henrici. VIII. filiæ, nuptæ Philippo, Caroli V. Imp. Filio. nu. 24. 100
Regum origo, & Regna condita, ſunt de iure gentium; quod idem eſt, quod ius naturale; & ſic diuinum. nu. 1. & 3. 97
Regum magnitudo, non longe ab Imperatoria diſtat; vbi Reges non recognoſcant ſuperiorem, nume. 1. 102
Regum potentia, ſecundum Ariſtot. qualis eſſe debet, ſub nume. 3. ibid.
Rei appellatio, eſt generalis; vt ſub ſe cõtineat omnem ſpeciem. num. 8. 95
Reipublicæ tres ſpecies; videlicet Regnum; Optimorum poteſtas; & Cenſu poteſtas: Harum pariter tres tranſgreſſiones. num. 3. 18
Reipublicæ appellatione, Imperium continetur. nu. 5. 23
Relatio, & recurſus, fit ad principem, in ambiguitate iuris. nume. 6. 60
Relatio ad principem, aliquando eſt neceſſaria; aliquando temeraria; aliquãdo vitioſa; aliquando probabilis, n. 7. ibi.
Relicta pro diſtributione, intelliguntur pro anima teſtatoris, ad pias cauſas, num. 2. 174
Religioſus mendicantium, non poteſt conſtitui vicarius epiſcopi. 5. 176
Repetuntur multa exempla impotentiæ, in Pontifice, iam dicta in Imperatore; & de pontifice tantum. nu. 1. 141
Repreſſaliæ alias prohibitæ, quando concedantur. nu. 3. 63
Republica optime vtentes, oratione, priuſquam rebus, conueniunt. nume. 3. 57
Reſcripta qualiter inſcriptione purpurea, & ſubſcriptione imperiali formantur. & quid hodie etiam ſeruetur, apud Papam. 2. 70
Reſcripta habent vim legis, inter quos cõceduntur. n. 5. ibi.

Reſcri-

reſcripto vbi ſit data forma, alicui negocio; ſi aliud ſimile emergat: poteſt eadem forma, diffiniri. num. 6. 70
reſcriptum geminatum, habet vim clauſulæ, ex certa ſcientia. 36. 68
reſcriptum Imperatoris, aut Papæ, non valet ſine Bulla. nume. 3. 70
reſcriptum quibus modis, impugnetur; & de materia, remiſſiue, num. 4. ibid.
reſcriptum præſentatum in iudicio, fit commune, vtrique parti: ſed quod illi poſſit renunciari, eſt communis opi. cū limit. num. 7. ibid.
reſcriptum habet vim libelli, in cauſis ſummarijs; non in ordinarijs. nume. 8. ibid.
reſcriptum refertur ad ſupplicationem; & ad ea, quæ proponuntur, adaptatur. num. 9. ibid.
reſcriptum, intelligitur in dubio conceſſum, ſine præiudicio, & ſaluo iure tertij; & ſecundum Iuſtitiam, & iuris obſeruantiam. 10. ibid.
reſeruata Papæ, & Imperatori, quæ ſint; quæ cognoſcuntur, quia inferiores, ſuper eis nonſtatuunt. ſub. nume. 7. & 8. 64
reſeruata principi, aliqua ſunt, in ſignum ſupremæ poteſtatis; aliqua in ſignum priuilegij ſingularis, ſuperioritate excepta. num. 9. ibid.
reſeruata principi, in ſignum ſupremæ poteſtatis, nō præſcribuntur; ſed reſeruata in ſignum priuilegij, præſcriptionē immemoriali. num. 10. ibid.
reſeruata principi, quomodo transferantur, & concedantur. ibi.
reſeruata papæ, non poſſunt, ſubdelegari. ſub. nu. 6. 2
reſeruata pontifici, in ſignum ſupremæ poteſtatis; à Speculo iam in 89. caſibus annotata, breuiter enumerantur. nume. 1. 127
reſeruationes generales Papæ, non extenduntur ad reges, Duces, Marchiones; & alios principes habentes, ius patronatus. nume. 8. 132
reſtitutionem in integrum, concedit epiſcopus, & vicarius, contra ſententias ſuas. num. 10. 177
reſtitutus ita habendus, perinde ac ſi delictum non commiſiſſet. num. 2. & 4. 82
reuocatio, quæ militat in priuilegio, procedit in ſtatuto. ſub. nume. 6. 76
reuocare male dicta, & facta ſapientis eſt. nume. 4. 54
rex Francorum non æquat faſtigium Imperatis, nec Pontificis. nume. 5. 44
rex erit Vnus, Omnibus Imperans, nu. 9. 10
rex romanorum, an poßit eligi, viuente Imperatore; quòd ſic; per exempla. nu. 1. & 5. 10. & ſeq.
rex non eſt, niſi ſit ex ſe ſe ſufficiens; & bonis omnibus, antecellat. 9. 12
rex erit vnus, omnibus imperans; & dicitur, Faciam eos, gentem vnam nume. 16. 14
rex rom. electus, propter Sacrilegij delictum, reprobatur; quod publicum eſt. nume. 2. & 8. 17
rex rom. electus, propter excommunicationem, reprobatur. num. 1. 3. & 5. ibid.
rex non eſt, niſi ſit ex ſe ſe ſufficiens, & bonis omnibus, antecellat, vt electio diuina cenſenda ſit. nu. 4. 18
Rex rom. electus; propter hæreſim reprobatur: & etiam Imperator approbatus; & quilibet alius. num. 1. ibid.
Rex Rom. ad Imperium promouendus, Chriſtianus debet eſſe; Paganus enim reprobatur. num. 1. 19
Rex Rom. ad Imperium promouendus; iurat ſe Rom. eccleſiam; & fidem Catholicam, defenſurum. nu. 2. ibid.
Rex Rom. electus, ob periurium reprobatur. n. 1. 4. 6. 9. ibi.
Rex Rom. electus, reprobatur; ſi perſecutus fuerit, Apoſtolicam ſedem; & alias eccleſias; & perſonas eccleſiaſticas. num. 1. ibid.
Rex Rom. electus, aggrauatur; ne promoueatur, ex delicto progenitorum. num. 2. ibid.
Rex Rom. electus, reprobatur, propter ambitionis vitium; cum publicum ſit. nu. 1. 20
Rex Rom. electus, ob quæcunque delicta publica, vel contra alios infamiam irrogant ciuilem, non canonicam tantum, reprobatur. nu. 1. ibid.
rex rom. Fatuus, Mentecaptus, Furioſus; vel aliter Inhabilis, reprobandus eſt. nu. 2. ibid.
rex, & inutilis Imperator, videtur poſſe deponi. nu. 5. ibid.
Rex terminus eſt, qui Iuriſdictionem importat. nu. 2. 97
rex, & regnum non cenſetur; niſi imperet, decem ciuitatibus tribus ducibus. nu. 17. 98
rex non poteſt conſtituere, filium ſuum regem; quo ad adminiſtrationem: ſed quo ad nomen tantum. nu. 9. 99
rex poteſt donare filijs, & Vxori Reginæ; cum diſtinctione. num. 19. ibid.
rex Angliæ, in Regno Francorum, nullum ius habet; cum ratione. num. 25. 100
rex aute omnia, iuſta præcipere, & illicita prohibere debet. num. 3. 101
rex aliter ſeruit, vt homo; aliter vt rex. ibid.
rex dicitur, quaſi ſe, & alios, virtutibus regens, vel quia recte regat. num. 4. ibid.
rex ſine ſapientia, dicitur Denarius areus, & c. nu. 5. ibid.
rex, dicitur Imperator, & Monacha, in regno ſuo. n. 2. 102
rex, dicitur lex animata, qui plus poteſt, quam lex, vel conſuetudo: quod idem eſt in ciuitate, non recognoſcente ſuperiorem. ibid.
rex Franciæ, quam poteſtatē habet, in beneficijs, ſui regni. num. 10. 103
rex Franciæ, inter reges, primum locum vendicat; vt in pluribus demonſtratur. nu. 12. ibid.
rex Franciæ. 18. Archiepiſcopatus. & 114. epiſcopatus habet, in regno ſuo. nu. 13. ibid.
rex Franciæ, curat quoſdam morbos; quos ſcrofulas appellant. ibid.
rex Philippus, Catholicus; Caroli. V. Imp. filius, inter reges, Maximus rex. num. 14. 15. 17. & 19. ibid.
rex Philippus, quot Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus, ſub ſe habeat, in Hiſpania, in Anglia, in Hibernia, In Sardinia, In Sicilia, in Calabria, In Apulia, & Ducatu Mediolani. 16. ibid.
rex Philippus, Dominus eſt. 277. vrbium; etiam non computatis, quæ Flandriæ ſunt: & aliarum prouinciarum: & Inſularum. nu. 13. ibid.
Rex dictio, & aliæ ab eo dependentes, ſupple. in ver. Imperator, Papa, Princeps, & ſimilibus.
rochetto quomodo vtatur, epiſcopus Secularis, cum co, non vtat epiſcopus Religioſus. n. 14. & 16. & quis. 52. 154
rogatio Principis, mandatum eſt; & an inducat metum. 5. 90

Roma, communis eſt Patria;& vbicunque eſt Papa, vel Imperator.numero. 6. 3

S

SAcerdos,de altari viuere debet; non luxuriari.n. 22 fol. 192
Sacerdos hæreticus, excommunicatus, & depoſitus an iterum corpus Chriſti conficiat;& ſacramenta conferat.ſub.num.18. 191
Sacerdos Parochialis,an nō inter Clariſſimos,ſed infimos; reponatur,vt perſona egregia dicatur;& publica; quæ poteſt alteri ſtipulari.nu.24. 192
Sacerdos,dictio,ſuppletur ſupra in ver.presbyter. 189
Sacerdotalia veſtimenta, repræſentant bonam inſtitiam; & bona opera,num.1. 189
Sacerdotes Dij,& Reges,& Angeli,& Sal terræ,& mūdi lumen,&c.dicti.nu.3. 110
Sacerdotes præferendi ſunt militibus & iureconſultis.4. &.6. 111
Sacerdotes alij maiores,alij minores;& quorum loco ſunt ſub.num. 1. 189
Sacerdotes quales eſſe debent.nu.23. 192
Sacerdoti cuilibet conceſſa eſt facultas abſoluendi peccatorem,ab omnibus,etiam magnis criminibus caſus excipiuntur.nu.3. 170
Sacerdotibus data eſt ſoluendi & ligandi poteſtas, cum decla.12. 190
Sacerdotis ordo, primus eſt in eccleſia. ſub.num.1. 189
Sacerdotis ignorantia,quomodo,puniatur.nu.22. 192
Sacerdotium, quemlibet ordinem eccleſiaſticum complectitur.num.2. 110
Sacramenta ſeptem deſcribuntur.ſub,num.8. 190
Sacrilegij ſpecies quot ſint,& quattuor modis committitur.5.6. 17
Sacrilegij crimen committitur, diſputare de potentia Principis: ſed conceditur tamen, de ſententia,& voluntate; quia errare poteſt & quando poteſtas: eſt limitata.nume.4. 64
Sacrilegium;magnum crimen eſt;grauius adulterio,& crimine læſæ maieſtatis.num.3. 17
Sacrilegium eſt Sacræ rei violatio: quaſi Sacri lędiū.7.ib.
Sancti Benedicti regula,in plures familias creuit, in quibus Bernardus claruit.nu.6. 179
Sapiens dominabitur aſtris. ſub.nu.9. 63
Sapientis eſt reuocare male dicta,& facta,num.4. 54
Sapientia omnis a Deo eſt; quæ cum illo fuit, ante æuum. num.2. 4
Scandali euitandi rationes,licet diſcedere, a communibus regulis.12.
Scapulare quid ſit,ſupra in uer.Cuculla.
Sceptrum, ſignum eſt Iuriſdictionis,& Iuſtitiæ.nu.4. 3
Scientia principis, an poſſit probari per teſtes, & quando præſumatur.31. 67
Scientia Alex.Magni;& C.Iulij Cæſ.& Caroli.V. Regis Francorum,comendatur.nu.6. 101
Scire,& debere ſcire,æquiparantur,nu.4. 47
Sciſma,aliquando inducit hæreſim.nu.7. 120
Scriniarij, poſt proximum ſacrorum ſcriniorum, ſunt clariſſimi.nu.2. 75
Scutifer magnus,qui & protoſpatarius appellatur, quod officium ſuſcipit.nu.1. 75
Scutifer magnus, inter tribunos Scholarium, videtur poſſet reponi. nu.2. ibid.
Scutifer magnus; ſpectabilis exiſtimandus eſt: quando illuſtris.nu.3. 75
Sedes Apoſtolica, ab Antiochena ciuitate, Romā tranſlata.nu.2. 2
Senatores clariſſimi ſunt;quandoque illuſtres;& ſpectabiles dicti.nu.22. 7
Senatores,ſunt pars corporis. nu.14. 58
Senatores conſtituuntur,per Principes,habentes intra Imperij,vel non recognoſcentes ſuperiorem.nu.1. 107
Senatores qui fuerint antiquitus.nu.6. ibid.
Senatores,quotuplicis ordinis fuerint;& qui honorarij dicti.num.7. ibid.
Senatores,an dicantur Decuriones: & Conſiliarij Principis. ibid.
Senatores cum Preſide Mediolani,ſpectabiles dicti a Principe.num.10. 108
Senatoria dignitas,Virtutis eſt præmium.num.7. 109
Senatoris filius accipitur, etiam natus ante ſenatoriam dignitatem; idem in filio Decurionis; & presbyteri. num.11. 99
Senatorius filius,inferiori in adoptionē datus,ſenatoriam dignitatem non amittit. nu.9. 146
Senatorius ordo;& quæſtorius:concedendus cuilibet ciuitati Dominij Mediolani, ita vt aliquis Senator habeat adminiſtrationem ſedendo; aliquis honorarius,cū prætura deſignatione, nu.10. 62
Senatus Mediolani,rem tranſactam in iudicatum non ſolet retractare.nu.20. 94
Senatus in templis,habebatur.& non ante exortū, nec occaſum ſolis.nu. 8. 107
Senatus repræſentat Principem; & illi æquiparantur,ib.
Senatus,& præſidis Midiolani cura,& poteſtas. nu. 11. fol. 108
Senatuſconſulta eſſent pro exemplis colligenda, & edenda, vt in Rota.nu.11. 62
Seneſcalchus, qui Archítriclinus latine dicitur, quis ſit apud legum latorem. num. 1. 74
Seneſcalchus Imperatoris ſpectabilis dicitur,nu.3. 75
Sententia lata per Principem,ex nimia breuitate temporis,reſcinditur.nu.4. 59
Sententia eſt nulla, quæ manifeſtum iuris errorē continet nu.9. 49
Seruum Seruorum Dei,ſe appellare conſueuit Pontifex:
Seruum tantum,Imperator.nu.5. 112
Sexcentæ cauſæ ſunt, quibus quis excuſatur, ne iudicio ſiſtat. nu.3. 37
Silentiarij,& eorum Decuriones,ſpectabiles ſunt. & qui ſint tales.nu.5. 75
Simonia non habet locum, in curia Romana.numero.26. fol. 137
Simonia contracta per partes, in prohibitis a conſtitutionibus,licita redditur:auctoritate Papæ.nu.29. ibid.
Simonia quando committatur.nu.2. 156
Simoniaci, & mediatoris etiam pœna,ſub.numero.28. fol. 137
Simoniam,& Ambitum,euitare omnes debent. ibid.

Societas

Societas indicat qualitatem vitæ: ita vt torturam ſuadeat.6. 163
Sortilegia alia Diuinatiua, alia Amatoria, alia Veneſica.1. 61
Sortilegij pœna, quæ ſit. nu.2.&.4. ibid.
Spectabilia, tractabilibus potiora ſunt. nu.2. 12
Spectacula cruenta reprobata ſunt, nu.3. 26
Spectabilis ſpectabili reuerentiam debet aliquando. numero.10. 73
Spectacula cuncta, reprobata ſunt. nu.3. 25
Spectabiles qui ſint. nu.7. 44
Spiritualia temporalibus ſunt digniora: quæ differunt vt Sol, & Luna. nu.1. 110
Spoliatio victi eſt prohibita, nu.7. 52
Statutum, vel priuilegium, quando dicatur tranſire in contractum.4. 76
Stylus Rom. Curiæ, in magnis dubijs, ſeruandus eſt. nu.6. fol. 113
Subditi tenentur iurare obedientiam principi ſuo, nu.4. fol. 90
Subditus ſcribens prælato, debet eum appellare patrem. num.5. 125
Subiecti eſtote omni creaturæ, propter Deum, ſiue regi, &c. nu.2. 290
Succeſſorem non poſſe ſibi eligere epiſcopum, ſeu Pontificem ſtatutum eſt. num.3. 116
Supplicatio quando admittatur, prohibita appellatione. nu. 8. 50
Superilluſtres qui ſint. num.6. 44
Supplicare permiſſum eſt, vbi prohibetur appellatio, propter excellentiam iudicis; niſi iure communi ſit prohibita. num. 9. 90
Suſpenſio declarata per iudicē, obſeruãda eſt. nu.16. 160
Suſpenſio diuerſimode contingit. ibid.
Suſpēſio in ſpecie, in quibus caſibus fiat, exprimitur, etiam in epiſcopo. nu.7. ibid.
Suſpenſio quid ſit, nu.14. ibid.
Suſpenſione digna ſunt omnia crimina, quibus quis de facto infamatur; & ita quod populus ex eis ſcandalizetur; & non ſint leuia. nu.15. ibid.
Suſpenſus ab officio, dicitur ſuſpenſus a beneficio. nu.14. fol. 160

T

Tabelliones, vel notarij, creantur auctoritate Imp. vel Papæ. nu.3. 76
Taciturnitas in prædicatore peccatum eſt mortale. num.22. 192
Templarij milites, qui appellentur. nu.13. 187
Temporalis poteſtas, ſpirituali ſubijcitur. nu.5. 13
Tempus inſtantiæ Duelli, eſt ſex menſium. nu.3. 33
Tempus pugnæ eſt vnius diei. nu.3. 48
Tyrannis quid ſit, & ad quid tēdat, ob quam reprobatur electus Rex Romanorum, nu.1.&.5. 18
Theſaurarius Imperatoris, probatur Illuſtris. num.3. 74
Titi Imperatoris virtutes, nu 9. 58
Tituli Cardinalium, qui, & quot ſint. nu.14. 142
Titulorum dignitatis, indignis aſcriptio, damnanda, repellatur.9. 61
Titulos presbyterorū, primus Euariſtus Pontif. diſtribuit. nu.13. 142
Tractatus diffinitorius, in electione Pōtificis prohibetur: conſultorius conceditur. nu.2. 119
Trāſmutatio vnius ſpeciei in aliam, prohibita eſt; quæ tantum Deo conuenit. nu. 10.&.16. 63
Tribunal attribuitur ordinario. nu.2. 112
Tributaria fiunt prædita, per Statuta; vt Laude. nu.3. 71
Tributum dabunt omnes, etiam Reges Imperatori; niſi probent ſe exemptos. nu.9. 79
Triplex Campus, an inueniendus, an vnus ſufficiat. nu.3. fol. 36
Triſtamente (vt vulgo dicitur) illata iniuria, quomodo dicatur. nu.2. 54
Teſtamenti veteris exempla ſunt admiranda, non trahenda in exemplum. nu.8. 83

V

Vaſa Eccleſiæ, ex auro, vel argento, facienda; niſi adſit paupertas. nu.20. 164
Vaſallus, & dominus debet ſibi mutuam, & æqualem affectionem, & fidem nu.5. 77
Vaſallus poteſt renunciare Feudo; etiam inuito domino, limita.6. modis. nu.4. 77
Vectigal, & gabella, & collecta, eſt eiuſdē generis. n.5. 78
Vel, dictio, alternat inter diuerſa in ſubſtantia; & ſimilia in qualitate. nu.7. 105
Veneti, & alij liberi, ſi ſunt rebelles Imperio, priuantur libertate. nu.9. 91
Verba prouocatoris, & prouocati, Caute ſunt attendenda nu.1. 28
Verba compenſatoria iniuriæ, quæ ſint, nume.6.8. ſecundum milites. 30
Verba dubia duellantium interpretantur contra proferentem, immo pro eo. nu.1.2. 28
Verba verbis, facta factis ſatisfaciunt. nu.2. 54
Verbali iniuriæ, quomodo, & per quæ verba ſatisfiat ab iniuriante. nu.3.4. ibid.
Veritas conuitij non eximit quem a iudicio. nu.7. 31
Veritas immutari non poteſt, neque errore, neque mendacio, neque proteſtatione. nu.3. 54
Veritas ne relinquatur, ſcandalum potius naſci permittitur. nu.6. 59
Veritatem honorare, ſanctum eſt, duobus amicis exiſtentibus; quæ præfertur honori. nu.2. 59
Veritatem qui ſpernit, Deum ſpernit. nu.2. ibid.
Veritatis impedimenta, ſunt Amor, Timor, & Auaritia. nu.4. ibid.
Veſtes auratæ, & ſericæ intextæ auro; & tinctæ conchilijs, vel murice, ſoli Principi conueniunt. nu.3. 11
Veſtium ornatus, ſuperfluus, coercendus; etiam quo ad clericos; & quo ad iudæos, diſtinguendus. nu.6. 61
Via, quam quis elegerit ſibi pateat. nu.2. 40
Vicarij officium ceſſat, mortuo, vel excommunicato epiſcopo, vel capto ab infidelibus. ſub. n.7. 176
Vicarij epiſcopi conſtitutio, quomodo dignoſcitur, a delegato. nu.11. ibid.
Vicarij, & Epiſcopi auditorium, idem eſt: quod ſecus eſt in delegato. nu.11.&.15. ibid.

Vicarij, vel vicegerentes, ſunt in multiplici differentia. num.12. ibid.
Vicarij, quando a Præſidibus, uel iudicibus, conſtitui poſſint nu.13. ibid.
Vicarij multiplici nomine, appellantur.nu.14. ibid.
Vicarij geſta, dicuntur geſta epiſcopi; & de epiſcopo, iura loquentia verificatur in Vicario; quãdo cadunt in mandato. num.15. ibid.
Vicarij epiſcopi geſta, non valent: ſi de eius mandato, non conſtat: idem in delegato; niſi de delegatione conſtet nume.2. 177
Vicarij partes ſunt, interponere decreta voluntaria, & contentioſa, & regulariter epiſcopus, uel ipſe adeundus eſt.nu.3. ibid.
Vicarij maior eſt iuriſdictio; quam delegati.num.6. ibid.
Vicarium remouere, ad libitum, poteſt epiſcopus. ſub.n.7. fol. 176
Vicarius epiſcopi tonſura, & ſacerdotali habitu, induitur. num.1. 175
Vicarius epiſcopi, laicus eſſe non poteſt; licet ſit clericus coniugatus; non bigamus, num.2. ibid.
Vicarius epiſcopi, non poteſt eſſe, qui eſt excommunicatus; nec Bigamus; ibi remiſſiue, quid de canonico regulari. num.6. 176
Vicarius ab epiſcopo nominatur, & conſtituitur, eius poteſtas, a iure recipitur; etiam ſine conſenſu capituli; vbi equitas ſubeſt.7. ibid.
Vicarius non poteſt perficere caſus inchoatus; viuente epiſcopo: idem eſt in delegato. ibid.
Vicarius epiſcopi, temporalis, non perpetuus dicitur. ibid.
Vicarius proprie dicitur, qui perpetuus eſt: ſuperioris auctoritate conſtitutus.ibi. & nu.13.
Vicarius perpetuus, poteſt conſtitui, ab epiſcopo, in eccleſia ſua, prælatus inferior, recipiens etiam nomine dignitatis ſuæ, iura epiſcopalia, præter tria.nu.8. ibid.
Vicarius a Vicario, regulariter non conſtituitur; & quando.num.9. ibid.
Vicarius ſecundus. ſi conſtituatur; cenſetur reuocatus primus. nu.10. ibid.
Vicarius epiſcopi dicitur ordinarius.nu.12. ibid.
Vicarius, vel vicegerens, quod non ſit tantum honorandus, tantum Principalis; ſed tãquam repræſentans principalem.num.14. ibid.
Vicarius epiſcopi, cenſetur habere generale mandatum, ad omnia; quæ alias ſibi conceſſurus fuiſſet. ſub. numero.15. ibid.
Vicarius epiſcopi, de omnibus cognoſcit, de quibus epiſcopus; niſi in caſibus, a iure expreſſis. ibid.
Vicarius differe ab epiſcopo, in. 28. caſibus. enumeratis. num.16. ibid.
Vicarius poteſt abſoluere crimmoſos. ibid.
Vicarius aſtringitur, ad officium eccleſiæ; ita vt nunquam eam deſerere debeat.nu.1. 177
Vicarius epiſcopi, poteſt ſuſpectus recuſari.nu.4. ibid.
Vicarius Archiepiſcopi, habet iuriſdictionem in ſuffraganeos, eo abſente .nu.5. ibid.
Vicarius Archiepiſcopi, cognoſcit de appellationibus, ad Archiepiſcopum interpoſitis. nu.7. ibid.
Vicarius epiſcopi, poteſt ſentẽtiam ſuam, executioni mandare.num.12. ibid.
Vicarius epiſcopi, poteſt ſibi eligere tribunal, in eccleſia ſtante conſuetudine.nu.11. ibid.
Vicarius epiſcopi, non cognoſcit de cauſa, commiſſa expreſſori ſuo.nu.13. 178
Vicarius epiſcopi; præcedit Archidiaconum, & omnem dignitatem; poſt epiſcopum, in eccleſia.num.14. ibid.
Vicarius non poteſt eſſe iudex, in cauſa ſui epiſcopi ſi recuſetur.num.13. ibid.
Vicarius corruſcat & radijs epiſcopi.num.15. ibid.
Vicarius epiſcopi, clariſſimus tantum cenſetur; & prælatus appellari poteſt. nu.16. ibid.
Viceecancellarius Papæ, oſtenditur.num.5. 73
Victor quis dicatur, nu.1. 51
Victores extollendi, qui victos etiam abſque expenſis conſecutis liberaliter dimittunt, num.11. 50
Victoria acquiritur in Duello ſi quis extra ſigna certaminis eiectus ſit, vel aufugerit, numero.14.limit.2.8. fol. 51
Victoriæ effectus multiplex eſt, & circa Lætitiam, & honorem, num.1. 52
Victoris deductio fit cum omni gaudij genere, nu.4. ibid.
Victoriæ effectus verſatur etiam circa damna, & expenſas, & vt victus vlterius non audiatur, nu.1.2. & ſit captiuus, num.4. dictus praſonero della fede. ibid.
Victor a victo conſuetum obſequium conſequitur, non tamen vt lædatur eius æſtimatio, num.9. ibid.
Victus ſemel in Duello vti infamis, & periurus, & calumniator repellitur, niſi Duellum fiat cauſa gloriæ, nume.8.9. 42
Victus donatus Iudici, an poſſit cogi ad ſe redimendum, num.12. 56
Victus ſub priuato carcere non retinetur, num.10. 52
Vindicta reprobatur. num.2. 55
Vindicta vbi permiſſa eſt, non poteſt tamen alteri demandari, cui a lege non permittatur, nu.3. fol. 27
Vindictæ honeſtum, & magnum genus eſt, ignoſcere, numero.4. 54
Videtur tamen tolli pari, vel maiori percuſſione.nu.1. 55
Viglcuenum ciuitatis honore donatum, vbi primus epiſcopus, Galeaz. Petra, nunc Mauritius, Comes, eiuſdem gentis.num.10. 105
Vinum luxurioſa res eſt, & contumelioſa ebrietas. ſupra in ver. luxurioſa.nu.22. 164
Vnctio extrema, quid ſit; & quomodo ſe habeat Sacerdos in ea.nu.20. 191
Virtus non eſt nobilitas, nec dignitas.num.16. 12
Virtutes quæ dicantur.num.3. 12
Viſitatio prouinciæ, quomodo fiat, per Archiepiſcopum. num.22. 152
Viſus maxime ſenſus eſt.num.1. 12
Viuens de altari.nu.20. 137
Viuere per gloriam dicuntur, in acie pro rep. occiſi. nu.5. fol. 96
Viuere dicuntur, qui filios reliquerunt.nu.7. 96
Vniuerſale cognoſcens, cognoſcit particulare, non econuerſo, num.3. 52
Vniuerſalis demonſtratio eſt præſtabilior particulari, numero.2. ibid.
Vniuerſalium eſt ſcientia, ſingularium vero ſenſus.nu.4. fol. ibid.

Vnum regere, eſt optimus regendi modus.num.10. 10
Voluntas in principe, eſt iuſta cauſa.nu.3. 59
Votum eſt de iure diuino, ideo præciſe obligat. numero.3. fol. 138
Vouens ſimpliciter caſtitatem, poteſt contrahere matrimonium; licet peccet.nu.20. 130
Vſura eſt crimen quoddam; licet criminaliter non puniendum; quod infamat.num.3. 56
Vſuræ ſecundum magis communes opiniones, prohibitæ ſunt hodie, omni iure, etiam ciuili.nu.2. ibid.

F I N I S.

)

LIBRI PRIMI
CAPVT PRIMVM,
DE IMPERATORE.

Scilicet,
De eius,

ORNATV CORPORIS.	§. I.
ORNATV ANIMI.	§. II.
OBLIGATIONIBVS.	§. III.
PRAESTANTIA, ET POTENTIA.	§. IIII.

Quæ omnia luculentiſsimè, miroque ordine hic explicata inueniuntur. ita ut nil, quod ad eiuſmodi munus referatur ab ullo deſiderari inſuper debeat.

§. I. SEDEBAT ANTE ALIOS, IN LEVA PARTE TEMPLI, IMPERATORIVM SIMVLACHRVM: PRÆ SE FERENS GRAVE SVPERCILIVM, VENERABVNDE INSPECTANS IN DEO PATRE, FILIO, & SPIRITV SANCTO, PERFECTAM, DEPICTAM TRINITATEM, IN EIVS TEMPLI FASTIGIO: CORONAM IN CAPITE GESTANS, TRIPLICI METALLO, VARIIS LAPILLIS, PRECIOSE CONFECTAM; FERRO, ARGENTO, & AVRO: DEXTRA MANV STRICTVM, & ERECTVM ENSEM; SINISTRA VERO, FIGVRAM VNIVERSI ORBIS SVSTINENS: CORPVS AVTEM OMNE, TEGEBAT ARMIS SPLENDIDISSIMIS; PALLIO PVRPVREO, AVRO INTEXTO, SVPER ILLIS, LONGE LATEQVE DIFFVSO.

SVMMARIVM.

1 *Dextera pars dignior habetur.*
2 *Papa ponitur in dextera parte, vti dignior.*
3 *Imperator, ad latus Papæ ſiniſtrum collocatur.*
4 *Imperator vnde dictus; & quis fuerit antiquitus: & quis hodie ſit.*
5 *Regium nomen, apud Romanos, inuiſum fuit.*
6 *Imperator debet eſſe Chriſtianus, & Catholicus.*
7 *Imperator tenetur iurare, ſe defenſurum Eccleſiam Romanam, & fidem catholicam.*
8 *Imperator aduocatus, & defenſor eccleſię nuncupatur.*
9 *Imperator primo Coronam ferreã, Aquiſgrani: Secundo Argenteam Modoetiæ, vel Mediolani: Tertio, auream Romæ recipit. nu. 10.*
11 *Imperator alijs regibus, & Principibus, potentia, & Iuſtitia, excelſior eſſe debet.*
12 *Corona quæ ſuſcipitur Romæ, dat poſtremam perfectionem, & eſt culmen omnium coronarum, quæ ſub cælo ſunt.*
Corona cum lapillis, oſtentat virtutes: ibi.
13 *Imperator Coronatur, à Deo, per manus hominum.*
14 *Imperatores ſæpius ab exercitu & militibus: & quando à ſenatu, ante Carolum Magnum, electi.*
15 *Iuſtinus, Iuſtiniani auunculus, electus fuit Imperator emptis caute ſuffragijs.*
16 *Corona laurea, inde Aurea, coronabantur Triumphantes: ibi coronarum plures ſpecies.*
17 *Imperatores coronantur à Papa, ſolum poſt tranſlatum Imperium à Græcis in Germanos.*
18 *Carolus Magnus, Diademate fuit donatus à Leone Pontifice III. Pontificalis liber eſt autenticus: ib.*
19 *Carolus. V. Imperator, primam Coronam recepit Aquiſgrani: antequam Romæ ſiue Bononiæ, à Clemente. VII. Pontifice, ſecundam, & tertiam ſuſciperet: anno ſalutis. 1530.*

ORDO SEDENDI PER PONT.
Cum Imp.

SEquendo ordinem præmiſſorum uerborum, ideo ſedere in parte ſiniſtra Templi dicitur Im
1 perator. † quia dextra pars dignior habetur. c.
2 ſolitæ. ubi no. Ab. de maior. & obed. † in qua uti
digniori, ponitur Pontifex Max. & præcedit, ut in
eo. tex. & c. illud. & c. duo ſunt. 96. diſt. & per Bal.
in. l. decernimus. in 2. not. C. de ſac. eccl. & Felin. in
rub. de maior. & obed. num. 7. & Socin. conſ. 99.
3 num. 18. no. 3. † & propterea Imperator, colloca-

 tur

tur ad latus Papæ ſiniſtrum, in Conſiſtorio, & Ca-
pella, ut teſtatur Franc. Pauinus in tract. de offic. &
potes. cap. ſed. uac. præludio Sexto. §. tertia ſedes; &
his aſſentiũt Doct. in d. c. ſoliҫ, quos ſequitur Nic.
Boer. in tract. de ord. grad. ũer. for. in. §. igitu. in 1.
parte, hanc ueram eſſe opinioni. affirmans: de
qua ſuperioritate, latius dicam. inf. in. §. 2. q. 2.

IMPERATORES QVI FVERINT. qui ſint.

IMPERATORVM ſimulachrum. Hoc in loco,
qui Imperatores antiquitus, mox qui fuerint,
unde dicti ſint, ſatis conſtat apud latinos aucto
4 res, † nam Imperator ab Imperãdo, & regendo di-
ctus, ut gramatici uolunt, olim belli indicendi ge-
rendique, aut fœderis feriendi gratia deligebatur:
reque bene geſta, & aliquot militibus externorum
hoſtium proſtratis, conſequebatur; ut primum a
Senatu, deinde ab exercitu, honoris cauſa, Impera-
tor diceretur: Cuique Triumphandi ius non conce
debatur, niſi quinque millia hoſtium, una acie oc-
cidiſſet: nam non numero, ſed gloria Triumpho-
rum, excelſius uerbis Ro. futurum decus exiſtima-
bant Romani, ut docet Valer. Max. de iure trium-
phandi. c. 297. Verum M. Ant. Sab. ennead. 6. lib. 7.
de more, eum Imperatorem appellatum dicit, cu-
ius ductu decem millia hoſtium cæſa eſſent. Nunc
ſummi Principis Romani Imperij nomen ſolum
eſt Sacroſanctum, nec impune uiolabili maieſtati
munitum, ut tradit Alexander ab Alex. lib. 6. c. 22.
Atque inquit Aymarus Rinallius, hiſtoriarum iuris
ciuilis. lib. 4. pagina prima, in hęc uerba: Fuit ergo
iterum apud Ro. prima Reip. ſpecies: & qui ei præ-
fuit Imperator, uel Sanctiori nomine Auguſtus, in
5 hanc uſque ætatem dictus eſt † propterea quod Re
gium nomen apud Quirites, a Tarquinio exacto,
odioſum remanſit: Qua de re. C. Iul. Cæſ. uerſutè.
(ut opinari licet) Plebi Regem ſe ſalutãti, Cæſarem
ſe, non regem eſſe reſpondit: & Lupercalibus pro
roſtris a Coſ. Antonio, admotum capiti ſuo Dia-
dema repulit: atque in Capitolium Ioui opt. Max.
miſit: ut Suetonio placet, in uita. C. Iul. Cæſaris. c.
79. & Plutar. in uita eiuſdem: Sane de eius nomi-
num ratione, ex Dione, & Tacito lib. 3. eadem fere
colligit Alci. in tract. de magiſtratibus, ciuilibuſq;
& milit. offic. pag. 1. col. 2.

RELIGIONIS OBSERVANTIA in Imp.

INSPICERE Diuinam Trinitatem, ideo poni-
6 tur, † quia Imperator debet eſſe Chriſtianus, &
Catholicus: nõ Paganus, aut Infidelis. c. uenera
bilem. de electiõn. l. 1. & epiſtola. inter claraſ. &
apertius in epiſtola, Nos reddẽtes. C. de ſum. trin. &
fid. cat. In nomine enim Domini Ieſu Chriſti, ad
omnia conſilia, omneſque actus ſemper progredi-
7 tur. l. 2. C. de offic. præf. præt. af. † uſque adeo ut
iurare teneatur, ſe eccleſiam Ro. & fidem Catholi-
8 cam defenſurum. cle. 1. de iuretur. † Aduocatus
enim & defenſor eccleſiæ nuncupatur. d. c. uenera-
bilem: aliter namque non poſſet eſſe Imperator,
nec habere merum imperium, nec temporalem Iu
riſdictionem, ut per Bar. Bal. & Iaſ. in rub. ff. de Iu-
ſti. & iu. de quibus uidebimus d. §. 2. q. 2. & q. 5.
uerſ. Pagani. & in hoc. §. 1. uerſ. orbem. q. 1. aliqua
his conuenientia.

CORONATIO IMPERATORIS.

COronam, ſeu magis proprie, Diadema, ſe-
cundum glo. in d. cle. 1. in uer. diadema. de
iureiur. ubi Ioan. de Imo. & Paul. de Leaz. &
9 facit. c. conſtantinus. diſt. 96. † ideo ferreum primo
recipit, ab Archiepõo Colonienſi, Aquiſgrani, eiuſ-
dẽ diœceſis, ut fortitudinẽ deſignet: qua uincere
10 debet rebelles, & infideles cõculcare. † Secũdo Ita
liam ingreſſus, ab Archiepiſcopo Mediolanenſi, in
uilla Modoetienſi, in eadem ditione (quandoque
tñ recipit Mediolani, in Aede. S. Ambroſij: licet
tempeſtate noſtra, Carolus. V. receperit Bononiæ,
XXII. Februarij, anno ſalutis. M. D. XXX. ante-
quam aureum) ideo inquam Argenteum ſuſcipit:
ut ex huius metalli claritate, & mundicia, pariter
ipſe Imperator, clarus & mundus, omnibus appa-
reat, & exiſtat. Tertio coronatur Diademate Ro-
mę per Pont. Max. in Eccleſia. S. Petri ad altare. S.
Mauritij, ex puro auro: quod omnibus metallis, eſt
11 excellentius: ex quo arguimus † ipſum Imperato-
rem, alijs Regibus & Principibus, in potentia &
iuſtitia, excellentiorem eſſe debere, ut tradit glo. in
d. cle. 1. §. porro. in uer. ueſtigijs. de qua meminit
Ab. in d. c. uenerabilem. col. 2. & Io. Vgo. in tract.
de offic. quat. præl. in. 4. parte. §. conſiſtit. & Mar-
tin. noſter Laud. in tract. de Princip. q. 152. quæ
comprobantur per dominum meum Catellianum
Cottam, in memoralibus ſuis, in dictione, Impera-
tor debet. idcirco, ut inquit, Bal. recte in d. c. uenera
12 bilem. col. 4. † Vltima corona, quæ Romę ſuſcipi-
tur, ex auro dat poſtremam perfectionem: & eſt
culmen omnium coronarum, quæ ſub cęlo ſunt.
Talis quoque corona uarijs lapillis, & precioſis re
ferta, illuceſcit ad oſtentationẽ uirtutum, quę Pon-
tificem, & Imperatorem decent, cum ſcriptum ſit;
poſuiſti in capite eius, coronam de lapide precio-
ſo: & tradit Paris Puteus, in tract. de duello. lib. 7. §.
1. num. 18. de quibus dicẽ inf. §. ſecundo. in prin.
At coronam Regis auream, primum inuentam, in
ueteri teſtamẽto, cum lapidibus precioſis; quę deſi-
gnet plenitudinẽ poteſtatis, & inſignia honoris, tra
dit etiam Paris eo. tract. & lib. §. quoniam. per alle-
gata per eum. Verum de tali formula coronationis,
non uidentur explicate loqui aliquæ leges, licet in
c. conſtantinus. 96. diſt. idem Imperator, implicite
tamen, mentionem fecerit de corona ſua: & poſt
eum Iuſtinianus. in. l. bene a Zenone. in fi. C. de
quad. pręſc. uideatur arguere coronationem ſuam,
ibi: quo nutu Diuino, Imperiales, ſuſcepimus inſu-
las: & comprobatur ex glo. fi. & dictis Bal. ibidem
in

in.2.lect.ad.ſi.dum ex illis uerbis,nutu diuino,col-
23 ligit Imperatorem † coronari a Deo, per manus
hominum; quibus conueniunt dicta glo.in.l. om-
nes.in uer.ortus. C.de ferijs. Felin.in.c.eam te.col.
2.de reſcrip.uerum eſt tex.ibi. tamen non loqui de
coronatione per Papam facienda. ut ſcribit Corn.
conſ.177. col.pen.uol.1.qui dicit forſan illam co-
ronam, ad ſui beneplacitum aſſumptam, referens
Cy. & Iac.de Ar.tenentes: ut ubi non ponantur in-
ſulæ,pro coronatione:quod tamen diuinare eſt, ut
clarius oſtendit in conſ.1.uo.3.Non tamen pro ue
ro affirmare poſſumus, Imperatorem a ſe ipſo aſ-
ſumere coronam, quandoquidem atteſtetur Bar.
in.l.1.in prin.ff. ſi quis teſt.lib.eſ. ius fue. quem ſe-
quitur Martin.Laud.in tract.de principibus.q.539.
Præfectum urbis Romæ coronare Imperatorem.
ſed tamen id dicta Bar. aliquo iure non probatur:
Quapropter cum iura & doct. quid certi non affe-
rant, de coronatione ante Imperium aſſumptum,
per Carolum Magnum,aſcendendo uſque ad tem-
pora. C.Iulij Cæſaris,mirandum non eſt: cum nec
hiſtoricos de coronis Imperatorijs, ante tempora
Caroli Magni, quicquam locutos meminerim me
24 legiſſe † quamuis Imperatores ſæpius ab exercitu,
& militibus electos fuiſſe, atteſtentur Suetonius,
Platina, M. Ant.Sabellicus,Bap. Egnatius, & Ay-
marus Rinal. in hiſtoria Iuris ciuilis: & ſecundum
iſtum in uita Martiani,& Leonis, quãdoque a Pop.
Ro.& Senatu eligebantur:nam & in uita Iuſtini,Iu-
25 ſtiniani Auunculi, hæc ſcribit † Iuſtinus:mortuo
Anaſtaſio, emptis caute ſuffragijs, Imperator ele-
ctus eſt: in eo tamen Pontificali habetur, etiam ex
opinione Eutropij: nulla corona, niſi laurea, aut
ex alia aliqua fœlici arbore Imperatores uſos fuiſ-
26 ſe,ante Aurelianum.† Illud conſtat tamen,Triun-
phantes, Laurea corona, coronari ſolitos antiqui-
tus;Mittebanturque huiuſcemodi coronę Impera-
toribus, ob honorem Triũphi: quę poſtea ex auro
fieri cœptæ ſunt, teſte A Gellio lib.5.c.6. ubi has
Triumphales,alias Obſidionales,Ciuicas,Murales,
Caſtrenſes,Nauales,Ouales, & Oleaginas coronas
deſcribit: Clarius tamen hodie de ea coronatione
Imperiali per Pontificem facienda, licet non expli-
cite, uidet loqui tex.in d.c.uenerabilem. & d.cle.
1.quę iura ſunt ſatis recentiora, quam ſit d.l.bene a
Zone,cuius cõditor Iuſtinianus pręceſsit per mul-
ta tempora,Carolum Mag.& Imperatores,de qui-
bus in d.c. fit mentio: Vnde teſtatiſsimum uidetur
27 † ſolum poſt tranſlatum Imperium a Gręcis in
Germanos,in perſonam Caroli Magni,receptum
eſſe, coronari Imperatores, a Pontifice max. qui
prius ſint examinati idonei,inuncti; & conſecrati,
iurantes defenſionem Eccleſiæ, & fidei catholicæ
ut ſupra,& habetur in d.c. uenerabilem. ubi Ab.
28 † Ac de ipſo Carolo Magno, Diademate donato
a Leone.III.Pontifice, auctores Platina, in illius
pontificis uita:& apertius exprimitur in Pontifica-
li,in tit.de triplici corona;Vbi aliud minus creden-
dum ſcribitur, ſcilicet, fabuloſa eſſe quę de tribus
coronis dicuntur: quodque Cæſar nullã omnino
coronam accipit, niſi auream: alias quidem coro-
nas pro uarijs regnis:Romæ uero,& a Ro.Pontifi-
ce, imperij Ro.coronam ſuſcipit:ut Federicus ſu-
ſcepiſſe dicitur; primam de Regno Francorum,
apud Aquas grani, ſecundam Ratisbonæ, de Re-
gno Germaniæ: Tertiam Papię, de regno Longo-
bardico; Quartam Romæ,ut ſupra: Quintam Mo-
doetiæ pro regno Italico: quæ ideo dicitur ferrea:
quia laminam quandam habeat ferream in ſummi-
tate, alioquin aurea, & pręcioſiſsima ſit, Hæc ta-
men cum ſint contraria glo. in d. uer. ueſtigijs,&
Ab.ubi ſupra,& Innoc.in d.c.uenerabilem: ubi lo-
quitur de corona recepta Aquiſgrani,ab Archiepõ
Colonenſi,p.p quã dicitur Rex:& Hoſt.de pœn.&
remis.§.cui conſitendũ,uerſ.cui Imperator.licet li-
ber pontificalis ſit authenticus, ſecundum tex. &
glo.in d.cle.1.§. nos eodem. in uer. pontificali: ta-
men cum dicta uerba, non ſint ex tex. pontificalis,
ſed alterius auctoris,nigrum per rubrum declaran-
tis, exiſtimo probabiliter dici poſſe, prorſus reij-
cienda; & tanto magis, quia de facto etiam obſer-
uatum eſt contrarium tempeſtate noſtra, in Caro-
29 lo.V.Impera.noſtro, † qui antequam coronas re-
ciperet Bononiæ,a Clemente.VII.Pontif.max.an-
no.M.D.XXX.die.XXII.& ut ſupra,XXIIII. Fe-
bruarij: qua celebratur.S Matthiæ Feſtum, & eiuſ-
dem Caroli dies natalitia: Primã ſuſcepit Aquiſ-
grani, per manus Marini Caraccioli, Protono, qui
poſtea ad culmen Cardinalium euectus eſt, ut legi-
tur in eius epitaphio & ſepulchro,poſito in templo
Maximo Mediolaniſi in hæc uerba: Marino Carac-
ciolo Neapolitano, Illuſtri genere orto, qui pluri-
mis,pro Põtiff. Cæſſ. functus eſt legationibus, Pri-
mã Carolo.V.Imp.ad Aquas grani, Coronã impo
ſuit: Anglos ei coniunxit, & Venetos: ac demum
a Paulo.III.Ponti.Max.in Cardinalium cooptatus
ordinem, dum Prouinciam Mediolani, ab eodem
Carolo ſibi creditam regeret, importuna morte,
maxima cum reip. Chriſti.iactura, ſublatus eſt.V.
Cal. Feb. M.D.XXXIII.annos natus.LXIX.Io. Ba-
ptiſta,fratri optimo.Coronam a Põtifice, quo ritu
qua ſolennitate, & obſeruantia, Imperator reci-
piat,traditur in eo Pontificali: car.53.Verum quia
in hac coronatione, de aliquibus dubitare con-
tingit,ideo infraſcriptas quęſtiones,diſcutiamus.

SVMMARIVM.

1 *Papa poteſt coronationem Imperatoris, ſpecialiter committere; nec proprijs manibus tenetur eam facere.*
2 *Papa,& ſedes Apoſtolica,multa ſibi reſeruauit, vt Spec. ponit.89.caſus, in ſignum priuilegij,& vniuerſalis dominij.*
3 *Delegatione generali Papæ, non veniunt niſi illa tantum,quæ conſueuerunt ſæpe committi.*
4 *Coronatio Imperatoris, in abſentia Pontificis, committitur Epiſcopo Cardinali, vel legato, qui ſit Epiſcopus Cardinalis.*

5 *Cauſæ meri, & mixti Imperij: iure ca. poſſunt delegari, ſecundum, communem.*
6 *Reſeruata Papæ, non poſſunt ſubdelegari.*

QVAESTIO PRIMA.

An coronatio poſſit delegari.

DIſtinguendum eſt: Nam aut quęritur, an Pontifex poſsit coronationem ſpecialiter committere;
1 † idque affirmandum uidetur, per text. in cap. quod translationem. de offi. leg. iuncta gl. in uer. reſeruata, ibi iſta omnia: nam licet multa ſibi ſedes apoſtolica reſeruauerit, in ſignum priuilegij,
2 & uniuerſalis dñij, † de quibus ibi hẽtur per glo. & plenius per Spec. ponentẽ. 89. caſus in tit. de legato. §. nũc oñdendum; inter q̃ connumeratẽ, uerſ. 39. Cõfirmatio, uel infirmatio electionis Imperatoris, & Gratificatio cui uult, ſi ſint plures in diſcordia electi, & cõſecratio, Inunctio, & coronatio ipſius; nihilominus talia reſeruata poteſt Pontifex ſpecialiter committere, licèt generali demandatione non ueniant, niſi illa tantum, quæ conſueuerunt
3 ſæpe committi: † ut ibi etiam dicunt Ab. But. & Speo. d. §. nunc oſtendendum. colu. pen. uerſic. præmiſſa omnia, per tex. iunctis gloſ. in c. huic ſoli. 17. diſt. & c. ſeruatis. 25. q. 2. & Butrium in c. quod ſedem. col. 2. de offi. ordi. & facit id quod in practica ſcribitur in pontificali, in tit. de coronatione Impe-
4 ratoris, abſente Papa; † ubi in abſentia Pontificis coronatio committitur Epiſcopo Cardinali, de conſuetudine; uel legato, qui ſit epiſcopus Cardinalis, & uidetẽ tex. clarus in cle. 1. de iureiur. ibi, poſtquam idem. & licet Iaſ. in l. ſi is qui pro emptore. num. 375. de uſu.. intelligat, ut ſi Papa ſit præſens, debeat ſuis manibus coronare Imperatorem: tamen dici poteſt ſi facit per alium, per ſeipſum facere uideatur. l. j. §. deieciſſe. ff. de ui & ui ar. cum ſim. Aut quæritur, an aliter, quam per ipſum Pontificem, coronatio committi & delegari poſſit: In quo concludendum eſt, licet regulariter de iure canonico cauſæ etiam, meri, & mixti Imperij, poſ-
5 ſint delegari † c. illud, 23. q. 4. & per gl. Ab. Butriũ, & Docto. in d. c. quòd ſedem, ubi Felin. atteſtatur
* communem opi. cum multis per eum relatis, & Iaſ. in l. j. col. 7. nu. 28. ff. de offi. eius, & per Corneum Peruſinum, conſi. 34. nu. 22. uol. 1. quia ſecundum ius canonicum, quicquid eſt cognoſcibile, eſt de-
6 legabile: † Nihilominus in reſeruatis Papę, hoc non habere locum; quia licet Papa delegauerit, non tamen poſſunt aliàs delegari, ſeu ſubdelegari, ut per Docto. ubi ſupra, max. Alex. & Iaſ. in d. l. j. ea ratione, quia propter grauitatem negotij, uidetur electa induſtria perſonæ.

SVMMARIVM.

1 *Coronatio facienda Romæ in Eccl. S. Petri, ad altare. S. Mauritij. 3.*
2 *Sedes Apoſtolica, ab Antiochena Ciuit. Romam translata.*
4 *Papa ex cauſa, poteſt transferre ſedem apoſtolicam, de loco ad locum.*
5 *Papa vbi eſt, ibi Roma eſt.*
6 *Roma communis eſt patria, & vbicunque eſt Papa, vel Imperator.*
7 *Papa aliquid agente, præſumitur iuſta cauſa.*
8 *Papa eſt vicarius* CHRISTI, *vicem Dei veri gerens in terris, qui poteſt omnia ſupra, extra, contra ius, & quæ Deus poteſt, claue non errante.*
Papæ factum, cenſetur factum Dei, ibi.
9 *Papæ Iudicium non licet iudicare; cui non eſt quòd dicat, cur ita facis. Et de eius potentia dubitare, vel diſputare, inſtar ſacrilegij eſt.*
Imperatoris conſecratio, ſeu inunctio; & Regum, fit in brachio, vel in armo.

QVAESTIO. II.

An Coronatio poſſit fieri extra vrbem Romæ.

IN hac. q. dubium exoritur, quia glo. in d. cle. 1. de iureiur. in uer. ueſtigijs, ſimul cum alijs auctoritatibus ſupradictis, pręciſe ponit, coronationem faciendam Romę in Ecc. S. Petri ad altare. S.
1 Mauritij † in qua, ſedes iam diu, ab Antiochena di-
2 uinitus tranſlata, collocata eſt; ut † habetur in c. per uenerabilem, ubi no. Ab. col. 4. qui filij ſint legit. & 24. q. 1. c. rogamus. & c. beati. 2. q. 7. ex quo infert Ab. ibidem, Papam non poſſe inde transferre ſedẽ apoſtolicam, qui idem tenet in c. ego enim, quem ibi ſequitur Feli. de iureiur. cum relatis; & Marti. Laud. in trac. de Principibus. q. 89. & ut inquit Bal. in tit. de allodijs c. 1. in princ. colu. 5. per tex. ibi: & Iaſ. in l. ſi is qui pro empt. ff. de uſucap. nu. 376. Imperator Alemanus, debet ire Romam,
3 ad ſuſcipiendam coronam, † quæ nec poſſet ei mitti alio in Alemaniam, per Papam; & hoc debet fieri in ueteri Roma, non Conſtantinopoli. quapropter talem coronationem omnino ibi faciendam eſſe, dicendum uidebatur. Nihilominus contrarium cenſeo uerum; nam ſecundum præfatos doct. licèt Pontifici ex cauſa transferre ſedem Apo-
4 ſtolicam, & curiam, de loco ad locum † & probatur indiſtinctè in c. præſenti, de pręb. & digni. libr. 6. nec ab his diſſentit Oldrad. conſil. 85. licèt ibi deprecetur Pontificem abſentem, ut quanto citius redeat Romam, & ideo rectè uidetẽ concludere, ſecundum Aug. de Ancho. Card. Alex. in c. nolite. 11. diſt. de neceſsitate Papam non teneri habere ſedem Romæ. Sed congruentius eſt, ut ibi magis, quam alibi ſedem habeat: ſicque Philip. Franchus in c. fundamenta. in princ. de elect. in 6. & de reg. iur. in 6. in fi. tradit, quod ex iuſta cauſa, Papa poteſt mutare ſedem Romanam. in uer. data, in pri. & hoc fortius dici uidetẽ, quia ubi Papa, eſt ibi Ro-
5 ma eſt † ut no. Ab. & Feli. in d. c. ego enim. & ideo Bald. teſte in l. conſenſiſſe. §. legatis. ff. de iudicijs, quem

quem ſequitur Decius, in c. meminimus, col. 1. de
6 appellatio. poſt Philip. Peruſi. ibi, † Roma eſt com
munis Patria, & ubicunque eſt Papa, uel Impera-
tor, & ſic curia ſua; in qua poteſt quilibet conue-
niri ſecundum glo. & Doct. in c. fin. de fo. compet.
7 † unde cum in Papa aliquid agente. præſumatur
iuſta cauſa, ut not. Cy. in l. reſcripta. C. de præcibus
imp of. refert, & ſequitur Alex. cum multis relatis
per eum, max. Ab. in c. cum olim, de re iudi. conſil.
101. col. 2. uol. 7. & Corn. conſi. 60. circ. finem uol.
2. ubi tradit cum Cy. hoc tenere communiter doct.
legiſtas: ergo talis coronatio ubique locorum re-
cte fiet: quibus annuit Cattel. Cotta in Memora-
bilibus ſuis, in dictione, Imperator debet. Con-
firmatur hoc ex ualido fundamēto, qđ ex ſuprema
poteſtate Papæ reſultat. nam is eſt Vicarius Chri-
8 ſti, uicem Dei ueri gerens in terris † c. 1. uerſi. Por
ro, Vt Eccl. benef. & c. 2. & 3. de tranſl. epiſ. qui po-
teſt omnia ſupra, extra, & contra ius: & quæ Deus
poteſt, claue non errante, c. propoſuit. de conceſ.
præb. ubi Ab. & per Iaſ. in l. j. in princ. ff. de conſt.
prin. & ſecundum notata in c. quæ in Eccleſiarum.
per Ab. & per Decium perplura, col. 5. de conſtitu
tio. Papa ex cauſa, poteſt ius diuinum limitare, &
contra illud diſpenſare, & uidetur cōmunis. opi. ut
ibi: & etiam dr ꝙ factū a Papa, cēſetur factum a
Deo, in c. 1. in 3. not. de conſtitutio. & conſi. 341.
col. 4. uol. 3. & fas de omnibus habet Papa iudican
di, neque cuique de eius Iudicio, iudicare licet
9 † c. cuncta per mundum. 9. q. 3. habens penes ſe cœ
leſte arbitrium c. 1. de ſum. tri. cui non eſt qui di-
cat, cur ita facis. & de cuius potentia, dubitare, uel
diſputare, inſtar ſacrilegij obtinet, ut habetur in l.
2. C. de crimi. ſacril. & de quibus habetur late per
Soci. conſ. 13. col. 6. & 8. uol. 1. & per Iaſ. conſi. 95.
col. 10. uol. 4. ergo &c. Proinde ualidè facta fuit
coronatio tēpeſtate noſtra Bononiæ per Clemen-
tem Pontificem. VII. in Carolum. V. Imperatorem
Nec repugnat dictum. Bal. in d. c. 1. quia non pro-
batur in eo tex. alibi quam Romæ, non poſſe fieri
coronationem: præterea ubi probaretur, militant
ſupra adducta: Hic autem recte commemorare
poſſumus, inunctionem, & conſecrationem Impe-
ratoris, & Regum, quæ tempore coronationis fit,
fieri in brachio, ſiue humero, uel in armo Impera-
toris, delitione olei: at Pontifex Chriſmate, in ca-
pite conſecratur. c. 1. §. unde de ſac. unct.

S V M M A R I V M.

1 *Imperator non dicitur ante coronationem, ſed Rex Romanorum.*

Q V AE S T I O. III.

An ante coronationem, dicatur Imperator.

Iſta queſtio paucis abſoluitur: Nam cla-
rum uidetur, ꝙ Imperator, ante co-
1 ronationem, appellandus nō eſt † tex.
eſt in d. c. uenerabilem, ubi Ab. col. 2.
de elect. & clarior in clem. Romani, de iureiuran.
ubi Card. Alex. col. 5. & in c. in nomine domini. 23.
diſt. ſed dicitur Rex Romanorum, dictis iuribus. &
tradit Bart. in. 1. conſti. ff. col. fin. in fi. Salic. in l. be
ne a Zenone. col. 2. C. de quad. præſcript. Fel. in c.
eam te, col. 1. de reſcrip. Mart. Laud. in trac. de prin
cip. q. 39. Oldrad. conſi. 180. col. 2. Corn. conſil. 1.
col. 1. uol. 3. Card. Alex. in cap. per uenerabilem. §.
quod autem. col. 87. in 4. q. princ. qui filij ſint legi-
timi. Dec. conſi. 194. uol. 1. in prin. & per Platinam
in uita Gregorij. V. Pontificis: qui auctor, eſt, ut
Cæſar & Rex, ante coronationem, poſt Imperator,
& Auguſtus dicatur; ſed largo modo dicitur Im-
perator ante coronationem, ſecundum Ruin. conſ.
161. nu. 17. & nu. 36. uol. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegia, legitimationes, & alia conceſſa ante coronationem non valent, ſecundum aliquos; contra tenent multi, atteſtantes communem, nu. 3. concordant vt priuilegia valeant ante coronationem, ſubſequuta tamen confirmatione, electi Regis, per Papam, etiam aliter quam per coronationem. 6. 9.*
2 *Oldradus a Bart. doctor ſuus appellatur, a Pau. de Caſt. & Soc. pater legum, & Doctor Illuſtriſs.*
4 *Doctori atteſtanti communem opi. eſt credendum.*
5 *Doctores maioris auctoritatis, magis ſequendi ſunt.*
7 *Imperatoris confirmatio inducitur per inunctionem, conſecra. & coronationem.*
8 *Imperij iuriſdictio, & adminiſtratio, eſt penes Papam; ſine quo eam vſurpans prado eſt.*
10 *Confirmans licet non det, imperfectum tamen perficit; quod proprie confirmare eſt.*
11 *Perfectum vbi quid eſt, nihil eſt extra ſumere.*
12 *Imperator ante coronationem vtitur ſigillo, vel media bulla: poſt, integra bulla aurea.*
13 *Perfectum dicitur aliquid, quo ad quid, quo ad quid Imperfectum.*
14 *Perfectum aliquando amplius, & perfectius perficitur, & confirmatur.*
15 *Perfectio triplex in contractu venditionis. ibi coronatio dat poſtremam perfectionem.*

Q V AE S T I O. IIII.

An priuilegia, & Conceſſiones, ante Coronationē valeāt.

Maior inſurgit dubitatio, ex hoc
quarto quæſito, apud antiquio-
res maximè uentilato: in quo
ſcribentes diuerſa, & contraria
adducentes, & legendo. & con-
ſulendo acriter dimicarunt: Alij
enim ſenſerunt, non ualere legitimationes, & alia
1 priuilegia, ante coronationem conceſſa † ut loqui
tur glo. fi. in. l. bene à Zenone. C. de quad. præſcrip.
& ita abſolute conſuluit Oldrad. meus ſubtiliter, &
eleganter d. conſi. 180. & 191. quem Bart. in auth.
2 hoc locum. C. ſi ſecun. nupſe. mul. col. 3. † appellat
doctorem ſuum, & Pau. de Caſ. in. l. is qui putat. in
fi. ff. de acq. hære, inquit, appellatum patrē. ll. quem
refert, & ſequitur Soci. conſi. 129. col. 1. uol. 1. ad-

ditque Oldradum, eſſe Illuſtrem doctorē: & idem
quod d.gl. ſin. & Oldra. uidet̃ tenere Salice. in d.l.
bene à Zen. per plura ad partes, hanc. q. decidendo,
ubi concludere uidetur, quòd confirmatus, ante
coronationem non conſequitur Iuriſdictionem
Imperialem, ſed regalem: quia Imperator non eſt.
At ſi pertinatius quis aliter ſentiat, infer tipſe, exer
citium Imperialis non habere, ſed regalis, pri-
uſquã coronam Imperij recipiat; & propterea ar-
guit, ut in territorio regni ſui, ubi ſit taliter con-
firmatus, ualeant ea, quæ exercebit ratione iuriſdi
ctionis: ſed non tamen illa, quæ reſeruata ſunt di-
gnitati Imperiali, ut eſt reſtitutio natalium, & con
ceſsio iurium ingenuorum, & diſpenſatio ſpurio-
rum: idem etiam cum d. glo. fi. tenet Bar. in l. ex eo.
ff. de mili. teſta. & Fel. in c. eam te. col. fi. de reſcrip.
& Iaſ. in l. quamuis. C. de inoffic. teſtam. allegando
Bar. & Ang. idem tenere in d.l. bene à Zen. & Bald.
in prohem. Decretalium, & in l. publius. in princ. ff.
de condi. & demon. ubi quòd non ualeant conceſ-
ſa ante coronationem: atque in effectu, ille ſit Rex
Ro. & Imperator, quem Papa confirmat, ut per
glo. etiam & Archid. in c. legimus. 93. diſt. & ita re-
fert tenere. Hoſtien. ut etiam tenet Innocen. in d.c.
uenerabilem. de electio. licèt addat, niſi in loco de
3 bito coronam recipere non poſſet. † contrariam
uero opi. quod immo ante coronationem ualeant
priuilegia, & alia conceſſa, affirmant relati per Sa-
lic. ibi in l. bene à Zen. uidetur Iac. de Are. Cyn. Io.
And. & Gloſſatores antiqui, iuriſcon. in gloſſ. in
uer. reges. cle. j. de iureiur. Bal. in tit. de pace cõſt. §.
hoc quod nos. Areti. in rub. inſtit. colu. 5. ubi dicit
* communem * opi. Cardi. Alex. in c. per uenerabi-
lem. §. quòd autem. colu. 83. qui fil. ſint legit. 4. q.
princ. ubi reaſſumit argumenta fere omnium doct.
præſertim Oldradi, & diſputat ad partes: reſidere
tamen uidetur cum iſta opi. quam inquit amplecti
legiſtas, communiterque ita receptam tradit Mar-
ti. Laud. in trac. de principibus. q. 25. & Rayn. rela-
tus per Bar. in l. ſed & reprobari. ff. de excuſ. tuto.
licet Bart. ibi hoc non firmet: firmat tamen in ex-
trauag. ad reprimen. in uer. reges. 53. ulterius re-
centiores, in hoc idem conueniunt cum relatis, ui
delicet Corn. conſi. 1. uol. 3. & conſ. 177. col. pen.
eo. uol. Socyn. uero conſi. 63. uol. 3. dicit hanc pa-
riter communem cum Decio, conſi. 194. uol. 1. &
conſi. 588. uol. 3. & Catel. Cotta in Memorabili-
bus ſuis. in dictione, Imperator. Quo fit, ut in con-
flictu tot Illuſtr. auctorum, quibus partibus adhæ-
rendum ſit, non ſatis exploratum habeam; nam ſi
conſerantur hinc inde; profecto tenentes partem
negatiuam; non uidentur minores numero, quam
tenentes affirmatiuam: ſi aũt ſit habenda ratio au-
ctoritatis, quis cenſendus erit maioris æſtimatio-
nis Innocentio, Specu. Oldrado, Bart. Bald. Hoſti.
Archi. & Gloſſ. utriuſque iuris? Iccirco licet con-
* traria opi. * dicatur communis, & Doctoribus atte
4 ſtantibus communem opin. ſit credendum † ut per
Iaſ. in l. 1. §. ſublata. col. 7. ff. ad Trebelli. quem ſe-
quitur Io. Neuizanus, in ſua ſylua Nuptiali, libr. 5.
num. 2. nihilominus & numerus, & fortius auctori-
tas præmiſſorum doctorum, qui uidentur facere
* aliam, & forſan, magis * cõem opi. maxime repu
gnare uidentur, cũ doctores maioris auctoritatis,
5 magis ſequendi ſint, † ut per Ange. quem ſequitur
Alex. conſ. 77. uol. 2. Et propterea perpenſis accu-
rate dictis omnium Doct. hinc inde altercãtium,
eos ad concordiam, ſatis probabiliter adduci poſ-
ſe cogitaui: Nam qui atteſtantur communem, al-
legant quam plures Doct. quòd ſi diligenter in-
ſpiciantur, ponunt conceſsiones ante coronatio-
nem ualere, dummodo confirmatio, uel approba-
6 tio electi, ſubſecuta ſit † inter quos primus ſeſe of-
fert Bar. in d. uer. reges. in fi. cuius uerba formalia
ſunt hæc; & prædicta uera, poſtquam perſona eſt
electa in Romanorum Regem, & per ſedem apo-
ſtolicam, fuerit approbata, & idem expreſſe dicit
Pau. de Caſt. in allegato conſil. 107. colu. 1. incip.
Donatio, & ita ibi tradit loquutos Cy. Iac. de Are.
Io. And. & Bar. & alios in d.l. bene à Zen. & in ean
dem op. deſcẽdit Bal. in d. prohemio Decretalium
& Hoſt. ubi ſupra. nec ab hac opi. uidetur diſſenti-
re Salic. in d.l. bene à Zen. col. 3. ibi, & mihi appro-
bet; Immo etiam Oldrad. d. conſi. 180. uidetur fir
maſſe conſilium ſuum in effectu, in confirmatione
non facta: quia licet commemoret, quòd Impera-
tor debet cõfirmari per actus approbationis, inun-
ctionis, conſecrationis, & coronationis, per quos
confirmatio inducitur, per tex. in d.c. uenerabilem
7 de electio. † (licet aliqui iure hoc: & falſo, non
probari dicant: quia nihil aliud ſit approbare, in-
ungere, & conſecrare, niſi confirmare, iuribus per
eũ allegatis in l. ſi accepta. ff. de iure fiſci, cum ſim.
& eſt text. clarus in c. in iſtis. 4. diſtin.) tamen per
hoc non infert, quin confirmatio non poſsit fieri,
etiam ſine coronatione, & alijs per eum enumera-
tis, ut clariſsime legitur in d. cle. 1. de iureiur. &
quin ea facta etiam ante coronationem, Imperator,
ſiue Rex electus, non poſsit adminiſtrare, & priui-
legia concedere; & ideo hoc declarauit in d. conſ.
191. dum inquit, conſtare iuriſditionem eſſe penes
Papam, & ſimiliter adminiſtrationem Imperij, &
quicunque eam ſine ſuperioris auctoritate uſur-
8 pat, prædo ſit † l. dotis. ff. ſolu. matri. & non poſ-
ſe introduci conſuetudine, ut quis ſine confir-
matione, uel ſuperioris auctoritate, adminiſtret;
quia eſſet contra bonos mores, ſi excõmunicatus,
hæreticus, & aliàs prauus, incapax adminiſtratio-
nis adminiſtrare poſſet, per tex. in. c. fi. de conſtitu-
tio. & in auth. ut nulli iud. circa. prin. Sicque Ol-
drad. & illi, uel maior pars illorum, qui abſolute lo-
quentes, dicũt coronationẽ interuenire debere, ui
dentur illam requirere, ad finem: ut per eã induca-
tur confirmatio, ſeu approbatio electi, quod idem
eſſe puto: quę approbatio ſi aliter interuenerit; non
uidentur firmare, quin conceſsiones ualeant.
Vnde cum in tali confirmatione, etiam quo ad ua-
liditatem conceſſorum, conuenire uideantur, fere
omnes ſcribentes ut s. illi a pugna reuocati, icto in-
* ter eos iuſto fœdere, ipſam communem * opi. infir-
mare

mare non ſunt cenſendi: ſcilicet quod reſcripta, & priuilegia, & alia omnia, ad Imperatorem pertinentia, conceſſa poſt electionem, etiam ante coronationē, dum tamen ſit approbata electio, & perſona electa, per auctoritatem ſummi Pōtificis, ualeāt, &
9 teneant. † Quæ ego unico fundamēto corroboro, ex doctri. Bart. cum quo tranſeunt ſcrib. in l. more. ff. de iuriſd. om. iud. ubi tractatur, an ille qui confirmat, det; ex quibus ad propoſitum noſtrum, aſſumptum fieri poteſt: quod cum cōfirmatio, & approbatio Papæ, in contractu noſtro, tendat ad conualidandum actum imperfectum electionis: ut in ea exemplum ponit Bar. ibi col. 2. & tunc licet ſuperior, qui confirmat, nō det: nihilominus uidetur imperfectum perficere: quod eſt ſecundum Bal.
10 ibi, proprie confirmare † per tex. in. §. interim. in auth. de defe. ciuit. quare, ſi in caſu noſtro per confirmationem, inducitur perfectio electionis, & imperfecti: concludendum eſt, quod electus, confirmatus, etiam ante Coronationem, recte concedat, & adminiſtret: quia cum quid eſt perfectum,
11 nihil extra eſt ſumere † Philoſoph. 5. metaphiſ. c. 15. Bal. in l. nihil. C. de uindic. liber. Soci. in l. poſſideri. §. ex pluribus. ff. de acq. poſ. & Bal. in trac. Sciſma. col. fi. Nec obſtat ſi quis dixerit, immo ſi aliquid deſit, uidet inunctio, conſecratio, & coronatio, de quibus in d. c. uenerabilem, & cle. 1. de iureiur. per confirmationem ſolam, non dicitur inducta perfectio: nam reſpon. licet uerum ſit, quod per dictos actus, inducatur confirmatio, & approbatio electi, & electionis, ut in d. c. uenerabilem, & d. cle. 1. tamen alio etiam modo, approbatio electi fieri poſſe uidet: quia merita electorum, poſſunt per Papam dijudicari, & perpendi: & inde electi poſſunt denunciari digni, & idonei: uel indigni, & incapaces, ut in d. c. uenerabilem. & cle. 1. fuit obſeruatum, ut clariſſime ibi dep̄henditur. & ideo facta tali approbatione, & confirmatione, actus debet dici perfectus, cui nihil deſit. & ſi dicatur ergo inunctio, conſecratio, & coronatio, ſunt ſuperflua in electo, quod non uidetur dicendum: Reſpon. quia quo ad conceſſiones, & priuilegia ſupra recitata, hæc non uidentur neceſſaria propter effectum approbationis expreſſę; quo uero ad alia, ut puta ad nomen Imperatoris aſſequendum, ut ſupra q. 3. dictum eſt; & ad hoc ut poſſit integra, non autem media bulla uti: (quia tantum utitur ante corona-
12 tionem † ut habetur per Specu. de reſcr. præſentā. §. fin. uerſ. Item quod obtentum, in uer. donatio, & ibi Bal. in additio. & Bertachi. in tract. de epiſco. in. 4. parte. 2. principalis, num. 5. licet ſecundum tex. in d. cle. 1. circa fi. cum glo. ante coronationē electus utatur ſigillo, poſt, bulla aurea, ut etiā tenet Corn. d. conſ. 177. col. 2. uol. 1. & Philip. Franchus, in fine ſexti, in uer. data) & inſuper quo ad alia, ad Imperiale culmen ſpectantia, & dignitatem quam expectat a Papa, ut per Cardi. in d. c. per uenerabilem. §. quod autē. col. 89. qui filij ſint legi. hæc uidentur neceſſaria: Nec inconueniens eſt, ſi perfectum aliquod dicatur quo ad quid, & quo ad
13 quid imperfectum † l. non uidetur, cum glo. ff. de dona. ca. mor. & ſic quo ad conceſſiones, electio, & approbatio, erit actus perfectus: quo ad alia, dicet imperfectus: Rñ. & alio modo, quia perfectum, aliquando amplius, & perfectius perficitur, & con-
14 firmatur † ut eſt tex. c. quod prædeceſſor. 11. quæſtione. 3. ubi hoc colligit, glo. exempla ponendo: quia licet matrimonium dicatur perfici per carnis copulam, non ideo priua fuit imperfectum, unde etiam arguit, ut excommunicatus poſſit amplius
15 excommunicari, † & faciunt no. per Bal. in trac. de iure protomiſeos, §. his ſic præmiſſis, col. pen. aquo triplex perfectio contractus uenditionis, ponitur: prima quando contractus a partibus abſoluitur; ſecunda quo ad actionem, & obligationem; tertia quo ad executionem, per rei traditionem, & pretij numerationem: quæ quid perfectius eſt, quia ex omnibus partibus ſuis cōſtat. allegat. l. 1. ff. de orig. iur. & l. ab emptione. ff. de pac. & l. 1. & 2. quando licet ab empt. diſcede. & teſte philoſoph. 1. de Cœlo, & mundo, perfectius eſt, cui nihil deeſt; iccirco auctore Bal. in d. c. uenerabilem. col. 4. Coronatio dat poſtremam perfectionem. & eſt culmen oīum coronarum: ſicque in propoſito caſu, electus, approbatus & confirmatus, uidetur amplius poſſe approbari, & confirmari, etiam per inunctionem, conſecrationem, & coronationem.

SVMMARIVM.

1 *Imperator miniſter Dei eſt, gladium ab eo habens, in vindictam malefactorum, & laudem bonorum.*

2 *Papa, ſeu ſacerdos, habet claues, ad excluſionem excommunicandorum, & reconciliationem pænitentium.*

3 *Deus deorum, per correctionem prauorum, placandus eſt, ne flagella immittat in populum.*

4 *Sceptrum ſignum eſt iuriſdictionis, & Iuſtitiæ.*

ENSEM, ET ARMA CVR Gerat Imp.

1 Gladium, ſeu erectum enſem, dextera manu, perſtringit Imperator, † quia illum a Deo habet; Miniſter enim Dei eſt, uindex in iram, ei qui malum agit, teſtante Pau. ad Roma. c. 13. & c. nos ſi. §. ſed notandum. 2. q. 7. & l. Imperium. ff. de iuriſd. om. iud. & l. eum iur. c. de adulte. & c. ſunt quædam. 23. q. 5. & per Mart. Laud. in tractat. de principib. q. 99. ubi habetur, quod gladium portat, & exercet, & a Deo miſſus eſt, ad uindictam malefactorum, ad laudem uero bonorum
2 † ſicut Sacerdos, ſeu Papa, habet claues ad excluſionem excommunicandorum, & reconciliationem penitentium: illius enim eſt corporalem irrogare pœnam, huius autem ſpiritualem inferre uindi-
3 ctam: ut & † per correctionem prauorum, Deum Deorum placare feſtinandum eſt, ne flagella in populum immittat, ob negligētiam paſtoris. c. ſi quos
4 igitur. 23. q. 4. † ſic quoque ſceptrum in Impera-

tore

core, uel Rege, deſignat iuriſdictionem tempora-
lem, ut habetur in multis locis, in teſtamento uete-
ri, de quibus habetur in tract. de poteſ. Eccl. capit.
100. & per Hugo. in tract. de off. quat. prælat. in
rub. de mun. excuſat num. 17. ac inquit Budæus, in
annotatio. ad pandectas. pag. 29. ſceptrum Regi-
bus, eſſe notam Iuſtitiæ.

SVMMARIVM

1 *Arma, vltra leges neceſſaria, pro gubernatione reip. vniuerſalis.*
2 *Aduocati magis neceſſarij, pro ſalute reip. quam milites.*
3 *Leges, magis quam arma, neceſſaria.*

ARmis proinde Imperator decoratus etiã de-
monſtratur, quia omni tẽpore & belli, & pa-
cis, pro tuitione, auctione & gubernatione
1 reip. uniuerſalis, † & arma, ultra leges, quibus arma
tus dr̃, ſunt neceſſaria: tam cõtra hoſtes, quam con
tra facinoroſos, & calũniantes, iuxta tex. in prohę
mio inſtit. ubi no. Ang. & docto. & C. de iuſti. co-
dice confir. in prin. & l. qui reſtituere. ff. de rei uen
di. namque armorum uſus, atque legum, alter alte-
rius auxilio ſemp indiget, ut ibi in tex. & gl. & hæc
adeo coniunguntur, ut fraternizare dicantur. l. ad-
uocati. C. de aduoca. diu. iudiciorum: & ideo au-
ctore ibi Bart. Bald. & Salice. æque, ac magis ſunt
neceſſarij aduocati, pro ſalute reip. quam milites
2 † & ut inquit Aretin. in princ. principij d. prohem.
3 inſti. leges ſunt magis neceſſariæ, quam arma † ut
probari dicitur c. 1. eccleſiaſt. ſecundum Ioan. Fab.
& Ioan. Plate. ibi. Verum, quia iuxta præmiſſa de
aliquibus quærere, haud eſt inutile: ideo ſequen-
tes ſubijcio quæſtiones.

SVMMARIVM

1 *Arma, an prius fuerint quam leges, & iura; cum ſequen.*
2 *Sapientia omnis à Deo eſt; quæ cum illo fuit, ante æuum.*
3 *Ius incepit ex ruina angelorum.*
4 *Adam pro peccato, de paradiſo eiectus.*
5 *Citatio eſt de iure Diuino, & naturali. & nu. 7.*
6 *Iudiciorum ordo in paradiſo videtur ortum habuiſſe.*
8 *Cauſa præcedit cauſatum.*
Generans generatum præcedit. ibi.
9 *Leges ſunt, vt humana coerceatur audacia; tuta innocentia.*
10 *Homo optimum animalium, lege fruens; piſſimum ſine lege.*
11 *Homines ratione vigentes, ſunt domini, & Rectores aliorum.*
12 *Formula indicendi bellum, ſecundum etiam Feneſtellam; & Liuium.*
13 *Ordo literæ, quando attendatur.*

QVAESTIO I.

An arma, & Bella; præceſſerint leges.

QVod arma præceſſerint leges, uſq;
adeo, ut illa cenſeantur his anti-
1 quiora † uidetur text. in l. poſtli-
minium. §. filius. ff. de capti. &
poſtlim. reuer. & in l. 2. in prin. ff.
de orig. iu. & tradit gloſſ. in d. §.
filius. per Romanos prius datam fuiſſe operam bel
lo, poſtea iuri: per tex. in prohæmio inſti. in prin.
& hanc concl. per prædicta ponit Paris Puteus, in
tractat. de re milit. ſeu de Duello lib. 1. §. an duella,
num. 10. & libr. 7. §. duo reges: inquit, enim prius
fuerunt arma; & bella, ad dominandum, quam le-
ges; Sed in hoc articulo, aliter ſentiendum puto,
ſiue uoluerimus conſiderare ius Diuinum, ſiue ius
Naturale, ſiue ius gentium, ſiue ius Romanorum,
uel ciuile, ſiue ius Canonicum: Nam ut clarum ui-
detur, Diuinæ leges habuerunt ortum, prinſquam
2 arma, & bella † quia habetur in c. 1. eccleſiaſtici,
quòd omnis ſapientia a domino Deo eſt, & cum il-
3 lo fuit ſemper, & eſt ante æuum. Atque etiam † ex
ruina angelorum, ius incœpit: bonum enim, &
æquum fuit, ut propter ſuperbiam, lucifer punire-
tur, ſecundum glo. quę hoc ſibi elicit ex text. in c.
principium. §. nouem. de peniten. diſtin. 2. Item &
poſt creationem Adæ, eidem pœnaliter præcepit
Dominus Deus, dicens; Ex omni ligno paradiſi
comede; de ligno autem ſcientiæ boni, & mali, ne
comedas: in quacunque enim die comederis ex
eo morte morieris; cui legi, & præcepto, cum ille
non obtẽperauiſſet, ipſum uocando, dixit: Adam
ubi es? & inde is obiurgatus, & accuſatus, ob trãſ-
greſſionem legis latæ condemnatus eſt, per illa uer
ba: Maledicta terra in opere tuo, &c. In ſudore
uultus tui ueſceris pane tuo, donec reuertaris in ter
ram, de qua ſumptus es: quia puluis es, & in pul-
uerem reuerteris, ut habetur Geneſis. 2. & 3. cap. &
propterea ipſe primus homo, de paradiſo, pro pec
4 cato eiectus eſt † quia enim Dei nobilitatem à ſe
deiecit, nobilitate loci priuatus eſt, cap. adam. diſt.
40. prius tamen uocatus, citatus, & ex propria con
feſſione; condemnatus: quæ omnia, ordinem iu-
diciarium, non autem Bellicoſum, aut armigerum
arguunt, & maximè, citatio per illa uerba, Adam
ubi es, quæ dicitur eſſe de iure diuino, & naturali,
5 † ut inquit Bar. in extrauag. ad repri. in uer. ſine fi-
gura, p cle. ſæpe. de uer. ſig. & Cle. paſtoralis, de re
iu. per Iaſ. in l. tertũ eſt. C. uñ legi. col. pe. Old. con
ſil. 43. Soc. conſ. 12. uol. 1. Hier. Gig. in trac. de pen
ſionibus. §. trigeſimoſeptimo, & ideo, ut teſtatur
6 Specu. in prohemio ſui operis. §. ſane, col. 6. † or-
do iudiciorum, in paradiſo uidetur ortum habuiſſe
per dicta ſupra de primo Parente collapſo; quem
ordinem in lege ueteri, etiam comprobari dicit;
quia ex ſententia Moyſe, in ore duorum; uel trium
teſtium, ſtat omne uerbum. c. 17. Deuterono. & c.
in nomine domini. de teſtibus. Si autem cõſidere-
mus ius naturale, idem dicendum eſt per prædicta,
præſertim

prẹſertim, quia citatio dicitur etiam eſſe de iure na
7 turali, † nec enim iſto iure naturali, erant cognita
bella, aut arma. l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iur. c. ius
gentium. diſt. 1. Conſiderando ius gentium, clarum
eſt, ex hoc iure introducta eſſe bella, & diſtincta do
minia, dictis iuribus. unde iſtud ius, dicendum erit
antiquius, quam bellum, & arma: tanquam gene-
rans, præcedens ſuum generatum, & cauſa ſuum
8 cauſatum, † ut per Bal. in trac. de pac. col. 7. num.
24. Soci. conſ. 24. num. 11. uol. 1. per. l. quamuis. ff.
de iure patro. Philoſop. lib. 2. Poſteriorum. & idem
de motu cordis. Si conſiderabimus ius ciuile, & Ca
nonicum, de quo habetur in. l. ius ciuile. ff. de iuſti.
& iu. & inſti. de iure natu. gen. & ciui. §. ius autem ci
uile. & in. c. ius ciuile. 1. diſt (ut puto) in hoc non re-
perietur aliqua lex ciuilis, quæ dicat, quod prius
fuerit data opera bello, & armis; quam iuri, & legi-
9 bus: immo ut dicitur † factę ſunt leges, ut earum
metu, humana coerceatur audacia, tutaq; ſit inter
improbos innocentia. c. factę ſunt. diſt. 4. & habe-
tur in. l. ęquiſsimum. in princ. ff. de uſufruc. cur ad
arma, & rixam procedere patiatur prætor, quos po
teſt ſua iuriſditione compeſcere. Nec obſtat d. l. 2.
in prin. de orig. iur. nam licet ut ibi dr̄ in initio ciui
tatis, Rom. populus ſine certa lege agere inſtitue-
rit, & omnia manu a regibus gurbernabantur; non
propterea excluditur quin aliquod ius, licet incer-
tum, quod eſſet in arbitrio regis, in ea ciuitate exer-
ceretur, ut uoluit intelligere glo. ibi, in uer. manus.
exponendo, id ęſt, arbitrio, & hoc uidetur ad diffe-
rentiam legis nondum latę, dictum: cum ante il-
lam, tali incerto iure, & conſuetudine uterentur. ut
in ea. l. §. exactis; Nec præſumendum eſt, quod
Rex arbitrium ſuum exercere uellet primo armis,
antequam ratione, & lege uteretur, per prædicta iu-
ra; cum etiam ſecundum Philoſop. lib. 1. politico.
10 † optimum animalium ſit homo, lege fruens; ſicut
peſsimum omnium a. l. ſeparatus. Quod ultimum
non uidetur præſumendum, prẹſertim in principe,
ſecundum eundem ibidem. qui (ut commemorat)
11 † omnes ratione & intellectu uigentes, naturaliter
domini ſunt, & rectores aliorum; immo principi,
princeps eſt lex, & Imperatrix: non extrinſeca, ſed
animata intus in ipſo ratio, ut dicemus hæc, & alia
plura. infra. §. 3. uerſ. ſeptimo dicitur. Non obſtat
ĕt, quia dicitur in d. §. filius, quod diſciplina caſtro-
rum antiquior fuerit parentibus Romanis: quam
charitas liberorum: nam non ſequitur, dicere, Ro-
mani magis antiquiorem, & chariorem habuerunt
diſciplinam caſtrorum, quam dilectionem filio-
rum, ergo prius fuerunt arma & bella, quam le-
ges: fieret enim illatio ex diuerſis, & ſeparatis, ad
diuerſa contra. l. Pap. exuli. ff. de mino. immo uide-
tur expreſſe determinatum: quod ex aliquo iure
proprio Romanorum, æmulantium ius gentium:
quod militare appellatū eſt: Belli inferendi ſolēni-
tas, ſigno dato, egreſsio in hoſtem, uel pugnę com-
miſsio, & ſimilia, pdcant: de quib. pulchre ſcribitur
in. c. ius militare, diſt. 1. de qua ſolēnitate inferen-
di belli, meminit. Luc. Feneſtella. c. 9. & . 10. de Sa-
12 cerdotijs Rom. ſecutus Liuium † ubi ponit formu-
lam antiquiſsimam, repetēdi res, non iniuſte, neque
impie, Sacerdoti Fæciali, aut Patri patrato, & Po.
Ro. dandas, termino trium, & triginta dierum: quæ
ſi non reddantur, conſulitur Romæ, de bello indi-
cendo: unde primus rogatus ſententiam, inquit: Pu
ro, pioq́ue duello, quærendas res cenſeo: ſicque
cum iure agendum ſtatutum fuerit repetendas eſſe
res, priuſquam bellum indiceretur, ut & in legibus,
a Romulo latis deprehenditur, teſte M. Tullio lib.
1. officiorum, & Dioniſio Halicar. lib. 2. concluden
dum eſt, iura, & leges, priuſquam arma, in origine
fuiſſe: tanquam etiam ordinans ſuo ſubordinato,
& tanquam cauſa, ſuo cauſato: ut ſupra. Non ob-
ſtat etiam tex. in prohæm, inſti. in prin. quia non
probatur ibi, quod Roma. priùs dederint operam
bello, quam iuri: licet exprimatur, leges, & arma ad
dominandum eſſe neceſſaria: & alterum, alterius
auxilio indigere. Nec obſtat ſi ex dicto prohæmio
arguere uelit aliquis, ab ordine legiſlatoris, qui ibi
poſui arma, ante leges: quiquè ordo ſit attenden-
dus, ut per docto. max. Iaſ. in l. ſi ſeruus plurium, ff.
13 de leg. 1. † ita ut dignior cenſeatur, qui primo no-
minatur. ut late per Feli. in. c. cum dilecta. col. 4. de
reſcrip. & Decium, conſ. 609. uo. 4. nam ordo lite-
re, & nominationis, non uidetur attendendus in ca
ſu tali, cum & alias in ſimili non attendatur, per Im
peratorem. in. l. neminem. ubi no. Lucas de Penna.
C. de decurio. lib. 10. cum comites ſacrarum largi-
tionum, rerum priuatarum, & domeſticarum, in or
dine literæ, ibi præponantur quæſtoribus, & magi-
ſtris officiorum: cum tamen quæſtor, deinde magi-
ſter, ſit maior, ut ibi per eum: ulterius non attendi-
tur, quando mens diſponentis eſt certa: uel quan-
do ſumus certi, quia diſpoſitio non dat ordinē, ſe-
cundum Feli. in d. c. cum dilecta, col. 5. & . 6. ſed in
caſu noſtro, certa eſt mens Imperatoris, qui non
dat ordinem; quia illa duo, arma, & legea æquipa-
rat, quo ad gubernationem reip. ut ibi, & in l. aduo
cati. C. de aduocatis diuerſorum iudiciorum:
ergo &c.

SVMMARIVM.

1 *Militia quædam armata, quædam inermis; Armata quædam equæſtris, quædam pedeſtris, & inferior; inermis dicitur in doctore legum; in clerico & milite deaurato, noſtri temporis.*
2 *Antiquiora dicuntur digniora.*
3 *Leges regunt exercitium militare.*
4 *Regens eſt nobilius recto.*
5 *Nobilius ſubiectum eſt illud, à quo quid pēdet, quam dependens.*
6 *Militia non eſt dignitas. 8. 10.*
7 *Milites priuilegijs militaribus non gaudent; niſi matriculati; & niſi actu in armis verſentur.*
Honoris augumentum: non ambitione, ſed labore acquiritur. ibi.
8 *Imperator miles vocatur, qui milites ſuos commilitiones vocat.*

9 *Forum*

9 *Porum caſtris, ocium militiæ, ſtylus gladio, vmbra ſoli cedit.*

11 *Dignitas eſt honor, alicui propter meritũ, ſpecialiter principis vel legis beneficio, impenſus.*

21 *Dignitatem habet annexam officium, quod exercetur, ex collationem principis. 25.*

12 *Orator non ſemper perſuadebit.*

Cedant arma Togæ, concedat Laurea linguæ, ibid.

Doctores, aduocati, & Iudices recti, meliorem vitam agunt; quam religioſi, eod.

13 *Militia eſt honor, & nobilitas.*

14 *Hominum triplex conditio, quia aliqui in dignitate, aliqui Nobiles, aliqui igobiles, & plebei.*

15 *Miles per. 10. vel. 15. annos, nobilitatem acquirit.*

16 *Honor differt a dignitate, licet ſit ſignũ uirtutis, victus non eſt nobilitas, aut dignitas.*

17 *Dignitas præcedens, facit quem honorari.*

18 *Nobilitas, & dignitas non ſunt idem.*

19 *Dignitas facit differre a plebeis, & militia.*

21 *Dignitatum quatuor ordines.*

22 *Decuriones habent dignitatem.*

Senatores clariſſimi ſunt, quandoque Illuſtres, & ſpectabiles dicti, ibi.

23 *Doctoratus eſt dignitas, etiam in doctore artium, & medicinæ: qua præſtabilior eſt ciuilis facultas.*

24 *Proprie quod dici poteſt vno reſpectu, licèt abſolute ſit improprie tale.*

25 *Doctoratus, & aduocatio, eſt officium collatum à principe.*

26 *Doctoratus confert dignitatis adminiſtrationem.*

27 *Iuriſdictio ordinaria tribuit dignitatem.*

Clariſſimi poſſunt appellari, omnes Iudices. ibi. & Doctores.

28 *Doctor militi præferendus, licet ſit Doctorellus, nume. 29. etiam in omni actu militari. num. 31.*

30 *Dignitas confertur etiam vitioſo.*

Dignitas non mutatur, propter qualitatem perſonæ. ibi.

31 *Doctores decorantur, pluribus epithetis, & præclaris titulis.*

QVAESTIO. II.

An Doctor ſit militi, vel potius equiti, præferendus.

OPortune hic cadere uidetur quæſtio iſta quę inter Doctores, & milites, iurgia ſæpius parit: & de qua frequenter locuti ſunt ſcribentes: pro cuius enucleatione, diſtinguendum eſt in primis, quod quædam eſt militia armata l. j. C. de iuris & fac. igno. Quędam eſt inermis, ſecundum gloſſ. in l. diuus. ff. de ferijs, & l. his. C. qui mili. non poſſ. lib. 12. Armata aũt militia eſt duplex, quædã eſt equeſtris, ut eſt glo. in l. pen. ff. de teſta. mili. quædam
1 nero eſt pedeſtris, & inferior † ſm gl. ubi Bal. in § a calligato. C. de nuptijs. per tex. in. §. quiſquis. in auth. quibus. mo. natu. effi. legi. facit tex. in l. non omnis. §. qui in pace. ff. de re milita. ſequitur Paris put. in trac. de duello. §. miles ſeu ar. lib. 7. At militia inermis eſt, ut ſcientia legalis, ſecundum glo. in d. l. diuus, per. l. aduocati. C. de aduo. diue. iudiciorum: item ut ſcientia Cæleſtis clericorum, glo. in d. l. pen. ff. de teſta. mil. & per Salice. & Iaſ. in. l. 1. C. de iur. & fac. igno. Sed etiã milites inermis militiæ nocari milites noſtri temporis, calcaribus deauratis utentes, non militantes, & quorum militia maxime fulget in ſeſſionibus: & in libẽdo, teſtatur Io. Bap. caccialup. in trac. de debito. fugi. 5. quæſtio. princip. col. 3. Sicque & alias, militiæ nomine, late uſus eſt Iuſtinianus, ut eam etiam uocet ſcriniorum, & ſcholaſticam, & diuerſimode in. l. in ſacris. in fi. C. de proxi. ſac. ſcrini. & in. l. hac lege. C. de priuileg. ſcho. lib. 12. habeturque ſæpe de his, dicto lib. 12. Ad propoſitum igitur noſtrum, conſiderando Militiam armatam, etiam equeſtrem, & non ocioſam: Primo tamen, quod præferendi ſint Doctores equitibus, ſiue Militibus, uidetur maximè conuenire fundamentum ſupra proxima. q. iactum; quia
2 ut clara uidetur eſſe iuris propoſitio, † Antiquiora digniora dicuntur, & magis ueneranda, l. ſemper in prin. ff. de iure immu. c. quanto. de traſlat. epiſc. ubi glo. & ideo etiam in conſequendis honoribus, præferenda l. fin. C. de primice. & l. pen. C. de conſulibus. lib. 12. quæ late proſequitur Bart. Cæpola, in tract. de Imperato. diligen. in prin. ubi ponit. 50. præuilegia antiquitatis, & Iaſ. conſ. 192. colu. 1. & per totum, uol. 2. Secundo probatur, quia leges re-
3 gunt miniſterium, & exercitium militare † l. leges C. de ll. tradit Martinus. Land. in tract. de dignitat.
4 17. q. & actũ eſt ſupra q. proxima † ſed regens naturaliter, nobilius eſt recto, ſecundum Philoſop. 1. politico. c. 3. & l. iubemus in fin. C. de epiſcop. & cleri. & Martini. Land. in Tracta. de dignitat. q. 17. ergo: ſicque poteſt inferri, cum a iure & ll. depen-
5 deant arma, & bella: † quòd nobilius ſubiectum eſt illud à quo quid dependet, quam ipſum dependens. l. digna uox. ubi no. Salice. C. de legibus. nam Imperator ibi profitetur, ab authoritate iuris pendere authoritatem ſuam. Tertio probatur, quia mi-
6 lita non eſt dignitas: † Doctoratus autem eſt dignitas, ut inf. dicemus, & propterea milites etiã equeſtres, non dicuntur hebere dignitatem, niſi ſint equites Romani, cum hæc ponantur tanquam diuerſa, in rub. & in l. his. & l. fin. in prin. C. qui mili. poſſ. & l. j. cum glo. C. de equeſ. dig. & l. ſi quis per publicum. C. de curſu pub. & l. pen. & fin. C. de cohorta. & l. 3. C. de digni. lib. 12. & in auth. ut liceat matri, & auiæ. §. quia uero legem, & l. fin. C. de paga. Bart. in l. ex eo. ff. de teſtam. milit. & in l. j. C. de dign. lib. 12. Abb. in c. quanto de magis, Alex. in l. Centurio. ff. de nulg. & pupil. ubi Franci. Ripa. num. 15. dicit, quòd immo nec eſt nobilitas Iaſ. in l. pen. C. de pac. col. 1. motus per alternatiuam, quæ cadit inter diuerſa, idem ipſe tenet in l. fina. C. de teſta. mili. Feli. in c. clerici, de Iudicijs, & in d. cap. quanto. & Salice. in d. l. fina. C. de paga. per illum tex. & ſic inquit Marti. Laud. q. 15. in tract. de milite. quòd Militia non eſt dignitas, niſi iungatur dignitati; & Paris puteus. in trac. de Duello, commemora

morat lib.7.§.an uiri humiles, quòd de iure Ro.ſim
plex militia non eſt dignitas, & plus dicit Paul.de
Caſtr.conſil.230. colum.3. milites iure communi
non ſunt nobiles, niſi equites Romani, per d.l.j.
C.de eques. dig.de quibus loquitur Gul.Bud.in an
not.ad l.ultimam.ff.de Senato.car.201. cum affir-
met dignitatem equeſtrem, quæ hodie à Regibus,
& regium legatis, aut exercituum præfectis dona-
tur, decus eſſe militæ, licèt in togatos etiam confe-
ratur: Inſtarque uideri eſſe antiqui moris; quòd
què ius annulorum aureorum donare, apud anti-
quos erat idem ferme quòd equitem facere dici-
mus, ſed utcunque illi equites Romani ut d.l.j. poſt
clariſsimatus dignitatē, ſecundum gradum obtine-
rent non propterea conſtat, uel probatur à Bu-
dęo, equites noſtri temporis, in locum eorum ſuf-
fectos: Amadeus autem de Caſtello in trac.de ſin-
dica.§.Magnificum.uerſi.An autem militia, ſentit
militiam non eſſe dignitatem, ſed non poſſe negari,
quin ſit honor: cum ergo militia etiam equeſtris,
armata, & non ocioſa, non ſit dignitas, ut ſu-
pra: multominus erit pedeſtris, q̄ eſt inferior, ut ſu-
pra.uel illa militia militum, qui a prinicipibus crea
ti, equites auratis calcaribus, nuncupantur: cum
etiam his non poſsint conuenire priuilegia milita-
ria & inſignia, quæ hodie & alias dabantur militi-
bus tantum matriculatis, & uacantibus effectuali-
7 ter armis, & ea in actu exercentibus † de quibus in
l.pen.ff.ex quibus cau.maio.ubi Bal.& Marti.Lau.
in trac.de milit.q.5.nam à caſtris remiſsi, poſt an-
num, non habent priuilegia armatæ militiæ.l. ſed
& milites, cum.2.ſeq.ff.de excuſatio.tuto.& l. fin.
C. de reſti.mil.& per Paridem in tract.Duelli.§.no
bilis à pro. lib.7.per doctri.Bal.in l.fin. C.qui bo.
ced.poſ.& inde, ut inquit Alex.in d.l.Centurio.mi
les non matriculatus, cenſetur ut priuatus, & pa
ganus: idem tenet Petrus Antibolus in trac.de mu
neribus.§.de militibus, dicens, tales milites noſtri
temporis, in omnibus eſſe paganos, & priuatæ con
ditionis, per l.ij. C.ubi de ratio.ag.hoſq; tanquam
ſine dignitate poſſe eſſe procuratores, atteſtatur
Ange.de Gambelli, in tract. de teſta.in §.miles. ad-
do recte conuenire text.l. per Illyricum. C.de co-
horta.lib.12.ibi, nec ad militiam, ullus aſpiret, uel
conuenientia iudicum perſeueret; adhibendi au-
tem ſunt, non illi, qui uano militiæ nomine, inania
lucra ſectantur; ſed qui neceſsitatem officij, ſo-
licitudinibus debitis exequantur; ſicque pulchre
habetur in l.contra.C.de re milita.libr.12.Hono-
ris augumentum, non ambitione, ſed labore ad
unumquenique conuenit deuenire, ſequitur gloſſ.
pen.in fin.in c.officij tui.de electio. Non conſen-
tio tamen Bald.in d.l.penult.dicenti militiam ue-
re militantium, hodie non eſſe priuilegiatam:
ſed quod milites utuntur iure communi, in eorum
* actibus, cum communis * opin. ſit in contrarium,
teſte Soci. conſ.33.col.1.uo.3. & Feli.in.c.quan-
to.de magis.& Franc.Rip.in.l.centurio.num.9.de
uulg.& Io.Oldēd.in trac. de iure ſingulari, in rub.
de priui.mili.1.Contraria tamen prędictis, ut Mili-
8 tia cenſeatur dignitas † plura uidentur adduci poſ-
ſe.tex.in.l.2.ibi, delictum augetur, ut in cęteris de-
lictis dignitate, gradu, ſpecieque militiæ, & in.l.3.§.
1.ibi militiæ mutatio, gradus deiectio, ignominio-
ſa miſsio; & in.l.4.§.ad tempus.ibi, & in ordinem
redire poteſt, & honorem petere militię, & l.non
omnes.in prin.& l.omne, ibi, dignitate prępoſiti, ff.
de re mili. & facit tex.in l. per id tempus. C.de cu-
rio.& ſtatio.lib.12.& in.l.3.C. de re mili.& in.l.2.
C. de uetera. ibi protectoria dignitate cumulati; &
in.c.ius militare.1.diſt.ibi, dignitatum gradus, & ut
inquit Bal.in l.1.in fi.princi.ff.de teſta. mili.eſt di-
gnitas, quæ debet ineſſe, tam Regibus, quam Prin-
cipibus, per illum tex. ubi Imperator uocari poteſt
miles, qui uocat milites, commilitones; Faciunt
ſcripta per Car.Alex.in.c.per uenerabilem.§.quod
autē.q.4. princ.qui fil.ſint leg.per Paridem dicto
trac.de duello, §.nobilis, lib.7.quia ſecūdum eum,
militia ſicut ſcientia nobilitat, per d.§.ad tempus.
& C.de procurato.l. qui ſtipendia. & c. militare.
23.q.1.& l.1. C.de condi. in pub.hor. & ita com-
* muniter teneri tradit: licet Bar.aliter ſenſerit in l.j.
C.de dignit.lib.12.& teſte Alciato in.l.pen.col.1.
C.de pac.militia largo modo, dignitas exiſtimabi-
tur: ut ante eum dixit Io. plat.in l.1.C.de equeſt.
dig. libr.12.& ad propoſitum noſtrorum uehe-
mentius diſſeruit M. Tullius, in oratione habita
pro.L.Murena, exclamando, quod plus afferat di-
gnitatis, res militaris, quā iuris ciuilis gloria, atque
9 rei militaris uirtus præſtet cæteris omnibus; † Fo-
rumque cædat caſtris, ocium militiæ, ſtylus gladio,
umbra ſoli; unde ut habetur in.l.aduocati.C.de ad-
uoca. diuer. iudiciorum, armis, & bello, & militi-
bus, Imperium, patria, & parentes, defenduntur.
Hæc licet non mediocriter urgere uideantur; ni-
hilominus haud difficulter diſolui poſſe exiſtimo;
Nam dico, licet iura, & ſupra adducta, uideantur in
militia conſiderare, quādoque honorem, gradum,
& dignitatem: talis conſideratio, nō uſquequaque,
& abſolute procedit, Quia in caſu noſtro, non eſt
conſideranda militia aſſociata, & cui præſit aliquis
officialis: qui ideo ſit in dignitate conſtitutus: ſed
eſt conſiderāda ſimplex militia, non ocioſa, ſicque
ſimplex Iureconſultus, uel ſimplex miles: quo caſu
affirmo, quod in ſimplici Militia, & milite, non eſt
10 dare dignitatem, † & ita loquuntur iura, & aucto-
ritates primo ſupra adductę: In milite autem, qui
aliqua dignitate decoratus ſit, uel ratione alicuius
officij militaris, uel alio modo, & ſic ſub cingulo,
uel cura cingulum, prout arguit tex.in.l.omnes.C.
de meta.& epidemeti. tunc procedere poſſunt con
traria proxime dicta: & hæc conſideratio, & diſtin-
ctio ualide probatur: in d.l. his.& l.fin. cum alijs
ſupra.C.qui mili. poſ.lib.12. ubi etiam ſecundum
Bar. ibi, Miles poteſt habere militiam, & dignita-
tem, ſi ad idem tendant: & uidetur optime facere
tex.in.c.qui contra, ibi dignitatem, aut cingulum.
24.q.1.& clarius dixit Io.plate in.l.1.C.de equeſt.
dig.lib.12.ſicque tanquam diuerſa, militia, & di-
gnitas poſita ſunt: Nam clarum eſt in militia, offi-
ciales

ciales militares, multos eſſe. ut. C. de ſil. offi. mili.
libr. 12. alij enim Comites militares: Tribuni alij,
cõſtituuntur: ut in rub. C. de comi. rei mili. & l. 1.
C. de ſalga. hoſpit. non p. æben. lib. 12. alij prote-
ctores. l. 1. C. de domeſti. & protecto. eo. lib. & d. l.
a calligato. C. de nuptijs: Alij primipliarij, qui non
ſolum aquilæ. t o legioni præerant, ſed etiam quat
tuor centurias, hoc eſt, 400. milites gubernabant,
ut refert Alciatus. C. de præmipil. lib. 12. in anno-
tatio. alij Conſules, & Magiſtri militum, & præfe-
cti, ut in auth. & C. de Conſulibus: alij Procunſu-
les, alij legati, ut. ff. & C. de offi. proconſu. & lega.
de quibus fit mentio apud L. Feneſtellam, & Pom-
ponium lætum, in libellis de magiſtratibus Ro. ſunt
itidem in Militia mul[illegible]ines, & gradus, d. l. his.
& C. de tyroni. & l. 1. C. [illegible]entibus in rebus. &
l. 1. C. de deca. lib. 12. & ſecun[illegible]m Ayma. lib. 2.
Hiſto. iuris ciuilis, in l. ſuntoque ædiles; fere omnes
recitati officiales, habe[illegible]e dignitatem dicuntur, ut
in dictis iuribus. quare omnium illorum, in pœnis,
erat habenda ratio: in pe[illegible]a dig[illegible]itat[illegible] gradu, uel
ordine militię, ut loquuntur iura communia. ff. de
re mili. lex. auté. C. tantum loquuntur, non de di-
g[illegible]itate [illegible]liqua, ſed de honore Mi[illegible]ię: & ut clarum
eſt, dignitas & hono[illegible](ut inf. dicam) non ſunt pro-
prie idem: & ubi in d. l. 2. fit mentio dignitatis in
protectore, illud pariter eſt officium, & dignitas,
quæ aliunde cõfertur ut d. l. 1. C. de domeſti. & pro
tecto. & ſimiliter intelligenda ſunt iura in d. c. ius
militare, & c. militare, ſcilicet dum fit uerbum ibi
de dignitatibus, ut intelligatur de dignitatibus col-
11 latis militibus a ſuperiore: † Dignitas enim eſt
honor, alicui propter merita, Principis ſpecialiter,
uel legis beneficio impenſus, ſecundum Bar. in l.
1. C. de dignit. col. 7. ſequitur Alciat in l. pen. C. de
pac. col. 4. & generaliter illud officium habet di-
gnitatem annexam, quod exercetur ex collatione
Principis, ut per Paridem in trac. De Duello. §. 1.
lib. 7. per tit. C. de decurio, & de dignit. lib. 12. cum
ſequē. tit. & inquit Io. plat. lib. 12. in l. 2. C. de prę-
poſi. ſac. cu. officium omne, quantumcunque uile,
nobile cenſendum, ſi conferatur a Principe, per. l.
nemo in fi. de dign. unde non ſequitur hoc, ut ſim-
plices milites, eo ipſo, quod militant, habeant &
ipſi dignitatem, hoc enim nulla l. probatur, nam
ubi iura loquantur de dignitate aliqua in milite, uel
mili[illegible]a, debent intelligi, de mili[illegible], uel milite, cui ſit
adiuncta dignitas, ut uidetur etiam int[illegible]xiſſe Mar
ti. Laud. in d. 15. q. in trac. de milite. & Alciatus ex-
plicat in l. pen. C. de pac. col. 4. ubi cum de militari
dignitate loquimur, non de omnibus militibus, ſed
de his qui ſpecialiter honorem conſecuti ſunt, in-
telligimus. Pariter non obſtat dictum Bal. in d. l. 1.
in fi. prin. quia ex eo quod Imperator, appellat mi-
lites, commilitones ſuos, non uidetur inducere di-
gnitatem in eis, cum inter milites, longa ſit differen
tia, quo ad ordines, quo ad gradus, quo ad hono-
res, & dignitates, ut ſupra demonſtratum eſt: aliter
enim intelligendo omnia iura ſupra, pro, & contra
adducta, tumultuarent: & confuſa redderentur:

cum tamen leges, legibus debeant concordare l. 1.
C. de inoffi. doti. c. cum expediat, de electio. in 6. &
refellūtur etiam dicta per Tullium pro L. Murena;
quia in hærendo prædictis, poſſumus dicere, eum
loqui de dignitate, uel militia alicui aſsignata, in
maxima dignitate etiam conſtituto, ut de conſule
renunciando, ibi agebatur. Præterea quicquid dixe
rit ibi Tullius more oratoris, ſuadentis quãdoq;
non uera, ſed ueriſimilia, non probatur iure; unde
12 dicamus ſecundum Philoſoph. † lib. 1. Topico.
Non ſemper perſuadebit orator: Non ſemper ſa-
nat Medicus: Vel dicamus eum ſapientius, & re-
ctius locutum lib. 1. officiorum, in diſputatione,
qua res urbanas maiores bellicis docet: inquiēs,
parui ſunt foris arma, niſi ſit conſilium domi.
& illud proponit: Cædant arma togæ, conce-
dat Laurea linguę. Togati enim dicuntur docto
res, & aduocati. l. Sancimus. C. de aduoca. di-
uer. iudicio. & alibi pro Aulo Cecina, poſt multa
tradit: nihil eſſe in ciuitate, tam diligenter, quam
ius ciuile retinendum: etenim hoc ſublato, nihil
eſt, quà re exploratū cuique poſsit eſſe quid ſuum
aut quod alienum ſit: nihil eſt quod æquabile in-
ter omnes, atque unum eſſe poſsit: & ideo cum his
conuenire uidetur, ut ius ciuile, ut ſupra dixi, ſit di
gnius recto, & ſic armis, & militia. Inimo Docto-
res, Aduocati, & Iudices recti, utentes legibus,
prout debēt; meliorem uitam agere dicūtur, quam
Fratres prędicatores, & alij religioſi, ut poſt Ho-
ſtien. & Alber. tenet [illegible]aſ. in l. j. nu. 8. ff. de iuſt. & iu-
re. ex quibus, & alijs præmiſsis, omnis obiectio
interempta uidetur.

Non ibo tamen inficias, quin militia ſit honor,
13 † & quin in ea ſint gradus, & ordines, ut in dictis
iuribus. ff. de re milita. & in d. l. per id tempus, &
alijs. & poſſumus etiam fateri, quod Militia non ſo
lum ſit honor, ſed & nobilitas quædam: ut per Al-
ci. in trac. de ſing. certa. c. 30. qui hoc affirmat in
quocunque gregario milite, & pedite. & per Pari-
dem. in d. §. nobilis. & §. ſeq. lib. 7. per tex. inter alia
in. c. cum eſſent, de Simonia, allegatum per Lucam
de pœnna, in. l. 1. C. de condi. in pub. hor. lib. 10.
quæ nobilitas, eſt infinita, quæ etiam dicitur inno-
minata, ut per Pari. eo. trac. §. 1. lib. 7. col. 3. & 7.
num. 28. Nam ſecundum eum ibi, poteſt eſſe ali-
qua nobilitas ſine dignitate, cum dicat, ex dignita-
te aliquem Nobilitatem conſequi, per l. 1. C. de di-
14 gnit. lib. 12. & commemorat quod † triplex eſt ho-
minum ſtatus; uidelicet Maiorum, qui habent di-
gnitatem, Mediocrium, qui ſunt nobiles, ſine di-
gnitate; Minorum, qui ſunt ignobiles, & plebei: al-
legat text. in. §. legitimi. in auth. qui. mo. nat. effi-
tiu. ſui & §. quiſquis, in auth. quibus modis. natu. ef-
fi. legi. ubi iunctis maxime. §§. præcedentibus di-
ct. §. quiſquis, hęc ualide probantur; & ſequitur
glo. ibi. in uer. illuſtres; dum primo fit mentio de
omnibus dignitatibus, quæ uſque ad Imperatorem
aſcendunt; ſecundo de minijs honeſtioribus, & ne-
gotijs, & omnino profeſsionibus dignioribus: Ter-
tio de abiectis, & de militibus uilioribus & obſcu-
rioribus:

15 rioribus, quos caligatos lex appellat, † unde Paris.
dictis. §§. ſcribit, quòd miles in caſtris uerſatus per.
20. vel. 15. annos, nobilitatem acquirit. Nec re-
pugnat ſi dicatur; ſi militia habet honorem, &
nobilitatem, ergo & dignitatē; nam reſpon. quod
16 honor eſt quid diuerſum à dignitate, † quia ho-
nor eſt dictio, & uox lata, & eſt principium & ſi-
gnum uirtutis, ſecundum philoſop. primo ethico,
& primo Rethoricorum, eſt beneſactiuę operatio-
nis ſignum, unde non eſt dignitas ipſa, ut de ſe pa
tet; nec uirtus eſt nobilitas, aut dignitas ſecun-
dum Bar. in d. l. j. num. 74. C. de dignit. ſequitur
Alciat. in reg. 1. in tractat. p̄ ęſumption. præſump.
48. & honorem eſſe quid diuerſum à dignitate, di-
xit Io. Platea. in l. j. C. de equeſt. dign. lib. 12. facit,
quia maritus & uxor, non ſunt affines, ſed prin-
cipium affinitatis, ut in vulgaribus iuribus legi-
tur: Faciunt & tradita per Iaſ. in l. ſi ita ſtipulatus.
17 §. Griſogonus. col. 8. ff. de uer. oblig. ſequitur † Ca
tel. Cotta in ſuis Memoralibus in dictione, Digni-
tas: ſcilicet, quòd quis honoratur in memoriam
præcedentis dignitatis, l. fi. ff. de de curio. ſicque
18 ponit hæc tanquam diuerſa: Similiter † reſponde
quòd nobilitas, & dignitas, diuerſa ſunt, recte lo-
quendo; licet quandoque hæc tanquam eadem,
ponant ſcriben. ut tactum eſt ſupra, & innuit Al-
ciatus. c. 34. de ſing. cert. & probat glo. in c. conſti
tutis. 2. in uer. impotentiam, de appellatio. & text.
in d. cap. qui contra. 24. q. 1. vbi extra dignitoſos,
ponuntur nobiles, inter priuatos leuius puniendos,
ignobilibus: Verum quia Bart. in d. l. j. colu. 3. de
dignit. uidetur tenere, quòd nobilitas idem ſit
quod dignitas; quando nobilitas proprie accipi-
tur, prout facit quem differre à plebeis, ſeparata
ab officio & adminiſtratione, quia ſola dignitas
eſt, quæ facit quem differre à plebeis in l. j. in fi. &
l. 3. ff. de ſuſpec. tuto: poſſumus reſpondere, aſſum
ptum hoc Bart. & illud ex mente Iaco. de arena,
per l. ne quis. C. ut nemo priu. ut omnis qui ca-
reat dignitate, ſit plebeius: & qui ſit in dignitate
deſinat eſſe plebeius: non probari per altera iura,
quia in d. fin. l. j. & §. tutores, dicatur: plebei pu-
niantur, ſi tutores deliquerint, humiliores tamen:
non autem, qui in aliqua dignitate ſunt poſiti:
nam ex hoc, ibi non infertur, quòd ſola dignitas,
19 faciat quem differre à plebeis, † quia fieri poteſt,
ut dignitas faciat differre quem à plebeis, ſed hoc
etiá poteſt contingere, ex alia cauſa; ut puta, ex
nobilitate, & militia, per ſupradicta, vt adduco
optime probantem text. in l. 3. C. de commerci. &
merca, dum ibi prohibet nobiliores natalibus, &
honorum luce conſpicuos, & patrimonio Ditio-
res, mercimunium exercere, ut inter plebeios, & ne
gotiatores, facilius ſit uendendi, emendique com
mertium: ſimiliter, ut dixi militia facit quem differ
re à plebeis, licet non ſit dignitas. d. l. fi. C. de paga
nis. & per Bar. d. l. j. C. de dign. nu. 44. & nu. 83. &
in d. l. ex eo. ff. de teſt. mili. Nec in d. l. ne quis, pro-
batur, quòd omnis carens dignitate, plebeius ſit;
licet concedatur, eú qui exiſtat in dignitate, deſi-
nere eſſe plebeium: immo ille tex. videtur poſſe re-
iaculari contra Iac. de Are. & Bart. in maiori, ſeu
prima cóncluſione præmiſſa: quia ibi dicitur ſi quis
plebeius eſt, ultimo ſupplicio ſubditur: ſi clariſsi-
mus, uel curialis, vel miles, uel clericus, depor-
tandus eſt: ſicque ponit differentiam inter ple-
beios, & clariſsimos, quos dubium non eſt ha-
bere dignitatem nominatam: & curiales, qui di-
cuntur habere dignitatem innominatam, ſecun-
dum eundem Bar. d. nu. 44. & ponit ét differétiam
inter milites, quos affirmat non habere dignita-
20 té, uel nominatá, uel innominatá, † ex mente eiuſ-
dé: immo ex tex, d. l. ne quis, uidetur corroborari
ſuprad. opi. quòd triplex ſit ſtatus hominum; licèt
Alciatus in d. l. pen. C. de pac. col. 4. & in l. ſpecio-
ſas. ff. de uer. ſig. contra opi. recentiorum, ſecutus
(ut opinor) Gul. Bude. in l. fi. ff. de ſenato. fo. 197.
qui Romæ eos tres ordines tantum ponit, conſi-
derauerit generaliter in iure, tres eſſe hominum
conditiones, videlicet ſenatorum, equitum, & ple
beiorú: quæ, ſi recentiora non priſca tempora
inſpiciantur & alia etiá loca, q̄ Roma, non placet:
nam præterquam quòd defectiua ſit, lege non
21 probatur; † ſunt enim quattuor ordines dignita-
tum nominati & diſtincti, ut in auth. de appella-
tio. & intra quæ temp. §. 1. 2. 3. & 4. & in auth. ut
ab illuſt. & refert glo. in prohęmi. inſti. §. cumque
hoc. in ver. illuſtribus: à quibus non recedit idem
Alcia. in trac. de ſing. cert. c. 32. ultra quos quat-
tuor, dantur & aliæ dignitates infimæ, vt defen-
ſores ciuitatum, & magiſtratus municipiales, ut in
d. gl. & Areti. ibidem, & permulta Iaſ. in l. j. col. 1.
22 in prin. ff. de off. eius. † qui ægregij dici poſſunt
ſecundum Mat. Gribaldum Mop. in tract. de
ordi. ſtud. libro. 3. circa. fi. & ita apud nos appel-
lari uidentur: ſed & curiales, ſeu decuriones di-
cuntur habere dignitatem, vt per Bar. in d. l. j. C.
de dignita. quorum omnium, ultra ſenatures &
poſt eos, ſtatus omittitur ab Alciato: poſt equi-
tes enim innuit omnes eſſe plebeios: & à ſenato-
ribus ſupra, non aſsignat uel comprehendit vllum
ordinem. quod non poteſt procedere, per ſupra-
dicta: cum vltra ſenatores, qui ſunt clariſsimi:
quandoque dicti ſecundum eum ſpectabiles, & il-
luſtres: ſuperilluſtres dentur. Videtur tamen Iaſ.
in l. j. ff. de off. eius. n. 5. poſuiſſe ſenatures ſu-
perilluſtres: per l. fin. ff. de ſenato. quæ lex
an hoc probet, alibi dicetur, & in qua dignitate
ſint, ſecundum recentiora tempora: cum dicatur
Cardinales, loco eorũ ſucceſsiſſe, vel alias dic, q
Senator vrbis Romæ vnus tantum habeatur, loco
eorum omnium, vt per Io. Montaignem in trac.
de parlaméntis, in 2. parte, verſi, adde quòd quam-
uis videntur tamen hi Cardinales, & Senator, Illu
ſtres, vt per Iaſ. in d. l. 1. Quarto loco, econtra-
23 rio arguitur, † quòd doctoratus eſt dignitas: alle
gatur tex. in. c. quanto. de magis. per Bar. in. §. 1.
col. 3. C. de no. Cod. faci. l. fin. C. de iudæis, & in l.
omnes. C. de decurio. lib. 10. ſequitur Abbas in d.
c. quanto. & in. c. propoſuiſti. col. fi. de probatio.

& alibi,& ibi Decius in fi.& Feli. in d.c. quanto,
& Io de anua.ibidem dixit hanc eſſe comunem
✲ * opi. ut etiam eum refert Feli.ibi; quia tanquam
magiſtri, dignitatem conſequantur; Alex.in d.l.
centurio.col.3.ff.de uulga. & pupil.ubi Ripa.nu.
15. Iaſ.in d.l.pe.C.de pac.col.j.Areti.in prohœmio
inſti.in priu.col.2.Hyppo.de Marſi.in.l.edi-
ctum col.1.ff.de queſtio.& in.§. expedita. col.6.
in practi.crimi.ubi not. multa adducit; & idem
tenet Martinus meus Laud.in trac.de digni.23.q.
& Petrus Lenan.de doctoribus.q.6.3.partis; &
cõſuluit Alex.conſ.16.&.18.&.94.uol.1.etiam in
doctore artiũ, & medicinę, ſequendo Bar.in d.l.
oẽs, (qua tamen medicina, præſtabilior dicitur
Ciuilis facultas, ut docet Ariſt. Ethic.lib.2.c.13.
de qua re, & qui præferantur, Doctores legum,
uel Medicine, abunde loquitur, Io. Neuizanus,
in Silua Nuptiali. lib.5.num.74.uſque ad nu.88)
✲ & hanc eſſe communem * opni. pariter aſſerit
Decius, conſ.161.colu.2.uolu.1.quicquid dixe-
rit Bal.in.§.ideoque. C.de no.co.facien.& Alcia.
d.col.4. quod doctoratus non ſit proprie digni-
tas: ſed largo modo.ſicut militia, & ſacerdotium,
quod non uidetur,quia licet non ſit dignitas pro-
pria, illorum quattuor graduum ſupſcriptorum,
uidelicet ſuperilluſtrium, Illuſtrium, Spectabi-
lium,& Clariſsimorum;erit tamen infimorum ut
ſupra, & ſic innominatorum, ex mente Bar.in d.
l.1.C.de dignit. uel reſpõde,ubi doctoratus non
eſſet proprie dignitas, & ſic nominata, ut ſupra,
non referre;cum illam habeat, quæ facit eum dif-
ferre a plebeio;& pagano; & anteferendam mili-
tiæ;ſicque etiam propria appellari poterit;licet &
24 impropria ut ſupra:† quia proprie aliquid poteſt
dici uno reſpectu, licet abſolute ſit improprie ta-
le.l.3.ff.de bono.poſ.&.l.proprie.ff.de uer.ſig: &
ſecundum Bar. in.l. ſi maritus.1.§. legis.ff. ad.l.
Iul.de adulte.in his quæ ſunt iuris, non facti, eſt
idem eſſe tale, uel haberi pro tali, prout in caſu
noſtro, ſcilicet,ut Doctor dicatᷣ habere dignita-
tem. Et quod Doctoratus ſit dignitas, iam clare
uidetur expreſſum per Theodoſium. II. Imp.in
Conſt.ſeu priuilegio Bononienſi.in uer. ad magi-
ſtratus. ubi Lud. Bolog.col.2. Immo & Domi-
nium dicitur, ut ibi, in uer.ab ipſa dignitate, ubi
idem Lud. colu. 1. Quam quidem communem
✲ opi. *unico fundamẽto cõfirmo: ex eo quia Ad-
25 uocatio † dicitur officium, per quod uita,& pa-
trimonium hominum defenduntur ut in.l.aduo-
cati.&.l. ſancimus.C.de aduoca.diu.iudiciorum,
hocq́ue fortius, & pinguius in doctoratu colla-
tum cenſeri debet, quandoquidem id fiat ex au-
ctoritate, & collatione Principis, uel ſuperioris,
per Inſignia doctoratus,uidelicet per cathedram,
Biretum,Librum, Annulum,& Oſculum,cum de-
claratione, & auctoritate, Docendi, Diſputandi,
terminandi, Interpretandi, Gloſſandi, & cathe-
dram magiſtralem aſcendendi:illamq́ue regendi,
in ſcientijs acquiſitis,ut habetur in cle.2.cum glo.
ubi Cardi.de magis.& per Alex.conſ.110.col.2.
uol.6.& abundantius hęc declarat Petrus Lenan-
der in tract.de Doctoribus.in 1. part.q.3.& Al-
ciat. Parerg.iuris, libr.8.c.10.& conſtat ex ſerie
priuilegiorum, quę quotidie in tali formula, Do
ctoratis conceduntur. quo caſu ſuccedit abſoluta
concluſio: ut illud officium habere dignitatem
annexam dicatur, quod exercetur ex collatione
Principis, uel ſuperioris, ut ſupra dictum eſt per
Paridem in d.§.1.lib.7.de duello.& uidetur eſſe
de mẽte Bar.in.d.l.1.C.de dignita.lib.12.& pro-
pterea bene conuenire uidetur doctri. Bal. in.l.
qui indignum.ff. de Senato. quam ſequitur De-
29 cius in.c.clerici.de iudici.col.3.inquiens † quòd
per doctoratum confertur dignitatis adminiſtra-
tio, unde concludendum omnino eſt,doctoratui
ineſſe dignitatẽ. In quo minus eſt dubitandum,
quãdo doctor habet iuriſdictionem ordinariam,
ut ſentit Abb.in d.c.propoſuiſti.in fi.de probatio
& d.c. quanto, de magis.quem Feli. ſequitur per
aut. habita.C. ne fili.pro patre. illaque eſt ratio
27 † quia iuriſdictio tribuit dignitatem, ut ibi, & per
Archidiaco.in.c.1.de conſuetu.lib.6. eſt, & ſe-
quitur Barba.in trac.de præſtan. Cardinalium.q.
1.§.nec obſtant:& item quando doctor eſt iudex,
quia iudices dicuntur habere dignitatem. ut per
Bar.in l.iudices.C.de dignit.lib.12. ſequitur Mar
ti. Laud.in trac. de digni.q.31.immo inquit Spe-
cu. in tit.de iuriſd.om.iud.in uer.minimi,qđ om-
nes iudices clariſsimi poſſunt appellari, prout in
hac Laudẽſi ciuitate, doctores appellantur: Qui-
nimo etiam poſt depoſitum aduocationis offi-
cium,aduocatus dicitur clariſsimus, Bar.in.l.1.
C.de aduoc. diuerſ. iudicum. ſequitur Petr. in d.
tract.de doctorib.in.2.parte.§.ſeptimo.ideo dici-
tur etiam habere dignitatem, qui præeſt cogni-
tioni alicuius caſtri, uel uillæ: Iaſ. in trac.de Feu-
dis,nu.75.Soci.conſ.67.uol.1. Attẽtis igitur præ-
miſsis, pręſertim quia Militia non ſit dignitas,do-
ctoratus uero ſit dignitas, etiã ſecũdum commu-
✲ nes * opi,firma ſtabit concluſio: ut doctor ſit mi-
28 liti † præferendus, ſimpliciter loquendo; quæ
probãtur, ẽt ex auctoritate gl.in.l.Quod conſtitu
tũ. ſecundũ Bal.ibi.ff.de teſta.mili.& in prohœ-
mio.ff.in fi.prin.Areti.in prohæmio inſti.in prin.
col.2.& in.§.fi.inſti.de teſta.mili, Abbas,& Io.de
Ana.in d.c.quãto.de magis.Feli. in rub.de maio.
& obedien.col.2.Alex.in.l.cẽturio.col.2.nu.10.
ff. de vulga.Iaſ.in d.l.pen. col.1.C.de pac. Nico.
Boerius in trac. de ordi. gradu. utriuſque fori, in
prima parte col.pe.& Petrus Lenan.in trac.de do
ctoribus in.3. parte.q.6.Hanc tamẽ cõcluſionem
declarant aliqui,procedere in doctoribus ſcientia
29 prædotatis,& egregijs,† non autẽ in doctorellis:
qui parũ meruerunt, & paucas leges cognoſcunt,
ſecũdũ uerba formalia Bal.in d.prohęm.ff.ſequi-
tur Paris in trac.de duello.lib.7.§.1.n.31.cũ quo
ſimpliciter trãſit Alex.d.n.10.& Io.de Ana.& Fe-
lin.d.c.quanto, & Marti.Laud.eo.trac.de dignit.
q.17. & Areti.in d.prohęm. inſt.ſed alijs in locis
ſupra adductis, docto.loquuntur generaliter, &
indiſtin-

Indiſtincte: prædicta tamen opi. videtur reproba-
ta per Areti.in.c.clerici.col.2.de Iudici. vt eum re
fert, & ſequitur Feli. ſibi contrarius in ea rub. de
maio.& obedie.hos pariter refert, & ſequitur Boe
rius ubi ſupra, quæ quidem opi. mihi videtur ue-
rior; illo argumento inter alia; quia ex quo Docto
30 ratus præſupponitur dignitas † & dignitas confer
tur etiam indigno, & quandoq; propter vitia, vi-
tioſo; ut per Bar. & Io. de plate. in d l. 1. C. de di-
gnit. col. 8. & tamen indiſtincte dignitatem haben
tes, ſunt honorandi, & præferendi. ut etiam ſupta-
dixi: Dignitatis enim nõ perſonæ, videtur haben-
da ratio; nam non mutatur dignitas, propter quali-
tatem perſonæ. ut in ſimili dicit Bar. in. l. qui fure
re. ff. de ſta. homi. quòd furor ſuperueniens, non
mutat dignitatem; a fortiori tales Doctorelli, &
ipſi erunt militibus præferendi. Alio etiam modo
aliqui declarant; ut ſcilicet in actibus doctoreis,
& in differentibus, ſeu promiſcuis, docto. Præfe-
rantur militibus: in militaribus vero præferantur
milites, hæcque declaratio uidetur habere multos
conſocios, videlicet Alex. in d. l. cẽturio col. 3. Fel.
in d. rub. de maio. & obed. col. 2. & in d. c. quanto
circa fi. post Bart. diſtinguentẽ vt ſupra, & Aret. in
d. §. fi. & Marti. Laud. d. q. 17. referens Signo. hom.
in ſimili. q. diſputata per eũ, qui Signor. pluta argu
mẽta, conſi. 23. facit remotis, & nihil determinat.
idem tenet Bart. uero, in tract. de Imp. mil. deli-
gen. col. pen. Idem Boeriu. d. col. pe. mouentur au
tem prędicti Docto. per tex. in. l. 1. C. de offi. vica.
Sed hæc declaratio non placet, licet hactenus,
non uiderim ab aliquo impugnatã, & ſentio cum
31 his qui indiſtincte affirmant † vt ſimplex Doctor,
ſit ſimplici militi præferendus: & moueor, ultra il-
lud dictum, a milite abeſſe dignitatẽ, Doctori au
tem adeſſe: quæ maxime urgent, ex fundamentis
ſupra recitatis: uidelicet quia leges, & iura, armis,
& bello ſint antiquiora, & digniora, atque regens
nobilius eſt recto, & alijs. Nec videtur obſtare tex.
allegatus in d. l. 1. C. de offic. uic. quia ille tex. lo-
quitur in uicarijs, & comitibus militum: qui cum
duce in dignitatibus æquiparantur, ut habetur in
gloſſ. dict. l. 1. C. de profeſſ. qui in urb. conſtan.
per. l. 1. C. de Comit. & archi. lib. 12. cum gloſſ.
& uidentur eſſe Illuſtres, uel potius ſpectabiles:
At in caſu noſtro, differunt in multis Docto-
res, & Milites inter ſe, præſertim cum non ſint pa-
res in dignitate ut ſupra: & ideo non uidetur of-
ficere argumentum dict. l. 1. C. de offi. uic. Nec
aliquo modo obſtat dict. l. 1. C. de aſſeſſo. iun-
cta l. 1. C. de præfec. ſac. cubic. quæ per Vero-
nen. dicitur facere; quia nihil penitus probat. Sed
quod plus eſt, ſi fingamus a Doctoribus abeſſe di-
gnitatem, prout dicitur abeſſe a Militibus; uel ſi
fingamus omnibus ineſſe dignitatem: nihilominus
per alia prædicta, uidentur omnino Doctores
præſtantiores eſſe. Nobiliſsimi enim etiam ab Im-
peratore appellantur in. l. prouidendum. C. de po-
ſtul. & per Paridem Puteum in. §. quia ſæpe. nu-
me. 27. in tract. de duello. & Alexan. conſil. 213.
nume. 11. uol. 6. prout etiam ipſe Imperator nobi
liſsimus dicitur in. l. quæris. ff. de nat. reſti. & me-
rito etiam Sacerdotes uocantur: quia ius eſt ars bo
ni, & æqui. l. 1. in prin. ff. de iuſt. & iur. & Sacerdo-
talis dignitas, præualet poteſtati temporali: ſicut
Sol Lunæ. c. duo ſunt. iuncta glo. fi. 96. diſt. & per
Abb. in. c. nouit. de iudic. ſequit Bertachi. in tract.
32 de Gabellis in. 2. parte. q. 14. † Sicque & alijs de-
corantur epithetis, & præclaris titulis; de quibus
per Io. anna. in d. rub. & in. c. quia. col. fin. de ma-
gis. Nam Doctor uocitatur Anteceſſor, Magi-
ſter, Profeſſor, Iureconſultus, Dominus, Præce-
ptor, Sacerdos, Iuriſperitus, Pater, Vir Celſior, vt
etiam oſtendit Felin. in d. rub. de maio. & obed.
& per Marſil. in d. l. edictum. & d. §. expedita; ubi
inter alia, ab eo doctores etiam appellantur, qua-
ſi Radij ſolis, & uelut ſplendor firmamenti, & Lu-
minaria; per quos uniuerſum corpus orbis, erro-
rum tenebris profugatis, veluti Sidus matutinum,
irradiat Papa: de quibus per Petr. Lenau. in dict.
tract. de doctoribus. in. 2. parte. §. uigeſimo. &
adde ut clariſsimi cenſeri poſsint, ut ſupra, nu. 27.
At milites tantummodo nobiles appellati repe-
riuntur. d. c. cum eſſent. de Simonia; Et ideo prę-
ferendi erunt Doctores omni caſu; nam licet eſ-
ſent in eadem dignitate conſtituti Doctores &
Milites, poſſet tamen dari prælatio; quæ datur
quandoque inter exiſtentes in eodem gradu; uer
bi gratia Illuſtrium, ut uidetur tex. in l. 2. C.
ut dig. ord. ſer. & arguit Alciatus. cap. 33. de
ſing. certa.

SVMMARIVM.

1 *Imperator mundi & totius orbis eſt Domi-
nus vniuerſalis; & debet poſſidere rationabili-
ter vniuerſam terram, quæ aſcendentem vi-
det, & deſcendentem ſolem. nume. 2. eſt com-
munis opin. & tanquam Catholica recipienda.
nume. 9. De facto non habet locum. nume. 10.
nec in ſpiritualibus. nume. 11. nec quo ad res
ſingularium, ſed quo ad vniuerſalem iuriſdictio-
nem. nume. 12.*

3 *Imperator dicitur ſummus ſuperior, & corpora-
lis mundo deus; qui in terris adoratur, lex ani-
mata; & legis, & communis omnium pater, &
Pontifex Max.*

4 *Imperator, & Papa ſunt ſupra omnes gradus, etiã
ſuperilluſtrium. 5.*

6 *Imperator decoratur titulis pluſquam mortali-
bus.*

Imperator nullam ordinem habet. ibi.

*Maieſtas duplex eſt, Diuina, & Humana; quæ
triplex eſt, Imperatoria,*

Regia, Prætoria: ibi.

*Imperator non vocat aliquem Dominum: nec etiam
Rex vxorem ſuam.*

7 *Imperator ſolus Princeps dicitur: & Rex Regum
appellari poteſt.*

8 *Imperator habet omnes Reges, & Principes*

ſub ſe. Patria poteſtas ad omnes Chriſtianos pertinet.

9 *Imperatoris preminentiam, ſubiectionem, & iugũ, non præſcribit, præſcribẽs reſeruæ a Principi.*

IMPERATOR EST Dominus Mundi.

ORbem uniuerſum comprehen-
dere ſiniſtra manu, ideo depi-
1 ctus eſt Imperator † quia Mun-
di, & totius orbis eſt dominus
vniuerſalis l.deprecatio.vbi Bal.
ff.ad.l.Rhod.de Iac.l.bene a Ze
none.in fi.C.de quad.præſc.&. C.de Iuſtin. Cod.
confir.in prin.c.in apibus.7.q.1.& in extrauag.
ad reprim.in prin. ubi Bar.in uer.totius orbis. &
Catel.Cotta in memorabilibus, in dictione, Impe
rator orbis.& Bar.in.l.1.§.per hãc.ff.de rei uend.
& in.l.hoſtes. col.2.ff.de capt. & poſtl.reuer.ubi
tradit hæreticum eſſe, aliter ſentire:& eſt tex.in.l.
1.ibi, noſtri orbis, ubi not. Hippol.Marſil.nu.96.
C.de rap.uirg. & Abb.cõſ.51.uo.2.& Corn.conſ.
200.uol.1. Socin.conſ.275.uol.2. Decius conſ.
307.uo.2.Alex.conſ.76. uo.2.& ideo ſecundum
2 Bal.in auth.habita.C.ne fil.pro pat.col.3.† ratio
naliter debet poſsidere uniuerſam terram: quæ
uidet aſcendentem, & occidentem ſolem. & quæ
ex utroque latere eſt, per tex.in auth. ut omn.
obed. iud. §.1.& in auth. de inſtrum. caut.& fi.§.
1.unde Abb.d.conſ.51.totum orbem eſſe unum
Territorium Imperatori commemorat: & ſecun-
dum eundem Bal.de pace conſt. in prin. dicitur
legatus, & Proconſul Dei, & omnium ordinarius,
& idem dicit in l.1.C.de iure aur.annul.quem ſe-
quitur Hip.Marſ. in.l.1. nu. 98.C.de rap. uirgin.
dictum eſſe uicarium Dei in temporalibus:& cor-
poralem mundo Deum, ut per eundem Bal. in.§.
fi.de prohib.feud.alien.per Feder. Nam ut Deus,
eſt Princeps in Cœlis, ſic Imperatorem Vicarium
ſuum conſtituit in terris, & dominatorem in fide,
ac ueritate, & iuſtitia, ut per eundem Bal. de pace
3 conſt. in uer. diſpenſationem nu.5.† Hinc iure
merito, in terris adoratur, quo ad omnem reue-
rentiam exhibendam, ut legitur in.l.reſtituendæ.
C.de aduoc. diuer. Iud.& in.l.fi.C. qui mil. non
poſ.lib.12. & per Martin. Laud.in tract.de Prin-
cip.q.173. & habetur in.l.2.ubi.Ioan. plat.C.de
fabricens.lib.11.Diciturque etiam lex animata in
terris, ut in aut.de conſul. & per Martin. d.tract.
q.21.Item dicitur pater legis, ut in glo. cum tex.
in aut.de inceſ.nup.§.dubitatum. atque commu-
nis omnium pater, ſecundum glo.cũ tex. in auth.
neque uir quod ex do.in.§.fi. & per Parid.Put.in.
§.duo reges nu.10.lib.7.in tract.de duello.& Lau
rent.Calcaneum conſ.2.col.17.Vnde infert eum
committere contra legem naturalem, qui contra
Imperatorem, uel Papam, & Principem facit, ut &
per Martin.Laud. in tract. de crim. læſ. maieſ.q.
20.Dictus quoque fuit Pontifex.max.c.de capi-
tulis. 10.diſt.c.cleros. 21.diſt. glo. in.c.2.de ma-
ior.& obed.Ita econuerſo, Papa dicitur Impera-
tor, & Princeps, ut in.d.glo. & per Cardin. Alex.
in.c.per uenerabilem.col.132.qui fil.ſint leg: Et
dicitur ſummus ſuperior.l.pen.ubi Bal.C. de bo-
nis quæ lib.ibi; Imperialis enim fortuna omnes
alias ſupereminet: ſequitur Decius d.conſ. 307.
4 Quo fit ut recte † Imperator & Papa, cenſeantur
ſupra omnes gradus, etiam ſuper Illuſtrium: quia
omnes dignitates ab ipſis profluunt, tanquam a
fonte, ſecundum Bal. in.c.1.in prin. in.1. not.
quis dic.dux. & Ioan. Plat.in.l.1.C.de ſilent. lib.
12.ſequitur Iaſ.in l.1.nume.4. de offic.eius. affir
5 matque contra relatos per eum † eos non eſſe
in numero ſuperilluſtrium: ut ante eum tenuit
Ang.& Alex.ibi, & Martin.Laud.in tract.de prin
cipibus.q.167.& Socin.in.d.l.1.qui inquit ita te-
* nere communiter modernos:& hãc* opinionem
affirmat neriorẽ Corſetus in tract. de poteſ. re-
gia, in.3.parte.q.21. licet conſentiat, ut Papa, &
Imperator poſsint dici ſuperilluſtres, quia ſunt
ſupra illos, ut dixit etiam Alex. d.l.1 facit quia
quòd pluris eſt, utique tanti eſt, ſecundum Bal.ut
ſupra: ſicque poteſt ſaluari opinio Alciat.c.32.
de ſing.cert.cum alijs, qui aliter ſentiunt. Quam
quidem opinionem, uti ueriorem omnino ample-
ctendam opinor per tex.fere in terminis, in.c.mi-
ramur. uerſ. quod ſi.61. diſt. & illo etiam argu-
6 mento. † quia Imperator decoratur titulis pluſ-
quam mortalibus:cum non ſolum Sereniſsimus,
& Inclytus, ſed Diuinus, & Sacratiſsimus appella-
tur, ut in prin.ff.&.C.ubi ex opinione Bal.ibi, Au
guſtus, Fœlix, Pius, cum ſua maieſtate inſcribitur,
ut in d.l.bene a Zenone.in fi.& in l. Imperialis.§.
præſenti.C. de nuptijs. &.l.fi.C. de donat. inter
uir.& ux.adoratur enim ut dictum eſt, atque nu-
men in ſe eſſe oſtendit in.l.2.C.ut dign. ord.ſer-
ue. Maieſtas autem cum duplex ſit: Diuina, &
Humana, ut in.l. gazaros.C.de hæreticis. & ma-
nich. Humana inde triplex deſcribitur: Impera-
toria, Regia, & Prætoria, ut diſſeruit Socin. conſ.
22.nume.4.uol.1.Imperatoria equidem ſuprema
eſt, per iura per eum allegata: & propterea recte
Bal. ait in.l. ſecundum. C. de con. & comit.ſtip.
Imperatorem non uocare aliquem dominum:
Imo nec uxorem ſuam, aliquis Rex dominam
uocare tenetur, ut colligit Ant.Corſ.in tract. de
poteſt. reg. in.3.parte. queſt.30. Item Impera-
tor conſecratur, licet improprie.c.uenerabilem.
de electión. ubi doct. nullum enim ordinem ha-
bet, ut in glo.fi.c.Valentinianus.63. diſt. dicunt
tamen quidam, habere ſubdiaconalem: quod
uerum non eſt: Gerit tamen officium ſubdia-
coni, cum adminiſtrat Epiſcopo, ut ibi, & per
doct. præſertim Abb. in.d. c. uenerabilem. num.
* 6.de elect. qui inquit ita ibi cõmuniter* tene-
ri: idem tenet Martin. Laud. in tract. de prin-
cipib.q. 83. Dixit tamen Ant. Corſetus d. tract.
de poteſ. regia. q. vltima, quod Reges omnes
dicuntur clerici: quia ſe, & alios, regere de-
bent.

7 bent.per.c.duo ſunt genera.12.q.1.† Quibus fit
vt Princeps ipſe ſolus dicatur, quando iſta di-
ctio ſimpliciter ponitur, vt per Aretin.in pro-
hœm.inſtit.in prin.col.1.& per Petrum Antibo-
lum in tract. de muneribus.§. amodo. verſi.tene-
tur, per.§. Sed quod principi.inſtit.de iure nat.
facit tit.ff.& C.de conſt.princip.Bart.in.1.conſt.
ff.in fin.prin. Recteque appellari poſsit Rex Re-
gum, & Dominus dominantium, ut de Rege Na-
buchadonoſor habetur, in Daniele.c.2.& per
8 Bar.in d.uerſ.totius orbis † omnes utique Reges,
etiam Franciæ, & Hiſpaniarum, & Britanniæ, &
oẽs principes ſunt ſub Imperatore, ſecundũ Mar-
tin.Laud.in tract.de princip.q.17.& 60. qui tra-
dit eos tamen non peccare, non præſtando ſu-
biectionem, poſtquam Imperator eam non pe-
tijt. quòdque in Francia contrarium obſeruat
conſuetudo, quia ſoli papæ ſubduntur. Verum
Alciat.in l. poteſtatis.ff.de uerb.ſign. inquit, li-
cèt Franci Imperatori non ſubdantur, tamen ſunt
pars Imperij Rom. propterea ad omnes Chri-
ſtianos patriam poteſtatem pertinere præmittit,
arg.l.in vrbe.ff.de ſtat.hom.ſed melius videtur fa
cere l.Roma.ff.ad municip.gloſſ.tamen inſti.de
patri.potes. in ver, Romanorum, aliter ſentit. ſed
vide ibi Aretin.& Ab.& Cardin.Alex. de præmiſ-
ſis tractant in c.per uenerabilem. in glo.in uer.re-
cognoſcat.qui fil.ſint.legit.& Ioan.Bertachin. in
tract. de epiſcop. in.2. parte.§. nec obliuiſcaris.
lib.4. per text.in d.c.in apibus.& l.2.C.de offic.
præfec.præt.& inquit Bal.in l.j.ff.de offic.præ-
fec.præt. quòd truffa eſt aliter ſentire. & Corn.
conſi.199.nu.5.uol.2.& Iaſ.in l.j.colum.2.C.de
ſum.trin.per plura, vbi affirmat iſtam opi. com-
* muniter* teneri: licèt Io.Fab.Rapha.Fulg.& non-
nulli moderni, tenuerint contrarium per l.mer-
catores.C.de comer.& merc.cum ſim: & pro, &
contra, etiam tenent copioſe adducti per Felin.
in c.cum non liceat, nu.10.per 7.col.de præſcri-
ption.nihil ipſe determinans: & addo etiam con-
trarium tenuiſſe Oldrad. conſil.69. per plura:
quod terribile dicit Feli. ibi.ad quæ reſpõdet ipſe
Iaſ.contraria de facto procedere, vt ſenſit etiam
Philip.Franc. in rub.de appellat.colu.4.in Rege
Francorum, & Hiſpaniarum: & vbi ſupra Iaſ.
etiam ſoluit obiectum per not.per Bar.in d.l.j.§.
per hanc.& alia cõcordantia: quòd ex quo mun-
dus eſt quid vniuerſale, non repugnat quin Im-
perator dicatur vniuerſalis Dominus; licet in
particulari, aliqua ad alios ſpectent: idem vi-
detur ſenſiſſe Felin.ubi ſupra, colum.pen.verſic.
* Nono.Iaſ.tamẽ in d.l.j.nu.10.communem.* opi.
tradit, ut Rex Franciæ non ſubſit ipſe Imperio. Po
teſt omni caſu, alia ſolutio militare, quã elicio ex
verbis Ang.in l. hæc autem.in fin.ff.de ſeru.vrb.
præd. quem ſequitur Decius d. conſil.307.col.3.
vt ſi etiam præſcribantur merum imperium, &
reſeruata principi, quæ per præſcriptionem im-
memorialem acquiruntur, ſecundum Dec.con-
ſil.271.num.15.& Balbum in tract.de præſcrip.
in 2.parte, quintæ principal.verſi.quarta quæſtio.
9 † non tamen eximitur a iugo & ſubiectione Im-
peratoris talis præſcribens, vt videtur text.vbi
Salic.in l.comperit.C.de præſcrip.30.vel.40.an-
no. quia ea quæ competunt principi in ſignum
ſuperioritatis, ſiue vniuerſalis recognitionis, ut
præſtatio cenſus, vel tributi, nunquam poſſunt
præſcribi, vt per Martin.Laud. in tract.de prin-
cip.q.391. niſi immunitas præſtationis cenſus,
eſſet conceſſa à principe, & inuiolata permanſe-
rit per 40. annos, ut comprobat idem Franc.
Balb.in d.2.parte, verſi.prima quæſtio, per eam.l.
cõperit.& doctrin.Bald.in l.ſicut.colu.fin.C.eo.
tit.Balbus tamen ibidem uerſic.ſeq.poſt multa,
* refert magis communem* opi. eſſe, principem ali-
quem vel populum, poſſe præſcribere plenam li-
bertatem, ita quòd in nullo ſubſit Romano Im-
perio: nec Imperatorem in aliquo recognoſcat,
licet ſecus ſit in Papa: ſed credo non bene dicere,
nec doct. quos allegat hoc affirmant: præſertim
Felin.qui ur dixi in d.c.cum non liceat, proteſta-
tur ſe nolle decidere ſuper hac.q. quia tamẽ apud
aliquos iſta.q.redditur dubia, ex præmiſsis, exiſti-
marem claram eſſe eo in caſu, quo unus tantum
Imperator vniuerſalis dominus cenſendus ſit: &
nullus illi poſsit eſſe ſuperior, aut æqualis, ſed ſu-
biectus unde talis ſuperioritas erit im præſcriptibi
lis, & inuiolabilis, licèt alia reſeruata præſcriptibi
lia dicantur: aliter ſequeretur (quod hæreticum
eſſet dicere) ut Imperium quod immediate à Deo
eſt, ut inf.§.2.q.2.nu.9.& quod in vno tantũ de-
bet eſſe, ut inf.q.ſeq. apud multos eſſet, alio modo
quã ordinatũ ſit: prę terea ſi vt dicit Balbus, non
poſſunt præſcribi ea quæ ſunt reſeruata in ſignum
ſuperioritatis, multo minus ipſa ſuperioritas, &
hæc etiã tenet Card.Alex.in c.per uenerabilem.in
gl.in uer.recognoſcat, qui fil.ſint legit.& hãc opi.
* eſſe cõem * atteſtatur Soc.d.cõſ.275.nu.5.& opti
me cõueniunt dicta per Michaelẽ Vulcur.in trac.
de regim.mundi.in 2. parte.3.q.prin.uerſ.ad ſe-
ptimum, & uerſ.præterea cũ.2. uerſ.ſeq.qui per.
30.col.differit, nullum humanũ, in tẽporalibus,
poſſe acquirere poſſeſsionem, vel quaſi, aut præ-
ſcriptionẽ, contra præminentiã Imperatoriæ po-
teſtatis, ſicut nec contra Papam: & reſpondet ad
multa obiecta, & præcipue Oldradi Laud.d.conſ.
69.& firmat hanc opi.tanq̃ catholicã: vltra quod
eſt magis cõis vt ſupra dictũ eſt, licet ipſe nõ dicat:
10 unde quid ulterius erit dubitandũ: † Iſta opin.ta-
mẽ & concl.patitẽ uim de facto, ſicut ſuũ ſubie-
ctũ.ſicq, primo declaratẽ, ut de iure procedat, non
aũt ſemper de facto, ſecundũ oẽs fere ſupra reci-
taros doct.& ſecundum glo.in c.ſuper ſpecula, de
priuileg.& ideo glo.in c. Adrianus.diſt.63.dicit:
niſi Reges, & Principes omnes probent ſe exem-
ptos, dabunt adhuc tributum Imperatori per l.fi.
ff.de cenſibus; vnde dabitur Imperatori actio, &
rei vendicatio, ſecundu p̃dicta, quicumq; ſint Re-
ges, licet infideles, quibus ſeruanda ſint iura natu-
11 ræ, ut infra.§.4. uerſic.28.nu.5.† Secundo decla-

ratur, nt procedat in temporalibus, non autem in
ſpiritualibus.c.ſolitę.de maior.& obed.& p Corn.
d.conſ.199.& innuit Abb.d.conſi. 51. & expreſſe
firmat Bertach. in tract.de Gabel. in. 1. parte in
prin. col. 2. ubi hoc ampliat etiã quo ad tẽporalia
Papæ,& perſonarũ eccleſiaſticarum, dũmodo nõ
ſint donata Eccleſię Romanæ:conueniunt ad hæc,
quę ſcribuntur in.c.cum ad uerũ.96.diſt.commen
data per Ant. de Roſel. in tract. de poteſ. imp. ac
pa.§. Hanc etiã, car.6.ut nec Imperator iura pon
tificis,nec pontifex iura Imperatoris uſurpare de-
beat. unde Alex.conſi.8.nu.4.uol.1.per d.c. cum
ad uerum, inquit,omnem iuriſdictionem,in tem-
poralibus aſsignatam Imperatori, in ſpirituali-
12 bus Pontifici. † Tertio declaratur, ut procedat
quo ad protectionem,& uniuerſalem iuriſdictio-
nem, non autem quo ad res ſingulares: quia cum
alij dñi ſint ſingulariter,non poſſunt eſſe plures do
mini inſolidum, ut per doct.ubi ſupra, & maxime
Bart. in d. §. per hanc. & in prohœm. ff. col. 2.&
Abb.in d.c.uenerabilem.& Alex.d.conſi.76.& So
cin.cõſ.181.col.3.uol.2.& Decium d.conſ. 307.
& per Card.in cle.1.de ſum.trin.qui idem ponit in
Papa. Sicque non poteſt Imperator res ſingulares
aliorum, alijs dare, de quo per Bar.d.col.2.& ali
bi dicemus. Et ſtante ſupradicta cõcluſione quòd
etiam Reges Galliæ, & Hiſpaniarum, & Britan-
niæ, & aliarum nationũ,etiã infidelium Principes
ſubſint Imperatori. Hic non omitto quod exem-
pti a legibus Romanis,ut etiam ſunt Veneti, tamen
ſunt de populo Romano, vt meminit per plura Ca
tel.Cotta in memo. in uer. Dignitas: Quibus addo
& illud memorabile de quo ſcribit Marti. Laud.
in tract.de crim.leſæ Maieſtatis. q.51. ut ſi qui li-
beri Remp. adminiſtrant, ſint rebelles Imperio,
poſsint priuari libertate ſua; cum eam habeant,
uel ex priuilegijs Imperatoris,uel per patiẽtiã eius.
Ex præmiſsis, quæſtionem, quæ hic multum con
ſecutiue cadit, ſubijciamus; an unus tantum Impe
rator ponẽdus ſit, ex quo totius orbis dicitur dñs,

SVMMARIVM.

1 *Imperatores plures antiquitus fuerunt, ſi Reges Imperatores appellandi ſint.*
Imperator, quilibet rex in ſuo regno dicitur. ibi.
2 *Iulius Caſar aſſumpſit Imperium; Imperatorque primo appellatus.*
3 *Imperatori omnis poteſtas tradita, & Imperium tranſlatum a populo.*
4 *Imperatores duo, conſortes eiuſdem Imperij: vt quandoque vnus orienti, occidenti alter præeſſet. ibi, quando Romæ hoc cœptum.*
5 *Conſtantinopoli per plura tempora, Imperij orientis tantum, nomen retentum; Italia per trecentos annos, à multis lacerata.*
Aquila Romana aliquando biceps eſt facta.
6 *Imperator vnus tantum eſſe debet, nõ duo: etiam ex permiſſione Papæ. nume. 10.*
7 *Motor vnus & primus, à quo cælum, & tota natura dependet.*
Inferiora a ſuperioribus reguntur. ibi.
8 *Principantium pluralitas non bona;*
9 *Rex erit vnus, omnibus Imperans:*
Chriſtus fuit Imperator, & ſacerdos. ibi.
Petro terreni, & cæleſtis Imperij iura commiſſa. ibi.
Imperium in vno tantum eſſe ſtatutum: ibi.
10 *Vnum regere, eſt optimus modus regendi.*
Rege iuſto regi, melius eſt, quàm iuſta lege.
11 *Imperator Græcorum dicitur, ſicut Rex ſcacorum.*
12 *Imperium non eſt extra eccleſiam.*
13 *Imperator Conſtantinopolitanus, priuatus Imperio, propter infidelitatem, & denegatum auxilium eccleſiæ:*

QVAESTIO I.

An vnus tantum ſit, eſſeve debeat Imperator.

1 PLVRES Antiquitus fuiſſe Impera-
tores, eodem etiam tempore Im
perantes, in diuerſis in eiſdemq;
regionibus, affirmant multi au-
ctores, ſi Reges Imperatores ap-
pellare liceat, vt uidetur quan-
doque obſeruatum, ut in.c.duo ſunt.96.diſtin. c.
Solitæ.de maio.& obedie.ſicque ut inquit Bal. in.
l.exẽplo.C.de probatio.quilibet Rex in ſuo regno
appellatur Imperator;Nam in qualibet mũdi pla-
ga,ſiue ad ortum in Aſsia; ſiue in Africa, ad meri-
diem; ſiue in Europa ad occaſum, uel ſeptentrio
nem conuertamur; & ante & poſt conditam Ro
mam, Scythæ, Indi, Aſsyrij,Perſæ, Arabes, Arme-
nij,Iudæi,Aegyptij, Aethiopes, Carthaginienſes,
Numidæ, Libici, Mauri,Britanni, Hiſpani, Galli,
Heluetij, Germani, Panonij, Sarmates, Gethæ,
Vandali, Thraces, Macedones, Græci, & Itali,&
ſimiles aliæ nationes, proprios habuere Reges, ut
teſtantur & Bibliaci libri,& Liuius,& Herodotus,
M.Antonius Sabellicus, & alij ſcriptores: & pro-
pterea ex iure gentium, hoc pacto condita regna,
& Dominia diſtincta, ponit Iurec.in.l.ex hoc iu-
re.ff.de iuſti.& iu.Verum apud Romanos,exactis
regibus, Conſules conſtituti ſunt, & quandoque
Dictatores, penes quos ſumma rerum,& reip.eſ-
ſet,ut in,L.Feneſtella,& in recitatis auctoribus le-
2 gitur,& in ſerie.l.2.ff.de orig. iur.† Poſt hos au-
tem.C.Iulius Cæſar aſſumpſit totius reip. admini-
ſtrationem,& Imperium, ut in d.l.2.innuitur;Im-
peratorque primo appellatus eſt; cum regium no
men à Tarquinio exacto odioſum remanſiſſet, ut
in Suetonio habetur,in vita eius, & per Aymarum
Ryuallium in hiſtoria iuris ciuilis lib.4.circa prin.
& ſupra, hoc. §. in uerſicu. Imperatorium: cuius
quidem plurimi fuere ſucceſſores per tempora;
primo Auguſtus,Deinde Tyberius,& alij, vt pro-
batur ẽt in auth. ut præpo. nom.Imperator. §. 1.
& per Corneum d.conſi.1.uol.3.col.4. & per præ
3 dictos auctores;† In Imperatorẽ autem lege Regia
pop.Ro.omne ſuum Imperium trãſtulit, & pote-
ſtatem,

ſtatem, ut teſtis eſt Vlpi. in l.1. ff. de conſti. prin.
ſequitur Corneus,& Aymarus,ubi ſupra:Inter has
ſucceſsiones Imperatorias, perſæpe obſeruatum
4 eſt, † ut eiuſdem Imperij Romani,duo eſſent con
ſortes, ut legitur in.c,nunc autem.21.diſt. ubi ex
permiſsione Papæ hoc hodie quoque cõcedi poſ-
ſe tradit Card. Alex. col. 2. & in. C. Iuſtiniani, in
multis locis,& in Aymano dicto li.4.in uita M.An
tonij Philoſophi, ubi inquit, a M.Antonio,L.Ve-
rus Comodus, conſors Imperij factus eſt; atque
tunc primum Ro. Imperium, duos cæpit habere
Auguſtos,ut Capitolino placet,& uidetur probari
per.ll.ff.ut in.l.filiusfa.§.diui.1.&.2.de leg.1.&.in
l.Imperatores.ff.de tranſactio. immo etiam quan
doque tres eiuſdem Imperij conſortes uidentur,
fuiſſe, vt habetur in. l. ſi docueris. C. ad.l.corn.
de falſis.& apud Ayma.d.lib.4.in uita Cari, qui
Carinum,& Numertanum. filios Cæſares fecit &
idem dicitur in uita Theodoſij, qui cum Gratia-
no, & Valentiniano.14.annis Imperauit; & de Va
len. Theodo. & Archad. habetur in. l. unuſquiſ-
que. C.ad.l.Iul. repet. &.l. pen.& fi. C. fini. reg.
Horum Imperatorum autem tale quandoque fuit
conſortium,ut Occidentis unus, alter uero Orien
tis, præeſſet Imperio;cum Archadius Conſtãtino-
poli;Honorius Romæ imperauerit,auctore Ayma
ro eo.lib.4.in uita Archadij;ſicque & de alijs ſcri
5 bit. † Sed & Conſtantinopoli tantum, per plura
tempora, Imperij Orientis nomen retentum eſt,
cum per annos.330.Italia, & Imperium occiden-
tis a multis laceratũ tradatur, teſte Aymaro dicto
lib.4. in uita Leonis: & M. Anton.Sabellico in 8.
Ennead. lib.9.ubi etiam illud commemorat:inter
Carolum Magnum Imperatorem Occidentis: &
Nicephorum Imperatorẽ Orientis, fœdus initum
eſſe: ut Orientalium rerum unus curam haberet,
Occidentalium alter.Sed Plati. & Egnatius,cũ Ire
ne Conſtantini matre, partitum Imperium dicũt:
Sicque Aquila Romana aliquando biceps eſt fa-
cta:manente uno capite in eccleſia occidentali, &
altero in eccleſia Oriẽtali,ut meminit Sebaſt.Mun
ſterus in Coſmograph. uniuerſ.lib.3.de Germani
in rub. quando, & quomodo Imperium fuer. ad
German. tranſlatum. Hæc equidem non paruam
uidentur facere difficultatem in hoc & præmiſſo
articulo, an Imperator ſit Dominus totius Mũdi,
6 & unus tantum: † Verum quod unus tantum Im-
perator debeat eſſe,& Dominus: ultra ea quæ di-
* cta ſunt in præcedenti uerſ. ſecundum communẽ
opi.quæ per quandam fere neceſſariam cõſequen
tiam influunt in hanc.q.uidetur poſſe probari, ta
li argumentatione. Primo aſſumptis illis quæ di-
uine ponit Philoſop.1.metaph.c.2.in hęc uerba:
Deus cauſa omnibus eſſe uidetur, & principium
7 quoddam, & lib.12.c.7.quique unus † & primus
ſit motor, a quo uti à primo principio, dependet
cælum, & tota Natura:iuxta quæ ibi explicat com
mentator;atque Natura non agat, niſi rememora
ta à cauſis ſuperioribus, quæ ſunt Deus, & intel-
ligentiæ: & cum, ut dicitur de regimi. Principum,
per eundem.& lib. 1.c.2.Meteoron, inferiora à
ſuperioribus regantur:& lib. de Mundo: quod a
Deo uno uniuerſa regantur, ut habetur clare per
Bonifacium in extrauag.de maio.& obed.c.1.in-
ferendum uidetur pariter, ut ſit unus Rector in
humanis, & in his inferioribus, qui ea regat, &
moueat, uti qui rememoretur in cauſis ſuis ſupe-
rioribus, hoc eſt a deo: ad quem, tanquã ad bo-
num uniuerſi in eo conſiſtens, omnia ordinãtur:
ut eo lib. metaphis.ſcribitur.c.x.& d.c.1.quapro-
pter recte ad propoſitum noſtrum, ſecundum uer
ba eiuſdem ſapientis eo.c.x.& Homeri primo Il-
8 liad.fiet concluſio: † quòd bonum non eſt plura-
litas principantium. Sit ergo unus Princeps.Secun
do & diuinius ſecundum piorum Dogmata, pro-
bari uidetur ex ſacris libris Bibliæ d.c.2.Danielis,
ubi Nabuchodonoſor,Rex Regum appellatus eſt.
& Saulem primũ regẽ inunxit per manum Samue
lis, Dominus in Principem, ſuper hæreditatem
ſuam, ut habetur Regum lib.1.c.x.& per Ioan. le
Cirier,in trac.de primoge.q.12.num.8.& clarius
9 exprimitur in Ezechiele.c.37.per illa uerba.† Fa-
ciam eos gentem unam,& erit unus Rex,omnibus
imperans,& non erunt ultra duæ gentes:nec diui-
dentur amplius in duo Regna: Vnde ut impleren
tur ſcripturæ, data eſt Chriſto omnis poteſtas in
cœlo,& in terra. ut in Mattheo.c.ultimo: & ideo
ipſe Figuratus: qui fuit Imperator, & ſacerdos,
utriuſque poteſtatis, diſtinguens officia, ut in c.
quoniam, cum glo. diſt. x. & d.c.cum ad uerum.
96.diſtin.Petro terreni ſimul, & cœleſtis Impe-
rij, iura commiſit. c. 2. 22. diſt. quod Imperium
Terrenum, ſicut & cœleſte, ab eo perditum, ut in
prin.quomodo opor. epiſ.&.§.quia igitur, in au-
ten.de fide inſtru. per manus ſucceſſorum Petri,
& Pontificum,uoluit eſſe in uno tantum, ut habe
tur clare in d.c.in apibus.7.q.1.iuncto.c. uenera-
bilem,de electio:adeo etiam,ut eſſet æternum, ut
habetur in.l.2.ubi Io. de plate.C.de Fabricen.lib.
11.& ibi per Bar. hæcque comprobantur per illa
uerba Lucę.c.2.Exiuit edictũ a. C.Auguſto,ut de-
ſcriberetur uniuerſus orbis: & per illa Mathei c.
22.Reddite, quæ ſunt Cæſaris,Cęſari,& quæ ſunt
Dei, Deo: cum unus Deus,& unus Princeps, per
Chriſtum pronuncietur, & euangelizetur: quod
etiam ſequitur glo.in c.Adrianus.63.diſtin. & ha
betur in d.c.duo ſunt.diſt.96.&.c.ſolitę,de maio.
& obedien.duo eſſe Luminaria, Maius & Minus:
atque principaliter, hic mundus his duobus regi-
tur, uidelicet auctoritate ſacra Pontificum, & Re-
gali, ſiue Imperiali poteſtate: a Pontificali tamen
deſcendẽte, vt in.§.2.q.2.& alibi etiam latius dice
mus:ex quibus concluſio noſtra,abſque dubio fir
manda eſt: & tanquã catholica recipienda:quam
etiã tenet Iaſ. in. l. licet Imperator,col.1. de le. 1.
ultra Ino. per eũ allegatũ.Et Mart.Laud.in trac.
de princip.q.68.affirmat hunc eſſe articulũ fidei:
10 & proinde ut dixit Bar. de reg.ciuit. col. 1. † re-
gẽdi modus per unum,de quo in.l.2.§.nouiſsime.
ff.de orig.iur.qui in uniuerſali Domino, appella-
tur

tur Imperium, eſt optimus:& inquit Marti.Laud. de principi.q.132.Melius eſt remp.regi per unum principem, quàm per plures; ſicut unus eſt Deus, & unum eſt caput,inter cętera membra:& quia homines ſunt faciles ad diſſentiendum, per doctri. Alber.in.1.conſt.ff.ueter. & propterea recte dicitur,etiam ſecundum Theologos, melius eſſe regi iuſto Rege, q in ſingulis cauſis ius dicat ſecūdum ęquitatem,quæ ſibi uidebitur, quam iuſta lege. ut no. Bar. in. l. præſenti.C.de his qui ad ec.confug. & per Bald.in l.ex hoc iure,nume.1.ff. de iuſti. & iu.ſequitur Ant.Corſet.in trac. de poteſ.reg.in.4. parte.nu.30. Nec repugnāt multa in contrarium adducta per Oldrad.dicto conſ.69. quia in conſi. 180.col.pen.aliter loquitur,per dict.c. in apibus: quicquid ſenſerit ibi ex acumine ingenij diſputatiue,potiusquam ex veritate:& vltra ſolutiones factas per Micha.uulcur. dicto trac.de regimine mū-
* di,illa ſolutio mea,quia iſta opinio*ſit communis, & pia, ſufficere uidetur. Sed ulterius dicam, forſan poterit excuſari Oldradus, quia in effectu uidetur loqui, magis de dominio particulari alicuius Regis, quod non tollit dignitatem Imperatoriam, ut ſupra,præſertim per Soci.d.cōſ.275.quā uniuerſali:in quo quęſtio noſtra uerſatur.Conueniunt enim hęc, ut ſint aliqui Reges, qui habeant in Regno ſuo, merum, & mixtum Imperium, & etiam reſeruata principi, aliquo quoque iure: ſed non ſequitur, nec Oldrad.dicit, quod quo ad iugum, & uniuerſalem ſubiectionem Imperatoris, ſit dare alium ęqualem, aut ſuperiorem, cum talis præeminentia ab aliquo nō poſsit uſurpari, ſitque illius pręcipua, ut ſupra in pręced.q.dictum eſt: & ad propoſitum inquit Bal. in.d.§.fi. col. fi.de prohib.feud.alien.per Fed.vnum eſſe Imperium, & ſi Deus unum Angelū eximeret a ſua poteſtate, dato ꝙ hoc poſſet; non tñ ille Angelus eſſet Deus. Non obſtat quia plures Reges fuerint, etiā eodem tempore,qui etiam apud diuerſas nationes,imperitarint: nam reſpondere poſſumus: ſi illi ſe habebant ut Reges, res uidetur clara, quia conceditur, multos potuiſſe eſſe Reges, ſed tamen ſub vniuerſali Præeminentia Imperatoris,quandoque Babilonię,uel Perſarum,uel Gręcorum, uel Romanorum,ut per Bar.in d.verſi. totius. ad reprimen: & Oldra.conſi.69.col.1.& habetur Daniel.c.2.ſi vero ſe habebant, ut Imperatores, reſponde, hoc de facto potuiſſe contingere, non autem de iure, vtſupra prox. Verſi.nec illa ſuprema præeminētia, ullo pacto potuit lædi:vtſupra. Quinimmo etiam ad eam uendicandam, & conſeruandam competijſſet,& competeret ius, & actio: quod maxime poſt aduentum Chriſti in Ro. Imperatoribus iuxta diſpoſitionem.d.c. venerabilem. videtur indubium:Non refragantur etiam, ea quæ magis vrgere uidentur, quia quandoque Duo & tres Imperatores fuerint; nam reſponde,ubi in hoc cōueniebant ſponte, videtur dici poſſe, licet duæ, vel tres perſonæ forent,ut tñ pro una reputarentur ſecū dū ſolutionem glo.in.c.nunc autē.diſt.21.uel

poteſt dici vt ſupra,id non iure,ſed de facto factū:
ut tetigit etiam Iaſ.in d.l.licet,ideo frequentius,&
fere ſemper,aliter obſeruatum ſit, præſertim poſt
diſpoſitionem d.c.uenerabilem, & d. c. in apibus.
Nec opi.Cardi.Alex.quod ex permiſsione papę,id
cōcedendum ſit,uera eſt,per prędicta; & ideo illā
recte improbat Io.le Cirier, in tract. de primo ge
nitura lib. 1.q.7.nume.20.per plura.Et propterea
concludendum eſt, quod nec Conſtantinopoli,
nec alibi,poteſt uel Turcarum Rex, vel alius Impe
11 tor eſſe,vel appellari, licet largo nomine † Imperator Græcorū,Imperator dictus fuerit: ſicut Rex
ſcacorum,Rex dicitur:vt per glo.in d.c. venerabi
lem,& in.c.ſi Imperator.96.diſt. Alia ratione tamen Imperator non poterit dici ibidem,nec de iu
re exiſtere Rex Turcarum, uel alius infidelis:quia
oportet Imperatorem eſſe Chriſtianum, & Ca-
12 tholicum,ut dictum eſt ſupra, in verſi. inſpiceret.
& extra eccleſiam non eſt Imperium, ſecundum
glo.in d.c.venerabilem,in verſi.tranſtulit:nam ab
ea emanat,& dependet:de quo etiā infra dicemus
13 in.§.ſecundo.q.2. † Immo propter denegatū auxiliū eccleſiæ,& propter infidelitates, Imperator
Conſtantinopolitanus,iam fuit priuatus Imperio,
tranſlato a Græcis,in Germanos, d. c. venerabilem,& per Oldrad. d. conſ. 180. col. fi. & Io. de
plate.in l.1.C. de priuileg. ur. Conſtan. lib. 11.&
Corneum conſi.312.num.7.uol.1.& Marti.laud.
in trac.de princip.q. 24.

SVMMARIVM.

1 *Rex Romanorum,an poſſit eligi, viuente Imperatore. & num.5.quod ſic,etiam per exempla.*
2 *Conuentio de ſucceſſione viuentis non valet, etiam cum iuramento. 6.*
3 *Papa viuente,vel aliquo Prælato, tractatus de alio eligendo diffinitorius probibitus; conſultorius permittitur.num.6.*
4 *Papa,an poſſit concedere auctoritatem Imperatori, ſibi eligendi ſucceſſores.*

QVAESTIO II.

An viuente Imperatore, poſſit eligi Rex Romanorum.

EX præcedenti quæſtione, hæc
alia ſuboriri videtur,an conceſ
ſo,quod vnus tantum debeat eſ
1 ſe Imperator † num eodem viuente, Rex Ro. apte ab Electoribus eligatur, confirmandus à
Pontifice:& inde in Imperatorem promouēdus,
poſt viuentis mortem. Dubitatio enim oriebatur
ex pręcedenti concluſione: quia vnus tantum Im
perator debeat eſſe. Item & illud videbatur obſtare, ſi quidem per talem electionem, uideretur induci votum captandæ mortis, & fieri conuentio,
2 de ſucceſsione viuentis † quæ odioſa eſſet, & ple-

ma triſtiſsimi, & periculoſiſsimi euentus: ac tanquàm contra bonos mores prohibita, vt in l.fi. C. de pac.vbi doꝰo. etiã iuramẽto interpoſito,illam non ualidante.c.non eſt obligatorium.de reg.iur. in 6.& per doꝰo.ibi,ubi referunt,non ualere conceſsionem præbendæ non vacantis, per tex.inter alia in c.2.de conceſ.præben.in.6. & quę tradunt doꝰ. in c.accedẽs,extra.de conceſ.pręben.pręſertimque præbendæ uacaturæ, hominis certi, ut per Salic.& Iaſ.in d.l.fi.prout uidetur poſſe argui ad caſum noſtrum: Et fortius uidetur urgere tex. in c.ſi quis Papa &.c.nullus.2.79. diſt.& c. bonæ.2.
3 & ibi per Abba.de electio.† ubi habetur, quòd tractatus deliberatorius, ſeu diffinitorius eſt omnino illicitus, ante mortem Papæ uel Prælati, de altero eligendo: uel ſi ſit aliter ambitioſus: conuentionalis: conditionalis: uel alio modo inhoneſtus. Sed tamen præmiſsis non obſtantibus, in hac.q.(licet alias ſcriptum uideatur in.c.in ſyno
4 do.63.diſt.† quòd ſolus Papa poteſt dare Imperatori poteſtatem eligendi ſibi ſucceſſorem, ut tenet Cardi.Alex.ibi, etiam ſi præiudicet electoribus: quia ex plenitudine poteſtatis hoc poſsit facere, & ex magna cauſa, de quo alibi dicendum erit: dicam tantum aduertendum quòd omiſſa plenitudine poteſtatis, non uidetur poſſe fieri fundamentum in d.c.in ſynodo. prout facit ibi Cardi.circa talem conceſsionem faciendam per Pontificem Imperatori, ita quòd poſsit ſibi eligere ſucceſſorẽ: tanquã hoc conceſſum ſit Ottoni, primo regi Theutonicorum: nam cum poſtea ſit diſpoſitum, de electoribus, per Gregorium Quintum in Germanos ſub Ottone tertio, ut infra dicetur.in §. ſeq.uerſ. Electio Regis Ro. ideo diſpo. d.c.in Synodo.non uidetur militare, quæ uidetur ſublata per poſteriorem ſubſequentem) exiſti-
5 mo inquam probabiliter dici poſſe † quòd electio Regis Ro. poteſt fieri ab electoribus,& confirmari: abſque corona tamen à Pontifice, uiuente ẽt Imperatore, in hoc tamen conſentiente: quæ electio, tantum habebit effectum poſt mortem Imperatoris iam conſtituti: Et primo moueor, quia omnia permiſſa ſunt, quæ expreſſe non prohibentur, l. nec non. §. quod eius inquit. ff.ex qui. ca.maio. l.j.§.1.ff.de teſta. ſed non uidetur aliquo iure prohiberi talis electio, quia licet duo eſſe prohibeantur Imperatores, ut ſupra: nihilominus non prohibetur, quin uiuo Imperatore, poſsit aliquis in Regem Roma. eligi, cum is tunc abſolute non poſsit cenſeri ut Imperator, ut alias dictũ eſt: ergo ceſſant obiecta in pcedenti.q.cum non idẽ ſint Imperator, & Rex Ro.Secundo moueor ex tex.d.c.uenerabilem,de electio.ubi vr̃ diſpoſitũ,quòd poſsit fieri electio pluriũ, uel ſaltim duorum in Reges, uiuente ipſo Imperatore, ut in eo.tex.innuitur facta,iuncta glo.& ſecundum caſus poſitionẽ,in perſona Federici,electi Regis Ro. filij Henrici Imperatoris, qui uti pater uiuens hoc procurauerat:& alias ſimilis oſtenditur electio Pipini Caroli Magni filij: & declaratio per Pontificem,in Regem Italiæ,& una facta eius inunctio cum patre:& inde prædefuncto Pipino,idem Carolus Ludouicum unicum uirilis ſtirpis filium, conſortẽ Imperij dixit, ſecundũ Plati.in uita Leonis. 111. Pontificis: & refert M. Antonius Sabellicus in.8.Enneade lib.8.& a talibus exemplis autenticis uidetur argui poſſe concludenter,ut no.in d.c.uenerabilẽ.Ant.But.col.3. & 4. & ita uerum, & obſeruari dicit Bald. de Vbal. de pace conſt. §.diuina. prout recentioribus temporibus obſeruatum eſt in Maximiliano Imperatore: quem pater Fridericus,Tertius Imperator, octauo antequam moreretur anno, Cæſarem deſignandum, curauerat,ut tradit Baptiſta Egnatius lib.3.Rom. Principum,in uita utriuſque eorum: hoc idem teſtante Sabellico Enneade.10.lib.8.anno Salutis. 1484.Tertio moueor, quia licet prohibita ſit pa-
6 ctio de ſucceſsione uiuentis ut ſupra † nihilominus hoc non prohibetur,conſentiẽte eo, de cuius ſucceſsione tractatur,& perdurante in eo conſenſu,uſque ad mortem, ut eſt tex.in d.l.fi.ubi tranſeunt communiter ſcribentes.C.de pac.& Imo.& Abb.in d.c.uenerabilem. colu.fin.ſic in ſimili uidetur dicendum, nã conſentiente Imperatore tali electioni,illa recte fiet. Dici etiam poſſet,ut uidetur ſentire Innocen.in d.c.uenerabilem, quòd non uidetur militare diſpoſitio d.l.fin.ad caſum noſtrum,oppoſitiue:quia nullus eſt hæres, qui paciſcatur ſuper ſucceſsione Imperatoris,ſed electores ipſi,& Pontifex Max.uidentur hoc modo,conſentiente eo, uelle prouidere: Nec his etiam obſtabunt dicta in d.c. bonæ. cum alijs iuribus, ſupra adductis; quia reſpon.licet tractatus diffinitorius ſit omnino illicitus, nihilominus hoc non procedit in hoc caſu, quia conſultorius uidetur, ſecundum tex. in.c. ſi tranſitus. ubi Archid. cum glo.1.79.diſt. ſi ipſe Papa ſentiret & deliberaret de ſucceſſore ſuo, ſimul cum Cardinalibus fratribus ſuis, ut ſupra: & dicemus inf. lib. 2.c.1.§.2.q.2. quæ aſtipulari uidentur caſui noſtro, nec in eo uidetur uerſari aliqua conditio, uel ambitio: cum talis electio ſimpliciter fiat.Poteſt etiam alia ſolutio fieri ad. d. c.bonæ. cum, alijs iuribus, ut non obſtet argumentum ex eo, quia caſus electionis Pontificis eſt ualde diuerſus a noſtro, & ſic ab electione Regis Roma. & inde in Imperatorem promouendi, cum in Pontifice unica tantum electio fiat,& immediata:at in caſu noſtro, primo is eligitur, qui per electionem mediatam in regem, poſtea approbatur, in Imperatoremque coronatur, unde cum hæc ſint diuerſa, a diuerſis non arguitur nec fit illatio, iuribus uulgatis.

SVMMARIVM.

1 *Purpura prius conſules veſtiebantur, nunc Imperator.*

2 *Imperialia indumenta conceſſa Syluestro Papæ,& ſucceſſoribus per Conſtantinum.*

3 *Veſtes*

3 *Veſtes aurata, & ſerica, auro intexta, & tincta, conchilijs, vel murice, ſoli Principi conueniunt.*
4 *Imperatores adorati ſunt in purpura.*
5 *Plenitudo poteſtatis, ſignificatur pro pallium, in pontifice.*
Plenitudo poteſtatis, quæ dicatur. ibi.
6 *Liberum dicitur quid, tribus modis.*
7 *Princeps eſt in ſede libertatis.*

VESTIVM IMP. MYSTERIVM.

PVrpureo pallio, ſeu trabea, auro
intexta, amictus erat Impera-
1 tor. Purpura † enim prius con
ſules ueſtiebantur, nunc uero
Imperator, ſecundum glo. in l.
1. C. publi. lęti. uel conſu. nun-
cia. lib. 12. uel etiam Reges, ut per glo. in. l. 1. C.
nulli lice. in frę. lib. 11. Mart. Laud. in trac. de prin
2 cipibus. q. 37. † Indumenta tamen Imperialia,
uidentur conceſſa Silueſtro Pontifici, & ſucceſſo-
3 ribus, p Conſtantinũ, c. Cõſtantinus 96. diſt. † & di
cemus inf. §. 2. q. 2. ueſtes quoq; auratas, & ſericas,
intextas auro, uel tinctas muricis, uel cõchilij co-
lore (qui ſoli principi cõuenit) nemini licet habe-
re, ſub pęna capitali, & cõfiſcationis bonorũ, ut
habetur in tit. C. de ueſtibus oloberis, præſertim
in. l. 1. &. l. temperent. ubi Bar. & Io. de plate.
lib. 11. & in. l. j. C. quæ res uen. non poſ. & per
Franc. Luc. in tract. de priuileg. fiſ. in priui. 138. &
eo in honore, fuiſſe Purpuram apud Imperatores
4 legit, † ut in illa adoratos ſe ſępius oſtendant. l. re
ſtituendæ. C. de aduoca. diuer. iudicum. & in. l. fi.
C. qui mili. non poſ. lib. 12. unde inquit Marti-
neus Laudenſis, in trac. de principibus. q. 173.
Princeps adoratur, ſalutantur alij: & propterea
nullus debet genua flectere coram aliquo, quam
Principe, & Maieſtate regia. ut inf. §. 3. uerſ. ſexto-
decimo, & ad prædicta Bal. in rub. illa. C. quę res
uẽdi nõ poſ. tradit, nõ decere aliũ, tali panno pur
puræ eſſe indutum, niſi Principem ſedentem in
Maieſtate Imperiali, per d. l. 1. C. eo tit. & per Sa
lice. ibi. Sic ueſtium decore & magnificiẽtia, pręſ-
ſtaſſe Alex. Mag. ſ. refert Ariſt. in Epiſtola ad ip-
ſum ſcripta, ante Rhetoricam a cęteris homini-
bus. q̃ licet nõ obſeruentur de conſuetudine ſe-
cundum Bar. in d. l. 1. de ueſti. olobe. fiunt tamen
quandoque edicta prohibitoria ſimiliũ ueſtium:
ut prudenter in hoc Dominio Mediolani, hac
tempeſtate ſancitum eſt: & apud quaſdam alias
nationes Italiæ obſeruatur: facit, quia priuati non
debeut habere ſimilem ſellam, uel frænum, ſellæ,
uel fræno equi Principis, ſecundum. l. 1. C. nulli.
lice. in frę. & per Martin. Laud. in trac. de Princip.
q. 336. Ad propoſitum tamen noſtrum aduerten
dum eſt: nos non loqui, de eo Pallio quo utatur
5 Imperator, † quia per illud in eo ſignificetur, &
demonſtretur plenitudo poteſtatis, in quam aſ-
ſumptus ſit tẽporaliter, ſicut Pontifex Maximus
Spiritualiter: & in plenitudinem Eccleſiaſticę po-
teſtatis. c. nili, &. c. ad honorẽ, ubi Abbas de auct.
& uſu Pallij. Nã alij uocati ſunt in partẽ ſolicitudi
nis tantum; ut ibi. Sed loquimur de eo, quo utitur
etiam Laicus, cauſa honeſtatis, ut loquitur Abb.
in rub. de auct. & uſu pal. per. c. ſuſcepimus. de ho
micid. & adde. c. pen. de uita & honeſ. cl. de quo
primo dicemus inf. lib. 2. c. 1. §. 1. uerſ. pallium. &
c. 5. de Archiepiſcopis, nu. 5. & ſeq. Plenitudo au-
tem poteſtatis (ut hic dicere poſſumus) eſt arbi-
trij plenitudo, nulli neceſsitati ſubiecta, nulliſque
publici iuris regulis limitata. ut docet Bal. in. l. 2.
col. 7. uerſ. eſt aut plenitudo. C. de ſeru. & de aqua.
6 qui ad hoc propoſitum ponit † aliquid dici libe-
rum tribus modis: primo quod non cogitur. l. 3.
§. 1. ff. de arbit. ſecundo quod non corrigitur, l. fi-
deicommiſſ. §. quanquam. de leg. 3. Tertio quod
æqua lege libertatis feratur. l. item ſi unus. §.
ſi in duos, &. §. principaliter. de arbi. &. l. pen. ff.
7 manda. † unde in principe commemorat, eſſe ſe-
dem libertatis: qui poſsit præferre magis æquo,
minus æquum: & magis bono, minus bonum; pul-
chre allegando ad hæc Theologos differentes,
quando hoc procedat,

SVMMARIVM.

1 *Viſus, maxime ſenſus eſt.*
2 *Spectabilia, tractabilibus potiora ſunt.*
3 *Animę tres partes, Prudentia; Fortitudo; Temperantia; communesque harum omnium, Iuſtitia.*
4 *Virtutes quæ dicantur.*
5 *Imperatoris, & Principis vita, & oratio, ſubditis exemplo eſt.*
6 *Prudentia, propria virtus eſt Principis, cum qua ſimul inſunt omnes virtutes, & ſine ea homo non proprie bonus eſt.*
7 *Clementia, & manſuetudo, commendatur; maxime in Principe.*
8 *Imperator debet eſſe Religioſiſſimus; & caſtitatis amator.*
9 *Rex non eſt, niſi ſit ex ſeſe ſufficiens, & bonis omnibus antecellat; vt electio diuina cenſenda ſit.*

§. II. DE ORNATV ANIMI IMP. ELECTIONE.

VIRTVTES DECENTES IMP.

§. II. NOn ignorabam, ubi eſſet ha-
benda ratio eius ordinis, quo
gradatim, res quę libet recipit
ueram intelligentiam, & mo-
dum: Prius de ornatu animi
Imperatoris, diſſerẽdum fuiſ-
ſe: qui bonis moribus, & præclaris uirtutibus, emi-
care, & adeo excellere debetur in eius Maieſtatis
culmen, iure merito euocatus primo, & electus:
inde confirmatus, & coronatur, cẽſeri poſsit: con-
digna enim Electio, uti principium inſtitutæ rei,
præmit-

præmittenda erat, antequam Coronatio, & alia
ſupra enarrata, tanquam media, & finis quidam,
perquirerentur. Verum eum Phantaſtici templi,
1 ut iam dictum eſt, occurreret imago. † Viſus qui
maxime ſenſus eſt, teſte Philoſoph. lib. 3. c. 3. de
2 anima, eo uſq; raptus eſt, † quia ſpectabilia tracta-
bilibus potiora ſunt, ut ſcribit, idem Philoſoph.
lib. 2. c. 2. de generatione, & interitu: quòd ab eo
perculſus, p æpoſterii ordinem, reſpiciens inter
alia Imperatorium ſimulachrum, hac in re pro-
ſecutus ſummodica tamen (ut opinor) cum iactu-
ra. Nam ſi electi regis qualitas, & mores exarandi
erant, priuſquam vndequaque abſolutus Princeps,
per Coronationē, & alio modo, conſtitutus oſten-
deretur: hæc tamen etiam taliter ſe contingere ui-
debantur, ut quòd prius poſteriuſue poſitum eſſet
parui referre, cēſeri poſſet: præterquam quòd exi-
ſtimabam, quemcunque huiuſce templi omnium
Principum, Rectorum, & Iudicum, comprehen-
ſas formas quandoque inuiſentē, aſpicientemque
eodem ſenſu uiſus allectum, captumque: ſcire, in-
telligereue, prius peroptaſſe, quæ unaquæque ex-
trinſecus, in ornatu ſuo, præ ſe ferret ſpecie:
quam, quæ intus recondita cenſeri poſſunt, inue-
ſtigare. Sed ad rem accedamus: ornatumque ani-
mi Imperantis, quem in uirtutibus conſiſtere,
haud dubium eſt, diſcutiamus: Tres enim ſunt, ut
opinatur Plato, teſte Ariſt. in libello de uirtutibus,
3 partes animæ, † Prudentia. Fortitudo, ac manſue-
tudo. Temperantia, & cōtinentia: communesque
partium omnium harum, Iuſtitia, liberalitas, ac
Magnanimitas. Cæterosque huiuſmodi habitus
4 † animi, Virtutes appellat idem Philoſop. lib. pri-
mo Retho. c. 2. Virtute ſ a autem, optimum habi-
tum eſſe infert: a quo operatio perfecta, præſtan-
tiſsimum bonum ſit, lib. 2. Ethicorum. propterea
eum omnes homines, tū maxime Principem hæc
5 deceant, † Cuius uita, & oratio, ſubditis exemplo
ſit, ut Alex. Magno, ſcripſit Idē Ariſto. in Epiſtola,
ante Retho. ad eundem tranſmiſſam: & habetur
6 in. c. magnæ, de uoto, &. c. p̄cipue. 11. q. 3. † Pru-
dentia tamen, propria uirtus eſt Preſidentis, &
Principis, ſecundum Philoſop. lib. 3. politico. c. 3.
& facit. c. 1. 36. diſt. & l. unum ex fam. §. fi. ff. de
leg. 2. nec mirum: quia cum prudētia ſimul inſunt
omnes uirtutes, & ſine ea homo non proprie bo-
7 nus eſt: ut habetur Ethico. lib. 6. c. ultimo. † Com-
mendatur tamen maxime Manſuetudo & Cle-
mentia, in Principe: cum per humanitatem ſolam,
Dei ſeruetur imitatio, ut. l. fi. C. de donatio. inter
uir. & uxo. & per Bal. de ubal. de pace conſtan. in
princ. & Oldrad. conſ. 47. Vnde in marmoreis in-
ſcriptionibus, Romæ quandoque repertis. ut re-
fert Bartholomæus Marlianus, lib. 3. de antiquita-
tibus urbis Romę. Potentiſsima dos in Principe,
8 eſt liberalitas, & Clemētia. † Religioſiſsimus etiam
debet eſſe Imperator, ut dictum eſt ſupra in. §. 1.
uerſ. Inſpicere, & habetur in d. §. fi. & Caſtitatis
amator, ut in auth. de leno. ſed cum uirtutes om-
nes quę decent & uirum, & Principem rectum, in
præmiſsis comprehendatur: quorum multas enu-
merat Corſetus, in tracta. de poteſ. regia. in. 3. par-
te nu. 7. cum ſeq: in his quæ particularia ſunt, in
præſentiarum liceat quieſcere: alibi etenim diſcu-
tiemus particulatim, quæ a Principe obſeruanda,
riteque ſint adimplenda. His poſitis, repelluntur
profecto in Principe, uitia contraria: uidelicet
Imprudentia, ſeu ſtultitia: Iracundia, ac timiditas:
Intemperantia, ac incontinentia: Iniuſtitia, ac
auaritia, & puſillanimitas: & ſi quæ ſunt ſimi-
lia, de quibus habetur dicto libello de uirtuti-
bus: unde recte inquit idem Philoſoph. lib. 10.
9 Ethico. c. 10. † quòd Rex non eſt, niſi ſit ex ſe
ſe ſufficiens: & bonis omnibus antecellat: ſic
ut electio diuina cenſenda ſit: & præcepta Dei,
& ſpiritus ſanctus in electo ſint. c. ſi ergo. 8. q.
1. Et propterea cum omni ſtudio, & diligentia,
elaborandum, curandumque ſit ut omnibus uirtu-
tibus præſtans, præpollensque Princeps, eligatur:
Contingit tamen quandoque ut electus in Regem
Ro. ab Electoribus, reprobetur; aliquibus vitijs,
& criminibus, coinquinatus reus à Pontifice ma
ximo: Immo etiam Imperator inunctus, conſecra
tus, & coronatus quandoque aliqua grauiſsima cul
pa, & tranſgreſsione, ab eodem Pontifice deponi-
tur: a quibus omnibus cauere debet. Prius Ele-
ctionem de eo in Regem Ro. faciendam abſolua-
mus: cum iam Coronatus demonſtratus ſit: dicturi
mox de eius reprobatione, poſt electionem: & de-
inde de illius depoſitione poſt coronationem,
& aſſumptum abſolute Imperium.

SVMMARIVM.

1 *Imperatoris electio, quomodo antiquitus fieret; cum nunc, & ab anno. 1002. fiat per ſolos Germanos.*

2 *Electores Imperatoris tres Archiepiſcopi, Maguntinus, Treuerenſis, Colonienſis, qui ſcribæ dicantur. Quatuor laici Principes; Marchio Brandibur. Comes Palati. Dux Saxo. Rex Bohem.*

3 *Cæſar, & Rex Romanorum, ante; poſt autem, Imperator, & Auguſtus, Coronationem dicitur.*

Papa non poteſt ſupprimere poteſtatem electionariorum Imperatoris. ibi.

Imperator non poteſt, ſibi eligere ſucceſſorem. ibi.

Imperator aut Papa, non poteſt pecuniam errogare per Imperio conſequendo.

DE ELECTIONE, ET ELECTORIBUS, Regis Romanorum.

ELECTIO Regis Romanorum in
Imperatorem promouendi, ut-
cunque antiquitus is eligeretur,
non enim eſt ſatis conſtans opi
1 nio. † cum quandoque à ſenatu:
quandoque ab exercitu, & mi-
litibus, electi Imperatores dicantur: quandoque
ſucceſsione quadam, aliqui diuiſione partiti ſunt:
immo

immo & quandoque horum aliquis, proprijs vi-
ribus Imperium arripuit, ut de C. Iulio Cæſare,
ſæpe legitur: ſed præſertim apud Sueto.& M.Ant.
Sabellicum in 6. Enneade lib.7. & 8. & Aymarum
libr.4. Hiſto. iuris ciuilis. Fit impræſentiarum, &
continuo per ſolos Germanos Electores, ex ſan-
ctione, lata anno ſalutis.1002. per Gregorium,
teſte eodem Sabellico, Enneade nona li.2. qui in-
quit, parum compertum habere; fuerint ne tum
primum creati, qui Imperatorem deligerent, an
2 poſtea res inducta ſit. † Tres tamen Antiſtes, a
Blundo poſitos ſcribit: Maguntinum; Treueren-
ſem;& Aggrippinenſem; & cum his Brandibur-
genſem Marchionem: Comitem Palatinum: Du-
cem Saxoniæ: & Regem Bohemiæ: quorum tres
primi, ſortiantur ſcribarum nomina; unus Ger-
maniæ: alter Galliæ: tertius Italiæ: Brandiburgenſis
ſit quæſtor; Cómes Palatinus ſcutifer: Dux Sax. fe-
rat enſem: Rex Bohe. Pincerna ſit: Platina autem
in uita Pontificis, Gregorij. V. clarius tamen, ea-
dem uidetur commemorare, ultra Io. Bapt. Egna-
tium lib.3. Roma. Principum: uidelicet ſub eodem
tēpore, anno à Chriſti ortu, millesimo ac ſecūdo:
Gregorium quintum, max. Pontificem, cui ab Ot-
tone tertio Imperante, reſtituta fuerat ſedes Apo-
ſtolica, a qua pulſus fuerat, Creſcentio auctore,
Ioanne adulterino Pontifice, Luminibus priuato,
ut diutius apud germanos ſumma poteſtas Impe-
3 rij remaneret, ſtatuiſſe, electionem Principis. † qui
Cæſar, & Romanorum Rex appellatus, tū demum
Imperator & Auguſtus haberetur, ſi eum Ro. Pon
tifex confirmaſſet, ut ſupra. q.3. Quodque Impera
torum nullus, hæreditariam dignitatem uendica-
ret, Francis hæc iniquo animo ferētibus. Eligendi
autem auctoritatem, primo habuiſſe Archiepiſco-
pum Maguntinum, Germaniæ: Treuerenſem Gal-
liæ: Archiepiſcopum (non Agrippinenſem, ut Sa
bellicus ſcribit) ſed Colonienſem, Italiæ nomine.
Hic (ut ait) additi quattuor principes, Marchio
Brandiburgenſis, Camerarius, non autem quæ-
ſtor: Comes Palatinus, nō Scutifer, ſed qui Dapes:
Dux Saxoniæ, q enſem fert. & inde Rex Bohemiæ;
q pincerna ſit Imperatoris. De hac electione, idē
fere in omnibus, uidetur ſentire gloſſ. pe. in. c. ad
Apoſtolicæ. de ſenten. & re iud. in 6. hos uer-
ſus explicans:

Maguntinenſis, Treuerenſis, Colonienſis;
Atque Palatinus Dapifer; Dux portitor enſis;
Marchio præpoſitus cameræ; Pincerna Bohe-
mus: & hos.

Electores præcipua dignitate pollere, tradit
Barbatia in tract. de præſtant. Card. in.1. q.1. par-
tis. num.41. & 47. vnde Abb. in d.c. venerabilem.
per illum tex. in prin. de electio. paucis uerbis tra-
dit: quòd electio Imperatoris ſpectat ad Princi-
pes Germanos: tres Prælatos: & quattuor Laicos;
prout de iure, & antiqua conſuetudine, electionē
ſpectare, in eò tex. exprimitur: Ad eoſdemq; Prin
cipes certosque ſpectare implicite, ſcribitur in
cle. Romani. de iureiu. circa prin. & meminit Bal.
in margarita ſua, in uer. annus, & Corneus d. cōſil.
1. uol.3. & conſil. 177. uol.1. quæ etiam conſtare
uidentur omnium conſenſu, nullo uel minimo
diſsidio intercedente. Nec hic omitto, id quod
colligit not. Martin. Laud. in tract. de princip. q.
515. Papam non poſſe ſupprimere poteſtatē ele-
ctionariorum Imperatoris, per no. in d.c. ad Apo
ſtolicæ. & Bal. in. d.c. uenerabilem, quæ nunc non
diſcutio: id tantum dicam, electionem hanc uide-
ri de iure poſitiuo inductam: quod ſine cauſa poſ-
ſit idem tollere. ut inf. §.4. uerſi. 3. immo ubi talis
electio de iure diuino eſſet, etiam cum cauſa, eam
tollere poſſet, ut eo. §. uerſi. Quinto. & inf. lib.2.
c.1. §.4. uerſic. Decimo. Ex præmiſsis itaque, non
poſſe Imperatorem ſibi eligere ſucceſſorem, clare
demonſtratur: quæ comprobantur, per dicta Bal.
de pace conſt. in uer. diuina uocatione. nume. 43.
& Martin. ubi ſupra. q.78. qui in regnis, aliter eſſe
dicit. Sic de rebus Imperij eum teſtari non poſſe
dicemus inf. §.4. uerſ. Trigeſimo. nume. 1. Fuerat
tamen aliquando conceſſum Carolo Magno, &
Ottoni primo per Adrianum, & Leonem Pont. fa-
cultas ſibi eligendi ſucceſſorem, & Pontificem. c.
Adrianus. & c. in ſynodo. 63. diſt. ubi glo. & Arch.
& Card. & per Martin. Land. in d. trac. quæſt. 3. qui
dicit hodie ſecus eſſe: de quibus quo ad ea, quæ
ad Pontificem pertinent, dicemus inf. lib.2. c.1. §.
2. uerſic.1. & q.2. ſed cum ex hac electione, pluri-
mæ dubitationes ſuboriantur: quæ fere neceſſa-
riam requirant diſcuſsionem: ad eas, per quæſtio-
nes quadam cognatione ſe magis complectētes,
accedamus. Illud notandum commemorando: ut
iniuſte agere dicatur, qui pro Imperio, uel Papatu
conſequendo, pecuniam præbet. Marti. Laud. in
tract. de princip. q.241.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, ſiue Rex Ro. Germanus eligitur; quod habuit initium, a Carolo Magno, cum Inſignys Imperatorijs; anno ſalu. 801. non ab Ottone primo.*

2 *Imperij tranſlatio, in Germanos facta, ob indefenſam Eccleſiam & infidelitates Græcorum.*

QVAESTIO. I.

CVIAS SIT ELIGENDVS, REX Romanorum.

GERMANVS natione, Cæſar, & Rex Romanorum eligitur; ut eſt tex. in d. c. uenerabilem, de electio. ibi, in perſonam magnifici Caroli, a Græcis tranſtulit in Germanos, Romanū Imperium ſedes Apoſtolica: & hoc idem ibi tenent ſcribentes omnes: Quo circa Abb. inquit, quòd ex quo ēt paſsiue, non tantum actiue, vt ſupra proximo dictum eſt articulo, fuit facta tranſlatio in Germanos:

nos: de alia natione non poterit eligi: quicquid in
contrarium ſenſerint. Cardi.& alij, allegat etiã ad
hoc.c.in die, de conſecratio.diſt.5. ſed an alterius
nationis eligi poſſit, videbimus inf.in.3.q. Electio
autem Caroli magni, & per eũ tranſlatio Imperij
in Germanos cũ antea e cœlo dari crederetur, ad
arbitrium Apoſtolicæ ſedis, facta fuit cũ inſignijs
Imperatorijs, per Leonẽ tertium, Pontificem maxi
mum, anno ſalutis octigenteſimo primo, ut de hoc
tempore teſtatur Sabellicus lib. 8.in fin.& lib.9.in
prin. 8. Enncadis; Bapt. tamen Egnatius, libr. 3.
Ro. Principum, in uita Caroli Magni, & Platina in
uita Leonis tertij, de 800. tm̃ anno exprimunt,
cum glo. in d.c.uenerabilẽ, de.776.tantum depo-
nat, in uer.tranſtulit; ſed hæc inter eos, modica eſt
contrauerſia; Verum ex eo maius exorit diſsidium;
quod affirmare uidetur Sabellicus, ab Ottone, pri-
mo (dum de eo loquitur) Germanorum Imperiũ,
ſumpſiſſe Originem, anno ſalutis, noningenteſimo
ſexageſimo ſecundo; apud eosque ad hæc uſque tẽ
pora, per quinque ætates, & amplius durare, tra-
dit, quod & Bapt.Egnat.d.li.3.in uita primi Otho
nis, ſequitur; Verũtñ decipiuntur hi Hiſtorici
ſcriptores: quia Imperiũ in Germanis, habuit ori-
ginem a Carolo magno, non autem ab Othone,
ut ſupra probatum fuit, & latius dicam infra prox.
q.3. ſicque per centeſimum, & ſexageſimum circi-
ter annũ, Imperium in Germanis, ante Othonẽ, or
2 tum habuiſſe, propius uero eſt. † Taliſq; in eos tran
ſlatio, eã de cauſa ſecuta eſt: q̃a indefenſa eccleſia
viſa eſt: & inde ob infidelitates nõ paucas Græco-
rũ, ut legitur in. c. Adrianus. 63. diſt.& per dictos
Hiſtoricos ubi ſupra, & per Corn.conſ. 312. col.4.
uol. 1.ultra glo.in d.c.uenerabilem.de electio. in
uer.tranſtulit.& Marti.Laud.in tract. de principi-
bus, q. 24.

SVMMARIVM.

1 *Populus Roma.in ſenatum, reip. curam deduxit.*
2 *Principi datum eſt ius, vt quicquid conſtituiſſet, ra-
tum eſſet.*
3 *Papa, & iudex eccleſiaſticus de ſpectantibus ad ius
temporale, non ſe intromittit.*
4 *Imperij poteſtas, Ante Pontificatum Petri, nõ erat
penes Pontifices: ſed fuit data Petro, ut iure poſiti
uo, & Diuino conſtat.15.18.*
5 *Temporalis Poteſtas, Spirituali ſubijcitur.*
6 *Conſtantinus Imperator, tenens equi Pontificis fre-
num, ſtratoris officium prębuit: ibi quis ſit Steditor.*
7 *Imperium dependet ab eccleſia.*
8 *Papa transfert Imperium, de gente in gentem, appro
bat, & deponit.*
9 *Imperium eſt a Deo, mediate, & ſubordinate.*
10 *Conſtantinus recognouit ſuperioritatem eccleſiæ, &
Pontifici Romam, & plura alia, dono dedit.*
11 *Imperator Terrenus, non debet habere poteſtatem,
vbi principatus ſacerdotum, & Chriſtianæ Religio
nis caput conſtitutum eſt a Deo.*
12 *Ludouicus Imperator, iterum Romam, & alia do-
nauit papa.*
13 *Ius canonicum ſeruatur, ubi clarum eſt; & aliquid
eſt obſcurum iu. ciuili.*
14 *Ius canonicum, ſupplet ius ciuile, & econuerſo.*
16 *Rex erit unus omnibus Imperaus: unde dicitur, fa-
ciam eos gentem vnam.*
*Imperium transfertur, de gente in gentem, propter
iniuſtitias;*
17 *Chriſto data fuit omnis poteſtas, in Cælo, & in Terra.*
*Chriſtus Petro interroganti, Domine quo vadis? re-
ſpondit, Romam, iterum crucifigi.*
19 *Pluralitas principatuum, non eſt bona.*
Entia nolunt male diſponi. ibid.

QVAESTIO. II.

QVOMODO PAPA POTVERIT transferre Imperium, & Electionem, Regis Romanorum, in Germanos.

ISTA quæſtio, ex illis, redditur du
bia: q̃a ut ſupra dictum eſt, quan
doq; Imperium arreptum fuit,
propria auctoritate: ut de Cæſa-
re legitur. quandoque quadam
quaſi ſucceſsione delatum eſt:
ut primo de Octauio, ab ipſo Cæſare, inſtituto hæ
rede, in familiam, nomenque adoptato: & ab ipſo
inde ſucceſsiue Imperante, pariter inſtitutus Ty-
berius, Senatu præcante, Imperium ſuſcepit: quod
futurum, annunciauit quandoq; Octauius Augu-
ſtus, ut refert Sueto. Aliquando militum, & exerci-
tus nixu, & ſtudio, Imperatores ſunt ſalutati: ac-
quieſcente ſenatu: uel præ timore, non reclaman-
te, ſecundum eundem Sueto. & Aymarum, & Sa-
bellicum, quod innuit.d.glo.pen.in.d. c. ad Apo-
ſtolicæ.& Alex.conſ.xi.nume.10.uol.7. per text.
in.c.legimus.93.diſt.& in.l.2.§. poſtea, uſque ad.
§.poſt originem.ff.de orig.iur. in qua tamen.l.nõ
probatur, quòd milites, uel exercitus, eligerent Im
1 peratorem: † Sed recte ad hoc propoſitum dicitur,
a populo in ſenatum, curam reip.deductã; ut quic
2 quid conſtituiſſet, obſeruaretur: † Deinde conſti-
tuto Principe, datum eſt ius: ut quod cõſtitutũ eſ-
ſet, ratũ eſſet, cũ nõ oẽs ꝓuincias, proinde regere
poterat Senatus: neceſſeq; eſſet reip. per unum cõ-
ſuli, quod & probatur per.l.1.in prin.ff.de conſti.
prin. ubi lege Regia, quę de Imperio lata eſt, Popu
lus ei, & in eum Principem, oẽm ſuam poteſtatem,
& Imperiũ cõceſsit, ut per Cor. cõſ.177.vol.1.&
in.l.1.ff.de offi.præfe.pręto.dicit, regimẽta reip.
perpetuo ad Imperatores trãſlata; quibus ſtãtibus
videt, cũ Imperiũ fuerit penes Romanos, ꝙ eius
trãſlatio, ſimul cũ electione, fuerit facta a Papa nõ
3 habente poteſtatẽ, nec facultatem † cũ Princeps ec
cleſiaſticus, de ſpectãtibus ad ius tẽporale aliorũ,
non debet ſe intromittere, ut no.max.per Ant. de
Butrio in d.c.uenerabilem.de electio: & prout ſu-
pradictũ eſt, Imperator iura Pontificis, nec Ponti-
fex iura Imperatoris, dẽt uſurpare. d. c. cum ad ue

rũ.96.diſt.unde nemo dat,qđ nõ hẽt.l.traditio.ff.
de acq. re dóm. Cõquieſcere nihilominus ꝑmiſſa
poſſe exiſtimo, & illis occurro, duplici fundamen
to vel eorũ altero: Nã aut uolumus cõſiderare ius
poſitiuum,aut ius diuinũ: Secundũ ius poſitiuũ,re
ſpicienda ſunt duo tempora: Tempus ante Chriſti
aduẽtum:& tp̃s poſt eius aduẽtum. In primo tpe,
procedunt recitata cõtraria: nec enim ex hoc iure,
4 cautũ eſſe poſſe, aliquo modo dicendum eſt.† Cũ
nondum Pontificatus in Petro cõſtitutus eſſet) in
pontifice fuiſſe poteſtatem aliquam Imperij, &
illius electionis: in ſecundo uero tempore ex-
preſſum uidetur, quòd Petro æternæ vitæ claui-
gero, Deus, & Chriſtus, terreni ſimul & cœ-
leſtis Imperij iura commiſit, ut in hæc verba ſcri-
bitur in dict. cap. 1. &. 2. diſtin. 22. & expreſ-
ſius (præſeruato tamen iure Regis Franciæ, ſicut
prius erat, ut in. cap. meruit. in extrauag. de pri-
uileg.) habetur per Bonif. Octauium, in extra-
uag. de maio. & obed. cap. 1. fuiſſe commiſſam
eidem Petro, & eius ſucceſſoribus, præſertim per
illa uerba: Paſce oues meas: Conuerte gladium
tuum in uaginam. Quodcunque ligaueris ſuper
terram, erit ligatum & in cœlo: Ecce duo gladij,
& cæ. utriuſque gladij poteſtatem, ſcilicet ſpiritua
lis, & temporalis: adeo vt gladius eſſet ſub gladio:
5 & temporalis auctoritas, ſpirituali ſubijceret pote
ſtati: ita quod ſuperioritas, ẽt quo ad temporalia,
eſſet apud Papã: ut uidetur diſpoſuiſſe, etiã Impera
tor Conſtantinus, qui anno ſalutis, trecenteſimo
trigeſimo nono imperabat, ut apud Platinam in ui
ta Silueſtri: & habetur in. c. Conſtantinus. 96. diſt.
quod non ſolum uerbis, ſed etiã facto, illam ſupe-
6 rioritatem uoluit demonſtrare: † cum ſe tenentis
frenum equi Pontificis pro reuerentia Beati Petri,
ſtratoris officium exhibuiſſe atteſtetur; Strator au
tem appellatur, qui præſidet ſtabulo principis, ſe-
cundum Martin. Laud. in tract. de offic. dom.
quæſt. 128. Sicque huic opin. inhæret Abba. in.
1. ſua. quæſt. poſt conſilia. nume. 4. & ante eum
Bart. in. l. 1. §. præſides. ff. de requi. reis, &
7 in extrauag. ad repri. in uer. totius, † dum fir-
mat, Imperium dependere ab eccleſia, contra
Dantem, in ſua Monarchia: quem, inquit, hac
de cauſa, poſt mortem fuiſſe damnatum hære-
ſis & Bart. ſequitur Abba. in dict. cap. uenerabi-
* lem. dicens communem * opin. & in. cap. no-
uit. de iudic. col. 4. ubi Felin. & Decius, atte-
* ſtantur communem * pariter opin. canouiſtarum,
cum Abba. declarando tamen poteſtatem tem-
poralem eſſe penes Papam, quoad habitum,
non quo ad actum & exercitium, quicquid alias
ſecundum Decium, ubi ſupra, Ludouicus Im-
perator ex conſtit. ſua diſpoſuerit, ut quicun-
que affirmauiſſet, a Papa eſſe Imperium: priua-
retur omnibus priuilegijs Imperialibus: & reus
eſſet criminis læſæ maieſtatis: quam conſtit. ad
literam poſitam, tradit per Alberic. in. l. bene a
Zenone. C. de quadr. præſcrip. & idem tenet
Martin. Laud. in tract. de princip. quæſt. 496. &
506. & Cardin. Alexan. in. cap. cum ad uerum.
96. diſtin. col. pen. ubi late diſſerit, in ſuperio-
ribus, de ſuperioritate Papæ. idem ſent. idem
Cardin. in. cap quoniam, cum glo. x. diſt. ubi com
* memorat, hanc eſſe magis communem, * opi. & ibi
8 infert, ſicut Abba. hinc eſſe † quòd Papa transfert
Imperium, de gente in gentem, confirmat, appro
bat, reprobat, coronat, & inungit Imperatorem, &
propter demerita, ſeu crimina ſua, cum deponit, d.
c. uenerabilẽ. &. c. ad Apoſtolicæ, de re iud. in. 6.
cle. Romani, de iureiu. & eãdem opi. tenet Hippo.
Marſilius in. l. fin. nume. 148. ff. de iuriſd. om. iud.
9 & Oldrad. meus, conſi. 180. col. 3. inquiens † Im-
periũ eſſe a deo, non immediate, ſed per debitam,
& alternam emanationem, a uicario Chriſti: per il
la dicta Apoſtoli ad Ro. 13. cap. non eſt poteſtas,
niſi a Deo: ſtatim ſubdendo, quæ autẽ ſunt, a Deo
ordinata ſunt, atque ſic Imperium eſſe a Deo, ut a
cauſa prima, non tollit ordinem, quem habet eius
uicarius, tanquam cauſa ſecunda: quaſi quoddam
agens inſtrumentale. idem tenet Abb. conſil. 82.
col. 2. uol. 1. Alex. conſ. 24. in fi. uol. 5. & Abb. in
1. q. poſt conſilia ſua. nu. 4. &. 5. Thomas de regi.
prin. lib. 3. c. 18. &. 19. qui inquit, quòd Imperium
tantum durabit in Germanis, quantum Rom. ec-
cleſia expediens iudicauerit: Corroborantur præ-
miſſa ex conſt. Conſtantini Magni Imperatoris, re
dacta in corpus iuris, in d. c. Cõſtantinus. 96. diſt.
qui dictam ſuperioritatem recognoſcendo in ec-
10 cleſia, quarta die ſui Baptiſmi † priuilegio cõceſ-
ſit Ro. ecc. Silueſtroque Pontifici, & Petri ſucceſſo-
ribus: & dono tradidit Palatiũ Imperij lateranen
ſe; Diadema, uidelicet coronam capitis: Phrigiũ:
Purpuream Chlamidem. Tunicam Coccineam, &
omnia Imperialia indumenta, & Sceptra, & or-
namenta. Reuerendiſsimis uero Clericis, id eſt,
Cardinalibus, ut ibi exponit Cardin. Rom. eccle-
ſiæ ſeruientibus, illud culmen ſingularis poten-
tiæ: cuius ampliſſimus ſenatus gloria adornatus
erat idest, eos, patritios & Conſules, efficiens:
nec nõ & cæteris dignitatibus Imperialibus, pro-
mulgans eos decorari: inde & ipſam urbẽ Romæ,
etiam omnes Italiæ, ſiue occidentalium regionũ,
prouincias, loca, & ciuitates, conceſsit permā-
nendas, Romanæ eccleſiæ, uſque in finem
11 mundi. † Iuſtum non exiſtimans, vt vbi princi-
patus ſacerdotum, & Chriſtianæ religionis ca-
put, ab Imperatore cœleſti, conſtitutum eſſet,
illhic Imperator terrenus haberet poteſtatem:
ut etiam omnia fere eadem ſcripta ſunt in cap.
fundata. §. nẽ autem. de electio. in. 6. Qua de
re, fruſtra dubitatur per Alciat. libr. 6. parer-
gon. iur. cap. 19. an talis Donatio facta ſit:
quod Laure. ual. dicitur negare: atque ipſe
ſubdit Conſtantinum nunquam laboraſſe lepra:
12 † & deinde iterum Ludouicus Imperator, &
idem Rex Francorum, Caroli Magni filius, Ro-
manam ciuitatem, cum ducatu ſuo, & cun-
ctis ciuitatibus, caſtellis, oppidis, ac uillis, in
Tuſciæ partibus, conceſsit, & confirmauit, Petro,
&

& Paſcali, eius uicario, & ſucceſſoribus eius: prout
hi tenuerant, ad illa uſque tempora, in poteſta-
te & ditione ſua, ut legitur in. cap. ego Ludo-
uicus. 63. diſt. quam autem conceſſionem, uti do
nationem validam dicit Bart. per plura: & in-
ter alia per gloſſ. l. 1. ff. de offic. præfec. ur. in
prima Con. tit. col. pen. & alibi: & eſt glo. in d. c.
ego Ludouicus, & per Bal. & Salice. de uo. cod. fa-
ci. col. 3. & per Bal. in. l. pen. per illum tex. C. de bo
nis quę lib. Alex. poſt Imo. in rub. ff. de uer. obliga.
col. 2. Abba. in. c. per uenerabilem. per illum text.
qui filij ſint legi. col. 3. & per alia iura: quibus, &
determinationi eccleſiæ ſtandum eſſe atteſta-
tur: licet legiſtæ de ualiditate huius donationis
✠ diſputent: & hanc eſſe cõmunem *opi. uidetur idem
Abbas dixiſſe in. c. intellecto. col. 1. de iureiur. &
Cardi. Alex. in. d. c. Conſtantinus, col. 2. cum rela-
tis per eum idem tenet etiam Ant. Roſel. in tract.
de potes. Imp. ac papæ. §. & his, car. 16. ubi dicit,
quod contrarium aſſerere, non uidetur longe eſſe
ab hęreſi; ut & per Abb. ſind. conſ. 82. facit. c. 2. 22.
diſt. idẽ tenet Pau. de Caſ. cõſ. 95. 74. conſ. 4. incip.
quia fruſtra, & Alex. cõſ. 24. col. pen. uol. 5. Et eo
maxime iſta alienatio uidetur ualida: quia potius
dicitur relaxatio, reſignatio, & reſtitutio quædam
rerum facta eccleſiæ, quam Donatio: ut tradunt
aliqui prædictorum ſcribentium, qui pariter præ-
ſcriptionem, omni caſu militare, etiam affirmant;
Quicquid igitur ſenſerit glo. contraria cum alijs
docto. paucioribus numero, ĩ auth. quomodo op.
epiſ. circ. Prin. hęc opi. omiſsis diſputationibus,
oĩno tenẽda eſt: quã inter multa fundamẽta alio-
13 rũ unico tantum proſequor argumento, † q̃ quan
do de iure ciuili aliquid eſt obſcurum, & indeter-
minatum, clarum uero de iure canonico: illud ſer
uatur. etiã in foro ſæculari. tex. eſt in. c. fi. de prę-
ſcriptio. cum ibi no. per docto. & in. c. 1. & 2. de
ope. no. nunciati. Iaſ. in. l. cohæredi, §. cum filiæ. ff.
14 de uulg. & pupil. col. 3. † nam ius Canonicum ſup
plet ius ciuile, & econtra. c. ſine adiutorio. x. diſt.
ſed in caſu nr̃o, per memorata iura canonica, ubi
ciuilia ſint obſcura, clariſsime hæc quæſtio deter-
minatur, ergo illis ſtandum eſt. ex quibus patet.
15 † Pontificem ex iure poſitiuo, habuiſſe auctorita-
tem transferendi Imperium, & electionem Impe-
ratoris, retenta approbatione: cum in eum ſit tran
ſlata omnis potentia, & ſuperioritas. Conſideran-
do uero ius diuinum, hoc idem, & fortius uide-
tur concludendum: nam ex quo ſcriptum eſt, ut
alias dixi, Ezechielis. cap. 37. Faciam eos gentem
16 unam, † & erit unus Rex, omnibus Imperans: &
non erunt ultrà duæ gentes: nec diuidentur am-
plius in duo regna: ex quo etiam a Deo Saul fa-
ctus eſt Rex, inunctus per manum Samuelis, ſuper
hæreditatem ſuam, ut legitur Regnm. 1. c. x. & in-
de dictum eſt, transfertur Regnum, a gente in gen
tem, propter iniuſtitias, ut in. c. x. eccleſiaſtici, &
c. ſi de rebus. 23. q. 7. & Oldrad. conſ. 72. & 69. &
per Marti. Laud. in tract. de principibus. q. 155. ui
detur, & dicitur iſtud Regnum, iſta unica gens, &
17 iſte Rex, figuratus in Chriſto, † cui data eſt omnis
poteſtas in cœlo & in terra, ſecundum Matth. c.
ult. & factum eſt unum ouile, & unus Paſtor: ut eſt
in Ioanne. c. x. Hanc uero poteſtatem, Chriſtus uo
luit transferre in Petrum & eius ſucceſſores: quan
do locutus eſt in illa uerba; tu es Petrus, & ſuper
hanc petram ædificabo eccleſiam meam, tibi da-
bo claues Regni cœlorum; quodcunque ligaueris
ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcun-
que ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœ-
lis; teſte Mattheo, ca. 16. & alibi Ioannis. c. 21. ei-
dem Petro dixiſſe ſcribitur, Paſce agnos meos, pa-
ſce oues meas, & poſitis duobus gladijs, dixit, ſa-
tis eſt: ut in Luca. c. 22. Iuſsitque eundem Petrum,
conuertere Gladium ſuum in uaginam, ut in Mat
thæo ca. 26. quaſi prohiberet, non habitum ſed
exercitium gladij temporalis: locum quoque ele-
git Chriſtus, in quo Petrus conceſſam poteſtatem
exerceret: cum ipſe extra urbem fugiens, obuium
Chriſtum interpellauit, per ea uerba, Domine
quo uadis? qui reſpondit: Venio Romam iterum
crucifigi: quæ cum Petrus ad inconſtantiam ſuam,
& confuſionem, obiecta dijudicaret: protinus Ro
mam, & ad locum ipſum reuerſus eſt: ut legitur
apud Platinam, in uita B. Petri, & in Breuiario,
in oratione. S. Proceſsiani, & Martiniani, & per
Oldrad. conſ. 85. in prin. & conſ. 62. col. 2. & re-
cepta ſunt in iure in. c. per uenerabilem, nerſ. cum
enim, qui filij ſint legi. ſuperiora autem recepta
ſunt in. d. cap. 1. in extrauag. de maio. & obed. &
in. cap. quodcunque ligaueris. 24. quæſt. 1. & alibi
frequenter, & dicemus inf. li. 2. §. 1. in uerſ. claues.
18 in. c. 1. Vnde omni iure affirmandum eſt, † potuiſ-
ſe Pontificem, transferre Imperium & electio-
nem, in Germanos, uti a gente in gentem,
retenta approbatione: maxima tamen ex cauſa: ut
in d. c. uenerabilem. ubi Abb. col. 2. de electio. &
per eundem, cõſ. 82. col. 2. uol. 1. Hiſque omnibus
recte conuenire uidentur, ſingulariter dicta per
Bald. in. l. cunctos populos, col. 1. C. de ſum.
trin. quæ ſequitur Abba. in d. c. uenerabilem. col.
5. ubi habetur, quòd Imperium intelligitur tripli
citer eſſe a Deo. Primo permiſsiue, pp bonum
19 uniuerſale. † quia entia nolunt male diſponi: nec
bonum eſt pluralitas principatuum, ut iam di-
ctum eſt. Secundo approbatiue, quia Chriſtus ap-
probauit Imperium, per illa uerba, Reddatis quæ
ſunt Cæſaris, Cæſari; quæ Dei, Deo. Tertio
formaliter, & effectiue, quia poſt Deum, eſt Im
perator Apoſtolicus, immediatus: qui hoc appro-
bat per d. cap. uenerabilem. datur enim etiam for-
ma ab eo, quæ forma dat eſſe rei. Ariſt. 7. lib.
Metaphis. ubi & libr. 8. comm. l. Iulianus. §. ſi quis
rem. ff. ad ad exhib.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, alterius nationis, quam Germaniæ eli-
gi non poteſt, & nu. 4. 5. 8. 16.*
2 *Imperatores plures fuerunt, diuerſarum nationum.*

3 *Reges Franciæ, non poſſunt eligi in Imperatores.* 8.16.17.
4 *Imperium in Germanos, fuit tranſlatum, actiue, & paſſiue.*
5 *Imperij tranſlatio in Germanos, fuit facta paſſiue, anno ſalutis.*800.*vel.*801.*Actiue.*1002.
6 *Electio de certo gremio facienda, aliter facta nõ tenet.*
7 *Otho, primus Germanorum Imperator, non recte dicitur.*15.
9 *Francorum nomen, tota Gallia vagatum.*
10 *Franconia, Germaniæ Regio.*
11 *Carolus Magnus, a Pipino Auſtraſiorũ Rege proceſſit.*
12 *Pipinus creatur Rex Franciæ,* 757. *Salutis anno.*
13 *Carolus Magnus, Germanus cenſendus.*
14 *Germaniæ, & Galliæ fines.*
18 *Deſcendentes per lineam fœmininam, dicuntur eſſe de genere illius, a quo originem ducunt.*
19 *Patriæ origo, non conſeruatur in deſcendentibus natis ex nupta in alia prouincia.*
Filius ſequitur originem patris, & propriam. ibi.
20 *Origo aui, vel alterius, vltra paternam non obſeruatur, alias oporteret quærere agrum Damaſcenum, vbi Adam natus eſt.*
21 *Imperator, Rex & Imperator Romanus appellandus eſt.*

QVAESTIO. III.

AN ALIVS, QVAM NATIONE Germanus, poſſit eligi Rex Romanorum.

STANTE memorata tranſlatione
Imperij, & Electionis in Germanos,
ſucceſsiue dubitare contingit,
1 † an poſsit fieri electio
de alio Rege, uel principe alterius
nationis, ſeu Prouinciæ; &
2 ſaltem Reges Francorum. † Imperatores enim plures
fuerunt, origine externarum, & Barbararum nationum,
& pariter diuerſarum: ut de Alexãdro, Mameæ
filio traditur, qui Sirus fuerit: Maximinus patre
& matre Barbarus: Decius Pannonius; Dioclitianus
in Dalmatia ortus: Theodoſius genere fuit
Hiſpanus, ut apud Aymarum lib.4. hiſtor. Iuris Ciuilis,
& alios iã dictos hiſtoricos, ſcriptum eſt: Poſt
uero Carolum, Frãcorum Regẽ, Ludouicus filius,
& ei Ludouico, Lotharius; inde alter Ludouicus,
& Carolus Caluus, & Ludouicus Balbus; & Carolus
Craſſus, & Arnulphus, Imperium obtinuerunt:
quod poſtea anno ſalutis. 962. primus Otho. a Io.
Pontifice, corona donatus ſuſcepit: ut apud Sabellicum
lib. 2. nonæ Enneadis, & Io. Bapt. Egnatium
lib. 3. Ro. Principum, legitur: & de Carolo
Magno, & Ludouico regibus Francorum, eiſdem
& Imperatoribus, habetur in d. c. uenerabilem. de
electio. &. c. ego Ludouicus. 63. diſt. &. c. ſecundum.
23. q. 8. & de Othone primo innuitur in. c. in
ſinodo, &. c. tibi domino. 63. diſt. & per Martin.
Laud. in trac. de principibus. q. 435. Hinc notat
gl. fi. per tex. ibi in d. c. ego Ludouicus, Imperium
prius Francorum fuiſſe, ſed quod poſtea, illud
Theutonici uirtutibus promeruerunt: idem dicit
Marti. Laud. d. trac. q. 86. & propterea uidetur dicere
Bal. in d. c. uenerabilem. col. 3. per illum tex.
quem ſequitur Marti. ubi ſupra. q. 174. quòd licet
de alijs nationibus, quam de Alemania, nõ poſsit
3 eligi Imperator, † tamen Reges Franciæ, poſſunt
eligi; quia Carolus tantæ familiæ Princeps, Alemanus
fuit, & hic eius poſteri, ſunt Alemani: Immo
ſecundum aliquos docto. in d. c. uenerabilem, ut
refert Abbas ibi col. 5. & uidetur ſenſiſſe Cardi.
Zaba. ibidem: & Io. de Imo. & alibi, aliqui recctiores
dixerunt, non probari iure: quòd ex ſola natione
Germanorum, debeat eligi Imperator: ſed
ipſe contrarium tenet, ut dictum eſt ſupra; & ut
inquit, non ſolum actiue, quo ad eligentes, ſed
paſsiue etiam, quo ad eligendum, fuit trãſlatum
Imperium in Germanos: ut dicit probari in tex.
eius. c. uenerabilem, ibi, quę Ro. Imperium, in perſonam
magnifici Caroli, *a Græcis tranſtulit in Germanos*,
& in. c. in die, de conſecratio. diſt. 5. Certe
in hoc articulo magna uidetur inconſtantia inter
docto. uario etenim modo locuti ſunt: Difficultas
tamen omnis huiuſce quæſtionis, uidetur maxime
pendere ex diſpoſitione d. c. uenerabilem:
Nam ſi actiue tantum, electio fuiſſet tranſlata in
Germanos, facillime dici poſſet, non eſſe ablatam
poteſtatem electoribus eligendi alterius nationis
Principem: & præcipue Gallum: quia non uidetur
appoſita aliqua lex, uel pactio in hoc: ſiue reſpiciamus
hiſtoricos, ſiue leges, & canones: cum ſimpliciter
deſignati uiderẽtur Electores: qui eligere
deberent, ut ſupra ſcripſimus, in. §. ſecundo, uerſ.
electio. unde ſuccederet illud uulgatum, quod
permiſſa omnia ſint, quæ expreſſe non prohibentur,
l. nec non. §. quod eis. ff. quibus ex ca. maio.
ubi glo. Si autem ẽt paſsiue, tunc maior inſurgit
difficultas: quia poſita uidetur lex, a qua non licet
diſcedere, niſi ex cauſa; cum Pontifex potuerit in
ea tranſlatione, ſtatuere quicquid uoluerit, ex auctoritate
ſibi conceſſa, ut ſupra in. q. proxima ex-
4 ponitur: Quid eſt igitur tenendum; † Ego teneo
cum opi. Abba. ut tam actiue, quam paſsiue, fuerit
tranſlatum Imperium in Germanos: ita quòd ex
ſola natione Germanica, debeat fieri electio: & in
primo caſu, res procedit abſque dubio; In ſecunda
uidetur probari ſatis clare, præſertim in d. c. uenerabilẽ,
in dictis uerbis, quæ Imperium, in perſonã
magnifici Caroli, *a Græcis tranſtulit, in Germanos*,
iuncto eo magis tex. in d. c. in die. nã ſecundum Abba.
paſsiue in ipſum Carolum, & Germanos, fuit
facta tranſlatio; alias ſi actiue tantum textus dixiſſet,
in perſonas illorum Principum: & ultra Abb. &
eum ſequentes: conſiderãdum exiſtimo, ꝙ tranſlatio
Imperij, primo paſsiue fuit facta, in Carolum,
& Germanos, per multa tempora, ante tranſlatio-
5 nem actiuam, † cum illa ſub anno ſalutis. 800. uel
801. (licet glo. in d. c. uenerabilem, in ver. tranſtulit,
anno Dñi ſeptingenteſimo, ſeptuageſimo ſexto
trãſlationẽ factã, in Carolũ cõmemoret: q elapſis
poſt hoc qndecim annis, coronatus ſit a Leone. 3.
Pontifice)

Pōtifice) iſta aūt, 1003, celebrata fuerit; ut in hoc,
§. ſupra dixi uerſic. Electio. q. 1. quapp cū ex diſtin
ctione temporis, poſsimus concordare ſcripturas,
ſecundum glo. in. l. apud antiquos, C. de furtis, di-
cta tranſlatio taliter diuerſo tempore facta, decla-
ratur, & confirmatur, per Innocentium Pontifi-
cem, anno ſalutis, 1214. rite facta; ut de eo tem-
pore, teſtatur Platina, in uita Innocentij tertij: &
de utraque loquitur, ut claret in eo. c. uenerabilē;
cum primo de iure eligendi ſpectante ad princi-
pes Alemaniȩ dicitur. Secūdo dicitur de ſede Apo
ſtolica: quæ in Germanos tranſtulit Imperium, in
perſonam Caroli: unde ultra declarationem Abb.
hæc dici poſſunt, aperte & diſtincte expreſſa, in
eo. c. cum nec aliter poſsint interpretari, cum fue-
rint diuerſis temporibus, inducta: & diuerſo, & po
ſteriore tempore recenſita, & comprobata; adeo
ut uideantur reſpicere, natiōnē Germanorum tan
tū: dato etiā quod Carolus fuiſſet Gallus, nō Ger-
manus: ut ibi p Abba. cuius dicta cōprobari poſ-
ſe uidentur, ex concluſione iuris, quam habet: qđ
attendimus id, cuius contemplatione aliquid agi-
tur. l. fideicōmiſſa. §. interdū de leg. 3. l. 4. §. fi. ff. de
lib. leg. Bar. in. l. 1. col. 7. C. de ſac. ec. at in d. c. ue
nerabiliem, ex illis uerbis, in perſonam Caroli, a
Græcis tranſtulit in Germanos, uidetur facta talis
tranſlatio, mediante perſona Caroli, contempla-
tione Germanorum, de ſede Apoſtolica bene me
ritorum; cum illā tutati ſint, Græci uero male me-
riti, indefenſam reliquerint; ergo cū in Germanis
tantū, & eorū contemplatione, hoc fuerit expreſ-
ſum, huic ſtandum eſt. & ad præmiſſa facit conclu
6 ſio, † quòd electio, de certo Gremio facienda, ali
ter facta non ualet, ut tenuit Petrus a Biaxio, in di
rectorio electionum. c. 4. primæ partis: per tex.
in pragmati. tit. de electio. uer. nō derogādo: Qua
de re ex his, non uidentur recte ſenſiſſe dicentes
iure non probari: quòd ex ſola natione Germano
rum, eligatur Imperator: cum nec Bal. nec Marti.
ſupra allegati, aliter ſentiant, licet affirmēt, quod
Reges Franciæ, tanquam Alemani, & poſteri Caro
li magni, poſsint eligi, de quo in proximis dice-
mus: Nunc etenim obiectum illud primo diſſolui-
tur, quòd aliqui Imperatores fuerint aliarum na-
tionum: quia dicimus id contigiſſe, ante Carolum
magnum: & ante ſuperinde editos canones, qui
ſunt obſeruandi: & ideo amplius non eſt dubitan-
7 dum: Nec repugnat etiam † ſi primus Otho, dici-
tur etiā primus Germanorum principum: quaſi Ca
rolus arguendus ſit, non germanus, ſed Gallus: qa
hoc non probat iure: quamuis Marti. Laud. proba
ri affirmet per text. in d. c. in Synodo, qui potius
probat contrarium, iuncta maxime glo. ibi in ver.
primo, quæ exponit, ideſt, primo Othoni: non pri-
mo Regi Theutonicorum: & omnino oēs tenent
in d. c. uenerabilem, & alibi, Carolum fuiſſe Ger-
manū: unde cum præceſſerit Othonem, is non pōt
appellari primus Imperator Germanus. Proinde
accedendo ad ſolutionem præmiſſorum, & an fal-
8 tem ratione propaginis: eo quia † Reges Franciæ,

poſsint dici poſteri Caroli magni, & cōſequenter
uti Germani eligi poſsint: arbitror operæpretiū
fore in primis inueſtigare, quid ſenſerint Hiſtori-
ci auctores, de Genere, & Stemmate Regum Gal-
liæ, ſeu francorū; M. Antonius Sabellicus in. 8. En-
neade lib. 1. uidetur referre Francos, Rhenū traoſ-
greſſos, multo ferocius quam unquā antea, Galliā
Ductu Clodionis, alias Clodouei, & Meronci in-
uaſiſſe: anno ſalutis quinquageſimo, ac quadringen
teſimo; & Aurilienſium, & Pariſiorum terrā occu
9 paſſe, ibiq; ſedes fixiſſe, indeque † auctum Franco-
rū nomen, proceſſu tēporis, totā Galliā: & ita con
tigiſſe, ut quicquid terrarū inter Rhenum & Pyre-
neos montes Iacet, intra Iurā, & Iubenam, Occea
numque, in Franciæ propemodū nomē abierit: cū
tamen (ut idem Sabellicus teſtatur, eadem Ennea-
10 de, lib. 8.) † Franconia ſit Germaniæ regio, unde
Frācorum Reges, & Regni nobiliſsimi Origo pri
ma eſt, tradit etiā Sabellicus. eadē Ennead. li. 7. In
de poſtea per aliqua tempora, Theodoricū, fran-
corum Regē, a Pipino Auſtriæ; ſeu Auſtraſiorum
Rege, bis prælio uictum, Regni adminiſtrationē,
11 uictori permiſiſſe, † a quo Carolus Magnus, & lon
ga Regum Series proceſſerit: quod etiam refert
Platina, in uita Sergij Pontificis; ſed & alter Pipi-
nus, filius Caroli Martelli, primi Pipini nepos, &
Caroli Magni pater, ut eodem li. 8. per Sabellicum
ſcribitur: moderatus eſt, francorū rebus, ut pater.
Chelderico regnū tenente: cuius amentiā, pertæſi
Primores Regni, Regis appellatione Chelderico
adempta, Zacharia prius cōſulto tunc tēporis Pon
12 tifice, † Pipinū Regem creāt, anno ſalutis. 753. ut
hæc canonizata ſunt in. c. alius. 15. q. 6. & dicemus
infra q. 6. quæ Platina, in uita Zachariȩ, atteſtatur,
per hȩc uerba, Ex maiore namque domus, qui poſt
Regē ſummus erat Magiſtratus, apud Frācos, reges
Franciæ deinceps, a Pipino Secundo, eiuſdemque
familia originem habuere: Ex hoc itaque Carolus
magnus progenitus, & recitati prodierūt Reges, &
Imperatores, ut pariter tradit Baptiſ. Egnaticius
li. 3. Roma. principū. ita ut uſque ad Arnulphū, Ca
roli Craſsi nepotem, p annos circiter centum, ſit p
Frācos Imperatū, teſte Sabellico Enneade. 9. li. 1.
& Platina ī uita Stephani quinti Pōtificis, & Egna
tio ut ſupra, licet Blundus dicat Arnulphum, ob-
ſcuris ortum natalibus, referēte Sabellico ibi: Poſt
hos Otho primus, & alij Germani Principes; Im-
perium ad hæc uſque tempora tenuerunt, ut ſupra
dictum eſt: & idcirco ex his ſic præmiſſis, elicitur:
ſiue reſpiciamus Clodouei ſucceſsionem: qui na-
tione Francus fuit, & per conſequens Germanus:
13 ſiue Pipini Regis Auſtraſij, † a quo origo Caroli
magni rectius deducitur, † ipſum Carolum Mag.
Germanum eſſendum eſſe: clarum enim uidetur,
Auſtriā, Germaniȩ eſſe partē: cū ultra Rhenū ſita
14 ſit. † At Germania ſtatim trans Rhenum ortū ha-
beat: ab illius fere fontis initio, ut tradit Strabo de
ſitu orbis, li. 1. & 7. in prin. quoad in pelagus infun
dit, Getarum Genti cōtermina: & q in duo ſpatia,
ab Albino Fluuio diuiditur, Gallia uero, ut ſupra

nu.10.codē Rheni ambitu, inter ipſum Fluuiū : &
Pyreneos mōtes:atq; Occeanū,ac Mōtes Geben-
nā & Iurā terminetur,ut idē Strabo li.4.in prin. &
plenius li.4 naturalis hiſtoriæ,Plynius ſcribit:pro-
pe hæc Sebaſt. Munſterus. li.3.Coſmograph. uni-
uerſalis de Germania.ſub rub.qn̄,& qūo, Imperiū
fuerit ad German.trāſlatū:Carolū Magnū,Germa
nū affirmat, aliter cōtendentibus Gallis : quemq;
Aquiſgrani, & Ingelhemiæ,habitaſſe, immo & ini,
bi natu,q̄ patria ēt ſua ſit,cōmemoret : licet aliqui
Feuxinu, locū eius natiuitatis,ſigr ēt.cēſendi & pa
riter Germani ſunt Imperatores alij ab eo deſcen
dētes,eodē iure,& origine,uſque Arnulphū,idque
eo magis eſt ſentiendū, quia eiſdē in locis diſſerūt
Hiſtorici,Saxonū,Suucuorū, & Auſtraſiorū, eiuſ-
dēq, Germaniæ alias nationes,ſub ditione ſua ha-
buiſſe hos Imperatores : & maxime tēpeſtate ſua,
Carolus Mag.unde ſi & Rex Galliæ, & Frācorū di-
ctus eſt, ēt a Gallia taliter appellata ; uel ſi libuerit
eū a Frāconia: ſic Regē nūcupare:nō ideo erit, vel
minus erit dicendū,originis ſuæ,ſibi ob hoc immu
tatū nomē, adeo vt cū ſuis, Germanus non dicat :
non enim Carolus ut Galliarum Rex , ſed ut Ger-
manus electus,& coronatus eſt Imperator,cū ſuc
ceſſoribus ſuis. Vnde patebit, ſemꝑ ab ipſo Caro-
lo,licet Gallorum Rege,perſeueraſſe tamen Impe
15 rium in Germanos, † non autē a primo Othone
incœpiſſe,ut uidentur decepti hiſtorici,& propte-
rea cum nunq̄ incæperint eſſe aliqui Galli Impera
tores,non poſſunt dici deſijſſe,qa priuatio præſup
ponit habitum.l.decem,cum lim.ff.de uer.obliga.
Sicque uidentur etiam erraſſe aliqui Iuris interpre
tes,tenentes ꝙ Imperium fuerit apud Gallos, uel
eorum Reges,uel poſſe conſiſtere,cum penes illos
nunquam fuerit:ſed quod plus eſt,exiſtimo auda-
cter dici poſſe,licet cōcederetur, quandoque Im-
perium fuiſſe apud Gallos,Nihilominus poſt editā
6 diſpoſitionem dicti.c.uenerabilem,†nullo modo
potuiſſe Imperium reſidere in alia natione, quàm
Germana,quia ibi caſus legis eſt clarus, ideo nul-
la poteſt contingere dubitatio, l. ancillæ,cum glo.
ubi Bar.C.de furtis.Nec his obſtat tex.cum glo. in
d.c.ego Ludouicus,quia fit ſolutio,ut licet ibi di-
catur, Ludouicum Frācorum Regem, Imperatorē
eſſe, Regesque Francorum, ſuos ſucceſſores appel
laſſe,talis appellatio poſſet cenſeri facta reſpecti-
ue , & habita relatione ad propriam Francorum
originem,ex Franconia prouenientem;nō autem
ad illā,quæ ab euentu dicta eſt Francia,cum prius
Gallia nuncuparetur,ut hoc pacto ſubſequatur Ca
rolum,Ludouicus,uti Imperator Germanus, non
aūt ut Imperator Gallus , ut ſupra declaratū eſt.
vel & ſecundo dicī pōt, dato quod in eo tex.intel-
ligendum ſit,de Regibus Frācorum,& ſic proprie
Gallorum non tamen innuit ille text. ut noluerit
intelligere,& diſponere,Reges Gallorum eſſe Im
peratores:ſed bene innuit,ad Reges Frāciæ ſucceſ
ſores Ludouici , legatos per Pontificem creatum ,
mittendos,qui pacem conſocient , qui ſimul con-
uenire poſſunt : ꝙ pax , & fœdus iniri poſsit cum
Regibus Franciæ, per Pontificem, licet illi Reges
Imperatores non exiſterent. & hæc ſ. luito uide-
tur elici ex illis uerbis, Reges ſucceſſores nr̄os,qa
dixiſſet, Imperatores ſucceſſores nr̄os: ubi uoluiſ
ſet itelligere, per eoſdē Reges Galliæ, uino etiam
Imperatores Franciæ ſignificari. Tertio reſponde
ri poteſt,dato quam Ludouicus,Imperator Gallo
rum poſſet cenſeri,cum alijs ſuis ſucceſſoribus, de
quibus ſupra,nihilominus ex quo declaratum eſt,
maxime in.d.c.uenerabilem.electionem,& actiue
& paſsiue,ad Germanos pertinere,ceſſare uidetur
omnis difficultas oppoſita de tex. cum glo.in d.c.
ego Ludouicus.quia poſtea huic decretali, per il-
lam ſit derogatum,a Pontifice habente auctorita
tem,ut abunde ſupradictum eſt. Quæ etiam præ-
ſcripta affirmari poſſunt,ut expreſſe dicit tex.in d.
c. uenerabilem .
17 His diſcuſsis,ſupereſt ut declaremus,† An Reges
Franciæ,tanquam poſteri Caroli magni,eligi poſ
ſint.Et certe ſecundum præmiſſa,in quibus dicitur
genus Caroli magni defeciſſe in ꝑſona Arnulphi ,
uel in Ludouico Lotharij filio,Regnumq; deueniſ
ſe ad Vgonē cognomento Capitiū : a Regibusq;
ad Duces,rē aliquandiu tranſlatam,auctore Sabel
lico,Enneade nona,li.2.non uidet̄ poſſe dici,fini-
to genere Caroli,amplius ſupereſſe aliquē,qui poſ
ſit eligi : Ex hoc etiā uidet̄ quieſcere obiectum , ex
doctri. Bal.& cū ſequētiū:ꝙ Reges Frāciæ poſsint
eligi Imperatores, quia poſteri Caroli ſint Alema
ni:qa hoc eſt falſum,nulloque probatur iure : Nō
obſtant etiā ea q̄ aliqui cōmentari uoluerūt, ut. ſ.
Rex Franciæ capax ſit,eo qa licet ſit finitū Genus
Caroli,ex linea maſculina, ex latere tn̄ fœminino
deſcendāt Reges Franciæ,ꝑut dicit Io.le Cirier in
trac.de primogenitura.li.2.q.12.uerſ.ſed hic, alle
gando ita tenere Bal. in d.c.uenerabilē ; Nā rūd.
Bal.ibi hoc nō dicere;& ubi hoc diceret,non pro-
batur tn̄ ab eo,uel alibi,hoc dictū:& licet dicat in.
c. nouit.de Iudicijs , ꝙ Rex Frāciæ Ludouicus (ut
opinor,ut Platinæ credimus i uita Inno.3.Pōtificis)
de genere Caroli deſcēderit,tn̄ in dicto tex. nō ex
primit, ut de Carolo magno uoluerit intelligere ;
Præterea quis etiā de eo intellexiſſet : nō tn̄ genus
fœmininū expreſsit, ut intelligere uelle uident Ho
ſti.& alij Docto.in d.c.nouit;non.n.genus maſcu
linū potuit ibi intelligi cōprehenſum;ex quo iā di
ctū eſt,in ſuperioribus,id defeciſſe ; nec hoc negāt
Hoſti.& alij Docto.& ideo ne verba illa in. d.c.no
uit;uidelicet de cuius genere Rex ipſe noſcitur de
ſcendiſſe,uideātur ſuperflua:debēt referri, non ad
genus aliqđ Caroli,quiſquis is fuerit, aut maſculi-
nū, aut fœmininū;ſed ad genus , id eſt,ad Genealo-
giā,& ſeriē Regū:quaſi dicat ille tex.quòd Rex ille
ſit,de Regibus Franciæ,ꝑut & Rex Frāciæ, fuit Ca
rolus:& huic expoſitioni videt̄ aſtipulari tex. in d.
c.ego Ludouicus.62.diſt.dū dixit Reges Franciæ,
ſucceſſores ſuos,nulla habita mētione alicuius ge
neris:cū tn̄ extra genus Ludouici,& ante eū, Caro
li magni,pr̄is deinceps fuerint,multi Reges,q poſ
ſunt dici ſucceſſores:immo & qnq; res trāſlata eſt
ad du-

ad duces, p longa tẽpora, quæ interceſſerunt, inter
Carolum prędictum, & Ludouicum, de quo loqui
tur tex. in d. c. nouit: adeo ut ſupputari poſsint, in-
terceſsiſſe anni, circiter quadringenti, & quattuor-
decim, ut ſupra demõſtratũ eſt. ex quo vr̃ ex hoc ẽt
difficillime agi poſſe à genere maſculino, ſiue fę
minino dicti Caroli. Sed ulterius ſuppoſito, ꝙ Re-
ges oẽs Franciæ, ad hæc uſq; tpa, poſsint cenſeri de
genere Caroli Magni, ex latere fœminino: adhuc
tñ dicendu eſt, ea de cauſa non poſſe ipſos Reges
eligi ad imperiu, quia illa concluſio, per quã mo-
18 uentur doct. tenentes hanc partẽ, † uidelicet quia
deſcendentes per lineã fœmininã, dicant eſſe de ge
nere illius, a quo originem ducit ipſa mulier, non
vr̃ militare in caſu nr̃o, etiã ſi in ſe eſſet uera, & ma
gis approbata. cum tñ docto. in hoc uaria, & cõtra-
ria ſenſerint, ut per eos in d. c. nouit; Nã licet con
cederet, ꝙ per mulierẽ nuptã in aliena familia, re-
tineat tñ genus & familia eius, per progenitos, &
deſcendẽtes ab ipſa, ut vñr locuti docto. & Io. Le-
19 cirier ubi ſupra: † tñ, ſi mulier nupta eſt in alie-
na prouincia, & natione, nou retinetur tunc, nec
conſeruari po. eſt in ſucceſſoribus origo, & ciuili-
tas patrię, & pꝛuinciæ illius, extra quã mulier nupta
fuerit, de qua tractatur. quia cãpano patre, matre
Puteolana natus, campanus eſt, tex. eſt, in l. 1. ff. ad
municipa. clarus & apertus: Filius enim ſequi-
tur originem patris, & propriam, d. l. 1. cum glo.
& l. aſſumptio. §. filius, cum glo. ubi Bar. co. tit. &
l. 3. C. de municipibus & orig. lib. 10. adeo ut nulla
iu his immutatio fieri poſsit, ut in dictis iuribus, &
Io. de Plat. d. l. 3. & 4. & per Soci. conſ. 35. nu. 7.
uol. 1: Sed cum ex linea fęminina, Reges deſcen-
dentes a Carolo, in Gallia; a Gallo nati omnino
cenſendi ſunt: quia ſi in Germania nati, a Germano
eſſent: non contingeret altercatio, de eorum ele-
ctione: quia tunc abſque dubio illa procederet. Se-
quentes igitur propriam originem, aut paternam,
Reges Franciæ, ſeu Galliæ, taliter progeniti, Galli
iudicandi erunt, nõ autem Germani: immo etiam
taliter progeniti, ubi quoque concederetur pro-
gnatio eorum ex latere maſculino, omnino Galli
20 exiſtimandi eſſent, † quia ultra originem pater-
nã, non datur origo aui, uel ulterius obſeruanda:
quia deficit; alioquin oporteret nos quærere ubi
Adam natus fuit, ſcilicet Agrum Damaſcenum:
niſi tamen nepotes nati ſint, auo, uel proauo ſu-
perſtitibus, ut per glo. & Bar. in d. §. filius, & per
Io. de Plat. in d. l. 3. & Alex. con. 16. col. 3. uol. 5. &
p Pet. Antib. in tract. de mun. & hon. in. j. par. nu.
7. quapropter hoc pacto incapaces, ad imperium
eligi non poterunt, Reges Franciæ. Stante hac
concluſione, & illa de qua in pręcedenti. q. 2. ut ſu-
pra, quòd Papa potuerit transferre Imperium de
gente in gentem: & ſic in Germanos: exiſtimo te-
21 nendũ, ut omni caſu tamẽ † taliter electus debeat
appellari, & cenſeri Rex, & Imperator Romanus,
per tex. in cle. 1. §. porro, & pluries in ea cle. de iu-
reiur. tangitur, & in dict. cap. uenerabilem. §. 1. de
electíon.

SVMMARIVM.

1 *Electores Regis Rom. citandi ſunt, alias contemptus vnius, plus officit quam multorum contradictio: electioque irritatur.*
2 *Electio Regis Ro. nulla eſt, vbi non adſint duæ partes, trium electorum.*
3 *Electoribus monitis, & negligentibus eligere, in termino pręfixo, Papa prouidet, cui electio deuoluitur.*
4 *Electio Regis Ro. a maiori parte, valida eſt, licet in electione Papæ, duæ partes requirantur.*
5 *Electione, a maiori parte non ſuccedente, electores Regis Ro. variare poſſunt.*
6 *Electio Regis Ro. vbi ſit in pari diſcordia, Papa gratificatur cui vult.*
7 *Electis duobus Regibus Ro. in diſcordia, vterque adminiſtrat, donec Papa alterum approbet.*
8 *Electores poſſunt eligere vnũ ex ſe ipſis: & ſe ipſos.*
9 *Electione vnius in Regem Roma. facta, quando alius eligi poſſit.*
10 *Electus Rex Ro. poteſt renũciare electioni ſuæ, Electoribus, vel Papæ.*

QVAESTIO. IIII.

Quõ ſe habeant electores, in electione Regis Rom.

OBlatis perſonis eligendis, ad ele-
ctionem procedunt Electores,
conuocati omnes ad hoc, ut
actum, ſimul omnes etiam ex-
1 pediant † alias cõtemptus vnius
tantum, & non legitime citati,
plus officit, quam multorum contradictio, pro-
pter defectum formæ: adeo ut ſi electio non ſit
nulla ipſo iure, ueniat tamen irritanda, ſecundum
tex. in d. c. uenerabilem: & in. c. bonæ. ubi utro-
bique Abb. col. 3. de electio. & Ant. de But. ibi. 13.
2 no. & per Oldrad. conſ. 64. † Nulla tamen alias
eſſet electio, ubi non adeſſent duæ partes ex tribus
ſecundum Abb. ibi per no. in. l. nulli & l. plane. ff.
quòd cuiuſque uni. no. Non eſt tamen ad electio-
nem faciendam, aliquod tempus præfixum a iu-
rę, electoribus: uerum admoniti, & pręfixo eis ter-
mino a Papa, infra quem eligere debeant, ſi non
uoluerunt, uel non potuerunt eligere, poſt ad-
3 monitionem, & expectationem, † poteſtas pro-
uidendi deuoluitur ad Papam: ne ſedes Apo-
ſtolica careat defenſore & aduocato, ſine ſua
culpa, iuxta text. in d. c. uenerabilem, & ibi per
Abba. col. 3. & 4. & Bal. ibi col. 5. ubi alij do-
cto. & in l. bene a Zenone. per eundem Bal. col.
fi. C. de quad. præſ. & per Marti. Laud. de princi-
pib. q. 555. & Iaſ. in l. ſi pecuniam. num. 15. ff. de
cond. ca. da. & gloſſ. in c. ad Apoſtolicæ. in uer. illi
4 autem, de re iudi. in 6. † In electione vero Impe-
ratoris facienda, præualet quicquid fit a maiori
parte electorũ, nec requiritur oĩum conſenſus, nec
duæ partes eorũ, ſicut in electione Papæ, ſed ſuffi-
cit maior pars, ut cõmuniter contingit, in alijs ele-
ctionibus

ctionibus prelatorũ.per c.licet eo.tit.ut formaliter
dicit Abb.eo.c.uenerabilẽ.col.4.per illum text.&
5 Ant.de But.ibi d.not.13.Et ubi in aliquem,maior
pars electorũ,non cõſenſerit, poſſunt ante admo-
nitionẽ electores uariare, & accedere ad nomina-
tionẽ alterius: ſicut obſeruatur,in electione Papæ,
ut no.in d.c.licet.eo.ti.& ita in eodẽ.c.uenerabilẽ.
tradit Abb.d.col.3.& Bal.col.5.q refert idẽ tenere
Io.And.ꝙ ſi in diſcordia perſeuerẽt, poſt tps præ-
6 fixũ,negotium deuoluit ad Papã ut ſupra.† Tñ ſi di
ſcordãt in pari numero,cum merita eligentium, &
electorũ paria ſint, põt ipſe Papa fauere, & grati-
ficari, cui uoluerit, ut in d.c.uenerabilẽ.cũ glo.in
uer.fauere,& per Abba.ibi.col.6.& Bald.col.4.&
7 Ant.de Butr. † Et duobus electis, in diſcordia,
vterq; adminiſtrat,ut Rex,& oẽm Imperij iuriſdi-
ctionẽ exercet,donec per Papã alterius electio fue
rit approbata ſm gl.in cl.1.in uer. Regis. de iure-
iur.per diſpoſitionẽ quarundã Literarũ, ut ibi dr̃,
emanatarũ,ex regiſtris Inno. III. Põtificis,ſuper
negotio diſcordię electionis,de qua loquit̃ d.c.ue
8 nerabilẽ †& recitatã concluſionẽ,& idẽ proſequi-
tur Paris Puteus in tract. de duello §. mortuo.col.
1.lib.5. allegãdo Oldrad.95.22. & 23. & locutus
eſt Abb.in d.c.uenerabilẽ in fi.de electio. ſic ut ua
liditas geſtorum, dependeat à futuro euẽtu ibi per
eos.& per Marti.Laud.in trac.de princip.q.6. Ele
ctio ẽt unius electorum ualet. quia poſſunt elige-
re unũ ex ſe ipſis,tex.vr̃ in l.plane,ex quo hoc col-
ligit Bal.ibi in prima lec.ff. ꝙ cuiuſque uni no. ſe-
quitur Io. de Anna. in c. fin.colum.2.de ſortileg.
quos pariter refert Ioan.Lecirier. in tract. de pri-
mogeniti. q.12. lib.2.colum.pen. Et electus hoc
caſu uidetur connumerandus, & computandus
inter eligentes: & numero eligentium: ita ut ſe
ipſum elegiſſe dicatur, vt uidetur ſenſiſſe Abb.in
c.licet.col.pen.& c.cum in iure, col.3. de electio.
& conſ.25. in 2.parte,qui tunc uidetur dixiſſe ta-
lem electionem ualere,quando non ſumus in caſu
in quo non eſt neceſſario ſeruanda forma. c.quia
propter,de electio.nt puta in electione epiſcopi,
uel prælati regularis, per cuius mortem, remanet
eccleſia uiduata: ſed immo fit electio, cunctis au-
dientibus: cum tunc non oriatur electio a ſe, nec
ſit Ambitioſus electus, & ita quod uox electi con
ſtituat maiorẽ partẽ:uel ſi proceſſum eſt per uiam
ſcrutinij priuati, licẽt quis à principio non poſ-
ſit conſentire in ſe ipſum: dicit, ſi taliter electus
ab æquali parte conſenſiſſet in ſcrutinio priuato
in alium, qui non eſt electus a maiori parte: quòd
poſſet recedere, facta publicatione, ab alia nomi-
natione, & conſentire electioni de ſe factæ: & con
ſentiendo augere numerum, quia ex quo neceſſa-
rio non eſt ſeruanda forma.d.c.quia propter, põt
augeri numerus per acceſſum, ſicut ſeruatur in ele
ctione Imperatoris iuxta no.in c.uenerabilem, &
in electione Papæ, ut in.c.licet,eo. tit.& ita tradit
Abb.uoluiſſe glo.in d.c.cum in iure & eſſe de men
te Io.And.in reg.in toto.de reg.iur.in 6. in mercu
rialibus. Nec ab his diſſentiunt Ant.de But.& Bal.
in d.c.cum in iure, & ideo inquit Butri.ibi,col.pe.
quòd ſecundum Io.And.debent eſſe cauti, qui ſpe
rant eligi,ut conſentiant in tales quos non ſit ue-
riſimile eligi debere, & ſic in minori parte, ut ab
ea poſſint reſilire, quia non poſſent recedere a ma
iori parte, & mihi uidetur, pro præmiſſorum cor-
roboratione,eſſe tex.in l.ſi conſul.de adoptio. de
quibus meminit Bal.in d.c.cum in iure.col.2.& ut
ad propoſitum, uidetur dicere Iaſ.in l. cum filio
nu.12.col.5.de leg.1. conſenſus electi, computa-
bitur in numero eligentium, per dict.text.no.in c.
cum in iure.cum glo.de electio: & iuxta prædi-
cta, videtur ſentire Ant.Roſel.in tract. de poteſ.
Imp.ac pap.§. ſecundum, nume.31. allegat tamen
quandam extrauag. Innoc.4. quam dicit diſpo-
nere, Vocem electi in duabus partibus non cõpu-
tari, ſed eã extrauagan.non inuenio in libro meo.

Verum facta per Electores electione alicuius
9 † an alia electione, alium in Regem eligere poſ-
ſint, dubitari põt:pro cuius dubij ſolutione, exiſti
mo dici poſſe, prout magiſtraliter tradit Abba.
in.c.conſiderauimus,& latius in.c.auditis.per illa
iura,de electio: quod ubi prima electio facta ab
eiſdem electoribus,eſt euidenter nulla, & eligen-
tes non ſint priuati poteſtate eligendi, tunc ualet
ſecunda electio,per.c.cum terra,eo.tit. alius ſi pri-
uati,non ualet ſecunda per.c.bonæ.1.eo.tit: Si au-
tem prima non eſt euidenter nulla: prima caſſata,
tenet ſecunda d. c. auditis, &.c. conſiderauimus:
Vbi uero electiones ſint factæ, a diuerſis electori-
bus, eodem contextu, ſi prima electio facta eſt a
maiori, & ſaniori parte capituli; a minori parte
alia,illa prima tenet d.c.quia propter; Vbi autem
una electio ſit facta a maiori: alia a ſaniori, ſed
minori, ut puta indigno ſcienter electo:tunc nul-
la ualet, quia debet eſſe facta a maiori, & ſaniori
d.c. quia propter:ſi tamen maior pars eſſet priua-
ta, quia elegiſſet ſcienter indignum, ualeret ele-
ctio facta a minori parte, quia cenſetur tunc facta,
a toto capitulo, .c.dudum, eo.tit: Diuerſo uero
contextu factæ electiones: ſi prima non tenet, &
electores ſint priuati, propter eorum delicta, tenet
ſecunda facta etiam a paucioribus, d.c.bonæ, ſed ſi
prima non tenet,electores tamen non ſunt priua-
ti,non tenet ſecunda: quia non habebant iſti po-
teſtatem eligendi,ſine alijs. Idem & fortius ſi pri-
ma electio tenebat: vel non erat euidenter nulla d.
c.conſiderauimus,&.c.auditis: Eodem autem con
textu dicuntur factæ electiones,omnibus exiſten-
tibus in capitulo, & pariter eligentibus; Diuerſo
autem, quando una pars eligit, poſtquàm alia re-
10 ceſſit, ut ibi per Abba. † Notandum tamen eſt,
quòd electione abſoluta, poteſt electus renuncia-
re electioni ſuæ, quæ renunciatio debet fieri, in
manibus electorum, ante confirmationem: poſt
autem,in manibus Papæ, ſecundum Paridem Pu-
teum in d.tractat.de duello lib.7.§. mortuo.nu.5.
per no.in.c.quod in dubijs,de renunciatio.& uide
tur tex.in.c.1. in fortiori caſu, loquente in Papa,
qui nõ habet ſuperiorẽ,de renunciatio.in 6.quem
alle-

allegat ad Renũciationem Imperatoris Ant. Ro-
ſellus de poteſ. Imp. ac Papæ, §. ultimo dicitur, nu.
5. & 25. Hęcque circa electionem, ut pote princi-
paliora, dicta ſufficiant: cum & aliqua alia poſſent
cumulari, q̃ breuitatis cauſa miſſa facio; trãſeamus
ergo ad reprobationem, quandoq; electi Regis.

SVMMARIVM.

1 *Papa perquirit perſonam electi Regis Ro. vt eum approbet, vel reprobet.*
2 *Rex Ro. electus, propter ſacrilegij delictum, reprobatur. 8. quòd publicum eſt.*
3 *Sacrilegium, magnum crimen eſt grauius adulterio, & crimine læſæ maieſtis.*
4 *Pæna capitalis infertur iniurianti Sacerdotem, & eximenti aliquem ab eccleſia.*
5 *Sacrilegij ſpecies quot ſint, & 4. modis cõmititur. 6.*
6 *Dignus is præſumitur, quem Princeps elegerit.*
7 *Sacrilegiũ, eſt Sacrę rei violatio, quaſi Sacri lędium.*
9 *Infamia ciuilis repellit a dignitate, quicquid ſit in canonica.*

QVAESTIO V.

QVIBVS EX CAVSIS ELECTVS IN Regem Ro. reprobetur per Papam.

SACRILEGII EXCEPTIO.

POſt electum Regem Romanò-
1 rum Cæſaremque: † Pontifex
Max. ad quem impoſitio manus
ſpectat, examinat, perquirítque
perſonam electi, ſiue in concor-
dia, ſiue in diſcordia: ut ido-
neum ad Imperium promoueat, & approbet: per
inunctionem, conſecrationem, & coronationem;
Indignum uero reprobet, & repellat, uarijs ex
cauſis & criminibus noxum, ut diſponitur in d. c.
uenerabilem: Ad quorum enucleationem, ſigilla-
2 tim accedendo † Sacrilegij primo ſeſe offert de-
lictum; propter quòd infirmatur electio, ut in eo
3 tex. ubi Abb. & docto. nec mirum † cum Sacrile-
gium inter magna crimina connumeretur, ſe-
cundum glo. ibi in eodem uerbo. nam & alibi di-
citur, Sacrilegium eſſe grauius crimen adulterio:
ſecundum glo. in. c. at ſi clerici, §. de adulterijs, in
uer. minora, de Iudicijs: immo & grauius uidetur,
crimine læſæ maieſtatis, ut uidetur tex. in. l. 1. in
prin. ff. ad l. Iul. maieſta. ibi proximum Sacrilegio
crimen eſt, quod maieſtatis dicitur: ut hæc colligit
Ludo. Montaltus, in trac. de reproba. ſenten. pila.
art. primo, uerſ. tertio, & uerſ. quarto nu. 64. &
65. Sicque inter excepta crimina cõnumeratur, ut
dicemus infr. c. 9. de prætore. §. 3. in rub. de accu-
ſation. nu. 9. & propterea dicitur in. c. ſi quis ſua-
4 dente diabolo. 17. q. 4. † ſi quis ui, aliquem ab ec-
cleſia exemerit, uel ſacerdotibus & miniſtris, ali-
quid iniuriæ importauerit, inſtar publici criminis,
& læſę maieſtatis, accuſabitur: & conuictus, ſeu
confeſſus, capitali ſentẽtia, a rectoribus ferietur.
Aduertendum tamen eſt, multis modis committi
Sacrilegium, ut habetur in. l. Sacrilegij, & l. Sacri-
legi capite. ff. ad. l. Iuli. pec. & in tit. C. de crimi. Sa-
crileg. & in pluribus locis. 17. q. 4. & p̃cipue in. c.
quiſq; & d. c. ſi qs ſuadẽte. & ideo Cardi. in cle. 1.
de pęn. quẽ refert. Pau. Gril. in trac. de pęnis om-
5 nifariã coitus. q. 1. col. 1. † dicit, qđ Sacrilegij mul
tæ ſunt ſpecies, licet Pau. ibi dicat q̧ Bal. poſuit
tantum quattuor ſpecies in d. l. 3. & melius cęteris
iudicio ſuo. Bal. tamen ſi bene aduertatur, non
deſcripſit ſpeciem: ſed deduxit, quòd quattuor
modis committitur Sacrilegium: licet primo, tri-
bus modis committi dixerit: glo. uero & Bar. in. l.
Sacrilegi capite, tradit triplex eſſe Sacrilegium, &
eius genus, & ita reaſſumit Pau. ubi ſupra. col. 2.
nu. 7. 10. Bernar. Diaz. Hiſpa. in ſua practi. cano.
criminali, in uer. Sacrilegi, uidetur & ipſe ponere
dictas quattuor ſpecies poſitas per Bal. ut ſupra:
Ego q̃uocunque per genus, aut ſpecies, declaratur
Sacrilegium: cũ genus ſit quod prædicatur de plu-
ribus differrentibus ſpecie, ſecundum Philoſop.
lib. 1. topicorum. c. 4. ut homo, equus, & ſimilia:
quę ſpecies nuncupantur, apud logicos: apud glo.
uero & Bar in. l. legato generaliter. ff. de leg. 1. ap-
pelletur quoddam genus inferius, quod prędica-
tur de pluribus differentibus numero: probabili-
6 ter dici poſſe exiſtimo, Sacrilegij † quattuor eſſe
ſpecies, ſeu genera: alio modo tamen quam præ-
fati docto. ſcripſerint: uidelicet, Primum quòd
committitur in perſonam, & in hoc genere, con-
prehendo etiam violationem, & illicitos comple-
xus monacharum: & monachorum; Lęditur enim
perſona Sacra hoc pacto, ut. 27. q. 1. c. impudicas,
ſicut Lęditur percuſſione, vel occiſione d. c. ſi quis
ſuadente: Secundum, quòd comittitur in loco,
quando locus publice Sacer, ut Eccleſia, uel eius
cimiterium Læditur: deſtruendo, uel aliter uiolan-
do ad Eccleſiam ſpectantia, ut habetur in. c. ſicut,
& alijs pluribus. c. ſeqq. 17. q. 4. Tertium eſt, quòd
committitur in re: illam ſcilicet Sacram auferen-
do, & contrectando, c. ſi quis contumax & c. ſeq.
ea diſt. & in. l. diuus, & d. l. Sacrilegi capite, ubi per
Bar. ff. ad l. Iul. pec. Differentia tamen eſt, inter
ius canonicum & ciuile in hoc genere, quia iure
canonico, non ſolum auferens Sacrum de Sacro:
ſed etiam Sacrum de non Sacro: & non Sacrum
de Sacro, committit Sacrilegium d. c. ſi. quis con-
tumax, quod in duobus ultimis caſibus, de iure ci-
uili non procedit. d. l. Sacrilegi capit. & in d. l.
diuus. per Bar. & Bal. & Pau. ubi ſupra. Quartum
genus erit, quod committitur, cum qui legis diui-
næ Sanctitatem, neſciendo, aut negligendo, vio-
lant & offendunt, aut qui de Principali, Impera-
toris, vel Papæ iudicio, diſputant: dubitantes an is
dignus ſit, quem Princeps elegerit: nam dignus
præſumitur: ut per Alciat. in. tract. de præſump.
reg. 3. præſump. 19. uel cum quis in prouincia
propria, gerendę adminiſtrationis officium aſ-
ſumpſerit: niſi ex certa ſcientia, ſibi a Principe
conceſſum fuerit, ut in tex. d. c. ſi quis ſuadente, &.
C. de crimi. Sacrileg. per totũ: & per allegatos do-
cto.

ćto: Et hoc equidem quartum genus erat omiſ-
ſum a Bal. ubi ſupra, non etiam poſuit glo. & Bar.
in d.l. Sacrilegi capite, illud genus Sacrilegij, quod
committitur ratione perſonæ: unde in recitatis ui-
dentur omnia comprehenſa, quibus apte con-
7 uenire uidetur diffinitio, † & Aethymologia Sacri
legij: quæ eſt ſecundum Bal. in d.l.3. & relatos per
Pau. Gril. 6.q.1. in prin. Sacræ rei uiolatio, uel eiuſ-
dem uſurpatio: & dicitur quaſi Sacri lędium: Sacra
enim omnia, uel quaſi proprie uel improprie, ſunt
prædićta, ſi rećte conſiderentur. Verum quia præ-
miſſa oĩa illuc tendunt, an ex unoquoque genere
eorum, & in eo comprehenſorum, reprobare ele-
ćtum Regem contingat, ſi in eis deliquerit, cum
diuerſimode pœna imponatur, ſiue reſpiciamus
ius ciuile, ſiue canonicum: capitalis, aut arbitraria:
depoſitionis, aut excõmunicationis maioris, vel
8 minoris, ut in dićtis iuribus, & aućtoritatibus: † Vi-
detur dici poſſe quod ſic, quia tex. in d.c. venera-
bilem. de elećti. indiſtinćte, & generaliler loqui-
tur, ergo generaliter eſt intelligendus, l.1.§. gene-
raliter. cum ſim. ff. de leg. præſtan. quòd confir-
mari poſſe uidetur, quia non ſolum ſecundum ca-
nones, ſecundum quos, omne crimen eſt publi-
cum, & infamat infamia canonica delinquentem.
c. infames. cum glo. 6. q.1. & c. ſeq. ubi inter alia,
Sacrilegium ad hoc expreſſe connumeratur: ſed
etiam de iure ciuili, Sacrilegij crimen eſt publi-
cum. §. itẽ lex. inſti. de pub. iudi. & l.1. ff. eo: quod
9 infamat, ut l. Infamem. ff. eo. † quæ infamia ciuilis,
procul dubio repellit a dignitate; ubi aliud ſit in
infamia canonica. Qua propter ſuccedere uidet̃,
quòd utcunque Sacrilegus, tanquam infamis re-
pellendus ſit, quia infamibus, non patent portæ
dignitatum, nec dantur honores, immo etiam pri-
uantur habito honore; l. infamia. cum glo. C. de
decurio. lib. 10. c. infamibus, de reg. iuris in 6. &
tangit glo. in uer. periurium, d.c. uenerabilem, vbi
Ant. de But. & in c. quærelam. de iureiur. Sed de
pœna quorũlibet horum generũ Sacrilegij, dice-
mus in c.9. de prætore hoc libro. §.3. in rub. de
Sacrilegis.

SVMMARIVM.

1 *Rex Romanorum electus, propter excommunicatio-nem reprobatur. 5.*

2 *Electio de excommunicato, etiam occulto, eſt nulla.*

3 *Excõmunicatio maior, qua anathema dicitur, repel-lit excomunicatum a Sacramentis, & ingreſſu Ec-cleſiæ, & cõmunione fideliũ; & ab ea, non abſo-luunt, ſimplices Sacerdotes; ibi caſus, remiſſiue; & infamat.*

4 *Excommunicatio minor, priuat tantum ab Ingreſſu Eccleſiæ, & cõmunione Sacramentorũ; non autem fidelium; & infligitur, quo ad Deum, pro quolibet peccato mortali.*

6 *Excommunicatio impedit promotionem, etiam ad ſecularem dignitatem.*

EXCOMMVNICATIONIS EXCEPTIO.

EXcommunicatio ſecundo loco
1 ſubſequitur, † propter quam re
pellitur iam electus Rex, ut in
eo. c. uenerabilem, & in glo. in
uer. publica, ſuper qua ibi tra-
2 dit Abb. † quod electio facta
de excommunicato, eſt nulla; quantumcunque
ille ſit occulte excommunicatus, per c. cum dile-
ćtus, de conſuetu. & c. cum inter. R. de elećtio. &
per alia, & declarat glo. ibi, ut non ſit referenda ad
tex. quia eſſet falſa, dum dicit; excommunicatio
debet eſſe publica, ad hoc ut aliquis repellatur a
proſecutione iuris ſui, & cũ Abba. tranſeunt ſcrib.
3 ibi. † Quæ proculdubio, procedere exiſtimo, in
excommunicatione maiori: quæ & anathema di-
citur ſecundum glo. cum tex. in c. Engeltrudam.
3. q. 4. & a qua non abſoluunt ſimplices Sacerdo-
tes, teſte. Nico. Ploui. in trac. de excommunicatio.
col. 1. & quæ proprie ſecundum eum ibi dicitur
excommunicatio; & quæ ſecundum tex. in c. pen.
de ſenten. excom. repellit excommunicatum a Sa-
cramentis, & ingreſſu Eccleſiæ, & a communione
fidelium, ut in 17. caſibus, quando infligitur a iu-
re (nam quandoq; infligitur, etiá ab homine) po-
ſitis per Innocenti. in c.1. de ſenten. excomu. ſed
33. caſus poſuit Hoſti. in ſumma de ſenten. exco-
mu. §. quis poſsit: At ſecundum Io. And. relatum
per Ploui. ubi ſupra. col. 2. quinquaginta ſunt ca-
ſus, qui per eum enumerantur, in quibus ipſo fa-
ćto, quis in ſententiam excommunicationis inci-
dit, & de cauſis, & caſibus maioris excommunica-
tionis, ſcripſit etiam Io. Ligna. in trac. de cenſu.
eccleſi. 23. & §. quarto, uerſic. caſus, & §. decimo.
Et quod iſte tex. in excommunicatione maiori
procedat, ex eo uidetur probari: quia ſimpliciter,
appellatione excommunicationis, intelligimus de
maiori. d.c. pen. de ſenten. exco. ubi per Abba. &
in rub. eo. tit. ubi Feli. & taliter excommunicatus,
dicitur etiam infamis. d.c. infames. 6. q.1. qui in-
capax eſt dignitatũ, vt ſupra: & tali, quilibet aćtus
legitimus eſt interdićtus, & quęlibet participatio,
aliquo etiám priuilegio non obſtante: & pariter
omne priuilegium Legis, & beneficium: dato
etiam quòd excommunicatio ſit iniuſta, ſecus ſi
nulla, ut per Hoſti. in d. ſumma, de ſenten. exco-
municatio. §. quis ſit effećtus. & faciunt dićta Abb.
in c. ueritatis. colu. 8. nume. 34. de dolo & contu.
& per Hiero. Gigant. in trać. de penſio. eccle. q.
14. nam & talis nec eligi, nec eligere poteſt. c. po
ſtulaſtis. in prin. de cleri. exco. & perplura tradit
4 Decius conſ. 522. in prin. uol. 3. † In minori uero
excommunicatione: quę tantum priuat ab ingreſ-
ſu Eccleſiæ, & a communione Sacramẽtorum, non
autem a communione fidelium, ut habetur in glo.
c. ſi inimicus, & in d.c. pen. & per Abba. & Feli. in
ea rubrica, & per Innoc. in d.c.1. & quæ ſecũdum

eum

eum ibi, infligitur ipſo iure, quo ad Deum: pro
quolibet peccato mortali, per tex.in.c.audi.11.q.
4.&.c.ipſi Sacerdotes.1.q.1.& itẽ ſecundum eum
ibidem, infligitur quo ad Deum, & quo ad Eccle-
ſiam, in octo caſibus ipſo iure; Et inquit Abb.in d.
rub.quòd minor excõmunicatio infertur a iure, &
ab homine; a iure ut plurimũ, per participationem
cum excõmunicato; ab homine poteſt ferri pro
quolibet peccato, ſiue contumacia: ſed dicit non
eſſe hanc in uſu: quia communiter, Iudices fe-
runt excommunicationem maiorem, allegat.d.c.
Engeltrudam.3.q.4. dicit etiam Feli. in ea rub.
loquendo ſimpliciter; quòd excommuninatio in-
fertur a iure, pro delicto: ab homine propter con-
tumaciã, per iura per eum allegata.& quælibet con
tumacia, eſt digna excommunicatione: quæ con-
tumacia tanto dicitur maior, quanto eſt pro re le-
5 ui. † Crederem, inquam, etiam propter hanc mi-
norem excommunicationem, nõ debere aliquem
in Imperatorẽ promoueri, ſeu Regem, eo argu-
mento, quia taliter excommunicatus eſt pri-
uatus Sacramentis Eccleſiæ, item eſt ineligibilis.
c. ſi celebrat. de clerico exco. miniſt. ubi Abb.di-
cit ultra Inno.. hunc aliquam dignitatem, bene-
ficium, nec clericatum habere poſſe & idem Abb.
in. d. cap. uenerabilem, tradit in terminus no-
6 ſtris, † quod excõmmunicatio impedit promo-
tionem, etiam ad ſecularẽ dignitatem, ut etiam te
net Ant. de. But. ibidem: & non poſſe eligi, tenuit
etiam Hoſti.in d.ſumma, de ſen. excommu.§.quis
ſit eius effectus.& Io. de lig. ubi ſupra. §. decimo
tertio. at ut inquit Rochus de curte in trac. de iu-
re patro. in uer. honorificum. col.8.num.18. per
dict. tex.in.c.ſi celebrat, talis, nõ poteſt præſen-
tari uel inſtitui: Et pariter uidetur militare diſpo-
ſitio d.c. Infames, quæ uidetur comprehendere
non ſolum maiorem excommunicationem per il-
la uerba ibi, anathematizatos: ſed etiam mino-
rem, per illa uerba, ut pro ſuis ſceleribus, ab Eccle-
ſia repulſos: unde itidem militabit argumentum,
bis ſupra factum: ut uti infamis reprobetur: Po-
ſtremo dici põt, tex.in d.c.uenerabilem. loquen-
tem de excommunicato, debere intelligi, non
ſolum de excommunicatione maiori, ſed etiam
minori, ut uidetur declarare tex.in.c.ſi quem: ubi
Abb.& Feli.de ſen.exco.

SVMMARIVM.

1 *Tyrannis quid ſit; & ad quid tendat; ob quam re-
probatur electus Rex.5.*
2 *Regis obiectum eſt, quod honeſtum ſit: Tyranni,
quod placeat.*
3 *Reip.tres ſpecies; videlicet Regnum; optimorum po-
ſtas; Cenſu poteſtas.*
Harum pariter, tres tranſgreſſiones. ibi.
4 *Rex non eſt, niſi ſit ex ſeſe ſufficiens, bonisque om
nibus antecellat.*

TIRANNIS EXCEPTIO.

Tyrannidis labes, & pœna, exinde re-
probationis electi Regis, inſcribi-
tur tertio loco, in d.c.uenerabilem,
quam dicit Ariſt.lib.4.c.2. Politi-
corum, eſſe deterrimam tranſgreſ-
ſionem ac plurimum a recta ſpecie gubernandi
abeſſe.ibidemque.c.10.hæc ſcribit, Tyrannis, quæ
maxime proprie uidetur id nomen habere, oppo-
ſita eſt Regiæ poteſtati abſolutę: & eſt Monarchia,
quæ nullis ſubiaceat legibus, & dominat̃ per uim,
æqualibus & melioribus: ac reſpicit ad propriam
utilitatẽ, non aũt ſubditorũ: & non ad cõe cõmo-
dũ, ſed particulare, ut ad idẽ confluunt dicta eiuſ-
2 dẽ ibi lib.5.c.10.dũ tradit † obiectũ Tyranni, eſſe
id qđ placeat: Regis aũt, qđ honeſtũ ſit. & alibi.8.
3 Ethicorũ.c.10.† ponẽs tres reip. ſpecies, uidelicet
Regnũ, Optimorũ poteſtatẽ, & cẽſu poteſtatẽ, quæ
reſp.appellari ɔſueuit Regnũ optimũ: Deterrimã
uero, cenſu poteſtatẽ: ſcribit, & harũ triũ ſpecierũ,
tres trãſgreſſiones, uidelicet a Rege in Tyrãnũ, ab
Optimatibus ĩ paucorũ potẽtiã, a Rep.uero, ad po
4 pularẽ.& pulchre ſic inqt, † Rex nõ eſt niſi ſit ex ſe
ſe ſufficiens, & bonis oĩbus antecellat: ſecundum
Bar.uero in trac.de Tyrannia, col.1.ex mente Gre
gorij lib.12.moraliũ, & per Soci. conſi.22.col.1.
5 uol.1.† Tyrãnus is dicit̃, q̃ cõi reip.nõ iure princi-
pat̃, & qui anguſtiat, & cruciat ſuos: cũ actus Ty-
rannicus ſpecialiter conſiſtat in affligendo ſubdi-
tos, de quo, & alijs multis diſſerit ibi Bart. maxime
col.5. quo probentur, & qui ſint, enucleando q̃nq;
ſupra memorata, p Philoſophũ: Tirãnus aũt, an et
ob Iniuſtitias, a ſubditis ſuis poſsit expelli, uel im-
pune interfici, dicemus inf.§.4.uerſ.27. nu.16.

SVMMARIVM.

1 *Rex Ro. electus, Immo etiam imperator approbatus,
propter hæreſim, reprobatur.6. & quilibet alius.
ibi.*
2 *Hæreſis crimen, cæteris eſt deteſtabilius, quod crimen
læſæ maieſtatis diuinæ dici poteſt, eſtque peccatum
in ſpiritum Sanctum, cum pertinacia.*
3 *Hereticus dicitur quis proprie, & improprie.*
4 *Priuationis pœna non habet locum, niſi expreſſe a.l.
caueatur.*
5 *Lex licet pœnalis, extenditur dum non ſit correctoria,
item dum adſit fauor reip. vel animæ.*
7 *Hæreticus non eſt, qui errorem ſuum reuocat, & in eo
pertinax non eſt.*

HAERESIS EXCEPTIO.

Haereſis crimen quartum in ordi-
ne ponitur, ad reprobandum ele
1 ctum † Regem, quod cæteris
grauius, & deteſtabilius eſt, eo
quòd directo, cõtra ipſum crea
torem patratur, detrahendo, &
negando illius diuinitatẽ.c.1. de ſumma tri.l.j.C.
eo.

co.tit.c.ad abolendā,de hæret.& optime facit tex, in.c, primū.22.q.2.Lōge enim grauius eſt æternā, quā tēporalem lædere Maieſtatem,c.uergentis.de hęreti.& ideo,ut inquit Bal.in l.j.col,10.qui accuſ. nō poſ.hæreſis, in quā quis incidit lubrico ignorantiæ; eſt grauius peccatum, quam homicidium, doloſe commiſſum; ſicque etiam ex præmiſsis, uidetur poſſe appellari crimen læſę maieſtatis diuinæ; & eſt peccatum in ſpiritum Sanctum, ubi adſit pertinacia, ſecundum. S.Thomam in 4. ſententiarum.13.art.16. in fi.ſequitur Franciſ.Squilaceuſis in tract.de fide cat.c.25. & inter excepta crimina connumeratur, ut dicemus infr.c.9. de

3 prætore,in rub.de accuſation.§.3.nu.9.† Hæreticus tamen dicitur quis duobus modis, proprie, & ſtricte; Improprie, & large. Proprie enim dicitur, qui alicuius temporalis commodi, & maxime uanæ gloriæ, principatusque ſui gratia, falſas ac nouas opiniones,uel gignit, uel ſequitur, text.eſt formalis in,c, hęreticus.24.q.3. Hoſti. in ſumm. eo.tit.§.1.& ſic qui aliter ſentit de articulis fidei, quam ſentiat Ro.Eccleſia,ut ibi per eum per.c.hęc eſt fides,cum.c.ſeq.24.q.1.uel qui male ſentit de ſacramentis eccleſiæ. d.c. ad abolendam. In his enim duobus caſibus, hæreſis proprie committi uidetur,ut tenet Abb. Feli.& docto. in.c. firmiſsime.de hæreti.ſequitur Decius cōſ. 151. nu.3.uol. 1. Improprie uero dicitur multis alijs modis, ut per Hoſti. Abba.& Feli.ubi ſupra, & Pau. Grillandum in tract.de hæreti.in 2.q. ac diſpoſitioni dicti.c.uenerabilem, conueniunt quæ alias dicuntur, quòd hæretici, nec eligere, nec eligi poſſunt, excommunicati enim ſunt.c.excommunicamus,in prin.de hæreti.ut & per Petrum a Biaxio in tract. qui inſcribitur, Directorium electionum. c.21. primæ partis: Sic quoque dicitur, ſententiam Imperatoris publice hæretici, non ualere, ut dixit Martin. Laud.in tracta. de princip.q.98. faciunt dicta ſupra in hac. quæſt. uerſic. excommunicatio. Verum an iſte text. debeat intelligi,tam de improprio, quam proprio hæretico, probabiliter dubitari poſſet;nam de proprio uidetur indubium, in improprio, illa uidentur aduerſari:quia uidemus eſſe in pœnalibus & odioſis; in quibus uerba ſtricte, & proprie ſunt accipienda:l. quicquid aſtringendæ. ff. de uerb. obliga.l.interpretatione.ff.de penis. & in.c, odia.de reg. iur.6.

4 hocque tanto magis procedere uidetur, † quia pœna priuationis, non habet locum, niſi expreſſe a.l.caueatur, glo.in.c.fi.de iure patro, elicitur ex. §.cum igitur, uerſ. nec quælibet. in auth. de non elig.2.nub.mulie.Bald.in auth.ex teſtō.C.de ſec. nupti.col. pen. uerſ. tertio facit ad ſolemnem; de priuatione autem tractatur in caſu noſtro. Contrarium tamen uerius opinor, quia tex. iſte generaliter, & abſolute loquitur, & generaliter eſt intelligendus.l. 1.§. generaliter.ff.de leg.præſtan.&

5 ad obiecta reſpōde,quòd lex † utcunque pœnalis, dum non ſit correctoria, extenditur, Iaſ.in.l.ſi quis maior num.9.C.de trāſactiō.allegat tex.in.c. 1.§.porro.ubi Bal.no.quæ fue.pri.ca.benef.amit. nos autem non ſumus, in correctorijs. uel dic quòd licet lex pęnalis, & odioſa debeat reſtringi, & non extendi, tamen ubi extenſio tendit ad fauorem reip.ſeu publicum, debemus legem ſeu ſtatutum odioſum,extendere:ſicut legem, uel ſtatutum fauorabile.l. hoc modo.ff.de condit. & demon,Bar.in.l. quemadmodum,C. de ag. & cenſi. lib.11. quem refert, & ſequitur Hypp. Marſ. cum multis relatis in.l.fi.num.178.ff.de iuriſd. om. iudi.& in.§.aggredior.num.59. cum pluribus ſeq.in practica criminali, ubi infinita, & pulchra exempla accumulat: idem ſentit Iaſ.in.d.l. ſi quis maior.quando tractat dę fauore animæ, per dictam doctri.Bar.& alia plura: ſicque uidetur equiparare,fauorem publicum,& animæ: in caſu autem noſtro tractat de fauore publico,ſcilicet de Principe electo reprobando: qui totius reip. Chriſtianæ,& Eccleſiæ,debet eſſe aduocatus & optimus defenſor,& rector:& qui bonis oībus antecellat, ut ſupra uerſ.præcedenti,& in hoc,§, ſecundo,in prin, dictum eſt: ergo non ſolum ex propria, ſed etiam ex impropria hæreſi,inhabilis erit cenſendus, electus rex; quod uidetur corroborari:quia crimina, in quibus quis improprie cenſetur hæreticus,infamiam irrogant, ut in d.c. infames.6.q.1. & infames a dignitatibus repelluntur, ut ſupra dictum

6 eſt: declara tamen ut inf. uerſ.Periuri.in fi.† Quinimo non ſolum repellitur electus Rex, ſed etiam iam approbatus in Imperatorem: & Papa ipſe, & alius inferior,& quilibet Laicus deponitur, hæreticus deprehenſus, ab omni dignitate.c.ſi Papa.40, diſt.&.c.qui contra pacem.24.q.1.& d.c.ad abolendam,& per Hoſti.dict.tit.de hęreti.§.qua pœna col.2.& per Ant.corſ.in tract de poteſ.reg. q.86. lib.5.& Decium conſ.151. col.4. qui etiam loquitur in hæreſi impropria,& in ipſo Pōtifice, tali hęreſi, licet non propria, laborante: & Papa & Imperator puniuntur propter hæreſim, nullo habito reſpectu dignitatis ſuæ. ut dicemus inſ.lib.2.

7 c.1.§.2.q.6.num.1. † Quicunque tamen errorem ſuum reuocauerit: & pertinaciter in eo non inſteterit, hæreticus non erit cenſendus.c. dixit Apoſtolus, &.c.qui in Eccleſia. 24 q.3. & per Pau. Gril.6.q.2.nu.5.Feli.in rub.de hæreti.in prin.Oldrad.conſ.271.& Decius d.col.4.de quibus, & de hæreſi, latius dicemus in hoc lib. c. 9.§.3. in rub.de hæretic.

SVMMARIVM.

1 *Rex Rom. ad Imperium promouendus, debet eſſe Chriſtianus.*

2 *Rex Rom.ad Imperium promouendus, iurat ſe Ro. ecl.& fidem cat. defenſurum.*

3 *Imperator poteſt apponere remedia extrinſeca, ne populus Catholicus ruat propter Schiſma; non intrinſeca circa Papatum.*

4 *Imperiū depēdet ab Eccleſia, extra quā nō pōt eſſe.*

5 *Pagani, & Iudæi,publicis officijs non præficiuntur.*

PAGA-

PAGANITATIS EXCEPTIO.

PAgani exceptio,& uitiũ, propter quod impro
batur electus Rex, inſeritur quintum, in eo.c.
1 venerabilem,& recte:† Catholicus enim de
bet eſſe,& uere Chriſtianus, ad Imperium promo-
uendus, ut ſupra dictum eſt in.§.1.uerſ. Inſpicere;
2 adeo,† ut iurare teneatur, ſe eccleſiam Ro.& fidẽ
Catholicam defenſurum: uti qui eius dicitur defen
ſor,& aduocatus, ut ibi,& in cle.1.de iureiur. unde
3 illhic inquit Bal.col.5.† quòd Imperator poteſt ap
ponere remedia extrinſeca, ne Catholicus popu-
lus ueniat in ruinam propter Schiſma: ſed non in-
4 trinſeca, ut diſponat de papatu.† Immo Imperiũ
dependet ab eccleſia, & extra eam nõ poteſt eſſe,
ut abunde ſcriptum eſt ſupra.§.1.in.q.an unus tan
tum ſit Imperator, in fi.& latius in hoc.§. ſecũdo.
q.2.nam ſi alias approbaretur rex taliter electus,
eſſet committere ouile Lupo. Pagani enim qui &
Sarraceni dicuntur, prorſus a nobis, & religione
Chriſtiana diſcrepant. ut eſt glo.in rub.& per to-
tum tit.C.de paganis,& Sarrac: & propterea ſatis
ad propoſitum noſtrum, optime ſtatutum eſt, ut
5 † Pagani,& Iudæi, publicis officis non præſician-
tur.c.cum ſit,&.c.pen.de Iudæ.& Sarra. ubi Abb.
& Feli. Nimis.n.abſurdũ eſt, ut blaſphemus Chri-
ſti, in Chriſtianos, uim poteſtatis exerceat; ut ſunt
uerba formalia d.c.cum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Rex Roma. electus, ob periurium reprobatur.4.6.9.*
2 *Periuri, ad honores non promouẽtur: immo promoti*
repelluntur: quia infames.
3 *Periurium in principe grauiſſimum: quia uerbum il-*
lius, etiam ſine iuramento, debet eſſe firmiſſimum.
5 *Pœna quæ uenit imponenda ipſo iure, uel facto, intel*
ligitur, ſecuta ſententia declaratoria.
7 *Infamia canonica contrahitur, pro quolibet peccato*
mortali: quæ aboletur pœnitentia. 10.
8 *Iurans temere, peccat mortaliter: aliqñ venialiter.*

PERIVRII EXCEPTIO.

1 PEriurij exemplum,& impedimẽtum, ſextũ in
hoc.c. uenerabilem adducitur; quod tñ de-
claratur per glo.ibi in uer. periurium, ut non
procedat, in temerario iuramẽto p c.ſicut nr̃is. de
2 iureiu.† Sed periuri, non ſolũ non debent promo
ueri ad honores, immo ſi promoti ſunt, debent re-
pelli, ut eſt tex.in.c.querelã. de iureiu. qa infames
ſunt, quibus portæ dignitatis patere non debẽt: ut
ibi in glo.no.& p docto: unde inquit Marti. Laud.
in trac. de prin.q.258. licet periurij crimẽ ſit gra-
ue in omni perſona, tñ in principibus eſt grauiſſi-
mũ, quia eorũ uerbum, etiam ſine iuramento, dẽt
3 eſſe† firmiſsimum, per doct. Inn.in.c.ad Apoſtoli
cę.de re iud.in.6.ac ut dicit Bal. in d.c.uenerabilẽ.
col.5. periuriũ manifeſtũ impedit promouendũ:
& ſi graue ſit, dẽt periurus deponi; quia infamis, p
l.ſi quis maior.C.de trãſactio:& addit, dummodo
de periurio qs ſit cõuictus aut cõdemnatus, uel ſit
notorium, aliter ſecus: allegat.l.Lucius.ff.de infa-
mibus. ſed Bar.cũ glo.in d.l.Lucius. uidetur diſſe
rere periurij labem & pœnam hoc pacto: uideli-
cet, ut eo ipſo, quod quis eſt periurus, ſit infamis:
licet non ſit condemnatus, d.l.ſi quis maior, quan
do quis iurat de futuro, illi cum quo contraxit,
ueniendo contra ſacramentum, & contra pactio-
nem. ut ſi iurauit quid ſe daturum, uel facturum:
Si autem quis iurat de præterito, non eſt infamis,
ſi deierat: niſi condemnetur d.l.Lucius. Quando
aũt iurat ſibi ipſi, uel Deo tantum, exemplum po-
nit glo.in eo qui iurat, quod hodie comedet car-
nes, tũc ut dicit Bar.non infamatur: Et propterea
ut clariora reddanẽ dicta iſtorũ: q̃ uidenẽ aliquan
4 tulũ ambigua, præſertim ad caſum noſtrum,† Di-
camus attentis uerbis glo. & Bart. in dict.l. Lu-
cius, cum quibus tranſeũt docto. ibi:& præcipue
Pau. de Caſt. qui inquit, quod illa glo.ſemper alle-
gatur ſecundum pręmiſſa, nec reperit ipſam repro
bari, quã & ſequit Iaſ.in.l.ſi quis maio. ultra Bal.
p eũ relatũ.nu. 21. C. de trãſactio.& ita eã tenere
* cõiter* doc.ſenſit Corneus cõſ.214.col.fi.vol.2.&
Fel.poſt Abb.& Immo.ĩ c.teſtimoniũ. nu. 20.cũ
ſeq.de teſtibus,& Alb. de Roſa.ĩ trac. de teſtibus.
* §.cõſequẽter. uer.ulterius, in prin.& coẽm * ut ſ.
tradit Lanfran.in trac.de depoſiti.teſt.uerſ. his ſic
declaratis, ĩ fi.dicamus inqnã, primo declarari poſ
ſe,& intelligi tex.huius.c.uenerabilẽ ꝙ abſq; du-
bio, periurus de futuro ut ſ.licet non cõdemnatus
tanq̃ infamis ipſo iure, non promouet: immo pro-
motus repellitur. Exiſtimo tñ pro infame nõ habẽ
dũ, ante quã declaratũ ſit per ſñiam, uiolatum fuiſ-
ſe iuſiurãdum: ut eſt dictũ Bal. quẽ refert,& ſoqui-
tur Alex.in d.l. ſiquis maior. p tex.in.l.eius qui de
latorẽ.in prin.ff.de iure fiſci.& per alia ibi cumula
ta:& inde iuxta opi. Archi.& Io. And.in c.1.de ho
5 mici.docet quod oĩa iura mundi † quæ dicunt, pœ
nam imponi ipſo iure, uel facto debent intelligi:
dum modo ſecuta ſit ſñia declaratoria, per quam
declaratum ſit, fuiſſe commiſſum id, propter quod
ueniebat imponenda illa pœna, hæc eadem æmu
latur Roma. conſil.211.&.212.& Alexan. conſil.
124.uol.1.ſententia tamen declaratoria, non re-
quiritur in notorijs. ut inf. uerſi. proximo. in fin.
Secundo poteſt intelligi tex.noſter, vt abſque du-
bio ẽt procedat in deierante de præterito, uel de
præſenti, ſed tamen condemnato, cum & ia omni-
no tunc ſit infamis, ſecundum Bar. in d.l Lucius,
& in hoc caſu, uidetur poſſe conuenire opi. Bal.in
dict.ca.uenerabilem.col.5.& hanc ſententiam te-
net Abba.nume.7.& Feli.num.20.in d.c.teſtimo-
nium: affirmans idem tenere. S. Thomam, ſecun-
da ſecundæ.q. 99. art. 3.concludentem: quod iu-
ramento aſſertiuo, periurus non eſt infamis ipſo
iure, ſed ſolum per ſententiam diffinitiuam, latam
contra eum, in cauſa accuſationis: ſed in iuramen
to promiſſorio, eſt infamis ipſo iure, cũ ſit de futu-
ro ut ſ.idem tenet Albericus in dicto verſic. vlte-
6 rius.† Tertio tex.huius.ca.venerabilem, declarari

D poteſt

poteſt, in eo periuro, qui iurauit ſibi, uel Deo, etiã
de futuro: qui licet non ſit infamis, infamia ciuili,
* ut uidetur eſſe communis * opi. etiam ſecundũ iu-
ra canonica, ut teſtatur Feli. ultra Abba. & alios in
d. c. teſtimoniũ. nu. 20. dr tñ infamis, infamia ca-
nonica. c. oẽs eum glo. &. c. infames. 16. q. 1. & per
Fel. ultra Abba. ubi ſupra. & Corneum d. cõſ. 214.
7 † quæ quidẽ infamia canonica contrahitũ pro quo-
libet peccato mortali, & aboletur pænitẽtia, ut ibi
8 per eos, & alios docto. † & temere iurans peccat
mortaliter, ut no. Innocen. & Abb. ex glo. in d. c.
ſicut noſtris, quando quis iurauit illicitum ut ibi ſe
cundum Abba. ſecus quãdo iurauit temere. 1. ſine
neceſsitate; uel utilitate, ſeu iocoſe: quia tunc teme
re iurans, peccat uenialiter, † quapropter cenſeo,
in iurante, & peierante, in pmiſsis caſibus, ubi adſit
peccatum mortale, ꝙ electio iam facta, non ſub-
uertatur: in facienda uero, repellatur, niſi prius pe-
10 racta pœnitentia, † quæ tollit infamiam canoni-
cam, abſque principis reſtitutione, ſecundum glo.
in d. c. omnes. ut uidetur concludere Hoſti. quem
ſequitur Abb. in d. c. teſtimoniũ. nu. 7. de teſtibus,
& idem Abb. in d. c. ſicut noſtris enim 3. de iureiu.
per ea quæ ſentit glo. in. c. florentinum. 85. diſt. &
arg. c. fi. de cleri. excommu. & idcirco licet poſsit
impingi infamia canonica, in iurãte ſibi, uel Deo,
uel temere iurante, ut ſupra nihilominus talis infa
mia, cum abſit ciuilis, non repellit a teſtimonio,
nec a dignitate, per dicta iura, ſecundum Hoſti. &
Abba. in prædictis locis: ſicque electus Rex, ob
hæc non poterit recuſari.

SVMMARIVM.

1 *Rex Roma electus reprobatur, ſi perſecutus fuerit Apoſtolicam ſedem, & alias eccleſias, & perſonam eccleſiaſticas.*
2 *Rex Roma. electus aggrauatur, ne promoueatur, ex delicto progenitorum.*
3 *Maieſtatem diuinam lædere, grauius eſt, quam temporalem.*
4 *Delictum patris, non nocet filio, nec econtra.*
5 *Citatio in notorijs, non eſt neceſſaria.*
6 *Notorium quod ſit, quotuplex, & eius materia, remiſſiue.*
7 *Notorium factum, declaratoriam non requirit.*

PERSECVTIONIS ECCLESIAE EXCEPTIO.

APPOSTOLICAE ſedis, & aliarum
eccleſiarum perſecutio, & perſo
næ eccleſiaſticæ, prout addit
Ant. de But. in. 18. not. in eo. c.
uenerabilem, patrata per electũ
Regem, & eius progenitos, obij
citur, & dinumeratur ſeptimo loco. Sed hæc uiden
tur comprehenſa in hac. q. in princ. ubi ſacrilegij
crimen abſolutum eſt, ſiue reſpiciat eccleſiam, ſeu
res, ſeu perſonas eccleſiaſticas: Quod ſi etiam hu
iuſcemodi uerba interprætentur & extendantur
ad impios, & male ſentientes circa eccleſiæ dog-
mata, & omnia alia rite &. catholice inſtituta; de
his diſſertum eſt ſupra hac. q. uerſic. Hæreſis, &
uerſi. Pagani. Verum quia hoc loco conſideratur,
nedum delictum proprium, ſed etiam progenito-
rum, ut in tex. huius. c. uenerabilem. cum gloſſ. &
per docto. præſertim Abba. & Bal. ibi, qui ut di-
2 cunt, † id aggrauat ne progenitus promoueatur,
& ut infamia progenitorum tranſeat in poſteros,
in quibus crimina illorum timentur: quia ſæpe ſo-
let filius ſimilis eſſe patri: quo fit, ut filius ob cri-
men paternum læſę maieſtatis, efficiatur infamis:
& excludatur ab omni ſucceſsione parentis l. quiſ-
quis C. ad l. Iul. maieſ. canonizata. 6. q. 1. c. quæro.
§. uerum, uerſi. ſi quis cum militibus, exiſtimo ea
ratione, hoc eſſe inductum ſpecialiter, ſicut in cri
mine læſæ maieſtatis, quia ut dictum eſt ſupra in
prin. q. huius, maius uidetur crimen Sacrilegij, quã
læſę maieſtatis, d. l. 1. in prin. ff. ad l. Iul. maieſt. uel
ſaltẽ ad idem comparantur, dict. c. ſi quis ſuadente
diabolo. 17. q. 4. & ideo uidetur argui poſſe: quod
lędatur ẽt diuina maieſtas, in uiolatione, & perſe-
3 cutione memorata, † unde grauius ſit æternã, quã
temporalem lædere maieſtatem; d. c. primum. 22.
quæſt. 2. & dictum eſt ſupra uerſic. Hæreſis, cum
tamẽ regulariter ius ſit in contrarium, ut in glo. d.
4 l. quiſquis. ubi Salic. † Delictum enim patris non
nocet filio, qui non portabit iniquitatem patris,
nec pater filij, ut habetur in libris Bibliæ li. 1. Eze-
chie. 18. &. c. Iudæi. 1. q. 4. & C. ne fil. pro patre, ꝑ
totũ: cum ſim, & ideo diuinę ẽt ſcriptum eſt eo. c.
18. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur, recipitur
ea. 1. q. 4. c. iam itaq;. Et aduertatur, quòd hæc tria
errata, uidelicet excõmunicatio publica; periuriũ
manifeſtum: & perſecutio diuulgata, eccleſiæ: im-
pedimẽta notoria appellat tex. d. c. uenerabilem,
& in prin. innuit, non fuiſſe citatam partem, in hac
denunciatione, & reprobatione ducis electi in Re
gem; & propterea docto. ibi, ſed max. Abb. col. 4.
5 nu. 10. ait, in notorijs, † non eſſe neceſſe citare par-
tem, ex quo factum eſt ita notorium, ut certũ ſit,
abſenti nullã defenſionẽ competere poſſe: ad quæ
refert concordare tex. in. c. cum olim. de re iudi. &
ſcripſiſſe in. c. ueſtra, de cohabit. cleric. & muli. ubi
col. fi. circa. fi. idẽ commemorat, ultra aliqua no.
in materia notorij, & de qua latius per Ant. de Bu-
6 trio in trac. de notorio. † ubi quotuplex ſit noto-
riũ, quod ſit, circa quæ cadat, quis ſit effectus, quo-
modo conſeruetur, & tollatur: circa quę, uide etiã
multos relatos, per Hippo. de marſi. in rub. C. de
probatio. nu. 196. cum ſeq. præſertim Feli. Soc. &
Decium. & ad propoſitum facit qđ tradit Abb. &
Deci. in. c. cum non ab homine. col. pen. de Iudi-
7 cijs. † quod in facto notorio declaratoria non re-
quiritur, ſed Marſil. ibi contra nu. 228. per glo. cõ-
munem. Citatio quoque ea etiam ratione non eſt
neceſſaria in caſu noſtro, quę ex cauſa poteſt omit
ti, ſcilicet propter utilitatem eccleſiæ. ut per Hipp.
mar. in. l. de uno, nu. 12. de re iud.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Rex Roma. electus, reprobatur propter Ambitionis vitium, quia publicum.*
2 *Infamia infertur, ex omni crimine publico.*

AMBITIONIS EXCEPTIO.

AMBITIONIS uitium, uidetur poſtremo tactum in d. tex. c. uenerabilem, de quo tamen nec glo. nec docto. ibi faciunt mentionem, excepto Bal. col. 2. Mihi tamen uidetur, quod illud etiam conſiderandum ſit, per ea quę dicta ſunt ſupra pro
1 xima. q. 4. Nam & recte dicere poſſumus † ut ob talem noxiā repellendus ſit electus Rex, quia inter crimina publica adnumeratē ut in d. l. 1. ff. de pub.
2 iudi. † quæ omnia infamiam irrogant d. l. infamē eod. tit. l. 1. ff. ad l. Iul. de ambitu, & d. c. infames. 6. q. 1. & per Fráciſ. Luc. in trac. de priuileg. fiſ. in. 2. parte. in. 42. caſu. Hinc eſt quod dictū eſt, nō poſſe Imperatorem, aut papam, pecuniam erogare ꝓ Imperio conſequendo. uſſ. §. 2. uerſ. Electio. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Rex Roma. electus, ob quæcunq; delicta publica, vel quæ alias infamiam irrogant ciuilem, non canonicam tantum, reprobatur.*
2 *Rex Roma. Fatuus, mente captus, Furioſus, uel aliter inhabilis reprobandus eſt.*
3 *Imperij, & eccleſiæ dei diligentiam, quomodo habebit, qui domui ſuæ præeſſe neſcit.*
4 *Curatores dantur his, qui rebus ſuis ſupereſſe nō poſſunt, interdicta eis adminiſtratione.*
5 *Rex, & inutilis Imperator, uidetur poſſe deponi.*
6 *Furioſi, & ſimiles, ad ſacros ordines non prouehunī.*
7 *Coronatio Imperatoris differtur donec diſcutiatur de impedimentis.*

CRIMINVM PVBLICORVM infamantium Exceptio.

VLTRA oīa exēpla cōmemorata & enucleata ut ſupra, opportune quęrere poſſumus, an ex alijs criminibus, non expreſsis in d. c. venerabilem. de electio. poſsit ele-
1 ctus Rex reprobari; † Reſpōdendū puto, ꝙ ubi delicta ſint publica, uel aliter infamiam irrogant, ciuilē, non canonicá tm̄, tunc non ſit admittēdus electus Rex, iuribus & Rationibus ſupra abunde adductis: in alijs verò aliter obſeruādum ſit. Opinor tm̄, ultra oīa crimina, q̄ culpę aſcribi poſſunt, ſi aliquo, qđ naturæ imputari queat, laborare electus reperiri poſsit, adeo ut principis ꝑſonā, & tale munus ſubire impoſsibile ſit: † ueluti ſi fatuus, Mente captus, Furioſus, uel aliter eſſet inhabilis, ēt taliter electus eſſet omnino reprobandus, quia tali non poſſunt conuenire uirtutes, & illa animi bona, quę ſupra recenſui in prin. huius. §. & quæ decent Principem. Nā etiam ſecūdum Apo
3 ſto. ad Timotheum. c. 3. † quomodo Imperij, & Eccleſiæ dei diligentiā habebit: qui domui ſuæ præeſſe neſcit: & teſte Philoſopho. c. 10. lib. 10. Ethico. ut ſupra dictum eſt, Rex non eſt, niſi ſit ex ſeſe ſufficiens, & bonis omnibus antecellat, & propte-
4 rea apte in iure prouiſum eſt, † ꝙ talibus, qui rebus ſuis ſupereſſe non poſſunt, curatores denī, ut in tit. ff. & C. de cura. furio: interdicitur enim eis adminiſtratio a lege, & ipſo iure, ſecundum Alex. in. l. is cui. ff. de uerb. oblig. uel a iudice, ſecūdum Bart. in
5 l. 1. ff. de cura. furio. † immo etiā inutilis Rex, & Imperator, uideī poſſe deponi. c. alius. 15. q. 6. & dicemus inf. uer. proximo. unde ut inquit Mar. Lau. in trac. de prin. q. 40 t. Papa dat curatores regibus, qn̄ ſunt inutiles, ad ſe gerēdos ꝑ c. grādi. de ſup. neg. ꝓlato. & facit quia ad ſacra altaria miniſtrare prohibētur, arrepti a dęmonibus: & item ad ſacros ordines furioſi, † & ſimiles non prouehuntur. c. communiter, cum. 2. ſeq. 33. diſt. & c. fi. 15. q. 1. & in d. c. uenerabilem. hoc aliquantulum uidetur expreſ-
7 ſum, ibi, Tyrannum, uel fatuum hæreticum. † Et in criminibus ſupra adductis, & impedimentis obiectis, coronatio differtur, donec diſcutiatur ſuper eis, ſecundū Inno. & Abba. in d. c. uenerabilem.

SVMMARIVM

1 *Imperatoris depoſitio, tātum ſpectat ad Papam; quæ laudabilius ſit, cum conſilio Cardinalium. declaratur. nume. 12. dum non doloſiat.*
2 *Papa explicare ſolet ardua, cum conſilio Cardinalium.*
3 *Imperator deponitur per Papam, ex cauſis grauiſſimis, quæ nulla poſſunt tergiuerſatione celari, ut & in Periurio; Pacem violando; Sacrilegium, & Hæreſim committendo: Eccleſiæ bona exinaniendo: Grauandoq; nimis, & ſine cauſa, ſubditos ſuos; & propter Delictum, pro quo imponitur pœna mortis, num. 5. & propter omne crimen, in quo Imperator eſt incorrigibilis, nu. 6. & quia inutilis. num. 10.*
4 *Crimina maxima dicuntur, quibus de iure ciu. imponitur pœna mortis.*
7 *Incorrigibilitas in crimine, dicitur Hæreſis.*
8 *Papa licet de hæreſi tantum accuſetur, tamen in notorio crimine, unde ſcandelizatur eccleſia, & fit incorrigibilis: accuſari poteſt.*
9 *Incorrigibilis quis, & quot modis dicatur.*
11 *Imperatori inſufficienti poteſt dari coadiutor, vbi non priuetur.*
Imperator non reddens ius per ſe, uel per alium, priuatur regno.
12 *Imperator renunciatione ſua facta in manibus Papæ poſt confirmationem: ante autem in manibus electorum, priuatur Imperio.*

QVAESTIO. VI.

A QVO, & QVIBVS EX CAVSIS Imperator deponatur.

PROMOTVS ad Imperium, in Imperatorem,& Auguſtum,a Pontifice coronatus,& approbatus, contingit tamen ut quandoque propter aliquam ſuam tráſgreſſionem, deponatur; Quocirca ſubſequenter inueſtigare expedit,ad quem ſpectet depoſitio: & quænã errata in depoſitione digna; Abba.in d.c.uenerabilem, nu.7.ſatis inconſtanter loquitur, nam referens glo.in.c.ſi papa.xl.diſt.inquit, uide eam, quę dicit, ꝙ omne crimen ſufficit ad deijciendum Imperatorem iam creatum, ſi de eo ſit incorrigibilis:inde inquit uidendum Innoc. in.c.ad Apoſtolicæ,dicentem quod Imperator, & alij Reges nõ debent priuari, niſi ex maximis cauſis,ſeu delictis;quia cũ nõ poſsint deponi ſine magnis periculis,detrahendum eſt rigori,arg.c.latores,de cleri.exco.minis.Ita ſecundum Ariſto. politicor.lib.2.c.8.potentum depoſitio, omnium deterimum eſt. Deinde inquit tamen,uidendum tex. in.c.alius.15.q.6.cum gloſſ. ubi colligitur, ꝙ Rex Franciæ fuit depoſitus per Papã,quia erat effæminatus,qui nimis ſequebatur mulieres; Item Bar. in l.non ambigitur.ff.de ll.uidetur ſenſiſſe,depoſitionem Imperatoris,ſpectare ad populum Ro.ſecundum Cyn.& Gul. de Cu. cum tamen hæc ſint prædictis contraria,& aliter quam Bar. ſentiant Marti. Laud.in tract.de principibus,q.457.& plurimi docto: Propterea in tali diſsidio,& varietate Scribentium, cum etiam iura, & multo magis gloſſæ uideantur ambiguæ; duas pono propoſitiones.
1 † Primam, quòd depoſitio, ſeu degradatio Imperatoris,ſolum ſpectat ad Papam, c.ad Apoſtolicæ, de re iudi.in.6.cũ glo.in uer.priuamus, d.c. alius, cum glo.15.q.6.quæ allegat.c.duo, &.c.ſi Imperator. 96. diſt.idem tenet Bart.& Bal.Pau. de Ca. & Salice.in.l.fi.C.de ll.& idem tenet Bal. & Pau. de Ca.in d.l.non ambigitur, quicquid ibi tenuerit Bar. ſibi contrarius; qui poſſet ſaluari,ut opin. ſua in d.l.non ambigitur, ſcilicet,talem depoſitionẽ ſpectare ad populum Ro.procedere ualeat,ante aduentum Chriſti,ut ibi no.Pau.de Ca.hãc eandẽ opi.excludens electores,& populum Ro. a tali depoſitione,tenet Card.Alex. pluribus rationibus in d. c. ſi Papa. 40.diſt.de quibus facta eſt mentio ſupra in pluribus locis,& Bertachi.in tract.de Gabellis. 1.parte.§. decimoquarto.illã etiã rationem adducit Bal.in d.l.fi.quia ad quẽ ſpectat creatio, ad illũ ſpectat deſtructio,idẽ ſentit Bal.in prohœ. ff. col. 3.& hæc uidet̃ cõmunis opi.Hæc tñ prima cõcluſio moderari,& honeſtari pôt; ut ſcilicet laudabilius,& prudẽtius ſe habeat Pont. maximus, ſi
2 ad huiuſcemodi depoſitionẽ † deuenerit, habita deliberatione in cõcilio Cardinaliũ: cũ ardua ſic ſoleat explicare,teſte Abb.in.q.1.nu.21.poſt cõſilia ſua. Barba.in trac.de præſt.Card.in.1. parte. q. 2.nu.7.& nu.22.ubi ponit cætum Cardinalium eſſe in eius quaſi poſſeſsione:immo ſecundum philip.Fran.in eo.c.ad Apoſtolicę.in prin,nu.5.debet Papa requirere conſilium, præcipue in arduis, & præſertim Cardinalium.Sic quoque in rebus momentoſis:& ad exemplũ pertinẽtibus, Senatores non minus centũ, Senatuſconſultum facere poterãt,ut apud Liui.lib. 9.de bello maced.legi tradit Gul.Bud.in anno.l.fi.ff.de Senato.car. 212. & de honeſtate,hoc eſſe obſeruandum dicit Feli.in rub. de conſtitutio; Sed tamen de neceſsitate non tene
* ri,ait ibi eſſe communem opi.* per multa. & idem tenet ibi Deci. nec ab hac opin. uidetur diſſentire Marti.Laud.in.2.tract.de Cardi.q. 45. Secundam iacio concluſionem, quòd Papa ex maximis, ſeu grauiſsimis cauſis,& ſceleribus;quæ nulla poſſunt tergiuerſatione celari,deponit Imperatorem: ut puta,Peierando, pacem cum ſede Apoſtolica initam,temere uiolando;Sacrilegium in captura Cardinalium,& aliorũ Prælatorum,& Clericorum, religioſorũ,& ſæcularium committendo: & ut inqt Martin.Laud.in tract.de principibus.q.419. ſi cõtemptus clauiũ,& interfectio prælatorum,cõtigerit(qui ibi.quæſt.368.alioquin percutientem, uel detinentem papam,ait puniendum ſecundum formam.cle.1.de pœn.) in Hereſimque, & eius euidentem ſuſpicionem,incidendo: Regnum aliqđ, uel alia Feudalia bona eccleſiæ,ad exinanitionem deducendo:Vnde ex hoc capite uidetur argui poſſe,ut ſi Imperator,uel Rex, nimis grauat ſubditos ſuos,poſsit priuari ſcđm Alb.in.l.bene a Zenone. col.4.C.de quad.præſcrip.ſequitur Io.Lecirier,in trac.de primogenitu.q.7.§.in contrarium.lib.3.& confirmat Marti.meus Laud.in tract.de prin.q.7. qñ ſine cauſa,ſecus ſi cum cauſa,ut puta;ſi propter iuſtã defenſionem ſtatus,ad id confugiat; de qbus oĩbus caſibus eſt tex.apertus in d.c.ad Apoſtolicę. de re iudi.in.6.ubi per glo.habetur, Papã poſſe cõpellere Imperatorem, in certis caſibus, iuſtitiã facere.& ius Canonicum obſeruare & dicemus inſ. an princeps iniuſtus poſsit expelli,immo etiam impune interfici a ſubditis,in.§.4.uerſic.27.nu.16.& cõueniunt ſupradicta alia iura, & doctri. & tenet Marti.Laud.in tract. q.35.& Iaſ. in uſibus Feudo. nume.61.qui inqt ita limitari glo.ĩ d.c.alius: At ut tradit Bal.in d.l.fi.non ex oĩ cauſa, ſed ex notoria ſolũ,& graui,ex qua turbat̃ uniuerſalis ſtatus Chriſtianus,uel eccleſię,Papa deponit Imperatorẽ: ac inquit Card.in d.c.ſi papa.col.fi.ꝙ non niſi ex maxima cauſa,fit talis depoſitio;nec requirit̃ eius incorrigibilitas:ſed ſatis eſt,ſi probetur criminoſus, magno crimine;licet philip. Fran. ubi ſupra,uidea
4 tur ſentire contrarium † Et ad declarationẽ pręmiſſorum, ſciendum eſt, quod facinora maxima uel grauiſsima dicuntur illa, in quibus de iure ciuili imponeretur pœna mortis, dicta ſunt Abba. in cap. tuæ. colum. 2. de pœnis, quem refert, & ſequitur Io. Bernar. Diaz. in ſua practica crimi.

crimi.cano.c.t.i.in uer. grauia, idē tenet Bar. clare in.l.non ſolum.§.ſi mandato.ff.de iniurijs,& Salice.in.l.non ideo minus.C.de accuſatio.nu.10.ſequitur Areti.in §. atrox.inſti.de iniur. Felin.in.c. ut ſi clerici.col.13.de iudi.Alex.conſ.23. uolu.2. Quapropter iuxta præmiſſa, cōcluſio noſtra decla

5 rati poſſe uidetur; † ut talis depoſitio fieri poſſit, in omni delicto, in quo imponeretur pœna mortis:quod dicitur grauiſsimū:& licet dicta Bal.ut ſupra uideanē reſtringere hanc generalē concluſionem,ut ſcilicet tunc habeat locum, quando turbatur uniuerſus ſtatus Chriſtianus,uel eccleſię:tamen reſpōdere poſſumus,ultra quòd Bal. in d. prohœ. ff.col.3.ſimpliciter affirmat, Papam habere poteſtatē priuandi Imperatorē, ex notoria & iuſta cauſa:ut dicamus etiā,dicta Bal.non probari lege:Immo in exemplis recitatis in eo.c.ad Apoſtolicæ,licet illa tria prima uideanē aſsiſtere opi. Bal.tamen quartum exemplū,& alia ſcelera, quę in eo.c.pontifex uoluit obtjcere, arguunt Imperatorem poſſe exillis deponi: licet nō eſſent ex eis,ex quibus, uniuerſus ſtatus Chriſtianus,& eccleſiæ turbaret: Ampliatur tamen hæc ſecunda concluſio ſecundū ali-

6 quos ut ſupra,ut depoſitio † poſsit fieri ī quolibet crimine,ſeu peccato, in quo creatus Imperator ſit incorrigibilis,ut ultra glo.in dict. c. ſi papa,tenuit Bertachi.in trac.de epiſc.in.1.parte §.decimo, qđ uidetur ſentire etiā Mart.Laud.in d.trac.de princ. q.197.dū colligit,ſi Imperator,uel rex,qui nō ſubeſt Imperatori,accenſetur,& conuincatur, monebitur primo:& ſi nolit ſatiſfacere, excōmunicabitur, & ſi non reſipit, uel reſcipiſcit, poterit deponi à papa:quam ampliationē opinor uerā eſſe;†nā contumacia,& incorrigibilitas talis,dicitur hæreſis, c. ſi qui ſunt præsbiteri.81. diſt.& contumax dicitur etiam infidelis.c.nullus.38.diſt.ubi notabiliter habetur, quòd peccatum paganitatis incurrit, quiſquis dum Chriſtianum ſe eſſe aſſerit, ſedi Apoſtolicæ obedire contemnit: quique rebelliter uiuit,& diſcere,atque agere bona recuſat : magis diaboli, quam Chriſti membrum eſſe oſtenditur:& potius infidelis,quā fidelis eſſe monſtratur; & propterea hæc meminit glo.in d.c.ſi papa , ubi tradit in caſu

8 fortiori Pontif.max. † ut licet is non poſsit accuſari, de alio crimine,quàm hæreſis, nihilominus ſi notorium ſit crimen eius quodcunque,& inde ſcādelizetur eccleſia,& incorrigibilis ſit , poteſt inde accuſari:quam glo.ſingularem commemorat Abba.in.c.ſignificanti col.3. de electio. ſequitur Petrus a Biaxio. in tract. Directorium electionum.

* ca.12.2.partis:hocque communiter *teneri tradit Decius conſil. 151. nume. 5. uol.1.de quibus latius dicemus. inf. lib. 2. §. 2. cap. 1. quæſt. 6. nume. 7. Quis autem dicatur incorrigibilis, Abb.& docto.præſertim Decius, in.cap. cum non ab ho-

9 minc. col. penul. de Iudicijs, † teſtatur, quòd tribus modis , quis incorrigibilis dicit : Primo quando perſeuerat in criminibus perpetratis : Secundo ſi ter monitus non deſiſtit: Tertio quando ſibi iniunctam pœnitentiam non facit, & ſe occultat,

de quibus per Io. Bernar. Diaz. in dict. practi.

10 crimi.cano.in uer. Data incorrigibilitate: † Ampliatur iterum dicta ſecunda concluſio, ut Imperator, uel Rex deponi poſsit, non tam pro ſuis iniquitatibus:quàm pro eo,quod tantæ poteſtati, erit inutilis per tex. in dict. cap. alius. 15.queſt.6. & ideo Reges depoſitos enumerat poſt Alberi. in ſuo dictionar. in uer. Papa:Io. le Cirier in tract. de primogen.quæſt. 7. 3. lib. ſcilicet Ludouicum Regem Francorum a Zacharia Pont. Otionem ab Innoc.Fridericum ab Innoc.4. Ludouicum Bauarum a Ioanne. 12. & expreſſe tenet glo. in dict. cap. ſi papa, & in dict.cap.ad Apoſtolicæ , in uer.

11 priuamus , ubi & in dict. cap. alius, tradit † quod alias inſufficienti poteſt etiam dari coadiutor, per cap. quamuis, &. c. petiſti.7.queſt. 1.&.c. grandi de ſup. neg. prælato. Martin. Laud. quæſt.162.in tract. de princip. & quæſt. 254.& 256.& clarius quærit Bald. de Imperatore inutili , uel mente capto , uel ebrio, qui non ſufficit reip. curæ, nunquid poſsit priuari, uel ei coadiutor dari,cum retineat dignitatem, niſi priuetur per. l. qui furere. ff. de ſta. homi.& dict. cap.grandi.& ibi ſoluit, quòd Papa ſecundum ueritatem , poteſt eum priuare , uel mitius agendo , ei dare coadiutorē: & præmiſsis conueniunt dicta in præcedenti uerſ. & commemorata per Plati. & Sabellicum in hoc §. quæſt.3. qui depoſitionem Regis Francorum, de qua in dict.ca.alius.ſequuntur:& Decius dicto conſil.151.nume.5. Et prope prædicta tradit etiā Alciat.in.ca. quod ſedem.nume.35.de offic.ord. Principem de neceſsitate aſtrictum eſſe ius dicere, uel per ſe,uel per magiſtratus, alias poſſe priuari regno. Notandum eſt etiam iuxta prædicta continentia reprobationem electi , uel depoſitionem

12 confirmati, † quòd Imperator confirmatus priuatur ex renunciatione ſua facienda, & quam poteſt facere,in manibus tamen Papę:ante confirmationem uero,in manibus electorum:ut inquit Paris Put.in tract.de duello.§.mortuo,lib.7.num.5. per no.in.c.quod in dubijs. de renunciatio.& tactum eſt ſupra hoc.§.quęſt.4.in fi.& uidetur.tex.a fortiori loquens in Papa,in.c.1.de renunciatio.in. 6.quem ad noſtrum propoſitum allegat.Ant.Roſel.in trac.de poteſ.Imp.ac pap.§.ultimo uidetur. nu.5.& 25. Hanc renunciationem, anno ſalutis. 1558.Carolus. V. Imperator fecit, (hic memorabiliter notandum) in Ferdinandum Regem Roma.& fratrem ſuum: quæ tamen a Pontifice Paulo. IIII. nulla dicta eſt : cum in eum eſſet facienda:Reſq; propterea redacta eſt ad ualiditatem,ſecundum terminos iuris. Recitatam depoſitionem Imperatoris declara tamen , non poſſe fieri per Papam , dolo, uel ambitione, ſine legitima cauſa (& additur, ardua, ſed dic ut ſupra.) ut per Bald. in d.tit.de pace Conſt.nume.106. qui ſubdit Imperatorem eo caſu poſſe ſe defendere cum exercitu ſuo ; & tradit depoſitionem eſſe nullam.

§.III. DE OBLIGATIONIBVS IMPERATORIS.

§.III.

MVLTA recenſuimus, a quibus Electus, approbatusque Rex, & inde promotus in Imperatorem, cauere, & abſtinere debet: Plurima itidem ſunt recenſenda, in quibus inuigilare, & operam ſuam: prouidendo, concedendo, prohibendo, abſtinendo; ſiue inuocatus, ſiue ſuo nutu tantum percitus Princeps, enixe nauare debet; uti qui magis coactus, quam uolens; impulſus, quam perſuaſus aggrediatur, & perficiat, quæ ſeſe offerunt non leuia negocia, prudenter, moderate, Fortiter, & iuſtiſsime; & ante alia dicendũ eſt, ad quæ poſt aſſumptum rite Imperium, aſtrictus ſit.

SVMMARIVM.

1 *Imperator tenetur Ro. eccleſiam, & fidem Cat. defendere, etiam ſub iuramento fidelitatis.*
Defendere qui tenetur, tenetur cuilibet offenſioni
2 *obuiare; & tenetur de omni negligentia, ibi.*
Imperium fuit tranſlatum a Græcis in Germanos, ob indefenſam eccleſiam.
3 *Principis boni eſt, eccleſias contritas inſtaurare, nouas ædificare, Dei ſacerdotes honorare; & epiſcopo aſſurgere.*
4 *Papa tenetur adiuuare Imperatorem; & punire eius rebelles.*

ROMANAM ECCLESIAM DEBET DEFENDERE.

PRIMO itaque, Imperator debet ex ſeſe eſſe ſufficiens, & bonis omnibus antecellere: ita ut abſint uitia, præcipue de quibus diximus ſupra. §.2. in prin. &. q.5. &.6. atque in eo eluceſcant uirtutes oẽs, quas recenſuimus ſupra. eo. §.2. in prin. nu.7.8.9. Sed ante oĩa, religioſiſsimũ ſe pſtare debet, ut ibi, & ſupra in. §.1. in uer. inſpicere: Nã ut docet Ariſt. politico. li.5. c.11. oportet ipſum erga religionẽ Diuinam, affici uehemẽter: Minus.n. eum formidabũt populi, ne qd contra Iuſtitiã faciat; ſi religioni deditũ exiſtimabunt: minusq; cõtra illũ audebunt inſurgere; quaſi Deũ habeat propitium,
1 & fauẽtem: Ideo in primis † tenetur Ro. Eccleſiã, Fidẽq; catholicã, pura fide, totisq; viribus: & Ro. Pont. conſeruare reuerẽter, & defenſare, & exaltare: omnemq; Hæreſim, Sciſma, Hæreticos, & ipſorum fautores, receptatores, & defenſores, extermĩnare: ac nunquam cum Sarraceno, Pagano, Sciſmatico, ſeu alio quolibet, communionem Catholicæ fidei non habente, aut cum aliquo alio præfatæ eccleſiæ inimico, uel rebelli, ſeu eidem manifeſte ſuſpecto, unionẽ quamlibet, ſeu parentelã, aut cõfœderationẽ inire; ſed perſonã Pontificis, eius honorem, & ſtatũ, manu tenere, defendere, & conſeruare, contra oẽs homines, cuiuſcunq; exiſtant præeminẽtię, dignitatis, uel ſtatus, & oĩa priuilegia, eiuſdem & cuiuſlibet alterius eccleſiæ, quocunq; tempore conceſſa, & continentiæ cuiuſcunq, per prędeceſſores ſuos, Reges, ac Imperatores Ro. obſeruare: & præcipue, conceſſa per Conſtantinũ, Carolum, Henricũ, Othonẽ, t 4 t t. Federicum. 2 1. atq; Rodulphũ, ſuper libera dimiſsione Terrarum, & Prouinciarũ Ro. eccleſiæ, ubilibet poſitarũ: easq; de nouo, ex abundanti ẽt cõcedendo, & donãdo, ut ſuo iuramento fidelitatis aſtrictus eſt, ſecũdum formalia uerba latius poſita in cle. 1. de iureiur. & & per Abb. in d.c. uenerabilem. nu.9. de electio. p tex. in c. princeps. & c. regum. 23. q.5. conueniũt dicta in. l. inter claras. in prin. & l. nos reddẽtes. in prin. C. de ſum. tri. & fide Cat. & habetur in. c. tibi
2 domino. 63. diſt. ubi Card. Alex. infert, † quòd qui tenetur defendere, tenetur cuilibet offenſioni obuiare: & de omni negligentia: & dicitur in culpa, qui poteſt prohibere, & non prohibet, p. c. error. & per totum. 83. diſt. de quo iuramento meminit Io. de Sylua in tract. de iureiur. in. 2. parte, in prin. nu.6. & ante eum Bal. in. l. fi. C. de. ll. in fi. & Corneus conſ. 177. nu. 115. uol. 1. & Abb. d. conſi. 82. col. 2. ubi tradit, q Imperator iurat fidelitatem, & obedientiam papæ: & ideo ut dictum eſt recte. §.
3 præcedenti. q.2. † ob indefenſam eccleſiam, Imperium tranſlatum eſt a Græcis in Germanos. De eodem iuramento loquitur Martin. Laud. in trac. de princi. q.180. quod triplex dicit, Primum tẽpore approbationis ſuæ. Secundum cũ ingreditur Italiam. Tertium t pe coronationis, p tex. ĩ d. cle. Romani. Iuramenti quoq; formã, ab Imperatore præſtandã, diuerſam aliquantulum a præmiſsis, ponit Liber Pontificalis. car.54. Hinc pulchre dr̃, Principes ſeculares, teneri ad defenſionẽ eccleſiarum, & bonorũ eccleſiæ, ita, ut ad id per Papã uocari poſſint, ſecũdum Mart. Laud. in d. trac. q.140. & 198.
4 & 516. atq; in. c. boni. 96. diſt. † Boni principis eſſe, ac religioſi, eccleſias contritas, atq; conſciſas, inſtaurare: nouasq; ędificare: & dei ſacerdotes honorare, ac tueri: ut per Oldradũ, conſ. 62. in fi. Defenſor. n. & Aduocatus debet eſſe eccleſiæ. d.c. uenerabilẽ. de electio. & c. princeps. 23. q.5. & ſępius dictũ eſt: & ideo, non licet principi eccleſiam Dei incaſtellare, & propugnacula ſuper ea facere, ut p Ripam in. l. 1. nu.5. ff. de interdic. Hinc eſt ẽt, ut ad principẽ ſpectet, aſſurgere epiſcopo, & ei iuxta ſe, venerabilem ſedem aſsignare, ſecundum Abb. & Doc. c. ĩ ſolitę. de maio. & obed. ſequit Ant. Corſ. de poteſ. reg. in. 4. parte. q.56. Sic quoq; princeps debet confiteri epiſcopo, ubi reſidentia ſua nõ ſit intra certam parochiam; ubi ſit intra eam, tunc tenetur confiteri presbytero parochiali, & tenet Abb. in. c. omnes. de maio. & obed. per. ca. omnes vtriuſque. de pœnit. & remiſ. ſequitur eadẽ Cor-
5 ſet. ibi in. 3. parte. q.35. † Hic quoque econuerſo

dicere

dicere poſſumus: Papam debere adiuuare Imperatorem, & punire rebelles eius. ut per Bal. in l. fin. colum. 2. C. de quad. præſcrip. & Abb. in c. quod ſuper, num. 13. de uoto. & per plura Iaſ. conſil. 9. num. 2. uolum. 3.

SVMMARIVM.

1 *Imperator iura Pontificis, nec Pontifex, iura Imperatoris vſurpare debet.*
2 *Chriſtus actibus proprijs, & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis Imperatoris, ac Papæ, diſcreuit.*
3 *Imperator, & Papa, non poteſt eſſe idem homo.*
Imperator non pōt conferre beneficia eccleſiaſtica.
4 *Imperator, poteſt prælatū ſuſpectum habere, & reprobare, & inſtitutum in regno, non admittere.*
5 *Pontifex non debet ſe intromittere, de ſubditis Imperij; nec infringere factum Imp. niſi in caſibus ibi.*

IVRA PAPAE NON VSVRPARE.

Secundo, iuxta præmiſſa, concluſio ſit
1 † Imperatorem iura Pontificis uſurpare non debere: ſicut nec Papam Imperatoris. c. cum ad uerum. 96. diſt. & c. quoniā. x. diſt. vbi Card. Alex. poſt Archid. & per Butrium in d. c. uenerabilem. de electio. & per Martin. Laud. in tract. de Prin-
2 cip. q. 1. & 436. † Nam idē mediator Chriſtus Ieſus, actibus proprijs, & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis utriuſque diſcreuit, propria uolens medicinali humilitate, ſurſum efferri; nō humana ſuperbia, rurſus in inferno demergi; & ut Chriſtiani Imperatores pro æterna uita, Pontificibus indigerent: & Pontifices pro curſu temporalium, tantummodo rerum, Imperialibus legibus uterentur; quatenus ſpiritualis actio, a carnalibus diſtaret incurſibus; & deo militans minime ſe negocijs ſecularibus implicaret; ac uiciſsim non ille rebus diuinis præſidere uideretur, qui eſſet ſecularibus negocijs implicatus, ut in dictis iuribus, memorabiliter ſcriptum eſt; & abunde loquitur Oldrad. conſ. 83. Sic quoque Imperator, & quilibet Princeps Laicus, non debet ſe inſerere electioni, uel promotioni Patriarchæ, aut cuiuſlibet Epiſcopi. c. Adrianus. & c. Valentinianus. 93. diſt. licet alias dicatur, quòd Reges, & Duces, ſunt patroni in Epiſcopatibus, exiſtentibus in regno ſuo, ſecundum Martin. Laud. in d. tract. de Princip. q. 74. Et propterea prope præcedētia, inquit Martin. Laud.
3 eo. tract. q. 333. † quòd idem homo, non poteſt eſſe Imperator, & Papa; Et generaliter dicendum eſt, Imperatorem, aut Regem, non poſſe conferre beneficia eccleſiaſtica, niſi ex priuilegio, ut per plura oſtendit Ant. Corſet. in tract. de potel. reg. in. 2. parte nu. 9. Quando tamen Principes ſeculares poſsint in perſonis eccleſiaſticis, habere poteſtatem, & ecōuerſo; uide late per Steph. Aufrerium in tract. de poteſ. ſecul. ſuper eccl. perſo. & dicemus inf. §. 4. uerſ. Decimo quarto. Sed illud hic generaliter notandum eſt; Data negligentia, & ubicunque deficit poteſtas eccleſiaſtica, recurrēdum eſſe ad ſecularem. glo. in. c. nec licuit. 17. diſt. per. c. petimus, cum concord. 11. q. 1. & dicemus inf.
4 §. 4. uerſ. Decimo quarto. † Item omni caſu, hoc memoratu dignum, non eſt prætermittendum; Principis intereſſe, ne eligatur aliquis prælatus ſuſpectus; qui poſsit reuelare ſecreta regni ſui, ut tradit Innocen. in. c. quòd ſicut. de electio. quem ſequitur Abb. ibi, & in. c. cum terra; & Mart. Laud. de dignit. q. 4. & propterea talis electio, poteſt reprobari; Immo etiam inſtitutus non admitti, ſecundum ſing. dictum Innoc. in. c. ſuper his, de accuſ. ut per Abb. & Felin. ibi. & quę omnia ſequitur Pet. a Biaxio in tract. Director. electio. c. 6. 1. partis, num. 2. & 3. Sicque præſentatio electionis fit Principi; unde eam approbat: idque uulgo, Placet, appellatur: non aliter tamen aſſenſus eius requiritur in electione, ut per Io. Lupum, in tract. de lib. eccl. in. 2. parte. q. 13. Habet tamen Imperator priuilegium in Alemania, ut poſsit facere recipi in qualibet ciuitate unū Canonicum, ſecundū Spec.
5 de præben. uerſ. itē nota quòd Imp. ubi Bal. † Hic quoque, econuerſo notandum eſt, Pontificem non debere ſe intormittere, de ſubditis Imperij, nec infringere factum Imperatoris: niſi Imperio vacante, & iuſtitia denegata. ſecundum Alex. per plura, conſi. 11. col. 1. uolu. 6. & dicemus infra. §. 4. uerſi. 25. & 26. Immo non poteſt exercere iuriſdictionem, etiam in clericos, ratione bonorum temporalium non ſubiectorum ſibi, ut per Hip. Marſ. in l. 6. nu. 152. ff. de iuriſ. om. iud. aliter tamen uidetur conſuetudine obſeruari, ut dicemus inf. lib. 2. §. 4. uerſi. 11. c. 1.

SVMMARIVM.

1 *Imperator terrenus non debet habere locum, ubi cœleſtis conſtituit ſacerdotium.*
2 *Papa cum Cardinalibus libera debet habere cōſilia, abſque metu poteſtatis ſecularis.*

NON POTEST HABITARE IN SEDE ROMANA.

1 Tertio dicitur, † quòd Imperator terrenus non debet habere locum ubi cœleſtis conſtituit Sacerdotium. c. Conſtantinus. 96. diſt. c. fundamenta. §. ne autem. de electio. in 6. & per Oldrad. conſi. 85. in fi. cum (prout ibi legitur) decens
2 ſit, † ut Pontifici, libera a Cardinalibus ſuis prouenīāt conſilia, abſque ullo ſecularis poteſtatis metu: ipſaque Romani Pontificis, Vicarij Dei, quæ ſuis occurrerit temporibus, electio: & eorundem Cardinalium, cum expedierit, facienda promotio, in omni libertate procedat.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, executiones ſuas, debet ſubdere eccleſiaſticis præſulibus, vti filius: a quibus, & Sacerdote*

te ſuo ligatur: Iudicat tamen Papam in hæreſi: in incorrigibilitate, & in bonis aliorum iniuſte occupatis. 3.

2 *Principes Chriſtiani, Pontificibus obſequi debent.*

FILIVS DEBET ESSE ECCLESIÆ.

1 QVARTO infertur, † quòd Imperator Chriſtianus, ſubdere debet executiones ſuas eccleſiaſticis præſulibus, non præferre: nam ſi Catholicus eſt, filius eſt, non præſul. eccleſiæ: ne contra illius beneficia pugnare uideatur, a quo propriam conſecutus eſt dignitatẽ: eamque
2 ingratus perdat, quam recepit. † Sic enim conſtitutum eſt, ut Pontificibus obſequi debeant Principes Chriſtiani; non autem decretis eccleſiæ ſuam pręponant poteſtatem. c. ſi Imperator, cum ſeq. ubi Cardin. Alex. & doct. 96. diſt. & per Ant. Roſ. de poteſ. Imp. ac Pap. §. poteſt & pręcedens. car. 2. & Epiſtola, Inter claras. C. de ſum. tri. & fide Cat. Hinc eſt ſecundum eundem Ant. ubi ſupra. car. 13. § Leonum. Imperatorem poſſe, non ſolum a Max. Pontifice, ſed etiam a ſuo Epiſcopo peccando compeſci & corrigi, ac etiam anathematizari, & ad pœnitentiam reuocari, ſecundum no. per Abb. & doct. in c. nouit. de iudic. & Marti. Laud. in tract. de principib. q. 61. unde ſatis conſtat, ab Innocentio, Arcadium Imp. excommunicatũ. Theodoſium ab Ambroſio, licet non uniuerſali epiſcopo, ut habetur in c. nos ſi. §. ſic &, 2. q. 7. & c. duo. 96. diſt. immo Imp. ſubeſt etiam proprio ſacerdoti, cui confitetur: & qui ipſum ſoluit, & ligat, & iudicat. c. omnis utriuſque. de pœnit. & remiſ. & per Ioan. Lign. in tract. de cenſ. eccl. §. 21. nu. 21. per alia iura. & Martin. in d. tract. q. 36. qui notat, Imp. & Papam, ligari d. c. omnis. & per Ant. Corſet. in tract. de poteſ. reg. in 3. parte. q. 35. Hæreti-
3 cum † tamen, & notorie incorrigibilem Papam, unde ſcandalizetur eccleſia, & ipſa nolente iudicare, iudicat Imperator, & minus iuſte inuadentem, & tenẽtem bona aliorum, ut in tract. de pot. ſec. & eccl. c. 61. Similiter Imperator Papę deneganti ſibi facere iuſtitiam, poteſt ſubtrahere bona temporalia, quæ ei debet: ſed non ipſum punire ſecundum Card. in cle. 2. §. Vt, de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Imperatoris cura eſt, inueſtigare ſubiectorum commoda, ita ut Imperij utilitas, incorrupta perſiſtat, ſingulorum ſtatus ſit illæſus.*

2 *Imperator in finem perfectum, omnia regulare debet, & habere perfectam virtutem moralem.*

3 *Regis amicitia, ad eos qui reguntur, in excellentia beneficiorum conſiſtit.*

4 *Chriſtus, & Papa, paſtor appellatur, ſicut Agamemnon Rex, ab Homero.*

Imperator potius debet habere rationem priuatorum, quam fiſci.

5 *Reipublicæ appellatione imperium continetur.*

6 *Imperator, ſeu Princeps, eſt Imago diuinæ Maieſtatis.*

Imperator debet reuocare alienata, in magnum damnum Imperij. ibi.

IMPERII ET SVBDITORVM COMMODA QVÆRERE.

QVINTO, Imperator ea uti debet ſolertia; & ita eum decet reip.
1 curam gerere, † & ſubiectorum commoda inueſtigare: ut Imperij, & Regni utilitas incorrupta perſiſtat: & ſingulorum ſtatus iugiter ſeruetur illæſus, ut eleganter præfatus eſt Federic. in. tit. de prohib. feud. alien. per Fed. & quicquid ad utilitatem, & ornatum reſpicit, ſemper cogitare debet ad effectum feſtinanter deducere, ut in auth. conſt. quæ de dignit. in prin. nam quies, & bonum ſubditorum, dicitur eſſe pax ſuperiorũ. c. officij. ubi not. Philip. Fran. de offic. leg. in. 6. Reip. enim adminiſtratio, ad eum pertinet. c. Imperium. ubi Card. Alex. x. diſt. Et non debet permittere, quod Barbarica feritas, deuaſtet dulcem Italiam, ſecundum Martin. Laud. in tract. de Princip. q. 399. atque debet prouidere, ut nulli populi ciuitatum ſeditiones faciant: ſed omnem pacem, & trãquillitatem eſſe, Dei ciuitatibus, dum æquitas ſubiectis ſeruatur: & neque lucri, neque paſsionis alicuius cauſa, ad aliquam partium declinetur, ut oſtendi: in. §. deinde. in aut. de mand. princ. Sed æquus cognitor appareat. §. fi. in auth. Iuſiur. quod pręſt. ab his. & cum equitate, & ueritate, cum iudicio diuino cõformis, ut not. eſt tex. in. c. 1. in prin. ut eccl. benef. & tradit Io. Neuiz. in Silua nupti. lib. 5. in prin. num. 92. & multa Zaſius
2 in. l. 2. in uer. ratum. de origin. iur. uſque adeo † ut omnia regulare debeat, in finem perfectum, & optimum: Is enim qui Imperat, perfectam uirtutem moralem habere debet, ut legitur Politic. lib. 1. c. 8. Et ad communem utilitatem, quod recte fit, ſecundum ſympliciter iuſtum: non autem ad propriam, intendere debet, ut ibi lib. 3. c. 4. & dictum eſt ſupra. §. pręcedenti. uerſ. Tyrannidis: & propterea ut pręclare idẽ Philoſoph. lib. 8. Ethic.
3 c. 11. commemorat: † Regis amicitia, ad eos qui reguntur, in excellentia beneficiorum conſiſtit, quæ in eos confert: Si quidem cum bonus eſt, curam ipſorum habet, quo bene ſeſe habeant: ut ouium paſtor: prout eo nomine Homerus Agamemnonem populorum paſtorem nuncupauit.
4 † Sicque CHRISTVS, & Papa eius uicarius, Paſtores appellantur: cum ſcriptum ſit, Paſce oues meas. c. in ſcripturis. cũ ſim. 8. q. 1. Epiſtola, Inter claras. C. de ſum. trin. c. 1. de homic. in. 6. Immo legis, & communis omnium pater, Imperator nuncupatur, ut ſcripſimus ſupra in uerſ. Orbem, num. 2. §. 1. & ideo inquit Io. Lign. in tract. de amicit. in. c. de amicitia magnatum, num. 7. Princeps.

dat

dat maiora bona ſubditis, quam pater filijs, ex-
tenſiue: quia amicitia Principis ad ſubditos, eſt in
ſuperabuundātia beneficiorum. Sic quoque con-
ſtitutum eſt, Imperatorem poſſe aquirere cuilibet
ſuo ſubdito; ſicut Papa cuilibet Eccleſiæ, ſecun-
dum Mart. in d. tract. de Princip. q. 281. per glo. in
prohęmio Decret. in prin. atque recte conſtitu-
tum uidetur, ut in dubijs, contra fiſcum fiat inter-
pretatio, l. nō puto. ff. de iure fiſc. & per Dec. conſ.
464. uol. 3. Quod tamē declarat Ang. in. §. fi. inſt.
quibus modo teſt. inf. hoc procedere in cauſa me-
re lucratiua, alias ſecus. Sed Aymo Crauet. conſ. 9.
nu. 38. abſolute tradit Principē potius debere ha-
bere rationem priuatorū, quam fiſci. Sic etiam
Principem, & eius conſiliarios debere diligere
ſubditos, ut filios, & fratres ſuos, dixit Martin.
Laud. in tract. de conſiliarijs Princip. q. 14. per. l. ſi
quis filium. C. de inof. teſta. & c. prodeſt. 23. q. 5.
Sic ſecundum eūdem Martin. ibi. q. 317. Princeps,
uel eius ſenatus, eligit lectores ad legendum, in
qualibet facultate: qui legant utiliter non ad pom
pam. Et iuxta pręmiſſam concluſionem, adducere
poſſumus Iuſtin. C. de no. Cod. fac. §. fi. & de Iu-
ſtin. Cod. confir. in prin. & de enucleat. Cod. in
prin. qui oſtendit ſe ſumma & diuturna cura, aui-
diſsime ſuper communium rerum utilitate eſſe
ſolicitum: omnem animi ſui motum, ad hoc im-
pēdere: quæ ab eo comprobantur, in auth. de hæ-
red. & falcid. in prin. ibi occupatis nobis, circa to-
5 tius reip. curas: ubi glo. in uer. reip. † exponit Rei-
publicæ, idest Imperij: & ibi deſcribit, ſubiecto-
rum ſuorum proprias ſolicitudines, quibus com-
petētem formā attribuat, ubi Ang. not. & ad idem
exprimitur in auth. de. non alien. reb. eccl. §. quia
uero ueriſimile, ibi, oportet: & clarior eſt tex. in. l.
Imperialis. in prin. C. de nuptijs: & in auth. ut iud.
ſine quoquo ſuffr. in prin. & per Martin. Laud. in
6 d. tract. de Princip. q. 155. qui inquit † Princeps
eſt Diuinæ Maieſtatis imago: qui magis Reip.
quam Bonum priuatum debet uelle: quique om-
nia recte, atque ex ordine conſtituit: ut idem legi-
tur, apud Budæum, in annotationibus ad pande-
ctas ad. l. Princeps. ff. de. ll. Quo fit ut recte con
ſtitutum ſit, eum non poſſe alienare, ſed de-
bere reuocare alienata in magnum præiudicium
Imperij & dignitatis. ut inf. §. 4. uerſ. Trigeſimo
num. 1. & ſeq. ſed latius in. c. decurionibus. num.
116. dicemus de officio gubernantis: & quomo-
do conſeruetur Regia Poteſtas, uel Tyrannica, il
lam ſimulans ex Ariſtotel. lib. 5. Politi. c. 11.

SVMMARIVM.

1 *Imperator debet Iuſtitiam colere, omni ſtudio, ut ſubiecti ſibi crediti, bene uiuant; qui eſt ad laudem bonorum; ad vindictam malorum: & tueri miſerabiles perſonas. 7.*
Imperator ciuitatem delinquentem, poteſt deſtruere: & Epiſcopo priuare. ibi.
2 *Iuſtitia omnium eſt perfectiſſima virtus, nec lucifer, nec Heſperus ita admirabilis; & in ſe virtutes continet omnes.*
Imperator, & Rex propter iniuſtitias reprobatur, & deponitur.

IVSTITIAM COLERE.

1 SExto, † Imperator debet Iu-
ſtitiā colere, cuius eſt proprium
eam exercere, omneque in eo
debet eſſe ſtudium, & oratio, ut
crediti ſibi ſubiecti, bene ui-
uant, ut in. l. 1. in prin. ff. de iuſt.
& iu. & in auth. ut non lux. cont. nat. in prin. &
not. per Io. And. poſt Hoſtien. in. c. 1. de homicid.
in. 6. & eſt tex. not. in. c. regum. 23. q. 5. unde recte
dicitur, eum eſſe cōſtitutum ad laudem bonorum,
ad uindictam malorum. ut colligit Martin. Laud.
in tract. de Princip. q. 233. per. no. in glo. in. c. om
nes Principes. de maior. & obed. Imprimis aūt, dēt
defendere miſerabiles perſonas ui oppreſſas; per-
regrinos: uiduas; & pupillos; l. 1. C. quando Imp.
inter pupil. c. adminiſtratores. & d. c. regum. cum
glo. & per Martin. Laud. in tractat. de Princip. q.
116. Item enormia flagitia uindicare: Blaſphe-
mantes præcipue punire, ut in auth. ut non lux.
con. nat. & in. c. non inuenitur. 23. q. 4. Homici-
das, Raptores, Furta, Adulteria, Parricidas, Periu-
ros punire: Impios de terra pellere. c. ſunt quæ-
dam, & c. rex debet. 23. q. 5. Debet tamen permit-
tere, ut damnati ad mortem, ſuſcipiant pœniten-
tiam, & euchareſtiam, ut per cle. 1. de pęni. tradit
d. tractat. q. 370. Mart. Lau. Nulloque pacto per-
ſonarum acceptio apud eum eſſe debet, ut dice-
mus inf. concl. ſiue, uerſ. 20. & ideo ſi aliquem in-
iuſte banniuit, qui perdidit bona, tenebitur ad
illius damna: quòd probabitur per iuramentum,
ut per Martin. in d. tract. q. 75. Sic quoque non
purgans terram hæreticis, intra triennium, illam
amittit, ut ibi. q. 156. Inprimiſquè ab omni re il-
licita, & reprehenſibili, magis quam alij, debet ab-
ſtinere; & duo principaliter quærere: bonam con-
ſcientiam apud Deum, bonam Famam: quo ad
homines: qui ſi deliquerit, habet Deum ultorem:
ex quo non habet quem timeat, ut per Martin. in
d. trac. q. 387. 273. & 268. ubi etiam. q. 235. tra-
dit, poſſe delinquentem ciuitatē deſtruere: & pri-
uare Epiſcopo: & ad aratrum condemnare, ut per
Bar. in extrauag. qui ſint rebel. in uer. circa: Quod
hoc anno. M. D. LIII. obſeruauit Carolus. V. Imp.
Dominus noſter: qui Terrouanam funditus euer-
tit, & ſolo æquauit (Morini hi populi antiquitus
uocati ſunt, ſi recte memini.) Facit ad præmiſſam
concluſionem, dictum Card. in cle. 2. col. 1. de re
iudic. qui inquit Papā teneri ad conſultationem
reſpondere, aliter peccare; atque prouidere, ne
quis lucretur ex iniqua ſententia, ut per Innocen.
in. c. pleriq;. de im. eccl. & not. Abb. in. c. in cauſis.
in prin. de re iud. eum teneri ſeruare ordinem iu-
ris, & rigorem æquitatis: ut contra iuſtitiam, nulli

parcat

parcat:& diximus ſupra.§. præced.q. 6. num.11.
eum teneri ius reddere, per ſe, uel per alium, alias
2 priuandum regno † Et ideo in hac concluſione
præmiſſa, præclare ſcriptum eſt in auth. ut om.
obed.iud. prouin.in prin. Vnam omnium, perfe-
ctiſsimam uirtutem, Iuſtitiam: quæ iura omnibus
tribuit: etenim unamquanque, aliarum uirtu-
tum: niſi ſubſequantur huius bona, fiet nihil
horum, quæ competunt: Ideo in primis illud
diuine ſcriptum eſt: Diligite Iuſtitiam, qui iu-
dicatis terram, ut c.1. Sapientiæ, in lib. Bibl. quæ
reſumit Martin.Laud.in d.tract.de princip.q.57.
addens Iuſtitiam eſſe animam ciuitatis. & habetur
Lucæ.c.12.quærite primum Regnum Dei, & Iu-
ſtitiam eius: & ut inquit Philoſoph.5. ethicor.c.1.
Iuſtitia, perfecta eſt uirtus, & præclariſsima uirtu-
tum perſæpe eſſe uidetur, & neque Heſperus, neq;
Lucifer, eſt ita admirabilis: unde prouerbio dici-
tur: Iuſtitia in ſeſe uirtutes continet omnes: & re-
cte dictum eſt præcedenti.§ pluribus in locis, præ-
3 ſertim in uerſ. Tyrannidis, † quòd ob iniuſtitias
reprobatur & deponitur Rex, & Imperator, ut &
per Martin.d.q.155.qui ibidem q.511.inquit: ſub
iuſto Domino uiuere, ſumma libertas eſt.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, licet ſolutus: & in eo ſit pro ratione uo-
luntas: de honeſtate, iuridice, non præciſe, uiuere
debet legibus: & ſequi factum prædeceſſoris ſui,
& conſuetudines ſuas obſeruare, limita. num.3.
Papa noniter creatus, reuocat omnes gratias, factas
per prædeceſſores ſuos.*
2 *Imperator, non præſumitur uti plenitudine poteſta-
tis, niſi hoc exprimat uel ſi actus de poteſtate or-
dinaria non poteſt ſuſtineri.*
3 *Principis intentio talis præſumitur, qualis eſt legis
ſcriptæ, & naturalis rationis: nec ius tollere præ-
ſumitur.*
4 *Princeps utitur iure communi, ſicut Deus, &
Eccleſia.*

LEGIBVS VIVERE.

SEPTIMO dicitur, quod quam-
uis Imperator ſit ſolutus legi-
bus.l.Princeps.ff.de legib.& in
eo ſit uoluntas pro ratione.l.
quia poterat.ff.ad Trebel.& fa
cit.l.j.ff.de conſt.princip. Atq;
1 illud iactari ſolet: Si libet, licet: † tamen, ut ipſe in-
quit, Digna uox eſt Maieſtate Regnantis, legibus
ſe alligatum, Principem profiteri.l. digna uox.C.
de legibus: quia de auctoritate iuris, & legum,
eius pendeat auctoritas: atque maius eſt Imperio,
ſubmittere legibus Principatum: Vnde ex uerbis
Plutarchi refert Gul.Budeus, in annot.ad.d.l.Prin
ceps. Quis igitur Principi; Princeps erit? nempe
lex ipſa, quæ omnium Regina eſt mortaliũ, atque
immortalium: lex enim Principis Imperatrix erit,
non illa quidem, aut in libris extrinſecus ſcripta,
aut in tabulis: ſed animata intus in ipſo ratio, ſem-
per cum eo conuerſans, eiuſdemque obſerua-
trix, ut eſt etiam tex. cum glo.in auth. de conſuli-
bus.in fi.legem animatã appellans Imperatorem:
Quapropter Pont. max. exempla prædeceſſorum
ſuorum, ſe ſequi, & imitari ſæpe profitetur. ut in
1 c.Adrianus.&.c.ſeq.63.diſt.& elegãter in.c.quod
uero.25.q.2.ſcriptum eſt: abſit hoc a me, ut ſtatu-
ta maiorum cum ſacerdotibus, in qualibet Eccle-
ſia infringam: quia iniuriam mihi facio, ſi fratrum
meorum iura perturbo: Hinc eſt quod Abb. in. c.
literis. num.3.de.reſcrip. recenſet Papam, ſaltem
ex urbanitate, debere ſequi factũ per prædeceſſo
rem inchoatum, licet oppoſitum fiat: quia omnis
Papa nouiter creatus, reuocat omnes gratias fa-
ctas per prædeceſſores ſuos, ſi per eas non ſit ac-
quiſitum ius in re.c.fi.de conceſ.præb.in.6. quod
ait facere in odiũ uacaturarum: ne tot gratiæ ex-
pectatiuæ pẽdeant: quæ eſt cauſa honeſta. aut for-
ſan ut ipſe prouideat: & iſtam dicit ueriorem.
Poteſt enim ſi uult abrogare factum anteceſſoris
ſui, ut dicemus inf.§.4. uerſ. 2. in fi. & propterea
conſueuerunt, ſuo quoque tempore Pontifices, re
uocare expectatiuas, ut legitur in Regulis Cancel-
lariæ Inno.8.reg.x.ubi Interpreſ.& Pauli.3.reg.11.
Reualidat tamen quãdoque gratias, & literas. Iuſti-
tiæ, ut ibi reg.12. Sic quoque debet obſeruare,
conſuetudines ſuas, ut not. Bal. in. c.1. de nat.
Feud. & meminit Iaſ. in.l.1. nume.13. ff. de
conſt. princip. Item debet obſeruare leges, quas
fecit: ut per Martin. Laud. in dict.tract. de prin
cip.q.54. & propterea ex opinione doct. in dictis
2 legibus, & præſertim Bal.in d.l.digna uox.† Prin-
ceps debet debito honeſtatis (quæ ſumma debet in
eo eſſe, non præciſe tamen) uiuere ſecundum le-
ges; quia ſuprema, & abſoluta poteſtas Principis,
non eſt ſub lege, de qua loquitur d. l.princeps: de
ordinaria autem loquitur d. l.digna uox: ubi Sa-
licet. pariter enarrat, de neceſsitudine & plenitu-
dine poteſtatis, eum non ſubijci legibus, ſed ex ho
neſtate, & propoſito iuridico ſubijciatur: illamq;
aſsignat rationem: quia non honor, ſed pudor eſt,
legibus principem non alligari, per.l.quæ adulte
rium.C.de adult.& ut latius diſtinguendo notabi-
liter concludit, de neceſſitate naturæ, ſeu iuris natu-
ralis primæui, quod omnia animalia docuit: item
de neceſsitate, extra naturam, & ſic accidentali, &
facti uiolentia, ſubijcitur quia niſi res ipſæ refi-
cerentur, ruerent; & niſi iura ſtatuerentur, ſum-
ma tuitione pereũte, reſpublica periret: repectu ue
ro perſonæ ſuæ, & tunc neceſsitate congruente,
ſubijcitur, ut in d.l. digna uox. &.l. congruit.ff. de
offic. præſ. Neceſsitati autem legali, uel alterius
iuris poſitiui, non ſubijcitur, ea.l.digna uox. Hinc
ut copioſius ait Felin. in.c.1. col.7.8.& ſeq. de
conſtitut. ſecundum glo. ibi in uer. ab omnibus:
licet Papa, & Imperator, ſeu princeps non ſubij-
ciatur canonibus, & legibus: hoc procedit, & de-
claratur, quo ad uim coactiuam legis, quia nullus
propie

proprie cogitur a ſe ipſo, ſecundũ Beatum Tho-
mam in prima ſecundæ, q.96.art.6. quo uero ad
uim directiuã, ſubiacet legi propria uoluntate.c.
cum omnes,ibi, patere,eo.tit. de conſtitut. proin-
2 de infert ad multa,† in quibus, & in omni caſu,
Princeps non præſumitur uti plenitudine pote-
ſtatis, niſi hoc exprimat: uel ubi actus, qui fit ex
ſcientia non poteſt ſuſtineri de poteſtate ordina-
ria, nec poteſt referri ad aliquid iuridice factum:
& ad prædicta, multas auctoritates adducit: & eſt
dictũ originale Innoc. in.c.innotuit. de election.
quæ ſequitur Corneus conſ.278. nu.16.uol.3. &
Iaſ.conſ.1.col.pen.uol.1.& tradit Abb. in.c.fi. de
mat.contr. Præmiſſa, eo modo quo ſupra reci-
tata, declarantur etiam & alijs modis, & parti-
3 cularius per ſcribẽtes.† Primo, quia licet Princeps
ſit ſolutus, & non ſit ſub lege Fori, eſt tamen ſub
lege Poli,ut inquit Bal.in d l. princeps. & uidetur
ſenſiſſe Felin.cum relatis per eũ,ubi ſupra col.10.
in.4.6.&.7.declaratione, ubi loquit̃ in ſpirituali-
bus in iuramento,& in concernẽtibus peccatum.
Secundo declaratur, ut non ſit ſolutus a dictami-
ne rationis,quia ſecundum Bald. in.l.2.C.de ſer-
uit.& aqua: Eſt animal politicum, rationale: ſe-
quitur Felin.ibidem, declaratione quinta, & Bar-
bat.in tract.de Card.leg.a lat.q.4.nu.5.& Hippol.
Marſil. in practica criminali.in.§. ſequens nu.36.
per plura idem tenet. Tertio de iure naturali, &
gentium, Princeps non eſt ſolutus legibus, ut per
Bald.in d.l. Principes.in.1.&.2.lect. & ante eum
Bar.& inde Pan.de Caſ.in d.l.digna uox.ea ratio-
ne, quia talia iura ſunt immutabilia.§. ſed natura-
lia.inſtit.de iure nat. quæ omnia affirmare uide-
tur Martin.Laud.meus.in d.tractat. de princip.q.
4 106.† unde iuxta prædicta omnia,ibi. q.344.tra-
dit, Principem uti iure communi, ſicut Deus, &
Eccleſia,per doctrin. Bald. in.l.& in legatis, in fi.
C.ad leg. falcid: niſi tamen in caſibus, in iure ex-
preſsis: atque ſecundum eũ ibi.q.489.per dictum
Bald.in.c.1.ap.quæ. cau.fien.ſit: Talis præſumi-
tur intentio Principis:qualis legis ſcriptæ, & na-
turalis rationis: ut & per Decium conſ.33. & 64.
nu.7.uol.1.& ad hæc faciunt dicta inf.uerſ.Vige-
ſimo octauo.§.ſeq.Nec enim Papa, aut princeps,
præſumitur uelle tollere obſeruantiam iuris com
munis,c.cauſamq; cum glo.ubi Doct.de reſcrip.
At qñ, & per q̃ uerba tollat, dicemus inf.§.4.uerſ.
Septimo,ubi multa exempla remiſsiue ponuntur.

SVMMARIVM.

1 *Imperator in contractibus, & conuentionibus, quæ ſunt de iure gentium, vtitur iure communi, & eis tenetur ſtare: niſi vbi adſit magnum damnum Imperij: priuilegijs non tenetur ſtare.5.Limita.nu.6.*

2 *Deus etiam ligatur ex promiſſione ſua.*

3 *Principis voluntas, debet eſſe conſtans: & vt dicat; quod ſcripſi, ſcripſi: & debet eſſe ſine fraude.*

4 *Imperator ſeu Princeps, non poteſt tollere ea, quæ ſunt iuris gentium.*

CONTRACTVS IVRISG. OBSERVVRE.

1 OCTAVO infertur,† quòd in con-
tractibus,& in conuentionibus,
præſertim iuratis, quæ ſunt de
iure gentium.ut in.l. ex hoc iu-
re.ff.de iuſti.& iur. & per Bar.
& doct.ubi ſupra.Imperator,&
Papa, utitur iure communi, & in eis initis etiam
cum ſubditis ſuis,cum quibus contrahere poteſt.
Marti.Laud.in tract.de princip.q.88. tenetur, &
ligatur cum ſucceſſore ſuo; nec contrauenire po-
teſt:etiam de plenitudine poteſtatis.ut ibidem per
eos,& per Abb.& doct. præſertim Feli. in.c.1.de
probatio.per illum tex.& per Soci. conſ. 4.col.1.
uol.3.& conſ.86. nu.14.uol.4.& Decium conſil.
286.col.3.nu.5.& conſ. 292.uol.2.& conſ.151.
2 uol.1.num.10.† qui inquit, Deus etiam ligatur,
ex promiſsione ſua, non ſolum princeps, per di-
ctum Bal. in.l.1. in prin.ff. de pac. & conſ. 689.
col.2.& d. conſ.151. eum obligari ex ſuo iura-
mento & uoto, ita tradit, ut ſe ipſum abſoluere
non poſsit.ut Catelian. Cotta,in memoralibus. in
uer. Papa ligatur, ſaltẽ ſine cauſa, ut per Decium
in.c.1.in.2. lect. col.4.de conſt. & ibi Felin.in.6.
declar.3.fall.& in.c.conſtitutus.col.10.in uer.ge-
* neraliter de reſcrip. & hãc eſſe communem * opi.
atteſtatur Iaſ.in cõſ.1.col.1.uol.1.per plura.nam
etiam ſecundum Bal.relatum per Decium d.conſ.
3 689.num.17.† voluntas debet eſſe conſtans in
Principe,tanquam infinitæ iuſtitiæ, & cui conue
nit illud, Semel locutus eſt dominus: Quod ſcri-
pſi, ſcripſi: & debet habere unum calamum, &
unam linguam:immobilis,ſicut lapis angularis: &
colligit Martin. Laud. in eo.tract. de princip.q.
258.licet crimen periurij ſit graue,in omni perſo-
na,tamen in Principe eſſe grauiſsimum: quia eius
uerbum,etiam ſine iuramento, debeat eſſe firmiſ-
ſimum. Sic quoque inquit Soci. conſ.32.num.22.
uol.1.ex ſententia Hoſti. & Io.And.per.l.1.C.de
his qui uen.ætat.Impet.&.c.per tuas. de donatio.
quod princeps, in facto ſuo non debet fraudem
aliquam adhibere: nec uerbum ſuum uariare, nec
alicui laqueum inijcere.c. de uiduis.27.q.1. Sic
quoque etiam ſucceſſorem in Regno, teneri ſtare
infeudationi prædeceſſoris,docuit Bal.in.c.1.col.
ult.qui feud.da poſ.ſequitur Bertachi.in tract.de
epiſc.in.4. parte num. 184.& not. in.c. nouit. de
iudic. & per Bal. in. c. 1. de natu. Feu. & Soci. d.
conſ.4.& Iaſ.conſ.1.nu.5.uol.1.Immo etiam te-
netur obſeruare ea,quæ per uaſallum ſunt immu-
tata, ubi ad eum reuertatur Feudum, ex cauſa no-
ua: quia habetur loco ſucceſſoris, ſecus ex cauſa
antiqua; ut ſi Regi nõ ſeruiuit, propter quod Feu-
dum ſpecialiter datum eſt, ut tenet Petr. Antibo.
in tract.de muneribus,in.3.parte.princip. nu.89.
4 & ideo teſtatur Decius conſ.608.col.fi.† Prin-
cipem non poſſe tollere ea,quæ ſunt de iure gen-
tium;

tium: de quo decimus inf.§.4.uerſic. Quarto, &
5 uerſic. Vigeſimo octauo † In priuilegijs tamen,
aliter concludunt præfati doct. ſcilicet conceſ-
ſis ſubditis ſuis, ut in eis non ligetur: Aduerten-
dum tamen eſt anctore Martin. Laud. in d. tra-
ctat. de principibus. quæſt. 127. Contractum
Imperatoris, uel Papæ; non ligare ſucceſſo-
rem: niſi ſit contractus de natura, uel conſue-
tudine Imperij, uel papatus: quia ſucceſſio con-
tingit electione, non ſucceſſione: ſecus ſit in
alijs principibus, quibus defertur ſucceſſio ex ſuc-
6 ceſſione. Atque ibidem inquit. q. 169. † Contra-
ctui in magnum prȩiudicium Imperij celebrato,
non teneri principem ſtare, etiam ſi ſit de natura
contractus, & conſuetudine Imperij, uel papatus
Sed latius declara hanc concluſionem, ſeptem mo
dis auctoritate Felin. in d.c.1.col.3. cum ſeq. Pri-
mo procedere in obligatione naturali, non ciuili:
Secundo niſi contractus eſſet in præiudicium ſub-
ditorum reclamantium: Tertio niſi contineat ma
gnam diminutionem iuriſdictionis ſuæ: Quarto
non procedere in contractibus factis ſuper regali-
bus: Quinto niſi ex cauſa noua, & iuſta, princeps
moueretur, ut puta, ſi ſibi promiſſa non adimple-
rentur, ut addo conſulere Alex. 54. num. 20. uol. 4.
Sexto, ubi non ſit petita uenia a principe per pri-
uatum agere uolentem; non enim aliter conueniri
poteſt, ſecundum Martin. in d. tract. de principi-
bus. q. 187. Septimo procedit hæc concluſio, dum
modo aliquæ coniecturæ, non inducant Princi-
pem minus bene informatum, ad aliquid conce-
dendum, in prȩiudicium dignitatis ſuæ, etiam non
enorme. Contractus ſimiliter initus cum Tyranno
reſcinditur, ſecundum Martin. in d. tracta. q. 95.

S V M M A R I V M.

1 *Imperator, ſeu Princeps, non debet vti plenitudine poteſtatis, niſi ex cauſa, in his quæ ſunt iuris gentium nec omne quod licet, debet facere.*

2 *Imperator ſeu Princeps tollit ea quæ ſunt iuris ciuilis, etiā ſine cauſa, cum clauſula, non obſtantibus.*

PLENITVDINE POTESTATIS VTI CVM CAVSA.

1 NON O † Imperator, & Papa, ple-
nitudine poteſtatis non debet
uti, in prȩiudicium ſubditorum.
l. 1. §. cum autem. ubi Bal. C. de
cadu. tol. & niſi ex cauſa; ut per
Abb. in c. ad hæc. de reſcrip. &
per Corn. conſ. 278. nu. 16. uol. 3. & per Iaſ. in l.
Barbarius nu. 24. ff. de offic. præt. refert & ſequi-
tur Petrus a Biaxio, in tract. quod inſcribitur, Di-
rectorium electionum, in prima parte. c. 6. col. fi.
conueniunt dicta Soci. conſ. 59. num. 13. uol. 3. &
Alex. conſ. 2. num. 17. uol. 1. & ideo Martin. Laud.
in tract. de Princip. q. 547. inquit, Non omne
quod licet Papæ, decet eum facere. c. magnæ. ubi
doct. de uoto. & hoc uidetur indubium, in his quæ
2 ſunt de iure gentium † Nam in his quæ ſunt de iu-
re ciuili, etiam ſine cauſa, cum clauſula, non ob-
ſtantibus; illa tollere poteſt, affirmant glo. & do-
cto. in l. fi. C. ſi contr. ius, uel uti. pub. ſequitur cum
multis Soci. conſil. 41. nume. 3. uol. 3. & dicemus
inf. §. 4. uerſic. tertio: de cauſis autem, quæ ſint, &
an conſtare debeant, in quibus plenitudine pote-
ſtatis uti poſsit, latius dicemus inferius, ubi de po-
teſtate Imperatoris contigerit ſermo: & quando
eam, & reſeruata poſsit transferre, dicemus inf. §.
4. uerſ. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Imperator, & quilibet Rex, debet eſſe pacificus, & procurare, & ſeruare pacem, tanquam hæres* CHRISTI.

PACIFICVS DEBET ESSE.

1 DECIMO † Imperator, & Rex
quilibet debet eſſe pacificus, &
procurare pacem, & ſeruare,
tanquam hȩres CHRISTI, tex.
eſt vbi no. Abb. in prohœmio
Decretalium. in uer. Rex pacifi-
cus. & in. c. Hinc etiam. 17. diſt. & per Ant. Corſet.
in tract. de priuileg. pacis, in prin. ubi de pace
multa no. unde pulchre Paul. ad Rom. 12. recepta
in. c. inter uerba. 11. q. 3. dicit, ſi fieri poteſt, quod
ex uobis eſt, cum omnibus hominibus pacem ha-
bentes. Quod quoque illuc tendit: quia ſi in men-
te, charitatem erga odientes ſeruare cupimus; &
ſi illi nobiſcum pacem non habeāt, tamen cum il-
lis nos ſine dubio habeamus. Sic Pontifex debet
omnes oues tenere in fȩdere pacis, & unione: &
Principes a bello ad pacem reuocare, etiam per
cenſuras, & pœnas, ut late per Io. Lupum in tract.
de confœd. princip. 1. memb. uerſ. ex quibus nu.
13. uſque ad finem: & Marti. Lau. eo tract. q. 10.
& q. 34. qui ibi. q. 61. inquit confœderationes con-
tra Papam & Imperatorem, regulariter non eſſe
iuſtas, neque ad bonum finem. per doctr. Ang. in
l. 1. ff. quod cuiuſque un. nom. Et ad propoſitum,
& propter ſcandala euitanda, multa non debet,
nec poteſt facere princeps, uel Papa, ut per Troy-
lum Maluez. in tract. de oblation. imag. & Barb.
in tract. de præſtantia Cardin. in. 1. q. 1. partis nu.
37. & Dec. conſ. 151. num. 6. & per Felin. late, in.
c. nihil cum ſcandalo. de præſcrip.

S V M M A R I V M.

1 *Imperator, & Papa, quaſi prouocatus, & de neceſſitate, debet mouere bella.*

2 *Bella gerimus, vt in pace viuamus; ſic Finis belli pax: Negocij ocium.*

3 *Bellum eſt iuſtum, quod ex edicto geritur. i. ex auctoritate Principis; ibi quando proprium, & improprium, & quando gerendum.*

Princeps

Princeps poteſt recuperare ſuam terram, a qua repulſus eſt, quandocunque.

Princeps, vel Rex confœderatus, vel promittens defendere, non tenetur in bello iniuſto.

Princeps promittens defendere, tenetur manu armata, ſecus in priuato.

4 *Bellum quod indicit papa, vel Imperator, an præſumatur iuſtum.*

Imperator præſumitur moueri ex iuſta cauſa.

5 *Bellum, papa vel Imperator vel alius princeps, non debet mouere, niſi præcedente monitione. & diffidatione.*

6 *Bellum mouentes, ſine monitione, vel diffidatione (vt dicitur) dicuntur proditorie agere.*

BELLA PROVOCATVS TANTVM MOVERE.

1 VNDECIMO, † Imperator ſeu
princeps, & preſertim Papa, niſi prouocatus, ad arma confugere debet, & bella mouere: uel iuſta petendo: uel iniqua recuſando; pro defenſione, & recuperatione bonorum: de neceſsitate bella, pacificus ſubeundo ad hoc, ut pax acquiratur: quæ pro temporali ſalute mortaliũ dulcis eſt, ita ut capto miſericordia debeatur: maxime in quo pacis perturbatio non timetur, no. ſunt uerba. B. Auguſtini in. c. noli. 23. q. 1. atque Ariſt. Ethico. lib. x. c. 7. inquit
2 Bellum gerimus, ut in pace degamus, & lib. 7. phyſico, c. 15. Finis belli eſt pax; negocij ociũ: Ideoq; Iſido. d. 23. q. 2. c. 1. & 2. & Auguſti. ibidem. c. do
3 minus, diffiniunt, † iuſtum eſſe bellum, quod ex edicto geritur: idque interpretatur Decius conſil. 691. id eſt ex auctorite principis, de rebus repetendis, aut propulſandorum hominũ cauſa: uel quo aliqui iniurias ulciſcuntur: At in repetendis rebus, ſatis conſtat, Principem, & alium quemlibet Dominum, qui expulſus ſit de terra ſua, poſſe quãdocunq; propria auctoritate eam recuperare, quã facultas ſe obtulerit, etiam poſt decennium, & dicetur in continenti factum: ut auctor eſt Vgutio gloſſator in. c. ius naturale. 1. diſtin. & Bar. in. l. 3. §. cum igitur. ff. de ui & ui arma. & Iaſ. in. l. clam. §. qui ad nundinas. nu. 36. ff. de acq. poſſ. & Decius conſil. 460. nu. 3. uol. 3. In iniuria uero perſonali, tunc eã propulſare licet, incontinẽti tñ, id eſt, in ipſo flagranti crimine ſm Bar. ibi in præcedenti. n. caſu. quod cõmode fieri poſsit, & qualitas rei, & perſonarũ inſpicitur: Hic ex præmiſsis ſubnotandũ eſt: ut licet Princeps, uel Rex, recipiat aliquem ſub protectione ſua, non tamen tenetur eũ defendere, niſi cũ iniuſte grauatur. glo. eſt ubi not. Abb. in. c. recepimus. de priuileg. Et principes confœderati, qui tenentur ſe inuicem iuuare, non auxiliatur facienti bellum iniuſtum. Sic promittẽs alicui defendere caſtrum, non tenetur defendere, quando illi iuſte bellũ infertur. Veruntamẽ Vaſallus tenetur iuuare dominum, etiam habentem iniuſtam cauſam, ad defendendũ: nõ ad offendendũ: ſi non vult, ut colligit Iaſ. in. l. quidã cum filiũ. nu. 26. uſque ad 29. de verb. oblig. & in. l. q ſeruũ. nu. 6. eo. tit. ſequit Decius in. l. nõ uidet. in fi. ff. de reg. iur. qui illud præmittit, ut ſi princeps recipiat aliquẽ ſub protectione ſua, & defenſione, hoc intelligitur de facto, manu armata: ſecus ſit in priuato, qui de iure tñ tenet, allegat Pet. de anch. cõſ. 87. omiſſo. Sicq; qñ Bellum eſt iuſtũ, uel de neceſsitate: omni tpe, etiam quadrageſimali, eius præparationi eſt uacandum. c. ſi nulla. 23. q. 8. & per Martin. Laud. in tract. de bello. q. 17. ubi non exiſtente neceſsitate, tradit, die Iouis, & Veneris, Sabati, & Dominico, non eſſe bellandum, per dict. Hoſt. & Io. And. in. c. 1. de treug. & pace. De cauſis uero belli indicendi, diſſeruit ẽt Ariſt. in Rheto. ad Alex. c. 2. Cõfirmantur præmiſſa oĩa, ex dictis Paridis de puteo, in tracta. de duello. lib. 1. §. tertio. & per Io. lupum in trac. de bello, in prin. col. 1. & §. ſi ſumus, cum. §. ſeq. ubi etiã ſm opi. Abba. in. c. ſicut uult. de iureiur. ſic inquit: Proprium Bellum eſt, qđ auctoritate iuris, ſeu principis, ſuperiorẽ non recognoſcentis, inducitur, ut eſt Imperator, & maxime Papa: Improprium ſi inducitur p inferiores recognoſcẽtes ſuperiorem, in quibus non comprehenduntur Rex Franciæ, nec Hiſpaniæ, quia habent iura principis: & an, & quando Bellum ſit licitum, & per quos poſsit indici, uide p Docto. ut ſupra, & præſertim Iaſ. in. l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iu. & uide Abb. in. c. quod ſuper. nu. 10. de uoto quod liceat papæ indicere bellum infidelibus, in feſtis Chriſtianis: & delinquentibus contra legem naturæ. de quibus latius dicemus inſ. §. 4. uerſi. Duodecimo; Sed aduertendum, quia dubitatio non Leuis eſt,
4 † an Bellum quod indicit Papa, uel Imperator, præſumatur Iuſtum: Hoc enim affirmat Abba. in d. c. ſicut. col. 4. ſequitur Decius conſi. 691. uol. 4. Contrarium tamen tenet Hoſti. quem refert, & ſequitur Io. lupus ubi ſupra. §. omnia: Sed opinioni Abba. & Decij applaudet illa concluſio, quæ habetur, ſemper præſumendum eſſe Principem, ex iuſta cauſa moueri, per gloſſ. in. l. relegati, ubi Bart. ff. de pœnis. Feli. in. c. quæ in eccleſiarum. col. 22. in. 5. conclu. de conſtitutio, ubi ponit. 6. Limit. Alci. in tracta. de præſumptio. reg. 3. præſumptione. 8. & Franc. Luca. in tract. de fiſco, & eius priuil. 1. parte nume. 139. adeo ut ſecundum Cyn. per eos relatum, non admittatur probatio in contrarium, Alexan. conſil. 101. col. 2. uolum. 7. Soci. conſil. 164. nume. 8. uolum. 2. Corn. conſil. 60. circa fi. uol. 2. qui atteſtatur communem * opi. cum Cy. Specu. Mart. in. 7. parte. nu. 10. fol. 110. Facit, qđ dicitur, Imperatorem non aliter præſumendũ iudicare, quàm Deus. ut per Ant. de Roſ. de concilijs. 13. q. nume. 27. per l. 1. ff. de offic. præſ. præt. ſed de præſumenda iuſta cauſa in principe, Latius dicemus inf. §. 4. uerſ. uigeſimo quarto. Illud tamen ante omnia no-
5 tandum eſt † quod Imperator, Papa, uel alius Princeps, non debet mouere bellum, niſi prius

præcedat diffidatio,(vt aiunt) ſeu monitio,& de-
nunciatio: vt videtur tex.in.c.1.circa.fi. de homi.
in. 6. per quem ita tenet Bal. in l.2.col.13.nu.71.
C.de ſerui.& aq.& in.l.ſi manumiſſori. C. de ob-
ſequi.pat.preſtan.ubi cõmemorat,hinc eſſe quod
dr̃,indicere bellum.de quo etiã per Mart.Laud.in
d.trac.de bello. q.37.De formula autẽ indicendi
bellũ,tetigit Paris d. §.tertio,& dixi abunde ſupra
in.§.primo.in ver.Gladium.q.1.ex mente Liuij,&
L.Feneſtellę:Immo ſm̃ Bal.in tit.quibus mo.Feu.
amit. in prin.col.4.p tex.in d.c.1.& ſm̃ Io. And.
† mouẽtes bellum ſine vlla monitione, vel(ut dr̃)
diffidatione, dicuntur proditorie agere;refert, &
ſequit̃ idẽ Mart. Laud. ubi ſ̃. q.39.& Paris in eo.
trac. de duello lib. 2.§.an ſi duo pacti : qui etiam
tenentur ad omnem reſtitutionem damnorum il-
latorum;vbi bellũ iniuſte moueatur, ut per Mart.
in eo tract. quæſt. 1.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, nec alius Dux exercitus, debet perſonaliter pugnare.*
2 *Dauid cum Golia pugnauit inſtinctu ſpiritus ſancti.*
3 *Prælatus non debet perſonaliter pugnare, etiam per eccleſiaſtica ſed poteſt alios hortari.*

PERSONALITER NON PVGNARE.

DVodecimo concludendum eſt † quòd Im-
perator,immo nec alius Dux exercitus,de-
bet perſonaliter pugnare,quia in eo eſt pe
riculum uniuerſorum,& omnium ſalus,auctor eſt
Paris dict.trac.de duel.§.mortuo. num.4. per Do
ctri.Lucæ de penna in.l.2.C.de Tyronibus li.11.
facit diſpo. c.monomachiam.2.q.4. adduciturq;
2 per eum. † quòd licet Dauid cum Golia pugna-
uerit,id fecit inſtinctu ſpiritus ſancti,ut ibi in glo.
& p Io. de platea in.l.1.C.de gladiato.li.11. Simi
liter,Prælatus non debet perſonaliter pugnare,ẽt
pro utilitate eccleſiæ ſuæ, ſed alios poteſt hortari,
ſm̃ Io.And.in.c.fi.de dilatio.quem refert & ſequi
tur Marti.Laud.in tract.de bello.q.20. de quibus
dicemus inf.lib.2.c.5.§.nume.31.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, Papa, & quilibet alius Princeps, debet probibere Duellum,& permittens peccat,8.11.*
2 *Duellum iure diuino, Gentium, Canonico, & Ciuili, probibitum eſt. 10.*
3 *Spectacula cruenta prohibita ſunt.*
4 *Duellantes: mortaliter peccant, quibus Eucbariſtia denegauda eſt, ſaltem antequã pugnent,nu.5.*
6 *Duello occiſus, potiuſquam fateri volens mendaciũ, an moriatur in peccato mortali.*
7 *Duello mortuis, denegatur ſepultura.*
9 *Duella concedentes conſuetudines, & conſtitutiones tanquam irrationabiles, & iniuſtæ non ſunt ſeruanda.*
12 *Duellum ſuſceptum,poteſt recuſari: ibi, Crudelis qui famam negligit.*
13 *Ius canonicum eſt ſeruandum, ubi de periculo animæ agitur.*
14 *Duellum eſt probibitum,in Dominio Mediolani, ſecundum Conſt. Imperatoris.*
15 *Duellum de facto per milites, & nobiles, ſit bonorem.*

DVELLVM PROHIBERE.

TErtio decimo, Imperator, ſicq; multo ma
gis.Pontifex max. & quilibet alius Prin-
1 ceps,† debet prohibere ,& non concedere
Duellum:ſiue id fiat propter odij exaggerationẽ,
ſiue propter gloriã,ſiue propter purgationem ali-
cuius obiecti delicti,uel criminis:qđ ultimum pro
prie,& ſtricte, apud uulgares, Duellũ appellatur,
ſm̃ Io.Ligna,in trac.de Duel.§.1.&.§. 2.&.§.cir-
2 ca quartum, † ubi tradit hoc eſſe prohibitum iure
Diuino,Gẽtium, Canonico, & Ciuili, regulariter
prout affirmat etiã eſſe prohibitũ in alijs duabus
ſpeciebus præmiſsis in.§.ibi precedenti.ubi multa
iura,& auctoritates allegat;ſed illa ſunt precipua:
uidelicet d.l.1.C.de gladiato.d.c.monomachiam,
2.q.4.& extra de torneam.& de cleri.pug.in duel,
3 & de purga.uulg.per totum, † nam in d.l.1. habe
tur,quod cruenta ſpectacula reprobantur in iuri-
bus uero canonicis receptum eſt illud Diuinũ: Ne
4 uidearis tentare Deum, & Dominum tuum; † cũ
taliter pugnantes,mortaliter peccent : quibus eu-
chariſtia eſt deneganda,ſecundum glo.in d.c. mo
nomachiam,& per Io.de platea in d.l.1.quod in-
telligendũ uidetur,ſm̃ Paridem in trac.de duello
lib.9.§.an qui: ultra Archidi,& Pet.de plaude, an-
5 tequam † pugnent, quia accedunt ad delinquen-
dum:poſt uero ſi aliqui ſint lætaliter percuſsi, &
eos pœniteat,non ſunt deneganda eccleſiaſtica ſa
6 cramenta. An uero † qui in duello occiditur,quia
permittat ſe occidi ,potius quã fateatur mẽdaciũ,
& reuocare iam dicta, moriatur in peccato morta
li,ibi putat quod non. Theologis tamen ſe remit-
7 tit.Ibidem quoq; tradit Paris, † taliter mortuis in
duello,denegari ſepulturam c.1.&.2.de torneam.
allegat ẽt S.Thomã ſecunda ſecundæ.q.11.art.1.
idem ſentit Alci.in trac.de ſing.certa.c.16.& cõſ.
ibidem poſito car.1.& Io. de Ligna.ante eum in.
§.circa tertium.nu.15.eo.trac.Sic quoque per plu
8 rimũ peccare † & permittentes principes,& ipſos
pugnantes,dicitur per Iulium Ferretum conſ.1.&
conſ.8.&.18.& conſil.21.nume. 1. & Iac. Hiſpa.
in tract.de duello in. 5. euidenti. in fi. inquitque
Iulius Ferretus dict.conſil.21.ultra Abba. in c. ad
audientiam. de homicid.& Feli. in. c. qualiter. 2.
§.ad corrigẽdos.col.6.de accuſatio, Pontificẽ ma
xi.& alios prælatos,cõcedentes duellum, incidere
in irregularitatem diuinam: Tale peccatum ,ar-
guit etiam Paris, in tracta. de re milit. ſeu Duel-
lo. §. an Duella.colum. 1. &. 2. & §. an in ter-
ris libr. 1. ubi tradit. Conſuetudines, & Con-
ſtitutio-

ſtitutiones, tanquam irrationales, & iniuſtas
contra Dei præceptum, hoc inducentes, non eſſe
obſeruandas; vt etiam conſuluit Iulius Ferretus
conſi. 20. Videtur tamen concludere Paris ibi, præ
ſertim col. fi. in fi. inter armigeros, duella ex to-
to nõ eſſe illicita, ſi fiant propter crimina mani-
feſtanda, de partium voluntate, & cum auctorita-
te alicuius principis, duellum indicentis, cauſa co
gnitâ, & poteſtatem habentis, bella indicendi: il-
la permittentis in proprio territorio, iure belli,
ſecundum diſciplinam militarem, & indicijs præ-
cedentibus: licet peccatum ſit in foro conſcien-
tiæ: remittit tamen ſe meliori deliberationi Ro. ec
10 cleſiæ, & melius ſentientium. † Sed contrarium
verius eſt vt ſupra, omni iure, Diuino, Gentium,
Canonico, & Ciuili, etiam in quolibet caſu, etiam
criminis læſæ maieſtatis: quocunque ſtatuto, uel
conſuetudine non obſtante: ob quam Liutpran-
dus, Longobardorum Rex, in. l. recolimus. 2. de
homici. lib. homi. in legibus Longobar. air, legem
impiam ipſorum vetare non potuiſſe: & hoc maxi
me verum eſt, propter periculum animæ, & pec-
11 catum mortale, quod incurritur, † vnde nec duel
lum, vel ſingulare certamen, quod monomachia
appellatur, debet aliquis inire; aut Imperator, aut
Rex, aut Princeps aliquis debet concedere, vt vi
detur tranſire Iaſ. cum relatis per eum in l. ex hoc
iure, num. 31. cum ſeq. ff. de Iuſt. & iu. & copioſius
per multa iura, & auctoritates, etiam ſecundum
Theologos, præſertim San. Thomam, ſecundo
ſecundæ, q. 25. conſuluit idem Iaſ. in conſi. 114.
col. 3. cum. 5. ſeq. vol. 2. vbi col. 5. tradit hanc
* eſſe communem * opi. ex mente Alberic. de Ro-
12 ſa, † dicens inde, etiam ſuſceptum poſſe recuſari.
quã ſimiliter tenet Decius conſi. 487. & 486. col.
1. licet dicat, quòd de facto, Milites, & nobiles,
contrarium obſeruent: atque in quibuſdam caſi-
bus, tolerari poſſe duellum, maxima ex cauſa, cum
auctoritate ſuperioris, & pro defenſione ſua, &
ſuorum, & pro conſeruatione honoris: quia cru-
delis ſit, qui honorem, & famam ſuam negligit:
per dictum Bald. in l. ex hoc iure. quæſt. 8. ff. de iu-
ſti. & iu. & in tit. de pace te. in prin. & recte inquit
Philoſop. Oeconomico. lib. 2. cap. 2. Pergrauiter
fert vnuſquiſque, honore ſuo priuari. Sed nihilo-
minus tenenda eſt opi. Iaſ. & communis, vt ſupra,
a qua non licet recedere, maxime cum ſimus in
caſu, in quo agitur de peccato; in quo ius canoni-
cum expreſſe, & clare loquitur, per iura ſupra re-
13 citata, † ideo ubi tractatur de periculo animæ, &
peccato, ius canonicum obſeruandum eſt, vt ha-
betur in. c. fi. extra de præſcriptio. & in. c. 1. &.
2. de ope. no. nunci. ubi Scrib. & per Iaſ. in. l. co-
hæredi §. cum filiæ. col. 3. ff. de vulga. & pupil. Pro
pterea ex Conſt. promulgatis anno ſalutis. 1542.
in hoc Dominio Mediolani, in. §. in hoc. in tit. de
pœnis; ſancitum eſt ſanctiſsime a Carolo V.
14 Imperatore, Sereniſsimo; † Nulli licere, prouo-
care aliquem ad ſingulare certamen, ſeu Duel-
lum, ſub pœna capitali, & confiſcationis bono-
rum, prouocanti, & prouocato infligenda: niſi
impetrata licentia ad eodem Principe, vel eius lo
cum tenente: quam in hunc uſque annum, qui ab
anno ſalutis agitur. 1549. nulli conceſſam audi-
ui. Verum cum, ut inquit Decius in dictis conſi. &
15 Alcia. eo. conſil. in prin. † Milites. & Nobiles, ſæ-
pe de facto, præcipue pro defenſione honoris, &
purgatione obiectæ iniuriæ vel criminis, deſcen-
dant ad ſingulare certamen: De quo, cum aliqui
ſcripſerint, quandoque prolixius, quandoque obi-
ter tantum, & perfunctorie: ſæpe diſſentientes:
nulloque, aut minus accurato ordine ſeruato:
qui tamen eſt modus entium, & perfectio omnis
operis, teſte Bald. in prohœm. ff. certo mihi, &
quantum licuit, claro ordine: adeo vt ſcribens,
docensque, vel euitare, vel properare ad pugnam
videar: modo huius vel illius auctoris, ſequens
declarans, improbans vè opinionem: modo in-
ter eos fœdera coniungens, indagando, & decla-
rando, iuris reſponſa & eorum traditiones: ſatis
apte viſum eſt, hoc loco, per commentaria cumu-
lare illas omnes concluſiones, ex ſenſu Legum,
& Doctorum, & ex conſuetudine Militari excer
ptas quæ ſeſe obtulerint, pro omni ſtudio, & dili-
gentia mea inueſtigandæ. Siue generalias & com-
munia Duelli, primo: ſiue ſecundo reſpiciend.
ſit perſona actoris: ſiue tertio Rei, & per conſe-
quens, Prouocantis, & Prouocati: ſiue Iudicis,
quarto loco: ſiue quinto, Victoria exoriens: ſiue
ſexto, Pax altercantium, ante omnia procutanda:
Quapropter in primis amplectendo ea, quæ com-
prehendunt vniuerſum Duelli negocium, ad cui-
dentiam (ſequentes multorum caſuum deciſi-
uas, concathenataſque fere) præmitto Conclu-
ſiones Generales.

Authoris de Duello & Pace Tractatus, excerptus ex præmiſsis: in ſex partes digeſtus.

Sed priuſquàm perueniamus ad concluſiones, operęprecium erit, ſequendo ordinem authoris, hæc præmittere.

SVMMARIVM.

1 *Quid dicitur propriè Duellum: & quòd Imperator, Papa, & omnes Principes, Duellum probibeant: alias peccant a 8.11.*
2 *Duellum omni iure probibitum eſt. 10.*
3 *Spectacula cruenta probibita ſunt.*
4 *Duellantibus, quia mortaliter peccant, Eucbariſtia denegatur. 5.*
6 *Duello mortuus, potiuſquam confeſſus mendatium, in peccato eſt mortuus.*
7 *Duello mortuis denegatur ſepultura.*
9 *Duella, concedētes conſuetudines, vti irrationabiles non ſunt ſeruandæ.*
12 *Duellum ſuſceptum poteſt recuſari: ibi Crudelis qui famam negligit.*
Famam perdere grauius eſt quam res.
13 *Ius canonicum ſeruandum eſt, vbi de periculo animæ agitur.*
14 *Duellum eſt probibitum in Dominio Mediolani, ſecundum Conſt. Imperatoris.*
15 *Duellum de facto per Milites, & Nobil. fit ob honorem.*

PRAEFATIO.

IMPERATOR, multoque magis
Pont. maxi. & omnes alij Prin-
1 cipes, debent prohibere, † &
non concedere Duellum; ſiue
fiat propter odij exaggeratio-
nem; ſiue propter gloriam: ſiue
propter purgationem alicuius obiecti delicti uel
criminis, quod ultimum proprie, & ſtricte apud
vulgares, Duellum appellatur; vt legitur apud
tractatum de poteſ. ſecul. & eccl. cap. 107. & per
Ioan. Ligna. in tract. de duello. §. 1. & 2. & §. circa
2 quartum. num. 1. vbi tradit † hoc eſſe prohibitum
iure diuino, gentium, canonico, & ciuili, re-
gulariter, prout affirmat etiam eſſe prohibitum
in alijs duobus caſibus præmiſsis in §. ibi præce-
denti, ubi multa allegat iura, præcipua tamen.
l. 1. C. de glad. c. monomachiam. 2. q. 4. & extra de
torneam. & de cleri. pug. in duel. & de purg. vulg.
3 per totū, † nam in d. l. 1. habetur, cruenta ſpecta-
cula improbanda eſſe. In iuribus canon. receptum
eſt illud diuinū: Ne videaris tentare deū, & dñm
4 tuum, † nam & tales pugnantes mortaliter peccāt
quibus eucharistia eſt deneganda, ſm glo. in d. c.
monomachiā, & atteſtat Io. pla. in d. l. 1. Quod in
telligendum vr̄ ſm Parid. in tract. de duel. in §. an
qui. lib. 9. ultra Archid. & Petr. de palud. antequā
5 pugnent, quia accedunt ad delinquendū, † poſt ue
ro ſi aliqui lætaliter ſint percuſsi, & eos pœniteat,
his nō ſunt denegāda eccleſiaſtica ſacramēta. An
6 vero q. † in duello occiditur, quia permittat ſe oc
cidi, potiuſq; fateri mēdacium, & reuocare iam di
cta. moriatur in peccato mortali, ibi putat quod
non; Theologis tamē ſe remittit. ibidem quoq;
7 tradit † Paris, eo pacto mortuis in Duello dene-
gari ſepulturam. cap. 1. & 2. de torneamen. allegat
etiam. S. Thomam ſecunda ſecundæ, quæſtio. 41.
artic. 1. idē ſentit Alcia. de ſing. certa. c. 16. & cōſi.
ibi poſito, car. 1. & Io. Ligna. ante eum in. §. circa
tertium num. 15. eod. tract. Sic quoque plurimum
8 peccare, † & per mittētes principes, & ipſos pu
gnantes dicitur, per Iul. Ferre. conſ. 18. 18. & 20.
num. 1. & Iac. Hiſpa. in tract. de Duello in. 3. euid.
in fin. inquitque Iul. Fer. d. conſil. 20. ultra Abba.
in. c. ad audientiam de homi. & Fel. in. c. qualiter.
2. §. ad corrigendos colum. 6. de accuſatio. Ponti.
max. & alios pręlatos, concedentes duellum, inci-
dere in irregularitatem diuinā. Tale peccatum ar-
guit etiā Paris eo. trac. de duel. §. an duella col. 1. &
9 2. & §. an in terris lib. 1. vbi inquit, † cōſuetudines,
& conſtitutiones, tāquā irrationabiles, & iniuſtas
contra Dei pceptum, hoc inducentes, non eſſe ob
ſeruandas; vt ēt conſuluit Iul. fer. conſ. 20. Videt
tū concludere Paris ibi, præſertim col. fi. in fi. q
inter armigeros, duella ex toto non ſint illicita, ſi
fiant pp crimina manifeſtāda de partium volunta
te, & cum auctoritate alicuius principis duellum
indicentis, cauſa cognita, & poteſtatē habentis bel
la indicendi, illa pmittentis in proprio territorio
iure belli, ſm diſciplinā militarē, & indicijs pcedē
tibus, licet peccatū ſit in foro conſcientiæ; remittit
tñ ſe meliori deliberationi Ro. eccleſiæ, & melius
10 ſentiētium, † Sed contrarium verius eſt vt s. omni
iure, Diuino, Gentium, canonico, & ciuili: in
quolibet caſu: etiam Criminis læſe maieſtatis,
quo-

quocunque ſtatuto, uel conſuetudine non obſtan-
te, ob quam Liudprandus, longobardorum Rex
in l. Recolimus. 2. de homic. lib. homi. inquit, le-
gē impiā ipſorum uetare non potuiſſe, & hoc ma-
xime uerū eſt propter periculū animæ, & pecca-
11 tum mortale, quod incurritur; † unde nec Duel-
lum, uel ſingulare certamen, debet quis inire, aut
Imperator, aut Rex, aut Princeps aliquis concede-
re, ut uidetur tranſire Iaſ. cum relatis per eum in l.
ex hoc iure. nu. 31. cum ſeq. ff. de iuſti. & iur. & co-
pioſius per multa iura & aucto. etiam ſm theolo-
gos præſertim. S. Thomā. 2. 2. q. 95. conſuluit idem
Iaſ. in cōſ. 144. col. 3. eſt. 4. ſeq. uol. 2. ubi col. 5. tra-
* dit hanc eſſe cōem * opinionem ex mente Albe. de
12 Roſa; † dicens inde et ſuſceptū poſſe recuſari; quā
ſimiliter tenet Decius conſ. 487. & 686. col. 1. li-
cet dicat q̄ de facto, Milites, & Nobiles, contra-
rium obſeruent: & ſic in quibuſdā caſibus tolerari
poſſe Duellū maxime ex cauſa, cum auctoritate
ſuperioris, & pro defenſione ſua & ſuorum, &
pro conſeruatione honoris, quia crudelis ſit, qui
honorē, & famā ſuā negligit per dictū Bal. in. l. ex
hoc iure. q. 8. ff. de iuſti. & iu. & in tit. de pace ten.
in prin. & abunde cōſuluit Laur. Calcaneus cōſ. 2.
& Cor. cōſ. 162. nu. 21. uol. 1. ubi q̄ grauius ſit per-
dere famam, quā res. Et recte inquit Philoſo. Oeco-
nomico. lib. 2. c. 2. Pergrauiter fert vnuſquiſq; ho-
nore ſuo priuari. Sed nihilominus tenēda eſt opi.
Iaſ. eſt ſicut ē. quam ſequitur Soc. iunior conſ. 123.
nu. 2. & ſeq. uol. 2. & d. Catellianus Cotta pater &
dn̄s meus, in Memoralibus ſuis, in dict. perduellio
nis, a qua non licet recedere, maxime cū ſimus in
caſu, in quo agitur de peccato, in quo ius canoni-
cum expreſſe & clare loquitur, per iura ſupra reci-
13 tata. † & ideo ubi tractatur de periculo animæ, &
peccato, ius canonicum obſeruandum eſt, ut ha-
betur in. c. fi. extra de p̄ſcriptio. & ī c. 1. & 2. de no.
ope. nū. in. ubi ſcrib. & p Iaſ. ī l. coheredi. §. cū filig.
ff. de uulg. & pup. Propterea ex cōſt. p̄mulgatis an
no ſalutis 1542. in hoc Dūio Mediolani, ī §. ī hoc,
in tit. de pœnis, Sanctū eſt ſanctiſſime a Carolo. V.
14 Imperatore, Sereniſſimo, Dn̄o n̄ro, † Nulli licere
aliquē prouocare ad ſingulare certamen, ſeu duel
lū, ſub pœna capitali, & confiſcationis bonorum,
prouocanti & prouocato inſligenda; niſi impetra-
ta licentia ab eodem Principe, uel eius locum te-
nente; quā in hunc uſq; annū, qui ab anno ſalutis
agitur. 1549. nulli cōceſſam audiui. Verū cū, ut in
quit Decius ī dictis cōſilijs, & Alciatus eo cōſt. in
15 prin. † Milites, & nobiles, ſæpe de facto, præcipue
pro defenſione honoris, & purgatione obiectæ in-
iuriæ, uel criminis, deſcēdāt ad ſingulare certamē;
diſcutiamus & nos, & perſtringamus, ſm præmiſ-
ſum ordinem, undecunq; collectā, & accurate uen
tilatā, Duelli materiam, non inepte (ut opinor)
hoc in loco, ſe ſe offerentem; Nam cū per ora Prin
cipum, & Heroum in primis verſari cōtinuo & p̄
manibus haberi conſueuerit, cur nō ſub hoc tem-
plo meo, recte collocanda erit; ſub cuius tecto, illi
omnes uenerabundi, depicti conſpiciuntur?

GENERALES CONCLVSIONES.

Pars Prima.

SVMMARIVM.

1 *Duelli, q̄d proprium dicitur ſecundū vulgares, origo.*
2 *Duellum dicitur quaſi duorum Bellum.*
3 *Duellum appellatur, Monomachia, & ſingulare certamen.*

CONCLVSIO I.

NOn Omiſſa origine duelli, ſiue il
la apud Romanos, vt docēt mul
ta exēpla, uiguerit, ſiue a Lōgo-
bardis, ſiue ab alijs antiquiori-
1 bus populis, prodierit † cū plā-
ne de origine duelli, q̄d obiecti
criminis, & cōſeruandæ exiſtimationis gr̄a, initur,
(q̄ proprie duellū dr̄) ſm vulgares, ut primo dixi
mus, ſit parū cōſtās opinio apud auctores. Quāuis
Alciatus in. c. 2. de ſing. certa. multa de hac re ſcrip
ſerit; quæ magis ad ſingularem pugnā cuiuſcunq;
quāuis ex cauſa depræliantis, accedunt. Breui-
bus ego hanc originem, potius a Lōgobardis ema
naſſe, quā ab alijs nationibus crediderim, ut ani-
maduertere licet ab exemplis notatis infra conclu
ſione. 51. & affirmat Paris in §. duellū eſt, lib. 1. in
2 tractatu ſuo de duello. Dicamus inde † Duellum
dici, quaſi duorū bellum, teſte Ioan. lign. de duel-
3 lo §. 1. & 2. & Alciat de ſing. cert. c. 1. † Quod etiā
Monomachia, & ſingulare certamen appellatur,
ut ibi, quæ nunc argui, licet ipſi non ponant ex. l.
ſi quis aliū aſto. in. Longobar. qualit. quis ſe deſ.
deb. & in. d. c. Monomachiā. 2. q. 4. ubi de Golia
& Dauide, ſicq; de duobus tm̄ pugnā ſuſcipienti-
bus, fit mētio. Nec uidet diſſentire Paris ī eo trac.
§. duellum dicitur, iuncto. d. §. duellum eſt, lib. 1. &
duellū proprie dici duorum bellum, docet Ang. in
l. milites. C. de teſta. mili. quamuis diceretur quoq;
duarum partium, & multorum, & ipſorū exerci-
tuū bellum, ut legitur apud L. Feneſtellam. c. 9. &
10. de ſacerdotijs Ro. q ſequitur Liuium, & inquit
Horatius, Gratia Barbariæ lento colliſa duello.

SVMMARIVM.

1 *Duellum conſtat ex tribus perſonis; iudice.*
Prouocante, Prouocato.
2 *Duellum, & iudicium ciuile æquiparantur, & accu*
ſatio: arguiturq; ne ab eo.

CONCLVSIO. II.

1 COnſtat tamē † Duellum ex tribus perſonis,
ſicut Bellum Iudiciale: ex perſona Iudicis
indicentis bellum ex cauſa: Prouocatoris,
& Prouocati. c. forus. de uer. ſig. Pariſ. dict. lib. 1. §.
an duella num. 6. ac inquit. Io. Lig. d. tract. §. circa
ſeptimum nu. 1. quem ſequitur Iac. Hiſp. eo. tract.

lib.3.in prin.quòd in duello interueniunt, prouo-
cans, prouocatus, & Iudex, & inſtrumenta, ideſt
2 arma, quibus quis conuincitur: † atque redactum
eſſe inſtar iudicij contentioſi: ut etiam conſuluit
Iulius Ferretus conſi.7.in fin.æquiparantur enim
Iudicia ciuilia, & duella, ſecundum Parid.in §.duo
nobiles.nu.2.lib.8.& §.an ſi aliquis impegerit lib.
6.& §.in pugna lib.7.in eiſque proceditur ad ſimi-
litudinem accuſationis, ut reſpondet Calcaneus.d.
conſ.2.col.22.ut qui poteſt accuſare poſsit prouo
care. Argumentari quoque ſolẽt a iudicijs ad duel
lum, ut docet Alciat.d.conſ. car.92.refert Io. lig.
& Bar.in.l.1.col.2.C.de litis contes.& tradit Ma-
rian. Soci. Iun. conſ.123.uol.2.

S V M M A R I V M.

1 *Duellum differt a iudicio contentioſo, varijs modis.*
2 *Pellis pro pelle, Anima pro anima, ponitur in duello.*
3 *Vindicta vbi permiſſa eſt, non poteſt tamen alteri demandari, cui al. non permittatur.*

CONCLVSIO. III.

1 DIffert tamen Duellum † a iudicio conten-
tioſo; quia per propoſitionem libelli, ſeu
primi Cartelli, ut uulgo dicitur; & inde per
reſponſionem prouocati, fit litis cõteſtatio, etiam
ſine iudice; ſine quo non fit in iudicio contentio-
ſo, ut per Paridem in.d.§.an, duella num.6. Item
in iudicio contentioſo quis regulariter per alium
litigat.l.1.& per totum.ff.de procur. At in duello
regulariter quis per ſe ipſum ſolum. & propterea
in hoc æquiparatur iudicio criminali, in quo non
interuenit procurator.l. ſeruum quoque.§. publi-
cę.ff.de procur.cum ſim.no.Ioan.lign.in.d.§.cir-
ca ſeptimum, num. 5. idem ponit Pariſ.lib.5. in
prin.&.§.an ubi &.§.pugna, per glo.in.§. non eſt,
de alien.feu.pat. & in.§.ſi miles ruſticum. de pace
2 ten.& eius uiol. quia in pugna illud iactatur, † pel
lis pro pelle; Anima pro anima; Conueniunt dicta
Alciat.in.c.12.& ante eum Ioan.lig.in.§.circa ſex
tũ, & Iulij Ferreti conſ.x.circa.fi.& cõgruit opti-
me tex.in.l.fi.qualit.quis ſe defen.deb.in longob.
3 facit, † quia in caſibus in quibus alicui permitti-
tur uindicta, alteri non poteſt illa demandari cui
hoc.l. non pręmittat ſecundum Bal. in.l. ut uim
col.3.ff.de iuſt.& iu.cum alijs allegatis per Hipp.
Marſil.in.l.1.num.3.C. de rapt. uirg. qui ibi num.
4.limitat in patre, & filio: & ut iniuriatus poſsit ſe-
cum affines, uel amicos ducere pro ea uindicta
aſſumenda, ut ibi num.11.

S V M M A R I V M.

1 *Duellum fit ad experimẽtum innocentiæ & probationem veritatis.*
2 *Duellum eſt ſpecies probationis; quæ tamen magis dicitur diuinatio.*
3 *Facto, quæ fiunt, quandoque ad cauſam iuris trahuntur.*

CONCLVSIO. IIII.

1 FIt Autem † Duellum ad experimentum in-
nocentiæ, & probationem ueritatis, & ut fer
ro eruatur, uique, & armorum potentia. Iu-
dicium tamen humanum, & diuinum in eo ſpe-
ctatur, d.§.ſi miles ruſticum cum glo. & per Pari-
dem in.§. duellum eſt ſingularis, & in.§. duellum
2 eſt ſpecies, dict.lib.1.ubi inquit, quod † eſt ſpecies
probationis, quæ tamen magis dicitur diuinatio,
quam probatio; ſecũdum eum in.§. ſi quis pugna-
uit lib.8.& ideo.in.§.an ſi prouocãs in pugna, eo.
lib. aſſerit, quod probationes in duello factæ, ſunt
a iure reprobatæ, & dubiæ: cum, caſu & fortuna,
quis quandoque deuincatur, & tamen in crimina-
libus, prout eſt materia Duelli, requiruntur pro-
bationes luce meridiana clariores, l.ſciant cuncti.
C.de probatio.idcirco Iaſ.conſ.ſupra.144.col.7.
tradit, quod ſententia lata ſub eo prætextu, nun-
quam tranſit in iudicatum. Nihilominus aliter
obſeruatur ſaltem de facto, cum ſententia ſuper
talibus probationibus factis proferatur, & finem
3 conſequatur, ut in concl.94. nam † quæ de facto
ſunt, quandoque ad cauſam iuris trahuntur.l. mu-
lier.§.1.ff. de conditi. inſti.Alci.in.d. conſi. poſt
trac.de ſing.cert. fo. 88.ſic infert. Deci.d. conſ.
487.& 686.quod ex quo Duellum facto obſer-
uatur, perinde haberi debet ac ſi de iure per-
mitteretur.

S V M M A R I V M.

1 *Duelli iudicium eſt fallax, & incertum, vt nocens vincat aliquando, innocens ſuccumbat.*

CONCLVSIO. V.

1 FAllax tamen, † & incertum quandoque eſt iu-
dicium Duelli, ut non ſemper ueritatem affe
rat: quia incerti ſumus de iudicio Dei, & mul
tos audiuimus per pugnam ſine iuſta cauſa, ſuam
cauſam perdere. Sed propter conſuetudinem gen-
tis noſtræ Longobardorum, legem impiam ueta-
rę non poſſumus, ut ſunt uerba formalia, Liud-
prandi, huiuſce gentis Regis, in d. l.recolimus.2.
de homic.lib.homi.in Longobar.& per Paridem
eo.tract.§.duellum eſt, & §.cum, lib.j.& per Abba.
in c.2. de purg.uulg.in 2.no. & tradit Io. Lig.eo.
§.circa quartum.nu.4. quòd contingit aliquando
nocentem obtinere, aliquando innocentem ſuc-
cumbere, ut & per Decium. d.conſ.487. nu.8. &
ideo Iaſ.d.conſ.144.col.4.uol.2.& Iul.Fer. conſ.
22.circa.fi.commemorãt hoc in Longobarda di
ctum. Multos uidi ſub iuſto clypeo perijſſe.

S V M M A R I V M.

1 *Duellum Deo auctore eſt ſuſcipiendum.*
2 *Duellum vbi perquiritur nulla ſubſiſtente cauſa, dicitur tentari Deus.*
3 *Duellans fouens iuſtitiam, miraculoſe obtinet ceſſante*

ſante diuino indicio, obtinet fortior, & ingenioſior. 6.
4 *Deus iniuria vexatis opitulari creditur.*
5 *Prouocato propitius eſt Deus.*
6 *Prouocator ne quis ſit, cauendum eſt.*

CONCLVSIO VI.

1 DEo itaque † auctore, ſingulare certamen iu-
ſtum ſuſcipiẽdum eſt; ut iuſto iudicio adiu-
tor ſit; omniſque ſpes ad ſolam ſummæ pro-
uidentiam trinitatis referenda eſt, ut preclare ſcri-
ptum eſt in. l. 1. in princ. C. de uete. iu. enucle. quæ
adducit Paris illo tract. lib. 1. §. tertio, unde ſecun-
dum eum ibidem in §. cum plerumque, ubi nulla
ſubeſt cauſa requiſitionis, tunc quis dicitur merus
2 requiſitor, qui † dicitur tentare deum; & ſecundũ
eundem eo lib. §. duellum dicitur. Apud Gallos &
3 Italos, eſt frequens ſermo, Quod † ille qui fouet iu-
ſtitiam, miraculoſe obtinet: quia Dei Iudiciũ plu-
rimum in duello uerſetur, ut & per Parid. in §. an ſi
quis pugnauit, & §. duo conuenerunt in fi. lib. 8. &
Iul. ferre. d. conſi. 3. num. 4. & inquit Ariſto. lib. 2.
4 c. 5. ad Theodectem, † Deus iniuria uexatis opitu-
lari creditur. & Alcia. eo tract. c. 7. & c. 43. in prin.
tradit opinione humana paſſim receptum eſſe, eũ
qui iniuſte in ſtadium deſcenderit, ſemper fere ſuc-
cumbere, vnde recte turatur de calumnia, ut dice-
5 mus. † Milites quoque dicere conſueuerunt Deum
eſſe propitium prouocato; & prouocantem ple-
rumque uiribus deficere ut commemorat Paris. in
d. §. cum plerumq; in prin. ideo per doct. Bal. in. l.
1. ff. de edili. actio. inquit, cauendum eſſe, ne quis ſit
6 prouocator. Sequitur Iul. fer. conſi. 12. nu. 2. † At
ceſſante diuina diſpoſitione, ut plurimum uincit
fortior, & ingenioſior: ut no. Abb. i. d. c. 2. de purg.
vulg. & tenet Paris in §. an duella. nu. 12. d. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Dolo, Inſidijs, & fallacia, nihil refert: an quis aperte pugnet.*
2 *Fauori ſuo renunciare quis poteſt, in duello:*
3 *Hoſtis in fide fallendus non eſt, niſi fidem frangat.*
4 *Duellantes cauſa gloriæ, fraude, & dolo nõ utuntur.*

CONCLVSIO. VII.

INgenium uſque adeo, & calliditas in bello &
duello præpotẽns eſt, ut in eo iuſte ſuſcepto,
1 nihil interſit ad Iuſtitiam † ex inſidijs, fallacia,
& dolo: an aperte quis pugnet. l. 1. §. non fuit. ff. de
dolo. c. utilem 22. q. 2. & c. dominus noſter. 23. q.
2. cum glo. ubi Archid. Paris. conſ. 31. num. 25. lib.
1. & nu. 48. declarat. Paris puteus d. lib. 2. §. nobi-
lis. nu. 6. & §. duo conuenerunt, & §. an ſi prouocãs
dum, lib. 8. iuxta illud virgilianum, Dolus an virtus
quis in hoſte requirat: Et per aliqua nõ cõtemnen-
da exempla docet Alci. eo trac. c. 38. qua uerſutia,
& ſolertia, ſe habere debeat perduellis in pugna.
Vnde non obſtante conuentione pugnæ equeſtris
fiendæ, & cæptæ, poteſt quis in pugna ineunda ad
omnem offenſam (ut aiunt) deſcendere pedes, &
2 eo pacto ſuperare inimicum ſuum, † ubi qui renun
ciare poſsit fauori ſuo, ut per Paridem. §. an ſi duo
lib. 8. Cæterum eſt tamen omnino fides ſeruanda
c. noli. 23. q. 1. cum glo. & in dicto. c. dominus, ubi
3 Archid. & l. conuẽtionum, ubi Bar. ff. de pac. † nec
enim hoſtis in fide fallendus eſt, niſi fidem frãgat
l. cum proponas. C. de tranſactio. & per glo. in. d.
c. noli. & propterea idem Alci. c. 14. diſſerit etiam
poſt tranſmiſſam cartulam, non licere alteri, alte-
rum inſequi: niſi conſtituta die ad pugnam. Quia
denunciatio Duelli, more militari, ſecuritatis pu-
4 blicæ fide conceſſæ uim habet. † Limita tamen in
armillatis, & pugna quæ fit cauſa gloriæ, quia ex-
cluditur fraus, & dolus, ſecundum Paridem in.
§. quæritur lib. 4. limita ſimiliter in caſibus nn. in.
concluſ. 8.

SVMMARIVM.

1 *Æqualitas & paritas in duello ſeruãda eſt, vbi magna ſit non modica. num. 3. nec quo ad vires conſideratur in principalibus. num. 6.*
2 *Prouocanti non licet, quod non licet prouocato;*
4 *Duellum eſt fiendum cum æqualibus armis; non claua venenata, aut maleficijs, aut tripodibus ſparſis, aut pomis ignitis. 5.*
7 *Prouocans ſecundum qualitatem, & conditionem prouocati pugnare debet.*

CONCLVSIO VIII.

1 AEqualitas tamen † & paritas in Duello ſer
uanda eſt ut colligitur ex doctri. Bal. de pa
ce conſt. in prin. col. 7. & in. l. cũ filius §. fi.
de leg. 2. & per Io. de Anna. in. c. 2. de cleri. pug. in
duel. col. 3. & Pari. in. §. quia dictum eſt in prin. li.
7. & Alcia. c. 29. & Iul. fer. conſi. 5. in prin. ubi affir
2 mat, † non licere prouocatori, quod prouocato nõ
3 permittitur. † Aequalitas tamen ubi ſit modica nõ
conſideratur, teſte Alci. c. 33. in fi. ſed magna, ut
per ipſum c. 31. circa. fi. Vnde iuxta præmiſſa tra-
4 dit Paris in §. duo pugnare, † duellum eſſe fiendũ
cum æqualibus armis, non cum claua uenenata,
quia approbatione armorũ nõ uenit uenenũ, licet
commemoret milites contrarium tenere in pugna
(ut aiunt) a tuttoltranza, ſiue omnem offenſam:
quod tamen dictum (ut audio) non obſeruatur: &
5 eodem modo determinatur, cum proditoriè, † &
contra naturam duelli agere, qui in ſtadio tribules,
ſeu tripodes ſpargit, cum locus certaminis ſit ſa-
cer. l. 1. C. de athle. li. x. & l. athletas, in prin. ff. de
his qui no. infa. nec etiam debet quis habere, & ita
iurat, res quæ ad maleficia pertineant, ut eſt glo. 3.
de pace iur. fir. p. l. nullus, quali. quis ſe def. deb. in
longo. & per Paridem §. contingit caſus lib. 8. ſic
quoque videtur dicendum in deferente pomum
ignitum, per prædicta, quicquid ipſe Paris dixerit,
6 & male in §. orta lib. 8. † Aequalitas tamen, vel inæ
qualitas in principalibus pugnantibus, non eſt
ponde-

ponderanda quo ad uires, cum cauſam propriam proprijs uiribus corporeis ſponte ad exitum perducere habeant, ut docet Io. Lign. in d. §. circa ſe-
7 ptimum. num. 6. † Illud tamen conſtare uidetur q́ prouocans ſecundum qualitatem, & conditionem prouocati pugnare debet, ut ſi is Cocles, careat altero oculo, & prouocans alterum claudere debeat, & ſic in alijs membris, ſe illi æqualem facere, ſecundum Pari. in §. qui alteri lib. 1. per. l. Fede. apud Siculos promulgatam, & per Bal. in d. tit. de pace te. in prin. & Ioan. de Anna. de cle. pugn. in duel. c. 2. col. 3.

S V M M A R I V M.

1 *Duella ſunt odioſa, reſtringenda, ſecundum ueritatem interpretanda, non extendenda.*

C O N C L V S I O. IX.

1 Odioſa uero ſunt Duella † & diſplicent legi. d. l. recolimus de homi. i. lib. ho. And. de Iſer. de pace te. & eius uio. Pariſ. lib. 2. §. an ſi duo, & lib. 6. §. de iure, in fi. & §. miles. ideo ſunt reſtringenda ut ibi. arg. l. cum quidam, cum, ſim. ff. de lib. & poſth. unde in eis non proceditur de ſimilibus ad ſimilia, ut in d. §. de iure, Sed tanquam in materia ſtricti iuris, ſtricte & ſecundum ueritatem, & non fictionem interpretanda, & recipienda ſunt uerba. l. 1. ubi Bar. ff. de fonte. & per Iul. Fer. conſ. 13. in fi. & conſ. 14. num. 2. niſi conſuetudo militaris contraria eſſet, ut ibi per eum.

S V M M A R I V M.

1 *Verba prouocatoris, & prouocati, caute ſunt attendenda.*
2 *Cadens a ſyllaba iuſtitiæ & ueritatis, cadit a toto, in Duello.*

C O N C L V S I O. X.

1 Verba itaque prouocatoris † hinc inde, & prouocati; probe, & caute ſunt attendenda: & cauſæ; quæ inducunt ad iram, & prouocationem, circa duellum ineundum. l. ſi quis arbitratu. ff. de uer. oblig. Iul. Fer. conſ. x. in fi. adeo
2 ut † qui cadit a ſyllaba ueritatis, & Iuſtitiæ, cadit a toto, ſecundum Paridem in §. cũ plerumq́ lib. 1. & in §. quia ut plurimũ lib. 6. ubi per multa exempla ponit, quis dicatur iniuſte prouocare: ut puta ille, qui aliquem appellat proditorem, qui reſtitutus eſt, licet fuerit proditor: quia debebat dicere, tu fuiſti proditor. ſequitur Iac. Hiſpa. eo. trac. lib. 4. c. 9. Alci. c. x. Iul. Fer. conſ. 12. nume. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Verba dubia duellantium, interpretantur contra proferentem, immo pro eo. 2.*

C O N C L V S I O. XI.

1 Ideo, † ubi uerba dubia perduellium reperiuntur, contra proferentem interpretantur, qui legem potuit clarius dicere. l. ueteribus. ff. de pac. cum glo. & Alci. dict. conſ. car. 102. & circa fi.
2 † Vel aliter ſentiendo quam ſenſerit Alci. tenendum cenſeo, q́d uerba dubia, & intentio ambigua prouocantis, & exceptio prouocati, interpretetur ſecundum intentionem proferentis, prout in iudicijs, talis ſit interpretatio, aliter quam in contractibus. l. ſi quis intentione ambigua. ff. de iudicijs. ubi Bar. & doct. & inquit idem Alci. tracta. de præſumptione in 3. reg. præſump. 1. nu. 9. quod ad partes pertinet interpretari propriã confeſsionem, & præmiſſa probantur ratione l. inter ſtip. §. 1. ff. de uer. oblig. quia in contractibus, conſenſus utriuſque partis concurrere debet: Iudicium autem redditur in inuitum. At duellum regulatur inſtar iudiciorum, ut ſupra concl. 2. ergo & his uidentur conuenire dicta Paridis in §. quid ſi duo lib. 6. ubi aſſerit, ſi uerba ſunt dubia aliquid dicentis, is ſenſus habendus eſt, quem habuit is qui dixit. d. l. ſi quis intentione; & faciunt dicta per eum in c. cum inter, lib. 8. ubi licet quis dixerit, (ut aiunt) io mi rẽdo, quod eſt dedititium ſe fateri, occidens tamen aduerſarium dicitur uictor, non attentis illis uerbis: & non obſtaret ſi diceretur, quod in criminalibus (prout Duelli iudicium recipitur, ut ſupra concl. 3.) fiat omnino interpretatio contra proferentem, ut aiunt renuiſſe I. ad d. Ro. in. l. diuortio. ff. ſolu. mat. quia ſecũdum Soci. reg. 237. fall. 1. dictum Ro. eſt falſum, nec probat. lege.

S V M M A R I V M.

1 *Pacta, ſeu conuenta perduellium, ſunt ſeruanda; ſicut in bello.*
2 *Pacta infirmans, uſum hominum penitus inter ſe euertit.*

C O N C L V S I O. XII.

1 Conuenta † proinde perduellium ſunt omnino adimplenda: nam & pacta, & fœdera in bellis ſunt ſeruanda d. l. conuentionum ubi Bar. ff. de pac. & l. iuriſgentium. §. prætor ait. ff. de pac. etiam in forma ſpecifica, Pariſ. Puteus in §. finitum eſt, & §. an duo ſint lib. 8. Io. de anna. in c. fi. de cleri. pug. in duel. Iul. Fer. conſ. 6. num. 13. & probe inquit Ariſt. lib. 1. c. ult. Rhetorico. ad
2 Theodoc. † ſi quis pacta infirmat, is uſum hominum penitus inter ſe euertit.

S V M M A R I V M.

1 *Conſuetudo militum, nobilium, & regionis, in duello obſeruanda.*
2 *Armorum ſtylus debet eſſe in ratione fundatus, & communi militum obſeruatione probatus.*
3 *Conſuetudo unius loci, non ligat alium.*

C O N C L V S I O. XIII.

1 Conſuetudo, † & mores militum, & nobilium, & regionis; poſt hæc, in duello ſequenda ſunt, cum ſtylo militari, ut ſenſit Bal. in d. tit. de pace te. in prin. col. fi. ſequitur Io. de

in.d.c.2. de cleri pug.in ducl. col. pen. recte con-
ueniunt dicta Alex. conſ. 203. col.1. uol.2. dum
tradit, ii iuriam uel delictum aliquod eſſe graue,
* uel leue, prout communis opinio Regionis illud
2 exiſtimauerit: † qui tamen ſtylus armorum debet
eſſe in ratione fundatus, & communi militum ob-
ſeruatione probatus, auctore Paride in.§.an ſi mi-
les col.fi.lib.9.arg.c.conſuetudo.1.diſt.&.§. con-
ſideremus in aut.de trien.& ſemiſ. Iul. Fer.cōſ.5.
circa prin. & circa fi. & latius conſ.20. num.4.
3 † ubi tamē inquit ꝙ cōſuetudo unius loci non li-
gat alium locum: ut no. tenere And.de Iſer. in.c.
1.quæ ſit pri.ca. beneſ. amit. At quantam uim
habeat conſuetudo declarant leges, ut ſcribitur
apud Philoſop. lib.2.c. ult. Metaphi.

S V M M A R I V M.

1 *Ius ciuile, & longobardum, vel francorum, & conſt. fed. ſeruatur in duello, deficiente ſtylo, conſuetudine, ſtatuto, vel more regionis.*
2 *Profeſſio qualibet, ſuo ſenſu & ſtylo vtitur, quem obſeruat.*

CONCLVSIO. XIIII.

1 VErum ad ius ciuile, † & ad ius Longbardū,
uel Francorum, ubi id obſeruatur, ac ad
conſtitutiones Federici Imperatoris, recur
rimus, deficiente ſtylo, conſuetudine, uel ſtatuto,
uel more regionis, ſeu loci certaminis.l. de qui-
bus.ff.de ll.Pariſ.in.§.ſecundo dicere lib.1. Iulius
Feretus conſ.20.num.4.&.5. & ibi egregie ſcribit
2 Pariſ. † quod quælibet profeſſio, ſuo ſenſu, & ſuo
ſtylo nititur, quem obſeruat l.3. in fi. ff. de teſti-
bus.c. legimus cum ſim. 93. diſt. Iac. Hiſp. in.4.
euid.uerſ.eſt tamen; Sic ſecūdum franc. Ponzinib.
num.26.in trac.de lamijs, ex ſententia Ariſto.1.
Poſterio. unaquæquè ſcientia habet ſuas interro-
gationes, rationes, & diſputationes.

S V M M A R I V M.

1 *Duelli pugna, eſt actus militaris, nobilis, ac honorabilis, ab infamibus non exercendus.*
2 *Honorem omnem excludit, reatus & delictum.*
3 *Dignitas & nobilitas, infamia perditur.*

CONCLVSIO. XV.

SEcundum iura ciuilia, & conſuetudinē milita-
1 rem, ſane regula fit † talis: pugnare in duel-
lo, eſt actus militaris, nobilis, generoſus, ac
honorabilis, ab infamibus non exercendus, ut
frequenter legitur apud Paridem, ſed præcipue
in.§.nobilis pro cauſa circa fi. lib.7.&.§. quia di-
2 ctum eſt num.10.& per totum eo lib. † quia deli-
ctum & reatus, excludit omnem honorem.l.1.C.
3 ubi ſena.uel claris.& per infamiam † perditur no-
bilitas, & dignitas, l.2.& l.quotiens.C.de dign.lib.
12. Iul. Fer. conſ. 15. num. 3. &.5. Alcia. c.18.

S V M M A R I V M.

1 *Principium in rixa vel offenſa attenditur.*
2 *Exitus belli eſt inſpiciendus.*

CONCLVSIO. XVI.

PRincipium in rixa, uel offenſa attenditur, &
1 inſpicitur † l. quod ait in fi. ff. de adulte.l.
Pomponius ſcribit ubi Bal. ff. de neg.geſ.l.
iniuriarū.ff.de iniur.conueniunt dicta Soci. conſ.
55.in.fi.uol.1.Pariſ.put.d.tracta.§.an ſi duo ſin,
num.4.&.§.finitum eſt, num.3. qui hanc conclu-
ſionem ad ineuntes certamen acommodat, quo
2 ad uictoriam parandam: † Exitus tamen belli eſt
inſpiciendus: l.rem non nouam.C.de iudic. Pariſ.
in.§.duo milites nu.4.lib.2. & in.§. duo nobiles,
&.§.cum inter lib.8.& inſ.concl.93.

S V M M A R I V M.

1 *Iniuria fit verbis; aut factis; & quomodo fiat, num. 3.4.5.6.7.8.14.20.*
2 *Iniuria facti eſt acrior, quā ſint graues, grauiores, grauiſſimæ, licet ſint verbales num.18.*
9 *Duellum non niſi iuſta ex cauſa conceditur.*
10 *Iniuria large dicitur, quę non meretur pœnam, & iuſte fit.*
11 *Iniuriandi animus interuenire debet: ex iocoſis enim iniuria non oritur;*
12 *Iniuriæ non præſumuntur iocoſe dictæ, aut factæ, niſi probentur: aliter quam per confeſſionem partis: quando facti & perſonarum qualitas, aliter ſe habent.*
13 *Iniurioſum omne verbum, præſumitur animo iniuriandi dictum.*
15 *Iniuriam ſua ſponte, nemo patitur.*
16 *Iniuria verbalis, fit etiam abſenti.*
17 *Iniuria facta incertæ perſonæ, executionem non habet; ibi.*
Chartula ſiue libellus incertus non admittitur.
16 *Iniuriam patitur quis, non ſolum ex perſona ſua, ſed etiam ſuorum, vt in familia, & colloquio.*

CONCLVSIO. XVII.

INiuria offenſa ue nempe, fit omnibus modis,
1 † quibus quis uerbis, aut factis offenditur,
eiuſque grauatur opinio: uel non iure, aut quid
iniquum, aut iniuriam patitur, uel contumeliam
ſuſtinet ab aliquo: reſpectu famæ, perſonæ, & di-
gnitatis ſuæ: aut in rebus, uel contra bonos mores
ciuitatis. l.1. in prin. & in l.lex Cornelia in prin.
&.§. lex itaque &.§. ſi quis liberum, & in l. item
apud Labeonem, quaſi per totam.l. ff. de iniurijs
2 † eſt autem teſte Ariſt. Rhetor.lib.2.c.2. ad theo-
dectem. uoluptatis contumeliantibus, quod ar-
bitrentur malefaciendo alijs, magis excellere:
quapropter iuuenes, & diuites, contumeliatores
ſunt, longe namque putant contumeliando excel-
lere:

lere. Acrior tamen eſt iniuria, quæ facto infertur
quam quæ uerbo, l. aut facta. §. qualitate. ff. de pœ-
nis. Alciat. in d. ſuo conſ. poſt tract. duel. car. 7.
3 Et non ſolum uerbis expreſsis, ut ſi dicatur alicui,
Tu es latro, falſarius, & ſimilia: uel ſi dicatur, tu
mentiris, ſaluo honore tuo, ut inf. concl. 19. quis
offenditur, & iniuriatur: ſed etiam clam, uel ſub-
dole dictis, ſecundum tex no. in. l. quiſquis. C. de
poſtul. & per Iac. Beluiſ. in ſua Practica iudiciaria
num. 33. Immo † etiam riſu fit contumelia, quia
ſcriptum eſt; Eijce deriſorem, & exibit cum eo iur
gium, ut legitur Prouerbio. c. 22. & in. c. in loco.
5. q. 4. & per Paridem. §. aliquis uocauit, nu. 4. lib.
5 6. † Item fit ſolo nutu ſecundum Iac. Bel. ubi ſu-
pra nu. 35. Factis fit iniuria multis modis, percuſ-
6 ſionibus ſcilicet, & vulneribus illatis: † immo
etiam ueſtimentis ſciſsis, non ſolum ſi corpori in-
feratur l. ſed eſt quæſtionis. ff. de iniurijs, & per
7 Beluiſ. nu. 53. per plura. † Fit quoque, ſi quis ma-
nibus ab aliquo eleuatis, ſæpe territus, quaſi ua-
pulaturus ſit, non tamen percuſſus, l. item. §. 1. ff.
de iniur. per quam ex ſententia Bal. inquit Hipp.
Marſ. in. §. diligenter nu. 89. in pract. crimi. naſci
actionem iniuriarum, etiam contra minantem.
8 † Et generaliter dicitur quis offendi ex omni eo,
ex quo ad iram iniuſte prouocatur, ut teſtatur
Bar. in. l. licitario. §. quod illicite. ff. de publica,
& l. teſtamēto Cēturio. ff. de manu teſta. & licet
Pariſ. ut infra, non addat uerbum, iniuſte, opinor
tamen, nō aliter intelligi offenſam in caſu noſtro;
9 quia † non niſi ex iuſta cauſa ad ſingulare certa-
10 men deuenitur: ut ſupra concl. 6. † licet impro-
prie, & large offenſa dicat, quæ & non meretur
pœnam, & iniuſte fit, ut per Bart. in l. cum te. C. de
inoff. teſt. per illum tex. & conſuluit Corneus cōſ.
11 51. num. 1. uol. 1. † Sicque conſequenter animus
iniuriandi interuenire debet: Nam ex ioci cauſa
dictis, aut factis, non oritur iniuria. l. illud. §. fane.
ff. de iniur. cum ſim. Beluiſ. in d. practica in uer.
12 qui dictus reus in prin. † Non præſumuntur tamen
per iocum dicta, aut facta, niſi probentur aliter
quam per confeſsionem iniuriantis, quando facti
& perſonarum qualitas aliter ſe habent, ſecundum
Beluiſ. ibidem. per no. in l. ſi non conuicij cum gl.
13 C. de iniurijs. † Nam & omne uerbum iniurioſum
præſumitur animo iniuriandi dictum, ut auctor
eſt Bal. & Salic. in d. l. ſi non conuicij, ſequitur Fel.
in c. cum te. col. fin. de re iudi. Sic quoque genera-
liter inquit Philoſoph. 1. Rethori. ad Theodectem
14 cap. 13. † iniuriam pati eſt, cum a uolentibus iniu-
ſta inferuntur: ubi c. 14. de maiori, & minori iniu
15 ria uerba facit. † Nemo tamen ſua ſponte, iniu-
riam patitur, teſte eodem Philoſ. Ethicorum. 5.
c. 9. & eſt tex. in l. j. §. uſque adeo. ff. de iniurijs, &
tradit Decius, in l. nemo uidetur fraude. ff. de regu.
16 iur. Et notandum eſt, † quòd etiā abſenti fit iniu-
ria uerbalis. §. conuicium d. l. item apud, & no. Sa-
17 lice. in l. j. C. ſi quis impe. maled. iniuria † tamen fa
cta incertæ perſonæ executionem non habet, ut
ibi in d. l. item apud. §. feciſſe; Et propterea ine-
pte uidentur proponere chartulas ſuas, illi: qui ge
neraliter, uel conditionaliter in eis [illegible]
Quicunque dixerit tale quid, [illegible]
18 rit, male fecit, ut in conclu. 56. † In p[illegible] ob-
ſeruandum eſt, quod ſunt iniuriæ aliquæ, licet hæ
uerbales, graues, & atroces; aliquæ grauiores, &
aliquæ grauiſsimæ; de quibus habetur in. l. prætor
edixit. §. fi. cum. l. ſeq. ff. de iniur. & in. §. atrox, in-
ſti. de iniur. ubi atrocitas conſideratur. ex qualita-
te facti, loci, & perſonarum ut per Abb. in c. 1. de
Maled. & Alex. cōſ. 203. col. 1. uol. 2. & in concl.
108. per Beluiſ. in d. pratica nume. 88. & in d. §.
atrox, declarat Areti. etiam quæ ſint leuia: quæ
atrocia & grauia. quæ grauiora, & grauiſsima, ſiue
atrociſsima, per allegata per eum, de quibus alij, i
dixi, inter quæ ſecundum Bal. in l. ſed ſi hac. §. præ-
tor. ff. de in ius uoc. percuſsio cum ſanguinis effu-
ſione; & in oculo, eſt atrox; at percuſsio cum pu-
gno, uel manu uacua, regulariter ſecundum eum
non dicitur atrox. ſecus ſi fuſte quis cæſus fuerit.
cum non ſecus habeatur, ac ſi vulnere, ut in d. §.
atrox. Inquit tamen Alexan. d. conſ. 203. col. 1.
committēdum arbitrio iudicis quæ dicatur grauis
offenſa, præter homicidium, & membri mutila-
tionem: quòd aliquid cēſebitur eſſe graue & leue
ex qualitate pœnæ. Sed hoc etiam recte iudicabi-
tur, ſi ex communi opinione regionis conſtare
poterit ſecundum eum. Quandoque tamē audiuit
milites, & nobiles, dicere; quod fuſte cæſus, maio-
ri afficiatur iniuria, quā uulneratus; quaſi fuſtibus
cædātur ſerui, uel perſonæ uiles. & infames. Illud
tamen regulariter iactant, uulnus illatum, tollere
iniuriam fuſte factam: At ex qua iniuria duellum
19 cōcedatur dicemus infra cōcl. 51. & 67. † Illud iti
dē in prædictis nō eſt prætermittēdum, quòd non
ſolum offenditur quis ex perſona ſua, ſed etiam
ex perſona ſuorum, ſcilicet, ſeruorum, & famulo-
rum, iuribus ſupra allegatis, & teſtatur Philoſoph.
Retho. c. 2. ad Alex. quæ tradit, not. etiam Parif. [illegible]
§. cum plerunque in prin. & §. an duellum lib. 6 &
ideo iniuria facta uni de familia, dicitur omnibus
facta l. lex cornelia. ff. de iniur. Decius d. conſ.
686. nu. 17. & facta uni de collegio, omnibus fa-
cta cenſetur. l. decuriones. C. de quæſtio. & Beluiſ.
ubi ſupra nu. 52. & iniuria ſubditi, eſt domini, Mar-
ti. Laud. in tract. de principibus. q. 282. & ſimili[illegible]
illata officiali, uel magiſtratui, ipſi Imperatori, uel
Regi uidetur illata, adeo ut etiam non tollatur, li
cet officialis eam diſsimulauerit, ut per tex. in l. 1.
§. uſque adeo. ff. de iniurijs. tenet Paul. de Caſtr. &
Alex. in l. quāuis. ff. de iniuſ. uoc. immo is qui iniu-
riam infert, incidit in crimen læſæ maieſtatis. l. 7. ff.
ad l. Iul. maieſt. quia in quolibet magiſtratu repræ-
ſentatur perſona principis, ſicut perſona domini
in ſeruo. l. ſi pamphilo. ff. de optio. leg. unde capi-
talis pœna irrogatur. l. omne delictum. ff. de re mi-
lit. & no. poſuit poſt Albe. de roſate Franc. Luſa.
in tract. de fiſco & eius priuileg. nu. 10. in. 2. par-
te. Subnectendum pariter eſt, quod licet iniuria
ſit modica, & leuis; & non ſufficiens, datur tamen
actio

actio iniuriarum, quæ infamat ſecundum com-
* munem * opi.ut per Abba.Feli & docto.in.c.cum
te,de re iudi.& per Ant. corſet.in trac.de minimis
in.2. parte uerſ.24. quicquid in contrarium ſen-
ſerit Beluis. ubi ſupra nume. 31. Non tamen
concederetur Duellum, niſi in re graui, ut in
concl.51.&,67.Non ſit tamen iniuria, ſi dicatur
20 alicui: † Sum ita bonus ut tu: uel melior, quam
tu,arg.c.Paulus.&.c.puto.2.q.7. c.illud &.c. ue-
reor.& in glo.c. licet.8.q. 1.&.l.1.§. omnibus.C.
de uet.iur.enunc. & per alia affirmat Pariſ.in.d.§.
aliquis uocauit.nu.4.ex qbus determinari poſſe ui
detur altercatio illa his diebus exorta, inter inſi
gnem tribunum,immo Magiſtrum militum; & cla
riſsimum Cæſareum Mediolani Senatorem; qui
dixit ſe eſſe ſeruitorem Imperatoris,quantum aſſe
uerabat ſe,& plus eſſe ipſo magiſtro militum. Qui
tamen ægre tulit hæc uerba, licet non recte. Non
recipiunt tamen, aut æquo animo ferunt aliqui
milites,huiuſcemodi uerba,qui laceſsitos,& ad in-
iuriam prouocari ſe omnino putēt: Duellumque
proinde concedendum contendant, non obſcuro
etiam exemplo Ferdinandi Hiſpaniarum Regis
Catholici, qui conflato bello,cum Male Mauro-
rum Rege, Bethicam inſidente,poſtea in poteſta-
tem ſuam, redacto:cum quidā audax miles Mau-
rus ad eum acceſsiſſet, impetrata poteſtate dicen-
di,Propoſueritque hæc tria, in hæc uerba: Affir-
mo, o Rex, Deum,quem colunt Mauri,ueriorem
deo Chriſtianorum: Regem meum Maurorum,
eſſe præſtantiorem, & te digniorem: Me autem
fortiorem,& magis ſtrenuum militē, quocunque
alio milite tui exercitus. Tū Rex Catholicus man-
dauerit cuidam fortiſsimo militi ſuſcipiendum
Duellum in ultimo capite: quia in primo, & ſe-
cundo, notorie conſtaret,prouocatorem menda-
cem. Vnde pugna commiſſa uictor euaſerit Chri-
ſtianus miles. Quibus forſan reſpōderi poſſet hoc
exemplum,ad alia plura,quam quæ ad.q.noſtram
conueniant, pertinere. Verum & illud concedi
poſſet,ut ſi talia uerba cenſeantur eſſe contra bo-
nos mores regionis, tunc iniurioſa habebuntur,
& duellica, ut in prin. huius conc. uel ſi ita con-
ſuetudine, & communi militum obſeruantia in-
ductum eſſet,ut ſupra conc. 13. cum tamen magis
ad oſtentationem uirium,& gloriam, talis pugna
a Catho.Rege cenſeri poſsit conceſſa.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria non renocatur ſola pœnitentia, nu.3.*
2 *Conuitium illatum per iram, punitur pro iniuria ſimplici.*

CONCLVSIO XVIII.

1 POENITENTIA tamen † ſola non reuoca-
tur iniuria, uel uituperium dictum, aut fa-
ctum alicui, nec illius famę ſatisfit.l. qui ea
mente.ff. de furtis, cum multis alijs aductis per
Iac.Beluiſ.in dicta practica iudiciaris. nume.16.
unde apte illud Terentianum ſuccedit: Qui poſt
factā iniuriam ſe expurgat, parum mihi prodeſt:
Et ideo Feli.in.c.ſicut literis in fi.de iureiur. & in
2 c.cum te,col.3.de re iudi.† inquit,conuitium illa-
tum per iram punitur pro iniuria ſimplici, non
pro delicto,uel pro calumnia. Nam ſecundū eum,
ſi iracundia excuſaret crimina, raro eſſet locus pe-
nis,& ita uidetur intelligere l. quicquid calore.ff.
de reg. iur. quomodocunque & aliter intelligat
Lanfran.in.c. quoniam contra,in uer. confeſsio-
nes,in prin.de probatio, cum iniuria non poſsit
3 reuocari ſine detrimento iniuriam paſsi † Vnde
in talibus, non ſatisfacit pœnitentia, ut atteſtatur
Feli. ubi ſupra: allegat Salice. in d.l. ſi non con-
uicij.C. de iniurijs.& eadem affirmat Iac. Beluiſ.
d.num.16.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria, iniuriam tollit vel uerbalem, uel facti, quæ ſtatim, eſt licita.*
2 *Paria delicta mutua compenſatione tolluntur, nu.7.*
3 *Mentiri qui alium dixerit,in obiecto crimine; non tenetur actione iniuriarum.*
4 *Mentiri eſt verbum iniurioſum, licet addatur, ſaluo honore tuo; & ſit licitum.*
5 *Iniuria iuſta, iniuria eſt, largo modo.*
6 *Verba compenſatoria iniuriæ, quæ ſint, & num. 8. ſecundum milites.*
7 *Duello non eſt locus, vbi ſunt uerba æqualia in reſponſione iniuriæ; vbi ſit exceſſus, ibi compenſatio iniuriarum ſit, vbi aduerſarij ſint pares, non aliter.*
9 *Mentiri eſt ſcienter falſum dicere: idem importat, dicere, non dicis verum; ſed hoc reprobatur.*
10 *Mentientis cui ſit obiecta macula, onus eſt ad arma prouocandi.*
11 *Mentiri qui alium dicit, atrox iniuria eſt; quia calūniator dicitur, qui ſciēter falſa crimina intendit.*
12 *Mentiendi licentia, non impunita relinquenda.*
12 *Calumniator ſimilitudine ſupplicij afficitur.*
13 *Iniuria proditionis obiectæ; & vxoris adulteræ, an tollatur per verba, mētiris; vel requiratur factum.*
14 *Iniuria facti, contrario facto æquipollenti tollitur.*
15 *Oculus pro oculo, dens pro dente, Anima pro anima reddenda.*
16 *Fuga habet vim facti, & iniuria, & diſdicta cenſetur; & compenſatur cum percuſsione, & vulnere; fortius cum iniuria verbali.*
17 *Fuga eſt maxima infamiæ labes, apud militares viros.*

CONCLVSIO. XIX.

1 SEd Nihilominus † Iniuria, iniuriā tollit, con-
tumelia contumeliam repellit, utcunque uer-
bo, aut facto, facta ſit: & licet iniuriato ſtatim
iniuriari, quamuis ex interuallo, id etiam de facto
fiat: quod non licet de iure, iniuria perſonali: niſi
in ipſo flagranti crimine, ut puta, incontinenti,
quando quis percutitur. In reali uero, inconti-
nenti

nenti licet, & dicitur fieri arbitrio Boni uiri; &
cum commode fieri poteſt, inſpecta qualitate rei,
& perſonarum: & propterea in hoc caſu, ſi aliquis
Dux, uel Princeps expellatur de terra ſua; licitum
eſt ei quandocunque propria auctoritate illam
recuperare, quotiens facultas ſe obtulerit, etiam
poſt decennium; & dicetur incontinenti factum,
ut auctor eſt Vgutio Gloſator in.c.ius naturale. 1.
diſt. Bar.in.l. 3.§. cum igitur. ff. de ui & ui arm.
Iaſ.in.l.clam.§.qui ad nundinas, num.36.ff.de ac-
qui.poſ.Dec.conſ.460. nu.17. uol.3. & proinde
admittitur compenſatio iniuriarum.l.ut uim.ff.de
iuſti.& in.l.1.C. unde ui, l.ſi ex plagis.§. taberna
rius.ff.ad.l. Aqui. ubi Bal.& cle.1. de homici.l.ſi
duo.ff.de dolo.l.uiro.ff.ſolu.matri.Pariſ.in.§.ali-
quis uocauit, &.§. an ſi unus lib.6. Beluiſ. in. d.
2 practica iudi. nu.24. ubi inquit † quod paria de-
licta mutua compenſatione tolluntur; Abb.in.c.
pen.num.5.de adulte. ubi dicit cum ibi additis,
hoc tamē procedere quo ad uindictam priuatam,
non autem publicam; Vnde in.c.cum.te num.25.
de re.iudi. etiam inquit, quod non agitur de iniu-
ria, quando quis alicui obijcienti conuicium, uel
3 aliquod crimen, † Reſpondet, tu mentiris, quia
potius purgandi animo quam iniuriandi ſit facta
talis reſponſio, & ad defendendam innocentiam;
per doctri. Bar.in.l.quæ omnia.ff. de procura.ſe-
cus dicit ipſe, ſi conuicium cōcernit aliud factum,
& non uenit ad tuendam inocentiæ alicuius, ſed
ad uindictam, & ita uidetur intelligere dicta Spe-
cul.in tit.de accu.§.1.uerſ.quid ſi te uocaui latro-
nem, nec aliter uidetur intelligere Pariſ.in d.§.ali-
quis uocauit num.4. & Abba. ſequitur Iaſ. in.l.ut
uim, num. 36.ff. de iuſt. & iur. & Corn. conſ. 80.
num. 10.uol.3.& Decius d.conſ.487.&.686.nu.
14.& Alciat. in d. ſuo conſ. poſt tracta. de ſing.
4 cert.fo.2.† Eſt tamē alioquin uerbum iniurioſum
dicere alicui, tu mentiris, ſecundum Bar.in l.item
§.ait prętor.ff.de iniur. in quo poteſt dari libellus
iniuriarū etiam ſi additum ſit, ſaluo honore tuo,
* ut per Iaſ. in.d. nu.36. & idem communem * opi.
atteſtatur in.l. non ſolum. §. morte, num.47. ff.
de no.ope nunc. Vnde Alex. in d.§.ait prætor, in
appoſtil. ad Bar. allegat Bal. conſ. 45. lib.3. qui
dixerit, dicere, tu mentiris, non eſt iniuria, quan-
do fit ad defenſionem. Sed uidetur mihi ali-
ter frequentius recipi, quod immo omni caſu
iniuria cenſeatur; licet quandoq́, non punibilis.
Quilibet enim cui dictum ſit, tu mentiris, adeo
ſe oneratum putat; ut ad maiorem iniuriam, con-
tra aduerſarium prorumpat: uel ad Duellum pro-
uocare neceſſe habeat, & hic uſus uidetur poſ-
ſe comprobari per dicta inferius, concluſione iſta
5 nu.9.& 11.& ex eo, quia † largo modo, etiam iniu
ria iuſta, iniuria dicitur, ut ſupra concl.17.nu.10.
6 † Verba proinde æquipollentia, ex quibus fiat mu-
tua compenſatio, & dicatur propulſata iniuria, po
nuntur illa, per Paridem in d.§.aliquis.& in.§. an ſi
unus, & §. duo milites, ut ſi dicatur alicui, tu es
proditor, uel leno, uel quid tale, & iniuriatus re-
ſpondeat: tu es proditor; uel leno, non ego ſum:
uel ſi reſpondeat, uerum non dicis, aut falſum di-
cis, uel tu mentiris, cum hoc uerbum ſugillet iniu-
riam, etiam ſi addatur, ſalua reuerentia tua, ut ſu-
pra, & per Bart.in l. pro hærede.§.ſi quis.ff.de ac-
qui.hæred. & Decium d. conſi. & Socin. Iun.d.
conſi.123. num. 20.uol.2. & in tali reſponſione
7 facta † non uidetur eſſe locus pugnæ, ſecundum
Paridem, ubi ſupra: quia talia uerba uidentur ęqua-
lia, & æquipollentia. Hiſque congruit, quod
qui par pari reddunt, non contumeliantur, ſed ul-
ciſcuntur, ut atteſtatur Ariſt.lib.2.c.2.ad Theode-
ctem: faciunt etiam dicta inf.concl. 104. Vbi au-
tem in reſponſione ſit exceſſus: ut quia dicenti, tu
es proditor, reſpondeatur, immo tu es proditor,
& mentiris: & addatur in reſponſione, immo tu
es falſarius, & leno uxoris tuę, uel quid ſimile, tunc
eſt locus pugnæ, propter exceſſum, ſecundum Pa-
rid.& Iul.Fer.conſ.19.ubi etiam no.tradit, quod
tunc demum compenſatio fit, ſi prouocans &
prouocatus ſint pares. arg.§.ſi ruſticus militem,
de pace ten. Aduertendum tamen eſt, quia ubi
hæc de Iure procedant, uidetur aliqua militum, &
nobilium obſeruantia in contrarium in multis eſ-
8 ſe. Nam † uti uidetur moribus receptum, non
cēſentur ſatisfacere honori ſuo, qui iniuria uer-
bali prouocati, reſpondēt tantum per illam et uer-
ba prouocatoria, ut per Iac.Hiſp.lib.4.c.1.ut puta
ſi dicatur alicui, tu es proditor, & fiat reſponſio;
immo tu es proditor, nō ego ſum: ſed requiruntur
uerba, per quæ oſtendatur, primo iniuriantē men-
9 tiri, † quod idem eſt, ac ſi diceretur, ſcienter fal-
ſum dicis: ut per Parid.in d.§.aliquis per.l.qui in-
terrogatus, ubi Ang.ff.de pet. hæred. uel ſi dicatur
non dicis uerum, cum hęc ultima uerba apud nos,
& aliquas nationes, uideantur accipi: ac ſi di-
ceretur, Tu mentiris, licet ego aliter (circumſcri-
pta conſuetudine) dici poſſe arbitrarer: quia de
proprietate uerbi, mentior, uidetur eſſe, ut quis
ſcienter falſum dicat, ut ſupra, Sic ſecundum gram
maticos, non ipſe fallitur, ſed alterum fallere co-
natur, in eius detrimētum. Qui autem aſſeritur ue
rum non dicere, non arguitur ex proprietate ho-
rum uerborum, ſcienter falſum dicere, & alterum
uelle fallere: cum uerū non dicens, poſsit falli, cre-
dens uerum dicere: Vnde Nigidius, apud A. Gel-
lium lib.11.ca.11. inquit. Vir bonus præſtare de-
bet, ne mentiatur: Prudens ne mendacium dicat,
Crederē tamē hæc uerba compenſationē induce-
re, abſq; exceſſu. Hinc recte uidetur dicere Iaſ. in.
l.turpia in fi.princ.de leg.1.quod iniuria non fit
ſi dicatur alicui, falſum dicis. per doct. Salice. in.l.
de tutela.C. de in integ.reſt. min.q. inquit, & hoc
non infertur, ut quis uelit arguere illum ſcienter
10 falſum dicere, & doloſe. Similiter audio † ſi quis
alium mentiri dixerit, adeo exoneratum eſſe, ut
onus aduerſario incumbat ad arma eum prouo-
candi, nec licet ei qui reſponderit, Tu menti-
ris, replicare per aduerſarium, Immo tu men-
tiris, ut aliqui inepte replicant, ne queſtio de-
ducatur

ducatur in iufinitum, vt ſenſit Iaſ.d.nume.36.&
expreſſe uidetur confirmare Alciat.d.conſi.fol.2.
ea ratione, quia qui aliquod crimen obijcit, ſi ue-
rum eſt, nullam iniuriam facit.(de quo tamen inf.
dicam concl.20.) ſi falſum, facit iniuriam, & ipſe
delinquit, quia calumniator efficitur: non autem
ea ratione quia ſecundum aliquos, hæc uerba, tu
mentiris, atrocem iniuriam inferaut, quæ nullis
uerbis, ſed ſolo facto dilui poſsit, ut ibi per eum
11 fol.3. licet in ſuo tract.c.4. in fi. † dicat, ꝙ atrox
apud Italos cẽſeatur iniuria, pront uere credo, per
ſupra & infra dicta. Proinde crederem ego, &
alia ratione, illum cui dictũ ſit, tu mentiris, adeo
oneratum eſſe, ut neceſſe habeat ad arma prouo-
care.ſ.quia in ea ſit factus exceſſus, cum non ſolum
per dicta uerba illata, ſit facta compenſatio, vt ſ.
ſed quis etiam calumniator redditur, ſecundum
Alciat. qui dicitur, ille qui ſcienter falſa crimina in
tẽdit.l.1.§.1.ff.ad Turpil.& per Parid.d.§.an ſi ali
quis.lib.6.& per Socin.Iunior.d.conſil.123.nu.
27.uol.2.& ut ſupra. Sicq; redeundo ad propoſi-
tum primo prouocans iniuria uerbali, ubi alicui
fuerit iniurius: veluti ſi dixerit alicui, Tu proditor
es, uel quid tale: ſi ei reſpondeatur ſimpliciter per
illa verba, Ego non ſum proditor, ſed tu es: uel
non dicis verum, ut ſupra dixi: videtur facta com-
penſatio: quia ſunt paria, & æquipollentia uerba,
quæ mutuam tollunt iniuriam. at ſi dicatur, men-
tiris, eſt idẽ ac ſi diceretur; ſcienter falſum dicis: &
non ſolum reflectitur, ſed etiam cumulatur iniu-
ria: ex quo ille redditur calumniator, & falſarius
12 † cuius licentia mentiendi, impunita non relinqui
tur: q͞a ſimilitudine ſupplicij afficitur, l.fi.C.de ca
lumnia. unde fit locus pugnæ propter exceſſum
ut ſupra. Ad quam nolentes accedere plurimi,
quærunt afficere maiori iniuria, ueluti aliqua per-
cuſsione illum qui dixerit, Tu mentiris: cum nul-
la uerba reperiantur, quæ poſsint ſatisfacere ho-
nori eius, cui dictum ſit, tu mentiris: ad hoc ut
is, ſi prouocare uoluerit, neceſſe habet relinque-
re electionem armorum prouocato: quod maxi-
me utile eſt, vt ſuo loco dicemus: hinc eſt (ut vul
go dicitur) quod ſolo facto, mentitio, ſeu menti-
ta (ut aiunt) ſit diluenda. Poſſet & alia ratio aſsi-
gnari ultra Alci. illa ſcilicet, quia ex quo per illa
uerba, tu mentiris, negatur, & fit exceptio a pri-
mo iniuriato, neceſſe habet iniurians, probare in-
tentionem ſuam, quia eſt actor, l.qui accuſare.C.
de eden.l.actor quod aſſeuerat, cum ſim.C. de pro
batio. Alcia. d. conſ. fol.6. Probatio autem fien-
da eſt per prouocationem: uel ad Iudicium con-
tentioſum: uel ad ſingulare certamen. Superior
tamen ratio magis placet: quia ubi fieret ſimplex
negatio, ſimiliter prouocatio concederetur: cum
tamen cõpenſatio dicitur fieri, quæ prohibet pro-
13 uocationem, ut ſupra. † Aduertendum eſt etiam
in illa Iniuria (de qua ſupra, uidelicet) tu es pro-
ditor. & item cum alicui impingitur adulterium
vxoris: nã apud aliquos tali in dedecore, & infa-
mia habeſ, ꝙ licet oĩs alia cõtumelia uerbalis, uer
bali repellatur: tamen hæc duo non tolluntur, etiã
per illa verba, tu mentiris, reiaculata: Sed (ut aiũt)
requiritur fuſtium percuſsio, ſeu magis vulneris
illatio. & illam aſsignant rationem: quia plures
perſonæ dicantur offenſæ, talibus iniurijs: ut in
proditione ſenſit Paris in d. §. duo milites, quam
dicit maximum delictum, quia etiam pœna tran-
ſit in poſteros.l.quiſquis, C.ad l.Iul. maieſt.tñ te-
net ſufficere reſponſionem per verba, vt ſupra, in
prin. etiam de mente militum, quod uere tenen-
dum puto, vt inf. conclu. 107. Facti ſimiliter in-
14 iuria, † æquipollenti & contrario facto tolletur,
ita vt manu, aut fuſte percuſſus, aut vulneratus: re-
percutiens pari ictu manus, aut fuſtium, aut vulne-
rum, aduerſarium, ſine exceſſu: exoneratus cenſea
tur. nam in præmiſsis, & in hoc caſu procedit etiã
illa regula.l.nihil tam naturale. ff. de reg. iur. ubi
traditur. Nihil tam naturale eſſe, vnumquodque
diſſoluere, quam eodem genere, quo colligatum
eſt: ſic mutua compenſatio, vt ſupra, paria delicta
tollit: vt etiam in libris Bibliacis. c.21. Exodi le-
15 gitur, † Animam pro anima, Oculum pro oculo,
dentem pro dente, &c. reddenda eſſe: & idem ſcri
ptum eſt Matthæi.c.5.& conueniunt dicta in con-
cluſ.104.& in eo. Aliqui tamen ſentiunt in iniuria
tollenda aliter obſeruandum, vt ſcilicet iniuria
verbalis, mentitam omnino requirat: facti uero
tollatur, vt alapa percuſſus, baculo percutiat: ba-
culo vero percuſſus, vulnus inferat: ita vt in exceſ-
ſum eatur. Quod equidem irrationabile, & impro
bandum crediderim, & ſic ſentire peritiores mi-
16 lites audiui. † Verum in hoc caſu ſæpe dubitari
conſueuit: An ſi quis alium manu, aut fuſte per-
cuſſerit, vel vulnerauerit, deinde percuſſus ſtri-
ctis armis, vel enſe, inſecutus ſit illum fugien-
tem, an cenſeatur iſte percuſſus exoneratus ex
tali fuga aduerſarij: quod vbi non adſit conſue-
tudo contraria, affirmari poſſe exiſtimarem: quia
fugatum eſſe, eſt iniuria, vt per Paridem in.§. mi-
les vel, nume.4.lib.6.per doctri. Bart. & Bald.in.
l.1.C. vnde ui. & quia omnis fuga, diſdicta eſt (ut
17 aiunt) ſeu reuocatio iniuriæ, † nec reperitur ma-
ior infamiæ labes in diſciplina militari, quàm
fugere a facie inimici, ut latius dictum eſt in con-
cluſ.97.quæ in repellenda iniuria uerbali, à fortio
ri argui poſſunt: & prope prædicta, aliqui clari mi
lites idem reſponderunt.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria vera verbalis, an producat actionem in-
iuriarum, vt prouocatio concedatur, & numero
3. & 5.*
2 *Iniuriarum actio naſcitur, etiam ſi conuicium ſit ve
rum, & num.4. vbi ſim 4.*
6 *Peccata nocentum expedit nota fieri, quomodo in-
telligatur.*
7 *Veritas conuicij, non eximit quem a iudicio.*
8 *Iniuriatus vera iniuria, quomodo excipiet.*

CONCLVSIO. XX.

VEra equidem an falſa ſit iniuria, non leui-
ter conſiderandum eſt: quia & calumnia-
tor redditur falſa intendens, & excipiens:
& deum, non ſolum non habere propitium, ſed
iratum creditur, ut ſupra.q.6.dictum eſt, & q.hic
præcecedenti. Sed vlterius in hoc dubitari con-
1 ſueuit; † an vero paſſus iniuriam verbalem ha-
beat inde actionem iniuriarum; & poſsit pro ea il-
lata ad certamen prouocare; Nam an oriatur
iniuriarum actio, in magno reperiuntur diſsi-
dio docto. cum diuerſi, in diuerſas tranſierint
opiniones, ſeptem numero, de quibus per Abba.
in d.c.cum te, de re iudi. quem breuibus ſequitur
Feli. cum relatis per eum ibi colu.fi. & illa uidetur
verior, & magis approbata opi. quæ dicitur eſſe
Io.And.in additio.Specu. in tit.de iniur.poſt prin.
qui tamen dicitur per Felin.in d. c.cum te, multa
2 habuiſſe ab Oldrado meo, conſil.53.quòd † actio
iniuriarum naſcatur, etiam ſi conuicium ſit uerum,
etiam quando quis eſt iniurius, accuſando natu-
ram: vt ſi aliquis dicatur cæcus, claudus, ſpurius,
& ſimilia, ut etiam conſuluit Iul.Ferretus conſil.
19.nume.2. & ante eum Paris, in §. an ſi aliquid
3 impegerit, libr.6. † Alciatus in *c.9.debent aliter
* interpretes iuris diſtinguere, eoſque uidetur inſe-
qui, & male. Arbitrarer tamen, ubi quis cæcus,
aut claudus, licet cum iniuria nuncupetur, certa-
men concedendum non eſſe, quia leuis hæc ui-
detur iniuria, & non affert infamiam, & certamen
non conceditur, niſi ex maxima cauſa, ut in conc.
67.Proinde firmat reg.Feli.ubi ſupra, limitans eã
4 quattuor modis. † Primo quando quis verum di-
cit ex cauſa, puta correctionis. Secundo ſi dicatur
ut a proximis quis auferat nocumentum corpora-
le, ut puta, tu es leproſus. Tertio ſi dicatur, ut aufe-
ratur nocumentum ſpirituale: ne forte quis or-
dinetur. Quarto ſi dicatur uerum in iudicio, &
ratio iſtorum caſuum eſt ultra iura allegata: quia
actio iniuriarum datur contra illum, qui habuit
animum iniuriandi d.l.ſi non conuicij. C.de iniu-
rijs, qui uidetur ceſſare in prædictis caſibus: † Ex
quibus omnibus pariter determinari poſſe uide-
tur, eum qui uerbalem iniuriam alicui intulerit
animo iniuriandi, poſſe ad certamen prouocari, &
prouocantem fouere iuſtitiam, licet alioquin in-
6 iuria illata eſſet uera, & licet † peccata nocentum
expediat nota fieri, ſecundum tex. in. l. cum qui.
ff.de iniur. quia id in iudicio intelligendum eſt. l.
7 fi. C. de probatio. uel in dictis caſibus Feli. † non
enim ueritas conuicij eximit quem a iudicio. l. 1.
C.de famo. libel. & l. quiſquis. C.de poſthu. & per
Abba. in d. c.cum te colum. fi. & iſta puto ſentire
Paridem dict. tract. de duel. §. an ſi aliquis impe-
gerit: ubi tradit aliquos milites, ita dicere licet
aliquantulum obſcure loquatur, dum poſtea
refert iureconſultos contrarium dicentes, & idem
uidetur ſenſiſſe Alci. dict.c.9. de ſing. certa.con-
ſulit tamen per iniuriatum caute eſſe agendum,
8 † vt in iniuria vera illata, non ſimpliciter mentiri
dicat, quia male excipit, ſed proponat male eum,
& iniuſte facere; qui ſibi contumeliam dixerit: quæ
ſatis placent: cum talis uideatur ueram partem am
plecti, falſam euitare. Sed aduertendum eſt, quia
inde de facili poſſet inſurgere præiudicium non le
ue, ita excipienti, quandoquidem iniurians pote-
rit iniuriato dicere, tu mentiris; qui dicis me
male, & iniuſte feciſſe: unde eo pacto conſequetur
electionem armorum, & loco prouocati habebi-
tur, quod ualde eſt utile. Veruntamen ſanctius exi
ſtimarem certare ſuper querela iuſta, ſine electio-
ne armorum, quam ſuper iniuſta, cum electione.

Pars Secunda.

SVMMARIVM.

1 *Prouocator alius iniuriæ, alius certaminis, & quan-
do dicantur. num. 2. 3. 6.*
4 *Cartula prima habet uim libelli.*
Lis conteſtata, quomodo in duello dicatur, ibi.
Actor quis dicatur ibi.
5 *Prouocatus non poteſt quis fieri, ex prouocante.*
7 *Prouocator quilibet admittitur, qui non prohibetur.*

DE PROVOCANTE SEV ACTORE.

CVm igitur in ſuperioribus tactũ
ſit, de iniurijs: ſiue re, ſiue uerbis
illatis, aut repercuſsis: Quo fit, ut
iniuria affecti, pro conſeruanda
exiſtimatione, & fama ſua, ad ſin
gulare certamen, & pugnæ pro-
uocationem rapiantur: ſicq; Iudicium Duelli Ini-
tium aſſumit: de prouocante, & quæcunq; ipſum
oportune reſpicientia, ſubnectere apte uiſum eſt;
ab hocque, in hunc modum exordiamur.

CONCLVSIO. XXI.

1 PRouocator alius eſt iniuriæ: Certaminis alius
ut tradit Paris in d.§.cum plerunq; col.1.lib.
1.cum allegatis, de quibus ſupra.17.concl.ſe-
quitur Alciatus d.conſ.fol.7.& latius in c.5.ubi in
2 quit, † ille prouocator iniuriæ recte dicitur, a quo
prius iniuria exoritur. & notabiliter addit, ſe exiſti
mare, non errare principem, qui in dubio, eum
quem iniuriæ prouocatorem conſtat, partes quo-
que actoris in duello ſuſtinere iubeat; at in claris
nullus ſit coniecturæ locus. Quomodo aũt, ſeu qui
bus modis, quis prouocare iniuria alium dicatur,
3 ſcripſi ſuprad. q. 17. † At prouocator certaminis
dicitur, qui prius ut actor, ſeu accuſator alium ad
iudicium duelli prouocat. l.in tribus. ff. de iudicijs.
c.forus. §. accuſator, de verb. ſign. ſic in ſimili di-
citur actor qui petit reuocari (ut dicunt) tenutam,
uel capturam, tanquã iniuſte factã, ſecundũ Pari.
in

in d.§.cum plerumq; col.2.per plura:ſequitur Al-
cia.in eo tracta.c.5.ubi inquit col.2. parum refer-
re.quis in iniuria occuparit:ſed inquirimus quis in
Duello actor ſit, ut & per eum ſuprad. conſil. fol.
4 6.&.3.&.4.ubi dixerit,†quòd chartula prima ha-
bet uim libelli, reſponſio autem pro exceptione
eſt: ſicq; quodammodo lis eſt conteſtata per l.1.
C.de litis contes.&.l.turpia,ubi docto.de leg.1.&
per Io.lign.in d.trac.de Duello.§. circa ſeptimum
nume.15.& ad propoſitum noſtrum recte ſcribit
per multa Alcia. ibi, ut auctor iudicatur ille, qui
prius litem mouit,etiam ſi petat aduerſario ſilen-
tium imponendum,& tenet Decius d.conſi.487.
num.10.& conſi.686.circa fi.& propterea ſecun-
dum Paridem in d.§.cum plerumque col.2. †non
poteſt ex prouocatore effici prouocatus, quiſquis
in requiſitione,& chartula ſua inſeruerit,ut nõ ſu-
ſtineat partes actoris,illa uerba:quia tu dixiſti, uel
feciſti tale quid in iniuriã honoris mei:propterea
uolo tibi ſuſtinere cum enſe, te male dixiſſe, vel fe
ciſſe,uel proditorie: & quotiens dixeris bene feciſ
ſe,uel dixiſſe uolo defendere, & ſuſtinere tibi cum
enſe,quòd maledixiſti,& peſſime,& te mẽtiri,quo
6 tiens dixiſti,uel dixeris tale quid &c.† Procurator
quoq; certaminis eſt quiſquis Armillatum,(uel ut
vulgo habetur)qui ad gloriam,uirium ue oſtenta-
tionem, vel ſimili de cauſa,errabundum,ſigna bel
landi deferentem, ut qui talia ſigna tetigerit, pi-
gnus belli recepiſſe cenſeatur, ſecundum legem
tamen appoſitam in illis ſignis, tangere propo-
ſuerit, ut per Paridem eo tracta. lib. x.§.ſequitur,
ea ratione inter alias,quia deferens uidetur defen
dere rem ſuam: & comminari, ne ullus aduerſus
eum inſultare audeat, ſub pœna prælij: Idem in
hoc ſenſit Alcia.d.c.5. illud tamen addit, & recte,
(ut opinor)plurimum eſſe attendenda uerba legis
conceptæ per Armillatum, ut ſi dicant: quiſquis
Armillatum tetigerit, is duelli cauſa, mihi addi-
ctus eſto: tunc Armillatus prouocator cenſeatur:
Si uerba dicant, quicunque attigerit; is me ſibi
perduellem experiatur, tunc attrectator prouoca-
re dicatur, & his aſtipulantur dicta ſupra in. 12.
conclu. ut ſcilicet conuenta ſint attendenda.in du
7 bio prius hic dicta, militare exiſtimo. † Prouoca-
tor quoque quilibet admitti uidetur, qui non pro-
hibetur: argumento eorum quæ dicuntur de accu
ſatore, cuius edictum ſit prohibitorium: ut quili-
bet non prohibitus admittatur, ſicut edictum de
poſtulando; de matrimonio contrahendo, de
teſtibus, de procuratoribus. l. 1. ff. de poſtul.cum
ſim.& per ſpecu.in tit.de accuſato. in prin. ratio-
nem aſſignantem: quia quod non eſt a iure pro
hibitum, conceſſum intelligitur. l. ab ea parte. ff.
de probatio.cum ſim. & prouocator non uidetur
prohibitus, niſi in caſibus ut infra. in. 3. parte, de
prouocato enumerauimus: & ad hoc faciunt di-
cta in concl.41.de campione: & hæc omnia uera
eſſe cenſeo, licet alij non tangant.

SVMMARIVM.

1 *Prouocator in re dubia eligit probationem per pu-*
gnam, ſi nõ adſint probationes, ſed præſumptiones.
2 *Indicia, & diffamatio iniuriati, debent probari, &*
præcedere pugnam.
3 *Duelli pugna, æquiparatur Torturæ.*
4 *Indicia ſunt in arbitrio Iudicis.*
5 *Iuranti non habere indicia, & ſe iniuriatum, ſtatur*
ſecundum Alci. ſed reprobatur.
6 *Aſſertioni patris cum iuramento, ſtatur, in his quæ*
conſiſtunt in animo noſtro.

CONCLVSIO. XXII.

1 PRouocator in re dubia † eligit probationem
per pugnam,in caſibus tamen a iure, & con-
ſuetudine permiſsis: hæcque probatio talis,
eſt in optione actoris: quando non ſubeſt alia pro
batio, ſi tñ adſunt ueriſimilitudines, uel præſum-
ptiones ut per Bal.in ca. 1. col. 6.de pace te. poſt
glo. ibi, & Soci. iunio. conſ.123.col.16.uol.2.&
Io.Ligna.in d.§.circa ſeptimum,num. 7. in crimi-
ne tamen læſæ maieſtatis, quis cogitur, vt ibi: de
quibus per Pari.in.§.actor.lib.1.per.l. ſi quis poſt
mortem cum glo. qualiter quis ſe defen. debe. in
Longobar.& per alia:ſequitur Iac.Hiſpa.in d.tra-
cta.lib.2.c.5. † Vnde indicia probari debent, &
diffamatio,& præcedere pugnam, ut docet Bald.
ibi col.5.& in.l.cum filius.§.fi.de leg.1.& Paris in
§.an prouocatus,&.§.an duella num.6.&.§. quot.
li.1.& Lan.Cal.conſ.2.col.23.ſicut fit in tortura;
ut per Pau.Lignanum in additio.ad Io. Ligna. in.
§.circa ſecundum,& Alcia.eo.tract.c.4. ubi refert
3 legem Gallicam Philippi pulchri. † æquiparatur
enim pugna torturæ:quæ nõ debet fieri niſi præce
dentibus indicijs.l.maritus cum ſim.ff.de queſtio.
& Bal. in d. col.6. & Io.de Ana. in c.fin.de cleri.
4 pugn.in duel.col.fi.& Iuli.Ferre.conſil.8.† qui ea
indicia dicit eſſe in arbitrio iudicis: l. de minore.
§. tormenta, &.l.miles.§.oportet.ff.de quæſtio. &
per Io. de Anna.ubi ſupra,& Pari.in d.§.an prouo
cans,& Bal.d.col.5.& Calcaneum d.col.23. alio-
quin ſine cauſa liceret cuilibet deſperato prouo
care alium,quod non eſt dicendum,uel conceden
dum: Aduertendum tñ eſt,quia Alcia.d.conſ. ſuo
5 fo.2.inquit ſe putare, † ſi quis affirmauerit ſe ali
ter probare non poſſe, quod intendit: ſtandum
eſſe prouocatoris iuramẽto.c.pen.de teſti.c. quo-
tiens,de purga.cano. licet ſecundum eum Decius
diſſentire uideatur. Sed ego cenſeo Alcia. deci-
pi, quia communis uidetur conclu. quod pugna,
ſicut tortura, non admittatur: niſi præcedentibu
indicijs per ſupra allegata: At in caſu Alcia. ſi iura
mẽto actoris ſtandũ eſſet, nunquã dicta cõmuni
opi. ſibi uendicaret locum: quam tñ ipſe approbat
6 d.c.4.Præterea hoc pacto,† ſtaretur aſſertioni pa
tis cum iuramento, quod regulariter non fit,
niſi in his quæ conſiſtunt in animo. & con-

ſcientia noſtra,ſecundum glo.ubi Iaſ.in.§.namq;
in uer.dicit.inſti.de actio. non uidetur igitur ſuffi
cere tale iuramentum,niſi adſint indicia: alias, ut
dictũ eſt, quilibet deſperatus admitteretur ad pu-
gnam cõtra.l.ſenatus.ff.de iure fis. Hinc eſt quòd
in re clara : & ubi alias uere probari poſsit; id de
quo quæritur : non admittitur duellica pugna. ut
infra dicemus concl.62. &. 63.

S V M M A R I V M.

1 *Prouocator tranſmittit literas,ſiue Cartellos, prouo
cato, tribus teſtibus ſubſcriptos,per præcones vel
ſimiles.*
2 *Prouocatio quandoque fit per ſigna,ſeu,per Annu-
lum;vel chyrothecam &c.*
3 *Cartula non debet eſſe generalis, incerta, obſcura,
aut conditionalis.*

C O N C L V S I O. XXIII.

1 PRouocator,ut plurimum,qui uult ad ſingu-
lare certamen deſcendere, tranſmittit † lite-
ras aduerſario ſuo; (quas uulgo cartellos uo
cant,)per ſe ſubſcriptas,& ſubſignatas, illi indicẽs
pugnam : priua facta commemoratione iniuriæ,
uel expreſsione cauſæ, de qua certandum ſit: ad-
dunturq; in literis,trium teſtium, rei militaris peri
torum depoſitiones,ut ex literis tribus teſtibus no
tatis,idoneis,maior fides inſurgat,uel fiat,quãdo-
cunq; opus fuerit : tranſmiſsio aũt literarum fit p
probatæ fidei nuntios,aut per fœciales præcones;
vel (ut aiunt) Araldos,Reges ue armorum : ut diſ-
ſerit Paris.lib.1.§.ad pugnam,& Alci.eo.trac.c.12.
Iac.Hiſpa.li.3.c.7. & hoc pacto obſeruat frequen
2 tior conſuetudo: † quandoque tamen ſin præfat.
docto. fit prouocatio per ſigna,uel pignora belli,
quæ ſanguinea uocantur, ut puta per Annulum,
Corrigiam,Chyrothecam, uel alia ſimilia:Aduer-
3 tendum autem eſt, † quod prouocantis Cartula
non debet eſſe generalis,uel incerta,obſcura , aut
conditionalis:quia inepta eſſet, & negligi abſque
dedecore poſſet: cum prouocatus reſpondere ua-
leat,quòd non recte,nec more militum actum ſit:
cum recte actum fuerit,tum reſponſurum ſe eſſe,
ut in concl.56.

S V M M A R I V M.

1 *Proditorie agit, qui alium inſultat, ſine monitione,
vel prouocatione.*
2 *Duellum non eſt licitum, niſi concedatur a principe.*
3 *Duellum non poteſt iuſtificari,etiam per pactum, niſi
cum ſuperioris auctoritate.*

C O N C L V S I O. XXIIII.

1 HInc eſt, † quòd ſi ſine tali, uel ſimili moni-
tione, uel (ut aiunt) diffidatione, ut ſupra,
quis aliquẽ inſultauerit, dicitur proditorie
agere ſin tex. in c. 1.circa fi. de homici.in.6.cum
alijs adductis ſupra.in hoc.§. tertio uerſ. decimo
Imperator,& inquit Marti.Laud. in trac. de bello
2 q.10.† Duellũ non eſſe licitum, niſi concedatur a
Principe, & Iul. Fer.conſ.3. & habetur per Paridẽ
3 in.§.an ſi duo pacti lib.3. † Nam et ſecundũ eun-
dem nullum bellum põt iuſtificari, etiam per pa-
ctum,niſi cũ ſuperioris auctoritate , uel p prouo-
catiõnẽ ut ibi,& in.§.an prouocatus eo.lib.2. & ſe
cundum eũ Iuſtitia belli,ex ſuperioris auctoritate
pendet,in.§.an rex uel,&.§.an poſtquã lib.1. &.§.
duella,lib.6.& in.§.pugna debet lib. 11. ubi affir-
mat pugnam per arbitrum nõ debere iudicari,nec
fieri ex conuentione partium quodq; conuentio
nibus quis non cogitur ſtare.

S V M M A R I V M.

1 *Prouocatione recepta, vterque perduellium, pugnæ
eſt obnoxius.*
2 *Prouocato recuſante Duellum, quomodo contra eũ
procedatur:& quid ſi latitauerit num.3.4.& non
reſponderit num.6.*
3 *Duelli inſtantia, & tempus, eſt ſex menſium.*
5 *Prouocatus ſtatuta die, ſine cauſa, ad campum non
accedens, pro confeſſo,& conuicto habetur, & de-
pingitur:idem in prouocante.*

C O N C L V S I O. XXV.

PRouocans, ſi prouocationem prouocatus
1 admiſerit, † pugnæ iudicio uterque erit ob-
2 noxius,† Si recuſauerit, officialis dimittet ad
pedes prouocati: aut coram militibus aſtantibus
conſignabit:contra quẽ poſtea, vel contumaciter
latitantẽ,procedit ad remedia tædialia,ipſum ban
niendo,uel depingendo:uel aliter ad eius infamiã
procedendo: ut ad pugnam tædio effectus, ueniat;
non infra annum,ſed infra ſex menſes, quo † tem
pore durat inſtantia Duelli, more militari, ut per
Iac.Hiſpa.lib.3.cap.5.& lib.4.c.6.Iul.Fer.conſil.
6.num.5.& ante eos Paris.in.§. quia de ſtilo in fi.
lib.3.& ad inueniendum iudicem. Alciatus tamẽ
c. 15.tradit, eum qui contumax eſſe perſeuerauerit,ultra quòd male audiet; ut ſupra; poſt annum
non audiendum: infra annum ueniens , eius infa-
mia abolebitur. At recitati ſcribentes de ſemeſtri
tantum tẽpore loquuntur, quod credo uerius, ex
quo inſtantia Duelli tempore ſex menſium con-
cluditur,ut per ipſos,immo & per ipſum Alci. ibi,
qui dicit ꝙ in prouocatorijs cõtrouerſiis,non an
nus, ſed ſex menſes conſtituti ſunt pro inſtantia,
more militari, nam ſi talis conceditur inſtantia,
ultra eam non debet latitans contumax, & nota-
tus, ulterius audiri, cum non appellet, & contra
eum omnia iura clament. l. & poſt edictum. §. fi.
cum ſim. ff. de iudi. & argumentum Alcia. primi
decreti, in quo mitti ſolet actor in poſſeſsionem
bonorum, qui reſtituatur ueniens infra annum,
non uidetur militare in caſu noſtro, quia quan-
do illud quod petitur eſt tale, ad quod non po-
teſt conſuli per immiſsionem ex. 1. uel. 2. decre-
to, tunc parte contumace peruenitur ad ſenten-
tiam

tiam diffinitiuam,aut.Si oẽs ubi no.Pau. de Ca.&
Bar.C.ſi ut ſe ab hære.abſti.& Bar.in.l.pen.§.fi.C.
ad Trebelli. ſed in caſu nr̃o nõ uideo quo poſsit
conſuli per immiſsionem,ergo ad ſentẽtiam diffi.
eſt deueniendum in tempore ſemeſtre,quo inſtan
tia uiget.& cõtra latitantẽ affigunt literæ in curia,
ſi curialis eſt:ſin minus,in loco ſolitę habitationis,
aut in locis publicis: & inde etiam in contumacia
eo perſeuerante, præconia uoce uocatur: ut per
Iul. Ferre. conſ. 8. & ante eum per Paridem in.§.
aliquis vult lib.6.per multa allegata, & Iac.Hiſpa.
lib.4.c.8.Vel ut labe infamiæ remaneat prægrauatus,ut in d.§.ad pugnã,lib.1.per Paridem dicitur,
& Iac.Hiſpa.ubi ſupra,& per Alcia.d.c.15.latius,
qui ponit plura remedia, etiam contra recipiẽtem
4 literas; & inde reſpondere abnuentem. † ut iudex
poſt congruam moram decernat infamia facti no
tatum cenſeri: quam abolere non poterit, niſi ipſe
partes prouocatoris poſtea ſuſcipiat: cogitãdum,
ubi adſit uera contumacia per prædicta. Poterit &
ſub pœna confeſsi criminis mandare, ut ſe defendat; & culpam ſuã agnoſcat; Quod ſi prouocatus
5 ſemper litem defenderit, † Sed ſtatuta die ſine le-
gitima cauſa, in ſtadium non venerit, pro confeſ-
ſo, conuictoq́; habetur, cauſamq́ue omnem ſine
ſpe reſtitutionis amittit: quia maxima hæc eſt
contumacia: unde tales contumaces quandoque
in tabella depinguntur: uel eorum inſignia genti-
litia inuerſa deferuntur: uel ſub caudam equi an-
nectuntur, uel alia ſimilia in opprobrium contu-
macis fiunt: prius tamen ſecundum Iul. ferre. cõſ.
12. contra contumacem in die ſtatuta, emittitur
trinum bannum de mandato Iudicis poſt meridiẽ,
in qua ſi non comparuerit ipſe, vel eius legittimus
excuſator, petitur ſole declinato, condemnatio;
ut ſcilicet pro confeſſo,& conuicto habeatur,& in
iuſtam fouiſſe cauſam & quærelam dicatur: & ita
iudex pronuntiat quod habet locum etiam in pro
6 uocante prout inf. concluſ. 94. dicemus: † Ea-
dem quoque prius ſupradicta procedunt in pro-
uocato tacente, nihilque replicante,nec admitten
te requiſitionem pugnæ, ſecundum Paridem in.
§.miles uel, lib. 6. cogitur enim prouocatus pu-
gnam ſuſcipere: ne infamia notatus remaneat; nec
poteſt dicere actori, probes per teſtes, ut per Pa-
ridem in.§.actor,lib.1.

S V M M A R I V M.

1 *Prouocans,pugna oblata,poteſt deſiſtere,prouocato recuſante,& ante litem conteſtatam,& num. 2.*
3 *Agere non dicitur quis ante litem conteſtatam, ſed agere velle.*
4 *Duelles ante ingreſſum campi, poſſunt concordari, poſt non niſi abolitione impetrata: ibi quomodo poſſint, literis præſentatis.*
5 *Pœnitere ſemper licet,& deſiſtere a duello ſine abolitione in caſu: ibi.*

CONCLVSIO XXVI.

1 PRouocantem † tamen licet pœnitere, & im-
pune a pugna oblata deſiſtere, prouocato dif
fereute,& abijciente pignus belli; ut per Pari-
dem in d. §. ad pugnam,&.§.an poſtquam libr. 1.
2 † Similiter prouocans uidetur poſſe deſiſtere im-
pune ante litem conteſtatam: antequam reus ci-
tatus, ſiue prouocatus,negando crimen obiectum
Reſpondeat, & ueniat, ut oſtendit Io. Lig. in d. §.
circa ſeptimum,nume. 14. inter alia,per text.in. l.
3 quæſitum.ff. ad turpil.& ea ratione, † quia ante li
tem conteſtatam,non dicitur quis agere, ſed age-
4 re uelle.l.amplius.ff.rem ra. haberi, † Itidem an-
tequam partes in campum conducantur poſſunt
concordes fieri,alias non; niſi abolitione impetra
ta: & cum ſuperioris auctoritate, cum qua indu-
ctum fuit Duellum, & in campum conducti ſunt,
ſecundum Io. de Anna. in c. fi. col. pen. de cleri.
pug.in duel.& Iul.Ferre.conſ.14.circa.fi.& conſ.
4. nu.3. poſt Bal.de pace te. nume.10. Sed hæc
dicta ita generalia, non puto tute procedere, litẽ
conteſtata,ut dictum eſt: uel ſaltem ubi literę pro-
uocationis,& denuntiationis, iudici ſunt præſen
tatæ: quia tunc uidetur quis deſiſtere a Duello,
inſtar cauſæ criminalis,iudicij contentioſi: in quo
ſine abolitione incidit in turpillianũ.l.1. §. ſi quis
autem. ff. ad turpil.& hæc uidentur eſſe de mente
Io.Lig.in d.§.circa ſeptimum,nume. 13. cum ſeq.
& uidetur innuere Paris in d.§.an poſtquam in fi.
dum inquit,poſſe ambos pœnitere, niſi ueniſſent
coram Iudice: ſed literis præſentatis poſſet quis
cenſeri ueniſſe ante Iudicem, ut de ſe patet, ergo
5 inciditur tunc in Turpilianum: † Præmiſſa tamen
omnia intelliguntur procedere in Duello,quomo
docunque inducto de facto,ut alias dixi: cum om
ni eo iure quo ſupradictum eſt eſſe prohibitum
Duellum, liceret impune, & abſque abolitione im
petrata deſiſtere: ut ante primã cõcl.ſcriptũ eſt, &
meminit Io.Ligna.ĩ d.§.cc.ſeptimũ n.13. & in fi.

S V M M A R I V M.

1 *Prouocanti non licet,quod reo non permittitur.*

CONCLVSIO. XXVII.

1 VErum prouocanti non † licet, quod reo nõ
permittitur,ſeu prouocato: Sicut non licet
actori,quod reo non permittitur.l.non de-
bet.ff.de reg.iur.ubi Decius,&.c.nõ licet, ubi Dy.
de reg.iur.in.6.& dictum eſt concl.8.

S V M M A R I V M.

1 *Prouocans volens mutare quærelã nõ audit,& n.2.*
2 *Litere præſentatæ iudici,quando dicantur.*
3 *Mutatio actionis propoſitæ,non fit,poſt litem conteſtatam: immo nec emendatio.*
4 *Calumniator repellitur a iudicio, & notatur infamia, & afficitur ſimilitudine ſupplicij nume.5.*
6 *Mutare volens quærelam, debet ei renuntiare, faten*

do ſe victum; vnde vti reprobatus habetur.
7 *Prouocatus non poteſt mutare querelam, ſicut nec prouocans.*

CONCLVSIO. XXVIII.

1 PRouocans † alium ſuper certa quærela, ſu-
per qua hinc inde, ſunt tranſmiſſæ literę pro-
uocatorię, & reſponſa data, in conflictu lite-
rarum mutans quærelam, & obijciens aliud cri-
men, unde pugnare uelle proponat, non auditur:
ſed tenetur ſatisfacere primæ querelæ, prouocato
hoc petente, ſm milites, quia quod a principio
fuit uoluntatis, ex poſt facto fit neceſsitatis, ut tra-
dit Paris in. §. miles prouocauit, lib. 6. per tex. in.
l. ſicut. C. de actio. & obliga. & in auth. qui ſe-
mel, iuncta glo. 2. C. quo. & quando Iud. ubi ha-
betur ꝙ quis neceſſe habet uſque ad finem, litem
exercere, & in ueteri quærela perſiſtere; idem te-
net Alcia. eo. tract. c. 11. & Iac. Hiſpa. d. lib. 4.
c. 7. & Iul. Fer. conſ. 14. Iſta quæſtio, quę frequens
eſt, per Paridem, abſolute & generaliter uti pro-
poſita eſt, determinatur, ſimiliter & per Alcia.
ubi ſupra: qui & illud plus addit, ut nec etiam ſu-
per obiecto crimine amplius decertari poſſe, in-
uito reo, exiſtimet (licet contrarium uideatur te
nere. c. 20. circa fi.) quia cum prouocator conui-
cij, ſuomet Iudicio, iniuſtæ contumeliæ conuictus
ſit: licuit prouocato illi crimen etiam falſum obij-
cere; Non enim Clodius accuſat mæchos, Catili-
na Cethægum. Ambigua tamen redditur hęc con-
cluſio in ſua generalitate, ex dictis Iul. Fer. & Iac.
Hiſpa. (qui tamen dicunt cogitandum) diſtin-
2 guentium fere per eadem uerba, † ut ſi literæ ſint
præſentatæ iudici: quod fit hodie, ſm eos quan-
do prouocans expoſuit alicui domino cauſam, &
quærelam ſuam, ſuper qua uult certare: unde
petit (ut aiunt) campum Francum, liberum,
ſeu ſaluum cõductum, certandi in territorio ſuo,
tunc non licet mutare quærelam, quo caſu proce-
dit opinio Paridis, & Alci. Si uero literæ non ſint
præſentatæ Iudici: tunc quia adhuc non eſt cogni
tum de duello, ipſi poſſe mutari quærelam conclu
dunt, maxime ſi prouocator habuerit indicia ſu-
per prima quærela, ita quòd non prouocarit te-
mere: quare iudex non debet indicere Duellum,
& ſic antequam ulterius procedatur, uidetur ineſ-
ſe honor utriuſque; hancque diſtinctionem pro-
bant per glo. 2. ſupra allegatam, in reſponſione
quam facit ad. l. 1. C. ut nemo inui. ubi arguit a
porrectione libelli, non dari mutationem, non au-
tem ante; Ego autem in hac concluſ. idem ſen-
tio quod Paris, & Alcia. ea ratione, quia licet lite-
ræ, non ſint præſentatæ iudici, tamen per præſen-
tationem primi (ut aiunt) cartelli prouocantis,
qui habetur pro libello tranſmiſſo prouocato, &
huius reſponſionem, prouocanti datam, fit litis
3 conteſtatio: ut ſupra dictum eſt conclu. 21. † quo
caſu poſt litem conteſtatam non fit mutatio pro-
poſitæ actionis, & libelli, ſecúdum omnes docto.
in. l. edita. C. de eden. ubi inter alios Iaſ. nu. 28. niſi
tamen fiat de conſenſu partium, ſm Bal. in authe.
hodie, in fi. C. de iura. cal. immo nec emendatio ui
detur conceſſa poſt litem conteſtatam, ex ſenten-
tia docto. in d. l. edita, præſertim Iaſ. ibi nume. 13.
cum ſeq. Nec aduerſatur huic ſenſui dictum recita
tæ glo. nam immo cõuenit; quia non negatur ibi,
quãdo litis conteſtatio fiat modo ſupradicto: ſed
ibi dicitur, poſt porrectionem libelli teneri acto-
rem, uſque ad finẽ perſeuerare: quod & nos tene-
mus: addendo tamen litem conteſtatam per re-
ſponſionem prouocati, quæ eo modo fit: & quæ
litis conteſtatio præſupponitur ſecuta in caſu d.
glo. & d. authe. qui ſemel, ut in tex. ibi aduerſario
cognitis: quam authen. declarat Iaſ. d. nume. 28.
procedere, in actore procraſtinante, & differente
procedere, ut inſtantia pereat: qui habet perſeue-
rare uſque ad ſententiam: Sed ſecundum eum, non
ideo tollitur diſpoſitio. ff. &. C. ꝙ mutatio actio-
nis, & libelli, ante litem conteſtatam fieri poſsit:
poſt uero nequaquam. Hæc concluſio Paridis &
Alcia. corroboratur: quia ſi permitteretur muta-
tio, pręcipue poſt litem conteſtatam, poſtquam
quis agere dicitur, ut ſupra concl. 26. uideretur li-
cere cuicunque ad libitum, & impune, iniuriari, &
4 calumniari: cum tamen † calumniator repellatur
a iudicio, & notetur infamia, l. qui cum maior. §.
fi. ff. de bonis liber. l. athletas. §. calumniator. ff. de
infamibus. Et hoc caſu ut quis repellatur, nõ uide-
tur neceſſaria criminis condemnatio: Sed uidetur
ſufficere, eum male audire, quod relinquitur ar-
5 bitrio iudicis ſecundum Alci. ca. 18. † Et talis ca-
lumniator, ut dictum eſt, & ſentit Paris in. §. qui-
dam lib. 9. & Spec. in tit. de accuſatore col. 4. verſ.
Sed ſecundum præmiſſa, ſimilitudine ſupplicij af-
ficiatur d. l. fi. C. de calumnia, &. l. fi. C. de accuſa-
tio. ubi habetur, ꝙ qui crimen intendit, ueniens in
iudiciũ, nomẽ rei indicare debet, uinculum inſcri
ptionis arripere, cuſtodiæ ſimilitudinem (habita ta
men dignitatis æſtimatione) patiatur: nec impuni-
tatẽ fore licentiam mentiendi nouerit: ante quæ
obſeruata, nõ ſtatim reus, qui accuſari potuit, eſti-
metur. unde ad propoſitũ noſtrũ, cum ex epiſtola
(ut dicitur) cartello, & lite cõteſtata per reſpõſio-
nem, quis ueniſſe in iudiciũ cenſeri poſsit, cũ in eo
nomẽ rei indicatũ ſit, cẽteriq; poſsit facta inſcrip-
tio, & obſeruata diſpoſitio. d. l. fi. opinor optime
procedere argumentũ illius. l. fi. ad caſum noſtrũ:
6 Quapropter neceſſe uidetur, † ut quicunq, uolue
rit mutare quærelã, eidẽ renuntiet, in eaq; ſe uictũ
fateaт, prouocato opponente, qui poteſt dicere ſu
per ſecũda uelle deliberare, & nolle pugnare: ut ui
detur clare tenere Paris in. §. euenit, &. §. duobus
lib. 9. dum inquit, quod renuntiãs primæ querelæ
dicitur confeſſus, & (ut aiunt) diſdictus, & periu-
rus, & uti reprobatus, non poteſt ulterius offende-
re alium: & pariter uidetur ſenſiſſe idem Paris in
d. §. miles prouocauit, & clarius Alcia. dict. ca. 11.
licet uideatur tenere contrarium in dict. cap. 20.
quod immo renuntians in alia cauſa contra eun-
dem

dem hoſtem,etiam ſit audiendus:dum prioris con
trouerſiæ danna reſarciat. quod non placet, per
ſupradicta: Et cum opinio memorata, ut ibi per
eos,a militibus etiam affirmetur:verior propterea
uidetur: Et ut audio hac tempeſtate, uidetur
7 eſſe in uiridi obſeruantia † An uero Prouocatus
poſsit renunciare primæ querelę, quando dubia
eſſet:& pugnare ſuper aliqua iniuria in proceſſu
litterarum obiecta, idem uidetur dicendum, eiſ-
dem rationibus.

SVMMARIVM.

1 *Prouocans non poteſt cumulare quarelam, & nume.2.& 3.*

CONCLVSIO. XXIX.

1 CVmulare autem aliam quęrelam † prouo-
cans, ſecundum milites, non poteſt: qui di-
cunt, non eſſe locum cumulationi: & ob-
ſeruant, ut primo finiatur una quęrela, quam alia,
quæ non placent Paridi, in d.§. miles prouocauit
libr.6. ea ratione, quia cumulatio habet locum
etiam in delictis,& quia duella ſunt odioſa, & re-
ſtringenda,& fruſtra fit per plura,quod poteſt fie-
ri per pauciora per allegata ibi per eum præcipue
Bar.in l. libellorum.ff.de accuſatio. & in d.l.edi-
2 ta: Iulius Fer.d.conſi.14.† uidetur uelle concor-
dare opiniones militum,legalis,& armatæ militiæ:
& inquit, ſi plures eſſent querelæ a prima diuerſæ,
& ſuper prima eſſent indicia ſufficientia, tunc ſu-
per prima erit certandum, & hoc modo procedat
militum obſeruantia: Si uero fuerint plures quęre
læ dependentes a prima, ſuper ipſa prima anne-
xis,& connexis, & depēdentibus ab ea, erit certan
dū, ad euitādos circuitus, & ne plura cōmittantur
duella niſi ſint cōtrariæ a prima ut ſupra l.j. C. de
furtis. Sed hęc dicta parū prodeſſe puto in hac
cauſa, quia cum idem ſit iudicium connexorum,
& coniunctorum. l. etiam. §.1.ff.de mino.l. qui ſt
in uno,in prin.ff.de in di.adiec. & per Iaſ.in l. ſed
ſi plures.§.filio.ff.de uulg.& pupil.& Abba.& De-
cium in.c.3.de iudic.& ſublato principali,tollatur
acceſſoriū,per glo.in aut.de monachis,in §.ſi quis
autem ſorte, in uer. & nihil.& in reg. cum princi-
palis cauſa.ff.de reg.iur.cum ſim. Si ergo aliquæ
controuerſiæ, erunt connexæ, dependentes,& ac-
ceſſoriæ a prima: omnino ſiquidem cum prima,
in neceſſariam conſequentiam, determinabuntur:
Ideo ſuperflua uidetur hęc diſtinctio. Paris tamen
poſtremo ſequitur militum obſeruantiam.ut ſcili-
cet primo finiatur una quærela, quam alia: & non
admittatur cumulatio, ea ratione: quia in ſecun-
da querela,poſſet quis non fouere iuſtitiam, in pri
ma poſſet: & ideo debebit dicere, renuntia primæ
querelæ, & fatearis te ius non habere, mox delibe-
3 rabo,& reſpondebo: Mihi placet ex quo etiam ui-
detur conſtare de obſeruantia militum in hac re,
ſecundum Paridem, ut ab illa non eſſe receden-
dum dicamus, iuxta ſupradicta in.13.& 14. con-
clu.quicquid in contrarium aliqui ſentiant.

SVMMARIVM.

1 *Prouocator exiſtens extra locum originis, vel domicilij, non poteſt probiberi per iudicem dictorum locorum, quin prouocet alium, exiſtentem in alio loco; idem videtur, ſi ſit in loco originis, vel domicilij nume.2.*

CONCLVSIO. XXX.

1 PRouocator exiſtens † extra iuriſdictionem
loci originis,uel proprij domicilij, non po-
teſt arctari, uel prohiberi per iudicem loci,
ubi ſtat:quin prouocet,& pugnet cum alio per eū
prouocato,exiſtente in alio loco Paris;in §. an exi
ſtens,li.6.per doctri.Bar.in l. libellorum in prin.
ff. de accuſatio. ubi ſagittans in aliena territorio,
non punitur in loco,ex quo ſagitta emiſſa eſt: ſed,
2 ubi delictum commiſſum eſt,† quæ doctri.uidetur
etiam poſſe intelligi, & adarctari ad prouocatorē
exiſtentem in ipſo loco originis,uel domicili, an-
te aliquam inhibitionem, prouocantem alium ex-
tra iuriſdictionem ſui iudicis, ut nō poſsit puniri,
licet poſſet(ut puto)inhiberi, ne prouocaret, uel
pugnaret,per iudicem ſuę iuriſdictionis,& propte
rea rite prouiſum eſt, per Carolum V. Imperato-
rem,iu hoc dominio Mediolani. Nulli licere, ſiue
ſit ſubditus,ſiue non,ſine licentia,aliquem prouo
care ad Duellum faciendum in eo Dominio, aut
extra illud,ſub pœna capitali,& confiſcationis bo
norum, qua pœna etiā teneatur, qui alicubi impe-
trauerit locū duelli ineundi cum aliquo alio ſubdi
to commemorante in eo Dominio Mediolani.

SVMMARIVM.

1 *Prouocare non poteſt miles, vel ſtipendiarius, vel pugnare iniuſſu ducis exercitus aut principis ſui.*
2 *Filiusfa. non poteſt probiberi prouocare a patre.*
3 *Filiusfa. poteſt in Caſtrenſibus uel quaſi,eſſe in iudicio ſine conſenſu patris.*
3 *Filiusfa.ſuo nomine babet actionem iniuriarium.*
4 *Filiusfa.in cauſa criminali ſine patre agit.*

CONCLVSIO XXXI.

1 MIlites pariter †uel ſtipendiarij, nō poſſunt
prouocare uel pugnare, cum aliquo ho-
ſtium,iniuſſu ducis exercitus, aut princi-
pis eorum, quouſque ſubſunt ſtipendijs, in fideli-
tateque, & obedientia aſtricti ſunt, ut teſtatur Pa-
ris.§.an armigeri d.li.6.ſequitur Iac.Hiſpa. in co.
2 tracta.lib.4.c.9.Alcia.c.25.† Filius tamen miles
non poteſt prohiberi a patre prouocare, & inire
ſingulare certamen ratione patriæ poteſtatis: ut p
aliqua concludit Paris d.lib.6.§.an pater poſsit: &
inter cætera eo argumento:quia filiusfa.in caſtrē-
ſibus habetur pro patrefam.iuribus uulgaribus. Al
cia.tamen.c.62.contrarium ſenſit:quia non bene
argua-

arguatur a militia legitima, ad duelli reprobã conſuetudinem: & iure naturali, & diuino, filium obedire patri conſtitutum dicat. Sed ego exiſtimo
3 non bene ſentire Alcia. † quia filiusf. poteſt eſſe in iudicio ſine conſenſu patris in Caſtrenſibus, uel quaſi: ut per Bar. in. l. fi. §. neceſſitate. C. de bo. quæ libe. colum. 2. circa. fi. immo abſolute ſuo nomine habet actionem iniuriarum. l. filiusfa. ſuo nomine. ff. de actio. & obliga. & ideo ad iniuriam propulſandam, admittitur ſine patre: & hoc cor-
4 roboratur, † quia etiam in cauſa criminali ſine patre agit. l. inter liberas. §. filiusfa. ff. de adulte. cum glo. Soc. reg. 151. fal. 1. Sed duelli iudicium, & criminale, a pari procedũt ut ſupra concl. 3. ergo; &c. Nec repugnat argumentũ Alcia. quia licet, concedatur, Duellum eſſe prohibitum; quando tamen ex conſuetudine & de facto permittitur, militant præmiſſa argumenta ut ſupra concl. 14. cum u. deat argumentum, de iudicijs ad Duella utſupra concl. 2.

SVMMARIVM.

1 *Duellum per principales perſonas, regulariter eſt ineundum, non per ſubſtitutos.*
2 *Campio, tantũ in caſibus a iure expreſſis dari poteſt.*

CONCLVSIO. XXXII.

1 Prouocans † & prouocatus, ſeu principales, regulariter ex perſona ſua ad ſingulare certamen deſcendere debent; cum iniri debeat per principales perſonas, non autem per ſubſtitutos & alios: Pellis enim pro pelle. Anima pro anima ſubijcitur; & uindicta non uidetur alicui poſſe demandari, cui lex hoc non permittat, ut dictum eſt ſupra concl. 3. Excipiuntur tamen caſus infra dicti, prox. concl. & tunc quãdo campio (ut aiunt) poteſt dari, in caſibus tamen a iure expreſ-
* ſis, quandoquidem ſecundum communem * opi.
2 in caſibus † tantum a iure expreſſis, campio poſſit dari ſecundum Paridem in d. §. an ubi, lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Prouocare & defendere licet, pro iniuria ſuorum, pro amico, & ſocio. 2. intellige, vt num. 6. & 7*
3 *Prouocare & defendere licet pro defenſione iuſtitiæ, & Patriæ.*
4 *Prouocator, vbi plures concurrant, admittitur per Principem eligendus.*
5 *Prouocare, & pugnare, pro extraneis non licet.*
8 *Prouocare, & Duellare non poſſunt hi, quorum non intereſt.*

CONCLVSIO. XXXIII.

1 Prouocare propterea, & defenſionem ſuſcipere quilibet poteſt illorum, quorum quis tenetur iniuriam propulſare, ut puta, filiorum, uxoris, coniunctorũ; Hominum collegij eiuſdem, & ſimilium; de quibus habetur ſupra concl. 17. & tradit Bal. in d. c. 1. de pace ten. col. 4. & Paris in d. §. cum plerunque, in prec. lib. 1. & in. §. an Duel-
2 lum lib. 6. † Et item pro amico etiam, & ſocio itineris: quia iniuria eſt communis: Item pro uaſſallo, ſeruo, & famulo, clientulo, procuratore, pro ſubditis oppreſſis, poteſt quiſque ſingulare certamen inire, teſte Pari. in d. §. an duellum per iura congrue referendo per eum allegata. Item idem
3 concludit † Parif. pro defenſione iuſtitiæ, etiam circa res, ut etiam per Bal. col. 4. ſimiliter & pro defenſione patriæ, licitum eſt duellum: & prouocatio, & defenſio, ut ibidem per Paridem arg. l. 1. §. ad beſtias. ff. de poſtul. & l. minime. ff. de religio. & Iul. Fer. conſ. 11. nu. 3 & Alcia. c. 8. & Iac. Hiſpa. lib. 2. c. 5. & rectè cõuenit illud Tullianum lib. 1. Officiorum, in hæc uerba: non ſolum nobis nati ſumus, ſed ortus noſtri, partem patria uendicat, partem amici: & alibi eo. lib. 1. in fi. refert gradus officiorum: ut ſcilicet primo, dijs immortalibus: ſecundo patriæ, tertio parentibus: deinceps gradatim debeantur: & deſeruiendum ſit, & iam
4 explicauerat Philoſoph. in lib. de uirtutibus. † & ubi plures cõcurrerint pro defenſione prædictorum: tunc is admittetur, quem princeps, uel ſuperior elegerit, habita ratione perſonarum, dignitatis, intereſſe, ætatis, & morum, & inſpectis alijs iuſtis cauſis. l. ſi plures. ff. de accuſatio. & per Pari. d.
5 §. an Duellum: † Non licet tamen pro extraneis, pugnam ſuſcipere, ſecũdum Bal. d. col. 4. in fi. per tex. in. l. 1. C. ut armo. uſ. inſc. princi. lib. 11. ſequitur Parif. d. §. an Duellum; & in. §. quidam lib. 10.
6 ubi inquit, quod † Prouocatore inuito, non poteſt quis aſſummere querelam prouocati, & ſi ſit conſanguineus, & de perſonis ſupra recitatis: niſi tales prouocati ſint inhabiles: uidelicet ſenex, Minor,
7 & ſimiles; & ita declarat præcedentia: † Veruntamen ego exiſtimo ante prouocationem, talem, poſſe eum qui coniunctus ſit, uel de ſupradictis, prouocare iniuriantem, pro iniuria illata coniuncto, uel ut ſupra, tanquam proſequens ſuam in-
8 iuriam, per dicta hic, & ſupra. 17. concl. † Sicque illi quorum non intereſt repelluntur a pugna, ut & inf. dicemus conclu. 57. niſi ſubſtituti, ſeu pro Campione oblati ſint, arg. tex. in. l. benignius. ff. de lib. ca. & per Alcia. d. c. 8.

SVMMARIVM.

1 *Campio datur pro muliere accuſata de adulterio; & virgine, & vidua. 2.*
3 *Campiones dantur, vbi ius longobardum ſeruatur.*

CONCLVSIO. XXXIIII.

1 Campio, ſeu uicarius proinde proponitur † in caſu, quo mulier accuſat de adulterio, quia tunc, eius Mundualdus. j. defenſor, ſecundum glo. in rub. quali. mund. amit. mundi. in longobar. pro ea pugnam ſuſcipiet, allegatur. l. ſi quis uxorem, qual. quis ſe def. deb. eo. lib. & tradit Parif.

Pariſ.d.trac.§. pugna, lib.5.&.§. an mulier lib.6. ſequitur Iac.Hiſpa.lib.1.c.4.ubi ampliat,& exten-
2 dit † hanc pugnæ per campionem cóceſsionem, ad uirgines, & uiduas,quarum honor, & pudicitia læditur, præcipue ſi ſunt nobiles: immo extendit etiam ad illas mulieres, quæ fuerunt aliàs meretrices, ſed nunc ſunt coniungatæ, per tex.in.§.defuncto.l.miles.ff.de adulte. & dictum Bal.in.l.ſi a matre.C.de ſuis & legi.& Decium in.c.per tuas,de probatio.& hæc omnia tenet conſulendo Iul.Fer.
3 conſ.17.† declarans prædicta procedere in locis, ubi ius longobardum,& talis conſuetudo ſeruatur: alias ſecus, quia duellandi actus, eſt uirile officium,non fœminile.

SVMMARIVM.

1 *Campio admittitur pro muliere accuſata de conſilio mortis viri; non econ.num.2.*
3 *Maritus accuſat uxorem de adulterio,nō econuerſo.*
8 *Maritus nō cogitur lugere vxorē; ſed vxor virum.*

CONCLVSIO. XXXV.

1 Similiter † & campio pro muliere admittitur, ſolum in alio caſu: quando ſcilicet accuſatur de conſilio mortis uiri, iure longobardo,d.l. ſi quis uxorem,& l.ſi fuerit ſuſpicio, in glo. quali. quis ſe def.debe.refert,& affirmat Pariſ.eo. lib.5. §.ſi uxor: quod tamen concedi uidetur, ubi mu-
2 lier nō uult iurare cū. 12. Sacramētalibus: † Non tamen econuerſo fit pugna, ſi mulier accuſat maritum: quia pugna non fit, niſi ubi lex præcipit.l. quibuſcunque eo.tit.quali. quis ſe def.deb.& glo. & Pariſ.ubi ſupra propter priuilegium maritale,
3 † quia maritus accuſat uxorem de adulterio, non
4 econuerſo.l.1.C.de adulte. † Item uxor cogitur lugere maritum: non econtra, l.liberorum,&. l. uxores.ff.de infami.comprobat Iulius Fer. d.cōſ. 17.& cum præmiſsis tranſit Iac. Hiſpanus d. lib. 1. c. 4. &. 5.

SVMMARIVM.

1 *Campio admittitur pro minore.25.an. & ſexagenario num.2.*
3 *Ætas.25.an.legitima eſt ad pugnandum.*
4 *Campio pro infante, vel puero, non admittitur.*
5 *Iniuria non fit, non habentibus intellectum; fit tamen eorum coniunctis.*

CONCLVSIO. XXXVI.

1 Ratione ætatis itidem campio admittitur, † ut ſi aliquis ſit minor.25. annis,aut ſexagenarius,ut in longobar.de parricid.l.fi.& l.quacunque, quali. quis ſe def. deb. cum glo.& alijs allegatis per Paridē in d.§. pugna lib.5.idem conſuluit Iul. Fer.d.conſ. 10.num.1. ubi loquitur de attingente ſexageſimum annum, qui non tenetur per ſe pugnare, ſed poteſt campionem con
2 ſtituere: † Minor uero uigintiquinque annis prouocans, uel prouocatus conſtituet campionem,
3 nam.25.annorum ætas legitima eſt ad pugnandum,ut in d.glo.ſed glo.3.in.c.1.in prin. de pace iur.fir.in fi. loquitur in.18. anno. Iac.tamen Hiſpanus d.lib.1.c.5.videtur ſentire qui maior quatuordecim annis,& minor.25.campionem dabit: hoc tamen magis probat in ætate.20.annorum, uel plus,uel minus, prout ex aſpectu corporis iudicabitur,& propterea idem in.c.4.atteſtatur, eos
4 † qui infantes ſint quouſque perueniant ad annos diſcretionis: nec etiam per cāpionem poſſe pugnare, quia non eſt dicendum fieri iniuriam,
5 † non habētibus intellectum, arg.tex.in.l.1.§.cum arietes.ff.ſi quad.paup.fecis.dica.& idem dicit de. furioſis,& carentibus intellectu,niſi lædatur fama generis,aut proſapię:quia alius tertius proſequens, ſuam iniuriam, haberet iuſtam cauſam duellandi.

SVMMARIVM.

1 *Campio dari poteſt ab infirmo.*
2 *Campionem generaliter dari quilibet poteſt impeditus impedimento perſonali.*

CONCLVSIO. XXXVII.

1 Infirmitatis quoque cauſa † impeditus dare campionem poteſt d.l.fi. de parrici. & l.quacunque,qual.quis ſe de.deb.& per Paridem in d.§.pugna,& Iac.Hiſpa.d.c.5.& Iul. Fer.d. conſ.
2 10.num.3.& † generaliter hodie quilibet impeditus,impedimēto perſonali poterit campionem dare, ut atteſtatur Pariſ.in d.§. pugna, &. uidetur ſenſiſſe Alcia.c.35. circa prin. & Iul. Fer.con.5. ☞ ubi in monoculo prouocato loquitur: quem dicit campionem datum arbitrio iudicis, ſed in hoc dubito,ut inf. concl.60.

SVMMARIVM.

1 *Campio propter imparitatem, nobilitatis & dignitatis,datur.*
2 *Equalitas eſt ſeruanda.*
2 *Inferior non debet aſcendere.*

CONCLVSIO. XXXVIII.

1 Dignitatis † gratia etiam campio dari poteſt: uel propter nobilitatem: ut per Paridem d.§. an liceat, &. §. pugna lib. 5. per glo.in.§. ſi miles ruſticum. de pace te. & per alia allegata,& per Iul.Fer.d.conſ.10.circa fi.& Alci.
2 d.c.35.in prin.ratio eſt † propter æqualitatē ſeruandam:& quia inferior non debet aſcendere, & illa etiam ratio eſt, qa perſonæ illuſtres, etiam in iudicijs criminalibus litigant per procuratores.l. pen. & auth. hoc ius.C.de procurato. quas rationes aſsignat Pariſ.in d.§.an liceat.

SVMMARIVM.

1 *Campio in multis caſibus dari poterat; hodie ſecus.*
2 *Clerici,& cuiuſlibet litteraria profeſsionis doctores,*

etiam per campiones non pugnant.
3 *Campio non datur, vbi ſit facta conuentio pugnan-*
di,de perſona ad perſonam.

CONCLVSIO. XXXIX.

POterat etiam alias, in alijs quibuſdam caſi-
1 bus campio dari: † ut puta ſi ſeruus in liber-
tatem proclamaſſet; cum dominus per cam-
pionem pugnare poſſet. l. ſi ſeruus. quali. quis
ſe def. deb. in longob. Item ſi perſona Eccle-
ſiaſtica, uel clericus, uel comea, uel uiduæ, cau-
ſas habuiſſent inter ſe, uel cum alijs: nam pugna-
bant per campiones. l. fi. eo. tit. quali. quis ſe def.
deb. l. item in teſtibus cōtrarijs. Et idem ubi ſeruus
alienus accuſabatur de furto, quia dominus pro
eo pugnabat, & erat campio ſerui ſecundum Pari-
dem in d. §. pugna, per iura longobarda per eum al
legata, & per Io. Ligna. in §. circa ſextum: Verum
2 hodie hæc abolita ſunt † nam in clericis aliter ſta-
tutum eſt: & pugna omnino etiam per campionea
prohibetur c. 2. de cleri. pugn. in duel. & c. 1. de cor
po. uiti. cum ſim. & tradit Paris in d. §. pugna, & Al-
ci. c. 24. Iul. Fer. conſi. 17. & Iac. Hiſpa. c. 4. ubi hoc
idem interpretantur, & extendunt etiam ad cuiuſ-
libet literariæ profeſsionis doctores. facit ne dicta
per Paridē, c. in armipotens lib. 6. prouocare enim
nec prouocari poſſunt tales perſonæ, ut ipſi do-
cent, & alibi dicemus. At in his caſibus ſecundum
Alcia. d. c. 35. & Iac. Hiſpa. d. c. 5. in fi. iura longo-
barda non ſunt in uſu. Non etiam dabit campio-
nem dominus pugnans cum uaſallo, quia dominus
dedit fidelitatem uaſallo: & uaſallus domino, & ra
tione æqualitatis principaliter pugnabunt, ut late
per paridem in. c. an ſi dominus lib. 6. Non datur
3 etiam campio, ubi (ut dicitur) guadia, † & conuen
tio data ſit per actorem, & recepta per reum: uer-
bi gratia: ſi prouocator dicat; Ego uolo tibi pro-
bare de perſona mea ad perſonam tuam. & prouo-
catus reſpondeat ſimpliciter: ego ſuſtinebo de-
fenſionem meam. Niſi tamen prouocatus ſit impe
ditus, uel ſit fœmina, uel ſenex, uel minor, ut ſupra.
Si autem prouocatori offerenti Duellum ſecun-
dum conuentionem recitatam, prouocatus reſpon
deat, quòd ſe defendet, uel per ſe ipſum, uel cam-
pionem, & tali modo fuerit admiſſus, non cogi-
tur prouocatus, ſed prouocator per ſe ipſum pu-
gnare, ex quo a conuentione non licet per prouo
cantem diſcedere, & electio eſt prouocati reſpon-
dentis alternatiue. l. plerunque. ff. de iure dot. ut
ſentit Paris eo. tracta. lib. 5. §. quid ſi duo.

SVMMARIVM.

1 *Campio debet dari ſecundum qualitatem alterius*
principalis.
2 *Campio vbi per alterum ponitur, poteſt & alter*
ponere.
3 *Campionem qui ponere poteſt, poteſt fauori ſuo re-*
nuntiare.
4 *Campio accuſatus ad mortem, punitur, nec eius exe-*
cutio differtur cauſa pugnæ.
5 *Campione victo dicitur victus principalis, vbi non*
ſit fraus num. 8. vbi adſit punitur. num. 7.
5 *Principales vel domini, non retinendi in carcere, do-*
nec pugnatur per campiones.
6 *Campio ſemel victus, iterum pro alio non admitti-*
tur; ſed pro ſe.
9 *Campiones iurant de credulitate, dominos fouere*
iuſtitiam: &c.
10 *Campionibus adaptantur, omnia dicta in princi-*
palibus.
11 *Campio inuitus nemo pugnare cogitur.*

CONCLVSIO. XL.

IN præmiſsis notanda, & colligenda ſunt aliqua
communia: uidelicet quòd ubi Vicarius ſuppo
nitur, ſiue campio, ille debet eſſe ſimilis prouo
canti, ut tradit Paris in d. §. pugna. & Alcia. c. 35. &
1 Iac. Hiſpa. d. lib. 1. c. 7. ubi docet eum † qui primo
offert campionem, debere ipſum dare ſecundum
qualitatem alterius principalis: ita ut non det illi
inferiorem, ut æqualitas ſeruetur, & addit quòd
habita iſta regula, non errabitur: Item in eodem
loco tradit Paris. per quacunque, l. quali. quis ſe
2 def. deb. † ſi unus campionem ponit: & alter poteſt
ſubſtituere, & campionem dare. quod & ibi glo.
commendat, & ſequitur Iul. Fer. conſi. 10. num. 9.
Verum & hoc concludit Paris d. §. an liceat, quòd
3 † quilibet qui per uicarium pugnare poſsit, ualebit
huic fauori renuntiare per no. in l. ſi quis in con-
* ſcribēdo. C. de epiſ. & cleri. & de pac. *inſuper Pa-
ris eo. lib. 5. §. ubi, diſſerit æqualem eſſe fiendam di
ſtributionem campionum ſicut aduocatorum arg.
l. prouidendum C. de poſtul. qui itidem ſint conſi-
miles, ut expreſſe ſcribitur in l. fi. quali. quis ſe def.
debe. licet alias inter principales non attendatur
æqualitas, uel inæqualitas potentiæ, & uirtutis. Vl
4 terius cum quis ſubmittitur in campionem, † qui
deinde accuſatus fuit, & cōdemnatus ad mortem,
non differtur executio mortis illius, ad hoc vt pu-
gnet, ut cōcludit Gul. Cu. & Bar. in l. imperator. 2.
ff. de ſta. homi. refert & ſequitur Paris in §. aliquis
libr. 7. præterea inquit Paris eo. libr. 5. in §. an ſi
5 aliquis, † quòd deuicto cāpione, ſine fraude dici-
tur uictus dominus, & principalis, ut ſcilicet ſi cam
pio confiteatur dominum ſuum fouere iniuſtitiā,
tunc dominus puniatur, ac ſi ipſe confeſſus fuiſſet
delictum obiectum: Si uero campio ſe captiuum
reddat, tunc ſimiliter dominus erit captiuus uin-
centis, quia in iſtis quaſi contrahitur arg. l. 3. §.
idem ſcribit. ff. de pecul. & per reg. iuris, qui per
5 alium facit per ſe ipſum facere uidetur] idem ſen-
tit Iac. Hiſpa. d. c. 7. & Iul. Fer. d. conſ. 10. nu. 6.
& Alci. d. c. 35. Sed an interim dū pugnat per cam-
pionea; principales ſeu domini, ponere ſe de-
beant in poteſtate Iudicis, ut inde ſuper eis uictò-
ria poſsit habere effectum, Lauren. Calcan. conſi.
2. col. antep. conſulit eos in carceribus retinēdos,
quia

quia ipſi ſintpuniendi, non autem ſubſtituti; no
ue Duellum reddatur eluſorium. Verum ego ali-
ter ſentio, ubi alio modo circa effectus victoriæ
ſuccurſum ſit partibus, ueluti per fideiuſſores,
quibus uictus victori promitteret adimplere ea
quæ verſantur circa effectus victoriæ, vt puta fi-
deiubendo de expenſis reſarciendis, & obſequijs,
& alijs præſtandis uictori, de quibus dixi inferius
concl.99.&.100. non enim hodie in uſu eſt, ut ui-
ctus puniatur, unde hac de cauſa, carceratio ſit ne-
ceſſaria, & ideo Duellum nõ reddetur eluſorium,
quod probatur in d.l.1.&.3. &. melius ibi in.d.3.
ff. de cuſt. reor. in quibus cauetur etiam in capitali
crimine, Non eſſe eum in uincula conijciendum
qui fideiuſſores dare paratus ſit; niſi tam graue ſce
lus ipſum admiſiſſe conſtet, ut neque fideiuſſori-
bus, neque militibus committi debeat. Sicque ne-
niat imponenda pœna corporis afflictiua, ut per
Bar. d.c.1. & Ang. Subnectitque Pariſ. ibi in.§.
6 campio, † ſi campio fuerit ſemel uictus, am-
plius pro alio non admittitur; ſed pro ſe tan-
7 tum, † Et inde infideliter pugnans punitur, ut
ibi. §. ſi campio, ita ut pœna capitis puniatur,
ſi principalis & pœna plectendus erat, uel ſi alia
pœna manus, per eandem conſti. quas conclu. ſe-
quitur idem Hiſpanus. c.8. & Iul. Fer. conſ. 10.
8 Nec † campio corruptus, permittens ſe uinci, pa-
rat uictoriam uincenti, quia propria uirtute, non
æmulis corruptis, & redemptis, certandum eſt, ut
per Paridem ibi in.§. pone. allegat tex. in.l.1.C. de
athletis lib.10. & arguit a doctore approbato, cor
ruptis approbatoribus, quod non gaudeat priui-
legio doctorum per.l.1.C. de pœna iud. qui male
9 iudi. † Item iurant campiones, ut iuxta eorum
probabilem credulitatem, credant dominos, pro
quibus pugnant, ueritatem fouere, & non per ca-
lumniam, ſeu dolum accuſare, ac pro omni uirtu-
te, & potētia coadiuuabunt; & uniuerſaliter ſuum
principalem non offendent, ſecundum conſt. Re-
gni ut per Bal. de pace ic. in prin. & per Paridem
ibi in.§. campiones; & Io. de anna. in.c. ſi. de cleri.
pu. in. Duel. & Iac. Hiſpa. d.c.8. &. Alcia. d.c.35.
Item iurant non habere ſuper ſe herbas, aut aliam
rem, quę ad maleficia pertineant, ſecundum Pari-
dem ibi in.§. nullus, per.l. nullus campio, Quali.
quis ſe def. de. &.l. ſi quis alium: & Hiſpa. d.c.8.
Illudque generaliter obſeruandum eſt, ut atteſta-
10 tur ipſe Hiſpa. c.7. † quod omnia dicta in princi-
palibus, cenſentur fere repetita in uicarijs, quia
11 ſubſtitutus debet ſapere naturam principalis; † Il-
lud etiam notandum eſt, quod nullus inuitus po-
teſt cogi pugnare pro alio, quamuis ſit ſubditus,
aut uaſallus, niſi ex pacto, uel niſi in caſibus qui
ponuntur in uſibus feudorum, uel niſi ex conſue-
tudine, uel alio iure ſpeciali, ſecundum Innocen.
in.c. ſicut.2. de iureiur. licet ſecundum eum uaſal-
lus teneatur eſſe in conſilio & auxilio, ne domini
lædantur. c. de forma.22. conſ.5. que ſequitur Pa-
riſ. lib.7.§. duo domini, nam uaſalli non tenen-
tur ad ſeruitia perſonalia.

S V M M A R I V M.

1 *Campio omnis admittitur, quod non repellitur a po-*
ſtulando.
2 *Campiones, Fures, infames, & aliter criminoſi graui*
crimine, & in peccato mortali incorrigibiles, re-
pelluntur,

C O N C L V S I O. XLI.

1 ADmittitur † autem in campionem, omnis
qui non repellitur a poſtulando iure Ro-
mano, quia ęquiparatur aduocato, ut in.l.
1. ff. de poſtul. & per Pari. in.§. quãdo lib.5. & Io.
Lign. in.§. circa ſeptimum nu.7. & Iac. Hiſp. lib.1.
c.7. & Iul. Fer. d. conſ.10. num.4. & uidetur ſenti-
re Alci. d.c.35. ſatis eſſe, ſi campio aliqua labe in-
2 famis apud graues uiros non ſit. † Repellitur pro-
pterea ſecundum prædictos docto. Fur. ut in lon-
gobar.l. ut nemo furem, quali. quis ſe def. deb. le-
no, & generaliter quilibet infamis.l.3. ff. de infa.
& item quilibet criminoſus, grauibus criminibus
irretitus, ſecundum Io. lign. in d.§. circa ſeptimum
num.7. ea ratione Paris etiam, & Iul. Fer. idem
ſentiunt, in eo qui inuolutus ſit in aliquo peccato
criminali, quod mortale uocatur; a quo indurato
animo non uult ſe corrigere, licet Alcia. d. ca.35.
aliquo modo hoc reprobare uideatur: inquiens
mortalium peccatorum cognitionem Theologis
relinquendam; quodque tale peccatum non debet
obijcere aduerſarius, qui poſsit ſperare talem ui-
carium ſuperiorum ultionẽ non euitaturum; Ve-
rum non recte ſenſiſſe Alciatum exiſtimo: quia
ubi adſit peccatum mortale, & incorrigibilitas:
ibi hęreſis dicitur eſſe, & per conſequens, quis di-
citur eſſe infidelis & infamis: ut eſt dictum ſupra.
§. ſecundo, uerſ. Hæreſis, & uerſ. Promotus: Nec
decens aut par eſt, ut aliquis integer, & innoxius,
cum infame certare debeat, cum exploratum ſit,
quod pugnare in Duello, eſt actus honorabilis, &
heroicus, ab infamibus non exercendus, ut dictum
eſt late ſupra conclu.15. & ſentit idem Alcia. c.
18. & æqualitas eſt ſeruanda in hoc, ut ſecundum
qualitatem alterius principalis detur campio, ut
ſupra concl. prox.

S V M M A R I V M.

1 *Prouocator eligit locum, & iudicẽ, hodie; ibi ratio.*
2 *Quadraginta dies per prouocantem ſtatuuntur pu-*
gnæ, admiſſo campo per prouocatum.
3 *Campus triplex an inueniendus, an vnus ſufficiat.*
4 *Campus tutus eſt inueniendus, aptus, & congruus.*
5 *Campus apud ſarracenos, Iudeos, & infideles, non*
inueniendus,
6 *Campus ad loca ſolitaria, & ſilueſtria non dandus.*
7 *Campus tutus cenſetur, quando princeps eſt talis in*
quo non cadit ſuſpicio, ut Rex.
8 *Campum differens eligere prouocans; eliget ſi uolue-*
rit prouocatus, in contumaciam: Item alius cam-
pus

pus eligendus, ſi aliqua cauſa reuocetur primus
nume. 10.
9 *Campo electo in contumaciam, aliorum ſex menſium pugna iterum non conceditur, niſi refectis expenſis.*

CONCLVSIO. XLII.

1 LOcum tutum, † & Iudicem, diemque, &
Stadij limites, bona fide eligit prouoca-
tor, ex conſuetudine Italiæ, ſecũdum no
ſtra tempora: forſan ea ratione, ne ſi talis electio
relinquatur prouocato, ſimul cum electione ar-
morum ut inf. conclu. 84. differat ipſe, fingatque
ſe ad diſtrahendum Duellum non inuenire cam-
pum, reorum enim omnino eſt fugere, l. inter ſti-
pulantem. §. 1. ff. de uer. oblig. aliam rationem red
dunt Iulius Ferretus conſ. 6. num. 5. & 6. & Iac.
Hiſpa. lib. 3. c. 3. ſcilicet, quia hoc ſit inuentum ho
die ad exonerandum reum: cum difficile ſit inue-
nire locum, & Iudicem. Talẽ quoq; electionem
ex generali conſuetudine obſeruandam tradit Al-
ci. c. 6. & dict. conſ. ſuo car. 8. licet. c. 41. contra-
rium & male, & forſan corrupte, dixiſſe uideatur
quo ad diem. Verum cõſuetudine inductum eſt,
2 & obſeruatur (ut audio): quod † loco tuto per
prouocantem reperto; & per prouocatum admiſ-
ſo, fiat pugna intra quadraginta dies, ſtatuẽda per
prouocantem. quę diffidatio dicitur, eſt tamen in-
ſtantia Duelli ſex menſium, ad reperiendum iudi-
cem, & locum ut ſupra conclu. 25. Hancque con-
ſuetudinem iure Romano probari, inquit Alcia.
d. c. 6. quia actor, locum iudicemque, cum aliqua
experiri uult actione, eligit: Reus uero arbitra-
tu ſuo præſcribit: quaſque exceptiones maluerit,
in cognitionem deducit: Sed non uidetur hoc ar-
gumentũ Alciati, uſquequaq; procedere, qa in
foro ciuili, licet actor eligat locũ, & Iudicẽ: eligit
tamen locum, & Iudicem ipſius rei: cum actor ne
ceſſario ſequat̃ forũ rei. l. 2. C. de iuriſd. om. iudi.
c. ſi clericus laicum, cum ſim. de foro compe. at
prouocator eligit locum, & Iudicem, quem ma
luerit, dum ſit tutus, & abſit ſuſpicio, ut infra dice-
3 mus. Triplicem, tutumque nominatim Campum,
prouocato deſcribendum dicit ipſe Alcia. ut illi
ſit liberum, quem e tribus optare maluerit, unde
traſmittuntur diplomata, ſeu copia auctoritatis
pugnandi in locis conceſſa. Nihilominus ſecun-
dum Iac. & Iul. nec iure, nec ratione probatur, tria
4 loca proponenda † Sed omnino tutum debere
eſſe locum eligendum affirmant per glo. in c. ſta-
tutum. §. cum uero, in uer. ſecure, de reſcrip. in 6.
& Salice. in l. reos. col. 5. de accuſatio. cum ſim.
quæ exiſtimo uera, & in frequentiori obſeruantia
perduellium. Et propterea niſi tutus, aptus, & con-
gruus ſit locus, prouocans, aut prouocatus, non
tenetur ad ipſum accedere, ut tradit Iulius ibi-
dem per tex. in l. qua actione. §. ſi quis in colluctat-
tione. ff. ad. l. Aquili. & l. nemo, quali. quis ſe def.
deb. in longobarda, & ante eum Paris, in. §. nobilis
5 lib. 2. † & propterea non poteſt, nec debet, pro-
uocans quærere locum apud infideles, Saracę-
nos, Iudeos, & infames; quia locus non dicitur
eſſe tutus, nec congruus, ſecundum eundem Pari-
6 dem in. §. an ſi ad Duellũ, eo. lib. 2. † Similiter nec
apud loca ſilueſtria, uel ſolitaria, ut per eundem
7 in. §. an prouocatus, eo. lib. † Cæterum tutus cen-
ſetur locus, quãdo talis eſt princeps, in quem non
cadit ſuſpicio: prout eſt Rex Hiſpaniarum, uel
Franciæ, uel quando Dux belli, uel princeps con-
cedit ſecuritatẽ, & ſaluumcõductum, ut per plura
per Paridem d. §. nobilis, & Iac. Hiſpa. lib. 4. ca. 6.
& Alcia. cap. 17. Pariſ. conſil. 31. nume. 46. libr. 1.
8 Vbi † tamen, prouocans diſtulerit infra tempus
ſtatutum, ut ſupra, eligere iudicem, & locum: po-
terit ipſe prouocatus eligere, in pœnam & contu-
maciam moroſi, niſi aliter ſit pactum, ut per Iul.
9 ibi, Et in hoc caſu notandum eſt † quando in con
tumaciam alterius eligitur Iudex, & locus, cũ ter-
mino aliorum ſex mẽſium: quòd illis elapſis pro-
uocans, uel prouocatus, non contumax, cenſetur
de ſtylo armorum abſolutus, tanquam inſtantia
perempta: unde ulterius pugna non conceditur,
niſi expenſæ reficiantur per contumacem, ut tra-
dit Paris, in. §. quia de ſtylo lib. 3. ubi, quamuis lo-
quatur tantum in prouocato contumace, idem ui-
detur dicendum in caſu econuerſo, ratione æqua-
litatis ſeruandæ: & quia non debet actori licere, id
quod reo non permittitur, ut alias dictum eſt. Ob-
ſtare tamen uidentur præmiſsis dicta in concl. 25.
10 ideo cogitãdum eſt † in hac quoque concl. Scien-
dum eſt ſecundum Paridem in. §. data eſt, lib. 2. ſi
iudex ex aliqua cauſa reuocet, ut puta, publicæ læ-
titiæ, uel filij nati, campum & eius ſecuritatẽ con-
ceſſam: ne ibi pugna poſsit inchoari, & perfici,
alium tamen locum inuenire poſſe prouocantem,
nec prouocatus ideo liberatur.

SVMMARIVM.

1 *Prouocans præſentat proceſſum, & literas vndecunque collectas iudici electo, & inſtat ad conceſſionem campi.*

CONCLVSIO. XLIII.

1 IVdici electo exhibendæ, † & pręſentandę ſunt literæ collectę, proceſſuſque agitatus, ut inde conſilio parium, & peritorum, dijudicet, & cognoſcat ſuper deductis, & an ſubſint cauſæ, de quibus certamẽ quęritur, iuſtæ, uel iniuſtæ: ſitque proinde deneganda pugna uel concedenda, ut diſſerit Paris, lib. 1. §. tertio, in fi. &. §. an rex, de quibus etiam meminit Iac. Hiſpanus lib. 3. c. fi. & lib. 4. c. 7. & Iulius Fer. conſ. 14. num. 3. & 4. qui inquit, quod tunc inſtatur, ut Iudex deliberet, an concedere debeat cãpum franchum, ſeu (ut aiunt) ſaluumconductum, certandi in territorio ſuo, & ſua iuriſdictione.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Campus certaminis conſtituitur, intra, vel extra ciuitatem: funibus, aut lignis, aut muris, circundatus, aptus, &c.*
2 *Campus certaminis dicitur eſſe facer.*
3 *Duellum, non fit in loco ſacro.*
4 *Prouocator iurat de calumnia: ibi, qualiter ſit iurãdũ.*
5 *Prouocatus iuramentum calumniæ an ſubeat: quòd ſic nume. 6.*
7 *Duellantes nec animo iracundo, nec conuicijs ad certamen deſcendant.*

CONCLVSIO. XLIIII.

1 COnceſſo per Iudicẽ certamine † locus quoq;
certaminis conceditur, & ex conſuetudine
(cum iure vſquequaq; expreſſum non ſit, li
cet aliqd tangatur in glo. l. qua actione. §. ſi quis in
colluctatione. ff. ad. l. aquili) amplius eligitur, in-
tra, vel extra ciuitatem, deſsignatus coram iudice,
funibus, aut lignis, vel muris circundatus, in loco
apto, plano; vento, ſoli, & pulueri, minus expoſi-
to. qui ſolet aratro deſsignari, vt per Paridem in.
§. deſsignatores lib. 2. & Io. Lign. in. §. circa ſepti-
mum nu. 8. & Iac. Hiſpanum lib. 3. c. 4. & Iul. Fer.
2 conſi. 6. num. 8. † Diciturq; facer, vt dictũ eſt. ſu-
3 pra concl. 8. Caue tñ † quia in loco ſacro nõ per-
mittit̃ fieri Duelli pugna: teſte Paride li. 1. §. Duel-
4 li in prin. per tex. in. c. ſi. 42. diſt. † Inde tenetur an
te oĩa prouocator iurare de calumnia, arg. l. mẽtio
&. l. ſi quis alium aſto, quali. quis ſe def. debe. in
Longobar. & concludit Paris lib. 1. §. tertio nu. 6.
& in §. an pugna, &. §. an ſi quis, li. 8. idẽ tenet Io. Li
gna. in. §. circa ſeptimum nu. 2. 3. &. 4. per. l. 1. 2.
& auth. principales. C. de iur. cal. vbi de calumnia,
& aſtu iurat oĩno actor. Idem etiã ſequit̃ Iac. Hi-
ſpa. lib. 3. c. 2. Alcia. c. 4. in prin. Iul. Fer. conſil. 6.
num. 9. & in eo conueniunt Paris, Io. & Iac. q iu-
ramentum tale erit præſtandum conforme prouo
cationi, vt ſi quis accuſat aliquem, quem ſuſpicatur
commiſiſſe crimen, qđ illi obijcit; debet iurare ſe
habere iuſtam ſuſpicionem, vt ſi fuit viſus ante ho
ſtium furti: uel alloqui vxorem, & tunc dicitur iu-
rare de calumnia ſm Paridem. Vbi vero prouoca
tor affirmat de eſſentia rei; veluti ſi dicat prouoca
to: quòd commiſiit furtum, vel adulterium: debet
iurare veritatem ita eſſe: & ſic iuramentum erit ve
ritatis. Videtur tamen innuere Io. Lig. prouocato
rem nõn iurare in crimine læſæ maieſtatis: & in te-
5 ſtibus contrarijs, & in inueſtitura prædij. † Diſ-
ſentiunt vero prædicti ſcribentes, in iuramento
prouocato, quandoquidem Paris in d. §. in pugna.
ſcribat, q reus de iure Longobardo non iurat; ta-
men per conſt. Regni Siciliæ debet iurare vterque
de calumnia, & iurare etiam debent campiones.
Sicq; generaliter videtur locutus etiam in d. §. ter-
tio in fi. dum inquit; Debent nãq; pugiles primum
iuramenta ſubire, q omni aſtu, & omni abiecta ca
lumnia, cauſas iuſte defendent, & non temere in li
te verſabunt̃, putãtes fouere iuſtitiã. Sed Io. Lign.
videtur concludere, q a reo non iuretur. Iac. vero
Hiſp. d. c. 2. per dicta iura. C. de iura. cal. & alia, te-
net oĩno non ſolum actorẽ, ſed ẽt reum teneri,
iurare de calumnia: idq; vr̃ amplecti ẽt Iul. Fer. d.
conſi. 6. nu. 9. vbi generaliter loquitur, q Duellare
volẽtes, iurare tenentur de calumnia, more iudicio
rum, antequã pugnent, in manu electi Iudicis p. l.
6 iudices. C. de iura. cal. † In hoc articulo arbitror
oĩno attendendã conſuetudinem militarem, ſi ali-
qua adeſt, vt ſupra dictum eſt concl. 3. illa ceſſante
tunc recurrendum ſit ad iura præcipue ciuilia vt ſ.
concl. 14. Teneo iurãdum eſſe, tam p reum, quam
pactorem, eo ẽt fundamento: qa Duellum redigi
tur inſtar iudicij contentioſi, & argumẽtari ſolent
de Iuditijs ad Duellum, vt ſ. concl. 2. at in iudicio
ciuili; iuratur per utranq; partem, ſ. per Actorẽ,
& reum: ergo &c. Inſu p hoc maxime videtur con
cludendum, ad æqualitatem ſeruandam inter per
duelles vt ſupra concl. 8. & hęc opi. vr̃ a maiori par
te doct. ſecuta, ut ſupra. More quoq; receptum eſt
7 vt audio, iurari per vtranque partem. † Illud vero
vtique obſeruandum eſt, ne perduelles, verbis in-
iurioſis, animoue iracundo, aut conuicijs, ad cer-
tamen prorumpere videantur: Sed pro Fama, ho-
nore, & innocentia ſua tuenda, vt legitur ſæpe,
præſertim apud Iac. Hiſpa. cap. 7.

SVMMARIVM.

1 *Prouocans ſummo mane ingreditur campum, expectans prouocatum vſque ad ſolis occaſum.*
2 *Prouocans die ſtatuta non probans, amplius non auditur. Dies vero eſt artificialis, integra.*
3 *Occaſus Solis, & apparitio ſtellarum idem ſunt.*
4 *Campum, nulli ingrediuntur niſi iudex, & patrini, & aliàs victores.*
5 *Patrini quõ ſe habeant in inſtructione perduellium.*

CONCLVSIO. XLV.

1 SVmmo mane prouocans, † & prouocatus in-
grediuntur campum, ſeu locum certaminis,
ſtatuta die, ibique ad prouocantem attinet ex
pectare prouocatum, vſque ad occaſum ſolis: &
quanto ſerius prouocator acceſſerit, tanto ſit con
ditio eius deterior: quia in tempore ſtatuto pro-
2 miſit ſe probaturum, quod intendit. † Vnde non
probans, amplius non auditur: nec datur noua
dilatio, niſi adſit iuſtum impedimentum, ſicque
dies belli ſingularis, (niſi aliter ſit conuentum)
eſt integra dies artificialis, non autem. 24. ho-
rarum: vt definit Longobarda, auctor eſt Pa-
ris lib. 3. in princi. &. §. ſtatuta circa fi. & in. §.
duo in ſingulari lib. 8. vbi inquit, quòd vlte-
rius non eſt pugnandum, & per Iac. Hiſpa.
lib. 3. c. 5. & Iul. Fer. conſil. 7. & Alcia. c. 41. quòd
licet cæteri docto. ſenſerint permanendum eſſe in
ſtadio, non ſolum vſque ad occaſum, ſed etiam
ad ſtellarum apparitionem, tamen ſm eum re-

ceptior eſt ſententia, ut ſimpliciter occaſus expe-
3 ctetur. † Ego equidē non uideo quomodo occaſus
ſolis ſtatim aliquarum ſtellarum apparitionem
non inferat, ſicque nullum eſſe poſſe interual-
lum temporis, inter occaſum & apparitionem exi
ſtimo, cum occaſus ſolis, ſit abſentia luminis ſo-
laris. Vnde interdiu, ſolis fulgore non cernuntur
ſtellæ: cum æque die, ac noctu luceant, at ex de-
fectibus ſolis luceant, aut appareant: ut apud
Pliniū legitur lib. 2. c. 14. natu. hiſtoriæ; & in ſphe
ra in c. de ortu & occaſu ſignorum, hoc idē elici-
tur. Propterea ſiue occaſus, ſiue ſtellarum appari-
tio expectanda ſit, & idem ſentire non diuerſum:
Et omnino ultra finem memorati diei artificialis,
non uidetur eſſe pugnandum vt ſupra. In hac con
4 cluſione notandū eſt, † quòd nullus præter Duel-
lantes, Iudicem, & illorum magiſtros (qui Patrini
vocantur) debent campum ingredi, ex more mili-
tari, vt inquit Io. Ligna. in d. §. circa ſeptimū nu. 8.
& Iul. Fer. d. conſil. 6. num. 10. & Hiſpa. lib. 3. cap.
4. vbi addit: eos qui victores alias fuerunt ſingula-
ri certamine, poſſe Hiſpano more & ipſos cam-
pum ingredi: & propterea ſuperinde fiunt edicta,
ſeu (vt aiunt) Banna per iudicem, vt alibi dici-
5 mus. † Tales aūt Patrini qūo ſe habeant in inſtru-
ctione perduelliū ſuorū: conſulendo, prouidendo,
ſatis notū eſt: & vltra alios diſſerit Alci. c. 40. vt bre
uiter aduocati officium ſuſcipere dicantur.

S V M M A R I V M.

1 *Impedimentum valetudinis, tempeſtatis, & ſimi. ex-
cuſant non venientem, niſi adſit culpa num. 2.*
3 *Sexcentæ ſunt cauſæ, quibus quis excuſatur, ne iu-
dicio ſiſtat.*
4 *Impeditis iuſta cauſa, reſtituit dies Duelli ī priſtinū.*
5 *Prouocans poteſt quærere alium campum: ſi iudex
primum reuocet ex cauſa.*

CONCLVSIO. XLVI.

1 IMpedimentum † vero iuſtum ſuperueniens, ve
luti valetudinis aduerſæ, vis tempeſtatis, & flu-
minis, vel magiſtratus prohibitio, ſine dolo ma
lo prohibiti, excuſationem habet, ſi quis non ac-
ceſſerit ad die Duellum conſtituta, l. 2. §. ſi qs in iu
dicio, & §. præcedenti. ff. ſi quis cautio. Bart. in d. l.
3. §. ſi ad diem. ff. de re mili. ſequitur Paris lib. 3. §.
an ſi die. & in d. §. ſtatuta circa fi. Iac. Hiſpa. cap. 6.
2 lib. 4. & idem Paris in §. poſt prædicta lib. x. † Eui
tare tamen debet pericula, quia ſi ſua culpa contin
geret impedimentum, ſibi imputandum eſſet, vt ibi
per eum & Alcia. cap. 28. qui iuſtum impedimen-
tum accipit, vltra prædicta, ſi etiam in hoſtili, vel
3 ſimili cauſa, quis retrucidatur: † quodq; ſexcen-
tæ ſunt cauſæ in iure, quibus quis, ne iudicio ſiſtat,
excuſatur, vel edicto prætoris propter iuſtam cau-
ſam reſtituatur. Vnde multo magis in Duello ex-
cuſatio recipienda eſt: niſi tū quis impedimentum
procurauerit, vt etiam conſuluit Iul. Fer. conſil. 6.
4 num. 14. & conſi. 7. num. 3. qui tradit, † ex cauſa iu
ſti impedimenti per iudicem debere reſtitui diem
Duelli in priſtinum, ut ante eum dixit Paris d. §.
ſtatuta, circa fi. ſic quoque Alcia. d. c. 41. ait ſe exi-
ſtimare, tantum temporis eſſe reſtituendum pro-
uocatori, quantum illi ablatum ſit per prouocatū
ſero venientem. Prædicta tamen uidentur proce-
dere in prouocante, æque ac in prouocato, ut per
5 Paridem in d. §. ſtatuta, circa fi. † Similiter ſi iudex
reuocauerit campum aliqua ex cauſa, ob hoc non
impeditur prouocans, alium quærere, nec libera-
tur prouocatus, vt ſupra concl. 42.

S V M M A R I V M.

1 *Prouocans die ſtatuta non probans, vlterius non
auditur.*
2 *Dilatio noua non datur in Duello, limit. num. 3.*

CONCLVSIO. XLVII.

1 CEſſante † legitimo impedimento, ubi die aſ-
ſignata actor non probet gladio id quod in-
tentauit, nō eſt vlterius audiendus, quia Duel
lum eſt pugna vnius diei, ſecūdum Lucā de pēna.
in l. 1. C. vt armo. vſ. quem ſequitur Paris in §. an ſi
prouocās, dum. lib. 8. & Alci. d. c. 41. † Nam in pu-
gna in qua habet vnus alium ſuperare, non dabi-
tur noua dilatio, ſm Bal. de pace ten. in prin. col.
6. nu. 21. arg. iurium, de quibus ibi per eum, ſequi-
tur & declarat Io. de Anna. in c. fi. col. pen. de cle.
pug. in duel. & paris d. §. an ſi prouocans dū. & ta-
ctū eſt ſ. in præced. 45. cōcl. & tradit idē Paris in
3 §. an ſi una die. li. 3. † hoc procedere; niſi de cōſen-
ſu partiū fiat prorogatio, uel niſi conuentū ſit, q
tā diu pugnet inter eos, quoad unus eorū eſſet ui-
ctus, vel mortuus, nā tunc altera die erit pugnandū
de quibus. ēt per Paridem, & alios allegatos ſupra
concl. 45. & licet Io. lig. videat ſenſiſſe Duellū, qd
prima die nō potuit terminari, poſſe ad ſequentē
differri, tū dictum ſuum debet itelligi ſm pmiſ-
ſa, ut clare ſcribit Iac. Hiſpa. d. lib. 3. c. 5.

S V M M A R I V M.

1 *Prouocans tenetur primo percutere, vel eſt locus
præuentioni num. 2.*

CONCLVSIO. XLVIII.

PErcutere primo prouocās, prælio commiſſo,
tenetur de iure: quia debet probare p pugnā
id quod intendit: & primo porrigit libellum,
poſt reus exceptiones ſuas, authen. offeratur, C.
de litis contes. & l. qui prior. ff. de iudic. quæ addu
cit in arg. Paris in §. quis debeat lib. 1. & Io. lign.
in d. §. circa ſeptimum nu. 10. col. pen. † qui tamen
mutata opi. dicit, q hic non eſt ſeruādus ordo, ſed
eſſe locum præuentioni, vel etiā concurſui: & id-
circo Pau. ligna. pronepos ſuus, inquit, ſtandum
conſuetudini, quæ ſeruat opinionē ultimā proaui
ſui: prout ait vidiſſe ſeruari in cōtingētia facti, ſed
ante

ante eos inquit Paris in d.§. quis debeat, conſuetu-
dine non obſeruari; quòd prouocans primo per-
cutere debeat, licet prouocatus ex conſilio ſolear
expectare prouocatorem inſultantem: vt iuſtificet,
ſe uti inſultatum ad pugnam accedere: quia pro-
uocatores uti Deum tentantes, ſolent ſuccumbe-
re, Dei iudicio.

SVMMARIVM.

1 *Prouocator debet cogere prouocatum ad confiten-*
dum obiecta, vel eum occidere; alioquin non dici-
tur victor, nec probaſſe, vnde ſit captiuus prouo-
cati, per ſententiam Iudicis num. 2.3.4.9.
5 *Finis cuiuſlibet prælij eſt mors, aut diſdicta, vel con-*
feſſio contraria, vi armorum facta.
6 *Mors potius quàm diſdicta, maior eſt honor, & ma-*
gis expetenda.
7 *Diſdicta omnis, mors ciuilis dicitur, & æquiparantũ.*
8 *Prouocans in dubio dicitur ſuccumbere.*

CONCLVSIO. XLIX.

1 PRouocator. † ubi ſit pugna, a tutta oltranza,
uel ad omnem offenſam (ut aiunt) tenetur eu
ſe probare, id quod detulit contra reum 1 &
ipſum aut occidere, aut cogere confiteri uerum
eſſe, quod prouocans contra ipſum prouocatum
detulit: uel eſſe falſum, quòd prouocatus erga pro-
uocantem dixit, aut fecit; nec ſufficit prouocan-
ti ſi capiat prouocatum, ligetue (de quo tamẽ infra
dicam concl. 96.) aut grauiter percutiat: uel ſi iſte
ſe captiuum reddat; niſi per pugnæ torturam,
coactus ſit uoce ſua confiteri obiecta, uel (ut
aiunt) ſe recredere, arg. l. qui ſententiam. C. de pœ
nis; Aut à prouocante occidatur, & ubi talem con
feſsionem prouocator non extorqueat a prouo-
cato, uel eum occidat, non dicitur probaſſe, ſed
2 erit periurus; † quo caſu iudex pugnæ debebit
pronuntiare contra prouocatorem, cum capti-
uum eſſe prouocati eo modo quo prouocatus,
deuictus, & confeſſus fuiſſet captiuus prouocan-
tis, uictoris, arg. l. fin. C. de accuſatio. & l. fin. C.
de calumnia. cum ſim. a quibus arguit Paris in §.
quidam accuſauit, libr. 9. ubi aſsignat rationem
æqualitatis, quia iniuſtum foret, ut ipſe accuſator
prouocans ad pugnam, & non ſatisfaciens, eſſet
impunitus: at reus facta probatione puniretur
arg. l. fin. C. de fruc. & lit. expen. & ad hoc alle-
gat etiam conuenire conſtitutionem Federici edi-
tam in regno Sicilię. Veruntamen ut ipſe inquit,
3 milites dicunt ſufficere, † ſi prouocator ſupradi-
cta non fecerit; qui prouocatus abſoluatur, & il-
le prouocans remaneat cum infamia; quæ tamen
improbat: quia prouocans efficitur calumniator
& periurus, qui impunitus non eſt relinquendus.
& idem ſentit Paris in d. §. an ſi prouocans dum,
libr. 8. in hæc uerba (ut ſuprà concl. 47.) prouoca-
tor tenetur omnino prouocatũ ui armorũ facere
ore proprio (ut dicitur) recredentẽ, uel ut confitea
4 tur ſe culpabilem: aut eum occidere. † q̃ ſi neu-
trũ faciat, erit uictus, & prouocatus abſoluetur.
Quãuis & is ſubterfugiendo, (quod licet) tm̃ præ
cauerit, ne uinceretur in termino ſtatuto, argu. l.
ut uim, cum ſim. ff. de iuſt. & iu. Idem etiam ſentit
idem Paris in. §. pone quòd in duello, & in. §. pone
quòd duo in fi. lib. 8. & §. quia finis li. x. ubi ſecun
dum eum, finis cuiuſlibet prelij, a tutta oltranza,
5 † eſt mors, uel diſdicta (ut dicitur) ore proprio:
uel confeſsio contraria eius, pro quo pugna indi
citur, ui armorum facta, quam dicit eſſe ſummum
uituperium in milite: quòdq́, maior honor cenſe-
tur mors cum aliqua exiſtimatione, quam uita cũ
ea diſdicta, quæ affert perpetuam infamiæ labem,
& propterea eſſe in adagio apud armigeros, & no
6 biles curioſos commemorat, † Mors, potius quã
diſdicta. Dicitur & alibi per Paridẽ in. §. poſt hæc
7 lib. x. † omnis diſdicta eſt & dicitur mors ciuilis,
& æquiparantur mors, & diſdicta. Similiter præ-
miſſa inſequitur Io. de Anna. in d. cap. fi. col. pen.
de cleri. pug. in duel. & Alci. d. cap. 41. & 42. in fi.
& Iul. Fer. conſilio. 7. ubi oſtendit Alcia. niſi pro-
uocator ſtatuta die uicerit, pro uicto habẽdus eſt;
nec tentanda amplius eſt fortuna. Atque finis eſt,
ut aliter, uel pereat, uel ſe dedititium fateatur, licet
quandoque quis ſuperior uideatur. & conſulen-
8 do declarat in l. Fer. conſ. 13. † quòd in dubio pro
uocans dicitur ſuccumbere, qui non obtinet aper-
te: ex quo, ut promiſsit, non uicit inimicum, lo-
quens de duobus eodem tempore mortuis: quó-
niam dubia probatio non releuat probãtem, cap.
in præſentia, de probatio. & refert Paridem in. §.
9 an ſi duo pugnabant, lib. 8. † Inde aſſerit, quod ui
ctus ille eſt, & dicitur, qui intra campum eſt inter-
fectus, aut ſe uictum confeſſus, ac uictor qui uiuus
exit campũ, uicto mortuo, uel ſe uictum ſponte
confeſſo, aut capto, uel ſe ſponte dedito pro capti
uo. & pręmiſsis conueniũt adducta per Hiſpa. c. x.
& x1. lib. 4. diſdicta uero (de qua hic tactũ eſt, qua
lis eſſe debeat, clareq; concepta, tacita, uel expreſ-
ſa, ita ut uictori ſatisfiat) dicemus dict. concl. 96.

Pars Tertia.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus quis dicatur:*
2 *Prouocari ad iniuriam, quomodo quis dicatur.*
3 *Prouocati querelam nemo aßumit, ubi is ſit habi-*
lis, licet ſint conſanguinei vel ſimiles.
4 *Prouocatus non poteſt dicere prouocanti, probes*
per teſtes.

DE PROVOCATO SEV REO.

COnſentaneũ ęque uſ, ſupponere, prouocati
ſeu rei partes, qualiſq; is ſit, quoue mõ ſe ha
beat, excipiẽdo, propulſando obiecta, tuen
doq; exiſtimationẽ ſuam, & dignitatẽ, demonſtrã

dum eſt: Verũ hęc: aliqua, non inutili, aut inepta,
breui tamẽ, pręmiſſorum quandoq; repetitione, vt
te in actore, & reo, correlatiuis, in quibus eadem
adeſt diſciplina, verſaturis, ventilandã ſunt.

CONCLVSIO. L.

1 PRouocatus † cenſetur, & dicitur ille: qui
quandoque ad iniuriam prouocatur, q̃nque
ad certamen, ſeu iudiciũ Duelli interpellat:
vt ſupra concl. 21. vbi idem dicitur in errabundo
Armillato, deſcrente (ut aiunt) impreſias: ut ſcili-
2 cet prouocatus appelletur. † Prouocari autem di-
citur quis ad iniuriam, his omnibus modis, quibus
verbis, aut factis offenditur: eiuſque grauatur opi-
nio: vel etiam ſi ex perſona aliorum ſuorum, non
tm̃ ex ſua læditur, vt late enarratum eſt in ſuperio-
3 ribus, concl. 17. † Pro prouocatis tñ nõ licet aſſum-
mere querelam, ẽt ſi eſſent conſanguinei, ſeu ſimi-
les: niſi prouocati ſint inhabiles ut ſupra cõcl. 32.
& 33. Atq; ſi is prouocatus indictũ duellũ admit-
tet, pugnæ iudicio erit obnoxius ſimul cũ prouó-
cante; ſi recuſauerit, vel tacuerit, contra cũ procé-
ditur vt ſupra concl. 25. Nec enim põt dicere pro
uocanti, † probes per teſtes ad euitandã pugnam,
quã cogit ſuſcipere in caſibus permiſsis, ne infa-
mis notatus remaneat ut d. concl. 25. dum tñ con-
tra prouocatũ ſint indicia, & ſit ſuſpectus de eo,
quod contra eum impingitur, ut ſupra. concl. 22.

SVMMARIVM.

1 *Duellũ in quot caſibus permiſſũ, iure Lõgubardorũ.*
2 *Duellum in regno Siciliæ in duobus tantum caſibus permiſſum.*
3 *Duellum ex conſuetudine Italiæ, & Gallorũ permittitur, vbicunq; Iudici equum & iuſtũ videbitur ex maxima cauſa. & nu. 5. 6. 8. ex oletis. ll. Lõgobard. Immo aliter Galli obſeruant nume. 4.*
Longobardorum leges pro argumentis proſunt, ſub nume. 3.
7 *Honore ſuo priuari quiſque pergrauiter fert: & perferre iniurias & ſuos negligere. ſeruile eſt.*
9 *Ludi ex more ciuitatum impuniti.*

CONCLVSIO. LI.

MVlti aũt ſunt caſus, in quibus Duellũ per-
mittitur, ex quarundam gentiũ moribus,
ſeu de facto: quamuis oĩ iure prohibitum
ſit, ut in principio diximus: ſicq; prouocatus in
illis pugnam ſuſcipiet, iure Longobardorum, te-
ſte Paride in. §. de iure lib. 6. & Alcia. c. 4. & Iac.
Hiſpan. lib. 2. cap. 4. & 5. Io. Ligna. in. §. circa quar
tum, & in. §. circa quintum, & Laur. Calca. conſil.
2. col. 12. & ante eos Bal. in. ll. de pace ten. in prin.
1 & Iul. Ferre. conſil. 6. num. 4. † exprimente vigin-
ti quatuor cauſas, licet eas non enumeret, permiſ-
ſi Duelli. Qui caſus infraſcripti ſunt: videlicet, in
crimine læſæ maieſtatis. In homicidio patrato in-
tra tempus treugæ. & in abſconſo. In parricidio
commiſſo cauſa hæreditatis adipiſcendæ. In nece
mariti per vxorem procurata ſiue conſultata: de
furto a ſeruo commiſſo, ſi dominus neget ſeruum,
qui fugit, feciſſe furtum. Si aliquis dixerit mulieri,
quòd ſit fornicaria, vel adultera: ita demũ, ſi actor
dicat: ego ſum paratus probare. alioquin ſi negat
quòd per furorem dixerit, illud negabit cum duo-
decim ſacramẽtalibus: de re inficiata, & tunc poſt
ſacramentum rei, quòd non ſit fur, vel collega fu-
ris, dicat actor illum deieraſſe & illum furtum cõ-
miſiſſe. Si quis conuenitur quòd malo animo, &
ordine, rem mobilem, vel immobilẽ poſsidet in-
fra triginta annos. Si teſtes ſint contrarij ab vtra-
que parte, ſecus ſi ab una tantum: nam pugna ha-
bet locum, quando omnia ſunt paria, quæ ceſſat ſi
teſtes unius partis, veriſimiliora dicant: quia iudex
tunc eſt certus, quid facere debeat. Permittitur
etiam pugna de debito paterno contra filium;
quod intelligunt aliqui in tali debito, de quo pa-
ter tenebatur pugnare, vt puta in furto, incendio,
& depoſito. Si debitor negat debitum creditori.
De adulterio, ſi maritus dicat vxorem ſuam adul-
teram. Si aliquis maritus ſuſpicatur, quòd aliquis
ſit turpiter verſatus cum vxore ſua, eam turpiter
tangendo. De periurio ſcienter facto, pro qua-
cunque cauſa commiſſum ſit periurium: licet ex
illa cauſa pugna nõ poſsit imponi. De inſtrumen
to prædiorum falſo, ſiue ab vna parte, ſiue a dua-
bus partibus proferantur inſtrumenta, & etiam ſi
dicatur inſtrumentum eccleſiæ falſum. De inue-
ſtitura predij, ſi quis ſe primo inueſtitum dixerit,
& expulſum de poſſeſsione: & alius idem aſſeue-
ret, & non conſtet quis potior ſit in poſſeſsione,
De depoſito negato a depoſitario, tribus concur-
rentibus; vt ipſe deponat, vel nuntius eius, & ne-
getur, neque minus viginti ſolidis cenſeatur. De
ui compulſiua, expulſiua, inquietatiua; & turba-
tiua. Fit poſtremo Duellum, ſi eccleſia contra
eccleſiam, vel eccleſia contra priuatum habet
controuerſiam, & in his omnibus caſibus pro-
mulgatæ ſunt leges Longobardorum: quas ſigil-
latim adducunt recitati ſcribentes, præſertim Pa-
2 ris in d. §. de iure, † Secundum vero conſtitutio-
nes Regni Siciliæ, Duellum permittitur tantum
in duobus caſibus: Scilicet in crimine læſæ maie-
ſtatis, & in homicidio, ſiue morte abſconſa, vt
in eorum conſt. Monomachiam: videturq; Pa-
ris in. §. Duellum ſiue pugna lib. 6. & Hiſpan.
lib. 2. cap. 3. ſentire, quòd etiam in regno Nea-
politano illa conſtitutio obſeruetur: Cæterum
eodem Paride auctore, ex conſuetudine † Ita-
liæ, & Gallorum, Duellum permittitur ubicun-
que iudici æquum, & iuſtum uidebitur cum con-
ſilio procerum, & commilitonum: & ita inquit
hodie obſeruari Hiſpa. d. lib. ca. 4. & 5. adeo ut ho
die in uſu non habeantur leges Longobardorum,
ut inf. concl. 68. quæ tamen pro argumentis pro-
deſſe poſſent; id totum tñ relinquatur arbitrio iu-
dicis, & domini concedentis Duellum, conſide-

ratis qualitatibus perſonarum, & genere infamiæ,
& rei de qua agitur: & tempore, & loco: Exprimit
tamen aliqua exempla, de quibus ante eum per Pa
ridem in.§. Duella lib.6. veluti in cauſa ardua, &
maxima, & vbi agitur de magno ſcandalo, & in-
famia: in cauſa proditionis, fidei defectionis: in
cauſa amici debilis, & pro quacunq; perſona in-
defenſa, quod generaliter dictum vltimo lo-
co non credo verum, niſi prout ſupra declaratum
eſt, concl. 32. cum ſequen. Aduertendum tamen
4 eſt † quia apud Gallos aliter obſeruari tradit Iaſ.
conſil. 144. col. 4. vol. 2. & Alcia. dict. cap. 4. & nõ
niſi ex Philippi pulchri conſtitutione deueniri poſ
ſe ad ſingulare certamen, ſcilicet in caſu, quo ali-
quis, occulti criminis, capitaliſque reus ſit, atq;
ita de eo conſtet, vt quæſtioni ſubijci poſsit, con
demnari non poſsit. At ſi temere alius alium pro-
uocauerit, male mulctatur. & propterea Paridis di
ctum in Gallis non procedit. † Atqui Martin.
meus Landenſis in tracta. de bello. q. 10. inquit
licitum non eſſe Duellum, niſi cum cauſa conce-
datur a principe. I t Antonius Corletus de potes.
reg. q. 67. & Alcia. in c. 7. & dict. conſil. car. 2. dicit
6 † Duellum ex maxima cauſa, & pro conſeruatio-
ne honoris conceditur de conſuetudine. & Iul.
Fer. conſil. 3. & conſil. 11. idem ante eos per Bald.
& Iaſ. in. l. ex hoc iure, nume. 31. ff. de iuſti. & iu.
& dict. conſil. 144. col. 3. & Socinum iuniorem
conſil. 123. num. 12. vol. 2. Nam ex ſententia Phi-
7 loſophi, œconomico, cap. 2, lib. 2. † pergrauiter
fert vnuſquiſque honore ſuo priuari: & perferre
iniurias, & ſuos negligere ſeruile eſt, eodem au-
ctore ethico. 4. cap. 5. Conceditur tamen quando-
que pugna, ſeu Pancratium, ex alia cauſa, quam
ratione iniuriæ, & ſeu dignitatis conſeruandæ;
8 quæ minus proprie Duellum appellatur, † ſcili-
cet cauſa publicæ lætitiæ, & principis; & gratia
gloriæ, & virtutis, ſecundum Paridem in. §. permit
titur lib. 6. & §. pone qđ ex cõſuetudine, lib. 8. per
tex. in. l. qua actione. §. ſi quis in colluctatione. ff.
ad. l. Aquili. l. 1. §. beſtias. ff. de poſtul. c. 1. de tor-
nea. cum ſim. per Alcia. cap. 3. vbi tradit, & quo-
9 tiens † moribus ciuium ludus aliquis in vrbe ad-
miſſus eſt, vt pugnorum Senis; lapidum Bononiæ,
perticarum, Laude Pompeia, patria mea, ſi quis oc
ciſus fuerit, nullus ſit pœnæ locus: ut ante eum cõ
ſuluiſſe refert Decium conſi. 9. col. pen. & fi.

SVMMARIVM.

1 *Prouocati perſonam, potiusquam prouocantis, quiſque agere debet.*
2 *Prouocantis conditio in quibuſdam deterior.*

CONCLVSIO. LII.

1 PRouocati quiſquis, † potiuſquam prouocan
tis perſonam, vt potis eſt, agere debet, præca-
uereque ne requiſitor fiat, ſeu prouocator t
Paris in. §. Duellum dicitur duarum, &. §. cum ple-
runq; in prin. lib. 1. per doct. Bal. in. l. 1. ff. de Aedi
li. actio. Iul. Fer. conſil. 11. nume. 2. quod & fre-
quenter apud milites ſecundum eum iactatur, &
recte: Nam vt tradit Alciatus in cap. 6. licet æqua-
litas inter pugnatores ſeruanda ſit; † quibuſdam
tamen caſibus prouocatoris conditio deterior eſt:
cum in re dubia aduerſus eum pronuntiandum ſit,
nam non dicitur probaſſe, niſi vicerit: Prouocato
ſatis eſt ſe tueri. Ille deum tentare videtur: is ve-
ro quodam defenſionis colore obtegitur: habetq;
electionem armorum, non mediocre ad victoriã
concipiendũ argumentũ. Milites enim dicũt Deũ
eſſe propitium prouocato, ut ſupra cõcluſione. 6.

SVMMARIVM.

1 *Prouocato competunt quandoq; plures exceptiones*
2 *Exceptiones aliæ dilatoriæ, aliæ peremptoriæ.*

CONCLVSIO. LIII.

PRouocato tametſi dixerimus ab eo in caſibus
permiſsis, ſuſcipiendum Duellum, & prouo-
cantem quemlibet admittendum, qui non ſit
1 prohibitus, vt ſupra concl. 21. † quandoque com-
petunt tamen plures exceptiones, quanquã alias
vnica tantum ſufficiat exceptio, vbi ita appellari
poſsit: cum rectius totius Duelli euerſio nuncupa
retur, ex quo omni iure ſed maxime diuino, & pro
uocans, & prouocatus, & Iudices, prohibeantur
inire, & conſentire in monomachiam, ſiue ſingu-
lare certamen, vt ſcriptum eſt ſup. in prin. Verum
hac circumſcripta, & ex conſuetudine, ſeu de fa-
cto, omiſſa; aliæ exceptiones reo competituræ,
2 poſſunt & recte conſiderari: aut dilatoriæ, † aut
peremptoriæ: ut Illæ ſcilicet differant cauſam, nõ
tamen perimant negotium principale: Hæ autem
in totum perimant ius agentis, & negotium prin-
cipale: ut paſsim habetur per docto. præſertim
per Io. Pet. Fer. in for. reſpo. rei conuen. in ver.
ſaluis alijs, & per Lafran. in trac. de except. in prin.
col. 1. Capiendo igitur primo dilatorias, excipit in
his reus diuerſimode. uel a tempore, uel a loco,
uel a Iudice: uel ab actione & libello: uel a perſo-
na: uel ab Impedimento.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus diebus feſtis recte excipit contra Duellum, & recuſat.*

CONCLVSIO. LIIII.

A Tempore fit exceptio, ſi reus conuenire-
tur † ad prælium in diebus feſtis, quia eſſe 1
licite recuſatur cap. 1. de treuga & pace,
Paris lib. 1. §. Duellũ dicitur iniuſtum in prin. Alc.
cap. 17. circa prin. Iac. Hiſpa. cap. 5. in prin. Iul.
Fer. conſil. 7. num. 2.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus excipit contra locum nõ tutũ, & ſacrũ, & contra ſuſpectũ Iudicẽ, & nolentẽ iudicare.*

CONCLVSIO. LXII.

1 PEremptorie† quoque excipit prouocatus plu
ribus modis: vel a tempore, vel a re, & cau-
ſa, quæ certamen non admittit, vel ex perſo-
na, tam ſua, quam prouocantis, qui aliquando
etiam propter imparitatem, ratione delicti, aut in-
famiæ, dicitur inhabilis; quandoque ratione impe
dimenti ſuperioris, ſeu Iudicis; quandoque ratio-
ne reuerentiæ, & ſubiectionis; quandoque etiam
ratione imparitatis, propter nobilitatem. Item
propter dignitatem. A tempore excipit, ſi reus
extra diem integram, a ſummo mane, vſque ad oc
caſum interpellatur, vt ſupra concl.45.& 47.& in
concl.66. A re & cauſa exceptio fit, ſi dictū fuerit
2 per reum, quòd id de quo quæritur, † poteſt per
veram probationem probari (bellum enim tunc
tollitur) vt puta per teſtes, vel inſtrumenta, & per
ſcripturam, vt per Bal. in l. cum filius. §. fi. ff. de leg.
2. qui commemorat hoc, & quatuor alia requiſita
audiuiſſe ab Imperatore, & Cardinali Bononienſi,
quem refert Paris in. §. quot in duello, lib. 1. idem
ſentiens in §. actor, eo. libr. & §. ſi quis & §. miles
quidam, lib. 6. idem etiam uidetur ſentire Io. Lign.
in §. circa ſecundum nume. 2. §. ſuo tracta. & Bal.
de pace ten. in prin. num. 21. & Alcia. d. conſi. car.
2. Decius conſilio. 487. nu. 8. & conſi. 686. nu. 19.
cum pluribus relatis: Iac. Hiſpa. cap. 5. libr. 2. Iaſ.
3 d. conſil. 144. col. 3. vol. 2. † Non tamen poterit
prouocatus dicere actori, probes per teſtes, vt per
Paridem in d. §. actor, nume. 2. probare enim hoc
prouocatus debet, vt per Hiſpa. d. cap. 5.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus excipit, vt in re certa & clara, non pugnet.*

CONCLVSIO. LXIII.

1 HInc eſt, quòd multomagis † ius excipiendi
competit in re certa & clara, in qua ceſſat
Duellum, per prædicta: & expreſſe firmat
Paris in d. §. miles quidam, & Alcia. d. car. 2. per di
ctum Bald. vt ſupra, & conſil. 345. vol. 4. eſt enim
Duellum experimentum veritatis, & vbi conſtat
de ueritate, non contingit pugnare: ut per De-
cium præſertim d. conſil. 686. num. 18. cum ſeq. &
conueniunt dicta ſupra concl. 22.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus excipit contra actorem non habentem indicia.*

CONCLVSIO. LXIIII.

1 HAbent proinde, † exceptionem prouocati,
contra actorem non habentem indicia, ue-
riſimilitudines, & coniecturas, vnde inſur-
gat diffamatio, reſque fiat dubia, alioquin quili-
bet deſperatus poſſet alium ad pugnam prouoca-
re, & Deum tentare, vt ſupra concl. 6. tetigi, & de
hac concluſione ſcriptum eſt ſupra concl. 22.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus excipit contra prouocantem, qui prius elegit viam Iudicij.*
2 *Via, quam quis elegerit, ſibi pateat.*
3 *Mutatio non licita in electione remediorum.*
4 *Prouocans ſuccumbens, an poſſit de eodem crimine accuſare in iudicio.*

CONCLVSIO. LXV.

1 VBI forte fortuna eueniat, † aliquem elegiſ-
ſe viam ſtrepitus iudicialis, contra eum ex-
cipitur, & certamen tollitur, ſi deinde ad
illud proſilire tentauerit, vt tradit Bald. in d. l. cum
filius §. fin. de leg. 2. ſequitur Paris in d. §. quot in
Duello lib. 1. qui inquit concordare in hoc conſt.
Regni Siciliæ. Quæ probari poſſe videntur ex ea
2 reg. quæ habet, † quòd via quam quis elegerit, illa
ſibi patere debet. l. ſi mulier. §. fi. ff. qđ me. ca. De-
cius conſi. 460. col. 1. idem conſuluit Iul. Fer. con-
ſil. 22. in fi. & Alcia. d. conſil. ſuo car. pen. etiam in
3 contrario caſu, ſcilicet quòd † in electione reme-
diorum non ſit licita mutatio, aut variatio, vt ab
omnibus traditur. & ideo affirmat, eum qui armo
rum probationem elegerit, iam id non poſſe mu-
tare, infertque multo minus licitam eſſe diuiſio-
nem, ſi quis pro parte velit probare iudicialiter,
pro parte uero ui armorum. His tamen contraria
uidentur ea quæ ſcripſit Io. Lign. in §. circa ſe-
4 ptimum num. 12. dum inquit † quòd prouocans
ad Duellum, ubi ſuccubuerit, condemnatus ue
fuerit, poteſt de eodem crimine accuſare in iudi-
cio contentioſo, licèt non ſit ſæpius de eiuſdē iu-
dicio quærendum; ea ratione, quia Duellū ſit pro-
hibitum iure ciuili, & canonico, niſi tamen con-
ſuetudo regionis aliud induceret; ſicuti iam iure
Longobardo obſeruatum tradit; unde a fortiori
uidebatur dicendum, aliquem, qui primo prouo-
cauerat ad bellum, poſſe deſiſtere, & conuolare
☞ ad bellum iudiciale. Sed pro ſolutione, & de-
claratione dicendum arbitror: ſi quæſtio hæc de-
terminanda ſit ſecundum regulas, & abſolutam
obſeruantiam Duelli, clare militabunt dicta Al-
cia: & alia adducta, ſcilicet quod mutatio & uaria-
tio non habeat locum: At ſi ſubuertatur, ample-
ctique iura prohibentia Duellum quis uoluerit
(ut cēſeo) ad arbitrium cuiuſque dabitur uariatio,
ſaltem ut electa uia certaminis, poſſit ea dereli-
cta, uel amiſſa, deueniri ad uiam ſtrepitus iudicia-
lis: non tamen econuerſo (ut opinor) electa uia
iudiciali, poſſit deueniri ad cauſam certaminis,
quia non militant iura, ſeu conſuetudines: ut ſupra
hic in prin.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus, vltra dič ſtatutū non tenetur pugnare.*
2 *Dilatio noua non datur in Duello a tutt' offeſa.*

CON-

CONCLVSIO. LXVI.

1 QVandocunque cōtigerit prouocantē † die
ſtatuta belli, non potuiſſe ſuperare reum
connentum, petieritque pugnam proro-
gari, & determinari in ſequentem diem excludi-
tur vtique, ampliuſque non auditur, in ea cauſa;
2 † quia in Duello, ad omnem (vt aiunt) offenſam,
non datur noua dilatio, niſi aliter ſit conuentum:
veluti ſi actum ſit inter perduelles, vt tam diu pu-
gnetur, quo ad alter eorū ſit victus, aut mortuus:
in hocque conueniunt dicta in concl. 45. & 49.
declaranda tamen hæc ſunt, niſi quis iuſto impe-
dimento detineretur, vt ſcriptum eſt in ſuperiori-
bus, præſertim concl. 46. & 61.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus nō tenetur pugnare in cauſa non graui.*
2 *Duellum non conceditur contendentibus ſuper in-
ſignijs gentilitijs; vel ſi quis dicitur cæcus, vel
claudus.*

CONCLVSIO. LXVII.

1 CAuſa de qua agitur † ſi grauis non fuerit, ut
in ea non uerſetur maxima infamia, & ſcan
dalum, & quid tale, ex quo lædatur honor
alterius in curia Principis, uel aliter inter milites,
& nobiles, fit exceptio: ut prouocantis intentio
perimatur: ut probatur ex adductis ſupra conclu.
51. & ideo non ſolū denegat per iudicem pugna
motis ex aliqua leui cauſa, ſed ēt tales actu aliquo
illuduntur, vt alias contigit inter certaturos de ſi-
gnis gentilitijs, deferentes tauri caput; quod com
poſita ſit diſcordia, vt capitis tauri imaginem in
familia alter haberet, alter vero vaccæ: columbi
quoque alter, & alter columbæ, vt apud Alci. legi-
tur cap. 7. & Iul. Fer. conſil. 6. nu. 12. & ideo quic-
quid prolixe ſcripſerit Paris, in. §. an aliquis lib. 6.
2 † uidetur pugna eſſe prohibēda ex cauſa deferen-
tium ſigna gentilia, & imagines conformes. Sic
etiam dictum eſt in eo qui cum iniuria appellatur
cæcus, aut claudus: quia leuis videtur, & non infa-
mat, ut ſupra concl. 20.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus vbi ſit controuerſia bonorum; & caſus
non ſit perſonalis, repellit Duellum; fallit vbi
eſſe contentio regni ad euitanda maiora mala. &
num. 2. in Duello pro iuſtitiæ aſcenſione num. 4.*
3 *Longobardum ius, aſininum dicitur, carens ratione
& lege. ideo receſſit ab aula.*

CONCLVSIO. LXVIII.

1 BOnorum † controuerſia vbi inciderit, & ca-
ſus non ſit perſonalis, cōſtat quoque Duel-
lum non eſſe recipiendum, vt legitur apud
Bal. in d. l. cum filius. §. fi. de leg. 2. & Paridem in
d. §. quot in Duello lib. 1. & Iac. Hiſpa. lib. 3. cap.
7. & Iaſ. conſil. 144. col. 3. uol. 2. concedebatur ta
men quandoque iure longobardorum, in quibuſ-
dam talibus caſibus, de quibus ſcripſimus ſupra
concl. 51. Vnum caſum etiam ponit Paris, in. §.
pone lib. 7. in Imperatore, & alio rege conten-
dentibus de aliquo regno, vt puta Bohemiæ: vbi
concludere videtur pluribus rationibus; & præ-
ſertim, ne regnum diſsipetur, vt inter eos admit-
tatur pugna; cuius contrarium tamen videtur ſcri-
pſiſſe in. §. mortuo, & §. duo reges eo. li. 7. in duo-
bus Imperatoribus contendentibus de imperio,
& duobus regibus contendētibus de regno, cuius
iudicium Pontifici maximo dicit committendum,
tam & ſi, in d. §. duo reges, in fi. commemoret, Re-
ges hoc non affirmare: qui ius ponunt in armis,
proponētes enſem pro libello. Idem quod Paris
ſenſit Alcia. cap. 3. Concluſio iſta redditur ſatis
dubia. Illhinc enim uidetur attendenda illa opi-
nio Imperatoris relata per Bal. & alios: Hinc vi-
detur confundi per exempla Longobardorum, &
dicta per Paridem: adeo vt aliquantum difficile ſit
affirmare quid ſit tenendum. Nihilominus ego
puto regulariter tenendam iſtam concluſionem;
quod pugna ſingularis nō ſit admittenda, vbi con
tenditur de bonis, ut ſupra. Quod probatur ex il-
lius lege Imperatoris ſuperinde promulgata, ut
ſupra dictum eſt per Bal. quod enim Principi pla-
cuit, legis habet vigorem l. 1. ff. de conſt. princ. mi
litatque ratio illa: quia Duellū de quo tractamus,
conceditur propter tuēdam famam, & honorem
alicuius, ad expurgationem innocentiæ diluuen-
daque obiecta crimina, ut ſæpe dictum eſt: non
autem conceditur pro rebus conſeruandis, aut
uendicandis: nec enim in his cadit aliqua famæ
diminutio, cum tantum in rebus utilitas, & com-
modum recte inſpiciatur. Nec aduerſantur leges
Longobardorum, quia antiquatæ ſunt; ius enim
iſtud aſininum dicitur, & non eſt lex, neq; ratio, vt
per And. Iſern. in cap. 1. §. fi. de no. feudo. & Bal.
in auth. dos data. C. de donat. an. nupti. ſicque
receſsit ab aula, ut refert eos Maranta, in Speculo
aureo. in. 3. parte principali num. 97. & 99. pro-
pterea non obſeruantur, niſi ubi moribus aliquo-
rum ſint receptæ: ut iam dictum eſt. Non etiam
obſtant q̄ ſibi cōtrarius uidetur Paris ſcripſiſſe:
quia concordare uidentur, cum in d. §. pone, con-
cedat Duellum fieri poſſe inter Imperatorem, &
alium regem, ſiue id etiam concederet inter duos
2 reges, † ne Regnum diſsipetur, & ſic ad euitanda
maiora mala, & ſcandala: ueluti occiſionem mul-
torum hominum, depopulationes, & incendia
quādoque urbium, & ſimilia horribilia. Vnde ſuc
cedit, quod eo caſu, tanquam ex cauſa non leui,
licet recedere a communibus regulis, præſertim
ubi timetur futuri mali periculum l. ſcio. ff. de in
integ. reſt. l. ſi hominem, ubi Bar. ff. manda. & per
Alcia. in tracta. de uer. ſignif. num. 51. & nu. 116.
nam & alias dicitur in cap. 1. & 2. 13. diſt. quod
minus malum eſt eligendum: quæ exemplo non
uulgari

uulgari probantur ex conceſſo Duello per Mar-
tinum Pontif. max. Carolo Regi: & Regi Petro
Aragonio: contendentibus, de regno Sciliæ: &
pugnaturis cum centum militibus Burdegallæ, in
Aquitanis, coram Rege Angliæ, domino & iudice
eo in loco: vt legitur apud Paridem in. §. ſtatuta
fuit lib. 3. etiam ex fide Ioânis Villani, in cronicis
4 ſuis: & meminit Alcia. d. cap. 3. & cap. 41. † Item
hæc concluſio fallit quando Duellum ſuſcipitur
pro defenſione iuſtitiæ, cum etiam tunc circa res
concedatur, ut ſupra concl. 33. num. 3.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus excipit propter pacem, præſertim iura-
mento firmatam, niſi orta noua diſcordia. 2.*
3 *Pacem primo frangens, repercuſſus, non poteſt pro-
uocare ad Duellum.*

CONCLVSIO. LXIX.

CLarum eſt etiam, ſi facta ſit pax inter ali-
1 quos, dari exceptionem prouocato, † præ-
ſertim interueniente iuramēto: ſicque obij-
cere poteſt, quod diſcordię cauſa eſt ſopita, atque
2 ut conuenta obſeruētur, vt ſupra concl. 12. † De-
clara tamen, & limita hoc procedere, niſi oriatur
noua diſcordia, promiſſio enim talis intelligitur
rebus, ſic ſtantibus, ut per plura concludit Paris
in §. an ſi eſt pax. lib. 6. præcipue per tex. in l. quæ-
ro. §. inter locatorem. ff. loca. At ſi pax frangatur:
Fractoreſque pacis, ſe inuicem offendant, uel per-
3 cutiant, † indeque primo frangens & percutiens,
repercuſſus, uelit ad Duellum proſilire, repellitur
quia conuenta non ſunt obſeruanda, niſi in quan-
tum alius obſeruauerit, vt conſuluit Iulius Fer.
conſil. 21. per tex. in d. §. inter locatorē, & doctri.
Bar. in, l. cum pater. §. libertis, de leg. 2. ubi inquit,
ſi vnus primo, & alius ſecundo pacem ruperunt,
tunc Secundus poteſt accuſare primum de pace
rupta, non primus ſecundum, per illum tex. Si au-
tem non appareat quis primó ruperit, inuicemq́ue
ſe offenderint, alter alterum non poterit accuſa-
re, cuius dicta ſequitur Pau. de Caſt. in. l. ſeruum
qui. ff. de uerb. oblig.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus ex pacto obligatus, non adimplens pro-
uocanti, qui ex pacto ſibi prouidit, nō prouocatur.*
2 *Prouiſio hominis tollit prouiſionem legis.*

CONCLVSIO. LXX.

1 IN cauſa itidem † in qua quis quid daturum, fa-
cturum ve conuenerit: quod ſi non adimple-
uerit, actum eſt, vt liceret promiſſorem depin-
gere, ſi non adimplēs prouocetur quia in fide de-
fecerit, excipiet quod non eſt locus pugnæ, ex quo
ſtipulans ſibi prouidit per pactum: de quo con-
2 ſtat: unde probationum non eſt defectus: † Pro-
uiſio enim hominis, tollit prouiſionem legis, teſte
Paride in d. §. miles quidam lib. 6. l. fi. C. de pac.
con. cum ſim. & conueniunt dicta ſup. 62. & 63.
conclu.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus excipit contra prouocantem, mutan-
tem querelam num. 3. ideo repellatur, & econ-
uerſo. 2.*

CONCLVSIO. LXXI.

SI ſuper certa querela & cauſa, fuerit quis la-
ceſſitus, in qua hinc inde tranſmiſſæ ſint lite-
ræ, & mutetur querela, aliudq́ue crimen obij-
1 ciatur prouocato, opponere is poteſt † quod pri-
mæ querelæ primo ſit ſatisfaciendum per prouo-
cantem, vt abunde ſcriptum eſt ſupra concl. 28.
2 † idemq́; vr̄ dicendū econtrario, vbi prouocatus
mutare, & renūciare primæ querelę vellet, eiſdem
rationibus vt ibi; licet Paris, in d. §. miles pro-
uocauit lib. 6. videatur ſenſiſſe contrarium, & ma
le: quia taliter renuncians uidetur ſe in prima que-
rela criminoſum confiteri, & obiecti criminis
reum: ideoque repellendum, tanquam diſdictum
(vt dicitur) confeſſum, vt ibi dictum eſt. Sed di-
ctum Paridis procederet non opponente aliquo
mutationi querele: nam ſibi imputare debet, qui
conſenſit mutationi: & non excepit prout pote-
3 rat: † Hæc quoque exceptio procedit etiam exi-
ſtentibus perduellibus in ſtadio, & altero eorum
renunciante primæ querele: quia ex tali renuntia-
tione, quis arguitur confeſſus, & conuictus, & fal-
ſarius, ut per Paridem in. §. euenit, &. §. duobus.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus minor. 14. annis, doctor, Philoſopus,
Grammaticus, Profeſſor literarum; & non ver-
ſatus in armis, a Duello liberatur, ſine dedecore.*
2 *Doctores, profeſſores literarum, clerici, & ſimiles
probāt de innocētia ſua, & de iniuſtitia aduerſarij.*
3 *Clerici ſponte offerentes, & oblatum Duellum ſu-
ſcipientes, deponuntur.*

CONCLVSIO. LXXII.

1 EX perſona † autem ſua obijcit prouocanti
prouocatus, ſi minor quatuordecim annis,
ut ſupra concl. 36. ſi doctor iuris fuerit, Phi-
loſophus, Grammaticus, & bonarum literarum
profeſſor: uel aliter in armis non uerſatus, pu-
gnamq́ue refellit abſque vllo dedecore, propter
imbecillitatem ſuam; & quia arma ipſius, uel leges
ſunt, uel alia quæuis ſcientia, & libri præ manibus
ſuis uerſandi, non gladij, uel id genus telorum.
Immo indecens uidetur militi prouocare talem
ad certamen, quem ſi uinceret, ut inermem, & im-
becillem, uituperio digna eſſet uictoria, non ho-
nore, ut auctor eſt Paris, in. §. armipotens lib. 6.
ſequitur Iac. Hiſpa. lib. 1. cap. 4. in fi. Alcia. ca. 24.
Iul.

Iul, Fer. conſil. 15. & 17. ubi affirmat hos nõ poſſe prouocari, nec prouocare ad certamen, etiam per campionem, quia tanquam religioſi cenſentur, & ſunt uenerandi per tex. in cap. 1. & 2. de
2 cleri. pug. in Duel. † Poſſunt tamen tales per probationes docere de innocentia ſua, & de iniuſtitia aduerſarij, etiam cum citando ſuper obiecta diffamatione, ad hoc ut proponat & agat: alioquin quod ſibi perpetuum ſilentium imponatur iuxta. l. diffamari. C. de inge. manu. Prædictaque omnia multo magis militant in clericis, & uere religioſis, quorum arma ſunt orationes, & lachrimæ, ut per
3 memoratos docto. ſcribitur: Nam † & pœna depoſitionis plectunt ſponte offerentes, & oblatum Duellum ſuſcipientes clerici cap. 1. de cleri. pug. in duel. & per Bernar. Diaz. Hiſpa. in practica criminali cap. 93. Adeo ut hoc amplietur procedere, etiam in eo, qui efficitur clericus ante diem conſtitutam ad Duellum, quod conuenerat inire; abſoluitur enim a tali obligatione, per eadem iura canonica, ſecundum Paridem in. §. contingit dubitari lib. 10. etiã abſque eo quod campionem conſtituat; quod tamẽ ibi limitat niſi talis in fraudem, clericatum aſſummeret, quo caſu requiritur ut ueniat, uel (ut dicitur) ſe diſdicat, ſeu reuocet; & ſi recuſauerit uenire, Iudex prælij pronunciabit in fauorem comparentis cum condemnatione expenſarum. & facit ad hæc, quod dictum eſt ſupra concl. 61. impedimentum procuratum, & fictum, alicui non prodeſſe.

S V M M A R I V M.

1 *Patrini, & magiſtri, licite recuſant Duellum.*

C O N C L V S I O. LXXIII.

1 EX perſona † ſimiliter propria licite recuſant certamen magiſtri, ſeu qui appellantur patrini perduelhum: ſi cum uerbis altercarentur, ob illorum defenſionem, alter alterum prouocaſſet, immo nec uolẽtibus a bono Principe ſecuritatem campi concedendam ſcribit Alcia. ca. 40. Hocque placuiſſe prudẽtibus uiris commemorat, ne ex lite lites fiant. ne ue ex bellis bella: & ne tale munus, ob hoc frigidius exerceatur, ſitque exercenti, & taliter patrocinanti damnoſum, contra diſpoſitionẽ. l. ſed ſi quis ex ſignatoribus. ff. quem. teſta. aperia. & l. ſi quando. C. de teſtibus.

S V M M A R I V M.

1 *Prouocatus excuſatur propter prouocantem criminoſum, vel infamem, de iure, vel de facto nu. 4. & num. 6. limita in crimine læſe maieſ.*
2 *Delictum omnem honorem excludit.*
6 *Infamis non poteſt vlterius infamari, nec vilis: quibus non competit actio iniuriarum.*
7 *Prouocatus qui eodem crimine laborat, nõ excipit.*
8 *Victus ſemel in Duello, vel infamis, & piurus, & ea limitatur repellit, niſi Duelli fiat cauſa gloriæ. n. 9.*
10 *Naturales, item filij ſpurij, & ex damnato coitu, poſſunt recuſari in Duello, limita nume. 13. & 14. in legitimatis, quod videtur dubium.*
11 *Baſtardi, ſpurij, & nati ex damnato coitu, ſunt infames, infamia facti.*
12 *Baſtardi, ſpurij, & damnato coitu nati: non dicuntur agnati, nec de caſata patris, nec ex his nepotes; nec poſſunt portare inſignia legitimorum, niſi cum nota lineæ tranſuerſæ.*

C O N C L V S I O. LXXIIII.

1 PRopter prouocantis † perſonam ſibi imparem rationẽ delicti, uel infamiæ, poteſt prouocatus, famæ integræ, oblatum prælium euitare. Infamia enim iuris, uel facti notati; aut aliquo ſcelere, uel uitæ turpitudine coinquinati, repelluntur a pugna; quæ ab infamibus non
2 exercetur, ſed ab honorabilibus perſonis. † Nam delictum omnem honorem excludit. l. 1. C. ubi ſena. uel. claris. nec enim talibus, portæ dignitatis patebunt. l. 2. C. de dignit. lib. 12. cum ſimi. ut atteſtatur Paris in. §. quia dictum eſt, lib. 7. ubi in
3 ſpecie multos enumerat caſus † ſcilicet læſæ maieſtatis, lenocinij: quæſtum, aut cauponam publice exercentis: condemnati de periurio: Præuaricatoris: damnati pro crimine capitali: Aſſumentis nomen armatæ militiæ in fraudem munerum, uel cauſa litis euitandæ: Patientis controuerſiam ſtatus ſui; Publice excommunicati: Hæreſis notati; Fidem, licet non iuratam fallentis: & ſimilia, & alia crimina etiam militaria quoque ponit, ut ſi quis fuerit transfuga; Seditioſus: Proditor; Ignominia miſſus: Deſertor: Periurus: & dominum in prælio derelinquens; de quibus etiam meminit Alcia. cap. 18. & tangit Iac. Hiſpa. lib. 1. cap. 4. & Iul. Fer. conſil. 15. & 16. Sed ſtante reg. & concl. ſupra firmata, nõ eſt neceſſe ambulare per exempla: nec uidetur etiam neceſſaria aliqua ſententia in præmiſsis criminibus, ut etiam tangit Alcia. ibi, & cap. 20. cum ad hoc ut quis refellatur, ſufficiat, quod eius opinio apud graues uiros ſit one-
4 rata. Ampliatur iſta exceptio † ut procedat, etiam ſi ſuperuenerit poſt prouocationem, ſi quis aliqua infamiæ nota aſperſus fuerit, teſte Alcia. in cap. 22. & ante eum Pari. §. duo milites lib. 7. ea ratione, quia promiſsio intelligitur, rebus ſic ſtantibus, & noua cauſa non ſuperueniente. ut ibi per Alcia. per l. cum quis, in prin. ff. de ſolutio: & per Paridem in. §. an ſi eſt pax. lib. 6. inter alia per tex. in l. quero. §. inter locatorem. ff. loca. Iſta concluſio limitatur ſecundum Paridem in d. §. quia
5 num. 10 † ut non habeat locum in crimine læſæ maieſtatis: quia tunc admittantur infames: & alias inhabiles, arg. l. famoſi. ff. ad. l. Iul. maieſ. ubi in eo crimine admittuntur alias incapaces ad accuſationem. Sic & Fuluia impudica mulier, contra Catilinam coniurantem in remp. admiſſa eſt. Sed aliter & cõtrarium ſentit Alcia. quia lege Longobarda, ſi de hoc crimine cõtendatur, qui impar

eſt,

eſt. p campionē pugnare debeat, ut in eis.ll.de ma
lefic.l.fi. At ego arbitror male ſenſiſſe Alcia.nā in
cōfeſſo eſt, ꝙ multa ſpecialiter concedunt in fa
uorem principis, & reip.præſertim in caſu crimi-
nis lęſæ maieſtatis, propter grauitatem delicti, quę
alias non permittuntur, d.l.famoſi. & l.fi.& in eo.
tit.ff.& C. ad l. Iul.Maieſ.nam & alioquin ubi te-
ſtes priuilegiati nō poſſunt in criminibus torque-
ri, tamen in crimine læſæ maieſtatis torturę ſubij-
ciuntur.l.nullus C.ad l.Iul.maieſ.Laur. Calca.con
ſil.2.col.22.& ibi col.13.ponit participes quoque
criminis in teſtes admittendos.c.in fidei, de hæret.
in 6.& auctore Bal.in l.quoniam liberi. C.de teſti
bus. propterea uidetur & in caſu noſtro maximę
conuenire, quòd ſicut admittuntur accuſatores,
& teſtes minus idonei: ita admittantur prouoca-
tores non integri, qui non poſsint per prouoca-
tum, licet maiorem, & digniorem refelli, qui per
campionem pugnare poſſe obijciat: nec repugnat
diſpoſitio d.l.fin.in longobar.de maleſ.quia non
eſt uerum, quòd illa l.loquitur in caſu criminis læ-
ſæ maieſt.ut etiam ſentit glo.ibi in uer.animæ ſuę.
quæ exponit dicta uerba in l.illa poſita, ut referan-
tur ad periculum animæ illius, qui accuſabat apud
regem aliquem ſibi inſidiatum, non autem regi,
ſicque crimen non erat læſæ maieſtatis, iccirco
campio ibi concedebatur: quod eo uerius eſſe ar-
guit glo.quia diſpoſitum ſit in.l.1.eo.tit.de maleſ.
quid fiendum ſit de eo qui contra animam, Regis
cogitauerit. Arguit etiam a uerbis d.l.fi.ibi, quali-
ter reg.placuerit, componat: quæ uidentur poſita
in alio caſu criminis quam læſæ maieſtatis. Limitā
ri quoque poſſe uidetur hæc concluſio in crimine
5 hæreſis † quod maius eſt, in cuius accuſatione in-
famis admittatur, ut docet Specu. de accuſatore.
col.7.uerſ. Item quod eſt infamis, & col.9.uerſ.
Item quod eſt libertus, & col.pen.uerſ.in ſumma.
ubi etiam dicit idem in crimine Simonię, & Sacri-
legij, & fraudatæ annonę & cenſus; & in prim.in
proſequēte ſuā uel ſuorum iniuriam. Fit.n.exten-
ſio etiā in pœnalibus & odioſis, prout eſt Duel-
lum, ut ſupra conclu.9. quando tractatur de fauo-
re publi. ut per Hip. marſil. in l.fi. num.178.ff.de
iuriſd.omn.iudi.&.in.§. aggredior nu.59. in Pra-
ctica.criminali.ubi infinita adducit. fauor autē pu
blicus ille erit in dictis caſibus, ut talia grauia deli-
6 cta innoteſcant, & puniātur. Cogita tū quia in-
famis, & uilis perſona, in caſu quo proſequeretur
ſuā uel ſuorū iniuriā, uidetur non admittēdus (ut
exiſtimo) quia ſi fiat iniuria infami & uili perſo-
næ: non dicitur nec poteſt ulterius infamari, ut eſt
tex.no.in.l.fi.cū gl.C.de inf.cer. tem.& tradit Iac.
de belloni. in tract. practicæ Iudiciariæ, in tit.de
iniurijs in prin. nume. 72. per illum tex. & alia
plura: unde non competit ſibi actio iniuriarum,
ſeu accuſatio, ut per eum late: licet in delictis alias
quaſi contrahatur ut infra concl.76. nec extenſio
uidetur poſſe procedere hoc caſu, cum ceſſet fa-
uor publicus, ut in d. conclu.9. † Tertio limi-
7 tari poteſt hæc concluſio, ut non uendicet ſibi lo-
cum, quando prouocatus laboraret eodem cri-
mine: uel infamiæ labe aliqua pariter notatus eſ-
ſet, quia nil Iudeus iudeo; nilque Catelina Cethe-
go.l.in arenam ubi Bar.C. de inoſ.teſta. Nihilo-
minus exiſtimarem talibus hinc inde notatis, non
eſſe licitā, nec eſſe Duellandi facultatē conceden-
dam; quia huiuſcemodi pugna ab infamibus & cri
minoſis nō eſt exercēda, ut ſupra cōcl.15. dictum
eſt, & inf. concl.81. in. fi. & uidetur militare hoc
caſu prohibitio extēſionis ut ſupra. Ex hac.74.
8 conclu.conſequēter determinatur, quod † ſemel
uictus in Duello, tanquam infamis, uti periurus, &
calūniator reijcitur a bello l.athletas.§.calumnia
tor.ff.de infamibus cum ſim.ſicq; ſentire * omnes
teſtis eſt Alcia.cap.20.& conſuluit Iul.Fer.conſil.
16.& ante eos tenuit Paris, in.§.an ſi aliquis pu-
gnauit, &.§.unus lib.6.&.§.aliud erit lib.10. dictis
rationibus. Sed hęc limitat Paris, in deuicto proſe-
quente ſuam uel ſuarum iniuriam, cuius contrā-
riū tenere omnes affirmat Alcia.ibi. Quod uerius
arbitror, propter periurij, & calūniæ labē: tamen
contradicunt dicta Specu.col.7.9.& pen. de ac-
cuſatore. quibus ſupra reſponſum eſt. Verum Pa-
9 ris aliter ſentit † in armillatis deuictis, pugnātibus
gloriæ & uirium oſtentationis cauſa, qui nō poſ-
ſunt recuſari. Quia licet remaneāt, inglorij, non tū
efficiuntur infames: nō enim periuri aut calum-
niatores redduntur, ſequitur Alcia.d.cap.20. De-
10 terminatur etiam † quod filij naturales, uel for-
tius ſpurij, uel ex dānato coitu nati, poſsint in ſin-
gulari certamine recuſari, ut decidit Paris, per plu
ra in d.§. quia dictum num. 11. Sed Alcia. in hac
re dicit deferendum conſuetudini, ut ſcilicet ad-
mittendi ſint ad pugnam, qui licet aliena laborent
macula, de factoque notentur; nihilominus in mi-
litiam nomen dare eis permiſſum ſit. Porro in hac
exceptione a conſuetudine non eſt recedendum,
ut dixit Alcia.& conſtat ex dictis ſupra concl.13.
Verum ubi conſuetudo non uigeat, non dubito
exceptionem propoſitam militare: quæ ex eo de-
pēdere uidetur, an qui appellantur Baſtardi (qui
idem quod naturales tantū ſunt ſecūdum glo.in
rub.ff.de concub. & decium conſil.433.nu.10.&
Ludoui.Sardum in trac.de natura.libe.in.2.parte
in prin.& deinceps, & fortius ſpurij, & alij ex dam
nato coitu nati, de quibus in autentica ex com-
11 plexu.C.de inceſ.nupt.) ſint infames. Quod † affir
mandum eſſe cenſeo, ut infamia facti aſperſi di-
cantur per tex. in.c. ſi gens.56. diſt. exponentem
Anglos, ſpretis legalibus connubijs, adulterantes
& luxuriātes, ignobiles & degeneres eſſe, nec bel-
lo ſeculari fortes, nec in fide ſtabiles, nec hono-
rabiles hominibus, nec Deo amabiles eſſe, ut ſentit
Paris, & Alcia. ubi ſupra & Azo. in ſumma.C.qui-
bus ex ca.infa.irroga.col.1.& abſolute conſuluit
Alex.conſ.180.nu.2.uol.2.& Decius conſil.602.
col.fi.uol.4.ultra Bal.in.l.in bonæ fidei. col.2.C.
de reb.credi.per Feli.in.c. nonnulli, uerſ. prædi-
ctis col.2.de reſcrip.& ideo paſsim receptum eſt,
12 † quod agnati, de domo, familia, & (ut aiunt)
caſara

caſata patris, non dicuntur eſſe tales filij, & ex his
nepotes: nec poſſunt portare arma, ſiue inſignia le
gitimorum, niſi eis concedatur, vel niſi ex commu
ni vſu hoc recipiatur, vt docet Bal. in. l. filium col.
2. in. 1. lect. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. & in.
l. fi. C. de ver. ſig. vbi etiam Bar. col. fi. ſequitur De
cius conſil. 85. col. fin. uol. 1. & conſil. 365. col. 2.
uol. 3. & Corneus conſi. 216. col. 1. uol. 2. ſicq; ob
ſeruatur, ut et tradit Alcia. d. c. 19. q insignia gen-
tilitia niſi cū tranſuerſæ lineæ nota, illis non conce
duntur: de quibus per. D. Catel. Cottā, in memora-
libus ſuis, in dictione, Baſtardi, & ſpurius, & ſpu-
rij, ubi quod nec hi proprie ciues appellentur. Li-
13 mitat tamen Paris ibi in fi. hæc dicta, niſi tales ba-
ſtardi, ſeu naturales eſſent armigeri, in armis uerſa
ti, & bene morigerati, ubi proprium honorem pro
ſequerentur, quia repelli non poſſent. De qua li-
mit. non parum dubito, præſertim ubi tales pro-
uocarent: quia hæc nota non vr tolli hoc pacto,
ſicque remanent cum ea, nam reſtitutione nata-
lium, uel legitimatione recte diluitur; Hinc eſt q
ipſe Paris eo. lib. 7. §. an baſtardos, per multa con-
cludit, quod Baſtardi, & Spurij legitimati, non poſ
ſunt recuſari. Quod & tenet Alci. d. cap. 19. in fin.
14 idemque affirmat Paris ibi, † in filio legitime na-
to ex Baſtardo, licet radix ſit corrupta: quod uide
batur etiam aliquantulum dubitabile per præ-
dicta. Nihilominus dici poſſe vr, quod licet alia ſu
pra narrata, ſcilicet agnatio, familia, & inſignia, nō
tranſeant in tales nepotes, ab hiſque cenſeantur
alieni: cum natiuus ſplendor, & nobilitas non trā-
ſmittat in poſteros niſi per legitimam lineam, ſm
Bal. in. l. cum antiquioribus. C. de iure delib. col.
4. quia tamen ipſi ex legitimo matrimonio natī
ſunt, abſque infamiæ macula cenſendi ſint, quia
ceſſante cauſa, ceſſat effectus. nam cum ceſſet in
talibus ortus illegitimus, quem abhorrent iura, vt
ſupra, ceſſare debet infamia. Aduertendum ta-
men eſt quod non uidetur uſquequaque uerum di
ctos legitimatos non poſſe recuſari: nam etiam
legitimati ſunt infames infamia facti, ut no. tradit
Azo. in ſum. C. ex quib. ca. infa. irrog. & uidetur
communis * opi. doct. teſte Alex. conſi. 25. col. 3.
uol. 1. quæ ſequitur Io. Lecirier in tract. de primo-
genitura lib. 1. q. 13. num. 14. qui etiam auctore
Bal. ibidem nume. 27. dicit tales legitimatos non
eſſe de ſtirpe, nec ſtirpi attinere, nec eſſe no-
biles. prædicta tamen ante Io. adducit Iaſ. in. l. ſi is
q pro emptore num. 260. ff. de uſucap. diſputan-
do abunde an legitimatus dicatur uere & nō ficte
legitimus, facit dicta doctr. Bal. in. l. cum antiquio
ribus, ex cuius dictis articulus iſte redditur dubius:
nam pro prima opinione facit, quia legitimati ni-
hil a legitimis differunt, & per eos conſeruatur
agnatio, & familia patris, & non ſunt deinceps
turpes perſonæ, ſecundum Bald. conſil. 146. uol.
1. & ad hoc procedunt argumenta Decij conſil.
365. uolum. 3. nume. 5.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus impeditus per iudicem diuidentē Duel*
lum, alibi non tenetur pugnare, limit. nume. 2.
3 *Prouocatus excipit propter reuerentiam, honorem,*
& ſubiectionem. vt per exempla ibi.
4 *Frater fratrem, aut ſororem, non accuſat de magno*
& capitali crimine.
5 *Patris perſona, & patroni, debet filijs & libertis*
ſancta videri.
6 *Prouocatus dominus, excipit contra ſubditum ſuum,*
limit. dupliciter.
7 *Prouocatus dominus excipit contra uaſallum, limit.*
ut ibi.

CONCLVSIO. LXXV.

1 OB impedimentum † ſuperioris, ſeu Iudicis,
qui certantes in ſtadio diuiſerit, forſan pie-
tate aut clementia motus, datur iuſta excu
ſatio, ut prouocatus in alio loco pugnare non te-
neatur, quia per eum non ſtetit, proinde liberatus
cenſetur: ut tenere milites inquit Paris. §. an ſi duo
num. 3. lib. 2. per dicta ibi in præcedenti. §. in prin.
ſequitur Iul. Fer. conſil. 5. num. 7. & 8. & Iac. Hi-
ſpa. lib. 4. cap. xv. ce. fi. † niſi aliter ſit conuentum,
uerbi gratia, ut tantum pugnetur quoad unus ſit
mortuus, uel uictus, ut per Paridem ibi. Item † ob
debitam reuerētiam, & honorem, uel ſubiectionē
opponit prouocatus actori, uti qui ſit ex his perſo
nis, quæ non poſſunt in ius uocare ſine uenia, qua
les ſunt emancipati filij, & liberti, erga parentes, &
patronos, & ſimiles de quibus in. l. 4. §. 1. ff. de in
ius uocan. & per totum. titu. ff. & C. uel etiam ſi
quis prouocaret conſulem, Præfectum, Prætorem
Proconſulem, cæteroſque magiſtratus, qui Impe
rium habent, coercereque aliquem poſſunt, & iu-
bere in carcerem duci, qui etiam cum uenia non
poſſunt in ius uocari, ut habetur in. l. 2. ff. eo. titu.
quæ abſolute affirmat Alcia. cap. 31. Extenditque
ad poteſtates urbium, Duces exercituum, Præfe-
ctos caſtrorum, tribunos militum, quos uocari co
lumellas inquit: & ad præfectos cohortium, qui
capitanei appellantur, de quibus ſcribit Paris in.
§. miles armiger in priu. lib. 7. ubi tamen uidetur
concludere, tales officiales militares teneri dare
campionem. Alciatus ſimiliter extendit hanc exce
ptionem ad eum, a quo quis in armis eruditus fue
rit: quia magiſtro non minor reuerentia quam pa
tri debeatur, l. medicos. C. de profeſ. lib. x. Exten-
dit quoque ad uitricum, & priuignum per. l. 1. C.
de in ius uocan. & ad auunculum, iuxta fabulata
apud Græcos, qui Meleagrū materno * titione ex
tinctum dicunt, ob trucidatos auunculos. In hac
concluſione duo ſunt conſideranda, uidelicet Ho
nor ſeu Reuerentia, & item in ſubiectos Iuriſdi-
tio ſeu Imperium prouocatorum aduerſus pro-
uocantes, in primo caſu, tantum hi quibus ho-
nor, & reuerentia debetur, non poſſint ad certa-
men prouocari, ex eo præcipue uidetur depende-

re Inueſtigatio: an tales poſsint conueniri iudicialiter, uel potiùs accuſari, ex quo Duelli iudicium, & criminale a pari procedunt, & habet locum argumentum a iudicijs, ab accuſatione ad Duellem, ut latius ſcriptum eſt ſupra concl. 2. & 3. Et equidem concluſio iuris eſt: quòd libertus, ſeruus, filius, uaſallus, uel familiaris, non admittuntur contra patronos, Dominos, parentes, uel eos, in quorum domibus ſunt nutriti, l. hi. §. liberi. ff. de accuſatio. l. pen. & fin. C. qui accuſ. non poſ. & ibi l. iniquum, & 3. q. 5. cap. accuſatores, & cap. ſimiliter, cum. c. ſeq. cum ſim. & ponit Specul. in tit. de acuſatore, colum. 9. uerſ. Item qui eſt libertus, ut etiam econtra forte tenendum ſcribit. Quod & in fratre conſtitutum eſt, † ut fratrem, uel ſororem non accuſet criminaliter de magno & capitali crimine. l. ſi magnum, & l. ſi ſororem. C. qui accu. non poſ. & per Specu. ubi ſupra column. 6. uerſic. Item qui eſt frater: Proinde in memoratis, rectè uidetur locutus Alcia. At in priuigno, & auunculo, non uidetur ſequenda eius opi. cum l. non probetur: Et ultra ipſum, iſtam exceptionem in prædictis limitandam cenſeo, quando quis proſequeretur ſuã, vel ſuorũ iniuriã. In hoc obſtat tñ prohibitio extenſionis, ut ſupra concl. proxima, ſed nõ in infradictis caſibus, cũ tunc procedat accuſatio, vt per ſpecu. eiſdem locis (ſeruis tamen exceptis) ſecundum Io. And. in addi. Specu. ibidẽ in d. verſi. Item quòd eſt libertus in ver. omnes. Et comprobatur per Specu. eo. tit. col. pe. d. uerſ. in ſumma, vbi concludit, quòd omnes perſonæ, de quibus ibi locutus eſt, quæ repelluntur in certis caſibus ab accuſatione, admittãtur tamen, ſi ſuam, uel ſuorum iniuriam proſequantur: & in crimine læſæ maieſtatis, Hæreſis, Sacrilegij, Fraudati cenſus, & Annonæ, ut ſupradictum eſt conclu. prox. Vnde pariter & Duellum permittẽdum erit. Quod & in crimine læſæ maieſtatis: multo magis & hæreſis, procedere dicendum arbitror, & in prædictis omnibus, etiam ſeruis, ut per ſpecu. in d. uerſiculis, & probatur in d. l. pen. C. qui accuſ. non poſ. & in. c. literas, de præſumptio. Non audeo tamen affirmare quòd patri & patrono, non competat exceptio; non repellatur filium & libertum in caſu quo hi proſequerentur ſuam, uel ſuorum iniuriam, quia licet talis perſecutio admittatur, vr̃ tñ admittẽda, ita vt crimen in parentes, vel patronos, filij vel liberti non intendant ſecundum glo. quæ intelligit tex. hoc pacto in d. l. hi. §. liberi. licet in prin. ille tex. aliter probare videtur: & facit ſnı Spec. in d.
5 verſi. Item quòd eſt libertus, † quia perſona patris & patroni, debet filijs & libertis ſancta videri. l. honori. ff. de obſeq. a lib. pa. præſtan. Nam & nimis impium videtur, patrem & patronum, contra filios & libertos, ad cruenta certamina deſcendere: Sic & econuerſo uidetur poſſe excipi a filio aduerſus patrem, vt arguit Specu. in d. verſ. item ꝙ eſt libertus, & videtur procedere dicta prohibitio extenſionis vt ſupra. In ſecundo caſu Iuriſditionis, ſeu meri vel mixti Imperij, talem exceptionem competere arbitror ſecundum Alcia. & Paridem. vt ſupra: Sed tñ hoc declararem procedere, durante, non finito magiſtratu: & in talibus magiſtratibus maioribus, q nõ poſſunt in ius uocari, quique habent iuriſditionem, ſeu imperium memoratum, quia tales magiſtratus non conueniuntur: nec accuſant, nec accuſantur, ut docet ſpecu. in d. tit. de Accuſatore in prin. verſi. Item ꝙ eſt magiſtratus, per. l. nec magiſtratibus. ff. de iniur. & facit ſupra concl. 61. niſi pater talem inuenerit in adulterio cum filia. l. marito. ff. de adulterijs, & ita concludit in præmiſsis ſpecu. ibidem. Limitarem etiam in caſibus læſæ maieſtatis, hæreſis, & de quibus facta eſt mentio ſupra ſecundum doctri. Specu. quia videtur quod etiã durante magiſtratu conueniri poſsint, propter atrocitatem criminis. Non competere autẽ minoribus magiſtratibus huiuſmodi exceptionem, nec dicit Alci. nec poteſt affirmari competere, per tex. in d. l. nec magiſtratibus, & dicta Specu. in d. uerſi. Item quod
6 eſt magiſtratus. Dominis, † uero contra ſubditos ſuos excipere licet ſecundum Alci. d. ca. 31. & ante eum ponit Paris. in. §. an ſubditus poſsit li. 6. qui limitat non procedere hanc exceptionem, qñ ſuperior offendens ſubditum, non haberet alium ſuperiorem, & nollet ſtare iuri, & ſubditus eſſet miles, uel nobilis, quia tunc prouocatio admittetur, ne iniuſte opprimatur ſubditus, ſed an cum campione procedi poſsit ſe remittit. Limitat pariter ubi dominus habet ſuperiorem, qui requiſitus de-
7 negaret facere iuſtitiam, per iura allegata. † Similiter exceptio vr̃ competere domino contra vaſallum pronocantem, regulariter: vt videtur ſentire Paris in d. §. an ſubditus &. §. an vaſallus, &. §. an ſi dominus, lib. 6. & Alci. d. cap. 31. & facit ratio ſupra aſsignata, ſcilicet quia vaſallus nõ poteſt accuſare dñm. Limitat tñ Paris in d. §. an ſi dominus, quando vaſallus argueret contra dominũ infidelitatẽ, vel culpã, per quã dominus priuatur proprietate feudi, quia ſit caſus ſpecialis. Item limitat in d. §. an vaſallus: quando dominus commiſerit adulterium cum vxore vaſalli. Crederem etiam limitari poſſe hoc dictum, quando vaſallus proſequeretur ſuam iniuriam, vt videtur ſentire Paris in d. §. an vaſallus in prin. uel proſequeretur iniuriã ſuorum, & in caſibus hæreſis, & alijs de quibus locuti ſumus ſupra concl. 74. & hic.

SVMMARIVM.

1 *Nobilis pronocatus ab ignobili, plebeio, vel ruſtico recuſat Duellum. 3. 4. limit. nn. 5. 8. ſublimita n. 7.*
2 *Paritas, & æqualitas perſonarum, eſt ſeruanda.*
3 *Ignobilibus nulla eſt infamia, vel verecundia.*
6 *Nobilis alium offendens, non debet excuſari a Duello, & nume. 9.*
8 *Quaſi contrahitur in delictis.*
10 *Nobilis quis dicitur, & quomodo acquiratur nobilitas, remiſſiue.*

Con-

CONCLVSIO. LXXVI.

IMparitas, ratione oobilitatis, exceptionem præ
1 bet nobili prouocato † ab ignobili, præbeio,
uel ruſtico. Nam ſecuudum Bal. in d. l. cũ filius
§. fi. de leg. 2. & Bal. io. §. ſi ruſticus, per illum tex.
ubi And. de Iſero. quos refert Paris in d. §. quot in
in Duello lib. t. prouocans debet eſſe maior, uel
par, quia non licet minori prouocanti maiorem
aſcendere, ut ſequitur Iaſ. d. conſi. 144. uolum. 2.
2 † Sicque paritas, & æqualitas perſonarum eſt ſer-
uanda ſecundum eundem Paridem in. §. an miles
poſsit, lib. 5. & in. §. io pugna. & §. quia dictũ eſt, in
prin. lib. 7. idem tenet Iac. Hiſpa. in cap. 4. lib. 1.
& conſulendo inquit Iul. Fer. conſil. 15. nume. 5.
3 † quod nobiles & integræ famæ, cum ignobilibus
& infamibus nõ pugnant, per dicta iura, quia igno
bilibus nulla ſit infamia uel uerecundia, per tex. in
l. 2. C. ut inf. cer. tem. & propterea addit, quòd &
de rigore iuris & æquitate, nullus debet duella-
re qui non ſit de nobili genere, nec per ſe, nec per
campionem. Et proinde monet Principes ut be-
4 ne aduertant, ne patiantur defraudari militiam.
Similiter uiri humiles, negotiatores, aut artifices,
etiam ſi eſſent in caſtris, in exercitio armorum,
recuſari poſſuot a oobile, uel armigero, longo
tempore in armis uerſato, ut ſcribit Paris io. §. an
uiri, co. lib. 7. Limitatur tamen iſta concluſio, † ut
non procedat in eo, qui licet oon ſit claris natali-
bus ortus, miles tamen eſt in caſtris, & duce uir-
tute uiuens, non infamis: qui noo poteſt recuſari
a milite, etiam orto de genere militum, & nobili:
etiam ſi nobilitas ei inſurgeret ex quatuor gradi-
bus oobilitatis ſuorum auorum: quia militia, & ar
morum uſus nobilitatem affert, prout firmat &
declarat Paris in. §. nobilis a progenitoribus li. 7.
& in d. §. in pugna: alioquin talis recuſans infamiæ
labem incurrit etiam, ſecundum opi. Ange. in. q.
6 ſua, incip. duo Gallici. † Nec enim nobilis alium
offendens debet excuſari, ideo prouocatus pugna
re tenetur. Quam ſenteotiam ſequitur Alcia. cap.
30. ex iudicio prȩſtantiſsimi Io. Iacobi Triuul-
tij, etiam in fortiori caſu, ſcilicet ſi Gregarius mi
les pedes prouocaret uexilliferum cataphractorũ
militum. & clarius tenet idem Alcia. in cap. 34.
7 Iſta tamen limitatio ſubdeclaratur, ut ruſticus mi
les admittatur ſi in caſtris eſt, & in armis uerſatus,
oon aũt ſi exercitu dimiſſo, domi ſe habeat remiſ-
ſus: niſi ſaltem per decennium militaſſe probetur,
ut teſtatur Paris in. §. quia ſuperior lib. 7. ſequitur
Alciatus d. cap. 34. Iſta concluſio uidetur & ſecun
8 do poſſe limitari io † ignobili, plebeio, & ruſtico,
qui ſuam, uel ſuorum iniuriam proſequeretur, ut
dictum eſt ſupra concl. 74. & proxima, per dicta
Paridis in d. §. io pugna, ubi tradit, quod nobilis
alium offendens non debet excuſari, nam in deli-
ctis quaſi contrahitur, l. 1. §. beſtias. ff. de poſtu. Pa
ris fere in propoſito in. §. nobilis pro cauſa. li. 7. in
fi. nã tũc tales vñr nõ poſe recuſari. Sed obſtat qa
9 † licet hi tales non ſint infames, tanquam ignobi-
les, tamen iniuriarum uidentur eſſe incapaces, ut
ſupra d. concl. 74. & item quod extenſio eſt pro-
hibita, propterea cogitandum eſt: nam & io his, ali
☞ qui milites peritiores conſulti, dubitaot, & am
10 bigue reſpoodent. Cæterum, † quis dicatur oobi-
lis, & quomodo acquiratur nobilitas, & de oobi-
litate, plura late proſequitur Bar. in. l. 1. C. de di-
gnita. lib. 12. & per Paridem in. §. quia ſæpe lib. 7.
& Bar. Cepo. in tract. de Imperatore deligendo. §.
nobilitatis, & per Soci. conſil. 246. uol. 2.

SVMMARIVM.

1 *Dignitatis exceptio repellit Duellum.*
2 *Dignitatum gradus quatuor, additur quintus.*
3 *Pontifex, & Imperator ſunt ſupra omnes dignitatũ gradus, licet ſuperilluſtres dici poſſint.*
4 *Pluris quod eſt, vtique tanti eſt.*
5 *Rex Francorum, non æquat faſtigium Imperatoris, nec Pontificis.*
6 *Superilluſtres, qui ſint.*
7 *Spectabiles qui ſint.*
8 *Clariſſimi qui ſint.*
9 *Egregij, qui dicantur.*

CONCLVSIO. LXXVII.

1 DIgnitatis quoque † plurima eſt babenda ra-
tio, in boc certamine, adeo ut ſæpius hęc le
gitima exceptio cẽſeatur, ad pugnam ſiogu
larem propelleodã in multis caſibus, de quibus ſi-
gillatim diſſerere operæ pretium exiſtimo. † Ve-
rum quia uidetur in primis fere neceſſarium ſcire
dignitatum gradus & ordioes, qui tempeſtate no-
ſtra apud aliquos ſubuertuotur, uſque adeo, ut ap-
pellentur Illuſtres aliqui, uix clariſsimi aut egregij
nuncupandi, ſatis imperite, & corrupte: hos prę-
mittẽdo dicamus, qđ quatuor ſunt: Superilluſtres,
Illuſtres, Spectabiles, & Clariſsimi. Additus & qn
tus, ſcilicet infimorum, qui Egregij dici poſ-
ſunt ſecundum aliquos, ut per Matheum Gribal
dum mopham in tract. de ordi. ſtupendi. lib. 3. cir
ca fi. & ita uidetur obſeruare in Senatu Mediolani
Sereoiſsimus Imperator, cum ſcribit alicui Præto-
ri ciuitatis, uel doctòri. De dictis autem quinque
gradibus dignitatum ſcribitur in authen. de appel
latio. §. 1. 2. 3. & 4. & in authe. ut ab illuſt. & qui ſu
per eam digni. & per glo. in probem. inſtitu. §.
cumq; hoc, in uer. Illuſtribus, & Io. de platea in. l.
fi. C. de decurio. lib. x. & Alcia. d. cap. 33. & per
doct. præcipue Iaſ. in. l. 1. ff. de offi. eius, col. 1. in
3 princ. Inde dicitur communis * opinio, † quod
pontifex maxi. & Imperator ſunt ſupra omnes
gradus: atque in numero ſuperilluſtrium non cen
ſeantur, quia oẽs dignitates ab ipſis profluunt tan
quam a fonte, ſm Bal. in c. 1. io prio. in. 1. no. qs
dica. dux, ſequitur Iaſ. ultra Ang. & Alex. ibi, & in
rub. ff. de iuriſd. om. iudi. in fi. in d. l. 1. nume. 4. ff.
de offi. eius: idem affirmat Marti. Laud. in tracta.
de principibus. q: 167. & Soc. in d. l. 1. ſcribit ita te

ceptior eſt ſententia, ut ſimpliciter occaſus expe-
3 ctetur.† Ego equidẽ non uideo quomodo occaſus
ſolis ſtatim aliquarum ſtellarum apparitionem
non inferat, ſicque nullum eſſe poſſe interual-
lum temporis, inter occaſum & apparitionem exi
ſtimo, cum occaſus ſolis, ſit abſentia luminis ſo-
laris. Vnde interdiu, ſolis fulgore non cernuntur
ſtellæ: cum æque die, ac noctu luceant, at ex de-
fectibus ſolis luceant, aut appareant; ut apud
Pliniũ legitur lib. 2. c. 14. natu. hiſtoriæ; & in ſphe
ra in c. de ortu & occaſu ſignorum, hoc idẽ elici-
tur. Propterea ſiue occaſus, ſiue ſtellarum appari-
tio expectanda ſit, & idem ſentire non diureſum:
Et omnino ultra finem memorati diei artificialis,
non uidetur eſſe pugnandum vt ſupra. In hac con
4 cluſione notandũ eſt, † quòd nullus præter Duel-
lantes, Iudicem, & illorum magiſtros (qui Patrini
vocantur) debent campum ingredi, ex more mili-
tari, vt inquit Io. Ligna. in d. §. circa ſeptimũ nu. 8.
& Iul. Fer. d. conſil. 6. num. 10. & Hiſpa. lib. 3. cap.
4. vbi addit: eos qui victores alias fuerunt ſingula-
ri certamine, poſſe Hiſpano more & ipſos cam-
pum ingredi: & propterea ſuperinde fiunt edicta,
ſeu (vt aiunt) Banna per iudicem, vt alibi dici-
5 mus.† Tales aũt Patrini quõ ſe habeant in inſtru-
ctione perduelliũ ſuorũ: conſulendo, prouidendo,
ſatis notũ eſt: & vltra alios differit Alci. c. 40. vt bre
uiter aduocati officium ſuſcipere dicantur.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum valetudinis, tempeſtatis, & ſimi. ex-
cuſant non venientem, niſi adſit culpa num. 2.*
3 *Sexcentæ ſunt cauſæ, quibus quis excuſatur, ne iu-
dicio ſiſtat.*
4 *Impeditis iuſta cauſa, reſtituit dies Duelli ĩ priſtinũ.*
5 *Prouocans poteſt quærere alium campum: ſi iudex
primum reuocet ex cauſa.*

CONCLVSIO. XLVI.

1 IMpedimentum † vero iuſtum ſuperueniens, ve
luti valetudinis aduerſæ, vis tempeſtatis, & flu-
minis, vel magiſtratus prohibitio, ſine dolo ma
lo prohibiti, excuſationem habet, ſi quis non ac-
ceſſerit ad die Duellum conſtituta, l. 2. §. ſi qs in iu
dicio, &. §. præcedenti. ff. ſi quis cautio. Bart. in d. l.
3. §. ſi ad diem. ff. de re mili. ſequitur Paris lib. 3. §.
an ſi die. & in d. §. ſtatuta circa fi. Iac. Hiſpa. cap. 6.
2 lib. 3. & idem Paris in. §. poſt prædicta lib. x. † Eui
tare tamen debet pericula, quia ſi ſua culpa contin
geret impedimentum, ſibi imputandum eſſet, vt ibi
per eum & Alcia. cap. 28. qui iuſtum impedimen-
tum accipit, vltra prædicta, ſi etiam in hoſtili, vel
3 ſimili cauſa, quis retrucidatur: † quodq; ſexcen-
tæ ſunt cauſæ in iure, quibus quis, ne iudicio ſiſtat,
excuſatur, vel edicto prætoris propter iuſtam cau-
ſam reſtituatur. Vnde multo magis in Duello ex-
cuſatio recipienda eſt: niſi tñ quis impedimentum
procurauerit, vt etiam conſuluit Iul. Fer. conſil. 6.
4 num. 14. & conſi. 7. num. 3. qui tradit, † ex cauſa iu
ſti impedimenti per iudicem debere reſtitui diem
Duelli in priſtinum, ut ante eum dixit Paris d. §.
ſtatuta, circa fi. ſic quoque Alcia. d. c. 41. ait ſe exi-
ſtimare, tantum temporis eſſe reſtituendum pro-
uocatori, quantum illi ablatum ſit per prouocatũ
ſero venientem. Prædicta tamen uidentur proce-
dere in prouocante, æque ac in prouocato, ut per
5 Paridem in d. §. ſtatuta, circa fi. † Similiter ſi iudex
reuocauerit campum aliqua ex cauſa, ob hoc non
impeditur prouocans, alium quærere, nec libera-
tur prouocatus, vt ſupra concl. 42.

SVMMARIVM.

1 *Prouocans die ſtatuta non probans, vlterius non
auditur.*
2 *Dilatio noua non datur in Duello, limit. num. 3.*

CONCLVSIO. XLVII.

1 CEſſante † legitimo impedimento, ubi die aſ-
ſignata actor non probet gladio id quod in
ctauit, nõ eſt vlterius audiendus, quia Duel
lum eſt pugna vnius diei, ſecũdum Lucã de pẽna,
in, l. 1. C. vt armo. vſ. quem ſequitur Paris in. §. an ſi
2 prouocãs, dum. lib. 8. & Alci. d. c. 41. † Nam in pu
gna in qua habet vnus alium ſuperare, non dabi-
tur noua dilatio, ſm Bal. de pace ten. in prin. col.
6. nu. 21. arg. iurium, de quibus ibi per eum, ſequi-
tur & declarat Io. de Anna in c. ſi. col. pen. de cle.
pug. in duel. & paris d. §. an ſi prouocans dũ. & ta-
ctũ eſt ſ. in præced. 45. cõcl. & tradit idẽ Paris in
3 §. an ſi una die. li. 3. † hoc procedere: niſi de cõſen-
ſu partiũ fiat prorogatio: uel niſi conuentũ ſit, q̃
tã diu pugnet inter eos, quoad unus eorũ eſſet ui-
ctus, vel mortuus, nã tunc altera die erit pugnandũ,
de quibus ẽt per Paridem, & alios allegatos ſupra
concl. 45. & licet Io. lig. videat ſenſiſſe Duellũ, qđ
prima die nõ potuit terminari, poſſe ad ſequentẽ
differri, tñ dictum ſuum debet ĩtelligi ſm p̃miſ-
ſa, ut clare ſcribit Iac. Hiſpa. d. lib. 3. c. 5.

SVMMARIVM.

1 *Prouocans tenetur primo percutere, vel eſt locus
præuentioni num. 2.*

CONCLVSIO. XLVIII.

PErcutere primo prouocãs, prælio commiſſo,
tenetur de iure: quia debet probare p pugnã
id quod intendit: & primo porrigit libellum,
poſt reus exceptiones ſuas, authen. offeratur, C.
de litis contes. & l. qui prior. ff. de iudic. quæ addu
cit in arg. Paris in. §. quis debeat lib. 1. & Io. lign.
in d. §. circa ſeptimum nu. 10. col. pen. † qui tamen
mutata opi. dicit, q hic non eſt ſeruãdus ordo, ſed
eſſe locum præuentioni, vel etiã concurſui: & id-
circo Pau. ligna. pronepos ſuus, inquit, ſtandum
conſuetudini, quæ ſeruat opinionẽ ultimã proaui
ſui: prout ait vidiſſe ſeruari in cõtingẽtia facti, ſed
ante

ante eos inquit Paris in d.§. quis debeat, conſuetu-
dine non obſeruari; quòd prouocans primo per-
cutere debeat, licet pronocatus ex conſilio ſoleat
expectare prouocatorem inſultantem: vt iuſtificet,
ſe uti inſultatum ad pugnam accedere: quia pro-
uocatores uti Deum tentantes, ſolent ſuccumbe-
re, Dei iudicio.

S V M M A R I V M.

1 *Prouocator debet cogere prouocatum ad confiten-
dum obiecta, vel eum occidere; alioquin non dici-
tur victor, nec probaſſe, vnde fit captiuus prouo-
cati, per ſententiam Iudicis num. 2. 3. 4. 9.*
5 *Finis cuiuſlibet prælij eſt mors, aut diſdicta, vel con-
feſſio contraria, vi armorum facta.*
6 *Mors potius quàm diſdicta, maior eſt honor, & ma-
gis expetenda.*
7 *Diſdicta omnis, mors ciuilis dicitur, & æquiparant.*
8 *Prouocans in dubio dicitur ſuccumbere.*

CONCLVSIO. XLIX.

1 PRouocator. † ubi fit pugna, a tutta oltranza,
uel ad omnem offenſam (ut aiunt) tenetur eo
ſe probare, id quod detulit contra reum: &
ipſum aut occidere, aut cogere confiteri uerum
eſſe, quod prouocans contra ipſum prouocatum
detulit: uel eſſe falſum, quòd prouocatus erga pro-
uocantem dixit, aut fecit; nec ſufficit prouocan-
ti ſi capiat prouocatum, ligetne (de quo tamẽ infra
dicam concl. 96.) aut grauiter percutiat: uel ſi iſte
ſe captiuum reddat; niſi per pugnæ torturam,
coactus ſit uoce ſua confiteri obiecta, uel (ut
aiunt) ſe recredere, arg. l. qui ſententiam. C. de pœ
nis; Aut à prouocante occidatur, & ubi talem con
feſsionem prouocator non extorqueat a prouo-
cato, uel eum occidat, non dicitur probaſſe, ſed
2 erit periurus; † quo caſu iudex pugnæ debebit
pronunciare contra prouocatorem, eum capti-
uum eſſe prouocati eo modo quo prouocatus,
deuictus, & confeſſus fuiſſet captiuus prouocan-
tis, uictoris, arg. l. fin. C. de accuſatio. & l. fin. C.
de calumnia. cum ſim. a quibus arguit Paris in §.
quidam accuſauit, libr. 9. ubi aſsignat rationem
æqualitatis, quia iniuſtum foret, ut ipſe accuſator
prouocans ad pugnam, & non ſatisfaciens, eſſet
impunitus: at reus facta probatione puniretur
arg. l. fin. C. de fruc. & lit. expen. & ad hoc alle-
gat etiam conuenire conſtitutionem Federici edi-
tam in regno Sicilię. Veruntamen ut ipſe inquit,
3 milli es dicunt ſufficere, † ſi prouocator ſupradi-
cta non fecerit; qui prouocatus abſoluatur, & il-
le prouocans remaneat cum infamia; quæ tamen
improbat: quia prouocans efficitur calumniator
& periurus, qui impunitus non eſt relinquendus.
& idem ſentit Paris in d. §. an ſi prouocans dum,
libr. 8. in hæc uerba (ut ſuprà concl. 47.) prouoca-
tor tenetur omnino prouocatũ ui armorũ facere
ore proprio (ut dicitur) recredentẽ, uel ut confitea
4 tur ſe culpabilem: aut eum occidere. † q. ſi neu-
trũ faciat, erit uictus, & prouocatus abſoluetur.
Quãuis & is ſubterfugiendo, (quod licet) tm̃ præ
cauerit, ne uinceretur in termino ſtatuto, argu. l.
ut uim, cum ſim. ff. de iuſt. & iu. Idem etiam ſentit
idem Paris in. §. pone quòd in duello, & in. §. pone
quòd duo in fi. lib. 8. & §. quia finis li. x. ubi ſecun
dum eum, finis cuiuſlibet prelij, a tutta oltranza,
5 † eſt mors, uel diſdicta (ut dicitur) ore proprio:
uel confeſsio contraria eius, pro quo pugna indi
citur, ui armorum facta, quam dicit eſſe ſummum
uituperium in milite: quòdq́, maior honor cenſe-
tur mors cum aliqua exiſtimatione, quam uita cũ
ea diſdicta, quæ affert perpetuam infamiæ labem,
& propterea eſſe in adagio apud armigeros, & no
6 biles curioſos commemorat, † Mors, potius quã
diſdicta. Dicitur & alibi per Paridẽ in. §. poſt hæc
7 lib. x. † omnis diſdicta eſt & dicitur mors ciuilis,
& æquiparantur mors, & diſdicta. Similiter præ-
miſſa inſequitur Io. de Anna. in d. cap. fi. col. pen.
de cleri. pug. in duel. & Alci. d. cap. 41. & 42. in fi.
& Iul. Fer. conſilio. 7. ubi oſtendit Alcia. niſi prò-
uocator ſtatuta die uicerit, pro uicto habẽdus eſt;
nec tentanda amplius eſt fortuna. Atque finis eſt,
ut aliter, uel pereat, uel ſe dedititium fateatur, licet
quandoque quis ſuperior uideatur. & conſulen-
8 do declarat in I. Fer. conſ. 13. † quòd in dubio pro
uocans dicitur ſuccumbere, qui non obtinet aper-
te: ex quo, ut promiſsit, non uicit inimicum, lo-
quens de duobus eodem tempore mortuis: quó-
niam dubia probatio non releuat probãtem, cap.
in præſentia, de probatio. & refert Paridem in. §.
9 an ſi duo pugnabant, lib. 8. † Inde aſſerit, quod ui
ctus ille eſt, & dicitur, qui intra campum eſt inter-
fectus, aut ſe uictum confeſſus, a c uictor qui uiuus
exit campũ, uicto mortuo, uel ſe uictum ſponte
confeſſo, aut capto, uel ſe ſponte dedito pro capti
uo. & pręmiſsis conueniũt adducta per Hiſpa. c. x.
& . x1. lib. 4. diſdicta uero (de qua hic tactũ eſt, qua
lis eſſe debeat, clareq; concepta, tacita, uel expreſ-
ſa, ita ut uictori ſatisfiat) dicemus dict. concl. 96.

Pars Tertia.

S V M M A R I V M.

1 *Prouocatus quis dicatur:*
2 *Prouocari ad iniuriam, quomodo quis dicatur.*
3 *Prouocati querelam nemo aſſumit, ubi is ſit habi-
lis, licet ſint conſanguinei vel ſimiles.*
4 *Prouocatus non poteſt dicere prouocanti, probes
per teſtes.*

DE PROVOCATO SEV REO.

COnſentaneũ ęque ut, ſupponere, prouocati
ſeu rei partes, qualiſq; is ſit, quoue mõ ſe ha
beat, excipiẽdo, propulſando obiecta, tuen
doq; exiſtimationẽ ſuam, & dignitatẽ, demonſtrã

dum eſt: Verũ hęc: aliqua, non inutili,aut inepta,
breui tamẽ,pręmiſſorum quaodoq; repetitione,vt
te in actore, & reo, correlatiuis,in quibus eadem
adeſt diſciplina, verſaturis,ventilandã ſunt.

CONCLVSIO. L.

1 PRouocatus † cenſetur, & dicitur ille: qui
quandoque ad iniuriam prouocatur, q̃nque
ad certamen, ſeu iudiciũ Duelli interpellat:
vt ſupra concl. 21. vbi idem dicitur in errabundo
Armillato,deſereote (ut aiunr) impreſias: ut ſcili-
2 cet prouocatus appellctur. † Prouocari autem di-
citur quis ad iniuriam, his oomnibus modis,quibus
verbis,aut factis offenditur:eiuſque grauatur opi-
nio:vel etiam ſi ex perſona aliorum ſuorum, non
tm̃ ex ſua læditur,vt late enarratum eſt in ſuperio-
3 ribus,concl.17. †Pro prouocatis tñ nõ licet aſſum-
mere querelam,ẽt ſi eſſent conſanguinei, ſeu ſimi-
les: niſi prouocati ſint inhabiles utſupra cõcl. 32.
&.33.Atq; ſi is prouocatus indictũ duellũ admit-
tet, pugnæ iudicio erit obnoxius ſimul cũ prouó-
caote;ſi recuſauerit, vel tacuerit,contra cũ procé-
ditur vt ſupra concl.25. Nec enim põt dicere pro
uocanti,† probes per teſtes ad euitandã pugnam,
quã cogit ſuſcipere in caſibus permiſsis, ne infa- 3
mis notatus remaneat ut d.concl.25.dum tñ con-
tra prouocatũ ſiot indicia, & ſit ſuſpectus de eo,
quod contra eum impingitur,ut ſupra.concl.22.

SVMMARIVM.

1 *Duellũ in quot caſibus permiſſũ, iure Lõgubardorũ.*
2 *Duellum in regno Siciliæ in duobus tantum caſibus permiſſum.*
3 *Duellum ex conſuetudine Italiæ, & Gallorũ permit titur, vbicunq; Iudici equum & iuſtũ videbitur ex maxima cauſa.& nu.5.6.8.exoletis.ll. Lõgobard. Immo aliter Galli obſeruant nume. 4.*
Longobardorum leges pro argumentis proſunt, ſub nume. 3.
7 *Honore ſuo priuari quiſque pergrauiter fert:& perferre iniurias & ſuos negligere, ſeruile eſt.*
9 *Ludi ex more ciuitatum impuniti.*

CONCLVSIO. LI.

MVlti aũt ſunt caſus, in quibus Duellũ per-
mittitur,ex quarundam gentiũ moribus,
ſeu de facto: quamuis oĩ iure prohibitum
ſit,ut in principio diximus: ſicq; prouocatus in
illis pugnam ſuſcipiet, iure Longobardorum, te-
ſte Paride in.§.de iure lib. 6. & Alcia. c. 4. & Iac.
Hiſpan.lib.2.cap.4.&.5.Io.Ligna.in.§.circa quar
tum, & in.§.circa quintum,& Laur. Calca. conſil.
2.col.12.& ante eos Bal.io.ll.de pace teo.in prin.
1 & Iul.Ferre.conſil.6.num.4. † exprimente vigin-
ti quatuor cauſas,licet eas noo enumeret,permiſ-
ſi Duelli. Qui caſus infraſcripti ſunt: videlicet, in
crimine læſæ maieſtatis. Io homicidio patrato in-
tra tempus treugæ. & in abſconſo. In parricidio
commiſſo cauſa hæreditatis adipiſcendæ. In nece
mariti per vxorem procurata ſiue conſultata: de
furto a ſeruo commiſſo,ſi dominus neget ſeruum,
qui fugit,feciſſe furtum. Si aliquis dixerit mulieri,
quòd ſit fornicaria,vel adultera:ita demũ, ſi actor
dicat: ego ſum paratus probare. alioquin ſi negat
quòd per furorem dixerit,illud oegabit cum duo-
decim ſacramẽtalibus:de re inficiata, & tunc poſt
ſacramentum rei,quòd non ſit fur,vel collega fu-
ris, dicat actor illum deieraſſe & illum furtum cõ-
miſiſſe. Si quis conuenitur quòd malo animo, &
ordine,rem mobilem, vel immobilẽ poſsidet in-
fra triginta annoa. Si teſtes ſint contrarij ab vtra-
que parte,ſecus ſi ab una tantum: nam pugna ha-
bet locum,quando omnia ſunt paria,quæ ceſſat ſi
teſtes unius partis,veriſimiliora dicant: quia iudex
tunc eſt certus, quid facere debeat. Permittitur
etiam pugna de debito paterno contra filium;
quod intelligunt aliqui in tali debito, de quo pa-
ter tenebatur pugnare, vt puta in furto, incendio,
& depoſito. Si debitor negat debitum creditori.
De adulterio, ſi maritua dicat vxorem ſuam adul-
teram. Si aliquis maritus ſuſpicatur, quòd aliqnis
ſit turpiter verſatus cum vxore ſua, eam turpiter
tangendo. De periurio ſcienter facto, pro qua-
cunque cauſa commiſſum ſit periurium: licet ex
illa cauſa pugna nõ poſsit imponi. De inſtrumen
to prædiorum falſo,ſiue ab vna parte, ſiue a dua-
bus partibus proferantur inſtrumenta, & etiam ſi
dicatur inſtrumentum eccleſiæ falſum. De inue-
ſtitura predij, ſi quis ſe primo inueſtitum dixerit,
& expulſum de poſſeſsione: & alius idem aſſeue-
ret, & non conſtet quis potior ſit in poſſeſsione,
De depoſito negato a depoſitario, tribus concur-
rentibus;vt ipſe deponat, vel nuntius eius, & ne-
getur, neque minus viginti ſolidis ceoſeatur. De
ui compulſiua, expulſiua, inquietatius; & turba-
tiua. Fit poſtremo Duellum, ſi eccleſia contra
eccleſiam, vel eccleſia contra priuatum habet
controuerſiam, & in his omnibus caſibus pro-
mulgatæ ſunt leges Longobardorum: quas ſigil-
latim adducunt recitati ſcribentes, præſertim Pa-
2 ris in d. §. de iure, † Secundum vero coostitutio-
nes Regni Siciliæ, Duellum permittitur tantum
in duobus caſibus: Scilicet in crimine læſæ maie-
ſtatis, & in homicidio, ſiue morte abſconſa, vt
in eorum conſt. Monomachiam: videturque Pa-
ris in. §. Duellum ſiue pugna lib. 6. & Hiſpan.
lib. 2, cap. 3. ſentire, quòd etiam in regno Nea-
politano illa conſtitutio obſeruetur: Cæterum
eodem Paride auctore, ex conſuetudine † Ita-
liæ, & Gallorum, Duellum permittitur ubicun-
que iudici æquum, & iuſtum uidebitur cum con-
ſilio procerum, & commilitonum: & ita inquit
hodie obſeruari Hiſpa.d.lib.ca.4.&.5. adeo ut ho
die in uſu non habeaotur leges Longobardorum,
ut inf.concl. 68. quæ tamen pro argumentis pro-
deſſe poſſent; id totum tñ relinquatur arbitrio iu-
dicis, & domini concedentis Duellum, conſide-

ratis

ra:is qualitatibus perſonarum, & genere infamiæ,
& rei de qua agitur: & tempore,& loco: Exprimit
tamen aliqua exempla, de quibus ante eum per Pa
ridem in.§. Duella lib.6. veluti in cauſa ardua, &
maxima, & vbi agitur de magno ſcandalo, & in-
famia: in cauſa proditionis, fidei defectionis: in
cauſa amici debilis, & pro quacunq; perſona in-
defenſa, quod generaliter dictum vltimo lo-
co non credo verum, niſi prout ſupra declaratum
eſt, concl. 32. cum ſequen. Aduertendum tamen
4 eſt † quia apud Gallos aliter obſeruari tradit Iaſ.
conſil. 144. col. 4. vol. 2. & Alcia. dict. cap. 4. & nõ
niſi ex Philippi pulchri conſtitutione deueniri poſ
ſe ad ſingulare certamen, ſcilicet in caſu, quo ali-
quis, occulti criminis, capitaliſque reus ſit, atq;
ita de eo conſtet, vt quæſtioni ſubijci poſsit, con
demnari non poſsit. At ſi temere alius alium pro-
uocauerit, male mulctatur. & propterea Paridis di
ctum in Gallis non procedit. † Atqui Martin.
meus Laudenſis in tracta. de bello. q. 10. inquit
licitum non eſſe Duellum, niſi cum cauſa conce-
datur a principe. ‖ Antonius Corſetus de potes.
reg. q. 67. & Alcia. in c. 7. & dict. conſil. car. 2. dicit
6 † Duellum ex maxima cauſa, & pro conſeruatio-
ne honoris conceditur de conſuetudine. & Iul.
Fer. conſil. 3, & conſil. x1. idem ante eos per Bald.
& Iaſ. in. l. ex hoc iure, nume. 31. ff. de iuſti. & in.
& dict. conſil. 144. col. 3. & Socinum iuniorem
conſil. 123. num. 12. vol. 2. Nam ex ſententia Phi-
7 loſophi, œconomico, cap. 2, lib. 2. † pergrauiter
fert vnuſquiſque honore ſuo priuari: & perferre
iniurias, & ſuos negligere ſeruile eſt, eodem au-
ctore ethico. 4. cap. 5. Conceditur tamen quando-
que pugna, ſeu Pancratium, ex alia cauſa, quam
ratione iniuriæ, & ſeu dignitatis conſeruandæ;
8 quæ minus proprie Duellum appellatur, † ſcili-
cet cauſa publicæ lætitiæ, & principis; & gratia
gloriæ, & virtutis, ſecundum Paridem in. §. permit
titur lib. 6. & . §. pone qd̃ ex cõſuetudine, lib. 8. per
tex. in. l. qua actione. §. ſi quis in colluctatione. ff.
ad. l. Aquili. l. 1. §. beſtias. ff. de poſtul. c. 1. de tor-
nea. cum ſim. per Alcia. cap. 3. vbi tradit, ꝙ quo-
9 tiens † moribus ciuium ludus aliquis in vrbe ad-
miſſus eſt, vt pugnorum Senis; lapidum Bononiæ,
perticarum, Laude Pompeia, patria mea, ſi quis oc
ciſus fuerit, nullus ſit pœnæ locus: ut ante eum cõ
ſuluiſſe refert Decium conſi. 9. col. pen. & fi.

SVMMARIVM.

1 *Prouocati perſonam, potiuſquam prouocantis, quiſque agere debet.*
2 *Prouocantis conditio in quibuſdam deterior.*

CONCLVSIO. LII.

1 PRouocati quiſquis, † potiuſquam prouocan
tis perſonam, vt potis eſt, agere debet, præca-
uereque ne requiſitor fiat, ſeu prouocator:
Paris in. §. Duellum dicitur duarum, & . §. cum ple-
runq; in prin. lib. 1. per doct. Bal. in. l. 1. ff. de Aedi
li. actio. Iul. Fer. conſil. x11. nume. 2. quod & fre-
quenter apud milites ſecundum eum iactatur, &
recte: Nam vt tradit Alciatus in cap. 6. licet æqua-
litas inter pugnatores ſeruanda ſit; † quibuſdam
tamen caſibus prouocatoris conditio deterior eſt:
cum in re dubia aduerſus eum pronuntiandum ſit,
nam non dicitur probaſſe, niſi vicerit: Prouocato
ſatis eſt ſe tueri. Ille deum tentare videtur: is ve-
ro quodam defenſionis colore obtegitur: habetq;
electionem armorum, non mediocre ad victoriã
concipiendũ argumentũ. Milites enim dicũt Deũ
eſſe propitium prouocato, ut ſupra cõcluſione. 6.

SVMMARIVM.

1 *Prouocato competunt quandoq; plures exceptiones*
2 *Exceptiones aliæ dilatoriæ, aliæ peremptoriæ.*

CONCLVSIO. LIII.

PRouocato tametſi dixerimus ab eo in caſibus
permiſsis, ſuſcipiendum Duellum, & prouo-
cantem quemlibet admittendum, qui non ſit
1 prohibitus, vt ſupra concl. 21. † quandoque com-
petunt tamen plures exceptiones, quanquã alias
vnica tantum ſufficiat exceptio, vbi ita appellari
poſsit: cum rectius totius Duelli euerſio nuncupa
retur, ex quo omni iure ſed maxime diuino, & pro
uocans, & prouocatus, & Iudices, prohibeantur
inire, & conſentire in monomachiam, ſiue ſingu-
lare certamen, vt ſcriptum eſt ſup. in prin. Verum
hac circumſcripta, & ex conſuetudine, ſeu de fa-
cto, omiſſa; aliæ exceptiones reo competituræ,
2 poſſunt & recte conſiderari: aut dilatoriæ, † aut
peremptoriæ: ut Illæ ſcilicet differant cauſam, nõ
tamen perimant negotium principale: Hæ autem
in totum perimant ius agentis, & negotium prin-
cipale: ut paſsim habetur per docto. præſertim
per Io. Pet. Fer. in for. reſpo. rei conuen. in ver.
ſaluis alijs, & per Lafran. in trac. de except. in prin.
col. 1. Capiendo igitur primo dilatorias, excipit in
his reus diuerſimode. uel a tempore, uel a loco,
uel a Iudice: uel ab actione & libello: uel a perſo-
na: uel ab Impedimento.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus diebus feſtis recte excipit contra Duellum, & recuſat.*

CONCLVSIO. LIIII.

A Tempore fit exceptio, ſi reus conuenire-
tur † ad prælium in diebus feſtis, quia eſſe 1
licite recuſatur cap. 1. de treuga & pace,
Paris lib. 1. §. Duellũ dicitur iniuſtum in prin. Alc.
cap. 17. circa prin. Iac. Hiſpa. cap. 5. in prin. Iul.
Fer. conſil. 7. num. 2.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus excipit contra locum nõ tutũ. & ſacrũ, & contra ſuſpectũ Iudicẽ, & nolentẽ iudicare.*

2 *Prouocatus pōt recuſare prouocationem illegitimā*
ſine Iudice, ſine teſtibus, in occulto loco, qui aliter al
la machia appellatur, & tempore incōgruo factā.
3 *Duellātes ſine ſuperioris authoritate poſſunt puniri.*
4 *Duellum non pōt iudicari per arbitrium; nec partiū*
conuentione fieri.

CONCLVSIO LV.

1 EXcipitur † a loco, & Iudice, ubi tutus non
ſit locus: ſuſpectusque dicitur Iudex, vt ſcri
pſimus ſupra concluſione .24.&.42. Et pa-
riter, ubi Iudex nollet iudicare ſuper deductis: &
condemnare inde, & abſoluere partes pro iuſti-
tia, ut ſupra conclu. 43. in concl. 90. 91. & 94.
nam vt ibi dicitur, iudicandi munus neceſſarium
eſt: licet aliqui principes cōcedere campū tutū ſoli
ti ſint, Iudicandi aūt onus recuſent, Sed aut & cam
pū, & Iudiciū, deberent concedere, aut neutrū: uel
excipitur ubi locus certaminis eſſet ſacer, ut ſupra
2 cōcl. 45. uel prohibeat, ut in concl, 91. † Vnde ſi qs
interpellaretur, ut ſæpe fit, ad ſingulare certamen,
ſine legitima requiſitione & ſine auctoritate ſupe-
rioris, qui Iudex futurus ſit: & ſine teſtibus fere in
occulto loco (quem aliqui appellant la machia) &
tempore incongruo, cum pugna ſit experimen-
tum ueritatis, quę non poſſet eo pacto eluceſcere,
3 & iudicari, † & ulterius punirentur pugnantes abſ
que ſuperiore, ex quo homicidium qūq; ſequiť,
uel ſequi poteſt, cum uel. l. uel per principem, & ſu
4 periorē indicatur bellum, † quod etiam per arbi-
trum non poteſt iudicari. l. quibuſcunque, qualiť.
quis ſe def. debe. in Longobard, nec per partium
conuentiones fieri, & factis quis non cogitur ſta-
re, ut per Paridem etiam in. §. pugna debet lib. xi.
qui ſic quoque de ſtilo, & conſuetudine atteſtatur
obſeruari, & cum hac exceptione uidetur ſentire
Alcia, cap. 17. & cap. 14. & tangitur ſupra concl.
24. unde profecto recte reſpondebitur prouocan-
ti, quod rectius agat: apteq; repellitur, per ea quæ
etiam dicta ſunt ſupra concl. 24. quod paſsim ob-
ſeruatur, inter militares, & nobiles uiros.

SVMMARIVM.

1 *Chartula ſiue libellus prouocātis generalis, uel incer*
ta, aut conditionalis, tanquam inepta negligi pōt.

CONCLVSIO LVI.

1 OPponitur quoq; contra libellū, ſeu chartulā
prouocantis, exceptio: quia † ſit generalis,
uel incerta, aut conditionalis: cum inepta
cenſeri, & negligi abſque dedecore poſsit: & re-
ſponderi per prouocatum, quod non recte, nec
more militum actum ſit: cum recte actum fuerit,
ſe reſponſurum eſſe, ut tactum eſt ſupra conclu.
17. &. 23. & tradit Alcia. cap. 5. & eo conſ. ſuo car.
ult. per tex. in. l. 1. ff. de eden. & glo. in. l. 1. §. 1. ff. ſi
mens. fal. mo. dixe. Paul. de Caſt. in. l. ſi quis inten-
tione. ff. de iudicijs: & Soci. iunior. conſil. 123. nu-
me. 29. uol. 2. & ita de conſuetudine obſeruatur:
licet Decius conſil. 487. num. 6. uideatur dicere:
quod poteſt alicui dici, tu mentiris, quotiens dixi
ſti tale quid: & talis dicitur recte mentitus: ſi repe-
riatur tale quid dixiſſe: & per conſequens ſi ſit ue-
rificata conditio: idem tenent Soci. iunior. conſil.
123. uol. 2. num. 31. &. 32.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatio perſonæ requiritur in quocunque iudi-*
cio, etiam ſummario.
2 *Exceptio tua non intereſt, repellit quem a Duello.*
3 *Principales ex perſona ſua pugnare debent.*

CONCLVSIO LVII.

1 A Perſona ſimiliter fit exceptio, ut quandoq;
prouocatio declinetur, † nam perſonæ legi
timatio, in quocunque iudicio quantum-
cunq; ſummario requiritur; glo. in. l. 2. C. de edic.
diui Adri. tol. l. momētaneę. C. qui legi. perſo. taſ.
2 in rub. C. qui admit. col. 1. &. 2. † ideo ille cuius nō
intereſt, reijcitur à Duello, obiicique illud poteſt,
quantum ad te pertinet liberas ædes habeo. l. loci.
ff. ſi ſerui. uendi. ut tradit Alci. c. 8. & ante eum Pa-
ris in. §. quidam, lib. x. & dictum eſt ſupra, 33. con-
3 clu. † Principales enim ex perſona ſua pugnare de
bent ut ſupra concl. 32. quod tamen declarat pro
cedere regulariter; excipiuntur tamen caſus, quan
do quis poteſt pro alio pugnare, ut in d. concl. 23.
cum ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Querelæ primæ ſunt primo decidendæ: ideo excipitur*
contra ſecundo prouocantem alium: eadē exceptio
militat contra prouocatum prouocantem tertium.
& prouocanti & prouocato, vbi extrinſecus pro-
uocentur nunc. 2.

CONCLVSIO LVIII.

OBijcitur pariter exceptio ſimilis, illi, qui
iam alium ad certamen prouocauerat, &
interim antequam dies uenerit, me quoq.
ad pugnam laceſſiuerit: ut ſcilicet dicatur inhabi-
lis donec priori querelæ impoſitus ſit finis, † cum
primæ querelæ ſint primo decidendæ: & ſic legi-
timatio perſonæ exquiritur, ut pluribus alijs argu
mentis concludit Paris lib. 3. c. miles. At Alcia. c.
21. & Iul. Fer. conſil. 11. magis more militari hæc
introducta inquiunt, quam quod legibus probari
poſsint. Eandem exceptionem, eiſdem rationi-
bus contra iam prouocatum, prouocantem ter-
tium; necnon & prouocanti, & prouocato conue
nire, non ambigerem; ubi aliquis eorū ad Duellū
prouocaretur extrinſecus ab altero, poſt conditio
nem belli iam inter illos prius admiſſam, licet do-
cto. quod uidetur, non tangant.

SVMMARIVM.

1 *Campio poteſt dari in caſibus quibuſdam.*

CONCLV-

CONCLVSIO. LIX.

1 EX perſona itidem ſua prouocatus excipere
quãdoq́ue poteſt; ut transferatur ab eo cer-
tamen, ſubijciaturq́ue qui dicitur Campio;
ut ſi ſit ſexagenarius; aut minor; aut mulier: aut
infirmus; aut dignior: nobiliorue, & alijs caſibus,
ut ſupra conclu. 34. cum ſeq. uſque ad. 40.

SVMMARIVM.

1 *Claudus, vel cocles, vel alio debilitatus membro, excipit pro æqualitate num. 2.*
3 *Debilitati membris, an poſſint dare campionem.*

CONCLVSIO LX.

ALio modo ex perſona ſua excipit prouo-
catus, ad æqualitatem ſeruandam in certa-
mine; ut ſcilicet ſi prouocatus pedeſtris ſit
militiæ, prouocator equeſtris; cogatur is pedeſter,
& econuerſo pugnare: conueniunt tamen hæc ma
gis in eo caſu quo defendentis eſt electio; quod in
electione armorum dicendum erit, ut infra con-
1 clu. 84. in fin. Hic illud quadrabit † quod & con-
clu. 8. tactum eſt, ſi prouocatus, claudus, uel oculo
confoſſus eſt, uel alio mancus, debilitatuſue mem-
bro, debebit prouocans & ipſe pede claudicare;
ſeu cocles fieri, in eaque parte ſui aduerſarij debi-
litari: non tamen ut ſibi eruatur oculus (ut qui-
dam dixerunt) cum ſufficiat ſi oculum obduxerit,
cooperueritque, adeo ut luminis nihil penitus
percipiat, ſicque & in reliquis membris ſe gerat,
extra tamen omnem offenſam, ut tradit Paris, in. §.
qui alteri lib. 1. & 10. de anna. in cap. fi. de cleri.
pugnan. in duel. & ante eos Bal. in c. 1. de pace
ten. col. pen. & Iac. Hiſpa. lib. 4. cap. 1. in prin. ubi
2 inquit ſe putare † quod hodie non ſeruentur hæc
in Italia, de quo dubito: immo aliter credo, nam
& ſecundum prædicta conſuluit Iul. Fer. conſil. 5.
num. 2. & Alcia. tenet in ca. 29. illud addens, & re-
cte (ut opinor) ſi prouocator captus oculo ſit, ali-
terque mancus, & non integer, ſibi imputet, qui
ualidum impetiuerit. Non omitto tamen hoc lo-
co commemorare, male ſenſiſſe Hiſpa. d. cap. 1.
3 in prin. & Fer. conſil. 5. † dum præſupponunt in
talibus debilitatis poſſe dari ſubſtitutum; quia
communis * eſt opinio, quod tantum in caſibus a
iure expreſsis poteſt dari campio, ut ſupra conclu.
32. nec hic caſus in iure exprimitur: & non uide-
tur obſtare quod quilibet impeditus impedimen-
to perſonali poſsit dare campionem, ut ſupra con.
cl. 37. quia illud uidet̃ procedere in impedimento
totius perſonæ, uerbi gratia, in infirmitate, ut ibi:
non minimæ partis, ut hic.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus prohibitus a ſuperiore ne reſpondeat prouocanti, excuſatur; num. 3. niſi prohibitio ſit procurata; nu. 2.*
4 *Officialis, durante officio, non trahitur ad iudicium,*

CONCLVSIO. LXI.

OB Impedimentum ſuperueniens dari excu-
ſationem, ubi perduellis in arenam non
1 deſcenderit die præfixo, diximus ſupra con
concl. 46. præſertim in impedito per ſuperiorem:
eadem hic repeti poſſunt, ex quo illa, admiſſo iam
Duello procedunt; ut etiam locum habeat exce-
1 ptio dilatoria, † quãdo prouocatus ſubditus, im-
perio ſui ſuperioris obtemperans, prohibetur ne
reſpondeat prouocanti; quia in ſecunda Epiſtola,
Petri, ſcriptum eſt: ſubiecti eſtote omni creaturæ,
propter Deum, ſiue Regi quaſi præcellenti, ſiue
ducibus tanquam ab eo miſsis: Deum timete, Re-
gem honorificate, ſeruique ſubditi eſtote in omni
timore dominis non tantum bonis, & modeſtis,
ſed etiam diſcolis, facit tex. in. c. ſolitæ, de maio. &
obed. ſecundum Paridem in. §. an ſi prouocatus,
2 lib. 6. quod tamen declarat, † niſi talis exceptio
ſit procurata, uel ficta arg. tex. in. l. omne deli-
ctum. §. exploratores, uerſ. ſed calligatus. ff. de
3 re milit. † Hæcque itidem militant in eis, qui ab
imperatore, uel duce exercitus, dum ſub eorum
ſignis ſunt, uetantur interpellati reſpondere,
non enim eorum iniuſſu prodeunt in certamen,
ut per plura tenet Paris, in. §. an armigeri lib. 6.
Alcia. cap. 25. & Iac. Hiſpa. lib. 4. cap. 9. & Iul.
Fer. conſil. 16. nume. 1. alias uniuerſaliter teneri
crimine læſæ maieſtatis, ut per eos, arg. l. 1. in fi.
ff. ad l. Iul. maieſ. & per Franc. Luca. de fiſco. & eius
praui in 2. parte, in tit. de cri. læſ. maieſta. nume. 9.
Vbi tamen deſierint eſſe ſub ſtipendijs, ſeu exau-
ctorati ſint huiuſmodi milites, ceſſabit exceptio,
ut docent allegati doctor. Hæc eadem exceptio
competit quoque ductoribus exercituum, eiſdem
iuribus & rationibus ſecundum Paridem libr. 7. §.
an officialis: & Alcia. cap. 27. faciunt dicta Iul.
Fer. conſil. 18. nume. 1. Et quod dicitur in ducibus
exercituum, hoc idem intelligit Paris procedere
in Rectore alicuius ciuitatis obſeſſæ, uel aliquam
oppreſsionem patientis, quia non debet remane-
re ſine rectore, propter periculum totius reip. ar-
gumento. tit. C. vt omnes iudi. tam ciui. quàm cri-
4 mi. † vbi officialis durante officio, non trahitur ad
iudicium, ne ab officio diuertatur: ſicque finito
officio pugnabit: ſed ubi Imperator exercitus eſſet
perpetuus, dabit campionem, ut per Paridem in
d. §. an officialis. ex eo forſan, quia pugna ſua ui-
detur perpetuo impedita, cum alias campio non
detur niſi in caſibus a iure tantum expreſsis: vt ſæ-
pe dictum eſt; attamen impedimentum perſonale
ſemper videtur admitti, vt ſupra concl. 37.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus pluribus modis peremptorie excipit.*
2 *Prouocatus recte excipit, vbi controuerſia poteſt vere probari.*
3 *Prouocatus non poteſt dicere actori, probes per teſtes.*

CONCLVSIO. LXII.

1 PEremptorie† quoque excipit prouocatus plu
ribus modis: vel a tempore, vel a re, & cau-
ſa, quæ certamen non admittit, vel ex perſo-
na, tam ſua, quam prouocantis, qui aliquando
etiam propter imparitatem, ratione delicti, aut in-
famiæ, dicitur inhabilis; quandoque ratione impe
dimenti ſuperioris, ſeu Iudicis; quandoque ratio-
ne reuerentiæ, & ſubiectionis; quandoque etiam
ratione imparitatis, propter nobilitatem. Item
propter dignitatem. A tempore excipit, ſi reus
extra diem integram, a ſummo mane, vſque ad oc
caſum interpellatur, vt ſupra concl.45.& 47.& in
concl.66. A re & cauſa exceptio fit, ſi dictũ fuerit
2 per reum, quòd id de quo quæritur, † poteſt per
veram probationem probari (bellum enim tunc
tollitur) vt puta per teſtes, vel inſtrumenta, & per
ſcripturam, vt per Bal.in l.cum filius.§.fi.ff.de leg.
2.qui commemorat hoc, & quatuor alia requiſita
audiuiſſe ab Imperatore, & Cardinali Bononienſi,
quem refert Paris in.§.quot in duello, lib.1. idem
ſentiens in §. actor, eo.libr.& §. ſi quis & §. miles
quidam, lib.6.idem etiam uidetur ſentire Io.Lign.
in §. circa ſecundum nume.2. §. ſuo tracta.& Bal.
de pace ten. in prin. num.21. & Alcia.d.conſi.car.
2.Decius conſilio.487.nu.8.& conſi.686.nu.19.
cum pluribus relatis: Iac.Hiſpa.cap.5.libr.2. Iaſ.
3 d.conſil.144. col.3.vol.2. † Non tamen poterit
prouocatus dicere actori; probes per teſtes, vt per
Paridem in d.§.actor, nume.2.probare enim hoc
prouocatus debet, vt per Hiſpa.d.cap.5.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus excipit, vt in re certa & clara, non pugnet.*

CONCLVSIO. LXIII.

1 HInc eſt, quòd multomagis † ius excipiendi
competit in re certa & clara, in qua ceſſat
Duellum, per prędicta: & expreſſe firmat
Paris in d.§.miles quidam, & Alcia.d.car.2.per di
ctum Bald.vt ſupra, & conſil.345.vol.4. eſt enim
Duellum experimentum veritatis, & vbi conſtat
de ueritate, non contingit pugnare: ut per De-
cium præſertim d.conſil.686.num.18.cum ſeq. &
conueniunt dicta ſupra concl.22.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus excipit contra actorem non habentem indicia.*

CONCLVSIO. LXIIII.

1 HAbent proinde, † exceptionem prouocati,
contra actorem non habentem indicia, ue-
riſimilitudines, & coniecturas, vnde inſur-
gat diffamatio, reſque fiat dubia, alioquin quili-
bet deſperatus poſſet alium ad pugnam prouoca-
re, & Deum tentare, vt ſupra concl.6.tetigi, & de
hac concluſione ſcriptum eſt ſupra concl.21.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus excipit contra prouocantem, qui prius elegit viam Iudicij.*
2 *Via, quam quis elegerit, ſibi pateat.*
3 *Mutatio non licita in electione remediorum.*
4 *Prouocans ſuccumbens, an poſſit de eodem crimine accuſare in iudicio.*

CONCLVSIO. LXV.

1 VBi forte fortuna eueniat, † aliquem elegiſ-
ſe viam ſtrepitus iudicialis, contra eum ex-
cipitur, & certamen tollitur, ſi deinde ad
illud proſilire tentauerit, vt tradit Bald.in d.l.cum
filius §.fin.de leg.2. ſequitur Paris in d. §. quot in
Duello lib.1.qui inquit concordare in hoc conſt.
Regni Siciliæ. Quæ probari poſſe videntur ex ea
2 reg.quæ habet, † quòd via quam quis elegerit, illa
ſibi patere debet.l. ſi mulier.§. fi.ff.qđ me.ca.De-
cius conſi.460.col.1.idem conſuluit Iul.Fer. con-
ſil.22.in fi.& Alcia.d.conſil.ſuo car.pen. etiam in
3 contrario caſu, ſcilicet quòd † in electione reme-
diorum non ſit licita mutatio, aut variatio, vt ab
omnibus traditur. & ideo affirmat, eum qui armo
rum probationem elegerit, iam id non poſſe mu-
tare, infertque multo minus licitam eſſe diuiſio-
nem, ſi quis pro parte velit probare iudicialiter,
pro parte uero ui armorum. His tamen contraria
uidentur ea quæ ſcripſit Io. Lign. in §. circa ſe-
4 ptimum num.12. dum inquit † quòd prouocans
ad Duellum, ubi ſuccubuerit, condemnatus ue
fuerit, poteſt de eodem crimine accuſare in iudi-
cio contentioſo, licèt non ſit ſæpius de eiuſdẽ iu-
dicio quęrendum; ea ratione, quia Duellũ ſit pro-
hibitum iure ciuili, & canonico, niſi tamen con-
ſuetudo regionis aliud induceret; ſicuti iam iure
Longobardo obſeruatum tradit; unde a fortiori
uidebatur dicendum, aliquem, qui primo prouo-
cauerat ad bellum, poſſe deſiſtere, & conuolare
ad bellum iudiciale. Sed pro ſolutione, & de-
claratione dicendum arbitror: ſi quæſtio hæc de-
terminanda ſit ſecundum regulas, & abſolutam
obſeruantiam Duelli, clare militabunt dicta Al-
cia: & alia adducta, ſcilicet quod mutatio & uaria-
tio non habeat locum: At ſi ſubuertatur, ample-
ctique iura prohibentia Duellum quis uoluerit
(ut cẽſeo) ad arbitrium cuiuſque dabitur uariatio,
ſaltem ut electa uia certaminis, poſſit ea dereli-
cta, uel amiſſa, deueniri ad uiam ſtrepitus iudicia-
lis: non tamen econuerſo (ut opinor) electa uia
iudiciali, poſſit deueniri ad cauſam certaminis,
quia non militant iura, ſeu conſuetudines: ut ſupra
hic in prin.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus, vltra diẽ ſtatutũ non tenetur pugnare.*
2 *Dilatio noua non datur in Duello a tutt' offeſa.*

CON-

CONCLVSIO. LXVI.

1 QVandocunque cōtigerit prouocantē † die ſtatuta belli, non potuiſſe ſuperare reum connentum, petieritque pugnam prorogari,& determinari in ſequentem diem: excluditur vtique, ampliuſque non auditur, in ea cauſa;
2 † quia in Duello, ad omnem (vt aiunt) offenſam, non datur noua dilatio, niſi aliter ſit conuentum: veluti ſi actum ſit inter perduelles, vt tam diu pugnetur, quo ad alter eorū ſit victus, aut mortuus: in hocque conueniunt dicta in concl. 45. & 49. declaranda tamen hæc ſunt, niſi quis iuſto impedimento detineretur, vt ſcriptum eſt in ſuperioribus, præſertim concl. 46. & 61.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus nō tenetur pugnare in cauſa non graui.*
2 *Duellum non conceditur contendentibus ſuper inſignijs gentilitijs; vel ſi quis dicitur cæcus, vel claudus.*

CONCLVSIO. LXVII.

1 CAuſa de qua agitur † ſi grauis non fuerit, ut in ea non uerſetur maxima infamia, & ſcandalum, & quid tale, ex quo lædatur honor alterius in curia Principis, uel aliter inter milites, & nobiles, fit exceptio: ut prouocantis intentio perimatur: ut probatur ex adductis ſupra conclu. 51. & ideo non ſolū denegat per iudicem pugna motis ex aliqua leui cauſa, ſed ēt tales actu aliquo illuduntur, vt alias contigit inter certaturos de ſignis gentilitijs, deferentes tauri caput; quod compoſita ſit diſcordia, vt capitis tauri imaginem in familia alter haberet, alter vero vaccæ: columbi quoque alter, & alter columbæ, vt apud Alci. legitur cap. 7. & Iul. Fer. conſil. 6. nu. 12. & ideo quicquid prolixe ſcripſerit Paris, in. §. an aliquis lib. 6.
2 † uidetur pugna eſſe prohibēda ex cauſa deferentium ſigna gentilia, & imagines conformes. Sic etiam dictum eſt in eo qui cum iniuria appellatur cæcus, aut claudus: quia leuis videtur, & non infamat, ut ſupra concl. 20.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus vbi ſit controuerſia bonorum; & caſus non ſit perſonalis, repellit Duellum; fallit vbi eſſe contentio regni ad euitanda maiora mala. & num. 2. in Duello pro iuſtitia aſcenſione num. 4.*
3 *Longobardum ius, aſininum dicitur, carens ratione & lege. ideo receſsit ab aula.*

CONCLVSIO. LXVIII.

1 BOnorum † controuerſia vbi inciderit, & caſus non ſit perſonalis, cōſtat quoque Duellum non eſſe recipiendum, vt legitur apud Bal. in d. l. cum filius. §. fi. de leg. 2. & Paridem in d. §. quot in Duello lib. 1. & Iac. Hiſpa. lib. 3. cap. 7. & Iaſ. conſil. 144. col. 3. uol. 2. concedebatur tamen quandoque iure longobardorum, in quibuſdam talibus caſibus, de quibus ſcripſimus ſupra concl. 51. Vnum caſum etiam ponit Paris, in. §. pone lib. 7. in Imperatore, & alio rege contendentibus de aliquo regno, vt puta Bohemiæ: vbi concludere videtur pluribus rationibus: & præſertim, ne regnum diſsipetur, vt inter eos admittatur pugna: cuius contrarium tamen videtur ſcripſiſſe in. §. mortuo, & §. duo reges eo, li. 7. in duobus Imperaroribus contendentibus de imperio, & duobus regibus contendētibus de regno, cuius iudicium Pontifici maximo dicit committendum, tam & ſi, in d. §. duo reges, in fi. commemoret, Reges hoc non affirmare: qui ius ponunt in armis, proponētes enſem pro libello. Idem quod Paris ſenſit Alcia. cap. 3. Concluſio iſta redditur ſatis dubia. Illhinc enim uidetur attendenda illa opinio Imperatoris relata per Bal. & alios: Hinc videtur confundi per exempla Longobardorum, & dicta per Paridem: adeo vt aliquantum difficile ſit affirmare quid ſit tenendum. Nihilominus ego puto regulariter tenendam iſtam concluſionem; quod pugna ſingularis nō ſit admittenda, vbi contenditur de bonis, ut ſupra. Quod probatur ex illius lege Imperatoris ſuperinde promulgata, ut ſupra dictum eſt per Bal. quod enim Principi placuit, legis habet vigorem l. 1. ff. de conſt. princ. militatque ratio illa: quia Duellū de quo tractamus, conceditur propter tuēdam famam, & honorem alicuius, ad expurgationem innocentiæ diluendaque obiecta crimina, ut ſæpe dictum eſt: non autem conceditur pro rebus conſeruandis, aut uendicandis: nec enim in his cadit aliqua famæ diminutio, cum tantum in rebus utilitas, & commodum recte inſpiciatur. Nec aduerſantur leges Longobardorum, quia antiquatæ ſunt; ius enim iſtud aſininum dicitur, & non eſt lex, neq; ratio, ut per And. Iſern. in cap. 1. §. fi. de no. feudo. & Bal. in auth. dos data. C. de donat. an. nupti. ſicque receſsit ab aula, ut refert eos Maranta, in Speculo aureo. in. 3. parte principali num. 97. & 99. propterea non obſeruantur, niſi ubi moribus aliquorum ſint receptæ: ut iam dictum eſt. Non etiam obſtant q̄ ſibi cōtrarius uidetur Paris ſcripſiſſe: quia concordare uidentur, cum in d. §. pone, concedat Duellum fieri poſſe inter Imperatorem, & alium regem, ſiue id etiam concederet inter duos
2 reges, † ne Regnum diſsipetur, & ſic ad euitanda maiora mala, & ſcandala: ueluti occiſionem multorum hominum, depopulationes, & incendia quādoque urbium, & ſimilia horribilia. Vnde ſuccedit, quod eo caſu, tanquam ex cauſa non leui, licet recedere à communibus regulis, præſertim ubi timetur futuri mali periculum l. ſcio. ff. de in integ. reſt. l. ſi hominem, ubi Bar. ff. manda. & per Alcia. in tracta. de uer. ſignif. num. 51. & nu. 116. nam & alias dicitur in cap. 1. & 2. 13. diſt. quod minus malum eſt eligendum: quæ exemplo non

uulgari

uulgari probantur ex conceſſo Duello per Martinum Pontif. max. Carolo Regi: & Regi Petro Aragonio: contendentibus, de regno Siciliæ: & pugnaturis cum centum militibus Burdegallæ, in Aquitanis, coram Rege Angliæ, domino & iudice eo in loco: vt legitur apud Paridem in.§. ſtatuta fuit lib. 3. etiam ex fide Ioãnis Villani, in cronicis
4 ſuis: & meminit Alcia. d. cap. 3. & cap. 41. † Item hæc concluſio fallit quando Duellum ſuſcipitur pro defenſione iuſtitiæ, cum etiam tunc circa rea concedatur, ut ſupra concl. 33. num. 3.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus excipit propter pacem, præſertim iuramento firmatam, niſi orta noua diſcordia. 2.*
3 *Pacem primo frangens, repercuſſus, non poteſt prouocare ad Duellum.*

CONCLVSIO. LXIX.

1 CLarum eſt etiam, ſi facta ſit pax inter aliquos, dari exceptionem prouocato, † præſertim interueniente iuramẽto: ſicque obijcere poteſt, quod diſcordię cauſa eſt ſopita, atque
2 ut conuenta obſeruẽtur, vt ſupra concl. 12. † Declara tamen, & limita hoc procedere, niſi oriatur noua diſcordia, promiſsio enim talis intelligitur rebus, ſic ſtantibus, ut per plura concludit Paris in §. an ſi eſt pax. lib. 6. præcipue per tex. in l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. At ſi pax frangatur: Fractoreſque pacis, ſe inuicem offendant, uel per-
3 cutiant, † indeque primo frangens & percutiens, repercuſſus, uelit ad Duellum proſilire, repellitur quia conuenta non ſunt obſeruanda, niſi in quantum alius obſeruauerit, vt conſuluit Iulius Fer. conſil. 21. per tex. in d. §. inter locatorẽ, & doctri. Bar. in, l. cum pater. §. libertis, de leg. 2. ubi inquit, ſi vnus primo, & alius ſecundo pacem ruperunt, tunc Secundus poteſt accuſare primum de pace rupta, non primus ſecundum, per illum tex. Si autem non appareat quis primò ruperit, inuicemque ſe offenderint, alter alterum non poterit accuſare, cuius dicta ſequitur Pau. de Caſt. in. l. ſeruum qui. ff. de uerb. oblig.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus ex pacto obligatus, non adimplens prouocanti, qui ex pacto ſibi prouidit, nõ prouocatur.*
2 *Prouiſio hominis tollit prouiſionem legis.*

CONCLVSIO. LXX.

1 IN cauſa itidem † in qua quis quid daturum, facturum ve conuenerit: quod ſi non adimpleuerit, actum eſt, vt liceret promiſſorem depingere, ſi non adimplẽs prouocetur quia in fide defecerit, excipiet quod non eſt locus pugnæ, ex quo ſtipulans ſibi prouidit per pactum: de quo con-
2 ſtat: unde probationum non eſt defectus: † Prouiſio enim hominis, tollit prouiſionem legis, teſte Paride in d. §. miles quidam lib. 6. l. fi. C. de pac. con. cum ſim. & conueniunt dicta ſup. 62. & 63. conclu.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus excipit contra prouocantem, mutantem querelam num. 3. ideo repellatur, & econuerſo. 2.*

CONCLVSIO. LXXI.

SI ſuper certa querela & cauſa, fuerit quis laceſsitus, in qua hinc inde tranſmiſſæ ſint literæ, & mutetur querela, aliudque crimen obij-
1 ciatur prouocato, opponere is poteſt † quod primæ querelæ primo ſit ſatisfaciendum per prouocantem, vt abunde ſcriptum eſt ſupra concl. 28.
2 † idemq; vr̃ dicendũ econtrario, vbi prouocatus mutare, & renũciare primæ querelę vellet, eiſdem rationibus vt ibi; licet Paris, in d. §. miles prouocauit lib. 6. videatur ſenſiſſe contrarium, & male: quia taliter renuncians uidetur ſe in prima querela criminoſum confiteri, & obiecti criminis reum: ideoque repellendum, tanquam diſdictum (vt dicitur) confeſſum, vt ibi dictum eſt. Sed dictum Paridis procederet non opponente aliquo mutationi querele: nam ſibi imputare debet, qui conſenſit mutationi: & non excepit prout pote-
3 rat: † Hæc quoque exceptio procedit etiam exiſtentibus perduellibus in ſtadio, & altero eorum renunciante primæ querele: quia ex tali renuntiatione, quis arguitur confeſſus, & conuictus, & falſarius, ut per Paridem in. §. euenit, &. §. duobus.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus minor. 14. annis, doctor, Philoſophus, Grammaticus, Profeſſor literarum; & non verſatus in armis, a Duello liberatur, ſine dedecore.*
2 *Doctores, profeſſores literarum, clerici, & ſimiles probãt de innocẽtia ſua, & de iniuſtitia aduerſarij.*
3 *Clerici ſponte offerentes, & oblatum Duellum ſuſcipientes, deponuntur.*

CONCLVSIO. LXXII.

1 EX perſona † autem ſua obijcit prouocanti prouocatus, ſi minor quatuordecim annis, ut ſupra concl. 36. ſi doctor iuris fuerit, Philoſophus, Grammaticus, & bonarum literarum profeſſor: uel aliter in armis non uerſatus, pugnamque refellit abſque vllo dedecore, propter imbecillitatem ſuam; & quia arma ipſius, uel leges ſunt, uel alia quæuis ſcientia, & libri præ manibus ſuis uerſandi, non gladij, uel id genus telorũ. Immo indecens uidetur militi prouocare talem ad certamen, quem ſi uinceret, uti inermem, & imbecillem, uituperiõ digna eſſet uictoria, non honore, ut auctor eſt Paris, in. §. armipotens lib. 6. ſequitur Iac. Hiſpa. lib. 1. cap. 4. in fi. Alcia. ca. 24.

Iul.

Iul,Fer,conſil.15.&.17.ubi affirmat hos nō poſ-
ſe prouocari, nec prouocare ad certamen, etiam
per campionem, quia tanquam religioſi cenſen-
tur, & ſunt uenerandi per tex. in cap.1.&.2. de
2 cleri.pug.in Duel. † Poſſunt tamen tales per pro-
bationes docere de innocentia ſua,& de iniuſtitia
aduerſarij, etiam cum citando ſuper obiecta diſ-
famatione, ad hoc ut proponat & agat: alioquin
quod ſibi perpetuum ſilentium imponatur iuxta.
l.diffamari.C.de inge. manu, Prædictaque omnia
multo magis militant in clericis,& uere religioſis,
quorum arma ſunt orationes, & lachrimæ, ut per
3 memoratos docto. ſcribitur: Nam † & pœna de-
poſitionis plectunt ſponte offerentes, & oblatum
Duellum ſuſcipientes clerici cap.1. de cleri. pug.
in duel.& per Bernar. Diaz.Hiſpa.in practica cri-
minali cap.93. Adeo ut hoc amplietur procede-
re, etiam in eo, qui efficitur clericus ante diem
conſtitutam ad Duellum, quod conuenerat inire;
abſoluitur enim a tali obligatione, per eadem iu-
ra canonica, ſecundum Paridem in.§. contingit
dubitari lib.10. etiā abſque eo quod campionem
conſtituat; quod tamē ibi limitat niſi talis in frau-
dem, clericatum aſſummeret, quo caſu requiritur
ut ueniat, uel (ut dicitur) ſe diſdicat, ſeu reuocet:
& ſi recuſauerit uenire, Iudex prælij pronuntia-
bit in fauorem comparentis cum condemnatione
expenſarum.& facit ad hæc, quod dictum eſt ſu-
pra concl.61. impedimentum procuratum, & fi-
ctum, alicui non prodeſſe.

SVMMARIVM.

1 *Patrini, & magiſtri, licite recuſant Duellum.*

CONCLVSIO. LXXIII.

1 EX perſona † ſimiliter propria licite recuſant
certamen magiſtri, ſeu qui appellantur pa-
trini perduellium: ſi cum uerbis altercaren-
tur, ob illorum defenſionem, alter alterum prouo-
caſſet, immo nec uolētibus a bono Principe ſecu-
ritatem campi concedendam ſcribit Alcia.ca.40.
Hocque placuiſſe prudētibus uiris commemorat,
ne ex lite lites fiant, ne ue ex bellis bella: & ob ta-
le munus, ob hoc frigidius exerceatur, ſitque exer
centi, & taliter patrocinanti damnoſum, contra
diſpoſitionē.l.ſed ſi quis ex ſignatoribus.ff. quem.
teſta.aperia.& l.ſi quando.C. de teſtibus.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus excuſatur propter prouocantem cri-
minoſum, vel infamem, de iure, vel de facto nu.4.
& num.6. limita in crimine læſe maieſ.*
2 *Delictum omnem honorem excludit.*
6 *Infamis non poteſt vlterius infamari, nec vilis: qui-
bus non competit actio iniuriarum.*
7 *Prouocatus qui eodem crimine laborat, nō excipit.*
8 *Victus ſemel in Duello, vti infamis, & piurus, & ex
liminater repellit, niſi Duelli fiat cauſa gloriæ.n.9.*
10 *Naturales, item filij ſpurij, & ex damnato coitu,
poſſunt recuſari in Duello, limita nume.13.&.14.
in legitimatis, quod videtur dubium.*
11 *Baſtardi, ſpurij, & nati ex damnato coitu, ſunt in-
fames, infamia facti.*
12 *Baſtardi, ſpurij, & damnato coitu nati: non dicuntur
agnati, nec de caſata patris, nec ex his nepotes; nec
poſſunt portare inſignia legitimorum, niſi cum nota
linea tranſuerſa.*

CONCLVSIO. LXXIIII.

1 PRopter prouocantis † perſonam ſibi impa-
rem ratione delicti, uel infamiæ, poteſt pro-
uocatus, famæ integræ, oblatum prælium
euitare. Infamia enim iuris, uel facti notati; aut
aliquo ſcelere, uel uitæ turpitudine coinquina-
ti, repelluntur a pugna; quæ ab infamibus non
2 exercetur, ſed ab honorabilibus perſonis. † Nam
delictum omnem honorem excludit. l.1.C. ubi
ſena.uel.claris. nec enim talibus, portæ dignitatis
patebunt.l.2.C. de dignit. lib.12. cum ſim.ut at-
teſtatur Paris in.§. quia dictum eſt, lib.7. ubi in
3 ſpecie multos enumerat caſus † ſcilicet læſæ maie-
ſtatis, lenocinij: quæſtum, aut cauponam publice
exercentis: condemnati de periurio: Præuarica-
toris: damnati pro crimine capitali: Aſſumen-
tis nomen armatæ militiæ in fraudem munerum,
uel cauſa litis euitandæ: Patientis controuerſiam
ſtatus ſui; Publice excommunicati: Hæreſis nota-
ti; Fidem, licet non iuratam fallentis: & ſimilia,
& alia crimina etiam militaria quoque ponit, ut ſi
quis fuerit transfuga; Seditioſus: Proditor; Igno-
minia miſſus: Deſertor: Periurus: & dominum in
prælio derelinquens; de quibus etiam meminit
Alcia.cap.18.& tangit Iac. Hiſpa. lib.1. cap.4.&
Iul.Fer.conſil.15.&.16. Sed ſtante reg. & concl.
ſupra firmata, nō eſt neceſſe ambulare per exem-
pla: nec uidetur etiam neceſſaria aliqua ſententia
in præmiſſis criminibus, ut etiam tangit Alcia.
ibi,& cap.20. cum ad hoc ut quis refellatur, ſuf-
ficiat, quod eius opinio apud graues uiros ſit one-
4 rata. Ampliatur iſta exceptio † ut procedat, etiam
ſi ſuperuenerit poſt prouocationem, ſi quis ali-
qua infamiæ nota aſperſus fuerit, teſte Alcia. in
cap.22.& ante eum Pari.§. duo milites lib.7. ea
ratione, quia promiſſio intelligitur, rebus ſic ſtan
tibus,& noua cauſa non ſuperueniente. ut ibi per
Alcia.per l. cum quis, in prin.ff. de ſolutio: & per
Paridem in.§. an ſi eſt pax.lib.6. inter alia per tex.
in l.quero.§. inter locatorem. ff. loca. Iſta con-
cluſioi limitatur ſecundum Paridem in d.§. quia
5 num.10 † ut non habeat locum in crimine læſæ
maieſtatis: quia tunc admittantur infames: & alias
inhabiles, arg.l.famoſi.ff.ad.l. Iul.maieſ.ubi in eo
crimine admittuntur alias incapaces ad accuſa-
tionem. Sic & Fuluia impudica mulier, contra
Catilinam coniurantem in remp.admiſſa eſt. Sed
aliter & cōtrarium ſentit Alcia.quia lege Longo-
barda, ſi de hoc crimine cōtendatur, qui impar
eſt,

eſt. p campione pugnare debeat, ut in eis.ll.de ma
lefic.l.fi. At ego arbitror male ſenſiſſe Alcia.nã in
cõfeſſo eſt, ꝙ multa ſpecialiter conceduntur in fa
uorem principis, & reip.præſertim in caſu crimi-
nis lęſæ maieſtatis, propter grauitatem delicti,quę
alias non permittuntur, d.l.famoſi. & l.fi.& in eo.
tit.ff.& C. ad l. Iul.Maieſ.nam & alioquin ubi te-
ſtes priuilegiati nõ poſſunt in criminibus torque-
ri, tamen in crimine læſæ maieſtatis torturę ſubij-
ciuntur.l.nullus C.ad l. Iul. maieſ.Laur. Calca.con
ſil.2.col.22.& ibi col.13.ponit participes quoque
criminis in teſtes admittendos.c.in fidei,de hæret.
in 6.& auctore Bal.in l.quoniam liberi. C.de teſti
bus. proprerea uidetur & in caſu noſtro maximę
conuenire, quòd ſicut admittuntur accuſatores,
& teſtes minus idonei: ita admittantur prouoca-
tores non integri, qui non poſsint per prouoca-
tum, licet maiorem, & digniorem refelli, qui per
campionem pugnare poſſe obijciat: nec repugnat
diſpoſitio d.l.fin.in longobar.de maleſ.quia non
eſt uerum, quòd illa l.loquitur in caſu criminis læ-
ſæ maieſt.ut etiam ſentit glo.ibi in uer.animæ ſuę.
quæ exponit dicta uerba in l.illa poſita, ut referan-
tur ad periculum animæ illius, qui accuſabat apud
regem aliquem ſibi inſidiatum, non autem regi,
ſicque crimen non erat læſæ maieſtatis, iccirco
campio ibi concedebatur: quod eo uerius eſſe ar-
guit glo.quia diſpoſitum ſit in.l.1.eo.tit.de maleſ.
quid fiendum ſit de eo qui contra animam, Regis
cogitauerit. Arguit etiam a uerbis d.l.fi.ibi,quali-
ter reg.placuerit, componat: quæ uidentur poſita
in alio caſu criminis quam læſæ maieſtatis. Limita
ri quoque poſſe uidetur hæc concluſio in crimine
6 hæreſis † quod maius eſt,in cuius accuſatione in-
famis admittatur, ut docet Specu. de accuſatore§
col.7.uerſ. Item quod eſt infamis, & col.9.uerſ.
Item quod eſt libertus,& col.pen.uerſ.in ſumma.
ubi etiam dicit idem in crimine Simonię,& Sacri-
legij, & fraudatæ annonę & cenſus; & in prim.in
proſequẽte ſuã uel ſuorum iniuriam. Fit.n.exten-
ſio etiã in pœnalibus & odioſis, prout eſt Duel-
lum,ut ſupra conclu.9. quando tractatur de fauo-
re publi. ut per Hip. marſil. in l.fi. num.178.ff.de
iuriſd.omn.indi.&.in.§. aggredior nu.59. in Pra-
ctica.criminali.ubi infinita adducit. fauor autẽ pu
blicus ille erit in dictis caſibus,ut talia grauia deli-
cta innoteſcant,& puniãtur. Cogita tñ quia in-
famis,& uilis perſona, in caſu quo proſequeretur
ſuã uel ſuorũ iniuriã,uidetur non admittẽdus (ut
exiſtimo) quia ſi fiat iniuria infami & uili perſo-
næ:non dicitur nec poteſt ulterius infamari,ut eſt
tex.no.in.l.fi.cũ gl.C.de inf.cer. tem.& tradit Iac.
de belloni. in tract. practicæ Iudiciariæ, in tit.de
iniurijs in prin. nume. 72. per illum tex. & alia
plura: unde non competit ſibi actio iniuriarum,
ſeu accuſatio,ut per eum late:licet in delictis alias
quaſi contrahatur ut infra concl.76. nec extenſio
uidetur poſſe procedere huc caſu, cum ceſſet fa-
7 uor publicus, ut in d. conclu.9. † Tertio limi-
tari poteſt hæc concluſio, ut non uendicet ſibi lo-
cum, quando prouocatus laboraret eodem ui-
tio: uel infamiæ labe aliqua pariter notatus eſ-
ſet,quia nil Iudeus iudeo; nilque Catelina Cethe-
go.l.in arenam ubi Bar.C. de inof.teſta. Nihilo-
minus exiſtimarem talibus hinc inde notatis, non
eſſe licitã,nec eſſe Duellandi facultatẽ conceden-
dam; quia huiuſcemodi pugna ab infamibus & cri
minoſis nõ eſt exercẽda,ut ſupra cõcl.15. dictum
eſt,& inf. concl.81. in. fi. & uidetur militare hoc
caſu prohibitio extẽſionis ut ſupra. Ex hac.74.
8 conclu.conſequẽter determinatur, quod † ſemel
uictus in Duello,tanquam infamis,uti periurus, &
calũniator reijcitur a bello l.athletas.§.calumnia
tor.ff.de infamibus cum ſim.ſicq; ſentire * omnes
teſtis eſt Alcia.cap.20.& conſuluit Iul.Fer.conſil.
16.& ante eos tenuit Paris, in.§.an ſi aliquis pu-
gnauit,&.§.unus lib.6.&.§.aliud erit lib.10. dictis
rationibus.Sed hęc limitat Paris,in deuicto proſe-
quente ſuam uel ſuarum iniuriam, cuius contrã-
riũ tenere omnes affirmat Alcia.ibi. Quod uerius
arbitror, propter periurij, & calũniæ labẽ: tamen
contradicunt dicta Specu.col.7.9.& pen. de ac-
cuſatore.quibus ſupra reſponſum eſt. Verum Pa-
9 ris aliter ſentit † in armillatis deuictis, pugnãtibus
gloriæ & uirium oſtentationis cauſa, qui nõ poſ-
ſunt recuſari. Quia licet remaneãt,inglorij,non tñ
efficiuntur infames: nõ enim periuri aut calum-
niatores redduntur,ſequitur Alcia.d.cap.20. De-
10 terminatur etiam † quod filij naturales, uel for-
tius ſpurij,uel ex dãnato coitu nati,poſsint in ſin-
gulari certamine recuſari, ut decidit Paris,per plu
ra in d.§. quia dictum num. 11. Sed Alcia. in hac
re dicit deferendum conſuetudini, ut ſcilicet ad-
mittendi ſint ad pugnam,qui licet aliena laborent
macula,de factoque notentur:nihilominus in mi-
litiam nomen dare eis permiſſum ſit. Porro in hac
exceptione a conſuetudine non eſt recedendum,
ut dixit Alcia.& conſtat ex dictis ſupra concl.13.
Verum ubi conſuetudo non uigeat, non dubito
exceptionem propoſitam militare: quæ ex eo de-
pẽdere uidetur, an qui appellantur Baſtardi (qui
idem quod naturales tantũ ſunt ſecũdum glo.in
rub.ff.de concub. & decium conſil.433.nu.10.&
Ludoui.Sardum in trac.de natura.libe.in.2.parte
in prin.& deinceps,& fortius ſpurij, & alij ex dam
nato coitu nati, de quibus in autentica ex com-
11 plexu.C.de inceſ.nupt.) ſint infames. Quod † affir
mandum eſſe cenſeo, ut infamia facti aſperſi di-
cantur per tex. in.c. ſi gens.56. diſt. exponentem
Anglos, ſpretis legalibus connubijs, adulterantes
& luxuriãtes,ignobiles & degeneres eſſe, nec bel-
lo ſeculari fortes, nec in fide ſtabiles, nec hono-
rabiles hominibus,nec Deo amabiles eſſe,ut ſentit
Paris,& Alcia. ubi ſupra & Azo. in ſumma.C.qui-
bus ex ca.infa.irroga.col. 1. & abſolute conſuluit
Alex.conſ.180.nu.2.uol.2.& Decius conſil.602.
col.fi.uol.4.ultra Bal.in.l.in bonæ fidei. col.2.C.
de reb.credi.per Feli.in.c. nonnulli, uerſ. prædi-
ctis col. 2.de reſcrip.& ideo paſsim receptum eſt,
12 † quod agnati, de domo, familia, &(ut aiunt)

caſata

caſata patris,non dicuntur eſſe tales filij, & ex his
nepotes:nec poſſunt portare arma, ſiue inſignia le
gitimorum,niſi eis concedatur,vel niſi ex commu
ni vſu hoc recipiatur,vt docet Bal.in.l.filium col.
2.in.1.lect.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.& in.
l.fi.C.de ver.ſig. vbi etiam Bar.col.fi.ſequitur De
cius conſil.85.col.fin. uol.1.& conſil.365.col.2.
uol.3.& Corneus conſi.216.col.1.uol.2. ſicq; ob
ſeruatur,ut ēt tradit Alcia. d.c.19.q̄ inſignia gen-
tilitia niſi cū tranſuerſæ lineæ nota,illis non conce
duntur:de quibus per.D.Catel.Cottā,in memora-
libus ſuis,in dictione, Baſtardi, & ſpurius, & ſpu-
rij,ubi quod nec hi proprie ciues appellentur. Li-
13 mitat tamen Paris ibi in fi.hæc dicta, niſi tales ba-
ſtardi,ſeu naturales eſſent armigeri,in armis uerſa
ti,& bene morigerati,ubi proprium honorem pro
ſequerentur, quia repelli non poſſent. De qua li-
mit.non parum dubito, preſertim ubi tales pro-
uocarent: quia hæc nota non vr̄ tolli hoc pacto,
ſicque remanent cum ea, nam reſtitutione nata-
lium, uel legitimatione recte diluitur; Hinc eſt q̄
ipſe Paris eo.lib.7.§.an baſtardos, per multa con-
cludit,quod Baſtardi,& Spurij legitimati,non poſ
ſunt recuſari. Quod & tenet Alci. d. cap.19.in fin.
14 idemque aſſirmat Paris ibi, † in filio legitime na-
to ex Baſtardo,licet radix ſit corrupta: quod uide
batur etiam aliquantulum dubitabile per præ-
dicta. Nihilominus dici poſſe vr̄,quod licet alia ſu
pra narrata,ſcilicet agnatio,familia,& inſignia,nō
tranſeans in tales nepotes, ab hiſque cenſeantur
alieni;cum natiuus ſplendor,& nobilitas non trā-
ſmittat̄ in poſteros niſi per legitimam lineam, ſm
Bal.in. l.cum antiquioribus. C. de iure delib. col.
4. quia tamen ipſi ex legitimo matrimonio natī
ſunt, abſque infamiæ macula cenſendi ſint, quia
ceſſante cauſa, ceſſat effectus. nam cum ceſſet in
talibus ortus illegitimus, quem abhorrent iura,vt
ſupra, ceſſare debet infamia. Aduertendum ta-
men eſt quod non uidetur uſquequaque uerum di
ctos legitimatos non poſſe recuſari: nam etiam
legitimati ſunt infames infamia facti,ut no. tradit
Azo. in ſum. C. ex quib. cā. infa. irrog. & uidetur
communis * opi.doct.teſte Alex. conſi.25. col.3.
uol.1.quæ ſequitur Io.Lecirier in tract.de primo-
genitura lib.1.q.13.num.14.qui etiam auctore
Bal.ibidem nume. 27. dicit tales legitimatos non
eſſe de ſtirpe, nec ſtirpi attinere, nec eſſe no-
biles.prædicta tamen ante Io.adducit Iaſ.in.l. ſi is
q̄ pro emptore num.260.ff. de uſucap. diſputan-
do abunde an legitimatus dicatur uere & nō ficte
legitimus,facit dicta doctr. Bal.in.l.cum antiquio
ribus,ex cuius dictis articulus iſte redditur dubius:
nam pro prima opinione facit, quia legitimati ni-
hil a legitimis differunt, & per eos conſeruatur
agnatio, & familia patris; & non ſunt deinceps
turpes perſonæ, ſecundum Bald. conſil.146. uol.
1. & ad hoc procedunt argumenta Decij conſil.
365.uolum.3.nume.5.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus impeditus per iudicem diuidentē Duel lum,alibi non tenetur pugnare,limit. nume.2.*

2 *Prouocatus excipit propter reuerentiam, honorem, & ſubiectionem. vt per exempla ibi.*

4 *Frater fratrem, aut ſororem, non accuſat de magno & capitali crimine.*

5 *Patris perſona, & patroni, debet filijs & libertis ſancta videri.*

6 *Prouocatus dominus,excipit contra ſubditum ſuum, limit. dupliciter.*

7 *Prouocatus dominus excipit contra uaſallum,limit. ut ibi.*

CONCLVSIO. LXXV.

1 OB impedimentum † ſuperioris, ſeu Iudicis, qui certames in ſtadio diuiſerit, forſan pietate aut clementia motus, datur iuſta excuſatio, ut prouocatus in alio loco pugnare non teneatur, quia per eum non ſtetit, proinde liberatus cenſetur: ut tenere milites inquit Paris.§.an ſi duo num. 3.lib.2.per dicta ibi in precedenti.§. in prin. ſequitur Iul.Fer.conſil.5.num.7.&. 8. & Iac. Hiſpa.lib.4.cap.xi.ec.fi.† niſi aliter ſit conuentum, uerbi gratia, ut tantum pugnetur quoad unus ſit mortuus,uel uictus,ut per Paridem ibi. Item † ob debitam reuerētiam, & honorem, uel ſubiectionē opponit prouocatus actori, uti qui ſit ex his perſonis,quæ non poſſunt in ius uocare ſine uenia, quales ſunt emancipati filij,& liberti,erga parentes,& patronos, & ſimiles de quibus in. l.4.§.1.ff.de in ius uocan. & per totum. titu. ff. &. C. uel etiam ſi quis prouocaret conſulem, Præfectum, Prætorem Proconſulem, cæteroſque magiſtratus, qui Imperium habent,coercereque aliquem poſſunt, & iubere in carcerem duci, qui etiam cum uenia non poſſunt in ius uocari,ut habetur in.l.2.ff. eo. titu. quæ abſolute affirmat Alcia.cap. 31. Extenditque ad poteſtates urbium, Duces exercituum, Præfectos caſtrorum,tribunos militum, quos uocari co lumellas inquit: & ad præfectos cohortium, qui capitanei appellantur, de quibus ſcribit Paris in. §.miles armiger in prin. lib. 7. ubi tamen uidetur concludere, tales officiales militares teneri dare campionem. Alciatus ſimiliter extendit hanc exceptionem ad eum, a quo quis in armis eruditus fuerit: quia magiſtro non minor reuerentia quam patri debeatur,l.medicos.C.de profeſ.lib. x. Extendit quoque ad uitricum, & priuignum per.l.1.C. de in ius uocan. & ad auunculum, iuxta fabulata apud Græcos, qui Meleagrū materno * titione extinctum dicunt, ob trucidatos auunculos. In hac concluſione duo ſunt conſideranda, uidelicet Honor ſeu Reuerentia, & item in ſubiectos Iuriſditio ſeu Imperium prouocatorum aduerſus prouocantes, in primo caſu, tantum hi quibus honor,& reuerentia debetur, non poſſint ad certamen prouocari, ex eo præcipue uidetur depende-

re Inueſtigatio : an tales poſsint conueniri iudicia-
liter,uel potius accuſari , ex quo Duelli iudicium,
& criminale a pari procedunt , & babet locum ar-
gumentum a iudicijs, ab accuſatione ad Duellem,
ut latius ſcriptum eſt ſupra concl.2. & 3. Et equi-
dem concluſio iuris eſt : quòd libertus, ſeruus ,
filius,uaſallus, uel familiaris, non admittuntur con
tra patronos, Dominos, parentes,,uel eus,in quo-
rum domibus ſunt nutriti, l.hi.§. liberi.ff.de accu-
ſatio. l.pen.& fin.C.qui accuſ.non poſ.& ibi Lini-
quum ,& 3.q.5. cap.accuſatores , & cap.ſimili-
ter, cum. c. ſeq.cum ſim. & ponit Specul. in tit.de
acuſatore,colum.9.uerſ.Item qui eſt libertus , ut
etiam econtra forte tenendum ſcribit. Quod & in
fratre conſtitutum eſt , † ut fratrem , uel ſororem
non accuſet criminaliter de magno & capitali cri
mine.l.ſi magnum,& l.ſi ſororem.C.qui accu.non
poſ.& per Specu.ubi ſupra column.6.uerſic. Item
qui eſt frater : Proinde in memoratis , recte vide-
tur locutus Alcia . At in priuigno , & auunculo,
non uidetur ſequenda eius opi. cum l. non probe-
tur : Et ultra ipſum , iſtam exceptionem in prædi-
ctis limitandam cenſeo , quando quis proſeque-
retur ſuá, vel ſuorũ iniuriá. In hoc obſtat tñ pro-
hibitio extenſionis , ut ſupra concl.proxima , ſed
nõ in infradictis caſibus , cũ tunc procedat accuſa
tio, vt per ſpecu.eiſdem locis (ſeruis tamen exce-
ptis) ſecundum Io.And.in addi.Specu.ibidẽ in d.
verſi.Item quòd eſt libertus in ver.omnes. Et com
probatur per Specu.eo.tit.col.pe.d. uerſ.in ſum-
ma, vbi concludit, quòd omnes perſonæ, de qui-
bus ibi locutus eſt, quæ repelluntur in certis caſi-
bus ab accuſatione, admittãtur tamen,ſi ſuam,uel
ſuorum iniuriam proſequantur : & in crimine læ-
ſæ maieſtatis, Hæreſis, Sacrilegij, Fraudati cenſus,
& Annonæ,utſupradictum eſt conclu.prox. Vnde
pariter & Duellum permittẽdum erit. Quod & in
crimine læſæ maieſtatis: multo magis & hæreſis,
procedere dicendum arbitror, & in prædictis om
nibus,etiam ſeruis, ut per ſpecu.in d.uerſiculis , &
probatur in d.l.pen.C. qui accuſ.non poſ.& in.c.
literas,de præſumptio. Non audeo tamen affirma-
re quòd patri & patrono,non competat exceptio;
non repellatue filium & libertum in caſu quo hi
proſequerentur ſuam, uel ſuorum iniuriam , quia
licet talis perſecutio admittatur, vr̃ tñ admittẽda,
ita vt crimen in parentes, vel patronos , filij vel li-
berti non intendant ſecundum glo. quæ intelligit
tex.hoc pacto in d.l.hi.§. liberi. licet in prin.ille
tex.aliter probare videtur : & facit fm Spec. in d.
5 verſi.item quòd eſt libertus,† quia perſona patris
& patroni,debet filijs & libertis ſancta videri.l.ho
nori.ff.de obſeq.a lib. pa.præſtan. Nam & nimis
impium videtur , patrem & patronum, contra fi-
lios & libertos , ad cruenta certamina deſcende-
re : Sic & econuerſo uidetur poſſe excipi a filio
aduerſus patrem,vt arguit Specu.in d.verſ.item q
eſt libertus, & videtur procedere dicta probibitio
extenſionis vt ſupra . In ſecundo caſu Iuriſdi-
ctionis , ſeu meri vel mixti Imperij , talem exce-
ptionem competere arbitror ſecundum Alcia. &
Paridem. vt ſupra: Sed tñ hoc declararem proce-
dere,durante, non finito magiſtratu: & in talibus
magiſtratibus maioribus, q nõ poſſunt in ius uo
cari,quique habent iuriſditionem, ſeu imperium
memoratum , quia tales magiſtratus non conue-
niuntur : nec accuſant, nec accuſantur, ut docet
ſpecu.in d.tit.de accuſatore in prin. verſi. Item q
eſt magiſtratus, per.l.nec magiſtratibus. ff. de in-
iur. & facit ſupra concl. 61. niſi pater talem inue-
nerit in adulterio cum filia.l.marito.ff. de adulte-
rijs, & ita concludit in præmiſsis ſpecu.ibidem. Li
mitarem etiam in caſibus læſæ maieſtatis,hæreſis,
& de quibus facta eſt mentio ſupra ſecundum do-
ctri. Specu.quia videtur quod etiã durante magi-
ſtratu conueniri poſsint,propter atrocitatem cri-
minis. Non competere autẽ minoribus magiſtra-
tibus huiuſmodi exceptionem,nec dicit Alci. nec
poteſt affirmari competere,per tex. in d.l. nec ma
giſtratibus, & dicta Specu.in d. uerſi. Item quod
6 eſt magiſtratus. Dominis, † uero contra ſubdi-
tos ſuos excipere licet ſecundum Alci. d.ca.31. &
ante eum ponit Paris.in.§.an ſubditus poſsit li. 6.
qui limitat non procedere hanc exceptionem, qñ
ſuperior offendens ſubditum, non haberet alium
ſuperiorem, & nollet ſtare iuri, & ſubditus eſſet mi
les,uel nobilis, quia tunc prouocatio admittetur ,
ne iniuſte opprimatur ſubditus , ſed an cum cam-
pione procedi poſsit ſe remittit. Limitat pariter
ubi dominus habet ſuperiorem, qui requiſitus de-
7 negaret facere iuſtitiam,per iura allegata. † Simi-
liter exceptio vr̃ competere domino contra vaſal
lum prouocantem , regulariter: vt videtur ſentire
Paris in d.§.an ſubditus &.§.an vaſallus, &.§. an ſi
dominus,lib.6.& Alci.d.cap.31. & facit ratio ſu-
pra aſsignata, ſcilicet quia vaſallus nõ poteſt accu
ſare dñm. Limitat tñ Paris in d. §. an ſi dominus,
quando vaſallus argueret contra dominũ infideli
tatẽ,vel culpã,per quã dominus priuatur proprie-
tate feudi , quia ſit caſus ſpecialis. Item limitat in
d.§.an vaſallus: quando dominus commiſerit adul
terium cum vxore vaſalli. Crederem etiam limita-
ri poſſe hoc dictum,quando vaſallus proſequere-
tur ſuam iniuriam , vt videtur ſentire Paris in d. §.
an vaſallus in prin; uel proſequeretur iniuriã ſuo-
rum, & in caſibus hæreſis , & alijs de quibus locuti
ſumus ſupra concl.74. & hic.

SVMMARIVM.

1 *Nobilis prouocatus ab ignobili, plebeio , vel ruſtico recuſat Duellum.3.4.limit.nu.5.8.ſublimita n. 7.*
2 *Paritas, & æqualitas perſonarum, eſt ſeruanda.*
3 *Ignobilibus nulla eſt infamia, vel verecundia .*
6 *Nobilis alium offendens, non debet excuſari a Duello, & nume. 9.*
8 *Quaſi contrahitur in delictis .*
10 *Nobilis quis dicitur , & quomodo acquiratur nobilitas, remiſſiue.*

Con-

CONCLVSIO. LXXVI.

IMparitas, ratione nobilitatis, exceptionem præ
1 bet nobili prouocato † ab ignobili, præbeio,
uel ruſtico. Nam ſecundum Bal. in d. l. cũ filius
§. fi. de leg. 2. & Bal. in. §. ſi ruſticus, per illum tex.
ubi And. de Iſern. quos refert Paris in d. §. quot in
in Duello lib. 1. prouocans debet eſſe maior, uel
par, quia non licet minori prouocanti maiorem
aſcendere, ut ſequitur Iaſ. d. conſi. 144. uolum. 2.
2 † Sicque paritas, & æqualitas perſonarum eſt ſer-
uanda ſecundum eundem Paridem in. §. an miles
poſsit, lib. 5. & in. §. in pugna. & . §. quia dictũ eſt, in
prin. lib. 7. idem tenet Iac. Hiſpa. in cap. 4. lib. 1.
& conſulendo anquit Iul. Fer. conſil. 15. nume. 5.
3 † quod nobiles & integræ famæ, cum ignobilibus
& infamibus nõ pugnant, per dicta iura, quia igno
bilibus nulla ſit infamia uel uerecundia, per tex. in
l. 2. C. ut inf. cer. tem. & propterea addit, quòd &
de rigore iuris & æquitate, nullus debet duella-
re qui non ſit de nobili genere, nec per ſe, nec per
campionem. Et proinde monet Principes ut be-
4 ne aduertant, ne patiantur defraudari militiam.
Similiter uiri humiles, negotiatores, aut artifices,
etiam ſi eſſent in caſtris, in exercitio armorum,
recuſari poſſunt a nobile, uel armigero, longo
tempore in armis uerſato, ut ſcribit Paris in. §. an
uiri, co. lib. 7. Limitatur tamen iſta concluſio, † ut
non procedat in eo, qui licet non ſit claris natali-
bus ortus, miles tamen eſt in caſtris, & duce uir-
tute uiuens, non infamis: qui non poteſt recuſari
a milite, etiam orto de genere militum, & nobili:
etiam ſi nobilitas ei inſurgeret ex quatuor gradi-
bus nobilitatis ſuorum auorum: quia militia, & ar
morum uſus nobilitatem affert, prout firmat &
declarat Paris in. §. nobilis a progenitoribus li. 7.
& in d. §. in pugna: alioquin talis recuſans infamiæ
labem incurrit etiam, ſecundum opi. Ange. in. q.
6 ſua, incip. duo Gallici. † Nec enim nobilis alium
offendens debet excuſari, ideo prouocatus pugna
re tenetur. Quam ſententiam ſequitur Alcia. cap.
30. ex iudicio preſtantiſsimi Io. Iacobi Triuul-
tij, etiam in fortiori caſu, ſcilicet ſi Gregarius mi
les pedes prouocaret uexilliferum cataphractorũ
militum. & clarius tenet idem Alcia. in cap. 34.
7 Iſta tamen limitatio ſubdeclaratur, ut ruſticus mi
les admittatur ſi in caſtris eſt, & in armis uerſatus,
non aũt ſi exercitu dimiſſo, domi ſe habeat remiſ-
ſus: niſi ſaltem per decennium militaſſe probetur,
ut teſtatur Paris in. §. quia ſuperior lib. 7. ſequitur
Alciatus d. cap. 34. Iſta concluſio uidetur & ſecun
8 do poſſe limitari in † ignobili, plebeio, & ruſtico,
qui ſuam, uel ſuorum iniuriam proſequeretur, ut
dictum eſt ſupra concl. 74. & proxima, per dicta
Paridis in d. §. in pugna, ubi tradit, quod nobilis
alium offendens non debet excuſari, nam in deli-
ctis quaſi contrahitur, l. 1. §. beſtias. ff. de poſtu. Pa
ris fere in propoſito in. §. nobilis pro cauſa. li. 7. in
fi. nã tũc tales vñr nõ poſe recuſari. Sed obſtat qa
9 † licet hi tales non ſint infames, tanquam ignobi-
les, tamen iniuriarum uidentur eſſe incapaces, ut
ſupra d. concl. 74. & item quod extenſio eſt pro-
hibita, propterea cogitandum eſt: nam & in his, ali
qui milites peritiores conſulti, dubitant, & am
10 bigue reſpondent. Cæterum, † quis dicatur nobi-
lis, & quomodo acquiratur nobilitas, & de nobi-
litate, plura late proſequitur Bar. in. l. 1. C. de di-
gnita. lib. 12. & per Paridem in. §. quia ſæpe lib. 7.
& Bar. Cepo. in tract. de Imperatore deligendo. §.
nobilitatis, & per Soci. conſil. 246. uol. 2.

SVMMARIVM.

1 *Dignitatis exceptio repellit Duellum.*
2 *Dignitatum gradus quatuor, additur quintus.*
3 *Pontifex, & Imperator ſunt ſupra omnes dignitatũ gradus, licet ſuperilluſtres dici poſſint.*
4 *Pluris quod eſt, vtique tanti eſt.*
5 *Rex Francorum, non æquat faſtigium Imperatoris, nec Pontificis.*
6 *Superilluſtres, qui ſint.*
7 *Spectabiles qui ſint.*
8 *Clariſſimi qui ſint.*
9 *Egregij, qui dicantur.*

CONCLVSIO. LXXVII.

1 DIgnitatis quoque † plurima eſt habenda ra-
tio, in hoc certamine, adeo ut ſæpius hęc le
gitima exceptio cẽſeatur, ad pugnam ſingu
larem propellendã in multis caſibus, de quibus ſi-
gillatim diſſerere operæ pretium exiſtimo. † Ve-
rum quia uidetur in primis fere neceſſarium ſcire
dignitatum gradus & ordines, qui tempeſtate no-
ſtra apud aliquos ſubuertuntur, uſque adeo, ut ap-
pellentur Illuſtres aliqui, uix clariſsimi aut egregij
nuncupandi, ſatis imperite, & corrupte: hos prę-
mittẽdo dicamus, qđ quatuor ſunt: Superilluſtres,
Illuſtres, Spectabiles, & Clariſsimi. Additus & qn
tus, ſcilicet infimorum, qui Egregij dici poſ-
ſunt ſecundum aliquos, ut per Mattheum Gribal
dum mopham in tract. de ordi. ſtupendi. lib. 3. cir
ca fi. & ita uidetur obſeruare in Senatu Mediolani
Sereniſsimus Imperator, cum ſcribit alicui Præto-
ri ciuitatis, uel doctori. De dictis autem quinque
gradibus dignitatum ſcribitur in authen. de appel
latio. §. 1. 2. 3. & 4. & in authe. ut ab illuſt. & qui ſu
per eam digni. & per glo. in prohem. inſtitu. §.
cumq; hoc, in uer. Illuſtribus, & Io. de platea in. l.
fi. C. de decurio. lib. x. & Alcia. d. cap. 33. & per
doct. præcipue Iaſ. in. l. 1. ff. de offi. eius, col. 1. in
3 princ. Inde dicitur communis * opinio, † quod
pontifex maxi. & Imperator ſunt ſupra omnes
gradus: atque in numero ſuperilluſtrium non cen
ſeantur, quia oẽs dignitates ab ipſis profluunt tan
quam a fonte, ſm Bal. in c. 1. in prin. in. t. no. qs
dica. dux, ſequitur Iaſ. ultra Ang. & Alex. ibi, & in
rub. ff. de iuriſd. om. iudi. in fi. in d. l. 1. nume. 4. ff.
de offi. eius: idem affirmat Marti. Laud. in tracta.
de principibus. q. 167. & Soc. in d. l. 1. ſcribit ita te

nere communiter mod.Hácq; opi. dicit ueriorem
Corſetus in trac.de poteſt.reg.in.3.parte.q.21.li-
cet dicat prout dixit Alex. d.l.1.nu. 18. quòd Pa-
pa,& Imperator, poſſunt dici ſuperilluſtres, quia
4 ſunt ſupra illos.facit ad hoc† quia quod pluris eſt,
utique tanti eſt, ſecundum Bal. vbi ſupra. Sicque
uidetur poſſe ſaluari opinio contraria,quam ſe
quitur Alcia.in d.tracta.de ſing.certa.c.32. qui in
eo ibi clarius decipitur,† quod contendat Regem Frã
corum Imperatoris æquare faſtigium, in eaque di
gnitate Pontificis & Imperatoris collocandum,
quod lege non probaẽ, nec hoc poteſt firmari, ut
infra dicemus concl.prox. Verum ſecundũ Do
cto. in d. l. 1.præſertim Iaſ. col. 2.† in Gradu ſu-
perilluſtrum ponuutur ſenatores per. l. fi.ff.de ſe-
nato.de cuius ueritate alibi inueſtigabimus, inde
ponuntur cõſules, Dictatores,& Patricij per. l. fi.
C.de conſulibus,li.x11.&.§.filiusfa.inſt.quib.mo.
iu. pat.poteſ.ſolui, Inter illuſtres autem reponun-
tur præfecti pretorio.præfecti urbis,& Queſtores,
Hodie autẽ reponi poſſe uidentur ſecundum Iaſ.
ibi nu.6.&.7.Reges,& Cardinales,qui equiparan-
tur prefectis prætorio.Item Patriarche,quia reda-
cti ſunt inſtar Regum. Item conſiliarij Conſiſto-
rij principis, pet allegata per eum, & alios, qui in
Rege adducunt tex.clarum in.e.nouit,de iudicijs,
loquentem in Rege Francorum. Cui addo alium
tex. expreſſum in.c. meruit,de priuileg. in extra-
uag.cõmu.loquentem pariter in Rege Franciæ:
Addo etiam alium in extrauag. Ioan. in cap. 1. de
iude. & Sarrace.loquentem in Rege Caſtellæ, Hi-
ſpaniarum prouincie,& in.c.intellecto,de iureiur.
loquentem in Rege Vngariæ, conſuluit idem Iaſ.
cõſ.144.col.2.vol. 2.idem tenet Corſetus d.trac-
ta.q.21. per plura inter alia per tex. apertum, in c.
ex ſpeciali, de iude. & Sarra. ibi, Illuſtrem Regem
Portugalliæ,& propterea Alcia. non bene ſenſit.
Sed de dignitate Regia, preſertim Regis Hiſpania
rum & Franciæ, alibi dicemus, & an & quando ſub
ſit Imperio. Vnum non omitto hic, dictum a De
ci.in d.c.nouit in prin.de iudicijs, & quod in hac
materia dignitatum, ſi uerum eſt, eſſet utique con
ſiderandum, uidelicet Regem Franciæ appellari
illuſtrem a max. Pontifice, qui illo ſit maior: ſed
non ſic appellandum ab inferioribus. Sicque in
ferre uidetur, eſſe Regem clariori titulo proſe-
quendum ab inferioribus arg.c.antiqua, de priui-
leg. &.c. uolentes de offi. leg. quæ iura hoc non
probant, nec credo Deci. bene ſentire, quia cum
omnes dignitates a ſupremo principe procedant
ut dictum eſt ſupra in hoc capite de Imperato-
re.§.1.uerſ.orbem, nu.4. priuatorum conuentio-
ne & fictione, immutari non poſſunt ex prætorio
& ſolenni iure introducta.l.nec ex prætorio.ff.de
reg. iur. & facit quia ſi dignitas eſt honor alicui
propter merita, principis ſpecialiter, vel legis be-
neficio impenſus, vt ſupra in d. §. 1. in.2.q.nu.x1.
ergo nullus alius quàm Imperator, vel lex poteſt
eam conferre.facit quod tradit Marti.Lau.in trac.
de dignit.queſt.26. videlicet, ſolũ principem con-
ferre magnas dignitates auctoritate Bal. & Albe.
7 de Roſa.in.l.Imperium.ff.de iuriſd.om.iud.† Spe
ctabilium autem numero deſcribuntur, ſm anti-
quos magiſtratus, Prætor Romæ, Præfectus vigi-
lum, Proconſul,& Legatus, & Præfectus Auguſta-
lis vt in tit.ff.de offi. præto.cum tribus ſeq.vbi glo
ſæ rub. & tradit Iaſ. d. l.1.num.13.ſubdens quòd
Duces, Marchiones, Comites, & Epiſcopi dican-
tur Spectabiles per iura ibi allegata, ſcilicet tex in
l.ſi quando.C.de appellatio.l.raptores. C. de rap.
virgi.in.§.fi.in authe. de appellatio, &.§. ſimiliq;
modo.tangit Alex.in rub.ff.de iuriſd.om. iudi.in
fi.& Socinus in rub.ff.de offi.eius, & Corſetus vbi
ſupra,& per Io.de plat.in rub.C.de comit.qui pro
uin.reg.lib.12.qui tñ diſtinguit: vt illi, quibus co-
mitatus,& exercitium militiæ committatur, dican-
tur Illuſtres; & quibus prouincia Metropolitana
committatur. ſecus in non Metropolitana, qui di
cantur ſpectabiles. At in. d. l.fi.C.de decurio.col.
3.inquit, quòd Comites tamen illi ſunt ſpectabiles
vel Illuſtres, ſcilicet Orientis, & Regentes prouin-
cias: non autẽ Comites Italiæ, & Alemaniæ, quos
tradit Clariſsimos: vt & ſentire videtur Alcia. d.c.
32.vbi ſimiliter tradit Duces aliquos eſſe Illuſtres
qui ſcilicet, ſi regali poteſtate præfulgent, & legi-
bus ſoluti ſunt, nec Cæſarem de facto recogno-
ſcunt, vt Mediolanenſis (Sed hoc non videtur ve-
rum, cum iam feudi inueſtituram ab Imperatore
receperit:) Auſtraicus, Burgundus, & Britannus,
qui & Brito eſt. Sed & militare poſſet diſtinctio
Io.Plat.in d.Rub.C.de comit.qui prouin.reg. Cæ
teros vero ſpectabiles dicit, & quos, quidam,
Principes vocant: Duces Spectabiles eſſe affirmat
8 etiam Iaſ.dict.conſil.144.col.2. † Clariſsimorum
vero locum aſſequuntur, Præſides Prouinciarum,
vt in rub.ff.de offi.præſi.per.l.1. C. de priua. car-
ce.& ad idem eſt.l.fi.C.ad l.Iul.de vi publ. vel pri
ua.idem hodie addo in ſenatoribus ſecundum Al-
cia.in. l.pen.C.de pac.col.4. & in. l. ſpecioſas. ff.
de verbo. ſigni. qui tamen quandoque illuſtres,
quandoque ſpectabiles dicti ſint, vt ipſe atteſta-
tur, & dixi ſupra num.6. Iaſ.in d. l. 1.num.17.ad-
dit idem eſſe in procuratore Cæſaris, probarique
in glo. ſuper vtraque rub. Sed glo.rub. ff. de offi.
procu. Cæſ. de hoc non loquitur, idemque tenen
dum eſſe dicit hodie in Abbatibus, & reliquis ha-
bentibus terras, & iuriſditionem, qui vice Præſi-
dum habeantur, & in doctoribus legentibus qui
habeant Iuriſditionem in ſcholares per. l. diui. ff.
de iure patro.tetigit ſupradicta Alex. Soci. & Cor
ſetus vbi ſupra, & Io. plate. d.l.fi.ubi idem affir-
mat in rectoribus ciuitatum, & in Agentibus in
reb. Poterunt & hoc loco & ordine cenſeri, comi-
tes Italiæ, & Alemaniæ, vel creati a Ducibus vt ſu
pra.& Barones, & Valuaſores vt per Alcia. dict.
cap. 32. Sed aliquid plus tradit Specu. in tit. de
iuriſdict. om. iudi. verſic. Minimi, ſcilicet omnes
9 Iudices, clariſsimos appellari poſſe.† Infirmorum
vero, qui & Egregij dici poſſunt ut ſupra, exem-
pla ponuntur per Iaſ. d.l.1.nume.21. in defenſo-
ribus

ribus Ciuitatum, & Magiſtratibus municipalibus:
qui defenſores cognoſcere poterant in cauſis ci-
uilibus a ccc. aureis infra: At municipales, & ſic
Villarum a. 20. Florenis infra: vt etiam ſentire vi-
detur Io. Plate. d. l. fi. qui idem tenet in Duumvi-
ris, & Rationali. Iaſ. tamen ibi tradit, defenſores ci-
uitatũ, qui poteſtates appellantur, hodie habere
merũ & mixtum Imperiũ, per pacem Conſtantiæ,
& per præſcriptionem ciuitatũ, iuxta glo. in. §. iu-
ſiurandum, in auth. de defen. ciui. & ꝙ vnaquæq;
ciuitas habet vim prouinciæ: quę miſſa facio. Sed
illud videtur velle inferre, quòd tales Poteſtates in
in numero clariſſimorum ſint habendi, vt ſupra,
cuius contrariũ obſeruari ſuperius ſcripſi in prin.
Sed dici poteſt tales noſtros prætores abſolute nõ
habere merum Imperium, cum non niſi conſulto
principe vel Senatu abſoluant, vel cõdemnẽt, vbi
pœna mortis, vel mutilationis membri, aut confi-
ſcationis bonorũ ſequitur. §. fi. in conſt. dominij
Mediolani, de pœnis. Obſtat dictum Spe. vt ſupra,
ideo cogita.

S V M M A R I V M.

1 *Imperator prouocatus an habeat exceptionem a Duello, & num. 3 limit. num. 6.*
2 *Duo Reges Romanorũ an poſſint ſe inuicẽ ꝓuocare.*
4 *Imperatoris faſtigium nullus Rex æquat: nec iugũ, aut ſubiectionem euitat. 5.*

CONCLVSIO. LXXVIII.

1 IVxta præmiſſa igitur. † an Imperator qui po-
nitur vltra oẽs dignitatum gradus, & à quo om
nes dignitates profluunt, vt ſ. dictum eſt: pro-
uocatus exceptione præeminentiæ ſuæ poſsit ſe
tueri. Paris in. §. mortuo lib. 7. & Alcia. in cap. 34.
tetigerunt (vt exiſtimo) ſatis imperfecte. Propte-
rea diſtinguendum eſt: Primo, cũ duo Impera-
tores non poſsint eſſe ſimul eodem tempore. c. in
apibus. 7. q. 1. & alibi diximus: An Duo in Reges
Romanorũ ab electoribus electi in diſcordia (quo
rum quilibet adminiſtrabit, donec declaretur cu-
ius electio teneat, ſecundum glo. in cle. 1. de iure-
iur. & Paridem put. in. d. §. mortuo. nu 1. & Abba.
in. c. venerabilem in fi. de electio. & videntur face
re conſilia Oldrad. conſ. 22. & 23.) † poſsint ſe in
uicem ꝓuocare. Quo caſu dicẽdum opinor, ſi eſt
contentio de regno, ſeu imperio, & ſic de bonis,
tunc non admittatur pugna, niſi forſan ad euitan-
da maiora mala, & ne Imperium, vel Regnum diſ-
ſipetur, & vt ſupra conclu. 68. ſcriptum eſt: Si ve-
ro (quod non tangunt Paris & Alcia) oriretur cõ
tentio ſuper aliqua iniuria hincinde illata: & ſic
quæſtio eſſet perſonalis, vbi aliter non ſit inæqua
litas inter eos, exiſtimarem, certamen non poſſe
recuſari. Videntur enim in eadem dignitate con-
ſtitui tales electi, propterea non militat illa con-
cluſio, qua habetur: Non licere minori prouocan-
ti maiorem, aſcendere: ſicq; quòd æqualitas ſit ſer
uanda, vt abunde concl. 76. diximus: nam inæqua
litas non poteſt inter electos in eadem dignitate
contingere. Secundo diſtinguendum eſt, & aduer-
tendum: An Imperator ab aliquo Rege (quiſquis
is fuerit, omnes enim ſunt dignitate inferiores Im
3 peratori, vt ſupra proxi. concl.) poſsit † ad ſingu-
lare certamen euocari: & proculdubio, non poſſe
crediderim, militat enim hoc caſu argumentum
imparitatis, quia nõ liceat minori prouocanti ma-
iorem, aſcendere: vt ſupra. licet Paris in. d. §. pone
lib. 7. per multa contrarium concludat, quando
eſt contentio ſuper aliquo Regno, & cauſa nõ tan-
gat Imperium, & talis Rex non recognoſcat Im-
peratorem, quem ſequitur Alci. d. cap. 34. Sed ar-
gumenta ipſorum non ſubſiſtunt: & in primis
an ratione ambiguitatis regni admittatur pugna
ſupra concl. prox. & 68. demonſtratum eſt: vbi q̃-
ſtio ſit de bonis, ceſſare pugnam. Nec refragatur,
ſi quis dixerit ideo prælium concedendũ eſſe, quia
talis Rex nõ recognoſcat Imperatorem, nam hoc
etiam ſuppoſito: non propterea infertur, ꝙ eiuſ-
dem ſit dignitatis & exiſtimationis Rex, cuius eſt
Imperator, vt prox. concl. dictum eſt: & fatetur ip
ſemet Paris in d. §. pone, per multa, & præſertim,
quia imperator præſidet omnibus præter deum: &
debet poſsidere vniuerſam terrã, quę videt aſcen-
dentem, & deſcendentem ſolem: §. 1. in authen. vt
4 om. ob. iu. pro. & alibi latius dixi; † Sed vlterius nul
lus eſt Rex, aut princeps, qui faſtigium Imperato-
ris poſsit æquare, aut præſcribere, & eximere ſe à
iugo & ſubiectione eius, quomodocunq; merum
Imperium, & reſeruata Principi præſcriberentur:
* vt in hoc communem * opi. atteſtatur Soci. conſi.
275. num. 5. vol. 2. de quibus abunde ſcripſi ſupra
in. §. primo, in verſ. orbem, & tradit glo. 1. de pa-
5 ce iur. fir. † quòd Reges Frãciæ, & alij vltramonta
ni, ſunt ſub Romano Imperio, licet ſacramẽto nõ
ſint ſubditi, & in hæc verba inquit Bald. in. l. 1. ff.
de offi. præfec. præ: truffa eſt aliter ſentire. Poſſet
tamen forſan limitari hæc concluſio: vt † Impe-
rator poſsit à Rege prouocari in crimine Hæreſis:
Simoniæ, & Sacrilegij: quæ ſunt grauia, & per
quæ deponit Imperator, vt ſupra. §. ſecundo no-
tauimus. q. 5. Item quando Rex ſuam vel ſuorum
iniuriã proſequeretur, de quibus ſupra ſit ſermo
conſi. 74. & 75. & 76. quia in delictis quaſi con-
trahitur vt ibi dicitur per. l. 1. §. beſtias. ff. de po
ſtul. & per Pari. d. §. nobilis pro cauſa lib. 7. cogita
tamen ſupra hoc vltimo quia non ſit extenſio in
hac materia ut ſupra concl. 9. & conclu. 74. nu. 6.

S V M M A R I V M.

1 *Reges, a Regibus licet non coronatis prouocati, pugnare debent, lim. num. 2.*
3 *Corona non auget dignitatem.*
4 *Reges prouocati a principibus, Ducibus &c. excipiunt, ne pugnent lim. num. 6.*
4 *Principes ſubalterni poſſunt prouocari a Ducibus, licet videantur digniores.*

CONCLVSIO. LXXIX.

1 INter Reges utique † pugnam ſingularem admittendam, nullus uidetur dubitare: pares enim ſunt dignitate: cum illuſtres omnes dicantur ut ſupra concl. 77. quod uidetur tenere Iul. Fer. conſil. 18. ſed addit hoc tamen non procedere: ſi Reges recognoſcant ſuperiorem: ut puta Imperatorē, uel Papam. Quæ † credo uere dicta, ſi modo tales Reges ſubeſſent ſtipendijs, & in Fidelitate & obedientia dictorum ſuperiorū aſtricti ſunt, ut ſupra concl. 31. Dubitari tamē cōſueuit an Rex non coronatus recuſari poſsit à Rege coronato: quæ quæſtio deciſa fuit, cum de facto contingeret inter Renatum Andegauenſem corona inſignitū, & Alphonſum illa non redimitum, de regno Siciliæ contentio: ut ſcilicet ea exceptio non prodeſſet, ut per Paridem in §. quoniam ſupra libr. 7.

3 ſequitur Alcia. d. c. 34. † Corona enim ſecundum eos ibi non auget dignitatem arg. c. cū ſis, de uſu pal. & de priuileg. c. antiqua, circa med. Super Regno tamen, & ſic ubi de bonis agitur, pugnam inter Reges prohibitam eſſe arbitror, ut ſupra cōcl. prox. & 68.

4 † Regibus autem prouocatis a Principibus, Ducibus, uel Marchionibus, & Comitibus, qui dignitate ſunt inferiores, ut ſupra prox. q. conuenire exceptionem, ut recuſare poſsint certamen non uidetur dubitandum, ut innuunt. Paris & Alciat. dictis locis, & militat obiectio imparitatis in omnibus, de quo ſupra, ut maior dignitate prouocari non poſsit, cæteris paribus, ſecundum ſupradictos, præſertim Alcia. d. cap. 33. & 34. qui inquit, cum iure noſtro diffinitum ſit, quibus quiſq; dignitatum gradibus emineat: ex prędicta diſtinctione, pugna decidenda erit. Vnde per prædicta uidetur ſimiliter determinari quęſtio poſita

5 per Paridem in §. an principes ſubditi lib. 7. † quòd princepes ſubalterni poſſunt prouocari a Ducibus; quia ſunt in eadē dignitate cū Ducibus, licet ut ipſe tradit, principes uideantur aliquantulum digniores reſpectu nominis; cum teneant primum locum iuxta regem uel imperatorem. Cenſerem tamen in prædictis omnibus limitationem illam procedere, de qua ſæpius locuti ſumus, ſcilicet: ut tunc non poſsit aliquis prædictorum prouocatus per inferiorem in dignitate poſitum, euitare

6 pugnam ſingularem, † quando quis prouocans proſequeretur ſuam uel ſuorum iniuriam: & ita opinor uoluiſſe intelligere caſum ſuū Paridem in §. an comes, in fin. lib. 7. ubi quęrit an comes poſsit prouocare ducem: & concludit quòd comites noſtri temporis habentes comitatum, qui propriæ dicūtur comites, non pugnabunt cū ducibus in foro ciuili. Sed in foro militari unus dux, aut Princeps, non liber, vel marchio non poſſet repellere vnū comitem vel Baronem, aut Nobilem magnæ virtutis, quando vellet pugnare cauſa honoris, vel ſtatus, ſeu dignitatis ſuæ læſæ: quia teneretur ſatisfacere honori ſuo, alias eſſet infamis. Sed forum ciuile (ut opinor) a foro militari non differt in hoc caſu, quia talis comes uidetur proſequi ſuā iniuriam, ꝙ etiam forum & ius ciuile admittit; licet dicatur ꝙ comes alias & regulariter non poterit prouocare ducē, vel ſuperiorem in dignitate poſitum: in quo forum militare non aduerſatur. Sicque limitatio memorata procederet, cum concordia (vt credo) vtriuſque fori. Idem crederē etiā in caſibus Hæreſis, læſæ maieſtatis, & ſimilibus de quibus ſ. putarem tamen in his caſibus poſſe campionem dari: vt ſupra concl. 38. & inf. ſeq. proxima, & videtur ſentire Paris in. §. miles armiger lib. 7. num. 2. Cogita quia in caſu proſecutionis iniuriæ propriæ, vel ſuorum, non videtur habere locum extenſio Duelli, vt ſupra dictum eſt, præſertim concl. 74 num. 6.

SVMMARIVM.

1 *Nobilis ex quatuor gradibus progenitorum, an poſſit recuſari a conſtituto in dignitate, vſque ad ducē.*
2 *Nobilis regulariter non admittitur contra conſtitutum in dignitate, lim. vt ibi.*
3 *Imparitas modica non curatur inter nobiles.*
4 *Ludouici Vittarini victoris pugna, cum clariſſimo Boſio Sfortia, & Sigiſmundo Malateſta.*

CONCLVSIO. LXXX.

1 EX præmiſsis diſcutienda ſeſe offert illa exceptio. † an nobilis, ex quatuor gradibus progenitorum ortus, bonis moribus imbutus: & ī armis & equis exercitatus, & verſatus: poſſit a comite, ſeu Barone, & a quocunque in dignitate conſtituto, vſque ad ducē recuſari. Paris in. §. nobilis pro cauſa. libr. 7. ponit iſtam quæſtionem in illo nobili, qui pro cauſa iuſta ſuæ iniuriæ vel honoris prouocat comitem, vel Baronē & quęcunque in dignitate poſitum: & illā poſtea abſolute in fine decidit, vt talis nobilis poſsit pugnare cum conſtituto in quacunque dignitate, præſertim ſi comes prouocatur ex delicto commiſſo in remp. vel pro fide rupta, quia videtur approbata perſona nobilis. l. qui cum alio. ff. de reg. iur. q̄ ſemel approbata, non poteſt reprobari, per no. in l. ſi quis teſtibus. C. de teſtibus, vel ſi comes nobilē offendiſſet: qa in delictis quaſi contrahitur l. 1. §. beſtias. ff. de poſtul. Alci. autem d. c. 33. abſolute ponit hanc. q. & inquit, in ea ſunt quot capita, tot ſniæ: tandem concludit, ꝙ inferiores in gradu poſſunt refutari propter imparitatē: ſed nobilem a quatuor gradibus vſq; abauis, in armis verſatum, cum clariſsimis poſſe congredi arbitratur: quia is ſit vltimus gradus dignitatum, & cū tali nobili in-

2 tercedat modica inæqualitas. † Ego in hac. q. regulam ſæpius præſuppoſitam, firmandam exiſtimo, ꝙ imparitas ratione dignitatis, ſit legitima exceptio in prouocato: ſicque regulariter non ſit admittēdus nobilis, etiā ex quatuor gradibus auorum a conſtituto in dignitate. Limitatem tamen iſtā concluſionem non habere locum in crimine læſæ

læſæ maiſtatatis, Hæreſis, & alijs criminibus, de quibus ſupra ſæpiſsime dictum eſt, ut uidetur etiam ſentire Paris vbi ſupra. Item limitarem quando quis ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequeretur, vt ſimiliter dictum eſt; & firmat Paris vt ſupra. Super hoc tamen eſt cogitandum, ut ſupra, præſertim conclu.74. Limitari etiam poſſe crediderim ſecundum opi. Alci.d.cap.33.in fine, in prouocato, qui in numero clariſsimorum tantum cẽſeatur, & non vltra: vt a tali, nobilis ex quatuor gradibus, præſertim iniuriatus, non poſsit recuſari, ea ratione per Alcia. aſsignata, quia inter clariſsimum dignitate, & talem nobilem, modica ſit inæqualitas,
3 † cuius non habetur ratio, ut etiam per eum.c.31. circa fin.& habetur ſupra concl.8. Hacque eadem ratione, non poſſe clariſsimum contra nobilẽ ſupponere campionem arbitrarer, de quo meminit Alcia.ibi: in alijs vero conſtitutis in ſuperiori dignitate ſpectabilium, & ſupra: propter maiorem imparitatem, aliter exiſtimarem, ut dictum eſt ſupra cõcl.38.& uidetur ſentire Paris in §. miles ſeu armiger, lib.7. hæcque vltima limitatio uidetur eſſe in viridi obſeruantia apud milites, nobiles & principes, vt exemplo non uulgari inter alia de-
4 monſtratum eſt tempeſtate noſtra, † Cum ſtrenuiſsimus Ludouicus Viſtarius, cõterraneus meus, nobilis ab antiquiſsimis progenitoribus ſuis; & equeſtri militia tunc tantum decoratus, qui hodie tamen tribunus eſt militum, & (ut uulgo dicitur) Colunnellus Cæſareus: & præfectus tormentorum Cæſ. ſeu Pontificij exercitus: orta controuerſia, prouocator, cum clariſsimo Boſio Sforzia, Comite, ſeu Barone, ex ſententia prudentiſsimi Proſperi Columnæ, & Marchionis Piſcariæ, & aliorum procerum: dignus diiudicatus eſt, qui cum eo, licet clariſsimo, in certamen deſcenderet: in quo ipſe Viſtarinus uictor euaſit magna cum gloria: quæ in eo aucta etiam magis eſt, cum iterum a Sigiſmondo Malateſta, non ſolum clariſsimorum, ſed etiam ſpectabilium genere orto, ſingulari pugna impetitus, pariter uictoriam reportauerit.

SVMMARIVM.

1 *Prouocans non poteſt, iam per ſe prouocatum repellere; limit. num.3.5.& c. 10.*
2 *Perſona approbata nõ poteſt reprobari; limit. nu.11.*
4 *Promiſsio intelligitur, rebus ſic ſtantibus, & noua cauſa non ſuperueniente.*
6 *Ignorantia, & error in facto alieno non nocet.*
7 *Regula, Quod ſemel placuit, quando non habeat locum & num.8.& 9.& 12.*

CONCLVSIO. LXXXI.

1 PRouocatus, † qui multis exceptionibus (de quibus ſupraſcriptum eſt,) quandoque ſe tueri poteſt, non poterit tamen a prouocante ipſe repelli: nam ab eo perſona ſua cenſetur approbata, ut tradit Alcia. in cap.23. d. tracta. & uidetur ſentire Paris, in §. miles ſeu armiger, num. 2.lib.7.& Iul.Fer.conſil.14.nume.4. Iac. Hiſp.
2 c.6.lib.1. † Sicque perſona approbata non poteſt reprobari per no. in l.ſi quis teſtibus.C.de teſtibus, & l.qui cum alio.ff.de reg.iur.l.ſi uxor in fi.ff.de adulter. cum ſim. & per Paridem in d.§. nobilis pro cauſa circa fi.&.§. duo milites lib.7. Vbi tamen prouocans ſit maior, poterit campionem ſubijcere ut ſupra concl.34.& expreſſe ponit Paris, in d.§. miles ſeu armiger. licet cum hac concl. tranſeant ſimpliciter docto. putarim tamen ipſe limitandã, & declarandã, ſcilicet non uendicare
3 locum † ſi noua exceptio ſuperueniret: quia pro-
4 miſsio † intelligitur, Rebus ſic ſtantibus, & noua cauſa non ſuperueniẽte, ut in d.l.ſi quis teſtibus, & per Salice. ibi.& per dicta per Alciatum in.c. 22.&.per Paridem in. §.duo milites, lib.7.qui uidetur decidere hãc exceptionem competere, tam prouocato quam prouocatori; & tetigi ſupra con
5 clu.74. Limitarem & ſecundo † in prouocato, qui criminoſus & infamis reperiretur, de quibus abunde dixi ſupra concl.74. ſi hæc fuiſſent ignota prouocanti, nam cum duellãdi actus ſit militaris, nobilis & generoſus, ac honorabilis, ab infamibus non exercendus, ut ſupra conclu.15. Reatuſq; excludat omnem honorem, ut ibi, & ſæpe dixi: &
6 ignorantia & † error in facto alieno non noceat. Sed iuſta & probabilis præſumitur, & excuſat l.fi. ff.pro ſuo, ſique uideatur errare talis prouocans criminoſum uel infamem ſibi incognitum, ex errore ſuo non debet induci cõſenſus: immo debet impediri & tolli l.ſi per errorem.ff.de iuriſd.om. iudi. non enim uidentur conſentire qui erant ut ibi.&.l.nihil conſenſui.ff.de reg.iur.in fi. Hinc dicit Io. And.in.c.quod ſemel in fi.de reg.iur.in.6.
7 † eam reg. quod ſemel placuit, nõ habere locum quando adeſt error facti, nec uidetur obſtare tex. in d.l.qui cum alio, ubi contrahens cum alio, uel eſt, vel debet eſſe non ignarus conditionis eius; quia per exempla glo. contractus ibi diſſoluitur, non autem inducitur, ſicque in caſu noſtro diſſoluitur Duellum. Vel reſponde, quod ibi in contractibus agit, hic in delictis: in quibus tanquam odioſis ſtricte abſque extẽſione procedatur: ut ſupra con
8 clu.9. † & in delictis non habere locum illam l.
9 tradit Decius ibi per plura. † ſic tradit non habere locum in quaſi contractu, prout in caſu noſtro, in quo quaſi contrahitur, ut ſupra concl.76. Nec obſtat tex. etiam d.l. ſi uxor, quia ibi & in alijs iuribus aderat ſciẽtia. Immo videretur dici poſſe, quod ſi quis ſcienter prouocaret criminoſum, &
10 infamem † nihilominus pœnitentia ductus, non teneretur pugnare, poſſetque contra talem prouocatum excipere eadem ratione, quia criminoſi, & infames non admittantur ad prælium, ſed tãtum perſonę integræ & nobiles, ut ſupra: Nec uidentur repugnare adducta in contrarium, ſcilicet quia nõ poſsit reprobari approbata perſona, nam non uidentur procedere in caſu noſtro dicta iura, quia expedit, & publice intereſt, ut criminoſi detegantur & puniantur, l. eum qui.ff.de iniur. cum ſim.

&

11 † & ratione publicę utilitatis, approbati poſſunt
reprobari,l. ſed. & reprobari in priu.ff.de excuſ.tu
to. & per Salice.in d.l.ſi quis teſtibus. Quare pro-
uocatus talis criminoſus, & infamis, patietur exce-
ptionem ut inde poſsit etiam puniri. Vel dic in
his quæ improbantur a iure, non habere locum di
13 ctam reg. † quod ſemel placuit: nec illa, quod ap-
probata nõ poſsint reprobari, ſecundũ Io.And. in
d.reg.quod ſemel circa fi. at nos ſumus in Duello
reprobato a iure, & criminoſis, & infamibus re-
probatis duellare de iure, ut dixi abunde in prin.
huius tracta. & concl.74. ergo poterit reprobari,
etiã ſcienter criminoſus prouocatus: & propterea
abſolute, & non inepte Iac.Hiſpa.d.cap.6.uidetur
arguere, quod ſaltem ad iudicem Duelli ſpectet,
ex officio ſuo, & pro honore ordinis militaris, ta-
lem non integram perſonam, ratione ſupra aſsi-
gnata, repellere.

S V M M A R I V M.

1 *Prouocandus agit contra prouocaturum furentem; vt aut Duello experiatur, vel vt ſibi concedatur familia gladiatoria, expenſis illius.*

2 *Duello recepto, offendẽtes ſe inuicẽ, proditorie agũt.*

CONCLVSIO. LXXXII.

1 ADdmittitur † quandoq; prouocandus, non
ut excipiat tantum, ut in ſuperioribus; ſed
ut procedat etiam contra prouocaturum,
aliquando furentem, & comminantem ſe Duello
experturũ, & in eum impetum facturum: ut ſcilicet
iſte prouocaturus, monitus certa formula mori-
bus obſeruata agat: cum non ſit æquum, ut ipſe
prouocãdus, continuo in armis detineatur. Quod
ſi non fecerit, poteſt in maiore cogi & appeti: uel
a communi ſuperiore poſtulari, ut prouidere ue-
lit: cuius erunt partes, ut iubeas prouocaturum
ſeruare formam duellicã, ubi ſeruanda ſit: quibus
neglectis, prouocando familiam gladiatoriã con
cedere debet, quæ pro eius defenſione prouoca-
turi expẽſis, inuigilare debeat, ut notabiliter ſcri-
pſit Alci.tracta. ca.13. allegat glo.l.fi.C.de erro-
ga.mili.ano.lib.12.facit l. diffamari cum ſim.C.
2 de inge.manu. † Sed admiſſo Duello non licet ſe
interim offendere, ut & pro Alcia. ibi.c. ſeq. alias
proditionis & uiolatæ fidei, quis reus efficeretur.

S V M M A R I V M.

1 *Multa habẽt locũ in prouocato, quæ in prouocante.*

CONCLVSIO. LXXXIII.

1 SVbſequẽter † in prouocato multa procedunt
& ſunt obſeruanda; de quibus in prouocante
ſupra locuti ſumus, quæ ratione ordinis, bre-
uibus repetamus: Vt ſcilicet non liceat prouocan-
ti, quod prouocato non permittitur, & contra: vt
ſupra concl. 27. Tranſmittat que prouocatus lite-
ras quas dicunt cartellos, & reſponſiones ſuas
actori, & præſentet Iudici, ut ſupra concl. 23. &
43. Inde in caſibus permiſsis pugnam admittat,
ne notatus remaneat, ut in cõclu. 25. qui & quan-
doque campionem ſupponere poterit in caſibus
conceſsis: ut in conclu. 34. cum ſeq. & poterit ſu-
ſcipere defenſionem illorum, quorum quis tene-
tur iniuriam propulſare, ut ſupra concl. 33. Iura-
bit quoque de calumnia, ut in concl. 44. habetur.
Et tandem ſummo mane debet cum prouocante
ingredi ſtadium, alias reſtitutio temporis defluxi
ob moram ſuam, concederetur actori, ut ſcribitur
in concl. 45.

S V M M A R I V M.

1 *Armorum electio prouocato competit de ratione, late, num. 3.*

2 *Campi & Iudicis electio, prouocanti relinquitur.*

4 *Scire, & debere ſcire, æquiparantur.*

Incautum, & inæquali pugna non licet alium capere, ibi.

5 *Nouiter eſſet ſtatuendũ, ſuper electione Armorum.*

6 *Equi electio confluit in poteſtatem prouocati.*

7 *Equi licet non contineãtur appellatione Armorum; ſunt tamen ad vſum belli.*

CONCLVSIO. LXXXIIII.

1 ARmorum † electio, Iudicis, loci, & tẽporis;
ex conſuetudine, & Federici Imperatoris
conſtitutione, ædita in Regno Siciliæ: alias
prouocato cõpetebat. Ea ratione, quia fauẽdum
eſſet reo, qui præter omnem ſpem: & quodammo-
do inuitus ad pugnam trahitur, & qui alioquin
præparatis dolis, poſſet circumueniri. Ideo cum
in uno grauetur, ut ad certamen rapiatur, in hoc
debet ſubleuari; ut talis electio ei tribuatur: tra-
dit Paris in.§.actor ſeu prouocator lib.1. & memi-
nit Iac.Hiſpa.in cap.3.lib.3. & Alcia.cap.6. & Iul.
Fer.conſil.6.num.5.Hodie tamen ſecundum me-
moratos docto.Paride prætermiſſo, electio armo
rum, ex obſeruata conſuetudine, per prouocatum
2 retinetur. Iudicis vero, & loci, ſeu campi, relin-
quitur actori ad exonerandum reum ipſum, ſeu in
fauorem (ut crediderim) prouocantis, ne deluda-
tur ſine iudice: vel quia a reo tardius quæreretur,
inuenirique per eũ non poſſe aſſeueraret, ut etiam
ſupraſcripſi concl.42. de quibus per Decium d.
conſi.487. & .686. & Alcia.dict.ſuo conſil. car.8.
& ante eos per Bal.de pace ten.in pri.col.7. diffi-
cile enim eſt quandoque inuenire Iudicem, & lo-
cum. Addit in hac concl.ſolus Alcia.d.c.6.mori-
bus receptum eſſe, quod ſatis ſit, ſi in ipſo ſtadio
certior fiat prouocator, qua armorum ſpecie con
gredi prouocatus uelit. Licere tamen prouocanti
ſe ſuis armis: quæ plura ad id præparauerat, defen-
dere, dum ſint eiuſdem paritatis: unde accipio,
cõſuetudine obſeruari, ut per prouocatum tranſ-
mittatur in genere notula armorum, diuerſi gene-
ris,

ris, prouocanti, de quibus ſe habeat prouidere:
Hæc concluſio, ut tradit Alcia. ſecundum aliquos
declaratur, in eo, qui hac fiducia, manifeſta iniu-
ria aliũ affecerit: quod ſi ea de cauſa prouocatus
fuiſſet, armorum clectionem, ad ſe pertinere præ-
uidebat, ut eo caſu cogatur, tanto tempore pro-
uocatorem pręmonere, ut in eo armorum ludo, ſe
☞ aliquantulum exercere poſsit: quæ nunquam,
aut perraro contingere exiſtimo. Quis enim eſt
tam fatuus, & temerarius, ut alium, propter fidu-
ciam electionis armorum ſibi competituram, in-
iurijs prouocet? uel eſto qui hoc excogitaſſet.
3 id tamẽ & manifeſtare uoluerit.† Cęterum in hac
concl. plurimum ſemper admirari cõſueui, cur ſit,
qua ve de cauſa prouocatũ: ſiue ex iã dict. Conſt.
Federici Aenobarbi, ſiue ex conſuetudine, tot fa-
uoribus proſequamur: ut reperire Iudicem, & lo-
cum, ad onus prouocantis reijciatur, ſitq́ue in il-
lius facultate certum facere prouocantem eo tem
pore ſolum, quo uterque pugnator in arenam de-
ſcenderit, quo armorum genere utendum ſit: &
quod grauius eſt, électio armorum ſibi conceda-
tur, in qua & ſuperabundare plurimum commo-
dum ſentire ſolet reus, cum non paruo præindicio
& dãno prouocantis: qui vltra inæqualitatem, ex
tali modo perueniendi ad certamen ipſum, reſul-
tantem: maximis etiam expenſis, eadem cauſa in-
certitudinis, & electionis armorũ attributæ pro-
uocato, prægrauari ſolet: cum tamen & ratio na-
turalis, & legalis, diſponat in iudicijs. Sed in hoc
maxime duellico, ſeruandam paritatem, & æqua-
litatem, non eſſeq́ue concedendum vni pugnato-
rum, quod alteri non permittatur, vt ſæpe dictum
eſt: vnde & talis lex Aenobarbi iniqua, & recepta
☞ cõſuetudo, videtur irrationabilis: & tanto ma-
gis, quia ipſe prouocatus, ex delicto ſuo conſequi
videtur huiuſmodi commodum, & lucrum, con-
tra diſpoſitionem. l. itaq́ue fullo. ff. de fur. Nam
clarum eſt in hoc certamine, quod frequentius ſit
cauſa honoris, & ad purgationem obiecti crimi-
nis (vt ante primam cõcl. dictum eſt) Prouocatum
primo inferre iniuriam prouocanti, qui cogitur ea
de cauſa (ne iniuria affectus, & notatus remaneat)
ad certamen conuolare: ſicq́ue & iniuriatus actor
efficitur, & multis incommodis eodem tempore
afficitur, quod videtur maxime inconueniens:
Nec iudicio meo illa ratio in prin. huius concl. aſ-
ſiguata, valere, aut tollere hæc obiecta uidetur:
quod ideo concedatur electio & alia pręmiſſa
prouocato; quia inuitus, & præter omnem ſpem,
ad pugnã trahatur, & quia præparatis dolis poſſet
circumueniri. Nam reſponderi poteſt, ſi inuitus ad
pugnam uocatur, & præter omnem ſpem: ſibi im-
putare debet, qui alium iniuria laceſsiuerit: & co-
gitare debuit, non impune ſibi licuiſſe alteri iniu-
riari, alterumq́ue offendere. Notorium enim eſt,
quod permittitur iniuriato prouocatio, & conce-
ditur pugna: quia non debet alteri per alterum
iniqua conditio, contumelia, & iniuria inferri: vt
notiſsimi iuris eſt. Ex quibus pariter claret, quod
non dicitur poſſe circumueniri, qui iã potuit ſci-
re, & præcogitare ſe eſſe conueniendum ex deli-
4 cto ſuo.† nam ſcire, & debere ſcire, æquiparantur.
l. quod te. ff. ſi cer. peta. Præterea ſi iſta circunuen-
tio conſideretur in electione armorum, quænam
ratio, & cauſa circunuentionis conſideranda ma-
gis ſubeſt in prouocato iniuriante, quam in pro-
uocante iniuriato: ſicq́ue potius admitti debeat,
vnus multũ pręmeditatus & exercitatus in armis,
cum quibus pugnandum eſt: alius vero impara-
tus & inconſideratus. Profecto non decet extem
pore & incautum quemquam alium capere, &
inæquali pugna, ut ſup. concl. 8. explicauimus
5 † Qua de re exiſtimarem recte ſtatuendum eſſe,
vel conſtitutione principis: uel conſuetudine in-
ducendum: quod talis armorum electio innote-
ſceret utrique parti eodem tempore. uel utrique
parti eſſet incognita, per Iudicem ſorte poſtea ma
nifeſtanda. Nam & alias in longobar. quali. quis
ſe def. deb. l. ſi quis cum altero, & l. mentio: Fu-
ſtes & ſcuta, erant arma pugnatorũ, quę debebant
eſſe æqualia, & præſtanda a Iudice ſecundum Io.
Lign. in. §. circa ſeptimum num. 8. unde inquit Iac.
Hiſpa. lib. 3. ca. 6. apud Hiſpanos, apud quos pro-
hibita ſunt duella, cum quãdoq́ue de facto ad illa
peruenitur, partes ſciunt ante tempus prælij, qui-
bus armis pugnandum ſit: quamobrem eo pacto
tolleretur magna pars moleſtiæ pugnatoribus, &
6 omnis inæqualitas, pręſertim prouocanti. † No-
tandum tamen in hac concl. illud etiam erit, quod
ſicut in armis ſeruanda eſt electio prouocato: ita
ſi miles eſt, & voluerit eques pugnare, hoc pacto
prouocans debebit eques pugnare; & econuerſo,
ſi pedes fuerit prouocatus, prouocans miles, &
eques, poterit prouocatus, quia defendentis eſt
electio, pedes pugnare, ſecundum paridem in. §.
qui alteri lib. 1. & ita obſeruat cõſuetudo; vt pro-
uocatus indiſtincte eligat, uel non eligat equum.
7 Nam † licet equi non contineantur appellatione
armorum. ut docet Paris, in. §. duo pugnabant, lib.
8. nihilominus ſunt ad vſum belli, & inſtrumenta
bellica, ut ibi per eum; & recte inquit Virgilius:
Bello armãtur equi, Bellu hęc armenta minantur.

SVMMARIVM.

1 *Arma quæ ſint eligenda num. 2. 11.*
3 *Arma plura, an ſint eligenda.*
4 *Enſe ſolo pugnantes, an reprobandi.*
5 *Enſe imprimis cinguntur milites.*
6 *Enſis alienatio eſt graue crimen.*
7 *Enſis amißio arguit aliquem victũ, in Duello gloria.*
8 *Enſis datur Imperatori, vindici in iram male agentium, & laudem bonorum.*
9 *Armati vna parte, alia inermi, non improbantur.*
10 *Armatus & eques, quis rectius Duello ſe præbet; quam peditum more.*
12 *Conuenta in electione armorum ſeruanda.*

CON-

CONCLVSIO. LXXXV.

ARma autem qualia ſint eligenda quomo-
docũque ipſorum electio ad prouocatum
ſpectet: aliqua per tempora fuit uariatio;
1 †Cum apud Longobardos, Fuſtibus, & Scutis,
præterquam de infidelitate pugna committere-
tur, ut in eorum ll. in tit. quali. quis ſe def. debe. in
l. quibuſcunque & in l. ſi quis dixerit; & in l. ſi fue-
rit, & in l. mentio exprimitur: ibique in l. nullus
campio, habetur: quod arma ſua, quæ conueniunt,
non autem herbas, quæ ad malefacia pertinent,
quis habere ſuper ſe debet: ut & per Paridem in. §.
duo pugnare lib. 8. idem legitur de fuſtibus, & Scu
tis in l. ſi quis cum altero, de teſtibus. in ea. longo.
ſecundum glo. autem, in. §. non eſt conſuetudo,
de alien. feu. pater. Certamẽ fit militaribus armis,
ſicque intelligendam d. l. quibuſcunque, comme-
morat: quod refert, & proſequitur Paris in. §. con-
tingit lib. 4. poſt And. Iſer. ibi, & Iac. Hiſpa. lib. 3.
cap. 6. tangit aliquantulum Iul. Fer. conſil. 10. nu.
5. addens conſuetudinem militum, & nobilium
obſeruandam: quam latius tradit receptum Alcia.
2 cap. 39. † ut ſcilicet ex omni genere armorum
optio fieri poſsit, quæ iuſtis militibus in acie vſui
ſunt: quo nomine inquit eſſe, Pugiones. Gladios,
Enſes, Spathas, Clauas, Ferreas, Rompheas, Pila,
Lanceas, Fuſcinas; de quibus ante Alcia. uidetur
locutus Paris in. §. arma, d. lib. 4. non eſt igitur ali-
quo pacto recedẽdum a militaribus armis, in hoc
ſingulari certamine, ex conſenſu omnium auto-
3 rum, & inducta conſuetudine: † Pluraque arma,
non vnam tantum ſpeciem; & longa, & breuia,
deferri poſſe ibi recenſet Paris: licet in d. §. contin
git, dicat quod a principe campi recte ſunt repro-
4 bati † qui inermes, ſolis enſibus certare conuene-
rant, quaſi lenonum more congreſſuri: ſicque
aliquantulum uidetur ſibi contrarius Paris, quem
tamen ſequitur Iac. Hiſpa. d. ca. 6. & Alcia. d. cap.
39. Qua in re, non adeo hunc pugnandi, ſolis enſi-
bus, modum improbandum de iure cenſeo: (ubi
conſuetudo non ſit in contrarium) non enim tur-
pis uidetur, ita ut lenonibus, magiſquam militibus
5 conuenire uideatur: † cum in primis enſe cingan-
tur milites: vt uidetur tex. in l. pen. ff. de teſta. mili.
& hoc ponit glo. in l. pen. ff. ex quibus ca. ma.
inter ſex neceſſaria, quæ ad eſſe militis inducta
ſunt: & propterea inquit ibi Bal. quod glo. non fe-
cit mentionem de calcaribus & alijs inſignijs, niſi
de enſe: ſicque ut per d. glo. tradit idem Paris in. §.
an Duella num. 7. lib. 1. militi cingitur enſis cum
creatur, in ſignũ, quia vti debet enſe, allegat etiam
tex. in prohem. inſti. in prin. unde & eo. lib. §. ad
pugnam, refert Neapoli obſeruatum. Quod enſis
erat Iudex, uindex, & teſtis inter proſequentes in-
6 iurias: & offenſas, facit quia † ſi inter alia arma
miles alienauerit gladium, graue crimen eſt, &
deſertori ſimilis eſt. l. qui commeatus. §. arma. ff.
de re. mili. unde ſecũdum Paridem in. §. an ſi pro-
7 uocans dum, lib. 8. † perdens enſem in bello, ui-
detur ſuccumbere pugnando cauſa oſtentationis
8 & virium. Facit, quia gladius † ſeu enſis fingitur at-
tributus Imperatori a Deo, uti miniſtro ſuo, uin-
dici in iram, ei qui malum agit: & ut illud exerceat
ad vindictam malefactorum, ad laudem uero bo-
norum, ut alibi diximus ſupra in. §. 1. uerſi. Gla-
dium. & idcirco non uideo, cum inter alia arma,
enſis magno in honore, & uſu habeatur frequen-
tiori apud nobiles & milites: quomodo ineuntes
certamen, etiam illo ſolo, debeant, aut poſsint im-
probari a Iudice campi. Et propterea percõtatus
quandoque milites, dicunt, non fieri talem im-
9 probationem hodie. † Similiter nõ uidentur poſ-
ſe improbari; qui certa parte corporis armati alia
inermi, certamen ineunt: dummodo arma ſint mi-
litaria; cum plura, & unam tantum ſpeciem de-
ferri poſſe dixerit Paris d. §. arma: quicquid ſcri
pſerit in d. §. contigit, aliter ſentiens in hoc caſu:
& eum ſequitur Iac. Hiſpa. d. ca. 6. Valet enim ar-
gumentum de parte, quo ad partem: quod de to-
to, quo ad totum. l. quę de tota, cum ſimil. ff. de rei
uendi. & in toto pars continetur, iuribus uulgatis:
10 † Conuenire tamẽ magis & ipſe exiſtimo, ad de-
cus & ornatum equeſtris militiæ conſeruandum:
nobili & generoſo uiro, ut eques, & loricatus ad
pugnam deſcendat; Habitus enim plurimum po-
teſt, & præſumptionẽ facit, ut talis quis pręſuma-
tur, qualis in habitu reperitur, celebris eſt tex. in l.
item apud labeonẽ. §. ſi quis virgines. ff. de iniur.
& eſt in Adagio: Veſtis facit uirum: quam quod
mercenariorum peditum more aliquis prodeat:
ut omnium opi. receptum eſſe teſtis eſt Alcia. d. c.
39. qui tamen tradit talem congreſſum ſolius en-
ſis, non poſſe per perduellem recuſari. Verunta-
11 men licet † ſagittarum, Arcuum, & Sclophorum
uſus apud milites frequens ſit, exiſtimauit tamen
Alcia. id genus armorum eligi non poſſe. Atqui
conſuetudine, hęc omnino improbantur: quod &
ea ratione comprobari poterit, quia in talibus
congredientibus non videtur poſſe eluceſcere vir-
tus & ſtrenuitas illa, quæ decet ueros nobiles &
milites. & inſuper tales uidentur uelle congredi
magis acti aliquo furore & deſperatione, quam
ad propulſandas iniurias: & honoris & exiſtima-
tionis ſuæ cõſeruandę cauſa: In præmiſsis tamen
conſuetudo ſemper erit obſeruanda, ut ſupra con-
cl. 13. dixi. Poſtremo notandũ erit ſm præfatos
docto. ſi inter perduelles conuentum ſit, ut pugna
12 fiat aliquo armorum genere: † quod conuenta
ſunt obſeruanda; nam & alibi diximus ſupra con-
cl. 12. inter certaturos conuenta eſſe obſeruanda.
Arma aũt ſi ceciderint aut frangantur, an iterum
pręſtantur, dicemus inf. de Iudice, concl. 92.

SVMMARIVM.

1 *Pugnantes, alter alterum præuenire poteſt in percuſ-
ſionibus: licet prouocatus cõſultius videtur agere,
expectans ſe inſultari.*

Prouo-

2 *Prouocatus poteſt deludere prouocantem ſubterfugiendo.*
3 *Tempus pugnæ, eſt vnius diei.*

CONCLVSIO. LXXXVI.

COngrediuntur deinceps his omnibus diſcuſsis,& apud iudicem uentilatis,perduelles;manumque conferunt; in percuſsioni-
1 buſque, & † inſultu alius aliú præuenire pôt, licet
conſultius acturſi prouocatú aliqui affirment, ſi
prouocatorem inſultantem expectet, ad hoc ut
iuſtificet,quod tanquam inſultatus accedat; & fere inuitus, ſicque prouocator uti deum tentans
diuino iudicio debeat ſuccumbere:ut iam dictum
2 eſt concl. 48. † Deludere autem poteſt prouocatus prouocantem,currendo,ſubterfugiendo,ſæpe
cauendo ab inſequente, euitando ictus, & vulnera,ita quod finita die prouocator probare non
poſsit,qui hoc promiſit: ſicque uictus is dicatur:
3 ipſe uero victor; † quia pugna eſt bellum vnius
diei,ut per Paridem in.§.an ſi prouocans dum lib.
8.& ſupra concl.45,Pœnitere tamen poteſt prouocatum,ante,uel poſt litem conteſtatam, abolitione impetrata,ut ſupra concl.26. dictum eſt: an
uero liceat prouocato mutare querelã ante litem
conteſtatã,uel poſt,dictũ eſt ſupra concl.28.in fi.

Pars Quarta.

DE IVDICE.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis partes neceſſariæ ſunt in Iudicio duellari.*
2 *Duellum impertinenter fit ſine iudice.*
3 *Non coronabiť niſi qui legitime in agone certauerit.*

CONCLVSIO. LXXXVII.

IVDICIS partes, quæ in multis
uerſantur,neceſſarię ſunt in hoc
1 iudicio,† & ſingulari bello;cum
tribus perſonis conſtituatur,
Prouocante: Prouocato: & Iudice:ut ſupra conclu.2. ſcripſimus. Neque enim iuſtificari poteſt abſque ſuperioris autoritate, ſeu iudicis, a quo dependet
iuſtitia belli, vt dictum eſt ſupra concl.24. & 55.
2 † Sicque pugna illegitime & impertinenter committitſine iudice,& in locis remotis, & ſolitarijs,
& alla Macchia, prout apud aliquos diciť: Hincq;
ad propoſitum conuenire videtur dictum Apoſto
3 li cap.2.ad Thimot.† qui inquit, non coronabitur niſi qui legitime in agone certauerit.

SVMMARIVM.

1 *Iudex competens certaminis, quis ſit.*
2 *Iudices qui poſſint concedere duella, qui ſint.*

CONCLVSIO. LXXXVIII.

1 IVdex, † autem competens huiuſce negotij ille
eſt,quem ſibi elegerit prouocans, vt ſupra enarrauimus concl.84.& Latius concl.42. iam diu
enim ſic recepit conſuetudo: & ideo cum Paris in
§.actor,& §.ſæpe,li.1.& §.nobilis lib.2.nu.5.cõpetentẽ iudicẽ diuerſimode dixerit, eũ q a ꝓuocato eligiť,uel q ſit proprius iudex ipſius prouocati:
utputa in milite prouocato, Magiſter militũ, uel
dux exercitus, ſub quo quis militat, quia actor ſequatur forum rei.l.2.&.l.magiſteriæ.C.de iuriſd.
om.iudi.amplius hæc hodie non uidentur ſibi locum uendicare. Exiſtimo tamen ſi inter aliquos
milites,ſub eodem Duce exercitus, Magiſtro, uel
tribuno militum merentes,contigerit controuerſia par,decenſque, & præclarius fore(niſi adeſſet
cauſa iuſta ſuſpicionis)qđ tales eſſerenť admitterenturque in iudices competentes, ex quo iure
communi uidentur eſſe ſub eadem iuriſdictione:
dictis & ſimilibus iuribus: & eo pacto frequens
uſus militum eſt, ſingulare certamen inire: Atqui
ſi milites perduelles diuerſi exercitus contendant,
iudex competẽs ille erit, quẽ prouocans elegerit.
Verum ſæpe obſeruatum eſt, quod in conſpectu
duorum exercituum, ad pugnam ſingularem deuentum ſit,ut docent etiam exempla antiqua Valerij Coruini, & Torquati, & alia recentiora ſatis
2 nota. † Qui autem iudices poſsint concedere
Duella,diſſeruit Paris,in.§.quia Della, lib.1.ſcilicet Papam: Imperatorem: Regem,& alios principes non recognoſcentes ſuperiorem: & populum
liberum,qui haberet regalia:& quemlibet, qui poteſt bellum indicere: & Duces exercituum & qui
habent ex conceſsione,ut ſequitur Iul.Fer.conſi.1.
20.per plura. Per arbitrum tamen pugna non uidetur poſſe iudicari,ut in cõcl.24.&.55. diximus.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet primo cum conſilio peritorum,perduelles, & eorum controuerſias audire, & videre proceſſum agitatum.*
2 *Iudex debet partes ad concordiam hortari.*

CONCLVSIO. LXXXIX.

CVra inde conſtituti Iudicis, ubi ad eum de-
1 uentum ſit,illa eſt: † ut cum conſilio procerum, & militum,& aliorum uirorum probatiſsimorũ,audiat primo perduelles, eorumque
controuerſias, uideatque proceſſum agitatum: ut
ſupra concl.43.tam ſeparatim & alterius tantum;
quam coniunctim amborum: negotiorum enim
merita partium aſſertione panduntur ut in.l.ſi.C.
2 ſi per uim uel ali.mo. † Et elaborabit plurimum,
ut aduerſantes, ad pacem & concordiam hortetur,deducatque: quandoquidem ſcriptum ſit, nil
aliud curare debet prætor, quam ut partes ſint in
concordia l.1.§.inde quærit.ff.de no.ope.nunti.
cum

cum glo.& l. congruit.ff. de offi. præſi. in prin.c.
diſcordantes.90.diſt. ubi.glo. cum ſim.& dictum
eſt ſupra in hoc.§.tertio, concl. 10.de qua pace
procurãda tangit Paris,in.§.an ſi duo ſubditi,&.§.
an rex.num.6.lib.1.& Iul.Fer.conſ. 15. col. 1.&
Iac Hiſpa.lib.2.cap.1.Prædictaque omnia in cura
Iudicis reponit Paris. At nos de pace, & concor-
dia perduellium procuranda,& inducenda ſigilla-
tim inf.dicemus in ult. parte.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex debet conſiderare apte qualitatem, honores, gradus, loca, tempora, & cauſas certaminis.*

2 *Iudex niſi ex maxima cauſa, concedat Duellum.*

CONCLVSIO. XC.

VBi non ſit locus paci, & concordię inter
1 perduelles, † Iudex accurate conſiderare
debet qualitatem, honores, gradus, loca, &
tempora, & cauſas certaminis & controuerſia, ſe-
cundum allegata ſupra, præſertim Iul. Fer.d.con-
2 ſil.15. † Et non niſi ex maxima cauſa, & graui,
concedere debet Duellum, vt dictũ eſt ſupra con-
cl.51.& 67.& in re de qua non conſtet, & obſcu-
ra.exiſtentibus tamen indicijs; item non debet
cõcedere ubi militent aliæ exceptiones, de quibus
ſupra ſcripſimus in.2. parte de prouocato, concl.
54.cum pluribus ſeq. & tandem cõceditur pugna,
præſtito per perduelles iuramento ut ſupra concl.
44.&.83.habetur. Fiunt tamen perſæpe capitula
de more apud iudicem, ante pugnam ineundam,
per certaturos obſeruanda: a quibus nefas ſit rece
dere, ut ſcripſi ſupra concl.12.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex aderit in campo Duelli cum conſiliarijs: vt videre, & audire poßit pugnantes; & iudicare quis ſuccubuerit.*

2 *Bannum ſit quod nullus ingrediatur campum, &c.*

3 *Bannum iudicis ſeruandum eſt.*

4 *Epiſcopus loci poteſt prohibere Duellum; licet dominus temporalis conceſſerit.*

CONCLVSIO. XCI.

COnceſſo Duello, conceditur quoque locus,
& campus ad prælium deſignatus,& aptus;
1 ut ſupra concl. 45. † in quo aderit iudex
cum conſiliarijs ſuis, in iure & re militari eruditis
& uerſatis, ut ſupra concl.89.& per Paridem in.
§.pone lib.8.qui diligenter, & clare, proſpicere &
audire poſsit utrunque pugnantem, ad hoc ut tan
dem iudicet quis ſuccubuerit, ut legitur apud Io:
Ligna.in eo.tracta, de Duello. §. circa ſeptimum
num.8.& Iac.Hiſpa.lib.3. cap.4.& Iul. Fer. con-
2 ſil.6.nume.12. † Emittiturque inde Bãnum man-
dato iudicis, quòd nullus campum certaminis in-
grediatur præter Duellantes, Magiſtros, ſeu(vt di
cunt) Patrinos & ſolitos ingredi, atque nullus tu-
multum faciat, qui ſit impedimento duellantibus,
3 vt ibidem per Hiſpanum, & Ferretũ. † Quod qui-
dem Bannum ſeruandum eſt, argumento l.proſpe
xit cum glo.ff. qui & a quibus. lex enim vtcunque
dura ſeruanda eſt, vt ibi: & ad aliud propoſitum
obſeruandum dixit Paris in §. duo milites libr.2.
4 num.1.In hac concluſione notari poteſt, † quod
licet dominus temporalis conceſſerit Duellum,
nihilominus Prælatus, ſeu Epiſcopus, qui præſidet
in ſpiritualibus ciuitati, uel loco, in quo pugna
committenda erat, poterit ex iuriſditione ſua hoc
prohibere, quandoquidem ſecundum iura cano-
nica, omnino prohibenda ſint duella: non obſtan
te conſuetudine, ut in prin. huius tract.dictum eſt,
& in ſpecie tradit Paris in.§. an ſi dominus lib.1.
ea ratione, quia talis prælatus uendicat ſibi iuriſdi
tionem in laicos; ex quo tractatur de periculo ani
marum,& de concernentibus peccatum, iuxta no.
in.c.2.de no.ope.nunci.& per Bar.in l. priuilegia.
C.de ſac.Eccleſ.

S V M M A R I V M.

1 *Arma ſiue frangantur, ſiue cadant, alia non exhibentur.*

2 *Cadentes non eriguntur.*

3 *Arma ſunt loco probationum, & inſtrumentorum.*

4 *Ferire licet, reſumentem arma, & equum aduerſarij; quia ſunt inſtrumenta hoſtis.*

CONCLVSIO. XCII.

QVia in congreſſu certantium, frequenter
euenire ſolet quòd Arma eorum frangun
tur, & cadunt, dubitatumque eſt, an alia
præſtanda ſint, exhibendaque à iudice permitten
dum ſit: idcirco Paris in §.an Duello lib 4.& Io.
Ligna.in §.circa ſeptimum nume.9.in hoc conue-
1 niunt, † vt ſiue cadant, ſiue frangantur, ſint om-
nino deneganda, ſeruata imprimis conuentione
& conſuetudine, ubi vigeat: mouentur inter cæ-
2 tera illa ratione: quia † & ipſi cadentes non eri-
guntur. & hæc diuino iudicio contingere creden
dum ſit. Illa etiam ratio legalis mihi videtur poſſe
3 aſsignari, quia † arma ſunt loco teſtium, inſtrumen
torum, & probationum iudicij ciuilis, vt ſupra
concl.2.& 3.in quo imputandum eſt illi, qui in his
deficit: cum quilibet teneatur probare intentio-
nem, & exceptionem ſuam ad victoriam com-
parandam, l.2.&.l.in exceptionibus.ff.de proba-
tio. Hanc etiam concluſionem tenet Alcia.ca.42.
4 vbi & illud addit, † licere ferire reſumentem arma,
& equum aduerſarij, quia ſunt inſtrumenta hoſtis.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex debet expectare finem belli; qui inſpiciendus eſt, alioquin alius aditur iudex.*

2 *Iudex non debet diuidere pugnam, etiam ex clementia: aliter iniuſte ſe habet. limit. nume.3.*

4 *Iudex parcens victo, tenetur victori ad expenſas; idem in iudice diuidente duellum num.5.*

6 *Iudex diuidens pugnam, debet illam in priſtinum ſtatum*

tum eadem die reducere, vt pugnam perficiant.
7 *Iudex vbi diuiſit certamen, quaſi mortui, vel victi, an poſſit condemnare victum vſq; ad illam horã.*
8 *Sententia eſt nulla, q̃ manifeſtũ errorẽ iuris cõtinet.*

CONCLVSIO. XCIII.

1 IVdex debet † expectare exitum, & finem belli, qui inſpiciendus eſt, arg. l.rem non nouã, cum ſim. C. de Iudicijs. Paris in. §. duo milites nu. 4. lib. 2. & in. §. datur lib. 8. per plura, Iul. Fer. conſil. 4. cc. fi. & proinde conſil. 7. in fi. tradit, ſi iudex no luerit expectare finem Duelli, alius pro iuſtitia eſt
2 adeundus; † & ideo nec pugnam diſſoluere, aut certamen antea diuidere decet, quamuis ex aliqua clementia, & pietate moueri poſſet: alioquin iniuſte facere uidetur, ut per Paridem in. §. an ſi duo faciant circa fi. lib. 2. &. §. duo equites in fi. &. §. duo pugnarunt lib. 8. qui limitat non procedere quando pugna fit cauſa virtutis, & gloriæ; non honoris & infamiæ: quia tunc finis eſt mors, uel (ut aiunt) diſdicta ut per eum in. §. poſt hæc, lib. x.
3 Sublimitare Paris uidetur in d. §. an ſi duo, hanc limitationem, ut ſcilicet Iudex non poſsit diuidere pugnam, etiam cauſa uirtutis, quando eſſet conuentum, quod pugnaturi currerent tot uicibus, uel eſſent aliter pacti, cum conuenta ſint obſeruanda, ut alias dixi ſupra concluſ. 12. Præmiſſam concluſionem principalem tenet etiam Iac.
4 Hiſpa. lib. 4. cap. 11. † Verum ſi iudex abſque conſenſu uictoris parceret uicto, uidetur teneri uictori ad expenſas per eum factas ſecundum Paridem in. §. officialis lib. 8. ea ratione, quia non poteſt tollere ius tertij, niſi pretio dato. An autem in principali concluſione, iudex non expectans exitum belli, pugnamque diuidens, teneatur prouocanti ad expenſas, & ad aliquam ſatisfactionem ex quo non permiſit eum probare intentionem
5 ſuam, † exiſtimarem teneri, quia clarũ eſt, q̃ iniuſte ſe habuit, p̃pa iniuſtus iudex facit litẽ ſuam, & tenetur parti ad intereſſe arg. l. fi. C. de pœna iud. qui. ma. iud. cũ glo. & inſti. de obliga. quæ ex quaſi
6 delic. naſ. in prin. † Vbi contingat iudicem diſſoluere, ſeu diuidere certamen (a quo tamen rectius, & prudentius abſtinere poterit) ubique inde non poſsit reducere partes ad concordiam, illas in priſtinum ſtatum, ut erant, antequã diuiderẽtur, reponere iubebit, ut pugnam abſoluant: ut tradit Paris in d. §. duo equites circa fi. quam tamen repoſitionem eadem die poſſe per Iudicem fieri declarandum eſt, cum ulterius non detur noua dilatio, & per prouocatum non ſtetit, qui ideo ultra diem ſtatutam, non poteſt amplius cogi ad pugnam, ut poſui ſupra concl. 75. circa prin. Atqui ex ſententia Paridis in d. §. duo equites, ſi ille q̃ uidebatur morti proximus, & quaſi uictus, cuius intuitu, & pietate iudex diuiſit certamen, recuſauerit ſe reponere in priſtinum ſtatum, condemnandus eſt ut ui-
7 ctus, uſq; ad illam horam, † qua diſſolutum fuit Duellum, & per conſequens aduerſarius declarabitur uictor, per contumaciã alterius cum declaratione ſtatus rei, & certaminis, & prout iudici, cũ conſiliarijs ſuis uidebitur, quæ etiam uidetur ſentire Paris in. §. duo milites ad pugnam li. 9. quæ equidẽ declaratio circa ſtatum rei, & pugnæ fienda per iudicem ſatis placet, ſecundũ caſum d. §. duo equites, non autem in caſu d. §. duo, quia actor illa die debebat probare, alias uictus dicitur, ut ſupra con clu. 47. Sed non placet, ut eo modo quo ſupra qs declaretur uictor, quia hoc eſt contra naturam huius certaminis, in quo tantum per contrariam confeſsionem ſeu (ut dicitur) diſdictam, aut mortem, uictoria paratur uincenti, ut ſupra concl. 48. Item non apte uidetur iudex uelle pronũtiare circa uictoriam, qui iam in hac cauſa, non expectato fine, diuidendo, iniuſte ſe habuit, unde manifeſtũ iuris errorem continere uideretur ſententia ſua,
8 † quæ ideo eſſet nulla, l. 1. &. 2. C. quando prouoca. non eſt neceſ. Soci. reg. 354. Imo propter talẽ condemnationem, ipſi iudicea quandoq; fuerunt prouocati ea de cauſa ad certamen per cõdemnatũ, & p̃ hac mea opi. faciunt dicta Paridis in. §. an ſi cum duobus lib. 8. ubi tñ dicit, q̃ talis exiſtens in caſu uictoriæ, habebitur in maiore honore apud militea; quod non eſt improbandum.

SVMMARIVM

1 *Iudex debet condemnare, vel abſoluere partes in Duello, pro iuſtitia.*
2 *Iudicandi munus, neceſſitatis eſt.*
3 *Iudex quando fit pugna, vel quando quis eſt contumax, aut mortuus, quomodo pronuntiare debeat, alio comparente, & num. 5.*
4 *Iudex vbi adſit impedimentum, ſtatuit alium diem ad prælium.*
6 *Crimen cum morte extinguitur, limit. num. 8.*
7 *Armorum terror vbi eſt, dicitur mors imminere.*
9 *Iudex debet condemnare victum in expenſis.*
10 *Iuramento victoris ſtandum, pro expenſis factis in Duello.*
11 *Victores extollendi, qui victos abſque expenſis etiã conſecutis, dimittunt liberaliter.*
12 *Victus donatus iudici, an poſſit cogi ad ſe redimendum.*

CONCLVSIO. XCIIII.

1 POſtremo † Iudicis partes erunt in hoc iudicio per ſententiam abſoluere, uel condemnare, prout uictoria ſe ſe obtulerit in altero congredientiũ, aut ſuccumbẽtiũ. Tenetur enim iudex in cauſa, & q̃ſtione in qua cognouit, ſniam ſuã proferre ſecundum iuſtitiã, deũ præ oculis habendo. l. de qua re. ff. de iudicijs, ubi Bart. & doctio. & p̃ Soc. reg. 198. & Iul. Fer. cõſ. 4. in fi. † iudicãdi. n. munus neceſsitatis eſſe uĩ. l. munerũ. §. iudicandi. ff. de mune. & hono. & in auth. ut iud. nõ expecta. ſac. ius. cũ ſim. quãuis aliqui imperite dicãt, ſufficere, ſi iudex abſque ſnia declarauerit ſtatum cauſæ, & prælij abſoluti, quæ prorſus aliena a uero

exiſtimanda ſunt, & propterea deuenire ſolet iu-
dex ad ſententiam, in altero de duobus caſibus;
3 † ſcilicet quando fit pugna & alter pronunciatur
victor, aut victus: vel quando quis contumax, aut
mortuus fuerit ante Duelli diem. In primo caſu,
ubi fit pugna, iudex pronuntiat, & declarat quiſ-
quis is fuerit, ſiue prouocans, ſiue prouocatus, qui
aduerſarium ſuperauerit, eũ victorem, aut victum
alium, & uti calumniatorem reprobatum, & repro
bandum, autore Paride in. §. an duella num. 6. lib.
1. & in. §. qualiter, lib. x. & conſuluit Iul. Fer. conſ.
6. in fi. per iura etiam Longobarda, inter alia per.
l. recolimus, de homic. lib. homi. & conueniunt ad
ducta ſupra concl. 2. præſertim Io. Lign. in d. §. cir
ca ſeptimum num. 1. in ſecundo caſu, ubi aliquis
certantium contumax fuerit, pro comparente pro
nuntiandum erit: vt ſi fuerit contumax prouoca-
tus, & non comparuerit: habeatur pro cõtumace,
confeſſo, & victo: dicaturq́; iniuſtam fouiſſe quæ-
relã, decernendo ipſum eſſe militem reprobatũ, &
reprobandum, & de cętero diffamatum, & a militũ
pugna repellendum, & alia quæ more militum ob-
ſeruari ſolent. Prius tamen ipſe comparens, die ſta
tuta ingredietur campum, cum vexillis, & armis, vt
par eſt: ibiq; expectabit uſq; ad ſtellas, & occaſum
ſolis, aduerſarium, tribus factis proclamationibus
in meridie: vel prout iudici placuerit, ꝙ paratus
eſt prælio: & illo in contumacia perſeuerante, oc-
cidente ſole, iterum voce præconia vocato contu
mace, petit ipſe comparens, ad honorem ſuum, &
in ſui fauorem pronuntiari: vnde iudex pronun-
tiare ſolet pro comparente, cum conſilio proce-
rum, & militum, & aliorum peritorum in hoc ne-
gotio, quæ ſimiliter, & econuerſo obſeruanda ſunt
in prouocante contumace, ut late proſequitur per
verba apta, Paris in d. §. qualiter: & Iac. Hiſpan. in
cap. fi. lib. 4. & Iul. Fer. conſil. 19. nu. 4. &. 5. & cla-
rius conſil. 12. & per Alcia. cap. 15. & militant ad-
ducta ſupra concl. 25. In hoc tamen ſecundo caſu,
ſi proponantur iuſtæ excuſationes, & legitimum
impedimentum non comparentis, per nuntium,
vel Araldum, vt ſupra concl. 46. &. 61. admittun-
4 tur; † præmiſſa matura cognitione per iudicem,
proinde ſtatuet aliam diem, tali impedimento ceſ-
ſante, ad prælium abſoluendum, ſm̃ præfatos do-
5 cto. præſertim Pari. d. §. qualiter. † Rurſus in hoc
ſecundo caſu, cum quis conſtituta die, iudicio nõ
ſteterit, quia mortuus ſit, maior inſurgere videtur
dubitatio, quænam debeant eſſe partes iudicis, pa
rato altero pugillum ad pugnam, & accuſante con
tumaciam non comparentis, & aſſerente illum
præ timore, & ex conſcientia facinoris, & litis te-
mere & improbe aſſumptæ, & diuino iudicio de-
functum, petenteque ſe victorem declarari: Paris
in. §. ſingulari lib. 3. hunc caſum late, & ſatis obſcu
re proſequitur: nec aperit expreſſe, quænam de-
beant eſſe partes iudicis in ferenda ſententia, &
hoc negotio terminãdo. Videtur tamen in id incli
nare, quòd ſi quis ſine morbo, uel ſine febre, die
ipſa belli, vel præcedenti, ex improuiſa, & ſubita-
nea morte correptus ſit, præſumatur præ timore
belli, & pugnæ futuræ mortuus, ſicque imagina-
tio mortis proxima actui mortis, mortem cauſet,
at ſi perquiſitione facta per præconem, vel (vt di-
citur) Araldum, quis mortuus reperiatur ante tẽ-
pus belli, illius memoria excuſetur a contumacia
propter mortem, quia homines mortales ſunt. l.
corruptionem. C. de vſufruc. & mortes repen-
tinæ multis ex cauſis hominibus contingere poſ-
ſit, vt in aut. vt fac. no. conſt. cc. fi. Ego in hoc ar
ticulo, quem alij docto. (quod viderim) non tan-
gunt, quicquid ſenſerit Paris, de iure reſponden-
dum exiſtimo; quomodocunque mors, & quan-
docunq; etiamſi die ipſa belli interceſſerit, & quod
plus eſt, licet etiam quod quis præ timore belli fa
to functus eſſet, non tamen hunc contumacem,
confeſſum, aut victum, & aduerſarium victorem,
per iudicem pronuntiandum eſſe. Nam cum in
hoc iudicio, arguitur, & procedatur ad exemplum
iudicij ciuilis, præſertim criminalis, vt ſupra con-
cluſ. 2. &. 3. ſuccedit quod iſtud Duellum, ſiue hu-
ius accuſatio & querela, ſoluatur morte alterius
perduellium, ſiue accuſatoris, ſiue accuſati: &
per conſequens prouocatoris, ſeu prouocati, vt
videtur expreſſum in rubro, & nigro, C. ſi re. vel
accu. mort. fue. & præſertim in. l. 2. pen. & fi. vbi
6 Salice. † cum morte enim crimen, & pœna extin-
guitur, & accuſatio ſublata eſt, etiam reſpectu ac-
cuſatoris vt ibi, & alibi ſæpe dicitur. Succedit etiã,
quia cum per mortem tantum, aut reuocationem
ſeu (vt dicitur) diſdictam, victoria ſit declaranda,
vt ſupra concl. 48. non videtur, ꝙ ita mortuus poſ
ſit conſiderari ſuperatus, aut (vt dicitur) diſdictus,
cum nondum ingreſſus fuerit certamen, nec ſub iu
dice, aut cum aduerſario cõgreſſus fuerit. Nec re-
7 pugnant obiecta Paridis, vt ſcilicet, vbi † ineſt ar-
morum terror, dicatur imminere mors, & imagina
tio faciat caſum, quia cum aduerſarius ſub iudice
quicquã non tentauerit, nec armorum terror, nec
imaginatio poteſt haberi in conſideratione, cum
etiam fictio magis in his militet, quam veritas: &
ideo cum etiam repentinæ mortes multis ex cauſis
contingere poſſint; vt ipſemet Paris fatetur,
non poteſt argui, præ timore belli, contigiſſe. l. ne-
que natales, cum ſim. C. de probatio. Poſſent tamẽ
8 forſan excipi aliqui caſus, † in quibus memoria
damnatur, & crimen morte non extinguitur, vt læ-
ſæ maieſtatis, Hęreſis, & aliorũ, de quibus p glo. &
Salice. in. l. 1. C. ſi reus uel accuſ. mortu. fu. & ille
caſus, cum quis conſcientia delati admiſſique cri
minis, metuque futuræ ſententiæ, ſibi manus in-
tuliſſet, quòd magis præ alijs militare uideri poſ-
ſet: ubi de eo conſtaret, ut. C. de bonis eo. qui
ſibi mortem conſc. l. 1. &. 2. & per Salice. in d. l.
pen. C. ſi reus uel accu. & faciunt dicta per Fran-
ciſ. Luc. in tract. de fiſco. & eius priuilegi. in. 3. par
te num. 1. ut in eis opi. Paridis poſſit procedere: cũ
tamen maxime urgeant ſupra adducta; etiam in
præmiſſis caſibus, ultimo forſan excepto: Eo ad-
dito; quod in hac materia non proceditur de
ſimili-

ſimilibus ad ſimilia, Sed tantum ſecundum veritatem, & non ſm fictionem, quia odioſa ſunt duella, & diſplicent legi, & ideo reſtringenda, non aũt extendenda, ut commemorauimus ſupra concl. 9. propterea cogitãdum eſt. Vltimo in hac concluſione, licet Paris in taceitatis locis nõ meminerit nec verbum fecerit de condemnatione expẽſarum fienda per iudicem, contra ſuccumbentem. Io. tñ Lign. in ſpecie in.d.§.circa ſeptimum num.11. tra
9 dit. † Succumbentem, in expenſis aduerſario eſſe condemnandum, ad ſimilitudinem iudicij contentioſi.l. properãdum.§.ſinautẽ. C.de iudicijs.c. finem litibus, extra, de dolo & contu. Alio tamen in loco Paris, ſcilicet in. §. an ſimiles, vel nobilis num.5.lib.9. innuere videtur, expenſarum rationem eſſe habendam, dũ inquit, ſe putare, victorẽ victum poſſe detinere ad tempus, ad hoc, ut pecunia ſe redimat, pro expẽſis factis in Duello, id clarius affirmat in.§.pone quod aliquis ſe, co li.9. vbi vt docet, iniuſte mouens bellum, vel prælians, tenetur ad omnia damna & expenſas, ei cui bellum mouit, ſecundum Innocent.in.c.fi. quod me.ca.& in. c. ſicut, &.c.fi.de iureiur. ſequitur Marti. meus Laudenſis in tracta.de bello.q.1. Plus quoque ad-
10 dit Paris, † Standum eſſe pro damnis, & expenſis iuramẽto victoris, per d.c.fin. talem quoq; redemptionem, dũ priuatus carcer non exerceatur, conſentiunt Iac.Hiſpa.c.12.lib.4.& Alci.c.43. & Inl. Fer.conſ.9. Inter primi nominis, milites reponen-
11 dos tamẽ ibi ait Alcia. eos *. † qui victores, victos, * liberaliter dimittunt, & quandoque muneribus afficiunt. In hac tamen condemnatione expenſarũ dubitare videtur Paulus Ligna. in appoſtillis ad Io. proauum ſuum in eo.§. circa ſeptimum, verſic. vndecimo quæro, dicit enim ponderandum non leue eſſe, dicere, quòd victus non debeat in expenſis condemnari, cum iurauerit de aſtu: & quaſi fuerit condemnatus ex præſumptionibus, ſcilicet ex Duello: vnde iudex debet eſſe mitior per dicta Bal.in authe. generaliter. C.de Epiſc. & Cleri. Nihilominus cenſerem ab opi. recitata, quam plures, & numero, & auctoritate maiores, ſecuti ſunt, non eſſe recedẽdum, quæ ex eo cõfirmatur, (quod tollere, & diluere etiã obiecta videtur) quia Duellum eſt experimentum veritatis, & innocentiæ, diuinoque iudicio, & quia iniuſtam cauſam quis amplexus fuerit, victus cenſeatur, vt ſupra conclu. 6. & per Alcia. in d.c. 43. in prin. Declara tamen ſupradicta, ut quando quis donatus eſſet iudici, non
12 † poſſit cogi ad ſe redimendum per ipſum iudicem, quia ſcriptum ſit: Gratis accepiſtis, gratis date, vt concludit Paris in. §. aliquis in Duello lib. 9. per tex. vbi Bal. in.l.ab hoſtibus. C.de capti, qui ta men tex.& dicta Bal. non videntur probare intentionem Paridis, quia ibi captiui ab hoſtibus, virtute militari fuerunt liberati, ſic diſponente forma iuris, at nos non ſumus in caſu neceſſario, & forma legis: ſed voluntario hominis, qui donando ius quod habet in captiuum, aduerſarium ſuum transfert in iudicem, qui re donata, ad libitum, tanquam de re ſua, uidetur poſſe diſponere, tot. tit.ff.&.C.de donatio. nec gratis dare, quod gratis accepit, cogitur aliquis, ſaltem de præcepto.l. cum de indebito. ff. de probatio. Vel dic illud dictum diuinum loqui non in temporalibus ſed in ſpiritualibus, & cura infirmorum: quandoquidem Chriſtus docebat Apoſtolos, dicens, Euntes prædicate, dicentes, quia appropinquabit regnum cœlorum, infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones eijcite, unde infert, Gratis accepiſtis, gratis date: aliter committeretur Simonia. ut per totum tit.de ſimon. Verum quomodo uictus habendus ſit, an ſeruus, uel captiuus, ſeu deditius, quidue in veſtibus, armis, & equis mortui, ſit agendum, uidebimus infra, de uictoria.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio regulariter admittitur a ſententia per iudicem Duelli lata. limit. num. 2.3.4.5.6. Contrarium dicitur, num. 12.*
7 *Appellatione prohibita officium iudicis implorari poteſt, & ſupplicatio admittitur.*
8 *Suplicatio quando admittatũ, prohibita appellatione.*
9 *Appellatio deuoluitur ad ſuperiorem iudicantis vbi adſit, ſin minus ad æqualem.*
10 *Iudex appellationis Duelli, ex quibus actis iudicet, & quos mores loci ſeruet. nume. 11.*

CONCLVSIO. XCV.

1 Appellatio † regulariter a ſententia lata per iudicem certaminis, uidetur eſſe admittenda, cum & in maioribus, & in minoribus negotijs liceat appellare. l.& in maioribus. C.de appellatio. cum ſim. De ciuis conſil. 34. uol.1. & per Paridem puteum in.§.modo queritur. cum. §.ſeq. lib.11. cum quo remiſſiue tranſit Iac. Hiſpa. in c. fi.in fi.lib.4. Et in cauſis criminalibus, prout uidetur materia noſtra uerſari, eſt tex. in.l. 2. C.quorum ap. non recipi.& in.l.addictos. C. d epiſ.audi. Proinde inquit Inl. Fer.conſil.7. in fi. ſi iudex non miniſtrauerit iuſtitiam, erit alius iudex adeundus: tunc etiam cum noluerit expectare finem Duelli, per allegata per eum. Iſtam tamen conclu-
2 ſionem limitat Paris in d. §. modo. † ut non procedat, ubi Imperator, uel Rex Franciæ, ſiue alius Rex, & ſeu Princeps, & Dux monarcha in regno ſuo tuliſſet ſententiam. l. 1.ff. a quibus appel. non licet, cum ſim. quibus conuenit id quod dixit Soci. in reg.24. in 9. fall. quòd a ſententia lata per eum, qui non recognoſcit ſuperiorem, non appellatur: & dixi inf. late. §. 4. uerſic. 20.
3 † Crediderim pariter appellationem eſſe prohibitam in illis caſibus, in quibus in iure receptum eſt, nõ admittendam, de quibus per Soc. in d. reg. 24. ubi ponit. 32. limit. & per Lafran. in tracta. de interlocu. & appellatio. §. quæro in quibus, & per Nepo. de monte Alba. in tracta. de exceptio. §. ſupradictum eſt. Verum tunc maxime prohibitã ap-
4 pellationem puto, † quando ſnĩa lata eſt contra

conuictũ, & propria voce confeſſum: d.l.2.C.quo
rum ap. non recip. & per Soc. ibi, fal.4.& Lafran.
ibi n.4.fal.& per Decium in.c.cum ſpeciali.§.por
ro col.2.de appellatio. ubi tradit ſecundũ oẽs, ꝙ
in confeſſo tm̃, vel c onuicto tantum, conceditur
appellatio ex cauſa: Quæ confeſsio vt plurimum
per victorem, a victo extorqueri ſolet: ubi victus
non occidatur: cum finis huius belli, ſit mors, aut
(vt aiunt) diſdicta: vt ſæpe diximus, quæ procede
5 re videntur ẽt in ficta confeſsione, † vt puta veri
contumacis, ſtatuta die non comparentis, vt ſupra
conclu. proxi. Verus enim contumax non appel-
lar, l. properãdum. §. ſinautem reus. C. de iudicijs,
cum ſim. Soci.d. reg.24.fal.6.& per Nepo.de mon
te Alba.in d.§.ſupradictum eſt, num.7.vbi ponit
quis ſit verus, quis ſit fictus contumax, & faciũt di
6 cta Corn.conſ.17.nu.5.uol.3.† Addit Paris etiam
tunc prohibitam appellationem qñ quis forte, &
fortuna, eſſet deuictus in Duello, non tamen eſt iu
dicatus a iudice competenti, quia a ſñia fortunæ,
nõ poſsit appellari, per dictum Bal.in.l.fi.in prin.
C.cõmunia de lega.cũ fortuna ducẽ deum habeat,
7 ſit inexorabilis, nullumq; nouerit ſuperiorem: quę
in ſe vera ſunt: vt etiam Bal. ſequitur Philip.Fran.
in rub.de appellat. nu. 10. & Corneus conſi.143.
num.10.vol. 4. nihilominus nõ videntur poſſe ad
caſum noſtrum adaptari, quia ſit Iudicium, & ſen-
tentia in hoc negotio ferenda eſt per iudicem ele-
ctum, ad complementum certaminis, vt ſupra con
clu. proxima, qui præſupponitur in hoc caſu non
iudicaſſe: unde ubi non adſit ſententia, non poteſt
conſiderari de appellatione interponenda, uel
admittenda, aut non, cum non entium nullæ ſint
qualitates.l.eius qui.ff.ſi cer.pet. Vbi tamẽ placeat
ſequi opi. Paridis declarari poſſe nidetur ex dictis
Philip.Fran.& Cornei d.conſil.143.num.10. ut ſci
licet poſsit haberi recurſus ad ſuperiorem, ubi ad-
7 ſit enormis læſio. † Sic quoque in caſibus in qui-
bus diximus appellationem eſſe prohibitam, offi-
cium iudicis implorari poteſt, ut per Hippo.marſi
in.§.opportune, in practica crimi.num.52.prohi-
bitus enim appellare, non prohibetur ſupplicare,
glo.in.c.ex literis ubi Abb.de reſti.in integ.authe.
quæ ſupplicatio.C.de precibus Im.offe.ubi Iaſ.in
4.no.cum multis relatis. Declaratur tamen proce
8 dere, † quando appellatio prohibetur reſpectu Ex-
cellentiæ Iudicis, ſecus ſi iure communi ſit prohi-
bita, beneficio ætatis, uel fauore matrimonij, quẽ
ſequit Io.Olden.in trac.de ſenten.& re iud.i prin.
num.17.& Marſilius in d. §.oportune, nume. 68.
9 † Appellatio aũt ſecundum Paridem, ibi deuolui-
tur ad ſuperiorem illius qui iudicauit, ſi aliquem
recognoſcat, l. Imperatores, de appellatio. cum
ſim. ad quem, uel alium æqualem, ubi non adſit ſu
perior, qui recognoſcat, condemnatus deferret
literas teſtimoniales, qualiter omnia geſta fuerũt,
& per uiam querelæ, etiam ꝙ appellatio non ad-
mittatur, petet cãpum tutum, ad iterum pugnan-
dum (de quo tñ infra dicam) & ad probandum
ſententiam eſſe iniuſtam: vnde ille cum conſilio
procerum determinabit, requiſito altero, & nego-
tio ventilatio, id quod iuſtum fuerit. † Iudex inde
iſtius appellationis, ex primis, & nouis actis, debet
iudicare, ita vt partes (maxime pars appellans, quę
forſan videbatur ſuccubuiſſe: & ex clementia iu-
dicis fuerit facta ſeparatio i certamine) ſe reducat
ad primum ſtatum, in quo ſe habebat, tempore diſ
ſolutionis Duelli: ad hoc vt iudex omnia videre,
& conſiderare poſsit: & inde iudicare. Si tamen
pars appellans nollet iterũ pugnare, ſed diceret, iu
dex male pronũtiauit, velletq; hoc probare per te
ſtes, vel per peritos huius negotij, ſimulemque a-
liam probationem, audiendus eſt, qa pugnandum
non eſt, ubi aliter probatio haberi poteſt, vt ſupra
11 concl.62. † Seruabit quoque inde mores, & con-
ſuetudines ciuitatis, & fori primi Iudicis, & pu-
gnantium, & exercitus eorum, ut hæc omnia, com
memorat Paris in d.§.modo, per adducta per eũ,
qui mihi videtur bene locutus, vt videri latius po
teſt. Inquit tamen ibi aliquos tenere, non eſſe lo-
cum appellationi in duellis: quæ opi. ſibi videtur
iniuſta: ſed nihilominus ſuſtineri poſſe aliquis
quoque diceret, quia diuino iudicio, & fortuna,
quæ cum in omni re, tum maxime in bello do-
minatur, teſte Cæſare in commẽtarijs, victoria, &
& condemnatio ſequi cenſeri poteſt, vt, ſ.concl.6.
vnde, non poſsit admitti appellatio, vt in proxi-
mis dictum eſt. Illud etiam me magis monet,
quia in hoc certamine ſingulari non datur noua
dilatio vt ſup. concl. 66. & quis, præſertim prouo
catus, diuiſo duello, alio in loco certare non te-
netur, ut, ſ.concl. 75. in prin. vnde dum Paris vi-
detur ſentire, iterum eſſe pugnandum, vt proxi-
me dixi, non videtur recte ſenſiſſe: ſed declarari
poteſt, vt voluerit intelligere quod iudex appel-
lationis adeatur, pro iniuſtitia ſententiæ primi
iudicis: non vt aduerſarius pugnare iterum coga-
tur. Non eſt tamen recedendum ab opi. Pari. in
alijs præcedentibus, niſi conſuetudo aliter ſe habe
ret, quandoquidem militet iuris comunis diſpoſi-
tio, vt ſupra, quod appellatio procedat in omni ne
gotio regulariter, & in hoc Duello proceditur ad
exemplum iudicij ciuilis contentioſi, præſertim
criminalis, vt ſupra concl. 2. &. 3. & licet diuinũ
iudicium, & fortuna ex ſeſe repellant appellatio-
nem: eam non repellit factum, & iudicis volun-
tas iniqua, in ſententia ſua; in qua pars potuit fa
cillime grauari, licet quoque non detur noua di-
latio, quæ prouocanti, non probanti ſtatuta die,
denegatur, tamen cum prouocanti, & prouocato
poſsit per iudicem inferri aliquod grauamen, ſiue
iterum pugnandum ſit, ſiue non, par eſt, vt de
iniquitate ſententiæ admittatur appellatio, & co-
gnitio. nam & illud dici poteſt, quod per appel-
lationem non quæritur, vt noua dilatio, & ſic no-
uum bellum inducatur, ſed an iam cæptum ſit
perficiendum, vel potius vt ſuper eo rectius co-
gnoſcatur, & pronuntietur.

Pars Quinta.

DE VICTORIA.

SVMMARIVM.

1 *Victor quis dicatur.*
2 *Prouocans, quomodo, & quando pronuntietur victor, & num. 8. & 10. & 13.*
3 *Diſdicta quæ ſufficiat ad victoriam, & nu. 5. & 7.*
4 *Diſdicta tacita habet eandem vim, quam expreſſa, & quæ dicitur, per exempla.*
6 *Diſdicta clara poteſt ab aduerſario extorqueri, vel recuſans interfici.*
9 *Prouocatus dicitur victor, qui ſe tantum ſubterfugiendo tueatur.*
11 *Non refert quid ex æquipollentibus fiat.*
12 *Duo caſus, vbi ſunt æquiparati, diſpoſitum in vno, cenſetur diſpoſitum in alio.*

CONCLVSIO. XCVI.

VICTOR quis, an uictus fuerit: ſiue
prouocãs, ſiue prouocatus, præci
pua cura eſt apud iudicem ani-
maduertendũ. Varij enim & di-
uerſi ſunt euentus certaminis:
alio quãdoq; mõ in actore, alio
in reo conſiderandi: & iuſto iudicio terminandi:
Cumq, hi prius nõ prodeant, clareq́; non manife-
ſtẽtur: niſi confecto bello, & rite, & recte, lata ſnĩa
per Iudicẽ: ut ſ. cõmemorauimus in proximis con
cluſionibus, idcirco apte uiſum eſt hoc loco, poſt
iudicis partes ſubnectere, qui uictores, quiue uicti
pronuntientur, & habendi ſint. Capiendo itaq; pri
1 mo perſonam prouocantis, cum & aliter † dicitur
Victor, qui aduerſariũ prius ſuperauerit, uel eius
perſonã cœperit, ſecundum Paridẽ in §. an ſi duo
2 pugnabant lib. 8; † Is tunc erit, & pronuntiabitur
uictor, qui prouocatum, ui armorum, ore proprio
fecerit (ut aiunt) recredentem, uel cogerit confi-
teri ſe culpabilem: uel uerum eſſe, quod contra eũ pro
uocans detulerit: uel eſſe falſum, id quod prouo-
catus aduerſus prouocantem dixerit, aut prouoca
tũ occiderit. Nec uidetur ſufficere, ſi prouocatus
capiatur, ligeturue, aut grauiter percutiatur, uel ſe
captiuum reddat: niſi coactus ſit uoce ſua confite
ri obiecta, ut latius dictum eſt ſupra concl. 49. cũ
mors, aut diſdicta (ut dicitur) ſit finis cuiuſlibet
prælij: & omnis diſdicta, mors ciuilis dicatur, ſicq;
mors, & diſdicta æquiparentur: immo Diſdicta,
ſeu confeſſio ipſa uidebitur uituperabilior morte
ut ibi. Nec ſufficit ẽt ſi quis ſit in ſtatu uictoriæ, ut
puta, diſſoluto Duello appareat uictor, ut ſ. cõcl.
3 93. † Diſdicta tamẽ qualis eſſe debeat, quæue ſuffi
ciat, redditur dubiũ ex uerbis Paridis, præſertim
in diſdicta tacita, nam in d. §. quidam accuſauit
lib. x. tradit non ſatis eſſe, ſi quis ligetur, capiatur,
percutiatur, aut ſe captiuũ reddat: Sed quod requi-
ratur propria confeſſio, at in. §. quia finis eo. lib.
4 x. † diſdictam tacitã per exempla ibi per eum poſi
ta, eandem uim habere, quã expreſſam, affirmat.
Qua de re, ego puto Paridem rectius locutum in
d. §. quia finis, ut ſcilicet diſdicta etiam tacita ſuffi
ciat: uerbi gratia, ſm eum, ſi quis dicat, reputo
me a te uictum, qui foues iuſtitiã: uel dixerit, no-
li me amplius offendere, quia ſum tuus captiuus,
uel dedititius (& ut uulgo dicitur) Preſonerus: uel
oro noli me occidere, quia ſum iniuſte præliatus:
uel parce uitæ meæ: uel nolo amplius contendere,
uel de me age ad uoluntatem tuam, uel peto gra-
tiam, aut miſericordiam, uel pono me in manibus
tuis tanquam (ut aiunt) fallitus: uel ut homo mor-
tuus: uel renuntio defenſionibus: uel me tibi ſub-
mitto: uel renuntio querelæ, ut per Paridem etiam
in. §. euenit, &. §. duobus lib. 9. uel ſi dixerit, non
plus, quia mortuus ſum: immo etiã per uiam excu
ſationis talem diſdictam poſſe fieri, ibidem inquit
Paris: quæ ſit excuſatio quædam, quæ exonerat in
iuriatũ; & ſatisfacit, inſtar diſdictæ: ueluti ſi dica-
tur quicquid dixi, aut feci, fuit (ut dicitur) inaduer
tenter factũ, aut dictum: & pro uobis non dixi, ſed
pro alio: uel non feci ad ueſtram iniuriã, ſed caſu,
& fortuna, & impetu, & ſine propoſito. In his tamẽ
caſibus ſecundũ Paridem ibi, eſſet manifeſta diſdi
cta, quando per aliquẽ ſuper his primo fuiſſet fa-
cta contentio, dicendo ſe bene feciſſe, illud affir-
mando: deinde ille ſe excuſaret, nã iſta diſdicta fit
ad modũ torturæ, quia gladio ad id cogitur. iſtaq;
5 opinio Paridis, † ut ſufficiat tacita diſdicta, com-
probatur uno, & altero exemplo, quod alia exẽpla
ſupra poſita ſecum trahit, uidelicet qñ quis ſe ca-
ptiuũ præbeat, uel fateatur, ẽt cũ illis uerbis, Oro,
noli me occidere, quia iniuſte feci, ut autor eſt Pa-
ris in. §. an ſi prouocans in pugna, lib. 8. & Iul. Fer.
d. conſ. 13. & Alcia. d. c. 42. in fi. & Iac. Hiſpa. d. c.
x. & xi. & ut ſupra d. concl. 49. & ita obſeruat con
6 ſuetudo. † uerũ, ſi quis uoluerit extorquere diſdi
ctam claram & expreſſam aduerſario, poterit hoc
aſſequi, uel eũ interficere, ſecundũ Paridem, in
d. §. quia finis. Quod intelligerẽ procedere, in oc
cidente in conflictu prælij, non ex interuallo, ſecũdũ
tex. in. l. 3. in fi. de ſicarijs, & alia adducta per Pari
dẽ, in. §. an ſi miles lib. 9. Capi enim põt, & captiui
ſeruantur, nõ occiduntur ſm eũ per tex. in. l. liber-
tas. §. ſerui. ff. de ſta. homi. Iſta tñ diſdicta nõ uen-
dicat ſibi locum, † qñ diſdicens (ut uulgo dicitur)
eodẽ tempore occiderit aduerſariũ, antequã talis
diſdicta fuerit acceptata, tacite, uel expreſſe: uel nõ
apparet cõfeſſionẽ eſſe factã, ut puta ſi quis uoci-
ferauerit ſe deuictum, aut dixerit, io mi rendo, &
ſine interuallo, percutiat, & occidat aduerſarium,
quia exitus belli expectandus eſt: & uerba, & pro
teſtatio ſunt contraria facto, ut per hæc, & per
alia plura concludit Paris. §. duo nobiles. &. §. eũ
inter. lib. 8. qui uidetur recte, & bene locutus.
8 † Vbi autem prouocans die conſtituta, prædicta
non adimpleuerit, erit, & pronũciabitur uictus:

parta penitus victoria prouocato, ita vt nõ ſolum
abſoluatur, ſed etiam prouocatorem captiuum ha
beat condemnandum, vti periurum, calumniato-
rem, conuictũ, & confeſſum: Sicq; ſatis erit prouo
cato præcauere ſubterfugiẽdo, ne uincatur die ſta
ta, ut in d. cõcl. 49. ſcripſi: vnde manifeſta apparet
differentia inter prouocatorẽ & prouocatum, quo
ad victoriam reportandam. Nam prouocator non
9 dicitur uictor, aut probaſſe, niſi uicerit. † Prouoca
tus autem dicitur victor, qui ſe tm̃ ſubterfugiendo
tueatur, ſicq; ex præmiſsis poterunt multi caſus vi
ctoriæ determinari. Vbi vero prouocãs ſit victor,
vt ſupra dictum eſt, limitare hanc concl. videtur
10 Paris in. §. poſt hæc autem lib. x. † ut non procedat
quando prouocator obtulit prouocato, quòd gla
dio coget eum, vt proprio ore ſe recredat (vt
aiunt) aut diſdicat, permiſeritq; prouocatus ſe po
tius interfici, quam confiteri, & diſdicere voluerit:
Sed hanc limitationem non puto veram, ex quo vt
ibi ipſe tradit, & alibi dictum eſt: mors & diſdicta
equiparantur: immo in effectu, mors videtur quid
11 maius: † nam non refert quid ex æquipollentibus
fiat, præſertim quando caſus omiſſus habet eun-
dem effectum, cum in caſu noſtro maiorem, ve-
rum, & non fictum habeat, ſm Iaſ. in l. gallus. §. &
quid ſi tm̃ num. 20. cum ſequen. ff. de lib. & poſt.
quæ reg. etiam ſibi vẽdicat locũ in conditionibus.
l. ſi mater, cum ſim. C. de inſti. & ſubſti. quãdo con
ditio ponitur p p effectum de quo agitur. vt cõſul-
uit Corne. conſil. 158. nume. 11. uol. 1. conuenit ẽt
12 illa reg. † quando ſunt duo caſus æquiparati (pro-
ut ſunt in terminis noſtris) ut id quod diſponiẽ in
uno, cenſeatur diſpoſitum in alio. l. quis ſeruo,
cum ibi no. C. de furtis, & per Corneum conſil.
13 114. nume. 9. volum. 1. † Similiter talis, vel ſimilis
victoria non proderit prouocanti, vel prouocato,
quando quis non ex cura & diligentia ſua, ſed alte
rius acclamantis certior factus contra proclama-
ta & banna ſuperioris, aduerſariũ deuicerit, vt vi-
deẽ ſenſiſſe Paris in. §. ſucceſsit lib. 8. ea ratione, &
per alia ibi adducta, quia campus certaminis, non
poteſt dici ſecurus & liber, cum alio acclamante
fuerit violata ſecuritas.

SVMMARIVM.

1 *Victoria acquiritur in Duello ſi qs extra ſigna certa minis eiectus ſit, uel aufugerit, n. 4. limita n. 2. & 8*
3 *Poſſeſſionem non acquirit, qui ita nactus eſt, vt eam retinere non poßit.*
5 *Fuga omnis eſt diſdicta.*
6 *Fugere a facie inimici, eſt maxima infamiæ labes.*
7 *Fuga an faciat plenam probationem delicti.*
8 *Fugiſſe non dicitur, breui tempore reuerſus.*

CONCLVSIO. XCVII.

VIctoria tamen quandoq; alterutri perduel-
lium contingerere ſolet, aliter quam per
mortem, vel diſdictã vt s. ueluti ſi (pſertim)
emiſſo banno per Iudicẽ, ne quis certãtium exeat
campum, pugna non perfecta (vt moris eſt) ſub pœ
na capitis. Et vt deuictus cenſeatur, qui exierit (qđ
Bannum vtcunque dutum ſeruandum eſt ſecundũ
1 Pari. in. §. duo milites, num. 4. lib. 2.) † extra limites,
& ſigna loci certaminis, a iudice pro non modico
beneficio cõſtituti, iuxta tex. in. l. athletas in prin.
ff. de his q no. infa. & ſi aliqs aduerſariũ pepulerit,
vt apud Paridẽ legiẽ, in. §. duello parato lib. 2. nu.
5. & 6. & §. duo pugnabant in fin. lib. 8. qui ita de
conſuetudine ſeruari inter milites atteſtatur. In eã
dem opin. deſcendit Paris in d. §. duo milites nu.
3. arg. eius qui a poſſeſsione expelliẽ, vel vi deijci
tur. l. ſi quis vi. ff. de acquir. poſſeſ. & l. 1. §. ui poſ-
ſidere. ff. de vi & in arma. cum ſim. Hæc tamen cõ-
cluſio ibi per eum limitatur, † niſi quis ſtatim, eo-
dẽ impetu campũ recuperet, & reingrediatur arg.
l. vim. ff. de iuſti. & iu. & l. 1. C. unde ui, ſed uidetur
melior tex. in. l. 3. §. eum igitur. ff. de ui & vi arma.
& magis ad propoſitum in. l. non uidetur. ff. de ac-
3 qui. poſſ. † ubi non videtur poſſeſsionem adeptus,
qui ita tractus eſt, vt eam retinere non poſsit. Simi
4 liter quoq; victus iudicãdus eſt † alter congrediẽ-
tium, qui extra ſtadiũ auſugerit, pro cõfeſſo enim
habetur, vt affirmat Paris in d. §. duo pugnabant,
5 per iura per eum ibi allegata, † nã omnis fuga, eſt
diſdicta, & dictum de vna cẽſetur de alia dictum:
immo maius eſt dedecus in ſuglente, quã in diſdi-
cente, coactus enim hic, ille ex puſillanimitate, &
iniuſtitia, ſuccubuiſſe exiſtimandus eſt: quando-
6 quidem † non reperiatur etiam maior infamiæ la-
bes in diſciplina militari, quam ſugere a ſacie ini-
mici, ut pulchre tradit Paris in. §. circa lib. x. Sicq;
ſecundum eundẽ Paridem, fuga conſideratur vt de
lictum, quo caſu opinor eum uoluiſſe inferre in d.
7 §. duo pugnabant, † quod faciat plenã probationẽ
delicti per tex. in. l. 3. §. emanſor. ff. de re milita. &
Bar. in. l. admonendi num. 35. ff. de iureiur. & in. l.
lege Cornelia. ff. ad ſillani. Quæ proſequitur magi
ſtraliter Paul. Gril. in tracta. de relaxa. carce. in. c.
de fuga incarcerati in prin. per plura. Limitari quo
8 que hanc concluſionem fugę arbitrarer, † ubi quis
ſtatim intra arenam reuerſus fuiſſet, ut dictum eſt
proxime in expulſo extra eam: fugiſſe † enim non
dicitur qui breui tempore reuerſus eſt: l. quicquid
calore. ff. de reg. iur. §. pauonum cum ſim. inſti. de
re. diui. & tradit Corneus conſil. 198. nu. 19. uol.
2. Eodem modo uictus iudicabitur aliquis, ubi cõ
tumax ſtatuta die ad certamen exiterit: uel mor-
tuus fuerit, prout tñ ſupra declaratũ eſt concl. 94.

SVMMARIVM.

1 *Particularia infinita ſunt, & non ſtabilia.*
2 *Vniuerſalis demonſtratio, eſt præſtabilior particulari.*
3 *Vniuerſale cognoſcens, cognoſcit particulare: non econuerſo.*
4 *Vniuerſalium eſt ſcientia, ſingularium vero ſenſus.*

CONCLVSIO. XCVIII.

PLurimi quoque ſunt caſus, qui varij, & di-
uerſi contingere poſſunt, ex quibus victoria,
ſeu victor, aut victus quis demonſtrari & di-
iudicari poteſt; quorum multos determinauit Pa-
ris eo tracta. de Duello. præſertim lib. 8. quos exa-
minare non ſolum nimis curioſum eſſet, ſed etiam
prolixius quam propoſuerim, breuitatis cupidus,
1 diſtraherer. † Particularia enim infinita ſunt, & non
ſtabilia, vt docet Philoſophus Rhetori. lib. 1. Mi-
nuſque hoc profecto videtur neceſſarium: ex quo
ex concluſionibus generalibus, ſeu vniuerſalibus
in hac materia præſertim proxime poſitis ſupra, &
in prima parte, & a iure cõmuni, & in primis a con
ſuetudine prodeuntibus, poterunt omnia pruden-
2 ter, & iuſte conſiderari & determinari. † Vniuer-
ſalis enim demonſtratio, præſtabilior longe eſt
3 particulari; † Cognoſcens enim vniuerſale, cogno
4 ſcit particulare, non econuerſo; † Nam vniuer-
ſalium eſt ſcientia, ſingularium vero eſt ſenſus,
vt probe docet idem Philoſoph. poſteriorum
lib. 1. cap. 20. l. ſemper in generalibus. ff. de regu.
iur. propterea ad effectus, & victoriæ commoda
properare aptius eſt.

SVMMARIVM.

1 *Victoria effectus multiplex: & circa iuſtitiam, & honorem.*
2 *Gloria præmium ampliſſimum, inter omnia præmia virtutis.*
3 *Honoris metus ſeu infamiæ, maior eſt quã mortis.*
4 *Victoris deductio fit cum omni gaudij genere.*
5 *Honos aliter conſideratur in victore cauſa honoris; aliter cauſa gloriæ.*
6 *Cadere ex equo, in pugna gloriæ, quod maius dedecus, excepta morte.*

CONCLVSIO. XCIX.

EFFECTVS itaque victoriæ multiplex eſt;
1 Sed ille in primis, † vt victor iuſtam foniſſe,
deduxiſſeque cauſam: & diuino iudicio ad-
uerſarium ſuperaſſe cenſeatur, vt habetur ſupra
in concl. 4. & 6. Proximus huic alius eſt, ad hono-
rem, & gloriam referendus; Appetunt enim om-
nes honorem, non tantum elegantes, & viri indu
ſtrij, & boni: verum etiam ignaui, vt apud Philo-
ſoph. legitur Ethico. lib. 1. c. 5. & politico. libr. 2.
cap. 5. ex ſententia Homeri. Nec mirum, cum ho-
nor ſit ciuilis fere vitæ finis, vt d. cap. 5. Ethico. &
cũ vincere ſit iucundũ, iucundiſsimorum quoque
eſt honor, & gloria, teſte eo. Philoſoph. libr. 1.
c. 11. Rethorico. Sic conuenire videtur quod tra-
2 dit. M. Tullius in oratione pro. T. An. Milone, † ut
ſi ex omnibus prẽmijs uirtutis, ſit habenda ratio
præmiorum, ampliſsimum præmium ſit gloria;
quæ ſit vna, quæ breuitatem uitæ conſolatur, po-
ſteritatis memoria; quæque efficit, ut abſentes ad-
eſſemus, mortui uiueremus. Sic quoque tanti facit
gloriam, & honorem Iureconſultus Paulus, in l.
3 iſti quidem. ff. quod me. ca. † ut uiris bonis me-
tum honoris, ſeu infamiæ, maiorem eſſe debere,
quam mortis, affirmauerit: quæ comprobantur
4 per Decium conſil. 686. num. 8. uol. 4. † Hinc eſt
quod uictor ſolet domum, cum tibicinibus, & ua-
rio cãtu, omnique gaudij genere deduci, ut etiam
5 meminit Alcia. eo trac. de ſing. certa. c. 45. † Ho-
nos tamen aliter conſideratur, in pugnante cauſa
exiſtimationis, & dignitatis conſeruandæ, ut de-
claratum eſt in abſoluenda uictoria ſupra, præſer-
tim concl. 96. aliter obſeruatur in pugnantibus
gloriæ, & oſtẽtationis cauſa; ut in Armillatis ſcri-
pſit abunde Paris, in. §. ſuperius lib. 9. iunctis his
quæ ſcripſit in. §. duo in ſingulari lib. 8. ubi habe-
tur qualiter, & quomodo cum maiori gloria quis
uincat, aut dedecore uincatur, quibus adde quod
idem Paris, in. §. facta, & §. datur lib. 8. concludit:
6 iure belli † nõ poſſe eſſe maius dedecus in pugna
equeſtri, circunſcripta morte: quam ex equo ca-
dere, vel deijci, ſecũdum conſuetudinẽ militarem.

SVMMARIVM.

1 *Victoris effectus verſatur etiam circa damna, & expenſas; & vt victus vlterius non audiatur, nu. 2. & ſic captiuus, qui dicitur, preſonero della fede, num. 4.*
3 *Prouocans ſuccumbens, an accuſet prouocatum in iudicio contentioſo de eodem crimine.*
5 *Captiuus quis ſit omnino victoris, non alterius.*
6 *Arma, equi, & alia bona victi, quomodo fiant victoris; & num. 8.*
7 *Spoliatio victi eſt prohibita.*
8 *Non inſultandum victis, nõ cõuiciandum mortuis.*
9 *Victor a victo conſuetum obſequium conſequitur: non tamen vt lædatur eius æſtimatio.*
10 *Victus ſub priuato carcere non retinetur.*
11 *Captiuũ non licet occidere, quãdocunq; ſe dediderit.*
12 *Occidere licet in conflictu, & ardore belli.*
13 *Captiuitatis ius an poßit cedi.*
14 *Captiuus, dimiſſus ſub fide, redire tenetur.*
15 *Captiuus, dimiſſus ſub fide, negans ſe victum; quomodo vendicabitur.*
Patentes literæ fiunt de victoria, ibi.

CONCLVSIO. C.

POſt honorem, & gloriam, uincenti compara-
tam: aliud quoque cõmodum ad utilitatem
1 ſpectans ſuboritur; † & damnorũ ſcilicet, &
expenſarum condemnatio: & earum iactura ad-
uerſus uictum conſequenda: ut poſuimus ſupra
2 conclu. 94. † Item ſic uictus, amplius non audire-
tur, aut admitteretur ad pugnam cõtra victorem:
nam eum tanquam periurus, & infamis repellatur
a quocunque alio, vt ſupra concl. 74. multo for-
tius, a ſuo victore: authẽt. multo magis. C. de Epiſ.
3 & cleri. † Sed illud eſt dubium: an prouocans ſuc-
cumbens, poſſet accuſare in iudicio contentioſo,

de eodem crimine victorem: Io. Lign. in. §. circa ſeptimum, nu. 12. videtur hoc tenere, niſi aliud conſuetudo induceret: quam obſeruandam omnino puto: at tamen illa etiam non vigente, dicas ut dixi ſup. concl. 65. Cæterum & illud præſtan-
4 tius emolumentum aſſequitur victor, † vt victum captiuum habeat, & quaſi ſeruum, & mancipium, arg. l. hoſtes. ff. de capti. ponit Paris in. §. an ſi miles alium lib. 9. &. §. an ſi miles vel nobilis, eo. lib. vbi tamen tradit num. 7. &. 10. quod tales non perdunt libertatem, nec teſtamenti condendi ius ſeu (ut aiunt) factionem, nec efficiuntur ſerui victoris, ſicut nec capti in bellis publicis, per doctri. Bar. in l. fi. ff. de captiuis, & in l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iu. & per Bal. in rub. de treug. & pa. & p Alcia. c. 43. ubi, qđ inter Chriſtianos non ſeruentur iura captiuitatis & poſtliminij, quo ad perſonas: propterea taliter captiui facti in Duello, appellantur uulgo, Prẹſoneri della fede, ex dictis Paridis ibi d. nu. 7. &. 10. cum allegatis per eum. & per Iulium Ferretum conſi. 9. num. 3. & Iac. Hiſpa. lib. 4. cap. 12. qui hiſpano ſermone, preſonieros della fe, tales nuncupari dixit. Vſque adeo victor in victũ, victoria vtitur: vt licet victus ſe captiuum reddiderit alterius, etiam domini, ſeu patroni vi-
5 ctoris, nihil proſit: † ſit enim captiuus omnino victoris, vt per d. l. hoſtes, & Bar. ibi, vt etiam per l. in laqueum. ff. de acqui. re. do. concludit Paris, in. §. an ſi armiger. lib. 9. qui videtur hoc limitare vbi victor eſſet famulus illius domini, quod non credo verum: nec probatur aliquo modo, & reg. eſt in contrarium ut ſupra. nec proteſtatio talis nocet victori, cui ius victoriæ acquiſitum, non poteſt auferri, etiam per principem. l. reſcripta, vbi Docto. C. de præcibus impe. offe. & in l. fi. C. ſi Contra ius vel vti. pub. Verum an arma, & bona mortui, uel captiui, poſſit victor occupare, ſibique uendicare: Paris, in. §. an pugnans cum aliquo lib. 6. videtur aliquantulum obſcure locutus. Alcia. d. c. 43. in prin. affirmat permiſſum eſſe ui-
6 ctori; † Arma, uexilla, ephippia, equos, armillas, ſibi habere. Cuius opinionem ſequor, ubi hęc ad campum, per uictum ingredientem allata fuerit, In ſignum enim uictoriæ, quæcunque hæc arripere ſibi poſſe crediderim. Sic de torquato legitur: ut recte torquẽ aureũ militi gallo abſtuliſſe uideretur: fuit enim Torques aureus ſolidum præmium uirtutis, teſte Cicero. de re militari. cap. 2. & Carolus Rex Siciliæ, deuicto Rege Vngariæ, Elephantis caput, & pectus, ab eo ademptum, gentilitijs ſuis inſignibus addiderit, ut docet Paris, in d. §. an pugnans: & Alcia. d. c. 43. idem oſtendit in Ottone uicecomite, qui ex Galea, uiperam euomentem uix natum infantem ſanguineum, a Saraceno in Aſia, per eum ſuperato, ademptam: ſuis inſignibus adiecerit; nam præmiſſa omnia ſunt inſtrumenta bellica: quæ, cum non ſine flagitio amittantur, ad oſtendendum uictum hæc amiſiſſe cum dedecore, uictor poteſt illa ſibi habere, ut in l. 2. ff. de capti. & ita ſeruari de conſuetudine tradit Paris apud Italos, in d. §. an pugnãs, in prin. quicquid ibi circa fi. dicat aliquos vltramontanos ſentire; quod arma, bona, & veſtes, & equus vendicantur per Iudicem belli; qui ea partitur miniſtris pugnæ, conſentiens Paris in his, quãdo victus occiditur. Sed ego non uideo cauſam differentiæ in hoc, ſiue quis efficiatur captiuus tantum; ſiue occidatur, cum iſti duo caſus: mors & captiuitas æquiparentur, ut ſupra concl. 96. & omni caſu ad gloriam victoris, & dedecus uicti oſtendendum tendant. Nec obſtat dictum Paridis, cum iuribus allegatis; dum inquit quod bona capti in bello diſtribuuntur per Ducem exercitus. Non enim procedit: quia in ſingulari certamine, nõ eſt permiſſum congredi, ubi bonorum ſit controuerſia; nec ob id potuit indici bellum, per iura ut ſupra con. l. 68. nec bonorum eſt habenda ratio, ut ibi; propterea nec per iudicem, nec per uictorẽ, ſunt bona uſurpanda: niſi in inſtrumentis bellicis, uictori, gloriæ gratia, conceſsis. Vnde pariter infertur, quod alia bona uicti non efficiuntur uictoris, aut alterius,
7 uicti enim ſunt. † Sic quoque infertur ſpoliationem uicti eſſe prohibitam arg. l. 2. §. aduerſus. ff. de ſepul. uio. ut arguit Paris, in d. §. an pugnans cum alio, num. 3. lib. 9. Hoc etenim uidetur maxime
8 impium: unde recte in adagio habetur: † Non inſultandum uictis, non conuiciandum mortuis. Exiſtimarem tamen ſi aliqua bona uicti reperirentur per uictorem in loco certaminis: poſſe illa retinere, & in ſequeſtrũ ponere, ad hoc, ut ſibi pro damnis, & expenſis factis, ſatisfieri poſſet: quia ſi hoc permittitur in retentione ipſius uicti, ut ſupra con cl. 94. quanto magis concedendum eſt in rebus illius d. aut. multo magis. Rurſus redeũdo ad perſonam captiui, quærunt docto. quam poteſtatem uictor in eum habeat: & in eo conueniunt, ut ultra retentionem ob expenſas, & damna, de quibus ſu-
9 pra, † conſuetum poſſet obſequium, quam ſeruile miniſterium, non contrarium aut iniuſtum debeat a uicto percipere, aut exigere, arg. l. locum. ff. de uſufruc. & l. libertos. C. de obſeq. & tradit Paris in d. §. an ſi miles uel nobilis, in prin. ſequitur Iac. Hiſpa. in d. c. 12. nec diſſentit Alcia. d. cap. 43. & Iul. Fer. d. conſil. 9. unde non ſunt iniungenda uicto ea quæ lædant eius æſtimationem & dignitatem, aut nobilitatem, & quę ſint cõtra bonos mores, illicita, aut ludibrio digna. Teneri tamen uidetur uictus pręſtare auxilium uictori ſi iniuſte opprimeretur, aut pugnaretur, & in bello licito, & iuſto, ut per plura argumento uaſalli concludit Paris, in d. §. an ſi miles uel nobilis. Nec ita ſunt
10 cuſtodiendi uicti, † ut priuati carceris uictor ſubijſſe crimen cenſeri poſſit l. 1. C. de priua. carce. & per docto. ubi ſupra. Minus quoque licet uictori ſæuire in uictum captiuum per eum rece-
11 ptum † ut eum occidere poſſit ex interuallo, ut inquit Paris, in d. §. an ſi miles alium lib. 9. immo quandocunque quis ſe reddiderit, non poteſt occidi: ut ibi tradit Paris tenere Cy. in l. libertas. §. ſerui. ff. de ſta. homi. quod credo uerum, ex quo

idem

idem effectus reſultat uictori ex captiuitate, qui ex
morte, ut ſupra concl.96.idem conſuluit Pau.de
Ca.conſil.193.uiſo proceſſu col.2.quem ſequitur
Hipp.mar.in l.1. num.4.ff.ad l. Corn. de ſic. quo
argumēto uidetur non bene ſenſiſſe Paris ibidem,
dum concludit. Quod tamen licebit occidere
captiuum ex internallo, quádo ſe reddiderit pro
homine mortuo: ná eſto qđ. hoc pacto quis ſe ca-
ptiuum fecerit, cædes tamen prohibita eſt, quæ eſt
contra præceptum diuinum, Non occides:& con-
tra bonos mores. Et omnino captiuitas, quę &
diſdicta eſt, morti æquiparatur, vt in d.concl.96.
12 † Sed quamuis in cōflictu,& ardore belli, licitum
ſit occidere, ubi in captiuum quis ſe non dede-
rit, non tamen alio loco & tempore, occidere li-
cet, argu.l.ut uim.ff.de iuſti.& iu. ſecundum Pari-
dem ibi. Nec pactio talis ualida eſt, tanquam con-
tra bonos mores, & pręcepta diuina.c. non eſt
obligatorium de reg.iur.in.6. cū ſim. Iuxta præ-
13 miſſa occurrit illa.q. † an ius captiuitatis poſsit ce
di, & in alium transferri, anque in filium uictoris
tranſeat, Paris in.§.an ſi quis fuit,& in.§. an ſi quis
ſe reddidit lib.9. in filio concedi tranſmiſsionem:
in extraneo ceſsionem negat. Ego puto quod
ceſsio in extraneum non teneat, prout ipſe tenet,
etiá in liberto, & uaſallo per d.l.inuitus cum glo.
ff. de fideico. liber. & per d.l.1. C. de. Epiſ. audi.
quia mercatura hominum non eſt fienda:& uide-
tur ex eo comprobari, quia tales captiui non fiunt
ſerui, ut ſupra dictum eſt in prin. huius conclu.
qui alioquin poſſent alienari d.l.libertaa.ff. de ſta.
homi. quod autem tranſmiſsio captiuitatis in fi-
lium ualeat, prout tenet Paris, non credo uerum,
quia fere ex priuilegio quodam uidetur conceſ-
ſum uictori, ut uictum captiuum habeat: ſicque
tale priuilegium uidetur conceſſum perſonæ
uincentis, unde priuilegiū perſonale (quod in du-
bio præſumitur) non tranſit ad hæredes.l.priuile-
gia,& l.in omnibus cauſis id obſeruatur, ubi De-
cius.ff. de de reg. iu. & tanto magis quando pri-
uilegiū eſt cōtra ius cōmune, ut per Deciū ibi, &
uidetur caſus noſter.& ſecūdum ius cóe res quæli
bet pręſumitur libera vt per Iaſ.in l. ſi prius nume.
40.ff.de no.ope.nuntia. Veruntamen Paris poteſt
ſaluari in eo, vbi dicit tale ius tranſire ad filiū, quo
ad hoc ſaltem, vt captiuus pecunia ſe redimat, ob
damna,& expenſas factas per partem, in hoc enim
magis erit actio,& perſecutio propriæ rei,& dam-
ni, quam priuilegium iuris captiuitatis, quia non
eſt dubium actiones tranſire ad hæredes,& actiue,
& paſsiue. vt,C.de hære.actio.cum ſim. Quia vero
captiui ſæpe ſub fide dimittuntur, quandoque ét
datis obſidibus, ſicut redire debeant. Hoc quoq;
regulariter erit obſeruandum, cum pacta ſemper,
& fides etiam hoſti ſit ſeruáda.l.conuentionū, ubi
14 Bar.ff.de pac.c.noli.23.q.1.cum glo.† vt quis vi-
ctus & captiuus, dimiſſus, redire teneatur. Multi
tamen ſunt caſus quos ponit Paris, quaſi per om-
nem librum nonum ſui tractatus, & tangit Alcia.
c.44.in quibus quis tenetur, uel non tenetur redi-
re; ad eos, breuitatis gratia, omiſſos, quilibet cu-
rioſus accedere poteſt: Illum non omitto, in quo
quærit Paris ibi in §. an deuictus: Num ſuperatus
15 † & captiuus, dimiſſus ſub fide, negans ſe uictum
& captuum, poſsit iterum ad certamen prouocari;
& concludit ut poſsit, vel etiam uictorem, uendi-
care eum poſſe coram Iudice, ut captiuum, omit-
tendo viam armorum, coram quo ſunt notarij. Vn
de fiunt patentes literæ de uictoria conſecuta. Cir
ca quæ proculdubio, opinor, omnino bene ſenſiſ-
ſe Paridem, de uendicatione fienda uia iudicis. At
credo eum male ſenſiſſe: dum iterum prouocatio-
nem admittit: quia ex quo præſupponit de ui-
ctoria cōſtare apud iudicem,& notarios: clarum
eſt, in re tam clara & certa per teſtes,& inſtrumen
ta, non eſſe concedendum Duellum, ut ſupra con
clu.62.& 63. ſcripſi: & ulterius, qa uictus a Duel-
lo tanquam periurus & infamis repellitur, ut ſu-
pra & concl.74.

Pars Sexta.

DE PACE.

SVMMARIVM.

1 *Finis belli eſt pax: negotij otium.*
2 *Pax pro temporali mortalium ſalute dulcis eſt.*
3 *Bella ſunt ſubeunda, neceſſitate tantum cogente.*
4 *Pax multa Bona inducit, vt ibi per exempla.*
5 *Flius dei, in ſacris literis, raro quis vocatur: prout pacificus.*

CONCLVSIO. CI.

1 CVm finis † Belli ſit pax; Negotij ocium; te-
ſte Philoſoph.Politi.lib.7.cap.15. Negotia
namque ſuſcipimus, ut otium habeamus:
Bellum gerimus, ut in pace degamus: Nemo enim
expetit bellum gerere gerendi gratia belli: neque
bellum ob bellum parat; uidebitur enim crudelis
quidem & ſanguinolentua penitus eſſe, ſi faciet
amicos, hoſtes: ut pugnæ, cædeſque fiant: ut docet
idem Philoſ. Ethico. lib. 10. c.7. & habetur in.c.
noli.23.q.1. Ideo poſt uictoriam bello partam,
2 ſubſequitur de pace diſſerere, † quæ pro tempo-
rali ſalute mortalium dulcis eſt: ita ut capto miſe-
ricordia debeatur, maxime in quo pacis perturba-
tio non timetur, ut inquit Auguſti.in.d.c.noli. Ve-
rum cum quilibet, pręcipue princeps, debeat eſſe
pacificus,& procurare,& ſeruare pacem, tanquam
hæres Chriſti: ut in probœm. decretalium, in uer.
Rex Pacificus, ubi no. Abb. & per Ant. Corſe. in
tracta.de priuileg. pacis in prin. & alibi ſcripſi,
3 cumque non niſi neceſsitate † cogente, uel iuſta
petendo, uel iniqua recuſando, bella ſint ſubeun-
da, ut legitur in d. c. noli. propterea uidendum
quoque eſt in hac ultima, parte, cum etiam in ſu-
perioribus omiſſa ſit, ne ordo propoſiti, & inter-
cepti

cepti Duelli ſubuerteretur quomodo diſcordiæ, & hoſtiles animi perduellium, ſedari : eorumque controuerſias componere inter ſe poſſint; etiam antequam ad bella concurrant; quod præcipue ad curam, ſolicitudinemq; Iudicis indicentis bellum ſpectat, ut ſupra concl.89. dictum eſt: At quis in hac re, magnopere nō elaborabit? cum pax ſit maximum bonum; & ut inquit Bal. de pace ten.§.
4 pen.num.116.per iura ibi per eum adducta,† Pax multa bona inducit : Diſcordias remouet: Tranquillam quietem adducit: Statum ciuitatum, ac hominum auget: Honeſtatem affert; Diuitias præparat; Dei, ac Regum, gratiam tribuit: Superbiam uniuſcunque excludit: Auaritiam repellit: Honorem bonoratis adiungit, Mundum honoratis præparat: ad Deo ſeruiendum, animum cuiuſque incitat; & tandem Pacis confirmatio eſt ipſa iuſtitia. Sic quoque Io. Lup. in tracta. de confœd. principum, nume.8. inter alias commendationes pacis, dicit: impoſsibile eſt, ubi non ſit pax, iuſtitia ſit ex utraque parte contendentium : quia ex ſententia Eſaiæ, cap.32. erit opus iuſtitiæ pax: quid plura: cum non ſolum, Beati, ſed etiam filij Dei uocantur a Redemptore noſtro Pacifici: ut d.c.noli.&
5 Matthæ.c.5.habetur, † nec uſquam, aut perraro, aliquem in ſacris literis, filium Dei uocari, forſan contingat : Libenti ergo animo unusquiſque ad pacem, & concordiam properare debet.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an poſsit cogere partes ad concordiam, & pacem, & num.2.3.*
4 *Offenſus non poteſt cogi ad faciendam pacem.*
5 *Iudex poteſt prouidere, ne ſcandala eueniant, ut per exempla, ibi.*

CONCLVSIO. CII.

1 Inuitus tamen, aut coactus ad pacem, an quis ſit trahendus, dependet ab illa.q. † an Iudex poſſit cogere partes ad concordiā, & pacē de qua p. Bar.in l.cōgruit.ff.de offi.præſi.& docto.& Iaſ. in.l. quidam æſtimauerunt.ff. ſi cer. peta. & per Abb.& docto. præſertim Feli. in rub. de treug.& pa. ubi ponit reg. negatiuam cum ſeptem fal. & per Bonifacium, de malefic.in rub.de pace, col.2. & per Ant. Corſe.in d.tract. de priuileg. pacis, nu. 17.cum ſeq. & per Paridem in.§.an ſi duo ſubditi, &.§.an rex uel, lib.1. Et certe uidetur uario modo locuti docto. Nihilominus ex ſententia eorum præſertim Feli.maxime compoſiti, & ordinati iu-
2 reconſulti: † regulariter iudex non poteſt cogere partes ad concordiam, niſi in criminalibus: niſi ſit princeps, nō recognoſcens ſuperiorem. Quod intellige tamen, ut dictum eſt inf.§.quarto, uerſi.decimoſexto : niſi lis magno tempore durauerit, & adeo ſit intricata, quod facile extripari nō poſſit: niſi quando imminet timor armorum, & rixæ: niſi ſit diſſenſio inter perſonas inſignes, ex qua reſp. turbaretur: niſi diſcordia aliquorum tendat ad incommodum alterius: & niſi in treugua ex cauſa. Verum quia in caſu noſtro reſolutio imprimis deducēda eſt ex ea limitatione : An in criminalibus (prout præcipue materia Duelli conſideratur, ut ſupra concln.2.&.3.) poſſit ſuperior cogere par-
3 tes ad concordiam, & pacem. † quod admittitur, antequam naſcatur delictū : ſed eo conſummato, debet iudex ſtudere ad uindictam: ne delictum remaneat impunitum, ut atteſtatur Feli. ibi col.2. fal.1.cum allegatis per eum, per tex.in l.denuntiamus, C.de his qui ad ecc.confug.& in l.illicitas.§. ne potētiores.ff.de offi.præſi.ubi Bar. quod etiam tenet Corſetus ubi ſupra: & quia ſecundum Feli. ibi col.1. ratio æquitatis non patitur, ut quis cogatur inuitus parcere iniurianti, niſi in foro pœnitentiali: de quibus ſcripſimus copioſius inf.§.4. uerſ.decimo quinto, an licet quo ad odium: ſimiliter quo ad iuſtitiæ pœnam quis teneatur parcere; ineundo etiam pacem, per publicum inſtrumentum ad hoc, ut offendens ueniam a principe conſequi poſſit. & non teneri, determinauimus: Ideo cum ut plurimum in hac controuerſia ad ſingulare certamen deueniatur, poſt illatas iniurias, &
4 ſic cōſummato delicto † porro offenſus non poteſt cogi ad faciēdam pacem, ut dicitur tenere,* & ſic intelligit Bal.in l.ex ſtipulatione.C.de ſententijs, qui in l. tranſigere.C.de trāſactio, ut eum refert Feli.d.fal.1.tenuit, quod ubi tamen delictum ſit conſummatū, punitum per eum, poteſt iudex ſtudere concordiæ partium, & ſecundum Paulo ante dicta, uidetur poſſe intelligi dictū paridis in d.§.an ſi duo ſubditi in fi.dum concludit, de ſtylo armorum, quando unus eſt iniuriatus, & quærat ſatisfactionem honori, & famæ ſuæ, quæ non poſſet aliter fieri, quam per pugnam; tunc ſuperior non poſſet illum cogere ad pacem faciēdam, cum macula ho noris, ſiue dignitatis ſuæ: licet ibidē Paris in ſuperioribus, & in d.§.an rex, num.6.dixerit, quōd prouocantes ſe perduelles, per detentionem perſonæ, poſſunt cogi ad faciendam ſatisfactionem aliquam, & pacem. Quæ exiſtimo intelligenda, & declaranda, ne ipſe contrarius illico uideatur, ſecundum diſtinctionem memoratam: uel niſi in principe non recognoſcente ſuperiorem ut
5 ſupra, nu.2. quod raro ſit. † Poterit tamen Iudex prouidere alio modo, ne ſcandala eueniant: ut ponit Paris in d.§.an ſi duo ſubditi: ueluti, prohibendo, ne quis exeat de propria domo.l.fi.ff. de interd.&. releg.& prohibere rixoſum accedere ad poſſeſsionem, & ne unus inimicus tranſeat ante domum alterius, & alia ſimilia, de quibus late per Io.Neuizanum in ſylua nuptiali, in uerſ.concluſio ſupra ſcriptorum nu.80. lib. 1.poſt. Iaſ.in l.quod iuſsit, num. 17.ff.de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Duelles volentes, ita ut utriuſque bonori conſulatur, pacem ineunt.*
2 *Magnanimitas circa honores verſatur.*

3 *Magna-*

3 *Magnanimus, & fortis eſt, qui ferre iniuriam abſque ſtudio vindictæ poteſt.*
4 *Vindictæ honeſtum, & magnum genus eſt, ignoſcere.*
5 *Iniuriæ proximi, ne memineris.*

CONCLVSIO. CIII.

1 VOlentes itaque, † æquis, & legitimis argumentis adducti, altercantes ad pacem conſdeſcendunt, ita ut utriuſque honori, & dignitati, in illa ineunda conſulatur: Illud enim imprimis inter omnes controuertitur, præcipuaque in cura habetur: ne ex pace, turpiter aut cum dedecore compoſita, eorum aliquis notatus remaneat: compenſationemque proinde iniuriarum, exactius perquirunt, & anhelant: immemores, ea quæ plærîſque eximia, & præclara uidentur, parua ducere; ratione ſtabili, firmaque contemnere, fortis eſſe animi, & magnanimi: qui teſte Philo. Ethi-
2 co. 4. c. 3. † maxime circa honores uerſatur, Cum
3 † & magnanimus, & fortis quidem ſit, qui ferre iniuriam, abſque uindictæ ſtudio poteſt: uel qui iniuria eſt potens laceſsiri, & non uindex, nec eſt ſibi mali memor illati, ut docet idem Philoſ. in lib. de uirtutibus, & d. cap. 4. quem æmulatur M. Tul. lib. 1. officio. & recte inquit, in oratione ad Senatum, poſt reditum ſuum: Noneſt mei iniurias meminiſſe, quas ego etiam ſi ulciſci poſſem, tamen obliuiſci mallem: Sic præclare ſcriptum eſt apud Senecam in libr. de formula ui-
4 tæ: † Honeſtum & magnum uindictæ genus eſſe, ignoſcere: Sed ſanctius legitur in ſacris literis, & in cap. 1. 23. q. 1. Mihi vindictam, & ego
5 retribuam: & eccleſiaſtici. c. 10. † Omnis iniuriæ proximi, ne memineris, & nihil agas in operibus iniuriæ: Proinde vere magnanimi exiſtimandi erunt, & beati, qui ita ſe habebunt: Quod tempeſtate noſtra contingere equidem difficillimum eſt: adeo uirtutis ſtudia & officia, ſubuertuntur.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriæ, diſſimulatione tolluntur, veluti bibendo, ludendo &c.*
2 *Verba verbis, facta factis ſatisfaciunt.*
3 *Iniuria verbali, quomodo, & per quæ verba ſatiſfiat ab iniuriante.*
4 *Reuocare male dicta, & facta, ſapientis eſt. Fallax non dicitur apud Deum, qui ad veritatem reuertitur, ibi.*

CONCLVSIO. CIIII.

INueſtigandæ igitur ſunt accuratius iniuriarum compenſationes, ſeu ſatisfactiones, quæ vbi
1 † iniuriæ diſsimulatione non ſint ſublatæ, ueluti bibendo, ludendo, & c. ut per Iaco. Belui. in practica iudiciaria num. 85. duplici modo conſiderandæ ſunt: uerbis aut factis, prout eodem modo illatæ iniuriæ animaduertuntur, ut ſupra concl. 17. diximus, idcirco capiendo primo, quæ ad uerba pertinent, quia moribus militum, & nobilium
2 receptum uidetur, † quòd uerba uerbis, reddi & dilui poſsint: facta autem factis tolli debeant. Quibus aſtipulari uidentur quæ in reg. iuris. ff. in l. nihil tam naturale, ſcripta ſunt: uidelicet nihil tam naturale eſſe, quam eodem genere quodque diſſoluere, quo colligatum eſt, ut uerbis, & conſenſu contracta obligatio, contrarijs uerbis, & contrario conſenſu tollatur: & ſic paria delicta mutua compenſatione extinguantur, ſine exceſſu: ut ſupra concl. 19. Sicque in libris Bibliacis ſcriptum ſit. c. 21. Exodi, & Matthei. c. 5. Animam pro anima Oculum pro oculo: Dentem pro dente, eſſe reddendum, & dictum eſt ſupra concl. 49. Concluda-
3 mus quod ſi alicui illata ſit † uerbalis iniuria: ut puta, ſi dictum ſit: Tu es latro: aut falſarius, & ſimilia: certe per oppoſita, & contraria uerba, prolata ab iniuriante, cenſebitur iniuriatus exoneratus, & pro honore ſatisfactus: Dicendo hoc pacto, Dixi te latronem, Dico nunc quòd non es latro, ſed uir probus, ab alienis rebus continens, & ita te noui, & noſco: Similiter dixi te falſarium, Dico nunc te ueridicum, & uera fabricantem, non falſa: poterit & illud addi, Pœnitet me dixiſſe te falſarium, aut latronem: calore iracundiæ dixi peto ueniam, parcas mihi. Sed hæc uerba, ſine alijs præmiſsis, minus ſufficerent, & minus ſunt idonea (ut opinor) ad exonerandum iniuriatum (licet petere ueniam uideatur diſdicta tacita, ut ſupra conclu. 96.) Ratio eſt, quia iniuria eo modo non tolleretur, quo inducta eſt. Item quia iracundia non excuſat: & ſeu, pœnitentia ſola non reuocatur iniuria, aut uituperium dictum, aut factum: nec famæ iniuriati ſatisfit, ut habetur ſupra concl. 18. Crederem bene ſatis eſſe, ſi iniurians diceret, Dixi te latronem: dico quod nō dixi uerum: cum hęc uerba ſint omnino contraria, & oppoſita prius dictis. Nam & eo modo, ſi etiam reſpondiſſet offendens tempore iniuriæ illatæ, utique offenſus exoneratus remanſiſſet, quia compenſatio uideretur facta, ut ſupra in concl. 19. Preterea cum per talia uerba inducatur (ut ſæpe utar hoc uulgato uerbo) diſdicta, quæ ſufficit ſi ſit facta etiam in ipſo ſtadio, ut ſupra concl. 96. cur non cenſebitur ſatisfacere extra certamen? Porro per alia uerba, Paris in. 5. quia finis lib. 10. uidetur aliquantulum tetigiſſe iſtam ſatisfactionē, ſeu com-
4 penſationem, præſertim uerborum: † ut ſcilicet diſdicta dicatur, & fiat per uiam excuſationis, ſi quis dixerit, Quicquid dixi, aut feci, fuit imprudenter, & (ut dicitur) inaduertenter factum, aut dictum: & pro uobis non dixi, ſed pro alio, uel non feci ad ueſtram iniuriam, ſed caſu, & fortuna, & ex impetu, & ſine propoſito: unde ipſe infert hanc eſſe quandam excuſationem, quę exoneret iniuriatum, & quæ ſatisfacit, inſtar diſdictę, quæ tunc non grauabit eſtimationem ſe excuſantis, ſicut diſdicta: quę tunc eſſet diſdicta manifeſta, quando primo iniurians feciſſet contentionem ſuper dictis,

aut

aut factis per eum, dicendo ſe bene feciſſe, uel il-
lud affirmando. Sed aduertendum eſt, quia (ut ar-
bitror) per hæc uerba uidetur Paris uelle inferre
diſdictam quandam tacitam, & quandam manife-
ſtam, propterea cum par ſit uirtus taciti, & expreſ-
ſi. l. cum quid. ff. ſi cer. peta. & idem operetur diſ-
dicta tacita, ſicut expræſſa, ut ſupra concl. 96. dixi
merito ſecūdum eum, talis diſdicta tacita, uidere-
tur ſufficere; licet poſſet offenſus dicere, ſe uelle
diſdictam manifeſtam, magis quam excuſationem
ut ibi. Sed dubito hæc uerba Paridis minus ſa-
tisfacere ad tollendam iniuriam iam illatam; quia
contrarijs uerbis non tollitur, ut ſupra; & quia qui
poſt factā iniuriam ſe expurgat, parum mihi pro-
deſt; ut ſupra concl. 18. Veruntamen ſaluando Pa-
ridem, ubi quis in his fere pertinax inhærens, uo-
luerit amplecti ſummos apices iuris, a uiris magna
nimis, & clementioribus negligendos, exiſtiua-
rem etiam talia uerba, non obſtāte rigore poſſe
ſatisfacere offenſo: ita quod omnino illa præ-
cipue uerba non omittantur per iniuriantem, quę
quādam tacitam diſdictā innuunt; uidelicet non
dixi, aut feci ad tuam iniuriam, ſed extra propoſi-
tum. Illud enim uerbū illatum, quod habet ſecum
iniuriam, ueluti quando dico te falſarium, reſolui-
tur aliquo modo ꝑ hęc uerba oppoſita; ita ut in-
iuriam tollere, & noluerit inferre iniurians: ſicque
uidebitur militare d. l. nihil tam naturale. Lau-
darem tamen ſi iniurians adderet etiam hæc uer-
ba, uidelicet ſe male dixiſſe illum eſſe falſarium,
uel quid tale, & ſe ad iniuriam offenſi non dixiſſe,
ſed extra propoſitum: tamen dicta in præcedenti-
bus, tutiora ſunt, offenſo. In præmiſſis, cum ut
plurimum altercantes, ualde difficiles in reuo-
catione uerborum & iniuriarum ſe præbeant,
illud uulgatum iactantes: Mors potius quam diſ-
4 dicta: † Arbitrarer ego ſapientis eſſe in melius
mutare conſilium: & quod quis male, & perpe-
ram locutus ſit; quodque male fecerit, magnæ
prudentiæ, & ſapientiæ eſſe reuocare, non enim di-
citur fallax apud deum miſericordem Iudicem,
qui ad ueritatem reuertitur: etiam poſtquam men
titur. c. magnæ. 22. q. 4. c. cum ceſſante de appella-
tio. c. qualiter & quando de accuſatio. c. apud. 32.
q. 1. quę fere omnia commendant Iaſ. in l. ſi ex to-
to. §. ſi ita legatum num. 29. de leg. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Iniuria illata vbi ſit vera, quibus verbis ſatisfiat iniuriato.*

2 *Veritas immutari non poteſt, neque errore, neque mendacio, neque proteſtatione.*

C O N C L V S I O. CV.

COgitabam tamen in præcedenti concluſio-
ne, in eo caſu, quo ego dicerem aliquem
falſarium, uel quid ſimile, & hoc conſtaret
eſſe uerum, quia tamen non decet alterum alteri
iniuriam inferre, niſi in caſibus de quibus locuti
ſumus ſupra concl. 20. quod abſque ulla dubita-
tione, uerba proxime cōcepta; ſatisfacere debeāt,
1 nam ex quo † uera eſt iniuria, quia tu es falſarius,
2 † ueritas immutari nō poteſt, neque errore, neque
mendacio. l. aſſumptio in prin. ff. ad municip. item
nec ueritas poteſt tolli aliqua proteſtatione. l. ſi
forte. ff. de Caſtren. pecul. l. nemo pōt, de leg. 1. &
per practicam Papi. in for. lib. quo agi. ad reuoca-
tionem feudi, in uer. nec ſuperſtitibus in fi. nec
decet aliter dicere & proteſtari, quam uerum ſit,
ne quis mentiatur; a quo uir bonus cauere debet;
Prudens ne mendacium dicat, ut ſupra concl. 19.
num. 9. ideo iniurians non apte diceret; Dixi te
falſarium, nunc dico te ueridicum, & uera fabri-
cantem, non falſa; & propterea ſufficeret dicere,
ad tuam iniuriam non dixi, & male dixi, & ex im-
petu, uel calore iracundiæ.

S V M M A R I V M.

1 *Iniurians an debeat confiteri, quod triſtamente, (vt vulgo dicitur) iniuriam intulerit.*

2 *Triſtamente illata iniuria quomodo dicatur.*

C O N C L V S I O. CVI.

ALiqui tamen pertinacius, & accuratius ul-
1 tra procedunt, offenſi; quæruntque ut † in-
iurians dicat, quòd Triſtamente (ut uulgo
dicitur) dixerit, aut fecerit talē iniuriā: q̄ uerba
(ut credo) etiam ſecundum communem uſum lo-
2 quendi † ſignificant, & arguant, quoddam uitupe-
rium iniuriantis, quaſi is iniquiſſime, & prodito-
rie, abſque ulla monitione, & requiſitione, de qua
ſupra concl. 24. ſe habuerit, in iniuria inferenda;
Sed ego improbo horum opinionem; cum
enim offenſo ſatis ſit: ſi iniuria ſibi illata tollatur,
& diluatur, uerbis legitimis, & idoneis. Ideo non
refert, nec par eſt, ut aliqua alia iniuria, & forſan
maiori, afficiatur offendens, facit. l. non eſt ſingu-
lis. ff. de reg. iur, & quia non debet alteri per alte-
rum iniqua conditio inferri. l. non debet alteri, ff.
eo. tit. alioquin etiam modus excederetur iniuriæ
tollendæ, unde poſſet cenſeri quis ad uindictam,
quam ad iniuriam propulſandam, potius id con-
tendere, ut inf. concl. 110.

S V M M A R I V M.

1 *Iniuria illata proditionis ſuperioris, adulterij vxoris, & mentita, an verbis dilui poſſit quia graues ſunt & nu. 2.*

3 *Mentita qualiter reuocari poſſit quando eſt ſuper re qua poteſt eſſe, & non eſſe vera, & quando ſuper crimine obiecto, illata.*

CON-

CONCLVSIO. CVII.

IN hac iniuria uerbali apud aliquos dicitur, ſi
1 aliquis fuerit † dictus proditor ſuperioris ſui,
item ſi dictum fuerit alieni, & obiectum adulte 2
rium uxoris ſuæ, & ſi aliquis quemquam mentiri
dixerit, cum omnino hæ graues iniuriæ, licet uer
bales ſint, exiſtimentur ex communi omniũ obſer
uantia, deque proditione obiecta loquitur Alex.
tanquam de offenſa uerbali, qua nulla ſit grauior,
in conſil. 203. col. 1. uol. 2. quod non adſint uerba
ſatisfactoria, ad diluendas tales obiectas iniurias,
quia facto tantum tollantur, ut puta aliqua percuſ
ſione. Quæ ego non puto uera (circumſcripta con
ſuetudine) ut ſupra dixi concl. 19. circa fi. qua
de re, ſi per uerba oppoſita & contraria, ut ſupra
declaratum eſt, aliter dixerit, quã primo iniurian-
do obiecerit conuitium, in primis duobus caſi-
bus: uidelicet proditionis, & adulterij; non uideo
cur non debeamus dicere, ſatisfactionem & com-
penſationem habere locum poſſe: & ſi plures per
ſonæ dicantur offenſæ, dici poteſt quod pluribus
poterit ſatisfieri. † At in eo qui intulit iniuriam,
aſſerendo mentiri: maiori cura eſt aduertendum,
quia non leuis hæc iniuria itidem exiſtimatur, ut
in d. concl. 19. Nam ſi inferens, eam reuocat, uide-
tur fateri ſe ipſum mentiri; cum in conſequentiam
aduerſariũ uera propoſuiſſe, conſentiat: ſicq; ſe fal
ſa ſciẽter ſuſtinere noluiſſe. Nil enim aliud eſt mẽ
tiri, quam ſcienter falſa intẽdere, ut ibi dixi: & hoc
præſertim procedere eo caſu, quo quis diceret aliũ
mentiri ſuper re, quæ poteſt eſſe & non eſſe uera.
unde ex tali reuocatione mentionis ſeu (ut dici-
tur) mentitæ illatæ, uidetur fieri retaculatio contra
reuocantem. Et ulterius, uideretur quis fateri ſe eſ-
ſe talem, qualẽ primo iniurians eum dixerit, ſi for-
ſan ſuper aliqua contumelia ſit facta reſponſio,
per uerbum illud mentiris. Et ideo ad concilian-
dam pacem, mihi uidetur conueniens pro utriuſ-
que ſatisfactione, & ut uterque exoneratus rema-
3 neat, † quod ſi aliquis alterum mentiri dixerit ſu-
per aliqua re, quæ citra iniuriam poteſt eſſe & nõ
eſſe uera; quod hoc caſu dicat offenſio, deceptum
ſe eſſe, & erraſſe in ueritate illius rei: & propterea,
errore ductum, ſe dixiſſe illum mentiri, & male ſe
dixiſſe, unde reuocat talia uerba, errantis enim nul
la eſt uoluntas. l. ſi per errorem. ff. de iuriſd. om.
iud. l. cum teſtamentum. C. de iuris & fac. igno. At
ſi alter alterum mentiri dixerit ſuper aliquo crimi
ne, ſeu macula ſibi impincta, neceſſe erit, qđ hinc
inde eodem tempore diluantur iniuriæ obiectæ.
Vt ſcilicet primo iniurians (qui exempli gratia) di
xerit alterum latronem, dicat, dixi te latronem, di
co nunc uirum probum, a rebus alienis abſtinen-
tem. Vnde reuoco talia verba, & dico me male di-
xiſſe, calore enim iracundiæ & ex impetu, talia di-
xi. Sic aduerſarius reſpondebit, Ex quo me uirum
probum habes, & dicis, & non latronem, & abſti-
nentem a rebus alienis, & reuocaſti male dicta;
ego pariter dico, quod non intendo, quod tu men
tiaris. Ex quibus hinc inde ſublata erit iniuria: qã
in primo iniuriante, iniuria per eum illata, tollitur
reuocatione ſua: in ſecundo iniuriãte, per uerbum
Mentiris, uidetur ſublata eo ipſo quod prima ſu-
blata eſt: non ſolum per ipſam reuocationem mẽ
titæ, ex quo enim ſublata eſt prima iniuria; menti
ta (vt aiunt) illa non habet vbi ſubſiſtat, cum ad
inducendam priuationem, opus ſit præſupponere
habitum. l. decem. ff. de verb. obliga. nec habitus
iniuriæ reperiatur in primo iniuriante, ideo men-
titio non poteſt reperire illum habitum, propter
quem illata fuit.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria, quæ aliquando atrocior cõſideratur propter aliquam qualitatem, cum ſatisfactione tollenda eſt, habita ratione illius qualitatis.*

CONCLVSIO. CVIII.

POſſet in præmiſsis dubitari, an ſatisfactiones,
& tales recõciliationes pacis, paſsim fieri poſ
ſint, etiam ſi iniuria fuiſſet illata aliquo mo-
do, & aliquo in loco, ex quo atrocior, ſeu maior
cenſeretur; veluti ſi in Theatro, vel in foro, vel in
conſpectu prætoris, quis affectus fuiſſet, ut legitur
1 in. §. atrox, inſti. de iniur. † Et puto tutius eſſe, ſi
in tali loco, vel æquali, fiat; ut rectius locum habe-
re poſsit compenſatio. Non enim eſt dubiũ, quin
maior, & atrocior dicatur eſſe iniuria, ſi eo pacto,
& in pſentia pluriũ, & in locis publicis fuerit illa-
ta, vt tenet Iacob. Belui. in practica iudiciaria, nu.
8. p d. §. atrox. cũ alijs allegatis, & Abb. in c. 1. de
maledicis, & per Alex. in conſi. 203. col. 1. uol. 2.
& ſupra concl. 17. vnde par eſt, videturque conue
nire, ut ibi diluatur, per d. l. nihil tam naturale. ff.
de regu. iur.

SVMMARIVM.

1 *Iniurians, negans iniuriam intuliſſe, quomodo ad pacem reducatur.*
2 *Negans, ſeu mendaciũ dicens, quandoq; punitur.*
3 *Negans quis regulariter non punitur.*
4 *Aſſertioni noſtræ ſtatur cum iuramento, in his quæ conſiſtunt in conſcientia noſtra.*

CONCLVSIO. CIX.

ALia maior inſurgit dubitatio; quõ pax poſ-
1 ſit habere locum, † ſi ille qui dicitur iniu-
riam intuliſſe, hoc negauerit: anque, & quã
talis negatio releuet iniuriatum. certe non memi-
ni me legiſſe aliquem doct. hanc dubitationem tã
gentem, aut decidentem, quæ tamen de facto ſæpe
poteſt contingere. Quapropter exiſtimarem dici
poſſe ad tollendas omnes difficultates: Si iniuriãs
contentus eſt, dicere, negando ſe primo iniuriam
dixiſſe, & dicat, non dixi te latronem, & ubi dixe-
rim, dico nunc, quod non es latro, & alia uerba

vt ſupra,certe res,& cõtrouerſia,recte videbit̃ hoc
pacto compoſita. Si autem perſiſtit tantum in ne-
gatione, aſſerendo ſe non dixiſſe iniuriam, de qua
agitur: putarem diſtinguendũ, ſi quidem conſtare
poſſet,omnino iniuriam per ipſum illatam: tũc pa
cem non aliter eſſe ineundam,niſi confitente ipſo
iniuriante hoc dixiſſe: & deinde aliter,& per con-
traria verba dicendo,& ſatisfaciendo,ut ſupra: nã
licet is turpiter negauerit,& neganti quadoque pæ
2 na imponatur, † & propter mendacium quis pu-
niatur,vt habetur in.l.fin.ff.de rei vendi. vbi Bart.
& per Feli. in c.cæterũ, col.pen.de Iudicijs, & per
Iaſ.abunde in.l.ſicut autem.§.quòd autem.ff.de re
iudi.& in.l.quæſtionem num.4.C.de fideico. nihi
lominus nõ videmur eſſe in caſu noſtro,in aliquo
caſuum de quibus ꝑ memoratos docto. Immo vi-
detur regula eſſe in contrarium, in.l. nemo ex his
qui negant. ff. de reg. iur.vbi Decius col.fi.tradit.
3 † quòd regulariter quis negans, non punitur, niſi
in caſibus expreſsis. Turpe tamen eſt (ut opinor) ſi
quis miles, vel nobilis, & alicuius exiſtimationis
vir mendacium dicat,cum vt dictum eſt concl.19.
Vir bonus præſtare debet ne mentiatur, prudens
ne mendacium dicat: Imo ſi quis eo modo ſcien-
ter negaſſe conuinceretur, forſan non ſine labe
& pœna mentientis tranſire dijudicãdus eſſet, iux-
ta ea quæ poſuimus dict. conclu. 19.nume.9.cum
ſeq. Vbi autem non poſsit conſtare de iniuria il-
lata: tunc arbitrarer, ſi ille qui dicitur iniuriæ illa-
tor, delato iuramento iurauerit ſe non dixiſſe ta-
lem iniuriam obiectam,eidem eſſe credendum, &
4 ſuo iuramento ſtandum: † quia in his quæ conſi-
ſtunt in animo & conſcientia noſtra, ſtatur ſimpli
ci aſſertioni noſtræ, cum iuramento,vt docet glo.
no.in.§.namque in ver.dicit,vbi Iaſ.col.33. inſti.
de actio,& in.l.admonendi nu.310. ff.de iureiur.
& per Caro.Ruinum in.l.1.§. nuntiatio col.x1. de
no. opc.nuntia. vnde hoc caſu non erit neceſſaria
pax,cum nulla interceſſerit diſcordia. propterea
ſatis erit, ſi fiat talis declaratio per iuramentum, &
omnia in tranquillitate repoſita erunt. Ex abun-
danti tamen bonum erit, adhibere etiam oſcu-
lum pacis.

SVMMARIVM

1 *Facti iniuria,difficilius tollitur: acrior enim eſt ver bali.*
Videtur tamen tolli pari, vel maiori percuſſione.
2 *Excedendus non eſt modus in tollenda iniuria, ne ad vindictam dicatur factum.*
Vindicta reprobatur,ibi.
3 *Conſtituit quandoque ſe iniurians, in manibus iniuriati, vt de ipſo faciat quicquid ſibi libuerit; declaratur tamen contra obſeruantiam aliquorum.*
4 *Conſtituere ſe in manibus iniurati,eſt quid facti.*
5 *Conſuetudo contra.l.diuinam & naturalem, & contra bonos mores, & irrationabilis, repellenda eſt.*

CONCLVSIO. CX.

IN Iniuria quæ facti ſit, profecto maiori cura
eſt aduertẽdũ, Acrior enim eſt, quã quæ verbo
1 infertur, vt ſ. concl.17.in prin. † Vnde & diffi
cilius tollit̃,vt docet Iac.Bel.ĩ prac.Iudiciaria nu.
87. Vix enim inueniri põt modus,quo poſsit dilui
& tolli, ſm aliquos: niſi eadem, vel maiori percuſ-
ſione,aut vulnere: quod ſi factum eſt, veluti ſi quis
manu,aut fuſte percuſſus,aut vulneratus, repercuſ
ſerit aduerſariũ pari ictu manus,aut fuſtiũ, aut vul
nerum; crederem nõ eſſe dubiũ,hunc repercutien-
tem ab ea iniuria illata, ſubleuatũ iri. Vident̃ enim
oĩno ſibi vendicare locum dicta in conclu. 49. &
104.& diſpoſitio d. l.nihil tam naturale.ff.de reg.
iur.& illa reg.quæ habet, ꝙ delicta mutua,pari cõ-
penſatione tolluntur,vt ſupra conclu.19.& inquit
Bal.in.l.1.col.3.num.10.C.vn.vi.quòd in Duel-
2 lo,in æqualitate factorũ debet eſſe paritas. † Nec
recte fit, (error equidem eſt) ſi excedatur modus
in tollenda iniuria,vt ſupra concl.19.quandoqui-
dem non propulſandæ offenſæ gratia, & dignita-
tis ſuæ cõſeruãdæ, quiſquã id feciſſe cẽſeri poſsit:
ſed potius ad vindictã; quæ reprobatur, non ſolũ
per iura diuina & canonica,cap.1.cum glo.23.q.
4.Sed ẽt regulariter per ciuilia, vt habetur in.l.1.
cum glo. C.quando lice.vni.ſine iudi.ſe vindi. vbi
Salice.per tex.no.in.l.ſcientia.§.pen.ff.ad.l. Aqui
li.vbi legitur, ꝙ ferire conceditur illum qui uim in
fert, ſi tuendi dumtaxat, non etiam ulciſcendi cau
cauſa factum ſit: dũmodo ſtatim, ſeu (ut dicitur)
incontinẽti fiat, ſm glo.ibi & habet̃ in. l.ut uim.
ff. de iuſti. & in. & in dubio qñ ad uindictã dicitur
factum ponit Bar.& docto. in.l.1.nu.10.C.un.ui.
ubi dicit conſiderandã perſonarũ qualitatem,& fa
ctorũ, quodq; nõ põt dari certa doctrina. Et ideo
cum ex interuallo id prohibitum ſit, ſi ad ineundã
pacem deueniendũ foret, non eſſet permittendũ
ut quis aduerſarium repercuteret, etiã pari percuſ-
ſione,aut uulnere: & ad hoc optime facit d. l. non
eſt ſingulis.ff.de reg.iur.& ſi hoc non permittitur,
non erit ergo dare modum,quo,cum mutua ſatiſ-
factione & compenſatione poſsit pax induci.
Conſueuerunt tamen aliqui pacis ſectatores ad
excludendum Duellum, ſine quo non uidetur a-
pud milites iniuriatum iniuria facti poſſe aliquo
3 pacto ſatisfacere honori ſuo, † obſeruare in limi
libus iniurijs, realibus, & facti: ut iniurians po-
nat ſe in manibus & poteſtate iniuriati, ad hoc
ut de ipſo faciat quicquid ſibi libuerit: exhiben-
do etiam gladium ut poſsit ſibi amputare caput,
ut ſunt uerba formalia Iac. Hiſpan. in eo ſuo tra-
cta. de Duello libro 4. in princ. circa fin. qui
ſine lege, ratione, & ſine autoritate, ſicco pe-
de tranſiens, inquit hanc compenſationem, &
talem ſententiam ſibi placere (ſi ſane, modo
fiat: nec iſtum modum aperit) unde obſcu-
ra reſidet & incerta huius opin. Quapro-
pter ego non ſolum laudo ſed etiam com-
probo

probo legitimum, & idoneum eſſe hunc modum & morem, quo, pro ſatisfactione iniuriati, iniuriãs ſe conſtituit in poteſtate offenſi: declaratum tamen & intellectum aliter, quam aliqui una cum ipſo Hiſpano, hoc inducant, & procedere ſibi perſuaſum habeant: qui iudicio meo decipiuntur, ubi ſupponunt iniuriatum tum demum eſſe ſatisfactum, pro iniuria reali & facti, ſibi illata: dummodo is qui ſe poſuit in eius poteſtate aduerſarius, nõ poſſit ſibi perſuadere ſe eſſe tutum, ita quod iniuriatus nequeat illum pari percuſsione, aut uulnere afficere; Nam etiam plus dico, quod licet iniurians præſupponat, & ſibi certo perſuaſum habeat, nullam ſe paſſurum repercuſsionem, dummodo ſimpliciter ſe ponat in poteſtate inimici, ut captiuum: & (ut aiunt) Pregioniero della fede. uel dicat, male feci in iniuria tibi illata, parce uitæ meæ, uel ſimilia uerba, ex quibus diſdicta (ut aiũt) tacita ſaltem reſultare poſsit, ut ſupra dictum eſt in conclu. 96. nempe arbitror, compenſationem idoneam inductã eſſe, & ſatisfactum fuiſſe iniuriato. Nam cũ diſdicta ſiue tacita, ſiue expreſſa, ſicut mors, paret victoriã contra ita diſdictum, cur non eadẽ ratione, & eodem iure, dicendum erit, iniuriatum ſatiſfactum fore, ineundo pacem. l. a titio. ff. de uerb. oblig. cum ſim. Nec repugnat, ſi opponatur illud, in quo muſsitant & murmurant plerique, dicentes, hæc ſunt tantum ſimplicia uerba, quæ non poſſunt tollere iniuriam realem: nam diſſoluũtur hæc obiecta, dicimusque, dato quod iſta tantummodo eſſent verba ſine admixtione factorum, pro diſdicta tamen accipiuntur, quæ æquiparatur morti ut d. concl. 96. ergo ſatisfactio eſt integra. Sed ulterius, illud quod fortius eſt contendo. ſcilicet, hanc compenſationem & ſatisfactionem eſſe: non tantum verbalem, verum etiam realem, & in facto
4 conſiſtere. † Nam cum quis ponit ſe in poteſtate iniuriati, clare conſtat, iſtud eſſe quid facti, quod concomitat & declaratur etiam per præmiſſa verba, prout fit in ipſo certamine: ergo cum talis diſdicta oriatur, tam a facto, quam a verbis: habebit effectum eundem, & idoneum, quo ad ſatisfactionem, pro pace ineunda: & ſic ceſſabit obiectum.

Non etiam refragatur ſi quiſpiam dixerit: iſta verba, & iſtud factum, quo quis ſe diſdicit (vt vulgo dicitur) & captiuum facit, non habet eandẽ vim, quam habet, quando in arena quis eo pacto conuincitur, quia ibi tunc poterit etiam interfici aduerſarius iniurians, immo: etiã ex interuallo, quando ſe dediderit pro homine mortuo, ſecundum Paridem in. §. an ſi miles alium lib. 9. nam occurrimus huic obiecto, ea ſolutione, de qua hic nu. 2. & ſupra facta eſt mentio conclu. centeſima: videlicet, non licere neque ſtatim, neque ex interuallo, occidere, aut offendere captiuum, ex ſententia Cy. in l. libertas. §. ſerui. ff. de ſta. homi. quod ibi dixi uerius uideri: & facit tex. in d. l. ſcientiam. §. pen. ff. ad. l. Aquil. cum ſimi. ubi ſtatim, non ex interuallo, licet repercutere, aut ferire, unde eodem modo in propoſito noſtro dicendum erit, & obſeruandum, abſque ulla offenſione iniuriantis. Exhibere tamen debet arma offenſiua, & recte, (ut exiſtimo) ubi petita ſint, ipſe iniurians iniuriato, more deditiorum: ex quo ſe in eius poteſtatem reponit, ut faciunt dicta in ea concl. 100. Obſeruatum tamen quandoq; fuit, eum qui iniuria affectus eſſet, uoluiſſe omnino pertinaciter iniuriantem poſitum in poteſtate ſua percutere, ſed male iudicio meo, per ſupra memorata: Et ubi conſuetudo in hoc uigeret, † crederem repellendam tanquam irrationabilem, & contra legem diuinam, & naturalem, & contra bonos mores, & nutritiuam peccati, per doctri. Bar. in. l. 1. C. quæ ſit lon. conſuetud. col. pen. & Abba. & docto. in. c. fi. de conſuetud. & Soci. conſi. 7. col. pen. uol. 1. Et in terminis noſtris uidetur tex. notabilis, approbans talem conſuetudinem, in. cap. contingit, 1. de ſenten. excommun. per quem memorabiliter tradit Bart. in. l. 1. §. uſq; adeo. ff. de iniur. non ualere quandam conſuetudinem, quæ eſt Piſis: quod offendens ponere ſe debeat in manibus inimici, qui poſsit ei facere ſignum in manu, uel in uultu: uel pati læſionem corporalem arbitrio ipſius inimici quæ (ut etiam nuperrime reperij) ſequitur & commendat Iaſ. in. l. qui iuriſditioni, col. 1. ff. de iuriſd. om. iud.

EXPLICITA MATERIA DVELLI,
reſtat redeamus ad Ornatum Imperatoris
vnde digreſſi ſumus.

SVMMARIVM.

1 *Imperator in fœneratoribus debet probibere vſuras. Fœnerari, eſt bominem occidere. ibi.*
2 *Vſuræ ſunt probibitæ, ſecundum magis communes opi. hodie omni iure, etiam ciuili.*
3 *Vſura eſt crimen quoddam, licet criminaliter non puniendum, quod infamat.*
4 *Imperator debet etiam probibere Iudæos fœnerari: idem in alijs inferioribus, & Iudicibus, aliter incidunt in cenſuras eccleſiaſticas.*
4 *Aduocati, notarij, teſtes, intereſſentes, vſuris, in cenſuras incurrunt.*
5 *Papa poteſt diſpenſare, Iudæos vſuras exercere poſſe: ne Domini, quorum ſunt ſubditi, incidant in cenſuras. 11.*
6 *Papa ex cauſa poteſt limitare legem Dei; licet non poſſit contra eam diſpenſare.*
7 *Iudæi foris ſunt, & alio modo damnati.*
8 *Papa poteſt ſtatuere augendo, vel diminuendo verbum euangelica. l.*
9 *Papa licet non poſſit tollere ius diuinum in toto, non per boc probibetur, in parte.*
10 *Papa, in genere non poteſt permittere vſuras, ex cauſa tamen permittit.*
12 *Iudæi ſunt tolerandi, non exercentes vſuras.*
Papa vanam interpretationem Iudæorum improbat; legem tamen ipſam Moyſi laudat & veneratur.
13 *Imperator vel alius princeps, non poteſt expellere Iudæos, & alios infideles; niſi iuſta cauſa; nec forenſes.*
14 *Iudæum eſſe, cadit in delictum.*

VSVRAS DEBET TOLLERE.

QVARTODECIMO, (vt regrediatur, quę diutius forſan & longius quã par erat, quamq; propoſuerã, euagata eſt, & errauit oratio) ſicut Imperator prohibere debet congreſſus ſanguinolẽtos, duellicos, in quibus vulnera ſæpius, & miſerrimæ cædes patrantur, vt in præcedenti principali. 13. conclu-
1 ſione exarauimus: † ſic quoque non permittere, ſed fœneratoribus interdicere debet vſuris, nam vt refert Cicero in fine lib. 2. officiorum, teſtę Catone; Fœnerari eſt hominem occidere, & tradit Ariſt. politi. lib. 1. c. 7. hunc præter naturam, eſſe acquirendi modum, & odibilẽ. Quod cum grauiſsimum eſſe perſpexerit Chriſtiana religio, præclare ſancitum eſt, in c. conſuluit, & per omnem titu. de uſu. & in. 6. & in cle. ex euangelio, præſertim Lucæ. c. 6. dicentis. Mutuum date, nihil inde ſperantes omnem vſuram: & ſuperabundantiam, in lege eſſe prohibendam; quæ omnino, per fidei Catholicæ dogmata, & ſecundum Apoſtolicam diſciplinam, euangelicamq; doctrinam: tradita obſeruare, obſeruarique iubere
aſtrictus eſt ipſe princeps, vt conueniunt ſcripta in hoc. §. III. concl. 1. & apertius recepta ſunt in. l. cunctos populos. C. de ſum. tri. & fi. Cat. & in authen. de eccl. titu. in prin. & licet doct. præſertim Iaſ. in d. l. cunctos pop. nume. 48. in. 1. lect. &. num. 27. in. 2. lect. atteſtetur communiter*. teneri, vſuras iure ciuili, & conſenſu Imperatoris, fuiſſe permiſſas; id non recte affirmari poſſe, crediderim, ex quo idem Iaſ. in. §. omnes col. 7. in-
2 ſtit. de actio. † contrariam opi. magis communem affirmat: in quam partem deſcendit Corneus conſil. 250. colum. 1. volum. 2. & conſil. 166. colum. 1. volum. 4. & Soci. conſil. 2. volum. 1. per glo. in authe. ad hæc. C. de vſu. & tex. in authen. de eccl. titu. in princ. cum glo. quibus addo tex. cum glo. in clem. 1. de vſur. & in. cap. non licet. x. diſt. & docet Ambroſius Vignatus, ex hac mea Laudenſi vrbe oriundus, in tracta. de vſur. nume. 30. in prin. Nec repugnant in contrarium oppoſita, videlicet Iuſtinianum aliquando permiſiſſe vſuras, vt in. l. eos. C. de vſur. quia ex iure poſteriori, per eum condito, in d. authen. de ec. titu. aliter ſtatutum eſt: immo etiam ante eum aliter ſancitum & receptum fuiſſe, in d. l. cunctos. per Gratianum, Valentinianum, & Theodoſium, Imperatores, ſatis conſtat: qui ex quo quæ ad religionem a Diuo Petro Apoſtolo Romanis traditã, & inde ab ipſo inſinuatam, verſari per cunctos populos Imperij voluerunt & mandauerunt: non videtur eſſe in obſcuro, eoſdem etiam voluiſſe, vſuras ab Apoſtolica ſede prohibitas exerceri, etiam ſub pœnis eccleſiaſticis, tanquam crimen
3 quoddam, † licet criminaliter non puniendum, ut per Iaſ. conſ. 153. uol. 4. col. 6. tñ infamiã inferens: ut per Bal. in. l. improbum. C. de infam. & Abb. in cap. Inter dilectos. 3. no. de exceſ. præl. quos ſequitur Bernar. Diaz Hiſp. in practica ca. criminali. in uer. uſurarij e quodque committitur contra Deũ, Canones, & bonos mores, ut per Iaſ. d. conſi. 153. col. 6. penitus tollere, ne alioquin contemptores ſacrorum Canonum, qui per eos imitandi erant, uiderentur: quod non ſolum effari, ſed etiam cogitare abſurdum & impium uideretur: cum inter alia, deceat Imperatorem Religioſiſsimum eſſe,
4 ut ſœpe dictum eſt. † Hanc aũt Catholicam concluſionem, uendicare quoq; ſibi locum contra Iudæos fœneratores, ſatis clarũ eſt, per tex. in. c. poſt miſerabilem. & c. quanto. de uſuris, præſertim ibi in verſi. principibus: quo in loco traditum eſt, per principes, compellendos Iudęos, ad reſtituẽdas, & remittẽdas uſuras, Chriſtianis: immo boc cõcedentes cõmunitates aliquorum locorũ, ſtatutaque inde condentes, & ipſarũ poteſtates, capitanei, rectores, cõſules, Iudices, cõſiliarij, aut alij quis officiales audẽtes facere, ſcribere, dictare, aut ꝙ ſoluant̃ uſuræ, uel ꝙ ſolutę cũ repetunt̃, nõ reſtituant̃ plene, ac libere, ſcienter iudicare præſumentes, ſentẽtiam excommunicationis incurrunt, ut abunde legitur in dict. clem. 1. de uſur. & clare exclamat Archiepiſ. Floren. in tract. de uſur. in. cap. 1. §. 2. nu. 25.

1.nu.25.cum ſeq.vbi peccare mortaliter,& in ean
dem cenſuram,per d.cle.1. commemorat incurre
re, aduocatos, mediatores, notarios conficientes
inſtrumenta,teſtes, confeſſores abſoluentes ſcien
ter, & dominos temporales permittentes vſuras,
quandoque recepta aliqua quota, vel precio:& li-
cet Archiepiſ.expreſſe & in ſpecie, de iudæis ver-
ba non faciat, nihilominus arbitror quod d. cle.
1.etiam in Iudæis ſit interpretanda & Intelligen-
da, ex quo & ipſi prohibentur vſuras repetere, ut
in d.c.poſt miſerabilem, &. c.quanto,& per Am-
bros. vig. in d. tract. in prin. nume. 22. cum ſeq.
vt expreſſe tenent Cardin. Floren. & Io. de Imo.
in d.cle.1.relati per Iaſ. in d.l.cunctos in. 1. lect.
nume.55.in ſpecie, Regem Aragonum damnan-
tes vti excommunicatum, qui iniuſte reciperet
tributum a Iudæis, ob tolerantiam exercendi vſu-
ras. vnde inquit Iaſ. hanc opi. tanquam veriorem
ſibi ſemper magis placuiſſe, & eam pariter tenet
in. 2. lect.num.33.in indiuiduo loquens in Impe-
ratore. Idemq́, tenet Vignatus in d.tract.nu.237.
& Martin. Laud. de principibus. q.437. & in tra-
cta.de fiſco.q.56.licet Pau. de Caſt. in conſ.380.
incip.non videtur expediens, illam cle. 1.non ha-
bere locum in Iudæis affirmare audeat: ſicque ét
abſque aliquibus priuilegijs Pontificis, impune in
nuit licere recitatis perſonis, in eorum Iudæorum
vſuris conſentire, permittendo, iudicando, conſu-
lendo, & ſimilia (vt ſupra) peragendo. Idem te-
net Catel. Cotta ex opi. Bal. conſulentis in me-
mor. in dict. Iudæi. & quem Pau. ſequitur Alex.
conſil. 1. nume.32.vol.2. præſertim ſi adſint pri-
uilegia Pontificis, prout adeſſe Martini & Euge-
nij Pontificum oſtendit Pau. de Caſt. ibi. Verum
horum opi. minus tutam cenſerem, vbi non ad-
ſint ea priuilegia pontificia, ob publicam neceſ-
ſitatem in vſuras Iudæorum conniuentia, ad mi-
noraq́ue mala euitanda, indulgentia iudæis exer-
cere fœnora, eo in loco, & ſub eo domino, ſub
quo habitant: quandoquidem receptior videatur
5 ſententia, † vt vbi principes temporales nequeát,
tamen Pontifex Max. poſsit diſpenſare, iudæos
vſuras exercere poſſe: ſicut tolerat meretrices in
ciuitate, propter maius ſcandalum euitandum,
ut teſtatur Iaſ.in d. 1. lect. nume. 57. & ipſe, li-
cet Pāpa non poſsit diſpenſare contra legem Dei,
& ſuper vſuris, cap. ſuper eo. de vſur. cum ſim.
6 † tamen ex cauſa poteſt limitare legem dei, licet
non indiſtincte, vt probatur in. cap. fi. de con-
ſuet.& in.c.fi.de ferijs, & per alia adducta:& po-
nit. Felin. in. cap. quæ in eccleſiarum. colum. 6.
de conſtit. & dicemus in ſeq. §. IIII. verſ. quin-
to. In hac tamen quæſtione idem Iaſ. in. 2. lectu-
ra. nume. 32. cum ſeq. exclamat ſe malle diſcere,
quam docere, & innehitur in Pau. de Caſt. in eo
conſi. vti quem minoris conſcientię arguat: atque
ibi in his videtur hæſitare de poteſtate pontificis,
De quá tamen in. q. noſtra non dubito, per addu
cta ab Alexan. d. conſi. 1. &. 107. num. 12. vol.
2. & Pau. Citad. in tract. de iure patro, in. 3. par-
te in. §. pro ſexta cauſa, qui per plura tradit, Pa-
pam poſſe diſpenſare contra legem euangelicam,
contra Apoſtolum, vbi ceſſat ratio illorum,
quæ ratio in caſu noſtro ceſſare videtur, ex quo
7 vt dicitur in. c. gaudemus. de diuortijs, † Iudæi fo-
ris ſunt, & alio modo dānati, vt præſertim per Iaſ.
in d. lect. 1. & Alex. d. conſ. 1. & 107. & optime cō-
ueniunt, quæ leguntur apud Ant. Roſel. in tract.
de concilijs in tit. Pontifex an poſsit contra Apo-
ſtolum nume. 3. & fortius quæ conſuluit Socin.
8 conſil. 28. volum. 1. nume. 1. 10. † affirmans
Pontificem poſſe, non ſolum diſpenſare, ſed etiā
ſtatuere: augendo, uel diminuendo verbum euan
gelicæ legis. Pari modo aſtipulantur ſcripta Feli.
in cap. fin. circa fi. de maior. & obed. dum nota-
biliter ait, ſi fiat mentio de poteſtate Papæ, in
his quæ ſunt de iure diuino: non eſſe arguendum
9 de toto ad partem, dicendo, † Papa non tollit
hoc ius in toto, ergo nec in parte, vt per multa
10 exempla demonſtrat: ac in ſpecie infert, † Pa-
pam non poſſe generaliter permittere vſuras. Ve-
runtamen aliquando ex cauſa permittat, veluti
quod fructus non computentur in ſortem, ut in
cap. ſalubriter. de vſuris. & ad propoſitum com-
memorat Hippol. marſ. in. l. de uno nume. 12.
ff. de re iud. Principem ex cauſa, diſponere con-
tra ius diuinum. Qua re in propoſito noſtro
11 dici poſſe videtur, † a Pontifice recte diſpen-
ſationem conceſsionemq́ue emanare, indul-
gentem Hæbreis, exercere vſuras, ob neceſsita-
tem publicam, & ob minora ſcandala, cum in to-
to, neque indiſtincte eas permittat, & cum pec-
catum in tali diſpenſatione non incurratur per
aliquam partium, vt videtur clare & abunde
locutus, idem ſentiens, Io. Campezius in tracta.
de dote. quæſt. 49. non recedens ab opi. Pau. de
Caſt. in eo conſil. 380. vbi adſint priuilegia, vt
comprobat ab Eugenio & Martino Pontifici-
bus, Iudæis iam indulta. Qua de re, cum colle-
gium Notariorum huiuſce ciuitatis, aliqua re-
ligione motum, (ut opinor) cum eadem ego quo-
que aliquando afficerer: vnde nec iudicarem,
nec patrocinarer, in talibus cauſis nollet in-
ſtrumenta conficere, his ad Senatum Medio-
lani delatis, Statuit & iuſsit ille ordo, No-
tarios debere inſtrumenta conficere, & alia hu-
iuſcemodi: & ita obſeruatur: & in eo Sena-
tu audiuntur & determinantur quotidie con-
trouerſiæ, quæ cum Chriſtianis & Iudæis ſu-
12 boriuntur. At qui † tolerandi alioquin ſunt Iu-
dæi, non exercentes uſuras: Receptat enim eos
pietas Chriſtiana: & illorum ſuſtinet Cohabita-
tionem: ne tamen Chriſtianis ſint ingrati, ne ue
pro gratia, contumeliam: pro familiaritate, con
temptum reddant, ut habetur in c. qui ſincera. 45.
diſt. & in. c. & ſi iudæos. de iudęis, & legitur in tra-
cts. de poteſ. ſecul. & ec. c. 104. Hicq́ue conuenire
videtur, vt recenſeamus, morem illum, apud no-
uiter electos & coronatos Pontifices, hactenus
obſeruatum: Pontifex enim proceſsione eius co-

ronationis, Iudæos obuios habens, apud montem
Iordanum, Legem Moyſi ei offerentes, Hortan-
teſque vt illam veneretur: illis in hæc verba re-
ſpondet: Legem viri Hebræi Laudamus, & ve-
neramur, vtpote, quæ ab omnipotenti deo, per
manus Moyſi, patribus veſtris tradita eſt: obſer-
uantiam vero veſtram, & vanam interpretationem
damnamus & improbamus: quia ſaluatoré quem
ad huc fruſtra expectatis, apoſtolica fides, iampri-
dem aduenisse docet, & prædicat, Dominum no-
ſtrum Ieſum Chriſtum, Qui cum patre, & ſpiritu
ſancto viuit, & regnat Deus, per omnia ſecula ſe-
culorum: ut legitur in pontificali de ordin. & co-
13 ron. Rom. Pontif. & proceſ. car. 51. † Vnde Impe-
rator, aut Rex, non poteſt expellere Iudæos e ciui-
tatibus ſuis, niſi ex iuſta cauſa: aut eis auferre bo-
na ſua, vt teſtis eſt Oldradus, meus conterraneus
in conſil. 87. quem refert, & ſequitur Iaſ. in l. apud
Iul. §. conſtat de leg. 1. num. 29. Sed adde copio-
14 ſius eundem Oldrad. cõſ. 264. † & Marti. pariter
Laud. in tract. de principibus. q. 101. tametſi Iu-
dæum eſſe, cadat in delictum, vt docet glo. in d. §.
conſtat, approbat Marti. Laud. in eo tract. de prin
cipibus. q. 9. Idem quod in iudæis videtur dictum
in Saracenis, & alijs infidelibus. vt late per Io.
And. in Spec. de iud. per ſeptem fundaméta. Non
tamen debent principes Chriſtiani, permittere
Saracenos publice adorare Machometam, in ter-
ris ſuis Chriſtianis, vt per tex. in cle. fi. de Iudę. te-
net Martin. in d. tract. q. 363. Vbi. q. 589. colligit
Principem non poſſe, ſine cauſa, expellere fo-
renſes habitantes in ſua iuriſdictione, licet a prin-
cipio potuerit interdicere ne venirent ſecundum
Bal. in c. 1. de for. fidel.

SVMMARIVM.

1 *Imperator conſultatione vti debet. 13.*
2 *Conſultatione vti, ſapientiæ ſignum eſt inconſulto agere, dementia.*
3 *Republica optime vtentes oratione prius; quam rebus, conueniunt.*
4 *Prudentia circa humana verſatur, in quibus habet conſultatio locum.*
5 *Prudentis maxime opus, bene conſulere.*
6 *Conſulendum cum mora; Celeriter deliberata agenda ſunt.*
7 *Conſultatio in ſeptem neceſſaria. 1. De ſacrificijs, ſeu religione: De legibus: De apparatu ciuili: De ſocietatibus, & Fœderibus; De bellis de Pace; De Pecuniarum prouentibus.*
8 *Papa ſolet ardua explicare in Concilio Cardinalium: valent tamen aliter geſta.*
9 *Imperatores Ro. in conſilium adhibebant ſenatores, equiteſque Ro.*
19 *Alexander Imperator, quo conſilio vſus, præſertim Iureconſultorum.*
11 *Areopagitarum grauiſſimum conſilium, Athenis.*
12 *Eloquentia Lacedæmone expulſa; Athenis orandi reſciſſa poteſtas: vbi Orator affectus movere, vetaretur.*
Princeps habere omnia iura in ſcrinio pectoris, quomodo dicatur; ibi.
14 *Senatores ſunt pars corporis, Imperatoris.*

CONSVLTATIONE VTI.

QVintodecimo, quantum ad Im-
1 peratorem ſpectet † conſultatio
ne vti, docuit Ariſt. pluribus in
locis; ſed præcipue in ea epiſto-
la, quam Alexandro Magno,
vna cum lib. Rethoricorum præ-
ſcripſit. qui inquit, Rerum eſt præterea humana-
rum auguſtiſsimum, conſultatione vti: Quis enim
2 ſanæ mentis dubitarit, † ſi quis inconſulto quid
egerit, amentiæ quidem: ſinautem ratione duce,
ſapientiæ ſignum eſſe; vnde præclarius hæc inſi-
3 nuat: Intueri etiam licet eos † omnes, qui optima
inter Græcos rep. vtuntur; oratione prius quam
rebus, conuenire: quippe qui probe norint eam
(quæ ratione, orationeque perſpectio vtilitatis, co
gnitioque fit) eſſe quandam ſalutis arcem: quæ
non manu facta: verum inexpugnabilis quidem
ſit, ſecuraque in primis opinanda: & alibi Ethi-
4 corum lib. 6. cap. 7. † prudentia autem circa huma
na verſatur, & in quibus habet conſultatio locum
5 † Prudentis enim hoc maxime opus eſſe dicimus,
bene inquam conſulere. Conſultationibus autem
duo maxime contraria eſſe oſtendit. M. Ant. Sab.
in 3. Eneade lib. 6. videlicet, Celeritatem, & iram:
quarum hæc parum ſcite quicquam fieri vult: il-
la temere, & inconſiderate, omnia præcipitat. Sic
Cicero de ſenectute ait; non enim viribus, aut ce-
leritate corporum, res magnæ geruntur, ſed con-
ſilio, auctoritate, & ſententia. & officiorum,
libr. 1. parua ſunt foris arma, niſi ſit conſilium do
mi. & Saluſtius: Non votis, atque ſupplicijs mu-
liebribus, auxilia deorum parantur: Sed vigilan-
do, agendo, bene conſulendo, omnia proſpera
cedunt; Et Horatius, Vis conſilij expers, mole
ruit ſua. Atque aiunt teſte Ariſtotele eo lib. 6. ethi
6 corum c. 9. † Celeriter quidem deliberata eſſe agen
da, cum mora autem conſulendum, quæ immi-
tatur idem Saluſt. qui inquit, priuſquam incipias
conſulto; vbi conſulueris, mature facto opus eſt.
Verum cum magnis de rebus deliberare contige-
rit, aſſumere debent & alios ad conſilium, diffi-
dentes ſibi ipſis, conſultátes tanquam non ſuffi-
cientes, ad id diſcernẽdum; ut idem Ariſt. auctor.
eſt ethicorum lib. 3. c. 3. qui in eadem Rhetorica
7 ad Alex. ſub tit. quæ ſint conſultanda, † præmo-
nuit ſeptem eſſe numero propoſitiones, quibus
neceſſe eſſet conſultare, aut de Sacrificijs, & per
conſequens de Religione, aut de Legibus; aut de
Apparatu Ciuili: Aut de Societatibus, ac Fœderi-
bus: aut de Bellis: aut de pace: aut de Pecuniarum
8 prouentibus. † Sic Pontifex Max. ſolet ardua ex-
plicare habita deliberatione in concilio Cardina-
lium

lium teſte Abb. in.q.1.num.21. poſt conſilia ſua:
Immo debet requirere eorum conſilium, præci-
pue in arduis, ut tradit Philip.Franc.in. c.ad Apo-
ſtolicæ, in prin.num.5.de re iud.in.6. Valerent ta-
men geſta per Pontificem, abſque conſilio, ſecun-
dum Pau. de Caſ.in.l.humanum. in fin.C.de.ll.&
Barb. in tract. de præſtantia Cardinal.in.1.parte.
q.2.num. 7.& Feli.in rub.de conſt.in prin. qui at-
* teſtatur hanc eſſe communem * opi.ut dictum eſt
ſupra. §.ſi quæſt.6. Sic apud Romanos, conſul-
tationes habitas, præſertim in rebus momen-
toſis, & ad exemplum pertinentibus, coſtat apud
Liuium lib.9. ut etiam refert Gul. Bud.In annot.
ad.l. fi.ff. de Senato. in. 212. car. qui ibidem
car.255 & Traiani, & Adriani temporibus, & pri-
ſcis illis ſeculis, hunc morem fuiſſe tradit: ut cum
9 Romani † Principes cauſas cognoſcerent, Sena-
tores, equiteſque Ro. in conſilium adhiberent:
ſententiaſque ex omnium opinione ferrēt. Infert
10 quoque † Alexandrum Imperatorem; auctore
Lampridio, numeroſiſsimum conſilium ſecum
habuiſſe; in quo Iureconſulti, non pauciores ui-
ginti fuerint: in quibus Fabius Sabinus: Domitius
Vlpianus: Iulius Paulus: Pomponius: Alphenus:
Florentinus: Africanus: Martianus: alijque diſci-
puli Papiniani: ſine quorum cętu, nullam unquam
legem ſanxit: de re nulla grauiore ſtatuit: ſed ita,
ut iretur, per ſententias ſingulorum, ac ſcribere-
tur, quid quiſque dixiſſet, dato ſpacio ad diſqui-
rendum, cogitandumque priuſquam dicerent: ne
immeditati de rebus ingentibus, dicere cogeren-
tur. Sic ſanctius concilium, quod ex delectis con-
ſtabat uiris: qui Apolecti appellabantur, apud
Aetoles, conſtitutum erat, ut refert Liuius lib.6.
belli Macedonici. Sicque apud Athenienſes, con-
ſtituta erat reſp. quam grauiſsime, & conſultiſsi-
11 me † adminiſtrare ſolitos Areopagitas legitur,
apud multos auctores, quos recenſuit idem Bu-
dæus in ea l.fi. car.247. cum ſeq. Quo in loco,
duo inter alia memorabilia. apud eos enixe ob-
ſeruata, meminit: equidem hic ſilentio non præ-
12 tereunda: Vnum, ut cum eloquentiam, lacedemo-
niorum ciuitate expulſam: Athenis uero, ueluti
orandi reſciſſam poteſtatem, ubi orator affectus
mouere uetaretur, commemoret: ne iudicum ani-
mi a ueritatis luce, aliquando abducerentur: Al-
terū, ut ſi qui moribus, alioquin intolerādis, antea
fuiſſe uidebant, ſi quouis modo, forte ad Areopa-
giticum conſilium, obrepſerant: tum demum
temperare ſibi ſolitos eſſe: & tanquam loci genio
afflatos, ex ingenio ſuo migrare: adeo omnibus
numeris grauitatis, & ſeueritatis profectus cēſor,
& Conſiliarius, exquirebatur Areopagita: Sic
quoque ſe adhibere proceres, & Conſiliarios, prę-
ſertim in condendis legibus, profitetur Impera-
tor, in d.l.humanum.C. de.ll. ubi Bal. & Doctor.
in prohæm. inſti. in.§. cunque hoc, nam in ea.l.
inquit: Quod cum conſilio noſtro fuerit ordina-
tum, id ad beatitudinem noſtri Imperij, cogno-
ſcimus redundare: conueniunt dicta in tex.& glo.

c.2.84.diſt. Hinc eſt, ut dicatur, Principem habere
omnia iura in ſcrinio pectoris, quia in curia ſua
& auditorio ſuo, habeat multos iureconſultos, ac
doctores, ut atteſtatur Salice.in l. omnium. C.de
teſta. & Marti. Laud. in tract. de principibus.q.
354.&.361.& uetus celebratur Adagium: Sapien-
tes ſunt Tiranni, congreſſu ſapientum. & tradit
Abb.in.c.tamen ex literis num.4.de integ.reſt. Si-
militer tradit Paris Puteus, in tract.de duello in.§.
13 an rex lib.1.in omnibus, † Principem Prudentum
conſilio uti debere, præſertim in bello: plura ad-
ducens, inter alia tex.in.c. quid culpatur.23.q.1.
idem affirmat Martinus Laud. in tract.de princi-
pibus.q.154. unde ut etiam recte oſtendit Impe-
rator in l.quiſquis in prin.C.ad l.Iul Maieſ.quāuis
unus tantum ſit, tamen Illuſtres uiros in conſilijs,
& conſiſtorio ſuo, adhibet; nec non & Senatores
14 † quos itidem partem corporis ſui eſſe aſſene-
rat quæ commendat Ant. Roſellus in.§.hanc ſen-
tentiam fore ueram num.10. in tract.de poteſ.
Imp.ac Pap. & Iaſ.in l.placet num.9.&.10. C.de
Sac.Ec.præmiſſa tamen omnia, de honeſtate, non
autem de neceſsitate, adducuntur in principe ſe-
* cundum cōmunem * opi. ut per Feli. in d.rub.de
conſti. Quæ autem ad conſiliarij munus ſpectent,
uide multa per Martin. Lauden. in trac.de conſi-
liarijs princip. ubi Principem de numero conſilia-
riorum, & caput Senatus dicit.q.1.&.q.30.tradit
prælatos, ut puta Epiſcopos, Principem in conſi-
ſtorio ſuo adhibere, etiam ad condendas leges: ex
quibus per accedens, ſequatur mors, non fiant ta-
men irregulares, per auct. Bal.in auth. habita.C.
ne fil.pro.pat.

SVMMARIVM.

1 *Imperator debet eſſe facilis in eius aditu, citra tamen contemptum Maieſtatis.*

Imperatorem non poſſunt prius adire ſubditi, quam ſi id impetrent a præſide.

2 *Imperatorem ſalutare, non omnibus datur.*

3 *Imperatori, & Papæ, & Maieſtati Regiæ ſolum flectuntur genua.*

4 *Papa oſculatur in pede.*

5 *Imperator in familiaritatem ſibi coniungit viros egregios; Plebem vero per fauorem & gratiam, in obſequio retinet.*

6 *Imperator debet eſſe benignus in reſponſionibus, & congreſſu ſuo.*

7 *Philippi Caroli.V.Imp.Filij, placidus congreſſus, & reſponſio facta auctori.*

8 *Philippi Caroli.V.Imp.Filij, virtutes.*

9 *Titi Imperatoris virtutes.*

ADITV FACILIS.

1 SEXTODECIMO † ad Imperatorem, uſque
adeo faciles aditus priuatorum, ita quoque
liberæ querimoniæ de aliorum iniurijs eſſe
debent: ut is qui dignitate principibus excellit fa-
cilitate

cilitate infimis par eſſe uideatur præclare de Gn.
Pompeo ſcripſiſſe conſtat Ciceronem, in oratio-
ne pro illo habita. Sic apte in adagio receptum
eſt: Magiſtratus audiat iuſte, & iniuſte: quę equidē
arguuntur in l. obſeruandū. ff. de offic. præſ. ubi in
adeūdo ſe, facilē Pręſes prouinciæ pręberē debet:
ſed non ut contemni ſe patiatur, ne ue in ulterio-
rem familiaritatem prouinciales admittat: quia ex
conuerſatione æquali, contemptio dignitatis na-
ſcitur. Sic in pontifice, & prælatis ſcribitur, ut Hu
militas nimium non ſeruetur, ne regendi franga-
tur auctoritas. C. quando. 86. diſt. & dicemus inf.
lib. 2. c. 1. in uer. Humilis. §. 1. Obſeruare autem
debent ſubditi, ut non prius principem adeant
pro ſua cauſa, quam præſidem prouinciæ, uel Epi-
ſcopum interpellent, alias puniuntur ea pęna, qua
Iudex interpellatus iuſtitiam denegans. §. ſi quis
2 uero, in auth. ut diff. iud. ubi. Ang. † Hinc eſt quod
non niſi clariſsimis aliquantulum: & ſic alijs di-
gnioribus aſſurgit, ut habetur per glo. in l. 1. C. de
ſenten. pas: de qua re tamē dixi, & dubitaui in ſeq.
§. 4. in uerſ. ſiue concluſione ſexta. in uerbo. di-
camus poſtremo. Hinc eſt etiam, quod non omni-
bus datur ſalutare principem. ut per Marti. Laud.
in tract. de principibus. q. 141. & habetur in glo. l.
1. C. de ueter. & in l. 1. C. de ſilenti. lib. 12. ubi Io.
3 Plat. utrobique no. ex dictis Ang. ibi: † Nullum
debere genua flectere coram aliquo, quam prin-
4 cipe, & maieſtate Regia, uel corā Papa † qui oſcu
latur in pede, iuxta glo. in l. 1. C. de domeſt. lib.
12. atq; Ariſt. Politic. li. 5. c. 11. inquit ad Regē, uel
Regiam gubernationem ſimulantem, conuenire,
5 † Egregios uiros per familiaritatem ſibi coniun-
gere: Plebem uero, ac multitudinem per fauorem:
& gratiam in obſequio retinere: ex hocque neceſ-
ſum eſſe, non ſolum dominationem eius eſſe pul-
chriorem, & optabiliorē, ex eo quia melioribus
imperet, & non abiectis, neque affectis: neque ex
eo quod ipſe odio ſit, neque formidetur, ue-
rum etiā ex eo quod longiorem, & durabiliorem
6 eius dominationem fore cōtingat. † At placidum
utique, & Benignum in reſponſionibus, & con-
greſſu ſuo, ſe exhibere decet Principem, ut ex tex.
dict. l. 1. C. de ueter. arguit. Io. Plat. ibi, & proba-
tur in. l. ut reſponſum. C. de tranſactio. & in l. præ-
cibus. C. de. impub. & no. Pau. de Ca. in l. digna
uox. C. de ll. quanto quis eſt in maiori culmine, &
maieſtate, tāto magis decet eū benignum reſpon-
ſum dare, & per Bar. in d. l. ut reſpōſum, qui quan-
doque, ſi propoſitio & interrogatio ſit turpis, uel
cōtra bonos mores: minus benigne rūdere poſſe
commemorat, ſequitur Io. Pla. ubi ſupra. Sic
quoque milites ſuos affabiliter, cōmilitones apel-
7 lat. l. 1. ubi Bal. in ſi. prin. ff. de teſt. mil. † Ego pla-
cidiſsimum hoc anno qui ſalutis agitur. 1551. &
uere dignum Rege recipi reſponſum, a Philippo
Hiſpaniarum, Aliorumque Regnorum Principe
altiſsimo; Caroli quinti Imperatoris filio: dum is
a Germania, a Patre ſuo pacta, *Hiſpanias repetit:
hacque in ciuitate Laude Pompeia Paululū com-
moratur: cui ego, cum libellum de Duello, & Pa-
ce, ex hoc Pantheo, ſeu omnium Iudicum Tem-
plo, patri ſuo dicato, excerptum: ſibi quoque dedi
care propono: ubi ſuſcipere hanc tutelam quid
indignum non iudicaret: excepit ille, non ſolum
blando & ſuaui congreſſu, & ſermone: uerū etiam
multa pollicitus eſt: quibus maxima cum ſpe, ab
ipſo me dimiſſum, pluribus audientibus, opinari
profecto poſsim: ut teſtis eſt inter alios, tūc hoſpes
meus Ill. Comes Oliuares, huius Principis Maior
Domus, (ut aiunt) qui me uenerabundum, in eius
colloquium induxit. Ecquis autem ex ingenti co-
mitate, tam Beneuolentiſsimi Principis, ſibi maio-
ra dari, quam pollicita fuerint, non arbitraretur?
cum itidem in cōfeſſo ſit, futurū eſſe, vt uideamus
hunc præſtantiſsimum iuuenem, poſſe non ſolum
æquare, uerum etiam ſuperare uirtutes paternas.
8 † Ego equidē, dum perluſtro animi corporisque
huius dotes, & formam per ætatem egregiam: cui
non minus ineſt auctoritatis, quam gratiæ, & præ-
cipuum robur, & memoriam ſingularem, & doci-
litatem ad omnes fere, tum belli, tum pacis artes:
& Armorum, & equitandi, quam ſcio exactiſsi-
mam peritiam: Latinæ linguæ, Italiæ, Hiſpanicæ,
Gallicæque: uel in dicendo, uel in reſpondendo,
promptitudinem: non poſſum hunc, non maxime
admirari: qui adeo omnium beneuolentiam con-
ſequitur, ut recte Tito Veſpeſiano, Imperatori
9 optimo, comparandus ſit, † qui amor, ac deliciæ
generis humani nūcuparetur. Mihi enim vr̄ & for
mam huius, & mores fere in omnibus referre, ſi
maxime Suetonio credimus, in vita Titi. ſi qdem
in conferendis beneficijs, in deſiderijs omnibus,
hominum animum, adeo tenaciter tenet hic, ut
ille: ut cum aliquem ſine ſpe a ſe nunquam dimit-
tat, Titi ſententia uti facile uideri poſsit, qua præ-
clare exprimitur, Non oportere quemquam a ſer-
mone principis, triſtem diſcedere. Sed & cumula
tius adimplere, & amplecti illud ſane officioſum
dictum deprehenditur, ſi quando aliqua die, nihil
cuiquam præſtitiſſe contigerit: ut exclamare au-
diatur, Amici, Diem perdidi.

SVMMARIVM.

1 *Imperator manſuetudinem debet amplecti, qua Dei ſeruatur imitatio & qua eſt virtus.*
2 *Imperator omnino, ab iracundia cauere debet.*
3 *Ira viri, iuſtitiam Dei non operatur.*
4 *Imperator a ſęuitia, & immanitate, abſtinere debet.*
5 *Miſericordia eſt potior, omnibus ſacrificijs, non tamen vt nutriendis uitijs, quis parcat, ne ve parcatur vni, in diſcrimen multorum.*
6 *Cyri, perſarum Regis crudelitas, improbatur.*
7 *Adonibezech Rex, in crudelitate damnatur.*

MAN-

MANSVETVS DEBET ESSE.

SEptimo decimo, ex præmiſsis
1 infertur, illudque arguitur, † vt
Manſuetudinem in primis, am-
plectatur Princeps: per quam
ſolam Dei ſeruatur imitatio, vt
§. ſecundo in prin. Plane man-
ſuetudo, tanquam medium quoddam eſt virtus, &
manſuetus ac mitis, laudabilis eſt: qui perturba-
tione vacare, & non ab effectu * duci: ſed pro his,
& tanta * in tempore, iraſci ſolet, perinde atque ra
tio iubet: * Peccare autem circa defectum magis
videtur, Non eſt enim vindex ipſe manſuetus, ſed
potius clemens, & ad ueniam propenſior dan-
2 dam, vt docet Ariſt. Ethico. libr. 4. cap. 5. † Ve-
rum iracundia, omnino caueat Princeps: vitium
enim eſt, & Iracundus vſquequaq;, & plurimum
excandeſcit, ſub reprehenſionem cadens; qui
ad exceſſum tendit, ut teſtis eſt idem Ariſt. ma-
gn. Moralium libr. 1. cap. 23. & Ethic. libr. 2. cap.
7. & nouit Iurecon. in dict. l. obſeruandum. ff. de
offic. præſ. qui inquit, neque excandeſcere in co-
gnoſcendo aduerſus eos quos malos putat; neque
precibus calamitoſorum illacrymari oportet ius
reddentem: quia id non eſt conſtantis, & recti iu-
dicis: cuius animi motum uultus detegit, & qui
ſummatim ita ius reddere debet, ut auctoritatem
dignitatis ingenio ſuo augeat. Sic quoque curan-
dum eſſe, ne ira cuiquam ſubrepat, faciatque ci-
tius omne, quod non licet, ſcribitur in. c. relatum
in fi. 5. q. 2. & legitur. 11. q. 3. in. c. illa: quod lauda-
bilis eſt cautela, in qua totum ratio agit, & furor
nihil ſibi uendicat: & ut dicitur in. c. ira, ibidem
ſeq. Ira ſæpe etiam innocentes ad crimen addu-
cit, quia dum iuſto amplius iraſcimur, & uolu-
mus aliena coercere peccata, grauiora commit-
timus, unde. c. 12. ad Roma. Apoſtolus ait: Non
uos uindicantes chariſsimi, ſed date locum iræ.
iccirco etiam ſcriptum eſt in. c. Epiſcopus præsbi-
3 ter. in fi. 11. q. 3. † Iram uiri iuſtitiam Dei non
operari. Ac inquit Poeta. Furor, iraque mentem
præcipitant. Et Salomon. c. 15. prouerbiorum. Vir
iracundus prouocat rixas: qui patiens eſt, mitigat
ſuſcitatas. Reſponſio mollis frangit iram: ſermo
durus, ſuſcitat furorem. Similiter ex præmiſsis
4 multo fortius † a Sæuitia & immanitate abſtinere
debet Princeps: cauereque ne uiolentius prorum-
pat. Quod fit ubi ab eo affectu crudelitatis, actus
in exceſſum trahit, ut tradit Ariſt. Ethic. lib. 2. ad
Eudemum: quique in lib. de uirtutibus, hanc eſſe
iniuſtitiæ partem commemorat: At iam ſæpe di-
ximus, Clementiſsimum Principem eſſe debere, ut
ſupra. §. ſecundo, in prin. num. 7. unde & illud car-
men, apud omnes decãtari ſolet, Regia crede mi-
hi res eſt, ſuccurrere lapſis: Et ueniam mœſtis ex-
hibuiſſe reis. & Diuinius ſcriptum eſt Matthe. c. 9.
5 Miſericordiam uolo, non ſacrificium † quodque
potior ſit miſericordia, omnibus holocauſtoma-
tibus, & ſacrificijs, iure Pontificio recipitur in. c
ponderet. in fi. 50. diſt. Non tamen ut nutriendis
uitijs quis parcat & faueat, ne contriſtet peccan-
tium uoluntatem. c. qui uitijs. 23. q. 5. ne ue inſu-
per parcatur uni, in diſcrimen multorum: ne ue
ubi maior perturbatio timeatur. c. ſed illud. 45.
diſt. & c. noli. 23. q. 1. Ne ue adeo ſit manſuetus,
ut petentium inhiatione inuerecunda, ita Princeps
conſtringatur: ut non concedenda tribuat, iuxta
tex. in l. 1. C. de petit. ſub. & per. doct. præſertim
Feli. & Decium in. c. quæ in Eccleſiarum. col. pen.
de conſtit. Vno quoque & altero exemplo, im-
probandam immanitatem, & crudelitatem, recen
6 ſere poſſumus: ſcilicet † Cyri Perſarũ Regis, plus ni
mio ſtrages, & ſanguinis humani effuſionem ex
petentis, qui cum per inſidias deductum Thomi-
ris Scytharum Reginæ filium, cum tertia parte co
piarum interfeciſſet: ipſe quoque pari inſidiarum
fraude circumuentus, a Thomiri, una cum du-
cẽtis millibus perſarum, trucidatus eſt: caputque
eius amputatum, in utrem humano ſanguine re-
pletum, conijci iuſſum eſt, cum hac exprobratio-
ne crudelitatis, ſatia te ſanguine, quem ſitiſti.
ut legitur, apud Iuſtinum lib. 1. Eandem cladem
7 immanitatis, paſſus eſt † & Adonibezech Rex: qui
cum ſeptuaginta Reges, amputatis manuum ac
pedum ſummitatibus ſub menſa ſua, ciborum re-
liquias colligẽtes, detineret: pariter uictus, eadem
ſeuitia, detentus fuit: exclamante ipſo: Sicut feci,
ita reddidit mihi deus, ut habetur. c. 1. Iudicum.

SVMMARIVM.

1 *Imperator auditis partibus, accurate negocium, & veritatem perquirere debet, & nu. 5. 6.*
2 *Veritatem honorare Sanctum eſt, duobus amicis exiſtentibus, quæ profertur honori.*
3 *Veritatem qui ſpernit, Deum ſpernit.*
4 *Veritatis impedimenta ſunt amor, timor, & auaritia.*
6 *Veritas ne relinquatur, ſcandalum naſci potius permittitur.*

VERITATEM PERQVIRERE.

1 OCTAVO decimo † auditis parti-
bus Imperator accurate & aper-
te, negocium de quo agitur, &
veritatem perquirere debet.
Nam teſte Philoſopho Ethic. li.
1. c. 1. ad Theodectem: ad veri-
tatem nati ſunt homines: & vt plurimũ, veritatem
2 ſequuntur, & lib. 1. c. 6. Ethico. † Veritas honori
præfertur, & duobus amicis exiſtentibus, San-
ctum eſt honorare veritatem, quam prodere, & in
qua deficere aliquis non debet: non ſolũ palam,
mendacium loquendo: ſed nec etiam veritatem,
libere non pronunciando, vt in c. nolite timere.
3 11. q. 3. Deus enim eſt ipſa ueritas, & † Deum
prodit, & ſpernit: qui veritatem ſpernit; maxime
cum

cum non infirmitate, vel ignorãtia peccat.c.abijt,
ea.q.& habetur.Io.c.14.vnde celare veritatem pec
catum eſt mortale, ſecundum glo.pen. in c. non
4 ſatis.de accuſatio.† At veritatis impedimenta, in-
ter cætera illa ſunt: videlicet Amor, timor, & aua-
ritia, vt in c.accuſatores.3.q.5. Hæc cõcluſio iti-
dem probatur in locis, in quibus ad veritatem
perquirendam, magno opere elaborandum, expri
mitur, vt infra.c.iudicantem.30.q.5.& l. fin.ff.de
5 probatio.cum ſim.† Sed in principe, præcipua cu
ra eſt veritas amplectenda. l.1.C.de dedit.lib.tol.
& per Decium in l.2. col.2.C. de eden. adeo vt id
ſcriptum ſit in. c. qui ſcandalizauerit. de reg.iur.
6 † Vtilius ſcandalum naſci permittitur, quam quod
veritas relinquatur. Vnde, vt in ſpecie inquit Bal.
in l.fin. C. de ll. coram Principe requiritur exa-
minatio, & ventilatio veritatis, quia eſt de iure
gentium: quæ non poteſt deeſſe per tex.ibi, in ver.
cognitionaliter: De veritate autem, & vi verita-
tis, uide multa cumulata per Decium ubi ſupra &
7 per Io.Neuiz.in Silua nuptiali li.5.nu.112.cu ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Imperator pronunciare debet de cõtrouerſia, de qua exacte cognouerit.*
2 *Iudex bonus eſt quilibet, eorum, quæ recognoſcit.*
3 *Imperator citata parte, ſententiam profert: aliter nulla eſt. Peremptoria tamen citatio non eſt neceſſaria.*
Citatio eſt de iure naturali, & gentiũ, ſeu diuino. ibi.
Voluntas in principe, eſt iuſta cauſa. ibi.
4 *Sententia lata per principem, ex nimia breuitate temporis, reſcinditur.*
Probationes ſunt de iure diuino.
5 *Imperator non poteſt ferre ſententiam diffinitiuam, inaudita parte,*
6 *Imperatori mandanti contraria iuri naturali, non eſt parendum.*
7 *Imperator non tenetur ſeruare ordinem iudiciarium II. adeo vt nouas probationes recipiat, poſt conclu-ſum in cauſa, & poſt ſententiam.*
8 *Imperator debet iudicare vt Deus: ſola veritate inſpecta. 11.*
9 *Imperator de plenitudine poteſtatis, diſpenſatiue, ſolennitates iuris omittit.*
10 *Imperator in dubio diſpẽſatione vti non præſumitur: quo caſu acta, & ſententia inualida ſunt, non ſeruata iuris ſolemnitate.*
11 *Imperator debet iudicare ſecũdum conſcientiam: ita quilibet princeps, qui in territorio ſuo eſt ſupra leges: aliter peccat.*
12 *Imperator poteſt iudicare vltra contenta in libello, & ſine ſcriptis: idem in Papa, & impartiri officium ſuum non petenti.*

PRONVNCIARE SECVNDVM CONSCIENTIAM.

1 DEcimo nono † de re & controuerſia, de
qua exacte, vt diximus cognouerit Impe-
rator, de ea pronunciare debet: Nã vt often
2 dit Ariſt.Ethic.li.1.c.3.† bene quiſq; iudicat ea, q̃
cognoſcit, & ipſorũ bonus eſt iudex: hęcq; arguũ-
tur in l.de qua re. in prin.ff. de iudicijs, &.c.cum
ſuper. de cau. poſ. & prop.ubi Abb. poſt glo. &
Soci. reg.198. congruit illud, Iudicandi munus
neceſsitatis eſſe l.munerũ.§.iudicandi. ff.de mun.
& hon. & in auth. ut iud. non expec. Sac. iuſ. ubi
Bar. & aperte obſeruauit Iuſtinianus in d.l. h.C.
de.ll.ibi, ſi Imperialis maieſtas, cauſam cognitio-
naliter examinauerit, & utriſque partibus comi-
3 nus conſtitutis, ſententiam dixerit † Quam pari-
ter proferendam eſſe, citata tamen parte, ne alio-
quin nulla ſit, elicitur ex eo tex. ut per glo.in uer.
colimus. & clare exponit Bal.quem ſequitur Pau.
de Caſt.ibi.ea ratione: quia citatio fit ut pars poſ-
ſit ſe defendere, & citatio & defenſio eſt de iure
gentium, naturali, & diuino; quæ non poteſt per
Principẽ tolli.cle.paſtoralis. de re iudic.ubi doct.
cum ſim. de quibus per Soci.conſ.12.num.6.uol.
1.& Latius. cõſ.164. num.13. cum ſeq. uol.2.&
alibi, etiam quod procedatur de plenitudine po-
teſtatis, & cauſa ſit ciuilis, dum non ſit leuis. Ea-
dem tenet Hippo. Marſ.in.l.de uno num.11. cum
ſeq.ff.de re iud. niſi tñ adſit iuſta cauſa. Iuncta aũt
cauſa in principe præſumitur, ut ibi. num.14. &
uoluntas principis, dicitur iuſta cauſa, ut ibidem
per eum num.19.cum multis adductis.& per Abb.
in.c.quæ Eccleſiarum nume.9. de conſtitutio. &
Decium conſ. 292. uol.2.& Iaſ. conſil.38.col.fi.
uol.3.& latius dicemus inf.§.4.uerſ.Nono,&.24.
& quando citatio non requiratur, uide abunde
Marran.in Spe.in.7. parte nu.2.cum ſeq.fo.110.
Sed hic non omitto, quod parte non citata, fert
ſententiã contra detentatores terrarum Eccleſiæ.
Io. And.in. c.olim.de re iud. in nouel.Bal.in præ-
lud.feud. col. 14.Item in notorijs.ut ſupra.§.2.q.
5.in uer. Apoſtolicæ: Peremptoria tamen cita-
tio, non uidetur neceſſaria, ubi talis ſit iudex, qui
manu regia poſsit ꝓcedere, ut in d.cõſ.12. & per
Soci.in reg.352.fall.11.Sic quoque talem ſenten-
tiam eſſe nullam, ſine citatione, & tunc non eſſe
præſumendum pro Principe, conſuluit Iaſ. conſ.
177.uol.2. num.5.& Decius.cõſi.544. num.20.
4 uol.3.ubi num.18.cum multis relatis † etiam te-
net, quod reſcindatur ſententia, quando lata ſit
per Principem, uel Papam, ex nimia breuitate tem
poris, quia præſumatur ſine cauſę cognitione pro-
lata. Inquit quoque Mar.in Specul. aure. in.9.
diſtinct. princip.num. 10.fo.58. ſententiam eſſe
nullam, ſi lata ſit omiſsis probationibus neceſſa-
rijs; quia ſint de iure diuino. Matthei.c.18. &.c.
5 nouit.de iudici.Hinc dicitur† Principem nõ poſ-
ſe ferre ſententiam diffinitiuam, cõtra inauditam
partem, per d.l.fi.& And.barb.in trac.de teſtibus
in.1.parte num.45.addit tex.in.c. indicas.3.q.9.
Quod quoque ceſsit in prouerbium, aiunt ſi qui-
6 dem, Audi aliam partẽ, ſi uis recte iudicare.† Hinc
etiam eſt, ut dicatur Principi non eſſe obediẽdum,
7 qui ordinauerit contraria iuri naturali: † Verum
tamen, non tenetur Imperator, aut Papa, ſeruare
ordinem iudiciarium, & ſolemnitates proceſſus
poſitiuas:

poſitiuas: uſq; adeo, ut poſsit recipere nouas pro-
bationes, non ſolum poſt concluſum in cauſa, ſed
etiam poſt ſententiam, & ponit crimen, unde-
cunque clareſcat, licet ad hoc non fuerit actum. c.
in cauſis, ubi Innoc. Abb. & Feli. de re iudic. ſequi-
tur Bal. in d. l. fi. & Ang. in d. l. Princeps. ff. de ll.
Iaſ. in l. 1. num. 8. ff. de cóſt. princ. & Marti. Laud.
in tract. de principibus. q. 92. Corn. cóſ. 3 12. num.
10. uol. 1. Soci. cóſ. 41. uol. 3. num. 3. cum relatis.
8 & docet Decius conſ. 463. num. 6. & . 631. † Prin-
cipem debere iudicare, ut Deus, ſola facti ueritate
inſpecta, omiſſo ordine iudiciario, ut & per Iaſ. in
l. 1. num. 22. ff. de edendo. Hinc eſt, quod curia
Principis, non tenetur ſeruare ferias, ut teſtis eſt
Specul. in tit. de ferijs. §. 1. circa fi. per l. præſenti.
C. de his qui ad Eccleſ. confug. & ideo princeps,
poteſt citare, in die feriata, etiam in honore Dei,
ut per Bar. in l. ex quacunque. ff. ſi quis in ius uoc.
& in Spec. Marram fo. 119. nu. 112. Hæc tamen
intelliguntur, quo ad forum, ſecundum Bal. in. l.
eos. §. ſuper. C. de uſuris. & Hip. Marſ. in. §. ſecun-
9 da nu. 70. in practica crim. nam † de plenitudine
poteſtatis, diſpenſatiue, uel de certa ſcientia, tales
ſolẽnitates poſitiuas omittere poteſt, ubi expręſ-
10 ſerit: † cum tamen in dubio diſpenſatione, & præ-
dictis uti non præſumatur, ut ſupra hoc. §. tertio.
uerſ. ſeptimo dicitur: & ubi expreſſum non ſit, aut
aliter conſtet, ſententia, & acta inualida ſunt, ut
pulchre diſſerit Ant. Roſcl. in tract. de concilijs, in
tit. qualis in cauſis debet eſſe forma num. 4. & . 5.
11 † Immo debet Imperator, Papa, & quilibet alius
Princeps; qui in territorio ſuo ſit ſupra leges, &
cuius dictum habeatur pro lege, iudicare ſecun-
dum conſcientiam ſuam. alioquin peccaret ſecun-
dum Theologos, ut placuit Bar. in l. 1. in fi. C. ut
quę deſ. aduo. part. Felin. in. c. paſtoralis. §. quia
uero. col. pen. de offic. deleg. Iaſ. in. §. ſi minus col.
8. Inſti. de action. Franc. Luc. in tract. de fiſco, &
eius priuil. in. 1. parte num. 139. & per Deciu n.
conſ. 463. nu. 26. uol. 3. & Aymon. Crauet. conſ.
198. num. 7. & Marti. Laud. in tract. de Principi-
bus. q. 41. ubi tamen tradit, cauere debere Princi-
pem, ne conſcientia ſua ſit male informata, per. c.
1. de re iud. in. 6. Hoc autem recte cóſtitutum eſt:
quia Imperator, & Princeps, non præſumitur ali-
ter iudicare, quam Deus, ut dixi ſupra, & habetur
in. c. nouit. de Iudicijs, & in. l. 1. ff. de offic. pręfec.
præto. & per Ant. de Roſel. in d. tract. de concilijs
in d. tit. qualis in cauſis num. 27. Illud quoque ad
12 propoſitum adduci poteſt, ſcilicet † Poſſe Impe-
ratorem, & Papam, ferre ſententiam ſuam ultra
cótenta in libello, ut docet Iaſ. in d. l. 1. ff. de eden.
num. 21. & Soci. in reg. 357. fal. 9. & originaliter
poſuit Spec. in tit. de act. & pet. §. ſupereſt. uerſ.
Sed nũquid. Bar. in l. Aemilius. in prin. circa. fi. ff.
de mino. Iaſ. cum multis in l. uinum num. 24. ff. ſi
cert. pet. Et ſine ſcriptis. c. conſtitutus. 16. q. 1. &
Mart. Laud. de princip. q. 432. Atque ſimiliter
poſſe impartiri officium ſuum, non petenti. argu.
c. ſi motu. de preben. & tradit Abb. & doct. in. c. ea
quæ. col. 1. de re iud. & infamia non præcedente,
inquirere. ut per Card. in cl. 1. q. 4. de offic. ord. &
ut ibi, & per Innoc. in. c. cum oporteat. de accuſat.
colu. fin. & dicemus infr. c. 9. §. 3. in rub. de inqui-
ſition. nume. 29.

SVMMARIVM.

1 *Imperator in iudicijs, non debet eſſe acceptor perſo-
narum, & ex mera iuſtitia. 2. ſecus in his quæ
fiunt ex mera gratia; & in modo corrigendi, & ex
qualitate perſonarum. 3. & in teſtibus:*
4 *Acceptio perſonarum fit, quando circa æqualia,
ſeruatur inæqualitas.*

PERSONARVM NON ACCEPTOR.

Vigeſimo, prope dicta in præcedenti con-
1 cluſione, ſubnecto, † quod Imperator in
iudicijs, & iudicando, non debet eſſe ac-
ceptor perſonarum: quo circa illud uulgo iactari
ſolet. eſt Iuppiter omnibus idem. & ſcriptum eſt
in Deuteron. c. 1. & . 16. & alibi, & Matthei. 22. &
Luce. 20. & ad Ro. c. 2. ita magnum iudicabis, ut
paruum: ſiue ciuis ille fuerit, ſiue peregrinus: quæ
repetita ſunt in. c. nouit. de iudic. & ponitur reg.
in. c. in iudicijs. de reg. iur. in. 6. & . c. fi. 3. q. 9. & in.
c. ſummo opere. 11. q. 3. & in. §. illud. in auth. de
Monach. cum gl. & . §. nam ſi hoc. in authent. quib.
mo. nat. effic. ſui. & per Bar. & Pau. de Ca. in. l. j. in
prin. ff. de poſtul. ubi cõmemorat, in his quæ ſunt
de mera iuſtitia, neque apud Deum, neque apud
homines, eſſe debere acceptionem perſonarum:
2 † at in his quæ fiunt ex mera gratia, etiam apud
Deum, eſſe acceptionem perſonarum: Hinc eſt,
quod ubi ſunt plures ęquę idonei, poteſt Princeps
eligẽdo, gratiſicari cui uoluerit, citra iniuriã alio-
rum, ut dicemus hoc. §. inf. uerſ. Vigeſimo quinto:
Acceptio tamen perſonarum, fit etiam in modo
corrigendi, & in qualitate perſonarum, ut tradit
Abb. in d. c. nouit. nume. 8. & Decius ibi col. 4.
quia nobilibus minor pœna imponitur: & hoc
reſpectu, plebei diuites, æquiparantur nobilibus;
3 † Item acceptio perſonarum, fit in teſtibus, ut per
Decium ibidem: & hanc reg. dicit declaratam ab
Abb. in. c. de multa. col. 3. de præben. ubi no.
4 ponit, † Acceptionem perſonarum fieri, quan-
do circa æqualia, ſeruatur inæqualitas; ubi autem
ſit inæqualitas, ueluti in perſonis literatis, quæ
non ſunt æquales cum alijs; ſi ſeruetur inæqua-
litas, non fiat acceptio perſonarum: Neminem
tamen odio habere debet Princeps, præſertim
Papa: licet criminibus, ſit crudelis. ut per glo. 1.
in. c. ſi inimicus. 93. diſt. & huic concluſioni con-
ueniunt dicta ſupra in præcedenti uerſ. quinto Im
perator. & uerſ. ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Imperator debet dirimere, & interpretari dubita-
tiones, in iudicijs contingentes & num. 4.*
2 *Interpretandi. ll. forma, quadruplex eſt.*

5 *Priuilegium quomodo interpretandum.*
6 *Interpretatio priuilegij, vel statuti, vel legis, eſt neceſſaria quæ tolli non poteſt.*
6 *Relatio, & recurſus ſit ad Principem, in ambiguitate iuris.*
7 *Relatio ad Principem, aliquando eſt neceſſaria: aliquando temeraria: aliqñ vitioſa: aliqñ probabilis.*
8 *Imperator interpretatur æquitatem non ſcriptam, vbi ſcriptus ſit rigor iuris; Item interpretatur teſtantium voluntates.*
Principis volũtate depẽdens, reputatur impoſſibile.

DVBITATIONES IVDICIORVM INTERPRAETARI.

1 VIgeſimo primo † debet Imperator dubitationes in iudicijs contingentes, interprætari & dirimere. l.pen.cum glo.C.de.ll.l.&
ideo.ff. eo.c. ſuper literis, de reſcrip.c. uenerabilem.de electio. & in.c. per uenerabilem. ubi Ab.
qui fil. ſint leg. Eius enim eſt interpretari, cuius
Principis eſt condere.l.ſi.C.eo.tit. ubi Bar.& doctio.&.c.inter alia, de ſenten.excom. & per Corn.
cõſ.165.num.18. uol.2. Sic inquit Car.in cle.2.
col.t. de re.iud. Papam ad conſultationem, reſpondere debere,& Iuſtitiam non debere denegare: alioquin peccare. & talis interpretatio in
Papa procedit, etiam ſi dubietas. Sit circa Papatum, ut per Philip.Franc. in. c.1.de renunciat nu.
2. Atque tradit Bal.in.l. cum antiquioribus.col.
pen.C. de iure delib. Papam poſſe declarare, intentionem ſuam, & ſui prædeceſſoris. Et tradit
Decius.conſ. 114. col.fi. Non poteſt tamen facere quod illud intelligatur continere lex, quod
in uerbis legis non continetur, ut inf. §.4. uerſic.
Secundo num.6. Vnde cum de nouo iure, quod
inueterato uſu non adhuc ſtabilitum eſt, dubitatio emerſerit; neceſſaria eſt, tam ſuggeſtio iudicantis, quam ſententiæ principalis auctoritas
ut in d.l.pen. in qua dum glo. non recte ſenſiſſe
aliqua in parte uidetur; dicendum arbitror ex-
2 ſcribentium ſententia, præmittoque † quadruplicem eſſe formam interprætandi, ut oſtendit glo.
in l.1.§.qui operas.ff.ad Tertul.ubi Bar.& clarius
docet Ant. Roſel. in tract. de concilijs in rub.
Pontifex. Max. ſolus num.24. uidelicet declaratiuam, quando dubium eſt uerbum, ſeu æquiuocum; arctatiuam, quando lex generaliter loquitur; & extenſiuam, ſiue ampliatiuam: quæ tria
etiam inferioribus iudicibus competunt. Quarta uero eſt abrogatiua, ſiue correctiua: quę non
inferioribus iudicibus, ſed Pontifici Max. & Imperatori attribuitur. Vnde cum contigerit dubitatio, fit diſtinctio ſecundum Abb.& Decium in.
c.cum ueniſſent. de iudicijs; ut ſi agatur de interpretatione priuilegij: duę concluſiones ponantur.
3 † Prima, ubi uentilatur principaliter, ſenſus
& intellectus priuilegij ſedis Apoſtolicæ, recurrendum ſit ad Papam, quo ad concernentia ualiditatem eius, cum in tali caſu, qui actum tollere
non poteſt, non poteſt ẽt interpretari ea interpretatione, per quã ad correctionẽ deuenit; allegatur Oldrad. Laud. in.cõſ. 230. incip.urbanus:
qua ratione infertur, quod ſtatuta inualida confirmata a ſummo Pontifice, quia ab inferioribus,
tolli non poſſunt, a Principe, & ſummo Pontifice
interpretari debent, per doctri. Bald. Angel.&
Alex.& Iaſ. in l.ex.facto. ff. de uulg. & pupil. Secunda cõcluſio eſt, ubi incidẽter ſit quęſtio,& ambiguitas, & uerba non ſint clara inter partes, ad
ipſarum præiudicium, inferior poteſt interpretari priuilegium, vt inquit Bal. in l.hi qui.C.de appellatio. quibus adde Cattel.Cottam in ver.priuilegia
in ſuis. memoralibus: Atqui in hac parte ex opi.
4 Abb. ſentit Decius ibi, † ſi tamen dubium erit
arduum & inexplicabile, eſſe recurrendum ad
Principem, quo ad interpretationem, quæ ſemel
tantum fieri poſsit: & per plura abſolute tradit,
15 † interpretationem priuilegij, legis, uel ſtatuti, neceſſariam eſſe: & quodam modo, de iure naturali:
quæ a ſtatuto tolli non poſsit. Sicque vltra caſum
correctionis, videtur Decius itidem innuere, ad
concluſionem noſtram, per ea etiam quæ dixit in
c.1.col. pen.de conſtitutio. & ante eum tradidit
6 Marti.Laud.q.94.in tract.de principibus. † in ambiguitate iuris, eſſe recurrendum ad Principem,
per allegata, præſertim per tit.& l.j.& 2. C.de relatio.& adde Specul. in tit.de relation. plene, &
Abbat.in c.1. nume.15. de conſtit.& dicemus infra.in ca.de prætore.§.2. in Rub.de ſentent. ſcilicet, quando iudex a ſe ipſo reſolui non poteſt: qui
tamen prius, dubium quod occurrit, diligenter
perſcrutatur, cui data ſit poteſtas interpretandi
leges, & canones, prope dictum Innocen. in cap.
cum ſpeciali.de appellatio. Cum tamen ſi dubitet,
poteſt etiam inuitis partibus licet peritus ſit, committere cauſam conſulendam; & dicere ſe velle
habere colloquium cum peritis & ſapientibus;
atque vt a doctoribus conſulatur in cauſa. Hinc
eſt quòd Bald. in l.j.C. de ll.& in Rubr. C.de rela-
7 tion.& Salice. in l.1. column.1. eo. tit. dicit, † Relationem, quæ aliquando eſt neceſſaria, aliquando temeraria, aliquando vitioſa, & punibilis,
vt in l.2. C.de ll. vbi Bald. tunc eſſe probabilem,
quando dubium eſt ſuper intellectu alicuius
puncti difficilis. Hæc tamen declarat Bart. in
d.l. pen. & Salice. ibi: & gloſſa dict. l. Niſi iudex inferior habeat conſuetudinem, quam ſequatur; uel niſi adſint ſimilia; per quæ primo procedendo, dubietas poſsit tolli: cum tunc, contra opinionem gloſſæ, non adeatur ſuperior;
etiam quod is ſit præſens: quia vltimus recurſus eſt ad eum: & abſurdum eſſet ex eius præſentia, vel abſentia ius diuerſum ſtatui. Verum
cum dictum ſit, principem non eſſe conſulendum, quando mens & ratio legis eſt certa; &
certum habet ſignificatum verborum, quibus
ſtandum ſit, vt & per Bald. in d. l. pen. Declaratur hoc ſimiliter, niſi forte emergeret iniquitas;
quia tunc conſulendus eſſet princeps, per tex. in l.
ille

illæ aut illæ §.cum in verbis, de leg.3.& l.proſpe-
xit.ff.qui & a quibus, ſequit Marti. Laud.d. q.94.
8 † Interpretatur enim Imperator,& ipſum oportet
inſpicere æquitatem non ſcriptã,vbi ſcriptus ſit ri
gor iuris, vt habetur in. l. 1.C.de.ll.vbi Bart. Pau.
de Caſt.& Salic.& doct. Aequitaté tñ,cæteris pa-
ribus,a iudicibus ſequẽdã eſſe,veluti ſi neq; rigor,
neq; æquitas reperiatur ſcripta , vel ſi reperiantur
hæc ambo ſcripta,atteſtãtur.idem Pau.de Caſt.ibi
col.1.& in fi.per l.ſi ſeruus.§.ſequitur.ff. de verb.
oblig. Hic illud memorabile ſubijciendum eſt, ut
ſi qñ vſus attulerit,ad manſuetudinem,Imperato-
ris,& Principis relationes referantur. Relationes.
enim Iudicum,libenter audit,ne adminiſtratorum
decreſcere videatur auctoritas,ſi eorum conſulta,
veluti prophanorum preces,ab illius adytis repel-
lantur,vt præclare ſcribitur in.l.fi.C.de offic. vica
rij. Subiungamus etiã principẽ interpretari, teſtan
tium voluntates,ſecundum Bal.in l.cum apud. C.
de com.ſer.manum.& ſequitur Franc.Luc.in trac.
de priuileg.fiſci.nu.139. Sed & illud non omittã-
mus,quod ex quo iuxta præmiſſa à voluntate Prin
cipis multa dependent:ea quidem reputari impoſ
ſibilia,vt tradit Bar.in.l.continuus.§.cum quis.ff.
de verb. oblig.& not.doct.in.l.apud Iul.§. cõſtat.
de leg.1.ſequitur Deci. in.l. ea quæ raro.in fi.ff.
de reg. iur.

SVMMARIVM.

1 *Imperator mandare debet,leges a ſe editas,& inter pretatas, ab omnibus æqualiter obſeruandas.*
2 *Armorum vſus debet eſſe omnibus interdictus, regulariter.*
3 *Fœnora,vel vſuræ,tanquam impia crimina, ſunt prohibenda.*
4 *Blaſphemia, & contemptus religionis in præceptis euangelicis,tollendus.*
5 *Conuiuiorum ſumptus immoderati, refrenandi ſunt.*
6 *Veſtium ornatus ſuperfluus coercendus, etiam quo ad clericos,& diſtinguendus,quo ad Iudæos.*
7 *Funerum impenſa exceſſiua,moderanda eſt, ne egrediatur iuſtam rationem.*
8 *Magiſtratus vendere, & emere:improbatur, & in Principe,& priuato.*
Princeps iudices ſibi ſimiles,eligere ſolet.
9 *Titulorum dignitatis,indignis aſcriptio, damnanda, repellatur.*
10 *Senatorius, & quæſtorius ordo,concedendus cuilibet Ciuitati, Dominij Mediolani, ita vt aliquis Senator habeat administrationem, ſedendo, aliquis ſit Honorarius,cum præturæ deſignatione.*
11 *Senatuſconſulta eſſent pro exemplis colligenda, & edenda,vt in Rotis.*
12 *Imperator poteſt tranſgredi. ll. propter atrocitatem delicti & ratione ſcandali euitandi,licet diſcedere: a communibus regulis.*

ABVSVS TOLLERE.

Vigeſimoſecundo editas, † interprætatasq;
leges,æqualiter ab omnibus obſeruandas,
recte,atque ex ordine, Imperator edicere,
& mandare debet. l. 3.& l. non dubium.C.de.ll.
quæ cum ad reip.adminiſtrationem,& iuſtitiæ cul
tum, imprimis pertineant, vt ſupra commemoraui
mus hoc.§.verſ. Quinto Imperator. & uerſic.ſeq.
profecto ad reprimendos quoque abuſus hominũ
& ſenſim in deterius prolapſos, aliquando mores
ſubditorum reuocandos ad verã politiã, & opti-
mam viuendi inſtitutionem, omnibus viribus in-
cũbere debet. Varijs enim modis aberrare & abu
ti,bene inſtitutis rebus, fere apud omnes cõtingit
nationes; Quandoquidem & ſi † Armorum vſus,
prorſus ſit omnibus interdictus, prætérquã in qui
buſdã caſibus,vt dicemus.inf.in.§.4.in verſ. Deci
monono. eouſque tamen proceſſit omnium au-
dacia,præſertim in hoc Dominio Mediolani, vt
nulla ratione,nulloque habito diſcrimine perſo-
narum,non ſolũ nobiliores,verũ etiã plebei, cin-
gantur enſe,& pugionibus,lanceisq;, & omni telo
rum genere abutantur:& loricis,& tunicis ferreis,
orbiculatim,& in annellos concathenatis,& con-
ſtructis,induantur † At quod grauius eſt, Fœno-
ra apud Chriſtianos, ita paſſim, & fere in aperto
exercentur: vt id quod Iudæis vix impunitum re-
linquatur,& ſcripſimus.ſupra. hoc.§ verſic. Quar
todecimo, Chriſtianis tolerandum ſit: immo
etiam aliqua fere cum dignitate, acceptum fera-
turitam & ſi improbum, & impium crimen omni
iure prohibendum ſit,ut in d.verſ.quartodecimo:
& iã apud Romanos,aliquando lata eſt lex Genu-
tia, auctore.l.Genutio Trib.plebis, ne fœnerari li-
4 ceret, vt teſtatur Liuius, & Aymarus hiſt.Iuris Ci-
uilis li. 2. Deteſtãdũ maxime & illud ſcelus quod
in religionem patratur, adeo inualuit: quaſi apud
omnes gentes, ſcilicet contemptus Dei Max. Di-
uorumq; oĩum,& ſacrorum,& immẽſa temeritas,
quæ Catholica, recteq; inſtituta dogmata,inceſſe-
re & increpare ſolet, vt audaces ſolũ,& fortes viri
habẽdi ſint,qui in Deũ,& Diuos blaſphemãt, exe-
crandaq; maledicta proijciunt:At illi vtiq; peritio
res habeantur,q carpũt,deluduntve pręcepta euã
gelica,& diuina,de illiſq; ad perniciẽ,& omnimo-
dã ſtoliditatem: contendunt,male ſentientes & tẽ
pla,& delubra oĩa,ſacraſq; imagines, non ſolũ ve
nerari,& colere,ſed prorſus irridere,ſpernere, de-
turpare,& violare,omni ſtudio appetunt : imme-
mores earũ,quæ de his, non ſine graui ſupplicio,
cõſtitutæ ſunt,ſanctionum:vt habetur per Iuſtinia
nũ,in auth. vt nõ lux.con.nat.&. C.de ſumma tri.
5 & duobus.tit.ſeq.cum ſim. & in.c.non inuenitur.
23.q.4.† Cum graui autẽ iactura, parantur quoq;
conuiuia,grandiori ſumptu compoſita : in aliqui-
bus adeo gula ſæuit: uel ad captandam auram po-
pularem, ambitioſa occaſio inſtruitur, ut ampla
ſæpe patrimonia, præ nimio luxu, conſumpta

vidcâtur. Nec in his promulgatio interdum regis
Fanniæ, Didiæ, Liciniæ, emiliæ, Iuliæ, & Orchiæ,
profuit; quibus certus modus, & in urbe, & dein-
ceps in vniuerſa Italia conſtitutus, & conuiuarum
numerus præſcriptus erat: ita ut patentibus ianuis,
cænitaretur: vt prodita obſeruatio videri poſſet:
legeque ſumptuaria, & eius pœna quiſque tenere-
tur: vt Liuius, & Aymarus eo in loco, auctor eſt,
poſt Blondum: quin inquam exoletis, & neglectis
illis legibus, lautiores indies cœnæ, prandia, & co-
meſſationes ſubminiſtrentur: Quo circa recte ad
ducere poſſumus, illud ſcite dictum Catonis Cen
ſorij: Magna cura cibi, maxima eſt virtutis īcuria.
Sed de frugalitate & luxu priſcorum coercendo,
plura vide per Alex. ab Alex. Genialium dierum,
lib. 3. & xi. † Eadem itidem Luxuria, eodemq́; de
trimento afficiuntur multi, qui vario, & multipli-
ci ornatu, aureo, ſerico, & purpureo utuntur, abu-
tunturq́; (quod indecentius eſt) plebeij: & præci-
pue eius conditionis mulieres: quæ uix toleranda
eſſe, in nobilibus, & diuitibus affirmandum ſit, ut
conſtat ex his quæ ſcripta ſunt ſupra. §. 1. verſ. Pur
pureo, Imperatoria enim magis, & Regia, quam
priuata, huiuſcemodi indumenta cenſeri poſſunt.
Nam & lege Oppia, Romæ quandoque cautū eſt:
ne qua mulier, veſte varij coloris vteret, nec plus
ſemuncia auri haberet, nec iuncto vehiculo, in vr-
be, Oppidoue, aut propius inde mille paſſus, niſi
ſacrificij gr̄a veheretur: neuè ſuperfluo ornatū, vte-
retur, aut plus uncia, in auribus appenderet, ut legi
tur apud eundem Liuium, & Aymarum. eo. li. Hoc
in loco ſuccurrit, licet ad cenſuram eccleſiaſticam
ſpectet, plurimorum etiam clericorum tranſgreſ-
ſio & abuſio, in ornatu corporis ſui, qui publice
uirgata, & partita induuntur ueſte: cum nihilomi-
nus qua uita, & honeſtate, ſe habere debeant, ſatis
exploratum ſit. in tit. de uita & honeſt. cleri. & qua
pœna etiam plectantur, ponit Bernar. Diaz in pra
cti. can. crim. cum ibi relatis, in uer. uirgata. Suc-
currit quoque hac in re, quòd ultra illicita com-
mercia, quæ cum Iudæis Chriſtiani, parum Catho
licæ ineunt religionis obſeruatores, illi adeo tole-
rati ſunt: ut abſque ullo diſcrimine, hiſdem utan-
tur Hebræi ueſtibus, & ornamentis, quibus & Chri
ſtiani: cum tamen conſtitutionibus antiquorum
principum, & recentiorum, cautum ſit, ut capitio
croceo, & in multis alijs differrent, ſecernerent-
turque a Chriſtianis hominibus. † Non modico ēt
diſpendio ducuntur funera apud aliquos: qui ea
de cauſa in ſumptibus, adeo immodice ſe habent,
ut parum abſit, ne facultates defunctorum, non
ſoluendo reddantur. Quibus recte occurere uo-
luit antiquitas. Scriptum enim erat in. ll. duodecim
tabularum, primo in loco: In urbe ne ſepelito, ne
ue urito, ne facito rogum, Aſcia ne polito. Aſcia
enim polire monumenta ideo prohibitum erat, ut
ſumptibus parcerent, & funeris impenſas minue-
rent, quod alio in loco per eaſdem leges ſancitum
eſt, incipientibus, Impius ne audeto in fi. ibi, ſum-
ptum in illos, luctumque minuunto. ubi Aymarus
eleganter mores funerum, & ſumptus, ea de cauſa
factos, & laudationem a neceſſarijs, & alijs factā:
præcipue ab Auguſto, defuncta Iulia auia, & a Cæ
ſare, defuncta Cornelia uxore, & Iulia amita, com
memorat. & ꝓpa ſucceſſit Vlpiani lex. ff. de relig.
& ſum. fun. in. l. ſi quis ſepulchrū. §. pen. & in. l. at ſi
quis. §. hæc actio ibi, igitur, ut ſumptū funeris arbi
traretur, pro dignitatibus, & facultate defuncti: in
quo equidem, nec teſtatoris uoluntas ſequenda
eſſet, ſi res egrederetur iuſtam ſumptuum rationē,
8 ut in eo. §. hæc actio. legitur. † Vnum quod non
ſolum in priuatis, uerum etiam in principibus, ma
gnopere ſit improbandum, non poſſum ſilentio
præterire: quicunque ſint, qui in hoc delinquant,
tempeſtate noſtra: cum in Ambitionē multi, adeo
impudenter erumpant: ut magr̄atus, honores, &
dignitates, fere ſub haſta, indoctiſſimi, & improbi
emere non erubeſcant, aut potius nō expaueſcāt:
cum in pœnas deportationis, uel quadrupli, ple-
ctendi ſint: & dantes, & accipientes: at committen
tes ambitum, puniendos in centum aureis, & infa-
mes fieri, dixit Franciſ. Luca. de fiſco, & eius priui
leg. in. 2. parte uerſic. 42. Ac inquit Martin. Laud.
tract. de official. domin. q. 58. & quæſt. 95. Eum
qui dat pecuniā pro officio habendo, præſumen-
dum habere animum male faciendi: & puniendū,
quærentem præſidatum prece, & ſuffragio amico-
rum, ſicut pretio, per gl. in. l. 1. ff. ad. l. Iul. amb. con
niuent enim in id quandoque etiam Principes, uel
Rectores, uel mulierum illecebris, & precibus, uel
auro allecti, neglectis quæ ſcribuntur. ff. & C. ad. l.
Iul. de ambi. & per Abb. in. cap. 1. & 2. ne præl.
uic. ſu. & quæ iam Theodoſius in. l. fi. C. ad. l. Iul.
repe. obſeruari ſanxit: ut ſcilicet eiuſmodi uiri, ad
prouincias regendas accederent, qui ad honoris
inſignia: non ambitione, uel precio, ſed probita-
te uitæ, ſolent promoueri: quique legum erudi-
tione, & ſcientia præclari: quique cauſarum, & re-
rum experimento probati ſint. Proinde iuſtus
Princeps, iudices ſibi ſimiles eligere conſueuit: in
ordinato enim ordinator oſtenditur cap. 1. tan-
tis. 81. diſt. Quocirca præclare Alexander Impera-
tor, prædicere ſolebat, ſe ideo nolle dignitates, &
Magiſtratus uendere, quia qui emerent, neceſſariū
eſſet, ut uenderent, ad recuperandos pecunias iam
expoſitas, quod ad ſubditorum uexationem, mul-
tum redundabat, ſed infra dicemus latius. lib. 2. c.
1. §. 4. uerſic. 6. nume. 25. An hodie lex Iulia ambi-
tus habeat locum in curia principis, præſertim
Pontificis: anque is Beneficia, & eorum titulum
uendere ualeat. quod conceſſum uidetur. At quan
do liceat publicum officium, & dignitatem pete-
re, uide Bar. in. l. Barbarius. num. 1. ff. de offi. præt.
Poſtremo licet in multis alijs aberrare, & in uarios
abuſus incidere, apud pleroſq́; cōtingat: illud tā ſu
bijcere, haud indecens uidet̄, emendatione dignū:
quod ſi ad compendium aliquid forſan non per-
tineat, recte tamen ſpectare uideatur, ad inſtitutio
nem morū. & ornatū, & exactū ordinem rerū po-
9 liticarū, quibus bene utendū ſit: † Nā eo inſcitiæ
&

& temeritatis, deuentum eſt, ut abſque ullo diſcrimine perſonarum, ſub titulis dignitatis alloquamur, & interpellemus: & ſcribẽdo, indignos & immeritos, epithetiſque adeo claris decoramus: ut nec principes, aut Duces, honorificentius interpellentur: Illuſtris enim quandoq;, aut ſpectabilis, aut clariſsimus, is appellatur; qui uix claris ortus natalibus, uixq; aliqua dignitate inſignitus ſit: cũ quæ ad ſuperilluſtrium, Illuſtrium, Spectabilium, Clariſsimorum, & his inferioris gradus epitheta, inſcriptionesq́ue pertineant, ſancitum ſit pluribus in locis, de quibus locuti ſunt doct. ſed præſertim Iaſ. in. l. 1. colum. 1. 2. & 3. ff. de offic. eius, & dixi ſupra in hoc. §. in materia duelli conclu. 77. ubi contra Decium teneo, non poſſe alios, quam Prin 10 cipem, has dignitates conferre, uel legem: † Poſt hæc occurrunt duo, recte & ſapienter ſtatuenda per Imperatorem, arbitrarer, non ſolum ad cõciliandam fidem & beneuolentiam ſubditorum in hoc Dominio Mediolani, uerum etiam, quę ad ſplendorem probe gubernantis, & commodum priuatorum, præcipue conferunt, & conducunt, iuxta tradita in hoc. §. uerſic. quinto Imperator: Primum equidem, ut ius petendi, & conſequendi Magiſtratus, in urbe Mediolani; præſertim Senatorium, & Quæſtorium ordinem, & ſeu in quo procuratores Cæſaris munus ſuum ſuſcipiunt, concędatur quibuſcunque ciuitatibus, maxime Illuſtrioribus in ea prouincia ſitis: ita ut aliqui Senatores, ſedentes in ſella ſua, habeant, & honoraria; & ſtipendia congrua recipiant conſtituta: Alij qui ſine adminiſtratione, qui honorarij nuncupentur, ſecundum tex. & Bar. in. l. omnes. C. ut dign. ordo ſer. facit. l. fi. cum glo. C. de decurion. lib. x. qui ad regendas ſubiectas ciuitates decernantur, omnibus numeris probitatis, doctrinæ, & grauitatis, perfecti: adeo ut in deficientium Senatorum adminiſtrantium locum, recte atq; ex ordine, p tẽpora ſuccedant: ut iã recte conſtituiſſe Fran. II. Sfortia Ducẽ Mediolani, tẽpeſtate noſtra, ſatis cõſtat, nam ut tradit Mart. Laud. in tract. de fiſco. q. 31. Princeps debet diſtribuere onera, & honores, ſm dignitates, gradus, & facultates oĩum. Et ait Auctor, Politico. li. 2. c. 1. Iuſtum eſſe, ut oẽs ciues gerendi magiſtratus, particepes fiãt: & idẽ eo. li. c. 9. inqt, ciuile eſt, ut plures ſint particepes magiſtratuũ, in nõ parua ciuitate. ſic quoque par decenſq; eſſe uidet in propoſito nr̃o, cũ quęlibet ſimiliter ciuitas, & publicas oẽs functiones, & omnia onera ordinaria, & extraordinaria ſubire ęque, & in fide, & obſequio ſe habere proſpiciatur: qđ optime ad exemplũ itidem antiquarũ apud Ro. remp. editarũ. ll. conſtitutũ cenſeri poterit: quibus ius Latij Trãſpadanis datum erat, ut ſcilicet petendi magiſtratus gr̃a, ciuitatem Romanam adipiſcerentur, teſte Aſconio Pediano, poſt Liuium, & Ayma. hiſtoriatũ iuris ciuilis lib. 2. car. 206. At ciuitas mea Pompeia, primo colonia (quæ deinceps Imperatoria à Federico Aenobarbo condita, & inſtaurata, & ab alijs eius ſucceſſoribus, multis fauoribus priuilegijsq́ue donata) verè digna dijudicanda eſt, q̃ eo honore, & munere honeſtanda ſit, ut iam plurimi Senatores Laudenſes, non parui nominis, euaſere in excellentiſsimo illo Senatu Mediolani. † Alterum porro erit, ut Imperator in eo Senatu, pręcipiat Senatuſconſulta, & quodcunque ſub ſuo nomine cõſtitutũ fuerit, haberi uel pro lege, uel ita: ut recte, atque ex ordine, decreta oĩa colligantur, ut ab eorũ exemplari diſpoſitione, non deceat ſubditos deuiare, ſed illis potius adhærere, ſic etenim pari modo, uigent apud Rotam Romanam, & Neapolitanam ciuitatem, illa prudentum ſcita, & placita: quę deciſiones appellãtur. in quibus tamẽ prope formam & terminos iuris; negocia, & litiũ controuerſię finem recipiunt: nam & ſi quandoq; pp æquitatẽ non ſcriptam, ius ſcriptum liceat interpretari, ſoli principi, ut s̃. conclu. proxima: & 11 quandoque † placeat eidẽ, tranſgredi terminos legum, ob atrocitatẽ delicti, ut docet Bal. in auth. ſed nouo iure. C. de fur. & Iaſ. in. §. ex maleficijs. col. 3. inſti. de actio. & ample Feli. in. c. 1. col. 15. de conſtitutio. & Iaſ. in. l. qui iuriſdictioni. nu. 5. ff. de iuriſd. om. iud. qui dicit hoc procedere in ſupremis iudicibus, ut in principibus, ita ut alij magr̃atus debeant conſulere ſuperiores. & Hipp. marſi. in practi crimi. in. §. diligenter, nu. 176. & 157. cũ ſeq. Et q̃ñdoque ratione ſcãdali euitãdi, liceat recedere a cõibus regulis: & multa concedantur, non concedenda, ut no. per Feli. in. c. nihil cum ſcandalo. de pręſcriptio. per plura. & late per Barbat. in tract. de pręſt. Card. in. 1. q. baſilica. nu. 37. & Deciũ conſ. 151. nu. 6. uol. 1. & habet q̃ñ hoc procedat, in. c. qui ſcandalizauerit. de reg. iur. in glo. hęc tñ deciſa & abſoluta: iure, argumentis, & probabilibus rationibus oſtendere pręclarum eſſet, & utile; quandoquidẽ Iureconſulti, & cæteri cauſarum actores, & patrocinatores, & ſubditi, certiorem uiuendi, & in iudicijs uerſandi formã reciperent: in qua ſępe cæcutiunt; cum q̃ñque, & in ciuilibus, & in criminalibus cauſis, aliter ſtatuatur, quam ſcriptum ſit, conſtruiue poſſe, ipſi cogitauerint.

SVMMARIVM

1 *Imperator debet eſſe liberalis, & non auarus. Donare proprie, proprium eſt principis. ibi.*

2 *Liberalitas habet modũ in perſonis, & rebus: & extollitur fide, cauſa, loco, tempore.*

3 *Liberalitas duplex.*

4 *Liberalis quomodo ſe habeat: & quis ſit. &, nu. 5. Prodigus quis ſit. ibi, qui eſt melior auaro.*

LIBERALIS DEBET ESSE.

1 Vigeſimotertio. † Imperator debet eſſe liberalis, & ab omni auaritia aliena ut colligit Bald. ex. l. fi. §. penult. C. de cad. tol. conſueuit enim donare, idque proprie, proprium eſt principis, ut commendat idem Bald. in. l. & in legatis. in fin. C. ad l. Falcid. Vnde Romæ

 quan-

quandoque, Marmoreæ inſcriptiones uiſe ſunt
vt refert Bartholomeus Marlianus libro 4. de an
tiquitatibus vrbis Romæ.in hæc verba. Potentiſsi
2 ma dos in principe, liberalitas, & clementia:† In
ipſa tamen liberalitate,adhibendus eſt modus, re-
rum,& perſonarum:Rerum,ut non omnia vni, ſed
ſingulis quædam præſtentur, vt pluribus prodeſſe
poſsimus, nam non vult dominus, ſimul effundi
opes, ſed diſpenſari. Perſonarum, vt primum iu-
ſtis, deinde peccatoribus: nam & ſi omnibus de-
beatur miſericordia,iuſto amplius.c. dominus. c.
fratrem.&.c.non ſatis.86.diſt. vbi perfecta libera
litas,fide,cauſa,loco,tempore,extollitur:propte-
rea hiſtrionibus,venatoribus,meretricibus,& ſimi
libus donare, vitium eſt immane,non virtus.c. do
nare cum ſeq.ea.diſt.Hiſtrionibus tamen,qui non
ſunt in ſtatu peccati,& non vtuntur verbis, aut fa-
ctis illicitis,& temporibus, & in negocijs debitis,
ludum exercentibus liberaliter, vt nullum virtuti
faciant præiudicium, ſed ad iucunditatem: dona-
re moderate pro ſuſtentatione eorum, non eſt er
ror,vt ex conſilio.S.Thomæ, in ſecunda ſecundæ.
q. 168.art.3.ſcripſit Cardinalis Alex. in d. c. do-
nare.Qui, in venatoribus Illicitis, idē videtur ſen-
ſiſſe,ex mente glo.in.cap. qui venatoribus.ea.diſt.
3 † Duplicem autem eſſe liberalitatem,commemo-
rat in ea diſt.86.in.cap.cum multa.in.§. liberalē,
Cardi.Propriam, ſecundum quam aliquis ſua dat
gratuitate, pro vt recta ratio dictat,non reſpicien-
do perſonam pauperem, vel diuitem, ex ſenten-
tia philoſoph. Ethic. cap. 4. Alteram impropriā,
quæ generaliter comprehendit diuerſas virtutes,
in qua contineatur illa, quæ ſub ratione determi-
nata, veluti indigentiæ, exerceatur: quæ proprie
dicitur miſericordia, ſine qua, vacuum nomen
portabit epiſcopus, vt in dict. §. liberalem. in fi.
at conuenire omnino, præmiſsis quibuſcunque,
excogitata per Philoſ. Ethic.lib.2.cap.7.& in eo.
4 lib. 4. cap.1.exiſtimo, cum inquit, † Liberalis igi-
tur,honeſtatis cauſa dabit,& recte: dabit enim qui
bus oportet,& quod oportet,& cum oportet:tam
in paruis,quam etiam in magnis: & accipiet vndè
oportet,& quod oportet:ceteraque omnia obſer-
uabit, quæ dandi actum ſequuntur rectum, etiam
cum voluptate, vel ſine vllo dolore, & potius da
bit,quam accipiet: liberalis enim eſt, qui pro fa-
cultatibus erogat, & in quibus oportet: qui vero
exuperat, prodigus eſt. Prodigus tamen multo
melior eſt illiberali, atque auaro, quia prodigus
quidem compluribus prodeſt: illiberalis vero ne-
mini, ne ſibi ipſi quidem: † Atque liberalis par-
tes, ſilentio non prætereundas, dilucidius expli-
cat idem Philoſoph. de virtutibus, in hæc uerba,
liberalitatis autem eſt, erogare pecunias in lau-
dabilia, & largitio ad honeſtos ſumptus facien-
dos, & præſto eſſe ad auxilium in aduerſa for-
tuna, & non accipere, vnde non oportet. Eſt
autem liberalis,& circa indumenta nitidus, & cir-
ca habitationē:eſt & inſtructor per magnarū rerū
& elegantiū,& oblectationē habentiū:nulla cōmo
di ducta ratione, eſt & alter animalium, mirum
quid,aut ſuaue,habentium. Comitatur autem libe
ralitatem,morū facilitas,& comitas, & humanitas
& eſſe miſericordem, & erga amicos beneuolum,
& hoſpitalē,& honeſti ſtudioſum:de quibus quo-
que abunde diſſeruit Cicero lib. 1.officiorum, his
exorſus uerbis, Beneficentia ac liberalitate, nihil
eſt naturæ hominis accommodatius: At quantum
in Rege,eam commendauerit idem Cicero,in ora
tione pro Rege Deiotaro, ſatis conſtat, qui in-
quit,Frugi hominem dici,non multum Laudis ha-
bet,in Rege: Fortem, Iuſtum,Seuerum,Grauem,
Magnanimum, Largum, Beneficum, Liberalem,
hæ ſunt Regiæ Laudes.

SVMMARIVM.

1 *Imperator cauere debet a ſortilegijs,*
Sortilegia alia Diuinatiua, alia amatoria, alia vene-
fica. ibi.
2 *Sortilegij pœna quæ ſit. &c. num.4.*
3 *Inquiſitores non ſe intromittunt, in non ſapientibus*
hæreſim manifeſtam.
5 *Imperator, Principes, & alij, conſulentes Aſtrolo-*
gos, & Chromanticos, an incidant in crimen Sor-
tilegij.
6 *Aſtrologiæ ſcientia, an ſit probibita vtroque iure, &*
an in ea adſit peccatum.
7 *Aſtrologia quid ſit, & vnde prodeat. num. 8.*
9 *Anima non ſubijcitur corporibus cœleſtibus.*
Sapiens dominabitur aſtris. ibi.
10 *Alchimia exercetur ſine crimine.*
Transmutatio vnius ſpeciei in aliam, prohibita eſt:
quæ tantum Deo conuenit.
Metalla omnia procedunt ex eodem fonte, ſcilicet ex
ſulphure, & argento viuo.

SORTILEGIA EVITARE.

1 Vigeſimoquarto † Imperator cauere debet,
a ſortilegijs,quorum tres ſunt ſpecies prin
cipaliores,ſcilicet Diuinatiua, Amatoria,&
Venefica,ut recte, atque ex ordine declarauit in
traditione ſua de ſortilegijs,Paulus Grillandus. q.
2 in prin. † quorumque pœnas, eodem ordine ex-
plicat ſigillatim in x1. q.prius diſtinguendo,quan
do ſortilegium ſapit hæreſim manifeſtam, quo ca
ſu, puniatur ea pœna,qua hæreſis puniri ſolet. Si
non ſapit expreſſe, & tunc pœna, diuerſimode im
ponitur, in dictis tribus ſpeciebus,vt per eum, qui
ponit, quando hæreſis manifeſta committatur in
ſupradictis, allegando Panor. in. cap. 1. &. 2. de
Sortileg.& Old.conſil. 210.quem ſequitur Philip.
Franc. in. cap. accuſatus. §. ſane. de hæretic. in.
3 6. ubi no. † inquiſitores non ſe intromittere, in
4 non ſapientibus hæreſim manifeſtam. † Pœna au-
tem imponenda, extra hæreſim manifeſtam, ſor-
tilegis, vel eos conſulentibus, de iure Canoni-
co, ex ſententia Abba. in dict. cap. 2. quem ſe-
quitur Grill. in dict. q. x1. nu. 10.& cum quibus
transit

tranſit Io. Bernar. Diaz in practie. crimi. canonica.
in ver. ſortilegi. Cõſideranda eſt, in animaduerſio
ne, ſecundum conditionem perſonæ, qualitatem
facti, & animum delinquentis, ut quandoq; acerri
ma, quãdoq; grauis, quandoque leuis inferatur:
etiam ſi ad bonum finem, huic negocio, quis dede
rit operam. c. non liceat, ea. q. 26. & per Salice. inſ.
d. l. 4. vnde certa regula dari non poteſt, ut habe-
tur etiam in d. 26. q. 5. per totum. At de iure Ciui-
li, grauior omnino pęna irrogatur, quæ vltimo ſup
plicio, deſignatur. l. nemo. l. multi. & ll. ſeq. & l. 3.
& . 4. C. de malef. & matem. & comprobat Paul.
Grill. in d. q. xi. num. xi. quapropter cum iſtud cri
men non ſit mere eccleſiaſticum, tam Iudex ſæ-
cularis, quam eccleſiaſticus poterit procedere: &
erit locus præuentioni, teſte eodem Abb. in d. c. 1.
Verum quia concluſio noſtra ponitur, præſertim
in ea ſpecie diuinationis, in quam frequentius Prin
cipes, præ nimia curioſitate futura prænoſcendi,
& incerta, & obſcura, incidere ſolent; conſulendo
aruſpices, mathematicos, ariolos, & augures, cal-
dæos, & magos, & cæteros huiuſmodi vates, quos
ob facinorum magnitudinem, vulgus maleficos
appella, vt in d. l. nemo, explicatur: dubitari non
5 inepte conſueuit, † an ſi Principes conſulant
Aſtrologos, Chyromanticos, & ſimiles, qui per ſi-
gna cœleſtia, & curſum aſtrorũ, diuinationes pro-
fitentur: inter quos connumerari quoque ſolent,
præſertim Ruſtici, Medici, & ſimiles, qui Lunæ, &
& Stellarum motum; obſeruant in conſtructione
domus, in ſegetibus, & arboribus plantandis, & in
medicaminibus adhibendis. Cum ſcriptum ſit, q
futura præſcire, ſoliua Dei ſit: qui in ſui contem-
platione, etiam Angelos, illa præſcire facit: vnde
Eſaias. cap. 41. ait. Priora & nouiſsima nunciate
mihi, & Dicam quod Dij eſtis: ac ſcriptum
quoque ſit, omnia quæ facitis, aut in verbo, aut
in opere, omnia in nomine domini noſtri Ieſu
Chriſti facite, gratias agentes deo, vt legitur in.
cap. 1. & dict. cap. non liceat. 26. quæſt. 5. & tangit
Decius in. cap. nouit in. 1. no. de iudic. Dubitari,
inquam, ſolet, an tales, ſiue conſulti, ſiue conſulen
tes, in hoc crimen corruant. Hanc dubitationem
proponit Glo. in d. c. non liceat, & ſoluit, hæc non
eſſe reprobata, niſi in eo caſu, quo quis crederet,
ſuperioribus corporibus ineſſe neceſsitatem: quia
non ſit dicendum, ſuperiora eſſe cauſas rerum, li-
cet earum ſint ſigna: Abba. in d. c. 2. Similiter quę-
6 rit † nunquid ſcientia Aſtrologię, ſit prohibita
vtroque iure, & an eam exercentes, peccent; qui
poſt Io. And. in eam opi. deſcendit, ut eam ſcien-
tiam, non eſſe improbandam dicat, † quę ſit vna
ex ſtudijs, & ſeptem artibus liberalibus: quarum
profeſſores, iura præmio dignos dijudicent l. r.
ff. de vari. & extra ord. cognit. & in. l. eorum. C. de
Malef. & mathema. ibi, nullis vero criminationi-
bus implicata ſunt remedia, humanis q̃ſita corpo
ribus, aut in agreſtibus locis, innocenter adhibita
8 ſunt agit, &c. † Aſtrologiam quoq; ex peculiariſsi
ma philoſophia mathematicarum ſcientiarũ, pro
dire: conſiderauit philoſop. lib. 12. metaphiſi. c. 8.
Hancque de ſubſtantia ſenſibili, ac ſempiterna ſpe
culari: cæteras vero, de nulla quidem ſubſtãtia, ve-
luti quæ circa numeros, atque circa Geometriã:
Nec peccant verſantea in ea, dummodo non cre-
dant, neceſsitatẽ ineſſe, vt dictæ glo. veſtigia ſequi
tur Abb. ibi: qui auctoritate. S. Thomæ quoque
nititur, in ſecunda ſecundæ. q. 90. arti. 5. quia non
tollitur potentia Dei, quin poſsit aliter diſponere,
quã aſtra indicent: neque tollitẽ liberũ arbitrium:
quod in ratione & mente hominis reſidet, tamet-
ſi quandoq; homines, ex diſpoſitione corporis, &
propter influxum corporũ ſuperiorum, pro cliues
videantur, in aliqua vitia. † Nõ enim aĩa ſubijcitur
corporibus cœleſtibus. Vnde recte illud vulgatum
iactari ſolet, Sapiens dominabitur aſtris, quia incli
nant, non autem neceſsitant: & cum his tranſit Ar-
chid. in d. c. non liceat, & c. ſi quis clericus, & Pau.
10 Gril. in d. q. xi. nu. 22. † Sic quoque abſque crimi
ne, quilibet põt exercere Alchimiam: nam licet vi-
deat prohibita tranſmutatio vnius ſpeciei in aliã,
quod tñ videtur tm̃ Deo conuenire. c. epiſcopi. §.
quiſquis. d. 26. q. 5. tamen ſm̃ Oldradũ conſi. 79.
quem ſequitur Abbas in d. c. 2. de ſortileg. qa vna
ſpecies, non mutatur in aliã diuerſam, cum oĩa me
talla procedant ex eodem fonte, videlicet ex ſulfu
re, & argento viuo. vnde ex plumbo efficiatur ar-
gentũ, ex ære aurũ: ex concurſu elementorũ, & in-
fluxu aſtrorũ uehemẽtiori, uehementius operãte,
precioſiora gignũtur metalla: hocq; pacto ars imi
tatur naturã: Certe omnis error aberit, dũ modo
ars magica, uel alia legibus odioſã, non intercedat
ut præfati Docto. atteſtantur.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, & quilibet princeps tenetur, vbi officia-*
les ab eis conſtituti, iuſtitiam facere neglexerit.
2 *Officialis conſtituens, tenetur pro facto officialium*
ſuorum poteſt tamen eos exhibere.
Officiales probatæ vita conſtituendi, non ambitio-
ne, ibi.
3 *Repræſaliæ alias prohibitæ, quando concedantur.*
4 *Bella iuſta diffiniuntur; quæ vlciſcuntur iniurias.*
5 *Princeps præſumitur ſcire, quod ſciunt ſui officiales.*
6 *Princeps bene præſumit de ſuis officialibus: niſi aliud*
appareat. ab officio tamen repellit eum, qui ſemel
deliquit in officio.
7 *Princeps, vbi ſunt plures æque idonei, poteſt gratifi-*
cari cui vult.
Ad Papam ſpectat, ſupplere negligentiam prælato-
rum ſuorum. ibi.

PRO OFFICIALIBVS SVIS TENETVR.

1 VIGESIMOQVINTO † Imperator, & quili-
bet Princeps, & communitas, & Iudex, qui
2 per ſubſtitutos deſeruire, & munera ſubire
põt, periculo ſuarum facultatum id facit, ita ut ſi
ſubſtituti, & conſtituti officiales, iuſtitiam facere

neglexerint, ipſi teneantur, tex. eſt in. l. ad ſimilitu-
dinem, ubi Bal. nō. C. de epiſ. & cleri. no. Bar. in. l.
neminē, & Ang. in. l. nullus. C. de decurio. lib. x. &
Bar. in. l. 1. §. familiæ. ff. de publica. & Iaſ. in. l. pen.
num. 9. C. de pac. ſecutus Lud. Rom. in conſ. 338.
incip. in caſu propoſitæ conſultationis. qui multa
iura ad hoc adducit, & inter alia illam regulā, qua
2 habetur, † ut Officialis conſtituens, teneatur pro
facto, vel neglectu officialium ſuorum, cum do-
lus, vel negligentia, commiſſa ſunt circa ea, quæ
pertinent ad officium ſibi commiſſum, per no. in
d. §. familię, & alibi. Hinc eſt quod principes debēt
tenere ſuas terras & loca ſecura, alias tenent emē-
dare damnum, datum a deprædantibus, ſecundum
Martin. Laud. in tract. de principib. q. 163. Atque
ſecundum Felin. in. c. poſtulaſti. col. 3. uerſi. prima
declaratio. de foro comp. vbi Dominus offen-
dentis aliquem infra territorium ſuum, ſi neglexe
rit eum punire, poteſt ei indici Bellum ab offen-
ſo, vel poſſunt indici repræſaliæ. Verum ex ſen-
tentia etiam Bart. in dict. §. familiæ, liberari eum,
qui exhibeat officialem negligentem, vel dolo iu-
ſtitiam non reddentē, tradit ibi Ang. & propterea
accurate aduertere debent ſuperiores conſtituen-
tes officiales; ne hi ſocordes, ne ve improbate vitę,
deligant, ambitioſe; & quandoq; præcibus impor
tunis, & precio, & muneribus impetiti, contra di-
ſpoſitionem. l. fi. C. ad. l. Iul. repetund. vt s. hoc. §.
verſi. Vigeſimoſecundo. Hinc eſt ēt, vt licet pigne
3 rationes (quæ uulgari elocutione, † Repræſaliæ ap-
pellantur) alias ſint ꝓhibitæ, ut in auth. ut non fiāt
pignerationes. quæ poſita ſunt in. C. ne uxor pro
mari. & in auth. & omnino, & alibi; & c. 1. de iniu.
& dam. da. cum ſim. & per Bar. in tract. Repræſa-
liarum. q. 1. nu. 3. & Io. a Canibus, eodem tracta.
nu. 2. 14. &. 20. in. 1. parte. Nihilominus ſi domi-
nus, gens, uel ciuitas requiſita, neglexerit, ſiue re-
cuſauerit, facere Iuſtitiam; conceduntur repræſa-
liæ, ut ibi per Bart. & Io. qui atteſtantur doctores
* communiter* in hanc ſententiam inclinare, per tex.
inter alia, Auguſtini auctoritate, in. c. dominus no
ſter. 23. q. 2. interueniente tamen ſuperioris aucto
ritate, & quæ interponatur ex iuſta cauſa; quæ legi
tima dicatur, ſi dominus, gens, uel populus requi-
ſitus iuſtitiam facere, neglexerit; ex quo affirmat
Bar. ibi. num. 5. non ſolum Iure Ciuili. & Canoni-
co hoc eſſe inductum, ſed ēt diuino; † q̄nquidem
iuſta bella ſolent diffiniri, quę ulciſcuntur iniu-
rias: ſi gens, uel ciuitas, petenda eſt, quæ uel uindi-
care neglexerit, quod a ſuis improbe factum eſt;
uel reddere quod per injurias ablatum eſt, ut do-
cet Auguſtinus in d. c. dominus noſter. hocque idē
ſentire. S. Thomā recenſet, in ſecunda ſecundæ. q.
40. ca. 1. At quando alioquin repræſalię ſint pro-
hibitę: & quomodo concedantur, tradit Bart. Fe-
lin. & Io. ut ſupra. Nec uidetur, in premiſsis, ex-
cuſari poſſe Princeps, eo quia ignorauerit male
geſta, & non recte adminiſtrata, in loco conſti-
tuti officialis: nam negligentia ejus, licet etiam
adſit ignorantia, ipſum non excuſat, ut oſtendit Fe-
lin. in. d. c. poſtulaſti. col. 3. de for. compet. & vltra
5 iam dicta. † præſumitur princeps hoc ſcire, quod
ſciunt ſui officiales, præſertim in facto, quod ita
palam factum eſt, vt pars maior vniuerſitatis illius
loci hoc ſciuerit; vt talem ſcientiam præiudicare,
docuit Io. Franc. Balbus. in tract. præſcript. in. 2.
parte, quintæ princip. verſi. Quarta quæſt. num. 4.
per doctri. Bar. in. l. nequi. l. ff. de incend. rui. nauf.
6 quam atteſtatur eſſe communem * opi. † Nec ob-
* ſtat ſi dicat, quod princeps bene præſumat de of-
ficialibus ſuis: niſi aliud appareat. l. 1. circa fi. ff. de
offic. præfec. præto. & no. Iac. de Bello viſu in pra
ctic. iudic. in titu. de quæſt. & qual. torm. num. 75.
nam reſponde, quod hoc poteſt conuenire, vt be-
ne præſumat, verum ex quo ipſi male ſe habuerint
& ſcire hoc præſumatur, ſicque contrarium, & ali-
ter appareat, quam pręſumebat, non eſt excuſan-
dus, Maxima itaque cura debet princeps magiſtra
tus, & officiales creare, idoneos: ut in d. verſic. 22.
atque omnino ab officio repellere eum, qui deli-
quit in officio, ſecundum Marti. Laud. in tract. de
7 princip. q. 331. † Et vbi ſint plures æque idonei,
poterit tunc gratificari, cui voluerit, citra iniuriam
aliorum, vt probatur in. l. ſi plura. vbi glo. & doct.
cum concor. ff. de relig. & ſump. fun. & per multa
comprobat Bart. Cep. in trac. de Imper. mil. delig.
in vlt. q. nu. 2. & conueniunt adducta ſupra, verſi.
Vigeſimo. Hoc in loco conuenire quoque poteſt,
vt ad Pontificem ſpectet, ſupplere negligentiam
prælatorum. vt habetur de ſupplen. neglig. præla-
to. vbi Abb. & Doctor.

§. IIII. DE PRAESTANTIA, ET POTENTIA IMPERATORIS.

§. IIII.

PRAESTANTIAM, ſupremamque
celſitudinem Imperatoriā, cum
in ſuperioribus quādoq;, prout
occaſio ſe ſe offerebat, demōſtra
uerimus, præcipue in. §. 1. verſ. or
bem, & quæ repetemus in ponti-
fice abunde, inſ. lib. 2. c. 1. §. 4. verſ. primo. Hoc ta
men loco, recte atque ex ordine, eam vti repetitā:
in eaque, aliqua quaſi conſulto iam prætermiſſa,
congruenter cum his ſubnectere: quę ad poteſtatē
Imperialē referenda ſint, apte viſum eſt: cū altera
in alterā influat, ſeq; viciſsim reſpiciat. Qui enim
plurimum poteſt, is & pręſtare maxime videtur &
excellere. Idcirco illa, in quibus præſtat, & quę Im
perator poteſt, ſiue de ordinaria, ſiue de abſoluta
poteſtate; accurate perſtringamus. ac deinceps quę
non poſsit, ſubijciemus: cum aliqua de origine Im
peratoriæ poteſtatis, de qua hic forſan differendū
videbatur, iam dixerimus in. §. 2. q. 2.

SVMMARIVM.

1 *Imperator habet vniuerſale dominium, & supremā plenitudinem poteſtatis in temporalibus, ſicut papa in ſpiritualibus.*

2 Impe-

2 *Imperator ex certa ſcientia, omnia poteſt, ſupra ius; contra ius; & extra ius.*
3 *Cur ita facis, nemo poteſt dicere Imperatori, vel principi; in quo eſt pro ratione voluntas.*
4 *Sacrilegij crimen committitur, diſputare de potentia principis: ſed conceditur tamen, de ſcientia, & voluntate: quia errare poteſt, & quando poteſtas eſt limitata.*
5 *Imperator, ſeu princeps, eſt cauſa cauſarum.*
7 *Imperatoris ſuprema poteſtas, multis modis conſideratur; præſertim in ſibi reſeruatis quorum multa enumerantur.*
Reſeruata Papæ, & Imperatori, quæ ſint. ibi. Quæ cognoſcuntur, quia inferiores ſuper eis non ſtatuunt, num. 8.
9 *Reſeruata Principi aliqua ſunt, in ſignum ſupremæ poteſtatis: Aliqua in ſignum priuilegij ſingularis, ſuperioritate excepta.*
10 *Reſeruata principi, in ſignum ſupremæ poteſtatis non præſcribuntur; ſed reſeruata, in ſignum priuilegij, p[ræ]ſcriptione immemoriali.*
Priuilegia, ſiue in ſignum priuilegij reſeruata principi, quæ ſint; remiſſiue.
Reſeruata principi, quo modo transferantur, & concedantur. ibi.

IMP. HABET DOMINIVM VNIVERSALE.

PRimo itaque præſtat Imperator, & in eo præ-
1 potens eſt, † vt apud eum ſolummodo ſit uni-
uerſale dominium, vt in d. verſic. Orbem; &
ſuprema plenitudo poteſtatis in temporalibus: ſi-
cut apud Pontificem, eadem eſt in ſpiritualibus;
quæ ſignificatur, per vſum palij. c. niſi, & c. ad ho-
norem, vbi Abb. de aucto. & vſu pallij: Alij enim
vocati ſunt in partem ſolicitudinis tantum, vt ibi.
2 & diximus in §. 1. verſ. Purpureo. † Hinc eſt vt ex
certa ſciẽtia, dicat oĩa poſſe ſupra ius, cõtra ius, &
extra ius, auctore Bal. in c. cũ ſuper, col. 1. de cauſ.
poſ. & propr. ſequit̃ Iaſ. in l. j. n. 2. ff. de cõſt. prin. &
tactum eſt ſupra. §. 1. in prin. q. 2. & propterea te-
ſte Spec. in tit. de legato. §. nunc oſtendendum
uerſ. 89. & Bal. alibi, quos ſequitur idem Iaſ. ibi,
ubi Princeps aliquid uult ex certa ſcientia, idque
3 proficere propoſuerit, † nemo eſt qui poſsit ei di-
cere, Cur ita facis, ut etiam conſuluit Soc. abunde
conſ. 13. num. 28. & 35. uol. 1. & Iaſ. conſ. 95. col.
10. uol. 4. & Dec. conſ. 655. num. 24. uol. 4. in eo
enim eſt pro ratione uolũtas, ut dictum eſt ſupra.
§. 3. uerſ. Septimo. quæ tamen dicitur iuſta cauſa
in eo, ut ſupra. §. 3. uerſ. Decimonono num. 3.
4 † Quocirca nephas eſſe conſtat, diſputare de po-
tentia Principis, Sacrilegij enim crimen com-
mittitur. l. 2. C. de crim. Sacrileg. & Iaſ. in d. l. j. &
Marti. Laud. de princip. q. 2. & fere doct. omnes
ubi ſupra, nam ſecundum Bal. in c. Eccleſiæ San-
ctæ Mariæ. col. pe. ut lite pen. quem refert Iaſ. ibi
5 & in l. reſcripta. C. de præcib. imp. of. † cum Prin-
ceps ſit cauſa cauſarum, non eſt de eius poteſtate
diſputandũ, ſeu inquirendũ: cũ primæ cauſæ nulla
ſit cauſa. Primũ. n. qđ eſt, aliud ante ſe habere non
poteſt, & ideo iuſta cauſa: & ſibi placere quod iu-
ſtum eſt & uerum ſit, ſemper præſumitur in Prin-
cipe, qui uult omnes actus ſuos regulari a iuſtitia
Poli, & fori, ut in d. l. 1. per Iaſ. poſt Bal. & proba-
tum eſt ſupra in. §. 3. uerſ. Vndecimo. & abunde
6 dicemus inf. uerſ. Vigeſimoquarto † Aduertẽdum
tamen tradit Iaſ. ibidẽ poſt Bal. licere diſputare,
de ſcientia, & uoluntate Principis; quia Princeps
quandoque errare poteſt. l. 3. ff. de ſup. leg. Addo
& tunc fas eſſe, diſputare de poteſtate Principis,
cum ſumus in caſibus, in quibus poteſtas eius li-
mitata ſit; qui plures ſunt, ut docet Alex. cõſ. 216.
in prin. uol. 2. quos autem caſus enumerauimus
ſupra. §. Tertio. per totum. & hoc, §. uerſ. Cum
multa. ſiue uerſ. Vigeſimo octauo cum ſequenti-
7 bus: At qui † hęc ſuprema poteſtas, & plenitudo
in principe, multis modis conſiderari poteſt, &
præcipue in his, quæ ſibi reſeruauit; prout in Pon-
tifice Max. octoginta nouẽ caſus enumerat Spec.
in d. §. nunc oſtendendum: de quibus inf. dicemus
lib. 2. c. 1. §. 4. uerſ. 2. & in Imperatore poſuit mul
tos Bal. in l. reſcripta. C. de pręci. Imp. offer. & Io.
Plat. in l. contra. C. de re. milit. lib. 12. Inter quæ il-
la ſunt, ut Imperator Indelegabilia deleget; & ſic
adde principem, remittere cauſam ingreſſam cu-
riam, quæ alioquin eam nõ egreditur, ſecundum
Mart. Laud. de princ. q. 463. Legem tranſgredia-
tur diſpenſando; Rem iudicatam reſcindat, abſq;
appellatione: Ordinem iudiciarium præuertat.
Exilium reuocet; Gratiam iuſiurandi faciat: Ius
alterius quandoque tollat: Cauſam propriam co-
gnoſcat: Suppleat de plenitudine poteſtatis: Tabel
liones, & Comites Palatinos creet: Ferias repenti-
nas, Adoptiones, Arrogationes, Legitimationes,
atque Emancipationes infantis inducat. Admi-
niſtrationem generalem minoribus conferat bo-
norum ſuorum. Famam, Honores, Bona, & Na-
talia reſtituat; Veniam ætatis, & Ius aureorum an-
nulorum, liberationem damnatorum concedat:
Clauſula, Non obſtante, vtatur. Solemnitatem, vbi
præſens ſit adducat: & dolum tollat: legem cõdat,
quotieſcunque aliquid ſibi placuerit. Beneficia,
Priuilegia, & Reſcripta concedat, vario modo:
præſertim circa iuriſdictiones, immunitates, & di-
gnitates, & ſimilia, de quibus aliquid aliquando
dicemus copioſius. Et de venia ætatis, Arrogatio-
ne, legitimatione, loquitur etiam Bar. vt de reſer-
uatis in l. non ambigitur. ff. de ll. De ferijs, eſt tex. in
l. a nullo. C. de ferijs, vbi no. docto. & de liberatio-
ne damnatorum Salice. in l. cum indulgentia. C. de
ſen. paſſ. col. 2. & late dicemus inf. verſic. 17. Ac in
his tradit magiſtraliter Felin. doctr. in c. cum no-
bis, column. 3. de præſcriptio. ad eorum cognitio-
8 nem: † vt ſcilicet tunc non dicantur de reſeruatis
principi, quando ſuper talibus, poteſt inferior ſta-
tuta condere: quia ſuper reſeruatis, inferiores non
ſtatuunt per doct. Barto. in l. oẽs populi. in 3. q.
prin. verſ. pdicta uera qñ ſit ſtatutũ. ff. de iuſt. & iur.

ri.

&

& per alia. Quoniã aũt reſeruata principi duplici
modo diſtinguenda, & conſideranda ſunt (ut exi-
ſtimo) ẽt ex aliquorum ſententia; quamuis ut plu-
rimum doct. de his confuſe, & indifferenter, uerba
9 faciant; † Idcirco dicamus quædam eſſe reſeruata
principi, in ſignum ſupremæ poteſtatis, ſubiectio-
nis, & ſuperioritatis, & uniuerſalis dominij; ut eli-
citur ex multis recitatis in d. uerſ. orbem; & ex or-
dinatis per Io. Franc. Balbum, in tract. de præ-
ſcript. in. 2. parte, quintæ partis principalis. uerſ.
prima quæſtio, & uerſ. Secunda quæſtio: Quæ-
dam uero eſſe reſeruata Principi, in ſignum priui-
legij ſingularis, ſuperioritate excepta, ut in d. uerſ.
Orbẽ, & per eum in d. parte, uerſ. quarta quæſtio:
10 & Feli. in. c. cũ nobis. col. 1. de præſcrptio. † quæ
reſeruata, in primo caſu, præſcribi non poſsint;
Secundo autem, præſcribantur, ſpacio tanti tem-
poris, cuius memoria non ſit in contrarium; ut in
ſupradictis locis, & per Marti. Laud. in tract. de
principibus. q. 11. & 171. & Alex. conſ. 74. nu. 6.
uol. 4. Sic quoque dicitur, ea quæ ſunt reſeruata
Principi, ſi diu principaliter conceduntur, transi-
re ſine ſpeciali conceſsione, quaſi ex diuturna con
ceſsione, uideatur Princeps, uelle illa communi-
care inferioribus, tex. eſt ſingularis in. c. quod
tranſlationem, ubi Innoc. & Abb. de offic. leg. ſe-
quitur Nicol. Boerius in tract. de poteſ. leg. a lat.
num. 80. & ſupra. §. 1. q. 1. Atqui ſi Papa, uel Im-
perator, aliquid concedit, de plenitudine poteſta-
tis: non tamen ille cui conceditur, habet plenitu-
dinem poteſtatis, niſi eam ſpecialiter conceſſerit
Papa, uel Imperator, ut concludit Mart. Laud. in
eo tract. de principibus. q. 107. Secutus Bal. in. l.
aquam. C. de ſeruit. & aqua: Veruntamen Felin.
in. c. quæ in Eccleſiarum. col. 14. num. 25. & 26.
uerſ. ſed hanc. colligit, ut in generali conceſsione,
comprehendantur ſpecialiter reſeruata Principi,
qñ aliquis perpetuo conſtituit Princeps, & dñs
prouinciæ, ut ſunt Reges, Duces, & Comites: in
quo tamen cum dubitet, tunc abſque dubio pro-
cedere declarat: quando in priuilegio perpetuæ
inueſtituræ, adſunt illa uerba: ut quis poſsit facere
ea, in ſua prouincia: quæ nos, & Romani Reges, &
Imperatores, gerere poſſemus, de plenitudine po-
teſtatis. Item ſecundo, ſi in conſtitutione uicarij
perpetui, exprimit talia grauiora, quia intelligun-
tur, quæ conſueta ſunt exprimi. Tertio, in princi-
pibus, qui de facto uicem Imperatoris obtinent in
terris ſuis: Alioquin Felin. ibi concludit, conceſsis
aliquibus reſeruatis, intelligi ea conceſſa, exercen-
da cum cauſæ cognitione, non de plenitudine po-
teſtatis. Illud quoque notandum erit in præmiſ-
ſis; ut qui uſurpat ea quæ ſunt duntaxat in priuile-
gio conceſſa Principi, Tyrannus ſit, & morte pu-
niatur, ſecũdum Bal. in l. ſacri affatus. C. de diuer.
reſcrip. ſequitur. Marti. Laud. in tract. de priuileg.
& reſcrip. q. 32. In his item reſeruatis, cum multa
cumulari poſſent, ad demonſtrandam præſtãtiam,
& potentiã, & priuilegium Imperatoris, quorum
multa congeſsit ille Mart. Laud. meus, in tract. de
principibus, & in tract. de fiſco & eius priuileg. &
Franc. luc. ſimiliter in tract. de fiſco & eius priui-
leg. Nos ne tranſcribere prorſus, aliorum dicta
uideamur: aliqua tantum modo, ab ipſis delibata,
uel potius omiſſa, ueluti magis memoratu dignas
& quæ magis tendant, ad oſtendendam ſupremam
poteſtatem, uniuerſalemque ſuperioritatẽ: quam
priuilegium ſingulare, ſuperioritate excepta, Im-
peratoris, enumerabimus.

SVMMARIVM.

1 *Imperator ſolus poteſt condere legem generalem, & interpretari. 4. non tamen eam poteſt condere, ex qua mundus turbaretur; & ſtatus Imperij: nume. 6. declara ibi.*
2 *Legem generalem, Po. Romanus, nec Senatus poteſt condere, niſi ex permiſsione Principis.*
Imperator poteſt diſpenſare, in his caſibus, in quibus poteſt condere legem.
3 *Poteſtas omnis Imperij, tranſlata eſt in Principem.*
5 *Legis condendæ forma, de voluntate, non tamen de neceſſitate.*
6 *Legis condenda in vniuerſo poteſtas, non poteſt per Imperatorem in alium transferri, nec præſcribi.*
Imperator non poteſt facere, quod illud contineat lex, quod in verbis. l. non continetur.
Iuriſdictionis ſupremæ Imperialis in ſignum conſtituta, non transferuntur, ſicut nec præſcribũtur. ibi.
7 *Legis natura eſt dare formam futuris, non præteritis negocijs: niſi de præteritis, & pendentibus ſit facta mentio.*
Imperator poteſt abrogare factum ſui prædeceſſoris; cuius lege non ligatur.

LEGEM GENERALEM
SOLVS CONDIT.

SEcundo itaque loco proponimus, Imperato-
1 re ea eſſe præſtantia, ac potẽtia, ut † apud eũ ſo
lum modo ſit poteſtas condendi, & interpre-
tandi legem generalem, etiam motu proprio. l.
humanũ. l. fi. in fi. C. de. ll. Bar. in auth. quas actio-
nes col. 2. in. fi. C. de Sac. Eccleſ. & in l. non ambi-
gitur. ff. de. ll. ſequitur Iaſ. in l. ſi quis quemquam.
ff. ſi quis Caut. Decius conſ. 498. num. 32. uol. 3.
& de qua interpretatione locuti ſumus ſupra. §.
tertio uerſ. uigeſimo primo: Quod & ueteris iu-
ris conditoribus, a maieſtate Imperiali, cõceſſum
2 erat, ut ibi: † & propterea nec Populus Ro. nec
Senatus poteſt condere legem, niſi ex permiſsio-
ne Principis, ut declarat Bar. glo. ibi d. l. fi. aliter
& male ſentientem: nec uidetur diſſentire Bal. &
3 Salice. ibidem. Ea ratione, † quia omnis poteſtas
Imperij, hodie tranſlata ſit in Principem l. 1. ff. de
cõſt. prin. §. ſed & quod Principi, inſtit. de iur. nat.
c. uenerabilem. de electio. c. ad Apoſtolicæ. de re
iud. in. 6. cl. 1. de iureiur. & dictũ eſt alibi. Senatus
tamen Mediolani, ab Imperatore habet auctorita-
tem, conſtitutiones Dominij huius confirmandi,
inhr-

Infirmandi, & tollendi, ac cõcedendi quaſcunque
diſpenſationes, etiam contra ſtatuta, & conſtitu-
tiones: ut in conſtitutio. §. habeat. de Senat. Eo-
dem modo in omnibus caſibus, in quibus Prin-
ceps poteſt legem condere, poteſt & facilius di-
ſpenſare, ut tradit Marian. Soci. in. c. ad audien-
tiam car. pen. de ho. uerſ. quinto. refert incertus
Auctor, in tracta. de cri. læſæ Maieſ. q. 8. num. 10.
Vſque adeo autem Supremus cõditor legis habe
4 tur, † ut ſi in priuato loco diffinitiuam ſenten-
tiam Princeps tulerit, in controuerſia, de qua ple-
ne cognouerit, illa uim legis generalis habere cen
ſeatur d. l. fi. ubi doct o. ſequitur Barbatia in tract.
de præſt. Card. in. 1. parte. q. 2. num. 7. Iaſ. in. l. 1.
ff. de conſti. prin. Immo, & Epiſtola emiſſa per
Principem, habet uim legis, in omnibus caſibus,
ut per Mar. in d. trac. de Princip. q. 54. Sic quoque
ſi Papa reſpondet conſultationi, ius commune
ſtatuit, ut per doct. & Deciũ in. c. 1, col. 4. de cõſt.
5 † Forma alioquin legis generalis condendæ de uo
luntate & honeſtate, non tamen de neceſſitate,
antiquis legibus non inſerta, traditor per eun-
dem Imperatorem in d. l. humanum, ubi doct. &
Barbat. ut ſupra, & late per Felin. in rub. de con-
ſtitutio. in prin. ut ſcilicet ab oĩbus tam proceri-
bus ſacri palatij, quam glorioſiſsimo cętu patrum
conſcriptorum, negocium tractetur: quod ſi uni-
uerſis, tam iudicibus, quam Imperatori, placuerit
dictari, & ſic denuo collectis omnibus recenſeri,
cum omnes conſenſerint, tunc demum in Sacro
Imperatorij nominis conſiſtorio recitatur, ut uni-
uerſorum conſenſus, Imperatoris auctoritate fir-
metur: hocque pacto promulgandas leges, profi-
tetur Imperator in poſterum: quia quod cum eius
conſilio fuerit ordinatum, ad beatitudinem Im-
perij, & propriam gloriam redundare, perſuaſum
habeat: de quo locuti ſumus ſupra. §. præcedenti,
6 uerſ. Quinto decimo. † Hecque ſuprema pote-
ſtas, condendi legem, in uniuerſo, limitatur ut
non procedat; quando ex ea lege condita, tur-
baretur Mundus, & Status Imperij, ſecundum
Card. Alex. in. c. ſi Papa. col. pen. 40. diſt. ut pu-
ta, ſi ſtatueret, quod homines uiuerent ſine. l.
ut tradit Martin. Laud. in tract. de principibus
quæſt. 48. ex auctoritate Albe. Roſ. & Hoſti.
Item declaratur, ut tamen non poſsit Imperator
inducere, quod illud intelligatur continere lex,
quod in uerbis legis non cõtinetur, ut tradit Soci.
per plura conſ. 13. num. 9. uol. 1. Item ea poteſtas
generalis condendi. l. generalem declaratur ta-
men, ut quilibet Princeps, in territorio ſuo poſsit
condere legem. ſecundum Bar. & Doct. in l. om-
nes populi. ff. de iuſt. & iur. ſequitur Martin. Laud.
d. tract. de princip. q. 139. licet Ang. aliter ſenſe-
rit, & male in. l. Imperium. ff. de iuriſd. om. iud. &
clarius exprimit D. Aym. Crauet. conſ. 135. nu. 2.
cum multis: loquẽs in marchione. & inquit Ruyn.
conſil. 134. num. 9. uolum. 5. Comitem in ſuo co-
mitatu, aſsimilari Principi potiuſquam præſidi.
Item ea poteſtas talis eſt, ut illam nõ poſsit trans-
ferre in alium, ſicut nec cetera quæ cõſtituta ſunt
in ſignum ſupremę iuriſditionis Imperialis. l. le-
gatus. ff. de offic. p-eſ. Sicque conſequenter, nec
eadem poſſunt præſcribi, ut diximus ſupra in. §. 1.
uerſ. Orbem nume. 9. Vnde recte hic ſubijcere
poſſumus, ſolum Papam poſſe confirmare ſtatuta
laicorum, reſpectu Eccleſiarum, Feli. in. c. Ecc.
7 S. Mar. de cõſt. col. 2. † legis autẽ & conſtitutio-
nis natura eſt, dare formam futuris negocijs, non
ad præterita facta reuocari: niſi etiam nominatim,
de præterito tempore, & adhuc pendentibus ne-
gocijs, cautum ſit l. leges & cõſtitutiones, ubi Bar.
& doct. & præſertim Bal. qui alijs modis declarat.
C. de. ll. & per Iaſ. in d. l. ſi quis quemquam. & per
Abb. in. c. per uenerabilem, qui filij ſint leg. per. c.
1. de immu. Eccleſ. At hoc tamen in loco, Principẽ
eſſe ſolutum legibus, ab ipſo etiam conditis: eo ta-
men modo, quo declaratum eſt ſupra in. §. tertio.
uerſ. Septimo. & ſic poſſe abrogare factum prę-
deceſſoris ſui: & tanto magis ſibi prȩiudiciale. l. 2.
in prin. C. de uet. iu. enuc. & per Bal. de pace con
ſtan. in uer. amplius. faciunt dicta inf. uerſ. proxi-
mo. & uerſ. Trigeſimo: nam ſucceſſor non ligatur
lege prædeceſſoris. l. nã magiſtratus. ff. de arbit. &
per Corn. 278. num. 2. uol. 3. & dictum eſt ſupra.
§. 3. uerſ. ſeptimo num. 1. atque etiam poſſe tranſ-
gredi legum terminos, ob atrocitatem delicti, ut
dictum eſt in d. §. tertio, uerſ. Vigeſimo ſecundo
num. 12. ſimpliciter repetamus.

SVMMARIVM.

1 *Imperator poteſt tollere legem generalem, etiam per eum conditam, & ius ciuile, & iura poſitiua; & ſtatuta etiam iurata cum limit. & ſine cauſa, cum clauſula, non obſtante. 23.*

Principes lege fiſcali ſoluti ſunt: & utuntur priuilegio militum teſtando. ibi.

2 *Iuris poſitiui, quæ ſint; ibi multa exempla ponuntur.*

3 *Imperator, & non recognoſcens ſuperiorem, poteſt committere cauſam ſummarie. &c.*

4 *Imp. & Papa poteſt mandare quod cognoſcatur de petitorio, ſimul cum poſſeſſorio: & committere cauſam, cum clauſula, ſic facias; non alius inferior.*

5 *Imp. poteſt committere cauſam, appellatione remota, non alius inferior.*

6 *Imp. poteſt committere cauſam, remota ſuſpitione, & recuſatione iudicis.*

7 *Imp. poteſt delegare cauſas criminales, non alius inferior, regulariter; & admittere procuratorem in cauſa criminali.*

Delegatus Papæ, eſt ſuperior quolibet ordinario.

8 *Imp. poteſt cauſam pendentem in alio iudicio, ad ſe euocare.*

Cauſa quæ ſemel eſt in curia, nunquam exit.

9 *Imp. poteſt ſententiam diffinitiuam, alijs recitandam mandare.*

10 *Imp. poteſt ſententiam diffinitiuam, reuocare.*

11 *Imp. poteſt ex certa ſcientia, per priuilegium; concedere tertiam appellationem.*

12 *Imp.*

12 *Imp. appellationem deſertam, poteſt inſtaurare: & ſententiam nullam confirmare.*

13 *Imperator poteſt ordinare, quod exprimenda habeantur pro expreſſis.*

14 *Imperator poteſt, & videtur facere ſupplicantem, habilem ad agendum, concedendo reſcriptum delegatorium.*

15 *Imperator, compaternitatem per procuratorem contrahit contra ius commune.*

16 *Imperator poteſt tollere actiones, & exceptiones; quia ſunt de iure ciuili; declara vt ibi, pluribus modis.*

Defenſionibus ſuis, in criminibus renunciare reus non poteſt; limita. quinque modis.

17 *Imp. poteſt concedere minori, adminiſtrationem bonorum ſuorum.*

18 *Imperator, & eius præſentia, ſupplet defectum ſolemnitatum omiſſarum, iuris poſitiui: & omnem dolum excludit; etiam per verba generalia.*

19 *Imperatoris auctoritas, & ſpecialis conceſſio, tantum operatur quantum decretum inferioris.*

20 *Decretum iudicis; habet præſumptionem pro ſe, tam reſpectu rectitudinis, quam rititudinis; declara ibi.*

21 *Imperator poteſt inducere, vt probatio minus legitima ſit valida.*

22 *Imperator poteſt concedere teſtandi facultatem, non habentibus.*

Poteſt tranſgredi. ll. propter atrocitatem delicti: & ratione ſcandali euitandi.

24 *Clauſula, Non obſtante; quando, & quomodo requiratur, & operetur, vel condendo ius commune, & nouum, contrarium iuri antiquo: vel condendo ius nouum, per quod derogandum ſit conſuetudini, & ſtatuto, num. 25.*

26 *Clauſula, non obſtante aliqua lege contraria; an requiratur in diſpoſitione, vel ſufficiat clauſula, non obſtante aliqua lege. num. 27.*

28 *Clauſula, non obſtante aliqua lege, quæ ſtatuta cenſeantur ſublata.*

29 *Clauſula, non obſtante, nullus inferior à principe vtitur.*

30 *Clauſula, ex certa ſcientia, idem operatur, quòd clauſula, non obſtante c. & ibi effectus: & operatur idē quod clauſula ex plenitudine poteſtatis. 32.*

31 *Scientia principis, an poſſit probari per teſtes; & quando præſumatur.*

33 *Clauſula, ex certa ſcientia, eſt neceſſaria, in his quæ concernunt præiudicium alterius; alias ſufficit quomodolibet appareat, de ſcientia principis.*

34 *Clauſula, ex certa ſcientia, & motu proprio, an & quando operetur in præiudicium tertij.*

35 *Clauſula, ex certa ſcientia, non operatur niſi in his, quibus princeps præſumitur habere notitiam, vt in his quæ conſiſtunt in iure, non in facto; vt ſunt ſtatuta, pacta, &c.*

36 *Reſcriptum geminatum, habet vim clauſulæ, ex certa ſcientia.*

37 *Clauſula, motu proprio, operatur idem quod clauſula, ex certa ſcientia; & quæ operetur.*

38 *Clauſula, de plenitudine poteſtatis, quid operetur.*

39 *Principi non poteſt dici, Cur ita facis.*

40 *Clauſula, de plenitudine Imperatoriæ poteſtatis, quid operetur.*

41 *Clauſula, ſupplendo omnem defectum, ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis, quid operetur: & cum ea confirmatur ſententia nulla; ibi.*

Cauſæ cognitio vbi non interuenit, parum operantur clauſulæ in reſcriptis inſertæ.

42 *Princeps condendo ius nouum, lege generali derogando priuilegijs, quando videatur ea tollere.*

43 *Priuilegium ſpeciale, clauſum in corpore iuris, ſpecialiter eſt tollendum.*

IVS POSITIVVM TOLLI.

TErtio ſubijciendum eſt, vt quemadmodum Imperator, & Papa, poteſt condere legem generalem: & ius ciuile † eodem modo poſ- 1
ſit tollere, & contra leges, & iura poſitiui reſcribere, vt tradunt doct. & præſertim Bar. in l. fi. C. ſi cont. ius vel vti publi. per tex. in l. non eſt nouum. ff. de ll. & C. de iuſti. cod. facien. in fi. & per Alex. in l. 3. §. ſi is. col. 2. ff. quod quiſque iu. etiam quo ad effectus præteritos, ut ſupra verſi. prox. num. 7. & etiam ſecundum eum, ſi ſint magni præiudicij; & per Canoniſtas, pręcipue Decium in. c. quæ in eccleſiarum. col antep. de conſtitutio. qui inquit de facili, & ſine cauſa, principem non decet hoc facere; alioquin peccare affirmat Abb. ibi, quem ſequitur ipſe. Idem tenet. D. Aym. Crauet. cōſi. 266. num. 2. Amplius tollere poteſt conſuetudinem, & ſtatuta, etiam iurata, vt docet glo. in. c. cum non deceat. in uer. effectus vbi no. Philip. Franc. de elect. in 6. qui hoc abſolute procedere videt̄ velle: in dubio tamen in principe hoc non præſumitur. Tamen etiam ſine cauſa poſſe dicemus inf. nu. 23. Hanc concluſionem proſequitur etiam late Felin. in d. c. colu. 20. in 4. concl. per. c. propoſuit de conceſ. præb. cum ſim. & in c. 1. in 4. fal. col. 8. de conſtit. ampliando, & declarādo; & ea ratione, quia eſt ſupra ius, & Corneus conſ. 312. num. 10. & Soci. conſi. 41. num. 3. uol. 3. Illa tamen declaratio, hic non eſt omittenda, ſcilicet; principē non poſſe tollere ea quæ ſunt iuris ciuilis, ſi in ſe habeant æquitatem naturalem, ut ſentit Abb. in cap. per tuas col. 11. de arbit. & per Fel. in c. ad audientiam. 2. col. 5. de reſcrip. & Hippol. Marſ. in §. ſequens num. 39. in practic. crimi. in dubio tamen, non præſumitur uelle tollere iuris obſeruantiam, ut ſupra. §. 3. uerſ. ſeptimo, num. 3. & per quæ verba reſcribēdo tollat, uide remiſſiue in hoc. §. uerſ. Sexto. in fi. multa exempla. Declara etiam ſecundum Abb. in. c. peruenit. de adult. in Papa quo ad forum ſuum, & ſequitur ibi Felin. per plura nu. 12. Item declara ut Papa non poſſit tollere leges ſecu lares, Imperiales, niſi ad ea quæ reſpiciunt peccatum, ſecundum Mart. Lau. in tract. de princip. q. 8. Ex præmiſſa autem concluſione fit, ut dici poſſit, Principem non poſſe facere legem, a qua ſibi recedere non liceat. l. ſi quis in prin. cū ſim. ff. de leg.

leg.3. Facit quod lege fiſcali ſolutus cenſeatur.c. & ſi neceſſe.de don.at.int.ui.& uxo.ubi Io.And.& Card.nec ibi diſſentit Abb. Similiter habet priuilegium militũ, in teſtamẽto ſuo,ut per Mart.Lud.in tract.de priuileg.& reſcrip.q. 13.& in d. tract. de
2 princip.q.369. † Exempla uero iuris ciuilis, & poſitiui,plurima ſunt; quæ ex legibus,plebiſcitis,Senatus conſultis,decretis Principum,& autoritate prudentum ueniunt, ut in l.ius ciuile.ff.de iuſt.& iu. eaque unuſquiſque excogitare poteſt. Verum tamen non intempeſtiue hic , aliqua annotari poſ-
3 ſunt,ut ſcilicet † Imperator,& non recognoſcens ſuperiorem,poſsit committere cauſam ſummarie, de plano, ſimpliciter,ſine ſtrepitu, & figura iudicij, & uelo leuato,& extraiudicialiter, & iuris ordine non ſeruato,&.c.ut eſt glo.in cle. ſæpe. in prin. in uer.mandamus de uer.ſig. cũ alijs adductis per Marrantã in Spec.aureo.9.diſtinc.nu.3.car.58. ui delicet Cardin.Io.de An.Feli. Alex.& Soci.in cõſilijs & Iaſ.in. l. nemo pót.col.1.de leg.1.ubi & illud tradit,hoc nõ licere legato,uel gubernatori,ut ibi in apoſtillis & Felin.in. c.1.col.1. de reſcrip. De præmiſ.clauſulis,dicemus abunde inf. hoc lib. in.c. de prætore.§.2.in rub.de clauſulis , ſummarie.Marranta tamen ibi intelligit prædicta,habere
4 locum , ſi Princeps expreſſe hoc dicat. † Poteſt quoque Imperator,& Papa, mandare Iudici, coram quo agitur cauſa poſſe ſſoria , ut ſimul etiam cognoſcat de petitorio: cum quod prius cognoſcatur de poſſeſſorio , ſit introductum mero iure ciuili,& id uidetur etiam eſſe modici præiudicij, ut conſuluit Alex. conſ.54. col.1. uol.5. ſequitur D.Aym.Crauet.conſ. 182.num.14. Item uterque poteſt reſcribere,& delegare , cũ illa clauſula, Sic facias. cum alij inferiores ſolum poſsint,cum illa clauſula, Iuſtitiam facias, ut tradit Bal.in.c.1.nu. 11. ſi de feud. ori. lis inter do. & ag. per doctrin.
5 Innocen.in.c.ſignificantibus.de offic.deleg. † Poteſt iudem Imperator committere cauſam, Appellatione remota: cum inferior nõ poſsit.l. 1.§.interdum.ff.a quib.ap.non lic.ubi Io.de Imo.quem ſequitur Barbat.in tract.de Card. leg.a lat.in 4.q. num.1 cum ſeq.& per Marrantam late ubi ſupra, in ſecundo actu principali,num.325.car.198.poſt Salic.plene in l.ii.C.de ſenten. & Feli.in.c.1. col. 2.de reſcrip. & per Decium in.c.paſtoralis. col.1. de appe. Nec obſtat quod Princeps nõ poſsit tollere defenſionem.cle.paſtoralis. de re iud. quia ſecundum eum , illud procedit in defenſione , iure naturali introducta,ſecus ciuili, ut eſt appellatio, & ſimiles : & propterea ſecundum relatos per Barb.
6 ibi:ſimiliter,† Imperator,& Papa poteſt committere cauſam, Remota ſuſpicionis recuſatione , ut
✻ communem * opi. etiam affirmat eſſe Abb.in.c. ad hæc.in fi.de reſcrip. & ibi communem quoque exclamat,Zacarias in appoſtil.ad Abb.per multos relatos:licet ipſe Abb. ab ea communi recedat,de quibus multa cumulat Felin.in.c.cum inter.col.5. de exceptio.& Philip. Fran.in.c.poſtremo.de appell.Contrarium tamen uidetur, per multa tenere etiam Barba.ibi,præſertim:quia ſit,recuſationem ſuſpecti iudicis,eſſe de iure naturali, quæ ſibi cum cauſa tolli non poſsit . Sed cum referat Hoſti.in d. c.cũ inter.de except.ſcripſiſſe , ubi Princeps poſſit, hoc tamen eum non decere: igitur quicquid
✻ communiter * ſentiant doct. adhereũdum erit eius opinioni;ne inde iniuria naſcatur,unde iura oriũ-
7 tur,l.meminerint.C. unde ui.† Poteſt pariter Princeps, cauſas criminales delegare , cum regulariter alius inferior non poſsit l. 1. ff. de offic. eius. ubi doct.& l.ſolent.ff. de offic. proconſ. & leg. & per Nepotemde monte Alba.in tract. exceptionum. art.3. num.28.aliter tamen eſt ſecundum Canones,ut per eum. Et nota hic Delegatum Papæ , ſuperiorem eſſe quolibet ordinario.c.ſi.93.diſt.c.1. 94.diſt.& per Io.lig.in tract.de cenſ.Eccl.§.9.nu. 8.Atque poteſt Princeps , uel Papa, diſponere aliquẽ in cauſa criminali , poſſe comparere per procuratorem; ut docet Arg.in l.pen.§.ad crimen.ff. de pub.iudic.ſequitur Hipp. Marſil.in.§. ſequitur
8 num.16.in practic. Crim. Similiter † poteſt Princeps per reſcriptum proprio motu , ad ſe euocare cauſam pendentem in alio iudicio.l.non aliter.C. de Palatin. lib. 12.cap.ut noſtrum. ubi doct. præſertim Philip.Franc.de appel.in.6.num.4.&.10.& ad hæc ait Decius, in.c.cum acceſsiſſent.col 7.de conſtit.ſi cauſa ſemel; eſt in curia , nunquam exit niſi Papa eam remittat: & per alia plura,comprobat Guido Papæ. in tract. de reſcrip. num.38.& conſuluit Corn.conſ.93.nu.6.uol.2. & Iaſ. conſ. 144. col. 1. &.2. uol.2. qui tamen hoc declarat procedere,ſi cauſa erat apud inferiorẽ ſibi ſubiectum, per.l.iudicium ſoluitur.ff. de iudic. Quod quoq; declarat,ſi Princeps,uel Papa, hoc expreſſe
9 exprimat,ut ubi ſu pra per Philip. † Sicut etiam poteſt ſententiam diffinitiuam,alijs recitãdam mandare:immo etiam in omnibus quaſi negociorum expeditionibus , Principes eo modo utuntur ſuis Cancellarijs,& cõſiliarijs, de quibus dicemus inf. perſ.Septimo.in uerbo. Cancellarius : & ad prædictam concluſio nem allegatur tex.in.c. ſi.de re iud.in.6.& tradit Io. Olden.in tract. de iure ſing. in titulo, de priuileg.Illuſt. perſo.Item quod plus
10 eſt,† poteſt reuocare ſententiam diffinitiuam , ut tradit Martin. Laud.in d.tract. de princip. q.387. per.c.cum in litteris.de in integ.reſti.& no.in.l.1. C.ſenten.reſcin.non poſſe: &.q.343.per Doctri. Ang.in.l.1.C. de ſent.paſ.inquit,Imperatorem & Papam, ſententias inferiorum , regulariter latas, abolere , & annullare : Sed an quando tranſiuit in iudicatum, dicã inf.uerſ.cum multa.ſiue uerſ. Vi-
11 geſimo octauo nu.20. Sic quoque ex certa ſcientia, per priuilegium poteſt concedere tertiam appellationem, alias prohibitam . ut tenet Philip. Franc.in.c.ſua nobis nu.13.poſt.Bal.& Io.de imo. de appellatio.& per Soc.conſ.39.num.17.uol.4. & conſ.158.nu.2.uol.2.ubi dicit, per reſcriptum hoc non poſſe indulgere; ſed de plenitudine poteſtatis,per uiam priuilegij,ut uidetur etiam ſentire Philip.ubi ſupra: Sed aliter,& fortius uidetur

ſen..ſſe

ſenſiſſe Iaſ.in.l.Barbatius nu. 11.ff. de offic. pręt.
dum illud menti tenendum ſubijcit,ut ſi Papa, ſeu
Imperator,committat ſimpliciter cauſam; uidetur
appellationem admiſiſſe;non obſtante quod alias
tertio non poſſet appellari,per auctoritates allega
tas: quod quo ad conceſſioné,quæ per reſcriptum
poſsit fieri,dū adſit ſciētia;uel clauſula,Nō obſtan
te.ut inf.nu.24. crediderim uerius; nā ſecundum
Philip.vbi ſupra, impetrando litteras ſuper appel
latione ſimpliciter, non facta mentione de tertia
appellatione, literæ eſſent ſubreptitiæ, & nullæ:
22 vt in d.c.ſua nobis,& per alia:† Sic etiam appellá-
tionem deſertam poteſt inſtaurare vt conſuluit
poſt Bal.Corneus conſil.200.nu.4. vol.1. & ſen-
tentiam nullam, & inualidam confirmare, vt atte-
ſtatur glo.per c.hic quippe.3.q.6. in c. quanto,de
tranſl.epiſc.& per Iaſ.conſi.86.num.10.uol.3.niſi
ſi nullitas habeat uicium, non purgabile, etiam a
principe,puta defectum citationis, vt per Feli.in
23 c.eam quæ col.fi.de re iud.Item † poteſt princeps
ſtatüere,& reſcribere; quòd exprimenda habean-
tur per expreſsis, ad validitatem actus, a ſe geſti.
ut no.Aug.in l.omnes.C.de præſcrip.30.anno.&
cum multis ſequitur Nicol.Boerius. in tractat. de
poteſ.leg.a lat.num.106.& Socin. conſ.63.nu.7.
uol.3.At ſi in contractibus,& in eorum renuncia-
tionibus,talis clauſula apponatur,hoc non procè-
cedit; ut exprimenda habeantur pro expræſsis.l.
ſed & ſi quis.§. quæſitum.ff. ſi quis cautio: nam
ibi ſigillatim expreſsio requiritur, ut inibi intelli-
24 git Fulgo.Alex.& Iaſ.ſecundum eum: † Itē Prin-
ceps poteſt, & uidetur facere ſupplicantem habi-
lem ad agendum,concedendo ſupplicanti,reſcri-
ptum delegatorium. ut no. Ang. in l. libertus ad-
uerſus,per illum tex.ff. de in ius uoc. ſequitur Iaſ.
25 in d.l.Barbarius nu.11.ff.de offic.prętο. † Com-
paternitatemque per procuratorem contrahit ex
conſuetudine, licet aliter ius commune loquatur,
ut tradit Bal.in. l.1.§. ne autē.C.de Cad. Tol.&
ſequitur Martin. Laud. declarando,in d.tract.de
26 princip. q.439. † Poteſt quoque Princeps,tollere
actiones, & exceptiones, & ſic defenſiones; cum
ſint de iure ciuili. ut no.glo. Pau.de Ca. quem ſe-
quitur Alex. ibi, in.l.3. §. ſi is pro quo.ff. quod
quiſque iur.per.l. 2.§.deinde ex his.ff.de orig. iur.
& eſt communis* opi.ſecundum Felin.in d.c.quę
in Eccleſiarum. d.concl.4. col.20: quamuis con-
tractus, & obligationes ſint de iure gentium.l.ex
hoc iure.ff.de iuſt.& iu. ut per Alex. ibidem: Ve-
runtamen hoc limitatur per Felin. ibi poſt Abb.
& Ant.ut Princeps, propter hoc, non poſsit face-
re, quin mihi iuſtitia reddatur; nam reditur ad
primæuum ius, in quo non erant iuriſdictiones:
Sed manu regia omnia, & Iuſtitia adminiſtraba-
tur.d.l. 2.ff. de orig. iur. unde infertur ſecundum
eos; quod licet de iure ciuili non agatur, ex natu-
rali ſola obligatione, & nuda conuentione, de ri-
gore tamen, per uiam Iuſtitiæ talis, ſola natura-
lis habebit executionem, officio iudicis lato, ſe-
cundum quod olim ex puro iure gentium admi-
niſtrabatur iuſtitia: & propterea ſecundum Inno-
cen. in d.c.quę in Eccleſiarum,& Bal.in Margari-
ta ſua,in uer.ſtatutum.uerſ.4.non poteſt Impera-
tor prohibere implorationem officij iudicis: &
ſic tres ponuntur caſus in hoc: primo, quando
aditur Imperator, pro executione obligationis na
turalis, quia peccaret ſi non faceret illam exequi:
Secundus per uiam denunciationis Euangelicæ:
Tertius quando ſumus in terris Eccleſiæ, etiam in
foro ſeculari. Limitantur autem per Felin. prædi-
cta, ut procedāt, quando actio innititur naturali
æquitati, quia non poteſt per reſcriptum tolli:
quia in impetrato, & concedente, Inducit pecca-
tum: & ſic eſt contra ius diuinum. Sed ubi inni-
titur rigori, ueluti in Chirographo poſt biennium:
& in re iudicata contra ueritatem, reſcriptum ua-
let cum clauſula. Non obſtante: Declarat etiam
prædicta Felin. ibi ſecundum Ant. in foro ciuili:
quia magiſtratus,nō tenetur ipſam obligationem
exequi. Limitatur quoque, ut licet Princeps poſ-
ſit tollere exceptionem, & per conſequens defen-
ſionem reſpicientem proceſſum, quæ eſt de iure
ciuili, ut ſupra: tamen hoc non procedat in crimi-
nalibus,uel in cauſa ſtatus, ſed in cauſis ciuilibus,
& pecuniarijs ſecundum doctri. Bal. in d.§. ſi is,
quam ſequitur Felin.in.c.dilecti. col.4. uerſ. ſed.
no.de exceptio.& Hip.Marſ.in practic.crim.in.§.
expedita nu.76. & Areti.in conſ. 163.nu.14.cum
ſeq.& Franc.Curt.in appoſtil.ad Alex.in d.§.ſi is.
Immo nec pars ipſa (ut hic hoc ſingulare dictum
non omittam) non poteſt renunciare in crimina-
libus,defenſionibus ſuis: ut docet glo.in l.pactum
inter hæredem,ubi Bar.ff.de pac.& latius Iaſ. in l.
pen.num.18.C.de pactis.Qui tamen,primo limi-
tat,ut poſsit renunciare termino,ſecūdo,niſi reus
ſolemniter ſit confeſſus in iudicio: Tertio limitat
in eo qui euidenter ſit culpabilis: cum dicta con-
cluſio procedat in innocente.Quarto quādo con-
ſtat aliquo modo qđ reus aliquas defenſiones ha
beat, alias ſecus. Quinto limitat in exceptionibus
declinatorijs fori; quibus poteſt reus in criminali-
bus renūciare,ut ibi per eum, ex auctoritate etiam
Bald.ſed nouem modis limitat Marſ. in l.unius.§.
cogniturum nu.57.ff. de quæſtio. ubi plene per
eum.At omni caſu etiam de plenitudine poteſta-
tis non poteſt Princeps tollere citationem, licet
cauſa ſit ciuilis, dum non ſit leuis, niſi affuerit iu-
ſta cauſa,ut dictum eſt ſupra.§.Tertio uerſ. Deci-
27 mo nono num.3. † Poteſt etiam Imperator, &
non alius,qui recognoſcat ſuperiorem, concede-
re minoribus adminiſtrationem bonorum ſuo-
rum, cum hoc ſit de reſeruatis Principi. l.3. in
prin. ubi Bar. ff. de minor. Item ſicut Princeps
poteſt tollere ius poſitiuum, ubi adſit, ut ſupra.ita
28 e conuerſo, ubi non adſit poteſt ſuplere † nam ſo
la præſentia Principis, ſupplet defectum ſolemni-
tatum omiſſarum, iuris poſitiui,& omnem dolum
excludit.l.omnium.C.de teſta.ubi Bal. cum con-
cord.& per Franciſ.Luca.in tract. de fiſco.& eius
priuileg.priuilegio.135.& per Corneū cōſ.200.
nu.9.

nume. 9. volum. 1. & conſil. 127. nume. 9. volum. 2. & Card. in cle. 2. in ſecundo not. de re iudic. vnde Abba. in cap. 1. de tranſactio. nume. 5. dicit Papam, ſupplere poſſe defectum commiſſum in tranſactione; ſiue iuris, ſiue facti, & per Alexand. conſil. 92. nume. 31. volum. 6. qui ait etiam, poſſe confirmare contractum nullum. & in conſil. 219. nume. 3. eo volum. qui etiam Papam poſſe ſupplere defectus conſenſus, & ſolemnitatis requiſitæ in alienationibus rerum eccleſiæ affirmat: & addere hic poſſe uidemur, ut ſufficiat Papam uti uerbis generalibus, & vniuerſalibus, licet ignorauerit defectus in ſpecie. ut poſt Fau. de Caſt. conſuluit Deci. conſil. 345. nume. 3. † Sicnoque principis auctoritas, & conceſſio ſpecialis principis, tantum operatur, quantum decretum inferioris: immo habens verbum ſuperioris, non indiget uerbo inferioris, ut ſingulariter dicitur in l. 2. ubi Bald. & doct. C. quando dec. opus non eſt: quapropter moris eſt in hoc dominio, ut pro robore contractuum, & alienationum, præſertim minorum, & mulierum, recurratur ad Imperatorem, qui ex ſententia ſui ſenatus, auctoritatem & conſenſum ſuum adhibere ſolet, in ſupplicatis: ad tollendum, prout Decretum tollit, beneficium. l. 2. C. de reſcin. vend. & præſumptionem doli, & culpæ, & metus, & omnem ſuſpitionem; & ad hoc ut dicatur Palam fieri id quod fit, & bona fide: ut per Iaſ. in titu. qui feud. da poſ. nume. 9. & 10. & per Martin. Laud. in tracta. de principibus, quæſt. 283.

20 † Nam decretum Iudicis, habet præſumptionem proſe, & pro eo præſumitur, tam reſpectu rectitudinis, quam firmitudinis, vt notanter tradit Specul. in titulo, de emptio. & uendit. §. nunc dicendum. verſi. & breuiter. Conueniunt dicta Iaſ. in conſil. 55. colum. 1. & 2. uolum. 1. & conſil. 229. colum. penult. volum. 2. & præmiſſa omnia tenet etiam Fabianus de monte, in tracta. de emptio. & uendit. quæſtio. 5. principali, nume. 102. & 103. qui per multa iura inquit, ſemper eſſe vtile in contractibus, ſi interuenerit Decretum, rationibus de quibus ſupra. Præmiſſa tamen declarantur, ſecundum Iaſ. in dict. nume. 9. & 10. in Decreto Maioris Magiſtratus, veluti in Præſide, & Prætore, non autem in magiſtratu municipali, uel Pedaneo Iudice. de quibus uide Alciat. in tracta. de præſumptio in. 3. reg. in. x. præſumptione. Cum prædicta omnia intelligantur militare in principe, quo ad ſubditos, ſubijcere tamen poſſumus, vt etiam militent, & diſpenſare poſſit cum filijs proprijs, ſicut cum alijs ſubiectis: non tanquam pater, ſed tanquam princeps: quia diuerſæ qualitates poſſunt concurrere in eodem homine, ut per Abba. in cap. per uenerabilem. nume. 13. qui fil. ſint legit. In præmiſſis autem illud notandum eſt; quod tradit. Bald. in. l. 1. colum. penult. C. de iure aure. annu. ut Imperator non poſſit interponere Decretum in Arrogatione, inter non ſubditos: ſicut nec legiti-

mare, ut inf. dicemus hoc. §. verſic. Vigeſimo: nam ſecundum eum, legitimatio eſt ſimilis ar-

21 rogationi. † Item poteſt Imperator inducere, ut probatio minus legitima, ſit valida, ſecundum Socin. conſil. 28. nume. 11. volum. 2. per tradita in cap. primo de conſuetud. & in

22 cap. 1. de probatio. † Atque poteſt concedere teſtandi facultatem, non habentibus. l. ſi quando. in princ. C. de inoffic. teſtam. & Socin. conſil. 13. nume. 26. volum. 1. Poſtremo poteſt Imperator leges tranſgredi, propter atrocitatem delicti; cum quoque ratione ſcandali euitandi, liceat recedere a communibus regulis, ut diximus ſupra. §. 3. verſic. 22. in fin. His exemplis, in hunc modum recitatis, cum & alia ſimilia (ſi quæ ſunt) liceat cuilibet curioſo per ocium exactius quærere: repetendo concluſionem noſtram qua habetur, quod Princeps poſſit tollere ius poſitiuum: dicamus hanc concluſionem non habere controuerſiam, ubi inſerta ſit clauſula, non obſtante, &c. ut communiter inſerendam, docet Bart. in dict. l. fin. C. ſi contra ius vel util. pub. per. l. ſi quis in

23 principio teſtamenti. ff. de leg. 3. † ac inquit Deci. conſil. 436. nume. 14. & Socin. ultra recitatos ſcribentes, dict. conſil. 41. uolum. 3. principem poſſe ſine cauſa tollere ea, quæ ſunt de iure ciuili, cum clauſula non obſtante: & de his aliqua dicantur inf. uerſic. Vigeſimo octauo non poteſt, præſertim nume. 19. hoc. §. 4.

24 etiam in exemplo præſcriptionis. † Verum quia docto. in dict. l. fin. & alibi, uario modo loquuntur, quando, & quomodo requiratur, & operetur clauſula, non obſtante, uel clauſula ex certa ſcientia, uel aliæ ſimiles: ideo dicendum, & diſtinguendum arbitror, ut ſi Imperator, ſeu princeps, ad publicam utilitatem condat ius nouum & commune, per quod derogetur iuri antiquo contrario, non facta eius mentione, cenſetur uelle illi derogare, abſque aliqua clauſula, Non obſtante, uel ſimili: quia præſumitur recordari iuris contrarij, cum habeat omnia iura in ſcrinio pectoris, ut eſt tex. in. cap. 1. de conſtitut. in. 6. & ita interpretatur Bart. in extrauag. ad reprimend. in uer. non obſtantibus, uerſic. ſed ſi ipſe, per tex. in. l. quidam conſulebat. ff. de re iud. & dict. cap. 1. & Pauli de Caſtro ibidem, nume. 4. & Felin. in. cap. nonnulli. colum. xi. uerſic. Secunda regula. de reſcrip. & Philipp. Franc. in dict. cap. 1. colum. 2. nume. 5. & 10. nec uidentur diſſentire recitati doct. Veruntamen in hoc primo caſu ſuboriri uidetur aliqua ambiguitas, & controuerſia, ex dictis Bart. in dict. uerſic. ſed ſi ipſe, & Pauli de Caſtro in dict. nume. 4. nam Bart. affirmat hanc concluſionem procedere, ut non requiratur clauſula non obſtante ut ſupra: etiam ſi præcederet aliqua clauſula, derogatoria, poſita in lege antiqua. Paul. autem in hoc contrarium ponit: & etiam

tunc quando lex præcedens eſſet facta in priui-
legium alicuius perſonæ. vt in. l. 2. §. lega. ff. de
iudic. Sed ego puto opin. Bart. veriorem per iu-
ra, & rationes ſupra adductas, & hoc videtur ſen-
ſiſſe etiam Salice. in dict. l. fin. colum. 2. verſi. Se-
cunda eſt. C. ſi contra ius vel vti. publ. dum ar-
guit, quòd vbi lex prohibet reſcriptum impe-
trari, vel eo vti: lex illa debet tolli, ſi contra-
rium conceditur eius legis, ſingularibus perſo-
nis: ſecus ſi generaliter reſcriberetur, quo ad
omnes, vel vnam prouinciam, vel ciuitatem, per
glo. ſingu. in. l. exemplo. C. de decuri. libr. x.
25 † Si vero princeps condat ius nouum, per quod
derogandum ſit conſuetudini, & ſtatuto; tunc
ſtatuta, & conſuetudines locorum particula-
rium, non intelligitur princeps tollere, niſi hoc
expreſſe dicat. vt in ſpecie docet Philip. Franc.
in dict. cap. 1. de conſtit. in. 6. dict. nume. 5. & il-
la videtur poſſe aſsignari ratio: quia princeps
non præſumitur habere ſcientiam, immo proba-
biliter poteſt ignorare ſtatuta, & conſuetudines
locorum, vt inquit Bar. in. d. clauſula Non ob-
ſtantibus. circa fin. verſic. Tertio cauſa, & Martin.
Laud. in tract. de priuileg. & reſcrip. quæſt. 5. &
Bald. in dict. l. fin. qui hac ratione, idem tenet in
reſcripto conceſſo a principe, contra ſtatutum,
vel conſuetudinem. Hæcque concluſio multo
magis habet locum, quando conſuetudines, &
ſtatuta præcedentia ſunt derogatoria, neceſſa-
ria enim tunc eſt clauſula, Non obſtantibus, vt
no. in. l. quotiens. C. de præcib. Imper. offer. &
per Bart. in dict. clauſula Non obſtātibus in prin.
etiam per alia iura, & ibidem in fin. dict. verſicu.
26 Tertio caſu. † Atqui ſufficit tamen, ſi recitata
clauſula, concepta ſit in hæc verba, videlicet
Non obſtante aliqua derogatoria, vel prohibiti-
ua, vel in contrarium faciente, & alia ſimilia,
quia idem ſit, ac ſi fiat expreſſa mentio legum,
& ſingulariter, & nominatim exprimeretur lex:
neque enim neceſſe eſt, ut dicatur nominatim,
non obſtante tali lege, vt tradit Bart. in dict. clau-
ſula, non obſtantibus circa prin. per tex. in dict.
l. ſi quis in principio. de leg. 3. & ibi no. per eum,
qui idem affirmat in dict. l. fin. vbi etiam idem ſen
tit Bald. uerſic. ſed nunquid & Pau. de Caſt. col.
2. circa fin. & Iaſ. conſil. 75. volum. 1. ſequitur
Bertachinus in tracta. de Gabellis in. 7. parte
princip. nume. 28. & Guido Pap. in tracta. de re-
ſcrip. per multa, nume. 23. cum ſeq. qui in fin. ex
27 uerbis Pau. de Leaz. † dicit ſufficere verba gene-
ralia, derogatoria, vel confirmatoria, actuum
præcredentium, prolata ab eo, qui poteſtatem ha
bet confirmandi, uel derogandi: dummodo
de eius uoluntate conſtet, utcunque loquamur
de priuilegijs, reſcriptis, conſtitutionibus, con-
ſuetudinibus, uel contractibus: ac inquit Mar-
tin. Laud. in tracta. de priuileg. & reſcrip. quæſt.
* 31. communem* eſſe opin. ut ſufficiat clauſula,
non obſtante aliqua lege: contra opin. Bart. qui
uult quod requiratur clauſula, Non obſtante ali-
28 qua lege, quæ in contrarium loquatur. † Præmiſ-
ſis autem apte illud ſubijci poſſe uidetur: quod
ad declarationem pertinet: ut per dictam clau-
ſulam cenſeantur ſublata ſtatuta omnino con-
traria, non ea quæ per aliquam diſtinctionem,
uel limitationem, poſſunt adiuuari: & illa con-
traria tolluntur, quæ non poſſunt cum lege no-
ua ſuſtineri. Nam poteſt limitari, & diſtingui
lex noua, per antiquas non contrarias: niſi ta-
men lex noua haberet clauſulam, Non obſtan-
te aliqua lege: & ulterius adderetur, quæ gene-
raliter, uel ſpecialiter in contrarium loquatur:
quia tunc lex antiqua non diſtingueret, nec limi-
taret legem nouam, ut ibi per Bart. & in. l. ideo,
ubi Alexan. ff. de. ll. † In hac clauſula illud etiam
dicamus, ut cum ſit de reſeruatis principi, ut ſu-
pra hoc. §. in princ. nume. 7. nullus alius, ea uti
poteſt, aut eam concedere, qui ſit inferior a prin
cipe, ut placet Bald. in. l. reſcripta colum. 3. C.
de præc. Imper. offe. ſequitur Marti. Laud. in trà-
cta. de priuil. & reſcrip. quæſt. 29. per. l. nec
quicquam. §. fin. ff. de offic. proc. & leg. & per
Ange. in. l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. ubi Iaſ. col.
1. & Felin. in dict. cap. nonnulli. colum. 32. De
hac clauſula, multa alia poſſent cumulari, ſed
breuitatis gratia, ſufficiat tetigiſſe magis neceſ-
ſaria, in propoſito noſtro. Facile enim erit cui-
cunque curioſo, ea perquirere apud auctores,
præſertim Felin. in dict. cap. nonnulli. de reſcrip.
& Guid. pap. in eiſdem tractatibus. † Hoc in lo-
co eandem, ſi non maiorem uim, habere clauſu-
lam: Ex certa ſcientia, ſatis uidetur conſtare:
Operari enim quattuor effectus, auctor eſt Gui-
do pap. in dict. tract. de reſcrip. nume. 26. Primò
ut conceſsionem, ſeu reſcriptum ualidet: ubi alias
non ualeret, per glo. ordin. in. cap. uenerabilis. de
confir. utili. & ſic ſupplet defectum ſolemnita-
tum, ſed non ſubſtantialiū, ut in deciſion. Rotæ.
234. incip. Papæ, in nouis: Secundo tantum ope-
ratur, quantum clauſula, Non obſtante tali le-
ge. l. idem Vlpian. in fin. ff. de excuſ. tuto. ubi
Bart. & per Bertachi. ubi ſupra, licet Decius ali-
ter ſentiat, conſil. 341. nume. 10. allegando Bal-
dum in præludijs Feudo. qui tamen hoc abſo-
lute non dicit: Tertio inducit, ut princeps cen-
ſeatur priuilegium, uel gratiam, conceſsiſſe cum
cauſa, quæ ſemper præſumitur iuſta in principe,
l. relegati in fin. ff. de pœnis: Quarto errorem,
ignorantiam, uel inaduertentiam excludit, &
repellit: uſque adeo, ut quis non audiatur, con-
tra illud quod princeps fecit ex certa ſcientia:
immo imponendum eſt ſilentium, per doctrin.
Bald. in extrauagan. Imperialis Clementiæ, &
31 Decium conſil. 373. nume. 7. † Certa proinde
ſcientia principis probatur, ſi iſta clauſula ſit ex-
preſſa in litteris, alioquin non poterit probari
per teſtes gloſſ. eſt ſing. in cle. 2. de reſcrip. ſe-
quitur Lanfran. in tract. de interloqu. & appella-
tio. nume. 9. referens, idem ſentire gloſſ. in. cap. ſta
tutum. de reſcrip. libr. 6. & Bald. in. l. fin. C. ſen-
ten.

ten. reſcin. non poſſ.& relati per Alexan.in. l.qui
dam conſulebat. nume. 10.ff. de re iud. vbi alle-
gat Rotam Ro. contra quam ſentit Decius con-
ſil.335. Verum quando aliquid expreſſe com
mittitur, vel conceditur, licet non ſit inſerta
illa clauſula per Principem, præſumitur tamen
ineſſe, ſecundum gloſſ.Inno.Abba.& Felin.in.
c.præterea.§.1.de teſtibus cog. quia ſatis con-
ſtat ex ſerie conceſsionis de certa ſcientia,ut com
munem * opi.poſt multos teſtatur Nic.Boher. in
tracta.de poteſt.lega.a lat.nu.78. Sic quoque ſuf-
ficere, ſi certa ſcientia eliciatur ex narratis, com-
memorat communem* Felin.in dict.cap.nonnul-
li.in.4. Fal.column.19. & late in.cap.cum inter.
colum.2.de exceptio. Præſumitur etiam ſcien-
tia, in factis notorijs, ſecundum Felin.in.cap.fin.
32 in prin. de iudic. † Adde quinto, hanc clauſu-
lam. Ex certa ſcientia, idem importare, quod
plenitudo poteſtatis, ut docet gloſſ. ſing. quam
ibi commendat Abbas. in cap. ad hæc. nume.
ro.7. de reſcrip. ſequitur Barb. in tract. de Car
din. a latere, in. 4. q. nume. 3. & Roma. conſil.
369. colum. 8. & Io. Anna. conſil. 81. nume.4.
& Decius conſi.272.nu.9.& Corneus conſ.1.nu-
me.10.uol.3. Illud autem notandum eſt, auctore
Bald. in dict. l. fi. quem refert Lanfran.ubi ſupra.
33 † hanc clauſulam, Ex certa ſcientia, eſſe neceſſa-
riam, in his quæ concernunt præiudicium alte-
rius, alioquin ſufficit, quouis modo appareat de
ſcientia principis,per tex. in d.l.idem Vlpian.§. &
34 alij. ff.de excuſ.tuto.† Sed nihilominus hanc, &
clauſulam, Motv proprio, non operari in præiu
dicium tertij,tenet Decius conſi.544.uolum.3.&
Alci, quicquid ſenſerint in contrarium multi, per
eum relati,in tracta.de præſumptio.in.3.reg. præ-
ſumptio. x1.niſi tamen duobus concurrentibus,
uidelicet quando, princeps ſcit,uel ſcire potuit,de
præiudicio. tertij.& ſecundo,quod tollantur ea ſo
lum, quæ ſunt iuris poſitiui. alias requiratur etiã
clauſula,De plenitudine poteſtatis, de qua proxi-
me dicitur: Inquit tamen Soci.conſil.272. nume.
11.uol. 2, quod Princeps his clauſulis uti ſolet,
35 quando uult præiudicare iuri tertij. † Item non
operatur hæc clauſula, niſi in his, in quibus prin-
ceps præſumitur habere notitiam:ueluti in his quę
conſiſtunt in iure, non autem in his quæ conſiſtũt
in facto: ut ſunt Statuta, pacta, & conſuetudines
locorum, ut tradit Bald.in dict.l.fi. C.ſentent.re
ſcin.non poſ.& Soci.cum multis relatis, in conſil.
164.nume.7.uol.2,& Marti.Laud.in tract. de pri
uileg. & reſcrip. q. 6. Poſtremo de effectu, & ui,
iſtius clauſulæ, uide abunde per Feli. in d. c. non-
nulli.col.13.cum ſeq.in.4.fal. de reſcrip. & in. c.
36 cum inter.colum.1.cum ſeq.de exceptio:† Reſcri
ptum quoque geminatum habere uim clauſulæ,
Ex certa ſcientia, ſenſit Io. And. & alij Cano. in
cap. porrecta.de confir. util. uel inuti. & Bald.in
dict. l.nec damnoſa.C.de precib. impe. offe.quæ
ſequitur Iaſ. ibi, & declarat, ut ſecunda Iuſsio,
& geminatio, habeat talem effectum, quando
in ſecundo reſcripto fit mentio de primo, per
doctrin. Bartol. in. l. 2. C. de petit. bo. ſubl.
37 libr. x. † Eandem ſimiliter uim: & idem operari
clauſulam, Motv proprio quod operetur clau-
ſula, Ex certa ſcientia, affirmare gloſſ. in cap.
ſtatutum. §. 1. in uer. literarum in fin.de reſcrip.
in. 6. tradit Decius in conſil. 137. nume. 2. uo-
lum. 1. & relati ad Alciat. in dict. x1. præſump.
nume. 12. & Iaſ. in. l. nec damnoſa. nume. 5.
C. de præcib. Impe. offer. Et hæc clauſula tol-
lit, & purgat, uitium ſubreptionis. cap. ſi mo-
tu proprio. de præbend. in. 6. cle. Si Romanus.
de præbend. & per Corn. conſil. 313. nume. 10.
uolum. 4. Sed non inducit diſpenſationem, ut
per Philip. Franc. in dict. cap. ſi motu proprio:
nec tollit falſitatem cauſæ expreſſæ maximo Pon-
tifici: nec tollit ius alterius: nec operatur in præ-
iudicium tertij, ſecundum gloſſ. in cle. 1. de præ-
bend.& conſuluit Decius, cum relatis conſi. 407.
colum. fin. uol.3. qui quoque inquit conſil.341.
col.2. rite factum cenſeri, quicquid fit per princi-
pem, ſeu Pontificem, motu proprio: atque id ope-
rari, ut gratia late interpretetur: atq; ut probent,
uera eſſe quæ narrata ſunt, a principe:& ut in prin
cipe iuſta cauſa præſumatur, ut ibi per allegata per
ipſum. Item operatur idem quod ſecunda iuſsio,
ſecundum Philip. Franc. in c. cum ex eo.nu.5. de
38 priuil. in 6.† Vis aũt clauſulæ, De plenitudine po
teſtatis, illa eſt: ut nihil poſsit opponi, quominus
conceſsio, ſuum ſortiatur effectum, doctr. eſt no.
Bald.in.l.2. col.7.uerſic. eſt autem plenitudo. C.
de ſeruit.& aqua, quam ſequitur Alciat.in dict.x1.
præſumptio.circa fi. & relati ad eum in conſil. præ
ſertim Decius, qui ſæpe hanc ponit reg.ut ſi prin-
ceps reſcribat cum hac clauſula, De plenitudine
poteſtatis, nihil opponi poſsit, quod annullet gra
39 tiam: † cum non poſsit dici principi, Cur ita fa-
cis: & addo eum latius locutum, in conſil. 198.
col. 1. uolum. 1. dum tradit principem, de plenitu-
dine poteſtatis, poſſe procedere, parte non citata:
& poſſe ſine cauſa, alicui auferre dominium, & rẽ
propriam: & cum Decio concordat Hippo. Mar-
ſil.in.l.de unoquoque.num.15.de re iud. quando
tamen ex cauſa proceditur, ſine citatione: & ibi
late ponit, quid operetur iſta clauſula, De pleni-
tudine poteſtatis:& per eum in.§.quæritur col. fi.
in practic.crim.at de citatione, & dominio dicas,
ut tetigimus ſupra.§.3.uerſic. Nono Imperator,
& uerſic. Decimo nono, & dicemus inf. uerſic.
Vigeſimo octauo. Docetquoque Bal.in cap.quo-
niam Abba.de offic. deleg. quem ſequitur Marti.
Laud. in tract.de priuil. & reſcrip.quæſt.51.clau-
ſulam, De plenitudine poteſtatis, ſignificare gra-
tiam ſuperlatiuam. † Atque de plenitudine Impe
ratoriæ poteſtatis, importare plenam, & liberam
poteſtatem, ut cenſeatur princeps ſupra ius di-
ſpenſare, meminit Guido Papæ, in dict. tracta.
de reſcrip. nume. 27. cap.propoſuiſti.de conceſ.
præben. l. fideicommiſſa. §. quanquam de leg. 3.
clem, paſtoralis. in fin. de re iudic. Quid autem

ſit plenitudo poteſtatis, dictum eſt ſupra. §. 1. in
uerſ. Pallium. † Quando uero princeps utitur clau
ſula, in hęc uerba concepta, uidelicet, Supplendo
omnem defectũ, ex certa ſcientia, & de plenitudine
poteſtatis, tam iuris, quam facti, & c. tollit omnes
defectus inductos de iure poſitiuo: non aũt defectus
iuris naturalis, tex. eſt in cle. ſæpe, in uer. cæterum
defectus. de uer. ſig. & in. c. illa, ubi no. Ant. But.
de elect. & cum multis conſuluit Alex. conſi. 79.
num. 19. uol. 1. ubi num. 20. ponit ſi papa appro-
bat actum, ex certa ſcientia, cum clauſula Supplen
tes &c. tollit defectum ſolemnitatũ, etiam ſub-
ſtantialium: non tamen defectum ſurgentem ex
cauſa naturali, uel ex impotētia papæ, uel alterius,
qui dictis clauſulis utitur: idem conſuluit Soci. con
ſil. 120. nume. 4. uolum. 3. & Decius conſil. 516.
nume. 13. uol. 3. & conſi. 602. nume. 20. uol. 4.
& Iaſ. conſ. 86. nume. 14. uol. 3. idemque Decius
conſil. 541. nume. 24. tradit clauſulam Supplentes
omnes defectus, non operari quando eſt expreſſa
falſitas, per doct. Abba. in. c. inter dilectos. de fide
inſt. & ſolum operari in expreſsis, & ſpecificatis
defectibus, per dicta Spec. in tit. de legato. §. nunc
oſtendendum, in uerſi. decimo octauo. & Alexan.
conſil. 52. in fi. uol. 7. unde diſpenſatio ſecunda,
non facta mentione primæ limitatę, non ualet ip-
ſo iure. c. ueniens, ubi doct. præſertim Feli. de prę-
ſcriptio. & per Rot. in antiquis. conclu. 280. & per
Card. Paris. conſi. 74. lib. 4. & conſi. 85. lib. 1. quã-
doque huiuſmodi clauſulæ ſolum operantur, ubi
proceſſum fuit cauſa cognita: ſecus ſi abſque cau-
ſæ cognitione: auctoritate Rotæ deciſ. 230. incip.
Papa confirmando, & ſcribit Soci. conſi. 163. col.
3. uol. 2. & Dec. conſ. 407. cir. fi. & 544. uol. 3. Itē
hæc clauſula, Supplet omnes defectus, iuris, nō fa-
cti, ut per Martin. Laud. in tractat. de priuileg. &
reſcrip. q. 3. Vnde ſuccedit, quod princeps poteſt
confirmare ſententiam nullam, per reſcriptum,
ut oſtendit Guido Papæ, in tracta. de reſcrip. hu-
me. 37. & Iaſ. dict. conſil. 86. nume. 10. uol. 3. ut
etiam ſupra num. 12. Ex quo in recitatis clauſulis
immorari ſatis opportune uiſum fuit pro locuple
tiori interpretatione huius tertię concluſionis: an,
& quando princeps poſsit tollere ius poſitiuum,
ſeu in alijs diſponere. Redeundo igitur ad diuer-
ticulum, unde digreſſa eſt oratio: ſubnectamus,
42 † ſi Princeps condat legem generalem, & ius no-
uum, per quod derogandum ſit priuilegijs: priui-
legia non tolluntur, niſi de eis fiat ſpecialis mēn-
tio, ut dictum eſt in ſtatuto, & conſuetudine, glo.
eſt cum tex. in l. decurionibus. C. de ſilentiar. lib.
12. ſequitur Bald. de iuſti. C. ſa. & in. l. non plu-
res. in fin. C. de ſac. eccl. refert & ſequitur Philip.
Franc. in. cap. 1. de conſtit. nume. 5. in. 6. per illum
tex. & per alia, in tantum ut ſecundum eum ibi per
glo. in cap. 1. in uer. conſuetudine. de cap. mo-
naſt. in. 6. licet tollantur conſuetudines, & ſtatuta,
non intelligitur derogari priuilegio, quod dicit
not. Sic quoque ponit reg. Felin. cum. 6. fal. in. c.
1. colum. 9. uerſic. ſecunda, de reſcrip. & multa ad
ducit, & inter alia illud exemplum Bald. ut ſi prin-
ceps conceſsit mihi immunitatem, poſtea lege
generali uel priuilegio, imponit onera, non tollit
meum priuilegium: niſi de ipſo fiat mentio: quæ
reg. intelligenda eſt uera eſſe, & procedere in pri-
uilegio ſpeciali, non autem generali, quod gene-
rale eſſet clauſum in corpore iuris: quia de gene-
rali præſumitur princeps habere ſcientiam. ſicut
de iure communi, ut faciunt dicta ſupra in hac
conclu. paulo poſt princ. & ita credo ſentire Fe-
lin. in dict. uerſic. ſecunda. in. 3. fal. & uidetur ex-
preſſe dixiſſe Philip. Fran. in dict. cap. 1. nume. 5.
& ſenſiſſe Bart. in d. extrauaga. ad reprim. in glo.
43 non obſtantibus, uerſic. Secundo uero caſu. † Sic-
que inferunt mentionem eſſe faciendam de priui-
legio ſpeciali, clauſo in corpore iuris, ad hoc: ut
tollatur per legem nouam generalem, ut habe-
tur in authen. qua in prouincia. C. ubi de crim.
ag. opor. & in. l. hæres abſens in princ. ff. de iudic.
& per Ruinum in conſil. 89. nume. 3. uolum. 1. &
addo Felin. in dict. cap. nonnulli colum. 12. ſub
nume. 9. de reſcrip. qui inquit, de priuilegijs inſer-
tis in corpore iuris, eſſe faciendam mentionem, in
reſcripto, ſicut de iure communi, per dict. authen.
qua in prouincia, & ut ſupra, idem ponit Socin. in
reg. 229. fal. 22. per eadem iura, dum dicit Prin-
cipem reuocantem priuilegia conceſſa ciuibus,
non intelligendum reuocare priuilegia clauſa in
corpore ſtatutorum; Proinde ſecundum Bart. in
dict. uerſic. ſecundo caſu, ſi in lege dicatur; Non
obſtantibus priuilegijs, intelligitur in corpore
iuris non clauſis, quia non reuocantur, niſi ſpe-
cialiter diceretur, ad illa trahi; uel niſi talis lex
noua generalis, faciens mentionem generaliter
de legibus, & priuilegijs contrarijs, haberet ali-
quam rationem ſpecialitatis, propter quam poſ-
ſet tolli illud priuilegium ſpeciale, clauſum in
corpore iuris, ut etiam declarauit Philip. Franc.
in dict. cap. 1. nume. 5. & ideo confirmatur do-
ctrin. Bart. per Felin. in dict. cap. 1. de reſcrip. in
uerſi. Secunda nume. 12. docens cautelam: ut ſci-
licet priuilegiatus ſuper immunitatę, faciat eam
inſeri in ſtatutis: quia noua impoſitio ei dero-
gans, non operabitur: niſi etiam faciat mentio-
nem de inſertione, allegat inter alia Bart. Ver.
in caut. 76. Domini & principes. Atqui ſuffice-
re clauſulam derogatoriam, ſeu reuocatoriam
generalem; quo ad tollenda priuilegia extra cor-
pus iuris poſita, oſtendit Bart. in dict. uerſi. Se-
cundo caſu, per tex. in cle. 2. de ſepult. unde reg.
ſupra firmata, ſcilicet quòd priuilegia per legem
nouam non tollantur, niſi de eis fiat ſpecialis
mentio: declaratur tamen, ut in priuilegijs non
clauſis in corpore iuris, ſufficiat generalis clau-
ſula reuocatoria, ſecundum Bart. quæ tamen
declaratio uidetur multum contraria, & nimis
reſtringere dictam reg. quæ generaliter loquitur,
quod ſit facienda ſpecialis mentio priuilegiorũ in
lege noua, niſi dicamus (ut dici poſſe exiſtimo) quod il-
la ſpecialis mētio, reſoluat eo pacto, quo reſoluit
etiam

etiam in caſu quo, & quando tractatur de lege noua, per quam tollenda ſint ſtatuta, & conſuetudines locorum: in quibus ſufficiat, clauſula. Non obſtante aliqua lege derogatoria, uel prohibitiua, uel in contrarium faciente; abſque eo quod fiat mentio aliquarum legũ, ſingulariter, & nominatim, vt hic in ſuperioribus nu. 6. & 7. dictũ eſt, dum diximus inter alia, ſufficere verba generalia derogatoria, vel confirmatoria actuum præcedentium, prolata ab eo, qui habet poteſtatem confirmandi, vel derogandi; dummodo, de eius uoluntate conſtet, utcunq; loquamur de priuilegijs, reſcriptis, conſtitutionibus, conſuetudinibus, uel contractibus. Quæ autem priuilegia poſsint tolli, præmiſſis modis, dicemus inferius, uerſ. Octauo. hoc. §. 4.

S V M M A R I V M.

1 *Imperator, & Papa poteſt ex cauſa rationabili, & non aliter: ſtatuere contra ea, quæ ſunt de iure naturali, vel gentium; interpraetando, non in totum tollendo.*

2 *Cauſa legitima ſtatuendi contra ius naturale, vel gẽtium, quæ ſit.*

3 *Cauſæ legitimæ ſtatuendi, contra ius naturale, & gẽtium; debent conſtare, aliter quam per aſſertionem Imperatoris.*

4 *Iure naturali, & gentium inducta: exemplis demonſtrantur.*

STATVIT CONTRA IVS NAT. ET GENT. EX CAVSA.

1 QVarto, poteſt Imperator, & Pontifex max. ex cauſa rationabili (non aliter tñ) ſtatuere contra ea, quæ ſunt de iure naturali, uel gentium: diſtinguendo, & interpretando; non in totum tollendo: quia immutabile, glo. eſt no. in d. l. fin. C. ſi contra ius uel uti. pub. ubi doct. & per doct. abunde, præſertim Abb. & Felin. in. c. quæ in eccleſiarum. col. 9. de conſtit. ubi idem tenet Decius col. 9. cũ relatis, & Cor. cõſ. 90. nu. 4. & 313. nu. 3. uol. 4.
2 † Cauſa aũt legitima ſm Felin. ibi per tex. in. l. item ſi verberatũ. ff. de rei uendic. eſt utilitas, & fauor publicus: vel ſi euitandum ſit ſcandalũ, vel ad pacem ciuilem inducendam, quas ponit Ang. in. l. Antiochenſium. ff. de priuil. cred. & in. l. bene a Zenone. C. de quad. præſcript. & refert Alc. cons. 101. nu. 15. & conſi. 136. nu. 13. vol. 1.
3 † At de cauſis conſtare debere, & non eſſe ſtandum aſſertioni Imperatoris, ſeu principis, auctor eſt Decius conſil. 358. nume. 6. uol. 3. de quibus abunde dicemus inf. hoc. §. verſic. Nono: & verſic. Vigeſimoquarto, vberius.
4 † Exempla autem eorum, quæ iure naturali, vel gentium inducta tolluntur, poſita ſunt, vbi ſupra: per doct. in citatione tollẽda, & dominio alterius auferendo, & ſimilibus, de quibus habetur in. l. 1. §. ius naturale, vſque ad l. ius ciuile. ff. de iuſt. & iure. Verum ſine cauſa quoque in aliquibus caſibus, poteſt Imperator alicui dominium auferre: vt de omnibus dicemus inferius verſic. Vigeſimooctauo. ubi reg. tantum negatiuam, & forſan aptius firmabimus, prout in dict. glo. fin. limitando, & declarando eam breuiter, licet Abb. Felin. & Decius, etiam alteram & primam affirmatiuam, ponant: quæ mihi videntur in idem recidere; cum idem ſit, ut princeps ualeat derogare iuri naturali, ex cauſa: ac ſi dicatur, non poteſt derogare niſi ex cauſa.

S V M M A R I V M.

1 *Imperator, & Pontifex, poteſt ex cauſa limitare, & interpretari ius diuinum: limita, nume. 4. 5. 6.*

2 *Papa poteſt diſpenſare in omnibus, præterquam in articulis fidei.*

3 *Bannitus, ſecundum ſtatuta, impune occiditur: an & ſecundum conſcientiam hoc procedat, & citra infamiam, ibi: limita in. 10. caſibus & alijs. 7. additis.*

IVS DIVINVM EX CAVSA LIMIT.

1 QVinto † Imperator, & Princeps ſæcularis, & tanto magis Pontifex max. poteſt ex cauſa, ius diuinum limitare & interprætari. Exemplum eſt in homicidio, probationibus, & teſtibus, & vſuris, & in iuramento, & matrimonio, & voto, ut dicemus inf. lib. 2. cap. 1. §. 4. ut docet glo. in d. l. fi. C. ſi cont. ius uel uti. pub. & Abba. in c. fi. de diuort. & in d. c. quæ in eccleſiarum. vbi Felin. copioſe col. 2. & 6. & Deci. col. 5. & idem cõſ. 576. num. 9. & abundantiſsime Card. Paris. conſil. 68. num. 116. & ſeq. vol. 4. cum multis relatis, per eos, & Soci. conſi. 28. nume. 10. & conſil. 30. nume. 45. uol. 1. & in uſuris dictum eſt ſupra in. §. 3. uerſic. Quartodecimo. Proinde inquit Abba. in. c. ſuper. 2. de teſtibus. vbi Felin. principem poſſe ex cauſa tantum, ſtatuere, ut credatur uni teſti, in præiudicium alterius, ſequitur Iaſ. in. l. admonendi. nume. 191. & ſeq. ff. de iureiur. Licet Felin. ibi dubitet. & contrarium abſolute tenet dominus Io. Bapt. Plotus, Iurec. noſtri temporis præſtantiſsimus, Nouarienſis, in rep. l. ſi quando num. 762. C. und. ui: ſed ego contrarium uerius eſſe arbitror, ea ratione, quia ex cauſa Imperator uel Papa ius diuinum limitat, ut hic, & inf. lib. 2. cap. 1. §. 4. uerſic. Decimo. Non poteſt tamen papa diſpenſare, ut teſtis non iuret, in teſtimonio ferendo. ut per Felin. in. cap. conſtitutus. colum. 8. de reſcrip. ex auct. Aug. Ancon. ſequitur Hippo. Marſil. in §. diligenter, nume. 66. in pract. crim. Sed poteſt ſtatuere, ut teſtes infames, & inhabiles admittantur, ut dicemus inf. cap. 1. §. 4. libro 2. uerſic. 8.
2 † Papa uero poteſt diſpenſare in omnibus, præterquam in articulis fidei, ut per Felin. ibi, & alibi dicemus: Ideo licet lex diuina dicat, non occides: in multis tamen, homicidium permittitur, ueluti quòd
3 † Bannitus impune occidatur, quia Bannitus eſt transfuga, & hoſtis ciuitatis, & ſic recte ſtatuitur, ad bonum commune ciuita-

tis, & iuſtitiæ, quodque habet locum in foro conſcientiæ, ubi non fiat ad uindictam: Hippo. tamen Marſil.in practi.cri.per dictum Bal.in l.decuriones. C.ex quib.ca.inf.ir.& per alia plura, in §.aggredior.nu.12.tradit talem occidentem, eſſe infamem: & omne homicidium habere in ſe delictum, & dolum, quamuis permittatur à ſtatuto. qua non placent, ex quo lex permittit ad bonum commune: ſicque tenet Bar.ibi per Bald. allegatus: & dicam inf.hoc.§. uerſic. Decimo octauo. Declaratur tamen copioſe talis permiſſio occidendi, in nouem caſibus non procedere, ut per doct. præſertim Feli. ibi colum.3. & Decium colum.7. Primus caſus eſt ſi ſtatuatur Bannitum poſſe occidi ſine cauſa legitima, ut puta pro pecuniario debito. Secundus, quando filius occideret patrem Bannitum, quia non præſumitur ſtatutum, ſuper hoc cogitaſſe. Tertius, quando quis occideret Bannitum, pendente quæſtione ſuper ualiditate Banni, & apparente poſtea Banno eſſe nullo. Quartus quando Bannitus toleraretur in ciuitate, licet non ſit cancellatus de Banno; tolerantia enim talis ei præſtat ſecuritatem, ut etiam locupleti auctoritate oſtendit idem Marſ.in l.1. nume.10.ff.ad l.Corn.de ſic. & in l.fin.num.163. ff.de iuriſd.om.iud.& in. §. aggredior.num.28. in pract. crim. & Catellian. Cotta in memoralib.in uerſi.Bannitus qui. Quintus ſi occidatur non rite Bannitus, ut addo Marſil.in l.de minore.§. plurimum num.102.ff.de quæſtion. & in d.l.j. nu.7. ff.de Sicar.Sextus ſi Bannitus occideret ſe ipſum, ut etiam per Marſ.in d.§.aggredior num.17. Septimus ſi occidens ignorabat occiſum eſſe Bannitum, quia non uidetur tunc interfeciſſe ut miniſter reip. Octauus ſi interficiatur Bannitus extra territorium, in quo uiget tale ſtatutum, non enim ibi erit tutus interfector. Nonus, & ultimus quando ſtante etiam legitima cauſa mortis, fieret ſtatutum, permittens Bannitum poſſe interfici, ad rancorem uindictæ. Decimum caſum addit Decius, ut ſtatutum permittens occidi Bannitum, non habeat locum in eo, qui ſocium Bannitum proditorie occideret, ex ſententia Ange.ut puta ſi veneno quis occiſus fuerit: cum proditoriè occiſus dicatur. Addo undecimum, ut tale ſtatutum non habeat locum in occidente Bannitum, ex contumacia: ſed ex ueris probationibus delicti, ut ſingulariter docet Alex.in l.omne delictũ, in prin. ff.de re mili. & commendat Hipp.Marſ.in pract. crim.in §.ſequitur.nu. 20.cum multis alijs.& alibi per eum. Addo duodecimo, ſtatutum non habere locum in muliere prægnanti Bannita, donec eſt prægnans, ut teſtis eſt idem Marſ.in ea pract.§.nũc uidendum.nu.50. Addo Decimotertio ut non habeat locum in fratre occidente fratrem, ſecundum Hipp.in.l.j.nu.200. C.de rap.uirg. Adde Decimo quarto, ut non habeat locum in occidente Bannitum, qui communi exiſtimatione reputabatur pro non bannito, ut idem Marſ.ponit ex ſententia Ang.in d.l.1.num.11.ff.ad l. corn.de Sicar.& ali-

bi. Decimus quintus caſus, ſecundum eundem Marſil.ibi.nu.3. poteſt addi in occidente Bannitũ incarceratum: quia erat in protectione curiæ, vbi multa adducit. Decimusſextus ſm eum ibi.nu. 7. plura additur, in occidente Bannitum, q ſtatim eſt rebanniendus: veluti ſi obtinuit gratiã: licet adhuc nõ ſit cãcellatus: ſed cõtrarium uidetur tenere ibidem nu.70. quem tñ cõcordare poſſe crediderim per dicta per eum in.§.aggredior.nu.27.&.30. vt ſcilicet occidẽs ignorans aliquem ſtatim eſſe rebãniendum: excuſetur, ſecus ſi ſciuerit. Decimus ſeptimus quoq; caſus vr̃ addi poſſe, in occidẽte Bannitum cõdemnatum, qui ducit ad mortem. ſm eundem Marſ.in eo. §.aggredior num.41. cõueniunt dicta ſupra in decimoſexto caſu: Atqui multa in hac materia videre potes, tacta per Marſi. diuerſis in locis ſuis. His caſibus per eos, & vt ſ. enumeratis, & diſcuſſis, tribus modis limitat per doct. inihi hæc cõcluſio. quæ proponitur, ſcilicet Principẽ
4 poſſe ex cauſa limitare, & interpretari ius diuinũ.
Primo vt non procedat in materia, quæ nunquam
fuit limitara, ſed quæ aliqñ fuit, & reperitur limita
ta: quaſi inde ſit ſemper limitabilis. Exemplum eſt,
vt ſi ſtatutũ permittat Bãnitum occidi, non eſt ta-
5 men licitum, mulierem Bannitam adulterari. † Se
cundo ut procedat, dum modo princeps interpre
tetur ius diuinũ ſtatuendo in his, quibus habet Iu-
riſdictionem, ſ.in rebus prophanis: cum in ſpiritalibus interpretatio pertineat ad Papã, per tex.in.c.
6 per venerabilem, qui fil.ſint.leg. † Tertio declara
tur vt concluſio procedat, dum modo princeps ex
primat cauſam rationabilem: quæ licet alias, hoc tamen caſu, & quando ſtatueret contram vniuerſalem ſtatum eccleſiæ, non præſumitur in principe: quia inferior non debet violare ſtatutum ſuperioris, ſine aperta cauſa, vt faciunt dicta ſupra verſic. proximo nu.3. Abb.tamen in conſi.84.vol.1. nu. 7.ait, ſi princeps de facto reſcribat, præſumenda eſt in eo cauſa, ideo ſi mandet aliquem interfici, vel rebus ſuis priuari, ei parendum eſt. cogita ta-
* men, quia ipſe ponit hanc eſſe communem* opin.
quem ſequitur Lud.Bolog.in addit.ad conſil. Io. de Anna.in conſi.81.num.15.idem videtur tenere Corn.conſi.1.nu.7.&.17.vol.3.ſed de his an cauſa ſit præſumenda latius dicemus inferius hoc. §. verſi. Vigeſimoquarto.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, & Papa, poſſunt concedere reſcripta, cõtra ius commune, interpretando, limitando, & in totum tollendo, immo eodem modo & ius diuinum.*

2 *Reſcripta qualiter inſcriptione purpurea, & ſubſcriptione Imperiali formantur; & quid hodie ſeruetur, etiam apud Papam.*

3 *Reſcriptum Imperatoris aut Papæ, non valet ſine Bulla.*

4 *Reſcriptum quibus modis Impugnetur, & de materia, remiſſiue.*

5 *Reſcripta habent vim legis, inter quos conceduntur.*

6 *Reſcripto, vbi ſit data forma alicui negocio, ſi aliud ſimile emergat, poteſt eadem forma diffiniri.*

7 *Reſcriptum præſentatum in iudicio, fit commune vtrique parti: quod illi poſſit renunciari, eſt communis opi. cum limit.*

8 *Reſcriptum habet vim libelli in cauſis ſummarijs, non in ordinarijs.*

9 *Reſcriptum refertur ad ſupplicationem; & ad ea quæ proponuntur, adaptatur.*

10 *Reſcriptum intelligitur in dubio conceſſum, ſine præiudicio, & ſaluo iure tertij: & ſecundum iuſtitiam, & iuris obſeruantiam.*

11 *Imperator per quæ verba tollit iuris obſeruantiam.*

RESCRIPTA CONCEDIT ETIAM CONTRA IVS.

1 SExto prope eſt ut dicamus, † Imperatorem, &
Pontificẽ Max. poſſe cõcedere reſcripta: ſiue
ſecundum, ſiue contra ius commune: illud
interpretando: aut limitando: aut in totum tol-
lendo: immo etiam quandoque interpretando, &
limitando, contra ius gentium, naturale, & diui-
num: ut in ſuperioribus expoſuimus, preſertim
uerſ. 2. 3. 4. & 5. huius. §. cum clauſulis tñ aptis, &
idoneis, de quibus ſcripſimus in ſupra d. uerſ. Ter-
tio: & tradit Hoſt. in ſumma de reſcrip. §. quis
poſsit, Papam in ſpiritualibus, Imperatorem in
temporalibus, reſcriptum concedere poſſe, &
alium quemlibet, qui poteſt conſtitutionem fa-
cere, & habeat iuriſditionem: quia non quilibet,
qui poteſt cõſtitutionem facere, habet iuriſditio-
nem, ut ibi per eum. in tit. de conſtitutio. §. quis
poſsit. Reſcribere igitur, his quibus diximus mo-
dis, ad Principem Maxime pertinere, dictis in lo-
cis demonſtratur, & in l. pen. C. de diuer. reſcrip. &
in omni eo titulo, cum tribus præcedentibus, qua
2 in. l. habetur. † Reſcripta, inſcriptione purpurea,
cocti muricis, & triti conchilij, illuſtranda, fas eſſe
tantum modo dici, uel proferri, quę in chartis, ſiue
membranis, ſubnotatio Imperialis ſubcriptionis
impreſſerit; cuiuſque ſacri incauſti confectionem
nulli licitum ſit habere. Quæ licet ſecũdum glo. &
Salice. ibi, hodie in omnibus non ſeruentur, tamen
ab Imperatore noſtro Sereniſsimo; a Senatuq́ de
ſuo Mediolani, eius nomine, prodeunt reſcripta,
inſcripta, & trãſmiſſa iudicibus, ſigno aquilæ, cum
duplici capite ſubſignata, & ſigillata, literis in eo
ſigillo ceræ purpureæ, loco forſan Conchilij, &
Muricis, in orbem impreſsis, iterum illius nomen
indicantibus, cum ſecretarij ſubſcriptione. Sic
quoque fere obſeruatur in reſcriptis Maximi Pon
tificis, ut ſigillũ, ſeu Bulla, in cęra purpurea, oſten-
dat Diui Petri & Pauli imagines, literis circumfu-
ſis: & in alia parte, ſit inſcriptum ipſius Pontificis:
de quibus, diuerſo tamen aliquantulum modo, lo
quitur Specul. de reſcrip. præſ. §. 3. uerſ. Fiat autẽ.
de quo meminit Mart. Laud. In tract. de priuileg.
3 & reſcrip. q. 33. † Vnde idem ibi. q. 21. ait non ua-
lere priuilegium, aut reſcriptum Papæ, uel Impe-
ratoris, ſine Bulla: per auct. glo. in ſi. prohæm. cle.
ſed cum Bulla, haberi pro inſtrumento publico,
colligit in. tract. De princip. q. 214. per cle. 1. in ſi.
de iureiur. De alia quoque ſubſcriptione, quæ per
Cancellarium Magnum Principis, in conſilio
annotãda ſit, dicemus inferius, ſeq. uerſ. in uerbo,
4 Cancellarius Imperatoris. † Sed ulterius impu-
gnatur, & dicitur inualidum reſcriptum multipli-
citer: uidelicet rõne Falſi, rõne formæ, rõne impe-
trãtis, ratione eius ad quẽ impetrat, ratione defe
ctus, ratione cauſæ, & alijs modis: de quibus abun
de locutus eſt Specul. in tit. de reſcrip. præſen. §. 1.
uſque ad ſi. ſupponẽdo in. quocunque dictorum
defectuum, copioſe, caſus, in quibus obijci & exci
pi poſsit, contra reſcriptum: cæterum materiam
reſcriptorum copioſius, & forſan æque accurato
ordine, tradidit ante Specul. Hoſti. in d. ſumma de
reſcrip. Diſſerendo quid dicatur, quis poſsit con-
cedere, quis impetrare, & contra quem, & ſuper
quibus, quas uires habeat in cauſis, cui prẹiudicet,
de ipſius interpretatione, quòd iuriſditionem con
ferat: quod executionem, quod continet ius com
mune, quod gratiam ſpecialem, & quę obijci poſ-
ſint contra reſcriptum, & quæ ſit pœna male in-
terpretantium, uel utentium: & copioſe habetur
etiam per docto. præſertim Feli. in tit. de reſcrip.
in decretali, & Guid. Pap. in tract. de reſcrip. &
Mart. Laud. de priuil. & reſcrip. quibus ſuis locis
reſeruatis, & ſuis auctoribus, hæc tantum liceat
5 cõmemorare: ſcilicet † Reſcripta habere uim legis,
& conſtitutionis, inter eos, inter quos conceduntur
ſecundum Hoſti. inibi in prin. ut ſecundum
ipſa procedendum, & iudicãdum ſit. c. 2. &. c. cum
dilecta. de reſcrip. &. c. nouit. de appellatio. de
quibus per doct. præſertim Bal. & Salicet. in. l. 1.
C. de ll. &. l. 1. C. quomodo & quando iud. & per
Felin. in rub. de reſcrip. in prin. per exempla: qui
6 declarat tamen † ut ſi data ſit certa forma diffini-
tioni cauſæ: & poſt emergat aliud ſimile nego-
cium, id poteſt eadem forma diffiniri per. c. licet.
16. q. 3. dummodo agatur de reſcriptis Principis,
non autem inferioris, etiam habentis poteſtatem
legis condendæ: Sic ad præcedentium propoſi-
tum, inquit Iaſ. contra Bar. in. l. ſi arrogator, num.
7 15. ff. de adoptio. † Poſtquam præſentatum eſt re-
ſcriptum in iudicio, efficitur commune utriuſque
partis. ita ut pars præſentans, non poſsit poſtea il-
lud reuocare, & ita cum multis affirmat eſſe tenen
dum. Sed Feli. in d. rub. num. 2. dicit magis com-
* munem * opi. eſſe, ut Impetrator poſsit renuncia-
re. Limitat tamen quinque modis, quos etiam re-
ſtringit, ut ibi per eum. Iaſ. tamen opi. omnino
locum ſibi uendicaret, quando pręſentatio reſcri-
pti eſt etiam facta in iudicio, & intimata parti,
ſecundum unam limit. Felin. ibi. ſic etiam proce-
deret opi. Iaſ. ſecundum alias limit. Felin. At cum
ut pluimum, reſcripta concedantur ad iudicia,
Delegando cauſas, inſtantiamq́ue aliquando repa
rando, tollendo, aut coarctando, probationum
etiam tempora ampliando, aut reſtringendo. ap-
pellationem,

pellationem,& ſolemnitates iuris ſubmouendo,&
8 alia ſimilia diſponendo. In his notandum eſt † Re
ſcripta uim libelli habere in cauſis ſummarijs: ſiue
de iure communi,ſiue ex forma reſcripti, non in
ordinarijs, qñ in illis requiritur libellus, ut cõclu-
dunt doct. præſertim Bal.& Iaſ.in l.1.C. quando
libel.prin.dat.& Lanfran.in tract.de petitio num.
24.& conſuluit Corne.conſil.92.num.3. uol.1.&
9 alibi. Placet & illud hic adducere,† uidelicet Re-
ſcriptum referendum eſſe: ad ſupplicationem &
ad ea quæ proponuntur adaptandum,ſecundum
Bal.in.l.eam quam.col.2.C.de fideico.& Iaſ.in l.
1.num.7.C.de diuerſ. reſcrip.& alibi: adducit.l.
ſi defenſor.§. qui interrogatus.ff. de inter. actio.
&.c.inter dilectos.§.cæterum,& Bal.ibi no.de fide
inſtr.& Alex. conſ.84.col.fi.uol.1.& alia.& addo
Marrantam in Spec.aureo in.4.parte,diſt.9.nu.6.
10 Illud etiam ſatis uulgatum hic addo, † ut Reſcri-
ptum in dubio intelligatur conceſſum ſine præiu-
dicio, & Saluo iure tertij,& ſecundum iuſtitiam.l.
2.§.ſi quis a Principe &.§.merito.ff.ne quid in lo-
co publi.c. ſi quando. de reſcriptis. Idem ſtatu-
tum eſt per Innoc.8.in reg.cãcel.16.ubi interpres.
& per Bal. in.l. monumenta.C. de lega.& Mart.
Laud.de princip.q.147.& per Alciat. in tract. de
præſumptio.in.3.reg. præſumptione.11.cum re-
latis,& multis ibi additis,præſertim Decio in con
ſilijs.& addo Corn.conſi.90.nu.8.uol.4.& conſ.
127.in fi.uol.2.& conſ.225.nu.6.uol.1.non ete-
nim obſeruantiam iuris,præſumitur tollere,ut di-
11 xi ſupra.§.tertio.uerſ.Septimo. in fi. † At quãdo,
& per quæ uerba uelit eam tollere, uide copioſe
Felin.in.c.1.in 8.Fal.num.15. cum pluribus ſeq.
de conſtitution.ponendo exempla, ut ſi dirigan-
tur ad Iudicem uerba Importantia liberam uo-
lũtatem,uel Facultatem: uel ſi dicatur Committi-
mus iudicio tuo,uel diſcretioni tuæ;uel prout tibi
uiſum fuerit, uel uoluntati tuæ, uel conſcientiæ
tuæ,uel Iuſtitiam facias;uel attenta ueritate,& Iu-
ſtitia;uel ſola facti ueritate inſpecta:uel reiecta iu-
ris ſolemnitate: uel arbitrio tuo: uel uideas quid
iuris: uel procedas de facto:uel procedas de iure,
& de facto:uel pronunties ſecũdum ſenſum tuum:
uel ſecundum mentem tuam: uel ſecundum pru-
dentiam tuam: uel præuia ratione: uel ſecundum
cor tuum: uel ſecundum Beneplacitum tuum:uel
ſecundum quod tibi uidetur, uel leuato uelo: uel
manu regia: uel ſi dicatur, ſecũdum ſpiritũ tuum:
& alia ſimilia exprimantur. In quibus, & quando
uideatur electa induſtria perſonæ habetur in.c.fi.
ubi doct.præſertim Panor.de offic. deleg.& tan-
git Iaſ.in.l.1.num.29.ff.de offic.eius.

S V M M A R I V M.

1 *Imperator, & Papa concedere poſſunt priuilegia,*
ſeu beneficia; & ubi quis, & in quibus.
2 *Priuilegiorum materia, remiſſiue.*
Confirmatio Principis, arguit conceſſionem realem.
3 *Priuilegium Principis in dubio, intelligitur con-*
ceſſum, ſine præiudicio tertij.
4 *Priuilegium Principis, contra Principem latiſſime*
interpretatur, contra tertium ſtricte, & contra ius
commune, & tunc Beneficium proprie dicitur.
5 *Priuilegium, Beneficium, reſcriptum, mandatum, &*
diſpenſatio, quomodo differant; remiſſiue.
Princeps in difficilibus, ſe difficiliorem reddit.

PRIVILEGIA POTEST CONCEDERE.

1 SEptimo † Imperator, & Papa, ſimili modo,
cõcedere Beneficia & priuilegia poſſunt: qui
ſupra ius ſunt, nec aſtringuntur legibus, l.di-
gna uox.C. de legibus.&.l. Princeps.ff.eo. Vnus
tamen in ſpiritualibus, alius in temporalibus, re-
gulariter;licet caſualiter Papa quo ad temporalia.
Imperator uero nunquam quo ad ſpiritualia, ut
docet Hoſtien. in ſumma de priuileg. & exceſſ.
priuileg.§.quis poſsit. Poſſe quoque Epiſcopum,
& fortius Patriarchã concedere priuilegium ibi-
dem oſtendit. Et breuibus, quemlibet qui poteſt
conſtitutionem facere, poſſe priuilegium,& in-
dulgentiam dare,per ea quę dixit in.§.quis poſsit,
&.§.qualiter conſtitutionibus.de conſtitutio: Pri-
uilegium tamen generale ſolus Papa, & Impera-
tor concedit, ut per Mart.Laud.in tract. de priui-
leg. & reſcript. q.91. per.c. per principalem.9.q.
3.Sed & Maioritas, & Dignitas, & prioritas tem-
poris,dant priuilegium, ſecundum eum, qui in.§.
cui,ibi ſeq.ſubdito regulariter, non alijs concedi
priuilegium tradit: ponens reg. ut illi poſsit con-
cedi priuilegium, quem conſtitutio concedentis
arctare poteſt,aliquãdo uero ẽt illis, quos nõ ara-
2 ctat.† Cætera aũt in hac materia priuilegiorũ, ui-
de abunde deducta per Hoſtien. in d.ſumm. de
priuileg. qui diſſerit, quid ſit priuilegium, quare
dicatur: quot ſint ſpecies: quis poſsit concedere:
cui concedendum eſt: quãto tempore duret, quid
operetur, & qualiter amittatur. Vide etiam Spe-
cul.in tit.de inſtr.editio.§.nunc autem, & hic no.
ſecundum Iaſ.in uſibus Feud. nu.26. omne quod
emanat a Principe,poſſe priuilegiũ dici,itẽ ſecun-
dum Bal.in.l.cum in adoptiuis.§.fi.C.de adoptio.
Omne priuilegium Imperatoris, appellatur libe-
ralitas, Item confirmatio Principis, arguit con-
ceſsionem realem,ſecũdum glo.ubi doc.in.c. ue-
niens,in uer.cõfirmatum.de trãſactio.& per Dec.
conſ.262.num.8.uol.2. Verum non omitto ego
3 cõmemorare aliqua uniuerſalia,ſcilicet ut † priui
legiũ,& Beneficium Principis in dubio, intelliga-
tur conceſſum ſine præiuditio, & ſaluo iure ter-
tij, ut ſupra in præcedenti uerſ.& per Ruinum
4 conſ.3.num.8.uol.5.† Item priuilegium,ſeu Be-
neficium Principis, interpretandum eſt latiſsime
contra Principem. contra tertium ſtricte.l.fi. ubi
Bar.ff.de conſt.prin.l.fi.C.de agr.& mancip. do.
lib.11.& tradit Bar. in l.2.C.de bo. uac. lib. 10.
ſequitur Marti. Laud. in trac. de priuileg. & re-
ſcrip.q.7.Soci.conſil.160.uol.2.Deci.cõſil.453.
uol.3.

uol.3.& Catelian. Cotta, in memoralibus ſuis, in
dictione, Priuilegia latiſsime; Sed late non inter-
pretatur, quando eſt contra ius commune ſecun-
dum Bar. in d. l. fi. de cōſt. prin. per. l. ſi quando. C.
de inoffic. teſt. & clare. per Pau. de Ca. in d. l. fi. qui
inquit tunc dici proprie beneficium, quando ſu-
mitur pro gratioſa conceſsione Principis, & non
eſt contra jus commune; quo caſu fit latiſsima
interpretatio ut ſupra. Si uero eſt contra ius con-
ceſsio, dicatur priuilegium, & ſtricte interpretatur
ſecundum d. l. ſi quando: Si uero conceſsio eſt ſe-
cundum ius commune, tūc erit Reſcriptum, quod
pariter ſtricte interpretabimur; ut ubi ſupra per
docto. de quibus abunde etiam loquitur Iaſ. in d.
5 l. fi. † ponendo differentiam in præmiſsis, & in
mandato, & diſpenſatione; & abundantius Feli.
in. c. cauſamq; pſertim colu. 9. de reſcrip. & dicit
Dec. cōſ. 392. nu. 6. proprie dici Beneficia, gratiæ
conceſſæ præter ius commune, ſine alterius iniu-
ria, uel preiudicio. Poſtremo non eſt omittendum
memorabile dictum Alex. conſ. 195. nu. 9. uol. 2.
quod in propoſito cōuenire arbitror, ut Princeps
in difficilibus, ſe difficiliorem reddere dicatur.
His expoſitis, tribus modis inter alios, conceſsio-
nes Principum conſiderari poſſe exiſtimo; & ali-
qua in illis, uti frequentioribus ſubiungere; ui-
delicet circa Iuriſdictiones; Immunitates; &
Dignitates.

S V M M A R I V M.

1 *Iuriſdictio omnis eſt Imperatoris, quam tribuit, ma-
giſtratus creando, &c.*
2 *Iuriſdictio quomodo concedatur ab Imperatore,
& num. 5.*
3 *Priuilegiorum forma eſt ſeruanda, & in finibus
ſuis tenenda.*
4 *Inueſtituræ tenor, potiuſquam natura Feudi, at-
tenditur,*
*Imperator poteſt alicui concedere, ut non recogno-
ſcat ſuperiorem, ibi.*
6 *Iuriſdictione ſuper aliquo caſtro conceſſa, non venit
merum Imperium, licet ſit dictum, concedo omnem
Iuriſdictionem.*

IVRISDICTIONES CONCEDIT.

1 IVriſdictiones amplectendo, † cū omnis Iuriſ-
dictio ſit Imperatoris, ut faciunt dicta ſupra
in. §. 1. uerſ. orbem; Ille enim eſt qui eas tri-
buit, Magiſtratus creando, uel confirmando, uel
præſtando auctoritatem creandi, uel confirman-
di; ut tradit. L. Feneſtella. de magiſtr. 20. c. 16. ita
quod etiam minima Iuriſdictio non poteſt con-
ferri, niſi auctoritate Principis, mediata, uel im-
mediata. §. iudices. de pace ut. fir. & ff. de iuriſd.
om. iud. l. & qa. cū ſim. & per Bal. in tit. de allo-
dijs, in prin. num. 2. ſequitur Alex. in. l. 1. in fi. ff. de
iuriſd. om. iud. & idem per Bal. de pace Cōſt. in. §.
in iuriſdictione. Sicque iuriſdictionem ordinariam
ſolus Princeps, uel rex, uel uniuerſitas, uel conſue-
tudo, uel præſcriptio, conferre ſolet, ut not. in tract.
de offic. ord. & per Io. Franc. Pauin. in tract. de
offic. & poteſ. cap. ſed. uac. q. 2. parte. 1. Princip.
2 num. 2. † Illas inquam iuriſdictiones transfert ex-
preſſe, & cum clauſulis inſertis in ſimilibus priui-
legijs, de quibus ſcripſimus ſupra hoc. §. uerſ. Ter
tio. ueluti ſi Imperator in priuilegio concedat om
nem iuriſdictionem, & territorium, ſicque expreſ-
ſe, & merum, & mixtum imperium transferat, &
ſimplicem Iuriſdictionem, ſub ciuitatibus, ſeu
ſub caſtris & oppidis exiſtentem, ut aliquando
uidi aliqua priuilegia cū clauſulis, Non obſtante,
ex certa ſcientia, & motu proprio, & de plenitudi-
ne poteſtatis, &c. prædicta omnia cōprehendere.
3 unde † tunc obſeruāda erit forma priuilegiorum,
non enim excedunt caſus ſuos; & in finibus ſuis
ſunt tenenda l. ius ſingulare. ff. de. ll. c. ſane. de pri-
uileg. ēt ſi in corpore iuris ſint clauſula, ſecundum
Io. Cald. in trac. de interdict. in. 1. parte uerſ. circa
quintum; ac inquit Pet. Antibolus in tract. de mu-
neribus in. 3. parte num. 33. priuilegia Imperato-
ris, omnimodo ſeruanda eſſe, ſicut ſonāt, ubi pro-
prio motu ſunt conceſſa; & ante eum Iaſ. in l. ha-
4 beat num. 16. C. de Sac. Eccl. Hinc eſt quod † in
conceſsione feudorum, ſiue illud in Regno, duca-
tu, aut Marchionatu, & deinceps conſideretur, te-
nor inueſtituræ, & uerba eius ſunt attēdenda; po-
tiuſquam natura Feudi. c. 1. de duo. fra. a cap. in-
ueſt. Decius conſi. 208, uol. 2. Soc. conſ. 257. uol.
2. col. 4. Aliud enim eſt quod concedat aliquid in
feudum iuriſdictionis, aliud ſi in feudum Comita
tus, Marchionatus, Ducatus, quæ dicuntur dignita
tes Regales, ut copioſe diſſerit Soci. cōſ. 165. uol.
2. Notandum autem eſt hic, per inueſtituram non
trāsferri poſſeſsionem, niſi fieret apud rē ipſam,
ſecundum legiſtas; ſecus ſecundum Canoniſtas, ut
per Bal. in. c. 1. num. 3. quid ſit inueſt. Transfer-
tur tamen dominium, abſque traditione per uer-
bū Aſsignamus, ſecundum Dec. conſi. 640. nu. 6.
Sic quoque Imperator, poteſt alcui principi con-
cedere, ut non recognoſcat ſuperiorem, ut oſten-
dit Corſet. in tract. de poteſ. reg. in. 5. parte. q. 85.
per. c. quicunque. 11. q. 1. At an, & quādo, in alium
transferantur plenitudo poteſtatis, & reſeruatæ
Principi; generaliter, uel ſpecialiter, tetigimus ſu-
5 pra Verſic. 1. num. 10. † Quandoque autem Im-
perator, ſeu Princeps, concedit alicui uniuerſali-
ter territorium; utputa ciuitatem, uel caſtrum: &
tunc quoque uidetur Iuriſdictionem concedere
uniuerſaliter, licet hoc non ſit expreſſum, ut docet
Bar. & doct. præſertim Iaſ. in l. 1. ff. de iuriſd. om.
iud. Bal. in. l. pen. C. de bo. quæ lib. & conſuluit
Corn. conſ. 189. num. 1. & 3. 2. 1. num. 8. uol. 4. &
6 Iaſ. conſil. 45. col. 3. uol. 1. † Verum Iuriſdictio-
ne, ſuper aliquo caſtro conceſſa, non uenit me-
rum Imperiū, licet in cōceſsione ſit dictū, Conce-
do oēm Iuriſdictionē, ut ſingulariter tradit Bal.
in. c. quanto. col. 1. de iudici. ſequit Catel. Cotta in
memoralibus ſuis, in dict. Iuriſdictionē. At quan-

dn tamen ualeat alienatio rerum, & Iurium Imperij, Eccleſiæ, Regni; & quæ continentur ſub nomine dignitatis, dicam ulterius uerſ. Trigeſimo. per totum.

SVMMARIVM.

1 *Munera ordinaria, quilibet ſubire tenetur, & ad hoſpitem recipiendum; & qui Benigne ſoluit, fidelis, econuerſo, rebellis quis reputatur; æqualis enim debet eſſe conditio. 4.*

2 *Italia prouinciarum Domina, abſit, ut ſub tributo dicatur.*

3 *Tributaria ſiunt prædia, per Statuta, ut Laudæ.*

5 *Munera extraordinaria; non ita paſſim, quilibet debet ſubire.*

6 *Priuilegia, Immunitatum, non ſunt ſeruanda, declara, num. 7.*

Imperatorem tenetur quilibet hoſpitio recipere, & eius milites ibi. licet priuilegiatus.

8 *Clauſula priuilegiorum immunitatum, quomodo concipi poſſint.*

9 *Immunitas ſimpliciter conceſſa, non extenditur ad munera ordinaria, nec ad honores num. 10. nec ad collectas impoſitas, propter neceſſitatem Belli: etiam in clericis.*

11 *Munera ordinaria, & extraordinaria, quæ dicatur.*

12 *Exempti portio, an accreſcat, non exemptis.*

13 *Munera, ſeu onera, habent bona omnium tacite obligata Fiſco; ita ut omnibus creditoribus præferant.*

IMMVNITATES PRAEBET.

IMmunitates quoque delibando, hoc præmittamus:
1 † Quemlibet teneri ſubire munera, ſeu onera ordinaria, & publicas functiones, & penſitationes, & onus hoſpitis, in domo recipiendi. quod patrimoniale eſt. l. & qui. §. munus. ff. de mun. & hono. & per Salice. in l. 1. C. de Epiſc. & cleric. & per Pet. Antib. in tract. de muner. §. 2. nu. 19. Deuotiſsimi quippe, & fideles nuncupantur: qui debita tributa ſoluunt, hique benigne. Contumaces uero, & rebelles, qui non ſoluunt, rigide ſunt tractandi. ut in l. omnes omnino. C. de anno. & trib. lib. 10. ubi glo. cum concordantijs, & ibi Bar. & Io. Plat. & in l. 1. C. de immu. nem. conced. eo. lib. & Petrus Antibolus in tract. de muneribus in. 3. parte. num. 25. Hoc tamen declaratur habere locum in prouincialibus locis: non autem in Ita-
2 licis. † Abſit enim ut dicamus, Principem, & Dominam prouinciarum; Italiam, eſſe ſub tributo, ut cecinit glo. in l. fi. C. ſine cen. uel. reliq. & Sali-
3 cet. ibi col. 2. † Per ſtatuta tamen fieri poſſunt, & ſiunt tributaria prædia apud Italos (prout in ciuitate mea Laudæ ſtatutum eſt) ut per Soci. conſil. 12. uol. 4. & Io. Plat. ubi ſupra. qui in l. in frau-
4 dem. eo. tit. † colligit in ſolutione tributorum, parem omnium, & æqualem eſſe debere cõditionem ut ſcilicet quilibet ſoluat, non ut æqualiter ſoluat: ſed prout quiſque poſsidet, per glo. fi. ibi, & tex. in l. cum poſſeſſor. ff. de cenſibus: ſed hodie uideo Italiã, fere totam ſub tributis poſitam, ſiue per ſtatu-
5 ta, ſiue potius Principũ iuſſu. † Munera uſit extraordinaria, non ita paſsim ab oĩbus præſtantur: ad ea enim Prouinciales non tenentur, ut in d. l. omnes omnino. no. Io. Plat. & Bar. in d. l. 1. dũ cõcludit conſiliarios ciuitatis, & officiales, non teneri ſoluere munera, ſeu onera extraordinaria. Vſque
6 adeo autem, ordinaria munera ſubeunda ſunt, † ut priuilegia, ſeu reſcripta ab eis, immunitatem & uacationem præſtantia, inualida ſint, & non obſeruanda, quia ſunt damnoſa fiſco: & alij grauarentur ex hac conceſsione, ut in tex. d. l. in fraudem, & in. l. uacuatis. C. de decurio. & l. omnium. C. de uectig. & commiſ. cum ſim. ubi Bar. & Io. Plat. Non tamen abſolute, hæc reſcriptorum inualiditas, ita accipienda eſt, ut Potentiam Principis hoc caſu corruere patiamur: cum multa obſtent iam dicta in hoc. §. 4. uerſi. tertio: quarto, & Quinto, & ſex-
7 to. † Nam reſcripta, priuilegia, ſeu Beneficia Principis, concedentia immunitatem & uacationem a muneribus, & oneribus, tam realibus, perſonalibus, quam mixtis: & tam ab ordinarijs, quam extraordinarijs, omnino ualent, ubi princeps ea conceſſerit. l. 1 C. de his qui a prin. uac. accep. ubi no. Io. plat. & no. in d. l. uacuatis, cum clauſulis, Non obſtante & ſimilibus derogatorijs, de quibus multa ſcripſimus ſupra hoc. §. 4. uerſi. Tertio, & in ſpecie ponit Bertachi. in tract. de Gabellis, in. 7. parte num. 28. & Alex. conſil. 33. num. 8. uol. 5. tradit tamen Plat. in d. l. 1. tria eſſe neceſſaria, ad hoc ut immunitas cõceſſa teneat. Primo ut princeps eã concedat, cum alius non poſsit concedere immunitatẽ gratioſam, ut ibi & alibi: & Mart. Laud. in tract. de princip. q. 330. ſed limita ut decuriones in caſibus poſsint, ut dicemus infr. c. x. de decurionibus. num. 93. Secundo quod aſsignetur aliqua iuſta, & rationabilis cauſa, quæ principem moueat, ut in dict. l. 1. ibi, ueris, ac probatis cauſis, annotatio noſtra conceſſerit. Tertio quod ſit temporanea, ſed ſecundum Plati. inibi etiã perpetuam immunitatem, cum clauſulis derogatorijs, concedit princeps. Priuilegiati autem non excuſantur quin teneantur hoſpitio recipere Imperatorem, & eius milites in repẽtino eius aduentu, ut teſtat Salice. in d. l. 1. qui etiam clericos uidetur comprehendere, & abſolute ponit Antib. in d. tract. in 2. parte num. 19. allegatur d. l. 1. & l. neminem.
8 C. de ſac. Ecc. † Aduertendum tamen eſt, in dictis clauſulis priuilegiorum, etiam in hoc caſu immunitatis conceſſorum, quomodo concipiantur verba quia ut diximus ſupra hoc. §. verſ. 3. num. 6. & 7. aliqui ſentiunt, ſufficere clauſulam, Non obſtante aliqua l. & hæc uidetur communis * opi. aliqui eſſe addenda ſecundum Bar. etiam illa uerba, In cõtrarium faciẽte, aliqui plus addunt: ut clauſula ſit concepta in hæc uerba, Non obſtante tali lege, & ſic ea lege, in indiuiduo expreſſa, ut puta in caſu noſtro, ſi dicatur in priuilegio, Non obſtante l. omnium. C. de uectig. & comiſ. & l. in fraudem,

dem, & l. uacuatis, & alijs ſim. ſupra allegatis, ut
uidetur ſenſiſſe Bar. in l. omnis. C. de aquęduct.
li. 11. & authen. hoc inter liberos C. de teſta. quem
refert Bertachin. in d. num. 28. qui tamen comme
morat in practica, etiam in caſu noſtro obſeruari,
ut ſatis ſit apponere clauſulam, Non obſtante
aliqua lege in contrarium faciente, ſecundum opi.
Bar. Vnde ad abundantiorem cautelam, Impetratores
priuilegiorum accurate aduertant, ut clauſulas
potentiores, & pinguiores apponi faciant,
eorum priuilegijs, ad tollendam omnem dubita-
9 tionem, & omnem obiectionem. † Conceſſo autē
priuilegio, ſi ſimpliciter cōcedatur excuſatio,
& immunitas, ab oneribus, ſeu muneribus: non
porrigitur ad munera ordinaria, niſi ſit dictum,
ſed ad extraordinaria duntaxat. l. hi qui. & l. in ho
noribus. §. qui muneris. ff. de uac. pub. mun. l. unica.
ubi Bar. & Io. Plat. C. de uac. pub. mun. lib. 10.
& per Bar. in l. hi qui. ff. de iure immuni: & Marti.
Laud. in tract. de priuileg. q. 76. & propterea ut do
cet Bar. ibi & Marti. ubi ſupra. q. 79. ſpecialiter, &
diſtincte, debet in priuilegio fieri mentio, de mu
neribus realibus, & perſonalibus, mixtis, & ordi-
10 narijs, & extraordinarijs. † Nam in ſimplici conceſſione,
immunitas a patrimonialibus non comprehenditur;
nec etiam comprehenditur immunitas
ab honoribus. l. cui muneris. cum ſim. ff. de
muner. & honor ſecundum Bart. ibi. Hic quoque
ſubijciamus doctri. Iaſ. in l. ſi. ex toto num. 7. uſq;
ad fi. ff. de leg. 1. qui memorabiliter affirmat eſſe
* opi. magis cōmunem, * ut ſi ex priuilegio alicui ſit
conceſſa immunitas a collectis: ſi augetur, uel noua
collecta inducitur propter bellum: immunitas
ad id non extendatur, illa etiā ratione ſecundum
Bal. in l. iubemus nullam in 1. no. C. de Sac. Ecc.
quia a neceſſitatibus imminentibus propter bellum,
nullus excuſatur, etiā clericus. Quæ no. propter
tempora noſtra. & conſuluit Alex. conſ. 216.
num. 20. uol. 2. in clericis tamen aliter tenet Iaſ.
11 in l. placet. num. 16. de Sacr. Eccl. † Munera autem,
quæ dicantur ordinaria ſatis clarum eſt ex
d. l. j. cum ſim. C. de uac. pub. mun. ubi Bar. & Io.
platea: ut ſcilicet ea ſint, quæ à principe uel a lege,
aut ſenatuſconſulto, & conſtitutionibus principum,
iniunguntur, & tradit Bart. in d. l. hi qui; &
quæ habent perpetuam & determinatam formam
ſecundum Alex. ibi, & Io. Plat. in d. l. omnes omnino,
& in d. l. 1. & Deci. conſil. 48. uol. 1. Extraordinaria
uero ſint alia, & quæ per magiſtratus
ex improuiſo, & extra ordinem imponūtur, ſecundum
iura, & doctores recitatos: de quibus & alijs
abunde uerba faciunt ſcrib. in. l. placet. C. de ſac.
ec. & Bertachin. abundantius in tract. de Gabellis,
præſertim in. t. parte nume. 10. & Petrus Antibolus,
& Gul. a Cun. in tract. de muner. Quotidiana
12 etiam quæſtio hic occurrit, † an Priuilegium immunitatis
conceſſum, præiudicet alijs, qui de uniuerſitate
ſubeunt onera, ita quod portio exempti
accreſcat alijs: & non detrahatur per principem.
Abba. & Felin. colum. 8. in. c. accedentes. de præſcriptio.
diſtinguendo uidentur concludere, quod
Imperatore, & Papa, cōcedente priuilegium, portio
exempti accreſcat alijs. In regibus, cæteriſque
principibus, contrarium ſentiūt. Spec. uero in tit.
de cenſib. §. nunc dicendum, quem ſequitur Petrus
Antib. in tráct. de munerib. in. §. 4. num. 120.
tenet abſolute poſſe vniuerſitatem ſe excuſare.
idem ante eum tenet Pau. de Ca. in l. ab omni-
* bus. ff. de leg. 1. & hæc uidetur communis * opi. ut
dicitur in apoſtillis ad Feli. ibi & Iaſ. in l. auus nepotis,
num. 8. ff. de pactis, declarata: quia ſi princeps
qui inducit onus, eſt ille qui concedit immunitatem:
& tunc priuilegium contra principem interpretatur:
quando autem agitur de onere impoſito
a communitate, ſoluendo ſuperiori, & quan
do ſoluendum eſt ſalarium alicui per commune
13 tunc aliter eſt: † Poſtremo ſilentio non eſt prætereundum,
egregie dictum Bal. in tit. de pace cōſt.
§. nos Romanorum, circa fi. ſcilicet pro collectis,
& tributis bona cuiuſcunque eſſe tacite hypothecata;
& nullum creditorem poſſe habere ius anterius,
quam habeat fiſcus, per Doctri. Cyn. &
Bal. in l. 1 C. ſi prop. pub. penſit. & hæc refert, &
commendat Catel. Cotta, in ſuis memoralibus
in ver. collecta.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, & Papa, confert gradus dignitatum; qui ſuper eos ſunt.*
Doctorem ſolo verbo Imp. & Papa creat; & nouam dignitatem, & nobilitatē etiam poſt mortem.
2 *Dignitates ab alijs aliter, & diuerſimode exiſtimata, ſecundum Philoſoph.*
3 *Maior domus, ſiue magiſter domus, primus officialis conſtituitur, in curia principis.*
4 *Maior domus, maxima eſt poteſtas, apud Gallos: ſecunda fuit apud Romanos; qui Præfectus Prætorio dictus num. 6. In Francia Magnus Coneſtabilis dicitur.*
5 *Præfectus prætorio, idem qui Tribunus celerum & alias, Magiſter æquitum.*
6 *Præfecti prætorio poteſtas, & num. 4.*
7 *Præfectus prætorio, Illuſtris eſt qui cum excellentia excellentiſſimus, Illuſtriſſimus, Glorioſiſſimus, cū Celſitudine & ſublimitate, & maxima poteſtate & Magnitudine, & Magnificentia; appellatur.*
8 *Conſules, excellentiſſimi dicti.*
Patricij excelſi dicti: ibi.
9 *Illuſtris, Illuſtriſſimus dici poteſt, aliquando.*
Illuſtres habent ordines; ibi.
10 *Spectabilis, reuerentiam debet aliquando ſpectabili.*

DIGNITATES CONFERT.

PRIMVM IN MAIOREM DOMVS.

1 DIgnitatum † gradus, ſimiliter conferre poſſe Imperatorem, & Pontificem, nemo eſt qui neſciat: Hi enim ſunt ſupra omnes apices, etiam ſuperilluſtrium, ab ipſiſque omnes honores,

honores, tanquam a fonte, profluunt, ut diximus
ſupra in. §. 1. in uerſicu. orbem nume.4. & in.
§.tertio.in tract. Duelli.conc.77.nu.4.uſque adeo
ut Poſsint, ſolo uerbo creare doctorem, ut teſtis
eſt Martin. Laud. in tract. de princip.q. 207. &
creare nouam dignitatem, ut ibidem per eum. q.
325.ſicut unico uerbo creare quem, & pronuncia
re ſacerdotem, immo etiam Epiſcopum. ut per
Feli.in.c. 1.col.7.in.4.fall. de conſtitutio. & ibi in
rub.col.pen.ubi dicit per uerbum FIAT prolatum,
gratiam cenſeri profectam. Verum etiam poſt
mortem poteſt Papa aliquem nobilitare, & ſibi
dare militiæ gradū.ut per Bar.in L.1.C. de dig. li.
12.& Abb.in.c.a nobis.2.de ſenten.excom.& hic
etiam ſubnotari poteſt, Homines eum honorare
debere, quem princeps honorat. ut per L.1.C.de
domeſtic. & protect. colligit Mart. Laud. in eo
tract.de princip.q.206. Verum & dignitates con-
ferre poſſunt Reges in Regno ſuo, in quo quili-
bet dicitur monarcha, ut per Soci. cōſ.165.col.2.
uol.2.Proinde quo nam pacto in Rege, in Princi-
pe, Duce, Marchione, Comite, & alijs inferiori-
bus, & ex altera parte in Cardinali, Patriarcha, Ar-
chiepiſcopo, Epiſcopo, & alijs ſimilibus inferiori
bus: dignitates impartiant, & cōſiderent, ſuo ordi
ne dicemus. Hic nō omitto, ſecundū Ariſt. Ethic.
2 c.3.lib.5.& ad Eudemū lib.4.† Dignitatē ab alijs
aliter æſtimatam; vt Democratici, ideſt populares,
libertatem; Oligarchici, ideſt pauci potentes, opu-
lentiam; Non nulli nobilitatem: Optimates uero
uirtutem eſſe affirment. Quo circa illas, quæ, ad
uirtutem, ſeu nobilitatem, dignitates, hoc loco:
quæque clariores cōceduntur, præſertim in ſacro
ipſius Imperatoris Palatio, prout miniſter quiſque
ex officio ſibi innncto, eidem deſeruire aſtrictus
eſt, breuiter pertractare poſſumus: hoc præmiſſo
quod ubicunque Princeps honorifice aliquē reci-
pit, ille mittit cum acclamatione, & magno lau-
dum ſuarum præconio: ſcilicet, uiuat talis.l.1.cum
gl.C.de queſt.& ma.off.li.12.ſequit Marti. Laud.
in tract.de princip.q.132.Hæcq; acclamatio pari
ter in creandis Regibus, apud Iudæos, ut in Biblijs
legitur.3.regum.c.1.obſeruabatur, in hæc uerba:
Et canetis buccina, atque dicetis: Viuat Rex Solo-
mon. Atque ſæpe in electis Imperatoribus, excla-
matū traditur: ut de Alexandro Seuero, Lampri-
3 dius refert.† Conſtituere itaque primo ſolet Prin-
ceps in Curia ſua, munus illud, ſeu officium: quod
uulgo in Italia, hodie Magiſtrū Domus: In Gal-
lia uero, uel in Hiſpanijs, Maiorem Domus ap-
pellant: Huiuſcemodi quippe uiro, prudentiq;
electo, totius Domus Imperatoriæ Anchora &
4 cura demandatur: † Huiuſque poſt Principem,
Maxima poteſtas, etiam prope Gallos eſſe uidetur
ut ſupra.§.2.in.q.3.num.12.Legi apud Platinam,
in uita Zachariæ Pontificis, ſcripſimus, in hæc uer
ba: Ex maiore namque Domus, qui poſt Regem,
ſummus erat Magiſtratus apud Francos: Reges
Franciæ deinceps a Pipino ſecundo, eiuſdemque
familia, originem habuere: His alludunt, quæ an-
notauit Gul. Budæus in tit.ff.de offic. præfec.præt.
pag.274.cum ſeq.qui inquit: Principes Romani,
equitem unum Romanum, Prætoriæ cohorti, aut
cohortibus etiam præfecerunt, & Prætorio ſuo,
ideſt, Aulæ: quam lingua uulgaris, Hoſpitium Re-
gis appellat: unde Præfectus prætorio hodie dici
poteſt, qui magnus Magiſter Hoſpitij dicitur: mul
tum tamen ab antiquo differens. Hunc autem
antiqui Principes, potentia militari, ſecundum ſi-
bi eſſe uoluerunt, & reliqua: inter quæ auctiorem
Præfecti prætorio dignitatem in dies factam com
memorat, eo etiam memorabili exemplo Traiani
Imperatoris, a Dione tradito; qui cum Præfectum
prætorij cingulo donaret, dignitatis eius inſigni,
ita dixiſſe ad eū fert: Accipe hūc enſem: & ſi qui-
dem recte, atque e rep.imperauero, pro me: ſin ſe-
cus, in me utere.& de his, abunde etiam loquitur
Alex.ab Alex.Genialium dierum lib.4.c.23.duos
aliquādo conſtitutos, ab Commodo Imp. referēs;
eam poteſtatem diuiſam, tutiorem arbitratus. Al-
ciatus uero in annot. C. de præfec. præt. lib. 12.
auctore Caſsiodoro Epiſtolarum lib.6.huius ma-
giſtratus culmen oſtendit: ita ut nulla dignitas ei
ſit æqualis. Atque idem Alciat. in tract. de ſing.
cert.c.34. Præfectum prætorio, eum eſſe apud
Francos teſtatur, quem ipſi Magnum Coneſtabi-
lem uocant. Atqui idem Budæus in annot.l.fi.ff.
de Senato.pag.257.deſcribens patritios Franciæ,
ab una parte: ab altera autem primores Regiæ mi-
niſtros: uidelicet Cancellarium, Magiſtrum equi-
tum, Camerarium, uel ſummum Admiſsionalem,
& Pincernam Maximum, Magiſtrum Hoſpitij,
ſiue Maiorem Domus; accipere uidetur, ſub eo
nomine magiſtri equitum. Quod ęque ſatis conue
nire uidetur, ex quo idem cenſetur, qui & præfe-
ctus prætorio, ut ſupra Nam ut etiam apud L. Fe-
5 neſtellam.c.x.&.22.de magiſt.Ro: legitur † Qua-
les Tribuni celerum apud Reges, tales ferme apud
Dictatores, magiſtri equitum fuere, id demum of-
ficij fuit Magiſtris equitū apud Dictatores, quod
tandem Præfecto Pretorio, apud Cęſarem. Eadem
ſentit Pomp. Lætus de magiſt. Ro. hęc addens, ubi
Imperium declinare cœpit, Præfectus Pretorio
nomen mutauit, Magiſter ſtabuli dictus. Sic & Bu
deus in tit.de offic. pręfec.præt.pagin.286.Magi-
ſtrum militum, Conſtabulariū apellat, Principis
ubique Legatum in re militari, quæ paulo præce-
dentia, commemorauit Pomp. Iurec. ſecutus etiam
Feneſtellam, in l.1.§.1.ff.de offic.pręfec.præt.& in
6 l.2.§. poſt deinde.ff.de orig.iur.§. Secūdam enim
poteſtatem poſt Principem, ſortitum Præfectum
Prætorio, ibi traditur, ab eiuſque ſententijs apel-
lari prohibitum fuiſſe. Et poteſtatem condendi le
ges, & inutiles remouendi, habuiſſe.l.2.&.4.C.de
offic.præfec.præt. orien. Et ſolum Principem, &
non alium Iudicem, reſtituere minores aduerſus
ſententias a Præfecto prætorio latas.l.1. in fi. ff.
de offic. præfec. pręt. & per Io. Plat. in l.1.C. de
præfec. pręto. Faſtigium itaque præfecturæ prętor-
rianæ, maius uidetur quocunque alio, ut etiam
conſta-

conſtare videtur ex ordine titulorum lib. 12. C.
incipiendo a titu. de conſulibus, deſcendendo
vſque ad alios multos. His tamen obſtant, quę
dicam inferius, proximo uerbo. Cubiculi, nu-
7 mero 3. † Porro officium huiuſcemodi, Illu-
ſtri dignitate decoratur. l. penult. C. de offic.
præfec. pręt. orien. & in authenti. de appellat.
§. illo videlicet, & docet gloſſ. in rub. ff. de of-
fic. præfec. præt. & doct. pręſertim Iaſ. in l. 1.
nume. 6. ff. de offic. eius. Vnde Imperator al-
loqui, & litteris ſuis interpellare & decorare
ſolet pręfectum pętorio, titulis, & epithe-
tis pręclaris, Excellentiam illi attribuendo, vt
in. l. 1. C. de offic. pręfec. pręt. Af. & in. l. ne-
mini. C. de aduoc. diuer. iudiciorum. Immo
Excellentiſsimum eum, ac clariſsimum: ac Il-
luſtriſsimam, & Glorioſiſsimam prætorianam
poteſtatem, & præfecturam, appellando: vt
in. l. defenſores. C. de defenſ. ciu. & in authenti.
de appellat. & intra. §. illo, & l. 3. C. de ſent. paſ. &
in auth. de non. alien. aut permut. rebus ec. §. fin.
& in. l. ſecunda. C. vt dig. ord. ſer. libro 12.
Item celſitudinem, vt in authen. vt diui. iuſ. Ac
Sublimitatem, & maximam Poteſtatem, & magni-
tudine & Magnificentiā eidem aſsignat in. l. 3. &
l. fin. C. de offic. præfec. præt. orien. &. l. pri-
ma. C. de offic. præf. præto. Afr. l. ſi quando & l.
8 nemo. C. de oper. pu. † Sunt tamen Conſu-
les excellentiſsimi & ipſi dicti. & Patritij ex-
celſi. l. penult. & final. C. de conſul. libro 12.
Ex quibus fit, ut recte etiam hodie, aliqui Illu-
ſtres viri, Illuſtriſsimi & Excellentiſsimi di-
cantur, prout in huius Dominij Mediolani, Ca-
roli Imperatoris. V. Vicem gerente, vel ut uul-
go dicitur, Locum tenente, & aliàs in eiuſdem
Dominij Ducibus, obſeruatum vidimus. Hos
tamen Duces, ab ipſo Carolo, Illuſtres tantum-
modo dictos; nuperrime uidi in confirmatione
cuiuſdam Priuilegij Feudorum, alias conceſſo-
rum, per Ioan. Galeatium Sfortiam, Viceco-
mitem, Ducem Mediolani; Magnifico D. Lau-
rentio Mozanicæ, eiuſque filio, Comiti Paulo
9 Mauritio Laudenſi. † Nec mirum ſit, ſi aliquis e
numero Illuſtrium, Illuſtriſsimus dicatur: cum
inter illuſtres dentur ordines, alij alijs inferio-
res, ut habetur in. l. ſecunda. C. vt dig. ord.
ſer. libro 12. & arguit Alciatus in tracta. de ſing.
cert. cap. 33. ſicque poſitiuum, comparatiuum,
& ſuperlatiuum, videtur poſſe habere locum:
quod argumentum præſtare poteſt, in alijs quo-
que dignitatum gradibus, vt conueniunt dicta
Ioan. Plat. in l. prima. C. de Comit. rei mil.
10 libro 12. † qui inquit, eum qui ſpectabilis ſit,
alteri ſpectabili reuerentiam debere.

SVMMARIVM.

1 *Cancellarius Magnus Imperatoris, habet poſt præ-*
fectum præto. ſummam dignitatem.
2 *Cancellarij Magni in Francia amplitudo, expli-*
catur: & qualis eſſe debet,
8 *Cancellarij officium, primus, Auguſtus ſuſce-*
pit.
5 *Quæſtor, qui candidatus Principis erat: Magnus*
Cancellarius cenſetur.
Vicecancellarius Papæ oſtenditur, ibi.
6 *Cancellarius magnus, qui Magnificus, Magnifi-*
centiſſimus, Glorioſiſſimus, Excellentiſſimus,
Excelſus, & ſublimis appellatur: Illuſtris
eſt.
7 *Principis præſentia, & latus, extollit actum.*
8 *Principis latus, excuſat aliquem a muneribus, &*
honorandum præbet.
9 *Cancellarij officium, alias tripartitum.*
10 *Conſiliarij principis ſunt illuſtres, qui & clerici eſ-*
ſe poſſunt.
11 *Bartholus fuit factus conſiliarius Federici Impe-*
ratoris.
12 *Proceres qui dicantur.*
13 *Conſiliarij Principis, quoſcunque alios præcedunt:*
etiam ſenatores.
Conſiliarij, non idem ſunt cum Senatoribus: ibi, his,
Imp. aſſurgit, & Cardinalibus.

CANCELLARII MAGNI
OFFICIVM.

1 CAncellarius Imperatoris, † qui & cum no-
mine Magni nuncupatur, ſummum ho-
die Honorum faſtigium adipiſcitur, poſt
Præfectum prætorio, ſiue Conſtabularium, vt
oſtendit Budæus in dict. titu. de offic. pręf. pręto.
pag. 286. ac inquit pag. 275. Huius autem præ-
fecti prætorio, in Francia inſtar eſſe, magisq; ſimi-
lē Cancellariatum, haud ab re arbitror: Hunc nos
inferiorem eſſe præfecto pętorio, argumentari
poſſumus, ab ordine titulorum poſitorum in.
ff. veteri, incipiendo a titu. de offic. præfect.
præto. uſque ad titu. de offic. quæſt. & de offic.
prætoris. Budæus proinde dict. pag. 286. hæc
etiam commemorat: Homini quidem priuato,
& togato, nihil vltra ſperare licet: explicatque
abunde huius officij Amplitudinem, in hæc.
2 verba: † Hic eſt qui in omni ferme parte, con-
ſtituendæ reip. Principis uicem implere, aut
certe obtinere creditur: quique caput eſt ſan-
ctioris, & interioris conſilij: Cancellarię liberam
adminiſtrationem habens: qui morum, legumq;
perpetuum regimen recepiſſe videtur: quod
3 munus, † primus omnium Auguſtus Imperator
Romanus, accepiſſe ſibi delatum, non ipſe ſibi
ſumpſiſſe dicitur. Hunc denique id auctoritatis
eſſe oportet: cui omnes Magiſtratus honorum
ſuorum faſces ſubmittere non indignentur,
ſub huius enim iure, Imperioque omnes no-
ſtræ prouinciæ ſunt: ut olim omnes erant
ſub conſulis. Huius ianua, ac veſtibulum
omni poſtulanti, omnibus horis patere de-
4 bet. † Hunc denique omnibus numeris gra-

uitatis , conſtantiæ , ſeueritatis , prudentiæ ,
temperantiæ , fortitudinis , integritatis , ab-
ſolutum eſſe uirum , vndecunque doctum ,
vndique placentem , omnium denique hora-
rum Magiſtratum eſſe oportet : earumque ſe-
rum ſeueritatem , multis condimentis huma-
nitatis , comitatiſque commitigare . Sigillatim
quoque partes Magni Cancellarij , in Francia ,
enumerat Budæus ibi pag.283.quæ illæ ſunt: Vi-
dere vt nulla principis conſtitutio,nulla ſanctio ,
nullum diploma,nullum reſcriptum, nulli codicil
li regij,non e rep.atq; etiam e dignitate reip.prin
cipaliſque exeant. Principis enim præſentis Vica-
rius,& peregre agẽte Principe , interRex quodam
modo eſſe cenſetur:ac iure(vt ipſe arbitratur)No
mophilax, ideſt legum præſidium , iuris Aſylum :
Apud iuris interpretes vero , Magnus Cancella-
rius,non Longe a prædictis , ille eſt ; ad cuius of-
ficium pertineat , ne de Cancellaria Principis ,
exeant litteræ male formatæ , imperfectæ, aut mi-
nus ſolemnes. Reſcriptaque , & diplomata , &
alia ſimilia debent ab eo eſſe ſubſcripta , vt docet
gloſſ. in ver. quæſtor. l. fin. C. de diuer. reſcrip.
vbi Bald.& Salice.per tex.in authen.vt diuinę iuſ-
ſiones habeant ſubſcrip. glorioſiſsimi quæſt. &
Iaſ.in.l.prima. nume.6.ff.de offic. eius. & de alia
ſubſcriptione reſcriptorum diximus ſupra pro-
5 xima conclu. ſeu verſic. Sexto . nume. 2. † Quæ-
ſtor enim qui libris principalibus , in ſenatu le-
gendis , vacabat, vt in.l.prima.ff. de offic. quæſt.
dictus candidatus principis , ut etiam ſentit
Budæus , in annota. ff. de offic. quæſt. pag. 303.
Is Magnus Cancellarius dijiudicatur , vt con-
ſtare poteſt ex prædictis ; & ſequitur Io. Mon-
taig. in tracta. parlamentorum nume. 5.cum ſeq.
qui prædicta comprobare videtur : & ab eo ſi-
gillum authenticum cuſtodiri , & exerceri , no-
mine Regio ; cuncta expediendo , ſicut Præſi-
dentes parlamenti, in cognoſcendo , & diffinien-
do, nomine curiæ loquuntur: & a Cancellis, Can-
cellarium dictum, vel alio modo, ibi declarat : de
qua re Budæus aliqua quoq; demonſtrat , ea pag.
285.& Guido papæ in tracta. de appel. nume.30.
Apud Pontifices vero hoc munus, ſub nomine
Vicecancellarij demonſtratur, vt in prohœm.ſex-
ti deprehenditur : Idque ideo ſecundum Zabarel-
lum in cle.2.de elect.quia antiquitus contenderet
de poteſtate cum Papa , vt refert quidam inter-
pres Reg.Canc.& conſt.Innoc.8.in prohœm. ea-
rum pag.15. qui ibi infert ideo Cancellarium Chri
ſti , appellari poſſe ipſum pontificem:& alia multa
dicit. De poteſtate vero Vicecancellarij ; & plura
quæ ad eum pertineant, habetur in reg. Cancel-
lariæ , Leonis. X. & Pauli. III. Pontif.& per ſu-
pradictum interpretem fol. 247. in fin. Reg.Can-
cella. in titu. de poteſta. Vicec. & dicemus inf.
6 lib.2.cap.1.§.4.verſic. 1. † Is quæſtor , ſeu Can-
cellarius , qui Magnificus aliquando , & Magni-
ficentiſsimus , & Glorioſiſsimus appellatur , ut
in dict. titu. vt diui. iuſ. in rub. & nig. & dict. l.
fi. C. de diuer. reſcrip.& quandoque excellentiſsi
mus , ut eſt text. no. in. l. ſi quando. C. de appel-
latio. & quandoque Excelſus , vt inſti. de libert.
§. & dedititios, & in. §. illo.in authen.de appella-
tio. & intra quæ temp. & quandoque Sublimis
vt in. l. 1, C. de offic. quæſt. Illuſtrem gradum
omnino ſortitur , vti qui ſedet ad latus Principis:
ut docet Iaſ. in. l. 1. nume. 6. ff. de offic. eius; &
in conſil. 93. volum. 3. loquens in Cancellario
Galliæ : & gloſſ. in rub. ff. de offic. quæſt.per tex.
in authen. de appellatio. §. illo. & addo tex. in l.
2. cum gloſſ. C. de petit. bon. ſubla. lib. 2. & Io.
Montaig. ubi ſupra num. 2. facit l. 2, C. de offic.
7 quæſt.facit, † quia præſentia, & latus Principis, ex
tollit actum: l. omnium. C. de teſt.ſecundum Io.
Plat. in. l. 2. C.ut dig.or.ſer.lib.12.qui etiam l. ſi
C. de præp. lab.lib.x11.notat eum eſſe honoran
8 dum ,& a muneribus excuſandum, † quem Princi-
pis lateris Comitatus Illuſtrat . Non eſt tamen
9 ſilentio prætereundum, † Scribæ officium (quod
obire creditur apud Principem , iam ſæpe dictus
Cancellarius) tripartitum fuiſſe, vt ſcilicet ſecun-
dum ea quæ dicta ſunt ſupra. §. ſecundo. verſic.
Electio Regis Rom. ex ſententia etiam Marci An
to.Sabellici, Archiepiſcopus Maguntinus;Germa-
niæ: Treuerenſis , Galliæ , Colonienſis, Italiæ no
mine , ſcribarum munus ſubirent : quod tamen
amplius , ab eis non exerceri crediderim , ut in
alijs electoribus dixi : quodque penitus vacare
apud Carolum. V. Imperatorem noſtrum , con-
ſtat : poſtquam e viuis migrauit , Mercurinus
Catinara , Cardinalis , vir prẹſtantiſsimus, tem-
peſtate noſtra , huiuſce dignitatis claritate deco-
ratus. At hoc loco itidem dicere poſſumus, ſa-
10 tis apte, † Conſiliarios , & Iuriſperitos , in con-
cilium & Conſiſtorium Principis aſſumptos ,
& aſsidentes : qui etiam clerici eſſe poſſunt ,
veluti epiſcopi , & Abbates, authen. habita vbi
Bald. C. ne fil. pro pat. in. 1. no. & quos Comi-
tatus illius lateris illuſtrat , Illuſtri luce ſplende-
ſcere. l. quiſquis. in princ. C. ad. l. Iul. Maieſt.
& explicat Iaſ. in. l. quidam cum filium nume-
ro. 36. de verb. obl. & dict. l. 1. numero 10.
ff. de offic. eius. poſt Ang. idem tenet Martin.
Laud. in tracta. de conſiliarijs principum , quæ-
ſtio. 17. ubi multa , quæ ad eos ſpectent , cu-
11 mulauit. Vnde infert, † idem Iaſ. Imperatorem
Carolum , aſſumpſiſſe Bartholum in conſilia-
rium : cui arma conceſsit : & hoc pacto, eum
Illuſtrem reddidiſſe , ut & per Corſet. in tracta.
de poteſta. reg. in. 3. parte numero. 16. &.
per Alexand. conſil. 94. numero 2. volum. 1.
hæc pariter comprobantur per Io. Montaig.
12 dict. numero 2. &. numero 12. qui † hos Pro-
ceres , appellari tradit, per text. in authentic.
ſed & lis , & vnde ſummitur. C. de tempo.
13 & rep. ap. ac. † alios quoſcunque conſilia-
rios , etiam Senatores (qui tamen non idem
ſunt) præcedere oſtendit Nico. Boerius in
tracta.de ord.grad. vtriuſque fori , in. 1. parte in
rub.

rub. de ordine Conſiſtorij Regij, nume. 34. atque nume. 46. ait Imperatorem, ab his ſalutatum, aſſurgere, & Cardinalibus.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtor is etiam eſt, qui hodie Theſaurarius appellatur, qui rem pecuniariam adminiſtrat.*
2 *Pecuniæ fiſcales, publicæ, patrimoniales, Imperiales, an ad idem tendant.*
3 *Theſaurarius Imperatoris, an Illuſtris: probatur quod ſic.*
4 *Quæſtori cum Imperatore ſuo, antiquitus erat magna neceſſitudo.*
5 *Quæſtor, ſiue Theſaurarius Principis, Comes rerũ priuatarum, & Ærarij dicitur.*

THESAVRARII OFFICIVM.

Quæſtoris alterius officium: illius ſcilicet,
1 cui rei pecuniariæ adminiſtratio demandatur apud Principem, † qui hodie Theſaurarius appellatur, vt placet Budæo in annot. ff. de offic. quæſ. pag. 293. & 294. hoc loco ſubnectere apte poſſe videmur: licet eum antecedat magnus Camerarius: & qui dictus eſt quæſtor, quod inquirendæ, & conſeruandæ pecuniæ cauſa, creatus erat, ut auctor Iurec. in. l. ſecunda. §. hiſdem temporibus, uerſic. deinde. ff. de orig. iur. ubi no. Docto. qui addunt, quęſtorum curam fuiſſe, legatos, Reges ue, Rom. venientes, pro dignitate pop. Roma. excipere, donis proſequi, obuiam ire, ægrotos curare: & ſumptu publico ſepelire. Cuiusque quæſtoris munus ad honores, primus erat gradus, ſecundum eum ibi, ex ſententia Ciceronis: & conſtat ex dict. l. prima. ff. de offic. quæſ. Quæſtorem, & receptorem, uocari eum pariter Magiſtratum, ad quem publici redditus referuntur, qui apud eos conſeruati, ad ſingulas opportunitates, diſtribuuntur, tradit Ariſto. Politic. libro. ſexto. cap. ult. & licet Quæſtores, uarij generis fuiſſe legamus, ut in dict. l. 1. vbi Budęus: ſecundum quem aliqua de alijs attingemus infer. cap. 8. & de quibus quæſtoribus, affatim loquitur Alex. ab Alex. Genial. dierum lib. 2. c. 2. & commemorat. l. Feneſtella de magis. Rom. c. 3. & Pomponius Lætus, in ſimili traditione, in titulo de Quæſtore, qui ait, his quæſtoribus licuiſſe ciues Romanos capite punire: & per Doct. d. §. hiſdem vbi ſupra, &. C. de offic. quæſ. &. C. de queſto. libr. xii. & in authen. de quæſtore, & dictum eſt ſupra in proximis. in ver. Cancellarius. Tamen hic loquimur de eo qui præpoſitus
2 eſt pecunijs Fiſcalibus: & ſic Imperatoris, † quamuis inter illas, & pecunias publicas, & Imperij, conſtituatur differentia, ſecundum Budæum in d. l. 1. ff. de offic. quæſ. pag. 298. ſed ex quo omnia tranſlata ſunt in Imperatorem, vt in. l. 1. ff. de conſti. princ. & ad eundem effectum, & commodum eiuſdem perſonæ tendunt: ſiue dicantur res, & pecuniæ patrimoniales: ſiue fiſcales, ſ. Imperij: ſiue Imperiales, ſiue dñicæ: ſiue ciuiles, ſiue priuatæ principis. & licet ſint duo æraria, videlicet vnum publicum fiſci: aliud priuatum, ſcilicet rerum priuatarum principis: cum omnia dicantur eſſe Cæſaris, vt prædicta declarat Io. Plat. in rub. C. de fund. patrim. lib. xi. & in. l. 1. C. de quæſt. & magis. offic. lib. xii. aliter ſentiens quam Budæus: & facit, quia procurator Cæſaris, & procurator fiſci idem eſt. ut inf. c. de procur. Cęſ. num. 4. hęc parũ
3 differre arbitror. † Verum an is inter Illuſtres ſit annumerandus. glo. tenet expreſſe quod non, in rub. ff. de offic. quęſ. per tex. ibi in. l. 1. & tenet glo. ibidem in ver. plebeios, ſequitur. Io. Plat. in d. rub. C. de quęſto. & magis. offic. Aliter tamen tenendum probabiliter crediderim: quia tex. in d. l. 1. ff. promiſcue, & indifferenter tracta. de offic. quęſtoris. ſiue is candidatus ſit principis, qui idem & Cancellarius eſt: ſiue qui curam agat pecuniarum: ſiue qui maleficia perquirat, ut diſtingunt recitati ſcriben. & præſertim Feneſtella d. c. 3. nam ex quo principis candidatus, Illuſtris habetur, vt ſupra. in uerſic. Cancellarius. nume. 6. & diſtincte lex comprehendit, & abſolute loquitur de quolibet quæſtore, nec aliter diſtinguit inter horum dignitatum gradus: nec nos diſtinguere debe
4 mus. l. de precio. cum ſim. ff. de public. † Facit quia magna neceſsitudo putabatur: inſtituto antiquorum, quæſtori cum Imperatore ſuo: cum quo communem prouinciam ſortitus erat, ac publicam muneris ſocietatem obibat: ut auctor eſt Cicero, de diuinatione, & refert Budæus d. pag. 293. ſicq; ex aſsiſtentia principis, magna præſumptio huius dignitatis inſurgere videtur, vt in ſuperioribus dixi, pręſertim in Cancellario, & conſiliarijs principis.
5 † Sic quoque iſte quæſtor poteſt cenſeri, vt comes rerum priuatarum: qui etiam dicitur Comes priuati ærarij principis, quique arcam cuſtodit auri, & argenti debiti, ex rebus principis: qui eſt Illuſtris, ut per Io. Plat. in dict. rub. C. de quæſt. & magis. Facit etiam quia tituli, præcedentes titulum de officio prætoris, in. ff. de Illuſtribus loquuntur, vt dicit gloſſ. rub. illius titu. de offic. præt. a quo initium aſſumunt hi, qui ſpectabilium loco habentur: & ante titulum de offic. præto. præcedit immediate titulus de offic. quęſt. & eodem modo fit continuatio in titulis. C. libr. xii. Nec obſtat opi. gloſſ. in rub. ff. de offic. quæſ. & dict. l. 1. & auctoritas Io. Plateæ: quia loquitur ſine lege, nec probat ſuam opinionem. At ſi quis quæſtorem omnino e Spectabilibus cenſere maluerit, illi inter eos primus locus, ab ordine titulorum, videtur aſsignandus; ut ex memoratis elicere poſſumus.

SVMMARIVM.

1 *Cubiculi Principis præpoſitus, qui Gran Ciamberlam dicitur: ponitur poſt Cancellarium.*

2 *Cubicularius magnus, Illuſtris eſt, non alij cubicula-
ry: ſed forſan clariſſimi.*
3 *Officium quantumcunque uile, collatum a principe,
nobile reputatur.*

CVBICVLARII OFFICIVM.

CVbiculi ſacri præpoſitus, qui vulgo Gran
Gianberlan, apud aliquas nationes appel-
latur: ſiue ſummus admiſsionalis: ſiue Ma-
gnus Camerarius, † proximum poſt magnũ Can-
cellarium, locum obtinet, vt poſt hunc eum deſcri
bit Budæus in annot. ad. d. l. fi. ff. de ſenato. pag.
257. & Alciat. in d. tracta. de ſing. cert. c. 34. Sed
hoc apertius conſtare a ſerie dictorum titulorum
lib. x11. C. crediderim: quandoquidem poſt titu-
lum de præfectis prætorio, immediate ſubijciatur,
titulus, de præpoſitis ſacri cubiculi, & omnibus cu
bicularjs. Tantis tamen hi pollent fauoribus, apud
principes (quia ad hos, eorũ miniſterio patent adi-
tus) ut parum diſtare a præfectis prætorio credan-
1 tur, apud multos. † Sic & hi Illuſtres ſunt, ut in. l.
fi. eo. tit. de præp. ſac. cubi. lib. x11. & tradit Io. pla
tea ibi in. l. 1. & 2. Alios tamen cubicularios, exce
pto præpoſito, nõ eſſe Illuſtres, nec habere dignita
tẽ, meminit idem Io. plat. inibi in. d. l. 2. licet offi-
2 cium nobile exercere dicantur: quia † Officium,
quantumcunque uile, ſi conferatur a principe, no
bile reputatur, per l. nemo. in fi. C. de digni. lib. 12.
& per Martin. Laud. in tract. de dignit. q. 31. atqui
fortaſſe Clariſsimi poſſunt haberi, argumento
ut infr. hoc principali uerſ. in uer. clariſsimorum
num. 2. Sic quoque Notarij, & Cocus principis, di
cuntur habere dignitatem, ſecundum Bal. in. ca. 1.
de feu. guar. & per allegata inf. in d. uer. clariſsi-
morum. In eo tamẽ (ut opinor) decipitur Io. plat.
qui affirmet, hunc propoſitum, etiam toti familiæ,
& aulæ principis, & auguſtæ præeſſe, per glo. 1. d.
l. fi. quæ hoc non dicit, & obſtant ſupradicta. Eſt
tamen animaduertendum quòd in l. 1. C. de præ
poſ. ſac. cubic. is præpoſitus cum præfecto. præto-
rio, & magiſtro militum, uel peditum: & præfecto
urbis (hi tamen non ſunt miniſtri principis) parem
dicitur habere dignitatem, ſeruata reuerentia, &
prælatione temporis, poſt dignitatem, ut etiã tra-
dit Bar. ibi, & Io. plat. & per Martin. Laud. in tra-
cta. de dignit. quæſt. 48. & 49. ſed maxime contra
ria his uidentur recitata ſupra, præſertim nume. 6.
dum diximus, hac princ. concl. in uer. Dignitatũ,
ſecundam poſt principem, præfectis prætorio at-
tributam poteſtatem: quod etiam a conſuetudine
receptum arbitror; & propterea ſolutio forſan
quadrabit, ſi dicamus, licet ĩter eos ſit par & æqua-
lis dignitas: Illuſtriſsimus tamen dici poſsit præ-
fectus prætorio: Illuſtrior uero dicatur præpoſitus
Cubiculi, cum inter illuſtros dentur ordines, ut ſu
pra dixi: uel ſi dicamus, quod ratione potentiæ,
maior omnino habendus ſit præfectus prætorio,
& dignior præpoſito cubiculi: cogitandum tamen
eſt, quia obiectum uidetur urgere. Aſsignatur ta-
men huius muneris functio Marchioni Brandibur-
genſi, uni electorum, Regis Ro. ſecundum Plat. &
ſecundum glo. pen. in. c. ad Apoſtolicæ. de re iud.
in. 6. ut dixi ſupra. §. 2. in uerſic. Electio Regis. nu-
me. 3. Veruntamen hoc officium, ab eo de more
non exercetur: ſicut nec alia, alij electores obeunt
officia: uel Rex Pincernæ: uel Comes Dapum: vel
Dux enſem deferentis.

SVMMARIVM.

1 *Pincerna maximus Imperatoris, in iure quis fuerit
non conſtat.*
2 *Pincerna maximus Imperatoris, ſi non inter Illu-
ſtres, inter ſpectabiles enumerandus.*

PINCERNAE OFFICIVM.

1 PIncerna inde † Maximus, poſt præpoſitum
Cubiculi ſubnectitur, per Budæum in d. l. fi.
ff. de ſenat. pag. 257. de quo non fit mentio
per Alciat. in d. c. 34. de ſing. cert. Munus autem
hoc Regi Bohemiæ, pariter uni electorum attri-
butum eſt, ut in proxime dictis oſtenditur, tamen
nec in eo uerſatur ipſe Rex. At quis is fuerit in
iure, non mihi recte conſtat: qua ue luce Digni-
tatis fulgeat, propterea id totum conſuetudini
2 Imperatoriæ Curiæ, relinquendum eſſe: † & ſi non
inter Illuſtres, inter Spectabiles connumerari poſ-
ſe, arbitrarer: exemplo Comitis, ſeu Præpoſiti, aut
Tribuni Scholarum, qui ad epulas parandas, uel
ad curam Sacri Stabuli, uel Ornatum & curam
Palatij, in curia principis conſtituuntur; de qui-
bus habetur in tit. C. lib. 12. de comit. præp. & trib.
ſcho. ubi Io. plat. in rub. & l. 1. & dicemus inferius
in proximis.

SVMMARIVM.

1 *Seneſcalcus. qui Latine Architriclinus dicitur, quis
ſit apud Legum latorem.*
2 *Præpoſitus idem dicitur, quod Princeps.*
3 *Seneſcalcus Imperatoris, Qui Architriclinus eſt, Spe
ctabilis cenſetur.*

SENESCALCHI OFFICIVM.

SEneſcalchus uulgo dictus, qui Latine Archi-
triclinus nuncupatur, cui in Palatio, munus
ſubminiſtrandi dapes iniungitur, quodque
Comiti Palatino pariter, uni ex electoribus Re-
gis Romanorum, iam fuerat aſsignatum, ſub-
ordinari poſſe uidetur. Viget enim, nec hoc offi-
cium in curia inane eſt: ab alio tamen quam ab ip
ſo Co. Palatino, ſuſcipitur: † Is ille uidetur, qui
apud legum Latorem, inter Comites, ſeu Præpo-
ſitos, & Tribunos, & primicerios (qui idem ſunt)
Scholarum, annumeratur: cum ad epulas paran-
das, & ſubminiſtrandas principi, præpoſitus ſit, ut
habetur in d. rub. & l. 1. & Io. plat. ibi, C. de Co-
mit.

mit.præp. & trib.ſcho.& in.l.2.C.de domeſtic. &
2 protec.lib.12 2. † ſic & princeps dicitur præpoſi-
tus ſecundum Io.Plat.in rub.de agen.in reb.eo li.
& in ibi in e.j.l.1. hos etiam adorandi principem,
antiquitus facultatem habuiſſe exprimitur.† Hunc
eſſe ſpectabili dignitate decoratum, elicitur ex eo
tex. ibi ſecundum Io. Plat.ex quo parem dignita-
tem, præcipitur habere cum Comite Aegypti, &
Pontifice diœceſeos.

SVMMARIVM.

1 *Scutifer Magnus, qui & protoſpatarius dicitur, quod officium ſuſcipit.*
2 *Scutifer Magnus, inter tribunos ſcholarum, videtur poſſe reponi.*
3 *Scutifer Magnus Spectabilis exiſtimandus eſt & quando Illuſtris.*
4 *Magiſter militum Illuſtris eſſe vocatus apud Gallos Mareſchial, ſecundum Alciat.*
5 *Magiſter militum, & præfectus Pretorio, differunt.*
6 *Palatij Imperatoris Præpoſiti, curam habentes, quo ad ornatum, Spectabiles ſunt.*

SCVTIFERI MAGNI OFFICIVM.

1 SCutiferum Magnum † deinceps ſubjcit Alciat.
d.c.34.de ſing.cert. quem ipſe Protoſpatariũ
nuncupat: ſed de eo non meminit Budęus in
d.pag.257.in tit.de ſenat. Cũ huius partes illhuc
pertineant,(ut audio) ut omnium Armorum, &
equorum,& totius ſtabuli principis,curam habere
2 præcipiatur:† inter Comites, Præpoſitos, & Tri-
bunos Scholarum, reponi & ipſe poſſe uidetur: ut
ex exemplis æquiparatis d.l.1.C. de com. præp.
& trib.ſchol.argumẽtari poſſumus, ibi.inter quos
comites etiam Sacri ſtabuli, &c. proinde ſecundũ
3 diſpoſitionem d.l.1. † is ſimiliter Spectabilis erit.
Dux autem Saxoniæ hoc munere fungebatur, tan
quam & ipſe alius ex electoribus Regis Romano
rum, qui portitor enſis carminibus illis uulgatis
decantetur, ſecundum glo. pen.in.c.ad apoſtoli-
cę,de re iud.in 6. Nec tamen ipſe hodie, hanc pro
uinciam ſuſcipit. At ſi huius ſcutiferi Magni offi-
cium extenderetur ad Comites, iuxta principem,
ad eius cuſtodiam excubantes, & reſidentes, ſub
quorum Regimine conſtituti ſunt milites; Illuſtris
utique is cenſeri poſſet. l. nemo. uerſi. ſi uero, C.
de re milit. lib.12. præſentia enim & aſsiſtentia,
apud Principem actum extollit, ut ſupra in uerſi.
Cancellarius,in fin.nam conuenire poſſet, ut Ma-
giſtro militum comparandus hoc pacto uidere-
4 tur, † qui Illuſtris eſt. ut in. l. 2. & 3. C. de offic.
mag.mil.& per Io.Plat. in rub.C.de præfec. præt.
ſiue ur. & mag. mil. lib. 12. quos Magiſtros mili-
tum Alciat.dict.cap.34.lingua Gallica Mareſchia
los uocat; qui apud nos lingua Italica dicuntur
(ut opinor) Maeſtri del campo: Nec dicamus hos
eoſdem, qui & Præfecti prætorio, ut ſupra hac
concl. principali uerſic. Dignitatum nume.5. di-
5 ctum eſt.† Nam omnino differunt ut in dict. titu.
de præf.præt.ſiue urbis.& mag. militum: ſic enim
(ubi concedatur idem fuiſſe) per tempora, res, &
nomina, immutantur, ut conueniunt dicta in. l. 2.
6 C.de offic.quæſ. † Hic & illud ſubnotandum eſt,
eos qui primi ordinis comitiuam, cum præpoſitu
ra meruerunt, curam habentes circa ornatum Pa-
latij Imperatoris, Spectabiles eſſe: cum æquiparen
tur Comitibus epularum, & ſacri Stabuli, ut in d.l.
1.C.de comit.præpo.& trib. ſchol.

SVMMARIVM.

1 *Magiſter officiorum, ſpectabilis eſt, immo etiam Illuſtris dictus.*
2 *Magiſtri, ſeu proximi ſacrorum ſcriniorum Imp. inter quos ſunt Referendarij, & Primicerius, hoc eſt protonotarius; Spectabiles ſunt.*
3 *Comites conſiſtorìani æquiparati Proconſulibus, Spectabiles ſunt.*
4 *Medici ſummi principis. Archiatri dicti, Spectabiles ſunt:*
5 *Silentiarij, & eorum decuriones, ſpectabiles ſunt: & qui ſint tales, ibi.*
6 *Domeſtici Imperatoris, qui ſint: & quod ſunt ſpectabiles.*
Protectorum Primi cerij ſunt ſpectabiles, ibi.

SPECTABILES OFFICIALES
QVI SVNT.

SPectabilium gradum conſequũtur aliqui quo-
que alij, in ſacro Palatio Imperatoris militan-
tes, & deſeruientes: ut conſtat ex ordine titu-
1 lorum.C.inchoãdo a tit.de offic.magis.offi.† qui
ſin glo.rub.ibi primus inter ſpectabiles præmitti-
tur, licet glo.in.l.1.C.de ſilent.lib.12.Illuſtrẽ di-
cat, ubi Io.plat.id procedere affirmat, ſi quis ſit Ma
giſter officiorũ, cũ adminiſtratione: idẽ ſcribẽs de
comite Domeſticorũ, ſecutus glo. ibi, pro cuius
opi.facit tex.in d.l.1.& fi.C.de ſilenti.& l.fi.d.tit.
C.de offi.mag.offic.ubi excellentiſsimus appella-
tur, prout & præfectus prætorio ut ſ.hac concluſ.
in uerb.Dignitatum nu.7. Videtur tamen obſtare
tex.in.l.2.C.de domeſt.& protect.lib.12. allega-
tus in glo.d.rub.C.de offi.magis.offic.& in.§.fin.
in authen.de non alien.aut perm.reb.ec.qui oſtẽ-
dit Comites ſpectabiles eſſe, cogita. Sic &.C.li.12.
uidere licet, exordiendo a titulo de Primicerio,
2 uſque ad alios ſequentes. † Nã primo nutmus Pro-
ximorũ, ſeu Magiſtrorum ſacrorum Scriniorum,
quorum officium erat triplex: ut per Io. Plat.in.l.
fi.col.2.C.de decurio.lib.x.& in rub. C. de proxi.
ſac.ſcrin. inter quos ſunt Referendarij, & in pri-
mis Primicerius, & Secundicerius principis, qui
quidem Primicerius Præpoſitus eſt omnibus no-
tarijs; & uocatur Protonotarius, cuſtodiens Ar-
chiuum, & inſtrumenta, & acta Imperij, & ſcri-
nium Curiæ, & ſolicitat, & regulat alios; ut
per Io. Plat. ibi, & in rubr. C. de primic. &

ſecun.lib.12.hoc inquam munus ſplendore ſpe-
ctabilium emicat, ut ibi per.l.fin.& in rub. & l, 1.
C.de magi.ſac.ſcrin. præclaram enim nobilemque
militiam ſpectabilium, Tribunorum, notariorum,
& Magiſtrorum Scriniorum, qui quodam modo
Maieſtati ſuæ aſsidere dicantur, commendat au-
3 gendam Imperator inibi.† Eodem modo ſpecta-
biles ſunt Comites Conſiſtoriani: ideſt qui diu
ſteterunt in cõſiſtorio Principis: nam etiam Pro-
conſulibus æquiparantur, ut in l. 1. C. de comit.
4 conſiſt. lib. 12. ubi Bar. & Io. Plat. † Similiter
quoque Summi Medici, Imperatoris: qui efficiun-
tur & ipſi Comites Palatini, ex quo primi gradus
Comitiuam adepti ſunt: qui & Archiatri ſacri Pa-
latij uocant, inter ſpectabiles deſcribuntur: ut ſci-
licet Ducibus, & Vicarijs Principis æquiparentur,
ut in rub.&.l.1.C. de comit. & Arch. Sac. Pal.ubi
Bar.& Io.Plat. lib. 12. Alciatus tamẽ ibi in annot.
exiſtimauit, non de ſummis medicis loqui hunc
titulum, ſed abſolute de medicis Aulæ Imperato-
rie. Sed ego cum alijs aliter crediderim: quia in ſu-
perioribus, & inferioribus titulis. C. ibi fit quoque
mentio de alijs ſupremis, ſeu Præfectis, ſeu Tri-
bunis, ueluti de præfecto prætorio, de præpoſitis
ſacri cubiculi, de primicerio, de Comitibus, Præ-
poſitis, & Tribunis ſcholarum; & ſimilibus: Nec
uideo unde ipſe contrarium probet, immo ab ety-
mologia græca uocabuli, quam ipſe explicat, ut
Archiatrus, Medicus Princeps intelligatur: om-
5 nino fallitur. † Silentiarios itidem, & eorum De-
curiones, Spectabilium locum ſibi uendicare aſ-
ſerit Io. Plat.in rub.C.de ſilenti.& decur.eo.li.12,
& glo.1.in l.fi.eo.tit.per.l. omnimodo.§.fi.C.de
inoſ. teſt: Hi uero qui ſint apud eum, non bene
conſtat, cum ſecundum glo. ibi, Conſiliarij Princi
pis dicantur, ut affirmat etiam Martin.Laud.meus
in tract. de conſiliarijs principum.q. 14. quibus
committantur ſecreta ſub ſilentio; alij uero alio mo
do interpretantur. Alciatus autem in fine tit. C.
de commitib.& Archiat.eo.lib.ex ſentẽtia Proco
pij, Perſici Belli.2. Romani inquit ad ea, quæ quie
tis ſunt, in Palatio miniſtrum, Silentiarium uo-
6 cant: † ſicut Domeſticum, archanorum Princi-
pis conſcium. Conſtat autem hos etiam habere
facultatem adorandi Principem: & ſalutandi ad-
miniſtratores eius, ut in l. 1.illius tit. qui Domeſti-
cus, cum Protectore ſimiliter ſpectabilis eſſe uide-
tur. Subiungitur enim poſt titulum de ſilentiarijs,
& uidetur probari in l.2.ibi.C. de domeſt.& pro-
tect.ubi Primicerius Domeſticorum, & Protecto-
rum, Spectabilis cenſetur. Non ſine controuer-
ſia tamen hæc uidentur procedere, ut ſupra dixi
in hoc uerbo nume. 1.

SVMMARIVM.

1 *Primicerium protectorum, & Domeſticorum ſub-
ſequentes, vſque ad numerum. 10. clariſſimi ſunt.*
2 *Scriniarij poſt proximum ſacrorum ſcriniorum
ſunt Clariſſimi.*
3 *Notarij Imperatoris, habent Dignitatem.*
Cocus Imperatoris, habet dignitatem, ibi.
4 *Imperator à Clariſſimis Salutatus, eis aſſurgit; im-
mo non.*

CLARISSIMI OFFICIALES
QVI SINT.

1 Clariſsimorum † pariter loco, aliqui Palati-
ni ſunt; ut puta qui poſt primicerium Do-
meſticorum, & Protectorum ſubſequun-
tur: vſque ad numerum decem.l.2. C. de dome-
ſtici.& Protect.ubi Io.Plat.qui obiter dicit, idem
eſſe Primicerium, Tribunum, Ducem, & Præpo-
2 ſitum.† Similiter & alios Scriniarios, poſt proxi-
mum Sacrorum Scriniorum, cõſtat eſſe Clariſsi-
mos, l.peculiari C. de prox. Sac. ſcrin. & per Io.
Plat. in rub. illius tituli: Dicamus poſtremo, Sa-
crum Palatium Principis, adeo dignitatibus om-
3 nibus eluceſcere, † ut uſque ad Notarios, & Co-
cum deſcendant; atque hi dignitatem aliquam
ſortiantur, vt ſingulariter dixit Ro.not.648.col.
155.incip.nunquid eſſe Cocum; per doctri.Bald.
in tit.de Feudo Guardiæ, ſiue in tit.quis dic. dux,
Com.Mar.in lect.no.ſequitur Feli.in Rub. de of-
fic.& poteſ.iud.deleg. & Franc. Luc. in tract. de
fiſc.& eius priuil.in fi.1.partis. & Catellian. Cotta
in memoralibus, in dictione, Cocus, poſt Barb.
in tract.de præſt. Card.in 1.q.1.partis nume.40.
qui Secundum Ang.in l.cum ſalutatus, quæ eſt.l.
1.C. de ſenten. paſ.per text. ibi cum glo.inquit,
4 † Imperatorem a Clariſsimis ſalutatum, aliquan-
tulum eis aſſurgere, quod tamen non probatur,
nec credo verum: Nam ibi d.l.j. loquitur in præ-
fectis prætorio, qui ſunt Illuſtres, non tantum
Clariſsimi, vt ſcripſimus ſupra hac concl.verſ.Di
gnitatum, nume.7.& ſi dicatur, ibi Clariſsimus
dicitur, Præfectus prætorio; Reſponde, hoc non
refragari, quandoquidem qui pluris eſt, vtique
tanti eſt. l.cum furti.ff.de in .hiẽ.iur. Bald.in l.3.
C.de fur.Bald.in princ.quis dic.dux.Conſiliarijs
proinde ſuis, & Cardinalibus aſſurgit Imperator,
vt iam diximus ſupra, vti Illuſtribus.

SVMMARIVM.

1 *Comites palatini, qui ſine adminiſtratione habent
dignitatem, abuſiue comites ſunt.*
2 *Comites proprie ſunt, qui ſunt de comitatu inueſtiti.*
3 *Comites Palatini habent priuilegia valida creandi
Tabelliones & ſimilia, prout in priuilegio.
Tabelliones ſiue notarij creantur auctoritate Imp.
vel Papæ.*
4 *Comes Palatinus, non poteſt delegare poteſtatem
ſibi in priuilegio conceſſam.*
5 *Comites Palatini clariſſimi ſunt.*

COMITES PALATINOS
CREAT IMP.

Comites Palatini proinde, qui honoris di-
gnitatem aſſequuntur ſine adminiſtratio-
ne, in ſacro enim Palatio non deſeruiunt
quique honorarij vocari poſſunt; vt conuenimus
no.in

no in l.2. per Bar.& doct.C.ut dig.ord.ſer.paſsim
creare cõſueuit Imperator, vt quotidie videmus.
1 † Hos quoque abuſiue Comites appellat Bald. in
c.1. quis dic. Dux Marc.co.in priu.per illum tex.
2 † cum proprie dicantur Comites qui de Comitatu ſunt inueſtiti, ſecundum Bald.ibi: & tradit Paris Puteus in tract.de duello.§. an comes.libr.7.&
Iaſ.in l.id quòd,num.23.de leg.1.& Socin.conſil.
3 165.num.1.volum.2.† Talibus autem concedere
quoque ſolet Imperator priuilegia creandi Tabelliones: Nam Creatio eorum fit auctoritate principis, ſiue Pont.Max.ſiue Imperatoris, uel habentis poteſtatem ab eis, c.1.2.& c.cum.p.tabellio.
de fide inſtr.&.c.qm cõtra falſam.de probat.unde credit eorũ inſtrumẽtis,& ſic pelli mortuę(qđ
eſt unum de mirabilibus mundi) etiam in arduis.
ſecundum no.in.c.tertio loco. de probat. & ſcripſit Io.a graſsis in tract. de ſubſtantialibus procuratorij.in uer. publicus.Itẽ cõcedit facultatẽ dãdi
tutores,legitimãdi,arrogãdi,emãcipãdi, & alia ſimilia faciendi; prout in eorum priuilegijs cõtinetur,quæ ualida ſunt;ut no.Bar. Bal.& doct.in.l.1.
ff.de tut.& cur. da. ab his, & per Soci.conſ.67.nu.
2.uol.1.& copioſe Iaſ.conſ.127.num.2.uol.4.ita
tamen ut in expreſsis habeant locũ, ut docet Bal.
in l.cum in adoptiuis.§.quę in filio.C.de adoptio.
qui commemorat Bar. habẽtem tale priuilegium,
feciſſe apponere etiam poteſtatem, dandi ueniam
ætatis; quæ in eo priuilegio non conprehendebatur:ut innuit etiam idem Bal. in d. c.1. quis dica.
4 dux.& dicemus inf.uerſ. Vigeſimo.hoc.§. † Attamen poteſtatem in eis priuilegijs, Comiti Palatino attributam, non poteſt ipſe alijs delegare, ut
per Alex.in l.1.num.7.& Iaſ. & doct. ibi.ff.de of-
5 fic.eius: quia ſit de reſeruatis Principi. † Hos autem Comites Palatinos, Clariſsimos eſſe dijudicarem, ſicuti nec plus cenſentur proprij Comites, de
comitatu inueſtiti, ut per doct. in d.l.1.ff. de off.
eius.& dixi ſupra in.§.3.in materia Duelli. concl.
77.num.8.

SVMMARIVM.

1 Priuilegia reuocare poteſt Imperator, etiam ſine cauſa,& num.2. vbi Regula ponitur, vt procedat in ſubdito, quæ limitatur tripliciter num.3.5.6.
Reuocatio quæ procedit in priuilegio, procedit in ſtatuto.ibi.
Priuilegia licet poſſit reuocare Imperator; decet tñ eũ in conceſſis perſiſtere: ſicut Polus in Cælo: ibi.
4 Priuilegium, vel Statutum, quando dicatur tranſire in contractum.
7 Priuilegia non ſubdito conceſſa, non poteſt Imperator reuocare, ponitur Regula; limitatur.9.modis: num. 8.9.10. 11.12.13. 14.15.16.
17 Imperator reuocans ea, quæ tenetur obſeruare, fingitur circumuentus; & ſecunda cõceſſio contraria primæ,non tenet.

PRIVILEGIA POTEST REVOCARE IMP.

Octauo econuerſo dicamus, ut quemadmodum Imperator poteſt priuilegia & beneficia cõcedere, ut in proximis dictum eſt,
1 † eodẽ modo reuocare poſsit, etiã ſine cauſa, glo.
eſt ſin.& magiſtralis in.c.decet, ubi doct. præſertim Philipp.Franc.de reg.iur.6.ſequitur Feli.in.c.
1.col.2.de probatio.idem tenet Bal.in.l.qui ſe patris.col.7.C.unde lib.ſequitur Decius in.c.quę in
Eccleſiarum.col.12.de conſtitutio.& Feli.ibi.col.
19.num.34.& Marti.Laud. in tract. de priuileg.
& reſcrip.q.34. loquens etiam in prædeceſſore:
D.Aymo.Crauetta conſ. 276.nu.7. Vnde diximus
ſupra.§.3.uerſ. Septimo num.1. Papam nouiter
creatum, poſſe reuocare omnes gratias factas per
præceſſorem ſuum.& Decius in conſil.286.col.2.
&.3.uol.2.In ſimplici priuilegio, præſertim conceſſo ſubdito,ut tenet etiã Iaſ.in d.l.non amplius.
§.ſi certum.col.2.de leg.1. & idem conſ.1. col.4.
uol.1.& Soci. conſ.25. num.16.uol.1.& conſ.4.
num.4.5.&.13.etiam ſi quæſitum ſit ius alicui:
dum non contineat tranſlationem dominij directi,uel utilis,& conſil.77. num. 13.uol.3. ſecutus
Bal.in d.l.qui ſe patris. Et quod dicitur in priuilegio, procedit etiam in ſtatuto, ſecundum ſcrib.
uel aliquos eorũ,hic allegatos,& ſupra, & inf.præcipue Areti.& Feli.col.8.Dixit tamen memorabiliter Hoſt.in ſum.de priuil.& exceſ.priuil.§.qualiter col.1.Non decere Principem ſine cauſa reuocare priuilegia conceſſa:ne id leuitati, aut inconſtantiæ aſcribatur: atque uenire contra factum
ſuum, & impugnare quod debet defendere, uideatur. Ac inquit d. Cotta,conſulente Bal. in memoralibus ſuis,in uer.princeps uerus, Principem debere in conceſſorum liberalitate conſtanter perſiſtere, ſicut Polus in Cœlo, & dicere quod ſcripſi,
ſcripſi.Conueniunt dicta per Socin. in conſ.32.
nu.22.uol.1.& cum cauſa, poſſe reuocari tradit
etiã Hippo.Marſil.in l.1.§.ſi quis nu.21.ff.de quęſtio. Verum hæc propoſitio generaliter, & abſolute polita per memoratos interpretes; eſt tamen
intelligenda,& declaranda,vt eam declarant doct.
ſed præſertim Abb. Areti. & Felin. rectius, atque
magis ex ordine, quam alij, more ſuo,in.c. nouit
col.7.num.7. cum multis ſeq. de Iudici.ut ſcilicet
duæ reg.cum limitationibus, ſeu declarationibus,
2 ☞ ponantur. † Regula Prima ſit, Principem
poſſe reuocare priuilegium conceſſum ſubdito.
c.in noſtra.cum ſim.de iniur.& per doct.& in primis Felin. in d. c.nouit col.12. num.10. Cardin.
Pariſ.Pater,& præceptor meus conſ.1. num.120.
3 uol.4.† Primo limitatur ſecundum eum, & relatos, ſi ius ſit quæſitum de iure gentium, & quia
tranſeat in contractum, nam tunc non poteſt reuocari ſine cauſa, vt & per Martin. Laud.in trac.
de priuil. & reſcrip.q.34.Paris, ubi ſupra nu.127.
ſecus ſi ſtetit in ſimplicibus terminis priuilegij, ut
puta

puta exemptionis, & immunitatis: & ideo Bal. in
d.l.q ſe patris.col.7.uerſ.ſed ſi non eſt priuilegiũ.
docet:ſi eſt conuentio,non priuilegium; tunc non
poteſt reuocari, niſi ſecundum ipſius rei naturam.
l.fundi.C.de fund.patrim. lib.10.: & ſubdit, ſcien-
dum,ſi Princeps recipiat precium,ſignificare uen-
ditionem;etiam ſi uteretur uerbo,Indulgemur;uel
ſimili. & Inquit Iaſ. in d. conſ.56. uol.1. Princi-
pem poſſe reuocare immunitatem,conceſſam ſub-
dito, etiam ſi tranſiuerit in contractum:niſi inter-
4 uenerit recompenſatio perpetua.† Atque priuile-
gium, & ſtatutum, tunc dicitur tranſire in con-
tractum, quando aliquid conceditur, non ſimpli-
citer, ſed commenſurandum, ob aliquod factum
aut dationem,uel præteritam,uel futuram imple-
tam,uel implendam, ex parte eius cui conceditur,
declarat Feli.ex ſententia Areti.ibi, & Bal.in d.l.
qui ſe patris.col.7.circa quæ uide Soci.in conſ. 4.
num.6.& conſ.87.nu.12.uol.3.& Deci.in conſil.
292.num.7.uol.2. qui etiam poſt Bal. in l. ſi cum
mihi.ff.de dolo, corroborat non poſſe reuocari
priuilegium conceſſum;quod non pendet ex ſola
uoluntate concedentis, ſed ex iure alteri acquiſi-
to;propter eius factum. Declaratur inde per Feli.
ibi hæc limit.tribus modis; & Primo in ſeptem ca-
ſibus,in quibus princeps poteſt proprium contra-
ctum reuocare, de quibus ſcripſi ſupra.§.3. uerſ.
octauo.Secundo declaratur, ubi Princeps poteſt
tollere ius quæſitum ex cauſa,de quibus dixi in
hoc.§.4.uerſ. Quarto,& latius dicam in uerſ.Vige
ſimo octauo.Tertio declaratur in priuilegio con-
ceſſo non ſubdito, quia tenet non tanquam lex,
5 ſed tanquam contractus, ut dicam in.2. reg † Se-
cunda limitatio ponitur per Feli.ut hæc prima reg.
non procedat in inferiore a Principe,qui non po-
teſt reuocare priuilegium, per allegata per eum:
6 † Tertiam ponit limit. in priuilegio dato in remu-
neratione, ſubdito. quod eſt irreuocabile; facit
ſecundum eum, quia donatio remuneratoria eſt
irreuocabilis, etiam data ingratitudine.l.ſi pater.
ubi glo.& Bar.ff. de donatio: Animaduertendum
tamen proponit,remunerationem hoc ſolum ope
rari,ut non reuocetur ex ingratitudine, ſed ex alia
iuſta cauſa poſſit reuocari, ſicut alij contractus,
ut præſertim in.2. declaratione primæ limit. di-
ctum eſt: hanc limit. tenet etiam Marti. Laud.in
tract.de priuileg.& reſcrip.q.34. quæ confirmatur
ex eo,quod relatio,&conſideratio,habita ad grata
ſeruitia, operatur, ut priuilegium tráſeat in uim
contractus, ut per aliqua oſtendit Guido Pap. in
7 tract.de reſcrip.nu.28. † Secunda autem Re
gula ſit ſm Feli.ibi colu.9.nu.9.cum relatis abun-
de per eum, ut priuilegium conceſſum non ſubdi-
to,non poſſit reuocari; quia diſpoſitio legis pri-
uilegiantis non ſubditum, non tenet tanquam lex,
nam ſi eo modo teneret,non ligaret cócedentem,
ut in.c.1. de conſtitutio in.6. cum ſim. Sed tenet
in uim contractus;ideo eſt irreuocabilis,& arctat,
& cogit concedenté.c.1.de probatio. & addo Ia-
ſonem in.l. non amplius.§. ſi certum de leg.1.&

Decium conſil.307. nu.18. uol.3. & dixi ſupra in
8 d.§.Tertio, uerſ. octauo. † Iſta reg. limitatur pri-
mo per eum,ex doctri. Areti.ibi,& ante eum Bal.
in.l. qui ſe patris.C. vnde lib. quando per priuile-
gium eſt conceſſa iuriſdictio, nam poteſt tunc
9 etiam ſine cauſa reuocari. † Secundo limitatur,
quando priuilegium præter intentionem, læderet
10 concedentem. † Tertio limitatur, ſi priuilegium
naſceretur ex contractu ſimulato: quia tunc eſt re
uocabile, ut dicit conſuluiſſe Marian. Soci. conſ.
11 125.incip. Io. de Ariga de Luca. † Quarto limi-
tatur ut ex eiſdem cauſis poſſit priuilegium reuo-
cari,ex quibus poteſt reuocari donatio; niſi tamen
priuilegium eſſet remuneratoriũ, ut ſupra in.3.
12 limit.1.reg. † Quinto, ſi ſinguli priuilegiati con-
13 ſentirent reuocationi priuilegij. † Sexto limita-
tur, ſi maiores de populo priuilegiato, conſenti-
14 rent reuocationi priuilegij. † Septimo quando
priuilegium nondum eſt acceptatum. Excipiun-
tur ab hac limitatione duo caſus; Primus eſt in be-
neficio collato abſenti, ut in.c.ſi tibi abſenti. de
præbend.in.6. Secundus quando per priuilegium
reſtituitur Bannitus, nam prodeſt etiam ignoran-
15 ti. † Octauo limitatur ſi concedens uult interpre-
tari priuilegium,hoc etenim poteſt ſecũdum eum
per.c.1.de iura.cal.de qua interpretatione locuti
ſumus ſupra.§.3. uerſ. Vigeſimo num.3. Hæc ta-
men limitatio, dum ibi uidetur ſuppleri, ſeu decla-
rari per Philip. Simonettam, non habere locum,
quando Princeps uellet interpretari, ita quod pe-
rimeret priuilegium, non puto ea ueram: quia ex
quo Princeps, poteſt interpretari priuilegium:
quo ad concernentia ualiditatem eius, ut dixi in
d.uerſ.Vigeſimo, iſta non dicitur reuocatio priui-
legij ualidi,ſed interpretatio, & declaratio inuali-
di: quod eſt maxime diuerſum, ideo non recte in-
16 fertur l.Pap. exuli.ff.de mino. † Nono limitatur
ſi cauſa nouiter emergat, quia reuocatur priuile-
gium.Reliquit tamen ſuper hoc cogitãdum Felin.
quia hoc modo non eſſet differentia inter priuile-
gium conceſſum ſubdito, & non ſubdito. Verum
abſolute poſſe reuocari dicendum uideretur, ali-
ter dubitando quam Felin. ſi ex cauſa noua & iu-
ſta Princeps moueretur, ut dixi ſupra in.§.3. uerſ.
octauo.circa ſi. & facit quia ex iuſta cauſa Prin-
ceps poteſt tollere ius tertij, ut dictum eſt hoc.§.
4.uerſ.Quarto,& dicam inf. uerſ. Vigeſimo octa-
uo nu.9. facit etiam quia Nationes omnes, & Re-
ges uidentur eſſe ſub Imperatore, & ſic aliquo mo
do ſubditæ. ut diximus in.§.1. in uerſ.Orbem: er-
go hac ratione, uidetur militare prima reg. hic po
ſita. Sed nihilominus cum in ſpetie determinatum
ſit,per doct.allegatos per Felin. & Deci.in.c.quæ
in Eccleſiarum.col.9.&.12.de conſtitutio. & per
Soci. conſ.164.nu.9.uol.2.& dicã inf. hoc.§.4.d.
uerſ.Vigeſimo octauo num.12.Principem ſeu ha-
bentem iura Principis, non poſſe etiam cum cau-
ſa,auferre rem ſuam non ſubditos pari modo uide
tur dicendum, non poſſe reuocare priuilegium,
non ſubdito conceſſum: quia ex quo dicitur tran-
ſire,

ſire,in ipſu contractus, uidetur idem ſi reuocetur,
ac ſi tollitur ius tertij,non ſubditi : quod non po-
teſt tolli,etiam cum cauſa,ideo cogita:quia iſta li-
mitatio uidetur male ſuſtentabilis.In præmiſsis il-
17 lud notandum eſt, † quod ſi Princeps,etiam mo-
tu proprio,reuocat ea quæ tenetur obſeruare, fin-
gitur circumuentus,& non admittitur probatio in
contrarium, & ſecunda cõceſsio contraria primæ
non ualet,ut tenet Decius in conſil.292.in fi.uol.
2.ex ſententia Bal.per.l.prędia.C.loca.quomodo
autem,& quibus clauſulis tollatur priuilegiũ, uide
ſupra hoc.§.uerſ.Tertio.preſertim.nu.42.& ſeq.

S V M M A R I V M.

1 *Feudorum conceſsiones , ſeu priuilegia, quando Im perator reuocare poſſit & num.3.*
2 *Feudum,priuilegium; ſeu magis Gratia , & Beneficium dicitur.*
4 *Vaſallus poteſt renuntiare Feudo, etiam inuito domino:limit.6.modis.*
5 *Dominus & Vaſallus,debent ſibi mutuam,& æqualem affectionem, & fidem.*
6 *Claudicatio,iniquitas appellatur.*
7 *Feudum dicitur contractus innominatus ; immo magis nominatus continens beneficium num.10.*
8 *Feudum non debet alicui auferri ſine cauſa, nec perditur, niſi in caſibus in iure expreſſis.*
9 *Feudationi tenetur ſtare ſucceſſor , cum prædeceſſore ſuo.*
10 *Papa non poteſt reuocare dignitates , niſi ex cauſa.*

FEVDA NON REVOCAT IMP.

IN hac octaua propoſitiooe , cum multa in re-
uocatione priuilegiorum ſint recitata breui-
ter.& enarata : aptius quoque hic, quam alibi
ſubiungere poſſe uidemur, magis in ſpecie: & diſ-
1 ſerere,an & quãdo Princeps† poſsit reuocare, Feu
dorum conceſsiones,& priuilegia: uel ab ipſo, uel
ab anteceſſore ſuo prodeuntia; quod aliquando
obiter tetigimus in.§.3. uerſ. octauo , & in hoc.§.
inf.uerſ. Vigeſimo octauo num.14. in ea inueſti-
gatione , an princeps ex contractu ſuo obligatur:
anque dominium alicui auferre poſsit , ſine cau
2 ſa. Dubium faciebat, † quia Feudum,priuilegium
ſeu magis gratia, & Beneficium dicitur.c.1.§.fi.
quib. cau. feu. amit. Bar.in.l. fi.in prin.C.ſi cont.
ius uel util.pub. Curtius Iunior. in tractat. Feud.
in.1.parte princip.q.11.& Soci.conſ.4.nu.6.uol.
3.unde ſecundum Bal. in. l. qui ſe patris. col.7.
alias.11.C. und.lib.quẽ ſequitur Iaſ.in.l.non am-
plius. §.ſi certum.ff.de leg.1.Imperator poteſt re-
uocare priuilegia conceſſa ſubditis, per modum
gratiæ: ſecus ſi per uiam contractus, & dictum eſt
ſupra in præcedẽtibus, num.7.immo expreſſe in-
3 quit Bal.in d.l.qui ſe patris, † Imperatorem poſſe
reuocare feudum,etiam ſine cauſa;quãdo eſt præ-
cario conceſſum. Poterat etiam dubitari ex eo ar-
4 gumento: quia ſicut. † Vaſallus poteſt renuncia-
re feudo , etiam inuito domino , ut eſt tex.in.c.1.
* de uaſal.qui cõt. cõſt.loth.& eſt communis* opi.
ut tradit Curtius in d. tract.in.4.parte principali,
uerſ.Trigeſimo primo : quæ opi. tamen limitatur
quinque modis per Felio.in.c.quæ in Eccleſiarum
car.ante pen.de conſtituti. & alio modo, & Sexto
per Curtium ibi: eodẽ modo uidebatur,poſſe do-
5 minum reuocare Feudum inuito uaſallo, † quia
mutua relatione dominus, & uaſallus ſibi debent
æqualem affectionem & fidem: ergo ad ſeruãdam
æqualitatem,ſi concedebatur renunciatio uaſallo,
6 debebat etiam cõcedi reuocatio domino;† Clau-
dicatio enim iniquitas appellatur arg.l.fi. C.de
fruct.& lit.expen.& hoc argumento in ſimili caſu
utitur Bal.in ti.de.no.for.fidelit.§.inueſtitura.nu.
7 3.& ſic hoc etiam procedere uidebatur, † licet
Feudum dicatur contractus innominatus, immo
* potius nominatus ; ſecundum communem* opin.
ut teſtatur Curt. Iun. in d. tract. in.1. parte. q.9.
princip.num.35.& Iaſ.conſ.93. uol.3.& contra-
ctus, ex poſt facto ſint neceſsitatis l. ſicut. C. de
de actio. & oblig. Sed nihilominus contrarium
concludendum eſt, ut eſt tex.apertus , ubi Bal. &
doct.in.c.1.de nat.feu.nam ſine culpa,ſiue cauſa,
non poteſt Princeps,quem inueſtiuerit,priuare:&
tenent doct.præſertim Feli. in.c. quæ in Eccleſia-
rum col.20.& Deci.col.12.de conſtitutio.& Are
ti.in.c.nouit.de iudic. & Iaſ. d. conſ.93. loquens
8 in propria cauſa.† Nam ſecundum omnes, etiam
utile dominium,& ſic Feudum , non poteſt alicui
auferri ſine cauſa , vt allegatur doctri. Bar.in.l.2.
C.de fund. patri. lib.11. ac inquit Iaſ. in.l illam
num. 14. C. de collatio. Vaſallum non perdere
feudũ,niſi in caſibus a iure expreſsis: quos nume-
ro circiter quadraginta,enumerat abunde: & de-
clarat Curt.in d.tract.in.4.parte; & ſecundũ præ-
dicta conſuluit Decius conſ.544.num.15.& cõſ.
606.num.8.uol.4.& Iaſ. conſ.1.nu.4.col.6.uol.
1.& ante eos Alex. in conſ.11.num.6.uol.6.&
* hæc eſt magis communis* opinio ut inquit Cra-
uet.de Antiq.temp.parte prima in primo num.16.
9 &.17. † Hæcque concluſio ſibi uendicat locum,
etiam in ſucceſſore in Imperio, & Regno;qui tene
tur ſtare infeudationi prædeceſſoris, ut dictum eſt
in d. §.3. uerſ.octauo. Nec repugnant proxime
obiecta, nam & ſi dicere poſſumus,quod caſus le-
gis ſit clarus,in caſu noſtro,in d.c.1.de nat.feud.&
ideo nulla ſit habenda dubitatio. l. ancillæ. cum
gloſſ.ubi Bartol. C.de fur. dicamus ulterius,quod
quamuis Feudum Beneficium dicatur ,ſeu gra-
tia: tamen tranſit in contractum ex conceſsio-
ne concedentis , & transfertur utile dominium.
10 † Et ſic erit contractus continens beneficium,
prout eſt donatio,quæ eſt contractus nominatus,
prout hac ſolutione utitur,& recte,Curtius iun.in
d.tract.in.1.parte in.q.undecima . Parum etiam
refragatur dictum Bal. in d.l. qui ſe patris, quia
fatemur , ubi Feudum eſſet præcario conceſſum,
poſſe ſine cauſa reuocari , ex natura & uirtute
conceſsionis , & inueſtituræ ; cuius Forma atten-
ditur,

ditur, vt diximus ſupra hoc.§.4. in verſi.ſeptimo,
in verbo, Immunitates. nume.3. Non etiam obſtat
dum dicebatur, quod ſicut conceditur renuncia-
tio vaſallo, eodem modo ſit concedenda reuo-
catio principi, & domino: quia diuerſa ratio vide-
tur poſſe aſsignari in vaſallo: videlicet quia is po
teſt renunciare fauori ſuo, qui pro eo principali-
ter introducitur, vt tradit Curtius in d.verſi. Tri-
geſimo primo. poſt Feli. in d.c. quæ in eccleſiarum
car. antepen. talis autem ratio ceſſat in domino.
Aliquãdo tamen prohibita eſt renunciatio, etiam
in vaſallo, vt ibi per eos. Nec in hac concluſione
omitto referre Bal. in d.c.1. de nat.feud. q ab illo
tex. arguit, Papã non poſſe reuocare, ſeu ſupprime
re dignitates cõceſſas alicui, niſi ex cauſa magna.

SVMMARIVM.

1 *Aſſertioni ſolæ Imperatoris, & imprimis Papæ ſta-
tur: & an contrariam probationem recipiat nu.3.
declaratur. nume.4.5.7.8.9.*
2 *Princeps habens ſupremam poteſtatem, poteſt con-
cedere, vt credatur vni tantum.*
6 *Princeps habens poteſtatem legis condendæ, & non
recognoſcens ſuperiorem, habet priuilegia eadem
quæ & Imperator.*
9 *Aſſertio, & confeſſio Principis, contra eum probat,
etiam abſente parte.*
10 *Interpretatio in dubio fit contra Principem, ſeu
Fiſcum.*
*Princeps inſtitutus ab habente litem, non poteſt
eſſe hæres.*
*Principe inſtituto, in ſecundo teſtamento, non tol-
litur primum teſtamentum.*
*Princeps facilius remittit ius fiſci, quam pri-
uatorum.*

ASSERTIONI SOLAE IMP. STATVR.

1 NOno, ſubiungere poſſumus, † Imperatorem,
& Imprimis Pontificem Max. ea eſſe præ-
ſtantia, ut nudo uerbo, & dicto, ſeu aſſertio-
ni ſuæ credatur, & ſtandum ſit: ſicut literis ſuis
narratiuis, quæ ęquiparãtur; etiam in præiuditium
alterius, ſecus ſit in alijs iudicibus inferioribus. c.
cum a nobis. ubi doct. pręſertim Abb. & Feli. de
teſtibus. cle.1. ubi doct. de probatio. idem tenet
Marti. Laud. in trac. de priuileg. & reſcrip. q.57. &
Guido Papæ in trac. de reſcrip. num.35. & per Ol-
drad. in conſ.258. num.2. per cle. literis. de pro-
batio. & Decium conſ.445. num.58. Ampliantur
hæc, ut credatur Pontifici, non ſolum de geſtis ab
ipſo, & alijs, & uiſis poſt: ſed etiam ante Pontifica
tum, ut tradit gloſſ. in uer. promiſiſſent in. c. ad
Apoſtolicæ. de re iud. in.6. & in. c.1. de renunciat,
& utrobique Philip. Franc. & allegatur tex. in. c.
olim.1. de priuileg. ratio huius propoſitionis aſſi-
2 gnatur: † quia Princeps, habens ſupremam pote-
ſtatem, poteſt concedere alteri ut credatur ſibi ſoli
in quocunque negotio, per. c. quicunque. 11. q.4.
3 uerſ. omnes, Ampliatur itẽ iſta aſſertio, † ut etiam
recipiat probationem in contrarium: tunc quan-
do fit in facto proprio, ſed non in facto alieno:
nam tunc ſolum præſumitur uera, & trãsfert onus
probandi contrarium, in aduerſarium: ſicque re-
cipit probationem in contrarium, ut per Feli. in
d.c. cum a nobis. col.2. qui hoc pacto declarat di-
cta doct. & ante eum Pau. de ca. conſ.281. in fa-
cto. de quibus uide multa per Io. Lup. in tract. de
4 lib. Ecc. q.1. num. 4. † Declaratur inde, primo ut
licet credatur dicto Papæ, tamen ſi non recorda-
tur, poteſt ei (ſalua maieſtatis reuerentia) aliquis
reducere factum ad memoriam, ut ab errore reuo
cẽtur: nã plerunq; obliuione decipimur, ut tenet
Abb. ibi in d.c. cum a nobis. col.2. & ante eũ Bal.
in. l. iuſiurandi. col.3. de teſtibus, & ſequitur Mar-
tin. in tracta. de princip. q.248. & Iaſ. in. l. admo-
nendi. num.190. ff. de iureiur. atque hæc eo faci-
lius conceduntur: quia Pontifex, & quilibet iudex
ordinarius, pręſumitur ignorare facta propria,
propter multiplicitatem negociorum, ut per Abb.
in. c. cum olim. num.3. de re iud. & per Corn. cõſ.
135. num. 3. uol. 4. unde idem Martin. Laud. in
tractat. de principi. q.44. inquit, licet Princeps ha-
beat omnia iura in ſcrinio pectoris, tamen poteſt
plerunque falli; quia memoria eſt labilis: & ad hoc
no. tex. cum. glo. in. c. præterea. 23. diſt. ubi habe-
tur, quod quo ad interpretationem intelligitur il-
lud dictũ, ſcilicet Principem habere omnia iura in
ſcrinio pectoris; & ſequitur Felin. cum multis in. c.
5 nonnulli. col.27. de reſcrip. † Declaratur quoque
ſecũdo hæc concl. ibi per doct. per illum tex. in. c.
cum a nobis, & d. cle. 1. ut nõ habeat locũ in infe-
rioribus a Papa, uel Imperatore: ut etiam tenuit
Guido Pap. ubi ſupra. Felinus tamen in d.c. cum a
nobis. col.2. commemorat, quod licet ex opi. Car
di. conſ.154. incip. Redemptoris, idem ſit dicen-
dum in Imperatore & in alio, habente iura impe-
rialia; & non recognoſcente ſuperiorem, arg. c. per
uenerabilem: qui filij ſint legit. nõ ſecurum tamen
exiſtimat illud dictum Cardin. ut procedat etiam
in Imperatore, & alio non recognoſcente ſuperio
rem. Quod ego abſque dubio teneri poſſe credide
rim; ex quo ſuprema poteſtas eſt in eo, ut ſupra in.
§.1. uerſ. Orbem: Nec eſt pręſumendum eum illi-
citam, & iniuſtam aſſertionem eſſe facturum: ut te
tigit etiam Guid. ubi ſupra, & aperte Conſuluit
Corn. conſ.239. num.36. uol.1. & clarius conſil.
199. num.4. uol.2. ubi tradit ſtandum eſſe aſſertio
6 ni, non ſolum Imperatoris, † ſed Regis, aut Prin-
cipis, habentis poteſtatem. l. condendæ, non reco-
gnoſcentis ſuperiorem, quia geſta horum reputan
tur facta Principis, & habent eadẽ priuilegia: ut
loquitur conſulente etiam Bal. in Duce Mediola-
ni, cui commiſſa ſit plenitudo poteſtatis. & Decius
7 conſ. 544. nu.1. uol.3. † Declaratur etiam tertio,
ut credatur aſſertioni Imperatoris, & Papæ, & ut
ſupra: quando proceditur contra ſubditum, non
autem aduerſus non ſubditum, ut uidetur dubita-
te:

re,& deinceps inclinare in hanc partē Abb. in d.c. cum a nobis. & uidetur ſequi Felin. in.c.ad audientiam.col.4.de præſcriptio.ſed Felin. in d.c.cum a nobis,col.1.ſibi contrarius, oſtendit ſe aliter ſentire,prout & ſibi contrarius aliter uidetur ſentire Abb.in d.c.ad audientiam num.9.de præſcriptio. ex mente Io.And.& primam opin. ſcilicet quod non credatur, quando proceditur contra non ſubditum,tenuit conſulendo Socin.conſ.27.nume.4. uol.3.uerum hæc opi.non uidetur tuta,ex quo ſuprema poteſtas conceditur in Principe, & non eſt præſumendum iniuſtam, & illicitam aſſertionem
8 eum eſſe facturū, ut iam dictum eſt. † Declaratur quarto,ut non ſit credendum Principi, in his quæ aſſerit, ex relatione alterius, & quod res ſit notoria,ut con ſuluit Decius d.conſ.544.nu.26.&.27. & conſ.576.in fi.&.602.num.13.Hæc tamen declaratio ſubdeclarari poſſe(ut opinor)uidetur, ſecundu m iam ſupra dicta hic in prima declaratione, ut quaſi in facto alieno facta aſſertio, transferat tamen onus probandi contrarium in aduerſarium: immo ubi res ſit notoria, hoc tanto magis procedat, atque credatur Principis aſſertioni, ut uidetur probari in.c. uenerabilem.cum ibi no. de electio.non enim notoria egent,etiam apud priuatos declaratione aut inueſtigatione, ſecundum Pau.de Ca.& Salicet.poſt.Bal.in.l.1.C.ne quis in ca.ſua iudi.patent enim adeo,ut tantum allegatione proponantur,ut aliqua etiam diximus, quæ hic conueniunt,ſupra in.§.ſecundo, uerſ. Apoſtolicæ ſedis.Poteſt & iterum ſubdeclarari hęc quarta declaratio:quia creditur, & fit probatio, ſi Papa Papam in teſtem adducat, ut in.c.patet, cum glo.9.
9 q.3. † Declaratur quinto loco, ut non credatur aſſertioni Principis, quando tractatur de intereſſe ſuo,ut eſt dictum And. de Iſer. in.c.1.in prin. ad fi.in tit.quo temp.mil.ſequitur Decius cōſil.410. num.10.& conſ.606. num.6.&.7. dum commemorat, non eſſe credendum Principi aſſerenti aliquem eſſe proditorem,& ob hoc feudum amiſiſſe. At econuerſo, aſſertionem,& confeſsionem Principis,etiam abſente parte, contra Principem probare,memorabiliter tradit Mart. Laud.in tract.de principibus.q.260. quia perinde ſit, ac ſi facta
10 eſſet in iudicio.l. omnium. C.de teſta: † Sic, & alias contra Principem,ſeu Fiſcum in dubio ſit interpretatio.l.non puto.ff.de iure fiſci, & per Decium in conſ.463.uol.3.num.5. quod tamen intelligit uerum Ang in.§.fi.inſti.quib.mo.t eſt. infir. ſi cauſa ſit mere lucratiua, alias ſecus de quo per. Alciat.in tract.de præſump. reg.3. præſump.41. Similiter per dictum.§.fi. habemus, in hoc Principem minus fauorabilem ſibi ipſi eſſe: quia ſi inſtituatur hæres ab habente litem, inſtitutio non ualet, nec poteſt eſſe hæres: ut affirmat etiam Martin.in d.trac.q.355.Et ibidē.q.356.aliud quoque Principi præiudiciale Subijcit,ut teſtamentum ſecundum in quo eſt inſtitutus princeps, non tollat primum: quia teſtes præſumuntur metu deponere,niſi omni exceptione maiores, Idem Martin.in tract.de fiſco.q.31.ait Principem,facilius remittere debere ius fiſci, quam ius priuatorum, per doctri.Bal.in l.quicunque.C.de ſer.fug.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, Papa, & non recognoſcentes ſuperiorem poſſunt in cauſa propria iudicare, remota etiam ſuſpitione: poſſunt tamen ſe ſubijcere inferiori: limita quo ad non ſubiectos num.3. & ſublimita ut ibi: & limita nu.4. Item poteſt eſſe teſtis in cauſa propria ſub num.6*

2 *Imperator, ſeu Princeps, conſultius, cauſam propriam delegat.*

5 *Princeps qui eſt diues & potens, non præſumitur de alieno velle ſibi iniuſte quærere: & non aliter iudicare, quam Deus.*

6 *Iudex in cauſa propria, & ſuorum, quando quis eſſe poſſit: remiſſiue.*

IVDICANT IN CAVSA PROPRIA.

DEcimo, non inargute, præmiſſæ propoſitioni
1 ſubijcio; † Imperatorem, & Pontificem Max. poſſe in cauſa propria iudicare; ut colligitur ex tex. in.l.& hoc Tiberius. ff. de hęre. inſti.& per alia concludunt doct.in.l.1.C. ne quis in ſua ca.præſertim Bar. Bal. & Salice.qui inquit Principem,poſſe de iniuria ſibi illata cognoſcere, & punire,& ſic in criminalibus,& Abb.& Felin.& Scrib.in. c.cū ueniſſent. de Iudici. & Feli.in.c.1. col.5.num.8.de probatio.& Marti.Laud.in tract. de princip.q.108.& Bertachin.in tract.de Epiſco. lib.4.in.5. parte num.19. Adeo, ut etiam ſuſpectus non poſsit recuſari.l.proxime.ff.de his quę in teſt.del.& per Bal. in d.l.1. quem ſequitur Paris, Puteus,in tract.de Duello. §.nobilis num.11. lib. 2.& per doct.præſertim Philip.Franc.in.c.poſtremo nume.14. de appellatio. ubi ampliatur hoc procedere,etiam ſi ſit conſanguineus: & iudex eſt in alia cauſa, ut & per Felin.in.c.cauſis. de re iud. hocq́ue uidentur fere omnes affirmare; etiam in quocunque Principe, & Ciuitate non recognoſcente ſuperiorem. Ratio autem illa uidetur eſſe: quia princeps nō præſumitur aliter iudicare, quam Deus.l.1.ff.de offic. præfec. præt.c.nouit. de appellatio.& per Ant. Roſel.in tract.concilio.q.13.
2 nume. 27. Inquit tamen Salice. ibi, † Principem honeſtius,& conſultius facturū, ſi cauſam propriā alteri delegauerit, per l. prætor.ff. de iuriſd. om. iud.& tāgit glo.& Abb.in d.c. cum ueniſſent. col. 2.nu.6.& Marti.ubi ſupra.q.63. Nam & Papa, & Imperator, poſſunt ſe ſubmittere iuriſdictioni Inferioris,ut per Doct.præſertim Iaſo.in l. eſt receptum.in prin.ff.de iuriſd. om. iud.non poteſt tamen Papa ſe ſubmittere laico ſecundum communē,ut per Iaſ.ibi: niſi de plenitudine poteſtatis, ut per Fel.in.c.Ecc.Sanc. Marię,de cōſtit. col.2. † limitat hanc concl.primo Abb.in.c.nouit.nu.16.de iudic.

iudic. & Feli. in d. c. cum uenissent col. 4. ut proce-
dat quo ad ſubiectos, non quo ad alios non ſubie-
ctos. qui ait ita uidiſſe iudicari. idem tenet Soci.
conſ. 120. uol. 1. ſequitur Marran. in Spec. aur. in.
6. parte. in uer. Secundus actus, nume. 34. fo. 176.
Subditi autem omnes uidentur, eo modo, quo
declarabimus inf. hoc. §. uerſ. Vigeſimoquinto.
Sublimitatur tamen hæc limitatio: quia ſubditus
Imperatoris, poteſt ipſum conuenire immediate
coram Papa, ratione peccati: & tunc per denun-
ciationem Euangelicam, ut in d. c. nouit: & tradit
4 Feli. in. c. 1. nu. 8. de probatio. † Limitatur ſecũdo,
niſi princeps, uel populus ſit reus: quia põt tunc
conueniri coram Papa, ſecundum Abb. in d. c. 1.
de probatio. Sed iſta limitatio non uidetur uera,
ut oſtendit Feli. in d. c. cum uenissent. col. 4. etiam
ex ſententia præceptoris ſui. Quod & ultra eum
5 mihi magis placet, † quia princeps præeſt legi, &
habet plenitudinem poteſtatis: & qui ſic eſt diues,
& potens, quod non eſt uerisimile eum de alieno
uelle ſibi iniuſte quærere: ſiue agat: ſiue conue-
niatur, arg. l. meminerint. C. unde ui. & tradit Sa-
lic. in d. l. 1. num. 3. & facit ratio ſupradicta præ-
ſumptionis: ut non aliter credatur iudicare,
6 quam Deus. † Cæterum in alijs, quando in cauſa
propria: etiam in iniuria illata Iudici, liceat iudi-
care, uel in cauſa ſua, uel ſuorum, ultra allegata,
præſertim. in. l. 1. C. ne quis in ſua cauſa, uide
Iaſ. in l. qui iuriſdictioni. ff. de iuriſd. om. iud. &
Soci. reg. 195. & 203. cum fal. In hoc Verſic. con-
uenire uidetur, ut dicamus Principem, & Papam,
poſſe quoque eſſe teſtem in cauſa propria. cle. 1.
de probat. & tradit Feli. in d. c. cũ uenissent col. 4.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, & quilibet alius princeps, non recogno-
ſcens ſuperiorem, poteſt ſubditis imponere noua ve-
ctigalia, ſeu gabellas; & quando non alius num. 3.
intellige tamen cum cauſa, num. 6. 7.*
2 *Imperij maximi eſt, imponere gabellas, ſeu collectas.*
4 *Imperator ſolus, poteſt munera extraordinaria im-
poſita, facere ordinaria.*
5 *Vectigal, gabella, & collecta, eſt eiuſdem generis.*
6 *Regibus honores, Tyrannis pecuniæ plus ſunt.*
8 *Imperator quod præcipit ferendum eſt, quod impe-
rat, tolerandum eſt.*
9 *Regibus obtemperare, generale eſt pactum ſocietatis
humanæ, ſed magis Chriſto.*
*Tributum dabunt etiam omnes Reges Imperatori,
niſi probent ſe exemptos.*

COLLECTAS, ET GABELLAS, IMPONIT.

1 VNdecimo † poteſt Imperator, & quilibet
alius Rex, & Princeps, non recognoſcens
ſuperiorem, uel cui hoc conceſſum ſit, ſeu
cui conceſſa ſint regalia, imponere ſubditis ſuis
uectigalia, ſeu gabellas, ut in tit. C. nou. uectig.
imp. non poſ. præſertim in. l. non ſolent. ubi Sali-
ce. & doct. & c. cum apoſtolus. & c. innouamus.
ubi Abb. de cenſibus. & tradit per multa Bertachi.
in tract. de gabel. in. 1. parte. a quibus imp. gabel.
2 nume. 1. & 13. nam ſecundum eum ibi, † hoc ad
ea quæ maximi Imperij ſunt, pertinet; per tex. in. l.
uectigalia d. tit. & Corſet. in tract. de poteſt. reg.
in. 4. parte. q. 48. & Soci. conſi. 7. nume. 2. uol. 3.
Sic quoque commemorat Pet. Antib. in tract. de
muneribus in. 2. parte princ. §. reſtat. nu. 1. & ſeq.
3 † nullum alium niſi Principem, poſſe collectam
indicere: ſaltem uniuerſalem. Diſtinguit tamẽ ibi
in alijs perſonis; idest in officialibus, conſulibus,
ſeu defenſoribus ciuitatum, & in decurionibus, in
collecta particulari, & idem in. §. quarto. in prin.
4 ubi tradit † Principem ſolum, poſſe indicere mune-
ra extraordinaria, & ea facere ordinaria per tex. in
l. omnes penſitare. C. de anno. & trib. lib. 10. Hanc
concluſionem tradit etiam Corn. conſ. 199. num.
5 11. uol. 1. ubi & conſ. 142. num. 5. † aſſerit eiuſ-
dem iuris eſſe gabellam, uectigal, & collectã: Atque
ait Iaſ. in l. placet num. 22. C. de Sac. Ecle. ſolum
Imperatorem indicere poſſe munera ordinaria:
alios uero inferiores, extraordinaria tãtum. Quod
exiſtimo uerum, ſi non recognoſcant ſuperiorem,
6 & ſi eis conceſſum eſt, ut ſupra. † Prędictam con-
cluſionem tamen ſane intellige, quando cum cau-
ſa princeps grauat ſubditos ſuos, alioquin vbi non
ſit cauſa, ut puta defenſio ſtatus, & Regni ſui, tunc
non poteſt imponere onera ſimilia; Immo eo caſu,
uidetur poſſe per Pontificem Max. deponi, ut ſu-
pra. §. 2. q. 6. nu. 3. ex opi. præſertim Martin. Laud.
in tract. de princip. q. 7. cum relatis per eum; qui in
tract. de fiſco. q. 149. addit, ut ſi iniuſta grauamina
exigit a ſubditis, non præſcribat; quia id contin-
gat potius ex timore, quam ex debito, ex auctori-
tate Innocen. in. cap. ſi diligenti. de præſcrip.
Hocque iure merito permitti uidetur; quia Tyran
nus is habendus eſt, qui ad proprium commodũ,
non ad communem reſpicit utilitatem: ſic ut illa
in quibus plus habent, ſunt Tyrannis quidem pecu
niæ, Regibus autem honores; ut auctor eſt Ariſt.
Politic. lib. 5. c. 10. Quo circa. S. Thomas in ſecun-
da ſecundæ. q. 65. column. pen. tradit ſi Princi-
pes a ſubditis exigunt, quod eis ſecundum iuſti-
tiam debetur, propter bonum commune conſer-
uandum, etiam ſi uiolentia adhibeatur, non eſt
rapina: ſi uero indebite aliquid extorqueant, rapi-
na eſt, ſicut & latrocinium: cuius dicta ad idem
tendunt per eum poſita per argumenta in tradit.
de reg. Principum. lib. 3. c. 11. & c. 20. in hæc uer-
7 ba, † Item princeps, pro bono reip. poteſt exigere
annuos cenſus, & tributa, & taleas: ſicut pro de-
fenſione, Regni, uel pro quacunque alia cauſa
pertinente rationaliter ad bonum commune ſui
dominij: dum modo non tranſcendat metas ne-
ceſsitatis. Vnde hoc etiam procedit, in clericis, &
prælatis, qui tenẽtur ſubuenire principi ſuo laico,
tempore neceſsitatis, ad utilitatem publicam, ut
docet Martin. Laud. in tract. de princip. q. 433. &

ita

ita dicit ſe conſuluiſſe: quæ in præſentiarum non diſcutio: atque ſecundum Aug. in expoſitione eius quod dicitur, Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: &
8 quæ ſunt Dei, Deo: † Quod præcipit Cęſar ferendum eſt: quod imperat, tolerandum eſt. Et ipſum quoque Aug. in cap. quæ contra. 8. diſt. ſcripſiſſe
9 conſtat, in hæc verba. † Generale quippe pactum eſt ſocietatis humanę, obtemperare Regibus ſuis: ſed quanto magis Deo, regnatori uniuerſæ creaturæ. Verum quãdo hoc procedat, dicemus inferius hoc. §. uerſi. Vigeſimo ſeptimo. Vnde ad propoſitum noſtrum legitur apud S. Ambroſium in. cap. ſi tributum. & cap. ſequen. 11. quæſt. prima. Si tributum petit Imperator, non ei negamus: ſi enim cenſum filius dei ſoluit, quis tu tantus es, qui putas non eſſe ſoluendum? Omnis enim anima, ſublimioribus poteſtatibus eſt ſubdita. Immo etiam omnes Reges, niſi probent ſe exemptos, etiam pro capite ſuo, dabunt tributum Imperatori, ut eſt not. glo. in. c. Adrianus. 2. diſt. 63. Et adde notabiliter, eum læſæ maieſtatis teneri, qui tributum, ſeu cenſum denegat ſoluere Principi, ut infr. cap. 9. §. 3. num. 5. in rub. de læſæ maieſt. reis. Ad hanc propoſitionem conueniunt dicta Oldradi conſil. 104. loquente in ſubſidio Charitatiuo impoſito a Papa, uel inferiore, & Iaſ. in. §. item Seruiana, column. 34. inſt. de action. Et Ripæ in. l. 1. numer. 118. ff. ſolut. matrimo. qui inquit poſſe Principem cogere ſubditos diuites, ut ſibi mutent pecunias, pro defenſione patriæ, contra hoſtes.

SVMMARIVM.

1 *Monetæ cudendæ facultas, ſoli principi competit, quod eſt de Regalibus: & quibus conceſſum.*

2 *Nummi, ſiue aurei, habebant ſculptam imaginem principis.*

4 *Moneta cudenda eſt ſpeciei probæ; & debiti ponderis, declara. ibi.*

5 *Monetam, licet bonam, ſine poteſtate; & Imperialem falſam effundentes, igne comburuntur.*

6 *Monetam tondens, liquefaciens, & falſam expendens, quomodo puniatur.*

MONETAE CVDENDAE, IVS HABET.

IN hoc verſiculo Vndecimo, cum de imponendis vectigalibus, & alijs oneribus, ſcripta ſint aliqua; quæ inter regalia principis annumerantur: & multa alia ſint his ſimilia, Principi tantum ſpectantia: ut habetur in titu. quæ ſint regalia, ubi doctores licet, alijs omiſsis, aliqua ſolum, quæ ad monetę cudendæ poteſtatem & materiam eius notabiliora pertinent, ſub
1 iungere. Idque in primis. † ut cudendi monetam facultatem ſoli principi competere, ponamus, ut ex auct. gloſſ. colligitur. in rubr. C. de uet. numis. poteſt. libr. 11. & per Bartol. ibi in. l. 1. & tradit Martin. meus Lauden. in tractat. de monetis, in princ. loquens in Papa, & Imperatore. & Franc. Curt. ſenior, in ſuo. tractat. in princ. & Fab. a Monte in tracta. de emptio. & uend. in. 5. quæſt. principali, colum. prima. Qui inquit, hoc eſſe de Regalibus, & publici iuris,
2 non priuati, per dict. l. primam. † Proinde ſolidi ſiue aurei, ueterum principum ueneratione formati erant, & uultus in eis æternales, & imago principis inſculpta erat: quod etiam tempeſtate noſtra obſeruatur, ut in dicta. l. prima. & l. fin. cum gloſſ. & per Bartol. in dicta. rubr. etiam per illa uerba diuina Euangelij, OSTENDITE mihi numiſma, & uideam, quæ imago ſit, an Cæſaris, an alterius. Hæc autem concluſio declaratur, ſecundum gloſſ. in dict. rub. & doct. in dictis
3 traditionibus. † ut ius cudendæ monetæ, nihilominus habeant Reges, & principes, & ciuitates, quibus conceſſum eſt a principe, etiam ſi ære cudantur, ſecundum gloſſ. dict. rub. & Bart. in dict. l. j. & doct. in dict. traditionibus: uel ſi ſibi liceat ex longiſsima cõſuetudine, cuius initij memoria nõ exiſtat. Intelligenda quoque eſt hæc concl. 4. ut
4 † moneta cudatur ſpeciei probæ, & debiti ponderis: adeo ut tam utilitatem afferat in forma, quantam in ſpecie: hoc eſt, ut tantum ualeat aureus, ſi redigatur ad maſſam, quantum ualet in forma: quia expenſa de publico fieri debet. dict. l. j. ubi Bart. not. C. de ueter. numis. pot. & ſequitur Fabian. ubi ſupra, per multa alia. Qui tamen inquit ſecundum Bart. conſuetudine non eſſe receptum, ut expenſa de publico fiat: quæ cum Bart. tenet Martin. in dict. tracta. numero 6. & aliquid plus addit: ut Rex, uel Dux, poſſit facere monetam aliquantulum minoris æſtimationis, quam eſſet materia, etiam deductis expenſis: dum modicum lucrum, non magnum percipiat, ſi indigeat, & pecunia extra regnum non ſpargatur. Atqui aſſumpta principalis concluſio no-
5 ſtra, ita non procedit, † ut flãma ignis puniantur, qui monetam, licet probam, fabricauerint: ſi poteſtatem non habeant. Item qui Imperialem falſam effundunt. l. ſi quis. ubi doct. præſertim Salicet. poſt gloſſ. C. de falſ. mon. præterquam quod maieſtatis læſæ crimen committunt, omnibus facultatibus fiſco applicandis. idem tenet Fabian. in dict. 5. quæſt. princip. numero 7. pœna tamen capitis tantum uidetur affici, qui non Imperialem, ſed regalem, uel alterius inferioris monetam cudunt, ut ibi per Salicet. & Fabian. Sed his uidetur obſtare, quia Reges, & Principes, non recognoſcentes ſuperiorem, habent eadem priuilegia Imperatoris, neque aliter iudicantur eo-
6 rum geſta, quam huius: ut dictum eſt ſæpe, præcipue ſupra hoc. §. verſic. Nono, nume. 6. † Tondens autẽ, uel aliter diminuens monetã, tenetur pœna. l. quicunque. ff. de falſ. mon. ut ſi liber, damnetur

netur ad beſtias: ſi ſeruus, vltimo ſupplicio affi-
ciatur, ut comprobant ipſi ibidem. Qua uero
pœna plectantur liquefacientes, dolo & animo
occultandi, & annichilandi eam monetam, vel
auaritiæ cauſa, tradit Salicet. poſt Bart. ibi, eos
incidere in pœnam. l. Cornel. de falſis. vt. ff. eo.
l. in lege Corn. 2. reſpon. In expendentibus
autem falſam monetam, pœnam vel ordinariam,
vel extraordinariam aliquando, ibi ponit Salicet.
ex opin. Bart. de quibus vide etiam Curt. in dict.
tracta.numero. 20. Vlterius materiam moneta-
rũ, in multis uide per memoratos Doct. præſertim
Fabian. & abunde per Hippol. Marſil. in. l.
qui falſam in prin. & nume. 88. & 97. cum ſeq. ff.
de falſis.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, & princeps, poteſt Iudæos, Saracenos, & alios infideles in auxilium inuocare, præſertim cum aliter ſe tueri non poteſt; & ex neceſſitate, 2. & quæ requirantur, nume. 5.*

2 *Chriſtiani Principes non poſſunt habere Principes infideles in compatres.*

3 *Confœderatio cum principibus infidelibus, quando permiſſa, remiſſiue.*

4 *Infidelibus auxiliari licet in bello iuſto: ſed non contra Chriſtianos.*

5 *Infidelibus, quando licet indicere bellum Imperatori.*

INFIDELES IN AVXILIVM INVOCAT.

DVodecimo eadem fere ratione, qua tributa
& onera indicere & exigere poteſt Impe-
1 rator, & Princeps: † eodem modo poteſt
Iudæos, Sarracenos, Turcas, & alios infide-
les, a religione Chriſtiana alienos, abſque er-
rore, in auxilium accerſere & inuocare, præci-
pue cum aliter ſe tueri non poteſt, vt per plura
argumentatur Ioan. And. in addit. Spec. in titu. de
Iudæis, & Sarrac. quia vim vi repellere licet. l. vt
vim. ff. de iuſt. & iur. cum ſim. & ex ſententia San.
Auguſtini; Canes in eccleſia, propter pacem ec-
cleſiæ toleramus. cap. quidam. 23. quæſtio. 4. &
exemplo domini, qui cum malis quandoque vin-
dictam facit. cap. fin. in prin. 33. quæſtio. 5. & San.
Pauli, qui propriam per milites Prætoris, defen-
ſionem quæſiuit. cap. ſex. in fin. 23. quæſtio. 3. ut
per prædicta, & alia, etiam conſuluit Oldrad. con-
ſil. 71. & tradit Abba. in cap. quod ſupra eo. de vo
to. & Ait Paris Puteus in tract. de duel. §. an ſi. li. 2.
2 num. 3. † Vrgẽte neceſſitate id eſſe permiſſum. Sic
quoque proſequitur Corſetus, in tract. de poteſta.
reg. in. 5. parte. quæſtio. 83. conſentiens cum Ol-
drad. & Mart. Laud. in tracta. de bello. quæſtio. 3.
ut Chriſtianis licitum ſit, vti auxilio infidelium,
in bello iuſto: idem conſenſus eſt, in tracta. de po
teſt. ſec. & ecc. cap. 113. & per Ioan. Lup. in tra-
cta. de confœd. princ. §. iſta quæſtio. nume. 3. cum
3 ſeq. & ibi per eum in. §. videatur, † quando con-
fœderatio alioquin cum infidelibus ſit permiſſa.
Nec hic omitto, Chriſtianos principes, non poſ-
ſe habere principes infideles pro compatribus
filiorum ſuorum, ut tradit Mart. Laud. in tract. de
prin. q. 226. c. in Baptiſmate. de conſec. diſt. 4. At-
4 que quod liceat † econuerſo in iuſto bello auxi-
liari infidelibus, eſt tex. in. c. Iulianus. 11. q. 3. & in
c. quid culpatur. 23. q. 1. & per Corſetum vbi ſu-
pra: non tamen aduerſus Chriſtianos, vt in d. c. Iu
lianus. & per Mart. de princip. q. 363. Hanc itidem
concl. p Io. And. & Oldrad. ut ſ. firmatã, declarat
& intelligit Feli. etiam ex illorum opin. habere lo
5 cum † tribus concurrentibus: Primo quod non ui-
geat bellum cum infidelibus, actiue, vel paſsiue:
Secundo dummodo inuocans iuſte offendat, uel
defendat. Tertio dummodo ſit neceſsitatis ineui-
tabilis, vt per ipſum in. c. ad liberandam. col. 2. de
iud. & ſar. An autẽ liceat Imperatori, & alijs Prin-
cipibus Chriſtianis, indicere Bellum infidelibus,
regnaq; illis auferre, doct. in varias iuere opinio-
nes: quos abunde refert Ant. Corſe. de poteſt. reg.
in. 5. parte. q. 82. tandem ipſe ponit aliquos indubi
tabiles caſus: ut ſcilicet primo, ſi infideles ſint infe
ſti Chriſtianis: ſine dubio Bellum recte illis indi-
catur. Secundo in Hæreticis. Tertio in prouincia
Hieroſolimitana. Quarto ſi infideles peccarent
contra legem naturæ. Quinto in Sarracenis Hiſpa
niæ. Sexto in omnibus alijs terris, in quibus Re-
ges, & Imperatores Rom. iuriſdictionem habue-
runt. Septimo in infidelibus opprimentibus Chri
ſtianos, habitantes eorum terras. Octauo, ubi im-
mineat periculum fidei, vel fidelium, caſu quo
populus alicuius magni principis infidelis, con-
uerteretur ad fidem, & ipſe remaneret in ſua infi-
delitate: quia tunc ipſe non eſſet tolerandus. In-
de in alijs caſibus, bellum de rigore poſſe indici
infidelibus affirmat: de æquitate ſecus. In hoc
abſolute non placet opin. Corſe. licet in præmiſ-
ſis placeat: quia omnino ubi infideles non reco-
gnoſcant Imperatorem in Dominum uniuerſa-
lem, ad id cogi poſſunt, ut tetigimus. §. 1. uerſic.
orbem, numero. 10. & inf. §. 4. uerſic. Vigeſimo
octauo numero. 5. & faciunt quæ conſuluit Cal-
der. conſi. 1. ſub tit. de treug. & pace.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, papa, vel alius princeps, poteſt alienare bona ſuæ dignitatis, in caſibus, remiſſiue.*

DIGNITATIS BONA ALIENAT, IN CASIBVS.

TErtiodecimo, quia ſæpe contingere ſolet, vt
Imperator, Papa, Rex, vel alius Princeps:
præcipue in caſu neceſſitatis, ad alienatio-
nem rerum, bonorum, & iurium, quæ ſub ea digni
tate

1 tate continentur, deueniat, † talem alienationem
poſſe fieri ponimus, in caſibus tamen de quibus
latius inferius dicemus hoc. §. in verſi. Trigeſimo.
nume. 4. & per totum.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, & alij principes ſeculares, poſſunt in tribus caſibus, intereſſe concilio generali totius orbis. & in alijs nume. 3. 5. 6. vt audiant, & conſulant; non vt iudicent.*

2 *Concilij generalis congregatio, pertinet tantum ad Papam.*

3 *Imperator debet interponere auctoritatem in concilio generali, reſpectu cauſarum ſecularium.*

4 *Concilij generali congregando, qui ſint vocandi.*

6 *Concilio generalis conuocatio, ſpectat etiam ad Laicos, Papa exiſtente Sciſmatico aut hæretico, aut data negligentia Papæ, vel Cardinalium. numero. 7.*

Imperator, & alij principes, data negligẽtia, poſſunt iudicare Papam hæreticum ibi.

8 *Concilio generali, poſſunt intereſſe principes ſeculares, per nuncios.*

9 *Concilio generali epiſcopi intereſſe debent, niſi legitime impediti.*

10 *Imperator indirecte poteſt compellere Cardinales, ingredi conclaue, pro electione Papæ.*

11 *Principes ſeculares, quando habeant poteſtatem, in eccleſiaſticas perſonas; remiſ.*

12 *Concilij generalis ſecularis conuocatio, ſpectat tantum ad Imperatorem*

CONCILIVM GENERALE QVANDOQVE CONVOCAT.

1. DEcimoquarto, † Imperator & Reges, & alij
principes ſeculares poſſunt in tribus caſibus, adeſſe Concilio epiſcoporum vniuer-
ſali totius orbis. † cuius alioquin congregatio, tan
tum ad Papam ſpectat, c. 1, & ſeq. cum glo. 17. di-
ſtin. & gloſſ. in cap. quod tranſlationem. de offic.
Leg. dicemus ſuo loco lib. 2. §. 4. verſi. Nono. cap.
1. Qui caſus illi ſunt, ſecundum gloſſ. fin. ubi Abb.
in cap. fin. de his quæ fiun. a præl. ſin conſ. cap. Pri
mo, ſi ſpecialiter inuitantur, per tex. in cap. Adria
nus. 1. 63. diſt. in fi. Secũdo ſi tractatur cauſa fidei,
etiam iure proprio, c. ubinam. 96. diſt. & per Mar
tin. Laud. in tract. de princip. q. 481. Tertio ſi tra-
ctatur de matrimonio, quia tales cauſæ eos tan-
gunt. cap. ad ſedem. 35. quæſt. 5. Hinc infert, &
3 docet nos regulam, Abb. in dict. cap. fin. † quod
vbicunque in concilio generali tractarentur ne-
gocia tangentia laicos, ipſi poterunt intereſſe
concilio. Hinc eſt, quod Imperator debet re-
ſpectu cauſarum ſecularium, interponere aucto-
ritatem in concilio generali, tanquam ſupremus,
ut auctor eſt Anton. Roſel. in tracta. de concil.
in titu. quæ cauſæ poſſ. exped. in concil. gener.
nu. 6. Nõ omitto tamen hic commemorare, Abb.
dixiſſe in. c. graue, in fi. de preben. ſe non reperiſſe
in iure deciſum, nec a doct. nec a gloſſ. qui de-
beant interuenire concilio generali, repræſen-
tanti totam vniuerſalem eccleſiam, cum tamen
gloſſ. dict. cap. 1. in epiſcopis expreſſe loqua-
tur, & in d. c. fi. ubi ipſemet poſt Ioan. And. notat
in laicis: & uidetur text. apertus in cap. ad Appo-
ſtolicæ. in princ. de re iudi. in 6. ubi not. Philip.
4 Franc. † quòd in conuocatione concilij vniuer-
ſalis, quæ ſpectat ad Papam per totam dictam.
17. diſt. debent vocari prælati, & reges, & prin-
cipes ſeculares. Quod dictum tamen exiſtimo in-
telligendum in ſupradictis tribus caſibus, & ut
ſupra; in quibus quoque conuenit idem Abb. co-
pioſe in ſua q. 1. incip. epiſcopus, nume. 26. vbi
etiam tractat, an inuito epiſcopo poſsint intereſ-
ſe, & latius Pet. a mon. in Monarch. concil. in titu.
Concil. qui deb. inter colum. 2. cum ſeq. qui atte-
ſtatur cum hac opin. Ioan. And. tranſire commu-
* niter *docto. in d. cap. fin. ac in negocijs eccleſia-
ſticis: & ubi agitur de correctione clericorum, lai-
cos omnino eſſe excludendos, arg. c. meſſana, de
clem. & melius in extrauag. Bonitac. de offic. or-
di.* debent: ſicque extra dictos caſus, laicos non
eſſe de neceſsitate vocandos. Illud tamen addit
5 ibi Pet. a mon. † ut etiam laici ad concilium ac-
cedere poſsint, pro petenda, uel defendenda iu-
ſtitia, cap. nouit. de iudic. & in cap. 1. de ſponſ. ubi
Felin. in princ. Supradictos quoque tres caſua
proſequitur etiam Anto. Roſel. in tracta. de con-
cil. in titu. Vocã. qui ſint ſpecial. ad concil. nu-
me. 6. & 7. ubi in tit. de præcedenti in fi. etiam ge-
neraliter. proponit, quòd cenſuris, uel alijs pœ-
6 nis non obſtantibus † licite poterunt omnes fi-
deles intereſſe concilio, uel ipſum conuocare,
Papa exiſtente hæretico, uel ſciſmatico. Sic etiam
generaliter conſuluit Iaſ. dict. conſil. 95. colum. 2.
volum. 4. omnes prælatos eſſe de Concilio, & Re-
ges, & Principes omnes ad illud eſſe vocandos:
quæ tamen intelligo procedere ſecundum proxi-
me dicta. Similiter vbi in electionibus epiſcopo-
rum contingat aliquam oriri diſcordiam, poteſt
illis Imperator intereſſe. cap. Valentinianus. 63.
7 diſtin. &. cap. nouit. §. non igitur, de iudic. † Rur-
ſus dicamus, Principes laicos, non ſolum intereſ-
ſe, uerum etiam conuocare poſſe concilium gene
rale, præſertim Imperatorem, tanquam cæteris
maiorem, arg. cap. fin. 65. diſt. data negligentia
Papæ, ſeu eccleſiæ, & Cardinalium, arg. cap. ha-
beo librum. cum ſeq. 16. diſtin. &. cap. principes.
23. quæſt. 5. & tradit Pet. a Mon. in ea Monarch.
concil. in titu. aucto. conuoc. concil. quis hab.
nume. 40. & ibi in titu. de concil. gener. congr.
numero. 7. idem tenet Felin. in cap. quærelam
circa fin. de iureiur. & Iaſ. per plura dict. conſil.
95. column. 3. uolum. 4. & Decius conſil. 151. nu-
me. 13. uolum. 1. Nam & aliquid maius permiſ-
ſum eſt Imperatori, & alijs principibus, data negli
gentia: vt ſi epiſcopi vel nequiuerint, vel noluerin.

rint : ipſi poſsint papam hæreticum iudicare: quia
ubi deficit poteſtas eccleſiaſtica , ad ſecularem
eſt recurrendum, vt eſt gloſſ. in. cap. nec licuit.
17. diſtin. per cap. de Liguribus. 23. quæſtio. 5. &
habetur, in tracta. de poteſt. ſecul. & ecc. cap. 61.
8 †. Amplicantur ſupradicta, vt in eis caſibus poſ-
ſint principes ſeculares, etiam per ſolemnes nun-
cios ſuos, intereſſe Concilio generali. text. eſt in
dict. cap. ad Apoſtolicæ. in princ. de re iud. in. 6.
& docet Abba. in d. quæſt. 1. column. 14. in princ.
tertij dubij, & numero 28. & Anto. Roſel. in dict.
tracta. concil. in titu. forma vocan. concil. nume-
ro 13. & 15. vbi videtur hoc etiam permiſſum, om
nibus inferioribus ab epiſcopis: † cum hi tamen
perſonaliter teneantur accedere, niſi ſint legiti-
mo impedimento impediti : eandem ampliatio-
nem ponit Pet. a Mon. vbi ſupra, in dict. tit. Con-
cilio qui deb. interes. numero 3. Declaratur vero
hæc propoſitio, vt in præmiſsis caſibus, principes
laici aſsiſtant, audiant, & conſulant, præcipue
quando ſunt periti, arg. cap. ad ſedem. 31. quæſt.
6. & cap. ad Apoſtolicæ. in princ. ut oſtendit
Abba. in dict. cap. final. & latius in dict. quæſt. 1.
column. 16. verſic. & tunc puto : non autem vt iu-
dicent: vocem enim conſultiuam, non deciſiuam
habent, ut etiam tradit Pet. a Mon. in dict. con-
cil. qui deb. inter. numero 9. & communiter obſer
uari ait Felin. in dict. cap. 1. in princ. de ſponſ. niſi
a Papa aliter eis ſit conceſſum, vt ibi per eos. Cor-
roborantur præmiſſa omnia, ex eo argumento, in
quo potentia Imperatoris pariter demonſtratur:
10 † ſcilicet, quia Imperator poteſt ſaltem indirecte,
veluti per ſubtractionem victus, compellere Car-
dinales ingredi Conclaue, vt deueniant ad electio
nem Pontificis, vt tradit Paris in dict. titu. de con-
cil. gen. congreg. nume. 7. per text. in. cap. vbi pe-
riculum. §. præterea. de electio. in. 6. & habetur præ
ſertim per gloſſ. in cap. licet. de election. & cle. ne
Romani. eo. titu. §. porro. & idem tenet Steph. au-
fr. de poteſt. ſec. ſuper eccl. perſ. in. 4. reg. nume-
ro 49. ad quem accedere non erit inutile, ſi vide-
11 re uolueris, † quando ſeculares principes & Iudi-
ces, habeant poteſtatem in perſonas eccleſiaſti-
cas : & econuerſo : per fallentias poſitas ad. 4. re-
gulas, quarum Prima eſt: vt clerici non poſsint de
crimine, ſub iudice ſeculari conueniri. Secunda
reg. idem in ciuili cauſa, etiam volentes. Tertia ut
inijciens manus violentas in clericum, ſit excom-
municatus ipſo iure. Quarta quod laici de nego-
cijs eccleſiaſticis, non debent ſe intromittere. Cũ
12 autem ſit & aliud. † Conciliũ generale mere ſe-
culare, videtur abſolute eius conuocatio: & au-
ctoritatis interpoſitio, ſolum ad Imperatorem
ſpectare, ea ratione : quia ille habet vocandi
poteſtatem, qui habet uocatos ſubditos, l. ſi quis
ex aliena. ff. de iudicijs. Nec papa in laicos, ex-
tra terras eccleſiæ degentes, ullam habet iuriſ-
dictionem, cap. nouit de iudic. per quæ hæc
tradit Anton. Roſel. in dict. tracta. de concil.
in titu. quæ cauſ. poſ. exped. in concil. gen. nu-
mero 13. & facit, quia ſicut Imperator iura pon-
tificis, ita nec Pontifex iura Imperatoris uſurpa-
re debet cap. cum ad verum. 96. diſt. & dictum
eſt ſupra in. §. tertio. verſic. Secundo.

SVMMARIVM.

1 *Imperator poteſt coronare omnes Reges. & nu-*
mero 2.
3 *Imperator poteſt conſtituere, & diuidere Regna, &*
prouincias: & ex cauſa unire nume. 5.
4 *Regna condita eſſe, & diſcretas gentes iure gentium,*
quomodo procedat.
5 *Imperator ſupplet negligentiam Regum, in iuſtitia*
adminiſtranda.

REGES CORONAT.

1 DEcimoquinto. † Imperator ea eſt præſtan-
tia, ut ad ipſum ſpectet coronare omnes
Reges: gloſſ. eſt præcipua in cap. in apibus,
7. quæſt. 1. cum qua tranſit ibi Archid. & per Mar-
tin. Laud. in tracta. de princip. quæſt. 130. Ea ui
detur eſſe ratio, quia in temporalibus, dominus
eſt totius orbis, quo ad uniuerſalem iuriſdictio-
nem & protectionem, per gloſſ. in cap. Adria-
nus. 2. diſtin. 63. & omnes Reges, & principes
ſunt ſub eo, ut abunde dictum eſt ſupra. §. 1. in
uerſic. orbem, præſertim numero. 8. quam glo. ſe-
quitur Hipp. Marſil. in l. 1. numero. 99. C. de rap.
uirg. & Ludo. Montaltus in tracta. de reprob. ſen
2 ten. Pila. arti. 4. numero 3. † niſi forte ſecundum
eum non recognoſcant in ſuperiorem, Imperato-
rem. Quæ limitatio non uidetur mihi tuta, cum
& ipſe cum dictione, Forte, dubitatiue loquatur:
nam nullus Rex poteſt ſe eximere, ſaltem a iugo
& præeminentia Imperiali, aliqua præſcriptione,
aut aliquo modo : licet alia reſeruata contra Im-
peratorem præſcribantur, ut ibi: quo caſu proce-
dere poſſet, ut talis coronatio apud aliquos Re-
ges eſſet præſcripta, uel aliter conceſſa : prout
apud Regem Franciæ obſeruatum hucuſque tradi
tur, ut eius coronatio fiat per Archiepiſcopum Re
menſem, ſimul cum conſecratione, & inunctio
ne, ex oleo in ampulla e cœlo diuinitus (ut aiũt)
demiſſa : & tradit Paris in. §. nobilis prouocauit.
numero 10. in tracta. de duello, poſt Ioan. And.
lib. 1. & Martin. Laud. in tracta. de princip.
quæſt. 434. alioquin pertineret ad Imperatorem,
ratione ſuperioritatis. † Facit quod aliqui tradunt
ad eum quoque pertinere, conſtitutionem, & di-
uiſionem Regnorum, & prouinciarum, & ciuita-
tum, arg. l. ſi eadem. ff. de offic. aſſeſ. & Martin.
Laud. dict. tract. de princip. quæſt. 455. & quæſt.
339. licet idem Martin. ibi. quæſt. 551. dicat Re-
galem dignitatem a Papa impetrari, qui ſolus co-
gnoſcit an Rex debeat ungi. atque quæſt. 175. in-
quit, ſi nemo ſit qui ſuccedat in regno, quia nemo
capax, licet adſit monachus, qui eſt incapax, tunc
magna-

magnates regni eligent: & confirmabit Impera-
tor, uel Papa, per Bald. in cap. cum noſtrum, de
elect. & conueniunt prædicta, & alias dicta in.
§. 1. q. 1. præſertim. numero 9. Nec uidetur obſta
4 re. l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iur. † ubi iure gentium
diſcretę gentes, regna cõdita, & diſtincta dominia
dicuntur: nam hoc conceſſo, illud poſt aduen-
tum Chriſti præſertim ſtatutum eſt, vt in unum, &
ſic in Imperatorẽ mediate, & ſubordinate, a Deo
poteſtas omnis terrena tranſlata ſit, vt in. d. q. 1.
abunde dictum eſt. Vel dic ut per Bart. in d. l. ex
hoc iure. Sic quoque non videtur obſtare dictum
Innocen. in. c. uenerabilem. de elect. quod ſequi-
tur Ant. Roſel. in tract. de poteſt. imp. ac pa. uerſi.
Secundo, in fi. in. 1. car. dum inquit, quod reges ſe
culi ſubſunt Papę: nam intelligendum eſt ſecundũ
ſupradicta; & in ſpiritualibus, non autem in tem-
poralibus: & his conueniunt dicta Abb. in. c. licet
ex ſuſcepto. column. 6. de fo. comp. quem ſequi-
tur Felin. in. cap. cum non liceat. column. fin. de
præſcrip. per text. not. in ca. irrefragabili. in. §. ex-
ceſſus, de offic. ordin. (quæ tamen non ſequitur,
ſed improbat Ant. Corſe. in tract. de poteſt. reg.
in. 5. parte quæſt. 98. & atteſtatur ita ſeruari in pra
5 ctica) † ſcilicet ut ſi Reges non recognoſcant ſu-
periorem, & ſunt negligentes in iuſtitia admini-
ſtranda, ſupplebit eorum negligentiam. Opi. au-
tem Corſeti non placet, circumſcripta conſuetu-
dine: ut faciunt dicta inf. uerſic. Vigeſimoquinto,
ſicut, nume. 1. 2. In hoc uerſic. conuenire poteſt,
ut dicamus, Papam uel Imperatorem, poſſe ex cau
ſa, duo regna ſubdita, ſibi unire, & eidem unum
Regem præponere. ut colligit Martin. Laud. in
d. tracta. q. 10. Item ſecundum eundem. q. 194.
e conuerſo, princeps poteſt prouinciam diuidere,
ſi uidet eam tam magnam, ut commode per unũ
regi non poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Imperator poteſt cogere partes ad concordiam in*
cauſa Ciuili, & criminali, limita. 2. 3.
4 *Honor, magis q̃ mors, æſtimandus eſt; & cuicunq́ue*
vtilitati præferendus.
Honorem ſeu famam, grauius perdere, quam
res: ibi.
5 *Princeps poteſt prouidere pluribus modis, ne ſcanda*
la eueniant inter partes.
6 *Iniuriatus & offenſus, in foro pœnitentiali, cogitur*
parcere offenſori: quo ad odium particulare.
7 *Iniuriatus, & offenſus non cogitur in foro pœniten-*
tiali remittere actionem iniuriarum, & facere pa-
cem, per inſtrumentum, offenſori; vt poſſit implo-
rare gratiam a principe.

PARTES AD CONCORDIAM COGIT.

1 DEcimoſexto † poteſt Imperator & quili-
bet alius princeps, non recognoſcens ſupe
riorem, ex plenitudine poteſtatis, cogere
partes altercantes ad concordiã: ſiue in cauſa ciui
li, ſiue in cauſa criminali, ut uidentur concludere
doct. præcipue Felin. in rub. de treug. & pace: &
alij per me allegati in materia duelli ſupra concl.
102. Nam licet regulariter, ut ipſi concludunt, Iu
dex non poſſit cogere partes ad cõcordiã: nihilo
minus hoc fallit in aliquibus caſibus: & inter alios,
in principe nõ recognoſcẽte ſuperiorẽ. Veruntñ
ultra ea quæ dicta ſunt in d. concl. 102. arbitror cõ
uenire, hic exarandis, illa quæ dicta ſunt inf. uer-
ſic. Vigeſimooctauo: an, & quando princeps poſſit
iuri naturali, & gentium derogare, etiam tollendo
ius tertij: nam in caſu noſtro, † ſi agatur pro con-
cordia inducenda ex iuſſu principis, ut aliquis iu-
re ſuo priuetur, ſatis conſtat hoc ei non eſſe per-
miſſum, niſi in caſibus ibi annotatis, cum cauſa,
uel etiam ſine cauſa. Proinde ſi aſſumamus cau-
ſam, in qua agitur de damno rerum, non poterit
princeps partes cogere ad concordiam, ubi ali-
qua partium ſentiat damnum, & amittat ius ſuũ:
niſi in caſibus de quibus ibi, & d. conclu. 102. quia
non poteſt derogare iuri naturali, aut gentium, li-
cet interdum, poſſit cogere partes ad compromit-
tendum, ut in d. uerſic. & per Felin. in dict. rub. de
treug. & pac. column. 2. Si uero aſſumamus cau-
ſam, in qua agitur de iniuria perſonali, & præiudi
cio honoris, & famæ alicuius, in quibus frequen-
tius contingit principem elaborare, ut partes ad
concordiam perducat: & pręcipue in materia duel
lica, in qua, honor & exiſtimationis partium præ-
ſeruatio, maxime habetur in conſideratione, ma-
gis quam utilitas: & tunc uidetur idem ſentiendũ.
3 † ut non poſſit princeps niſi ut ſupra: quia ſimili-
ter uidemur eſſe in exemplis iuris naturalis, & iu-
riſgentium, cui non eſt regulariter derogandum.
Quod conſtare affirmandum eſt, quia iure natura
li conſtitutum eſt, ut quod tibi non uis fieri, alijs
ne feceris; & hominẽ homini inſidiari nephas eſ-
ſe: unde in eo quod iniuria factũ eſt, propulſatio,
& perſecutio, non iure facti permittitur. l. ut uim.
ff. de iuſt. & iur. cum ſim. & facit titu. ff. &. C. & ex-
tra, de iniur. Hinc eſt, quod iure gentium introdu-
cta ſunt Bella, quibus quis quaſi prouocatus, ad ar
ma confugere debet, uel iuſta petendo, uel iniqua
recuſando. & Bella gerendo, ut in pace degamus,
ut per plura diximus ſupra in. §. tertio. uerſi. Vn-
decimo. Et propterea iuſta bella ſolent diffiniri,
quæ ulciſcuntur iniurias, ut etiam ſcripſimus ſu-
pra uerſic. Vigeſimoquinto. §. 3. numero 4. At
qui etiam conſtat, ubi quis læditur, & iniuria affi-
4 citur, † pluris utique exiſtimandum, & magnifa-
ciendum honorem, quam mortem. l. iſti quidem.
ff. quod me. cau. & per Dec. conſil. 686. nume-
ro. 8. uolum. 4. & dixi in eo tracta. Duelli, conclu.
99. ſicque honor cuicunque utilitati eſt præferen
dus. l. Iulianus. ff. ſiquis omiſ. ca. teſt. grauius enim
eſt perdere famam, quã res, ut A. c. 12. eccleſiaſtes
arguit, ad propoſitum noſtrum Corn. conſil. 162.
num. 21. uol. 1. & propterea non poteſt princeps,
cogere partes ad pacem, niſi in caſibus vt ſupra:

5 & ita vt plurimum vidi obſeruatum. † Poteſt ta-
men ſuperior prouidere alio modo, ne ſcandala
eueniant; veluti, prouidendo ne quis exeat de
propria domo: & prohibere rixoſum accedere ad
poſſeſsionem: & ne vnus inimicus tranſeat ante
domum alterius: & alia ſimilia: vt etiam diximus
6 in d. concl. 102. in materia Duelli: † Verum quia
in dict. conclu. 102. & 103. fit mentio, an in foro
pœnitentiali, quis cogatur inuitus parcere iniu-
rianti (quod omnino affirmandum eſt, quo ad
rancorem, & odium particulare ipſius offenſi, per
7 ibi allegata) † Notabilis dubitatio inſurgit an pari
ter quis cogatur in eodem foro quo ad hoc, vt re
mittat actionem iniuriarum, eamque penitus diſ-
ſimulet, neque proſequatur, pacem etiam ineun
do per publicum inſtrumentum, ad hoc vt eo pa-
cto, poſsit offendens gratiam, & ſeu reſtitutio-
nem a principe implorare, vt in ſeq. verſi. teti-
gimus. Quæ cum in facto contigiſſent, aliquando
cõſului eruditiſsimos Theologos, qui in hoc poſt
aliquas diſputationes, conuenerunt: vt receptior
& vera ſit ſententia, vt quis non cogatur: idque
abſque aliqua nota, ex auctoritate Diui Hier. per
me colligitur, relata in. c. officia, &. c. non eſt ini-
quitatis. 23. quæſt. 5. vbi officia vindictæ, poſſunt
implere boni, bono animo, quomodo lex, & quo
modo iudex: & non eſt iniquitatis, ſed potius hu
manitatis ſocietate deuictus, qui criminis eſt per-
ſecutor, vt ſit hominis liberator, & in. c. legi. 23.
q. 8. ait idem Hieron. non eſt crudelitas, crimina
pro deo punire, ſed pietas; unde ſi frater, amicus,
vxor, veritatem deprauare voluerit; ſit manus
tua ſuper eos, & effundes ſanguinẽ ipſorum. Con-
ueniunt recte quæ apud B. Thomam leguntur in
ſecunda ſecundæ. quæſt. 25. verſi. ad nouum: dum
docet Signa dilectionis ex præcepto, & ex neceſ-
ſitate charitatis, eſſe exhibenda in communi ini-
micis, veluti quòd quis teneatur orare pro toto
populo, & pro omnibus fidelibus: in ſpeciali vero
ſecus ſit, niſi in articulo neceſsitatis: illo argumen
tó, vt ſi eſurierit inimicus, ciba eum, ſi ſitit, da il-
li potum. Cæterum ſi beneficia exhibeantur
inimicis, præter cauſam neceſsitatis, pertineat
ad perfectionem charitatis. Et hanc quæſt. in
terminis vt ſupra, videtur determinare Abba. in. c.
1. in fi. de maledicis. allegat. c. ſi quis contriſtatur.
90. diſt. Immo etiam, rancorem ſeu odium, non
teneri aliquem remittere niſi petẽti, tradit ex not.
doct. Bar. in. l. ſi tibi. x. §. 1. ff. de pact. per dicta Ma
giſtri ſenten. lib. 4. diſt. 30. atque comprobat Ab-
bas Bartholũ ibi inferentem; quod ſi infirmus di-
cat ſacerdoti, remitto iniuriam mihi illatam per
talem, cenſetur remiſſe odium, non ſatisfactionẽ
iniuriæ. Adde tamẽ Card. Alex. in d. c. ſi quis con
teſtatus. qui declarat; vt quis offenſus, a ſe ipſo in
animo ſuo, debeat remittere odium, licet offende
nis non petat; Immo etiam nolente eo ſatisface-
re, tenetur offenſus remittere odium, non actio-
nem iniuriarum. Faciunt quæ conſuluit Iaſ. conſi.
23. col. 1. vol. 1. & per Pelin. in. c. de cætero. nu. 10.
de teſtib. Item adde Ang. in tract. de maleſic. in
uer. comparẽt, & in termino defenſionis, nu. 28.
* vbi Auguſtin. communem * opin. eſſe atteſtatur,
vt ſi in foro pœnitẽtiali per iniuriatum ſit remiſ-
ſa iniuria, hoc prodeſſe in foro iudiciali.

SVMMARIVM.

1 *Imperator poteſt liberare damnatos, & eis indul-
gentiam, & plenam reſtitutionem concedere;
ſicut confiſcationem bonorum facere.*
*Papa ſolo verbo degradatos reſtituit: & ſolo verbo
abſoluit. abſolutio in. 5. caſibus ipſi tantũ cõpetit.*
2 *Reſtitutus ita habendus, perinde ac ſi delictum non
commiſiſſet; nume. 4.*
3 *Delicta, ſiue iniuriæ, duplici perſecutione vindicantẽ:
vna quæ principi, altera quæ parti competit: nec
vna tollitur per aliam:*
4 *Imperator non poteſt petenti veniam parcere, & eũ
reſtituere; niſi pars offenſa ſuam iniuriam remiſe-
rit.*
*Imperator poteſt remittere pœnam applicandam fiſ-
co; non parti.*
5 *Imperator, vbi non liceat concedere gratiam, conce-
dit ſaluum conductum.*
*Princeps poteſt de innocentia damnati cognoſcere,
ſine appellatione: ibi.*
*Princeps propter multitudinem delinquentium, fa-
cilius indulget: ibi.*
6 *Imperator promouendo ſcienter inhabilem, cenſetur
cum eo diſpenſare.*
*Ignominioſa perſona, non debet ſtare coram princi-
pe. ibi.*
*Princeps non præſumitur velle diſpenſare, & promo
uere odioſos, & multipliciter criminoſos.*

DAMNATOS RESTITVIT.

DEcimo ſeptimo, licet in reſeruatis principi,
ſimplici verbo, annotauerimus, ſupra hoc.
1 §. verſic. Primo, nume. 7. † liberationem
damnatorum, & per conſequens indulgentiam;
immo & plenam reſtitutionem eorum, tam circa
bona, quam circa honores, & dignitates, & alia:
hic tamen ad præmiſſam concluſionem, illa ap-
tius, & vberius inſequitur: cum vbi partes alter-
cantes, actiones, iniurias: ob conuicia, ob percuſ-
ſiones, ob vulnera, ob cædes, & ob alia dam-
na ſibi illata remiſerint (quod equidem pro-
be fit ad pacem comparandam, quæ multa bo-
na inducit, vt diximus in materia Duelli, ſupra
§. Tertio concluſi. 101.) conſueuerit quoque
princeps, & non recognoſcens ſuperiorem, par-
cere delinquentibus, & crimina abolere: eiſque
gratia, & clementia ſua (quæ maxime eum de-
cet vt per Martin. Laud. de princip. quæſtio.
104.) ſolus reſtituere bona publicata, exiſtima-
tionem, & in integrum, & in priſtinum ſta-
tum repoſitionem, ſeu reſtitutionem concede-
re

re poſsit : ut per Martin. ibi. quæſt. 426. ſi-
cut ad eum ſolum condemnatio ſpectat. l. relega
ti in fi. ff. de pœn. & ſicut ſpectat bonorum con-
fiſcatio. l. j. C. ne ſin. inſſ. princ. & per Mart. Laud.
in tract. de fiſco. q. 1. c. euthemium. 2. q. 3. & l. j. §.
de qua. ff. de poſtul. ubi Bar. & in. l. infamem in fin.
de pub. iud. vbi famæ reſtitututionem principi, &
Papę dat. & inquit Spec. in tit. de accuſatione. §. ſe
cundo, Papam ſolo uerbo degradatos reſtituere,
in verſi. qui autem. & in tit. de leg. §. nunc oſtęnd.
ac idem in tit. de citatione. §. iam col. pen. Papam
ſolo verbo abſoluere poſſe oſtendit. c. ſi aliquan-
do de ſenten. excom. Abſolutionem autem in
quinque caſibus Papæ competere tantum, ait In-
nocen. in. c. nuper. circ. fi. de ſenten. excom. Scili-
cet in iniectione manus in clericum, in fractione
eccleſiæ, in falſante literas, in communicante ex-
communicato in crimine : in incendiario & tra-
dit not. Salicet. in l. cum indulgentia. col. 2. C. de
ſenten. paſ. & Franciſ. Luc. in tract. de fiſco & eius
priuil. priuileg. 80. & facit totus titulus ille. C. &
2 ff. & Decius conſi. 445. num. 70. uol. 3. † qui in-
quit, delinquentem reſtitutum, ita habendum per-
3 inde ac ſi delictum non commiſiſſet. † Verum
quia delictorum perſecutio duplici actione, & uin
dicta, oriri ſolet: una priuata, quæ iniuriatio: alte-
ra autem publica, quæ Principi, ſeu fiſco, ſiue
Reip. loci habitantis delinquentis : datur, nec una
tollitur per aliam, ut docet Bonifac. in tract. male-
fic. in. tit. de iniurijs per l. ſi citatio. §. quod illicite,
cum alijs concord. ff. de publica. quod etiam tenet
Areti. in tract. de malefic. in uer. & ueſtem. in prin.
col. 1. in fi. & Bertach. in tract. de Epiſcop. in. 2.
4 parte. 4. lib. num. 8. † dicere poſſumus, Imperato-
rem, ſeu Principem, non poſſe ueniam petēti par-
cere: & concedere reſtitutionem, niſi pars, quę in-
iuria aliqua affecta ſit, eam remiſerit : nō enim de-
bet tollere princeps, ius & actionem quæſitam, &
alteri competentem, niſi cum cauſa, & in caſibus,
de quibus in pręced. uerſ. & in d. concl. 102. & inf.
hoc. §. uerſ. Vigeſimo octauo per totum. Vnde
ſecundum Doct. pręſertim Iaſ. in. l. uenia. per glo.
ibi. C. de in ius uoc. Princeps pōt remittere pęnam
corporalem, aut pecuniariam applicandam fiſco;
non autem parti. Quæ etiam clarius docet in. l re-
ſcripta num. 8. C. de precib. imp. of. addēs pęnam
etiam applicatam fiſco, non poſſe remittere; item
nec corporalem futuri delicti, ſed præteriti: & in l.
gallus. §. & quid ſi tātum nu. 63. ff. de lib. & poſth.
late docet quando reſtitutus recuperat bona alie-
nata per fiſcum, & fructus. Et propterea impenſius
obſeruatur apud Principes, ut in publicis crimini-
bus, & in quibus pęna mortis ingeritur: non indul-
geant, non reſtituant ex clementia, & gratia ſua
aliquem delinquentem : niſi pacem, & remiſsio-
nem a parte offenſa produxerit per publicum in-
ſtrumentum : Immo etiam habita pace ab offen-
ſis, ubi homicidium fuerit ex propoſito & animo
deliberato patratum, non ſolet uti clementia ſua
Imperator; nec reſtitutionem, aut indulgentiam
concedit, niſi in aliquibus caſibus: multis hinc in-
de perpenſis, ex quibus digna indulgentia cenſeri
5 poſsit: & ita ſæpe uidi obſeruatum. † Soli tamen
princeps, cui non liceat concedere indulgentias, &
reſtitutiones, aliquando ſine alterius tamen dam-
no, quod raro ſit, ſecundum Mart. Laud. in tract.
de crim. læſæ mai. q. 6. publicam fidem (quam nul-
go Saluum conductū appellamus) concedere ali-
cui delinquenti, in criminibus capitalibus & pu-
blicis, uſque ad tempus : ut puta. 10. uel. 20. ano-
rum, & ultra : aliqua iuſta de cauſa : uel propter
aliqua delinquentis merita, in eum collata : ita ut
in loco delicti, tute ſe habere, & degere poſsit. de
quo per Martin. Laud. in tract. de princip. q. 527.
Verumtamen, tanto facilius & rectius poteſt prin
ceps, & ad eum pertinet, de innocentia damnati
cognoſcere, ſine appellatione : ueluti ſi præſes, qui
eum quem damnauit, reſtituere non poteſt, cum
nec pecuniariam ſententiam ſuam reuocare poſ-
ſit, talem innocentiam cognouerit. l. 1. in fi. ff. de
quæſtio. ubi Hip. Mar. nu. 46. Guido Suz. in tract.
de indic. & tort. uerſ. ſed quid num: 64. Sed & pro-
pter multitudinem delinquentium, princeps faci-
lius indulget, ut colligit Martin. Laud. in tract. de
6 princip. q. 112. † Subiungere congrue hic poſſe
uidemur, ut ſicut princeps expreſſe indulget, & re
ſtituit, ut in ſuperioribus : ſic eligendo indignum
uel promouendo inhabilem ſcienter, cenſetur ta-
cite ſecum diſpēſare, ueluti ſi dignitates, magiſtra
tus, & honores, in eum contulerit: uel in eis, indi-
gnum tolerauerit l. quidam conſulebat. ff. de re
iud. l. Barbarius. ubi Bal. Iaſ. nu. 11. & 14. & doct.
ff. de offic. præt. Feli. in. c. ſi quando. de reſcrip.
col. 5. Bal. in. l. imperialis. §. 1. C. de nupti. & Deci.
conſ. 614. in fi. uol. 4. per plura. Alioquin etenim
perſona ignominioſa coram Principe ſtare non
debet. ut dixit Ang. in. l. 2. §. ignominiæ. ff. de his
qui no. infa. refert; & ſequitur Martin. Laud. in
tract. de princip. q. 160. Non præſumitur tamen
princeps, uelle diſpenſare & promouere odioſos,
& multipliciter criminoſos. ut per Bal. in d. l. Bar-
barius. ſequitur Alex. conſ. 129. num. 11. uol. 6.

SVMMARIVM.

1 *Imperator ipſemet, poteſt interficere delinquentes, 3. ibi exemplum Romuli, Heliæ, Phinees, Abrae, & Petri; Non Papa, num. 9.*
2 *Principis perſonæ non congruit, occidere nocentes; quomodo procedat. 4.*
4 *Banniti homicidium, non eſt maleficium, quando licite, & impune poteſt offendi.*
Clerici non poſſunt exercere iura ſanguinis, & numer. 8.
5 *Io. Baptiſta Specianus Cap. Iuſtitiæ, occidit militem ſeditioſum.*
6 *Imperatori, ſeu Principi occidenti noxium, debet conſtare delictum.*
7 *Imperator poteſt mandare, vt nocens occidatur, & ei parendum eſt.*

8 *Teſtamenti veteris exempla ſunt admiranda; non trahenda in exemplum.*

9 *Irregularitas ex homicidio uoluntario, eſt de iure diuino: ſecundum aliquos.*

DELINQVENTES ETIAM IPSEMET INTERFICIT.

Decimo octauo, cum non ſolum deceat, uerum etiam teneatur princeps Iuſtitiam colere, & in delinquentes animaduertere, ita ut ſubiecti ſibi crediti bene uiuant, ut diximus ſu-
1 pra in. §. Tertio, uerſ. Sexto: † dubitari poteſt an
ipſemet, in eos gladium exercere poſsit abſque aliqua nota, ſeruato, uel non, ordine iuris: quod utique affirmandum videtur, ex quo gladium portat, illumque a Deo habet, miniſter Dei, uindex in iram, ei qui malum agit, ut ſcriptum eſt ſupra. §. 1. uerſ. Gladium; & ſic gladium exercet, ad uindictam malorum, & Laudem Bonorum, ut ibi: In contrarium faciebat, quia omne homicidium dicitur in ſe habere delictum, & dolum: quantumcunque permittatur a ſtatuto: & item omnē occidentem eſſe infamem, tenet Hipp. Marſ. in. §. aggredior. nu. 12. in practic. crimina. per plura, præſertim, per Dictum Bal. in l. decuriones. C. ex quibus ca. infa. irrog. & dictum eſt ſupra hoc. §. uerſ.
2 quinto: † & id non uidetur congruere perſonæ
Principis. ut facit tex. in. c. de occidendis. 23. q. 5. cum ungulæ carnificis, ad hoc uideantur inſtitutę, nō Regia poteſtas, & cognitoris ius, arma militis, & diſciplina dominantis: quæ ponunt tanquam diuerſa in. c. non fruſtra. 23. q. 5. Porro in hoc arti-
3 culo ſentiendum arbitror, † Imperatorem ipſum
poſſe interficere noxios, & delinquentes, prout exemplo non uulgari, Remum a Romulo fratre, urbis conditore, interfectum, ob nouos muros, eius ciuitatis, quos tranſiliendo uiolauerat, tradit glo. in. c. in apibus. in uer. Roma. 7. q. 1. cum qua trāſit Arcbid. ibi, per tex. in. l. fi. ff. de rerum diuiſ. & licet d. l. fi. trucidatum Remum a Romulo expreſſe non aperiat: unde ibi glo. diuinando commemorat, Romulum feciſſe occidi Remum: Nihilominus apud Liuium equidem Illuſtrem auctorem in. 1. lib. 1. decadis, ſatis conſtat: atque ſecundum eum uulgatior fama eſt, ludibrio fratris, Remum nouos tranſilijſſe muros, inde ab irato Romulo (cum uerbis quoque increpitans adieciſſet: Sic deinde quicunque alius, tranſcendet mœnia mea) interfectum. Atqui hæc rectius pijs exemplis, in ſacris litteris deſcriptis, quam Gentilium, probantur: quandoquidem Helias culturam Baal uindicauit, ſacerdotes, & Prophetas eius interficiendo. Phinees homicidium: Abraam etiam parricidium: & Petrus duo homicidia cōmiſerit: quæ equidem illis reputata ſunt ad iuſtitiam, ut legitur in. c. Guiliſarius. 23. q. 4. & c. reos. 23. q. 5. & c. legi'cū. c. ſeq. 23. q. 8. & propterea ſine peccato, ex auctoritate diui Auguſtini, miles hoſtem: & alternatiue iudex, uel miniſter eius, nocentem occidere poteſt. c. ſi homicidium, & c. iudex d. 23. q. 5. habet enim uaſa interfectionis, ut trucidet peſsimos, & miniſter Dei eſt, ut ibi. c. non ſolum, & c. qui malos. Nec ab his diſſentit Salic. in. l. 1. C. ne quis in ſua cauſa iud. qui inquit, poſſe Principem ipſum, indiſtincte de propria iniuria, & ſic in fortiori caſu cognoſcere, & punire, per d. c. Guiliſarius, & l. quiſquis. ad. l. Iul. maieſt. & l. 1. Si quis imp. maled. io. C. Nec repugnat dictum Bal. & Hip. quia loquitur ibi Bal. in priuato, non in principe, & iudice. Præterea ibi ſe ipſum declarat Bal.
4 † ut homicidium Bāniti, nullo modo maleficium
ſit, quando ſtatutum diſponit ut licite, & impune Bannitus poſsit occidi; ſed in caſu noſtro licet: immo, aſtrictus eſt princeps, & iudex punire criminoſos ut ſupra: Fitque tanto magis impune, ergo. Rurſus opi. Bal. non uidetur poſſe placere, præcipue ſentiente Bar. contrarium per eum allegato, & ratione per me in d. uerſ. Quinto, aſsignata. Non etiam repugnat, quod tale miniſterium non conueniat Principi: nam quod fit lege permittente, pœnam non meretur. l. Gracchus. cum ſim. C. de adulter. Ad hæc dicimus. d. c. de occidendis, non militare, quia illa incongruitas ibi conſideratur ratione Epiſcopi, ſeu perſonarū Eccleſiaſticarum, quibus hodie iura ſanguinis exercere prohibitum eſt: ut dicemus in fi. huius uerſ. & ideo prætermiſſis ſimilibus, crudelis utique princeps habendus non erit, qui crudeles iugulat. c. non eſt crudelis. d. 23. q. 5. immo tale miniſterium, ſeu talis miniſter, eſt Dei miniſter. d. c. qui malos, & in d. uerſ. gladium, & in uerſ. Decimo ſeptimo, præcedenti circa fi. Neque id affirmamus, ut miniſterium Carnifice aſsignatum, ipſe princeps aſſumat: ſed ut, quandocunque contigerit occaſio, & cum oportuerit, poſsit ipſe congrue talis miniſter eſſe. Quod ſi forte fortuna id euenerit quandoque, itidem conducibile eſſe ſolet. Audiui namque, & fere uidi in hac ciuitate, præſtantiſsimum uirum, Senatorem, eundemque Quæſtorem, ſeu (ut aiunt) Capitaneum
5 Iuſtitiæ huius Dominij, † Ioann. Baptiſ. Spe-
cianum, etiam iuſſu (ut creditur) Franc. II. Ducis Sfortiæ, arreptis armis, iugulaſſe ſeditioſum quendam & audaciſsimum Militem, qui etiam ad huius urbis depopulationem, commilitones ſuos improbe concitauerat: Scelus utique prudenter, & probe expiatum. Celeritatem enim quandoque aliqua negocia, ad tollendam omnem perturbationem & omnem aduerſam fortunam, ita deſiderant, ut facit tex. in, c. & ſi illa. 2. q. 7. ut niſi illis ultore gladio citius occuratur, in deterius, & in exi-
6 tium, corruant, † Declarandā tamen aſſumptam
hanc concluſionem putarem: ut Principi, & tali miniſtro conſtare debeat delictum, uel per modum notorij, uel aliter, indubie tamen, ut faciunt dicta per Gandi. in tract. de malefic. in tit. de præſump. & indic. indub. col. 2. cir. fi. per l. ſæpe. ff. de uer. ſig. ten. Hip. Marſ. in pract. crim. in prin. nu. 5. quod ſufficit vt ſibi conſtet, tanquam ut homini, licet non ut iudici; nam cum princeps non teneatur

tur Seruare ordinem iudiciarium, & debeat iudica-
re ſecundum conſcientiam, & ut Deus, Sola facti
ueritate inſpecta, ut ſupra. §. Tertio uerſ. Decimo
nono, & in notorijs, non ſit neceſſaria citatio (li-
cet alioquin ſit de iure diuino, unde non poſsit
tolli) nec declaratio requiratur, cum certũ ſit nul-
lam defenſionem competere, ut dictum eſt ſupra.
§. ſecundo. uerſic. Apoſtolicæ ſedis nu. 5. & poſsit
iudicare in propria cauſa, tam in ciuilibus, quam
in criminalibus ut ſupra hoc. §. Quarto. uerſ. Deci
mo. Punire ipſum poſſe nocentes ut ſupra, omni-
7 no crediderim; † Quod ſi hoc pacto etiam man-
dauerit princeps aliquem interfici, ei parendum
eſt, ut docet Abb. conſ. 84. num. 7. uol. 1. & tanto
magis; cum iuſta cauſa ſubeſſe uideatur, in caſu no
ſtro; nam etiam in fortiori caſu loquitur ibi Abb.
quando princeps de facto reſcribit, & non appa-
reat de cauſa: quia in eo ſit præſumenda: affirmãs
* hanc eſſe communem * opi. de quo tamen uide ſu
pra hoc. §. Quarto. uerſ. Quinto in fi. & iuſ. uerſ.
8 24. Rurſus declaratur † hæc aſſumpta concluſio,
ut non habeat lacum in Iudicibus, & perſonis Ec-
cleſiaſticis, ut tetigi proxime num. 4. Nam ut ha-
betur in. c. nos ſi. §. ſed notandum. 2. q. 7. Regum
eſt, corporalem irrogare pœnam: ſacerdotum, ſpi-
ritualem inferre uindictam. Atque ſicut non ſine
ratione Iudex gladiũm portat, ad uindictam ma-
lefactorum, Laudem uero Bonorum; ita non ſine
cauſa, claues Eccleſiæ ſacerdotes accipiunt, ad ex-
cluſionem excommunicandorum, & reconciliatio
nem pęnitentium: ad hæc Archid. in. c. occidit. 23.
q. 8 allegat d. c. nos ſi. nam exempla ſupra allegata
præſertim ueteris teſtamenti, ſunt admiranda, non
trahenda in exemplum. Multa enim concedeban-
tur tunc, quæ nunc non cõceduntur, ut d. c. nos ſi.
ibi enim prædicta exempla non admittũtur: Hinc
eſt quod ex opinione Innoc. & Bal. Felin. in. c. ſi
quando col. 3. nu. 3. de reſcrip. notabiliter inquit,
9 † Papam poſſe imponere pœnam mortis, ſtatuen-
do, non exequendo: quia ſi proprijs manibus ipſe
occideret aliquẽ, fieret ſtatim irregularis. Eadem
tradit Felin. in. c. 2. col. 2. cum remiſsionibus per
eum poſitis, in. c. ſi. num. 6. de maior. & obed. &
illam aſsignat rationem, quia irregularitas ex ho-
micidio uoluntario, eſt de iure diuino, ſecundum
multos: ſed ſecundum illos qui tenent eam eſſe de
iure poſitiuo, refert iſtud dictum eſſe dubium. Ve
rum obſeruatur, ut aliquis non exequatur homici-
dium, & pęnam Mortis, ut exemplo Legati Bono-
nienſis tradit Felin. in d. c. ſi quando.

SVMMARIVM.

1 *Arma portare, regulariter nulli licet, etiam defen-
ſibilia. num. 2. limitatur. 11. modis num. 5. vſque
ad finem.*
3 *Clerici portãtes arma, mortaliter peccãt, & excom-
municantur; & perdunt priuilegium clericale.
Excõmunicatio nõ inferĩ, niſi pro graui crimine ibi.*
4 *Arma portantis, pœna.*

ARMA PROHIBET DEFERRI.

Decimo nono, licet in præmiſſa concluſio-
ne explicauerimus, Imperatorem deferre.
exercereque gladium poſſe, hic tamen ſu-
1 biungendum eſt iſtud tantum ſibi: † nulli autem
prorſus licere, iniuſſu ſuo arma mouere, defer-
reque, ut legitur in. l. 1. ff. ad. l. Iul. de ui pub. ubi
Bar. & in. l. j. cum glo. C. ut arm. uſus inſc. prin. in-
terd. ſit lib. 11. & in auth. de armis, præſertim. §.
pen. & c. clerici, ibidem: & per Socinum in reg. 3.
in Fal. & Hippo. Marſ. in. §. pro complemẽto. col.
1. in practi. criminali, & Barba. in trac. de Card. q.
5. col. 8. & Ange. in tract. de malefici. in uer. uno.
ſtoco. col. 2. & Corn. conſ. 20. col. pen. in fi. uol.
2 3. Iſta concluſio ampliatur † ut procedat etiam,
in armis defenſibilibus, ut in d. §. pen. & per Bar. in
d. l. 1. de ui publi. & Hippo. in d. §. pro complemen
to. col. 2. per multa, & alibi ut ſupra. Ampliatur
2. ut procedat etiam in clericis, qui grauiter, &
3 mortaliter peccant, quia excommunicantur, † &
excommunicatio non infertur, niſi pro graui cri-
mine. c. nullus, & c. nemo. 11. q. 3. & ut concludit
Abb. in d. c. 2. de uita & honeſ. clerico. Non ſunt
tamen excommunicati ipſo facto clerici ſecula-
res, ſed excommunicandi, ut ibi. At religioſi tenen
tes arma, intra ſepta monaſterij, ſine licentia ſu-
perioris, ſunt ipſo facto excommunicati: cle. ne in
agro. §. quia uero. de ſtatu regula. & per Abba. in
d. c. 2. circa fi. Quod tamen limitatur, niſi ſint ini-
micitię capitales, inter religioſum, & Abbatem:
uel niſi cum foris ueniant ad clauſtrum, & ani-
mum continuo retinendi non habent: uti ibi
in glo. fi. & per Cardi. ibidem; & Zachari. Ferra.
in additio. ad Abba. in d. c. 2. Alia quoque pœna
plectuntur, quia tertio moniti non deſiſtentes cle-
rici a portatione armorum, perdunt priuilegium,
c. ſi quis ſuadente diabolo. 17. q. 4. ſecundum glo.
in c. quiſquis. 17. q. 4. & in d. c. 2. & per Abba. ibi;
& perdunt clericale priuilegium, vt in. c. in audien
tiam, de ſenten. excom. vbi Abb. Sed & ſecundum
tex. in d. c. clerici, in quacunque factione arma uo-
lentes ſumpſerint, reperti: amiſſo ordinis ſui gra-
du, in monaſterium perenniter traduntur, quia ar
ma clericorum, debent eſſe lachrymæ per prædi-
cta; maxime per Hippo. col. 1. Laici uero non ita
grauiter errant, cum apud eos portatio armorum
ſit leue delictum, ut per Bart. in l. leuia col. 2. ff. de
accuſatio. & l. diuus. 2. q. 3. ff. de cuſto. reo. ſequi-
tur Hippo. d. §. pro complemento. col. fi. ubi in-
quit, quòd in eo non requiritur proceſſus. Verum
non ita leue exiſtimandum opiuor, cum arma
portantes dicantur habere malum animum, niſi
portent ligata, ſecundum glo. ubi Bal. in §. ſi quis
ruſticus. de pace tenen. in uſi. feu. Alex. in d. l. j. ff.
de ui. publi. & per Iaſ. in §. ex maleficijs colu. 26.
inſti. de actio. & Hipp. d. coln. fin. & alibi ut ſupra,
4 † & puniuntue ultra amiſsionem armorum, in
ære, & perſona; ſecundum tex. cum gloſſ. in d. §.
pen.

pen. in auth. de armis: vbi idem videtur tenere
Bar. immo tex. videtur etiam exprimere pœnam
capitalem, ibi, pœnam & in pecunijs, & in ipſos
formidantes caput. Et ideo Iaſ. vbi ſupra, quem
ſimpliciter ſequitur Hippo. d. col. 1. a pœna legis
vltra arma, non recedit. Verum eſt tamen, quòd
ruſticus punitur alia pœna, quam nobilis, ſecun-
dum Hippo. d. col. 1. per tex. cum glo. in d. §. ſi quis
ruſticus, vbi habetur quod ab eo arma auferun-
5 tur, & ſolidi viginti recipiuntur. † Fallit autem
dicta concluſio multis modis, de quibus ſepties
excipitur per Socin. dicta reg. 30. & ante eum per
Barba. in tract. de Cardina. §. ſed quid. Primo li-
mitatur in officialibus, & eorum familia, l. nam ſa
lutem. §. ſi. ff. de offi. pręfec. vigi. vbi no. Bald. qui
dicit hoc extendi ad familiam epiſcopi, vt & per
Barba. in d. §. ſed quid col. 1. qui a fortiori hoc di-
cit procedere, in Legatis a latere. Idem per Hippo.
d. col. 1. extendentem etiam, ad familiam inquiſi-
torum hæreticæ prauitatis, per glo. in c. ſtatutū, in
uer. directe de hereti. in 6. Secūdo, limitať, in eo q̃
vellet ire ad ſuas poſſeſsiones, per tex. in l. fin. C.
de proxi. ſac. ſcri. ſecundum Nico. de Neapo. ibi
& alios. Sed iſta limitatio non videtur vera, quia
non probatur in d. l. fi. & vlterius concludunt fere
omnes docto. hodie etiam in itinere prohibitum
eſſe portare arma, vt per Bar. in d. l. j. in prin. per
text. in d. auth. de armis, & videtur text. in d. §. ſi
quis ruſticus, dum prohibet mercatores, per pro-
uinciam tranſeuntes, portare arma: niſi &c. ut &
ibi per Bal. idem tenet Amad. de Caſtel. in d. trac.
de ſindica. in uer. item in eo quod dicti Socij. col.
2. hoc tamen qualiter procedat, etiam ex conſue-
tudine infra dicam. Tertio limitatur qñ quis por-
taret arma ligata, ut in d. §. ſi quis ruſticus: & ita
ſimpliciter tranſeunt Soci. & Barba. ſed exiſtimo
hoc eſſe intelligendum, ſecundum diſpoſitionem
d. §. ſi quis, ſcilicet, ut quis ſe a latrone defendat, ut
per Bal. ibi, & ſic quando iter habetur per loca
periculoſa, ut p Soci. in. 6. fall. & per Barba. ubi ſu
pra, p doctr. Ant. de Butrio, in d. c. 2. & Sic iſtę duę
limitationes uidentur ſimul iungi: tunc enim cle-
ricis etiam licet, ut ipſi atteſtantur, & proſequitur
Hippo. d. col. 1. per doctri. Abb. in d. c. 2. quia ad
terrorem latronum, & ex alia iuſta cauſa, licet cle-
ricis arma mouere: pro defenſione perſonæ, & re-
rum ſuarum: quæ etiam ex conſuetudine, obſer-
uari, dicit Barba. ibi. §. & in quantum: ut uidetur
paſsim taliter uigere, licet arma non portentur li-
gata, ſiue quis eat ad poſſeſsiones ſuas, ſiue aliter
ſe habeat in itinere. Quarto, limitať ubicunq; por-
tātur cultelli minores, per tex. in d. §. pen. cum glo.
in uer. minores: nec hoc uidetur habere difficulta
tem. Quinto limitatur in portante arma, ad occi-
dendū Bannitum, ſtante ſtatuto, quod Bannitus
poſsit impune offendi. ultra cuius allegata, adde
ad hoc Hippo. d. col. 1. Sexto limitatur in tranſeun
te per loca periculoſa, de quo dictum eſt ſupra in.
3. limit. Septimo, limitať niſi ſuperior, ex cauſa cō-
cederet portare arma, ut puta propter bellum, uel
propter factiones, ſeu (ut aiunt) partialitates per
doctri. Bal. in rub. C. qui admit. & in. l. obſeruare.
§. proficiſci. ff. de offi. proconſu. & lega. Cui adde
Hippo. d. col. 1. Hęc tamen limitatio ſublimitatur,
ut non ſit licita portatio armorum coram Iudice,
nec in congregatione, nec cętu ſcholarium, nec in
palatio Principis, uel cętu communis conſilij, ut
per Soci. & Barba. ubi ſupra, cum relatis per eos, &
Hippo. d. col. 1. & Iaſ. in d. §. ex maleficijs. col. 27.
Octaua limitatio vř addi poſſe, ex doctri. Bar. in. l.
medicos. C. de profeſſo. & medi. li. 10. in doctori-
bus, tam legum, quam aliarum ſciētiarum, qui non
poſſunt ſcrutari de armis: impune etenim illa de-
ferre poſſunt, ut & per Io. de Anna. in d. rub. de ma
gis. col. 2. & ibidem Feli. & per Petrum Lenau. in
trac. de priuileg. docto. §. octauo in. 2. parte. IX. li-
mitatio cumulatur in militibus, ut poteſt argui a
prin. l. ſcimus. C. de iure delib. & uidetur probari
in d. §. ſi quis ruſticus, in fi. a contrario ſenſu. cum
ibi ad palatium comitis nullus miles ferre arma
poſsit; quaſi innuat, quod alibi liceat; immo armo-
rum uſus uidetur eis coniunctus; cum eos, armis,
non priuatis negotijs occupatos eſſe debere de-
monſtretur, in l. milites. C. de locato. & propterea
inter requiſita militiæ, gladio etiam cinctos eſſe
oportet, ſecundum glo. in. l. pen. ff. ex quibus ca.
maio. per tex. in. l. pen. ff. de teſta. mil. ubi no. Bal.
quod illa glo. loquitur de enſe, non de calcaribus,
& alijs inſignijs: & dictā glo. ſequitur etiā Amad.
de caſtello. in d. trac. de ſindica. in uer. magnifi-
cum. X. limitatio colligitur ex ſupradictis, ut in re
ligioſo non procedat reg. quando inter eum &
Abbatem, eſſent inimicitiæ capitales. XI. non pro-
cedit ut ſupra, quando religioſi foris uenirent, ad
clauſtrum; & animum retinendi arma nō habent.

SVMMARIVM.

1 *Imperator poteſt legitimare quoſcunque filios, etiam ex nephario, & damnato coitu natos, de plenitudine poteſtatis: etiam ſtantibus legitimis, & naturalibus, & num. 6. cum deducat de non eſſe ad eſſe, & filios ſacerdotis.*

2 *Legitimatio vt plurimum fit, abſque citatione illorum quorum intereſt, niſi adſint filij legitimi, & naturales. & niſi fiat diſpenſatio: & niſi mortuo patre, petatur legitimatio per filium naturalem.*

3 *Legitimationem poteſt princeps committere alteri; vt ſit Comiti Palatino, ſecundum expreſſa in priuilegio.*

4 *Legitimatio Imperatoris, habet locum in terris Imperij, & Papæ in terris Eccleſiæ; non aliter, ſecundum communem; excipiuntur duo caſus.*

5 *Limitatio requirit cauſę cognitionem, & cauſam rationabilem.*

Papa poteſt peccare, ſicut quilibet alius.

6 *Limitatio, ſtantibus naturalibus, & legitimis, raro fit per Imperatorem, ne dicatur vnum pecus.*

Nuptiæ conſeruant genus humanum.

7 *Legitimatio ſolet concedi per Principem, cum clauſula,*

ſulæ, Sine præiudicio venientium ab inteſtato.
Imperator non poteſt legitimare filios naſcituros, non conceptos: Nec lege generali ſtatuere, quod ſpurij ſuccedant,
8 *Legitimationis effectus qui ſint: & num. 12.*
9 *Legitimatus per reſcriptum, an ſit uere, & proprie legitimus: communis quod non.*
10 *Legitimati debent reuerentiam legitimis: etiam vt non ſedeant ad vnam menſam.*
11 *Legitimati an ſint de ſtirpe, vel nobiles, an vero infames.*
12 *Legitimati quomodo ſuccedant.*
Legitimatis debetur legitima in bonis allodialibus ſicut vere legitimis.
13 *Conſtitutiones Dominij Mediolani, quid diſponant in legitimatorum ſucceſſione.*
14 *Legitimati plus non debent habere de bonis patris; quam vnus de filijs legitimis, & naturalibus.*
15 *Legitimatio, potentior eſt actus adoptione.*

LEGITIMOS ETIAM OMNINO SPVRIOS, FACIT.

VIgeſimo quamuis ſupra in prin. huius. §. uerſ. 1. unico uerbo dixerimus, ad Imperatorem, legitimationes filiorum ſpectare, & obiter tetigerimus inferius, uerſ. Vigeſimo octauo non poteſt Imp. num. 20. eum poſſe legitimare filios naturales, etiam ſtantibus legitimis, & naturalibus; nihilominus cum caſus & articulus iſte frequenter occurrat, & multiplici & uario modo aſſumatur apud auctores, nos hic eum in hunc ordinem redigamus, & perſtringamus. Primo an omnes filij naturales, aut ſpurij, & quomodocunque nati, etiam nepharij, inceſtuoſi, & ex quolibet damnato coitu concepti, legitimari poſſint, per Papam, uel imperatorem, uel habentem poteſtatem. Secundo quomodo, & quãdo legitimatio
1 producat effectum ſuum, in prædictis. † In primo caſu, per reſcriptum poſſe Principem, & alium, non recognoſcentem ſuperiorem, quoſcunque illegitimos: etiam ex damnato coitu natos, ut ſupra, legitimare, ex plenitudine poteſtatis: etiam ſtantibus filijs legitimis, & naturalibus, determinatum eſt in. c. per uenerabilẽ, qui filij ſint legit. cir. prin. ubi Abb. & docto. no. præſertim Cardi. Alex. in uerſ. quod autẽ. in. 2. not. & glo. in. §. fi. in uerſ. quomodo uero. in auth. quib. mo. nat. effic. ſui. & in auth. ex complexu. C. de inceſ. nup. Et ex hoc infertur, teſte Bal. in. l. j. C. de iur. aur. anul. Imperatorem poſſe deducere de non eſſe, ad eſſe. &
* hanc eſſe communem * opi. tradit Alex. conſ. 187. num. 11. uo. 5. & Soci. conſ. 87. num. 20. uol. 3. & dicemus inf. hoc. §. uerſ. Vigeſimo octauo. nu. 20. & Comprobat præd. Concluſionem, Nicol. de Vbald. in tract. de ſucceſ. ab inteſ. in. 1. parte. num. 81. & ante omnes Hoſtien. in ſum. qui filij ſint leg. in. §. qualiter. col. 4. idem tenet Lud. Sard. in trac. de natur. lib. in. 3. parte in rub. de legitimatione per reſcrip. num. 3. & 15. & in rub. de legitimatis per reſcriptum nu. 1. & hoc tenere omnes doct. affirmat; ubi in reſcripto appoſita ſit clauſula, Non obſtante tali lege: quam tamen generaliter ſufficere tradit Decius conſ. 55. nu. 5. uol. 1. & Soci. conſ. 47. nu. 27. uol. 4. & faciunt dicta ſupra hoc. §. uerſ. Tertio nu. 6. & 7. Hanc concluſionem etiam amplectitur Ant. Roſcl. in tract. de legitimat. lib. 2. in rub. de cauſa matri. legitimat. nu. 3. qui ita com-
* muniter tenere omnes, & ipſe atteſtatur, ubi adſit clauſula Derogatoria, & clauſula De plenitudine poteſtatis. Vnde Pau. de Ca. conſ. 225. uidendum. infert quoque communiter teneri, ut filius ſacerdotis poſsit a Papa legitimari, quia non lege diuina, ſed canonica ſacerdotes prohibentur uxorem habere. Similiter tradit Abb. in. c. per uenerabilem nu. 22. qui fili. ſint legi. Papam poſſe legitimare prolem ſuſceptam ex matrimonio contracto per clericum in ſacris, uel profeſſum: ſaltem legi-
2 timando, ut ex tunc. † Concluſio autẽ iſta ampliatur, ut etiam legitimatio, ut in plurimis procedat, licet non citentur illi quorum intereſt, nam ſecun-
* dum Bartol. & communem * opin. in. l. gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſth. & doct. ibi præſertim Soci. & Iaſ. num. 130. quatuor concluſiones eliciuntur. Prima enim eſt, ubi pater facit filium in uita legitimari, non eſt neceſſaria aliorum citatio: niſi filij legitimi, & naturales abſint, qui omnino ſunt citandi; ut addo etiam conſuluiſſe Decium conſ. 293. num. 5. uol. 3. licet Soci. d. conſ. 47. num. 41. in contrarium dicat eſſe com-
* munem * opi. ſed male, & forſan deprauate: & niſi fiat diſpẽſatio. Secũda cõcluſio eſt, ſi pater in uita, & in teſtamẽto ſuo diſpoſuiſſet, filiũ debere legitimari, quia non requirit ẽt tunc citatio. Tertia concluſio eſt, ut non requiratur citatio, ſi Princeps vult legitimare, non requiſitis his, de quorũ præiudicio agitur. Quarta concluſio eſt, vt requiratur citatio, ſi mortuo patre, naturalis petat ſe legitimari: nam non niſi citatis illis: immo & conſentientibus, quibus eſt iam ius acquiſitum, non procedit legitimatio: & cum opi. Bart. tranſit Lud. Sard. in d. tract. in rub. requiſita in legit. impe. nu.
* 7. quicquid aliqui aliter ſentiant, contra has com-
3 munes * opi. a quibus nõ eſt recedendum. † Hæc etiam concluſio impinguatur: ut non ſolum ipſe Princeps vti poſsit tali poteſtate legitimandi quoſcunque ſpurios: ſed etiam concedere eam poſsit alteri: ſicut quotidie videmus conceſſam Comitibus palatinis, ut tetigimus ſupra hoc. §. uerſic. Septimo. in uer. Comites palatinos. Eſt tamen conceſsio talis, indelegabilis: & habet locũ in expreſsis in priuilegio tm̃, ut ibi dixi. Priuilegij. n. uerba ſunt diligenter inſpicienda ſm̃ docto. præſertim Iaſ. in d. §. & quid ſi tantum num. 97. & 106. & 142. ff. de libe. & poſthu. & Decium conſi. 288. num. 6. uol. 2. & ideo ſecundum eos, ſi data ſit poteſtas legitimandi ſpurios, etiam ſtantibus legitimis, & cum clauſulis De plenitudine poteſtatis: &. Non obſtantibus; & citatis, & non citatis his de quorum præiudicio agitur, obſeruatur

talis

talis conceſsio; alioquin non comprehenduntur talia in priuilegio, niſi ſint expreſſa. Sic qui habet priuilegium legitimandi naturales, non poterit legitimare ſpurios, ut teſtis eſt Ant. Roſel. ubi ſupra in prin. d. lib. 2. nume. 57. & Lud. Sard. in ca rub. de legitimatione per reſcrip. nume. 35. immo ut ibi per eum num. 36. qui habet poteſtatem legitimandi ſpurios, & inceſtuſos: non poteſt legitimare eos, qui ſunt ſimul ſpurij, & inceſtuoſi: quia hoc caſu ſub ſimplici, non continetur caſus mixtus: licet Bar. & male (ſecundum eum) tenuerit contrarium, in l. 2. ff. de uer. oblig. † Recipit autem
4 præmiſſa concluſio, primo illam declarationem, ut ſi Imperator legitimet ut ſupra, legitimatio procul dubio habeat locū, ſi facta fuerit in ſibi, mediate uel immediate ſubiectis, in terris Imperij, quo ad temporalia, ut habetur in allegatis iuribus, & per docto. ibi. At ſi fuerit facta in terris Eccleſiæ & in non ſubiectum, maior ſuboritur dubitatio: quandoquidem doct. uario modo locuti ſint in d. cap. per uenerabilem 1 quos, & quorum argumenta recenſet Cardi. Alex. ibi abunde. col. 79. cum ſeq. ſicut abundantius col. 54. & ſeq. adducit fundamenta in utranque partem, an Papa poſsit legitimare in terris Imperij, & diſtinguendo concludit, ut ibi per eum: qui col. 84. inter cætera dicit, Imperatorem poſſe legitimare ubicunque, quo ad ſucceſsionem, & dignitates ſeculares: de quibus etiam late diſſerit, & diſtinguit Anton. Roſel. in d. tract. de legitimat. in prin. libr. 2. per. 7. col. & Lud. Sard. in d. rub. de legitimatione per reſcriptum per. 6. colu. & Nicol. ab Vbal. in tract. ſucceſ. ab inteſ. in. 1. parte num. 106. uſque ad nu. 109. quorum non refero dicta, breuitatis gratia. Non ommitto tamen adducere opi. Abb. in d. c. per uenerabilem. num. 25. & 26. qui in Papa inquit, quod in terris alienis, ſi ſubeſt cauſa maxime ardua, poteſt legitimare: Si ceſſat talis cauſa, poteſt legitimare non recognoſcentem ſuperiorem, aut eius filios; ſed non poteſt legitimare recognoſcentes ſuperiorem, ſeu filios, niſi ſuperiore conſentiente. In Imperatore autem concludit, ut non poſsit legitimare in terris Eccleſiæ, eiſdem rationibus, de quibus ibi dixit in Papa 1 Verum Alex. conſ. 67. nu. 19. uol. 1. tradit, Papam non poſſe legitimare in terris Imperij, quo ad ſuccedendum 1 & abſolute Imperatorem, non poſſe mittere falcem ſuam in terras Eccleſiæ, ita ut in eis poſsit aliquam iuriſdictionem, uel contentioſam uel uoluntariam exercere, per cle. 1. §. porro de iureiur.
* & ita ſe habere magis cōmunem * opi. atteſtatur, a qua in iudicando non ſit recedendum. idem tenet Corn. conſ. 1. nu. 9. & 18. uol. 3. & Decius cōſ. 55. col. 1. & uol. 1. conſ. 207. col. 1. uol. 2. hanc eandē opi. dicit communem idem Decius in conſ. 557. uol. 3. col. fi. per plura, & ſimiliter communem affirmat, & late proſequitur, Iaſ. conſ. 70. col. 2. & 3. uol. 3. tā in in Papa, quam in Imperatore: nec eam audet impugnare Soci. dict. conſil. 47. uol. 4. licet ibi. num. 31. in caſu quo legitimatio fit in, ul-

ta patris, eo petente, poſſe per Imperatorem, uel eius Comitem fieri, etiam in terris Eccleſiæ, concludat: quia ex hoc non infertur alicui præiudicium, cū poſsit bona ſua in mare proijcere. Quod etiam tenuit Decius d. conſ. 207. num. 7. Poteſt etiam addi alius caſus, ut legitimatio ualeat in terris Eccleſiæ: ſcilicet ſi ibi legitimetur ſubditus Prin
5 cipis, teſte Corn. d. conſ. 1. num. 18. † Secundo declaratur prædicta concluſio, ut legitimatio talis habeat locum, ſi interceſſerit cauſa rationabilis, alioquin etiam Papa diſpenſans peccat, ſecundum Abb. in d. c. per uenerabilem. num. 4. & Cardin. Alex. ibi in d. uerſ. quod autē. in. 3. not. qui dicunt, Papam poſſe peccare, ſicut quemlibet alium. c. ſane. cum glo. de offic. deleg. ſaltem quo ad Deum, cuius uoluntati debet ſe conformare quantum poteſt. c. ut noſtrum, ut Eccleſiaſtica benef. in prin. & quod requiratur in hoc cauſæ cognitio, adducit Card. Alex. Petrum de Anchar. in conſ. 233. incip. ex tenore priuilegiorum. Eadem ſentit Iaſ. in l. filiusf. §. diui. in. 2. lectu. num. 6. de leg. 1. & in d. §. & quid ſi tantum num. 116. qui commemorat eſſe conſiderandam perſonam patris porrigentis preces, & petitionem, & perſonam filij ſpurij, & perſonas agnatorum, quibus præiudicatur, arg. tex. in. §. ſi pater. §. fi. ff. de adoptio. Eadem quoque affirmat Socin. conſ. 95. num. 9. uol. 4. & Ant. Roſel. in d. tract. de legitima. In rub. de ca. form. legit. num. 7. ſubdens tamen eſſe ſpeciale in Principe, ut ſola uoluntas pro cauſa habeatur: in his tamen, ſecundum aliquos canoniſtas, in quibus Papa, uel princeps habet liberam adminiſtrationem: ut cum diſpenſat contra canones, uel ius ciuile: ſecus ſi contra ius diuinum, uel ius gentium, & naturale. Attamē ſi dubitetur an cauſa adſit, credit ipſe eam eſſe præſumendam. Sed nihilominus alibi dictum eſt, ubi ſumus in caſu iuris diuini, uel naturalis, & gentium, omnino eſſe cauſam exprimendam, ut ſupra uerſ. quarto. num. 3. & uerſ. quinto. num. 6. & uerſ. tertio nu. 21. quodque præſumatur cauſa, & non requiratur de neceſsitate, conſuluit Corn. in d. conſ. 1. num. 7. & 17. uol. 3. & Abb. in d. nu. 6. de quo tamen articulo, abundantius uerba faciemus inf. hoc. §. uerſ. Vigeſimo quarto. Sed quicquid ſit in hoc articulo ambiguo conſultius eſſe arbitror, ſi cauſa rationabilis adſit, & cauſæ cognitio interue-
6 nerit. † Hinc eſt ut ſi concedatur Imperatorem poſſe legitimare filios ſpurios, etiam exiſtentibus filijs legitimis, & naturalibus, ita ut ſuccedant pro uirili cum legitimis: tamen ſi hoc facit, uidetur eſſe unum pecus; & non habere præ oculis iuſtitiam publicæ honeſtatis: nec conſiderat per ſolas nuptias conſeruari genus humanum, ut egregie locutus eſt in hęc uerba Bal. in. c. filij nati. ſi de feu. fue. cont. inter dom. & agn. quem ſequitur Iaſ. in d. §. & quid ſi tantum. nu. 99. rationabilis enim cauſa deeſſe uidetur, & propterea non conſueuit princeps facile, ſed per raro, & ex cauſa, legitimare filios ſpurios, in præiudicium legitimorum, & naturalium, ſecūdum Aluarotum in. c. naturales.

turales. ſi de feudo. fue. cont. quem ſequitur
Joan. Leciuer. in tractat. de primogenitura, li-
b.o primo quæſtio. 13. numero. 30. ubi etiam
refert, & ſequitur Iaſo. in dict. numero. 99. &
in eandem ſententiam, confluunt dicta Cor-
nei conſil. 34. numero. 5. &. 6. volum. 1. qui
7 etiam inquit. † in legitimationibus ſuis con-
ſueuiſſe Papam, ſemper apponere clauſulam,
Sine præiudicio venientium ab inteſtato, vel
ſimilem: ut in reg. Cancel, a Leone. X. edi-
tis ſtatutum eſt; & mox idem a Paulo. III.
Pontif. & ante hos ab Innocent. 8. reg. 48.
Ex quo datur intelligi, nolle præiudicare ve-
nientibus ab inteſtato. Et ideo cum quidam
uir Clariſsimus, & ſpectabilis, nuperrime ab
Imperatore petijſſet legitimationem filiorum
ſuorum ſpuriorum, cum iam haberet filios le-
gitimos, & naturales, non potuit eam impe-
trare: nec mirum, cum abhorreat princeps ta-
lem prolem, omni iure damnatam, vt in. l.
ſi qua illuſtris. C. ad Orfici. & per alia Socin.
in dicto conſilio. nonageſimoquinto, numero.
ſexto. volum. quarto. Hinc eſt, ut a fortiori,
Princeps non poſsit filios naſcituros, qui
nondum concepti ſunt in vtero, legitimare:
quia iſtud eſt impoſsibile: quia contra bonos
mores: & eſt dolus de futuro, & ſic daretur oc-
caſio delinquendi, vt not. tradit Bald. in. l. eam
quam, numero. 33. C. de fideicommiſſ. ſequi-
tur Martin. Laud. in tractat. de principibus.
quæſtio. 103. ſecus ſi nati ſint, uel concepti.
vt ibi per Bald. qui & illud plus dicit, vt dictis
rationibus, non poſsit etiam facere legem ge-
neralem ipſe princeps, quod filij ſpurij ſuc-
cederent: quia eſſet ſtatuere, ut quilibet adul-
terium & inceſtum committeret: de quibus
per Hoſti. in Sum. qui fil. ſint leg. §. fin. uerſic.
ſed nunquid Imp. & Feder. de Sen. conſil. 228.
8 † Quo ad ſecundum aſſumptum, ſatis conſtat
apud interpretes noſtros, copioſe ventilatos ef-
fectus, a legitimatione ſuborientes: quos
ſi omnes amplecti vellem: ſcilicet an legiti-
matus ſit uere legitimus: an tranſeat in pote-
ſtatem legitimantis: an ſuccedat cum filijs le-
gitimis, & naturalibus: an agnaſcatur patri,
& omnibus patris agnatis: an excludat ſubſti-
tum: an ſuccedat in feudum; an rumpat te-
ſtamentum patris legitimantis, in quo eſt
præteritus: an legitimatio retrotrahatur: an
legitimi, poſt legitimatos nati, excludant ip-
ſos legitimatos: an comprehendantur in ſta-
tuto, præſertim excludente fœminas: & an le-
gitimatio alios ſimiles producat effectus: pro-
fecto ab inſtituta breuitate aberrarem: & pro-
pterea cum ad ſaturitatem de prædictis, & alija
omnibus ſcripſerunt doct. recitati, & alij; per
ocium quilibet accuratius, illa perquirere po-
terit: liceat autem mihi tantum delibare, an
legitimatus per reſcriptum, ſit uere legitimus:
& an, & quomodo ſuccedat patri, cum alijs
filijs legitimis, & naturalibus, uel agnatis,
9 & cognatis. † In primo caſu Iaſo. in l. ſi is
qui pro emptore. numero. 227. ff. de vſu-
capio. diſputando late hunc articulum ad
partes, tenuit legitimatum non eſſe uere le-
gitimum, ſed ficte: licet Bartho. ibi contra-
rium ſenſerit. Anto. Roſel. in dicto tractat.
in rubr. legitimationis effectus: & Lud. Sar-
dus in dicto tracta. de nat. lib. in rub. de le-
giti. per reſcriptum effec. plene, & uario mo-
do diſtingunt. Opinionem uero Bartho. ſequi-
tur Corn. conſil. 93. numero. decimoquarto.
uolum. ſecundo. & Socin. conſil. 226. uolum.
prim, uolum. ſecundo. ſicque dubius maxime ui-
detur iſte articulus. Nihilominus Decius in
conſilio 275. numero octauo. cum ſequen. &
conſilio 284. numero decimoquinto, uolum.
* ſecundo, atteſtatur communem * eſſe opinio-
nem, & ueriorem, poſt Franc. Curtium ſe-
niorem per eum relatum: ut legitimatus, pro-
prie non dicatur legitimus, ſed ficte: & lar-
go modo, & in genere, non in ſpecie, &
ſtricte: & hæc opin. iunctis præſertim ſun-
damentis Iaſo. uidetur ſatis poſſe placere:
10 Et ad hoc facit, quod † omnes legitimati
debent reuerentiam legitimis, cum quibus non
debent ſedere ad unam menſam, ut aucto-
re Bald. tradit Ioan. Lecirier in tractat. de
primogenitura libro primo, quæſtio. 13. nume-
11 ro. 27. qui plus addit; † ſcilicet legitimatos
non eſſe de ſtirpe, neque nobiles: immo
eos infames affirmat ibi numero, decimoquar-
to, ut etiam tradit Iaſo. in dicta. l. ſi is qui
pro emptore, numero. 260. quæ ſi uera, ad-
miranda ſunt: cum ut inferius dicetur, ni-
hil a legitimis differant, & per eos con-
ſeruatur agnatio, & familia patris: & ideo
Iaſo. in dicto numero. 260. poſtea addit,
quod legitimati non ſunt deinceps turpes perſo-
næ, ſecundum Bald. conſilio. 146. uolum. pri-
mo. & cum prædictis arguit Decius in conſilio
12 365. uolum. tertio. præſertim, numero. 5. † In
ſecundo caſu, ſi quæſtio fuerit de ſucceſsione
legitimati, quomodo is ſuccedat patri, & agna-
tis, uel cognatis: exiſtimo in primis verba le-
gitimationis diligenter eſſe inſpicienda: quia
ſecundum mentem & intentionem conceden-
tis, eſſent obſeruanda. l. non aliter. ff. de legat.
3. cap. porro. & cap. recepimus, de priuileg.
cum ſimil. non excedunt enim priuilegia ca-
ſus ſuos, ut dixi ſupra hoc. §. uerſicu. Septi-
mo, in uer. iuriſdictiones, numer. tertio, & in
ſpecie firmat Nico. ab Vbaldis, in tractat. ſuc-
ceſ. ab inteſt. in prima parte, numer. 115. cum
ſequen. vbi ponit formam legitimationis, quæ
e curia Romana prodire ſolet. Cæterum ubi
legitimatio ſit abſoluta, & ampla, & ſine
aliqua reſtrictione, & reſeruatione, legiti-

matus ſuccedit omnibus ; quibus ſuccesſiſſet,
ſi illud impedimentum ciuile non emanſiſ-
ſet, & ſimiliter ſucceditur ei, vt docet Ni-
col. ubi ſupra, ex mente etiam Anto. Butr.
in dicto cap. venerabilem, nam ſecundum text.
in. §. liceat igitur, & in. §. reliqui. in authentic.
quibuſ. mod. nat. effic. legit. & in. §. ſi quis
igitur filios legitimos non habens, in authentic.
quibus mod. nat. effic. ſu. & per Iaſo. in dicta
l. ſi is qui pro emptore, numero. 230. ff. de
uſucap. legitimati nihil a legitimis differunt. Qua
de re etiam legitimatis debetur legitima in bonis
allodialibus patris, ſicut filijs vere legitimis, ut
ex ſententia Bald. & Spec. tradit Iaſ. ibidem, nu-
mero. 234. & ſecundum eum ibi. numero. 236.
per eaſdem auctoritates, legitimati habent ius
dicendi teſtamentum nullum, de iure ciuili,
& contratabulandi de iure prætorio, & quere-
lam inofficioſi teſtamenti, ſicut filij vere legiti-
mi, & per eos ſimiliter conſeruatur cognatio, &
familia patris, vt ibi per Iaſ. numero. 239. vn-
de in ſpecie ad propoſitum noſtrum, numero.
241. clare explicat, multis adductis auctoribus:
legitimatos non ſolum ſuccedere patri, ſed etiam
in hæreditatibus agnatorum, iure agnationis, &
in hæreditatibus cognatorum, vt uidetur text.
ſecundum Ang. ibi in. §. filium uero. in aut. quib.
mo. nat. effici. ſui. & in. §. quapropter hoc a
nobis, eo. titu. & conſuluit Socin. conſil. 63. nu-
* me. 21. volum. 3. & hanc magis communem* eſ-
ſe opin. atteſtatur Decius conſil. 307. poſt Ale-
33 xand. conſil. 139. colum. 2. lib. 1. † In conſtitu-
tionibus tamen huiuſce Dominij Mediolani, ex-
preſſe ſancitum eſt; legitimatos etiam cum con-
ſenſu patris, vel aui, non poſſe ſuccedere tranſ-
uerſalibus ab inteſtato: niſi illi, uel eorum tranſ-
uerſalium parentes, legitimationi conſenſerint.
At quando legitimatus, auferat hæreditatem ve-
nientibus ab inteſtato, copioſe docet idem Iaſ.
in dict. §. & quid ſi tantum, numero. 91. ponendo
duas concluſiones, cum pluribus limitationibus:
inter quæ non omitto hic colligere memorabi-
le dictum ſecundum eum, quod ſanxit Impera-
tor in. §. & quoniam in ver. & non amplius. in
14 aut. quib. mo. nat. effici. ſui. ubi Ang. not. † ut ſci-
licet filij legitimati, plus non debeant habere de
bonis patris, quam vnus ex filijs legitimis &
naturalibus, qui minus habeat, dato quod pa-
ter viuens poſſit facere legitimari filium ſpu-
rium, etiam exiſtentibus legitimis, & naturalibus.
De Arrogationibus, Adoptionibus, & Emanci-
pationibus, viderentur apte, hic aliqua ſubijci
poſſe: Verum cum hæc, ſaltem adoptio magis
ad magiſtratus inferiores pertineant, vt in. l. 2. &.
l. 4. cum gloſſ. ff. de adoptio. & emancip. & in. §.
nulla, &c. §. audient. in aut. de defenſ. ciuit. legi-
tur: & per Corn. conſil. 200. numero. 13. vo-
15 lum. 1. † & cum legitimatio ſit actus poten-
tior adoptione. §. tribus in aut. quib. mo. nat.
effici. ſui. & per Iaſ. in dict. l. ſi is qui pro empto-
re. numero. 248. & 249. ff. de uſucap. ideo alio
loco reſeruabimus.

SVMMARIVM.

1 *Imperator poteſt creare ciuem alicuius ciuitatis, qui non ſit.*

2 *Ciuilitas acquiritur origine, manumiſſione, adoptione, & allectione.*

3 *Ciuis quis efficitur, ex priuilegio ciuitatis, vel Principis.*

Ciuilitas non eſt de reſeruatis Principi.

4 *Ciuis quis efficitur, ex collatione dignitatis Senatoriæ: vel alterius, vbi honorem gerit.*

5 *Ciues ex priuilegio fiunt vere ciues; & gaudent iiſdem priuilegijs: & ſtatutis, quibus veri ciues originarij.*

6 *Ciuilitatis priuilegium intelligitur conceſſum, quo ad fauores, non quo ad odia.*

7 *Ciuilitatis priuilegium conceſſum patri, tranſit ad filios; licet non ſit facta mentio filiorum.*

8 *Ciuilitas quando tranſit ad filium inuitum.*

Ciuilitate patris reuocata, cenſetur reuocata in filio.

9 *Ciuilitas ex priuilegio tribuit tantum ea, quæ ipſa ciuitas habet, non quæ habet ex priuilegio.*

10 *Ciuis ex priuilegio tenetur ad omnia onera ciuitatis illius, etiam ſi illa onera ignorabat.*

CIVILITATEM CONCEDIT.

Vigeſimo primo, præcedentibus apte ap-
1 plicatur, † ut Princeps ſimiliter poſſit ali-
quem creare ciuem, qui non ſit, alicuius
2 ciuitatis ſibi ſuppoſitæ, † nam cum ciuilitas ac-
quiratur, origine, manumiſsione, adoptione.
l. j. ff. ad municip. & allectione. l. ciues. C.
de incolis. libr. 10. vbi gloſſ. & Bart. & Ioan.
3 Plat. ex hoc vltimo fit, † vt per priuilegium, &
conuentionem ciuitatis, quis efficiatur ciuis, ut
ibi: non enim hæc ſunt de reſeruatis principi:
vt not. Bart. in. l. hi qui. ff. de iure immuni. quem
ſequitur Alexand. conſil. 148. numero. 8. vo-
lum. 6. Atque idem fit ex priuilegio principis, vt
in dicta. l. 1. legitur, aliquando conceſſo Il-
lienſibus, & Delphis, atque ex beneficio
Pompei Magni, Ponticis competere: ut qui
matre Pontica natus eſſet, & Ponticus eſſet.
Quod confirmat ibi glo. in uer. priuilegio: &
conſuluit Decius conſil. 283. numero. 10. vo-
lum. 2. & innuit Iaſ. in conſil. 59. volum. 3.
dum loquitur de priuilegio ciuilitatis attri-
buto Comitibus Bologninis, Dominis Op-
pidi Sancti Angeli, huius noſtræ Laudenſis
iuriſdictionis: qui beneficio Ducis Medio-
lani,

Mediolani, effecti ſunt ciues Mediolanenſes:
4 † Hinc eſt etiam quòd ex collatione dignitatis
ſenatoriæ, uel alterius, fit aliquis ciuis, ubi digni
tatem, & honorem gerit. l. ſenatores. C. de inco-
lis, & habetur in gloſſ. dict. l. ciues, ubi Bart. &
utrobique Io. plat. quæ glo. ponit exemplum in
Rufino Guaſco: qui fuit Prætor Bononiæ: un-
de ſic ciuis Bononienſis effectus eſt: & per
Martin. Laud. in tractat. de dignit. quæſtio. 59.
& propterea Ioan. Plat. inquit, Poteſtates
ciuitatum, donec ſunt in officio, dicuntur
eſſe ciues illarum ciuitatum: & ita ciuilitas ſecun-
dum eum, durat per adoptionem, donec durat
5 adoptio, per. l. ſed ſi is. ff. ad municip. † Porro an
(quod non eſt vanum inueſtigare) effecti ciues ex
priuilegio, vel per ſtatutum, intelligantur eſſe vere
ciues, vel per fictionem: ſicque an fiat interpræta-
tio, vt intelligantur effecti ciues, tam ad fauores,
quam odium, Bart. in. l. ſi is qui pro emptore, nu-
me. 34. ff. de uſucap. prout eum ibi late per mul-
ta exempla, & multos per eum relatos declarat
Iaſ. nume. 291. concludit: quod recepti in ciues,
ſeruata forma ſtatuti, vel reformationis, tunc
erunt ciues ſecundum veritatem, quando ſtatu-
tum, vel reformatio diceret, quod Habeantur pro
ciuibus, quo ad omnia: quia conſtitutio ciuium iu
ris eſt: & quando ſtatuitur ſuper his quæ ſunt iu-
ris, dicitur aliquid uere, non autem per fictionem
fieri: ſicquoq; proprie per creationem fieri ciues:
ſicuti per originem, conſuluit Decius dict. conſil.
283. nume. 10. vol. 2. & Carolus Ruinus. conſil.
227. nume. 2. uol. 1. immo etiam ſi conferatur ci-
uilitas per verba in fictionem ſonantia, dicitur
quis uere ciuis, ut affirmat Corn. in conſi. 189. nu
me. 5. uol. 2. per Doctr. Bart. ſupra allegatã. Quo
fit, atque infertur, ſecundum Bald. in. l. in urbe. ff.
de ſtat. homi. relatum per Decium d. conſil. 283.
ut taliter effecti ciues, gaudeãt ijſdem priuilegijs,
quibus ciues originarij: & habeant eadem benefi-
cia, etiam ſtatutorum, quæ per multa exempla, am
plectitur Iaſ. dict. num. 291. cum ſeq. & dixit Ale-
xand. conſi. 41. nume. 4. uol. 7. & conſil. 148. nu-
me. 7. vol. 6. licet conſ. 99. nume. 8. eod. volum. 6.
uideatur aliter ſentire: ſcilicet ut ciuis ex priuile-
gio non comprehendatur in ſtatuto puniente of-
6 fendentem ciuem: † Et ampliatur hæc illatio, ut
ciuilitas intelligatur conceſſa, quo ad fauores, &
commoda tantum, non quo ad damna, & odia: ut
not. Bald. & Ang. & alij in l. ſi Ruffinus. per illum
tex. C. de teſt. mili. & proſequitur Iaſ. in d. conſil.
7 59. colum. 2. & 3. † Ampliaturquoque priuilegium
ciuilitatis conceſſum patri, ut tranſeat ad filios:
ex eo etiam ſimili: quia priuilegia per dignitatẽ
acquiſita, tranſeunt ad filios. l. filij. §. ſenatores.
ff. ad municip. ut tradit Bar. in. l. aſſumptio. §. filius
in fi. & in. l. libertus. §. patris. ff. ad municip. ubi
Alexand. etiam ſi non ſit facta mentio filiorum,
ut auctor eſt Ruinus dict. conſil. 227. nume. 4. vo-
8 lum. 1. † In hoc tamen caſu inquit Bal. in. l. 1. C.
de patri. qui fil. diſtrax. filium non teneri, nec eſſe pa-
tri legitimum ciuem, ſi non uult, in his quæ aſtrin-
gunt perſonam, quaſi quodam uinculo ſeruitutis.
Si tamen reuocetur ciuilitas in patre; cenſetur re-
uocata & in filio, ſecundum Bald. in. l. non plu-
res. C. de ſac. eccl. & Alexand. in dict. §. patris.
9 † Hæc autem illatio uidetur intelligenda ſecundũ
Bart. in. l. ſi maritus. §. 1. ff. de adulter. quem ſequi-
tur Salic. in. l. ciues. C. de appellatio. & Alciat. in
tracta. de uer. ſig. nume. 12. lib. 2. vt ciues ex pri-
uilegio conſequantur ea tantum, quæ ciuitas illa
concedere poſſet ciuibus ſuis: non ea quæ habe-
ret ab alio, ex priuilegio principis, ſeu Papæ re-
10 ſcripto. † Rurſus declaratur hæc illatio: ut tamen
tales facti ciues ex priuilegio, teneantur ad om-
nia onera, & collectas illius ciuitatis: etiam ſi il-
la onera ignorabant. Sibi enim imputandum eſt,
ex quo quis ea non perquiſiuit, ut eſt not. dictum
Bald. in. l. quod fauore. column. penult. verſic.
Septimo opponitur. C. de. ll. ſequitur Alexand.
conſi. 103. nume. 7. uolum. 2. & Ruinus conſil.
202. nume. 7. volum. 1. Nec contraria ſunt hęc,
his quæ dicta ſunt ſupra, nume. 6. ut conceſsio in-
terprætetur quo ad fauores tantum: non autem
quo ad damna, quia ſolutio patet ex pulchre ad-
ductis per Bal. in dict. 7. opp. qui inquit, ſolutio
iſta onerum, non eſt proprie odium, ſed eſt de
natura rei conceſſæ: quibus recte conuenit diſpo
ſitio dict. l. j. ff. ad municip. vt proprie munici-
pes appellentur, muneris participes, recepti in
ciuitate, ut munera nobiſcum faciant: & ſic
non eſt quid extrinſecum damnum, aut odium;
de quo contraria loquuntur.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditatis diuiſio, æqua lance fit inter filios, ab inteſtato.*
2 *Pater non poteſt fraudare filios in legitima, niſi ex cauſa.*
3 *Imperator poteſt ius primogenituræ inducere, tam in bonis allodialibus, quam Feudalibus; numero. 7.*
4 *Primogenituræ ius, iure diuino, & canonico, & conſuetudinario eſt inductum.*
5 *Dignitates in ſucceſſione non poſſunt diuidi: ſcilicet Regnum, Ducatus, & Marchionatus, & Comitatus.*
6 *Primogenituræ ius, iure etiam hæreditario defertur: quod ex prouidentia ſuperioris delatum ſit.*
8 *Primogenituræ ius, eſt dignitas.*
9 *Primogenitura ideo inducta, ne diuiſione Principatus, & patrimonia deſtruantur: ſed vnione conſeruentur.*
10 *Primogenitus tenetur aſſignare alijs fratribus, aliqua bona, ad honeſtam vitam ducendam, inſpecta qualitate perſonarum, & quantitate bonorũ, niſi fratres aliunde habeant vnde ſe alant. nume. 12.*

11 *Primogenitura an recte inducta, ex ſententia B. Ber nardi.*
13 *Legitima ubi in totum tolli non poſſit, per Stat. minui poteſt, ſecundum communes.*
14 *Primogenitura, an poſsit per principem tolli, ſine cauſa.*

PRIMOGENITVRAM STATVERE POTEST.

1 VIgeſimoſecundo, quia in iure noſtro clarũ
eſt, † æqua lance inter filios eſſe faciendam
diuiſionem hæreditatis, ab inteſtato dela-
tæ, l. inter filios. C. famil. herciſ. & l. ſi maior in ſi.
2 C. com. diuid. atque explorati iuris eſt, † ex teſta-
mento, vel etiam diuiſione, non poſſe patrem frau
dare filios, in legitima, cum ſit iure naturæ debita:
niſi iuſta ſubſiſtente cauſa, ut in. l. parentibus, &
authen. nouiſsima. C. de inoffi. teſta. & in. §. aliud
quoque capitulum, in auth. ut cum de appel. cog.
dubitari apte poteſt, an Imperator poſsit ſtatuere
& quandoque concedere, vt primogenitus in bo-
nis paternis ſuccedat, excluſis alijs filijs, non ob-
ſtante æqualitate, & iure naturæ inter eos, quan-
doq; ab inteſtato, qñq; ex teſtamẽto obſeruãda,
ſeu in conſideratione habenda: cum vt ſæpe dictũ
eſt: non ſolum ea quæ naturali æquitati conue-
niunt, ipſe continuo reſpicere conſueuerit: uerum
in primis in præiudicium alterius reſcribere, nec
ius tertij tollere, niſi ex cauſa poſsit: vt etiam dice
mus inf. hoc. §. verſic. cum multa, ſiue uerſic. Vige
3 ſimo octauo: † & procuidubio poſſe Imperatorẽ,
ius primogenituræ inducere, ubi illud non uigeat,
uel reſcribendo concedere, crediderim: quando-
quidem conſentire uidentur omnes iuris interpre
4 tes, † tale ius, & iure diuino, & canonico, & conſue
tudinario, inductum: ut habetur, cap. 25. & 27. Ge
neſis, & alibi in libris Bibliacis, & in. c. licet. de uo-
to, ubi Abb. & Doct. & conſuetudine receptũ eſt,
multis in locis, præſertim apud Gallos, & Hiſpa-
nos: non ſolum quo ad ſucceſsiones Regnorum,
Ducatuum, Marchionatuum, & Comitatuũ, quæ
ad dignitatem pertinent, ut in cap. præterea duca-
tus. de prohib. feud. alie. per Fed. & per Soci. con-
5 ſil. 47. nume. 3. uolum. 3. † & quæ diuidi non poſ-
ſunt, ut in eo tex. & per Felin. & relatos per eum
in. c. prudentiam. col. 3. de offic. deleg. ſed etiam
quo ad alias ſucceſsiones. Quam concluſionem
confirmat Io. Ana. & Pet. Anc. in d. c. licet. de uo-
to. & Iaſ. in. l. nemo poteſt. col. 1. in. 1. & 2. lect.
de leg. 1. quos ſequitur Io. Lecirier. in tract. de pri-
mogenitura in. 3. q. primi libri: improbans dicta
Martini Laud. in eodem tracta. q. 5. & atteſtans
* hanc eſſe communem opi.* poſt ſubtilem eius di-
ſputationem: & talem conſuetudinem ſeruandã,
conſuluit Alex. conſ. 87. uolum. 6. & his alludunt
quæ ſcripſit Iuſtin. Hiſtoricus, lib. 2. qui comme-
morat Arthemenem, inter filios Darij Perſarum
Regis, maximum natu, ætatis priuilegio, Regnum
ſibi uendicare quæſiuiſſe, quod ius, & ordo naſcẽ-
di, & natura ipſa gentibus dederit. Atqui ſi primo-
genitura ergo, & diuino, & iure Canonico, & con
ſuetudine, recipitur; indubium uidetur idem per
principem quoque concedi poſſe, cum poſsit etiã
quandoque cum cauſa, uel ſine cauſa, iura gen-
tium, & naturalia, & diuina, interpretari & tolle-
re, dum non in totum tollat, ut inf. d. uerſi. Vige-
ſimo octauo: multo magis itaque imitari poterit,
& lege ſtatuere illud idem, quod tali conſuetudi-
ne & iure recipitur: atque hoc innuere Martin.
meus Laud. omnino uidetur, in d. ſuo tract. de pri
6 mogen. q. ult. qui inquit. † ius primogenituræ, iu-
re, hrdiiario defenſi, quod ex prouidentia ſuperio
ris, uel ex conſuetudine tñ, delatum, ſeu debitum
ſit: prout Feudum itidem, ex prouidentia ſuperio
ris debetur, c. 1. §. cum uero Conrad. qui feud. da.
poſ. & tamen iure hæreditario defertur. cap. 1. de
7 ſucceſ. feud. † Hancque conceſsionem primoge-
nituræ, non ſolum in bonis Feudalibus, & quæ di
gnitatis ſunt habere locum poſſe, ut per Socin.
conſi. 88. uol. 3. demonſtratur: ſed etiam in bonis
Allodialibus, ut iam dictum eſt: & innuit Decius
conſil. 443. præſertim. nume. 22. in conſtitutione
Regni Portugalliæ. & idem tradit Soci. conſi. 47.
8 column. 2. uolum. 3. Immo, † cum etiam ius ip-
ſum Primogenituræ ſit dignitas, ſecundum Bald.
in. l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iu. nume. 5. & And.
Barb. in. cap. cum olim. colum. 6. de conſuetud.
quos ſequitur Io. Lecirier. in dict. tract. q. 19. pri-
mi libri in fi. & idem Bal. in. l. cum antiquioribus.
col. 6. uerſic. tertio arguo. C. de iure delib. & digni
tates omnes a principe proueniant, ut dictum eſt
ſupra. §. 1. uerſi. Orbem, num. 4. hancquoque pri-
mogenituram poterit inducere: quaſi quæ ſecum
dignitatem habeat. Ratio autem & ſuaſio huius
conceſsionis Primogenituræ non contemnenda,
illa eſt: quia ſicut principatus diuiſione deſtruun
tur, & ideo non diuiduntur, ut in dict. cap. 1. §.
8 præterea ducatus, & ut ſupra; ita † etiam patrimo-
nia: nam ex conſeruatione bonorum unita in per
ſonis primogenitorum, conſeruantur dignitates
familiarum, ſecundum Bald. late in. l. maximum
uitium. C. de lib. præte. quem cum alijs ſequitur So
cin. in dict. conſil. 47. numero 6. Nec obſtabit q
æqualitas ſit ſeruanda inter filios: & legitima non
10 ſit auferenda filijs: nam dicere poſſumus, † ſuffi-
cere ſi diſponatur, ut primogenitus teneatur aſsi-
gnare aliqua bona alijs fratribus; ex quibus poſ-
ſint honeſtam uitam ducere: inſpecta qualitate
perſonarum, & quantitate bonorum, ſeu hæredi-
tatum. ut concludunt doct. in dict. cap. licet. præ-
ſertim Abba. columη. 2. alioquin conſuetudinem,
primogenituram inducentem irrationabilem eſſe
atteſtatur: quod comprobat Marti. Laud. in dict.
tracta. queſtio. 25. Limitat tamen, niſi alij fratres,
aliunde habeant, unde poſsint uitam honorabi-
lem ducere, argumen. l. ſi quis a liberis in gloſſ. in
uerb. liberorum. ff. de lib. agn. Ac ad præmiſſa,
conſultum Beatum Bernardum, att Abba. Re-
ſpondiſſe in hæc uerba: ſuper diuiſione cu-
dam

11 iuſdam hæreditatis paternæ. † Vbi filij ſint nobi-
les, melior eſt quandoque aliorum filiorum di-
ſper..o, quam hæreditatis diuiſio : Vbi ſint la-
boratores, faciût ut uelint: Vbi ſint mercatores, tu
tior eſt diuiſio, quam communio, ne infortunium
vnius, alteri imputetur. Qua de re ad propoſitum
noſtrum, inquit Io. Lecirier. in dict. tractat. in vlt.
quæſtio. tertij libri, copioſe in hoc articulo verba
12 faciens; † Alimenta omnino præſtanda eſſe a
primogenito, alijs fratribus: atque hoc ſufficere
13 arguit, præcipue, quia communis opi. ſit: † vt li-
cet per ſtatutum, legitima in totum tolli non poſ-
ſit, minui tñ poſsit. e. Raynutius. de teſta. & aucto-
rita. eSoci. conſ. 150. & Iaſ. in auth. nouiſsima. C.
de inoffi. teſt. col. pen. & aliorũ. & faciût dicta Ol-
drad. conſi. 93. &. 224. & ſequitur Feli. in. c. prudẽ
tiam. column. 3. de offic. deleg. qui dicit, legitimã
14 non eſſe detrahendam: Verum econuerſo, † an
Imperator, aut Papa, poſsit ſine cauſa priuare pri
mogenitum iure primogenituræ: Martin. Laud.
in dict. tract. quæſt. 16. abſolute tenuit quod non;
Io. autem prædictus, ample diſputat hanc propoſi
tionem, in. q. 7. tertij libri; tandem diſtinguendo,
non poſſe concludit omni caſu, adduceos com-
* munes * opi. Excipit tantum modo caſum: quan-
do ſcilicet eſſemus, in rebus acquirendis, auxilio
legis, uel conſuetudinis, ut tunc etiam ſine cauſa
princeps poſsit præiudicare: ut puta, ſi diſponeret
quod primogenitus amplius non haberet maio-
rem partem in hæreditate patris: & dictam ſuam
diſtinctionem aſſumit, *ex dictis* Felin. in c. quæ in
eccleſiarum. col. 15. de conſtitutio. de qua locuti
ſumus inf. verſi. Vigeſimo octauo. hoc. §. 4. Poteſt
& illud hic addi, vt ſi primogenitus ſit inſufficiens
ad regendum principatum, vel regnum, poſsit ſe-
cundo genito ſufficienti regnum concedi, ut per
Martin. Laud. in tracta. de princip. quæſtio. 22. ex
auct. Bald. & Old. Cætera in hac materia primoge
nituræ, poſſunt uideri in dict. cap. quam periculo-
ſum, & in dict. cap. licet, per doct. & per Martin.
Laud. in dict. tracta. de primogenitura, & abundã-
tius per Io. Lecirier. in dicto ſuo ſimili tracta. de
primogen.

SVMMARIVM.

1 *Imperator concedit dilationes, & ſaluos conductus debitori, ad ſoluendum infra certum tempus.*

2 *Dilatio data debitori ad ſoluendum, valet, in mora modici temporis; non ſi illud excedatur numero. 4.*

3 *Dilatio modici temporis, quomodo conſideranda.*

5 *Dilatio conceſſa debitori ad ſoluendum, quæ totius negotij principalis cognitionem tollit, & vires exhaurit; non valet.*

Imperator non poteſt facere, vt dictum teſtis falſum in vno, valeat in eo vbi dixit verum.

6 *Caducitatis pactum per principem, non poteſt tolli.*

7 *Dilatio conceſſa debitori ad ſoluendum, non extenditur ad debitum iuratum, niſi ſit facta mentio iuramenti.*

8 *Dilatio conceſſa debitori ad ſoluendum, intelligitur data fideiuſſione idonea. & nume. 11.*

9 *Dilatio conceſſa debitori ad ſoluendum, non extenditur ad ius tertij.*

10 *Dilatio conceſſa debitori an proſit fideiuſſori, & an currant vſuræ, & alia; remiſſiue.*

11 *Fideiuſſio, propter dilationem conceſſam, an præſtanda, ſi non petatur; remiſſiue.*

Dilatio quinquennalis, vel ceſſio bonorum, datur debitori, arbitrio creditorum.

DEBITORIBVS DILATIONES INDVLGET.

VIgeſimo tertio : cum frequenter contingat
per debitores, præſertim inopes, ſupplica-
ri principi, vt dilationes ſibi, ad ſolutionẽ
debiti indulgeat: quod in præiudicium creditorum
reſultat: neque concedẽdum videbatur: quia prin-
ceps in damnum alterius: ſaltem ſine cauſa, non
videtur velle reſcribere, vt ſæpius dictum eſt: & di
cemus abunde inf. dict. verſic. cum multa, ſiue ver
1 ſic. Vigeſimo octauo hoc. §. 4. † affirmandum eſt,
poſſe principem concedere dilationem ſalui con
ductus, mercatoribus, uel debitoribus fugitiuis, ad
ſoluendum: ita ut intra certum tempus non poſ-
ſint conueniri, uel moleſtari, ut eſt tex. in. l. quo-
tiens, & . l. uniuerſa. C. de præci. Imp. offer. Quod
etiam quandoque fit a iudice, uel a lege, ut habe-
tur in. l. ſi debitori. ff. de iudic. & hoc fit humanita-
tis, & miſerationis gratia, ut in. l. ſi cum militi. ff.
de compenſ. & no. Bald. poſt Bart. in dict. l. ſi debi
tori. Et hęc propoſitio ampliatur, ſecundum Paul.
de Caſtro in dict. l. quotiens: ut procedat, licet
princeps in reſcripto, non apponat clauſulam,
Non obſtante: ea ratione ſecundum eum, quia nul
la lex uidetur obſtare; ſed concedere tales dilatio
2 nes. † Declaratur autem primo iſta concluſio, ut
talis dilatio habeat locum, quando inducitur mo-
ra modici temporis, in ea enim non eſt magnum
præiudicium, ut exprimitur in dict. l. ſi debito-
ri, & declarant doct. in dict. l. quotiens, præſer-
tim Iaſ. in. 1. not. Tempus autem modicum, In-
terpręatur quandoque illud idem, quod iudica-
tis datur, ſeu condemnatis indultum eſt, ut in dict.
l. ſi debitori; ſcilicet quatuor menſium ſecun-
dum gloſſ. ibi per. l. 2. C. de uſu. rei iudi. At in ca-
ſu noſtro, licet in ratione dict. l. ſi debitori, fun-
detur diſpoſitio dict. l. quotiens, ut ibi tradit Paul.
de Caſtro, in fin. poſſe † tamen tempus deter-
minari modicum, prout habetur in ſimili in l. fin.
C. qui bo. ced. poſ. in dilatione quinquennali,
putat idem Pau. Exiſtimarem ego arbitrio princi-
pis id eſſe relinquendum, ex quo a iure præciſe
non eſt determinatum, iuxta not. in. l. 1. ff. de iure
delib. & per Bart. & doct. in l. 1. §. quod autem. ff.
de ſuperfici. Alexand. & doct. in. l. ſi filio. §. fi.
ff. ſol. matri. & ita uidetur tenere Paul. de Caſt. in

d.l.ſi debitori. nu.3. quicquid ſenſerit in d.l. quo-
tiens. in fi. Hinc igitur ex hac prima declaratione,
inferunt a contrario ſenſu alia, & ſecunda declara-
4 tio, † vt ſi in dilatione excedatur modicum tem-
pus, vt ſupra, conceſsio non valeat, vt in gloſſ. d. l.
quotiens, & in fi. inibi concludit Paul. de Caſt. &
ibidem Salice. qui exemplificat, in eo qui impetra-
uit dilationem. xx. vel. xxx. annorum vt nõ teneat:
quia cum graui partis diſpendio hoc fieret, con-
5 tra rationem, & diſpoſitionem. d.l. quotiens. † Et
propterea hac ratione, ſi dilatio conceſſa totius
negocij cognitionẽ tollit, & vires principalis ne-
gocij exhaurit, non valet, vt ibi, & in gloſſ. quæ al
legat. l. antepen. C. de pact. interemp. & vendi. ex
qua ſecundum Bal. & Iaſ. & doct. in d.l. quotiens,
colligitur, quod ſi dilatio includit in ſe negocium
principale, prohibita ſit impetratio: ſecus ſi non in
cludit in ſe negocium principale, ſed ſolum dila-
tionis: nam ibi ſi intra certum tempus conuẽtum,
non fuerat facta ſolutio rei venditæ, res inempta
dicta erat: & ideo ad præces ſupplicantis, Impera-
tor non tollit ibi dilationem, & pactum legis com
miſſoriæ. Et per eandem rationem concludit Al-
ber. de Roſ. in tracta. de teſtibus in. 3. parte. nume-
ro. 27. Imperatorem non poſſe facere, vt dictum
teſtis falſum in vno, valeat in eo vbi dixiſſet ve-
rum, atg. d. l. quotiens. Generaliter autem, quomo
do dilatio in ſe includat negocium principale, do
cet ibi Bal. ſcilicet, ſi ex tempore pendet exitus cõ
trouerſiæ, vt in d. l. antepen. & ſic tempus eſt quid
ſubſtantiale, non accidentale: qua de re confirma-
ri poſſe videtur illa opi. mea: † in qua ſentiebam,
Pactum caducitatis infra tempus certum, per con-
trahentes initum; vt ſi emplutheota in eo tempo-
re non ſoluat penſionem, cadat a re emphitheo-
tica: non poteſt per principem tolli, ſi non ſolue-
rit: quia pacta ſint inducta iure gentium: quæ non
poteſt tollere, niſi ex cauſa, vt inf. hoc. §. verſic,
Cum multa, ſiue verſic. Vigeſimo octauo. & item
hac ratione, quia ſi dilatio concedatur, videtur in
cludere in caſu noſtro negocium principale cadu
citatis, a quo pendet exitus caducitatis, & ſic con
7 trouerſiæ. arg. dict. l. antepen. † Declaratur tertio
loco, vt tale reſcriptum ſalui conductus, non ex-
tendatur ad debitum iuratum, ut conſulente Ale-
xand. in conſil. 38. volum. 3. tradit Iaſ. in dict. l.
quotiens numero. 2. & per alia: Nihilominus Fe-
lin. in cap. conſtitutus colum. 10. in ver. Generali-
ter. de reſcrip. videtur hoc declarare, niſi ſit facta
mentio iuramẽti, & ſic etiam ſine cauſa poſſe pon
tificem elongare vim iuramenti affirmat: quia diſ-
ferens non videtur tranſgreſſor. arg. ca. nõ eſt. de
8 voto. † Declaratur etiam quarto loco per doct.
ibi, & in dict. l. vniuerſa, per illum tex. & in dict. l. ſi
debitori. vt reſcriptum ſolutionis dilatorium, ita
demum habeat effectum, ſi reus & impetrans
idoneum fideiuſſorem præſtet, de ſoluendo in ter
mino: quæ ſatiſdatio quando alias etiam ſit præ-
ſtanda, vide Salice. in dict. l. vniuerſa. in fi. & Iaſ.
numero 5. ſcilicet quando conceditur dilatio A. l.
a teſtatore, a iudice, a Marito, & conuentione par-
tium, & ſuperueniente noua cauſa ſuſpitionis. Ve-
rum an Princeps poſsit in reſcripto ſuo, tollere
memoratam ſatiſdationem, doct. & præſertim Iaſ.
in dict. l. vniuerſa in fi. affirmat poſſe, cum clauſu-
la, Non obſtante. Quinto, & ultimo declaratur,
9 † vt forma reſcripti non extendatur ad ius tertij,
qui non ſit nominatus in reſcripto; immo ſi prin-
ceps derogaret iuri tertij, veluti ſi dicat, ETIAM
non obſtante iure tertij, intelligitur de paruo, non
autem de magno præiudicio, ut ſcribit Iaſ. in dict.
l. quotiens, per iura per eum allegata numero 4.
10 † An autem tales dilationes proſint fideiuſſori-
bus, & an eis conceſsis, currant & debeantur vſu-
ræ, uide per doct. præcipue Salice. in d. l. quotiens,
& an pendẽtibus ſimilibus dilationibus, poſsit de-
bitor in carcerem detrudi, ſi non caueat, quouſq;
ſatiſdet, Bart. & Paul. de Caſtro in dict. l. ſi debi-
tori, videntur tenere quod ſic, dato quod debitor
11 ſit idoneus, & ſoluendo. † An autem talis ſatiſda
tio ſit præſtanda, licet non petatur, doct. in dict. l.
vniuerſa, videntur concludere, præſtandam eſſe, ſi
petatur: vt per Paul. de Caſtro, & Iaſ. ibi, & conſul
uit Ruinus conſil. 26. col. 4. uol. 4. Tamen Soci. in
* reg. 299. in ult. fall. tradit communem *eſſe opi. &
practicam, ut ſi præfixum eſt tempus, non requiri-
tur petitio per glo. in. l. ſi mora. ff. ſolu. mat. & idẽ
conſuluit Iaſ. conſi. 191. uolum. 2. uide etiam per
Decium de his, conſil. 262. & 434. Verum & hic
de illa dilatione, quæ ſimiliter conceditur debito
ri, ſecũdum diſpoſitionem dict. l. fi. C. qui bo. ced.
poſ. quod eſt remedium & beneficium miſerabi-
le, & Flebile, ſecundũ Bald. ibi, ſubiungamus, ut
ſi admirabile ceſsionis bonorum, a principe, uel
iudice, per debitorem, petatur auxilium: ut ex-
primitur in princ. dict. l. fin. cum gloſſ. niſi quin-
quennale, ſpacium ei indulgeatur ad ſoluendum:
quod eſt in electione creditorum an admittatur
ceſsio, uel concedatur dilatio, ſecundum maio-
rem partem eorum: conſiderato cumulo debiti;
quo in pari quantitate inuento, maior pars conſi-
deratur, reſpectu numeri perſonarum: & ubi emer
gat æqualitas, tam numeri, quam debiti credito-
rum, inducias quinquennales, uti benignior ſen-
tentia, concedẽdas eſſe: ut etiam declarant Doct.
ibi, & Roman. conſil. 439. qui ibi, & Paul. de Ca-
ſtro, in dict. l. fin. concludit ſatiſdationem tamen,
uel ſaltem iuratoriam cautionem præſtandam a
debitore, de ſoluendo, aduenienté termino per
dict. l. ſi debitori. Sed ego de hoc ualde dubito, cũ
dict. l. fi. hoc non exprimat: nec argumentum d. l.
ſi debitori, uidetur obſtare: quia ibi eſt diuerſus ca
ſus a noſtro, in quo etiam offertur ceſsio, ibi non:
unde ex diuerſis non infertur. Præterea dicere
poſſumus, quod ubi ſatiſdatio danda ſit, illa abſq;
ceſsione bonorum ſufficeret, ita ut debitor poſſet
habere dilationem ad ſoluendum, ut hic in præce
dentibus dictum eſt.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Cauſa iuſta præſumitur in principe, ſecundum com-
munes, ita vt non admittatur probatio in contra-
rium: Declara.nu.2.3.4.5.6.7.*
8 *Cauſa præſumitur iuſta in principe, in his quæ ſunt
iuris diuini, naturalis, & gentium; ſi appareat,
vel expreſſa ſit; alias ſecus.*

CAVSA IVSTA IN IMP. PRÆSVMITVR.

VIgeſimoquarto, quia in hoc primo Capite,
aliquando dictum eſt (obiter tamen tan-
tum) an iuſta cauſa præſumatur in princi-
pe aliquid agente, quod non ſine controuerſia
apud iuris interpretes procedit. Hi enim modo
in hanc, modo in illam partem trahuntur. Atqui
cum articulus iſte nihilominus notabilis ſit, & fre
quens: non ab re duxi in ſpecie hic, ea quæ mihi
occurrunt, atque quid ſententiam, explicare.
1 †Propoſitio itaque noſtra ſit, quam plurimi te-
nent: Iuſtam cauſam eſſe præſumendam in Prin-
cipe, etiam ſi eam non exprimat: Huius autem
opi.ſatellites, & conſocios, refert Felin. in c. quæ
in Eccleſiarum col.22.concl.5. de conſtitutio. &
tradit Iaſ.in conſil.105. nume.4.vol.1.& adſunt
etiam alij per me relati ſupra. §.Tertio.uerſic.Vn
* decimo: hæcque opi. communis exclamatur, ut
ibi dixi, & in hoc.§.verſi.Quinto.in fi.conſulente
Abb.& Pet.Philip.Corn.Hinc eſt quod dixi, uo-
luntatẽ principis eſſe iuſtã cauſam, vt d.§.3.uerſi.
Decimonono,nu.3.nã & eius intẽtio talis præſu-
mitᷣ, qualis eſt legis ſcriptæ, & naturalis rõnis, &
nõ præſumitᷣ aliter iudicare, ꝙ Deus, ut in d.§.3.
uerſi.Septimo,& uerſ.Vndecimo: Et intantũ iu-
ſta cauſa præſumitur in principe, ut etiam ſi ſine
ea, de facto reſcribat, contra ius diuinum:& ideo
ſi mandet aliquem interfici, uel rebus ſuis priua-
ri,ei parendum ſit,ut per Abb.in conſ. ibi allega-
to.84.num.7.uol.1.& Corn.conſ.60. circa fi.uol.
2.& Felin.in d.concl.5.qui inquit, ſi princeps ſine
alia cauſæ cognitione, mandat alicui, ut aliquem
furcis ſuſpendat, poteſt ille ſine peccato hoc exe-
qui. Hæcque concluſio uſque adeo etiam proce-
dit, ut amplietur ſecundum Felin. & alios per me
relatos d.uerſ. Vndecimo, habere locum, ut non
admittatur probatio in contrarium: etiã in his quæ
ſtatuit circa ius diuinum; de quo tamen inferius di
cam in.6.limit. Alex. conſ.1.num.23.uol.2. ait,ſi
Papa aliquid facit,quod non poteſt fieri ſine certa
iuſta cauſa,præſumitur facere cum iuſta certa cau-
ſa: Felin.in d.5.cõcluſione, more ſuo,recte,atque
ex ordine,& accurate reaſſumpſit hanc concluſio-
nem, eamque limitauit ſex modis per adducta.
2 †Primo ut procedat dum modo in Principe poſ-
ſit præſumi cauſa aliqua; ſecus ubi nulla poſſit
3 imaginari: nam actus non tenet. †Secundo limi-
tat, ut non habeat locum, quando princeps eſt
obligatus, in his quę ſunt de iure naturali; ut puta
ex ſuo contractu: ut tenet etiam Iaſ.d.conſ. 105.
num.4.uol.1.ſed hic addenda ſunt,quæ dicta ſunt
ſupra.§.3. uerſ. octauo. ex quibus reddi uidetur
ſuperflua hęc limitatio: ex quo ibi etiã ſecundum
* communes * opi.diximus, quod princeps ligatur
ex contractu cum ſuo ſucceſſore, nec contrauenie-
re poteſt, etiam de plenitudine poteſtatis, niſi ta-
4 men in caſibus ibi enumeratis.† Tertia eſt limita-
tio, ut præſumptio talis fiat, reſpectu ſubditorum
tantum: non autem aliorum. Sed ego arbitrarer in
Imperatore,& Pont. Max. omnino pręſumendam
cauſam: etiam quo ad omnes, ex quo ipſi habent
totius mundi dominium,& uniuerſalem protectio
nem, ut iuriſdictionem, ut ſępe dictum eſt ſupra,
præſertim in.§.1.uerſ. Orbem. Hoc tamen ſubli-
mitarem in his, quæ ſunt iuris diuini, naturalis, &
gentium, ut inferius dicã: ut in eis non præſuma-
5 tur cauſa. † Quartam limit. ponit Felin. non præ-
ſumendam cauſam, quando ex mandato Principis
timeretur ſcandalum futurum, ſeu turbatio Chri-
ſtianitatis,& uniuerſalis ſtatus Eccleſiæ, ut ipſo te-
ſte etiam diximus ſupra hoc.§.4.uerſ. Quinto cir-
6 ca fi.† Limitatio quinta ponitur,ut non præſuma-
tur cauſa, quando princeps non diſponit motu
proprio,ſed ad inſtantiam partis,quia tunc præſu-
mitur potius ad importunitatem, quam ex iuſta
cauſa reſcribere,ſequitur Iaſ.d.conſ.105.col.pen.
7 uol.1.† Sexto limitat Felin. ut non præſumatur
pro ſententia Principis, lata,parte non citata: hæc
tamen limitatio redditur dubia per adducta per
eum ibi in cõtrarium: Ex quibus correlarie inferri
poſſe recitat hanc concluſionem, quod cauſa præ-
ſumatur in principe, procedere: etiam ſi Impera-
tor diſponat in his,quæ ſunt de iure naturali,& di-
uino: quod tamen Correlarium licet(ut ipſe in-
quit)ſit fundatum auctoritatibus doctorum, non
tamen probatur iure expreſſo:& propterea atten-
tari poſſe affirmat,perpenſis ibi multis, ut ibi dici-
tur.Principem cum cauſa poſſe aliquid: id intelli-
gendum ſit,cum apparẽti,uel expreſſa cauſa: alias
ualde inane eſſet requirere cauſam, ſi ſic eſt quod
ſemper preſumatur. Quod ego etiam omnino ar-
bitror tenendum,ut ſcilicet,ubi agitur de iure diui
no, naturali, uel gentium tollendo, cauſa debeat
apparere expreſſa, ut abſolute tenuit idem Felin.
in d. c. quę in Eccleſiarum, ea ratione:quia infe-
rior non debet uiolare iura ſuperioris, ſiue eius
ſtatutum, ſine aperta cauſa, ut eum retuli ſupra in
d. Verſ. Quinto.in fi. hoc.§.4.& ita ut etiam dixi
ſupra uerſ.4.tenet Cardin. Pariſ. Præceptor meus
conſ.68.nu.225.uol.4.& Alci.in reg.3.præſump.
8 8. in tract. præſump. qui affirmat hanc eſſe com-
muniorẽ opi.& tenet Decius in d.c.quę in Eccle-
ſiarum;& Conſulendo in conſ.681.nu.14.uol.4.
&.358.nu.6.uol.3.immo ibi, & conſ.602.nu.12.
in matrimonio diſſoluendo plus addit: ut ſcilicet
de cauſa conſtare debeat,aliter quam per aſſertio-
nem Principis: ubi agitur de præiudicio tertij:
quod in præſentiarum non affirmo, de hoc enim

8 latius dixi ſupra hoc.§. uerſic. Nono † Retenta autem hac opi. quæ mihi uidetur uerior, conſiderabam ſi contraria opi. poſſet ſuſtineri, ut intelligatur, & procedat, ſcilicet quòd cauſa iuſta ut ſupra pſumatur in Principe, tunc qñ a Principe expreſſa eſt: nã hoc pacto cõcordari poſſe uidetur utraque opi. ut ſcilicet de cauſa appareat: ubi autem appareat, pro ea præſumatur, ita etiam quod non admittatur probatio in contrarium, ut ſupra. Et huic opi. & concordiæ cõueniunt dicta ſupra in d. uerſ. Nono. declarata ut ibi, uidelicet quod ſolæ aſſertioni. Principis credendum ſit, etiam in præiudicium alterius. Prædicta tamen omnia in quibus admittitur, iuſtam cauſam in Principe præſumendam, intelliguntur ſecundum doct. in dubio: at in caſu manifeſto, non loquuntur; & ad hoc tendunt etiam uerba Felin. ubi ſupra dum diſtinguit triplici modo: Nam & ſi mandaret princeps, aliquid manifeſte turpe, non eſſet ei obediendum, ut inf. uerſ. Vigeſimoſeptimo.

SVMMARIVM.

1 *Imperator eſt iudex competens omnium Regum, etiam non recognoſcentium ſuperiorem, in temporalibus: limita num. 5. 6. 7.*

2 *Prorogare Iuriſdictionem alterius poteſt etiam maior, non ſolum æqualis: ſic Rex Papa.*

Reges quatuor vnguntur a Pont. Max.

3 *Reges non debent eſſe acephali: ideſt ſine capite, ſeu ſuperiore.*

Reges omnes, qui vnguntur ab Eccleſia, dicuntur quaſi vaſalli Eccleſiæ.

4 *Papa requiritur, & ad eum ſemper recurritur, vbi ſubſit neceſſitas iuris, aut facti.*

5 *Poteſtate ſeculari deficiente, recurritur ad Eccleſiaſticam, & contra.*

7 *Papa, eſt iudex competens omnium regum & Principũ, vbi agitur de peccato; immo & Imperatoris, & eius ſubditorum, & ſi eſt crimінoſus: nec vt ſuſpectus poteſt recuſari.*

8 *Princeps, vel dominus certi loci, non poteſt ſtatuendo, vel iudicando, vlciſci offenſas factas ſuis ſubditis extra territorium, licet offendens habeat ibi bona: inducuntur tamen repræſaliæ, niſi dominus negligens habeat ſuperiorem.*

Papæ Iudicium requirendum, quandocunque oriatur difficultas, in vtroque foro,

IVDEX EST COMPETENS OMNIBVS PRINCIPIBVS.

VIgeſimoquinto, ſicut in ſuperioribus demonſtratum eſt, ad præſtantiam Imperatoris pertinere Diuiſionẽ Regnorum; & Coronationem Regum; & alia ſimilia: ſic quoque uidetur dici poſſe
1 † ipſum eſſe apud omnes Reges, & Principes, etiam non recognoſcentes ſuperiorem, iudicem competentem, in temporalibus: & poſſe inter eos ius dicere: Illud autem indubium uidetur quod quando eſt controuerſia inter magnos Barones, uel proceres, & timeatur ſcandalum, cognoſcit Imperator. ut per Marti. Laud. in trac. de principibus. q. 18. & cum multa in præcedentibus dicta, ualde hic conueniant, præſertim in. §. 1. uerſ. Orbem, dum inter cætera dicitur, Imperatorem eſſe dominum orbis, quo ad Iuriſdictionem uniuerſalem, & omnium ordinatium, & habere omnes Reges ſibi ſubiectos, etiam non recognoſcentes ſuperiorem, ſiue Galli ſint, ſiue Hiſpani, ſiue Britanni, & in temporalibus eſſe Dei Vicarium, & corporalem mundo Deũ, hoc etiam ſatis aperte uidetur poſſe elici ex c. nouit. iuncta glo. in uer. iudicare. de Iudic. ubi demonſtratur, hoc iudicium tantum indirecte, pertinere ad Papam, ratione peccati: non autem directe: ac ibidem proponit Pontifex, nolle iuriſdictionem Regis Francorũ perturbare, aut minuere. & ideo no. Abb. ibi num. 6. iuncto tex. c. per uenerabilem. qui fil. ſint leg. Principem ſecularem, etiam ſuperiorem non recognoſcentem, non poſſe directa uia, conueniri coram Papa Hinc ad propoſitum ait Card. Alex. etiam ex opi. Hoſti. in d. c. per uenerabilem. iuncta glo. in uer. recognoſcat. col. 132. Regem Franciæ, debere Imperatorem recognoſcere tanquam dominum ſuum. c. Adrianus. 63. diſt. licet eo reſpectu, quia etiam Imperator ſubeſt Papę ipſe quoque Rex Papæ ſubeſſe dicendus ſit, per reg. Si uinco uincentem te, multo magis uinco te. immo Reges Franciæ, Hiſpaniæ, & Angliæ, peccare mortaliter affirmat, qui non recognoſcant Imperatorem in ſuperiorem. Ac inquit Card. ibidem col. 142. per illum tex. in uerſ. nota ibi temporalem, quod in terris alienis, Papa regulariter, non poteſt exercere iuriſdictionem temporalem, ſed cauſalem ſic: & idcirco docet ibi glo. in uer. certis cauſis, Papam non eſſe iudicem ordinarium quo ad temporalia, niſi in certis caſibus, ſiue cauſis: ut etiam faciunt dicta per Martin. Laud. in tract. de principibus. quæſt. 1. Sic inquit Anto. Roſ. de concil. in rubr. Singuli an debe. reſp. nu. 1. Papam & Imperatorem, eſſe Iudices omnium uiuentium. Et hic bene quadrabit illa concl. ſupra poſita in. §. 3. uerſi. Secundo, quod Papa non debet ſe intromittere de rebus ad temporalia: nec Imperator de rebus ad ſpiritualia ſpectantibus: & ſic etiam illa cõcluſio militabit, de qua ſupra hoc. §. uerſ. Decimoquinto. nu. 5. ut Imperator, nõ autẽ Papa, ſuppleat, & ſit adeũdus, ubi Reges non recognoſcentes ſuperiorem, ſint negligentes in iuſtitia adminiſtranda. Licet ad Papam, in caſu manifeſtæ iniuſtitię, & peccati, appelletur: & tunc ſit iudex competens omnium, ut dixi inf. uerſ. proximo. num. 1. ut eſt etiam in cauſa principali eo in caſu ut ſupra proxime, & inf. nu. 7. & hanc arbitror eſſe ueram opinionem, licet aliqui diſſentiant. Et quamuis in d. c. per uenerabilem, Rex Franciæ ſe ſubiecerit iuriſdictioni põtificis, ut in eo exprimitur: non propterea fit, ut cõpetens iuriſdictio Imperatoris, ſubripi poſſit, nam ſecundum tex. in. l. eſt receptum

pam.ff.iuriſd.om. iud. quę allegat ibi glo.in uer.
2 potuit.† poteſt etiam maior, non ſolum æqualis, ſe
ſubijcere iuriſdictioni alterius, ut aduerſus eum
ius dicatur. Nec obſtabunt dicta Abb.ibi in glo.
in uer.iudicare num.15. dum uidetur ſibi contra-
rius aliter ſentire; cum quo tráſit cum relatis Feli.
inibi.col.3.in d.glo. qui Principem quẽlibet non
recognoſcentem ſuperiorem, poſſe directe conue-
niri coram Papa, affirmat: nam reſpondere poſſu-
mus, quod cum dicta iura, in contrarium loquan-
tur; & ipſemet Abb. fateatur nõ probari ex eo tex.
c.nouit, quod non recognoſcens ſuperiorem, poſ-
ſit directe conueniri coram Papa: non poteſt ſub-
ſiſtere id quod lege non probatur. Præterea poſ-
ſumus reſpondere, Abb. per modum Fallentiæ, ut
ipſemet dicit, poſuiſſe in d.glo.nu.15.aliud quam
poſuerit in d.num.6. Quæ fallẽtia ſic intelligi po-
teſt, ut concluſio noſtra regulariter uera ſit, ſcili-
cet Imperatorem eſſe iudicem competentem om-
nium, etiam non recognoſcentium ſuperiorem.
Sed hoc non procedit, quando aliquis non reco-
gnoſcens ſuperiorem, omnino hoc in ſpecie habe-
ret: ut ab eius Imperatoris Iudicio, & foro, exem-
ptus eſſet: ſicque priuilegio fori gauderet, ut non
niſi coram Papa conueniri poſſet. Quod contin-
gere poteſt, uel ex conſuetudine, quæ iuriſdictio-
nem tribuit, ut no.Innoc.in d.c.nouit.uel forſan ſi
ungantur Reges ab Eccleſia, cum tunc dicantur
quaſi uaſalli Eccleſiæ, ut docet Martin. Laud. in
tract. de principibus.q.23. per tex.in.c. intelleximus.
de iureiur.& Bal.in.c. paſtoralis. de reſcrip.
Vnguntur autem a Pont. Max. quatuor Reges,
Gallus: Hiroſolymitanus: Siculus: Anglus, ut per
Marti.ibi.q.76.non alij, niſi habeant ex conſuetu-
dine, uel priuilegio: ut & per Parid.put.in tract.de
Duel.lib.7.§.quomodo. & per Ant.Corſ.in tract.
de poteſ. reg.in.2. parte.q.14.ubi ponit, qui ſint
reges Chriſtiani, & Aſiæ. Eadem ponit Ioan.Leci-
cirier in tractat. de primog.q.13.lib.2.(uerum ta-
men in Rege Franciæ aliter dictum eſt ſupra hoc
§.uerſ. Decimoquinto) uel habeãt ex alia conceſ-
ſione, per quam etiam reſeruata Principi, conce-
duntur: ut aliquando in ſuperioribus tetigimus.
Quæ forſan in Rege Francię, & aliquibus alijs Re-
gibus, uigere non eſſet nouum: in quibus recte di-
cetur, quod Papa erit illis iudex competens, uti
3 ſummus ſuperior.† ne tales reges ſint acephali:
hoc eſt ſine capite, ſeu ſuperiore: & ſic recte con-
ueniẽt uerba Abb. qui etiam adducit dictum ſing.
4 Innoc.in.c.licet ex ſuſcepto. de foro compet.† di-
centis, ſemper eſſe recurrendum ad Papam, ubi
ſubſit neceſsitas iuris, quia alius non ſit iudex ſu-
perior, ſiue facti; puta, quia minores iudices non
poſſunt ſuas ſententias exequi. Cæterum ubi talis
exemptio foro ſpecialis non adſit, arbitror omni-
no, Imperatorem eſſe Iudicem competentem, ra-
tionibus adductis: nec enim aliquis a iugo, & iu-
riſdictione, ſeu eius ſubiectione uniuerſali, poteſt
ſe ſubtrahere, etiam per præſcriptionem, ſecun-
dum communes opi.ut abunde dictum eſt in d.
5 uerſic. Orbem.† Et ex his limitabitur iſta con-
cluſio, ut non habeat locum, quando aliquis Rex
priuilegio fori, quaſi expreſſe exemptus, con-
tra Imperatorem uti poſſet: & ſic per modum
iſtius fallentiæ, dicta doct. cõtrarium ſentientium
videntur poſſe concordari. Sic quoque alia fal-
6 lentia generalis uidetur ſuboriri, vt ſcilicet, † defi-
ciente poteſtate ſeculari, uel vacante Imperio, re-
currendum ſit ad poteſtatem & iuriſdictionem
eccleſiaſticam, per doctri.Innoc.in d.c.licet ex ſu-
ſcepto.& per eum in.c.& ſi neceſſe. num.8.de do-
nat.inter uir & vx. quæ comprobat Martin.Laud.
in d.tract.de princip.q.225.& Decius in d.c.no-
uit.in 2.not.qui per plura tradit, Papam ſe non in-
tromittere in iuriſdictione Imperatoris: & econ-
uerſo: ſed alterum alteri auxiliari, & in ſubſidium
ad alterum recurri.c.2.de cleri.exco.in fin. & per
Oldrad.conſi.89.epiſcopus inuocat, & faciunt di-
cta ſupra.§.Tertio, uerſ.Secũdo. Declarare quoq;
poſſumus hanc concluſionem, ut Papa poſsit citare
in terris Imperij, vt per Bar.in extrauag. ad re-
primend.in glo.per edictum. col.pen. & ſequitur
Hipp.Marſ.in l.fin.num.147.ff.de iuriſd.om.iud.
& conſuluit Alex. conſi. 3.col.1.uolum.3. & 12.
uolu.6. qui Papam etiam habere iuriſdictionem
temporalem actu, dicit: ſi Imperator neglexerit
facere iuſtitiam, & vacante Imperio. Limitatio
alia ſimiliter colligi poteſt, præſertim ex not. per
Abb.in c.cum infirmitas, de penit.& in d.c.nouit,
7 &.c. per venerabilem, nume.15.† ut in arduis, &
his in quibus agitur de peccato, & quæ tendunt in
ſalutem animarum, uel in ſpiritualibus, & in cauſa
graui concernente ſtatum totius Chriſtianitatis,
ſecundum Felin. in c.quæ in Ec.col.6. de conſtit.
Pontifex Max.adeatur, & ſit iudex competens. Im-
mo etiam tunc erit iudex competens inter Impe-
ratorem & eius ſubditos, ut ſupra hoc. §.verſi. De-
cimo: & ratione peccati, & iniuſtitiæ, ut inf.uer-
ſi.prox.num.2.& ſi reperiatur Imperator crimi-
noſus, circa regimẽ Imperij, ut ſupra.§.2.q.5.cum
multis verſi.ſeq. Quando vero in cauſa propria
ſit iudex competens, tactum eſt ſupra, d.uerſi. De-
cimo: & ibi quod Imp.& Papa nõ poteſt recuſari
ut ſuſpectus, etiam conſanguineus. Quando au-
tem Pontif.max. inter ipſum & Imperatorem, &
ſic in cauſa propria iudicet, vel cauſam commit-
tat forſan, dicemus alibi li.2.in.c.de Pontif.max.
& tangit Ant. Roſel. in tractat. de poteſ. Imp.ac
Pap.§.ex his etiam, car.14. Ex recitata igitur con-
cluſione, quòd Iudex competens ſit Imperator, a
8 quo poſsit ſperari Iuſtitia, † infertur: ſi aliquis
dominus, vel princeps inferior, neglexerit facere
iuſtitiam in territorio & iuriſdictione ſua, ipſe
Imperator cognoſcet, & tũc bellum, & repreſaliæ
ceſſant, quæ alioqui ab offenſo poſſent indici, ut
diximus ſupra.§.tertio verſi. Vigeſimoquinto, ut
prædicta ſc. ibi Felin.in c.poſtulaſti.col.3. de fo.
compet. Nam ſecundum eum ibi, licet dominus
certi loci nõ poſsit ſtatuendo, uel iudicando, ulci-
ſci offenſas factas ſuis ſubditis extra territorium
ſuum

ſuum, licet offendẽs habeat ibi bona: licitæ tamen eſſent repreſaliæ, & Bellum, contra dominum offendentis, negligentem facere iuſtitiam; niſi talis dominus habeat ſuperiorem. In hoc uerſ. poſtremo notandum eſt unum mirabile, ſi eſt uerum quod tradit Abb. in d.c. per uenerabilẽ. in fi. contra opin. legiſtarum, ut ſcilicet Papæ iudicium requirendum ſit, qualitercunque oriatur difficultas & ambiguitas: ſiue in foro Eccleſiaſtico, ſiue ciuili: ſiue in cauſa criminali, ſiue in cauſa ciuili, quod etiam uidetur ſenſiſſe Ant. But. in.c. ſuper literis. col. 3. de reſcrip.

SVMMARIVM.

1 *Appellare non licet a ſententia Imp. & non recognoſcentis ſuperiorem; idem ſi dat certum mandatum num. 3. & ſi committit cauſam ap. remota. 4: Limita niſi ratione manifeſta iniuſtitiæ, & peccati. ibi. & quando ſententia lata eſt ſuper reſcripto, & conſultatione Imp. num. 8.*

2 *Appellatio in quibus caſibus non permittatur; remiſſiue.*

5 *Appellari poteſt a delegato Principis.*

Imago, non eſt res ipſa.

6 *Appellatio eſt quædam defenſio ciuilis, licet non ſit naturalis.*

7 *Appellatio non cenſetur ſublata, commiſſa ſimpliciter cauſa per Imp.*

9 *Supplicare permiſſum eſt, ubi prohibetur appellatio propter excellentiam iudicis, niſi iure communi ſit prohibita.*

Princeps poteſt corrigere ſententiam ſuam.

SENTENTIAM INAPPELLABILEM FERT.

1 Vigeſimoſexto, † poſtquam Imperator iudicando ſuam protulerit ſententiam, manifeſtiſsimi iuris eſt, ab eo appellare fas non eſſe: cum ipſe ſit qui prouocatur, ſuperiorẽ enim non habet. l. 1. in prin. ff. a quib. ap. nõ lic. ubi Bar. c. cuncta per mundum. 9. q. 3. & per Socin. conſ. 195. num. 5. uol. 2. quæ comprobat Philip. Fran. in rub. de appel. num. 9. ita ut habeant locum etiam in Rege, & in quocunque alio non recognoſcente ſuperiorem: ubi etiam facit mentionẽ de ſententia Concilij Ducis Venetorum, & ſimiliũ. Eadem affirmat Rober. Marranta in ſpec. Aur. in. 2. actu principali, ultimæ partis iudicij nu. 237. cum ſeq. car. 192. qui idem tenet in ſacro conſilio, quia cenſetur ſententia Principis: eius nomine enim ſfertur.
2 † & infinitos caſus ibi enumerat Marr. in quibus non datur appellatio. Hinc eſt quod a ſententia Cęſaris, non appellatur ad Papam, niſi in defectum, ut inquit Ant. Roſel. in tract. de poteſ. imp. ac Pap. in. §. Cęſarem a nullo: per. c. ſi duobus. de appellatio. & per eundem de concil. qualis in. ca. debet eſſe forma. ubi nume. 39. quod nullitatem cognoſcit, per denunciationem euangelicam: & propterea ab eius ſententia, & aliorum non recognoſcentium ſuperiorem, conceditur appellatio ad Pontificem Max. quando contineret manifeſtam iniquitatem; nam is eſt iudex competens dictorum omnium, ratione iniuſtitiæ manifeſtæ, & peccati: ut eſt glo. in. c. ex tranſmiſſa, de for. comp. & Marran. ubi ſupra num. 265. cum multis relat. & per Bal. de prohib. feud. alien. per Fed. §. præterea num. 2. & per Abb. in. c. fi. de purgat. uulg. Item appellatur ad Pontificem uacante Imperio, ut per Marrant. ibi cart. 201. nu. 377. & ſupra uerſ. pro-
3 ximo. † Hinc eſt etiam quod ſi princeps dat certum mandatum & determinatum, quod Commiſſarius ſeruet ad unguem, non poteſt appellari. c. nouit. de iudic. &. l. ab executione. C. quorum ap. non recip. & tradit Bal. & Salice. in. l. 2. C. de ap-
4 pel. in prin. † Item & tunc non poteſt appellari, quando princeps reſcribit, & committit cauſam appellatione remota. l. 1. §. fi. ff. a quibus appel. lic. ſecundum Bal. & Salice. & doct. ibidem: & de hoc autem latius dictum eſt ſupra hoc. §. uerſ. Tertio:
5 † Cęterum a delegato Principis omnino poteſt appellari. d. l. 2. & l. etiam. C. de appellatio. ubi Bal. & Salic. & Doct. licet enim delegatus ſit imago Principis, omnino poteſt appellari; cum non ſit eſſentialiter res ipſa, & ipſe princeps, ut ibi: præterea cum de facili, & ſine cauſa, non deceat Principem, tollere ea etiam, quæ ſunt de iure ciuili, & poſitiuo: alioquin peccare credatur. Et ſi modo ea tollit, apponit clauſulas, Non obſtante, & ſimiles:
6 ut diximus ſupra d. uerſ. Tertio. num. 1. &. 4. † certe cum appellatio ſit quædam defenſio, ſi non naturalis, ſaltem ciuilis, ut ibi. num. 2. iure merito,
7 † ſi princeps committat ſimpliciter cauſam, non debet cenſeri per ipſum appellatio ſublata, nam ſm Bal. in d. l. 2. Princeps non uidetur appellationem unquam remouere, niſi expreſſe hoc dicat, licet uniuerſitatem cauſarum, etiam cum omnimoda poteſtate deleget. Sicque uidetur pręmiſſa concl. declarari, ut licet Principis ſententia ſit inappellabilis; appellabilis tamen ſit eius delegati. Declara-
8 ri etiã poteſt, † ut a ſententia lata ſecundũ reſponſionem Principis, factam relationi, ſeu conſultationi iudicantis, poſsit appellari; tex. eſt in d. l. 2. ſecundum unam lecturam ueram, ut per Bar. Bal. & Salicet. ibi. unde dixit Martin. Laud. in tract. de principibus. q. 42. &. q. 415. poſſe appellari ad Principem, tanquam male informatum, bene informandum de ueritate per l. 1. C. de relation. &. l. 1. §. quæſitum. ff. de appellatio. Hæc tamẽ intelligenda ſunt ſecundum Bar. ibi. & in d. §. quęſitum: ut ſi pars non conſentit relationi, appellatio permittatur. Si autem conſentit: & tunc aut uult appellare, quaſi male Imperator conſuluerit, & non poteſt: aut quia dicit ſe habere aliquid de nouo, quod intendit probare, & poteſt. Circa hoc tamen uide dicta per Salice. in d. l. 2. in fi. & ita uidi admiſſam appellationem per Imperatorem, qui ex relatione Illuſt. Ferdinandi Gonzaghæ, hic locum tenentis eius, referentis Imperatori: & inde, pronunciantis;

Eſtimam

Eſtimũ generale, in hoc Dominio Mediolani eſſe
couficiendum, contulerat in fauorem aliarum
ciuitatum: reclamante, & appellante, ea ciuitate:
Verum in alio caſu ſimili, Fluminis noſtri Mutiæ,
idem Gonzaga Princeps, etiam i[illegible]or, delegatis
ſuis referentibus, lata per eum ſententia, noluit
appellationem admittere: & nõ recte (ut opinor:)
Notandum eſt tamẽ ubi contingat appellari, non
eſſe appellandum ad Imperatorẽ, ommiſsis me-
dijs, ſecundum Martin. Laud. in tract. de princip.
q. 234. ex auctoritate Spec. in tit. de appel. §. 4. in
9 prin. Vide tamen Socin. reg. 23. cũ. 14. fal. † Rur-
ſus poteſt declarari hæc propoſitio: ut quamuis
ſentẽtia Principis ſit inappellabilis, propter excel-
lentiam ſuam, poteſt tamen grauatus ſupplicare
eidem Principi, ut ipſe cauſam reuideat, & proui-
deat, ut habetur in auth. quę ſupplicatio. ubi Doct.
præſertim Iaſ. C. de præct. imp. offe. & in conſ. 16.
in fi. uol. 3. & in c. ex litteris. ubi Abb. de in integ.
reſt. Quod procedit in quocunquẽ caſu eeſſet ap-
pellatio; nam ubi non militat hoc remedium or-
dinatium, admittitur extraordinarium: ſcilicet ex
gratia ſupplicationis, & non aliter, ut ibi per Abb.
ſequitur Marrãta. in d. Spec. aureo, in. 2. actu prin-
cip. ult. partis Iudicij num. 12. cat. 175. ubi enim
ſeq. ponit, quomodo & quãdo differat ſupplicatio
ab appellatione, & qualiter cum ſatiſdatione ui-
ctus, uel ſine, mittatur ſentẽtia executioni; Hanc
quoque declarationem ſimpliciter, per multa pro-
ſequitur Hipp. Marſ. in l. 1. num. 160. C. de rap.
uirg. & in §. opportune nu. 52. in practic. crimin.
Verum tamẽ hic ſubdeclarare oportet, tunc etiam
ſupplicationem eſſe prohibitam, quando de iure
communi appellatio eſt prohibita: nam tunc ſup-
plicatio admittitur, quãdo per excellentiam Iudi-
cis, prohibita eſt appellatio: non autem quando
iure communi: niſi fauore matrimonij, & niſi fa-
uore minoris ætatis: ut per plura docet Iaſ. in d.
auth. quæ ſupplicatio. col. 2. ſequitur Marſil. in d.
§. opportune num. 68. Nota tamen quod tempo-
ra introducendæ appellationis, non currunt, quan
do non ſtat per partẽ, quominus appellatio intro-
ducatur, in conſiſtorio Principis. authen. ſed liſ.
C. de temp. ap. & ſequitur Martin. Laud. in tract.
de princip. q 416. quod occurrit in præſentiarum
in ciuitate noſtra, ſupplicante pro flumine Mutiæ.
10 Atqui † Principem poſſe indiſtincte interpretari,
& mutare, & corrigere ſentẽtiam ſuam, tradit Bat.
in l. 2. C. de ſenten. ex peric. recit. per l. 1. §. de
qua. ff. de poſtulan. & l. 1. in fi. ff. de quęſtion. facit.
c. cum olim. de re iud. & Bal. & Salic. in d. l. 2 qui
idem dicit in ſucceſſore. & Mart. Laud. in tract.
de princip. q. 389. & dicit Abb. in. c. tum ex literis
num. 4. de in integ. reſt. ſententiam Papæ non iuri
conſonam, propter neceſsitatem temporis, uel ſu-
breptionem, reformari debere. Quod extendit ad
priuilegia, diſpenſationes, & alias diſpoſitiones. Et
ſui prædeceſſoris ſententiam reuocare, & nouam
conſtitutionem facere poſſe Papam, etiam tradit
Abb. in c. licet num. 5. de ſpon. duo. At princi-
pem, & Papam, poſſe reuocare ſententiam inferio
ris, tranſactã ẽt in iudicatum: cum cauſa ſaltem, &
cum clauſula Non obſtante, dicemus inf. hoc. §.
uerſ. Vigeſimo octauo. num. 20.

S V M M A R I V M.

1 *Imperatori eſt obediendũ, & cuilibet non recognoſcenti ſuperiorem; idem eſt in lege, & ſtatuto. nu. 5. limita in præcepto iniuſto. num. 15. & limita. num. 17. 18. 19. 20. 21. 22.*
2 *Subiecti eſtote omni creaturæ, propter Deum, ſiue Regi. &c.*
3 *Regibus obtemperare, eſt generale pactum ſocietatis humanæ.*
4 *Subditi tenentur iurare obedientiam Principi ſuo.*
Auctoritas ſuperioris, in omni pacto, & iuramento excipitur, nec iuramentum valet contra eum.
5 *Rogatio Principis, mandatum eſt; & an inducat metum.*
6 *Maieſtatis læſæ crimen proprie, vel improprie: quomodo committatur & pœna quæ ſit.*
7 *Proditor Dei, dicitur proditor Principis.*
8 *Maieſtatis læſæ crimen non cadit, niſi in ſubditum.*
9 *Veneti, & alij liberi, ſi ſunt rebelles Imperio, priuantur libertate.*
10 *Imperatoris perſona repræſentatur in quolibet Magiſtratu.*
11 *Iniuria illata Magiſtratui, Imperatori cẽſetur illata.*
12 *Rebellis proprie, & improprie, quis dicatur.*
13 *Proditor quis dicatur, & num. 6. & 7.*
14 *Imperatori maledicens, quomodo puniatur.*
15 *Imperator, vel Papa, poteſt priuare Reges, & Principes, ob intolerabiles oppoſitiones, & iniuſtitias.*
16 *Principi reſcribenti contra ius, & aliquẽ puniendum vltra modum, quomodo ſit obediendum.*
21 *Conſilij, & præcepti quæ ſunt: quomodo cognoſcãtur.*
23 *Principi, quam patri, an magis obediendum.*
Officia quomodo exhibenda Deo, diuis, patriæ, parentibus, &c.

OBEDIRE EI OMNES DEBENT.

Vigeſimoſeptimo loco, in hoc capite præ-
ſtantiæ, & potentiæ Imperatoris, licet mul-
ta quoque alia forſan cumulari poſſent: at-
tamen breuitatem aptius amplectendo; cum cu-
rioſis itidem partes ſuæ relinquendæ ſint, expli-
1 care recte poſſumus † Imperatorem, ea eſſe prę-
ſtãtia, & auctoritate, ut illi omnes obedire teneañ-
tur, & præceptis ſuis obtemperare, cum ut ſępe di-
ctũ eſt, ſit Dominus totius Orbis: Vicarius Dei in
temporalibus; corporalis mundo Deus, & c. quę in
Pontifice Max. multo magis habẽt locũ in ſpiritua
libus, & alijs ad eum ſpectantibus. Nam & ſub-
diti alicuius, dicuntur quaſi ſerui, ſecundum Mar-
tin. Lauden. in tracta. de princip. quæſt. 300. per
doctrin. Bald. in l. cum ſeruum. C. de ſeru. fug.

Sed hæc militant etiam in quocunque alio non recognoſcente ſuperiorem: & cui ex iuriſdictione conceſſa, parendum ſit: nam ut oſtendit Paulus. cap. 13. ad Roma. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus eſt ſubdita; cum tamen non ſit poteſtas, niſi a Deo, & quæ ſunt: a Deo, ordinata ſunt. Itaque, qui reſiſtat Poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit, & ſibi ipſi damnationem quærit. Sic Petrus Apoſ. generaliter om-
2 nibus fidelibus ſcribit. c. 2. † Subiecti eſtote omni creaturæ propter Deum, ſiue Regi quaſi præeccellenti, ſiue Ducibus tanquam ab eo miſſis: ad uindictam malefactorum, Laudem vero bonorum. Quæ recte recepta ſunt a B. Ambroſio, & Auguſt. in c. qui reſiſtit. 11. q. 3. & in c. magnum 11. q. 1. & in c. ſolitæ, de maio. & obed. Dicitur quoque in c. in memoriam. 19. diſt. iugum a ſancta ſede Impoſitum, uix ferendum, tolerandum tamen: comprobat glo. in c. olim. de uer. ſign. Hinc habetur, ut ſi quis non obedierit principi, morte moriatur, atq; anathematizetur: & ſi contra decretum epiſcopi venerit, ab eccleſia abijciatur, ut teſtis eſt. B. Auguſ. in c. 2. de maio. & obed. ut etiam in libro Regum, & Deutor. ſcriptum eſt. & clare explicat concluſionem noſtram glo. in d. c. 2. de maio. & obed. vbi Abb. & glo. in c. nulli. 19. diſt. & in Cle. ad noſtram. in ver. Tertio. de hæretic. dicitur, non obedientem papæ, hæreticum fieri: quæ comprobat Bart. in auth. ſacramenta puberum, num. 15. C. ſi aduer. uend. & ideo idem. S. Aug. in c. quę contra.
3 8. diſt. præclare adducitur, in hæc verba † Generale quippe pactum eſt ſocietatis humanæ, obtemperare Regibus ſuis: Sed quanto magis Deo, Regnatori vniuerſæ Creaturæ. Ac inquit Bal. de pace conſt. in uer. diſpenſationem num. 5. Omnes tenemur principi: nam vt Deus eſt princeps in cœlis: ſic Imperatorem Vicarium ſuum, & dominatorem in fide, ac ueritate, & iuſtitia, conſtituit in terris. l. 2. §. ſi quid igitur. C. de uet. iu. enucl. in auth. de
4 conſu. in fi. † Et propterea recte determinatum eſt vt ſubditi teneantur iurare obedientiam principi ſuo, glo. eſt no. in l. nõ videtur. §. qui iuſſu. ff. de reg. iur. ſequitur Martin. Laud. in tract. de princip. q. 19. Hinc eſt etiam, vt in omni pacto, & iuramento, auctoritas ſuperioris intelligatur excepta: & iuramentum de directo contra eum, non valet, ſecundum Bald. in §. fi. de prohib. feu. alien. per Fed. col. fi. c. uenientes de iureiur. glo. in d. c. quæ contra. 8. diſt. Principi namque in primis tenemur, ut ibi. Intelligit tamen prædicta Abb. ibi, in his quæ pertinent ad ſuperiorem, ut & per Martin. Laud. in tract. de princip. q. 263. & Soc. conſ. 169. num. 6. uolum. 2. Hæc autem propoſitio, ut quis
5 teneatur obedire, aliter mortaliter peccet: † habet locum, non ſolum in illo qui aduerſus prohibitiuam legem; ſed etiam qui aduerſus Principem, vel eius legem, & etiam ſtatutum municipale, prohibentem, uel pręcipientem venit, ſecundum Abb. in d. c. 2. in fi. de maio. & obed. & ſequitur Decius in cap. nam concupiſcentiam colu. 2. in 2. lectu. de conſtitutio. & Felin. ibi in prin. & hoc uidetur etiam ex eo recte dictum; quia princeps eſt lex animata in terris. d. §. fi. in auth. de conſu. in fine, cum ſim. atque omnes ſanctiones ap. ſedis accipiendæ ſunt tanquam ab ore Petri firmatæ. c. ſic omnes. 19. diſt. & c. ſi inimicus. 93. diſt. Item ampliatur hęc concl. teſte eodem Felin. ibidem etiam ſi in l. præceptiua. ſit alia pęna impoſita qđ tenet ẽt Decius ibi col. 1. in 1. lect. Videtur aũt conſuetudine receptum in Curijs Regum, & Principum, ut non obſeruans earum mandata, non puniatur ad mortem, uel confiſcationem bonorum; niſi in caſibus a iure expreſsis, ſed puniatur pro qualitate perſonarum, ut per Martin. Lauden. in tract. de princip. q. 185. Nec hic uidetur omittendum, Principis rogationes, præcepta eſſe, & mandata, vt eſt glo. in l. j. in uer. quemadmodum. ff. quod ius. & in cle. 1. in uer. exhortamur. de teſti. & præſertim ſecundum ſubiectam materiam ſecundum Abb. in d. c. nam concupiſcentiam. colu. 2. An vero inducant metum, ponit Abb. in c. cum inter. R. nu. 10. de electio. Verum cum inobedientia, in multis poſsit contingere, in quibus quis aberrat, contra diſpoſitionem legum, quæ ad eas præſertim virtutes pertinent, quæ habentur in l. legis virtus. ff. de ll. ſcilicet Imperare, uetare, permittere, punire: liceat hic illam maximam tranſgreſsionem commemorare, ſcilicet criminis læſæ maieſtatis, quę in ipſum Imperatorem quandoque impuden-
6 tius committitur. † Eſt equidem proprie in perſonam ipſius, vel aſtantium corpori eius, ut ſentire Cy. in l. quiſquis C. ad l. Iul. maieſt. tradit Martin. Lauden. in tract. de crimi. læſ. maieſt. q. 3. cum quo tranſit Salic. ibi: licet alioquin pluribus modis, committatur huiuſmodi crimen, ſecundum eum, ut in l. j. cum ſeq. ff. ad l. Iuliam maieſt. & per Fran. Luc. in tract. de fiſc. & eius priuileg. ſub rub. de crim. læſ. Maieſt. & incertus Auctor in ſimili tractatu. De qua re & latiſsime, de crimine læſæ maieſt. tradit Hierony. Gigan. & dicemus plura infr. c. 9. §. 3. in Rub. de læſ. maieſt. reis: & committentes tale crimẽ ut ſupra, proditores appellari oſtendit Paris Puteus in tract. de Duello. §. duo milites. lib. 6. ubi num. 37. etiam proditorem Dei aſſerit eum eſſe, qui ſit proditor principis. per. c. ſi apud. 23. q. 5. cum ſim. Hocq́ue crimẽ, & pęna. d. l. quiſquis, pariter committitur, in quocunque alio Principe, non recognoſcẽtè ſuperiorem, ſecundum Alber. de Roſ. ibi, quem ſequitur Martin. ubi ſupra q. 1. ſubdens quod etiã cõmittitur in Principe recognoſcente ſuperiorẽ, ſed tñ pęna non extenditur ad liberos ſecundum formã d. l. quiſquis: quæ illa eſt; ut delinquens gladio feriatur, bonis omnibus fiſco addictis, reſeruata uita filijs, imperatoris ſpecialiter lenitate, qui paterno deberẽt ſupplicio perire. In eis enim exempla hæreditarij criminis metiuntur: Veruntamen nulla bona, etiam extraneorum habere poſſunt, cum omni ſucceſſione priuentur, ita ut perpetuo egentes ſint, & paterna infamia ſemper eos comitetur, & ab omnibus

omnibus honoribus, ſacramentis, & officijs ex-
cludantur: adeo vt eis mors ſit ſolatium, & vita
ſupplicium:& quæ omnia, in ſatellitibus, conſcijs,
ac miniſtris, filijſque eorum habent locum, dict.
l. quiſquis. Damnatur etiam rei memoria, vt
exprimitur in. l. fin. ff. ad. l. Iul. Maieſt. & per
alia quę ponit Franc. Lucan. in fi. eius tracta. & per
Martin. vbi ſupra quæſt. 30. & ibi. quæſt. 52. illud
notanter ſubdit, vt facientes ligam contra Im-
peratorem, incidant in crimen læſæ maieſta-
tis, per. l. primã. C. vt arm. uſ. ſecus ſi contra
alium. l. non dubito. ff. de capti. & not. Bald.
8 in. l. conuentionum. ff. de pact. † Non cadit
tamen crimen læſæ Maieſtatis, niſi in ſubdi-
tum. clem. paſtoralis. de re iud. ut per Bald.
in. l. data opera. column. penult. C. qui accuſ.
non poſ. & alibi: & Ludouic. Bolog. in com-
mento Priuilegij Bonon. ſeu Theodoſianæ.
in ver. noſtræ maieſtatis: qui ſubiectionem ca
pit, vel ratione originis, vel domicilij. & atteſta-
tur Martin. in dict. tractat. quæſtio. 34. qui
9 tamen memorabiliter. quæſtio. 51. † ait, om-
nes qui in libertate viuunt ſi ſunt Rebelles Im-
perio, poſſe priuari libertate ſua, cum habeant
eam, uel ex priuilegijs Imperatoris, uel per pa-
tientiam eius, per doctri. Bald. in. cap. ſicut. de iu-
reiuran. Nec omitto hic illud notatu dignum,
de quo meminit Franciſ. Lucan. ubi ſupra,
numero decimo. per doctri. Alber. de Roſel. in
l. tertia. ff. ad. l. iul. maieſt. ut incidere in crimen
læſæ maieſtatis dicatur, qui lædit magiſtra-
10 tum po. Romani, per dict. l. 3. ea ratione, † quia
in quolibet magiſtratu repręſentatur perſona
Imperatoris, ſicut perſona domini in ſeruo, l. ſi
11 Pamphilo. ff. de optio. lega. ſubdens. † quod
offenſa illata magiſtratui, ipſi Imperatori uide-
tur illata: & ideo exemplificat, ut ſi quis dede-
rit alapam poteſtati Bononiæ, capite punien-
dus ſit. Notandum quoque eſt in præmiſſis, † Re
bellem proprie, & ſtricte dici: qui contra Impe-
ratorem, vel eius officiales reſiſtit, in perti-
nentibus ad ſtatum Imperij, ſecundum Barthol.
in tracta. qui ſint rebel. in uer. rebellando. &
no. in. l. prima. ff. ad. l. Iul. Maieſt. largo vero
modo rebellis dicitur, non ſolum qui domino ſuo
reſiſtit, ſed etiam quando iudici non vult pare-
re, vel non vult parere officiali principis, pro-
pter ipſum principem, ſecundum Bart. in. l. ho-
ſtes. column. fin. ff. de captiuis, & Abba. in. cap. ſa-
ne. 2. de offic. deleg. quos ſequitur Decius.
conſilio. 604. colum. prima. Et de Rebelle, † &
Proditore, qui dicantur: ponit quoque aliqua
Franc. Lucan. in dict. tracta. numero decimo-
14 tertio. & decimoquarto. † Sed & hic de alia
ſimiliter tranſgreſsione, quæ fit contra. prin-
cipem, de qua ſtatutum eſt in. l. prima. C. ſi quis
Imp. maledix. ſubijciamus: vt ſcilicet maledicens
Imperatori, iniurioſe, ad eum remittatur, vt ex
perſona eius dicta penſare poſsit, & qualiter pu-
niendus ſit, animaduertere: cum ſi ex leuitate,
ſeu inſania, id contigerit, impunitum dimitta-
tur, vt in dict. l. prima, ubi doct. not. & tangit
Franc. Lucan. in dict. tracta. numero quinto, &
Bernard. Diaz in practica eccle. criminali. in ver.
maledici: qui loquitur in maledicente Pontifici:
Declarat tamen Martin. Laud. in tracta. de prin-
cipibus. quæſtio. 245. dict. l. primã, non habere lo-
15 cum in papa. † Limitatur autem hæc concluſio de
obediendo principi, pluribus modis, ſecundum
Doct. præſertim allegatos per Felin. & Deci. in
dict. cap. nam concupiſcentiam. Primo enim
non procedit, quando præceptum legis, uel
principis eſſet iniuſtum, non enim ligat in foro
conſcientiæ, ut per Deci. column. ſecunda, fal. 1.
qui per relatos per eum, eodem modo, præcepto
iniuſto max. Pontificis, non eſſe parendum com-
memorat: unde in dict. cap. qui reſiſtit, legitur:
ſi illud iubetur, quod non debeas facere, hic ſa-
ne contemne poteſtatem. & in cap. ſi dominus,
a Diuo Hieronymo accepimus dictum. 11. quæ-
ſtio. 3. ſi bonum eſt quod præcipit Imperator,
iubentis exequere voluntatem: ſi malum, re-
ſponde, oportet magis obedire Deo, quam ho-
minibus. Notanter tamen inquit Ioan. Ligna.
in tracta. de cenſ. ecl. §. decimo. numero. 7. Pa-
pa mandante aliquod iniuſtum, & non obtempe-
rantem excommunicante, obſeruandam eſſe
excommunicationem. Hoc ipſum ſcribitur de
ſeruis apud dominos, & de uxoribus apud viros,
& de filijs apud patres: quod in illis tantum de-
beant dominis, & uiris, parentibuſque eſſe ſubie-
cti, quæ contra Dei mandata non ſunt: ſic com-
memorat Bald. in authen. habita. in quint. not.
C. ne fil. pro pat. Imperatori Imperanti contra
conſcientiam, non eſſe obediendum, tam in pa-
ce, quam in bello. Quod & in Papa comprobat
Martin. Laud. in tracta. de principibus. quæſtio.
408. &. quæſtio. 423. & Abba. in cap. cum pa-
rati. numero octauo, & decimo: de appellatio. ubi
tradit etiam obediendum Papæ, præ omnibus:
niſi contra Deum: niſi timeatur ſcandalum maxi-
mũ: niſi contra vniuerſalẽ ſtatũ eccleſiæ: & niſi ex
cauſa manifeſta. Faciunt dicta per Decium in. l.
non videtur. §. qui iuſſu. ff. de reg. iur. & inf. hoc,
§. 4. uerſic. Vigeſimo octauo. numero. 8. ubi ſi
ſine cauſa moueatur princeps, in his quæ ſunt iu-
ris diuini, & naturalis, & gentium, diſtinguen-
do, & interprætando: nec in foro conſcientiæ,
nec in foro ciuili, ei eſt obediendum, teſte In-
nocen. in. c. quia plerique. ante fin. de immu. eccl.
ſequitur Felin. in cap. quæ in eccleſiarum. de
conſtitutio. column. 9. & Hippol. Marſil. in dict.
l. prima. §. præterea. ff. de quæſtio. numero ſe-
ptuageſimonono. Ac ad præmiſſa ſubiungitur,
bene conuenire id quod ſcripſit Martin. Laud.
dict. tracta. de principibus, quæſtio. 111. ut li-
cet ſubditi propter intollerabiles oppreſsiones,
& iniuſtitias Regis, non poſsint ipſum, uel Du-
cem ſuum expellere: tamen interim ei obedire
19 non tenentur, † atque priuari illi poſſunt ab

Imperatore, vel Papa: vnde ibidem. quæſtio.
451. etiam colligit principem ſuperiorem poſ-
ſe concedere ſeparationem ſubditorum, a iuriſ-
dictione domini, propter nimiam ſæuitiam per
Bald. in .l. prima. ff. de his qui ſunt ſui uel alie.
iur. Sed Tyrannum iniuſte ſe habentem poſſe ex-
pelli tenuit Ant. Corſet. in tract. de poteſ. reg. in. 1.
parte. q. 4. Immo ſecundum Beatum Thomam in
ſecundo ſententiarum, articulo pen. licitum eſt
ſubditis, & meritorio, interficere ipſum domi-
num: Contrarium tamen tenet Auguſt. de An-
chona in tractat. de poteſt. Eccleſ. quæſt. 54. arti-
cul. 3. uerſic. omnia autem iſta; & contra S. Tho-
mam fuit deciſum in concilio Conſtantienſi, ſe-
cundum Brixienſem in repertorio, in uer. Ty-
rannus. quæ omnia notanda ſcribit, tanquam ma-
le guſtata Felin. in. c. cum nobis. colum. 3. de præ-
ſcriptio. Hæc quæſtio hodie occurrit de facto,
apud Soncinates, in Iuriſdictione Cremonenſi,
ſub hoc Dominio Mediolani ſitos. Item con-
ueniunt, quæ tradit Alciat. in tractat. de uerb.
ſig. nume. 115. iuſsionibus Principum, impune
non parebitur, ſi publica quædam infamia, ſcan-
dalumque exurgeret. cap. ſi quando. de reſcrip.
cum generaliter receptum ſit, diſpenſationem
Principis, nullam eſſe: quæ ſine manifeſto ſcan-
dalo, adminiſtrationiſque decoloratione, admit-
ti non poteſt. c. & ſi illa. 1. quæſt. 7. Veruntа-
men an ſit obediendum Principi, reſcribenti con-
contra ius: ut puta ſi reſcribat officiali, uel Iu-
dici, crediderim eodem modo ſi moueatur Prin-
ceps contra, & in his q̃ ſunt iuris diuini, natura-
lis, & gentium, ſine cauſa, non eſſe ei obe-
diendum: ſecus ſi cum cauſa, ut in proximis di-
ctum eſt. Si uero moueatur in his quæ ſunt iu-
ris poſitiui, tunc erit obediendum, licet ſint
contra ius, ſi adſit clauſula Non obſtante ali-
qua. l. contraria, uel ut ſupra hoc. §. Verſ. Ter-
tio: uel ſi interceſſerit ſecunda iuſsio. & ſimi-
lia: ut habetur in. l. reſcripta. C. de precib. imp.
offer. & per Felin. in. cap. nonnulli. nume. 9. de
reſcrip. & Oldrad. conſil. 326. cum ſeq. & Iaſ.
in. l. puniri. C. ſi cont. ius. & conſil. 167. nume.
7. uolum. 4. At ſi ultra modum Princeps reſcri-
bat aliquem puniendum, iudex uſque ad tri-
ginta dies debet differre, ut uideat an ceſſet ira
Principis: Sic diſponitur, ut reſcribatur Papæ,
ſi mandauerit aliquid irrationabile, tex. eſt not.
in. l. ſi uendicari. C. de pęnis, quem commen-
dat Hippo. Marſil. in. l. 1. §. ſi quis ultro. nu-
me. 52. ff. de quæſtion. & habetur in d. cap. ſi
quando. de reſcrip. & meminit Martin. Lauden.
in tractat. de princip. conſiliarijs. quæſt. 6. & in
tractat. de princip. quæſt. ult. &. 221. de quibus
late per Felin. & Decium in d. cap. ſi quando:
Verum Martin. idem in tract. de princip. quæſt.
213. per doctri. Innocen. in. cap. cum in iure.
de offic. deleg. tradit inferiorem, teneri exe-
qui ſententiam Principis, licet iniquam: Sed ego
puto Innocentium loqui in caſu dubio, puta

quia nulla, uel iniqua dicebatur ſententia Prin-
cipis, ut ibi ſe ipſum declarat, & ideo ubi ma-
nifeſte eſſet iniqua, non loquitur, & uidentur
17 militare iam dicta. † Secundo limitatur, quan-
do præcepto emananti ut ſupra, a conſuetudi-
ne, eſſet derogatum: quia tunc contrafaciens, da-
to etiam quòd conſuetudo non valeret, leuiter
peccat, ut per Felin. in dict. cap. nam concupi-
ſcentiam in. 1. fal. & Decium ibi column. 2. in 2.
fal. in prima lectura; de quo tamen rectius di-
cemus hic in 4. Limit. hæc declarando. Tertio
18 Limitatur, † quando pręceptum obſcurum eſſet,
ut ſi uerſemur in ſubtilitatibus legum, & præ-
ceptum vario modo intelligi poſsit: nam con-
trauenìens, tunc excuſatur; cum a peccato
excuſetur quilibet qui ex aliqua iuſta cauſa,
præcepto ſuperioris non obtemparauerit, ſe-
cundum not. per Abb. in cap. licet ex quadam
colum. 2. de teſtibus, & in cap. cam te in. 3. not.
de reſcrip. quæ comprobat Decius in d. 1. lect.
19 in 3. fal. & Felin. ibi in 5. Limit. † Quarta eſt
limitatio ſecundum Decium, & Felin. in dict.
cap. nam concupiſcentiam in 4. limit. ex men-
te etiam Abb. in cap. licet ex quadam, column. 3.
de teſt. quando quis venit contra ius humanum,
ex aliqua rationabili cauſa: nam tunc euitatur
peccatum mortale: at ſi quis contraueniat iu-
ri diuino, ſemper peccet mortaliter: & ex hac
limit. declarandam omnino arbitror ſecundam
limitationem ſupra poſitam, licet alij non tan-
gant; qua habetur, quod leuiter peccat, qui
contrauenit præcepto legis, vel principis, quan-
do conſuetudo, licet non valida, illi derogа-
ret: nam hoc uidetur intelligendum procede-
re, in præcepto humano, non autem diuino;
cui contraueniens ſemper peccat. Exemplum
proponi poteſt in Duello, quod prohibitum
eſt, præſertim iure diuino; & non valet con-
ſuetudo permiſsiua; vnde nullo pacto excuſa-
tur à peccato mortali pugnator: vt de prædi-
ctis. conſtat abunde ſupra. §. 3. uerſic. Tertiode-
cimo, & in ult. concl. in fin. in materia Duelli.
20 † Quinta limitatio eſt, ſecundum Felin. ibi in
6. limit. poſt. S. Thomam. Archid. Abb. ibi,
& alios: vt religioſi contrauenientes conſti-
tutionibus regulæ, non peccent mortaliter: quia
uotum profeſsionis ſeruandi regulam, non re-
fertur ad omnia contenta in regula; ſed ſo-
lum ad tria ſubſtantialia regulæ: quibus con-
traueniendo peccat quis mortaliter, in alijs ve-
nialiter: quæ tria hæc ſunt; Paupertas, Con-
tinentia, & Obedientia, ut per Archid. in cap.
ſicut. 27. q. 1. Veruntamen hæc limitatio, ſu-
blimitatur ſecundum dict. docto. in tribus caſi-
bus; in quibus religioſus peccet mortaliter etiam
extra dicta tria. Primo quando ea contemptu
contrauenit. Secundo ſi hoc aſſumeret in conſue
tudinem. Tertio vbi quis veniret contra prę-
ceptum, ſiue oretenus factum, ſiue in regula ex
21 preſſum. † Sexta eſt limitatio, ut quis non obli-
getur,

getur, quã lex eſt conſilij, non autem præcepti. Quę enim conſilij ſunt regulariter non obligant, ut per Felin. & Decium. in dict. cap. nam con.up. circa prin. poſt Abb. ibi: qui declarant quomodo diſtinguantur & cognoſcantur, ea quæ præcepti, quæue conſilij ſint: & propterea in hac. 6. limit. poteſt comprehendi ſecunda limitatio ibi poſita per Felin. in qua docet, quod ſi lex quæ præcipit, fundatur principaliter ſuper vtilitate eius, cui mandatur: quia materia non poteſt dici præcepti, ideo contraueniens non peccet, ſecundum gloſſ. in. l. cum pater. ff. de leg. 2. Sublimitatur tamen hæc limit. ſecundum Felin. ibi in tribus caſibus poſitis per eum in. cap. 1. in. 3. fal. de conſtitutio. Primus quando aliquis aſtrinxit ſe conſilijs, vt faciunt profitentes paupertatem, Caſtitatem, & obedientiam, quibus quis obligatur ex ui uoti, ex quo magis ſecundum eum meretur, quam alius non ſe obſtringens. Secundus eſt caſus, quando quis venit contra legem conſilij, ex contemptu, vt ſupra in. 5. limit. Tertius, quando lex continet conſilium reuerentiæ, ut per multa hæc probantur per Felin.
22 ibi. † Septima, & vltima limitatio ſubnectitur ibi in. 3. limit. ut ex ſententia Beati Thomę (ab Abba. ibi comprobata in. quæſt. 186. art. pen. in ſecunda ſecundæ) quis non obligetur ſaltem ad mortale peccatum, quando lex loquitur per uerba communia, vt puta, ſtatuo, uel decerno, uel quid ſimile. Quam limit. tamen impugnat Felin. ibi ſatis apte (ut opinor) eo etiam argumento: quia quomodocunque lex ſit concepta, legis uirtus eſt imperare, vetare, permittere, punire. l. legis. ff. de. ll. quæ equidem, aut ad præceptum, aut ad conſilium, referenda ſunt: & in præceptis omnino obſeruanda eſt lex, ab omnibus, vt diximus ſupra. §. tertio. verſic. Vigeſimoſecundo: at in conſilio non tenemur. & propterea hæc limitatio videtur declaranda ſecundum ſextam conc. præcedentem. Octaua declaratio poteſt addi ex dictis per Martin. Laud. tract. de princip. quæſt. 16. ex auctoritate Bald. in. l. quod ex. C. de opo. libe. ut ab omni ſuperioritate principis, intelligatur exceptum ius honeſtatis: & ideo ſi inuitauerit mulieres ſubditorum, non tenentur ire ad trepudium; ſecus ſi cauſa aſſociandi vxorem eius. Nonam declarationem etiam addere poſſumus, in Papa Hæretico, & excommunicato, cuius præcepta contemni poſſunt. cap. 1. 24. quæſt. 1. & arguit Anto. Roſel. in tracta. de poteſt. Imp. ac Pap. §. abunde, nume. 112. & Hoſt. & Ioan. And. in. cap. propoſuit. de conceſſ. præb. & Flor. in. l. ſed & loci. §. 1. ff. ſi. reg. & Martin. Laud.
23 in tract. de princip. quæſtio. 149. † Verum an magis ſit obediendum principi, quam patri, poteſt ſatis apte adduci diſtinctio Io. Lignani in tract. de amicitia. ſ. ſub. an patri pluſquàm princip. ſit obed. qui tradit quantũ ad opera ciuilia, in bonum publicum tendentia, magis obediendum principi, quã patri: in operibus autem domeſticis, magis patri, quam principi. Tullius tamen libro primo officiorum, in fin. in gradibus officiorum, hæc recenſet: ut primo Dijs immortalibus, ſecundo patriæ (quam locum etiam principis arbitror comprehendere, quia reip. nomine Imperator, ſiue Imperium continetur, vt ſupra. §. tertio. verſic. Quinto) tertio parentibus, & deinceps, quis aſtrictus ſit. Quæ prius apud philoſop. in lib. de virtutibus. ita ſcribuntur. Prima vero Iuſtitia eſt, qua Deo: proxima qua Diuis. Tertia deinde qua patriæ: parentibusque poſtrema, qua uita iam functis, debitum ſuumque cuique officium præſtamus: de quibus per Alberi. relatum per Martin. Laud. remiſſiue in tract. de princip. quæſtio. 430. & idem ibi, quæſtio. 461. ait. Naſcitur magis reip. aliquis, quam ſibi, & parentibus: & eſt text. in. §. Cauſas. uerſi. ſi eos. in authen. ut cum de appell. cogn. & ſequitur practic. Pap. in for. lib. q. ag. ad res. feu. in uer. contra, nume. 5. & Bar. in. l. poſt li. §. filius. ff. de captiuis. Sic ex eodẽ Cicerone, inquit Soci. conſi. 35. uolum. 1. nume. 11. Omnium ſocietatum nulla eſt gratior, nullaque charior: quam ea quæ eſt in rep. unicuique noſtrũ. Chari ſunt parentes, liberi, propinqui, familiares: ſed omnium charior patria: pro qua quis non dubitat, mortem appetere, ei profuturus. Verum an epiſcopus, uel etiam Papa teneatur honorare, & ſibi præponere ptrem ſuum, dicemus inf. libr. 2. cap. 5. §. 3. nuuero. 70.

SVMMARIVM.

1 *Ius falſa, infecta, & iniuſta, non poteſt facere: ne dum Princeps: qui tamen poteſt facere, vt habeantur pro infectis.*
2 *Imperator, & Pont. Max. non poteſt iuri naturali, & gentium derogare, & de plenitudine poteſtatis; niſi cum cauſa. nume. 8. quod procedit etiam in Infidelibus: nume. 5. & non tãtum in dominio directo, ſed etiam vtili, vt in feudalibus, nume. 14.*
3 *Imperator non poteſt facere, vt dictum teſtis qui nõ vidit, vel audit, probet.*
4 *Iuris naturalis, & gentium, quæ eſſe dicantur: ibi, quid de teſtamento.*
6 *Chriſtianis poſt aduentum Chriſti, tributa omnis poteſtas.*
7 *Imperator diſtinguendo, & interpretando, non in totum tollendo: ex cauſa rationabili, derogat iuri naturali, & gentium.*
Iuſta cauſa derogãdi iuri naturali eſt, vt puta, fauor publicus, de qua conſtare debet, ibi.
8 *Imperatori ſtatuenti contra ius naturale, & gentiũ ſine cauſa, non eſt obediendum.*
9 *Imperator ex cauſa ſeruitutem inducit, citationem tollit: & obligat bona ciuium, & ſcripturam nõ authenticam probabilẽ facit. & dominium aufert: limita hoc vt nõ poſſit etiam cum cauſa, n. 10. cũ. 2. ſublimitat: & limita. nu. 11. 12. 13. Rurſus limita vt etiã ſine cauſa poſſit aliquem priuare iure ſuo. vt in nu. 15. 16. 17. 18. 19. 21. 22. 23.*
Senatus Mediolani, rem tranſactam in iudicatum, non ſolet retractare.

Imperator legitimando non tollat uenienti ab inteſtato ius adeundi.

Imp. poteſt legitimare filios naturales; etiã ſtantibus legitimatis, & naturalibus; ibi.

DE IMPOTENTIA IMPERATORIS.

CVm multa in ſuperioribus ſint recitata, quę
præſtantiam, potentiamque in primis Principis:
aliquaque omnino etiam ſe ſe offerãt,
quæ Impotentiam eius demonſtrẽt (limitata enim
eſt auctoritas eius, & Pontificis, in pluribus ſecundũ
Alex. cõſ. 216. vol. 2. in prin. & dixi ſupra hoc.
§. 4. in prin. nu. 6. & inquit Bal. in præl. Feud. nume.
35. licet princeps dicatur omnia poſſe, quædã
tamen ſunt, quæ eum non decent) Idcirco illa quæ
non poſsit, ex ordine ſubijciamus. Nec mirum,
aut abſurdum dicatur, ſi nõ oĩa poteſt Imperator,
2 aut Pont. Max: † cum & aliquid quoque ſit, quod
Deus ipſe non poſsit. Nam vt Agatho recte teſtis
eſt: Hoc etiam ipſe Deus, ſoloq; carere uidetur, In
fectum vt faciat, quod factum eſt, atque peractum:
quæ commemorat Ariſt. Ethic. lib. 6. c. 2. & philoſophi
more, etiam aliqua exempla ponit Plinius
li. 2. c. 7. de Deo: inter quæ, vt ſibi conſciſceret mortem,
non poſsit Deus. & Paul. Actuum. c. 19. & recipitur
in. c. ſi Paulus. 32. q. 5. ſicq; non poteſt facere
iniuſta, vt ibi in glo. & ſcripſit Bar. in. l. non dubium
num. 14. C. de ll. & Dec. in. l. verum. ff. de reg. iur.
poſt Soci. conſi. 102. vol. 1. & Alios per eum relatos.
Atque minus põt princeps facere, quin iuſtitia
reddatur, ſecundum Abb. in. c. quæ in ecclesiarum.
nu. 13. de conſtitutio. & per Mart. Laud. in tracta.
prin. q. 499. licet princeps poſsit etiam quantum ad
effectus præteritos facere, quod factum pro non facto
habeatur ſm glo. no. in uerb. infectis. in cle.
de immu. eccl. cum conc. quę adducuntur, in trac.
de crim. læſæ mai. incerto auct. q. 2. nu. 6. circa
verbũ Reſtituo. Atque poteſt deducere de non eſſe,
ad eſſe: ut ſupra verſi. Vigeſimo. nu. 1. Quã ſci
camus ante alia, quod vltra proxime dicta.

IVS NAT. ET GENTIVM NON TOLLIT.

2 VIgeſimooctauo. † non poteſt Imperator,
aut Pontifex, iuri naturali, aut gentium, derogare,
ut eſt glo. in. l. fi. ubi doct. C. ſi contra
ius, vel util. publi. Illa aſsignatur ratio: quia hæc
iura ſunt immutabilia, §. pen. cum ſim. inſti. de iu.
nat. & tradunt magiſtraliter doct. præſertim Abb.
& Felin. col. 13. cum ſeq. & Decius colum. 11. c.
eccleſiarum, in. c. quæ in eccleſiarum. de conſtit. conſuluit
Iaſ. conſi. 1. nume. 4. volum. 1. & Soci. atteſtando
communem in conſil. 273. nume. 10. volum. 2.
3 † etiam de plenitudine poteſtatis: niſi cum cauſa
teſtis eſt idem Soci. conſ. 59. nu. 13. uol. 3. & Decius
conſ. 608. vol. 4. & 689. & dictum eſt ſupra in
§. 3. uerſi. Nono. Hinc eſt quod Princeps, non poteſt
facere, vt dictum teſtis, qui reddit malam rationem,
& qui non vidit, vel non audiuit, probet:
quia per naturalia deponere debetur docet Bald.
in. l. ſi nõ ſpeciali. C. de teſta. ſequitur Mart. Laud.
in tract. de prin. q. 350. Hinc eſt etiam quod princeps,
per uiã diſpenſationis, non poteſt ſtatuere ſuper
defectu iudicij naturalis, vt poſt Innoc. & Bal.
tenet Decius in. l. fœminæ. §. impuberes, nu. 3. ff. de
reg. iur. Sicq; non diſpenſat, vt tales, ciuilibus officijs
vtantur: vt notarij, teſteſq; & cętera, eſſe poſſint.
His ſimile eſt, vt dicamus Papam, & principẽ,
non poſſe facere contra ſubſtantiam rei, vt tradit
Ant. Roſel. in tract. de concil. in tuo. Pont. an pol.
4 diſp. ſup. vol. cõn. nu. 14. † Quæ aũt ſint de iure naturali,
& gentium exploratum eſt in. l. 1. §. ius naturale,
uſque ad. l. ius ciuile. ff. de iuſt. & iur. ubi per
doct. & generaliter tradit Bart. in. l. digna uox. C.
de. ll. quẽ ſequit Iaſ. cõſ. 1. col. 6. in prin. pacta eſſe
de iure gentium. Vidi tñ Imperatorem, ex ſuia
Senatus Mediolani, aliqñ tollere pacta caducitatis,
inducta ob ceſſatione ſolutionis, quod uř non
poſſe fieri, ut ſupra. hoc. §. uerſi. 23. Sic citatio eſt
de iure naturali, & gentiũ, ut dictum eſt ſupra. §. 3.
uerſ. Decimonono. nu. 3. quæ non põt tolli niſi ex
cauſa, licet cauſa ẽt ſit ciuilis, ut ibi. Sic quoq;, ueritatis
ꝓquiſitio eſt de iure gentium. ut ſ. §. 3. uerſi.
Decimooctauo. in fi. Sic probationes ſunt de iure
diuino. ut ſ. §. 3. uerſ. 19. nu. 4. Sicq; & defenſio in
criminalibus de iure naturali, & diuino ẽt dicitur,
quæ per principẽ non põt tolli. Hip. Marſ. late in.
l. unius. §. cogniturũ. nu. 38. & ſeq. ff. de quęſt. & dicemus
inf. in. c. 9. §. 3. in rub. de ꝓcedẽdo ante diffinitiuã.
nu. 4. Sic quoq;, teſtamẽtũ originaliter eſt
de iure gentium, vt docet Bar. in. l. interdum. ff. de
cond. indeb. ſequit Alex. conſ. 2. nu. 20. uol. 1. & teſtat
Decius conſ. 357. nu. 5. uol. 3. teſtamentum
quoad ſubſtantiá eſſe de iure gentium: quo ad ſolemnitates
eſſe de iure ciuili. Ampliat hanc concl.
5 Decius in dict. cap. † ut habeat locum etiam in paganis,
& infidelibus, ſecutus Abb. ibi; & Innocen.
alibi. Quod ſentit etiam Martin. Laud. in tract. de
principibus. quæſtio. 101. quia non deberet offendi
nec in perſonis, nec in rebus. c. ſicut §. fi. de iudæ.
& l. Chriſtianis. C. de paga. & licet Decius ibi
allegando Barthol. in dict. l. Chriſtianis, & Oldrad.
conſi. 72. aliter in Sarracenis concludat: nihilominus
opinio ſua non uř abſolute procedere,
nam etiam illis, & alijs ſimilibus nationibus, uidentur
omnino regulariter ſeruanda iura naturalia, &
gentium, ubi recognoſcant Imperatorem in dominum
orbis, prout tenentur, ut ſupra explicauimus.
in. §. 1. uerſic. Orbem, cum omnia bona particularium
dicantur eſſe tantum principis, quo ad
uniuerſalem iuriſdictionem, & protectionem, ut
ibi, & per Felin. column. 10. ubi ſupra. Vbi uero
non recognoſcant Imperatorem in dominum
orbis, & illi non obediãt, ad id cogendi ſunt:
non ſolum ipſi Sarraceni; ſed etiam omnes aliorum
infidelium nationes. Datur enim Imperatori
actio, & uendicatio, ut poſt Hoſti. & Innoc.
tenet

tenet Abba. in. cap. quod ſuper, numero. 10. de uoto, in hac re prope opin. meam. Hoc ioquit Cald. conſ. 1. col. 3. in tit. de treug. & pace. Bellum eſſe licitum cōtra Hæreticos, & infideles, qui ſuot diffidati iuris. Immo illi non obedientes Reges, quicunque ſint, dicuntur committere contra legem naturalem: cum ipſe, & Papa ſit pater omnium: & ideo puniendi ſunt, ut in dict. uerſic. Or bem nume. 3. & propterea hoc caſu iura naturalia, & gentium, iure merito tolluntur. Immo aptius dicere poſſumus, hæc iura, contra tales Reges infideles exerceri, ſi bellum eis indicatur: ut in poteſtatē Imperatoris redigantur. d. l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iur. ita ut deinceps quo ad priuatos Regum ius naturale, & gentium, regulariter ſeruetur, nec aliter Oldrad. & Bart. intelligendos crediderim, † cum præſertim Oldrad. adducat per aduentum Chriſti, tranſlatam omnē poteſtatem in Chri-
6 ſtianos. † limitatur, & declaratur primo, & principaliter iſta concl. ex reg. affirmatiua, & altera negatiua, poſita per Felin. & Dec. in d. c. quæ in eccleſiarum, & ut ſupra hoc. §. in uerſic. Quarto, ut non habeat locum quādo ex cauſa rationabili mo- 7 uetur princeps de plenitudine poteſtatis diſtinguendo, & interpretando: non in totum tollendo ſecundum doct. inibi præſertim Felin. dict. col. 9. & 19. & Dec. d. col. 9. & 11. quæ in dubio præſumitur iuſta in principe ut per doct. ibidem maxime Abb. Felin. & Dec. qui late hoc declarant col. 11. & col. 12. de quo dixi latius ſupra. uerſ. 14. Iuſta quoque cauſa, ſeu legitima, eſt fauor publicus, ut per Felin. ibi column. 10. per text. in. l. item ſi uerberatum. ff. de rei uendic. & aliæ cauſæ, ut tetigi ſupra dict. uerſi. Quarto, & ut ibi dixi de cau-
8 ſa conſtare debet. Qua de re, † ſi ſine cauſa moueatur Imperator, aut alius princeps, nec in foro conſcientiæ, nec in foro ciuili ei eſt obediendum, dictum eſt Innocent. in cap. quia plerique. ante fi. de immu. ec. quem ſequitur Felin. dict. col. 9. Ex quibus conſtat male ſenſiſſe Ang. in d. l. item ſi uerberatum, qui omnino teneat Imperatorem nulla ſubſtente cauſa, de plenitudine poteſtatis, poſſe ſtatuere contra ius naturale, & gentium: ſicque poſſe auferre dominium alicui, & contrarium ſentientes, mentiri. Nam ſecundum Felin. ibi col. 14. communior & rationabilior eſt opi. contra Ang. & conſuluit Dec. conſi. 689. num. 13. licet Dec. col. 10. & 11. videtur eum defendere, ſoluto precio, & plenitudine poteſtatis interuenienle: & propterea ex hac limit. aſſumpta ex dicta reg. affirmatiua, cum ad multa, tum ad illa ſecundum
9 dicta doct. poteſt fieri illatio, † ut princeps certo caſu, ſeruitutem inducat contra libertatem, quæ eſt de iure naturali: & citationem tollat: & bona ciuium, ſi contrahat, obliget, ſingulorum, pro obſeruantia contractus, ut & communitas poteſt, ſecundum Bart. in. l. ciuitas. ff. ſi cer. pet. ut eum declarat, id propoſitum noſtrum, cum cauſa, Anto. Roſel. in tract. de concil. in rub. Pontifex an contra iura natur. nume. 41. cum ſeq. cum contra Bar.

teneret Salice. ibi per eum relatus. Item ſi ex magna cauſa ſtatuat, vel diſpenſet, quod exemplum, vel ſcriptura non authentica probet, in præiudicium tertij ſecundum Felin. in. cap. 1. in princ. de fid. inſt. ac dominium alicui auferat, illudque etiā alteri attribuat. Quod limitat & declarat primo Fe
10 lin. ibidem col. 11. nume. 21. & Decius d. col. 9. cū relatis. † dummodo ſoluat precium rei illi, cui eā auferet: & conſuluit Iaſ. conſ. 46. uolu. 3. col. 3. ſed hoc ſublimitat Decius inibi dupliciter: primo niſi cauſa propter quam res auſertur, habeat in ſe culpam, & delictum eius, cui res auſertur: ut in præſcriptione, & confiſcatione bonorum. Secundo niſi per viam legis generalis alicui tolleretur dominium, ſecus ſi particulariter dominium aufere-
11 tur. † Secundo limitat, & declarat Felin. & Dec. ibi, ut ceſſante cauſa priuationis, princeps reſtituere debeat rem ablatam, ſi reſtitui poteſt: quæ per multa exempla docet Felin. & conſuluit Soci. conſil. 164. num. 10. volum. 3. Et hic conuenire videtur exemplum, vt princeps qui ob bellum accepit Caſtrum alicuius ſui Vaſalli, exiſtens in confinibus hoſtium, pro ſecuritate ſtatus (quod poteſt facere) finito bello, debet eum reſtituere, etiam non habita ratione expenſarum. vt per Martin. Laud. in tract. de Caſtel. & Caſtris. quæſtio. 6. † Tertio declarat, & limitat Felin. ibi col. 12. num. 23. Dec. colum. 9. ut princeps, ſeu habens iura principis, poſſit cum cauſa, ſubiecto auferre rem ſuam, ſecus autem non ſubiecto, ut addo etiam Soci. d. conſil. 164. nume. 9. & per multa itidem exempla
13 oſtendit Felin. Quarto † limitat, & declarat Felin. ibi nume. 25. vt habeat locum hæc conclu. in Principe, non autem in inferiore a Principe, niſi ſpecialiter hæc concedantur inferiori, per Principem: uel niſi concedantur ei qui perpetuo conſtituitur princeps alicuius prouinciæ: vt ſunt Reges Duces, & ſimiles, qui ex priuilegio inueſtituræ, a Pontifice, vel Imperatore, conſequuntur omnes prerogatiuas ſibi reſeruatas: ut in Duce Mediolani, tradit Felin. locutum Pau. de Caſtr. conſi. 225. incip. in Chriſti, ad primum. circ. fi. quod dicit aureum notandum. Declarat tamen Felin. ut ibi per eum. Quinto poteſt (vt opinor) hic aptius conuenire, declaratio ultima poſita per Felin. in dict. cap. quæ in eccleſiarum, colum. 14. & 19. in reg. negatiua, ut ſcilicet princeps in præiudicium veri domini, poſſit cenſeri confirmare donationem, ab eo alteri factam, ſi poſſidet rem alienam, credens eſſe ſuam, & eam donet vt ſuam: & ſic uidetur adeſſe quædam cauſa, de quibus per Felin. ibi column. 14. cum ſequen. Sexto videtur etiam hic aptius conuenire, quod ponit Felin. ibi colum. 20. verſic. ſecundo nota, vt princeps, vel populus, habens iura principis, poſſit inire pacem cum hoſtibus, paciſcendo quod de damnis hinc inde datis, non fiat per ſubditos querela, ubi aliter pax haberi non poſſit, quam per remiſſionem damnorū, ut etiam legitur apud Decium conſil. 520. num. 4. uolum. 3. & in feudi materia, pro bono pacis

Iaſ. conſ. 233. & 236. in vol. 2. & conueniunt di-
cta Hip. Marſilij in. l. j. §. cum quidā. ff. de quæſti.
& Martin. Laud. in tracta. de crimin. læſ. Ma. qui
tradit ex ſe tentia Bar. in. l. quæcunque. C. de fid.
inſt. & iu. has. fiſ. libr. x. propter publicam vtilita-
tem, puta ob bonum pacis, concedi, vt bona rebel
lium empta reſtituantur. Secunda principalis li-
mitatio ad hanc concluſionem, aſſumitur per Fe-
lin. colum. 15. & Dec. col. x1. in d. c. quæ in ecc.
ex reg. negatiua per ipſos poſita, ut ſcilicet Prin-
ceps, & Pont. Max. non poſsit ſine cauſa priua-
re aliquem iure ſuo. Quod ampliatur procedere:
14 † non ſolum in Dominio directo, ſed etiam vtili
ſecundum Bart. in. l. 2. C. de fund. patr. lib. xt. & ſe-
quitur Felin. ibi colum. 20. verſi. Demum, cum re-
latis. Exemplum ponitur in Feudo, quo princeps
alium priuare non poteſt ſine cauſa. cap. 1. de na
tu. feu. ut & per Decium ibi col. 17. & per Iaſ. con
ſil. 1. nume. 4. uol. 1. & Dec. conſil. 544. nume. 15.
& conſil. 606. nume. 8. uol. 4. & dixi ſupra uerſi.
Octauo. in uer. in hac. ubi idem dicitur in dignita-
tibus. Poteſt etiam poni exemplum, ut non inter-
uertat poſſeſsionē alicuius de plenitudine poteſta-
ſtis, ut tradit Bal. in. l. 3. q. 6. C. de ſeruit. & aq. Li-
15 mitatur, † inquam, ut in beneficialibus priuare
poſsit etiam ſine cauſa, pro libito uoluntatis, alle-
gant text. in. c. 2. in prin. de præben. in. 6. & cle. 1.
ad fi. ut lite penden. & alia plura: ut & per Socin.
conſi. 87. nu. 21. & conſi. 100. nume. 20. uol. 4. &
tradit Iaſ. in. l. ſi reus. nu. 17. & ſeq. ff. de pac. & per
Caſſado. in deciſ. rotæ. deciſ. 3. in titu. de præben.
nu. 24. & illam aſsignant rationem, quia dominiū
rerum eccleſiaſticarū, proprie loquendo, non eſt
apud aliquā eccleſiam, ſed apud Chriſtum; cuius
Papa eſt uicarius, cum omnimoda poteſtate in ter
ris, ut & per Alex. conſi. 209. nume. 4. uolum. 6. &
Corn. conſ. 90. num. 9. vol. 4. & Soci. conſ. 13. nu-
me. 34. uol. 1. & conſ. 266. nu. 46. uol. 2. & Dec. cō
ſil. 436. unde auferendo rem alicui particulari ec-
cleſiæ, potius dicitur auferre adminiſtrationē, quā
dominium. c. 2. de donatio. ſicq; infertur, Princi-
pē. i. Pontificem, inter alia, poſſe deponere epiſco
pū ſine cauſa, non tñ epiſcopos omnes, glo. ſing.
in. c. per principalē. 9. q. 3. & per Abb. in. c. tranſla
to. nu. 3. de conſt. & Mart. Laud. in tract. de princ,
q. 164. quam tñ aliter intelligendā Feli. ibi cōme-
morat docere Card. conſ. 141. ſanctiſsimus: ita ut
Pontifex non poſsit priuare aliquē beneficio ſine
cauſa, licet diſpoſitio plenaria beneficiorū ſpectet
ad eum: quæ debet intelligi, ut euitetur inconue-
niens, ne alicui fiat iniuſtitia: & pro hac parte mul
ta Feli. inibi adducit: tranſire tñ uidetur abſq; ali-
qua ſua comprobatione ſiue in hanc, ſiue in illam
partē: ſolum affirmans, Pontificē, licet alioquin re
ſpectu beneficiorū habeat latiſsimam poteſtatem,
non poſſe tñ auferre bona unius eccleſiæ, & dare
alteri, ſine cauſa: eumq; mortaliter peccare, ſi uult
res eccleſiaſticas conſumere in turpes uſus, uel da
re conſanguineis, ut eos diuites reddat. Sed idem
Felin. in. cap. cum olim. 1. col. pen. de re iud. dicit
ſe reprobaſſe illā glo. in d. c. quę in eccl. de prædi-
ctis multa adducit Catel. Cotta in ſuis memorali-
bus. in uer. Papa auferens: nihil tñ certi affirmans.
Decius tamen abſolute ibi tenet, ſine cauſa poſ-
ſe Pontificem in Beneficialibus, & ſic ius quæſi-
tum alicui eccleſiæ auferre, per multas auctorita-
tes, ut per ipſum conſi. 341. & Socin. conſil. 266.
nu. 46. uolu. 2. & conſi. 87. nu. 21. uolu. 3. Sed hæc
opi. uidetur mihi maxime periculoſa, & iniqua,
quia inde iniuria naſceretē, præſertim, & abſurdius,
in ſupremo principe, vnde iura, & iuſtitia ortum
habere debet l. meminerint. C. unde ui. c. qualiter
& qñ, de accuſat. Nā & Pontifex max. ſolū Deū ha
bere debet præ oculis, ut ueritas, & iuſtitia præſer-
uetur. c. 1. de re iud. in 6. Decius conſi. 699. nu. 2.
uol. 4. eſt. n. uiuus fons iuſtitiæ, teſte Socin. conſil.
164. nu. 5. uol. 2. In hac limit. aiūt ſubnotare poſſu
mus, Papā nō ſe onerare fructus beneficiorū, niſi
id agat ex certa ſcientia, ut tradit Caſſad. in deciſ.
Reg. Cancel. in tit. de penſion. deciſ. 4. num. 6. qui
ibi deciſ. 3. nu. 2. etiam ponit, non præſumendum
in dubio velle onerare beneficium duplici onere.
16 † Tertia limitatio, & declaratio ſecundū præfatos
Doct. eſt, ut princeps ſine cauſa poſsit auferre do
minium alicui, occaſionatiue, non tamen certitu-
dinaliter. Exemplum eſt, ſi cogat aliquos ad com-
promittendum ſuper iure ſuo, ut dicitur in. c. cum
inter. R. de electio. & hæc limitatio nullam vide-
tur habere apud ſcrib. uel modicam ambiguita-
17 tem. † Quarta limitatio, & declaratio eſt, quia
licet Papa non tollat ius quæſitum alteri, a iure
naturali, ſine cauſa: tamen vbi illud ius uenit
tanquam acceſſorium ad ius eccleſiaſticum, in
quo Papa habet pleniorem poteſtatem: poteſt
ſublato principali, etiam tollere acceſſorium,
quod per ſe alias non tolleret, ut per Felin. ibi col.
17. uerſi. tertia ex ſententia Innoc. in c. 2. de uo-
18 to. † Quinta Limitatio, & declaratio eſt ut ſine cau
ſa poſsit princeps lædere aliquē, modica læſione,
vt ibi per docto. præſertim Abb, & Felin. col. 18.
uerſi. Quarta, & Decium colum. 12. uerſic. quar-
tus. Exemplum ponitur, vbi princeps dat debitori
dilationem, ut interim non poſsit conueniri a ſuis
creditoribus. Decius tamen concludit hanc limi-
tationē procedere, quando conſtat de mente prin
cipis per text. allegatum in l. quotiens. C. de præc,
imper. offer. ſecus eſt in dubio, quia non præſu-
mitur princeps uelle præiudicare per glo. in cap.
cum olim, in uer. ſine præiudicio, de conſuetud. &
de hac limitatione uide ſupra hoc. §. 4. uerſic. Vi-
geſimotertio. † Sexta limitatio, & declaratio eſt,
ut princeps ſine cauſa poſsit alicui auferre do-
minium, uel ius acquiſitum, de iure ciuili: velu-
ti ex præſcriptione: quam poſſe tolli, cum clau-
* ſula, Non obſtante, teſtes ſunt communiter * ſcrib.
Barto. & alij in auth. quas actiones. C. de Sac. Eccl.
quos ſequit Io. Franc. Balbus in tracta. de præſcri-
ptio, in. 5. parte. qntę principalis. uerſ. Octauo q̄-
ro: Limitat tñ ipſe, ut ꝓcedat in futura, nō in p̄teri
ta præſcriptione, qa eſſet auferre ius quęſitū cōtra
naturalem

naturalem æquitatem, uel ex ſententia, uel ſi princeps ex uoluntate ſua fuit in cauſa, ut aliquis acquireret aliquod ius, uel dominium: nam eadem re poteſt illum ſola uoluntate priuare, ut puta auferendo rem donatam, ut ſcripſit Felin. in d.c. quæ in ecc. col. 18. & ibi Decius col. 12. auctoritate Bal. & aliorum, & per Iaſ. conſ. 1. nu. 4. uol. 1. & Corn. conſ. 90. nu. 4. uol. 4. & faciunt dicta ſupra uerſ. Tertio: Attamen ex opi. ang. tradit ibi Felin. peccare mortaliter Principem hoc caſu: ſentit etiam Alex. conſ. 2. num. 47. uol. 7. & ideo Aymo
* Crauetta in conſ. 7. num. 10. communem * opin. eſſe contra hanc limitationem per plura, teſtatur. idem tenet conſ. 103. num. 3. & conſ. 135. num. 20. & 22. & conſ. 172. num. 3. ubi magis communem atteſtatur. Et ex hac limitatione infertur ſecundum Fel. ibi, poſſe Principem ſine cauſa, legitimando ſpurium, uel aliter auferre hereditatem illi, qui non ex teſtamento (quæ acquiſitio eſt de iure gentium, ut in prin. huius dicti:) ſed per aditionem ab inteſtato eam acquiſiuit: quia talis acquiſitio ſit inducta ex iure ciuili. Verum tamen hæc declarat ibi Felin. ut ius adeundi ab inteſtato poſsit tolli, non autem dominium iam acquiſitum, & quando dominium eſt acquiſitum auxilio legis: ſicque in effectu tenet contra hanc limitationem: quia uidetur concludere, dominium eſſe de iure gentium, licet modus acquirendi ſit de iure ciuili, in dictis caſibus: tamen Decius ibi aliter ſentit, quam Felin. Soci. uero conſ. 120. nu. 6. uol. 3. dicit quod multi tenent, quod ſine cauſa, etiam poſt aditam hæreditatem, poſsit fieri talis legitimatio, ſed non firmat: uerum poſt aditam, & apprehenſam, nullo
* modo poſſe ex communi * opi. doct. conſuluit: Crediderim ego adhærēdum eſſe opi. Felin. quum ex omni æquitate, tū ex iure: nam uidetur maxime iniquū, ut Princeps priuare poſsit ſine cauſa illum re ſua, qui eam acquiſiuit iure medio, licet ciuili: qui ſolum Deum debet habere præoculis, ut ueritas, & Iuſtitia præſeruetur: & qui eſt uiuus fons iuſtitiæ, cum & iniuria inde naſceretur, unde iura naſcuntur, ut proxime dixi num. 15. & quia Princeps incideret in peccatū mortale, ut ſupra, a quo omnino cauere debet, ne Infidelis, & impius cenſeatur: nam licet ſolutus ſit lege fori, nō eſt tamen ſolutus lege poli, ut ſupra, §. tertio. uerſ. Septimo: quo circa etiam ſi conſideremus. l. in rem. in prin. ff. de rei uendic. ubi exprimatur, dominium acquiri iure gentium, aut ciuili, ut arguit Decius: dari tamen rei uendicationem uniformiter ex hac, & illa acquiſitione; tradit ibi tex. ſicque æquiparat hoc dominium per uiā regulæ, ad hoc, ut detur rei uendicatio. Vnde ſuccedit quod quando ſunt duo caſus æquiparati per modum regulæ, diſpoſitum in uno, cēſetur diſpoſitum in alio. l. ſi quis ſeruō. ubi Bar. poſt glo. C. de furtis, cum ſim. Corn. conſ. 124. num. 9. uol. 1. ergo illud quod diſponitur in dominio acquiſito de iure gentium, quo non poteſt princeps aliquem priuare ſine cauſa, idem dicendum eſt in dominio acquiſito de iure ciuili: &

20 ideo in hoc Dominio Mediolani ſemper † obſeruatum uidi per Carolum. V. Imperatorem, apud Senatum ſuum, ut ubi agatur de re, & ſentētia, quę tranſiuit in iudicatum, nullo pacto concedi retractationem, ſine cauſa. Facit dictum Ab. in. c. in cauſis. col. 2. de re iud. ubi ponit, Papam non poſſe diſpenſare ſuper ſententia, ſine cauſa; ſed Iaſ. poſt Ang. & alios per eum relatos in. l. cauſas. col. 1. & 2. C. de tranſac. ſaltem cum clauſula, Non obſtante, tradit Papam derogare ſententiæ, quæ tranſiuit in iudicatum, ſi reſcribat alicui quod iuſtitiam faciat, ſuperq; ſupplicatione partis, quæ narrauit ſententiā contra ſe latam, & trāſactam in iudicatum: quia ſententia, correctione digna, poſsit reuocari: Hocque uidetur ampliari poſſe per ea quæ conſuluit Fed. de Senis conſ. 235. iuxta not. In. c. expoſita. de arbit. ut etiam reuocari ſententia arbitramentalis, etiam lata per laicum, quando non recognoſcit ſuperiorem, de facto ſaltem poſsit per Papam. Felin. tamen ibi ſubnectit, ut prædicta procedant, quando dominium eſt iam acquiſitum auxilio legis, ſecus ſit, quādo lex dedit modum acquirendi dominium, & ipſum modum tollit Princeps ſine cauſa, antequam quis dominium acquiſierit, quod fieri poſsit. Veluti ſi legitimando tollit ueniemti ab inteſtato ius adeundi, quod eſt de iure ciuili. l. lege obuenire. ff. de uerb. ſig. quodque dicitur non eſſe in bonis noſtris. l. prætia rerum. circa med. ff. ad. l. falcid. quæ cum in Principe pariter uideantur iniqua, & non ſine peccato ut ſupra, ualde dubitari poſſe arbitror, licet doct. aliter ſentiant; ſcilicet Alex. conſ. 2. num. 46. uol. 1. quando non eſt adita hæreditas per agnatos. Immo etiam extantibus filijs legitimis, & naturalibus, de plenitudine poteſtatis, poſſe Principem legitimare filios
* naturales, teſtatur eſſe communē * opi. doct. idem Alex. conſil. 187. num. 11. uol. 5. & Soci. conſ. 87. num. 20. uol. 3. qui tradit, Principem abſque citatione poſſe tollere ius quod eſt in ſpe, non in re, ut in legitimatione, & per Deci. conſ. 357. num. 4. & 393. num. 4. uol. 3. de qua legitimatione plenius diximus ſupra hoc. §. uerſ. Vigeſimo. num. 1. & 6. Nam ſuppoſito quod tale ius non ſit in bonis noſtris effectualiter: quia bona: ex eo dicta ſunt naturaliter, quia beēt, & proſint. l: bonorum. ff. de uerb. ſig. nihilominus aliquo modo uidetur dici poſſe in bonis noſtris, ſaltem ciuiliter: ex quo nobis datur actio, & petitio, & perſecutio d. l. bonorum. & per Corn. conſ. 49. & 55. uol. 3. immo quod plus eſt, tale ius adeundi, uel deliberādi tranſmittatur. l. cum antiquioribus. C. de iure delib. & exprimit glo. in d. l. prætia: ſicque ad propoſitum noſtrum inquit Iaſ. Fideicomiſſarium uniuerſalem habere ius ſaltem quærendum, quod tranſmittit, etiam ante reſtitutionem ſibi factam in. l. cum filioſa. nu. 112. cum ſeq. de leg. 1. infertque quaſi nobis eſſe quæſitum, & in bonis noſtris, per doctri. Bar. in. l. qui duobus. ff. de reb. dub. nec obſtare tex. in d. l. prętia rerum. quia poſſumus concedere, ut quis propter ius adeundi hæreditatem, non dicatur locupletior,

pletior,ea non acquiſita: at quod illud ius non dicatur aliquo modo in bonis noſtris ut ſupra, hoc negatur: nec hoc pacto exiſtimauerim, Principem
21 rectius alicui tale ius abſtuliſſe. † Septima declaratio, & limitatio ſecundum Felin. ibi col.9. eſt, ut Princeps poſsit rem communem cum alio, etiam diuiſibilem, & Socij partem uendere pro libito, ſine cauſa, ſoluto ei precio.l.2.C. de com.re.alien. & per alia plura: ſubdens tamen idem eſſe æquum, ut Princeps uenditurus, prius requirat conſortem rei;& eum præferat, ſi tantum dabit, quãtum alius.
22 † Octaua declaratio aſſumitur ex dictis Felin. in d. c.quæ in Eccleſ.col.20.uerſ. tertio nota. ut etiam ſine cauſa, ſtatuentes poſsint alium priuare quæſitis, iure naturali, qui ſit de ſtatuentibus uere., uel interpretatiue, ſalua conſcientia: ſecus ſi non ſit de ſtatuẽtibus, per dicta Io.And.in.c.fi. de immu. Ec.in.6. exempla ponuntur ſi ſtatutum eſt; ut ſeruetur certa forma in alienatione rei, alias contractus nõ ualeat, & res applicetur fiſco. Vel ſi ſtatutum dicat; quod in cauſis procedatur de plano, ap-
23 pellatione remota. † Nono declaratio aſſumitur hic ex uerbis Decij in d.c.quæ in Ecc.ut ſine cauſa Princeps poſsit reuocare priuilegium ab eo conceſſum, auctoritate glo.fi.in. c. de cætero. de reg. iur.in.6.& Ang.& Alex. quibus addo copioſe Iaſ. in conſ.1.num.4. uol.1.de quibus abunde ſcripſimus ſupra hoc.§. Quarto.uerſ. octauo.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, & Papa, non poteſt tollere in totum, ius diuinum,*

2 *Imperator ex cauſa expreſſa, poteſt limitare & interpretari ius diuinum. remiſſiue*

IVS DIVINVM NON TOLLIT.

1 Vigeſimonono, † non poteſt Imperator. & Pont. Max. in totum tollere ius diuinum, cõſtitutione, uel reſcripto: nec cõtra Euangelium, & uetus teſtamentum, diſpenſare: quia inferior non debet uiolare iura ſuperioris, & quia
2 ius diuinum eſt immutabile. † Limita autem, & interpretare, ex cauſa expreſſa, poſſe ius diuinum, ſatis conſtat, ex his quæ abunde dicta ſunt ſupra hoc.§.quarto.uerſic.quinto. & dicemus inf.lib.2. c.1.§.4.uerſic. Decimo.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, ſeu Princeps non põt alienare bona; ſed debet reuocare alienata, & iura dignitatis; nec regalia, & nec ciuitates, nec Caſtra, num.3. etiam cum iuramento: nec pignorare, nec teſtando diſponere, nec Regnum in dotem dare, nec filios diſtrahere, licet obſides dare poſſit.*

Princeps vt adminiſtrator cenſetur.ibi.

Fama probãtur antiqua dominia, & regna Principum.

2. *Imperator, ſeu Princeps, non poteſt ſubijcere Regnum ſeruituti.*

4. *Imperator poteſt alienare iura dignitatis, & ciuitates, & regalia num.6. quando non adeſt enormis læſio; Declara ſi adſit conſenſus ſubditorum.num. 13: & clauſula, Motus proprij, vel Certa ſcientia. num. 14.*

5 *Iuriſdictiones ſupremæ ſunt ſacrum ſacrorum.*

7 *Bonorum appellatione, continentur ea quæ beant.*

8 *Rei appellatio eſt generalis, vt ſub ſe continet omnem ſpeciem, &c.*

9 *Regalia ſpecialiter alienari tantum, conceduntur.*

10 *Feudorum conceſſio valida, dum grauiter non lædat iura dignitatis. indiſtincte tamen ſolita infeudari, conceduntur. num. 11.*

12 *Alienari res probibita, ſemel facta alienabilis: ſemper remanet alienabilis.*

15 *Imperator poteſt alienare iura dignitatis, ſi fiat pro eius vtilitate.*

16 *Imperator ſi immoderate alienat probibita alienari, an præſcriptio currat.*

DIGNITATIS IVRA NON ALIENAT.

1 Trigeſimo loco, † Imperator, Pontifex, Rex, aut alius Princeps, non poteſt alienare bona, & iura dignitatis, cuius illa ſunt, & non propria ipſius Principis, qui ut adminiſtrator cenſetur.c. non liceat Papæ, ubi Archid.12.q.2.&.c. intellecto. ubi Abb. no. de iureiur. & Martin. Laud.in tract.de princip.q.128.&.q.143.& Felin. in.c.conſtitutus.col.10.in uerſ. dominium. de reſcrip.unde ſecundum Abb.ibi, hinc eſt quod diuiſio Regni, aut alterius dignitatis, non Fit poſt mortẽ defuncti Principis, inter filios: ac ut inquit Bal. in ti.de pace Conſt.in uer.amplius nu.89., nec per contractum, nec alio modo, poteſt Princeps regalia alienare, aut diminuere, in præiudicium etiam ſucceſſorum: ſequitur Iaſ.in uſibus Feud.num.80. poſt Mart. Laud.& facit quod dixit Ant. Roſel.de poteſ.imp.ac Pap.§.ſecũdo.car.14. Imperatorem nõ poſſe ſcindere Imperium: & propterea non ſolum poteſt, ſed debet Princeps reuocare alienata ſecundum Abb. ibi. Hocque uidetur in tantum procedere, ut etiam aliquo modo, pro aliqua neceſsitate, etiam cum iuramento, non concedatur alienatio, ut in d.iuribus, & firmat Bar.ubi Alex.in l.prohibere.§.plane.ff.quod ui aut cl. atque tradit Fabian.de monte in tract. de empt. & uendit.4.q. princip.num.11. Iuriſdictiones, & merum, & mixtum Imperium, non poſſe uendi, per plura: licet conſuetudo aliter obſeruet: immo nec poteſt obligari, niſi ex cauſa neceſsitatis, ſecundum Bar. in.l. ſi is qui.§.fi.ff.de pigno. ſequitur Martin. Laud.in tract. de principibus.q.304.diſtingue tamen ſecundum Bar.ibi.quem etiam ſequitur Felin.in.c. ad audientiam.col.3.de præſcript. Similiter non poteſt Imperator, aut Papa de rebus Imperij aut Eccleſiæ diſponere teſtãdo, ut per Martin. Laud.in eo.

eo trac. de princip. q. 13. Item non poteſt regnum alienari, nec in dotem dari, ut memorabiliter colligit Paris, Put. in tract. de duel. §. duo reges. in fin. lib. 7. & Mart. Laud. in tract. de princip. q. 176. unde infert non eſſe illud in adminiſtratione uiri, niſi quatenus Regina permittit. Quare exemplificat, ſi Regina Apuliæ nubat, Maritum nõ effici regem, ſed corruſcare radijs uxoris. per doctr. Bal. in. c. Rodulphus. de preſcript. Quod facit ad Matrimonium celebratum, inter Philippum Caroli. V. Imp. filiũ, qui hoc anno, qui agitur. 1553. duxit in uxorem Mariam, Reginam Angliæ, poſt defunctum Hericum. VIII. eius patrẽ, & Regẽ: & mox Fratrem eius, prius in regno ſucceſſorem: qui Odoardus appellatus eſt. Non poteſt pariter Princeps filios uendere, donare, aut pignoris iure, uel alio quolibet modo, in alium transferre. l. 1. & 2. C. de patrib. qui fil. diſt. ubi doct. præſertim Bal. Vſurpatum eſt tamen, Princepes poſſe obſides dare. ut in glo. d. l. 2. ubi Bal. & ſequitur Martin. In d. tract. de princip. q. 428. ubi. q. 144. tradit per antiquam formam, probari antiqua dominia, & regna Principum, per Bal. in. l. proprietatis. C. de probat. &
2 alibi. † Hæcque concluſio compræhendit etiam, ut Princeps non poſsit ſubijcere regnum ſeruituti, allegatur tex. in d. c. intellecto; & in. c. dilect. de maio. & obed. ut per Oldrad. conſ. 231. in fi. & Martin. Laud. in d. tract. de principibus. q. 56. & Corſetum in trac. de poteſ. reg. in. 5. parte nu. 61. Hocque recte uidetur admittendum, quia ſeruitus eſt ius quoddam predio inherens, ipſius utilitatem reſpiciẽs: & alterius libertatem, ſeu ius diminuens. ut no. per Bar. in. l. 1. ubi doct. ff. de ſeruitu. Subiungere hic etiam poſſumus, ut propter debitum Principis, Marchionis, & Comitis, creditores non poſſint accipere inſolutũ res, ſed reditus. ut per Mart. d. tract. de prin. q. 290. Veruntamen Archid. ibi uidetur declarare d. tex. in. c. non liceat, in hunc modum: ut non remoueatur, quin Papa poſsit ſtatuere, & inuenire nouũ caſum alienandi, ſed oſtendit alienationẽ alijs prohibitã, Papæ non licere. Sicut enim eſt peccatum in alijs, alienare res Eccleſię, ſine utilitate, & ſine cauſa rationabili, & honeſta; ita, immo multo magis & in Papa, qui mortaliter peccat, ſi uult res Eccleſiaſticas conſumere, in turpes uſus: uel dare conſanguineis, ut eos diuites, præ alijs faciat: uel ut ipſi inde conſtruant palatia, & alia ſimilia; & dicta Archid. proſequitur Bal. in. l. pen. C. de bon. quæ lib. & Mart. Laud. de confed. princ. q. 15. & meminit Felin. in d. c. ad audientiam. in prin. de præſcriptio. ut neceſsitate cogente, poſsit Papa alienare. Immo poſſe dicatur, cum etiam iniuſte facit: quia tunc poteſt, niſi eſſet contra ſtatum Eccleſiæ, nam tunc ſucceſſor reſcindit: de quibus etiam loquitur Io. Bertac. in tract. de Epiſcop. in. 4. parte. q. 36. num. 111. Quocirca ex premiſsis, obſcura & ambigua redditur hęc. q. cum omnino prohibitam eſſe alienationem, ab vna parte ſcriptum ſit: ab altera autem conceſſam declaretur: uel neceſsitate, uel utilitate, hoc ſuadente.

Redditur rurſus ambigua, alia de cauſa; quia ut ſupra dictum eſt: Regalia nullo pacto uidentur poſſe alienari, aut minui. Sed nihilominus ultra quod ubi neceſsitas cogat, uel utilitas ſuadeat, conceſſa alienatio dicitur: alienatio rerum etiam, & regni, uidetur poſſe fieri, quando parum diminuitur, ſecundum Bar. in d. l. prohibere. §. plane. ff. quod ui aut cl. & alios auctores, hic adductos. Et hanc difficultatem ſenſit Soci. conſ. 7. nume. 5. uol. 3. Ideo interpretari iura, & dicta ſcribentium poſſe declarari in hunc modum arbitrarer: ut ſcilicet ponamus propoſitionẽ, ſeu regulã, ut iam ſupra: † Principẽ non poſſe alienare bona, & iura dignitatis, et cum iuramento, ſiue illa ſint ciuitates, oppida, & caſtra, ſiue ſint iuriſdictiones, ſiue Regalia & alia iura, ſub nomine dignitatis contenta, per dudum allegata. † Limitarem tamẽ primo hoc habere locum, quando Princeps aliqua alienaret, ut puta etiam expropriando ea, & quæ eſſent in magnam diminutionem iuriſdictionis Regalis: ſecus ſi non ita, uel parum diminuerent iuriſdictionem ſuam: cum tunc ligetur etiam ſucceſſor. c. Abbate ſane. §. pro parte. de re iud. in. 6. ubi no. Philip. Fran. & ante eum Bar. in d. §. plane. & Spec. in tit. de inſtrumen. edit. §. nunc autẽ. uerſ. quid ſi Imperator. & idem tenet Oldrad. meus conſ. 94. nu. 23. & Pau. de ca. conſ. 74. col. 4. incip. quia fruſtra, & Alex. conſ. 1. num. 19. uol. 5. & Martin. Laud. in tract. de princip. q. 82. quando grauiter, ſeu enormiter læditur iuriſdictio. † Supremæ enim iuriſdictiones, ſunt ſacrum ſacrorum, ſecundum Bal. in d. c. intellecto, & refert Felin. in d. c. ad audientiam, & Iaſ. in d. conſ. 10. num. 4. & ita ut ſupra, communiter teneri, in rebus Imperij, & a fortiori in rebus Regni, affirmat Abb. in d. c. intellecto nu. 6. & Felin. in d. c. ad audientiam. de præſcriptio. col. 2. & 3. ubi etiam allegat Io. Anan. idem tenentẽ in Duce Mediolani, perpetuo uicario, in conſ. 81. col. 2. Idẽ ſenſit Corſetus in trac. de poteſ. Reg. in. 1. parte num. 14. cum ſeq. & in. 5. parte num. 60. qui inquit Regem moderate, nõ immoderate, poſſe donare: Idemque eſſe in Imperatore per multa: & his aſſentit Soci. conſ. 7. col. 1. uol. 3. & opi. Bar. in d. §. plane. ſequitur etiam Deci. conſ. 191. in prin. uol. 1. Iaſ. conſ. 10. nu. 4. uol. 3. & in uſibus Feud. num. 78. † Hancque limitationem, ſibi uendicare locum, etiam in Regalibus, uiuere crediderim: eodem modo ſcilicet, ne grauiter lædantur iura dignitatis: nam cum iurium, & bonorum appellatione, ſiue ſit naturalis, ſiue ciuilis, ea annumerantur, quæ bona: & quæ non ſolum dominij noſtri ſunt, ſed & quę bona fide a nobis poſſidentur uel ſuperficiaria ſunt, etiam ſi in actionibus, petitionibus: & perſecutionibus illa ſint, ut habetur in l. bonorum. ff. de uer. ſig. & per Corn. conſ. 49. & 55. uol. 3. ac per eam. l. docet Bar. in tract. excuſ. num. 1. Bonorum appellatione cõtineri, quicquid in bonis noſtris eſt, ſicque omnis res. † Et rei generalis appellatio ſit, ut ſub ſe contineat omnem pecuniam, & omnem ſpeciem, & omnem acceſsio-

re n.

nem.l.1.in fi.ff.ſi cer.pet. &.l.rei appellatione.ubi
Alcia.ff.de uer. ſig. & per Corn.d. conſ.49.col.1.
certe ex quo abſolute, & generaliter d.c. intelle-
cto, & doct.& præſertim Abb.ibi loquuntur in ca-
ſu noſtro,de alienatione ſub nomine iurium,& bo
norum: & regulâ ſupra poſita, & limitatio debet
procedere; ut comprehendat æque Regalia, ſicut
cętera alia iura, & bona,quę contigerit Principem
alienare. Nam cum eadē ſit ratio, idē ius ſtatuen-
dum eſt.l.a titio.ff.de uer.oblig.cū ſim.& ita poſ-
ſe alienari regalia per Principem, etiam ſub con-
9 ceſsione generali, licet alias † ſpecialiter tantum
alienari permiſſa uideantur,per tex.in.c.1.quę ſint
regal.conſuluit Iaſ.conſ.45.col.1.uſque ad fi.uol.
1.Nec obſtat doctri, Bal.de pace Conſt.num.89.
quia intelligenda eſt, quando magna diminutio ex
alienatione regalium ſequeretur, ut ſenſit Soci.in
d.conſ.7.nec aliter uidetur poſſe intelligi, ſtante
recitata communi cōſuetudine,& ſupra dictis. Sic
ut li.et Bal.generaliter loquatur,tamen magis cre
dendum ſit iuribus,& doctoribus diſtinguentibus,
glo.eſt in.l.apud antiquos.C.de furtis.ubi Saſicet.
& per Io. Neuiz.in ſua ſilua nuptial. lib.5. nu.32.
10 † Iſtam limitationem pariter procedere exiſti-
mo,in conceſsionibus Feudalibus, ut ſcilicet alie-
natio,ſeu conceſsio in eis ualeat, dum non graui-
ter lædantur iura dignitatis concedentis, & ſuc-
ceſſoris,per iam abunde ſupra adducta:& in ſpecie
ponit Corſetus in eo tract.de poteſ.reg.nu.26.in.
4.parte,& Iaſ.in uſibus Feud. n.77.&.81.ubi lo-
quitur in Papa.poſt Mart.Land.meum.& Io.And.
& in conſ. 10.col.3.&.4. uol.3. ubi idem ſentire
11 uidetur, & de his copioſe loquitur. † Vbi tamen
ſint aliquæ ciuitates, aut alia loca ſolita infeudari,
cenſerem indiſtincte ea poſſe in Feudum dari, ut
apte conueniunt dicta Iaſ.in d.conſ.10.præſertim
col.3.uerſ.pro eadem parte.& Curtij iun.in tract.
de feud.in.2.parte prin.&.2.&.3 q.princ. Facit
12 quia † res prohibita alienari, ſi ſemel ſit alienabi-
lis,ſemper remanet alienabilis,ut per eum ibi.q.4.
num.5.per doctri.Bar.in.l.pater.§.quindecim.de
leg.3.per illum tex.Sic exiſtimarem,Imperatorem
iterum poſſe infeudare Ducatum, & Statum Me-
diolani ad eum reuerſum, defuncto Franc.II.Sfor
tia,illius Duce. Hæc autem prima limitatio reci-
13 pit eam declarationē † ut alienatio facta per Prin-
cipem ualeat,& liget ſucceſſorem ut ſupra, ſi con-
ſenſus incolarum, ſeu ſubditorum loci alienati in-
terceſſerit,ut docet Bal.in.§.in generali.ſi de feud.
fue.con.inter.do.& ag. quam ob rem Conſtanti-
num Imp.donantem Vrbem Ro. Silueſtro Papæ,
conſenſum populi adhibuiſſe oſtendit per.c.Con-
ſtantines.96.diſt. & per doctri. Hoſt.in.c. dilecti.
de maio. & obed. idem conſulendo tenet Pau. de
Ca.d.conſ.74.col.3.& Alex.conſ.25.nu.20. uol.
5.& Felin.in d.c.ad audientiam. col.2.in fi.ea ra-
tione ſecundum Innocen.in.c.auditis.de pręſcrip.
quia intereſt ſubditorum, non mutare dominum,
& domini nō mutare ſubditos, ut atteſtatur etiam
Soci.conſ.40.num.6.&.7.uol.3.& Hip.marſ.in.l.
1.§. cum quidam.ff.de quæſti. & Corſetus ubi ſu-
pra in.4.parte num.26.& Fabian. de mon.in trac.
de emptio.& uendit.in.3.q. princ. num.17. Item
declaratio alia proponitur, ſecundum Iaſ. in uſi-
bus Feud.num.80.poſt Martin. Laud. eo tractat.
14 † ut conceſsio,uel infeudatio regalium,nō ualeat;
etiam uiuo cōcedente,niſi in conceſsione expreſ-
ſe adſit Clauſula,Motus proprij, uel Certæ ſciētiæ.
per l.1.C.de petit.bo.ſubl.lib.10.iuncto.c.ſi mo-
tu proprio.de præbend.in.6.idem tenet idem Mar
tin.in tract.de principibus.q.287.Secunda proin-
de limitatio, ſecundum Archid. Bald.& Felin. ut
ſupra, annuentes indiſtincte alienationem fieri
poſſe per Papam, in caſu neceſsitatis, procedit ſe-
cundum ſupra recitata, ſcilicet, ubi grauiter non
lęditur dignitas alienātis: nec ſuper hoc uidetur poſ-
ſe dubitari, ex quo tex.in d. c.non liceat. expreſſe
loquitur,ibi, Aliquo modo,pro aliqua neceſsitate;
Nam licet text. ille interpretetur, & declaretur,
ſecundum præcedentem primam limitationem:
ne tamen duo ſpecialia concurrant: ut etiam in to
tum res dignitatis poſsint alienari, reſtringendus
eſt ergo ad ea tantum,quę grauiter non lędunt di-
gnitatem,ſi alienentur, quod uidetur etiam ſenſiſ-
ſe Bal.in d.l.pen.dum conſentit Archid. Sed exci-
pitur tamen,niſi alienatio fieret contra ſtatum Ec-
15 cleſiæ,cum tunc ſucceſſor reuocaret. † Tertia in-
ſuper limitatio, ſcilicet ut pro utilitate dignitatis,
& Eccleſię indiſtincte ualeat alienatio,recte ſubij-
ci poſſe uidetur, & hæc iudicio meo magis augu-
mentū quoddam dignitatis alienantis uideri po-
terit,quam alienatio: Nam quod ad utilitatem di-
gnitatis fit, quomodo poteſt aliquo modo præiu-
diciale eſſe,aut grauiter lædere: & ideo exemplifi-
cando, non eſt mirum,ſi ea quæ ſunt in poteſtate
hoſtium,& quæ alias fuerunt noſtra,prout eſt Re-
gnum Hieruſalē,poteſt concedi, & alienari, prout
iam fuit alienatum in Regem Carolum, & ſucceſ-
ſores ſuos, ſecundum Bar.in.l.liber homo.ff. de
uerb.oblig.& in l.id quod.ubi Iaſ.nume.12.ff. de
leg.1.& Marti.in tract.de principibus.q.73. nam
ſi recuperatio contingeret per eum, in quem ſit
alienatio,nullum damnum pateretur alienās, cum
nullum commodum ſentiat, & non ſine magna
impenſa, recuperatio talis poſſet fieri: ſicque ma-
gis utile,& commodum reſurgeret ex tali aliena-
tione:& ad hoc propoſitum uidetur locutus Iaſ.in
d.conſ.10. num.3.Et hæc limitatio tanto facilius
procederet, ſi fieret infeudatio, quia tūc in totum
non ſit expropriatio rei alienatæ, ut loquitur Iaſ.
16 ſupradicto conſ.10. † Quarta limitatio ſubnecti-
tur, ut licet immoderata alienatio non ualeat, ni-
hilominus contra eam procedit,& militat pręſcri-
ptio,ut in ſpecie exprimit Spec.in d.uerſ. quid ſi
Imperator: & etiam Philip. Franc.in d.c. Abbate
ſane.in.§.pro parte. de re iud.in.6.& ad hæc con-
ueniunt dicta ſupra in.§.1.in uerſ. Orbē nu.8.ubi
et reſeruata Principi, immemoriali præſcriptione
præſcribuntur. Huic tñ limitationi, uehementer
mihi uidetur obſtare regula, quæ habet, quod alie-

nari

nari prohibita, non poſſunt p̃ſcribi.l. alienationis.
ff.de uer. ſignific. & tradit Bar. & Pau.de Ca.in.l.
ſi.C. in quibus ca.in integ.reſt.nō eſt neceſ.& Soc.
in reg.13.& Alex.cōſ.1.nu.20.uol.4. niſi dicamus
tūc pręſcriptionē procedere cōtra eū,uel eos:quo-
rū ſcientia in præſcriptione interuenerit.ut p Soc.
ibi in Fal.ult.uel qñ res fuit alienata,ab alio, quá a
dño,uel hærede, ut p eūdem in.1.fall.uel & melius
qđ dicta reg. nō militat in p̃ſcriptione.20.uel.40.
annorū,& maiori ut docet Corn. p plura conſ.38.
nu.10.uol.1. atq; Regalia immemoriali p̃ſcriptio
ne acquiri. (licet alias a conſuetudine populi non
lædantur, qui tamen recognoſcat ſuperiorē, ſine
conſcientia, & patientia Principis)oſtendit Mar-
tin.Laud.in tract.de principib.q.171.

S V M M A R I V M.

1 *Imperatoris impotentia in multis; quæ breuiter,&*
remiſſiue repetuntur.

EXEMPLA IMPOTENTIAE IMP. REPETITA.

TRigeſimo primo, ſi quæ alia inueniri poſ-
ſunt ultra proxime recitata, quæ Imperator
1 non poſsit; † plura quoque per me ſparſim
commemorata,in hoc capite Imperatoris repete-
re,haud extraneum uidetur, breuiter,& remiſsiue,
ad ordinem rectius obſeruandum: Et illud impri-
mis occurrit, ut repetamus eum nou poſſe præce-
dere Pontificem Max. qui ſibi eſt ſuperior, ut ſu-
pra.§.1.uerſ. Secundo.&.§.2.q.2.nu.5. Item non
poteſt eſſe idem Imperator non Chriſtianus, ut in
d.§.1. Verſ. inſpicere: Imperator non poteſt dici
ante coronationem.d.§.1.q.3. Item non poteſt
ſibi eligere ſucceſſorem, nec de rebus Imperij te-
ſtari,ut ſupra.§.2.uerſic. Electio Regis Ro. Nec
pecuniā errogare,pro Imperio cōſequendo, cum
iniuſte agat,ſicut Papa,ut ibi in fi. Item nō poteſt.
nec debet in ſe habere crimina, & uitia, de quibus
ſupra.§.2.q.5. cum uerſ. ſeq.& uſque ad fi. d.§.2.
Item repetenda hic,ſunt omnia fere illa,quæ dicta
ſunt ſupra a principio.§.3.uſq; ad finē; cum in illis
aſtrictum,aliter non poſſe, quam ſcriptum ſit, de-
monſtrauerimus. Item non poteſt condere legem
generalem,ex qua turbaretur mundus, & ſtatus Im
perij: ueluti quod homines uiuerēt ſine lege.Item
non poteſt inducere quod illud intelligatur conti-
nere lex, quod in uerbis legis non continetur, ut
ſupra hoc.§.4. Verſ.Secundo.nu.6.& ibidem con-
ſtat Imperatorem non poſſe in alium transferre
poteſtatem condendi legem generalem, in uniuer
ſo,ſicut nec cætera,quæ conſtituta ſunt,in ſignum
ſupremæ iuriſdictionis imperialis: Nec imponere
legem ſucceſſori ſuo, ut ibi in fi.d.uerſ.2.Itē non
poteſt de facili, & ſine cauſa tollere ea,quę ſunt de
iure poſitiuo,alioquin peccat,ut ſupra hoc.§.uerſ.
Tertio.num.1. ubi quod pariter non poteſt tolle-
re ea quæ ſunt iuris ciuilis, ſi in ſe habeant æquita-
tem naturalem, & non poſſe condere legem, a
qua ſibi recedere non liceat:& ibi.nu.6.dr̃ eū non
poſſe,ſeu non decere,cōmittere cauſam,remota ſu
ſpitione iudicis: Itē nec p̃hibere implorationem
officij iudicis,ut ibi nu.16. quia nō pōt prohibere,
quin iuſtitia reddat̃, ut ibi & ſ̃. hoc.§. Verſ.28. ēt
in obligatione naturali tm̃: Itē ibi habet̃ in d.uerſ.
3.d.nu.16. eū non poſſe tollere exceptionē reſpi-
cientē proceſſum,in criminalibus,uel in cauſa ſta-
tus,ſicut nec citationē,ut ſæpius dictū eſt. Nō pōt
etiā ſtatuere ſine cauſa,ut credat̃ uni teſt.in præiu-
diciū alterius:& qđ teſtis nō iuret ut d.§.4.uerſ.5.
nu.1. Non pōt iidē Imperator reuocare priuile-
gium alteri conceſſum, pręſertim non Subdito,ſm
declarationes tñ poſitas ſupra hoc.§.4.uerſ.8. ubi
in uerbo, In hac octaua. Similiter ſcripſimus,non
poſſe reuocare Feudū:nec dignitates. Itē Princeps
non pōt facere,qđ ſibi, & ſoli aſſertioni ſuæ ſtet̃,in
facto proprio,ut ſ̃.hoc.§.uerſ.9.ampliando,& de-
clarando,ut ibi: quo in loco, & tanto minus poſſe
obſtendit̃,quāto in dubio interpretatio fit contra
eū,ſeu fiſcum, ſaltē in cauſa lucratiua:& itē nō pōt
inſtitui hæres, ab habēte litē: & teſtamentū ſm, in
quo iuſtitutus eſt hęres,non tollit primū:niſi teſtes
ſecundi ſint omni exceptione maiores. Itē nō pōt
iudicare in propria cauſa,quo ad nō ſubditos: & ſi
princeps ſit reus,ſm tñ dicta inibi. Verſ.10.Itē vbi
non ſit cauſa,Imperator non pōt imponere onera
ſubditis ſuis, nec hoc p̃ſcribere:ut ſ̃. hoc. §. Verſ.
undecimo. Itē non pōt infideles in auxiliū inuo-
care, niſi neceſsitate cogente, ſm declarata ſupra
Verſ.12. & ibi non pōt habere princeps infideles
in cōpatres. Itē non pōt Imperator intereſſe Con
cilio generali, niſi in caſibus,ut ibi Verſ.14. Item
non pōt aliquē ipſe interficiendo punire, niſi deli
ctū ſibi conſtet, ſaltē tanquā homini, ut ſ̃. Verſ.
18.num.6. Item non poteſt legitimare in terris
Eccleſiæ,& item nō niſi ex cauſa rationabili. Item
nec legitimare filios naſcituros, non conceptos:
Nec lege generali ſtatuere,quod Spurij ſuccedant:
ut ſupra Verſ. Vigeſimo.præſertim nume.4. &.5.
&.6. Item non poteſt priuare aliquem primogeni
tura,abſque cauſa ut ſupra Verſ. Vigeſimo ſecun-
do.num.14.Item Imperator non poteſt concede
dere debitori dilationem ad ſoluendum, quæ exce
dat modicum tempus,& quę totius negocij cogni
tionem tollit,& uires principalis negocij exhaurit,
ut in caducitate; & eadem ratione,ut dictum teſtis
falſum in uno, ualeat in eo ubi dixit uerum,ut ſu-
pra, verſic.Vigeſimotertio nume.4.5.6. Item non
poteſt eſſe Iudcx competēs Regum, & Principum,
qui in ſpecie ab hoc exempti ſint: vel ſi vngant̃ ab
eccleſia: uel deficiente poteſtate ſeculari: uel in
ſpiritualibus; & ubi agit̃ de peccato; & ubi tracta
tur de eius crimine circa regimen Imperij, ut ſ̃.
Verſic.25.Itē nō pōt appellationē a ſententia ſua
prohibere:qñ in eo eſt defectus, & ubi adſit mani-
feſta ininſtitia,iniquitas,& peccatū; & qñ ſenten-
tia eſt lata, ſm reſponſionē Principis factam rela-
tioni iudicantis,ut ſupra, Verſic. Vigeſimoſexto.
Item nō poteſt iubere,ut ei obediendum ſit,quan-
do pręceptum eſt iniuſtum, & inhoneſtum, ut ſu-
pra,Verſic.Vigeſimoſeptimo,num.6.&.12.ubi de

his multa explicauimus. Item non poteſt abſolue-
re, nec remittere iuramentum; niſi in caſibus, ut
inf.lib.2.c.1.§.4.uerſic.octauo.num.6.

SVMMARIVM.

1 *Imperator non poteſt euitare mortem.*
2 *Mors rapit bonos, & malos.*
3 *Principis morte, vel læſione, totus patriæ ſtatus concutitur.*
4 *Mors euitari dicitũ, ſi per virtutẽ fama extendatur.*
5 *Viuere per gloriam dicuntur, in acie pro rep. occiſi.*
6 *Mortuus vir, per virtutem viuere cenſetur.*
7 *Viuere dicuntur qui filios relinquunt.*
8 *Caroli. V. Imperatoris uirtutes unde Immortalis ſit.*

MORTEM EVITARE NON POTEST IMP.

1 TRigeſimoſecundo, & ultimo loco, clauditur
hoc caput Imperatorium, † ut ipſe Princeps
neceſſe habeat claudere diem ſuum extre-
mum; nec euitare poſsit mortem: nam ut Horatius
ait, uno & altero loco: Pallida mors, æquo pulſat
pede, pauperum tabernas, Regumque turres: &
alibi hæc: Vnda ſcilicet omnibus enauigãda, ſiue
Reges, ſiue inopes, erimus coloni: & libris Biblia-
cis, ſcriptum eſt, ut commemoratur. in. c. in Eccle-
ſiaſtico. 13. q. 2. Omnia quæ de terra orta ſunt, in
terram conuertentur, atque de homine dictum
eſt inibi: Terram teris, Terram geris, & in terram
cõuerteris, qui de terra ſumeris: * nec Terra eſt ho-
minis, ſed ut Pſalmiſta canit: Domini eſt terra, &
2 plenitudo eius. † Sicque mors rapit bonos, & ma-
los, hos ne peccatum horum augeatur: illos, ne ma-
litia malorum mutet intellectum eorum, ut habe-
tur in glo. fi. in. c. epiſcopi. 11. q. 3. & in. c. qua fron
te. de appellatio. Atqui cum mors continuo ſit
horribilis, tunc maxime horrida habenda eſt: cum
3 Princeps in fata concedit. Nam Principis morte,
uel læſione, totus ſtatus patriæ, ſeu reip. concuti-
4 tur: ut teſtis eſt Decius conſ. 410. uol. 3. † Videtur
tamẽ aliquo pacto mors euitari poſſe, ut fingantur
non ſolũ principes, & Reges, uerum etiam hi ho-
mines perenniter uiuere, Quibus illud egregium
uirtutis opus, curæ eſt adimplere, ſcilicet Famam
extendere factis. Quamuis ſtet ſua cuique dies: &
breue & irreparabile tempus, Omnibus eſt, uitæ:
ut Homerus noſter memorabiliter tradit: Sic in-
quit M. Tullius in Paradoxis, Mors terribilis eſt
his, quorum cum uita omnia extinguuntur, non his,
quorum laus emori non poteſt: & in lib. 1. Tuſcu-
lanarum, Nemo parum diu uixit, qui uirtutis per-
fectæ perfecto functus eſt munere. Sic Seneca,
Virtutem unã eſſe poſuit, quæ nos immortalitate
donare poteſt, & pares Dijs efficere: Nulla enim
virtus, aliam mercedẽ laborum, periculorumque
deſiderat, quam laudis & gloriæ, ut idem Cicero,
in oratione pro Archia Poeta meminit: & idcirco
eodem Cicerone auctore, in oratione pro. T. An.
Milone; Gloria ea eſt una, quę breuitatem uitæ
conſolatur, poſteritatis memoria: quæ efficit, ut
5 abſentes adeſſemus, mortui uiueremus. † Proinde
per Gloriam uiuere dicũtur, qui in acie occiſi fue-
rint: pro Republica enim eos cecidiſſe dicimus,
uel pro Principe, ut eſt tex. no. in. §. 1. uel. §. ſed ſi
in bello. ubi glo. no. & Bal. inſti. de excuſ. tut. uel
curat. & in l. bello amiſsi. ff. eo. tit. & tradit Aretin.
6 in d. §. 1. per illum tex. † Virtute præditum uirum,
uiuere dicendum, licet mortuus ſit. Morientes au-
tem in bello iuſto pro defenſione Eccleſię, & fi-
dei, aſſequũtur cæleſte regnum, ut per Mart. Laud.
7 in tract. de bello. q. 45. † Iunguntur, dicunturue
pariter uiuere, qui filios, filiaſue concipiunt, atque
edunt: ex prole enim eorum, earumue, diuturnita-
tis nobis memoriam, in ęuum relinquimus, ut prę-
clare ſcriptum reliquit Caliſtratus, in l. liberorum.
in fi. ff. de uer. ſig. & ideo ait Bal. in. l. 1. col. ult. C.
quan: non peten. par. non uideri mortuum, qui re-
liquit ſimilem ſibi poſt ſe; eſt enim pars corporis
ſui pręſens. l. cum ſcimus. §. fi. C. de agric. & cenſ.
lib. 11. ſed melius uidetur facere. d. l. liberorum. Et
præclare inquit Ariſtot. œconomicor. lib. 2. c. 2.
Hoc enim ſolo, hominum conditio mortalis, per
ſucceſsionem liberorum, ſempiternitatem con-
ſequitur: & idem ibi lib. 1. c. 3. ait, Naturam, per
hunc circuitum, adimplere ſempiternitatem, & ſi
8 non ſecundum numerum, ſecundum ſpeciẽ. † At
quam maximis, pręclariſsimiſque virtutibus, Sacra
tiſsimus Carolus. V. Imperator, præfulgeat; unde
uere Immortalitatem, & Sempiternam Laudem,
& Gloriam, etiam ex Philippo filio, multorum Re
gnorũ Principe Altiſsimo, optimę, & immenſę ſpei
adoleſcente, ſibi comparaſſe dijudicandus ſit, con
ſtat abunde apud omnes Gentes, Omneſque Na-
tiones. Nam Iuſtitia, Prudentia, & Temperantia,
& Imperatoriæ illæ uirtutes, ſcilicet, Labor in ne-
gocijs: Conſiliũ in prouidendo: Fortitudo in pe-
riculis; Induſtria in agẽdo, Celeritas in conficien-
do; ſunt notiſsima illius ornamenta. Nec quæ ad
rem Bellicam pertinent, in eo deſunt, immo maxi-
me excellunt, uidelicet, Scientia diſciplinæ milita-
ris, Fortitudo, Auctoritas, Felicitas, quibus, nemo
eſt qui neſciat ingentes, Victorias, & Triumphos,
debellatis, fugatis, in poteſtatemque ſuam quan-
doque redactis Regibus, Ducibus, alijſque pluri-
mis Principibus, multis prouincijs ſubactis, intra,
extraque littora noſtra, præſertim In Aſia, apud
Indos, & in Africa, eum ſibi peperiſſe. Sed quid
plura cõmemoramus: Cũ Carolus, uir ille, Diui-
nus ſit, in quo vno ſumma ſint oĩa. Non prætereo
tñ illud, qđ p̃clarius diuinitatem ſuã deſignat, &
oſtẽdit, ſcilicet immẽſam Clementiã, p̃ſertim erga
deuictos ſæpius hoſtes, exhibitã: cũ Reges, Duces,
& Principes captiuos, clemẽtiſsime dimiſerit, in li
bertatemq; priſtinã reſtituerit, adeo ut victoriam
ipſam, recte uiciſſe, exiſtimandus ſit: cũ ipſos ui-
ctos: & ea q̃ uictis adẽpta erãt, remiſerit. Viuat igi
tur, viuetq; in æternũ, Rex Regũ; Princeps princi
pum, communiſq; omnium Pater; CAROLVS. V.
IMPERATOR, vnaque PHYLIPPVS, eius
ALTISSIMVS FILIVS.

LANCEL-

LANCELLOTTI CONRADI IVRISCONSVLTI LAVDENSIS,

De Regia Sacra Poteſtate.

CAPVT SECVNDVM.

REGIA Dignitas,& Potentia, Poſt Imperatorem, primum locum ſibi vendicat, in hocque templo depiéta, ſubſequitur: Nec in ornatu corporis multum ab ipſo differt Imperatore. Regi etenim pariter Gladius,& Sceptrum: Arma, & Pallium,& huiuſcemodi ſimilia dantur. Corona tñ diſtinguitur: Simplici namque tm̃ vtitur Rex, triplici uero Imperator: de quorū omniū ſignificatu dictum eſt ſupra.c.1.in prin. & aliqua colligit Anto. Corſ.in trac. de poteſ.reg.in 1.parte.nu. 15. qui addit Annulum, & Armillas. Trabea purpuræ, albi aliquid admixtum habẽte, utebantur ẽt Reges, ut inquit Sueton. de veſtium generibus: & Vergil. meminit.7.Aen. Ipſe Quirinali lituo, paruaque ſedebat ſuccinctus trabea, Picus. At Regum habitum, quandoq; ſm morẽ regionū obſeruandū, elicere poſſumus, ex his quæ in Pontificali libro Leguntur, vbi car.90. cum ſeq. de Coronatione, & inunctione Regis, eiuſque Sceptro,& Enſe,& alijs ſimilibus, effectus deſcribuntur. Atque tradit And. Alciat. in tract. de ſing. certa.c.32. ut tum demum administrationẽ adipiſci credantur Reges, cū aurea corona, inſigniti ſunt: quæ ſucceſsit loco Diadematis, hoc eſt Faſciæ, qua caput ueteres reges cingebant. Sed quod eſſet Regium diadema tā apud Rom.q̃ apud exteras nationes, & q̃ inſignia, uide abūde p Alex. ab Alex. Genial. dierū li.1.c.28. Verum ea quę de Rege dicenda ſunt, aſſumamus nos, atq; in tres partes, ſiue paragraphos, imprimis diuidamus: vt Originem primum. Secundo officium. Tertio eorum Magnitudinem perſtringamus.

SVMMARIVM.

1 *Regū origo,& Regna cōdita ſunt, de iure gentiū; qđ idẽ eſt, quod ius naturale,& ſic diuinū.num.3.*
2 *Rex, terminus eſt, qui iuriſdictionem importat.*
Reges iure communi habent intentionem fundatam ſuper Dominio, & rebus Regni.
4 *Ius omne diuinum, dicitur ius naturale.*
5 *Gubernatio populi, traditur illi, quem Deus elegit.*
6 *Reges a Deo miſſi, ad Laudem bonorum, ad vindictam malefactorum, miniſtri Dei cenſentur.*
7 *Reges Franciæ vnguntur oleo cælitus demiſſo, ideo Dei gratia Reges inſcribuntur.*
8 *Regere, eſt quid Diuinum.*
9 *Prædicamenta demonſtrant qualia ſint ſubiecta.*
10 *Reges Sacri,& Sancti dicuntur.*
11 *Reges, quatenus iure ciuili recepti, vario modo creati, habitiq; ſunt, vel electione, vel ſucceſſione.*
12 *Cæſaris dictum; ſi violandum eſt ius, Imperij cauſa violandum eſt, &c.*
13 *Regiæ poteſtatis quinq; ſpecies, ſecundū Philoſophū.*
14 *Regia poteſtas apud nos conſtituitur per Papam: vel potius per Imp.*
15 *Regna ſucceſſione frequentius, ex conſuetudine deferuntur, non electione.*
16 *Feudū Regale ſiue dignitatis, eſt trāſitoriū ad hẽdes*
17 *Rex,& Regnum non cenſetur, niſi imperet decem ciuitatibus, vel tribus Ducibus: Bohemia, Ducatus, non Regnum, dicta eſt.*
Prouincia continet decem ciuitates.
18 *Regem ſe aſſerens qui non ſit, læſa Maieſtatis reus eſt.*

§.I. DE ORIGINE REGVM.

§.I 1 REGVM origo vetuſtiſsima eſt: † ideoque iure gentium, diſtincta
dominia, & Regna condita, tradit Iurec. in l. ex hoc iure. ff. de
iuſt. & iur. vbi doct. inter quos
Pau. de Ca. interpretatur, hoc eſſe
ius gentiū, nō primæuū, ſed ſecūdarium: & ꝓinde
Iaſ. ibi poſt Bal. Iuriſdictiones quoq; codẽ arbitra
2 tur iure, † q̃a terminus Rex, iuriſdictionẽ importet
ſimpliciter eā capiẽdo: at illa proprijs nominibus,
ſeu ſpeciebus diſtincta, p magiſtratus, & officia,
introducta ſit, de iure ciuili. l. 2.§. poſt originẽ. ff.
de orig. iur. Quo fit vt Reges, iure cōi dicant hẽre
intentionẽ fundatā, ſup Dn̄io Regni, ſeu rerū, infra limites ſuos poſitarū, ut habet in. c. h. de offi.
Archid. ubi Innoc. & in. c. ſi diligẽti. de pſcrip. & p
Iaſ. in uſib. Feud. nu. 52. & Ant. Corſ. in tract. de
poteſ. reg. in 4. parte. q. 58. Fines aūt regnorū, ꝓuinciarum, & Diœceſum nō pſcribuntur, niſi ſint
dubij, ſm Marti. Lau. in trac. de princ. q. 136. Eandẽ originẽ cōprobat Ant. Roſel. in trac. de Rom.
Imp.§.2.num.1.& Marran. in ſpec. aur. in. 3. parte
princi. nu. 15. fo. & ante eos Oldr. meus Lau. cōſi.
69. Conſueuit dubitari. num.5. ſed illud plus addit, ut iſtud ius gentium, etiam naturale uocetur.§. ſingulorum inſt. de rerum diuiſ. quia naturali ratione ſit introductum. cap. ius naturale. 1. diſtin. (ſed melius facit.§. quod uero, inſt.

de iur.nat.) quodque diuina quodam prouidētia
ſit conſtitutum. Ant. autem Corſet. in tract. de po-
teſt. reg. in. 1. q. 1. partis in fin. diſtinguendo poſt
multa, in eam ſententiam tranſit: ut Reges imme-
diate a Deo, & iure diuino, conſtitutos, mediate
vero ex iure gentium, originem habuiſſe dicat:
Alciat in. l. bona ciuitatis. ff. de uerb. ſig. ab his om
nibus, & male (ut opinor) diſſentit, qui principio
rerum, non diuina iuſsione ſed populi conſenſu aſ
ſumptos reges dicat, quod lege non probat. † Ego
vero iure diuino, ſimpliciter loquendo, Reges, &
Regna condita (conuenireque ad hoc d. l. ex hoc
iure: quæ non repugnet iuri diuino, aut diuerſo,
ſed eodem modo cenſenda ſit) affirmandum pu-
to: quod probatur per ſupra adducta, vt ius gen-
tium in caſu noſtro, interpretemur eſſe illudmet,
quod naturale uocatur: quodq; naturali ratione
ſit introductum. Quo ſtante, alia ſuccedit conclu-
ſio. glo. 1. in d. c. ius naturale. † ut omne ius diui-
num dicatur ius naturale. Diuinæ enim leges natu
ra conſtant, cum in iure naturali nihil aliud præci-
piatur, quam quod Deus vult fieri, nihilq; aliud ve
tetur, quam qđ deus prohibet fieri. c. fi. 9. diſt. vn-
de & illud ius exēplificat d. glo. ēt in obſeruantia
præceptorum naturalium: hoc eſt: nō furtū facies,
non mœchaberis: & in eo, vt aliquid eſſe propriū
bene ſit, quæ declarat Card: Alex. ibi col. pen. in
glo. in ver. communis: commemorans legem natu
ræ, tripliciter circa rationem, & proprietatem, di-
ctare: aliquid quia æquum debitum: aliquid quia
bonum: aliquid qa æquum, quo ad bonorum pro-
prietatē. Quare ſi ius gentium, ēt naturale vocat̄,
idemq; eſt: quia naturali ratione ſit inductum: &
omne ius diuinum: naturale quoq; ſit Reges. & re-
gna conſtituta, de iure diuino iidem dicendum
eſt. Hęcque opinio ex multis cōprobatur: & primo
5 quia ſcriptum eſt, ut † Gubernatio populi, illi tra-
datur, quē Deus elegit, homini ſcilicet tali, qui ha-
beat ſpiritum dei in ſemet ipſo: & præcepta Dei
in conſpectu eius ſint, vt ex nume. c. 27. colligit
Hier. in. c. ſi ergo. 8. q. 1. ex quibus conſtat Reges,
& Principes diuina ordinatione, ad regendum eſſe
6 inſtitutos. Secundo quia † Reges a Deo miſſos ad
laudē bonorum, & uindictam malefactorum, oſtē
dit Auguſt. in. c. magnum. in fi. 11. q. 1. ſuptum ex
prima epiſtola Petri. c. 2. & habetur in. c. non fru-
ſtra. &. cap. regum. 23. q. 5. Proinde recte miniſtri
Dei cenſentur. c. dominus in fi. 23. q. 4. & colligit
Martin. Laud. in tract. de princip. q. 1. & Anton.
Roſel. in dict. tractat. de Imperat. §. 24. & ne res
careat exemplis, ultra ea quæ arguit Ant. Corſet.
in. d. q. 1. adducimus exemplum Saulis, primi Re-
gis: quem Deus inunxit per manum Samuelis, in
Regem, ſuper hæreditatem ſuam: & dum dominus
dixit, faciam eos gentem unam, & erit Rex omni-
bus imperans, vt annotauimus ſupra lib. 1. c. 1. §. 1.
uerſ. Orbem. q. 1. nu. 9. Sic quoque creditum eſt,
7 & adhuc ea frequens eſt opinio, † ut Reges Frāciæ
inungantur oleo, uel chriſmate, cælitus demiſſo,
per columbam, in ampullam, Remis, in monaſte-
rio S. Remigij, qui primum Regem Franciæ bapti-
zauit, ut refert Io. And. in. c. 2. de præb. in. 6. ſequi-
tur Gemin. ibi: & Martin. Laud. in tract. de princi-
pibus, quæſtiō. 434. & incertus auctor, de poteſt.
ſec. & eccleſiaſt. c. 173. & And. Alciat. in tract. de
ſing. cert. c. 32. & propterea tales intitulantur, Dei
gratia Reges, quia non recognoſcunt ſuperiorem,
niſi Deum, & enſem, vt per Paridem in tract. de
duello lib. 7. §. an comes. nume. 4. Tertio compro-
batur, quia ut inquit Philoſoph. ille (quiſquis ſit)
in libello de cauſis, cap. 23. † Regere eſt quid diui-
num: unde ſequitur, ut diuina inſtitutio, in Re-
9 ge arbitranda ſit. † prædicamenta enim demon-
ſtrant qualia ſint ſubiecta. l. ſtipulatio iſta. §. hi qui
ff. de verb. oblig. c. inter dilectos. de fide inſtr. &
per Corn. conſ. 267. nu. 4. uol. 1. † Quarto facit,
quia Reges ſacri dicuntur, ut arguit Stepha. Coſta
in tract. de Ludo. §. 2. nu. 4. per. §. ſacræ. inſt. de rer.
diuiſ. & l. 2. §. ſacra. ff. de rer. diuiſ. At ſanctos Re-
ges. C. Iulius Cæſar appellauit, vel ſanctitatem re-
gum poſuit, ut in Suet. Tranquil. in uita eius legi-
tur, cap. 6. & M. Tullius in oratione pro Rege Deio
taro, in ultima pagina, ſic inquit, Semper enim re-
gium nomen, in hac ciuitate ſanctum fuit: Socio-
rum uero Regum, & amicorum ſanctiſsimum.
Rem quoque pulcherrimam, inter Deos homi-
neſque regna eſſe, obſeruatur apud Liuium lib. 2.
decade. 1. & ad hæc conferuntur dum ſcripſimus
ſupra, cap. 1. §. 4. verſi. Trigeſimo nume. 5. Iuriſdi-
ctiones ſupremas eſſe ſacrum ſacrorum, cum &
terminus Rex, iuriſdictionem demonſtret, vt hic
in prin. Cōuenit etiam, quia ſacra vnctio appella-
tur, qua Reges deliniuntur, vt in rub. & c. 1. de ſac.
vnct. Qui autem Reges vngātur, & qui non, ab ec-
cleſia, & an priuilegio, vel conſuetudine, tactum
eſt ſupra, cap. primo. §. quarto. verſi. vigeſimoquin-
to nume. 2.
11 At, quatenus † iure ciuili recepti ſunt Reges,
cæterique magiſtratus, ſpeciali quodam nomine,
& in ſpecie diſtinctis officijs; vt d. l. 2. §. poſt ori-
ginem. ff. de orig. iur. vario modo creatos, habi-
toſque Reges, ſatis conſtat: vel electione, vel ge-
nere, aut ſucceſsione, uel aliquādo vi quadam, &
violenta manu, quaſi in vſurpandis Regnis cōtra
iura, ius aliquod effingi poſsit, cū illud ſœpe dice
12 re ſolitum C. Iulium Cæſarem legamus, † Si vio-
landum eſt ius, Imperij cauſa violandum eſt, cæ-
teris rebus pietatem colas. Nec eſt dubium ipſum
Cæſarem vendicaſſe, & ſibi ui & bello aſſumpſiſ-
ſe, Romanum Imperium, ut in Suetonio legitur:
& in Plutarcho in uita eius: & alibi ſœpe hoc ſcri-
ptum eſt, tam de eo, quam alijs Imperatoribus,
& Regibus. Quod & hodie uſurpant aliqui,
ſiue iure, ſiue iniuria concitati, & bello fortes,
& audaces principes. Philoſophus autem (ut
antiquiora repetamus) priſcis illis temporibus
13 † quattuor ſpecies Regiæ poteſtatis aliquan-
do conſtitutas, enarrauit libro tertio, cap. deci-
mo, politicorum. Quintam quoque addidit in
cap. Vndecimo. Primam videlicet, qualis

erat

* erat tẽporibus Heroũ;uolentiũ ſcilicet,*& in qui-
buſdã de terminatis rebus: Dux enim belli, & iu-
dex controuerſiarũ, erat Rex: & dñs cerimonia-
rũ, erga Deos. Secundam,Barbaricam ex proge-
nie ſcilicet; quæ Tyrannidi proxima: qualia ſunt,
apud quoſdam Barbaros, regna uim habentia: ſe-
cu: itatem tñ haber,& ſm morẽ parta eſt, domina
tio ſm leges. Tertiã quã Aeſymnetiã vocant: quæ
electiua Tyrannis erat:& q̃ uiuente eo Rege,dura-
bat:aut tempore quodam præfinito,uel rebus ge-
ſtis,finiebatur. Quartam Laconicam, quæ Impe-
rium belli in quodam genere perpetuũ habebat.
Quintam, qñ unus omnium habet poteſtatem,
quemadmodũ unaquæq; gẽs:& ciuitas unaquęq;,
publice ordinata, ad exemplar gubernationis do-
mus. Vt enim gubernatio patrisfamilias ,eſt regia
quædam poteſtas domi: ita regia poteſtas, eſt ci-
uitatis, & gentis vnius, aut plurium, quaſi dome-
ſtica quædam gubernatio: De duabus tñ tm̃ ſpe-
ciebus regni, conſiderationẽ expediens eſſe habe-
ri tradit eo.c.11.Philoſophus: Vna ſit hæc de qua
dictum eſt: altera Laconica: ibi quoq; ſubnectit,
an multi melius regant,q̃ Rex. Verum qua in ſpe-
cie, Regia poteſtas tempeſtate noſtra cenſenda
ſit:ad quamq́; antiquarum magis accedat, non eſt
noſtrũ in pręſentiarũ inueſtigare, aut differere: id
enim cogitare ex præmiſsis,& alijs, quiſq; pôt.Sed
nos ea quæ in interpretationibus Iureconſulto-
rum uentilantur, & ad regiam poteſtatem conſti-
tutam,aut conſtituendã pertineant,amplectamur.
14 Reges † itaque, & Regia poteſtas, apud nos
conſtituta videtur, quandoque per Pont. Maxi-
mum, ſiue potius & regulariter, per Imperatorẽ:
cũ & hoc munere is fungatur: & coronatio, & di-
uiſio,& vnio Regũ,& Regnorũ,ad ipſum ptineat,
15 ut diximus ſupra.c.1.§.4.uerſi.15.Qñque † & fre
quentius,genere,& ſeu ſucceſsione deferẽ: idque
ſaltem ex conſuetudine: cum prius de iure, prin-
cipatum, & Regnũ, vitæ, non ſanguini: & ſic ele-
ctione, & non ſucceſsione, deferendum, S. Hier.
ad Titum.c.1.docuerit:quod recipitur in.c. Moy-
ſes,cum glo.8.q.1.& reſumit Abb.in c.venerabi-
lem.nu.15.de elect.& in.c.licet.col.1.de uoto.qui
tñ inquit ibi eſſe tex. notabilem, qui deferat Re-
gnum & dignitatem, per ſucceſsionem, non per
electionem: & ad hoc allegat etiam. c. Imperialẽ.
§.præterea.de feu.non alien. & de ea conſuetudi-
ne inducta adducit glo. loquentem in. c. denique
7.q.1.quæ ſequitur Ludo. Montalens in tract. de
reprob.ſenten.Pyl art.4.nume.2. & tenet Philip.
Franc.in.c.grandi.nu.2.de ſup.neg. præl.in.6. &
Mart.Land.in tractat.de princip.q.78. &.161.ra-
tiones autem huius ſucceſsionis inductæ ex uſu,
non inargutas aliquas adducit incertus auctor in
tract.de poteſ.ſecul. & ecc.c.187. nume. 22. quas
breuitatis gr̃a omitto. Pari modo hic ſubnotare
16 poſſumus, † Generali conſuetudine eſſe uſurpa-
tum,ut feudum Regale, ſine dignitatis, ſit tranſi-
torium ad hęredes.c.1.§.fi.de alien.feu.ubi coĩter
ſcrib.& in.c.1.de feu.march.licet ſtricto iure,aliud
eſſet, ut præd.c.1.de feud.march.& declarat Cur-
tius.Iun.in tract.de feud.in.1.parte.q.8.nume.4.
& 5. Vtcunque tñ Regia dignitas conſtituta ſit,
17 ſubijciamus nos,ut non aliter † Rex,aut Regnum
cenſeatur, niſi ſub ſe habeat, aut imperet decem,
uel vndecim Ciuitatibus:ut exprimitur in.c.ſcito-
te.6.q.3.& tradit Abb. in.c.conſtitutis.2.de teſti-
bus.col.1. qui ideo Bohæmiam, non Regem, ſed
ducem habuiſſe dicit: quia non niſi vnum epiſco
pum Pragenſem haberet.& Abbatẽ ſequitẽ Decius
in.c.cũ cauſa in.1. not.de offic. deleg. licet aliter
ibi ſentire Aretinũ dicat: Quem ipſe declarat ex
priuilegio. Hæc eadem ſequitur Lud. Montal.in
d.tract.art.4.num. 1. ait enim & ipſe, ut Regnum
non dicatur,niſi in eo ad minus ſint decem diœce-
ſes, & vnus Metropolitanus. Et Alciat.in l.notio-
nem.ff.de verb.ſig.prouinciã in iure pontificio ap
pellari tradit per d.c.ſcitote,eã quę decẽ, uel unde
cim ciuitates, in ſe contineat: quibus is qui domi-
natur, Rex dici poſsit. Inſtruimur quoque per
ſpecu.in Rationali diuinorum. lib.2. in prohœm.
col.4.eum eſſe Regem, qui tribus ducibus præeſt:
18 quique primatem exprimit. † Non eſt tamen hic
omittenduum eum,qui ſe Regem aſſerit,cum non
ſit, incidere in crimen læſæ maieſtatis,ut idẽ Lud.
Montal. ubi ſupra oſtendit art.4. nume.8. Verum
cum hic de origine Regum per genus,& ſucceſsio
nem, de qua ſæpe tractari ſolet, mentio facta ſit:
De hac,ea quæ occurrunt, præſertim frequentio-
ra, ſubiungere opportune poſſumus,per quæſtio-
nes duas.

SVMMARIVM.

1 *Regnorum ſucceſſio dupliciter conſideranda, vel q recognoſcatur, vel non, ſuperior.*
2 *Regni ſucceſſio ad primogenitum, ordine genituræ, pertinet.*
3 *Primogenitus quare alijs præfertur; & an iure ſanguinis, vel hæreditario ſuccedat, remiſſiue.*
4 *Primogenitus filius, viuente patre, rectè Rex appellatur: & quis ſit effectus.*
5 *Primogeniti Regum, apud aliquos appellantur Principes.*
6 *Philippus Caroli. V. Imp. filius, conſtitutus nuperrime Rex Angliæ, & citerioris Siciliæ, & Hiberniæ, & Dux Mediolani.*
7 *Iuramẽtum fidelitatis pręſtitum Philippo Regi. &c. per auctorem nomine Ciuitatis Laudæ.*
8 *Primogeniti Regum Gallorum, Delphini vocantur.*
9 *Rex non poteſt conſtituere filium ſuum Regem, quo ad adminiſtrationem, ſed quo ad nomen tantum.*
10 *Regis filius an quis dicatur, natus antequã pater eſſet Rex: communis quod non.*
11 *Senatoris filius accipitur, etiam natus ante ſenatoriam dignitatem; idem in filio decurionis, & pręsbyteri.*
12 *Primogenitus in gemino partu, quis cenſendus: & quomodo ſuccedatur.*

13 *Primogenitus licet infans,pupillus, vel impubes,ſuccedit in Regno:cui datur Tutor,aut Curator: ſicut datur maiori eidem in caſibus.*

Rege ſene,quam puero,regi, magis expedit Regno.

14 *Rex negligens, priuari poteſt Regno.*

15 *Primogenitus perpetuo inhabilis, vt demens, & mutus natus, excluditur,admiſſo ſecundo genito in regno: idem in inhabili propter delictum.*

16 *Primogenitus legitimatus,an ſuccedat in regno.*

17 *Primogenitus,nec alij deſcendentes a linea paterna, priuari poſſunt regno,ſucceſſione deferendo.*

18 *Regnum, aut alia dignitas, diuidi non poteſt. & nu 19. vbi ex priuilegio, vel conſuetudine limitatur.*

Corona ſignificatur rex, tanquam per corpus quoddam Sphericum.

19 *Regnum vnum vni filio, aliud alteri,viuente patre, aſſignari poteſt.*

Rex poteſt donare filijs,& Reginæ vxori.

20 *Primogeniti filius, excludit patruum ſecundo genitum,cum diſtinctione,ſecundum magis communes: ampliatur etiam in poſthumo nume. 21.*

21 *Clericus primogenitus,an ſuccedat in Regno.*

Cardinalis an ſuccedat in Feudo, vel regno. & an Monachus,& Clericus.

22 *Primogenitus ſuccedit in regno,ſi eſt maſculus, non fœmina.*

23 *Primogenita fœmina,deficientibus maſculis,an ſuccedat in regno vel feud.*

24 *Regnum Angliæ, delatum Mariæ, Henrici. 8. filiæ, nuptæ Philippo,Caroli. V. Imp. Filio.*

25 *Fœmina vbi non ſuccedit in Regno, nec eius filius maſculus.*

Rex Angliæ in Regno Francorum,nullum ius habet. ibi ratio.

26 *Primogenitus non ſuccedit in Regno,qui conſenſit ſecundogenitum inueſtiri.*

QVAESTIO PRIMA.

Quomodo Primogenitus in Regno ſuccedat.

REgnorum ſucceſsio(& ſi alias æqua
lance, inter filios fiat diuiſio hæ-
reditatis,ut ſupra.c.1.§.4.uerſ.22.
1 in prin.) †conſiderãda eſt (ut arbi
tror) duobus modis: uno ſcilicet,
an Rex,uel Regnum aliquod reco
gnoſcat ſuperiorem: & in feudum conceſſum ſit:
& tunc uerba inueſtituræ, quo ad ſucceſsionem,
etiam eſſent attendenda: ut collegimus ſupra. c. 1.
§. 4. uerſ. Septimo. in uer. Iuriſdictiones, nu. 4. Altero
modo Rex,& Regnum conſiderari põt, quod
2 non recognoſcat ſuperiorem.† & hoc caſu ſucceſ
ſionem Regni,ad filium primogenitum,ordine ge
nituræ,primo pertinere ſatis conſtare poteſt,ex.c.
licet.& ibi not.per doct.pręcipue Abb.de uoto,&
in.c.grandi.ubi Philip.Franc.de ſuppl.neg.pręlat.
in.6.& Ant. Corſet.in tract.de poteſt.reg.in.2.par
te.q.9.& paululum tetigi ſupra d.c.1.§.4.uerſ.22.
nu. 4.&.5.& recenſet Mart.Laud.in tract.de pri-
mogenitura.q.8.poſt Hoſt. & Bal.in.l. ex hoc iu-
re.ff.de iuſt.& iu.q nunquã fuit, neq, unquã erit,
quin primogenitus ſuccedat in Regnis:idq; ex cõ-
ſuetudine generali. Sic quoque hęc attingit Iuſti-
nus hiſtoricus li.2.dum commemorat, Arthemen
ſem,inter filios Darij,Perſarũ Regis,maximum nã
tu,ætatis priuilegio,Regnum ſibi uendicare quęſi-
uiſſe, quod ius,& ordo naſcendi,& natura ipſa gen
tibus dederit. Hęc autem conſuetudo in iure réci-
pitur, & comprobatur, ut in dictis iuribus: & hæc
eadem tenet in regnis,& principatibus, & late pro
ſequitur.Io.Lecirier in tract. de primogen. li.2.q.
3 13.&.14.ubi poſt Oldrad.conſ.94.† rationes aſsi
gnat, quare primogenitus reliquis ſit præferẽdus:
atq; inibi abunde diſſerit.q.2.lib.3. nihil tñ deter
minare audẽs:vtrum filius primogenitus,iure ſan-
guinis,uel hæreditario,vel vtroq; iure ſuccedat in
regno. Amplia primo hanc concluſionẽ,ut hęc pri
mogenitura,in filio primogenito Regis,adeo mi-
4 litare arbitranda ſit,† vt etiã viuente patre, filius,
Rex recte appellari poſsit,licet Regnum,& admi-
niſtrationẽ non habeat.c.fi.cum glo.1.24.q.1.quę
allegat.l.in ſuis.ff.de lib.& poſth. & colligit Mart.
Laud.in tract. de princip.q.130.& Ant. Corſet. in
tract.de poteſt.reg.q.25.in.3.parte:qui ex opinio
ne Pau. de Caſt.in d. l. in ſuis. inquit hoc eſſe ma-
gni,& triplicis effectus. Primus eſt,quia non dici-
tur hæreditas patris, vnquã iacuiſſe. Alius, quia fi-
lius non acquirit dñium nouũ, ſed confirmat ue-
tus: licet acquirat nouã adminiſtrationẽ,quã patre
viuente nõ habebat. Alius & tertius, quia etiamſi
filius nõ ſit inſtitutus hæres:ſed deceſſerit pater in
teſtatus, in eum tñ continuatur dñium,ẽt ignoran
tem: & efficitur hæres ipſo iure,& habet dñium a
lege,non tñ plenum,ſed fictum: quę facere ad mul
ta recenſet prolixe Corſe.ibi.†Mos eſt tamẽ apud
aliqua Regna, & Prouincias, ut filij primogeniti
Regum,vel Ducũ,Principes nuncupentur: ut præ
libatus Philippus,Caroli.V.filius, Princeps Hiſpa-
niarum, & aliorũ Regnorum, vocabatur. † Verũ
nunc ducta Maria, Regina Angliæ in vxorem,
Rex Sereniſ. Angliæ,Franciæ, citerioris Siciliæ, &
Hiberniæ,Princeps Hiſpaniarum, & Dux Medio-
lani inſcribitur: ut hodie vigeſimoquinto Octo-
bris,anno ſalutis. 1554. a patre ſuo Dux Mediola
ni conſtitutus,literis,& exemplo formæ iuramen-
ti fidelitatis,cum ea inſcriptione,magnificæ com-
munitati noſtræ Laudenſi, a Gubernatoribus hu-
ius dominij, & a Spectabili Don Aluiſio Cordu-
benſi, eius Regis Philippi procuratore & nuncio
redditis, conſtat: & mandantibus Ciuitati no-
ſtræ, Iuramentum fidelitatis per eam præſta-
7 ri. † Quod, in ea urbe Mediolani, mag. Domi-
nus Lancelotus Viſtarinus, cohortis peditum pre-
fectus, & ego, Oratores, & Procuratores a mag.
coĩtate noſtra Laudẽſi cõſtituti, una præſtitimus.
Pręmiſsis tñ adde,ut licet Philippus, Rex etiã An-
gliæ inſcribatur, Regnum tñ eſſe in eius admini-
ſtratione:

ſtratione: quantum Regina permittit: atque eum
corruſceare cadijs uxoris, ut ſupra, in cap. de Impe-
ratores. §. 4. uerſic. Trigeſimo. nume. 1. diximus.
8 † Porro apud Gallos non principis, ſed Delphini
nomen, ſortiuntur filij primogeniti regum: quaſi
primogenituræ, & Regiæ ſucceſsionis, id ſignum
ſit conſtitutum. In hac prima ampliatione, ea ta-
men notabilis declaratio ſubnotanda eſt, de qua
meminit Archid. in cap. plerunque. §. item obijci-
tur. 2. q. 7. quem ſequitur Bald. in prælud. feud.
num. 36. uerſ. an rex. poſt And. Iſer. & refert Ant.
Corſet. in d. tract. de poteſt. reg. q. 84. in. 5. parte.
9 † ut Rex non poſsit conſtituere filium ſuum regẽ,
quo ad adminiſtrationem, ſed quo ad nomen tm:
Quod recte quandoq; obſeruauit ipſe Carolus in
Philippo filio, qui hactenus in eum, non transtu-
lit adminiſtrationem Regnorum ſuorum Hiſp.
ſed ſimpliciter principem corũ uocauit: licet nu-
perrime transtulerit Citerioris Siciliæ, & Hyber-
niæ, & Ducatus Mediolani, ut in proximis ſupra.
10 † An aũt aliquis dicatur filius Regis, natus anteq̃
pr̃ eſſet Rex, nõ ſine altercatione, tradunt gloſ. &
doct. ſed præſertim Cyn. & Salycet. in. l. Imperia-
lis. §. his illud. C. de nupti. & Bar. in. l. cum ſatis. C.
de agric. & cenſ. lib. 11. & in. l. ſi ſenator. ubi Ioan.
Plat. & Doct. C. de dignit. li. 12. & Martin. Laud. in
tract. de princ. q. 441. quæ reſumit Ant. Corſet. in
eo trac. de poteſt. reg. in. 3. parte. q. 26. & poſt mul
✲ ta, affirmat eſſe communem* opi. ut filius natus, an
tequam pr̃ eſſet Rex, non dicatur eſſe filius regis,
nec ſuccedat in regnũ, tanquam primogenitus:
Hecq; duobus exemplis non obſcuris comproban
tur. Vno ſecundũ Iuſtinũ lib. 2. a uetuſtiſsimis tẽ-
poribus repetito: quo Xerſes Darij Perſarũ Regis
filius, genitus eo Rege creato, prælatus eſt in ſuc-
ceſsione Regni, Artbemeni alteri filio, a Dario ꝓ-
genito priuato, & ante adeptum Regnum. Alterũ
exemplum eſt in filio Caroli, Siciliæ Regis: qui in
eius Regni ſucceſsione, natus poſt adeptũ Regnũ,
prælatus eſt antè progenitis: Verum Salicet. in d.
§. his illud. cõtrarium tenuit, cuius opinio in pun-
cto iuris, vr̃ probabilior, ſi iura in hoc articulo al-
11 legata bene conſiderentur. Nam † Senatoris filius
accipitur, ſuſceptus non ſolum a conſtituto in di-
gnitate Senatoria, ſed ante eam acquiſitã, vt in d. l.
ſenatoris filium. ff. de ſenat. eſt tex. apertus, & in d.
l. ſi ſenator. licet aliter hunc multi interpretentur.
& hæc opinio etiam placuit Franc. Ripæ in. c. in-
ter cęteras. nu. 14. & 15. de reſcrip. per aliqua alia
✲ iura, & argumenta adducta, quãuis cõem* vt ſ. in
contrarium, & ibi per Decium atteſtatã, referat: q
quoq; refert Felin. per eũ relatũ ſibi ipſi contrariũ
fuiſſe, cũ in d. cap. inter cæteras. contra coẽm opi.
ſentiat. Sed in. c. prudentiã. de offic. deleg. oſtẽdat
illum dici primogenitũ Regis, qui natus ſit poſt re
gnum adeptũ, non ante, per glo. in. c. iam itaq;. 1.
q. 4. licet contra filium ante natũ, poſſe appellari
filium Regis, ſed nõ primogenitũ. Sic filium De-
curionis, & filium preſbyteri, nuncupari concedit,
etiam ante genitum. Ripa inſuper ibi refert Iac. de
Sanc. Gemin. ꝓdicta declaraſſe in tract. feud. col.
4. vt ſcilicet communis opi. procedat, ſi regnũ per
electionẽ deferatur, contraria uero procedant, ſi
per ſucceſsionẽ. Hanc. q. etiam plene attingit Io.
Lecirier in tract. de primog. q. 12. primi libri: qui
refert in ea quattuor opin. doctorum: & tandem
per multa argumenta, omiſsis alijs, illam ſolam
amplectitur, cum Salicet. & ſequacibus: ut filius
primogenitus Regis dicatur, etiam natus antequã
pater eſſet Rex: & eleganter ad argumenta cõtra-
ria reſpondet, & etiam ad exemplum Xerſis: quæ
breuitatis gratia, cui conſulo, omito. Vbi uero a
communi opin. non eſſet recedendũ limitari utiq;
& declarari uidet̃ per doct. & præſertim per Ant.
Corſet. ubi ſupra, quẽ etiã refert Io. Lecirier ut ſu
pra: qñ Regnũ eſt auitũ: & defertur ſucceſsione,
nõ electione. At cũ regna deferãtur hodie ſucceſ-
ſione, ut ſ. demõſtrauimus in hoc. §. in uer: Reges,
nu. 16. raro igitur habebit locũ cõmunis opinio.
12 † Quis autem primogenitus, in gemino partu cen-
ſendus ſit, & præferendus, uide copioſe per Ant.
Corſ. in d. tract. de poteſt. Reg. q. 63. in. 4. parte, &
copioſius Io. Lecirier. in d. tract. q. 6. uſq; ad. 12.
13 q. primi libri. Amplia ſecundo, † ut primogenitus
oĩno ſuccedat, licet infans, pupillus, & impubes
ſit: cui tñ datur tutor, & poſt pubertatẽ, dabitur
curator: qui exercebit ea quæ ad adminiſtrationẽ
Regni pertineant, ipſe autem exercebit ea quæ
ſunt ſimplicis iuriſdictionis, ut per Bar. in. l. quidã
conſulebat. col. fi. ff. de re iud. quem ſequitur Bal.
in. l. fi. C. de teſt. mil. & Abb. & Felin. in. c. cum ui-
geſimũ. de offic. deleg. & ante eos conſuluit Ol-
drad. conſ. 52. Quæſtio talis: qui ſecundum Felin.
reprehendit a Ioan. de Imol. & male. Hæcq; tute-
la, & cum recte inducitur, quia expedit Regno, re-
gi a Sene, non a puero Rege, ſecundum Oldrad.
ibi, & Bal. in. l. cum antiquioribus, col. pen. C. de
iure delib. & ſequitur Ant. Corſ. in tract. de poteſt.
reg. in. 5. parte. q. 86. & ad propoſitum tradit Iaſ.
in. l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de uer. oblig. ✲ ino
rem ſucceſſorem in regno, adminiſtrare ſecundũ
formã iuris, allegando. c. grandi. de ſup. neg. prel.
in. 6. & Bar. & Abb. ſequitur etiam Ant. Corſ. refe-
rens fere oẽs recitatos doct. in tract. de poteſt. re-
gia. in. 3. parte. q. 18. & ibi. q. 17. prædixit dari etiã
curatorem Regi maiori, in tribus caſibus: uideli-
cet, Si neſcit regnum ſuum defendere. Si in eo be-
ne non ſeruat cuſtodiam, & pacem. Si quod plus
eſt, perdita neſciat recuperare. Inquit tamen Mar
tin. Laud. in tract. de principibus. q. 162. ex doctr.
Specul. in titu. de ferijs. §. quoniã. uerſi. fi. Principi
bus neſcientibus regere principatum: & pacem, &
iuſtitiam ſeruare, ad inſtantiam ſubditorum, debe-
re dari Coadiutorem. Sed quæſt. 22. concludit, ut
ſecundo genito, Regnum concedi poſsit: quod &
pater concedere poteſt, ut per Bald. in authen.
hoc amplius. C. de fideicommiſſ. & Oldrad.
conſilio. nonageſimo quarto. incip. eleganter;
14 † ſed & Regem negligentem, priuari poſſe Regno
extollit Iaſ. in. l. cum qui. nume. 4. C. de procura.

per not.in d.c.grádi,& aliqua iam dixi ſuprà. c. 1.
§.4.uerſi.27.nume.16. Poteſt addi & quartus ca-
15 ſus, ſcilicet,† quando Rex ex accidenti efficit de-
mena, non ſi à principio ſit, ſeu naſcatur mu-
tua, vel demena, & perpetuo inhabilis: quia
tunc ſecundogenitus ſuccederet, ut per Bald.
in d.auth.hoc amplius.colu.2. & in l.ſi quis prio
ris.§.talem. C. de ſecun.nup. & ſequitur Martin.
Laud.in trac.de primogenit.q.40.ea ratione,quia
conſuetudo regni, ꝙ primogenitus præferat̃,non
debet interpretari contra vtilitatẽ regni. & Anto.
Corſ.in d.trac.in 2.parte.q.10.& vr̃ ſequi Io.Le-
cirier in trac.de primoge.q.4.lib.3.ſecutus Socin.
conſ.47.col.ult.ſed ab eo, & alijs doctoribus diſ-
ſentit, tenentibus primogenitũ dementẽ, & inha-
bilẽ ſuccedere,quo ad bona allodialia:cũ ipſe hoc
non concedat: qñ talia bona ſecũ habeant honó-
rẽ & adminiſtrationẽ, p plura adducta. Et hic ſu-
biungere poſſumus,ut ẽt ille excludatur,qui fit in-
habilis ratione delicti: cum ob id priuetur regno,
& ad ſequentem deferatur.ut not.in.c.licet de uo-
to.vbi doct. præſertim Innoc.& Bald.in margar.
ſua in ver. Regnum: & ita intelligit Bertachin.
in repertorio ſuo in uer. Regnum. uerſi. 22. Am-
16 pliari poteſt tertio hęc concluſio, † ut etiam pri-
mogenitus, legitimatus per reſcriptum, in primo-
genitura Regni admittatur, ſecundum aliquos,
quos refert Ioan. Lecirier in d.tract. de primogé-
nit.q.13.1.lib.aliter tamen ipſe ſentiens:& ibi la-
te per eum, quid dicendum in legitimatis, per
oblationẽ curiæ,& per ſubſequens matrimonium.
17 q.14.& 15.† Ampliatur quarto, vt primogenitus
in tantum ſuccedat, vt teſtando priuari Regno,
ſucceſsione, non electione deferendo,& iure pri-
mogenituræ, nunquam poſsit a patre: immo nec
alij conſanguinei a linea paterna deſcendentes,
priuari poſſunt, vt pulchre inquit Innoc. in d.cap.
grandi.de ſupl.neglig.prælat.in 6.vbi doct.præci-
pue Philip. Franc.nu.2.& per Bal.in margar.ſua,
in ver. Rex,& Abb.in c.intellecto col.2. de iure-
iur.ſequitur Ant.Corſet.in tract. de poteſ.reg.q.
8.in 2.parte: ac inquit Mart. Laud.in trac.de prin
cipibus.q.380. non poſſe patrem legare alteri Re
gnum, Ducatum, vel Marchionatum, & priuare
18 filium. Atque eodem modo, † nõ poteſt regnum,
aut alia magna dignitas, diuidi: quia Corona per
quam ſignificatur Rex, tãquam per corpus quod-
dam Sphericum: deſtrueret̃, ſi diuideret̃,& ſic re-
gia auctoritas diminueret̃,& ideo ſm.Mart.Laud.
in tract.de princip.q.20. Regnum eſt quid indiui-
ſibile, ut hæc tradit Bald.in auth.hoc amplius nu.
7.C.de fideic. & Franc. Porcel.in tract.de inuen-
tario.c.5.num.19.& Philip. Franc.in d.c.grandi.
19 nu.2.& ante eos Oldrad.conſ.94. col.6. † Quod
tamen tolerari, & admitti uidetur, uiuente patre,
& conſentientibus filijs: ita ut regnum unum uni,
aliud alteri aſsignari poſsit,ut atteſtat̃ Bal.in.c.1.
§.item ſacramenta.col.pen.de pace iur.fir.& in d.
auth.hoc amplius nu.10.& Martin.Laud.in tract.
de primog. q.13. quæ ſequitur Ant. Corſet. in d.
tract. in.2. parte:q.7.ſed contrarium tenet Pariſ.
Put. in tract. de ſindic. in.c. de exceſ. reg. in.c.de
offic.ſind.& Franc.Aret.in tract.Feud.q.30.in.4.
par.ſed uide dicta ſupra.c.1.§.4.uerſi.15.in fi. In-
quit quoque Martin. Laud. in d.tract. de princip.
q.462. Regnũ quod alias eſt indiuiduum, quo ad
ius.c.1.§.præterea.de prohib. feu. alien. per Fed.
quo ad commodum tamen & exercitium, diuidi
poſſe, aſsignando uni unam ciuitatem, alteram
alteri. Sic receptum uidetur, ut Rex poſsit aucto-
ritate Regia, donare filijs,etiam non emancipatis,
ſecundum Bal.in d.§.item ſacramenta.& Iaſ.in.l.
frater a fratre.col.pen.ff.de cond. indeb. & Soci.
conſ.66.nu.7.uol.1.& Oldrad.conſ.95.qui idem
intelligit, ut donare poſsit Reginę uxori ſuę,ſi non
præiudicet grauiter Regno: etiam non obſtante
ſtatuto,& iuramẽto: atque in conſ.231.addit non
eſſe neceſſariam inſinuationem. Verum hæc ſatis
dependere crediderim, ab his quæ ſcripſimus ſu-
pra.c.1.§.4.uerſic. Trigeſimo: ſcilicet an dignita-
tia iura poſsint alienari, & ualeat alienatio, ſiue in
ultima uoluntate,ſiue inter uiuos,quádo non im-
moderate bona, & iura alienantur. De conſuetu-
dine tamen inducta, ſcientibus & uidentibus Im-
peratoribus:& ſimiliter ex ſpeciali priuilegio Prin
cipis, Dignitates, & Principatus, diuiſibiles fieri
poſſe, tradit itidem Ioan.Lecir.in d. tract.de pri-
mog.q.14.lib.4.nu.3.& aliquid dictum eſt ſupra.
c.1.§.4.uerſic.15. Hæc tamen ampliatio declara-
tur procedere, niſi legitima ſubſiſtente cauſa, ut
tam in patre, quam in Imperatore,& Papa, ſenſit
Philip. Franc. in d.c.grandi: & in patre in præce-
dentibus proxime tetigi: & in Imperatore,& Pa-
20 pa ſcripſi ſupra.c.1.§.4.uerſic. 22. nu.14. † Am-
plia Quinto hanc concluſionem, ut Primogeniti
filius ſuccedat, atque excludat patruum ſecundo-
genitũ,ut tenent multi relati per Ioan. Lecirier in
d.tract.lib.1.q.25.uerſic. Hi ſunt qui,per ſex col.
licet per alias ſex col.referat alios tenentes contra
riam opin. ut ſcilicet patruus excludat nepotem:
ibique etiam recenſet hanc altercationem, quan-
doque iuſſu Ottonis Imperatoris, Duelli Iudicio
commiſſam, & terminatam: Proinde relatis hic
inde doctoribus,& eorum argumentis,propter am-
biguitatem articuli, & maximas in eo controuer-
ſias,ipſe Ioan.in fine noluit aliquã partẽ ſequi,aut
in his ſniam ſuã pferre, adducẽs pro excuſatione
Bal.in conſ.275.in.2.parte.incip.quod pro regu-
la: commemorantem, iſtam.q.potius uerſare in
ingenij qualitate,quã quod pro,uel contra deter-
minari queat. Vnde aſſerere certitudinaliter ſit ſu
perſtitioſum, potiuſquam diſcretum: & ſubdit
Ioan.hãc.q.potius declarationem Principis,quam
opinionem ſcribentis expoſcere:& ideo ad tollen
das dubitationes, recte ex conſuetudine ſcripta,
apud Pariſienſes receptum eſſe; & prouiſum pro
nepote contra patruũ. Verum tamẽ Decius conſ.
443.copioſe articulum attingens, magis commu-
* nem *eſſe opi.poſt Alex.atteſtatur in fi.ut Secun-
dogenitus patruus excludat nepotem primogeni
tum

tum: & indubitanter hoc tenendum ait, quãdo eſt maior natu; & in poſſeſsione regni: Declarando hęc tamen ibi: num. 2. niſi filius primogenitus uixerit poſt mortem patris: & Regnum acquiſiuerit; quia tali caſu nepos excludat patruũ, iuxta diſpoſitionem d.c.grandi.de ſup.negl.pręlat. in.6.&.c. licet.de uoto: & ita clare tenet Ant. Corſet.in d. tract.de poteſ.reg.q.102.in.5.parte, ut ſi primogenitus in uita adeptus ſit Regnũ, nepos excludat omnino patruum: in reliquis trãſit cum diſtinctione Mart.Laud.in tractat.de primog.q.38.ut ſtandum ſit ſtatutis, uel cõſuetudinibus, de hoc diſponentibus: in alijs primogenito defuncto uiuo pa-
* tre refert, & ſequitur dictã magis cõmunem *opinionem, allegando Oldrad.conſulentem, ſibi ipſi contrarium. Amplia Sexto iuxta præcedentia, ut etiam poſthumus ex primogenito, excludat patruum, ut colligit idem Ioan.Lecirier.in d.trac.in q.26.1.libri per multa, & pręcipue per tex.in.l.qui
21 in utero.ff.de ſtat.hom. Amplia Septimo † ut primogenitus ſuccedat, licet ſit clericus in ſacris conſtitutus, quando adeſt conſuetudo, uel ſtatutũ priuilegians primogenitos.ut innuit ſimpliciter Martin.Laud.in tract.de primog.q.30.& poſt multos,
* communiorem * opinionem.tradit eſſe Ioan. Lecir.in eo tract.q.24.nu.20.lib.1. nõ aperit tamen
* an hæc communis * opin. ſibi uendicet locum in Regnis: ſed ibi in ſeq.num.40.quærit utrum clericus poſsit ſuccedere in feudo, & uidetur tranſire cum Curtio Iun.in tract.Feud.in.3.parte.uerſ.Decimo principaliter: ut nõ poſsit, innuens hanc eſſe
* communem opi.quæ tamen patiatur nouem, aut decem limitationes: quæ ad Regni ſucceſsionem, argumenta præſtare uidentur: an clericus ſit admittendus, ubi etiam regnum non eſſet ſub feudo, uel non recognoſceret ſuperiorem. Facit, quia Regnum eſſe uidetur de natura feudi paterni, ſeu antiqui, ut habetur in tract.de poteſ. ſecu. & Eccl.c. 187.nu.10.in præmiſsis adde Iaſ.conſ.117.col.1. uol.4.qui inquit, Iura prohibentia clericos & Religioſos ſuccedere in feudis, nõ procedere in Cardinalibus; & quod effectus Epiſcopus, non perdit feudum ab Imperatore proueniens: ſecus ſi quis effectus fuerit Monachus, vel conuerſus: de quibus uide per Barbat.in tract.de pręſtant. Cardin. q.5. 1.partis.num.1.&.25. Quando autem Monachus, uel Clericus, ad Feudũ admittatur, uide ſecundum
* communem opin. D. Iulium Clarum, Senator. Mediolani, in.§.Feudum. q.78.lib.4.ſentẽtiarum; & de monacho, dicemus etiam inf. quęſt. ſeq. num.
22 3. Declaratur autem primo hæc concluſio † ut ex eadem conſuetudine, & iure, is primogenitus, maſculus ſit, non fœmina: nam licet primogenita adſit, a maſculo tamen excluditur, ut ſine controuerſia concludit Abb. in.c. delicti. num.11. de arbit. & doct.recitati, ſcilicet Martin.Laud.in d.tract.de primogenitura.q.11.& Ioan. in.19.q.lib.1. Ve-
23 rum illud in diſceptationem deducitur, an † fœmina aliquando primogenita, deficientibus maſculis, in regnum ſuccedere poſsit: quam quæſtionem

propoſuit Abb. in d.c.dilecti, & in eam ſentẽtiam deſcendere uidetur, ut ſi res, & dignitas ſit feudalis, fœmina non ſuccedat, etiam maſculis non extantibus: niſi in cõceſsione feudi etiã fuerit dictũ, fœminam poſſe ſuccedere: & ſimpliciter fuerit facta conceſsio, ut maſculi & fœminæ admittãtur. Hoc intelligẽdum eſt ꝑ ꝑ naturã feudi, ordine ſucceſsiuo, ut fœmina admittatur, maſculis non extantibus ſecundum tex. not. in.c. 1. de ſucceſ. feu. quæ addo tenere etiam Alex.conſ.29.uo.1.& Iaſ. conſ. 114.uol.1. qui inquit fœminam regulariter non ſuccedere in feudo, niſi in quattuor caſibus ibi per eum expreſsis, ut & per Corn.cõſ.16. uol. 1. Si tamẽ feudum ſecundum Abb. eſt fęmineum, ſuccidit fęmina, licet in conceſsione non fuerit di- dictum, quod fœmina ſuccederet: & hoc maſculis non extãtibus. c.1.de benefic.fęm. Si uero res non eſt feudalis, & tũc ſi eſt dignitas, ut puta Regnum, Ducatus, Comitatus, uel quid ſimile, tũc ex cõmmuni conſuetudine iure approbata, ſuccedit ſolus primogenitus maſculus, & eo decedente ſine filijs, uenit ad ſecundogenitum. d.c.licet.de uoto. cum glo.& doct. Maſculis autem non extantibus, ſuccedit fœmina, & ita intelligit Innoc.ibi & in.c.ſignificauit. de reſcrip. Aſt Martin. Laud. in d. q. 11. impugnat Abb.in eo quod cõcludat, fœminã iure primogeniturę, deficiẽtibus maſculis, de iure Succedere: nam concludit ipſe eã non ſuccedere, ſiue extent maſculi, ſiue non, niſi priuilegio, uel conſuetudine, contrarium concedatur, & probetur: & hanc opin.tanquam tutiorem, & communiorem refert Ioan.Lecir.in d.q.19.licet tueri Abb. uideatur.& cum hac opin.tranſit etiam Philip. Franc.in d.c.grandi.num.7. etiam ſi regnum ſit conceſſum
* in feudum: & ab hac communi * opin. non eſſe
24 recedendum puto. † Qua de re, ſimili priuilegio, ſeu potius conſuetudine, uti Regnum Angliæ crediderim, ex quo anno præterito, qui.1553.Salutis agebatur, ad Mariam, Henrici octaui filiam, nuptam Philippo Caroli.V.Imp. filio, illud delatum eſt: eo ſine filijs maſculis, & etiam Odoardo fratre ſine ſucceſſore, ex domo regia (ut opinor) defuncto ut ſupra.c.1.§.4.uerſic. Trigeſimo. num.1. Et
25 prædictis adde, † quod ubi fœmina non ſuccedit in regno, pariter non ſuccedit eius filius, licet maſculus, ut notanter tradit Bal.in.l.1.ff.de Senator. per.c.ad apoſtolicæ.de re iud.in.6.in nouel.ea ratione, quia omne quod eſt ex radice, ſequitur naturam proprij genitoris: Vnde infert, ſi filia Regis Francorum, non ſuccedit in regno, ex rationabili conſuetudine Francorum, filius eius Rex Angliæ, in regno Francorum nullum ius prætendere potuit: quia in cauſato, non poteſt eſſe plus uirtutis, quam procedat ab influenti potentia cauſæ, quod expreſſum eſſe ait in ti.qui feud.dar.poſ.c.1.§.hoc aũt notandũ refert & ſequit Ant.Corſet.in d.trac. in.3.parte. q.23.& in.4. parte.q. 65. & Io. Campez.in tractat. de dote in.5.parte.q.41.nu.4. De-
26 claratur ſecundo loco hæc concluſio † ut primogenitus non ſuccedat, ſi conſenſerit ſecundo genitum

tum inueſtiri, ſibi enim penitus præiudicat.c.1.§. præterea. ubi Bal. no. qnibus mod. feud. amit.& per Martin Laud.in trac.de princip.q.351.& colligit Iaſ. in.l.quæ dotis.nu.64.ff.Sol. Matr. dicens hoc eſſe expreſſum in.c.quam periculoſum.7.q.1. Declaratur tertio:ut inhabiles penitus, ueluti a natiuitate demens,uel perpetuo mutus,& ſimiles,expellantur a primogenitura, & eius ſucceſsione, ut ſupra retulimus in proximis nu.15. Et hic conuenire poteſt,ut ſi primogenitus efficiatur,uel ſit monachus, Canonicus regularis, uel Frater minor, non ſuccedat in Regno,ut dicemus in ſeq.q.num. 3.4. At in materia primogenituræ abunde loquentem uideas,ſi libet, Martin.Laud.in eo tractatu. & abundantius Ioan.Lecirier in ſimili tract.

SVMMARIVM.

1 *Regni ſucceſſio,defertur ad promixiores de ſanguine regio,decedente aliquo ſine filijs,licet milleſimo gradu diſtarent, & licet quis læſæ maieſtatis crimine, damnatus eſſet.*

Regem eligunt Magnates Regni,vbi non ſit qui ſuccedat capax; & confirmabit Imperator, vel Papa.

2 *Regnorum ſucceſſiones,excludunt Fiſcum.*

3 *Regnum non tranſit ad Monaſterium, vel Monachum,licet primogenitum;vel ad canonicum regularem:minus,ad fratrem minorem.*

4 *Monachus qui efficitur,eo ipſo deſinit eſſe Rex,Papa vel Imperator,vel Epiſcopus.*

5 *Regnum defertur ſucceſſoribus ſanguinis.*

QVESTIO II.

Quomodo ſuccedatur in Regno poſt primogenitum.

POST primogenituræ ordinem, in ſuccedendo explicatum, ſatis conſtanter determinatum uidetur, apud iuris interpretes,
1 † decedente aliquo ſine filijs, in dignitatibus regalibus exiſtente, ueluti Comitatus, Marchionatus, Ducatus,& Regni,ad ſucceſsionem admittendos eſſe proximiores in gradu agnatos, de ſanguine Regio,iure ſanguinis,& perpetuæ conſuetudinis,dato quod milleſimo gradu diſtarent, licet in alijs ſucceſsionibus poſt decimum gradum, admittatur Fiſcus, ſecundum iura communia, ut celebratur gloſ.& dictum Bal.in tit.de feu. March. Duc. & comit. qui hoc exemplificat in domo Borbonæ, & regno Françorum,ſequitur Aluar. ibi,& Martin.Laud.in tract.de princip.q.443.& Ant. Corſet.in tract.de poteſ.regia in.5.parte.q.103.adducens Bart. Cepol.in cautel.ſua 93.incip. eſt dubium; & uberius Gul.a monſerat in tract.de ſucceſ.reg.in.1.dubio num.39.qui memorabiliter ſubdit,& Ampliat recitatam doctr.gloſ.& Bal.ut etiã ſi aliquis de ſanguine regio, maſculino, commiſiſſet crimen læſæ maieſtatis, etiam per ſententiam condemnatus, & omnia eius bona ipſo facto cõfiſcata eſſent, rexq; abſque maſculis decederet, talis tantum admittendus eſſet in regem,per auct. gloſ.ſing.in.c. & ſi neceſſe. de donat. inter uir. quam extollunt omnes
2 ſcrib.ibi, † quia in ſucceſsionibus regnorum, non habet locum Fiſcus. Ampliari etiam notabiliter poteſt concluſio noſtra, ſecundum Martin. Laud. in d.tract.de princip.q.175. in fortiori caſu, ut ſi nemo ſit,qui ſuccedat in regno, quia nemo capax ſit,licet adſit monachus,qui eſt incapax: tunc Magnates Regni eligent aliquem in Regem: & confirmabit Imperator,uel Papa,per doctr. Bal.in.c. cum noſtrum de electiõ. Declara tamen primo
3 hanc concluſionem,† ut Regnum non tranſeat ad monaſteriũ, uel Monachũ,licet primogenitũ, uel Canonicum regularem:& multominus ad fratrem minorem, qui magis eſt incapax,ſed ad ſucceſſores ſanguinis, ut tradit Bal.in.l. Deo nobis.§.hoc etiam.uerſ.quarto not.num.12.C.de Epiſc.& cleric.qui in Beato Ludouico,hoc contigiſſe commemorat,etiam illa ratione, quia eſſet de ordine minorum: & adducit gloſ. ordinariam in.c.ſcripſit nobis Theberga.27.q.2.& idem, tenet idem Bal. in.l.data opera.nume.44.C.qui accuſ.non poſ. & alibi: & notanda eſt illa gloſ.quæ addit, hoc ſolo
4 quod † quis efficiatur Monachus,deſinit eſſe Rex, Papa,uel Imperator, uel Epiſcopus:& idem tenet Barbatia in tract.de præſt.Card. in.5.q.baſilica.1. partis num.13.& Ant. Corſet.in d.tractat. de poteſ.reg.in.4.parte.q.60.eam aſsignans rationem: quia amplius nõ poſsit exercere officium iuſtitię erga ſubditos,cum ſit effectus miles Dei, qui non debet ſe implicare negocijs ſecularibus, ſed inſeruire diuinis,ut Ioan.Lecirier.in tract.de primog. in.4.q.3.lib.* nu.15. idẽ tenet, & Martin. Laud. in tract.de princip.q.91.qui tamen ibi.q.284.aliter ſenſiſſe uidetur: ait enim ſi filius Regis,uel ducis,efficiatur monachus:de iure,regnum uel ducatus acquiritur monaſterio; ſi iure hæreditario defertur, alias ſecus. Subdit tamen hoc de facto non ſeruari,& ſe remittit ad dicta per Alber.de Roſ.in auth. ingreſsi.C.de Sacro. Eccl. & dictam doctrinam Bal.ubi ſupra refert, nec ab ea diſſentit Alex.
5 conſ.98.nu.7.uol:6. † quia regnum debeatur ſucceſſoribus ſanguinis per dictã glo. Declara ſecundo,ut ſucceſſores,& agnati ex ſanguine Regio admittantur: maſculi, non fœminæ, ut declaratum eſt ſupra in præced.q.nume.22. Declara tertio, ut non admittantur hi qui ſunt inhabiles, ut dictum eſt in dict.q.nu.15.& licet uideatur repugnare dictum ibi in delinquente,proxime dictis,qui dicatur repelli a regno propter delictum, dum dictum eſt, eum etiam qui comiſiſſet crimen læſæ maieſtatis,admittendum tamẽ eſſe ad regnum,quia Fiſcus nõ ſuccedat: hoc arbitrarer procedere, nullis alijs exiſtentibus ſucceſſoribus.

SVMMARIVM.

1 *Regimen Regis neceſſarium eſt, ad regendum gentem ſuam.*

2 *Regimine ſublato, recta officiorum ſingulorum, non geritur adminiſtratio, neque aliter uniuerſitas creaturarum poteſt conſiſtere.*

3 *Rex ante omnia iuſta præcipere, & illicita prohibere debet.*

Rex aliter ſeruit vt homo, aliter vt Rex.

Regię poteſtatis, vel Tyrannicæ, illam ſimulantis, conſeruatio, & officium. remiſſiue.

4 *Rex dicitur quaſi ſe, & alios, virtutibus regens: vel quia recte regat.*

5 *Regis ſumma ſapientia eſt, ſe ipſum regere.*

Regimen, ſeu gubernatio, ad ſapientiores pertinet.

Rex ſine ſapientia, dicitur denarius æreus.

6 *Scientia Alex. Magn. C. Iul. Caſ. & Caroli. V. Regis Franc commendatur.*

7 *Reges, ſapientia & ſcientia pollere debent, & eam appetere.*

8 *Librorum multorum copia appetēda, ad ſapientiam comparandam.*

§.II. DE OFFICIO REGVM.

§.II.

REGIVM munus, & Officium il-
lud eſſe haud dubium eſt, quale
in pluribus deſcripſimus in Im-
peratore, ſuperius. c. 1. §. 3. &
eadem obſeruanda, etiam per
Pontificem, ſummatim repetita
dicemus inferius lib. 2. c. 1. §. 3. Nonnulla quoque
elici poſſunt ex. §. 4. uerſi. 11. &. 15. &. c. 1. Aliqua
tamen etiā poſſumus hoc in loco ſupponere: quæ
proprius Regibus conuenire, quæque magis eos
decere uideantur, uel obiter aliquando comme-
morata, uel hactenus omiſſa. Verum illud impri-
mis occurrit, ex quo diuina inſtitutione ad regen-
dū, Reges ordinati ſunt, ut ſupra diximus. §. p̄ced.
1 in prin. num. 5. ut præmittamus, † Regimen Regis
neceſſarium, ad regendum gentē ſuam, ſicuti Epi-
ſcopi regentis plebem: immo & pauperis regentis
domum ſuam, & diuitis regentis familiam, & ma-
riti regentis coniugem, & patris regentis prolem,
& iudicis regentis prouinciam ſuam, ut ſcite legi-
tur ex auctoritate B. Auguſtini. in. c. duo. 23. q. 4.
2 † Nam regimine ſublato, recta officiorū ſingulo-
rum nō gereretur adminiſtratio, neque aliter uni-
uerſitas creaturarum conſiſtere poſſet, ut notan-
ter ſcriptum eſt in. c. ad hoc. 89. diſt. quę exemplo
cæleſtis militiæ, Archangelorum, & Angelorum
ibi ſumuntur, qui in poteſtate & ordine nō ęqua-
les reperiuntur Ar Regimen: & adminiſtratio, in
uno tantum Rege aptius collocatur, ut & Bruta ſe
habent. c. in apibus. 7. q. 1. & diximus ſupra. c. 1. §.
3 2. q. 1. † Iſq; Rex ante oīa iuſta pręcipere, & illicita
prohibere omnino debet: tāquam homo fideliter
uiuendo, tanquam Rex, leges iuſtas ſanciendo, c.
in Eccleſiæ. in fi. 23. q. 4. & propterea traditum eſt,
Regum propriè eſſe, facere iudicium, & iuſtitiam,
& liberare de manu calumniantium ui oppreſſos,
& peregrinis, pupilliſque, & uiduis, quæ facilius
opprimuntur a potentibus, auxilium præbere: &
ita, ut mali a malo coerceantur, & boni quiete in-
ter malos uiuant. c. non fruſtra, &. c. regnum. 23. q.
5. de quibus & ſimilibus dictum eſt ſupra d. c. 1. §.
tertio. præcipue uerſic. 5. &. 6. Sed de his, quæ ad
Regium officium, poteſtatemque regiam, uel Ty-
rannicam, illam ſimulantem, atque eius conſerua-
tionem, pertineant: multa dicemus in. c. de Decu-
4 rionibus. num. 116. † Quo circa Rex dicitur qua-
ſi ſe, & alios virtutibus regens, uel quia recte regat.
c. regula. 3. diſt. & colligit Ant. Corſet. in tract. de
poteſ. reg. q. 16. in. 1. parte. & Pariſ. Put. in tract. de
Duel. in. §. quoniam lib. 7. ſic in libello, de Regi-
mine Princip. qui Ariſtotelis eſſe inſcribitur, legi-
5 mus, † Summam eſſe ſapientiam in Rege, ſe ipſum
regere. Vnde cum ad ſapiētiores gubernatio per-
tineat, arg. c. porro. 84. diſt. iure merito, Rex ſine
ſapientia, dicitur denarius ęreus, in computo mer-
catorum, ut poſt Alberic. in ſuo dictionario, diſſe-
rit Ioan. in d. tract. de primogen. lib. 2. quæſt. 14.
in uerſic. quia ſupra uidimus. num. 14. & ideo per
Prophetam Dominus locutus eſt, in hæc uerba:
Erudimini qui iudicatis terram: & Sapientia, hæc
exprimit: Iudex ſapiens iudicabit Populum ſuum,
& principatus ſenſati ſtabilis erit. & inibi, ſimile
eſt illud, Rex qui iudicat in ęquitate populos, & ſa
pientia pauperes, thronus eius in æternum mane-
bit. Sic cum Dauid a Domino poſtulauerit, ut ſa-
piētiam, & Scientiam doceretur, Ideo dominus in
eo, ſe inueniſſe hominem, ſeu uirum, ſecūdum cor
ſuum, teſtatus eſt: ut hęc etiam colligit incertus
auctor in tract. de poteſ. ſecul. & Eccl. c. 135. qui
6 plurimum commendat † Alexandri Magni ſub
Ariſtotile præceptore doctrinam: & C. Iulij Cæ-
ſaris eruditionem & eloquentiam: & Caroli. V.
Francorum Regis ſcientiam, & uarios bonos mo-
res. Flauius autem Vegetius de re milit. in prin.
apte proponit, Nullum magis decere, uel meliora
ſcire, uel plura, quā Principem: cuius doctrina om-
7 nibus poteſt prodeſſe ſubiectis. † At quātum in re-
gimine Principum Sapientia, & Scientia proſit, illa
extollitur celebris Platonis ſentētia: Beatæ eſſent
reſpublicæ, ſi eas uel ſtudioſi ſapientiæ regerent:
uel earum rectores, ſtudere ſapientiæ contigiſſet.
prope hæc accedūt, quę Ariſtippus dicere ſolebat:
Doctus ab indocto quantum differat, cognoſcitur
ſi mittas ambos ad incognitos. & ſecundum De-
mocr. Indoctus ſolū ſilentiū, ex doctis habet. Atq;
teſte Ariſt. Eruditio inter proſpera eſt ornamen-
tum, inter aduerſa refugium: quæ uberius imitari
uidetur M. Tulius, in oratione pro Archia Poeta;
qui inquit: Nam cętere res, neque temporum ſunt,
neque ætatum omnium, neque locorum; Hæc
etenim ſtudia, adoleſcentiam agunt, ſenectutem
oblectant, ſecūdas res ornant, aduerſis perfugium,
ac ſolatium præbent, delectant domi, non impe-
diunt foris, pernoctant nobiſcum, peregrinantur,
ruſticātur. Verum uehementius charum illud Ter-
rentianum exclamatum, proponitur: Homine im-
perito, nunquam quicquam iniuſtius eſſe. Proin-
de

de Regum,& Principum, maxima cura eſſe debet:
ut artes,& diſciplinas,præcipue quæ ad bonos mo
res & rectam adminiſtrationem pertineant,addi-
ſcere cogitent, cõgreſſuque ſapientum peritiores,
& ſapientiores fieri ſtatuant: ita ut iure merito,in
ſcrinio pectoris ſui, omnia iura habere cenſean-
tur;Scientiarum enim fęlici gloria, mundum om-
ni tempore gubernari, proponit Theodoſius.II.
Imp.in Conſt.ſeu priuilegio, Bononienſi Ciuitati
conceſſo;ubi Ludouic. Bolog.in eius commento,
multa in hac re cumulat.Quod cuiq; facillime eue
nire poſſe arbitrandum eſt, ſi frequenti ſtudio, &
lectione auctorũ, præſertim non uulgaris æſtima-
8 tionis, afficiantur:† cum multorum librorum co-
pia id facilius fieri, non dubitarit Oldrad, meus
Laud.in conſ.84.incip.an expediat;cuius dicta de
uerbo ad uerbum,ſubripuit, & ſequitur idem in-
certus auctor, in tract. de poteſ. ſecul.& Eccl.cap.
136.&.137. licet de Oldrad. non faciat mentio-
nem. Verum hoc in loco,non poſſum non maxi-
me admirari, quorũdam in hac re imprudentiam,
qui ſcientiam non ſolum ipſi imperiti, oderunt &
negligunt: ſed etiam ab omnibus odio ineffabili,
propellendam dictitant. Quorum ſi res infęlici-
ter propterea cedant,minus equidem admirãdum
crediderim.Nec ſilẽtio præterire poſſum hac tem
peſtate;quẽdam ſummum uirum,tali ſuaſione du-
ctum, parum ſcite ſibi creditas res adminiſtrãdo;
in multa diſcrimina æſtimationis, & fortunarum
ſuarum,incidiſſe: ſicque teſte Salomone.c.1.pro-
uerbiorum;dementiæ quandam notam compara-
uiſſe: qui inquit ſapientiam,& doctrinam, ſtulti di
ſpiciunt.Virtutes autem alias,quę Regem,& Prin-
cipem deceãt, & quę ad munus regentis ſpectent;
cuius uita, ſubditis exẽplo eſſe debet,iam præſcri-
pſimus ſupra.c.1.§.2.in prin. Multa tamen ad Re
gem,qui recognoſcat ſuperiorem,pertinent:& in-
primis Fidelitas, & Homagium:in quibus iure ſu-
perioritatis, & feudi, obſtrictus eſt; præſertim ſe-
cundum formã fidelitatis, & inueſtituræ; quæ ma-
xime attenditur: ſed hæc breuitatis cauſa omitta-
mus, cum & abunde de his inſignes uiri, & anti-
qui,& recẽtiores,in traditionibus ſuis feudalibus,
ſcripſerint,& inter alios Bal. And. Iſern. Martin.
Laud. Franc.Curt. Iunior: & Mattheus Afflic.

SVMMARIVM.

1 *Regum magnitudo non longe ab Imperatoria diſtat, vbi Reges non recognoſcant ſuperiorem.*

2 *Reges tranſmittunt regnum ſuum ad haredes: in Imperio ſecus eſt.*

Rex dicitur Imperator, & monarcha in regno ſuo.

Rex dicitur lex animata, qui plus poteſt quam lex, vel conſuetudo: quod idem eſt in ciuitate non recognoſcente ſuperiorem.

3 *Reges habent remp. Romanorum in regnis, prout Imperator in Imperio.*

Regum potentia ſecundum Ariſt. qualis eſſe debet.

4 *Reges non recognoſcentes ſuperiorem, poſſunt exercere reſeruata Imperatori, in ſignum ſpecialis priuilegij.*

5 *Regibus conueniunt leges, & iura loquentia in Imperatores cum nouem tamen declarationibus: & quod Illuſtres, & Illuſtriſſimi ſint.*

6 *Regibus an conueniant epitheta attributa Imperatori.*

Reges non recognoſcentes ſuperiorem, qui ſint.

7 *Regnum Franciæ, legibus imperialibus non aſtringitur.*

Patria poteſtas ad omnes Chriſtianos pertinet.

8 *Reges extra regnum poſſunt creare milites, & conferre dignitates.*

9 *Reges quandoque in rebus, & perſonis Eccleſiaſticis, poteſtatem habent.*

Regibus, Epiſcopi ſubeſſe dicuntur.

Regi, potiuſquam Archiepiſcopo, quando obediẽdum per Epiſcopum: & quid abſolute, quando magis obediendum Regi, quam prẹlato: & an magis Regi, quam eius Baroni.

Reges, & Duces, ſunt Patroni in Epiſcopatibus exiſtentibus in regno ſuo.

Reges quãdo poſſint mittere Epiſcopos, & Abbates, ad exercitum.

Reges ſacerdotibus ſuperiores fuere, in veteri teſtamento.

10 *Reges aliqui, & Principes, poſſunt aliquando conferre beneficia ſui Regni.*

Rex Franciæ, quam poteſtatem habeat in beneficijs ſui Regni.

11 *Reges, & Principes, quandoque iudicare poſſunt inter clericos.*

12 *Rex Franciæ inter Reges, primum locum vendicat, vt in pluribus oſtenditur.*

13 *Rex Franciæ decem octo Archiepiſcopatus, & centũ quattuordecim Epiſcopatus habet in regno ſuo.*

Regem, & Regnum Franciæ, Pontifex proſequitur fauore.

Rex Franciæ curat quoſdam morbos, quos ſcrofulas appellant.

14 *Rex Philippus Catholicus, Caroli.V filius, inter Reges maximus Rex; num.15.&.17.&.19.*

15 *Reges Hiſpanos, Ro. Eccleſia proſequitur fauore.*

16 *Rex Philippus quot Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſub ſe habeat in Hiſpã. in Anglia, in Hibernia, in Sardinia, in Sicilia, in Calabria, in Apulia, in ducatu Mediolani.*

17 *Rex Philippus, dominus eſt. 277. vrbium, etiam non computatis quæ Flandriæ ſunt & aliarum quarundam prouinciarum, & Inſularum.*

18 *Diuitiæ maiores, arguunt maiorem honorem, nobilitatem, dignitatem, potentiam, beatitudinem, æſtimationem, & timorem inferiorum.*

19 *Maiores alijs alij ſunt, ex diuitijs, nobilitate, ex potentia, ex honore.*

20 *Imperium, in genere, & Familia Auſtriæ, per multa tempora, & multos Imperatores, qui exprimuntur, adhuc durat.*

§.III.

§.III. DE MAGNITVDINE REGVM.

§.III.

1 MAGNITVDO, & Regum † Potentia, non longe ab Imperatoria diſtat, ubi Reges (ut multi ſunt). non recognoſcant ſuperiorem: uel eis competant, & conceſſa ſint reſeruata Principi, unde habeant ſupremam poteſtatem in Regno ſuo: ſicque parum abeſt, quin ea omnia, quę ad potentiam Imperatoris pertinent, iidem ad huiuſmodi Reges pertineant. Nam hi tales non aliter excellunt, & plenitudine poteſtatis utuntur, in Regno ſuo, quam Imperator in
2 Imperio: immo & maiori, † quia ipſi tranſmittunt regnum ſuum ad hæredes, & poſteros; Imperium autem non tranſmittit Imperator. Quo circa Rex dicitur Imperator, & Monarcha in regno ſuo, ut celebratur doctr. Bal. in.l. exemplo.C.de probation. & in prohęm.ff.col.2.& in.l.ea.l.C.de cond. ob cauſ.& And.Iſer.in.c.1.col.3.de uaſal.decrepitat. Sic Rex dicitur lex animata, quia plus poteſt, quam lex communis, uel conſuetudo, ut tradit memorabiliter Bal.in auth.hoc amplius. uerſ. quęro an filij regis.C.de Fideicom. quæ etiam militant in ciuitate, non recognoſcente ſuperiorem, ut per Bar.in.l.infamem.ff.de pub. iudic.in fi.& Abb.in. c.quæ in Eccleſiarum nu.6.ubi doct.de conſtitut. & Ant.Corſ. in tract. de poteſ. reg. in.4.parte.q. 44.& in.q.73.in.5.parte.& Martin.Laud.in trac. de princip.q.21.& hæc etiam colligit, & ſequitur Franc.Curt.Iunior, in tract.de Feud.in. 2.q. princip.num.6.& ſeq.de quibus uide etiam Felin.in.c. cum non liceat.col.2.de præſcription. & conſuluit Alex. cōſ.2. num.27.uol.1.& Socin.conſ.67. num.4. uol.1.& conſ.3.num.19.uol.3.& Decius conſ.271.num.4 & conſ.390. nume. 10. Proinde
3 ad præmiſſa facit, ut dicamus, † Reges habere rēp. Romanorum, in regnis ſuis tantum: prout Imperator habet uniuerſalem, ut tradit not. Bal.in.l.3. C.ad trebel. Potentiam autem in Rege, quandam eſſe neceſſariam, per quā leges tueri queat, poſuit Ariſtot.politic.lib.3.c.11.in fi. ſubdens oportere ipſum uires habere: ſed tales, ut unoquoque ſeparatim, & ſimul pluribus, potentior ſit, populo tamen ſit impotentior. Ex quibus ſuccedit, ut
4 † huiuſmodi reges, poſſint exercere ea quæ ſunt reſeruata ſpecialiter Imperatori, in ſignum ſpecialis priuilegij: ut legitimare, famam reſtituere, auctoritatem interponere in arrogatione, & ſimilia; ut atteſtatur Abb.in.c.per uenerabilem nume.10. qui fil. ſint legit. & tangit in tabellionibus creandis, Martin.Laud.in tract.de princip.q.67.& abunde diximus ſupra.c.1.§.4. uerſic.1.num.7.& ſeq.
5 & in uerſic.ſeq. † Atque ideo in præmiſſis, regula & concluſio proponitur, ut leges, & iura loquentia in Imperatore, militent & habeant locum in regibus, & in inferioribus habentibus iura principis, ſeu Imperatoris, ut per Bal.in.c. Abbate.de re iud.& Innoc.in.c.cum p.de fid. inſtr. quos refert, & ſequitur Paris in tract. de duel. in.§.pone quod oriatur, num.3.lib.7.& conſuluit Decius dict.cōſ. 390.num.10.ex auctoritate etiam Oldrad. Laud. conſ.231.incip.ut eius de quo queritur, & Bal.in. c.imperialē.§.fi. de prohib.feud. alien. per Fed. q̄ etiam apertius tenet Corn. conſ.299. nu.26. uol. 1. etiam in caſu fortiori, ſcilicet, ſi quis Rex recognoſcat ſuperiorem, & habeat regnum in feudum ab alio rege. Quę cōcluſio in Papa itidem militare dicitur, ut docet glo. in.l.cum hæredes. C. qui teſt.facer.poſ. Patiuntur tamen præmiſſa declarationem in aliquibus, in quibus plus poteſt Imperator quam Rex. Et primo, ut dictum eſt ſupra in.c. 1.§.4. d.uerſic.1.nume. 1. &.8. & in.§. 1. uerſicu. Orbem, quia Imperator ſolus eſt Dominus, & habet uniuerſale dominium totius orbis, in temporalibus: ita ut corporalis mundo Deus, & alijs pręſtantioribus epithetis, nuncupetur, quam Rex: & ideo, ea quæ ſunt reſeruata Imperatori in ſignum ſupremæ ſuperioritatis, & ipſa ſuperioritas, & pręeminentia, ſoli Imperatori competit, nec poteſt præſcribi, cui omnes Reges ſubeſſe diximus ibi: Quorum, & ſecundo, Coronatio Regulariter ad ipſum ſpectat, ut in uerſic.15.§.4.cum, & tertio, omnium Principum ſit iudex competens, ut ibi uerſi. 25. Et ſimiliter, quarto, omnes illi obedire debēt, in temporalibus, Papæ in ſpiritualibus, ut in uerſi. 27. Sicque & quinto loco, conciliū generale, mere ſeculare, ſolus Imperator cōuocare pōt, & eidē auctoritatem interponere, ut in uerſic.14.in fi. Sexto declaratur, quia ſolus Imperator poteſt condere legem generalem, non Rex, ut in d.§.4. uerſic.ſecundo, dictum eſt; nec talis poteſtas poteſt in alium transferri, ut ibi: Et e conuerſo, legem generalem, & iura cōdita, præſertim poſitiua, tollere poteſt, ut ibi uerſic. Tertio. Septimo declarat quia facientes ligam ſeu confœderationem contra Imperatorem, incidunt in crimen læſę Maieſtatis; ſecus ſi id fiat contra alium. Et ideo Veneti, & ſi qui alij fuerit Rebelles Imperio, poſſunt priuari libertate ſua, cum illam habeant, uel ex priuilegijs ejus, uel per eius patientiam, ut dictum eſt ſupra dicto.§.4.uerſic.27. Declaratur octauo, ut a Rege differat Imperator, quia in eo etiam magis excellit, cum ipſe Illuſtrium non ſolum, uerum etiam ſuperilluſtrium faſtigium ſuperet, ſitque ſupra il-
* los, ſecundum communes opiniones. Nam ab eo omnes dignitates profluunt, ueluti a fonte, prout idem & de Pontifice Max. dictum eſt ſupra.c.1.§. 1.uerſic. Orbem. num.4. At Rex, ſeu Reges quicunque ſint, Illuſtrium gradum ſolummodo aſſequuntur, ut iam diximus ſupra.c.1.§.3. uerſ.13. in materia duelli, in.3.parte concl.77.nume.6.& conſuluit Iaſon conſ.144.col.2. uol.2. Veruntamen non ibo inficias, Reges aliquos quandoque Illuſtriſſimos dici poſſe, cum inter illuſtres dantur ordines, alij alijs inferiores: ſicque poſitiuū, comparatiuum, & ſuperlatiuum uidetur poſſe habere locum, etiam in alijs gradibus dignitatum: & propterea

pterea, ille qui ſpectabilis eſt, alteri ſpectabili reue
rentiam debet, teſte Ioan. Plat. ut ſcripſimus ſu-
pra.c.1.§.4.uerſ.Septimo.in uer. Dignitatum nu.
9. Colligit tamen Ant. Corſet.in tract. de poteſ.
6 reg.in.3.parte.q.21 num.17.† ut Reges non re-
cognoſcentes ſuperiorem (ut ſunt Reges Hiſp.&
Franciæ) dicãtur Sereniſsimi, atque eis cõueniant
Imperatoris nomina. Quæ & ſi aliquo modo in
epithetis concedamus, non tamen abſolute hæc
concedenda putarem: præſertim in titulis dignita
tum, & earum gradibus: cum inter Maieſtatem Im
peratoriam & Regiam, ſit differentia: ſicque inter
eorum dignitatem, & potentiam, ut in d.uerſ.Or-
bem. Satrapas quoque appellari Reges, uel Duces,
uel Præfectos, tradit Martin. Laud. in tractat.de
princip.q.445. Nono, differre Imperatorem a Re-
ge, ab eo poſſumus arguere: quia nullus Rex eſt
eius præſtantiæ, ut præminentiam Imperatoriam
æquare poſsit, qua de re: Imperator a Rege, regu-
lariter non poteſt prouocari ad ſingulare certa-
men, ut deduximus ſupra in ea traditione Duelli
in.3.parte concl.78. Alia, ſi quæ ſunt, in quibus Im
perator differat a Rege, & magis excellat, poterũt
hauriri præſertim ex d.§.4. & alibi curioſius. At-
qui cum de Regibus non recognoſcentibus ſupe-
riorem: & quomodo hoc procedat, hic, & alibi, ali-
quando mentio facta ſit, præcipue ſupra.c.1.§.1.
in.d.uerſic.Orbem: inter tales omnino enumeran
tur, Rex Francorum, Rex Hiſpan. & Rex Britan-
niæ, ſeu Angliæ, etiam ſecundum auctoritates ibi-
dem adductas: & tradit Decius in Rege Franciæ,
conſ.85.num.4.& Bal.in.c.1.de pace iur. fir. nu.
2.& abunde Io.Ferald.in tract.de iuribus & priui-
7 leg. reg. Franc. in prin.cum relatis per eum;† qui
id etiam aſſerit, ut Regnum Franciæ legibus Im-
perialibus non aſtringatur, idem tenet Ant. Cor-
ſet.in tract. de poteſ.reg.in.4.parte.q.44.nu.5.&
in.5.parte.q.101.immo, Gul.a monſerrat in trac.
de ſucceſ.reg.in.1.dubio num.40.tradit, non ſo-
lum Regem Franciæ, non recognoſcere Impera-
torem in ſuperiorem: ſed nec Papam. Quę etiã ſe-
quitur incertus auctor in tract.de poteſ.ſec.& Eccl.
c.36.præcipue col.fi.& Frãc.Balb.in tract.de prę-
ſcrip.in.2.parte quintę partis, princip.q.2.loquen
tes in dictis tribus Regibus. Verumtamen Alciat.
in.l.poteſtatis.ff.de uer. ſig.inquit; licet Franci Im
peratori non ſubſint: Rom.tamen Imperij, & ipſi
pars ſunt, eoque iure uiuunt: & ibi ideo præmittit
patriam poteſtatem, ad omnes Chriſtianos per-
tinere, arg.l.in urbe.ff.de ſtat. hom.ſed melius ui-
detur cõuenire.l.Roma.ff.ad municip.Glo.tamen
inſti.de patr.poteſ.aliter ſentit, ſed uide ibi Are-
tin. Reges autem aliqui etiam ſunt, qui inungun-
tur: & inter eos qui unguntur ab Eccleſia, reponi-
tur Gallus, Hieroſolymitanus, Siculus, & Anglus.
Qua ratione quaſi uaſalli Eccleſiæ dicuntur, ut ſu-
pra.c.1.§.4.uerſic.25.num.2. ubi etiam remiſsiue
habetur, qui ſint reges Chriſtiani, & ſic Europæ,
Aſiæ, & Africæ. Et licet dixerimus in d.uerbo, Di-
gnitatum nu.1. non ſolum Imperatorem, & Pont.
Max. ſed etiam Reges, poſſe conferre dignitates
in Regno ſuo: Addere tamen hic apte poſſumus
8 † ut etiam extra regnum poſsint Reges, & Baro-
nes creare milites, & conferre dignitates, quia hæc
ſunt uoluntariæ iuriſdictionis, ut per Bar.in.l.1.
num.80.C.de dignit.lib.12. ſequitur Hip. Marſil.
in.l.fi.num.8.ff.de iuriſd.omn.iud.& Socin.conſ.
47.num.33. uol.4. & Ant. Corſet.in tract.de po-
teſ.reg.in.5.parte. nu.7. qui notabiliter declarat,
ut in ſimilibus tamen commiſsio facta a principe,
nunquam poſsit exerceri extra territorium com-
mittentis. Rurſus, quamuis (quod ad magnitudi-
nem regiam quoque pertinet) Regibus obedire,
omnes eorum ſubditi in regnis ſuis debeant, ut ſu
pra, c.1.§.4. uerſic.27. quod tamẽ declarationem
recipit, ne ſpiritualia & eccleſiaſtica compræhen-
dantur, ut ſupra d.c.1.§.3.uerſic.2.&.3.hic tamen
9 ſubnectere, & ſubdeclarare poſſumus,† ut Reges
quandoque in rebus & perſonis Eccleſiaſticis po-
teſtatem habeant, hocque explicare libet in pluri-
bus; quę illa ſunt, ultra dicta in d.uerſic.2.ut Regi
bus Epiſcopi ſubeſſe dicantur, ut eſt gloſ.in.c.tri-
butum.23.q.8.quod declarat ibi Archid. habere
locum, ſaltem quo ad regalia, & tẽporalia: & ideo
glo. in.c.repręhenſibile ea.q. oſtẽdit, Regi potius
quam Archiepiſcopo, & ſic Metropolitano, per
Epiſcopum eſſe obediendum: & tenet Innoc.in.c.
Cum parati. de appellat. ubi Abb. ſequitur Alex.
conſ.124.nu.4.uol.1. declarantes tamen hoc pro-
cedere, niſi Archiepiſcopus mandaret uocato, ut
coram eo compararet, non obſtante Regis uoca-
tione: quia potius ſpiritui, quam carni tunc ſit pa-
rendum.c.ſolitæ. de maior.& obed. Sed Abb. ibi
uidetur hoc ſubdeclarare, niſi in uocatione regis,
adſit maior neceſsitas. Præmiſſaque etiam intel-
ligunt, in quocunque uocato ſimul & a Principe,
& ab Epiſcopo, uel prælato ſuo: concludentes ta-
men ſemper, Papæ eſſe obediendum. Regi uero,
an eius Baroni, teneantur obedire ſubditi, ſiue ſit
bellum inter dictum Regem, & Baronem: ſiue in-
ter Regem, & alium non ſuppoſitum, & non ua-
ſallum ipſius Regis, Specul.in tit. de Feud.§. quo-
modo.uerſic.25.& ſeq.decidit, ſemper magis eſſe
obediendum Regi. Declarat tamen, ut ſi Rex uo-
caret eos ſubditos, pro aliquo negocio, non tan-
gente publicam utilitatem, eos teneri magis obe-
dire Baroni, domino ſuo. Sic Reges & Duces eſſe
patronos in Epiſcopatibus exiſtentibus in regno
ſuo, tradit Mart. Laud. in tract. de princip. q.74.
ex doctr. Bal. in.c.quanto. de iudic.& Archid.in.
c.lectis.63.diſt.ſequitur Ant. Corſet.in tractat.de
poteſ.reg.in.3. parte.q.34. immo quod plus eſt,
in iure noſtro receptum uidetur, ut Reges, & Prin
cipes poſsint mittere Epiſcopos & Abbates ſuos
ad exercitũ, prędicta ratione, quia in tẽporalibus
eis ſubſint, ut colligit Pet.Antib.in trac. de munc.
In.3.parte num.97. per multa, dummodo ſecun-
dum eum, Bellum ſit iuſtum: ſecus ſi ſit iniuſtum,
quo caſu etiam inobediens non priuetur feudo.
Nec hoc mirum uideri debet: quandoquidem ſatis
conſtet

conſtet ex veteri teſtamento, Reges ſacerdotibus ſuperiores fuiſſe, vt recitantur exempla, in tract. de poteſt. ſec. & eccl. ab incer. auct. cap. 108. † Sicque quoque Reges aliqui, & Principes poſſunt conferre beneficia ſui regni, vbi hoc ex conſuetudine im memoriali, vel ex priuilegio Apoſtolico ſibi conceſſum ſit, vt conſuluit Alexan. conſil. ſeptuageſ. quarto, numero octauo, volum. quarto. poſt Bald. in. l. reſcripta. C. de precib. Imp. offer. & Martin. Laud. in tracta. de priuileg. & reſcrip. quæſt. ſecunda. & Ant. Corſet. dict. tracta. in ſeconda. parte. quæſt. undecima. Qui tamen ex conſuetudine, laicum hoc poſſe negat, vt etiam tangit Felin. in. cap. 2. columna. ſeconda, de maior. & obed. ponitque Alexand. exempla inibi in Rege Franciæ, Angliæ, Vngariæ, & Apuliæ. Poteſt etiam poni exemplum, in Rege Hiſpan. ut etiam dicemus inferius lib. 2. cap. 1. §. quarto. uerſic. Quarto. Dicitur q; hos Reges habere facultatẽ, præſentandi epiſcopos confirmandos, papæ, non Archiepiſcopis ſuis: & iam diximus ſupra, cap. 1. §. 3. verſic. 2. aliqua, quæ ad præmiſſa pertinent: ſcilicet præſentationem electionis quandoque etiam fieri principi, qui eam approbat: quam vulgo, Placet appellant. Verum inter Reges, quo ad ſpiritualia, & eccleſiaſtica, eo modo poteſtatem habentes: cũ alij alijs maiorem habeant: Rex Franciæ maiorem utique poteſtatem, iuſque plenius in his videtur habere, etiam Imperatore, ut tradit Io. Ferald. in tract. de iuribus, & priuileg. Reg. Franc. præcipue, num. 8. & 21. cum ipſe Rex in eccleſijs regalia capiat; & quandoq; pleno iure beneficia conferat: Canonicatus, & dignitates, etiã ſine reſeruatione papæ. & tamẽ tale ius Imperator, nec aliquis Dux Alemaniæ habet, quia ſecundum eum ibi; Imperator habet facultatem faciendi recipi, non autem conferendi. Item poteſt Rex Franciæ, ſubſidia exigere ab eccleſijs, inconſulto Pontifice Romano, ut ibidem, nu. 14. per Io. Ferald. quem videas, quo ad alia multa priuilegia, etiam in ſpiritualibus, cõ-

11 petentia Regibus Francorum. † Competitquoq; non ſolum Regibus, & Principibus, uerum etiam alijs iudicibus laicis, facultas iudicandi inter clericos, in aliquibus caſibus, vt colligit Steph. Aufrer. in tract. de poteſ. ſec. ſup eccl. in 1. reg. per 31. fallen. Econuerſo pariter non eſt dubium, poſſe Reges vti quadam libertate, & aliqua conferre, & remittere in eccleſias, & perſonas eccleſiaſticas, ut oſtendit Ant. Corſet. in. d. tract. in. 3. parte. q. 31. Atqui cùm Magnitudo, & celſitudo regia, aſſumpta in hoc. §. in pluribus verſari dicatur: tractent

12 quæ etiam aliquãdo doct. † quis inter Reges, Rex primum locum ſibi vendicet, maiorique in faſtigio reponatur: conuenire videntur omnes, ut id totum ad Regem Francorum referatur. Nam is Chriſtianiſsimus nuncupatur, & ſupra omnes reges ſæculi eſt, & obtinet principatum, ut docet Bald. in. §. fin. column. fin. de prohib. feud. alien. per Feder. & ante eum Ioan. And. in. cap. ſecundo de præben. in ſexto. & ſequitur Paris put. in tracta. de duel. §. nobilis prouocauit. numero decimo, libro uigeſimoquinto: & Nic. Boer. in tracta. de ord. grad. utr. for. in. prima parte. numero duodecimo, ex auct. etiam Alber. Roſ. in rub. de ſtat. hom. & tradit Ripa in tracta. de peſte. in ſecunda parte, numero 106. poſt Bald. conſil. 217. ego puto. uolum. tertio. quod contra uexilla Regis Francorum, nemo debet ſibi honorem præſumere, atque vltra quòd illuſtrium gradum aſſequitur, præclariſsimis epithetis decoratur, cum Glorioſiſsimus, Excellentiſsimusque appelletur, ut per iura adducta in. cap. hoc quippe. 3. quæſt. ſexta. &. cap. excellentiſsimus. 11. quæſt. 3. & cap. nouit, de iudic. probat Ant. Corſet. in dict. tract. quæſt. uigeſimatertia. & Ioan. Ferald. in. d. tract. nume. 6. qui inquit, cum quid pulchrum ſit habere bonum nomen, excellentius nomen alijs Regibus, hunc regem habere, & iure merito: quia plures prouincias, videlicet duodecim numero, ſub ditione eius habeat: quæ totidẽ Archiepiſcopis ſubſint: quorũ illa ſunt nomina, ſ. Remenſ. Senonen. Rothomagen. Turonen. Bituricen. Lugdunen. Narbonen. Tholoſanen. Auxitanen. Burdegalen. Vienen. Biſuntinen. Epiſcopi ꝑ inde centum quatuor in vnaquaque earum præſideant. Sed in tract. de numero, titulisq; Cardinalium, Patriarch. Archiepiſcop. & Epiſcoporum vniuerſi orbis: & in tract. de taxis epiſcopat. Re. ni Franciæ, &c. ſex Archiepiſcopatus in Regno Franciæ exiſtentes, adduntur prædictis: ſcilicet Tarantaſien. Treucren. Ebrebdunen. Aquen. Arelaten-

13 ſis, Auinionenſis. † Sicque decem octo Archiepiſcopatus in eo regno computantur, & Epiſcopi centum quatuordecim colligũtur: quorum nomina breuitati conſulendo, omittemus. Præterea aliqua quoque conceſſa eidem Regi videntur diuinitus: ut puta Coronatio, de qua ſupra uerba fecimus. c. 1. §. 4. uerſic. 15. nume. 2. Item uulgò traditum eſt quoſdam eum morbos curare, quos Scrofulas appellant, ut & Scribit idem incertus auctor in tract. de poteſ. ſec. & eccleſ. c. 365, num. 17. ſed decem nouem priuilegia, quibus vtantur Reges Francorum, magnitudinem eorum denotantia, uide ut dixi enumerata per Io. Ferald. in tract. de priuileg. regni Francorum. Ex quibus merito Pont. max. hunc Regem, regnum, & regnicolas Franciæ, proſequatur multo fauore, ut declaratur in extrauag. communi per cle. V. c. meruit. de priuileg. & propterea ipſe rex Franciæ, profitetur ſe habere priuilegium, ne poſsit excommunicari, nec a canone, nec ab homine, ut colligunt doct. in diuiſione, cap. ubi periculum. in princ. de electione. in ſexto. & Ioan. Fer. ubi ſupra, nu. 19. qui hoc extendit etiam ad officiales regni.

14 Non eſt tamen hic omittendum, † etiam inter omnes Reges, maximum Regem, & Principem eſſe, Philippum Caroli Quinti Imperatoris filium. Nam & ipſe titulos dignitatum, & præſtantiſsima epitheta meretur, ſicut rex Franciæ: & ubi is Chriſtianiſsimi nomine irradit, ille

S Catho-

Catholici præfulget: quod idem uidetur impor-
tare: cum ſatis conſtet, eundem eſſe Chriſtianæ re
ligionis, & fidei obſeruantiſsimum, qui & Catho-
licus ſit, ut in Symbolo: & ppterea collectio om-
niũ catholicorum eſt unum corpus, quod appella-
tur corpus Chriſti Myſticum: cum eccleſia dica-
tur corpus Chriſti. c. engeltrudam. 3. q. 4. & iſtud
corpus Chriſti Myſticum, eſt informatum forma
diuinali, hoc eſt, forma catholica, ideſt uirtutibus
informata; uel ſpiritu uitali Chriſti, ut declarat
Ioan. Lign. in tract. de cenſur. eccl. in. §. 4. num. 2.
& 4. Atque eodem modo Illuſtri dignitate, deco-
ratur Philippus: & habet priuilegium, tanquam
Princeps, & Rex Hiſpaniarum, ne recognoſcat ſu-
periorem; & ne ſubdatur legibus Imperialibus, ut
15 in proximis diximus. nume. 5. 6. † Et pariter eccle-
ſia Rom. magno fauore proſequitur Hiſpanos Re
ges: quibus de iure communi conceſſum eſt, ha-
bere ius patronatus in eccleſijs, ſitis in eo Regno.
c. cum longe. 63. diſt. & dicemus inf. lib. 2. cap.
1. §. 4. uerſi. 4. nume. 9. cum Reges Francorum, id
habeant ex Pragmat. ſta. Nec minus admiranda,
quàm alterius cuiuſlibet, uidetur Magnitudo, &
Potentia Philippi Regis: Nam præterquam quod
Hiſpaniarum Princeps, & Rex ſit, Quibus plura
regna ſubijciuntur: ueluti Caſtellæ & Legionis,
Aragoniæ, & Cataloniæ, & Granatæ, Toleti, Na-
uarræ: quæ regna enumerat Sebaſt. Munſterus in
Coſmograph. uniuerſ. de Hiſpan. lib. 2. in prin.
qui addit aliquos plura etiam numerare regna; Va
lentiæ ſcilicet, Algarbiorum, Murtiæ, & Cordubæ,
& noſtro tempore hæc regna in unum contracta
Regnum eſſe: ſed & Regnum Portugalliæ cum his
ponit: huic tamen Imperat Rex alius Rex quo-
que Neapolis, Siciliæ, Croatiæ, Sardiniæ, Inſula-
rum Balearium, Fortunatarum, ac Indiarum, & ter
ræ firmę Maris Occeani, c. Rex eſt, Princeps Archi
dux, & Dux, & Dominus multarum urbium: & nu
perrime Dux Mediolani conſtitutus, & dominus,
& Dux noſter. Eodemque tempore Angliæ Rex
dictus eſt: ducta eius Regni, Maria Regina in uxo
16 rem, ut in ſuperioribus diximus. † Vnde ſi iuxta
collecta in d. tract. de numero, tit. què Cardin. ſup
putentur Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus: & ſic
ciuitates ſub iuriſdictione, & dominio Philippi
Regis exiſtentes: In Hiſpanijs ſex ſunt Archiepi-
ſcopatus: uidelicet Taraconenſis, Cæſar Auguſten
ſis, Toletanus, Compoſtellanus, Vliziponenſis,
Granatenſis: qui præſunt triginta ſex Epiſcopati-
bus. Munſterus, ut ſupra, addit ſeptimũ Archiepi-
ſcopatum, ſcilicet Bracharen. ſubdit tñ, quoſdam
eos nouem ponere. Apud Anglos duo reperiunt
Archiepiſcopi, uidelicet Cantuarienſis, & Ebora-
cenſis, qui ius dicunt uiginti quatuor Epiſcopati-
bus. Hiberniæ Regnum, eiuſdem Britanniæ, ſeu
Angliæ pars, complectitur quatuor Metropoles,
ſiue quattuor Archiepiſcopatus; ſcilicet Arma-
chanum, Dublinenſem. Caſtellens. Tuanienſ,
quibus ſubſunt triginta ſupra unum Epiſcopi. Sar
diniæ Regnum continet tres Metropoles, id eſt
Archiepiſcopum Calaritanum, Arbanenſem, Tu-
ritanum: Qui imperat quindecim Epiſcopis. In
Regno Siciliæ, tres Archiepiſcopi conſtituti
ſunt: Panormitanus, Montis Regale, & Meſſa-
nenſis: quibus ſubijciuntur nouem Epiſcopi.
Regnum Calabriæ comprehendit quattuor Ar-
chiepiſcopatus: Reginum, Cuſentinum, Roſſanũ,
Sancti Seuerini: his ſubduntur ſexdecim Epiſcopi.
Apuliæ uero regnum quindecim Archiepiſcopati
bus præpotens eſt, ſcilicet Conſano, Acheronti-
no, Tarentino, Matienſi, Brunduenſi, Idronti-
nenſi, Barenſi, Tranenſi, Sipontino, Beneuenta-
no, Salernitano, Amphitano, Surrentano, Neapoli
tano, Capuano: qbus ſubijciuntur Epiſcopi octo
ginta nouẽ. Aprucina Prouincia in ſe habet octo
Epiſcopatus. In ducatu Mediolani adeſt unus Ar-
chiepiſcopus, cui Metropoli ſubeſſe conſtat de-
cem Ciuitates: Ex quibus Laus Pompeia, patria
mea inſignis, ab origine ſua uetuſtiſsima, a con-
ditoribus, & inſtauratoribus Principibus, ſcilicet
Bois, tranſalpinis Gallis, uiris bellicoſis, Gn. Pom
peio Mag. & Friderico. 1. Imperatore, qui Aeno-
barbus dictus eſt: cui, ut Io. Bap. Egnatius ait, in ui
ta eius, ingẽtes animi, corporiſq; uirtutes affere:
& a fertilitate agri, & ab aeris, tẽperie & ſalubrita-
te & uiris illuſtribus, tam in re Bellica, quã in re li-
teraria, & in uarijs negociationibus Clariſsima,
gloriatur integerrimo, & ſacrarum præcipue li-
terarum; uiro eruditiſsimo, Ioanne Simonetta
Epiſcopo: qui reditus eiuſdem Epiſcopatus, cir-
citer trium millium aureorum, prudenter ad pia,
& laude digna opera, erogare, & in diuino cultu,
& ſacrificijs rite peragẽdis, cum ciuium omnium
plauſu, & obſequio, frequens eſſe ſolet. Hac ſuppu
17 tatione facta, † ſatis aperte percipitur ad Philip-
pum Regem potentiſsimum, pertinere Iuriſdictio
nem Ducentarum Septuaginta ſeptẽm Vrbium,
etiam non computatis his, quæ Flandriæ ſunt, &
aliarum Prouinciarum, Inſularum, & Nationum,
quibus ipſe ius dicere poteſt, ut in proximis ex-
plicauimus. Quapropter magnitudine, & poten-
tia ſua facile quantus ſit inter omnes Reges Chri
18 ſtianos, atque eluceſcere uideatur, † conſiderare
poſſumus: ut & per plura cumulata, diſſerit me-
morabiliter Barthol. Cepol. in tracta. de Imper.
milit. delig. §. Diuitijs. † Nam ibi a maioribus di-
uitijs, maiorem arguit Honorem, Nobilitatem,
Dignitatem, Potentiam, Beatitudinem, Aeſtima-
tionem, Timorem inferiorum, & alia multa ſimi
lia, deſcendere, & prodire: quæ quoque corro-
borantur ex notatis in. cap. ſuper. el. 2. ubi doct.
19 præſertim recentiores de teſti. † ubi colligunt,
Homines alijs alios eſſe maiores, ex diuitijs, ex
nobilitate, & honore. Sed quanta etiam nobi-
litate, & honore fulgeat Philippus Rex, non
difficile percipere poſſumus, tum ex prædi-
ctis, tum ex auorum, & maiorum ſuorum digni
tate, nobilitate & honore, cum iam per multa tem
pora, Imperiũ, per Gẽtis & Familiæ ſuę Auſtraſiæ,
uiros Inclytos, ambulare, & adhuc durare, uidea-
mus,

mus: quod primum adeptus eſt, ut Egnatius tradit de Roman. princip.libr.3. & clarius explicat Raphael Volater. in Anthropologia fol. ult. Rodulphus, & deinde Albertus eius filius, ex Comitibus Haſpurgentibus: mox Fridericus. III. & poſt hunc alter Albertus: & deinceps Maximilianus eius Friderici filius, vt M. Antonio Sabell. placet, Ennead.10. lib.octauo. & poſtremo Carolus.V. eius Maximiliani ex Philippo filio nepos, & iam Ferdinandus Rex Bohemiæ, Caroli.V. frater, Cæſar, & Rex Romanorum, declaratus eſt. His explicatis, quæ ad Regum Celſitudinem, & potentiam pertineant: quęrendum eſſet, an aliqua quoque ſint, quæ ipſi non poſsint. Sed cum multa dixerimus ſupra cap.1.§.4. uerſi.28. uſque ad finem illius. c. quæ pariter regibus poſſunt conuenire, hic liceat quieſcere.

SVMMARIVM.

1 *Principes, Reges ſequuntur.*
Princeps eſt nomen ordinis, & dignitatis.
2 *Principis appellatio pluribus modis ſumitur.*
3 *Princeps ſumitur generaliter pro quolibet Principe, citra Regem: & comprahendit omnes pralatos Eccleſia.*
4 *Princeps maior eſt honore, Duce, Marchione, & Comite: potentia tamen a Duce non differt: & ſubalternus dicitur.*
5 *Princeps ſubalternus, ſpectabilium occupat locum.*

LIB. I. CAP. III. DE PRINCIPE.

PRincipis perſona, Regiæ maieſtati: proxima depingitur abſq; Corona tamen, cum ea uon utatur, ſed Birro (vt arbitror) ſicut
1 de Duce in ſeq. c. dicemus: † licet Principes ſtatim Reges ſequantur, vt exprimitur in. c. fundamenta. §. proinde. de electiōn. in 6. ubi glo. in ver. princeps, declarat: vt Princeps dicatur, quaſi primum locū capiat: quique poteſt eſſe nomen ordinis, & digni-
2 tatis: † cum tamen principis appellatio multos
3 compræhendat, pluribusq; modis ſumatur. † Nam princeps, etiam teſte Cardin. in cle.1. in.2. not. de teſtib. ſumitur generaliter, pro quolibet principe, citra Regem, & not. Card. Alex. in. c. luxurioſa. §. Eccleſiæ.35. diſt. appellatione Principum Eccleſiaſticorum, poſſe comprǽhendi omnes prælatos Eccleſiæ, quando expreſsio fit in materia, pariter proportionabili Papæ, & inferioribus. cle. ne Romani. §. præfatis. de iureiur. & iam diximus ſupra, lib.1. c.2. de Rege. §. 1. q.1. nu.5. Principes etiam appellari primogenitos Regum, apud aliquas nationes: & Interdum Deus, Angelus, Pontifex, Imperator, Rex, Epiſcopus, & omnis habens Baroniam: & aliquando etiam Diabolus, dicitur Princeps mundi. Immo & Apes, & grues principem habere dicuntur: vt commemorat gloſſ. in clem.1. in ver. regum. de Baptiſm. quæ ad propoſitum noſtrum, per d. c. fundamen-
4 ta, ſubdit; quòd † Princeps maior eſt Duce, Marchione, Comiteque: & ibi Card. ſequendo glo. poſt Regem, maiorem eſſe dignitatem Principis, ſingulariter notat: idem tenet Paris. Put. in tract. de re milit. ſeu de Duello. libr.7. §. an Princeps, in fin. Qui tamen declarat, ut Principes tales, quos ſubalternos appellat (de quibus nos loquimur) potentia a Ducibus non differant: licet aliquo honore eos præcedant: ita vt primum locum, iuxta Imperatorem vel Regem ſortiantur. At qua dignitate & potentia excellat, quoue munere fungatur Princeps, dicemus in ſeq. c. de Duce: cum eadem omnino poteſtas in vtroque cenſeatur, ut iam dictum eſt: quamuis uideatur Princeps præire Duci. Propterea hic il-
5 lud tantum annotare poſſumus, † Principem Spectabilium gradum, cenſendum ſibi vendicare, vt & de Duce dicemus in ſeq. c. & atteſtatur Alciat. in tract. de ſingul. cert. cap.32. & licet aliquo honore eum, Ducem ſuperare dixerimus: videtur tamen recte quadrare, ut inter Spectabiles ſicut Dux, ſolummodo arbitretur: quia ut alibi diximus: & dicemus præcipue in. c. de Archiepiſcopo. nu.25. infr. lib.2. Inter ſpectabiles poteſt dari ordo pręlationis: ita vt alius alio ſit ſpectabilior, & digniorem locum ſortiatur.

SVMMARIVM.

1 *Ducis imago depingitur ſine Corona.*
Duces regali dignitate qui ſint.
Birrum eſt tegmen capitis Ducum.
2 *Dux eſt proprie, de ducatu inueſtitus: licet multipliciter ſumatur.*
Duces a Regibus, & quolibet monarcha, creari poſſunt.
3 *Dux eſt, qui pluribus comitibus praeeſt: qui comparatur Archiepiſcopo: & ſufficit, ſi vnum Epiſcopatum tantum ſub ſe habeat.*
Duces aliqui electione conſtituuntur, vt Venetiarum: qui non habent dominium, ſed quandam praeminentiam.
4 *Duces, Marchiones, & Comites, Capitanei Regni appellantur.*
Ducum origo, qua nam fuerit, & vnde dicti.
5 *Dux inter ſpectabiles eſt reponendus, & an Illuſtris. num.6.*
6 *Ducatus, marchionatus, & Comit. regales dignitates ſunt: declaratur. nu.7.*
7 *Vel, dictio: alternat inter diuerſa ſubſtantia, & ſimilia in qualitate.*
8 *Regens nobilius eſt recto: & dependente, id a quo quid dependet.*
9 *Dux eſt Marchione maior.*

Duces, Marchiones, & Comites, retinent dignitatem, licet expulſi.

Dux præfertur Ambaſciatoribus Regis.

10 *Viglenanum ciuitatis honore donatum: vbi primus Epiſcopus Galeaz Petra: nunc Mauritius, Comes eiuſdem Gentis.*

Duces Mediolani, ampliusquam viginti ciuitatibus, imperabant.

11 *Dux Mediolani habet plenitudinem poteſtatis; ita vt omnia poßit, quę Imperator.*

Duces qua potentia vtantur.

12 *Dux ad qua teneatur ex ſuo munere.*

13 *Dignitates, ſcilicet Ducatus, Marchionatus, & comitatus, primogenitura habent; in Comitibus tamen, conſuetudo eſt contraria.*

14 *Duces, Marchiones, & Comites, Feuda concedere poſſunt.*

15 *Iura loquentia in Imperatore, habent locum in Regibus, principibus, Ducibus, & alijs.*

LIB. I. CAP. IIII. DE DVCE.

DVx inde quartum dignitatis gra
1 dum oſtentabat † birro cooperiens;
ſine coronæ ornamento:
quæ regali ſplendori uidetur
conceſſa: niſi ducali ordini quan-
doque hoc attributum etiam ſit:
ut And. Alciat. ſenſit in trac. de ſing. cert. c. 32. qui
aliquos duces regali dignitate decoratos comme
morat, ut eſt Mediolanēſis: & Panoniæ ſuperioris,
quam Auſtriam uocāt: Itemque Burgundus: qui-
bus ius ſit gentilitijs inſignibus coronam ferrei
aliquos alios non ita: ueluti quos Rom. Pontifi-
ces, in Vmbria, Piceno, alijſque Italiæ partibus,
quandoque conſtituerunt, qui Pontifici deferre
tenentur, nec ſoluti legibus ſunt, & non coronam,
ſed Birrum gerunt. Birrum autem eſſe tegmen
capitis, etiam ex auctoritate tex. cap. ſi quis uiro-
rum. 30. diſt. arguit idem Alciat. parergon lib. 6.
c. 25. & lib. 8. c. 10. qui Birretum non eſſe latinam
dictionem tradit. Et cum ducis nomen ſit in mul-
tiplici differentia: ut & apud grammaticos legitur
omiſſis ſuperfluis, quo ad propoſitum noſtrum,
2 dicamus. † Ducem eum eſſe qui a Principe de
ducatu ſit inueſtitus: Marchionem, qui de Mar-
chia: Comitem, qui de comitatu. c. 1. ubi Bal. &
doct. not. in tit. quis dic. Dux, March. Com. & per
Curtium Iun. in tractat. de Feudis, in. 2. parte. in
rub. de Feud. Laic. nume. 2. & per Nic. Bouer. in
tractat. de ord. grad. utr. for. in. 2. parte nume.
5. qui Duces, Marchiones, & Comites, etiam a Re
gibus creari poſſe tradit: quod & innuere uidetur
Curt. ubi ſupra col. 1. & 2. & Pariſ. Put. in tract. de
re milit. ſiue duel. lib. 7. §. an comes: nu. 1. & Socin.
conſ. 67. num. 3. uol. 1. & 165. uol. 2. quia quilibet
Rex, eſt Monarcha in Regno ſuo. Atque ſecun-
dum Specul. in ration. diuin. li. 2. in prohœm. col.
3 4. † Duces illi ſunt qui pluribus Comitibus præ-
ſunt, qui comparantur Archiepiſcopis: Sufficere
tamen uidetur, ut ſi unum Epiſcopum tantum ſub
ſe habeat, Dux quis cenſeatur, uel conſtitui poſ-
ſit, ut innuit Ab. in. c. conſtitutis. 2. de teſtib. col.
1. & dictum eſt ſupra in. c. de Rege. in. §. 1. nume.
17. Sunt tamen aliqui Duces, qui conſtituuntur
electione: ut Dux Venetiarum, a Senatu illius Ci-
uitatis. Quod etiam obſeruant Genuenſes, ut me-
minit Nicol. Boer. in d. tract. in. 2. parte prin. nu.
5. qui ex doctrina Bal. in. l. decernimus. C. de ſac.
Eccl. tradit. ſimiles Duces, non habere domi-
nium, ſed quandam præeminentiam, in conſilio a
populo exquirendo: Quos tamen cum ſuis Sena-
toribus Illuſtres poſſe putari, dicemus inferius,
4 in. c. de præſide, & ſenatoribus num. 9. † Hoſque
Duces, Marchiones, & Comites, proprio Capita-
neos Regni appellari explicat tex. in. c. 1. in prin.
de his qui feud. dar. poſ. & tradit Aluarot. in. c. 1.
de natur. feud. quem ſequitur alibi alius auctor
qui ibi nihilominus Ducis originem, ab exercitus
Romani ducibus emanaſſe putat, cum ab Rom.
Imperij principibus, territorijs donatos eſſe ue-
riſsimile ſit, ut tamen ab eis recognoſcant. De ori
gine Marchionum, & Comitum, inibi tractans, de
qua loco ſuo dicemus; de quibus Paris loquitur in
d. §. an Comes, nu. 2. qui Duces iure ciuili, olim
fuiſſe tribunos, uel Magiſtros militum, qui exerci-
tibus præeſſent, recēſet: eoſq; parū differre a Regi-
bus. Duceſque proinde dictos a ducendo: quod
etiā ſecundū Grāmaticos arguere poſſumus: quia
ad hoc, qui in bello, & Caſtris loco Principis erāt.
quibus totius militiæ cura cōmiſſa erat, muros in-
ſtituere, caſtra munire, & manū Bellatoriam rege
re, pertinebat: ut refert Paris ibi. Sicque ibidē in-
fert, hos tenere ſecundum locū a regibus, ut & de
Principe diximus ſupra in præced. c. Sed etiam Pri
ſcos Duces, Imperatores ſolitos appellari, ex
Dione tradit Alciat in lib. de Magiſt. ciuilibuſque
milit. offic. in prin. col. 2. † Et propterea eo ſplen
dore Dux eluteſcere dicitur, ut inter ſpectabiles
reponēdus ſit, ut per Iaſ. in. l. 1. nu. 13. & ſeq. ff. de
offic. eius. & cōſ. 144. col. 2. uol. 2. & Alex. in rub.
ff. de Iuriſd. om. iud. in fi. & Socin. in rub. ff. de
offic. eius: & Corſet. in tract. de poteſ. reg. q. 21. &
Ioan. Plat. in rub. de comit. qui prouin. reg.
lib. 12. & diximus in tractat. Duelli, concl. 77.
* num. 7. & hæc uidetur communis* omnium ſen-
tentia. Non parua tamen ſuboritur dubitatio,
quam ab alijs non uidi conſideratam, ex con-
6 cluſione alia, quæ approbata uidetur, † ut Du-
catus, Marchionatus, & Comitatus, inter Re-
gales dignitates, dijudicetur, conſtituaturue
not. in tit. de Feud. March. nu. 3. & ſequitur Alex.
conſ. 25. nu. 13. uol. 5. Socin. d. cōſ. 67. nu. 3. uol. 1.
& conſ. 165. nu. 1. uol. 2. quo præſuppoſito, inferre
in cōſequentiā uidemur, ut Duces, Marchiones, &
Comites, Illuſtres exſtimari debeant, ſicut Reges,
ut ſupra in. c. de Rege, diximus n. 5. Pro ſolutione,
magis locus cogitationi relinquendus eſſet, quam
repugnare auctoritati Bal. & aliorū ut ſ. Verū ſi
liceat hic paululū obſtrepere, ut dici poſſit d. c. 1.

do

de feud. march. a quo arguunt doct. non bene pro-
bare aſſumptam concluſionem, ſ. Ducatum, Mar-
chionatū, & Comitatum, regales dignitates eſſe:
quia licet ibi exprimatur: ſi quis de marchia, uel
Ducatu, uel Comitatu, uel aliqua Regali dignita-
te inueſtitus fuerit, per beneficium ab Imperato-
re, &c. c. nõ ſequit ergo, Ducatus, Marchionatus, &
Comitatus, eſſe regales dignitates: quia hic ponitur
7 alternatiua dictio, Vel, † quæ alternat, & ponitur
inter diuerſa in ſubſtantia, & ſimilia in qualitate, ut
tradit Bal. in l. filię. 1. C. de collation. & Aym. Cra-
uet. conſi. 326. num. 2. & licet etiam alternaret in
dubio æqualia, uel parum diſtantia, vt per Bald. in
l. conuenticulam. C. de Epiſc. & cler. per l. j. ff. de
reb. duo. & lat iſsime tradit Ripa in. c. inter cęteras.
num. 55. & ſeq. de reſcrip. tamen ad propoſitum
noſtrum, ſiue ſimus in valde uel parum diuerſis,
omnino iſta dictio, Vel, diuerſificat inter diuerſa
in ſubſtantia, in ea de qualitate feudali, & conſtitu
tione: quia Regia dignitas, omnino diuerſa eſt a
dignitate Ducum, Marchionum, & Comitum, vt
manifeſte conſtat etiam ex proxime pręceden. er-
go non poteſt cenſeri eadem, quo ad titulum Illu-
ſtrium: qui tantum conuenire debet Regibus, ut
probat in multis iuribus, iã in d. c. de rege, memo
ratis. Pro concordia huius difficultatis, obiectum
noſtrum poteſt etiam aliquo modo declarari; vt ſi
Bal. & alij doct. colligant, Ducatum, Marchiona-
tum, & Comitatum, eſſe Regales dignitates: id in-
telligatur, quo ad eius conſtitutionem & inſinua-
tionem, ut loquitur. d. c. 1. de feud. march. quia ab
Imperatore, uel rege, ut in proximis dictum eſt, in-
ducatur, non aũt quo ad dignitatem regalẽ, cũ eis
8 communicandã: alias ſubſequeretẽ abſurdũ † quod
naturaliter regẽs nobilius non eſſet recto: nec di-
gnius id a quo quid depẽdet, quã ipſum depẽdens;
cũ iura, & auctoritates in contrariũ ſint proditæ, ut
de hoc eſt tex. in l. digna vox. ubi not. Salic. C. de
ll. de illo eſt tex. in l. iubemus. in fin. C. de Epiſc. &
Cleric. & tradit Marti. Lau. in trac. de dignit. q. 17.
9 & Philoſoph. 1. politic. † Eſt quoq; Dux dignitate
marchione maior: Marchio uero comite, niſi aliter
cõſuetudine receptũ ſit, ut p Iaſ. in l. j. nu. 15. ff. de
off. eius: & dictũ eſt ſæpe, præcipue in trac. Duelli,
cõcl. 77. Memoratã aũt dignitatẽ ſuã retinere Du
cẽ, Marchionẽ, & Comitẽ, q inueſtiti fuerint: licet
poſtea expulſi ſint, notanter tradit Bald. & Card.
Alex. in d. c. 1. quis dic. dux. ſecundũ quod refert,
& ſequitur Nicol. Boer. in d. tract. de ordin. grad.
vtriuſq; for. in 2. parte, nu. 6. Hic ẽt non omitta-
mus cõmemorare not. dictum Decij in. c. ſane. 2.
in. 1. not. de offic. deleg. ſ. Ducem præferendum
eſſe Ambaſciatoribus Regis, ut, vt etiam inf. lib. 2.
in. c. de Vicar. epiſ. §. 1. num. 14. Eſt tamen decla-
randa præmiſſa concluſio: ut ſi conceſſum ſit Du-
cibus quibuſdam ferre Regiam Coronam, attri-
butaque ſit eis dignitas Regalis, ut in prin. hu-
ius. cap. diximus; dicamus eos omnino Illuſtres
cenſendos; ut Duces Mediolani ſemper habi-
ti ſunt & appellati, & recte, & merito: ex eo etiam,
quia Mediolanum urbs Metropolis, & pręclariſsi-
ma, ſimul complectitur ſub ditione ſua, decem
Ciuitates: uidelicet ipſam primum metropolim;
Deinde Ticinum, vel alio nomine Papiam, Re-
giam, & ſtudiorum alumnam, ciuitatem: Cremo
nam potentem, & Bellicoſam urbem: Laudem
Pompeiam, quarto loco, Patriam meam, quæ
præterquam quod a ſalubritate æris, & feracitate
eximia agrorum, quæ omnia irrigua ſunt, ſe ip-
ſam oſtentat: a cõditoribus ſuis maxime commen-
danda eſt, ut diximus ſupra in. c. de Rege. §. 3. nu.
16. Quinto loco Comenſis vrbs, negociationibus
maxime dedita, prope montiola poſita, & La-
rium lacum, quæ quandoq; ambitioſe præcedere
dignitatem Laudenſis urbis, etiam me huiuſce ora
tore exiſtente; male, & fruſtra conata eſt. Sextum
Nouaria locum in ordine occupet: Septimũ Ale-
xandria. Mox Derthona: Bobium inde, & ulti-
10 mo loco † Vigleuanum, tempeſtate noſtra, ciui-
taris priuilegio donatum. Oppidum alias nobi-
liſsimũ, & in delitijs principum, ab eius uenatio-
ne habitum. Quo in loco conſtitutus eſt primus
Epiſcopus, Galeaza Petra: & mox ei ſucceſsit
Mauritius, eiuſdem gentis, Comes, & regius Sena-
tor; & uir integerrimus, qui non uulgari me fami-
liaritate ſemper etiam ab adoleſcentia ſua com-
plexus eſt, præcipue in Ferrarienſi Gymnaſio. Ve
rum & antiquiori tempore, Duces hi Mediolani
imperabant ampliuſquam uiginti ciuitatibus,
ut apud Hiſtoricos ſatis liquet. Nam Genua, Aſta
Vercelle, Placentia, Parma, Brixia, Bergomum,
& aliæ plures ciuitates huic Duci paruiſſe uiſæ
ſunt: ſed his poſtea ademptis, ex rerum viciſsitu-
dine, & temporum iniuria, ad hoc redactæ ſunt,
ut decem tantum hodie colligantur, quas con-
ſtituere re num, & Regem poſſe, demonſtratum
11 eſt ſupra in. c. de rege. num. 17. † Quo circa iure
merito Dux Mediolani, ea potentia conſtitutus
eſt, ut in vrbibus, & locis ſibi ſubiectis, poſsit uti
plenitudine poteſtatis, & omnia facere, ſicut Im-
perator in vniuerſo, vt tradit Iaſ. in. l. ex hoc iu-
re. num. 25. ff. de Iuſtit. & iur. & conſi. 101. nu. 2.
uolu. 4. poſt Bald. Ang. Paul. de Caſt. & Alex. idem
conſulentes. Idem conſuluit Dec. conſil. 403. nu.
7. uol. 3. & poſt Curt. Senior. Frãc. Rip. in Reſpon.
3. in fin. de reſcrip. qui affirmat Ducem Medio-
lani, habere iura Imperij. At qua potentia cæ-
teri Duces fruantur, imprimis reor obſeruan-
dam eſſe formam priuilegiorum: quæ non exce-
dunt caſus ſuos: quæque in ſuis finibus ſunt at-
tenenda, potiuſquam natura feudi, vt ſcripli-
mus ſupra hoc lib. c. 1. §. 4. verſi. ſeptimo. in uer.
Iuriſdictiones, nume. 3. & 4. & vbi Princeps, vel
Rex, vel vniuerſitas, non appareat conceſsiſſe;
conſuetudo, vel præſcriptio, quæ conferre iu-
riſdictionem poteſt, eſſet conſideranda: vt inibi,
num. 2. In qua conſideratione illud totum ver-
ſatur, an quis habeat plenitudinem poteſtatis,
& iura Imperij, vt in proximis diximus, De
Duce Mediolani; vel an quis non recognoſcat

ſuperiorem: quo caſu uidetur omnia poſſe, quę poteſt imperator, ut ſupra. Sunt tamen aliqua reſeruata Pontifici, & Imperatori, in ſignum ſupremæ poteſtatis, ſubiectionis, ſuperioritatis, & uniuerſalis dominij: quæ non tranſeunt, uel priuilegio, uel Cõſuetudine, & præſcriptione, de quibus fecimus mentionem ſupra in.c.1.§.1.uerſ. Or bem.&.§.4.uerſi.1.nu.7.8.9.&.10. ſed tranſeunt ea, quæ reſeruata ſunt in ſignum priuilegij ſingularis, ſuperioritate excepta, ut ibi: quo in loco etiam diximus, quod optime hic quadrare uidetur, ut in generali conceſsione compræhendantur ſpecialiter reſeruata Principi; quando aliquis perpetuo conſtituitur Princeps, uel Dominus prouinciæ: ut ſunt Reges, Duces, Marchiones, & Comites: præcipue ſi in priuilegio inueſtituræ ſunt illa uerba; quod quis poſsit facere ea in ſua prouincia, quæ nos, & Romani Reges, & Imperatores, gerere poſſumus, de plenitudine poteſtatis. Et quonam pacto, & per quæ uerba aliquãdo intelligatur tantum conceſſa cauſæ cognitio, uide ibidẽ: & uideas etiam in.d.§.4. per totum, quæ ſint ſpecialiter ea, quæ quis exercere poſsit, ſi habet plenitudinem poteſtatis, uel non: quę etiam uide in.c.de Rege.§.

12 3.num.1.cum ſeq. † Quo ad ea uero, ad quæ Dux teneatur erga Dominum ſuum, ex munere ſuo: pariter animaduertenda eſſe uidetur forma priuilegiorũ, & tenor inueſtituræ, ut ſupra: ſicque & eius feudi: cuius cauſa, multa obſeruare tenetur Rex, Marchio, & Comes, ſuo quiſque beneficio inueſtitus: pro quorũ intelligentia, prodiere ſunt Conſtitutiones Feudales, quas plurimi Iurec. abunde interpretati ſunt, & præcipue tempeſtate noſtra Franc.Curt.Iunior, & Matheus Afflictus. ad quos omnes ſufficiat remiſsio, ne alienis ſpolijs, hoc templum noſtrum exornatum quis exprobare ua

13 leat. † Vnum tantum non omnitto, in his regalibus dignitatibus, Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, ſuccedere tantum primogenitum.c.licet cum glo.ſi de uoto.& cum multis conſidunt Alex. conſ.25.num.13.uol.5.qui nom. t. & ibi. ſubdit; quod ideo non diuiduntur huiuſmodi feuda, §.præterea.c. Imperialem. de prohib. feud. alien. per Feder.ſed de conſuetudine ſeruari in Italia ut diuidantur: & omnes ſuccedant æqualiter in feudis Comitatus: ut etiam conſuluit Ab.in conſ.3. num.3.&.11.uol.2. De iure autem primogenituræ ſucceſsionis, multa diximus ſupra in.c.de Rege.§.1.q.1.&.2. Hoc etiam, hic liceat cõmemora-

14 re: † Duces, Marchiones, & Comites, Feuda quoque concedere poſſe.c.1.in prin. ubi Bal.& doct. de his qui feud.dar.poſ.&. cap.1.quis dica. Dux, March.Com.& colligit Curt.Iun.in tractat, in.2.parte.de Feud. Laic. num.1. Et pro pleniori intelligentia eorum, quæ ad Reges, Principes, Duces, Marchiones, Comites, & alios inferiores, habentes iura Principis pertineant, aſſumas genera

15 lem concluſionem, ut leges, † & Iura loquentia in Imperatore, habeant locum in eis: ut auctor eſt Bal.in.c.Abbate.de re iud.& Innoc.in.c. cum.P. de fid.inſtr.ſequitur Paris Put. in tract.de Duello §.pone quod oriatur, num.3.lib.7.Dec.conſ.590. num.16. poſt Oldrad. conſ.231.Corn.conſ.299. num.16.uol.1. Cæterum in multis alijs, cura, & ſolicitudo Ducis, ex his ſummi poteſt, quę ſcripſimus in.c.1.§.3.ſupra, hoc lib.

SVMMARIVM.

1 *Marchio a Principe creatur, capitaneus regni dicitur: & Marchionis nomine ideo appellatur, quia de Marchia ſit inueſtitus.*
Marchionis interpretatio, ab eo nomine quomodo fiat, ſecundum aliquos.

2 *Feudorum libri, in duas, vel tres partes diſtincti, per Obertum de horto, a Feder. II. Imp. comprobati, pro legibus.*

3 *Leges iudicare non licet: ſed ſecundum eas iudicari debet.*

4 *Marchio an vnius ciuitatis debeat eſſe dominus.*

5 *Marchio inter ſpectabiles reponitur.*
Marchio maior eſt Comite: & qui Marchio eſt, & Comes, præfertur Marchioni.

LIB.I. CAP.V. DE MARCHIONE.

MARCHIO, poſt Ducem, quintus erat, in ordine collocatus; Birro, & ipſe munitus. † Is pariter ab Imperatore, uel Rege creatur: qui & Capitaneus quoq; Regni cenſetur: ut ſupra.c. proxi.in prin. nume.4. Hocque ideo nomine appellatur, quia de Marchia, ſeu Marcha, ſit inueſtitus: quæ ut plurimũ, iuxta mare ſit poſita, ut clara ſunt uerba tex.in.c.1.quis dicat.dux, march.com. Alciat.tamen in tract.de ſing.cert.c.32. Marchionis nomen Germanicum tradit: quodque perinde ualeat, ac ſi magiſtrum equitum dicamus: quia Marcham illi, equum dicant, atque marcare, hoc eſt, equitare, uulgari ſermone, propterea Frãci etiam num uſurpẽt. Atqui Vdalric.Zaſius, putauit Gothicum uocabulum eſſe, in tract. de Feudis. in.5. parte princip. num.4. Subdens poſtea ex auctoritate Boniſacij Amerbachij, per hiſtorias, & iura ciuilia, hoc nomen declaratum: uulgo que apud eos, Marchiones, Margraphios appellatos: quod limitibus, quos uulgo marcken dicant, graphios, ideſt Præpoſitos fuiſſe oſtendat. Hocque ab eo argumentatur, quia cõſtet apud hiſtoricos; Romanos olim, Imperij limites ſtatuiſſe, in quibus aduerſus Barbaros, hoc eſt hoſtes, uel eos, qui Imperio Ro. non parebãt; milites, & eorum duces excubarent: quibus conceſſa fuerint, de hoſtibus capta: ita ut eorum eſſent, ſi eorum hęredes militarẽt, ut Lampridij locum, in Alexandro proponit. Verum mihi uidentur recitati doctores, antiquiora indagando, recentiora perdere. Nam cum clarum ſit Feudorum inſtitutiones, & iura, uetuſtiori tempore fuiſſe incognita, quod maxime etiam conſtat, ab eo

eo nomine feudi: de quo apud Priſcos auctores
2 nulla prorſus fit mentio: † & apertius oſtenditur
a compilatione librorum feudorum, in duas, uel
tres partes diſtinctorum, per Obertum de horto
Iurec. Mediolanenſem, quos Feder. II. Imp. com-
probauit pro legibus generalibus: cum alias eſſent
uariæ, & diuerſæ conſuetudines: uel Italicæ, uel
Germanicæ, uel aliorum Populorum, ut diſſerit Io.
Bap. Caccialup. a Sãcto Seuerino, in tract. de Feud.
cogn. art. 1. Cumque per legem, eas cõſuetudines
approbãtem, expreſſe ſancitum ſit, & declaratum,
ut qui de Marchia inueſtitus fuerit, Marchio dica
tur: ab eaque denominatio fiat, tanquam a Regio
ne, quæ ut plurimum iuxta mare poſita ſit, ut ſupra
diximus; ſatis ſuperflue fit diuinatiua interpreta-
tio, per uerba, uel germanica, uel Gallica, uel Got-
3 thica, ab Alciat. uel a Bonifacio, reſumpta. † cũ nõ
liceat leges Iudicare, ſed ſecundum ipſas firmatas
debet Iudicari. c. in iſtis. 4. diſt. & ubi eſt caſus le-
gis, ibi nulla dubitatio eſt. l. ancillæ. cum glo. ubi
Bar. C. de furt. & tradit Bar. in. l. gallus. §. ſi eius. in
prin. ff. de lib. & poſt. ubi habemus determinatio-
nem legis, non eſſe neceſſe quærere ulterius unde
proceſſerit. Et quod a Regione, Marchiones ap-
pellari, tanquam earum præfecti, cenſeri poſsint;
bene conueniunt ea, quę ſcripſit Budęus in annot.
in pandec. in tit. de offic. proconſ. fo. 317. &. 318.
poſt. §. quantum ad xenia: qui Nomarchas regio-
nũ præfectos fuiſſe oſtendit: & propterea quo a
Diodoro & Plinio, regiunculas & pfecturas iã ap-
pellatas, tradit. Ita Galliam in triginta plus minu-
4 ſue. Nomarchas, diuidi poſſe putauit† Marchia au
tem an in ſe contineat ciuitatẽ, ſicque Marchio
ſaltem debeat eſſe Dominus unius ciuitatis, hacte-
nus mihi clare non conſtat in iure: cum tamen in
Duce hoc ſtatutum uideatur. At quotidie uide-
mus, Marchiones quandoque etiam de ciuitate
aliqua inueſtitos: ut Ferrariæ, & Mantuæ Mar-
chiones per multa tempora tali feudo uſi ſunt: ſed
poſtea Pontificis, uel Imperatoris priuilegio, Du-
catus titulo & honore decoratos, ut tẽpeſtate no-
ſtra a Carolo. V. Imperatore, Federicus Gonzaga,
Ducis dignitatẽ, & inueſtiturã cõſecutus eſt. Multi
alij ſunt in Italia Marchiones, qui non Ciuitati,
ſed oppido præficiuntur: ut apud nos Marchio
Soncinatum: Carauagij, & Meregnani, conſtituti
ſunt, in hoc dominio Mediolani. & aliquãdo Mar-
chio Vigleuani, antequam id oppidum, ciuitatis
honore donaretur. Cui præeat Io. Iacobus Triuul
tius præſtãtiſsimus Belli Dux, rei Bellicæ peritiſsi-
mus: qui nomẽ Magni meruit: Cuiq; ſucceſsit Fran
ciſcus, ex filio nepos, uarijs fortunæ procellis agi-
tatus: quas mira fortitudine animi ſui, omnes ſu-
perauit: prudentiſsime inſeruiendo tempori, ut
5 res poſtulabat. † Marchio autem eo dignitatis gra-
du præfulget; ut inter Spectabiles, & maior comi-
te, reponatur: ut probant allegata ſupra cap. præ-
ced. num. 9. & ea quæ diximus in tractat. de Duel-
lo, & Pace. concl. 77. & tradit Nicol. Boer. in trac.
de ord. grad. utr. for. in. 2. parte. num. 6. & ſeq. Por

ro licet is ſit maior Comite, ut ſupra: tamen ſi quis ſit Marchio & Comes, præfertur illi, qui eſt Marchio tantum: ea ratione, quia duo uincula magis ligant, quam unũ. Quæ ratio militat in omni alia dignitate, caſu, ut per Iaſ. cum exẽplis in. l. re coniuncti. nu. 17. & ſeq. ff. de legat. 3. Quo ad ea uero, quæ uel potentiam, uel officium Marchionis reſpiciunt, dicas ut diximus ſupra in cap. de Duce: remiſsiue.

S V M M A R I V M.

1 *Comes dicitur, qui de Comitatu eſt inueſtitus, capitaneus regni dictus.*
Comites vario modo dicti: & aliquando Illuſtres: aliquando ſpectabiles.
2 *Comitatus, Territorium, Diſtrictus, & Diœceſis, idem ſunt.*
3 *Comites proprie dicuntur, qui habent dignitatem cum adminiſtratione, alij abuſiue.*
Comites proprie, clariſſimi ſunt; & quando ſpectabiles, vel Clariſsimi.
4 *Comites ſedent penes regem ſuum, ordine conſueto.*
5 *Comes loco præſidis habetur: immo magis Principi aſſimilatur.*
Epiſcopi, ſimilitudinem Comitum gerunt.
6 *Comitum ſtatuta, ius ciuile reputantur.*
Comes, vel prælatus, non dicendus, qui de iure non ſit.
7 *Comitis iuriſdictioni ſubeſſe cenſetur, quicquid eſt in comitatu: idem creditur in Regno, & ſimilibus.*
Comes ſub dominio regis, an præſumitur habere Comitatum iure proprio, non tanquam feudalem.
8 *Comitatus ex conſuetudine diuiditur.*
Comes, cum Duce, vel ſuperiore pugnare, an poſſit.
9 *Comitiſſa nubens doctori; nõ dicitur nubere indigno.*
Comites creati vacante Regno, cui tenentur iurare fidelitatem.
Barones ſequuntur Comites.

LIB. I. CAP. VI. DE COMITE.

COMITIS imago, Marchionem ſubſequebatur, eodem ueſtium
1 ornatu inſignis † Cuius pariter inſtitutio fit: atque ita appellatur: quia de Comitatu ſit inueſtitus: & inter Capitaneos regni, & ipſe enumeretur, ut dictum eſt in. c. de Duce num. 4. Comites tamen aliquando dicti ſunt, uel qui in commentario, uel in curia principis eſſent, & qui cum Imperatore, uel Rege, commearent, & ut ſocij in bellis: a commeando, uel commeatu, ſic appellati, ut colligit Paris Puteus in trac. de duello. §. an Comes. lib. 7. Fuerunt & Comites ſacrarum largitionum: Item rerum priuatarum: Item ſacri palatij: illuſtri dignitate arbitrati. Item fuerunt Comites Conſiſtoriani: Et Comites ſacri patrimonij: Et Comites orientis: Et Comites qui Prouincias regunt, inter Spectabiles enumerati,

enumerati, ut obſeruauit Alciat. diſpuñ. lib. 3. c. 4. qui aliter dignitatum titulos reſumit, quã communiter Iureconſulti noſtri temporis, interpræ-tentur: de quorum officio habetur in titulis. C. Iuſtiniani, & trium lib. C. in quibus quoque in ſpecie deſcribitur tit. de Comitibus, & Tribunis Scholarũ: in quo fit mentio, de Comite ſacri ſtabuli, & Comite Aegipti: & Põtificæ Diœceſeos: & alius ti. de Comitibus rei militaris. & de his aliqua quoq; tetigimus ſupra. c. 1. §. 4. uerſ. Septimo. præcipue in uer. Spectabilium. & in uer. Seneſcalchus, ubi di-ctum eſt, etiam comitis nomen idem importare, quod Præpoſitus, Tribunus, & Primicerius: Sũt & Comites palatini, qui habent ab Imperatore, priuilegia legitimandi, & ſimilia: de quibus etiam tnibi diximus. in uer. Comites Palatinos. Verum ad propoſitum noſtrũ, tradit Alciat. in l. pupillus. §. territorium. de uer. ſig. & in tract. de ſing. cert. c. 32. Comites dictos fuiſſe, quod ex comitatu Cęſaris, ad regendam aliquam prouinciam, uel eius partem mitterentur: ut a Carolo Magno: eiuſque libris factum eſt: ſed quod poſtea Ducum, Marchionum, & Comitum, hæ dignitates ſub Germanis Cæſaribus in proprij iuris titulum, tranſire cęperunt: atq; inde Comitatũ propriè de Imperatoria aula dici oſtendit: eo qđ ad ſingulas Ciuitates

2 regendas, aliquis Comes mitteretur. † Indeque quod territorium dicebatur, Comitatus dici cæptus ſit: in eundem ſenſum hæc quatuor nomina ſonare notans, Territorium, Comitatum, Diſtri-ctum, & Diœceſim. Sed quicquid in antiquitate reconditum ſit, non a Comite Comitatum, ſed a Comitatum, Comitem dictum, & conſtitutum

3 hodie nos magis putamus, ut ſupra in prin. † Et hi proprie Comites appellantur, qui honoris dignitatem, cum adminiſtratione aſſequuntur: abſtuue alij, qui dignitatem tantum ſine adminiſtratione habent, ut diximus in d. uerb. Comites palatinos: Clariſsimorumque locum ſibi uendicant, ut per Doct. & Iaſ. in l. 1. col. 4. ff. de offic. eius. & deſcripſimus in tract. de Duello, & Pace, concl. 77. declarando tamen, ſi comites aliqui ſint, ut ſupra, quibus Comitatus & exercitium militiæ committatur, quia dicerentur Illuſtres: & quibus prouincia metropolitana committatur, ſecus ſi: non metropolitana, qui dicuntur Spectabiles: & Spectabiles uel Illuſtres, illi Comites, de quibus proxime in præcedentibus ex Alciato locuti ſumus: Qui in d. c. 32. de ſing. certam. inquit, quod Comites in Gallia præferuntur Marchionibus ex conſuetudine, cui plurimum deferendũ ſit, cum tamen principalis ipſa conceſsio, plurimum polleat, ut etiam meminit Nicol. Bouer. in tractat. de ord. grad. uſque for. in. 2. parte princip. nume. 5. & ſeq.

4 † Et hic ſubijce, ut comites & Barones debeant ſedere penes Regem ſuum, ordine cõſueto. ut per Bal. in. c. 1. §. Marchio. col. pen. uerſic. extra quæro, de his qui feud. dar. poſ. Et cum ad ea quæ potentiam, & obligationem Comitis reſpiciant, dice te habeamus, ut diximus ſupra in. c. de Duce. nu. 11. 12. & 15. Nihilominus liceat, & hic aliqua ſu-

5 bijcere, ſcilicet † ut is dicatur & habeatur loco Præſidis in comitatu ſuo, & quod ipſe ſtatuit, ex neceſsitate ſeruandum ſit. l. 1. C. ubi popul. educ. deb. & atteſtatur glo. in. c. 1. in uer. obſeruetur. ſi de inueſt. inter dom. & Vaſal. lis ori. Immo magis Principi Comes aſsimilatur, ſecundum Bal. in. l. receptitia. colum. 2. de conſt. pecun. ſequitur Ruyn. conſ. 134. num. 9. uol. 5. conueniunt dicta D. Aymon. Crauet. conſ. 135. num. 2. Et hic adde, Epiſcopos ſimilitudinem Comitum gerere, ut per Specul. in ration. diuin. lib. 2. in prohem. col. 4. Et

6 ideo ſecundum eundem Bal. d. col. 2. † eius ſtatuta, ius ciuile, & non prætorium, exiſtimantur. Sed dic. ut dictum eſt in. d. c. de Imp. uerſic. Secundo. §. 4. num. 6. Nec omittas hic meminiſſe, Comitem, uel Prælatum, non dicendum, qui de Iure non ſit Comes, uel prelatus, ut not. Bal. in. c. 1. §. Marchio in prin. de his qui feud. dar. poſ. qui inquit, oporte re id quod poſsidetur, uel quaſi, habeat in ſe aliquam realitatem: unde ſubſtantia poſſeſsionis corporalis eſt in corpore, ſubſtãtia uero quaſi poſſeſſionis iuris, eſt in iure. Subdit tamen, hoc aliter poſſe intelligi, uidelicet, quod tale ius ſit in rerum natura, non quod ſit proprium poſſeſſoris, quia ſe quereretur, quod in iuribus iucorporalibus, nõ eſſet ſeparata cauſa poſſeſsionis, a cauſa proprietatis, illius iuris, quod eſt falſum. c. præterea. & c. conſultationibus. de iur. patr. & hæc bene not. quia adaptari poſſe uidentur ad alias ſimiles perſonas.

7 † An uero quicquid eſt in comitatu, in dubio intelligatur eſſe in iuriſdictione Comitis, Specul. in tit. de iuriſd. om. iud. in uer. magni ſunt. & ſeq. tenuit quod ſic, idemque in Regno: & idem dicendum eſſe puto in Marchione, & alia ſimili iuriſdictione. Sed an in dubio, qui eſt ſub dominio regis præſumatur habere Comitatum, iure proprio, non tanquam feudalem: Alciat. tenuit quod ſic in trac. de præſumpt. reg. 2. in. 3. præſumpt. cum declara-

8 tionibus, ut ibi per eum. † Et hic repete dicta ſupra in. c. de Duce, nu. 13. ut comitatus ex conſuetudine Italiæ diuidatur. An autem Comes cum Duce, uel ſuperiore ſuo, pugnare poſsit, uel recuſari in Duello, uide in tract. noſtro de Duello, & Pace, concluſ. 79. & 80. Hic etiam unum, licet extraneum uideatur, notare poſſumus: quia & ſi Co-

9 mites ſint Clariſsimi, ut ſupra, † tamen ſi Comitiſſa aliqua magna, nuberet doctori, nõ diceretur nupſiſſe indigno, ut notabiliter tradit Salicet. in. l. prouidendum. per illum tex. C. de poſtul. ſequitur Ioan. Campez. in tractat. de dote. quæſt. 13. Si autem creantur aliqui Comites a Principe, uacante Regno, quod poſtea regi deferatur: quod teneantur iurare fidelitatem etiam ipſi Regi, uidetur tenuiſſe Bal. in tit. de Pac. Conſt. §. inueſtituram. Poſt Comites, de Baronibus qui eos ſequuntur, ut late tradit Franc. Curt. Iun. in tractat. de Feud. in. 2. parte princip. in rub. de feud. laic. ſicque & ordine ſuo, de aliſs capitaneis iuriſdictionem habentibus, eſſet dicen-

dum

dum, ut ibi per eum: tamen hactenus dicta ſufficiant, cum ex ſuperioribus, metiri quoque perſonas Baronũ: & aliorum inferiorũ, ſatis apte liceat.

SVMMARIVM.

1 *Senatores conſtituuntur per Principes. habentes iura Imperij, vel non recognoſcentes ſuperiorem.*
Præſes prouinciæ, in omnibus negocijs prouincialibus, cognoſcit.
2 *Præſidis nomen generale eſt.*
Præſes prouinciȩ, dicitur legatus Cȩſaris, Corrector, & Rector prouinciæ.
Præſes prouinciæ dicitur, qui illi præeſt.
Præſes prouinciæ, dicitur ordinarius.
3 *Præſides qui ſint, ſecundum Budæum.*
4 *Prouinciarum apud Ro. aliæ proconſulares, aliȩ pretoria, aliæ præſidales: quæ exprimuntur, remiſſiue.*
5 *Prouinciarum aliæ continentes, aliȩ transm ırıng: ibi exempla.*
Prouincia, ſecundum ius Canonicum, quomodo accipiatur.
6 *Senatores qui fuerint antiquitus.*
7 *Senatores quotuplicis ordinis fuerunt: & qui honorarij dicti.*
Senatoria dignitas, virtutis eſt præmium.
Senatores an dicantur Decuriones; & Conſiliarij Principis.
8 *Senatus in templis habebatur, & nõ ante exortum, nec poſt occaſum ſolis.*
Præſes morabatur in ciuitate metropolitana: & quando alibi.
Senatus repræſentat Principẽ, & illi æquiparatur.
9 *Præſes, & Senatores in prouincijs hodie Clariſſimi ſunt: quomo:ocunque antiquitus, vel Superilluſtres, vel Illuſtres, vel ſpectabiles habiti ſint.*
Dux Venetiarum, & eius Senatores, an Illuſtres, ex dominio.
10 *Senatores, cum præſide Mediolani; ſpectabiles dicti a Principe.*
11 *Senatus, & prȩſidis Mediolani, cura & poteſtas.*
12 *Prȩſidis prouinciæ poteſtas, ſecundum ius commune.*
13 *Proconſul in prouincia, pleniſſimam iuriſdictionem habet.*
14 *Præſes in prouincia, merum Imperium habet: & num. 16. per exempla.*
Imperium merum habet, qui præeſt vniuerſitati, quæ faciat prouinciam, non ſi faciat ciuitatem.
15 *Ciuitas hodie quȩlibet, licet habeat vim prouinciæ; declaratur tamen.*
17 *Præſidis, cum ſenatoribus cura, quæ debet eſſe, ſecundum ius commune, cum exemplis.*
18 *Præſes cum ſenatu, an debeat iudicare ſecundum acta, vel veritatem.*
19 *Iudices, vel præſides iuſtiſſimi, publicis acclamationibus collaudandi: Iniuſti, querelarum vocibus accuſandi.*

LIB. I. CAP. VII. DE PRAESIDE, ET SENATORIBVS.

PRÆSIDIS ſimulachrum, poſt
recitatos Principes, toga, birretto, & annulo, & alijs inſignijs
Doctoreijs ornatum, conſedebat: de quibus aliqua adduximus in. c. 1. §. 1. uerſic. Gladium.
q. 2. num. 24. & 25. eratque a multis ſenatoribus,
ab eius dextra, & ſiniſtra parte cõſtipatum, illhinc
militaribus, breuiorisque togȩ: hinc togatis Iurec.
1 † Quorum conſtitutio fit per eoſdem Principes,
qui habent iura Imperij, uel non recognoſcunt ſu
periorem, ut dictum eſt in eorum capitibus: & in
ſpecie tradit Bar. in. l. 2. cir. fi. de decur. lib. 10. &
ſequitur Nicol. Boer. in addit. ad tract. de parlam.
Io. anontaig. in prin. §. adde quod ſocius nu. 4. &
dicemus inf. c. proxim. nu. 1. & qui in ſuo quiſque
dominio, pro eorum auctoritate, Iuriſdictiones
exercendo, magiſtratus creare ſolent, ut dictum
eſt d. c. 1. §. 4. uerſic. Septimo. in uer. Iuriſdictiones
num. 1. facit. l. 3. & l. legatus cum ſim. ff. de offic.
præſid. ita ut omnia prouincialia negocia, & deſideria, præſes prouinciæ cognoſcere poſsit, quæ
Romæ, uarios Iudices habent: ſcilicet uel præfectus prætorio, uel præfectus urbis, uel Conſules, &
Prætores, cæterique ſimiles. l. ex omnibus. l. om-
2 nia. & l. licet. ff. de offic. præſid. † Et quamuis nomen Prȩſidis generale ſit: eo quod proconſules, &
legati Cæſaris, & oẽs prouincias regẽtes (licet Senatores ſint) præſides appellentur. l. 1. ff. eo: Is tñ
legatus Cȩſaris, & Corrector prouinciæ, quãdoq;
appellatur. d. l. ex omnibus. & l. legatus. eo.
titu. Item & rector, ut. C. de offic. rect. prouin. l. 1. & 2. Indeque dictus uidetur, quia iuriſdictioni præſit. l. ex quacunq;, ubi no. Alex. ff. ſi quis
in ius uoc. non ier. uel ideo, quia præſit prouinciæ, ut facit. l. ſȩpe. & lege. generaliter. ff. de offic.
prȩſid. cum ſim. Diciturque etiam ordinarius, ut
per Specul. in tit. de iuriſd. om. iud. uerſ Iudicum.
3 † Prȩſides uero non alios eſſe, quam quos, tum
Gubernatores, ideſt Rectores dicimus, tũ locum
tenentes, ideſt legatos Regis, oſtendit Budȩus in
annot. ad pandect. in tit. de offic. proconſ. & leg.
fol. 317. quos & omnium magiſtratuum Rom. uicem implere, inquit uideri poſſe. Prouincias inde
alias Conſulares, alias proconſulares, aut prætorias, pro belli neceſsitate factas, inibi demonſtrat.
pag. 314. Prouincias etiam iuridiciales, poſuit aliquas pag. 260. in annot. ad. l. ult. ff. de ſenat. de
quibus meminit & multa ſcribit etiam Alex. ab
Alex. Genial. dierum lib. 2. c. 27. Porro And. Alciat. clarius etiam in his locutus uidetur, in lib. 3.
c. 3. parerg. iur. de magis. ciuil. quod & milit. offic.
4 col. 4. qui inquit, † Omnium prouinciarum, ab
Auguſto; quȩ ſub Imperio Rom. erant factam diuiſionem; ita ut aliæ Proconſulares, aliæ Prætoriæ, aliæ Præſidales eſſent, quæque Proconſulares
Senatui,

Senatui, Prætorias populo, demandandas tradit:
in Præſidales ipſe legatum ſuum; qui ouoc Præſes
nunc legatus Cæſaris, eam ob cauſam dicebatur,
mittebat: Quæ uero prouinciæ Proconſulares, aut
prætoriæ, aut preſidales eſſent, inibi col.5. expri-
mit Alciat. & addit Proconſulum magiſtratum,
annuum fuiſſe: preſidum certum finem non fuiſſe;
niſi quatenus ſucceſſor, a Cæſare mittebatur: ad-
ditque etiam col.6. adhibendos fuiſſe in cõſilium
procuratores Cæſaris, a præſide, ubi de cauſa fiſca
li ageretur: Hocque etiam hodie obſeruari. Alio
loco idem Alciat. in. l. notionem. §. continentes.
ff. de uer. ſig. aliam diuiſionem ponit, ut prouincia
rum, quæ dictæ ſunt, eo quod procul ab Italia, ar-
mis uictæ fuerant, in quas proconſules, & legati
mittebãtur, qui ius redderẽt, & tributa exigerent;
5 † aliæ continentes, aliæ tranſmarinæ eſſent: ut illa-
rum quidem, Gallia, Illyricum, Rhetia, Vindelici,
Pannonia, Germania: Harum Aſia, Aphrica, Syria,
Cyprus, Achaia, eſſent. Tradit etiã Alex. ab Alex.
lib.2.c.29. Genialium dierum, multas fuiſſe pro-
uincias ut Cappadocia, & Aegiptus, quæ per ſo-
los equites Romanos præſidum loco regerentur.
Subditque Alciat. ibi, hodie quantum ad iuriſdi-
ctionem, quamlibet Ciuitatem, quæ merum Im-
perium habeat, ſuoſque magiſtratus conſtituat,
prouinciæ æquiparari. l. cum in longi. C. de long.
temp. præſcrip. quę declarat Iaſ. in. l. Imperium
num.16. ff. de Iuriſd. om. iud. & dicemus in ſeq.
num. 15. at in iure Pontificio, Prouinciam pro
dioceſi accipi, in qua decem, uel uodecim ciuita-
tes ſint: quibus is qui dominatur, Rex dici poteſt.
c. ſcitote. 16. q.2. & alibi diximus. Differentiam
tamen inter Proconſulem, & præſidem, ponit glo.
in. l. 1. ff. de offic. præſid. ut proconſul, ex conſuli-
bus eligeretur, & ad remotam prouinciam regen-
dam mitteretur, extra Italiam: ſed præſes non ex
conſulibus: & cum ea gloſ. tranſit Iaſ. in. l. 1. nu.
18. ff. de offic. eius. Verum capiendo præſidẽ pro-
uinciæ, conſtitutum a Principe, qui cum conſilio
ſibi aſsiſtentium, iura inibi reddat: ſiue illi Senato
res, ſiue Conſiliarij: atque propterea Curia, Con-
ſilium, Senatus, uel parlamentum, congregatio illa
appelletur: de quibus loquitur Budęus in annot.
l. 1. ff. de Senator. & Io. montaig. in tract. de parla
mentis. §. & hæc. ubi Nicol. Boer. in addit. multa
cumulauit: præcipue de eorum inſtitutione, & nu-
mero, apud gallos, ibi in. §. adde quod inſtitutio-
nes: & quæ parlamenta nonario numero conclu-
dantur, & inter quæ enumerat etiam Senatum Me
diolanenſem, per quod Iuſtitia adminiſtretur. De
cuius auctoritate, & poteſtate etiam Carolus. V.
Imperator Conſtitutionem edidit, tempeſtate no
ſtra, in hoc dominio Mediolani, ad eum deuolu-
to, poſt mortem Franc. II. Sfortiæ, Ducis: inter
alias, ſitam ſub. tit. de Senatoribus. Dicamus, in
6 quam ad propoſitum noſtrum. † Senatores uetu-
ſtiſsimo tempore, aliquando & primum Romæ:
inſtitutos a Romulo, centum numero: ex primori-
bus patrum, ut conſilij ope, nouam ciuitatem ful-
ciret: quam uiribus, & robore Iuuenum munitam
cerneret, quos ob honorẽ Patres, ob ætatẽ Sena-
tores, appellauit: atque ex his genitos, patritios
nuncupauit. Inde exactis Regibus, Brutus conſul,
exhauſtum bonis uiris ſenatum intuens, primores
equeſtris ordinis adſcribi in Senatores, operam
dedit: illoſque conſcriptos patres uocauit, Penes
quos quidem Senatores, adeo ſemper totius reip.
ſumma innixa eſt, ut ne Reges quidẽ, Cõſules, aut
Dictatores, aut alius quiſpiam magiſtratus, incon
ſulto Senatu, quippiã moliretur, ut hęc proſequi-
tur L. Feneſtella de magiſtratibus Rom. c.1. q ſub-
7 dit, triplicis ordinis Senatores reperiſſe: † Quo-
rum alij Patritij, alij pedarij, nõnulli Conſcripti
appellarentur, apponitque horum omnium ratio-
nẽ. Et hi ſunt (ut opinor) de quibus loquitur Ariſt.
politic. lib.2. cap.7. in hæc uerba. Oportet enim
rẽp. quę duratura ſit, velle, vt omnes ciuitatis par-
tes conſtent, atque in ſtatu ſuo permaneãt. Reges
ergo propter honorem ſuũ, ita ſe habebunt, Præ-
ſtantes autem viri propter Senatum: nam ea digni
tas uirtutis eſt pręmiũ. Plebs propter Ephoriam,
nã cõſtituitur ex omnibus. Adde ut Aliqui etiam
Honorarij tantum dici potuerint, illi ſcilicet, qui-
bus collata ſit dignitas ſine adminiſtratione, de
quibus diximus ſupra in cap.1. §.3. uerſic.22. nu.
30. Decuriones etiam ſuę curiæ (ſi ſic dicere opor
tet) Senatores uidentur dicti, in. l. omnes iudices.
ubi glo. & Io. Plat. in fin. C. de decurion. lib. x. An
autem cõſiliarij Principis, Senatores cenſeri poſ-
ſint: dicendum eſt quod non, ſi inſpiciamus uerba
l. quiſquis. in prin. C. ad. l. iul. maieſ. quæ ponere
videtur differentiam inter eos: conueniunt dicta
ſupra in. c.1. §.3. uerſic.15. num.14. De hac inſti-
tutione, & auctoritate, multa quoque, & eadem fe
re adducit Budæus in annot. l. ult. pag.1. & ſeq. ff.
de ſenator. ex Liuio, Sed & rationem habendi Se-
8 natus, ponit Feneſtella. d. c.1. † uel ratione loci,
uel temporis: ſcilicet in templis, & non ante exor-
tum ſolis, nec poſt eius occaſum. Et de iam dictis
omnibus, præcipue de poteſtate Senatus, etiam
apud plures nationes, abũde refert Alex. ab Alex.
Genialium dierum lib.4.c.11. & cõueniunt dicta
ſupra. c.1. §.3. uerſic.15. num.10. de Apolectis, &
Areopagitis, quorũ ſanctius, & grauius conſilium
ex delectis uiris conſtabat. Quibus adde, vt Pręſes
moraret in ciuitate principali, quæ cuiuſque pro-
uinciæ, appellabatur Metropolitana; quæ nũc Ar-
chiepiſcopalis uocatur: vbi habebat omnem iuriſ-
dictionem, vt tradit Iaſ. in. l.1. num.21. ff. de offic.
eius. Item Adde, vt tamen Præſes prouinciæ, poſ-
ſit pro libito, in tota prouincia, tribunal eligere, &
mutare. ſed hoc dẽt fieri notũ parti. Cęteri inferio
res nõ poſſunt: niſi in actibus uoluntariæ iuriſdi-
ctionis vt p Salic. in. l. ſi vt proponis. C. quõ & qñ
iud. Aliqua itidẽ Alci. cumulat, de Inſtitutione, &
ſenatorum poteſtate: & tranſlato ad Imperatores
Imperio, in tit. de magiſt. ciuilibuſque & milit. of-
fic. column.1. & ſequen. & in. l. plebs. ff. de of-
fic. eius: & propterea ſuperilluſtrium gradum, il-
lis

ſia atribuit:& cum eo idem uidetur ſenſiſſe cæteri doct. ibi, & alibi, ut etiam diximus in d. tract. de duello, & Pace, concl. 77. licet Specul. in tit. de iuriſd. om. iud. uerſic. magni, Illuſtrium gradum eis tantum cõreſſerit, per l. ult. ff. de ſenator. Sed Alciat. diſpunct. lib. 3. c. 4. num. 10. inter clariſsimos hos reponens, horum Clariſsimorum, aliquẽ eſſe gradum, ex Iſidoro, Aetymolog. li. 9. c. 4. conimemoret: uidelicet ut primus ordo Illuſtris, Secundus Spectabilis, tertio clariſsimus cenſeatur. Clariſsimos tãtum idem Alciat. tamẽ in l. ſpecioſas. ff. de uer. ſig. & in. l. pen. col. 4. C. de pactis, Senatores cenſuit; niſi quis conſulacia, prætoriaque ornamenta: conſecutus fuiſſet quia tunc dicti ſunt, uel ſpecioſi, uel Spectabiles, uel Illuſtres: reprobatque inibi iureconſultorum recentiorum, aliter tenentium opinionem. Sed opinio Alciati in enucleatione horum titulorum, non uidetur poſſe procedere: ſi præſertim nouiſsima iura, & tempora conſiderentur, vt etiam ſcripſimus ſupra. c. 1. §. 2. in ver. enſem. q. 2. nu. 21. & ſeq. Atque ad præmiſſa adde ſecundum D. Aym. Crauet. conſ. 144. num. 20. Senatum repręſentare Principem, allegat Bar. in. l. Aemilius. in fi. ff. de minor. & Dec. conſ. 200. in fin. ſubijciens, Senatum ipſi Principi ęquiparari, per. l. quominus. ubi Iaſ. in. 2. not. ff. de flumin. hocque idem repetit idem Crauet. conſ. 168. num. 10. & conſ. 198. num. 7. de quibus dicas ut infra num. 9. Quicquid tamen in præmiſsis, ſecundum uetuſtiora tempora, excogitari poſsit, quo ad rem noſtram, cõſtituto præſide, & ſenatoribus
9 aliqua in prouincia, a Principe. † Hodie & præſidem, & Senatores, nõ niſi clariſsimorum gradum ſibi uendicare exiſtimo: Nam cum cõmunis omnium ſit ſententia, & præcipue Iaſ. in d. l. 1. nu. 18. ff. de offic. eius. & dictum eſt dict. concl. 77. & eſt etiam tex. in. l. 2. C. ſi aduer. fiſc. Præſidem prouinciæ clariſsimum tantum eſſe, qui alijs præeſt; multo magis hoc dicendum de Senatoribus, qui inferiores ab eo cenſendi ſunt: ut regens ſit nobilius recto; & dependente id a quo quid dependet, ut ſupra in. c. de Duce nu. 8. Non enim ea auctoritate & poteſtate, conſtituuntur præſides, & Senatores, ut alias, qui hodie iura reddant, qua olim apud Rom. qui rerũ potiebantur, Senatores pollebant. & licet D. Crauet. dicto conſ. 168. nu. 10. per auct. Specul. d. uerſic. magni: Illuſtres ponat, Senatores noſtri temporis: eius opi. per ſupradicta uidetur repellẽda: quia Specul. ſecundum allegatam. l. ult. loquitur in Senatoribus Rom. ſicque in ſupradictis alijs ſuis conſ. uidetur intelligendus Crauet. Cuius opinio eo caſu forſan poſſet procedere, quo aliqui Senatores haberẽt adminiſtrationem in dominio ſuo: quod Regnum cenſeri poſſet, propter magnitudinem, & numerũ decem, uel undecim ciuitatum, uel plus, in eo comprehenſarum, ut dictum eſt in. c. de Rege: & c. de Duce; & prout Dux, uel Præſes Venetiarum, cum Senatoribus ſuis, ea potentia excellere creditur: nam Re-
10 gnum, Illuſtrem dignitatem præ ſe fert. † Spectabiles tamen Pręſidem, & Senatores dominij, & Ducatus Mediolani, appellare cõſueuit Carolus. V. Imp. & Philippus Rex eius filius & ſucceſſor, in ſcriptis, uel alijs literis ſuis. At quænam partes ſint, & quæ cura in hac prouincia Ducatus Mędiolani, & quæ poteſtas Pręſidis, & Senatorum, cauetur in dictis Conſtitutionibus, in tit. de Senato-
11 ribus. † Ex quibus inter cetera hic colligere licet, ſancitum eſſe, vt eorũ munus ſit perpetuum: Auctoritas uero ſit, Conſtitutiones Principis confirmandi, infirmandi, & tollendi: & concedendi diſpenſationes, contra eas, & ſtatuta. Circa quod uide quæ ſcripſi ſupra. c. 1. §. 4. uerſic. 3. quando & quomodo ius poſitiuũ tollatur. Item ſtatutorum, ordinumque ac prouiſionum confirmationes faciendi. Nec non habilitationes, temporum prorogationes, in integrum reſtitutiones, concedendi: In his quæ ad Iuſtitiam, aut æquitatem ſpectant, prouidendi, in quo uide dicta ſupra. c. 1. §. 3. uerſi. 21. nu. 8. & §. 4. verſi. 4. & 5. & 28. & 29. quando iuſgentium, & diuinum tollatur. Item cognoſcendi de cauſis Marchionatuũ, Comitatuum, & quorumcunque Feudorum, quomodocunque lis oriatur, ſiue inter Principem, & vaſallos, ſiue inter ipſos vaſallos. Itẽ de omnibus cauſis arduis, & magnis, vbi res de qua agitur, ſit aureorum mille, annui reditus: & ubi etiam agatur de interpretatione priuilegiorum: de quibus uide ſupra c. 1. §. 4. uerſic. Septimo. in prin. & d. §. 3. uerſi. uigeſimoprimo. Et de controuerſijs finium, & alijs cauſis, de quibus vel via appellationis, vel alio modo, conſilia ducalia, retroactis temporibus, cognoſcere conſueuerant. Itẽ quod plus eſt, cognoſcendi de approbatione, confirmationeque, litterarum principis, donorũ, remiſsionũ, indulgentiarũ, priuilegiorũ, ordinũ, edictorũ, & gratiarũ, tã in ciuilibus, q̃ in criminalibus, & eas uel approbabit uel limitabit, aut reſtringet, prout e re Principis, vel publica, eſſe cognouerit. Item Senatus ſententię inappellabiles ſunt, niſi depoſito centum aureorum facto, miſſa tamẽ executioni ſentẽtia. Item prouiſiones facit: ſm caſuum contingentiam: Quod in cauſis omnibus criminalibus admittitur, pro Iuſtitia, & Aequitate: de quibus vide d. §. 3. uerſic. vigeſimoprimo. num. 8. & §. 4. uerſic. 4. & 5. & 28. & 29. quomodo procedendũ ſit, licet cauſæ ſint inappellabiles. Et quicquid ſanxerit Senatus, parẽ vim habebit, ac ſi a Principe factum fuiſſet. Non poteſt tamen Senatus, delictorum remiſsiones, ſeu gratias, uel Litteras ſalui cõductus, reis criminum dare, vel concedere, quæ reſeruata ſunt Principi. His adde vt apud hunc ordinem, Controuerſiæ terminentur, vel ſi alternis diebus in Curia Mediolani, in loco eminentiori Aulæ ſedens, cum maieſtate ſua, auditis palam aduocatis quod ſibi pro iuſtitia aut æquitate uiſum fuerit, ſtatuit. Vel ad ſupplicata, & reſponſa, ſecreto. Vel ſi delegatione facta, & relatione per Senatorem delegatum: Ordinare ſolet in omnibus, apices, & ius poſitiuum, ubi expedierit, tollẽdo: uel dilationes,

nes, & prorogationes in cauſis concedendo, & in
delictis prouidendo: Et amplius ēt in his, quæ de
iure gentium ſunt, manum apponendo, ex cauſa.
Verum quæ ſolicitudo, & auctoritas præſidia
fuerit, itque ſecundum ius commune: cum tamen
quæ in Senatoribus Romę fuerit, ſupra exaratum
12 ſit, ſubijciamus. Illudque in primis, † vt Præſes
prouinciæ, maius Imperium in ea prouincia ha-
beat omnibus, poſt Principem. l. 4. ff. de offic. prę-
ſid. quod idem dicitur de Proconſule. l. & ideo. ff.
de offic. proconſ. & leg. Atque omnia prouincia-
lia negotia, & deſideria, cognoſcere poteſt: quæ
Romæ varios Iudices habent: ſcilicet vel præfe-
ctus prætorio, vel præfectus vrbis, vel conſules, &
Prætores, cæterique ſimiles habent, ut dictum eſt
ſupra hoc cap. nume. 1. quæ pariter attributa ſunt
proconſuli. l. ſi in aliquam. ff. de offic. procon. &
leg. ubi tamen glo. vltima excipit proconſulem
non habere ea, quæ competunt Romæ, cōſulibus:
ſed puto eam glo. non recte locutam: ex quo tex.
ibi generaliter loquitur, ſicque vt proconſul ple-
niſsimam iuriſdictionem habeat, ad eumque per-
tineant omnium partes, quæ Romæ, vel quaſi ma-
giſtratus, vel extra ordinem, ius dicunt. Quod &
clarius probat̄, quia expreſſe hoc cauetur in Pręſi-
de, qui ut ibi habet̄ in rub. procōſule eſt inferior:
vt tamen cognoſcere poſsit de omnibus cauſis,
de quibus etiā Conſul Romæ cognoſcere poterat
13 d. l. ex omnibus. ff. de offic. præſid. † Proinde ſi-
cut Proconſul pleniſsimam iuriſdictionem habet,
quā in ea. l. glo. interpretatur pro mero Imperio,
pleniorem pro mixto, ſemiplenam pro modica
14 coertione: † Sic etiam Præſes in prouincia ſua,
non extra, Imperium habere dicitur. l. 3. & 4. ff. de
offic. præſid. quod interpræatur eſſe merum, per
Principem communicatum proconſulibus, præſi-
dibus, & alijs ſimilibus, vt per Bar. in. l. Imperium
nume. 6. ff. de iuriſd. om. iud. per d. l. 4. & d. l. ſi in
aliqua. & ſubdit Bar. ibi, nu. 7. merum Imperium
eum habere de iure communi, qui præeſt alicui
vniuerſitati, q̄ facit prouinciā. l. illicitas. §. qui vni-
uerſas. ff. de offic. præſid. ibi, ius gladij habent, &
in metallum damnandi: non ſi præeſt vniuerſitati,
quæ faciat non prouinciam, ſed ciuitatem: quæ de
iure communi, nō habet nec merum, nec mixtum
Imperium. §. iuſiurandum. in fi. in aut. de defenſ.
ciuit. Niſi ex præſcriptione, cōſuetudine, uel con
ceſsione Principis: Et cum Bar. tranſeunt doct.
15 præcipue Iaſ. ibi nume. 18. & ſeq. † Declarans &
ut ſupra, nu. 5. quod licet quælibet ciuitas habeat
hodie vim prouinciæ, ſecundum glo. ſing. in l. ult.
in prin. C. de præſcrip. lon. tem. tū hoc nō proce-
dat ſecundum Ang. ibi, quando ſingulæ Ciuitates
conſtitutę ſunt, ſub vno Principe ſed ſub diuerſis
principibus: quaſi quod tūc in primo caſu, metro
polis habeat vim prouinciæ: & clare uidet̄ ſentire
Bar. Bal. Salic. Barbat. in appoſtil. & doct. in d. l. fi.
dicētes, qđ in prouincijs, q̄ adhuc regunt̄ p præſi-
dē, habet locū d. l. fi. In ciuitatibus, quæ habēt ſua
Regimina, illa ciuitas habebatur pro prouincia p
vt Florentia, Perusium, & ſimiles: quæ ſequitur
Ang. & Bal. inſt. de uſucap. in prin. & Philip. Cor-
ne. conſi. 36. num. 21. uol. 2. & conſi. 275. in prin.
vol. 3. & propterea multa exempla meri Imperij, a
Præſide in Prouincia ſua exercendi, colligi poſ-
ſunt, & d. tit. ff. de offic. pręſid. & illud primū ge-
16 nerale, † vt ad eū pertineat purgare prouinciam
malis hominibus, non diſtinguendo vnde ſint. l.
3. & l. congruit. eo. tit. vbi ſolicite præſes agere, &
conquirere debet, Sacrilegos, Latrones, plagia-
rios, fures, & prout quiſque deliquerit, in eum ani
maduertere: receptatoreſque eorum coercere.
Sic habetur in. l. fi. eo. tit. ad præſidem pertinere co
gnitionem, & ſeueriſsimam animaduerſionem, de
ſeruo corrupto: vel Ancilla deuirginata, vel ſer-
uo ſtuprato: & ſi actor rerū agentis, corruptus eſſe
dicatur: non ſolum ſi iactura aduerſus ſubſtantiā,
ſed ad totius domus euerſionē, pertineat: Sed cum
ea quæ ſub mero Imperio continentur, abunde
ſint declarata per doct. in d. l. imperiū, ibi videas:
cum his, quæ vel mixti Imperij ſunt: vel modicæ
coertionis, vel ſimplicis iuriſdictionis, de quibus
multa poſita ſunt per iurec. in d. tit. ff. de offic. præ-
ſid. & in tit. C. de offic. rector. Nec hic omittas, vt
licet præſes in metallū damnare poſsit: non poſ-
ſit tamen in inſulam deportare, quod minus eſt,
ut per Bar. in. l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offic.
præſid. qui ibi rationem aſsignat: quia inſulæ ſunt
in dominio principis, non pręſidis: ſic arguit Bar.
præſidē, non poſſe exbannire. Sed ibi repræhendi-
17 tur in appoſtil. † Qui vero ad ea, quæ Præſes, &
Senatores tenentur, in quibuſque eorum cura ver-
ſetur: præterquam quod curare debet, & congruit
bono, & graui Præſidi, ut pacata, atque quieta
prouincia ſit, quam regit: ſolicite agendo, ut malis
hominibus, prouincia careat, vt ſupra dixi. d. l. con
gruit. reſumere etiam multa poſſumus, tradita in
d. tit. ff. de offic. præſid. ad hoc propoſitum, ut ēt
illicitas exactiones, & violentias factas, & extor-
tas metu venditiones, & cautiones: vel ſine pre-
cij numeratione: & ne quis iniquum lucrum, aut
damnum ſentiat, Præſes prouinciæ prouidere de-
bet. l. illicitas, in prin. ff. de offic. præſid. Neue per-
mittere, ut humiliores a potentioribus viris iniu-
rijs afficiantur, aut opprimantur: atque ut ſub ſpe-
cie tributorum illicitæ exactiones fiant, prohibere
debet: & negociationes licitas permittere, & illi-
citas prohibere, ut ibi. §. ne potentiores. Item mul
ctas ex cauſa neceſsitatis, & paupertatis, remitte-
re debet; quas exigi remiſſas, non debet pati: ēt a
factis ſoluendo, vt ibi. §. fi. Item cauſa cognita, co
git dominos reficere ædificia, deformitati conſu-
lendo. l. præſes prouinciæ inſpectis. eo. tit. & dice-
mus inf. c. de prætore in. §. 1. nu. 30. Itē furioſos, q
nō poſſunt p neceſſarios cōtineri carcere cōtineri
iubere debet: ne quid pernicioſius ipſi, in ſe mo-
liantur, ne ue alijs quoque exitio ſint. l. congruit,
& l. diuus. eo. tit. Item præſes munus, donumue
capere nō debet: niſi eſculentum, poculentumue,
quod intra dies proximos prodigat̄ l. plebiſcito.
eo.

eo. tit. ſed dic vt inf.in. c.de prætor.§. t.nume.6.
18 † Item debet iudicare ſecundum allegata, & pro-
bata,d.l.illicitas.§.veritas.ubi doct. ſic etenim me
lius eſt, ſecundum Philoſoph.c.7. politic.lib.2.li-
cet aliud dixerimus in principe ſupra.c.1.§.3.uer-
ſic.Decimonono:Inquit tñ Decius in d.cõſ.200.
in fin.quẽ ſequitur D.Crauet.d.conſ.144.&.198.
Senatũ iudicare debere, ſola facti veritate inſpe-
cta:ſicut Princeps,quem repreſentat:q cognoſcit
tãq̃ Deus. Sed hoc tutũ non eſſe puto per dicta
ſupra,niſi quatenus princeps,conſtituendo Præſi-
dem,& Senatum,hoc conceſſerit.Et propterea fre
quentius obſeruatur in Præſide, & Senatu Medio-
lani,ſi quid ſtatuant, ut id fiat ſub noĩe Principis:
pręcipue in reſcriptis cõcedendis: qđ & recte fieri
vř,nã Princeps ipſe caput eſt Senatus,& Conſilia-
riorũ ſuorũ. l. ius Senatorum.C.de dignit.lib.12.
& tradit Mart.Meus Laud.in tract.de conſil.prin.
q.1.Item obſeruare debet Præſes, vt ſe in adeũdo,
facilem præbeat, ſed contemni ſe non patiatur: at
que ut in cognoſcendo, neq; excandeſcere aduer
ſus eos,quos malos putat: neq; præcibus calamito
ſorum illachrimari eũ oporteat.l.obſeruãdum.ff.
eo tit.& diximus ſupradict.§.3.uerſ.Sextodecimo
& Septimodecimo.Item regens prouinciã, quiue
circa eas sũt, nõ debẽt negotiari, mutuã pecuniã,
dare,fęnusve exercere.l.principalibus.ubi doct.ff.
ſi cer.pe.de quibus latius dicemus inf. de Prætore.
nu.9.§.1.Item nõ debet regens prouinciã, eius fi-
nes excedere,niſi voti ſoluendi cauſa, dũ tñ abno
ctare ei nõ liceat.l.illud.ff.eo.tit. Multa alia pote-
rit quilibet curioſus perquirere, & cogitare, quæ
ad p̃ſidem prouinciæ pertineant. Cui ẽt aliqua cõ
uenire poſſunt,de his,quæ ſcripta ſunt in.c. de Im
peratore.præcipue d.§.3.&.4.& de his, quæ dice-
mus inferius. in. c.de prætore,& faciunt multa di-
cta in tit.C.de offic.rect.prouin. Inter q̃ nõ omit-
te, vt nulli Patriæ ſuæ adminiſtratio, ſine ſpeciali
19 permiſſu principis p̃mittatur. ut ibi. l. fi.† Et po-
ſtremo nota,poteſtatem eſſe datã ibi in.l.3.omni-
bus,iuſtiſſimos,uigilantiſſimosq; iudices,publicis
acclamationibus,collaudandi: ut honoris eius au-
ctiores,proferantur a principe proceſſus: & econ-
trario iniuſtos,& maleficos,quærelarũ uocibus ac
cuſandi, ut cenſuræ uigore abſumautur.

S V M M A R I V M.

1 *Procuratores Cæſaris,conſtituuntur a Principe.*
2 *Fiſcus, nec burſa fiſcalis, proprie non dicitur, niſi Principis, vel Rom.*
3 *Procuratores Cæſaris a Conſt.Mediolani,Quæſtores dicuntur: vulgari ſermone Magiſtri intratarum: Idem & Collectores Papæ. nume.5.*
4 *Procuratores Cæſ.& procuratores fiſci,idẽ ſunt: Rationales,& procuratores patrimonij,etiam dicti.*
5 *Quæſtores vrbani, & quæſtores ærarij, idem dicti: & an conueniant cum procuratoribus Cæſ.*
6 *Procuratores Cæſ. ſunt iudices inter fiſcum, & priuatum:non inter priuatos tantum.*
7 *Procurator Cæſ. inter Clariſſimos collocatur.*
8 *Procurator Cęſ. an cenſeatur habere liberam adminiſtrationem: communis quod non.*
Procurator cum libera,poteſt omnia, quæ dominus: ſed non donare.
9 *Procurator cum libera; nemo niſi ſpecialiter conſtituitur.*
10 *Procurator Cæſ.quando poſſit tranſigere,& præiudicare domino.*
11 *Procurator cum illis verbis in mandato, vt poſſit facere omnia, quæ dominus, dicitur conſtitutus cum libera,ſecundum communes.*
12 *Procurator Cæſ. poteſt adire hęreditatem Cæſari delatam: quæ ſi non ſit ſoluendo, habetur pro non adita: ita & repudiare.*
13 *Procurator Cæſ.vendens,non poteſt habere fidem de pręcio: poteſt tamen confiteri ſe precium recepiſſe: & confeſſio probat,etiam contra fiſcum.*
14 *Procurator Cæſ. poteſt conſtituere procuratorem ad vendendum rem obligatam fiſco,& ſubhaſtandũ.*
Procuratoris Cęſ.officium eſt in negocijs maximis.
15 *Procurator Cæſ.non habet ius deportandi: vel Banniendi,*
Procurator Cæſ.poteſt prohibere rixoſum, ne accedat ad alienum fundum.
16 *Procurator Cæſ. quando vices præſidis agit.*
17 *Priuilegia fiſci multa ſunt,remiſſiue.*
18 *Fiſcus non eſt priuilegiatus, niſi in. l. expreſſum ſit.*
19 *Procurator Cæſ.debet tractare cauſas fiſcales, ſecundum ordinem iuris.*
Procurator Fiſci,cauet a protectione ſuorum debitorum,contra priuatos.
20 *Procuratores Fiſci,quando debitorem debitoris ſoluere cogant.*
21 *Procurator fiſci generalis conuenitur, pro negligentia procuratoris ſpecialis,non exigentis debitores fiſcales.*
Procurator Fiſci,an poſſit iurare in litem.

LIB. I. CAP. VIII. DE PROCVRATORIBVS CAESARIS.

PRocuratores Cæſaris ſuccedebãt,
poſt præſidem,& Senatores: Iu-
reconſulti aliqui, alij breuioris
togæ, ſed uiri elegantes, indu-
ſtrij,& prudentes: ſic poſitus eſt
titulus. ff. de offic. procur. Cæſ.
immediate ſubſequẽs tit.de offic.p̃ſid.His, & huic
muneri aliquẽ præficit Præſes: qui primũ locum te
net, ut in urbe Mediolani quotidie uidemus ob-
ſeruari,de quibus quoq;,& quorum officio habeñ
tit.de offic.quæſt.ord.ſequẽs titulũ, de Senatori-
bus.ĩ Cõſt.huius Dñij: ubi late explicantur partes,
& ſolicitudo eorum in hoc munere, tam habita
ratione redituũ ordinariorum, quam extraordina
riorũ Principis, per aliũ tit.ſeq.Sed de his, q̃ in iu-
re & alibi habentur, aliqua ſubijciamus.† Hi pari
ter cõſtituũtur a Principe: cũ magiſtratus omnes
cõſtituere,proprie ſit principis, ut ſ.c.p̃ced.nu.1.

Similiter tñ dicendum eſt de ciuitate, quę præſ. ri-
tus iura fiſcalia, & de his, qui ex priuilegio hoc ha-
bet, uel ex contractu principis, ſiue ciuitates, ſiue
2 dñi terrarum ſint; † licet alias fiſcus proprie, nec
burſa fiſcalis dicat, niſi principis, uel Reip. Roma-
næ. l. ſi multi. ff. de public. l. eum qui uectigal. ff. de
uer. ſig. & hæc colligit Bal. in. l. 1. cir. fi. C. de hæ-
red. uel act. uend. ſequitur Alex. conſi. 113. nu. 5.
uol. 4. Na ubi iura Fiſcalia ſunt, ibi & pcuratores
3 fiſci eſſe poſſe uidentur. † Et licet Quæſtores ho-
die appellent a dictis Conſt. & alias, & hodie, uul-
gari ſermone ēt Magiſtri intratarū, ut ēt meminit
Iaſ. conſil. 101. col. 2. uol. 4. nihilominus in iure,
Procuratores Cæſaris hos appellari, proprius exi
ſtimo: nā qui Quæſtores alias habiti ſunt, dixi ſ.
4 c. 1. §. 4. uerſ. Septimo. in uer. Quæſtoris. † Hos pro
curatores Cæſ. qui ea procurabant, quæ ad Cæſa-
rem ipſum, ſeu Fiſcum pertinerent, quorū fuerit
uaria poteſtas: & procuratores fiſci, eoſdem fuiſſe,
non dubitauit And. Alcia. quos & alio nomine Ra
tionales, & procuratores patrimonij nuncupatos
obſeruauit, in lib. de magis. ciuilib. quē & milit. of-
fic. in prin. col. 6. & in. l. pcurator. C. de eden. col.
1. & addo etiā. l. 2. C. de mod. mulct. & l. 3. & con-
ueniunt tradita per Ariſtot. politicor. lib. 6. c. 8. &
ſi aliquos recentiores differentiā inter eos poſuiſ-
ſe, commemoret, ut addo Iaſ. in. l. 1. nume. 1. ff. de
offic. procur. Cæſ. diſtinguentem: ſed ex quo oīa
tranſlata ſunt in Principē, hæc parū curanda ſunt,
ut dixi ſ. c. 1. §. 4. uerſi. Septimo. in uer. Quęſtoris.
nume. 2. Budæus tamen in tit. de offic. quæſt. pag.
294. & 295. qui propterea non uidet recedere ab
5 opin. noſtra. † Quæſtores urbanos, & quæſtores ę-
rarij, qui idē dicebantur, apud Romanos fuiſſe re
fert, qui ęrariū curabant, eiuſq; pecunias in publi-
cas tabulas, expenſas, & acceptas, referre cōſueue-
rant, pro quibus pręfectos ratiociniorum: & quos
Magiſtros computorum uocant, haberi hodie ſi-
gnificet: quæ uidentur accedere, ut pariter Præfe-
cti illi a Conſt. huius dominij, Quæſtores nuncu-
pati, aliquantulum cum his conueniant: nam & in-
ter alia, horum cura eſſe creditur: ut de pecunijs
ærarij, expenſis, & acceptis, habeatur in publicis
tabulis ratio, licet ſit cōſtitutus in Theſauriarium,
ſeu Quæſtorem, unus eorum, qui ſolus hoc mu-
nus ſubit: Sic inquit Bal. in. d. l. 1. ff. de offic. pro-
cur. Cæſ. quod Collectores Papæ, & ſimiles, dicun
tur eius procuratores. Iuxta prædicta inquit Al-
6 ciat. Hodie dubium non eſſe, † quotiens inter fiſ-
cum, & priuatum, quæſtio oriatur, eos procura-
tores Cæſaris adeundos eſſe: quibus adde & alijs
ſupra adductis Feneſtel. de Magiſtr. Rom. c. 26.
& qui in hac re inquit: Quoniam maiorem ſe, a
quo ius inter priuatum, ac remp. decernatur, im-
poſsibile inuentu ſit: ipſumq́ue principem, in pro-
pria cauſa iudicare, haud ſane æquum eſſe uidea-
tur, Magiſtratum creari placuit: cui inter ſe, priua
taſq; perſonas, competens quidem eſſet iuriſdi-
ctio: qui ſane appellatus eſt, procurator Cæſaris:
Cuique principalia totius rei licentia, commiſſa
eſt, ita ut quicqd ab eo negotiorum Imperialium
geſtū eſt, ratū habeatur, ac ſi a Cęſare geſtum ſit,
ideo Bald. in. l. 2. col. 2. C. de ſenten. quę ſine cer.
quant. hoc etiam affirmat in eo tex. loquēte in cu
ratore reip. qui idē uidet: ad idē eſt tex. in. l. 2. C. ſi
aduer. fiſc. cum glo. in. l. ad fiſcū. C. ubi cau. fiſcal.
quo in loco, & rationalis appellatur. & in. l. non re
cte. C. de fideiuſ. & ubiq; not. Salic. & in. l. 1. C. de
repud. hered. & ppterea inqt Corn. cōſ. 30. nu. 3.
& 5. uol. 2. Fiſcū in ſuis cauſis, habere proprios, &
ſpeciales iudices, de quibus nō cognoſcit alius iu-
dex: & a dictis conſtitutionibus cauet in. §. agno-
ſcet ēt. Non eſt tñ procurator fiſci iudex cōpetēs,
inter priuatos tm̄, niſi ex prorogatione iuriſdictio
nis. l. 1. ubi not. Salic. C. de iuriſd. om. iud. idem
in. l. cum uendente. C. ubi cau. fiſc. ideo nō habet
poteſtatem delegādi, in cauſa priuatorum: nec ua-
let ſnīa delegati. l. 1. ubi doct. C. de pedan. iudic.
7 † Eſtq; procurator Cęſ. inter clariſsimos collocan
dus, ut tradit Iaſ. in. l. j. nu. 17. ff. de offic. eius. & Al
ciat. in. l. ſpecioſas. ff. de uer. ſig. & dixi in tract. de
8 Duello & pace concl. 77. † Eaq; eſt pręrogatiua,
ut ſimpliciter conſtitutus, liberā adminiſtrationē
habere uideat, ut tradit Iaſ. in. l. a Diuo. §. ſed ſi em
ptor. nu. 9. ff. de re iud. & ante eū not. Bar. in. l. 1. in
prin. ff. de offic. procur. Cęſ. in. 1. not. aliter tñ ſen-
tit in. 2. lect. nu. 9. quia procurator cum libera, oīa
pōt, quæ dñs: excepto quod non poteſt donare. l.
filiusf. ff. de donat. l. procurator totorū. ff. de pro-
curat. & per Dec. conſ. 402. nu. 9. & ſic arguit, ma
gnum eſſe periculum, ſi libere adminiſtratio intel-
ligatur conceſſa: & cū hac opin. uidetur tranſire
Bal. ibi, referēdo Guil. licet in pcedentibus innuat
procuratorem Cęſ. habere liberā adminiſtration
a lege: quo caſu non ſit pmiſſa alienatio, niſi fiat
conditio dñi melior, ut in. d. l. 1. & ſi habeatur li-
bera adminiſtratio ab homine, permiſſa ſit aliena
tio: ratio aūt qua re libera adminiſtratio, non cen
ſeat conceſſa procuratori Cæſ. in. d. l. 1. ſm Bar. &
Bal. & alios ubi ſ. ea ēt eſt, † quia nemo habet libe
rā, niſi ſpecialiter concedat. l. quā Tuberon. §. aliū.
ff. de pecul. & propterea Bal. in d. l. 1. ſummat eā,
ut procurator Cæſ. partibus Cęſ. fungatur: tñ nō
alienat, niſi ex certa ſcientia, & habeat in manda-
tis: & ideo ipſe interpretatur dictā. l. 1. in illis uer-
bis, Quæ acta, geſtaq; ſunt a procuratore Cæſ. ſic
ab eo comprobantur, atque ſi a Cæſ. geſta ſunt,
ut is poſsit ea facere quæ pōt Cæſar, ſi ad com-
modum Cęſ. tendant quia in ea generali permiſ-
ſione, ſeu arbitrio, non cōtinet alienatio: nec qđ
Cæſarē poſsit damnificare, pręter ius cōe: & dicta
9 opi. uidet cōis,* affirmat Iaſ. in. d. l. 1. nume. 21.
& ideo habetur in. l. nulli. ff. de tranſact. ubi doct.
10 præcipue Iaſo. † procuratorem Cæſ. non poſſe
tranſigere, eo inconſulto, ita ut res immobilis
remaneat aduerſario, aliquo per fiſcum retento:
etiam quod aduerſarius poſsideret illam rem: ſe-
cus ſi eſſet res immobilis, quæ remaneret fiſco, ali
quo dato, aduerſario. Supradictis tñ adde Iaſ. de-
clarantem in conſil. 108. nume. 2. uol. 1. ut tales
pro-

procuratores Cæſ. & adminiſtratores, præiudicare poſsint in quærendis, licet non in quæſitis, ſine ſpeciali mandato. l. fi. cum ſim. C.de acquir.poſ. vt hoc etiam procedere ponit in prælatis eccleſiæ, vt dicemus inferius, in.c.de Abbate. numero. 31. lib.2.& ad præmiſſa ponit Iaſ. in d. numero. 21.
11 † ſi procurator in mandato ſit conſtitutus, per illa verba, Quod poſsit facere ea omnia, quæ poſſet dominus, ſi eſſet præſens: tunc ſecundum commu-
* nea* opin. cenſeatur habere liberam adminiſtra-
12 tionem. A præmiſsis infertur vnum ſpeciale. † ut procurator Cæſ. poſsit adire hæreditatem, Cæſari delatam. d.l.1. licet regulariter hæreditas per procuratorē adiri non poſsit. l. Paulus reſpondet. ff. de acqui. hæred. & not. Iaſ. ibi. nu.4. poſt alios doct. qui ſubijcit, per. l.2. ff. eo. poſt Bar. aliud ſpeciale & ſingulare, ut ſi adita ſit hęreditas, quę non ſit ſoluendo, habeatur pro non adita: & ſic Cæſar ſemel hæres, deſinit eſſe hæres, licet regulariter ſecus ſit. l. ſicut. C. de repud. hæred. & ſicut procurator Cęſ. poteſt adire, ita & repudiare ſecundum Iaſo. in. l.2. Iuxta præmiſſa etiam infert Iaſ. ibi, nume. 18.
13 poſt Bar. † Procuratorem Cæſ. vendentem rem fiſcalem, non poſſe habere fidem de precio, ſecundum communes opin. idemque cenſet, in procuratore minoris, & prælato eccleſiæ. Declarat tamē procedere, quātum ad tranſlationem dominij; quo ad robur inſtrumenti, illud valere: quæ ſequitur Alex. in. l. a Diuo Pio. §. ſed ſi emptor. ff. de re iud. nume.9. Poteſt tamen procurator Cæſ. confiteri, ſe recepiſſe precium, ex re vendita, vt ibi: & tunc talis confeſsio probat numerationem, etiá contra fiſcum, ut per Iaſ. in d. §. ſed ſi emptor. nume. 14. quicquid ſit in procuratore priuati, vt per Iaſ. ibi in præced. Item ſecundum eum Iaſ. in. l. neque tu-
14 tores. in fi. C. de procurator. † poteſt procurator fiſci, vel Cęſ. conſtituere procuratorem ad vendendum rem obligatam fiſco, & faciendam ſubhaſtationem: quod dicit procedere etiam in alijs commiſſarijs. Item dicas officium procuratoris Cęſ. eſſe in negotijs maximis, & habere iuriſdictionē inter fiſcum, & priuatum, ut ſupra: & docet glo. fin.
15 in. l. vlt. in fin. ff. de offic. procur. Cæſ. † Non habet tamen ius deportādi, vel Banniendi, nec licentiā dare redeundi poteſt, de Banno, ſm Bal. ibidē: licet ipſe poſsit ſecundum eos, & quilibet alius officialis, prohibere ex cauſa, vt puta rixoſum, ne accedat ad alienum fundum, vt per Iaſ. ibi. nume. 8. qui hoc etiam ampliat in arbitro: non tamen vt prohibeat aliquem exire propriam domum: quia eſſet ſpecies ſeruitutis: nec mandare, quod quis
16 exeat propriam ciuitatem. † Procurator Cæſ. tamē in caſibus, vices Præſidis agit, videlicet ſi in eū conſentiūt priuati: vel ſi mortuo præſide, gerit eius vicem, vel etiam eo viuo, vt not. glo.2. in. l.1. C. de pedan. iudic. cū qua tranſit Salicet. ibi: & addit, ut ſi mandato principis gerat, non aliter. Atq; uidetē ſubijcere, vt hodie in caſu legitimæ abſentiæ, poſſit uicarium conſtituere; qui omnia poteſt, præter mortis illationem, & membri abſciſionem. §. ad

hoc prohibemus. in aut. de collat. Poſt ea, quæ procuratores Cęſaris poſſe videntur, ſubiungere quoque multa poſſumus, ad quæ teneantur, ex eorum officio: pro quorum obſeruatione ſcire debent,
17 † quod licet fiſcus multa priuilegia habeat, de quibus per Bal. in. l.1. C. de priuileg. fiſc. & per Franc. Luc. in tract. de fiſc. & eius priuileg. qui 141. enumerat. & Mart. Laud. in ſim. tracta. & multa tradita ſunt in conſtitu. huius dn̄ij Mediolani, in tit. de
18 iure, & priuileg. fiſ. tamen regula eſt notiſsima, † vt fiſcus nunquá quicquá ſpeciale magis habeat, quá priuatus, niſi in lege expreſſe cautū ſit. l. item vidē dum. §. in priuatorū, ubi glo. ff. de petit. hæred. & in. l.1. C. eo. & per Decium conſ. 531. nu.3. & D.
19 Aymon. Crauet. conſ. 168. atque propterea † procuratores Cęſ. ita debent tractare cauſas fiſcales, ſm ordinem iuris, ſicut alias cauſas priuatorum. l. 1. vbi Bart. & alij. C. de cond. & procur. pręd. fiſcal. lib. 11. & tradit Iaſ. in. l. re coniuncti. nu. 120. ff. de leg.3. (veruntā in hoc Dominio multa concedunt per dictas Conſt. in quibus aliter conceſſum eſt procedere, q̄ ius cōmune poſtulet). Quocirca diligēter aduertere debent tales adminiſtratores, vt omnia peragant ſm Iuſtitiā: & citra iniuriā fiſci, & præcipue in protectione debitorū fiſci ſuſcipienda contra priuatos: quod abhorrēt iura: & ſi quis debitor partē rerū, uel actionū, quo magis eius iuribus protegeretur, fiſco donare velit, ut habet in toto ti. C. Ne fiſc. vel reſp. ubi Iaſ. in rub.
20 † Procuratores tamē fiſci, debitorē debitoris, fiſco ſoluere cogunt. l. ſi debitū. ubi Salicet. C. quādo fiſc. vel priu. qui declarat, ſi debitor fatetur debitū uel habetur pro confeſſo, & primus debitor nō eſt ſoluendo, ut ibi. l. non prius. ubi idem Salicet. qui declarat caſus, quando ēt eſt ſoluendo, ſ. ſi ex pecunia fiſcali, quis ſit factus debitor. Item ſi ex contractu fiſcali conuenitur debitor: & adde Bar. in. l. 1. C. de cond. ex. l. ut etiam ante diem conueniri debitor debitoris fiſci poſsit, per illum text. ſing.
21 † Item uidetur dici poſſe, ut procurator fiſci generalis, poſsit conueniri pro negligentia procuratoris ſpecialis, conſtituti ad exigendum debitores fiſcales, ut colligit Bal. in. l.2. colum. 2. uerſic. De uno quæro. C. quando fiſc. uel priu. Item an procurator fiſci, poſsit iurare in litem, glo. in. l. quotiens. in fin. C. de exact. tribut. lib. 10. tenuit quod non. Bald. & Io. platea ibi tenent contrarium, ut eos refert Alexand. in. l. 1. §. in eum autem. ff. ne quis eum qui, de quo uide ibi per eum, qui uidetur tranſire cum opin. Ioan. Fab. idem ſentientis, quod Bal. & Ioan. Plat. Multa alia poſſem cumulare, circa poteſtatem & officium procuratorum Cæſ. ſed cum magis reſpiciant ipſius Fiſci iura, quæ paſsim licet cuique perquirere: de quibus loquitur Bal. in d. l. 1. C. de hæred. act. & Pau. de Caſt. in d. l. 1. C. de priuileg. fiſc. ubi Doct. & Martin. Laud. in tract. de Fiſco, & eius priuileg. conſulto hæc ſilentio pręterire, opportunum duxi.

LANCELLOTTI CONRADI
IVRISCONSVLTI LAVDENSIS,

Lib. II. Cap. I. De Pont. Max.

IN DEXTRA PARTE TEMPLI, CONSPICIEBATVR PONTIFICIS MAXI. IMAGO, PRIMA OMNIVM, IN EXCELSO TRIBVNALI POSITA: HVMILIS: DEVM VNVM, & TRINVM, RESPICIENS DIADEMATE, TRIPLICI CORONA AVREA, COMPOSITO, VARIISQVE LAPILLIS LOCVPLETIISSIME REFERTO, CAPVT COOPERIENS: DEXTERA MANV, COMPREHENDENS CRVCIS SALVTIFERAE SIGNVM, LONGO, RECTOQVE BACVLO SVPER IMPOSITVM, CVI DVÆ CLAVES, PAVLÒ INFERIVS, ALLIGATAE ERANT. PALLIO INDE, & PLVVIALI, SEV VESTE PVRPVREA, POST ALIA INDVMENTA PONTIFICIA, PERSONAM SVAM AMPLISSIME TEGEBAT.

§.I. DE ORNATV CORPORIS PONTIFICIS MAX.

SVMMARIVM.

1 *Spiritualia temporalibus ſunt digniora, quæ differunt, vt Sol, & Luna.*
2 *Pontificis caput, chriſmate conſecratur: Brachium Imp. oleo delinitur.*

PONT. DIGNITAS MAIOR IMP.

§.I.

AD interpretationem pręcedētiū uerborū: quę myſterium quoddā in ſe cōtinent, accedendo: ea ratione, prima, & dextera pars templi, Pont. max. aſsignatur, quia vti omnibus digniori: & Imperatore pręſtantiori, attribuitur, ut iam dixi ſupra lib. 1. §. 1. in prin. nume. 1. &. 2. cap. primo.
1 † Spiritualia enim tēporalibus tanto ſunt digniora, quanto anima pręfertur corpori; atque tāta eſt inter Imperatores, ſeu Reges, & Pontifices, differentia: quanta eſt inter Solem, & Lunam, quantūque ſi plumbi mettallum, ad auri fulgorem compares, ut in iuribus, & auctoritatibus ibi adductis, legimus: atque oſtenditur in. c. 1. §. unde. de
2 ſac. unct. † cum caput Pontificis Chriſmate conſecretur: Brachium uerò, ſiue humerus, uel armus Principis, oleo deliniatur. Nec hæc habent difficultatem, ubi de pontifice, & Imperatore, loquamur, qui uidentur eſſe ſupra omnes dignitatum gradus, etiam ſuperilluſtrium, ut ſupra lib. 1. cap. 1. §. 1. uerſ. Orbem. nume. 4.

SVMMARIVM.

1 *Dignitates eccleſiaſticæ licet minores, an præferendæ ſecularibus maioribus. 5.*
2 *Sacerdotiū, quemlibet ordinem eccleſiaſticum complectitur.*
3 *Sacerdotes, Dij, Angeli, & Reges, & Sal terræ, & Mundi lumen, dicti.*
4 *Sacerdotes præferendi ſunt militibus, & Iureconſultis.*
7 *Doctor, & præsbiter, dicuntur egregiæ perſonæ.*
Dignitatem eccleſiaſticā qui habeant, & qui ordin.

QVAESTIO I.

An Eccleſiaſticę dignitates, licet inferiores in gradu, ſint præferendæ ſecularibus?

AT dubitari poſſe videtur, an ſuppoſita di-
1 ſparitate: † Spiritualia quoque ſeu eccleſiaſticę dignitates, præferendæ ſint dignitatibus ſecularibus maioribus: ut puta ſi Epiſcopus q tm̄ inter ſpectabiles reponit, poſsit eū, qui eſt ex Illuſtriū gradu, ueluti Regē præcedere: Vel ſi Abbas, qui clariſsimus habetur, ualeat præcedere Ducem, Marchionem, uel alium qui Spectabilis ſit. Quod uidebatur tenendum per proxime adducta, & quia clerici cuiuſcunque ordinis, præcellunt quoſcunque layeos, loco, & dignitate. cap. denique. ubi not. Card. Alexand. column. 1. 4. diſtin. & per doctri. Abba. in. cap. ſolitæ. column. 2. de maior. & obedien. & Decij, in cap. cum non ab homine in princ. de Iudic. qui abſolute affirmant, nullam dignitatem ſecularem ſacerdotio, † (quod quemlibet ordinem eccleſiaſticum comprehendit, ut teſtatur gloſſ. in cap. qui per pecuniam. 1. quæſtio. prima.) adę-
3 quari poſſe: cum † Sacerdotes, Dij aliquando, aliquando Angeli, appellentur. cap. ſacerdotibus. undecima, quæſtio. 1. & clerici etiam Reges nuncupantur. 12. quæſt. 1. c. duo ſunt. & ideo

ſunt. & ideo ex autoritate Abb. in cap. Nicolao.
4 de appellatio. † eos præferendos militibus atteſta
tur: vt etiam ſequitur Felin. in rub. de maior. &
& obed. col. 3. quibus addi poteſt, ſacerdotes Chri
ſti, ſal terræ, & mundi lumen: & Regum, & Prin-
cipum omniumq; fideliũ patres, & magiſtros cen
ſeri, ut in. c. ſacerdotes. 93. diſt. & c. quibus dubi-
tet. 96. diſt. Verumñ aliter ſentiendũ exiſtimo, nã
cũ dignitatũ gradus, & ordines ſint diſtincti, ut ſu
perilluſtres, Illuſtres, ſpectabiles, & clariſsimi ali-
qui ſint: & aliqui etiam poſt hos deſcribãtur, egre
gij dicti, qui dignitatem innominatam conſequun
tur, ut dixi in ſuperioribus, lib. 1. cap. 1. §. 1. q. 2.
nume. 20. & §. 3. in materia Duelli concl. 77. non
videntur iſti ordines poſſe immutari & præuerti:
nam quod non mutatur, ſtare non prohibetur. l.
præcipimus, cum ſim. C. de appellatio. & ideo
cum magnus ordo differentiæ ſeruet vniuerſita-
tem creaturarum, quæ non poterat alia ratione
ſubſiſtere, vt cœleſtium militiarum exemplar
nos inſtruit quia dum ſunt Angeli, ſunt Ar-
changeli, qui in poteſtate & ordine, non ſunt æ-
quales, vt diſponit tex. in cap. fi. iuncta gloſſ. 89.
diſtin. Ille qui in eccleſiaſtica dignitate conſtitu-
tus, ſpectabilium locum occupat, non debet poſſe
locum Illuſtrium Laicorum ſibi uendicare, & eos
præcellere: ne confundantur rectè conſtituti or-
dines. Nec uidetur repugnare, dum opponitur
ſpiritualia temporalibus eſſe digniora: & nullam
ſecularem dignitatem ſacerdotio adæquari poſſe.
5 † quia poſſumus dicere, prædicta procedere abſo-
lute inter clericos & Laycos tantum abſque digni
tate, & nulla facta diſtinctione, hoc eſt, quod Di-
gnitas ſacerdotalis in genere ſumpta, & quæ re-
ſpicit ipſam vniuerſalem eccleſiam, & ipſum pon-
tificem tanquam caput, ut in dictis iuribus allega-
tis in contrarium: omnino maior eſt quacunque
ſeculari: ſed diſtinctim ſumpta, per gradus iam
per iura ſtatutos, non eſt dicendum epiſcopum,
(exempli gratia) ſpectabilem, poſſe præcedere Re
gem, & ſic illuſtrem. Nec etiã officit, quod Sacer-
dotes Dij, & Angeli, & Reges, & Sal terræ, & mun
di lumen, & patres, & magiſtri Regum, & Princi-
pum, & omnium, nuncupentur: Quia reſponden-
dum erit, quod dum ſacerdos in ſacris uerſatur,
veluti celebrando miſſam: confitentes audiendo,
pœnitentiam iniungendo, abſolutionem dando,
& euchariſtiam exhibendo, & alia ſimilia peragen
do, cum tunc in eccleſia, perſonam Dei gerit, a
Deo Vicarius conſtitutus. ç. inter hæc. & c. ſcele-
ratior. de pœnit. 3. diſtin. & meminit Anton. Ro-
ſel. in tracta. de poteſt. Imp. ac Pap. §. ſacerdo-
tium. car. 5. numero tertio: tunc omnes perſo-
næ, quacunque dignitate præfulgeant, ſacerdo-
tibus ſubijciuntur. & propterea ad hoc propoſi-
tum diximus ſupra lib. 1. cap. 1. §. tertio. verſic.
Quarto: etiam Imperatorem poſſe non ſolum a
Pont. max. ſed etiam a ſuo epiſcopo peccando
compeſci, corrigi, anathematizari, & ad pœ-
nitentiam reuocari: Confiterique eum peccata
ſua, etiam proprio ſacerdoti debere: qui eum
ſoluit, & ligat: & ideo rectè Dij, & Angeli di-
cuntur, & alijs recitatis epithetis decorantur. Et
his conueniunt quæ leguntur in tracta. de poteſt.
ſecul. & eccl. incerto auctore in. §. in cauſis. nu-
me. 5. car. 157. dum intelligit illud dictum, ſci-
licet, Sacerdotes eſſe magiſtros, & patres princi-
pum, procedere in foro pœnitentiali, per cap.
omnis, de pœnit. & ſic hos ut patres ſpirituales,
eos præcedere. Hæcque opinio, ex eo etiam
præcipue videtur corroborari, quia Doct. ſim
plicem ſacerdotem, militi ſeculari, præferen-
dum commemorant, vt ſupra. Hocque recte fit,
nam ſacerdotium eſt dignitas, ut per gloſſ. &
Doct. præſertim Iaſ. in. l. penult. numero deci-
mo. C. de pactis. quod de militia eſt dubium ut
ſupra, dict. §. 1. quæſt. 2. Atque ſic Militia ſacerdo-
talis, ſeu cœleſtis inermis, armatæ militiæ quæ vi-
dentur aliquo modo æquiparari, vt diximus ſu-
pra dict. §. 1. quæſt. 2. in prin. & nume. 23. ex opin.
etiam Alciat. dignior habeatur: & ideo ubi ſit di-
ſparitas in ſacerdotio, non uidetur inferior eccle-
ſiaſticus ordo, ſuperiori ſeculari anteponendus.
6 Ac ex præmiſsis videtur ſimiliter poſſe determina
ri; Sacerdotem Iureconſulto præferendum, quia
vbi dignitas ſimplicis ſacerdotij etiam non ſit ma
7 ior, ſed æqualis dignitati doctorea, † cùm presby-
ter, & doctor, pariter dicantur egregię perſonę, ſe-
cundum gloſ. ubi Abb. in. c. ſi qui teſtium. nume.
5. de teſtib. dignior omnino habenda eſt, ut in præ
cedentibus. Præmiſſa tamen dubia redduntur ex
dictis Specul. in ration. diuin. lib. 2. in prin. col. 4.
qui Sacerdotem nõ habere dignitatem uidetur in
nuere. Docet namq; eccleſiaſticarum (quod ad rẽ
noſtram facit) perſonarũ duo eſſe genera: Digni-
tatis unum, alterum ordinis: Dignitatis, ut Papa, Pa
triarcha, Primas, Archiepiſcopus, Epiſcopus, Ar-
chidiaconus, Archipresbiter, & Prępoſitus: Ordi-
nis uero, ut Sacerdos, Diaconus, Subdiaconus, Aco
lythus, Exoriſta, Lector, Hoſtarius, Pſalmiſta, qui
idem eſt quod cantor, & clericus primæ tonſurę.
Sed ſolutio uidetur conuenire, ut dicamus ſacer-
dotem ſaltẽ largo modo habere dignitatem per
prędicta: uel reſponde, Specul. dictũ ſuum iure nõ
probare: & ideo inquit Card. Alex. in. c. quicunq;
50. diſt. quemlibet in ordine eccleſiaſtico exiſten
tem, habere gradum, & dignitatem, idem tenet
in. c. de ſeruorum. 54. diſt.

SVMMARIVM.

1 *Pontifices antiquitus qui fuerint, & vnde dicti, &*
hodie qui ſint. 3.
2 *Papa, a Papę, admirabilis dicitur.*
Papa nec Deus, nec homo eſt, inter vtrunq;. ibi. &
illi mentiens, ſacrilegus habetur.
4 *Pontifices aliquando ijdem fuere, qui & Imperato*
res, & Reges.
5 *Chriſtus fuit Imperator, & Sacerdos.*
6 *Pontifex in ſpiritualibus, Imperator dici poteſt.*

7 *Pontificis munus, ab Imperatorio diſtinguitur, hodie.*
Pontificatus, officium, & beneficium, appellatur. ibi.

PONTIFICES MAX. QVI FVERINT. ET QVI SINT.

POntificis Maximi Imago, prima omnium: & recte, co in loco ponitur, per proxime, & alibi dicta. Verùm quia in primis perquirendum uide-
1 tur, † Quinam antiquitus Pontifices maximi, atq; unde dicti fuerint, mox qui ſint, ab inducta Chriſtiana religione, & ſacerdotio: ideo dicamus Pontificem max. prius a Numa Pompilio, cum Pontifices plures eſſent, eorum collegio præfectum: qui maximarum rerum, quæ ad ſacra, & religionem pertinent, iudex eſſet, & uindex contumaciæ priuatorum Magiſtratuum: & qui haberet ex ſe ſacra omnia ex ſcripta exignataque, quibus hoſtijs, quibus diebus, ad quæ templa, ſacra fieri deberent, & cuius ſcitis, omnia publica, priuataque ſacra, ſubiecta eſſet: & cum de religione, & ſacris diſſenſio eſſet, populus illum conſuleret: nec cœleſtes modo cerimonias ducere, ſed iuſta quoque funebria, & prodigia, quomodo ſuſciperentur, placandique manes, eiuſdem cura eſſet edocere, ut auctor eſt Liuius lib. 1. & Dionis lib. 2. quod ſequitur Lucius Feneſtella. c. 8. & Pomp. Lætus. cap. decimo de ſacerd. Rom. Ariſt. autem lib. 6. politic. ult. eos qui præſunt ſacrificijs publicis (quæ ex publico fiunt) uocari ab alijs Reges ſacrorum, ab alijs Pont. maximos, tradit. Inſuper interpretandi ſcientia, & actiones, apud Collegium Pontificium erat, ut in. l. 2. §. ex his. ff. de orig. iur. legitur. Pontifices Q. Mutius Scæuola a poſſe, & facere, appellatos dicere ſolebat: quod haud ſatis probari uidetur a M. Varrone, qui a ponte, & facio, Pontifices appellatos putat: eo quod ab his primum pons ſublitius factus, ac ſæpe reſtitutus eſſe perhibeat, ut ait Lutius Feneſtella ut ſupra, & Pomp. Lætus. Qui & illud addit, non pontifices a Numa, ſed principes ſacerdotum nominatos: & inde regnante Anco Martio, quando ſublitius Pons factus fuit, a ponte, pontifices dictos, & quoſdam ſcribere, ab eo quod potentia ſacra perficiant. At qui in his quæ antiquitas obſeruauit, non ſunt diſſimilia: inimo multum uidentur conuenire: quæ poſt aduentum Domini, Chriſtiana religio recepit. Nam & Pontifex, Sacerdotum Princeps, & quaſi uia ſequentium, ueluti poſſumus quidam, ſeu põtem faciens, ad uehendum ſubditos in uiam, exemplo uitę, & doctrinæ, ut docet Abba. in. cap. 1. colum. penul. de iudicijs, quem ſequitur Iaſ. in. l. 1. nume. 25. ff. de acq. poſ. etiam ſummus Sacerdos, & Patriarcha, & Pontifex max. nuncupatur: qui efficit ſacerdotes, atque leuitas, ipſe omnes eccleſiaſticos ordines diſponit, ipſe quod unuſquiſque facere debet oſtendit. ut ſcribitur in. c. cleros ubi Card. Alexand. 21. diſtin. & c. ſacroſancta.

2 22. diſtin. † Proinde idem Pontifex, Papa quoque nuncupatus eſt, id eſt admirabilis, quia etiam legatus, uices Chriſti ueri Dei in terris gerit. c. in memoriam. 19. diſtin. cap. quanto, de tranſlat. epiſ. & per Socin. conſil. 13. nume. 27. uolum. 1. Vicarius quoque Petri dicitur, ſed impropriè: nam uicarius non dat uicarium, gloſ. in clc. 1. de iureiur. in uer. uicarium, & ut ſtupor mundi, nec Deus, nec homo eſt, inter utrunque: & prope etymologiam nominis, eſt pater patrum, ut docet gloſſ. not. in prohœm. clem. in uer. Papa. & per Martin. Laud. in tract. de principibus. quęſt. 184. ubi & pater pauperum dicitur, & Epiſcopus epiſcoporum. c. Nouatianus. 7. q. 1. & cap. loquitur. 24. quęſt. 1. & alijs epithetis, & nominibus decoratur, & nuncupatur, de notantibus præſtantiam ſuam, de quibus dicemus inf. hoc. §. uerſic. Pallium. Quo fit, ut illi mentiens, ſacrilegus habeatur: exemplo Cain, qui Deo credidit mentiendum: dicens, neſcio. cap. ſerpens. cum glo. de pœnit. diſtin. 1. Hinc eſt etiam, ut in ordinatione, & conſecratione ſua, Apoſtolicę ſedis Præſul, & Primàs omnium, qui in orbe terrarum ſunt ſacerdotum, & uniuerſalis eccleſiæ Doctor, a Deo datus, & electus decantetur: ut in libro Pontificali in rub. de ordinatione, & conſecratione ſummi Pontificis, legitur. Et inquit Bal. in cap. primo. in fi. de conſ. quem ſequitur Felin. in. cap. nonnulli. column. 27. de reſcript. & Catel. Cotta in ſuis memoralibus in uer. Papa licet. Papam, eo ipſo quod Papa eſt, eſſe doctorem utriuſque iu-
3 ris, auctoritate tamen, non ſcientia. † Ruſus ſciendum eſt, pontificis max. munus, quandoque eo modo fuiſſe conſtitutum, ut a perſona Regis, ſeu Principis ſeorſum, in uno diſtinctim reſideret, ut recitati auctores in Numa, ita inſtituente docent: Atque eundem morem, & ritum fuiſſe, apud populum Iſraeliticum, tribus ęgregijs præcipuè exemplis oſtenditur: Dauid, Ezechiæ, & Ioſiæ, qui Reges, ſub ſe habeant, Sacerdotes ſuos magnos: quibus etiam inunctio Regum commiſſa eſſet, & ea quæ ad diuina pertinerent: ut Sadoch ſacerdotem, Dauid Regi ſubminiſtraſſe, & obtemperauiſſe, legimus libro tertio. Regum. cap. primo. Iſaiam, Ezechiæ, libro quarto. cap. decimonono, Regum. Helchiam verò Sacerdotem magnum, & pontificem ſimiliter appellatum, Ioſiæ. eodem libro quarto. cap. 22. Fuit nihilominus ante hæc tempora, Melchiſedech rex Salem; qui & ſacerdos fuit, ut expreſſe habetur geneſis. cap. decimoquarto. Et ſummi pontifices, & minores ſacerdotes, a deo inſtituti etiam dicuntur, per Moyſen. cap. 28. Exodi: & receptum eſt in cap. primo. 21.
4 diſtin. ubi Card. Alexand. † Verùm apud Romanos, poſt Reges & Conſules, tranſlata ſumma rerum & Imperio, in Imperatores, ſatis conſtat eoſdem creatos fuiſſe pontifices, qui & Imperatores erant, ſi Suetonio credimus, in uita Octa. Auguſti, cap. trigeſimo primo: & Lampridio in uita Alexandri Seueri: & Capitolino in uita Maximi, & Balbini: quod abſque

conie-

conjecturæ, teſtatiſsimum ponit Lucius Feneſtella in tracta. de ſacerdot. c.5. qui inquit, Flaminem Dialem, primus Numa Pompilius Romæ, Rex creauit, cum antea Reges, Pontificum: Regumque promiſcuè munera obirent, ut de Priamo, & Aenea, & Anio apud Virgilium, cernimus; qui ait, Rex Anius, Rex idem hominum, Phœbique ſacerdos, fuit. Idque etiam a minoribus deinceps, ut a C. Cæſare, Diuo Auguſto, multiſque poſtea Principibus, quos Pontificatus Maximi titulis inſignitos uidemus, obſeruatum eſt. Atqui hoc notiſsimè demonſtratur in monumentis, marmoreis inſcriptionibus ſæpius Romę viſis, vt etiam refert, & depingit pluribus in locis Bartholomeus Marlianus, de Antiquitatibus urbis Romæ. Hæc quoq; comprobantur in c. de capitulis. x. diſt. & fide maxima ab Iſidoro, & recepta in d. c. cleros. 21. diſt. in hæc uerba. Antea autem Pontifices, & Reges erant: nam maiorum hæc conſuetudo fuit, ut Rex eſſet Sacerdos, & Pontifex: unde & Pontifices Romani, Imperatores appellabantur, ut & ſupra diximus. §. 1. uerſic. Orbem, nume. 2. lib. 1. c. 1. † Sic-
5 quoque CHRISTVS fuit Rex, ſeu Imperator, & Sacerdos, ut eum teſtatur Regem Paulus ad Philip. c. 2. per illa uerba, In nomine Ieſu, omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtriũ, & infernorum, & clare loquitur tex. in prohęm. in prin. ibi, Rex pacificus, cum glo. & no. glo. in c. quoniam. x. diſt. & in c. cum ad uerũ. 96. diſt. CHRISTVM Imperatorem fuiſſe, & Sacerdotem, & officia utriuſque geſsiſſe, ut etiam no. in c. ſacerdos dei
6 patris. de conſecrat. diſt. 2. † Atque in ſpiritualibus, Pontificem Imperatorem poſſe dici tradit Abb. in c. per uenerabilem nu. 17. qui fil. ſint leg. & Bal. in l. reſcripta num. 7. C. de præcib. imp. offer. Marſi. Fici. in prologo in Pymandrum dixit Platonem ſcripſiſſe, Aegiptiorum morem fuiſſe, ex Phyloſophorum numero ſacerdotes: ex ſacerdotum cętu, reges eligere. Veruntamen quocunque modo hæc per tempora contigerit uaria-
7 tio, iam diu conſtitutum eſt † ut Pontificis Max. munus, ab Imperatorio diſtingueretur, hocque illo inferius haberetur, atque ab eo dependeret, & originem haberet, ut aliquando diximus ſupra libro. 1. c. 1. §. 1. q. 1. & §. 2. q. 2. & §. 3. uerſic. 1. 2. 3. 4. & ipſe CHRISTVS ea officia Pontificis, & Imperatoris, diſtinguere noluit: ut ibi dixi, & iura ſunt aperta in d. c. quoniam. & c. cum ad uerum. Nec dicatur quod iſta diſtinctio, non ſit uera, nec poſsit habere locum, ex quo ipſe CHRISTVS, utrunque geſsit officium, nã ſit ſolutio ſecundum glo. in d. c. quoniam. & c. cum ad uerum: quod ideo ſimul geſsit, ut oſtenderet utranque poteſtatem ab eo proceſsiſſe, non autem ut una perſona, illa duo officia exercere deberet: Munus aũt Pontificiũ, Officiũ & Beneficiũ recte appellari, ſubiũgere hic aptè poſſumus, ut legitur in c. 1. de maled.

SVMMARIVM.

1 *Conſiſtorium attribuitur Pontifici, & Imperatori.*
2 *Tribunal attribuitur ordinario.*
3 *Conſiſtorium Dei, & Pontificis, idem cenſendum eſt: in quo non currit tempus appellationis.*

CONSISTORIVM ATTRIBVTVM
PONT. ET IMP.

1 IN excelſo Tribunali. Hic ſubnotandum eſt, † Conſiſtorium rectius attribuendum Pontifici, & Imperatori. c. anteriorum. §. ad hoc. 2. q. 6. c. conuenior. 23. q. 8. & c. ex inſinuatione. de appellatio. & l. quiſquis. in prin. & alibi, C. ad leg. Iul. maieſt. & cle. 2. §. notoriũ cum glo. de re iud.
2 ubi Cardin. tradit, † Tribunal eſſe ordinarij, Conſiſtorium uerò Principis. Ex quibus patet, nõ bene ſentiſſe Archid. in c. Romana. de appellatio. lib. 6. quem refert Martin. Laud. in tract. de princip. q. 31. dum Conſiſtorium Papæ attribuit, Auditorium Imperatori. Illud tamen concedimus,
3 † Dei, & Põtificis, cenſendum idẽ Conſiſtorium, ut auctor eſt Hoſtien. in c. quanto. per illum tex. & præced. de tranſlat. epiſ. ſequitur Ant. de Roſel. in tract. de concil. In rub. Sententia quæ potius attendenda ſit num. 30. & ante eum Abb. in c. uenerabilem num. 18. & in c. licet, de electio. num. 10. & in c. propoſuit num. 9. de conceſ. præb. & Martin. Laud. in tract. de princip. q. 474. & Catel. Cotta in memoralibus. in uer. Papa legitime: & ait Martin. ubi ſupra. q. 222. In Conſiſtorium Principis non currere tempus introductę appellationis.

SVMMARIVM.

1 *Humilitate, nihil ſplendidius fulget in epiſcopo.*
2 *Humilitas eſt clauis, quæ aperit Regnum Cœlorum, & refert myſteria ſcripturarum, & Deo placet.*
3 *Maior veſtrum, erit miniſter veſter: &c.*
4 *Humilitatis ac patientiæ exempla, vt haberemus, Chriſtus multa tulit.*
5 *Seruum ſeruorum Dei, ſe appellare conſueuit Pontifex: Seruum tantum Imperator.*
Papa etiam inſcribitur per illa verba; diuina prouidentia, Papa. IIII.
6 *Humilitas nimium non eſt ſeruanda; ne regendi frangatur auctoritas.*
7 *Humilitatis tres gradus.*
8 *Humilitate ira ſedatur.*

HVMILITAS IN PONTIFICE,
REQVISITA.

1 HVmilis deinceps ipſe Pont. Max. deſcribitur, quia ſcriptum eſt. c. contra morem. 100. diſt. † Nihil in epiſcopali ceruice ſplendidius fulgere quã humilitatem, quod extollit Decius conſ. 151. num. 4. uolu. 1. idemque habetur in c. non degamus

mus, cum gl. 61. diſt. Atq; Humilitas apte utique
Pontifici inprimis attribuitur, quandoquidem ſe-
cundum glo. fin. in cle. 1. de relig. dom. ex ſenten-
2 tia Diui Ambroſij, † illa ſit clauis, quæ aperit re-
gnum cælorum, & reſerat myſteria ſcripturarum,
& Deum placat. c. quicunque. 26. q. 5. Sic illud
diuine ſcriptum Matthæi. c. 23. & c. nullus. 9. q. 3.
3 decantare ſolemus; † Qui maior eſt ueſtrū, erit mi
niſter ueſter: Qui ſe exaltauerit, humiliabitᷓ, & qui
ſe humiliauerit, exaltabitur: nam CHRISTVS
4 multa quoque patiēter, & humiliter tulit † ut nos
humilitatis, ac patientiæ, haberemus exempla. c.
5 dominus, diſt. 93. † Proinde ſeruum ſeruorum
Dei, idem Pontifex ſe appellare conſueuit, ad hu-
militatē quandam demonſtrādam, ut in prohem.
Decretaliū Gregorius. IX. in prin. ſe profitet: &
Bonifacius. VIII. in prohœm. Sexti vbi gl. & Ioa.
in prohem. clem. & alibi ſæpe. Seruū autem Dei,
tantum ſe inſcripſit Iuſtinianus in. l. 1. cir. prin. C.
de off. præfec. præt. af. ubi glo. & faciūt dicta Ant.
de Roſel. in tract. de poteſ. Imp. & Pap. car. 19.
uerti. nam omnes appoſtoli. Inſcribitur tamē ali-
quādo Pontifex, per illa uerba, ſcilicet: Pius Diui-
na prouidentia, Papa. III. ut in reg. Cancellariæ
Innoc. VIII. Clemen. VII. & Paul. III. in prin. le-
6 gitur. † Humilitas tamen nimia non eſt ſeruan-
da, ne regendi frangatur auctoritas, ut ſcite legi-
tur in. c. qñ. diſtinc. 86. cum glo. ibi. & in. c. eccl.
99. diſt. & in. l. obſeruandum. ff. de off. præſ. & di-
7 ximus ſupra lib. 1. c. 1. §. 3. uerſic. 16. & 17. † Nec
hic omitto, Humilitatis tres gradus poſitos per d.
glo. fin. in. c. 1. de relig. dom. Primus ut quis ſubda
tur maiori, & non præferat ſe æquali: Secundus,
ut ſubdatur æquali, nec præferat ſe minori: Ter-
tius ut ſubdatur minori. Primaque dicatur ſuffi-
ciens, & neceſſaria. Secunda abundans, Tertia ſu-
perabundās. Atque & illud ponimus, quod Ariſt.
8 lib. 2. c. 3. Rhet. ad Theodectem ſcripſit, † Quod
autem humilitate ira ſedatur, canes quoque oſten
dunt, qui ſedentes non mordent.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex, Chriſtianæ religionis obſeruantiſſimus eſſe debet, & in cultu Dei, maiorem Zelum debet habere, quam alij Chriſtiani.*
2 *Pontifex a fide deuius mortuus dicitur.*
3 *Pontifex, poſt CHRISTVM, eſt caput Eccleſiæ; propter hæreſim tamen deſinit eſſe.*
4 *Pontifex prolabens in hæreſim iam damnatam, ſcienter, & voluntarie, priuatur ipſo iure.*

RELIGIONIS CHRIS. OBSERVANTIA IN PONT.

DEum unum, & trinum, reſpicere Pont. Max.
recte quoque ponimus; quia ſi Imperator
Catholicus, & Chriſtianæ religionis obſer-
uator & defenſor debet eſſe, ut dictum eſt ſupra
1 lib. 1. c. 1. §. 1. in uerſ. Inſpicere: † obſeruātiſſimus
utique ipſe Pontifex erit, cui traditæ ſunt, claues
Regni cœlorum: quique uicarius Dei eſt (ut ſæpe
dictum eſt) & qui in cultu Dei, maiorem Zelum
debet habere, quam alij Chriſtiani, ut pulchrè legi
2 tur in. c. officij. 24. q. 1. † Quo fit ut Pontifex, a fi-
de deuius, continuò mortuus dicatur: quia ſi non
operatur ſecundum fidem, fides ſine operatione
mortua eſt: Fundamētumque aliud ponere, quam
quod poſitū eſt, quod eſt CHRISTVS IESVS,
non poteſt: nam ubi CHRISTVS non eſt fun-
damentū, nullius boni operis eſt ſuper ędificium.
1. ad Corint. c. 3. c. cum Paulus. & c. fertur. 1. q. 1.
& Iacobi. c. 2. quæ comprobantur ab Ant. de Ro-
ſel. in tract. de concil. in rub. quanto temp. dur.
3 deb. concil. num. 60. † ubi pontificem caput ec-
cleſiæ poſt CHRISTVM, eſſe atteſtatur per. c.
1. de uoto in. 6. ac inquit Martin. Laud. in tract.
de principibus. q. 199. Papam hæreticum, eſſe mi-
norem quolibet Catholico. per gl. in. c. Achatius.
24. q. 1. & q. 22. ait Papam hæreticum, non eſſe
Papam, quia hæreſis priuat dignitate. c. 2. 23. q. 2.
& 1. q. 7. c. conuenientibus. Hinc eſt quod pro-
pter hæreſim, Papa deſinit eſſe caput eccleſiæ, ut
tradit Pet. a monte, in Monarchia conciliorum.
in tit. de concilij præeminentia nu. 12. quod pro-
bāri rectè cōmemorat, in Deuteronom. c. 17. per
illa uerba: Non poteris alterius gentis Regem fa-
cere, qui non ſit de fratribus tuis: & per tex. ſignan
dum in. c. audiuimus. 24. q. 1. unde inquit Ant. de
4 Roſel. in tract. de poteſ. imp. ac Pap. † ſi Papa pro-
labitur in hæreſim, iam damnatam, ſcienter, &
uolūtarie, priuatus eſt ipſo iure. d. c. Achatius. 24.
quæſt. 1. & cap. Anaſtaſius. 19. diſt. de quibus ali-
bi dicemus.

SVMMARIVM.

1 *Corona triplici aurea coronatur Pont. Max. quam Regnum appellant. 2. Mitra tamen ſæpius vtitur.*
3 *Pontifex tantum ad altare. S. Petri inungitur, & ordinatur.*
4 *Pontificis inunctio, & conſecratio, fit ex chriſmate, in capite. ibi ratio.*

CORONA PONT. TRIPLEX.

1 DIademate † triplicique Corona, Pontificis
caput redimitum oſtenditur, quod æque
conuenire uidetur, nam ſi eo pacto corona
tur Imperator, ut ſupra lib. 1. uerſic. coronā, mul-
tomagis coronādus eſt ipſe Pont. Max. qui eo ma
ior eſt & pręſtantior, ut ſupra hoc. §. uerſic. 1. cum
ſeq. q. Corona autem Pontificis qualis ſit, an Fer-
rea, Argentea, & Aurea, prout Imperatoria deſcri
pta eſt, in d. uerſic. Coronam. non mihi ſatis con-
ſtat in iure canonico, minuſque in iure ciuili: nec
hactenus aliquem ſcriptorum uidi dixiſſe. Atqui
cum Conſtantinus Imp. qui nomē Magni meruit,
Irenæ, uel ut tradit Platina, Helenæ filius; Diade-
ma ſeu Coronam capitis, cum alijs omnibus indu
mentis

mentis Imperialibus dono, tradiderit Syluestro
Pont. & Petri ſucceſſoribus. c. Conſtantinus. 96.
diſt. & abunde diximus ſupra. §. 2. lib. 1. c. 1. Verſi.
Electio, q. 2. arguere forſan poſſumus, eandem
eſſe Coronam Pontificalem, quæ & Imperatoria
ſit: quę ſi hoc pacto ſe habent, multa ibi di-
cta, poſſunt hic conuenire. Et ad propoſitum
uidet dixiſſe Specul. in rationali diuinorum, libr.
3. in rub. de pallio, in fin. Papam cum imperiali
diademate coronari: & idem eo. lib. in rub. de mi-
tra, ait eum in ſignum Imperij uti regno, id eſt
Corona imperiali: in ſignum uerò Pontificis, vti
mitra: Qua ſemper utatur, & ubique: regno non
ſemper, & ubique: ſed niſi certis diebus, & locis, &
nunquam intra eccleſiā, ſed extra. Verum tamen
aliqui atteſtantur eam licet triplicem, totam eſſe
auream, ut id etiam oculata fide affirment: quod
ex ea pręſertim tenendum uidetur, quia ut habe-
tur in. d. c. Conſtantinus. & Platina refert, in uita
Syluestri pont. ille Conſtantinus Imp. eidem Syl-
ueſtro, & Pontificibus, Diadema aureum, diſtin-
ctum Gemmis conceſsit. Quod quidem Silueſter
aſpernatus eſt, tāquam religioſo Capiti, minime
conueniēs: Phrygia mitra, & candida, tantummo-
do contentus. Qua de re, clare liquet, aliam, & di-
uerſam eſſe coronam Imperatoriam, a Pontificiā:
Nam nec eadem uidebatur eſſe Imperatoria tem-
poribus Conſtantini, quæ fuit poſt multa tempora
a temporibus Caroli Magni, & in hanc uſque æta
tem, ſi Platinam ſequimur, & ea quæ recenſuimus
2 in d. uerſic. Coronam. † Illud autem obſeruatur
etiam hodie, ut Tiaram, quam Regnum appellāt,
& triplici omnino Corona ornatam, pontificis ca
piti: imponat Diaconus, cum coronatur populo
acclamante, Kyrieeleiſon, ut in eo pontificali legi
mus, de ordinatione Rom. Pontificis car. 49. ubi
3 etiam car. 55. habetur, † Neminem ad Altare. S.
Petri, innugendum, neminem ordinandū, niſi Ro.
4 Pontificem. † Inunctionem uerò, & conſecratio-
nem eius, ex chriſmate in Capite fieri conſtat, ut
diximus etiam ſupra in prin. huius. §. per d. c. 1. §.
unde de ſac. unct. & Anto. de Roſellis; in tract.
de poteſ. imp. ac Pap. in. §. ſubſannabunt num. 5.
qui illam reddit rationem: quia in eo repręſenta-
tur perſona CHRISTI. qui caput eſt eccleſiæ,
Conſecratio ſimiliter fit ab epiſcopis Cardinali-
bus quia Papa: non habet ſupra ſe Metropolita-
num, ut eſt tex. in. cap. in nomine domini. 23. diſt.
ubi Card. Alex. col. 3. ex auct. Hoſt. refert Epiſco-
pum Hoſtienſem, Cardinalem, hoc munus con-
ſecrationis obire: ſicut etiam inungit Imperato-
rem, aſsiſtentibus omnibus alijs Cardinalibus, &
alijs: qui tamen teneat, licet ab alio facta fuerit:
quod is epiſcopus Hoſtiēſis, coronet Papā etiam,
& inungat Imperatorem: dicemus inf. cap. prox.
§. 3. nume. 4.

SVMMARIVM.

1 *Coronatio Pontificis, poteſt fieri extra vrbem Romæ.*
2 *Pontifex electus, an dicatur Pontifex ante coronationem: qui tantum media Bulla vtitur.*
3 *Pontifex electus, confirmatione non eget.*
4 *Coronatio arguit, conſenſum eligentium.*
5 *Conceſſiones, ante coronationē Papæ, an valeant?*
6 *Stylus Rom. Curiæ, in magnis dubijs, ſeruandus eſt.*

CORONATIO PONT. VBI FIAT, ET ALIA.

IN hac Coronatione Pontificis Max. aliqua
quęrere poſſumus, ſicuti aliqua perquiſiui-
mus, circa Coronationem Imperatoris, ſupra,
dicto uerſic. Coronam. per. 4. quæſtiones. Verùm
cum quædā ibi latius deguſtata ſint, quæ hic poſ-
ſunt conuenire, propterea breuibus agēdo, & per
1 concluſiones, Hæc tria proponimus. † Primum eſt
ut electio, & Coronatio Pontificis, poſsit fieri ex-
tra urbē Romæ, eiſdem etiam argumētis, de qui-
bus in d. uerſic. Coronam. q. 2. dictum eſt: & ſcri-
bitur in eo pontificali car. 52. de proceſ. Ro. Pont.
2 & dicemus inf. hoc. c. §. 2. uerſic. uel. q. prima. † Se-
cundum eſt, ut ille qui eligitur ad Pontificatum,
non dicatur Pontifex, nec ſcribat Pontificatum
in data, ante conſecrationem & Coronationem,
ſecundum unam opinionem, & conſuetudinem,
de qua habetur. in fi. ſexti. per glo. in uerſic. data.
in uer. Pontificatus, & in prohęm. clem. in fi. uer.
Pontificatus, quam ſequitur Martin. Land. in trac.
de principibus. q. 181. Et hanc obſeruantiam Cu-
riæ, etiam hodierno tempore refert Felin. in. cap.
eam te. col. 4. num. 6. de reſcrip. ita ut ante Pallia-
tionem, & Coronationem, ſe electum appellet: &
nomen ſuum non exprimat, atque dimidia Bulla
tantum utatur; ut de Imperatore quoque dictum
eſt ſupra lib. 1. uerſic. Coronam. quæſt. 3. cap.
1. Atque inquit quidam interpres reg. Cancel.
ſeu conſtit. Innoc. 8. in prohęm. earum pag. ro.
uſitari in curia, ut ſupplicationes, etiam ſigna-
tæ in conclaui, non datentur, niſi poſt corona-
tionem. His tamen vehementer aduerſatur tex. in
c. in nomine domini. 23. diſt. ubi habetur, quòd ſi
electus iuxta conſuetudinem intronizari non va
leat, electus tamen ſicut verus Papa obtinet aucto
ritatem regendi Rom. Eccleſiam, & diſponendi
ſuas facultates: & in. c. licet de uitanda, de electio.
vbi ſancitum eſt, quòd ille abſque ulla exceptione
ab uniuerſali eccleſia Rom. Pontifex habeatur, qui
a duabus partibus electus fuerit, & receptus: & me
minit glo. in. c. nihil. eo. tit. de electio. quod com-
probat Abb. utroque in loco. Ea etiam ratione,
quia papa non habeat ſuperiorem: ac inquit Bal.
in l. bene a Zenone, per allegata intra. colu. 2. C. de
3 quad. præſcrip. † Papam confirmatione non ege-
4 re, quia Cardinales eligendo confirmant: † licet
tamen coronatio quoque arguat conſenſum eli-
gentium, ut per tex. in l. j. §. ſed & qui domini. C.
de Latin. liber. tol. Arguit Bal. in tract. de ſciſma-
te. §. ſed in contrarium, nu. 7. vnde ibidem Bald. in
prin. col. 7. num. 28. tradit Papam habere plenitu-
dinem

dinem poteſtatis,ex ſola electione, nec aliquid op-
poni poſſe ei electo a duabus partibus Cardina-
lium. Idem tenet per dicta iura Ant.Roſel.in trac.
de poteſ.Imp.ac Pap.§.ſecundum vnum,nume.5.
& 32.Spec.aūt in tit.de reſcrip.præſent.§.fi.uerſi.
Item quòd obtentum. idem tenet, quo ad tempo-
ralia,non quo ad ſpiritualia:& quo ad iuriſdictio-
nalia,hæc de iure veriora videntur ſupradicto in-
terpręti Reg.ſeu conſt. Innoc.8.pag.9. ubi ſupra.
Sed magis contrarius eſt tex.apertus,& excommu
nicationem indicens in.c.quia nonnulli. in extra-
uagan.communi, de ſenten.excom. de quo Felin.
in d.c.cam te , ait ſoluat , vel Iudicet ; Apollo. Et
ex his uidetur dependere,tertia concluſio elicien-
5 da:† ſcilicet, quod conceſsiones ante coronatio-
nem , ſecundum dictam conſuetudinem, non ua-
leant . Veruntamen Philip. Franc.in d.uerſi.data,
tradit : ſi opponantur ea, quæ ibi dicuntur,contra
literas, quas Clemens tradidit ante ſuam coro-
nationem, hodie ſunt excommunicati: unde præ-
dicta redduntur ſatis dubia , & in. c.quoniam in
prin. de conceſ.præb.in 6.dicit Papa eſſe promo-
tum ad Papatum , etiam ante coronationem . Ego
tamen conſuetudinem obſeruandam opinor , ſi
adeſt: eſt enim altera lex quæ potuit legem con-
trariam tollere , ut habetur in.l.j. C.quæ ſit long.
conſuet.cum ſim. Atque an conceſsiones,circum-
ſcripta conſuetudine , ante coronationem ualeāt,
faciunt ea quæ dixi in d.uerſ.Coronam.q.4.& ad
propoſitum inquit Martin.Laud.in tract.de prin-
6 cip.q.210. † Stylum Rom. Curiæ in magnis du-
bijs ſeruandum , per glo.in, cap.diſpendia.in uer.
proceſſus.de reſcrip. in. 6. Quæ autem myſteria
in ſe contineant, uarij Lapilli,& gēmæ,quibus di-
ſtinguitur Pontificium Diadema , cum dictum ſit
in d. uerſi. Coronam, hic non repeto.

SVMMARIVM.

1 *Paſtorali curuato , non vtitur Pontifex , ſed Bacu-
lo recto.ibi ratio, num. 2.*
2 *Pontifex à Deo ſolo , poteſtatem recipit : alij ab
homine.*
3 *Patriarchæ , non poſſunt portare Crucem ante ſe
vbi Papa eſt , & vbi Legatus Papæ , vtens inſi-
gnijs apoſtolicæ dignitatis.*
4 *Crux rubra in albo , eſt ſignum vniuerſale omnium
Chriſtianorum : ibi de alijs.*

CRVCE VTITVR PONT. NON CVRVO PASTORALI.

CRucis ſignum, recto ſcipioni ſuperimpoſi-
tum, dextera manu inde complectitur Pon
1 tifex Max.† Nam paſtorali , & curuato ba-
culo non utitur , ut docet tex.in c.1 . in fi. de Sac.
unc.& cum multæ ibi reddantur, & in glo. pen. &
2 fin.rationes : illa imprimis aſsignatur , † quia ip-
ſe Pont. Rom. poteſtatem a ſolo Deo recipit :
alij autem , ſicut epiſcopi, ab homine ; ſicque ille
liberam poteſtatem in ſpiritualibus, alij coharcta-
tam recipiunt:quæ per Baculi incuruationem de-
notatur, vt B.Thomas in 4.ſententiarum diſt. 14.
atteſtatur:quem ſequitur Feli.in rub.de conſtitu-
tio.col.2. & Troylus Maluetius in tract. de cano-
nizatione ſancto.uerſ.ſequitur.nu.38. & idem te-
net Petrus a monte ,in monarchia Conciliorum.
3 in rub. de conciliorū præābulis,n.6.†Hinc eſt, qđ
non poſſunt Patriarchæ, portare Crucem ante ſe,
ubi eſt Papa:& in urbe Rom. & ubi legatus Papæ
adfuerit , utens inſignijs apoſtolicæ dignitatis.c.
antiqua.ubi Ab.de priuileg. & per Martin. Laud.
4 in tractat.de principibus.q.550.† Nec hic omit-
tendum eſt , Crucem Rubram,in albo,eſſe uniuer
ſale ſignum omnium Chriſtianorum : Crucis ue-
rò albæ, in rubro, eſt ſignum ordinis militaris.S.
Ioan. Hieroſolimitani : Et Crucis nigræ in albo,
ſignum eſt ordinis B. Mariæ, Theutonicorum,
ut legitur in Pontificali,car.50.in rub. de coron.
Ro.Pont.

SVMMARIVM.

1 *Claues traditę Petro Appoſt.& eius ſucceſſoribus
quibus liberam poteſtatem exercere poſſint.*
2 *Paſtor vnus tantum eſt,qui alijs praeſt.*
3 *Claues duæ, an vna tantum ſit , & de earum effectu
num.5..*
4 *Papa omnia poteſt,Claue non errante.*
6 *Claues eccleſiæ,duplici colore depictę.*

CLAVIBVS VTITVR PONT.

CLaues autem ideo aſsignatæ ſunt Rom. &
1 ſummo Pontifici , † quia exploratum eſt,
eas traditas fuiſſe a CHRISTO , PE-
TRO APPOSTOLO, eius Vicario,illiuſq; ſuc-
ceſſoribus;c.1.20. diſt.&.c.in nouo.21.diſt.&.c.
quodcunque.24.q.1.&.cap.per uenerabilem. qui
fil.ſint leg.&.c.quia quorundā. §. qđ aūt.1. in ex-
trauag.Ioan.de uer.ſignif.ubi plene de effectu Cla
uium, fit mentio: & alibi aliquid dictum eſt , præ-
ſertim lib.1.c.1.§.2.q.2.nu.17.ita ut dictā liberam
poteſtatem,per illas , præcipue in ſpiritualibus, &
nonnunquam in temporalibus , exercere poſſet.
Quodcunque enim ligauerit Pont. Max.ſuper ter
ram,eſt ligatum & in cęlis , vt ibi : & propterea ſi-
cut Imperator gladiū habet,a Deo, Miniſter Dei,
uindex in iram, ei qui malum agit , ſicque ad uin-
dictam malefactorum , ad Laudem uerò Bono-
rum eodem modo ; Pontifex habet Claues,ad ex-
cluſionem excommunicandorum , & reconcilia-
tionem pœnitentium : uti Iudex enim eccleſiaſti-
cus,dignos recipere, & indignos a Regno exclu-
dere debet.d.cap. quia. §. quod autem : & dicto.
§.1 .in uer. gladium. & ſecundum Bal. habet Cla-
ues Cęli & mundi ſibi traditas ad Iuſtitiam , in
prohęm.ff.col.3. Atque ſicut Imperatoris eſt,cor-
poralem irrogare pœnam : Pontificis eſt ſpiritua-
lem inferre uindictam,per correctionem namque

praceptum, Deum Deorum placere, ſeſtinandum
eſt, ut diximus in.§.1.lib.1.c.1.uerſi.Gladiũ. Atq;
iſta poteſtas Clauium data eſt Petro, primum tan-
quam Capiti, alijs autẽ, ueluti Apoſtolis, tanquam
membris, ut per plura comprobat Pet.a monte, in
monarch. Conciliorum in rub. de poteſ. Rom.
Pont.num.3.& ſeq.& præſertim per d.c.in nouo.
2 & illo fundamento † quod vnus tantum ſit Paſtor,
qui alijs præeſt; & apud quem ſit omnis plenitudo
poteſtatis: quam quoque comprobaſſe, & tranſtu-
liſſe Conſtantinum, in Silueſtrum Pontificem, ſcri
bitur, in.c.Cõſtantinus.96.diſt. & proinde inquit
Pet.ibi.num.8.poteſtatem Clauium, ſimiliter eſſe
datam eccleſiæ militãti: quod uidetur etiam pro-
bari in iuribus ſupra adductis, præcipue in d.c.
3 quodcunque.† Verùm an una tantum ſit Clauis,
an duę dici poſsint, uario modo uidentur poſita
iura, atque uario modo locuti doctores: nam ut in
Matthęo legimus.c.16. Claues, non Clauis una
tantum deſcribitur, & in d.c.1.20.diſt. & d.c.in
nouo.&.c.quodcunque, & alibi; & proinde Abb.
in.c.licet.col.1. de elect. tradit duas eſſe Claues
Petri, & per unã ſignificari poteſtatem: per aliam
uerò diſcretionem, ſiue ſcientiam: & alteram ſine
altera parum ualere per d.c.1. Hoſt.poſt aliquas
declarationes, in ſum. de remiſ. inquit breuius di-
ci poſſe, Vnam eſſe Clauem fori contentioſi, al-
teram uoluntarij pęnitentialis. His adhærere ui-
detur Ant.de Roſel.in trac.de poteſ.Imp.ac Pap.
§.Hanc ſententiam.uerſic.ad illud.nu.31.& Ant.
But.in.c.firmiter.§.una. de ſum.trin. in uer. no-
ta ex litera, & copioſius per B.Thomam in.4.ſen-
tentiarum diſt.1.q.18.art.1.&.3.ubi duas ponit,
nec plures, & non unam: & ibi abunde de earum
effectu diſſerit diſt.19.q.1.art.21.idem tenet Mar
tin. Laud. in tract.de princip.q.476. Atqui in.c.
tanta.de exceſ.prælat.de claui in ſingulari, & plu-
rali locutione, fit mentio prout etiam la-
tius fit mentio eodem modo in d.c. quia quo-
rundam.§. quod autẽ.1. Gloſſa autem in d.c.1.
unam tantum Clauem eſſe affirmat, quæ habeat
duos effectus: atque proprie Clauẽ ſacerdotalem,
eſſe tradit, poteſtatem ſacerdotalem, per quam
ligat, & ſoluit, & cum ea gloſ. uidetur tranſire ibi
Card.Alex.& idem concludit Abb.ſibi contrarius
in d.c.tanta: Nempe, ait in ueritate unam eſſe Cla
uem: & unam poteſtatem: ſed ideo in plurali, duæ
dicantur, quia ultra poteſtatem, debet prælatus
habere diſcretionem: unde una ſit Clauis poteſta-
tis, altera diſcretionis. Quare dicere ſoleamus:
4 † Papam omnia poſſe, Claue non errãte.c.manet.
&.c.memor.24.q.1.In hoc diſsidio duas eſſe Cla
ues, probabilius, & uerius ſentiẽdum arbitrarer:
ex quo apud Mattheũ, pluralis locutio expreſſe
deprehenditur: comprobantque hoc multa iura
ſupra adducta, cum pauca, uel nulla ſingularita-
tem tantum deſcribant, ſed ſimul & pluralitatem:
& clarius quam alio in loco, uidetur diſpoſitum
in d.c.1.20.diſt.dum ibi dicitur quod in negocijs
diffiniendis, non ſolum eſt neceſſaria ſcięntia, ſed
etiam poteſtas: unde CHRISTVS dicturus Pe-
tro, quodcunque ligaueris ſuper terram, erit liga-
tum & in Cęlis, prius dedit ſibi Claues Regni Cę-
4 lorum. † In altera dedit ei ſcientiam diſcernendi
inter Lepram, & Lepram; In altera dedit ſibi po-
teſtatem eijciendi aliquos ab eccleſia. Vnde cum
quælibet negocia finem accipiant, uel in abſolu-
tione innocentium, uel in condemnatione delin-
quentium; abſolutio, uel condemnatio, non ſcien-
tiam tantum, ſed etiam poteſtatem præſidentium
deſiderat. Nec his uidentur contraria ea quæ ſu-
pra adducta ſunt, & præſertim d.§.quod autem:
quia etiam de Clauibus, non tantum de Claui, ibi
fit mentio. Præterea poſſumus dicere ſingularitas
ibi Reſoluatur in pluralitatẽ: quod fit quandoque
in iure.l.ſi quis ita.§.1.ff.de teſt.glo. inſti. de iure
perſo. in prin.& expreſſe uidetur fieri in contra-
rijs.hocque tanto magis concedendum uidetur i
ne una & eadem res, diuerſo iure & modo cenſea
tur, quod in.l.cum qui ædes.ff.de uſucap.probibet
iurec.& in caſu noſtro, una, & eadem Clauis deſi-
gnaret abſolutionem, & cõdemnationem, uel re-
ceptionẽ dignorum: & excluſionem indignorum,
a regno ut ſupra: quod uidetur minus recte con-
uenire. unde glo. in d.c.1. cum alijs in contra-
rium adductis, non uidetur bene ſenſiſſe: Qua
5 de re non inepte forſan aliqui, † eas Claues e co-
lore duplici dipingunt. Alteram Albam, Alteram
Rubram, ſeu ſanguineam: licet quidam aurei colo
ris hanc ponant: ut illa quidem quandam purita-
tem, & benefactorum acceptionem, & innocen-
tiam, denotare uideatur: iſta culpam quandam &
uindictam, & excluſionẽ malefactorum.

S V M M A R I V M.

1 *Pallium in ſummo Pontifice, oſtendit plenitudinem, & ſupremam poteſtatem.*
Purpurea veſte exterius ſemper; candida interius induitur Pont. & ratio.
2 *Pontifex multis epithetis, & nominibus, præſtantiam ſuam ſignificantibus, decoratur: quorum multa enumerantur, & num.3.4.&. num.8. vbi quod maior ſit Angelis.*
3 *Pontifex poteſt adæquare quadrata rotundis, & facere de nihilo aliquid, & de aliquo nihil, & factum pro non facto.*
5 *Pontificis factum, Dei factum cenſetur, & omnia poteſt ſupra, extra, & contra ius; & cui non poteſt dici, cur ita facis; Claue non erante.*
6 *Pontifex eſt dominus dominantium, & totius orbis, quo ad adminiſtrationem, & ordinarius omnium.*
7 *Pontifex dicitur maior Paulo, & cęteris Apoſtolis, præterquam Petro, cui par eſt in adminiſtratione. Et eius auctoritas maior eſt, quam Sanctorum.*
9 *Pontificis poteſtas, non poteſt præſcribi.*
10 *Pontificis poteſtas a Deo eſt.*
11 *Pontifex eſt ſupra omnes dignitatum gradus, etiam ſuperilluſtrium.*
Pontifex oſculatur in pede. ibi.

PAL-

PALLIVM SIGNIFICAT PLENITVDINEM POTESTATIS.

PAliunt, habẽs multas cruces, ſecundum Abb.
in.c.antiqua.de priuileg. inter alia ornamen
ta Pontificia, ſiue aurea, ſiue purpurea, ſiue
coccinea: quæ iã tradita diximus, Syluestro Pon-
tifici.& Petri ſucceſſoribus, per Conſtantinũ: qui
nomen Magni adeptus eſt, ut demonſtrauimus
ſupra libro. 1.cap.1.§.2.q.2.num. 10.& quæ inſi-
gnia Papalia, ſunt etiam ueſtis Rubea, palafrenus
albus, calcariaque deaurata, ut colligit Martin.
Laud.in tract.de principibus.q.210.Quaque pur-
purea ueſte, ſiue Cappa, ut tradit Specul.in ratio-
nali diuinorum. lib.3.in rub. de indumentis lega-
libus, ſeu uet.teſtamenti:ideo Pont. Max. exterius
ſemp indutus eſt, cũ interius cãdida ueſte induat:
quia etiam interius candere debet, per innocen-
tiam,& charitatem:& exterius rubere, per com-
paſsionẽ: ut, ſ.oſtendat ſe ſemper paratũ ponere
animam pro ouibus ſuis; quia perſonam gerit il-
lius qui pro ouibus uniuerſis, rubrum fecit indu-
mentum ſuum. Quibuſque inſignibus non poteſt
uti legatus de latere, niſi cum trãſit mare per not.
per doct.in.c.antiqua. præſertim per Ant. But.de
1 priuileg. † Pallium inquam in ſummo Pontifice,
oſtendit plenitudinem, & ſupremam poteſtatem:
& de qua habetur in.c.niſi.&. c.ad honorem ubi
Abb.de auct.& uſ.pal.Nam alij uocati ſunt in par
tem ſolicitudinis tantum, ut ibi: Eoque pallio ſo-
lum Papam, non alios, ſemper, & ubique uti, in
miſſarũ ſolemnijs, dicit tex.in d.c.ad honorẽ. Ve
rùm quid ſit plenitudo poteſtatis diximus, lib.1.c.
1.§.1.uerſ.purpureo:& q aurea, purpurea, uel ſeri
ca ueſte uti poſsint. Quo fit ut ex memorata ple-
nitudine;& ſupræma poteſtate aſſumpta, Ponti-
2 fex Max. † multis, & uarijs epithetis, & nomini-
bus, illam præſtantiam ſuam ſignificantibus de-
coretur, & appelletur. Nam Princeps ſacerdo-
tum: & ſummus ſacerdos, Pater patruum, epi-
ſcopus Epiſcoporum,& culmen eorum:& Vniuer
ſalis eccleſiæ militantis Epiſcopus, ab eo nomine,
tanquam ab ordine digniori nominatus, ſecun-
dum Abb.in.c. licet.de election.& in ſpetie, dici-
tur Epiſcopus Romæ, Epiſtola. inter claras. C.de
ſum.tri. Martin.Laud.in trac.de princip.q.509.&
Reuerendiſsimi,& Beatiſsimi titulis, nuncupatur.
c.ſi Romanorum. 19.dist.c.in nomine Domini.
in princ.23.diſt. item & ſanctiſsimi, c.fi.ubi not.
Card.Alex.22.diſt.Item dr̃ Vicarius CHRISTI
uniuerſalis.ut per Card. Alex.c. in nomo.21.diſt.
Archiepiſcopus etiam, & Princeps Apoſtolicus,
atque Admirabilis dicitur, qui Stupor mundi, nec
Deus, nec homo eſt, inter utrunque: quique uices
Dei Veri gerit in terris, ut ſupra tetigimus hoc.§.
uerſ.Põtificis imago:& cõprobãtur per Bal.in tit.
qui feud.da poſ.in prin.& Ant.Roſ. in trac.de po
teſ.Imp.ac Pap.§.ſacerdotiũ. ĩ fi. &.§.quo autẽ in
loco nu.4.5.7. & Petrum a monte in monarchia
conciliorum, in h.princip.& Corn. cõſ.60.uol.2.
&. c.fi.21.diſt.& per eundem Ant.Roſel.in tract.
de concil. in rub. Pontifex Max.ſolus, nume.7. &
Ioan.Bertach.in tract.de epiſc.in Princ.num.7.&
per Abb.in.c.ſignificaſti.num.6. de electio.& per
Socin.conſi.13.uol.1.num.27. per multa, & De-
cium conſi.498.uol.3.& And. Barb.in tract.de te
ſtibus in.1.parte, nu.42.qui ex ſententia Hoſtien.
3 in.c.nouit de iudicijs, † dicit eum poſſe adæquare
quadrata rotundis, quod etiam tradit Hoſtien.ip-
ſe, Abb.& Doct. in. c.cum ueniſſent. de Iudic. &
Corneus cõſ.278.n.17.vol.3.Immo ẽt Papa de ali
quo facit nihil, & de nihilo aliquid.c.tania.§.1.de
exceſ.prælat.&. c.1.de tranſactio: & per glo.in.c.
quanto de tranſl.epiſc.& per alia docet Ant. Ro-
ſel.in d.tract.de concil. in d.rub.Pontifex Max.ſo
lus.num.33. ſicque poteſt facere, quod factum, ha
beatur pro non facto.c.is qui.de ſponſalib. quod
tamen intelligit Io.de ſelua in tract. de iureiur.in.
4.parte.num.8.non procedere in concernentibus
ius diuinum. Nec dubium uidetur, Papam poſſe
concurrere cum omni prælato, in poteſtate, & iu-
riſdictione, ſecundum Bal.in.c.qui feu.da.po.col.
1.& per Fel.in.c.canonum.col.2.de cõſt. ubi mul
ta colligit de ſuperioritate Papæ, & illud inter alia
memorabile, ex opi. Archiepiſ.Floren.& Auguſti-
ni de Anchon.ut nedum circa terreſtria, cœleſtia,
& infernalia gerat vicariatum Chriſti: ſed etiam
ſuper Angelos bonos, & malos: quibus eſt maior,
iuriſdictione, ſacramentorum adminiſtratione,
cognitione, & præmio: atque ita ſecundum Chry
ſoſt. Deum ualidiorem cœlo eccleſiam mõſtraſſe.
4 Atque.† Pontifex Max.Sanctus reputatur arbitrio
cœleſti, ut facit text.in.l.j. C.de ſum. trin. & fid.
Cat.& tradit Card.in cle.1.de probat.unde etiam
uiuus Fons Iuſtitiæ nuncupatur a Socin.in conſil.
164.nu.5.uol.2.& eſt canon animatus in terris.c.
ipſi ſunt.9.q.3. & per Bart. Brix. in quæſtionibus
dominicalibus.q.55.num.5.& qui omnia iura ſci
re, & in ſcrinio pectoris habere cenſetur.l. om-
nium. C.de teſtam.&. c.1. de conſtit. & per Cor-
neum conſi.16.nu.14.uol.1.ſimiliter, & Eccleſia
animata dicitur ſecundum Bal.in auth.niſi rogati.
num.25.C.ad Trebel.Hinc meritò fit, ut etiam in
terris Deus dicatur, quando eſt legitime electus,
ſecundum glo. in.c.Achatius.1.24.q.1. & Bal. in
l.fin.C.ſenten.reſcin.non poſ.& Decium in. c.1.
colu.6.in glo.in uer. ab omnibus, de conſtitutio.
ubi uerò non ſit legitime electus, dicitur non apo-
ſtolicus, ſed apoſtaticus, & Diabolicus, qui habet
claues inferni, ut ibi, & ſequitur Felin. in cap. ego
5 enim col.2.de iureiur.Quo circa apte aiunt, † Fa-
ctum Papæ, Dei factum cenſeri: ut in d.c.quanto,
& per Decium conſil.137.col.2.uolum.1.& cõſi.
341.nu.8.uol.3.& ideo omnia poſſe, ſupra, extra,
& contra ius: & quæ Deus poteſt, claue non errãn
te, ut in.cap.propoſuit, de conceſ. præben.& per
Deciũ cõſi.498.&.578.uol.3:&.4.& Soci. d.cõſ.
13.nu.27.& cui nõ poteſt dici, Cur ita facis, ut ibi
per eũ, & per Corn.cõſi.189.uol.4. & ſupra lib.1.
cap.1.§.2.quæſt.2.aliqua adduxi.Sic quoque recte
dicimus

dicimus eum totius orbis dominum. c. cuncta per
mundum, &. c. per principalem. 9. q. 3. & Abb. &
Doct. in. c. nouit. de Iudic. & comprobat Barb. in
tract. de præſt. Card. in. 2. quæſt. primæ partis, nu-
me. 3. & Mart. Laud. de princip. q. 18. quæ declara
tũ ut ſupra lib. 1. c. 1. §. 1. uerſ. Orbem. nu. 10. & ſeq.
in. §. 1. & plus dicit Iaſ. in. l. reſcripta. col. 2. C. de
præc. Imp. off. ex opinione Bal. in. c. eccleſia ſanc.
Mariæ. col. 3. de conſtit. & tradit Card. Alex. in. c.
6 ſi papa. col. fi. 40. diſt. † Papam eſſe dominum do
minantium, & habere ius Regis Regum, in ſubdi-
tos: & habere ſupremam poteſtatem, in qua non
habeat parem: qui eſt omnia, & ſuper omnia in ſpi
ritualibus: cum claue tamen diſcretionis, ut ſupra,
& nec habet ſuperiorem, ut inquit idem Iaſ. in. l.
duo Iudices. nume. 11. ff. de re iud. poſt Abb. in. d.
c. licet. nume. 10. de electione. ac colligit Martin.
Laud. in tract. de princip. q. 170. papam a nullo
dependere, & ſe habere in eccleſijs, ſicut ſol ſe ha-
bet in planetis. Sic papatum eſſe primum locum
tradit glo. in. c. ante. 40. diſt. & ad propoſitum cõ-
ſuluit Alex. conſi. 74. nume. 24. uol. 4. & Abb. con
ſil. 51. col. 2. in. 2. parte. Papam in ſpiritualibus eſ-
ſe Ordinarium cunctorum, & totum mundum eſ-
ſe eius Diœceſim, ſicut Imperator eſt in tempora-
libus, & habetur in glo. in. c. ut debitus. de appel-
lat. Verùm tñ pontifex, non dr̃ habere dominium
rerum eccleſiaſticarum, ſed ſolum adminiſtratio-
nem, ut per plura colligit Felin. in. c. conſtitutus.
col. 10. in uerſi. dominium. de reſcrip. & dictũ eſt
ſupra lib. 1. c. 1. §. 4. uerſi. 30. Et talis, & tanta eſt
potentia Pontificis, † ut etiam dicatur maior Pau-
lo, & cæteris Apoſtolis, in adminiſtratione: præter
quam Petro, cui in adminiſtratione par eſt, ut affir
mat Anton. Roſel. in tract. de concil. in rub. ponti
fex an poſsit cum Bigamo. num. 3. per text. in. c.
puto. 2. q. 7. &. c. ſacroſancta. 22. diſt. & Martin.
Laud. in d. tract. de princip. quæſt. 407. Atque in-
quit Bal. in. l. reſcripta. C. de precib. imp. offer. al-
legando Diuum Bernardum, de contemplatione
ad Eugenium: Maiorem eſſe auctoritatem papæ,
quam ſanctorum. c. de libellis. 20. diſt. & ſecundũ
Martin. Laud. in d. tract. de principibus. q. 105. in
ambiguitate opinionum, ei magis creditur, & le-
gi canonicę, quam dictis ſanctorum: quodq; ſolus
habet omnem poteſtatem, & dignitatem, quam ha
buerunt omnes Patriarchæ, & ibi alia multa Bald.
præſtantiam pontificis denotantia deſcribit. Illud
tamen quod dicunt maiorem eſſe auctoritatem
papæ, quam ſanctorum, procedit ſecundum Ioan.
Lupum in tract. de matrim. & legit. in. 2. parte nu-
me. 25. quo ad cauſas diffiniendas, nõ quo ad ſa-
8 cram ſcripturã exponendam. † Nec hic omitto cõ
memorare, ut docet B. Bernardus ubi ſ. quẽ ſequi
tur Catald. de Boncompagnis in tract. de poteſt.
pap. nu. 14. ꝙ pontifex max. ẽt hæres Apoſtolorũ
appellatur, primatu Abel, gubernatu Noe, patriar
chatu Abraham, ordine Melchiſedech, dignitate
Aaron, auctoritate Moyſes, Iudicatu Samuel, pote
ſtate Petrus, unctione Chriſtus. Item ipſe eſt dili-
gentium Pater ſummus, Particeps oĩum timentiũ
eum, Chriſtianorum Dux & Ordinator, omnium
Paſtor, Magiſter ſapientũ, oppreſſorum Refugiũ,
Aduocatus pauperum, Spes miſerorum, cæcorum
Oculus, mutorũ linguæ, Baculus ſenum, malorum
Metus, Bonorum Gloria, Potentum uirga, tyran-
norum Malleus, Regum Dñs, Moderator legum,
Sal terræ, Orbis lumen, Vicarius Chriſti, ſucceſ-
ſor Petri, & Mundi Arbiter, Dominus, & Magi-
9 ſter. † Pontificis quoque poteſtatem non poſſe
præſcribi tetigimus ſupra lib. 1. cap. 1. §. 1. uerſic.
Orbem, nu. 9. & tradit Abb. in. cap. omnis, & in. c.
cum inſtantia. de cenſibus, & Bal. in. l. 2. in. 6. q. C.
de ſeru. & aq. ſecus in alijs iure præſcriptibilibus.
& inquit Felin. in. cap. nouit. colum. 4. de iudic. ex
ſententia Card. præſcriptionem poſſe habere lo-
cum, ne quis ſubſit Imperatori, non autem Papæ.
10 † Verumtamen poteſtatem hanc ſummi Pont. a
Deo eſſe, non eſt dubitandum, ut a præmiſsis ar-
guere poſſumus, & in multis iuribus habetur, præ-
ſertim in. c. nolite. 11. diſt. & per Bal. in titul. de
pace te. in prin. col. 2. & ꝑ multa ſcribit Pet. a mõ-
te in tract. monarch. Concil. in prin. nu. 1. per illa
uerba, paſce oues meas, & c. 1. Tu es Petrus, &c. &
tibi dabo claues regni Cęlorũ & c. de quibus ſœpe
fecimus mentionẽ ſ. & præſertim lib. 1. c. 1. §. 1. q.
11 2. † Hic quoq; poſſemus repetere multa, quæ præ-
ſtantiam Pont. Max. deſignent, dicta ibi, in d. uerſ.
Orbem, in Imperatore, quæ Pontifici conuenire
uidenť: ſed ſatis ſit, tñ hoc exprimere, Pontificem
eſſe ſupra oẽs dignitatũ gradus, ẽt ſuperilluſtriũ:
qa ab eo, & Imperatore, oẽs dignitates profluunt,
tanq̃ a fonte, illudq; ẽt dicamus, ut Põtifex eo in
honore habeatur, ut oſculetur in pede, ut docet
glo. in. l. 1. C. de domeſt. lib. 12. oſculum autem ui
detur ſignificare in eo beneuolentiam, ſm Cardi.
in cle. fi. de ſent. exco. Verũ ea quæ ſigillatim per-
tinent ad potentiam, & præſtantiam, pontificis,
enarrabimus inf. in. §. 4. in hoc capite.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex an habeat plenitudinem poteſtatis, tam in temporalibus, quam ſpiritualibus. 3.*
2 *Chriſtus, cui data fuit omnis poteſtas in cœlo, & in terra, eandẽ conceſſit Petro, & eius ſucceſſionibus.*
4 *Pontifex, vacante Imperio, in eo ſuccedit: non populus Romanus.*

QVESTIO. I.

An Papa habeat plenitudinem poteſtatis, tam in temporalibus, quam in ſpiritualibus.

EX commemoratis, quæ arguunt
ſupremam poteſtatem Pontifi-
cis max. cũ etiam eandẽ arguant
in Imperatore, quo ad tempora
lia, qui & ipſe Dñs dominantiũ,
& totius orbis dictus ſit, ut ſ.
lib. 1. c. uerſ. orbem. §. 1. poſuimus, dubitare aptè
poſſu-

1 poſſumus, † an Pont. max. habeat plenitudinem poteſtatis non tantum in ſpiritualibus, ſed etiam in temporalibus, & utriuſque gladij auctoritatē: quæ licet non ſine aliqua controuerſia tranſeant apud doct. Nihilominus ego arbitror poſſe ut in ſequentibus declarari, ventilatis & perpenſis hinc inde adductis per ſcribentes: Quorum aliqui ſentientes pontificem habere utranque poteſtatem, illam illis comprobant argumentis. Primo
2 quia † Chriſtus cui data fuit omnis poteſtas in cœlo, & in terra, ut habetur Matthęi. cap. ult. eandem dicitur conceſsiſſe Petro, & eius ſucceſſoribus, per illa uerba; Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, tibi tradam claues Regni Cœlorum, vt quicquid ligaueris ſuper terrá, ſit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolueris in terris, ſit ſolutum & in cœlis. Secundo arguunt ab illis uerbis, Paſce oues meas, paſce agnos meos: Tertio arguunt ab illis verbis, Ecce duo gladij, &c. per quæ Oldrad. conſ. 180. nume. 12. dicit, ꝙ cum in euangelio ſubſequuntur illa uerba, ſatis eſt, non eſſe denotatum unū gladium ſuperfluum: Quarto ab illis, in quibus iuſsit Petrum conuertere gladium ſuum, in vaginam: de quibus omnibus ſæpe dictum eſt, in ſuperioribus, præſertim lib. 1. cap. 1. §. ſecundo. q. ſecunda. Quinto arguere poſſunt ab his quæ atteſtatur Paulus ad Corinth. 1. c. 6. in illis verbis, Neſcitis quoniam Angelos iudicabitis, quanto magis ſecularia, quæ recepta ſunt in. c. per venerabilem. §. rationibus. qui fil. ſint. leg. Sexto arguere poſſunt ab illa poteſtate temporali, quam Chriſtus exercuit, quando e funiculis facto flagello, eiecit ementes & vendentes, de templo, cathedras uendentium columbas euertit, & menſas nūmulariorum, ut habetur Matthęi. cap. 21. & Marci. cap. 11. &. 1. q. 3. c. ex multis. Septimo faciunt ea quæ dicta ſunt ſupra d. q. 2. num. 7. ubi dicitur Imperium dependere ab eccleſia, & in eo. §. 1. q. 1. cum ſeq. ubi coronatio Imperatoris fit a Papa: & faciunt quæ de electione dicunt̄ ſupra d. §. 2. in uerſi. Electionum. cum ſeq. quæſtionibus, in quibus de reprobatione, & depoſitione Imperatoris, habetur. Contrariam verò opinionem tenentes, ab eo primum arguere poſſunt, quia Chriſtus iuſsit Petrum conuertere gladium in vaginā, vnde per iſtud dictum, & præceptum, quod reiaculatur contra dictam primam opinionem, magis videtur Chriſtus prohibuiſſe poteſtatem temporalem, quam conceſsiſſe. Secundo comprobare poſſunt, quia iuriſdictiones videntur ſeparatæ, diſtinctæ, & diuerſæ, vt habetur per glo. 2. ubi Abb. Doct. in c. nouit. de iudic. & diximus abunde per plura ſupra lib. 1. cap. 1. §. 3. uerſi. Secundo: ex eo præcipuē, quia Imperator iura Pontificis, nec Pontifex iura Imperatoris, uſurpare debet: & ea ratione, quia Chriſtus actibus proprijs, & dignitatibus diſtinctis officia poteſtatis Imperatoris, ac Papæ diſcreuit. Tertio comprobare poſſunt, quia ſecundum d. gloſſ. in. c. nouit, Imperium, & Sacerdotium ab eodem principio proceſſerunt, ſcilicet à Deo, ut in authen. quom. op. epiſc. & c. ſolitæ. de maioritat. & obed. per quæ ità diſtinctas eſſe iuriſdictiones conſuluit Alex. conſ. 1. nu. 18. & conſi. 8. nu. 4. uol. 1. Quarto comprobare poſſunt, quia papa de temporali iuriſdictione, non debet ſe intromittere, niſi in ſubſidium: ſcilicet cum Iudex ſecularis negligens eſt, uel cum uacat Imperium. c. licet. & c. ſeq. de for. compet. & tradit d. gloſſ. 2. in. c. nouit. & Alex. conſil. 3. nume. 3. vol. 5. Hæc, & alia quæ ab utraque parte poſſent adduci, diſsi-
3 dium aliquod pariunt in hac. q. † Veruntamen ex ſententia, quæ uidetur communis, dictæ gloſſ. 2. & Doct. ibi, præſertim Abb. Felin. & Decij, uidentur conquieſcere: ita quod ad concordiam reducantur, ut uterque gladius, & ſic etiam temporalis poteſtas, ſit penes papam: hoc declararando, quo ad habitum, non quo ad exercitium, & actum, prout etiam dixi ſupra d. lib. 1. c. 1. §. 2. q. 2. & tenet Areti. in. §. ſacra. inſti. de rer. diuiſ. Et propterea recte dicitur ex cauſa, & in ſubſidium, Pontificem etiam temporalibus ſe immiſcere poſſe, uti qui ſupremus iudex ſit, ut in coronatione, electione, & depoſitione Imperatoris, & aliorum principum, proxime & alibi diximus, & præſertim lib. 1. cap. 1. §. 4. uerſic. Vigeſimoquinto: &. 26. Et ideo non obſtant contraria proxime recitata, quæ etiā ad ſaturitatem confutauit Abb. in d. c. nouit, num. 11. cum ſeq. & Oldrad. d. conſ. 180. nu. 12. † Hinc eſt quod uacante Imperio, Papa in eo ſuccedit, non Populus Romanus, ut concludit Marti. meus Laud. in tract. de princip. q. 34. per tex. in. c. paſtoralis. de re iudic.

§. II. DE ORNATV ANIMI PONT. MAXIMI, ET ELECTIONE.

§. II.

IN hoc ſecundo. §. in quo de moribus, & illis uirtutibus, quæ decent Pont. Maximum: ut iure merito, eo munere dignus dijudicari poſsit, ſubiungendum eſſet: cū multa in ſuperioribus in capite Imperatoris, præſertim. §. 2. in prin. explicauerimus, quæ multo magis in Pont. Max. eluceſcere debent, illa ſufficiat hic tantum repetita haberi: ne ſi iterum deſcribantur, faſtidium pariant, nam aliqua quoque dicemus inferius prox. q. 4. nume. 11. Proinde ea quæ ad Electionem pontificis maxi. pertinere creduntur (cum non niſi is, qui bonis omnibus antecellat, ut diximus de Imperatore eligendus ſit) perſtringamus ex ordine.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non debet reſidere ſine ſponſo, & Paſtore: quo vacante, vniuerſale regimen penes eam eſt.*

2 *Petrus elegit Clementē in Pontificem, cum poteſtate a Chriſto ſibi tradita. 3.*

3 *Succeſſo-*

3 *Succeſſorem ſibi eligere non poſſe epiſcopum, ſeu pon*
tificem, ſtatutum eſt.
4 *Pontificis electio ſecundum ius, & antiquam con-*
ſuetudinem, cleri eſt, non Cæſaris: licet aliquando
in Imperatores tranſlata: & ibi an potuerit tranſ-
ferri.
5 *Pontificis electio, hodie ſolis Cardinalibus compe-*
tit. declaratur, nume. 7.
6 *Pontificis electio, ad quos ſpectet, deficientibus Car-*
dinalibus.
Cardinales de iure diuino, figuratiue ſaltem ſunt.
8 *Formula eligendi pontificem, deſcribitur.*
Nominis mutatio fit, aſſumpto nomine maiorum,
in pontifice creato, qui in pede deoſculatur.
9 *Pontificis electio, ratione loci quomodo fiat, & ita*
vt Cardinales in conclaui claudantur: & an ex cau
ſa alibi, quam in vrbe fieri poſſit. nume. 12.
10 *Cardinalibus nõ eligentibus infra tres dies, vel quin*
que ſequentes, quomodo diminuitur cibus.
11 *Conclaue quod dicatur.*

GENERALIA IN ELECTIONE PONT.

QVonam itaq; modo, a quibusve, qua formula, & quo in loco, in præſentiarum deligatur pont. max. cum qualiter conſtitueretur antiquitus, apud Gentiles & Iudæos, aliqua dicta ſint in. §. præcedenti, in uerſic. Pontificis.
1 atque non deceat eccleſiam, ſine ſponſo, & paſtore reſidere, morte uel alio modo ſede vacante; ut docet glo. in cle. ne Romani. in uerſi. non conſonam. de elect. Pontificis enim carentia, maxima neceſsitas eſt, ſecundum gloſſ. in d. c. ne Romani. in uer. cæterum. tam & ſi penes vniuerſalem eccleſiam, ſede vacante conſiſtat uniuerſale regimen: quæ eſt congregatio fidelium. c. eccleſia. de conſec. diſt. 1. c. debitum, de bigam. c. fundamenta. de electio. in. 9. & per Franc. pauin. de offic. & pot. cap. ſed uac. prælud. 6. num. 8. Dicamus poſt aduentum Chriſti, petrum primum electum: & ab eo eidem, claues Regni Cælorum, & ligandi, & ſoluendi poteſtatem traditam, ut ſæpe dictum eſt, præſertim in. §. præcedenti. & refert Platin. in uita
2 Petri. † quem poſtea Clementem epiſcopum conſecraſſe, atque ei cathedram, & eccleſiam Dei cõmendaſſe commemorat, his verbis: Eandem ego tibi poteſtatem ligandi, & abſoluendi trado, quã mihi Chriſtus reliquit, ſpretis ac contemptis rebus omnibus, tum corporis, tum fortunæ: oratione, & prædicatione, ſaluti hominum, ut bonum paſtorem decet, conſule: licet tamẽ Clemens modeſtiſsimus, Linum, & Cletũ, ſpõte ſibi in tanto honore prætulerit, ſuſcepto quarto loco pontificatu ut teſtatur idem Plati. in vita Lini, & Clemẽtis primi, etiã ex ſententia Diui Hieronymi: & uidet ſentire glo. in. c. ſi Petrus. 8. q. 1. & ea quæ ponit Platina de inſtitutione Clemẽtis: locupletiori auctori-
3 tate comprobantur in d. c. ſi petrus. & c. ſeq. † Verum in Antiocheno concilio, deinceps ſtatutum fuit, nõ licere Epiſcopo, pro ſe, alterũ ſibi ſucceſſorem conſtituere, & ſi quid tale factum fuerit, irritum eſſe: ſed cum concilio, & iudicio Epiſcoporum, & electione clericorum, qui poteſtatem habent, poſt exitum prædeceſſoris, dignum eligere, fit electio, ut in d. 8. q. 1. c. epiſcopo. & c. ſeq. de quibus latius dicam inf. hoc. §. q. 2. & ideo ex mente glo. in d. c. ſi petrus. inquit Card. Alexan. in. c. in nomine domini. col. 2. 23. diſt. non tã deputauiſſe Petrũ, Clemẽtẽ ſibi ſucceſſorem; quã monuiſſe diſcipulos, quem ſibi eligere deberẽt. Nec deinceps poſt clementem, aliquo in loco Platina arguit illã inſtitutionem ſucceſſoris, ſed potius electionẽ: ut in uita Lucij Pontificis, & apertius in uita Alexandri. II. & Leonis octaui, & Gregorij quinti, & Septimi: quem ſequitur M. Antonius Sabellicus in nona enneade, lib. 3. qui in hoc conueniunt, ut Othonem Archiepiſcopum Colonienſem, Romam ab Henrico tertio Imp. veniſſe commemorent, res eccleſiæ compoſiturum. Atque Alexandrum ipſum, ſecundum pontificem increpaſſe, quod Imperatoris iniuſſu pontificatum inuaſiſſet. Aduerſus quem exceperit Ildebrandus Archidiaco-
4 nus, partes pontificis acerrime tutatus: † quod diceret electionem ad clerum pertinere: ſi ius, ſi antiquã cõſuetudinẽ, vellet inſpicere: & nõ Cæſaris eſſe, creare põtificẽ. Quibus & alijs expoſitis in hãc ſententiam, eum, facilè Othonem traxiſſe, ſubdũt. Veruntamen non eſt nouum affirmare, creandi pontificis, & aliorum epiſcoporum, pro ſciſmaticorum atque hæreticorum diſſenſionibus, poteſtatem fuiſſe quandoque per ipſoſmet pontifices ad aliquos Imperatores tranſlatam, ut tranſtuliſſe in primum Othonem, habetur in. cap. Adrianus &. cap. in ſynodo. & c. cum longe. & cap. nouta. 63. diſtin. & facit. cap. Conſtantinus. 96. diſtin. & de Adriano etiam meminit M. Antonius Sabellicus enneade. 8. libro octauo, & de Leone idem enneade. 9. lib. ſecundo & Platina vita Leonis. Octaui idem collegit. Atq; etiam obſeruatum eſt, vt electus in Rom. Pontificem, non conſecraretur, niſi primum decretum Imperatoris præſentaretur, & eius conſenſus haberetur. cap. agatho, cum ſex. cap. ſeq. dict. 63. diſtin. & per Plat. in vita Gregor. VII. Sed ſecundum glo. in fi. in d. c. in ſynodo, huic poteſtati, Imperatores poſtea renunciauerunt: per cap. tibi. & c. ſacrorum. §. ex his, vbi Cardi. Alexand. eadem diſt. Vel eam per abuſum perdiderunt, vel cum fuerit conceſſa talis poteſtas ex cauſa, ceſſante cauſa, ceſſare debuit, vt arguit dict. glo. de quibus per Anton. Roſel. in. §. poſtquam ſatis, num. 3. de poteſt. Imp. ac pap. & Hug. de offic. quatuor prælat. in quarta parte. verſi. ſed & Imperium: & addit Archidi. in dict. c. Adrianus. ex mente Laurentij, non potuiſſe pontifices, transferre talem electionem in Imperatorem, abſque conſenſu Cardinalium, quorum eſt electio: & ideo exponit uerbum Eligendi,
5 ibi poſitum, ideſt, confirmandi. † Quapropter. Martin. Laud. in tracta. de principibus, quæſt. 3. & quæſtio. 262. tradit etiam de conſuetudine,

electione ſummi Pontificis, hodie ſolis Cardinalibus conuenire, excluſo Imperatore & facit text. in. c. maſſana. ubi Abba. & doct. de electiõn. qui diſponit, electionem pontificis factam per laicos, & canonicos, non ualere, etiam ſtante conſuetudine immemoriali: idem tenet etiam Bald. in margar. in uer. electio. uerſic. 6. & Abba. in. cap. licet de vitanda, column. quarta in ult. not. de elect. & Philipp. Franc. in. cap. vbi periculum. in princip. column. ſecunda. de election. in ſexto. Quod comprobatur ex ſæpe dictis, præcipue in lib. 1. cap. 1. §. tertio. verſic. Secundo. ubi Imperator iura pontificis uſurpare non debet, nec econuerſo & ex eo, quia, Imperium dependet ab eccleſia, & pontifex vtrunque gladium habet, ſaltem quo ad habitnm, ut ſupra. §. præcedenti. in ult. quæſtio. Verum in iure apertum hoc quoque ſatis conſtat inſtitutum eſſe in decreto Concilij in dict. cap. in nomine domini. 23. diſtin. Nicolaus enim. II. Pontifex, anno ſalutis. MLVIIII. ut ibi legitur: & apud Platinam in uita eiuſdem Nicolai cum varijs procellis, & iniurijs, ſedes Apoſtolica affecta fuiſſet, ut futuris calamitatibus occurreret: ſtatuit, ut obeunte vniuerſalis eccleſiæ pontifice, in primis Cardinales Epiſcopi, diligentiſsime ſimul de electione tractantes, mox Chriſti clericos Cardinales adhiberent, ſicque reliquus clerus, & populus, ad conſenſum nouæ electionis accederent, ut etiam exprimitur. in. cap. 1. &. cap. ſecundo. 79. diſtin. ubi gloſſ. in uer. ſequentium, interpretatur clericos alios, præter Cardinales, conſentire debere, non tamen de neceſsitate uocandos: Vnde Cardin. Alexand. in dict. cap. in nomine domini. column. ſecunda, ponit clerum Roma. non debere in electione pontificis ſe interponere, niſi obediendo, & eſt aliud. cap. concilij in dict. cap. licet de uitanda. de electio. in. cap. ubi periculum. de elect. in. 6. ubi Philip. Fran. not. de iure commnni, Ius eligendi pontificem, competere ſolis Cardinalibus, etiam per text. in dict. cap. licet. & ibi per Doct. præſertim Imol. quod affirmat etiam Bald. in tract. de ſcyſmat. column. ſecunda, & Anton. de Roſel. in tract. de poteſta. Imp. ac pap. §. ſecundum. numero primo cum ſeq. & Cardin. Alexand. in dict. cap. in nomine domini, column. ſecunda: ac inquit Anton. But. column. ſecunda. & Abba. in dict. cap. licet, column. quarta, hodie ex conſuetudine, omnes Cardinales eſſe pares in tractatu, (qui præcedere debet, ut in dict. cap. in nomine, cum gloſſ.) in electione pontificis, licet aliter de iure ſit, per dict. cap. in nomine domini: & ubi ſupra Abba. refert quinq; iura: Quæ licet de iure poſitiuo ſint inducta, tñ etiam de iure Diuino, ortum habuiſſe arguit Barbat. in tractat. de præſt. Card. in. 1. q. Baſilica. 1. partis. nu. 29. quia ſicut Apoſtoli, voluerunt Petrum eſſe principẽ ipſorum, ita & Cardinales, conſtituunt Pontificem de eorũ gremio, exemplo eorum: quod dicit a ſe nouum dictum. Sicque miniſtri Dei in hac electione uidentur recte dicti Cardinales, in tracta. de poteſt. ſecul. & eccleſi. c. 161. & uidetur comprobari poſſe dictum Barbatiæ. per. c. ſi. 79. diſt. ubi habet, electionẽ Põtificũ, commiſſam fuiſſe a Deo, ſacerdotibus, reſeruata ſibi deiectione: ac ad propoſitum inquit Cardin. in clem. 2. §. fi. de electio. Electionem Papæ eſſe negocium Dei: Et figuratiue eſſe de iure diuino ſaltem, ponit Mart. Laud. in tract. de Cardin. q. 7. per doctri. Abb. in. c. ex geſtis. de cler. non reſid. Facit, quia Cardinales ſunt in loco Apoſtolorum, Chriſto aſsiſtentium, ſecundum Card. in. cap. nomine: column. 2. 23. diſtin. † At deficientibus Cardinalibus, ad patriarchas pertinere electionem, videtur dixiſſe Bald. in. l. ubi abſunt. ff. de tut. & cur. dat. ab his. quod poteſt placere: præſtantiorem enim etiam locum, ſaltem aliqui eorum, ſecundum aliquos, ſortiuntur Cardinalibus, ut ſuo loco dicemus: licet hæc opi. Bal. non ſatisfaciat Cardinali, ubi ſupra: ea ratione, quia patriarchæ non repræſentant uniuerſalem eccleſiam: ſed ſolutio poſsit fieri, attenta dignitate ſua, & non minori aliquando quam Cardinalium, ut ſupra, eos itidem non ſecus cenſendos eſſe, ac Cardinales, quando ſcilicet deficerent Cardinales: Quidam tamen dicunt, eo caſu, electionem ſpectare ad Clerum Romanum, Quidam ad concilium generale, ſecundum Ant. But. & Abb. in d. c. licet in fi. Ant. Roſel. in tract. de poteſt. Imp. ac pap. §. poſtquam. num. 8. tradit, Canoniſtas communiter tenere, propter periculum moræ congregandi concilium, clerum Roma. eligere debere pontificem. Nec hic omittendum eſt, Concilium non poſſe auferre Cardinalibus hanc facultatem eligendi pontificem, ut dicemus inf. hoc. §. q. 2. in fi. † Item memoratã electionem ad Cardinales ſpectare, tunc demum declarat Abba. d. column. 4. &. 3. quando eccleſia vacat per mortem, vel per renunciationem papæ: quando autem per diſpoſitionem factam per concilium, uel quia concilium congregatum, ſuper diſcordia, decreuit nullam eſſe electionem, ſiue nullum eſſe papam, tunc electio debet ſpectare ad totum Concilium per text. in. cap. ſi duo forte. 79. diſt. quod iam allegatum fuit in concilio Piſano. Sed tunc tamen pro illa uice, transtulit poteſtatem eligendi in Cardinales, ad euitandam diſcordiam. Ad declarationem tamen præmiſſorum, tradit Felin. in. cap. inquiſitionis. §. ad petitionem colum. prima de accuſat. quod quomodocunque uacet eccleſia, prælatus dicitur mortuus, ſecundũ gloſſ. in uer. prædeceſſor, in fi. in cap. 1. de renunciation. in. 6. unde infert, quod fortè deciditur ex hoc, electio papæ, & ita uidetur tenere Anto. de Roſel. in tracta. de poteſ. imp. ac pap. §. poſt-
8 quam numero. 18. † Hoc in loco Formulam, qua pontifex eligebatur, quaque poſt Alexandrum II. Ildebrandus electus eſt, ſubnotare apte poſſumus, de qua meminit Sabellicus in dicto libro tertio, Enneade noua 1 poſt Platinam in uita Gregorij ſeptimi, quæ illa eſt, in

hæc

eſt, in hæc uerba. Nos ſanctæ Romanæ Eccle-
ſiæ Cardinales, Clerici, Acolythi, Subdiaconi,
Præsbyteri: præſentibus Epiſcopis, Abbatibus,
multiſque tum Eccleſiaſtici, tum Laici ordi-
nis, eligimus hodie. X. Kalend. Maij, in Ba-
ſilica, Beati Petri ad vincula, anno ſalutis.
M L X X I I. in uerum Chriſti Vicarium, Il-
debrandum archidiaconum, uirum multæ do-
ctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, Iuſtitiæ,
Conſtantiæ, Religionis: Modeſtum, Sobrium,
Continentem, Domum ſuā recte gubernantem,
pauperibus Hoſpitalem, In gremio Sanctæ matris
Eccleſiæ, liberè a teneris annis, vſque ad hanc ęta
tem educatum: quem quidem ea poteſtate eccleſię
Dei præeſſe volumus, qua Petrus, Dei mandato
quondam præfuit: & ille per hæc Pontifex decla-
ratus, ſe Gregorium dixit: qui ſeptimus a primo
nuncuparetur. Vnde inter alia, in vltimis verbis
huius Formulæ, notandum eſt, Conſueuiſſe Pon
tificem electum omiſſo ſuo maiorum ſibi aſ-
ſumpto, nomen immutare: quod a Sergio. II.
Pon. prius factum, ob turpitudinem cognomen-
ti, quia os, porci appellaretur: conſuetudine ad no
ſtros manaſſe, tradit Platin. in vita eius: non ta-
men ut ab omnibus ſic obſeruatum. De qua muta-
tione nominis not. Doct. in prohœ. 6. eam ideo
fieri commemorantes: quia ex mutatione nomi-
nis, oſtēdatur mutatio hominis: nō mutatur tū no
men Imperatoris, ut & per Abba. & Feli. in proœ
mi. Gregor. uerſic. Tertia concluſio. colum. pen.
Atque in uita Leonis. 4. notat idem Platin. anti-
quum morem fuiſſe, vt pontificis nouiter creati,
omnes qui prope aderant, pedes exoſcularen-
tur. Hic non omittamus recte fieri, ſi expleta
electione decantetur Pſalmus ille, Te deum Lau-
damus: ſi quidem in alijs electionibus, hoc obſer-
uari, aptè explicat Pet. a Biax. in directorio Ele-
ction. cap. 33. 3. partis. At qui cum in hac formu-
la, electionem talem in Baſilica San. Petri ad
9 Vincula, fuiſſe factam conſtet: † Subiungamus ea.
quę ratione loci ſanxit Gregorius. X. in dict. cap.
ubi periculum. §. hoc ſacro. de elect. in. 6. com-
probata in cle. ne Romani. de election. ut ſi con-
tingat, Pontificem claudere diem ſuum extremū,
in ea ciuitate in qua cum ſua curia reſidebat, Car
dinales qui ibi fuerint præſentes, abſentes decem
diebus expectare tantummodo teneantur: qui-
bus elapſis, ſiue abſentes uenerint, ſiue non, ex
tunc omnes conueniant in palatium, in quo Pon-
tifex habitabat: contenti ſinguli, ſingulis tantum
modo ſeruientibus clericis, uel laicis: illis tū qui-
bus patens neceſsitas id ſuggerit indulgeri: duos
habere permiſſum ſit: atque in eodem palatio, il-
los omnes unum Conclaue, nullo intermedio pa-
riete, ſeu alio uelamine, inhabitare in commu-
ni, eo pacto diſpoſitum eſt, quod reſeruato libe-
ro ad ſecretam cameram aditu, ita claudatur un-
dique, ut nullus illud intrare ualeat, uel exire: &
nulli ad eoſdem Cardinales aditus pateat, uel
facultas ſecrete loquendi cum eis, nec ipſi ali-
quos ad ſe venientes admittant: niſi eos, qui de
uoluntate omnium Cardinalium, inibi præſen-
tium, pro his tantum, quæ ad electionis nego-
cium pertinent, euocarentur: & nulli fas ſit, ip-
ſis Cardinalibus, vel alicui eorum, nuncium mit-
tere, uel ſcripturam: aliter obſeruantibus, ipſo
facto, ſententiam excommunicationis incurren
tibus. Aliqua tamen feneſtra in eo conclaui di-
mittatur, per quam eiſdem Cardinalibus, ad ui-
ctum neceſſaria, commode miniſtrentur. Et dein-
10 ceps ſtatutum eſt, † ut ſi infra tres dies, poſt in-
greſſum conclaue, eccleſiæ (quod abſit) pro ui-
ſum non fuerit, per ſpatium quinque dierum ſe-
quentium, ſingulis diebus, tam in prandio, quam
in cœna, uno ferculo ſolo ſint contenti: qui-
bus (prouiſione non facta) decurſis, ex tunc tan-
tummodo panis, uinum, & aqua, miniſtren-
tur; donec eadem prouiſio ſubſequatur. Sic ete-
nim celeriter electio talis deſideratur, ut etiam ali
bi dictum ſit, poſſe Imperatorem, ſaltem indire-
cte, per ſubtractionem eorum quæ ad uictum per
tinent, compellere Cardinales, ingredi concla-
ue, ut deueniant ad electionem Pontificis, ut ſu-
pra lib. 2. cap. 1. §. quarto. uerſic. Decimoquarto.
11 † Conclaue autem (ut obiter dicamus) etiam
ad propoſitum noſtrum, Io. And. in d. §. hoc ſa-
cro. in gloſ. in uer. conclaue, dici colligit, quod
pluribus clauibus, clauditur, uel ad quod per
plures claues itur. Verùm de conclaui, quod
ad caſum noſtrum magis alludit, mentionem fa-
cit iureć. in. l. 1. §. in quo conclaui. ff. de uent.
inſpic. ubi locus ſignificatur cuſtodiendi partus,
aut uentris inſpiciendi cauſa, ſi mulier ſe prægnan
tem dixerit, conſtitutus, & a cuſtodibus etiam
obſeruatus. De conclaui pariter loquitur text.
in. l. quod conclaue. ff. de dam. infec. ubi Barth.
diuinando (ut opinor) exponit locum eſſe diſco-
opertum, inter duas domos, in quodam ſolario,
ſupra terram, uel cameram bene firmatam, cum
claui: cum gloſſ. ibidem interpretetur locum
quendam in domo, uel extra domum, ſecretio-
rem, uel ad quem, non niſi per plures claues
perueniretur, quem cum alijs expoſitionibus re-
fert Barthol. Cæpol. in tracta. de ſeruitut. urb.
præd. in rubr. de clauſtro, ſeu conclaui. Apud
grammaticos uerò, conclaue dictus eſt locus
ſecretior in interioribus tectis, ubi colloquia
fieri ſolent: quod habeat unam clauem com-
munem domeſticis, & intra eum multa loca
clauſa ſint, adhærentia triclinio. Cicero con-
claue, triclinium interpretatus eſt. Licet uerò
electio in urbe, & in loco idoneo facienda ſit, ut
ſupra, ut exprimitur in dict. cap. in nomine do-
mini, uigeſimotertia, diſtin. & in dict. cap. ubi
12 periculum. † tamen ubi ob iniquorum quando-
que peruerſitatem puta fieri non poſsit, & ſic ex
cauſa, alibi celebrari poterit, ut eſt text. cum
gloſſ. in dict. cap. in nomine domini, in uer. fie-
ri: immo ut ibi abſolute Archid. concludit,
ſi alibi fiat electio, non tamen propter hoc illa eſ-

s·up

 ſet

ſet nulla, aut annullanda, quia locus nõ eſt de ſubſtantia electionis, dum ſit honeſtus, non taberna, aut Lupanar, & videtur ſenſiſſe Cardin. Alexand. ibidem column. 3. &. 7. & Philip. Francus in dict. cap. ubi periculum. column. 1. His in genere expoſitis, quæ ad electionem Pontificis, quo ad eligentes, quo ad Formulam, & quo ad locum electionis, pertinent: aliqua quoque ſigillatim perquirere operę pretium erit, quæ illis conueniunt: in quibus per quæſtiones (ut arbitror) rectius procedemus.

SVMMARIVM.

1 *Electionis, triplex forma comprobata in iure reperitur.*
2 *Cardinales quomodo in conclaui includantur, pro electione Pontificis.*
3 *Cardinales in tractatu pares, eligunt vt volunt, dũ duæ partes conſentiant; quibus non poteſt per ipſos renunciari, nume. 8.*
4 *Electio pontificis, impedimentum iuris poſitiui tollit.*
5 *Electio pontificis habet tredecim ſpecialia ſecundum Abb. adduntur quinque, nu. 7. & ſeq.*
Cardinalis non expectatus tempore debito, an poſſit agere de contemptu.
6 *Electio quomodo fiat, per duos Cardinales, vel vnũ tantum, reliquis mortuis, vel abſentibus.*
Mare ſub territorio comprehenditur, ſub numero. 7.
Cardinalis an poſſit renunciare voci ſuæ, in electione papæ. ibi.
9 *Electio per inſpirationem, vel quaſi, vel alijs modis, ſcilicet per ſcrutinium, vel compromiſſum, quomodo fiat, renuſſiue etiam.*

QVAESTIO I.

Quomodo ſe habeant Cardinales, in Electione Pont. Maximi.

1 LIcet † triplex forma electionis in iure comprobata reperiatur, de qua habetur in. c. quia propter de election. ubi uo. doct. præſertim Abb. poſt Anto. But. ſcilicet Scrutinij, Cõpromiſſi, & inſpirationis diuinæ, uel quaſi inſpirationis per quas proceditur ad electionem prælatorum in eccleſijs cathedralibus, & de quibus abunde loquitur Pet. a Biaxio in tract. Direct. Electionum. c. 16. cum multis ſeq. in. 3. parte. &. c. 39. ubi ponit quando, & in quibus caſibus ſit obſeruanda forma dict. c. quia
2 propter. Nihilominus, † Cardinales, qui confeſſi, & contriti ſuſcepto ſacramento, & audita miſſa ſpiritus ſancti, ut in alijs electionibus, fieri ſolet, ſecundum Biax. ubi ſupra. c. 13. &. 14. deſcendere deberent, ex laudabili quadam obſeruantia, nõ ut ex ſubſtantia actus, ad id teneantur, vt in ſequentibus patebit: ſicut obſeruari vidi in quodam folio impreſſo, vbi inſcripta erant inſignia, & nomina Cardinalium, tunc uiuẽtium, anno. 1550. &. 1555. quique congregantur, & includuntur in conclaui, vt in præcedentibus fit mentio: prout quælibet alia electio ſubſtantialis, regulariter, & generaliter, per congregatos in vnum eſt facienda, ita ꝙ in vnum collegialiter conſentiant. c. in geneſi. de election. & tradit Abb. in d. c. quia propter. num. 12. Tertia die poſt ſepulturã defuncti. c. nullus. 2. 79. diſt. &. c. bonæ. de election. 2. procedunt inquam ad electionẽ pontificis max. ſm formã traditã in
3 d. c. licet de uitanda, de election. †, ſ. ut habito tractatu, in quo ſunt pares, ut ſ. uerſi. proximo. nu. 5. dictum eſt: eligant, vt uolunt, ſiue per ſcrutinium ſecretum, ſiue publicum, ſiue per compromiſſum, dummodo conſentiant duæ partes, quod eſt ſpeciale in papa, ut declarat Abb. ibi d. col. 4. circa fi. ibi col. 2. Ant. de Butrio, ait electionem Papæ, nõ
4 aſtringi alicui de formis dict. c. quia propter, † omne enim impedimentum iuris poſitiui, ibi ſublatũ uidetur, non naturale, aut diuinum ſecundum Abba. numero. 4. &. numero. 11. & declarat Ant. a Canario in tracta. de execut. inſt. nume. 10. qui tradit electionem Papæ, non ex toto, ſubijci iuri poſitiuo: cum in ea procedatur ſecundum merum ius naturæ, quæ etiam affirmat Anton. de Roſel. in tract. de poteſt. Imp. ac Pap. §. ſecundum unam. in princ. &. nume. 51. dum tradit eam non eſſe ſubiectam iuri poſitiuo, niſi in tribus caſibus: ſed eſſe ſubiectam iuri naturali, & diuino. Vnde quomodocunque duæ partes Cardinalium in papam conſenſerint, eum recipiendo, ſiue ad oſculum, ſiue eum in cathedra ponendo, uel intronizando, uel ei obedientiam præſtando, uel quocunque modo eligendo, abſque alia forma, ꝙ talis recte electus, cenſendus eſt: & ideo ibidem Ant. Roſ. nu. 59. etiã ſignificat ualere electionem conditionalem, ſiue alternatiuam, uel incertam: ut ſi dicatur, Eligo talem, & ſi talis nõ erit, talem, uel cõſentio in talem, aut in talem: Quo circa ſm Ab. ubi ſ. in Ro. eccleſia, aliqua ſpecialia cõſtituuntur ex quo nõ poterit ad ſuperiorem recurſus haberi,
5 quæ enumerantur tredecim numero per eũ d. col. 4. & Ant. But. ibi & Ant. Roſel. aliqua in tracta. de poteſt. Imp. ac pap. §. Secundum. nume. 12. & illa ſunt breuiter: Vt primo ex quadam inducta cõſuetudine, duo genera ſcrutatorum eligantur: uidelicet tres, qui debent ſcrutari uota omnium Cardinalium, & inde alij tres prius, qui debent ſcrutari uota iſtorum ſcrutatorum, qui tres de quolibet ordine Cardinalium eliguntur, ſcilicet unus epiſcopus, alius præsbyter, alius diaconus. Secundum ſpeciale eſt, ut quilibet Cardinalium poſsit Nominare quos & quot uult, uel per uerbum nomino, uel eligo, uel conſentio in talem, quod ſecus eſt in alijs, per not. in cap. in geneſi. de election. Tertium eſt ſpeciale, quia

quia ius non ſit in ordine nominationis; quod tamen & idem eſt in alijs prælatis. Quartum eſt in acceſſu, quia etiam publicato ſcrutinio, poſſunt Cardinales reſilire ab electo, & accedere ad electum ab alijs, ut duarum partium habeatur conſenſus: quod non fit alibi. Sicque concordia ſuperueniente, valet electio Papæ, ſecundum Card. in cle. quod circa. q.5. de electio. Quintũ eſt ut nõ liceat Cardinalibus uariare & reſilere, niſi per acceſſum ad alium: cum in alijs non liceat uariare, etiã per acceſſum. Sextum eſt, quia non fit collatio, niſi quo ad numerum: non autem meriti, quo ad meritum: nec Zeli, quo ad Zelũ, aliter tamẽ fit in alijs, cum fiat etiam collatio quo ad meritum. c. eccleſia. 2. de election. Septimũ eſt quia in iſta electione nõ admittitur aliqua exceptio contra electum a duabus partibus: ſecus in alijs. c. ſi. de election. in. 6. de quo alibi dicemus: Octauum eſt, ut Ab-
ſentes Cardinales expectentur per decem dies, ita quod ſi aliqui ſint adeo etiam remoti, ut non poſſint uenire, per dictos decem dies, non poſſit tamen intra illud tempus fieri electio, ſecundũ glo. in d. c. ubi periculum. in uer. decem diebus, ubi Philip. Franc. dicit etiam eos expectandos, non citandos: & ſequitur Iaſ. in. l. non omnis. num. 7. ff. ſi cer. pet. & ideo illi tres dies, poſt ſepulturam. c. nullus. 79. diſt. non habent locum, ſecundum glo. in. c. ego Ludouicus. 63. diſt. Verum ſi Cardinalis dicto tempore non fuerit expectatus, non tamen poteſt agere de contemptu, ut argumentatur glo. in d. uerbo, decem diebus. quod intelligit Philip. Franc. ibi, dũmodo electio ſit facta a duabus partibus collegij, Cardinalium omnium, non autem præſentium tantum. Nonum eſt ſpeciale, quia nulla tradita ſit forma in hac electione, unde poſſunt eligere ut uolunt, ut ſupra, per ſcrutinium ſecretum, uel publicum, uel per compromiſſum (cui tamen unus ſolus poteſt reſiſtere, ne præiudicetur iuri ſuo) dum tñ conſentiát duæ partes: Et ſi procedit p ſcrutiniũ, licet alias uota ſingulariter ſint inquirenda, d. c. q̃a pp. de electio. ubi doct. & p Pet. a Biax. in d. tract. Directorium electionum. c. 16. 3. partis num. 1. tamen opinor hoc non eſſe in caſu noſtro neceſſarium, ex quo ius poſitiuũ remittitur, ut ſupra. Decimum eſt, quia electio Papæ, non requirit aliud adminiculum, cum electiones aliorum prælatorum, confirmatione egeant. Vndecimum eſt, quia requiruntur duæ partes collegij: in electione autem aliorũ, ſufficit maior pars.
6 d. c. licet. Hic tamen notandum eſt, † ut ſi omnes Cardinales ſint mortui, uel e conclaui receſſerint, prȩter duos: unus poſſit eligere alterũ, dum alius cõſentiat electioni ſuȩ: Si uero unus ſolus remãſit, ille habebit electionem. c. gratum. de poſtul. prælat. non tamen ut eligat ſe ipſum. c. per noſtras. de iure pat. ſed poterit dare hanc poteſtatem alteri, & ille tanq̃ commiſſarius poterit eligere iſtũ, dummodo ceſſet fraus, & ambitio: ut hæc tradit Abb. licet Ant. Butr. ibi aliter ſentiat. in d. c. licet. in fi. de electio. quȩ ſequitur Philip. Franc. in d. c. ubi periculum nume. 17. cum relatis per eum, de electio. & Pet. a Biax. in tract. Direct. elect. c. 3. 1. partis. & Iaſ. in l. ſi grege, nu. 12. de leg. 1. qui loquuntur non tantũ de Cardinalibus mortuis, ſed etiam abſentibus. Computabitur autem hoc caſu uox electi, in numero duarum partium, ſecundum tamen dicta ſupra lib. 1. c. 1. §. 2. q. 4. num. 8. Duodecimum eſt, quo ad pœnas cõtentas in d. c. licet: quæ non habent locum in electionibus aliorum. Tertium decimum eſt ſpeciale ſecundum clc. ne Romani. §. cœterum, de election. circa exceptionem excommunicationis, ſuſpenſionis, uel interdicti, non admittendam, contra eligentes: quæ admittitur contra alios. c. illa, de election. & ſubdit ibi Abb. alia quoque ſpecialia colligi poſſe ex tex. d. c. ubi periculum, de election. in. 6. & d. clem. ne Romani. eo. ti. quæ illa uidentur (ut arbitror)
7 † ut. Quartum decimum ſpeciale ſit ratione loci, cum Cardinales in conclaui, ita claudantur undique: ut nullus illud intrare ualeat, uel exire. d. c. ubi periculum. §. 1. & dictum eſt ſupra uerſic. præcedenti. num. 9. ac in alijs electionibus aliud eſt: nam fiunt in capitulo, in choro, & in eccleſia, & alibi in quocunque loco honeſto, ut declarat Hoſtien. in ſumma de election. §. ubi fieri debet: Sed ratione loci hic quoque illud ſubnotandum erit, ut ſi Põtifex moriatur extra ciuitatem, in qua erat cum ſua curia reſidens, teneãtur Cardinales in ciuitate, in cuius territorio perijt, conuenire: niſi ſit interdicta, uel rebellis, & tunc in alia uiciniori, & ad electionem peruenire, prout ſupra, & infra exprimitur. d. c. ubi periculum. §. porro. ubi Philip. Fran. & d. cle. ne Romani. §. ſane. de election. declarando tamen ut ibi: Sed nihilominus ualere electionem in loco tali, & interdicto, concludit Io. And. in d. §. porro, quia nulla exceptio admittitur, & Card. Alex. in. c. in nomine domini. col. 5. 23. diſt. & Ant. Roſel. in. d. §. ſecundum. num. 57. & dixi ſupra uerſic. prox. in fi. locum non eſſe de ſubſtantia: Si uero Pontifex obierit in mari, idem etiam arguendum ſit, ſecundum glo. in d. §. porro, quia mare, ſub illius territorio comprȩhenditur, idem ſentiente Philip. Fran. ibi: & per Bart. Cep. in tract. de ſeruit. ruſtic. tit. de mari, num. 18. poſt Ang. in. l. ſane. ff. de iniur. declara tamen ut ſupra. Quintum decimum eſt, ut nulli ad eos Cardinales pateat aditus, uel facultas ſecrete loquẽdi cum eis, nec ipſi aliquos ad ſe uenientes admittant: niſi uolentibus Cardinalibus: pro his tñ, q̃ ad electionis negociũ ptinent, nec fas ſit ipſis Cardinalibus nuncium mittere, uel ſcripturam: aliter obſeruantibus, ſententiam excommunicationis ipſo facto incurentibus, ut in eo. c. ubi periculum. §. 1. ubi Philip. Fran. & ſupra diximus. Sextumdecimum eſt: quia Cardinalibus eo pacto incluſis, differẽtibus electionem Pontificis, diminuitur cibus: & quinque diebus elapſis, panis, uinum, & aqua tantum, ſubminiſtratur: donec prouiſio electionis ſubſequatur, ut ubi ſupra: quæ non uendicant ſibi locum in alijs electionibus, ut per Hoſtien. in d.

ſum. §.

ſum.§.ſi.in quibus quoque alijs, ex cauſa electio poteſt differri. c.bene nouit.cum gloſ.61.diſt.ubi Cardin.Alex.Decimum ſeptimum eſt, quia Cardinalis abſens,uel recedens ex iuſta cauſa, non poteſt uocem ſuā alteri Cardinali committere: cum ſecus ſit in alijs electionibus. c. ſi quis iuſto.de electiō.& hæc affirmat Philip.Fran.in d.c.ubi periculum.§.ſanc. per illum tex. ex quo infert ualere renunciationem, quam expreſſe faceret Cardinalis,uoci ſuæ,præſentibus Cardinalibus:Cōtrarium tamen, quod non ualeat renunciatio, tenuit Hoſtien.& Io. And.relati per Marti.Laud in.1.tract. de card.q.37. cum quibus ipſe tranſit: Sed Franciſcus prædicta declarat,ut renunciatio ualeat,etiam non ſubſiſtente cauſa infirmitatis: & etiam pœnitere non poſsit, quando Cardinalis de conclaui exit,uel quādo non intrat, quia tunc amplius non admittitur: alias ſi ſtaret in conclaui, uel debito tempore intrat, poſſet indiſtinctè pœnitere, quia pacta,conuentiones,& iuramenta non ualent, ut in eo tex. Decimū octauum ſpeciale uidetur eſſe, quia Cardinales de alio negocio non debent ſe intromittere,niſi ex urgenti neceſsitate,uel imminente grandi periculo, cui præſentibus Cardinalibus perſpicue occurrendum uideretur.ut in d.c. ubi periculum.1.uerſic.idem quoque:quæ in alijs electionibus, non habentur: ſi pœnæ per Hoſtien. poſitę in d.§.ſi.inſpiciantur. Verum quia hic iam dictum eſt,Cardinales,poſſe ut uolunt,procedere ad electionem: dum duæ partes conſentiant, ſecundum formam traditam in d.c.licet de uitanda:animaduertendum eſt, quod Ant. But.in d.c. licet.commemorat,Cardinales hodie non ſeruare formam d.c.licet: quod uidetur contrarium prædictis;in quibus dictum eſt,duas partes conſentire debere:nam declarandum opinor ſecundum glo. per eundem allegatam ibi in.§. ſi cui, in uer.præter de electiōn.in Sexto: quæ in hæc uerba loquitur; Cardinales nec arctātur, nec de facto ſeruant formas: ſed ſufficit, ſi duæ partes conſentiant: ut de alijs formis, quam de duabus partibus conſentientibus, dictum Anto. But. intelligamus. Quod comprobatur per ea quæ magiſtraliter docet Hoſtien. in ea ſumma de electiōn.§. qualiter.
8 uerſic.& nota,† affirmans Cardinales non poſſe renūciare,uel in totum infringere, quin d.c.licet. habeat locum,in eo quod a duabus partibus,Pontificem eſſe eligendum diſponit:quia hoc pro bono publico, introductum eſt; cui renunciari non poteſt.c.ſi diligenti. de for.comp. nec per inferiorem infringi,etiam ſi concilium concordaret.arg. c.ſignificaſti.eo.tit.de electio: quæ(circunſcripta conſuetudine)credo ueriora: quia ſolius principis eſt condere, uel legem tollere, ut diximus ſupra lib.1.c.1.§.4.uerſic. ſecundo & Tertio. Facit quia ſede Papali uacante, iuriſdictio non eſt penes collegium Cardinalium, & per conſequens, nec ius condendi legem, ut per Barbat. in appoſ. ad Bar.in.l.ubi abſunt.ff. de tut.& cu. reprobata opin.Bar. ibi,per tex.in.c.ut animarum.de conſt.

in.6.& per alia. Vnum tamen ad propoſitum noſtrum non omitto tactum ab Hoſtienſe, in d.uerſ. & nota, quod mihi non uidetur eſſe uerum, dum tradit,neutram dictarum formarum, iam per eum ibi declaratarum, ſcilicet uel ſcrutinij, uel compromiſsi,uel inſpirationis diuinæ, uendicare ſibi locum in electione ſummi Pontificis. Nam hoc refragatur proxime dictis, cum Cardinales quocūque modo procedere poſsint,in electione:dum duę partes cōſentiant, ut ſupra:ut & ipſe Hoſtien. in ſequentibus ſe ipſum declarare uidetur, ideo inquit Card. in d. cle.2.q.7. de electiōn. Papam per inſpirationem eligi poſſe, etiam intra decem
9 dies, ante ingreſſum cōclauis.† Et dr̄ fieri electio per inſpirationem,Quando inter eligentes, nullo ordine ſeruato, quaſi inebriati Spiritu Sancto, & Deo auctore, eligunt: unde cōfirmatio ſuperflua eſt:qnia quę Spiritu Dei aguntur,non ſunt ſub lege. Quando autem repente,aliquo tamen ordine ſeruato, unus poſt alium, ſine aliquo interuallo, eligunt omnes, & uno ore in unum conſentiunt, licet de deo auctore non conſtet: cū tamen præſumantur uti inſpirati elegiſſent,ratione concordis abſque uitio Simoniæ conſpirationis: coniurationis,requiſitionis,conſenſus, extra capitulum habiti ante electionem: tūc dicitur fieri,per quaſi inſpirationem, ut ponit Specul.in tit.de electiōn. per totum,& Oldrad.conſ.155.& late Pet.a Biax. in d.tract.Direct.electionum.c.16.cum ſeq.in.3. parte; ubi d.c. 16. electionem per inſpirationem raro;per ſcrutinium uero frequentius fieri,docet, in.c.20. & adde etiam de prædictis Bertachin.in tract.de epiſc.in.1.parte princip.q.48.cum ſeq.& quomodo præmiſsis, & alijs modis fieri dicantur electiones, declarant doct.in ſupra recitatis locis. Facta electione,ad cōſecrationem,& Coronationem peruenitur, de quibus diximus ſupra.§. 1. uerſic.Diademate.in fine.

SVMMARIVM.

1 *Electio Pontificis,altero ſuperſtite, fieri non poteſt, idem in alio prælato.*
2 *Tractatus diffinitorius, in electione Pontificis prohibetur,conſultorius conceditur.*
3 *Pontifex per teſtamentum, cum teſtari poſsit, vel aliter,non poteſt ſibi eligere ſucceſſorem.*
4 *Cardinales non poſſunt ſtatuere ſuper ſucceſſores Rom.Pontificis.*
5 *Pontifex poteſt dare licentiam, vt quis ſibi eligat ſucceſſorem.*
6 *Pontifex poteſt ſtatuere ſuper forma & electione ſui ſucceſſoris.*
7 *Pontifex an poſsit concedere alijs, quam Cardinalibus, poteſtatem eligendi Pontificem, præſertim de eorum conſenſu.*
Concilium non poteſt auferre Cardinalibus, facultatem eligendi Pontificem.

QVAE-

QVESTIO. II.

An viuente Pontifice, poßit a Cardinalibus alter eligi: & an ipſe Pontifex, poßit ſibi eligere ſucceſſorem.

CVm uacáte ſede appoſtolica, pręſertim per obitum Pontificis, ad
nouam electionem ſit deuenien
dum, ut in ſuperioribus explica-
uimus; & decretum eſt in d.c. in
nomine Domini. 23. diſt. & in.
c. ubi periculum. §. 1. de electio. in. 6. & cle. ne Ro
mani eo. tit. illamque omnino per Cardinales ab-
ſoluendam traditum ſit, dictis iuribus. & d.c. licet
de uitanda, cum alijs adductis de election. Dubi-
tare hic apte poſſumus, an uiuente ipſo Pontifice,
1 ad alterius electionem deueniri poſsit. † Quod
nullo modo fieri poſſe affirmandum eſt: quia ele-
ctio talis eſt illicita, non ſolum ante mortem, ſed
etiam antequam corpus mortui tradatur ſepultu-
ræ. c. bonæ. 2. de electio. cum glo. &. c. nullus. 2.
ubi Archid. & Card. Alex. qui de conſuetudine
dicunt hoc non obſeruari, &. cap. ſi quis Papa. 79.
diſt. & his conueniunt dicta ſupra lib. 1. c. 1. §. 1.
uerſic. Orbem. q. 2. nu. 2. cum ſeq. etiam per iam
dicta iura. Si quidem uotum captádæ mortis indu
citur; & conuentio de ſucceſsione uiuentis, con-
tra bonos mores prohibita, plena triſtiſsimi euen
tus, tractatur: hocque generaliter in quolibet prę-
lato, oſtēdit procedere Petrus a Biaxio in eo trac.
2 Directorium Electionum. c. 3. tertiæ partis: † Ve-
rum tñ p̄dicta declarant, ut tractatus deliberato-
rius, ſeu diffinitorius, ut ſupra, omnino ſit illici-
tus, ante mortem Papæ, uel alterius prælati, non
ſolum quando concluderent electores inter ſe, de
certa perſona eligenda, ſed etiam quando ordina
rentur aliqua ſpectantia ad electionem futuram,
ut puta eligendo locum electionis faciendæ, & ſi-
milia d.c. bonę. in fi. &. c. 1. 79. diſt. & idem dicen-
dum eſt, de quolibet alio tractatu ambitioſo, con-
uentionali, conditionali, uel aliter inhoneſto: At
tractatus conſultorius, non eſt prohibitus a iure:
poteſt enim Papa cum Cardinalibus de eo tracta-
re, etiam ſi aliquis dicat, qđ talis perſona eligenda,
eſſet boneſta, & alia ſimilia. c. ſi tranſitus. 79. diſt.
ubi glo. & doct. pręſertim Archid. & Cardin. Alex.
&. c. apoſtolica. §. his omnibus. 8. q. 1. & doct. in
d.c. bonæ. 2. ubi inter alios Abb. num. 12. de ele-
ction. & Pet. a Biax. ubi ſupra, & tetigi in d. q. 2.
5 † Quo circa ex proxime dictis, & alijs præceden-
tibus: recte infertur, non poſſe Papam per teſta-
mentum, uel aliter (licet alioquin teſtamentum fa-
cere & mutare poſsit, glo. in. l. cum hæredes. ubi
Bal. C. qui teſt. fac. poſ. & per Mart. Laud. in tract.
de princi. q. 13.) ſibi eligere ſucceſſoré, ut aliquan
do dictum eſt, ſed præſertim in prin. huius. §. nu. 3.
& tradit glo. ubi doct. in d.c. ſi tranſitus; & eſt tex.
in. c. epiſcopo. 1. &. 2. & d.c. apoſtolica. §. his om-
nibus, cum glo. 8. q. 1. quæ ibi eam aſsignat ratio-
nem: quia eſſet immutare ſtatũ eccleſiæ. c. quę ad
perpetuum. 25. q. 1. & quia ipſe Pontifex ſtatutum
faceret in id tempus, in quo nõ eſt futurus iudex.
l. eum qui. ff. de iuriſd. om. iud. & hanc rationem
uidetur approbare Abb. in rub. de teſta. num. 2. &
alibi, quem ſequitur Mart. Laud. in trac. ſuprad. q.
66. & Io. de ſilua in tract. de iureiur. in. 4. parte
nu. 41. Sed & illa ratio aſsignatur, quæ efficax eſt
in d. §. his omnibus, ut hoc prohibitum ſit: quia of-
ficium non vitæ, ſed ſanguini cæptum ſit deferri;
atque ad epiſcopatum, tales quiſquis ſibi ſucceſſo-
res quærere cœpit, qui vel odioſi populis, uel a ple
be docendi inueniuntur: quamuis Beat. Petrus ſi-
bi ſucceſſorem quæſiuiſſe arguatur in eo tex. quod
declarauimus tamen ſupra in prin. huius. §. nu. 3.
& hanc concluſionem per dictas rationes reſpon-
dendo ad multa argumenta contraria, confirmat
etiam Ant. de Roſel. in. §. poſtquam ſatis, num. 9.
cum ſeq. in tractat. de poteſ. Imp. ac Pap. idem te-
net etiam philip. Franc. in d. c. ubi periculũ. nu. 4.
4 de elect. in. 6. quia † nec Cardinales ſuper hoc ſta-
tuere poſſe ſubdit; & idem ſentit Martin. Laud. in
tract. de princip. q. 475. & in tract. de Cardin. q.
5 39. † qui tamen addit poſſe eum dare licentiam
alicui prælato, vt ſibi eligat ſucceſſorem. c. petiſti
7. q. 1. & tradit Archid. in d.c. ſi tranſitus, redden-
do rationem, & alibi dicendum erit. Veruntamen
hæc concluſio declaratur, ut Pontifex, licet non
6 poſsit ſibi eligere ſucceſſorem, † poſsit tamen ſta
tuere ſuper forma, & electione ſui ſucceſſoris d.c.
licet. ubi Abb. in. 2. not. de electio. & facit d. c. in
nomine domini. 23. diſt. & d.c. ubi periculum. ubi
Philip. Franc. eo. tit. num. 4. & cle. ne Romani, de
election. & Bulla, ſiue Conſt. Iulij. II. de election.
Rom. Pont. ſine labe ſimoniæ, & docet Ant. Ro-
ſell. in d. §. poſtquam num. 13. cum ſeq. &. §. ſecun
dum, nu. 14. & ibi in d. §. poſtquam, nu. 14. uide-
7 tur affirmare, † Papã poſſe concedere alijs, quam
Cardinalibus poteſtatem eligendi pontificem, ac-
cedente pręſertim eorum conſenſu: de quo du-
bito, ex quo de iure diuino talis electio apud Car
dinales conſtituta dicitur, ita ut electio tantum
deo reſeruata uideatur, vt ſupra hoc. §. in prin. nu.
5. & facit quia ibi. nu. 18. concludit etiam conci-
lium non poſſe auferre Cardinalibus facultatem
eligendi Pontificem.

SVMMARIVM.

1 *Pontificibus duobus electis, a duabus partibus, an valida ſit electio, & quis eorum erit Pontifex, & num. 4. & 9.*

2 *Pontificibus duobus a duabus partibus electis, valent geſta vtriuſque.*

3 *Pontificibus duobus contendentibus de papatu, oritur ſciſma quoddam; toleratur tamen, nu. 6.*

5 *Pontificibus duobus contendentibus de papatu, valida exiſtente electione, ille remanebit, quem concilium approbauerit.*

7 *Sciſma*

7 *Seiſma aliquando inducit hæreſim.*
8 *Cantela data per Regem Aragonum, ad finiendum ſciſma.*
10 *Pontifex vnus tantum eſſe poteſt, non plures.*
Eccleſia militans,eſt diuinitus exemplata, ab eccleſia triumphanti. ibi.

QVAESTIO. III.

An duobus electis in Pontifices, a duabus partibus, valeat Electio: Et quis erit Pontifex Max.

1 QVIA contingere poteſt, † duos
eodem tempore, ſimul eadem
ſchędula in Pontifices nominari,& eligi a duabus partibus Cardinalium:cum in numero eligẽtium adſit ualiditas,ut ſupra: dubitatur an ualeat electio duorum, & quis eorum erit Pontifex: Ant.de Roſel.in d.tract.& eo.§.Secundum.circa fi.de poteſt. Imp.ac Pap. ponit hãc quæſtionem: & breuibus concludit, neutram electionem valere, arg.l.duo ſunt titij.ff.de teſt. tut. ubi ſi titius datus eſt tutor,& duo ſunt titij,pater, & filius, is tutor erit, de quo ſentit teſtator, quod ſi non appareat, neuter eſt tutor, quia ius non deficit, ſed probatio: vnde ipſe Ant. pariter infert, quod ex quo non appareat in quem unum conſenſerint Cardinales,non ualet talis electio. Sed his contraria ſunt ea quæ dicta ſunt ſupra lib.1.c.1.§.2.q.4.num.7.in duobus electis in Reges Romanorum,ut ſcilicet uterque adminiſtret: ſed ualiditas geſtorum dependeat, a futuro euentu, & per conſequens ab altero poſtea approbato, per ibi
2 allegata: † & in ſpecie ualere geſta per utrunque in locis in quibus tolerantur taliter electi Pontifices, affirmat Ant. Corſ. in repertorio Abb.in uer.Papa ſi cum alio,per not.in. c. didicimus.24 q.1.nec uidetur repugnare:d.l.duo ſunt titij,quia dicere poſſumus, quod non benefacit ad caſum noſtrum: cum ibi omnino eſſet incertitudo in electo: at in caſu noſtro adſit certitudo nominatorum,in quos etiam conſenſum fuit: & ſic uidetur adeſſe ius,& probatio: unde potius uidetur militare diſpoſito. l. 3.§. ſi duobus. ff. de adimen.lega. ubi ſi duobus Titijs,ſeparatim legatũ ſit:legatum, uidetur deberi,etiam ſi uni ademptum ſit,cui non appareat ademptum: declarabit ergo euentus, cui ſit adempta electio. Sed ulterius pro opin. Ant. Roſel. ſcilicet electionem eſſe nullam, licet ipſe
3 non dicat, magis uidetur iurgere, † quia contendentibus duobus de pontificatu exoritur. ſciſma quoddam,ſecũdum Abb.in rub.de ſciſmat. quod uidetur inducere excommunicationẽ, ut ibidem per eum. Excommunicatio autem inhabilitat ad eligendum,ut notauimus ſupra lib.1.c.1.§.2.uerſic.Excommunicatio: quod uidetur ex eo comprobari: quia in d.c.licet.de electiõn.tam ille qui ſe gerit pro Papa, qui non ſit: quam adhęrentes excommunicationi ſubiacent ipſo iure, & ita arguit Abb.in d.rub.de ſciſmat:& apertius hæc quęſtio uidetur determinari per c. ſi duo forte.79. diſt.ubi ſi contra phas,temeritate concertantium, fuerint ordinati,nullus ex eis permittitur eſſe Pontifex, quia electio de duobus in diſcordia, nulla eſt,ut ibi etiam Colligit Card.Alex. Sed nihilomi
4 nus his obſtantibus † puto itidem talem electionem,non eſſe nullam: ſed per concilium generale,terminandum eſſe de ualiditudine,& inualiditudine ambarum electionum.c.conſideramus. c.auditis.de electiõn. & conſuluit Iaſ.conſ.95.col.4. uol.4.Nam licet in d.c. ſi duo. ſit inter docto.diſſidium in illius interpratatione, nihilominus uerior uidetur,& magis cõprobata opinio, ibi, ideo electionem nullã, quia certum erat, eam non canonicam, neque factam a duabus partibus: unde noua omnino erat facienda:& tertius erat eligendus, ut declarat ibi Card. Alex. poſt Bellam. reprobando opin. Card. Flor. aliter ibi ſentientis: ſcilicet illud.c.loqui, quando eſt incertitudo, an aliqua electio ualeat, cum in caſu noſtro præſupponatur,electionem proculdubio ualidam eſſe: & ad interpretationem datam per Bellam. & Card. Alex.tendunt dicta Panor.in d. c. licet col. 3. & poſt eum Feli.in.c.ſuper his.col.13.uerſic. Nono
5 facit de reſcrip. † dum demonſtrat, in diſcordia duorum electorum, debere cõgregari concilium generale: quodq́ue ille remanebit Papa, quem Concilium approbauerit,cuius conuocatio tunc, ut ipſe notanter ibi tradit, ad Cardinales ſpectet, quodq́ue concilium iudex erit,ut etiam Card. in fi.d.cap.ſi.duo. dicit tenere Bellam. ibi: & tenet etiam Pet.a Biax.in d.tract.Direct.electionum.c. 2. ſecundæ partis. de quibus tamen uide quæ dixi ſupra in prin. huius.§. num. 7. unde concludendum uidetur,tales electiones ualere,ex quo a duabus partibus Cardinalium, ſunt celebratæ:& propterea ubi etiam non concederetur adminiſtratio in utroque, nihilominus expectanda erit uel approbatio, uel improbatio alterius. Nec obſtare uidetur quod ex ſciſmate inducatur excommunicatio, quæ reddat inhabilitatem ad eligendum, ſtante pręſertim diſpoſitione d.c.licet:qa reſpõdetur quo ad diſpoſitionem d.c. licet,illam non militare in caſu noſtro, ſcilicet quando uterque eſt electus canonice ut ſupra, cum ibi inducatur excommunicatio in eis, qui minorẽ numerũ, quam duarum partium habuerint:& propterea etiã probabilis error, poteſt excuſare iſtos duos electos, quorum quilibet ad pontificatum aſpirat canonice, ut docet Abb. in d. rub. de ſciſmaticis in fi. &
6 ulterius ad obiectum ſciſmatis dicimus † quod in Pontificibus taliter electis,non cadit ſciſma; uel ſi cadit,toleratur ſecũdum Abb.ibi per glo.in prin. 24.q.1.& in.c. didicimus,ea.q. Hinc eſt quod dicitur,eum qui habet ſe pro Papa, ſimul cum adhęrentibus, non eſſe hæreticum, contendentibus
7 duobus electis de Papatu:ut celebratur glo. ſing. in uer.qui uero.24.q.1. p Panor.in.c. quia diligẽtia col.2. de electio. & in.c.at ſi clerici. de iudic.

quem

quem ſequitur Pet. a Biax. in di*ac. directo. elect.
7 c. 2. ſecundę partis: † cum aliquando tamen ex ſciſmate, inducatur hæreſis, ut per Abb. in d. rub. de
ſciſmat. & p Bernar. Diaz in ſua practi. cau. crim.
in uer. Sciſmatici. & late per Ant. Roſ. in d. tract.
§. hic tria, nu. 22. Quo circa ſciſmata aliqua fuiſ-
ſe ſopita in conciliјs conuocatis, per aliqua exem
pla, commemorat Card. Alex. in d. c. ſi duo. col. 2.
8 & ulterius ibi addit Cautelam † ad finiendum ſciſ-
ma, datam per Regem Aragonum; quam tamen
non bene in iure defendi poſſe oſtendit: ut credo
uerum, niſi expreſſa apparente renunciatione, ut
dicemus inf. q. 6. num. 15. cum Cardinales nihil
ſtatuere poſſe ſuper electione Pontificis, dictum
ſit ſupra. q. 1. num. 8. & q. 2. num. 4. Cautela uero
illa eſt, ut per uiam prouiſionis, Cardinales pro-
uideãt de altero electorum, tollendo uerſutias al-
terius, ita ut talis prouiſio habeat uim renunciatiõ
nis ſpontaneæ, & legitimæ: ut quo ad eum, ſedes
apoſtolica cenſeatur uacare: & etiam renunciet,
ut alter electus plenum ius de nouo acquirat & c.
9 † Porro aſſumptum iſtud, ut electio duorum ſit ua
lida, ſed altera probãda, uel improbanda per Con
cilium ut ſupra, declaratur, ut non procedat, ſed
caſſanda ut, ſi timetur ſcandalum futurum in ec-
cleſia, ut interprętatur Card. Alex. in d. cap. ſi duo.
in. 1. not. & col. ſi. poſt glo. in. c. ſi forte. 63. diſt.
nam ratione ſcandali euitandi, multa concedun-
tur, quæ alias non concederentur. ut per plura tra-
dit Barbat. in tract. de præſt. Card. in. 1. q. 1. partis
Baſilica num. 37. quod uſque adeo procedere af-
firmat, ut alter electus, etiam inuitus renunciare
cogendus ſit Papatui, per no. per Innoc. in ſim. in.
c. niſi cum pridem. de renunciat. & ita declarari
poſſe dicta per Rom. conſ. 123. ad hoc propoſi-
tum, ibi tradit: ex quibus Cautela illa Regis Ara-
10 gonum, uidetur aliquo modo ſuſtineri poſſe. † Ex
uentilatis in hac. q. ſatis apte inferre poſſumus,
unum tantum eſſe eligendum in Pontificem: cum
unus tantum Pontifex, & non duo, uel plures eſſe
poſſint: ſicut eſt unus Deus. Eccleſia enim mili-
tans, eſt diuinitus exemplata, ab eccleſia trium-
phanti: ut per Abb. in. c. 2. de cle. non reſid. & Fel.
in rub. de conſtit. col. 1. & eſt memorabilis glo. in
cle. fi. in uer. ecclеſiæ. de hæretic. quam commen-
dat Martin. Laud. in tract. de princip. q. 512. ubi
ad propoſitum. q. 189. etiam tradit, Papam non
poſſe ſibi eligere, uel facere æqualem, per doctri.
Bal. in prohœm. feud. & q. 18. ait, ponere duos
uicarios, generalis poteſtatis in terris, hæreticum
eſſe i factũ nanq; eſt unum ouile, & unus paſtor.
c. fin. de Baptis. cui de neceſsitate ſalutis eſt obe
diendum, & ita credendum, ſm dicta glo. ibi, per
tex. præſertim in extrauagan. Bonifacij, Vnam
Sanctam Catholicam: idẽ tenet glo. in. c. nõ autẽ.
7. q. 1. & Abb. in. c. quoniam. in fi. de offic. ordin.
& latius explicat Petrus a mõte in ſua monarchia
concil. in prin. num. 5. qui aliter ſentientem errare
contra illum articulum fidei, Vnam Sanctam Ca-
tholicam, proponit: & per Ant. Roſel. in tract. de
concil. in rub. Auctoritatẽ conuocandi concilium
num. 10. & ſeq. & faciunt dicta ſupra lib. 1. c. 1. §. 1.
uerſ. Orbem. q. 1. quod unus tantũ ſit Imperator.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex an eligendus e cętu Cardinalium, quod
videtur Conſtitutum nume. 2. & conſuetudine re-
ceptum num. 3. & potius epiſcopus, quam præsby-
ter, & præsbyter, quam Diaconus.*
Petrus Apoſtolus habebat vxorem.
4 *Conſtantinus laicus, electus in Pontificem, deijcitur,
iam per annum Pontifex.*
5 *Monachi, Archidiaconi, & præsbyteri, poterant
alias eligi in Pontifices.*
6 *Electio, quo ad electum, ſubijcitur non ſolum iuri po-
ſitiuo, ſed etiam diuino.*
7 *Dignus ſemper aliquis præſumitur in eccleſia: &
non creditur in ea, non dignum reperiri.*
8 *Electus habet præſumptionem pro ſe.*
9 *Hæreticus, Femina, Infans, Furioſus, non poteſt ad
Pontificatum promoueri.*
10 *Mulier, Ioannes nomine, Pontificatum adepta eſt.*
11 *Pontifex qualis eligendus, vel moribus, vel ætate,
vel ſcientia &c.*
12 *Pontifex maiori ſcientia præditus eſſe debet, cunctis
alijs.*
13 *Pontificis electi conſenſus, debet interuenire; & qua
liter, ante, vel poſt electionem*
Eligendus non recte petit ſe eligi.
14 *Electus, ſi dignum ſe putat, recuſando mortaliter
peccat.*
15 *Electus ad officium publicum, an cogatur illud
ſuſcipere.*

QVAESTIO IIII.

Quis, & Qualis eligendus ſit in Pontificem Max.

EXPLICATIS pluribus, quæ
ad eligentes, ad eligendi for-
mam, & ad locum electionis,
pertinent: ea quoq; quæ ad ele-
ctum conueniant, ſubijcere re-
cte poſſumus. Illudque impri-
1 mis occurrit, † An pontifex eligẽdus ſit e Cætu, &
ordine Cardinalium: Abb. in d. c. licet. col. 2. & 6.
de electio. poſt Ant. But. col. pen. quem ſequitur
Martin. Laud. in tract. de Cardin. q. 65. & Anto.
Roſ. in tract. de poteſ. Imp. ac Pap. §. ſecundum
nu. 56. uidetur innuere, qđ ex quo ibi tolluntur
omnia impedimenta, iuris poſitiui, non poterit
opponi, electum ipſum eſſe laicum: quia & Petrus
quando conſtitutus fuit Pontifex, erat Laicus, &
habebat uxorem: quod tamen declara, ut infr. c. 5.
§. 3. num. 12. & gręci pręsbyteri habent uxorem,
ibi quoque innuit, uxoratum electum in Pontifi-
cem, non ab hoc eſſe repellendum, & idem ſentit
in. c. Ioannes, de regular. num. 7. immo cum eſſe
aſtrictum, reddere debitum uxori: affirmat; atque
inſu-

inſuper monachum, in pontificem eligi poſſe arguit. Porro in.c.in nomine domini.23. diſt.ſancitum eſt, ut Pontifex eligatur, de ipſius eccleſiæ gremio, ſi reperietur idoneus: uel ſi de ipſa non inuenitur, ex alia ſumatur: quod not.ibi Card.col.
2 † 3.Atqui in.c.oportebat.&. c.nullus, & alijs duobus.c.ſequentibus.79.diſt. conſtitutum eſt, a Stephano.III.Pontifice (de quo in uita huius meminit Palatin.)ut in apoſtolatus culmen, unus de Cardinalibus presbyteris, aut Diaconis, conſecraretur; quodque nullus unquam laicorum,neq; ex alio ordine,præſumat, niſi per diſtinctos gradus aſcendens, diaconus aut presbyter factus Cardinalis,ad ſacram Pontificatus ordinem promoueri;ſub anathematis pœna, aliter Pontificatum inuadentibus, & fauentibus,infligenda,& in d.c. oportebat.arguit Card. Alex. potius eligendum Epiſcopum Cardinalem, quam Presbyterum: & Presbyterum, quam Diaconum, ubi quis ſit idoneus: & tradit glo. ibi in cap.ſi quis ex Epiſcopis. Hæcque ideo inſtituta, recenſet Platin. ob impudentiam Conſtantini: qui laicus Pontificatum, inuadere conatus erat exemplo Sergij, Rauennatum Archiepiſcopi: tūc Laici,& Stephani Epiſcopi Neapolitanorum, & prędicta uidetur amplecti Barb.in tract.de pręſt.Card.in.1.q. Baſilica. primæ partis num.38.dum tradit,Papam eſſe eligendum, de numero Cardinalium. Verum eſt quod Archid. in d.c.nullus, & Card.Alex.in d.c.oportebat;addunt,nullum eligendum in Papam,niſi ſit Cardinalis: dummodo inter eos idoneus inueniatur:atque nō ita hoc eſſe de neceſsitate, ut electio de extraneo facta,& de eo,qui non ſit Cardinalis, non ualeat:& cum his uidet̄ tranſire Philip.Franc. in. c.ubi periculum.§.præterea.de elect.in.6. Quapropter ex memoratis, ſatis ambigua redditur hæc quęſtio: Sed nihilominus ego arbitror, uerio-
3 rem in iure eſſe opinionem † ut nullus, quam e Cardinalium gremio, in Pontificem eligendus ſit: hocque etiam conſuetudine, receptum eſſe puto, ſi diſpoſitio d.c.oportebat.&.c.nullus,cum ſeq.& dicta Platinæ,recentius inducta,inſpiciamus:nam præciſe hoc ſancitum eſt, ſub cenſura anathema-
4 tis.Atque inſuper † ille Conſtantinus, ea de cauſa turpiter, e ſede apoſtolica deijcitur, cum per annum, munera Pontificatus obſtinate exerauiſſet, in locumque eius, Stephanus ipſe tertius ſufficitur:& hic illud quod in alijs electionibus dicitur, ſuccedit: ut electio de certo gremio facienda, aliter facta non ualeat, ut diximus ſupra lib.1.c.1.§. 2.q.3.num.6.Nec obſtat opinio Abb.& aliorum, qui eum ſequuntur, quia ubi iure probetur Laicum, uel uxoratum potuiſſe eligi, id forſan concedendum eſſet, in primitiua eccleſia, & ſecundum uetuſtiores canones, quibus derogatum fuit per d.c.oportebat, prout etiam derogatum fuit in mo-
5 nachis † qui licet antiquitus, & ſimiliter Archidiaconi,& presbyteri, eligi poterāt, ut etiam ſœpe refert Plat: tamen aliter hodie conſtitutum eſt: Non etiam obſtat (quod uehementius uidetur urgere) illa ratio Abb. ut omnia impedimenta iuris poſitiui, ſublata dicenda ſint, in electione Pontificis Max. ut etiam diximus ſupra hoc.§.q.1.num. 4.nā arguere poſſumus qđ ſicut in,c. licet, de election.obſeruatur, ut duæ partes Cardinalium omnino in electione conuenire debeant: ita obſeruandum erit, ut nullus quam Cardinalis eligi poſſit, per diſpoſitionem d.c. oportebat. cum ſeq.in quo æque fulminatur pęna anathematis. Iſta enim pariter uidetur qualitas, ſuper qua ius ſe fundat, prout loquitur Abb. in dictis duabus partibus in
6 d.c.licet.col.5.Rurſus dicere poſſumus † non ſubijci tantum electionem iuri poſitiuo, ſed etiam iuri diuino, cum CHRISTVS PETRO, uti Appoſtolo, tradiderit Claues Regni cœlorum, ut ſępe dictum eſt:& ut par erat, ſucceſſores Petri, loco Appoſtorum ſubrogandi erāt, & tanquā Appoſtoli ad Pontificatum uocandi, prout eos, ueluti Appoſtolos, eligere Pōtificem diximus ſupra hoc. §.in prin.num.5.qua re ius diuinum, hoc caſu erit obſeruandum: nec licebit recedere. Non obſtabit etiam ſi dicabitur opinionem contrariam: ſaltem habere locum ubi inter Cardinales, idoneus non
7 inueniatur: nam ſit ſolutio † quod ſemper quis præſumitur dignus in eccleſia: & non creditur in ea non dignum reperiri poſſe.c. nullus. cum glo. &.c.obitum.61.diſt.ubi no.Card.Alex.& propte-
8 rea procedendum erit ad electionem, † & pro electo tanto magis præſumetur, ut generaliter tradit Alciat.in tract. de præſumptio. reg. 3. præſump. 19.ubi ponit, quando electus inſufficiens poſsit remoueri; cum tamen in Papa, id non procedat per not.in.c.1.in uer.inſufficientem. de renúciat. lib.6.& dictum eſt ſupra hoc.§.q.1.num.5.Poteſt tamen ex quacunque natione, talis electio fieri: quia Domini eſt terra, & plenitudo eius, ut per Bal.in tractat.de ſciſmate. in prin.num.29. Con-
9 ſtabit proinde ex præmiſsis multomagis, † Hæreticum (de quo tamen dicemus inf.q.prox). Fœminam, Infantem Furioſum,& ſimiles, ad Pontificatum non eſſe promouendos, ut colligit Abb.& in d.c. licet. col.5. de electio.& in muliere adducit tex.in.c.noua, de pœnit.& remiſ.& Ant. Roſel.in tract.de poteſt.Imp.ac Pap.§.ſecundum num.52. Adepta tamen eſt Pontificatum (ut hic obiter ſubijciam, id quod eſt admiratione dignum) poſt
10 Leonem quartum, Fęmina ſexum mentita, † Ioannes ſept.appellata, quæ illud ſceleri addidit ſcęlus, ut à ſeruo compreſſa, cum aliquandiu occulte uentrem tuliſſet, tandem dum ad Lateranenſem Baſilicam proficiſceretur, inter theatrum (quod Coloſſeum uocant, a Neronis Coloſſo) & Sanctum Clementē, doloribus circumuenta, perperit: eoq; loci mortua, pontificatus ſui anno ſecundo, menſe uno, diebus quatuor, ſine ullo honore ſepelitur, ut refert Platina in uita illius, & M.Anto.Sabel. in noua Enneade.lib.1. Qualis quoque ſit eligendus Pontifex Max. cum hoc proximis conuenire dicendum ſit, ultra ea quæ dicta ſunt de Imperatore: quæ æque conſiderari poſſunt in pont. ut in

prin. huius. §. expoſuimus. Accedere poſſunt in ar-
gumentũ, illa quæ de electionibus ſimpliciter ſan
11 cita reperiuntur: † vt ſcilicet tempore electionis,
grauitate morũ, ætate, ſcientia, & ordine, idoneus,
& ſufficiens eligatur: & ſm ea, quæ exprimuntur
abunde in. c. qui epiſcopum. 23. diſt. & c. obeunti-
bus. 63. diſt. c. cum in cunctis. & c. dudũ. ubi Abb.
col. 2. nu. 8. de electio. & per Pet. a Biax. latius in.
d. tract. direct. elect. c. 1. 2. partis, ubi p̃dicta, & alia
plura enumerat, quæ apertius demonſtrãtur obſer-
uanda, in Formula eligendi Pontificem, de qua fe
cimus mentionem ſ. hoc. §. nu. 8. in prin. & ita hęc
electio neceſſaria fieri dẽt, vt vtilis vniuerſo orbi
cẽſeatur. c. ubi periculum. §. cęterum. de elect. in. 6.
& per Bal. in tracta. de ſciſmat. in princ. nu. 24. At
qui ſi pariter alia in iure inſtituta, quæ ad electio-
nem pertineant, trahere poſſumus in argumenta,
meliorem vtique, & in omnibus præſtantiorem,
eligendum eſſe in pontificem, arbitrabimur: & qui
doctior, & ſanctior habeatur. cap. metropolitano.
63. diſt. & elegantius. cap. licet ergo. 8. q. 1. & tra-
dit glo. in. c. cum inter. in ver. aliam. de electio. &
in. c. ſi. cum tex. de offic. cuſtod. ubi not. Abba. &
no. Philip. Franc. in. c. ſi duo procuratores. §. ſane
de procurato. in. 6. ſemper magis idoneum eſſe eli
gendum. Si tamen alius eligatur, licet non ſit me-
lior, dum ſit ſufficiens: ſat erit, quia conueniens
ſcientia, ſufficit in prælato, ut ibi in dict. cap. ſi. per
glo. & Abb. per. c. niſi cum pridem. de renunciat.
& c. cum nobis olim. de electio. Proinde ſcriptum
eſt in. c. 2. 40. diſt. aut clarus ad hæc faſtigia ponti-
fex erigitur, aut qui erigitur, illuſtratur, & clarus ef
ficitur, ſic inquit Bart. in. l. Barbarius. col. 2. ff. de
offi. præt. Papatus aut ſanctum facit, aut ſanctum
recipit. Abbas tamen poſt Innoc. in dict. cap. cum
in cunctis. ea col. 2. & Bertach. in tract. de epiſc.
lib. 2. num. 84. diſſerit, quæ ſcientia requiratur tam
in epiſcopo, quam in alijs: ponendo ſcientiam emi
nentem, mediocrem, & ſufficientem. Et hic nota,
eminentem ſcientiam dici, illius, qui ſine reuolu-
tione chartarum, ſcit reſpõdere, ut ex Innocen. tra
dit Felin. in. cap. per tuas. 1. de ſimon. atque ad pro
12 poſitum noſtrum, † Pontificem maiori ſcientia
præditum debere eſſe cunctis alijs, tradit, quia is
ſit, qui præeſt Curiæ totius Chriſtianitatis. His
conueniunt quæ latius ſcripſimus ſupra lib. 1. cap.
2. §. 2. nu. 5. & ſeq. Sed hic repeto ea, quæ ſcite ſcri
pta reliquit Flau. Vegetius, de re milit. in princ.
Nullum magis decere, vel meliora ſcire, vel plu-
ra, quam Principem, cuius doctrina, omnibus põt
prodeſſe ſubiectis. Quocirca, electio diuina cenſe
ri poſsit, & præcepta Dei, & ſpiritus ſanctus, in ele-
cto eſſe, vt dictum eſt ſupra lib. 1. cap. 1. §. ſecun-
do in prin. nume. 9. Quicquid ſit, tamen hic repe-
tere poſſumus, vt vbi deſinit memorata in pontifi
ce, non admittatur aliqua eorum exceptio, con
tra electum a duabus partibus, cum in alijs ſecus
ſit, ut ſupra hoc. §. quæſtio. 1. numero. 5. Nam ua-
let electio, licet non ſit idoneus electus, ut no. in.
cap. in nomine domini, ubi Cardin. Alexand. col.
6. in glo. in uer. gremio, diſtinct. 23. qui tamen pec
care Cardinales eligentes: commemorat unde pro
pter inſufficientiam, non deponitur, ut inf. q. 6. nu
mero. 20. Suppoſita undique habilitate ele-
cti pontificis, ut & e grege Cardinalium, & pręſtan
tior ad pontificatum promotus ſit, ut in præceden
13 tibus dictum eſt: † Conſenſus poſtremo electi in-
teruenire debet, ut habetur per Abb. in. cap. cum
poſt. col. 1. & 2. de election. per Anton. Roſel in
tract. de poteſt. Imp. ac pap. §. nunc tertiam, nu-
me. 28. & ſeq. qui inquit eum electum non eſſe pa-
pam, antequam conſentiat. Qualiter autem con-
ſenſus ipſius electi accedere debeat, ponit Abbas
ibi poſt glo. & tex. in. cap. in ſcripturis. 8. q. 1. & In
nocen. in. cap. cum in iure. de electio. ut ſi con-
ſenſus requiratur ante electionem, non debeat cõ
ſentire, quia electio eſſet ambitioſa dict. cap. cum
poſt. ſed debet dicere Nolo, uel rogo, quod me
non eligatis: uel prudentius reſpondere per illa
uerba, Non intendo Dei uocationi reſiſtere: ſic-
que indirecte, declarare uoluntatem ſuam. Adde
propterea Ariſtot. Politic. lib. 2. c. 7. qui tradit, Eli-
gendum, non recte petere ſe eligi, id enim Am-
bitioſum eſt: Quod doctor quidam, collega meus
in petitione Senatoriæ dignitatis, imprudenter ex
petens, reprehẽſus eſt: utile namque eſt quandoq;
requirere uoluntatem eligendi ante electionem:
ne ſi contingat electum poſtea renuere, uilipen-
datur dignitas, & differatur prouiſio eccleſiæ. Si
autem requiratur conſenſus poſt electionem, po-
teſt electus reſpondere, Nolens uolo, uolens nolo:
uel quodque honeſtum eſt, poteſt non ſtatim con
ſentire, ſed aliquantulum reſiſtere, ne notetur
ambitione: licet non damnetur quiſpiam, ſi ſta-
tim conſentiat: ſi forte dubitat, ne aliquis perni-
cioſus ſe ingerat, vnde dicat, Charitas me cogit ad
conſentiendum, argu. cap. ſciendum. & cap. qui
epiſcopatum. 8. q. 1. & hæc fere de uerbo, ad uer-
bum, refert & ſequitur Pet. a Biax. in dict. tra-
cta. Direct. electio. cap. 42. tertiæ partis, nume-
ro ſexto, & ſeq. addens ibi, gratiarum actionem, &
Deo, & Electoribus habendam. † Vbi autem ele-
ctus electioni ſuæ non conſentiat, ſi ſentiat ſe
dignum: recuſando, mortaliter peccat; gloſſ. eſt
in dict. cap. in ſcripturis. in uer. minime. & tradit
Archid. Ioan. And. & Philip. Franc. in. cap. ſi ele-
ctio. de election. in ſexto. & Pet. a Biax. ubi ſupra
nume. 9. Quod tamen uerum eſt eum peccare,
ut ipſi atteſtantur, ſi alius deeſt. Petrus ta
15 men dicit tale peccatum, iamdiu abijſſe. † An au-
tem electus ad aliquod officium publicum, cogat
illud ſuſcipere, niſi adſit iuſta excuſatio; uide per
doct. in. l. hi qui ad ciuilia. C. de appellatio. & per
Innocen. in cap. 1. de his quæ fi. a maio. par. cap.
& per Imo. in. l. dotem. ff. ſolut. mat. Et inquit Ari
ſtot. Politicor. lib. 2. cap. 7. uolentem, & nolentem
eligendum, ſi dignus ſit.

SVMMARIVM.

1 *Pontifici eligendo obſtant exceptiones de iure naturali,& diuino,ibi,quæ ſint:Item aliquæ quæ ſunt de iure ciuili:Item quæ criminoſæ ſunt.*

2 *Cardinalibus eligentibus pontificem,non obſtant exceptiones hæreſis,excommunicationis,& aliæ ſimiles criminoſæ.*

3 *Pontifici electo nulla exceptio obijci poteſt,regulariter.Limita. nume. 4.5.*

6 *Pontifici electo,hereſis exceptio opponi non poteſt, ſed accuſatio.*

7 *Pontifici electo,electionis nullæ obijci poteſt exceptio veluti metus,& impreſſionis.*

8 *Papa non dicitur,per metum electus.*

9 *Coronatio voluntaria pontificis,an purget metum præcedentem.*

QVESTIO. V.

Quæ exceptiones militent, in electione Pontificis Max.

IN electione ſummi Pontificis, de qua in ſuperioribus plura annotauimus: cum multa quoq; ſuper ſint, quæ ipſam dubiã reddunt: ſiue opponenda ſint ante, ſiue poſt eius celebrationẽ:Idciren illa inueſtigare hic opportune, uiſum eſt. Et primo quærere exceptiones,quæ ante electionem:Secun-
1 do quæ poſt allegari poſſunt. In primo caſu,† reſumendo exceptiones, quæ ſunt de iure naturali, & diuino, non videtur eſſe dubium,illas militare, cum etiam militẽt in iam electo. Veluti ſi dicatur, quod quis eſt mulier,furioſus,mentecaptus, intellectu carens, & infans, vel pupillus, & ſimiles, vt colligit Ant.Roſel.de poteſt.imp.ac pap.§.ſecundum nume.51.cum ſeq.& ante eum Abba.in dict. cap. licet. col. 5. de electiõ. Sic quoque penitus illiteratus,qui prædictis æquiparatur,ſecundum Felin. in.cap.ſi quando.column.penul.de reſcrip.uidetur repelli poſſe, licet poſt electionem aliter ibi concludat, & dicemus inferius. Item uitium corporis, vt puta ſi deficit manus, uel ſimiles habeat inhabilitates eligendus, poterit reijci. per glo. in. cap.quia licet.de corp.viti. Similiter exiſtimo militare exceptiones illas, quæ ſunt de iure ciuili: & videntur eſſe etiam de iure diuino, ut puta ſi alij, quam Cardinales, eligere uellent, vt ſupra hoc. §. in prin. numero.5.&.7.& ſi alius,quam Cardinalis proponeretur eligendus, vt ſupra concl. uel. q. 4. numero ſecundo, & ſeq. & illæ quæ ſunt de iure ciuili: ut ſi minor numerus, quam duarum partium, in electione obſeruandus diceretur, vt ſupra, hoc. §. quæſtio. 1. nume.3.&.8.& ſi intruſus fuerit in pontificatum, ante conſenſum, & electionem Cardinalium, ut in dict.cap.licet:& commemorat Ant.Roſcl.in dict.tract.de poteſt. Imp. ac pap.§.ſecundum.nume.51. Videtur tamen declarare ibi in.§.abunde,nume.21.& recte (ut opinor) vt hæ exceptiones prouenientes ex diſpoſitione.c.licet.militent, quando ſunt oppoſitæ, antequam electus eſſet toleratus, non poſt; quia tunc nullus eſt iudex, & patebit inf.q. proxima in reg. negatiua. & faciunt dicta inferius hic. nu. 3. Illa quoque exceptio,qua quis hæreticus, Simoniacus, homicidia, fornicator, adulter, irregularis, uel aliter criminoſus, & indignus dicitur: an opponi poſsit ante electionem:licet doctores ſæpe tranſire videantur ſimpliciter,cum illa concluſione, quod impedimenta iuris poſitiui ſublata ſint, in electione Pontificis, non autem iuris naturalis, aut diuini, quodque contra electum nulla exceptio, opponi poſsit.per dict.cap. licet.nihilominus ex auctoritate gloſſ.Card.& Card.Alex. & aliorum ſcribentium, & in. c.ſi quis pecunia. 79. diſtin.receptum videtur, vt tales exceptiones admittantur, atque probari poſsint per opponentem:& inde repellatur eligendus.Nec mirum, cum præclaris uirtutibus eluceſcere debeat princeps: & adeo ex ſe ſe ſufficiens eſſe, ut bonis omnibus antecellat: ſic ut electio diuina cenſenda ſit, & præcepta dei, & ſpiritus ſanctus,in electo ſint: & grauitas morum, ætas,& ſcientia,in eo reperiantur,tempore electionis, ut conueniunt dicta de Imperatore ſupra lib. 1.c.1.§.2.in princ.& ſupra.q.præcedenti. nu. 10. An vero accuſatus,inquiſitus, aut de crimine denũciatus,ad eccleſiaſticas dignitates ſit alioquin eligendus,no. in tex.c.omnipotens Deus. cum concord.de accuſatio.ubi Abba.& Felin. quos ſequitur Pet.a Biax.in dict.tract.direct.election. c. 23. 2.partis,& in eam videtur deſcendere ſententiam, ut id totum ſit attribuendum infamiæ præceden-
* ti, vel non*Pet. tamen ibi. cap.5.2.partis, tradit eum poſſe promoueri, qui deinceps ob crimen
2 præſumptum, ſe purgauerit. † Verumtamen exceptio hæreſis, excommunicationis, & aliæ ſimiles criminoſæ, ut ſupra, in caſu contrario, ſcilicet Cardinalibus eligentibus, opponi non poſſunt. ut faciunt dicta Abba. in cap. licet. column. 4. in fin. & ſupra in hoc. §.quæſt. 1.nume.6.per cle. ne Romani.§.cæterum.de electio.& tradit Anto.Roſel.in d.tract.de poteſ. Imp.ac Pap. §. ſecundum. nu.26.&.nu.37.amplians hoc procedere,dato quod hereſis eſſet notoria. Et licet hæreticus videatur ipſo iure dignitate priuatus: quia donec toleratur in dignitate, iſta exceptio non repellit eum a iure eligendi, arg. l. barbarius.ff.de offic. prær. ſecus ſi non toleratur,ut per Anto.ibi. nu. 37. Hanc eandem concl. comprobat Anto.nume.56.& hæc ſane non ſine admiratione videntur conſtituta: ſi quidem obſtare dicantur huiuſmodi exceptiones eligendo, non autem eligentibus. In ſecundo autem caſu,poſt electionem pontificis iam celebratã
3 regula ſit,& concluſio, † ut nulla exceptio contra electum in Pontificem admittenda ſit, ubi interuenerit conſenſus duarum partium Cardinalium, dict.cap.licet.ubi doct.& præſertim Abba. col. 5.

&

& dictum eſt ſupra d. q. 1.nu.5.ratio eſt, quia ſm
Abb.& alios, electus ex ſola electione, conſequitẽ
plenum ius, vnde exceptio non cenſetur propor-
tionabilis, quia opponitẽ cõtra petentẽ, cũ ſit actio
4 nis excluſio. c.2.de ord.cog.† Nihilominus arguit
Abb.ẽt ex dictis Ant.But.ibi, vt ſi opponatur exce
ptio, per quã negatur aliquem fuiſſe electũ a dua-
bus partibus Cardinaliũ, abſq; dubio admittatur:
qa detrahitẽ huic qualitati, ſuper qua ius ſe fundat,
vt in d. c. licet: & ſic proueniat ex capite eiuſdem
5 legis, iuxta not. in.l.1.ff.quòd vi, aut clam.† Simi-
liter concludit in exceptione, quæ naturaliter, id-
eſt de iure diuino uel naturali, infert electum non
eſſe, nec poſſe eſſe papam, quia inficit ius haben-
di, & poſsidendi: & talis exceptio admittitur, etiã
in poſſeſſorio recuperandæ, vt not. glo. in. c.quo
iu-e.8.diſt. Sicque mulier, furioſus, infans, & simi-
les repellantur; & hæreticus, quia eſt extra eccle-
ſiam, unde non poteſt eſſe huius caput. Declarat
tamẽ, quod obſtabit exceptio antequã adipiſcatur
poſſeſſionẽ adminiſtrandorum, vt faciunt dicta ſ.
nu.1.quia poſt non poſsit excipi, ſed accuſari. Ex-
ceptionẽ vero quæ reddit eum inhabilem de iure
poſitiuo, omnino repellendam, proponit per d.c.
licet. tanquã per illud, ſint ſublata oĩa impedimen
ta iuris poſitiui: quæ tñ exiſtimo declarãda ut ſ.q.
proxima, nu.3.cum ſeq.ſcilicet niſi alius quã Car-
dinalis electus: & niſi alij quam Cardinales elige-
rent. Ant.Roſel.in d.tractat.§.ſecundum, materiã
iſtarum exceptionũ, prolixe reſumit: & ibi, nu. 35.
conſiderat diſtinguendo cauſam agentem, hoc eſt
Cardinales eligentes: cauſam materialem, hoc eſt
ipſum electum: & cauſam formalem, id eſt ipſam
electionẽ, videturq; in multis conuenire cum Ab-
bat.& pdictis: ſed in eo diſſentit ut in ibi nu.33.&.
6 55.cum abſolute,† hæreſis exceptionem non poſ-
ſe contra electum opponi, ſed eum accuſari poſſe
differat, quam ſententiam ſequiturquoque Cardi.
Alexand. in.c.in nomine domini col.6.23.diſt.&
in.c.ſi papa. col. 2.40.diſt.& in.c.ſi quis pecunia.
col. 3. &.c.ſi duo. colum.2.79.diſtin.& ita dicit
tenere doct. in d. c. licet. præſertim Innoc. quem
ſequitur Martin.Laud.in tract.de princip.q. 196.
Quod credo verius, quia in d. c. licet. remouetur
omnis exceptio: & electus conſequitur plenum
ius, ſecundum eos, non obſtante regula, Cui actio-
nem, multomagis damus exceptionem: quia illa
non militet in iudicija poſſeſſorijs, etiam adipi-
ſcendæ, per not. per glo. in cap.qui ad agendum.
de reg.iur.in.6. Cogitabam tamen opin. Abb.for
ſan poſſe ſaluari, ſi conſuetudo vigeret, ut ante
conſecrationem, & coronationem, electus non
poſſet dici pontifex, nec adminiſtrare, ſecundum
ea quæ diximus ſupra in hoc cap. §.1.uerſ. in hac.
7 Exceptio †quoq; nullitatis electionis iam celebra
tæ, opponi quandoque poteſt, ut ſi dicatur metu,
& per impreſsionem facta: quod etiam procedit
in qnacunque electione. c. quiſquia. de electio. &
docet Abba.in dict.cap.licet.num.12. de electio.
per text.in eo.c.ubi periculum.§.cæterum. de ele-
ctio.in.6. ubi idem tenet Philip. Franc. poſt Imo.
licet aliqui non eſſe nullam contendant, ſed irri-
tandam, Hæc tamen declarat Abba.ibi, quando eli
gentes coguntur eligere aliquem, de certo genere
perſonarum, vt conueniunt dicta ſupra lib. 1.cap.
1.§.4.uerſic. Decimo quarto. Hanc exceptionem
propter metum, nullamquoque affirmat Bald. in
ſuo memorabili. tract. de ſciſmate, colum. 2.&.3.
8 per d. §. cœterum, & per alia multa. † ita ut papa
non dicatur, qui per metum electus eſt. Et dicit
Card.Alex.in d.c. ſi duo.col.2.79.diſt.quod reg.
per me aſſumpta, fallit, vbi vitium reddens electio-
nem nullam, eſſet notorium: ita quod iudiciali in-
dagine non indigeret, ut quia papa eſſet electus
per impreſsionem notoriam, omnibus apparen-
tem: tunc enim non Apoſtolicus, ſed apoſtaticus
cenſeretur. & idem per plura tenet Anto.Roſel. in
d.tracta.de poteſt. Imp. ac pap. §.ſecundum, nu-
mero. 46. cum ſeq.etiam ex auctoritate Innocen.
Hoſtien. & Anto. But. adducens pręcipue etiam
text. in. cap. in nomine domini. 23. diſtin. am-
plians hoc procedere in electione, quę per pręſum
ptionem, ſeditionem, ſeu quodlibet malum inge-
nium fieret: declaranſque præſumptionem eſſe
ambitioſum tractatum promotionis: ſeditionem
violentiam: ſiue metum, malum ingenium, pro
calliditate, uel fraude, accipiendum. Pet. a Biax.
in dict. tracta. Direct. elect. cap. 6. 1. partis nu-
mero. 3. ſequitur Abba. in dict. cap. licet. † An
autem Coronatio voluntaria ſubſequena ualeat,
& purget metum præcedentem, Bald. in d. tract.
de ſciſma. uerſ. ſed in contrarium. nume.7. conclu-
dit ualere per text. l. ſi ob turpem. ff. de condi. ob
turp. cauſ. quem ſequitur Iaſ. ibi; & Card. Alex. in.
cap. in nomine domini. colum.4. in prin.23. diſt.
Contrarium tamen videtur ſentire Philip. Franc.
in dict.§.cæterum.in.6, dicens, non poſſe Cardina
les poſtea confirmare, electionem meticuloſam
a principio: remitit tamen ſe ad Bal. in d. tracta.
Sed idem Bal. in.l.ſi duobus.§.1.in fi. C.com.de le
ga.& in.l.ſi mulier.C.ad Velleian. non ualere dicit
etiam per cap. innotuit. de election. & Martin.
Laud. idem tenet in tracta. de Cardinal. 2. quæſt.
96. Et notandum eſt hic ſecundum Iaſ. ibidem: ſi
econuerſo electio ſit ſpontanea, coronatio meti-
culoſa, non per hoc, electionem eſſe nullam, per
doctri. Bal. in.l.cum te. C.de pignor.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex pro crimine hæreſis, accuſari, iudicari, & deponi poteſt: decla. nume.2.4. idem in papa mortuo. nume.3.*

5 *Pontifex hæreticus, qualiter puniatur.*

6 *Papa hæretico, licet ſubditis ab eo recedere, nulla etiam declaratione facta, non tamen illum eijcere.*

7 *Papa coinquinatus in notorio crimine, quo ſcandelizatur ecclesia, & incorrigibilis, & qui facit con*

tra vniuerſalem ſtatum eccleſia, accuſari, & deponi poteſt, ibi, quomodo turbetur eccleſia.

8 *Canoniſtarum opinio, Theologorum opinioni præfertur, vbi tractatur de moribus, & integritate uitæ: non de articulis fidei.*

9 *Papa iudicari poteſt à Concilio, quando ſponte huic ſe ſubijcit.*

10 *Papa iudicari poteſt a Concilio, quando inter duos eſt Sciſma.*

11 *Papa ſubijcitur ſuo confeſſori, ei confitendo peccata ſua.*

12 *Pontifex de iure diuino, & naturali incapax, quandocunque reijcitur.*

13 *Pontifex iure ciuili, & diuino inhabilis deponi poteſt; ut ſi non erat Cardinalis, & a Cardinalibus electus.*

14 *Pontifex nulliter electus propter metum, ſemper deponi poteſt.*

15 *Pontifex renunciare poteſt pontificatui, & ſic ſe ipſum deponere.*

16 *Pontifex non poteſt accuſari, iudicari, aut deponi, pro aliquo crimine, etiam notorio: & ſcandaloſo eccleſia, nec pro uitio corporis. num. 18.*

Papa cum homo ſit, peccare poteſt, licet præſumatur ſemper bonus.

17 *Papa, denunciatione euangelica corripi poteſt.*

19 *Pontifex de ſimonia accuſari, nec deponi poterat, hodie ſecus videtur.*

20 *Pontifex inſufficiens ad regimen pontificatus, deponi non poteſt.*

Inſufficientia unde oriatur, ibi.

QVAESTIO VI.

Quibus ex cauſis accuſari, iudicari, & deponi poſsit, Pont. Max.

EX quo dictum eſt Pontificē Maximum electum, non poſſe regulariter repelli aliqua exceptione, etiam hæreſis: accuſari tamen poſſe, & deponi concedatur: diſcutiendū eſt, in quibus accuſatio, & depoſitio, locum habeat. Occurrit itaque in primis,
1 vt vnam reg. affirmatiuam ponamus, ſ. † Pont. maximum accuſari, iudicari, & deponi poſſe: & primo pro ipſo crimine hæreſis. ut ſtatutum eſt in. c. ſi papa. ubi doct. præſertim Card. Alexand. poſt glo. in uer. a fide deuius. 40. diſtin. ratio autem eſſe poteſt: quia tunc eſt extra eccleſiam; & deſinit eſſe papa, & caput eccleſiæ. cap. Achatius. 24. quæſt. prima, & ſupra. q. prox. num. 5. cum hac concluſione tranſit idem Card. in. c. in nomine domini, col. 6. 25. diſt. & in. c. ſi duo. column. 2. ubi tradit ordinem iuris ſeruandum, etiam quo ad capturam perſonę. &. c. ſi pecunia, col. 3. 79. diſt. & Ant. Roſel. in d. §. ſecundum, num. 33. & 55, de poteſt. Imp. ac Pap. & in. §. hic tria, nume. 10. & Abba. in. cap. propoſuit. numero. 17. de conceſſ. præben. & conſulendo Decius conſ. 151. col. 2. uol. 1. etiam illa ratione motus, quia nullum peccatum eſt grauius hæreſi: & quia admodum pernitioſum eſt, ſi uera fides, quæ in toto populo Chriſtiano requiritur, in capite non reperiatur. c. miramur. 61. diſt. his conueniunt quæ conſuluit Abb. conſ. 4. nu. 3. uol. 1. ubi Marcellinum papam, depoſitum ait, quia ſacrificabat Idolis, licet eſſet metu gentilium coactus. Sed Ant. in d. tract. §. abunde. nume. 29. non priuandum tradit, ſi eum pœniteat: exemplo Petri. Quod uidetur verius, per dicenda in proximis. Immo non condemnatum, tradit Decius eo conſil. 151. col. 4. & Platina in uita Marcellini. Sed immo Felin. in. c. paſtoralis. colum. 2. de offi. lega. iuris ordinem non ſeruandum, tradit, ſi Papa committit crimen depoſitione dignum: & eum puniendum, ac ſi eſſet ruſticus, & acerbius. per glo. in. c. præſul. 2. q. 4. idem affirmat in. c. cum quidam. col. 3. de iureiur. ſi per eum, & Imperatorem committatur hæreſis: ita ut duo teſtes ſufficiant, licet in Cardinalibus plures requirantur. † Declaratur autem hęc reg. vt procedat in hęreſi proprie, & ſtricte ſumpta, quæ uerſatur circa articulos fidei, ut poſsit de tali ſola papa accuſari, & deponi, non autem de alia, quæ late ſumpto vocabulo, hæreſis diceretur, vt eſt ſimonia, ut docet glo. in d. c. ſi quis pecunia. 79. diſt. & ibi eam ſequitur Card. Alex. col. 3. & in. d. c. ſi papa, col. 2. ubi col. 3. ſubdit idem ſentiendum in omni hæreſi, expreſſe damnata ab eccleſia. c. 1. de ſum. trin. & fid. cat. uel etiam de hæreſi, non expreſſe damnata: ut in nutriente ſciſma inueteratum, qui poteſt dici hæreticus. c. inter ſciſma. 24. q. 3. cum concor. in quibus caſibus, etiā ſubdit, ſiue ſit notoria, ſiue occulta, talis hæreſis in pōtifice, eum poſſe accuſari, dum modo poſſit probari: idē tenent doct. præſertim Philip. Frāc.
3 in. c. in fidei. de hæretic. in. 6. † vbi loquitur etiam in pontifice mortuo, prout etiam loquitur Card. Alex. in d. c. ſi papa. col. 4. & Ant. Roſel. in d. tract. §. hic tria, nu. 5. Et hic nota de papæ mortui hæreſi, cognoſcere papam uiuentem de uiuentis concilium, ſecundum Martin. Laud. in tract. de princip.
4 quæſt. 498. † Atqui ubi hæreſis non ſit damnata per eccleſiam, neque notorie ſonat in hæreſim, ſed dubium eſt, an ſit hæreſis: tunc donec ſit declaratum per concilium generale quòd ſit hæreſis, nō poterit papa, ut hæreticus accuſari, nec deponi: niſi facta declaratione per conciliū generale, monitus, pertinax in ea perſeueret: quibus in caſibus, concilium generale, Iudicem fore commemorat
5 Card. Alex. ſubijciens practicam in hac re, ita, † ut aliquando pontifex tradatur poteſtati ſeculari puniendus, nolens mutare ſniam: aliqñ in monaſterium detrudatur: ex quo aliquo tempore ptinax, & incorrigibilis fuit: & in hac re deferre ſolet concilium ei, ſi vult ſe ipſum cōdemnare, ut colligitur ex. c. nunc autē. cum glo. 21. diſt. ſi noluerit, expediet cauſam, & eū degradabit. & ſequit̄ Iaſ. d. cōſil. 95. col. 7. uol. 4. nā papa delinquēs ſine uenia puniri debet. ut not. tradit glo. in. c. aliorū. 9. q. & ipſe in criminibus obiectis, debet conuocare concilium

cilium, vel alteri mandare, q̃ auctoritate ſua con-
uocet, vel data negligentia, cõuocabit clerus, ſiue
Cardinales, ut per plura diſſerit Ant. Roſ. in tract.
de concil. in rub. aucto. conuoc. concil. nu. 14. cũ
ſeq. & alibi dicemus. inf. §.4. immo eo caſu, ẽt con
uocabit Imperator, & alij principes, vt ſ. li. 1. §.4.
verſ. 14. & de quo iudice late diſſerit Ant. Roſ. in
d. tract. §. abũde. Videtur tñ Imperator eſſe iudex,
nolente eccleſia iudicare, ut ſ. lib. 1. c. 1. §. 3. uerſi.
4. nu. 3. Declaratur itidem hæc concluſio, cum am
6 pliatione, † ut ſi papa hæreticus, uel apoſtaticus e-
xiſtat, ẽt occultus, liceat ſubditis ſcientibus ab eo
recedere, etiam nulla declaratione precedente: nõ
tamen licet alium eligere, & eum eijcere, niſi ſecu
ta declaratione per Concilium Generale, ipſum
eſſe hæreticum uel apoſtaticum, uel niſi quando
concilij, & iudicis copia haberi non poſſet, ut per
multa docet Anto. Roſel. in d. tract. §. abunde. nu.
107. & ſeq. & not. hic q̃ ſi papa mandat aliquid
quod ſonet in hæreſim, dr̃ turbare ſtatum ecclæ,
unde nõ eſt ei parendũ ſm̃ Hoſt. & Io. And. de cõ
ceſ. preb. in c. propoſuit. & per Flo. in l. ſed & loci.
7 §. 1. ff. fini. reg. † Secundo accuſari, iudicari, & de-
poni põt papa, qñ coinquinatus eſt in aliquo no-
torio crimine, uel per facti euidentiã, uel per cõfeſ
ſionẽ ſuã, pro quo ſcandelizatur eccleſia, & eſt in-
corrigibilis: quia multoties monitus, ſe emenda-
re nolit, cũ habeatur tunc pro hæretico, quia noto
ria inobedientia, habeatur pro hæreſi, ut atteſtat̃
glo. in d. c. ſi papa, ubi doct. præſertim Card. Alex.
col. 3. diſt. 40. q̃ refert Panor. in tribus diſputatio-
* nibus ſuis, aſſerentem hanc glo. cõiter* teneri, poſt
Lud. Rom. in conſ. 923. quæſtio diſcutiẽda. per. c.
ſi qui ſunt p̃sbyteri. 81. diſt. p̃dicta tenet ẽt Troyl.
maluez. in tract. de cano. ſanct. in. 4. dubio. nu. 45.
& declarat Ant. Roſ. in d. tract. §. hic tria. nu. 7. cũ
ſeq. illud addẽs: ut hoc caſu papa ab Imp̃atore iter
rogari poſsit: ſi uult talẽ uitã ſequi, ut ſi p̃ſeueret
poſsit iudicari. Hęc eadẽ p̃ſequitur Iaſ. d. cõſ. 95.
col. 6. 7. & 8. ſed col. 9. cum. 2. ſeq. diſſerit eam red
di dubiã, multa adiacens: non uidetur tamẽ ab ea
expreſſe diſcedere: Verũ Decius d. conſ. 151. col.
2. & ſeq. uol. 1. per plura hãc opi. cũ multis atteſtat̃
eſſe cõem, non obſtante opi. B. Thomæ. & alio-
rũ Theologorũ, cõiter in cõtrarium ſñiam deſcen
dentiũ, de qua ante eũ mentionẽ facit Card. Alex.
8 in d. c. ſi papa. col. 3. nam ſm̃ Decium, † opinio ca
noniſtarum in caſu iſto, magis eſt attendenda, q̃a
tractatur de moribus, & integritate uitæ, non de ar
ticulis fidei p̃ auct. Pet. de Anc. Io. de Ana. & Alex.
cõſ. 1. col. 6. vol. 2. & circa hanc concluſionem ali
quid ſupra lib. 1. c. 1. §. 2. q. 6. nu. 8. ubi nu. 9. quis
dicatur incorrigibilis. Hanc tñ opin. reſtringi, &
declarari tradit Card. Alex. d. col. 3. per Bellã. ibi,
ſi crimen illud, de quo accuſatur papa, attingit fi-
dem, quia cauſat ſcandalũ circa fidem, puta quia
papa notorie committeret ſimoniam in ordini-
bus, & uenderet beneficia, unde inualeſceret ſcan
dalum in eccleſia, quia alij inferiores putarent
hoc eſſe licitum, & pariter talia committerent. Ve
rum alij doct. cũ d. concl. generaliter ut ſupra for-
mata communiter tranſeunt. Hinc eſt, quod Feli.
ultra prædicta in. c. nulli. de ſenten. exco. ait papã
deponi qñ uellet facere cõtra vniuerſalem ſtatũ ec
cleſiæ. Et fortius dixit in. c. ad audientiã. col. 2. de
præſcrip. poſt Aba. in. c. cum veniſſent. col. 4. de iu
dic. Papã poſſe deponi, qui in concedendo terras
eccleſiæ, attinentibus ſuis, eſt incorrigibilis: quia
non põt eſſe, quando ſcandelizet eccleſiam: qđ qui
dem eſt magnũ dictum. Cui aduerſantur dicta per
Card. Alexan. in. d. c. ſi papa. col. 3. quæ uidentur
tutiora. Tertio ſecundum Decium eo conſ. 151.
nu. 4. Papa iudicari põt a concilio, quando ſponte
huic ſe ſubijceret. c. nos ſi incompetenter. in prin.
2. q. 7. ſicut Damaſus, Sixtus, Leo, Gregorius, & Pe
trus Apoſto. Pontifices ſe ſubieciſſe ibi perhiben-
tur, expurgando eorum innocentiam, in crimini-
bus ſibi obiectis. ut in. c. mandaſtis. &. c. auditum.
legit. 2. q. 4. &. d. c. nos. in fi. † Quarto iudicari po-
teſt ſm̃ eundem Decium, qñ inter duos eſſet ſciſ-
ma, cõtendentes de pontificatu, per allegata p̃ eũ,
precipue glo. in. c. ſi. 79. diſt. nam ut etiam dictum
eſt ſ. q. 3. & hic in proximis, concilium eſt iudex.
11 † Quintus caſus ſm̃ Decium eſt, quando pontifex
confitetur peccata eius confeſſori, quia illi ſubijci
tur, per tradita in glo. c. nemo. 9. q. 3. & Mart. Lau-
den. de prin. q. 36. & per Iaſ. in. l. eſt receptũ. nu. 2.
ff. de iuriſd. om. iud. & Abb. in. c. oĩs. col. 5. de pæ-
nit. & remiſ. Hic cõuenire videt̃, quod diximus, ſ.
lib. 1. §. 4. uerſi. 27. in fi. Papam patri ſuo naturali,
reuerentiam debere, in re domeſtica, atque uita,
extra remp. & loca publica. Ego licet in his videan
tur acquieſcere doct. ut pontifex ulterius ab alio
iudicari non poſsit, exiſtimo addi poſſe alios quo
que caſus, de quibus in ſuperioribus facta eſt men
tio, dum in modum exceptionis opponendos tra
12 didimus: ſcilicet ut Sexto loco. † eum qui de iure
diuino, & naturali, ſit incapax, poſsit reijci quan-
docunque, & deponi: veluti ſi mulier, furioſus, &
talis ſit, ut ſupra ſcripſimus, q. proxima. num. 1.
Cũ enim ſimiles ad tale munus non ſufficiant, ali
quo modo non uidentur tolerari poſſe: & ad hoc
conueniunt dicta ſupra quæſt. quarta. nume. 9.
13 † Septimo loco reiectionem illius quoque facien
dam cenſeo, qui iure ciuili, & diuino, uidetur eſ-
ſe inhabilis: ut ſi electus ſit ab alijs, quam a Car-
dinalibus, vel electus alius ſit quam Cardinalis,
ut ſupra hoc. §. in prin. numero. 5. & 7. quæſtio.
quarta, numero ſecundo, cum ſeq. hocque tanto
uerius uidetur, quanto iam obſeruatum diximus,
ibi. nume. 4. Conſtantinum non e gremio Cardina
lium electum, etiam per annum, munera ponti-
ficatus obeuntem, e ſede Apoſtolica, atteſtante
14 Platina, turpiter deiectum. † Octauo repellen-
dum eſſe eum exiſtimo, qui per electionem nul-
lam, propter metum præcedentem, ſaltem non
purgatum, intruſus eſt, ut eſt dictum. ſ. q. proxima
nu. 7. & ſeq. non enim papa eſt: & cum electio ſit
nulla, non entis nullæ ſunt qualitates. l. eius
qui. ff. ſi cer. pet. ubi doct. Nono an repelli

poſſit, propter crimen ſymoniæ, dicemus in proxi

15 mis. † Decimo ſubijcere poſſumus, depoſitionem quandam pontificis, habere locum ex voluntaria pontificatus renunciatione, quam libere poſſe fieri, maxime cum ſe inſufficientem cognoſcit, ad regendam vniuerſalem eccleſiam, ſtatutum eſt, in. c. 1. de renunciat. in. 6. ubi glo. & doct. præcipue Io. Andr. & Philip. Franc. & Alexand. conſi. 224. in fi. vol. 6. quod comprobatur ibi in additionibus, ex eo quia, Clemens, Marcellinus, Cæleſtinus. V. & alij multi, renuntiauerunt: vt de ipſo Cœleſtino, & de eius conſtitutione lata ut ſ. meminit Platina in uita eius. Declara tamen vt cum cauſa renunciare poſſit, alias grauiſsimum peccatum committat, ut atteſtat Ant. Roſel. in tract. de poteſ. Im. ac pap. §. nunc tertiã. nu. 20. Adde quoq; ꝙ Inuitus tñ non põt cogi renuntiare papatui, ut dicemus inf. §. pro

16 ximo. verſ. Tertio nu. 7. † Alterã uero contrariam regulã, negatiuã ponere poſſumus, ſ. pontificẽ electum, non poſſe accuſari, iudicari, nec deponi ꝓ aliquo crimine, (nam cum homo ſit, & ipſe peccare poteſt, ut infradictis iuribus probatur, licet præſumatur ſemper bonus. glo. cum tex. in. c. non nos. diſt. 40. ideo facta eius, licet iniuſta excuſantur. c. 1. 40. diſtin. & Ioan. Lecir. de primoge. q. 8. nu. 13.) huius. n. culpas iſthic redarguere, præſumit mortalium nullus, cum cunctos ipſe iudicaturus, a nemine ſit iudicãdus d. c. ſi papa. ubi doct. 40. diſt. & c. nemo. & c. aliorum. 9. q. 3. & Card. Alex. in. c. ſi quis pecunia col. 3. ubi loquitur in crimine notorio, & in. c. ſi duo. col. 2. 79. diſt. & eo pacto loquitur Ant. Roſel. in d. tract. §. hic tria. nu. 3. cum ſeq. etiam ſi quodcunque aliud crimen ſit notorium,

17 & ſcandaloſum eccleſiæ: † licet denunciationem euangelicam, poſſe fieri eidem, affirmet: de qua 2. q. 1. c. ſi peccauerit. & tradit Abb. in. cap. propoſuit. nu. 18. de conceſ. præben. & Felin. in. c. nouit de iudi. col. 12. & conſuluit Rom. d. conſ. 523.

18 col. 3. in fi. Hæcq; regula † locum habet etiam ſi aliquo vitio coporis, pontifex laborauerit, ut puta ſi deficiat ſibi manus, ſecundum Card. in dict. c. in nomine dñi. col. 6. 23. diſt. ea etiam ratione, quia inferiores prælati, prætextu talis uitij, non amoueãtur a dignitate iam obtenta, c. eſt percuſsio. 7. q. 1. & de cler. ægrot. per totum: Hinc eſt, ut renunciare papatui, non poſsit inuitus cogi, ut dicemus inf. §. 3. uerſ. tertio. in fi. Ac inquit Bal. in. l. penul. C. de bon. quæ lib. omnes eccleſias mundi, & omnes clericos, non poſſe ei auferre Papatum. Hicq; conuenire recte uidetur, quod traditum eſt ſupra: q. proxima. nu. 1. ut exceptiones prouenientes ex diſpoſitione d. c. licet. militent, quando ſunt oppoſitæ, antequã electus eſſet toleratus, non poſt: hac ratione, quia nullus eſt iudex: & per alia multa cõprobat hanc regulã Decius d. conſ. 151. col. 1. &.

19 2. † Hinc eſt quod contra electũ in papã, non procedit accuſatio de ſymonia, etiã ſi in propria perſona eam cõmiſiſſet, & licet dicatur Apoſtaticus, non Apoſtolicus, ut colligit glo. in d. c. ſi quis pecunia, ubi doct. præcipue Card. Alex. col. 2. & 3. Cardinales tamen puniri poſſunt ut ibi. Et idem etiam in alijs criminibus exprimit Card. ipſe in d. c. ſi duo. col. 2. & in d. c. in nomine domini, col. 4. in prin. 23. diſt. & cum hac illatione tranſit Anto. Roſel. in dict. num. 3. & ſeq. Dixit tamen Martin. Laud. in tract. de princip. q. 243. Papam, & Imperatorem, iniuſte agere, ſi pro pontificatu, & Imperio conſequendo, pecuniam præbent: & alibi dictum eſt. Veruntamen hodie Iulius. II. Pont. Max. anno ſalutis milleſimo quingenteſimo quinto, Cõſtitutione ſua memorabili ſanxit: Electionem Simonaicã, penitus eſſe nullam: ita ut nullum ius acquiratur electo: & eidem a quocumq; Cardinali, excipi, & opponi poſsit, ſicut de uera, & indubitata hæreſi: adeo ut apoſtaticus, non apoſtolicus, & tanquam Symon Magus, & hæreſiarcha, perpetuo inhabilis habeatur: nec huiuſmodi electio per ſubſequentem intronizationem, ſeu temporis curſum, aut etiam omnium Cardinalium adorationem, ſeu obedientiam, ullo unquam tempore, conualeſcat: ſed liceat omnibus ab ea diſcedere, conuocato etiam brachio ſeculari: eligentibus etiam, omnibus dignitatibus, titulis, & honoribus, priuatis: quibuſcunque pactionibus, & promiſsionibus inualidis, & nullis habitis, licet iuratis: atque ut non expectata alia ſnĩa declaratoria eius ſimoniacę electionis, ad alterius pontificis electionẽ, canonicẽ deueniri poſsit: & Concilium generale etiam indicere, & conuocare, non obſtantibus conſtitutionibus apoſtolicis: & præcipue conſt. Alex. III. in. c. licet de uitanda. de electio: indicta etiã pœna Cardinalibus, prædicta non obſeruantibus: & contrariũ attentantibus, excommunicationis latę ſnĩę, ipſo facto incurrendæ: a qua non niſi per pontificẽ, canonice electum, abſolui poſsint, in mortis arti-

20 culo. † Hinc eſt quod ex hac reg. inferre etiã poſſumus, papam inſufficientem ad regimen pontificatus, non poſſe deponi, ut not. in. c. 1. cũ lo. ubi doct. de renuntiat. & not Card. Alex. in. d. c. ſi papa. col. 1. & in. c. ſedulo. 38. diſt. col. 1. & per Feli. in. c. ſi quando. col. pen. de reſcrip. In alijs tñ prælatis ſecularibus, uel regularibus, ſecus, ut declarat idem Card. Alex. in. d. c. ſedulo. Inſufficientiã aũt inſurgere poſſe ex multis, ueluti ex defectu literaturæ, ex Senectute, ex Infirmitate, uel ſimilibus habetur, præſertim ex auctoritate Io. And. in d. c. 1. de renuntiat. Hęc autem regula declaratur, ut non habeat locum in caſibus præſcriptis hic in principio, in altera regula affirmatiua.

§. III. DE OBLIGATIONIBVS PONTIFICIS MAX.

§. III.

Admirari plane poſſumus, quod cum præſtantiam, & plenitudinem poteſtatis Pontif. Maxi. in pluribus expoſuerimus: præcipue in hoc lib. §. 1. uerſic. Pallium, & multo plura ſcribenda ſint inferius. §. quarto ita ut cum, Deum quoque

quoque in terris, appelare liceat; cur ſit tamen, ut in multis ipſum aſtrictum & obnoxium, etiam inuitum, aliqua adimplere, omittere, concedere, & prohibere, deſcribamus: non ſecus ac in Imperatore dictum ſit lib. 1. c. 1. §. 3. Verum cũ omnia. D, O, M. iubente, & naturali ratione ſuadente, quadam lege moueantur, & hæc conſtituta ſint, deſinamus admirari: exemplaque eorum, in quibus pro cura, & ſolicitudine ſua, uocatus eſt, exquiramus.

SVMMARIVM.

1 *Pontificis bonitas ea debet eſſe, in qua ſit ſalus omnium.*
2 *Pontifex in cultu Dei, maiorem Zelum, quam alij Chriſtiani, debet habere.*
3 *Præſidentium integritas, ſubditorum eſt ſalus.*
Pontifex debet legẽ diuinã, omni conatu defendere.
4 *Pontifex conatur, vniuerſalis eccleſię ſtatum, ſaluum facere.*
5 *Pontifex exaltationem fidei, & ne in ea ſcandalum eueniat, debet procurare.*
Et primum facere, deinde docere; exemplo Chriſti.
6 *Pontifex poteſtatem peccandi, non habet.*

CVLTVM DEI, PRAE ALIIS DEBET HABERE.

PRrimo igitur, poſt eas uirtutes, quas in ſe oſtendere debet Pont. Max. repellendo omnia uitia, unde omnibus antecellere uideatur, de quibus diximus ſupra lib. 1. c. 1. §. 2. in prin. & ſupra hoc lib. §. 1. uerſic. Deum. & §. præced. q. 4. núm. 11. & q. 6. per totum: poſtquè eam boni-
1 tatem, † quæ in eo requiritur, in qua ſalus eſt omnium, cum peruerſitas cedat in damnatione innumerabilium perſonarũ. cap. ſi Papa. 40. diſt.
2 ponamus eum in cultu Dei maiorem Zelum debere habere, quam alij Chriſtiani, c. officij. 24. q. 1. nam totius familiæ domini ſtatus, & ordo nutabit, ſi Zelus, & fides, quę requiritur in corpore,
3 non reperitur in capite: † cum integritas præſidentium, ſit ſubditorum ſalus. c. miramur. 61. diſt. & tradit Decius conſ. 151. col. 2. uol. 1. & propterea uſque ad animam, & ſanguinem, & omnes conatus ſuos, debet legem diuinam defendere. c. ſunt quidam. 25. q. 1. & tradit Abb. in. c. literas nu. 4. de reſt. ſpol. Quo circa aliter nõ licere ſibi Pont.
4 Max. commemorat, in. c. memor. 24. q. 1. † quam ut conatus ſuos omnes, ei cauſæ impendat, in qua uniuerſalis eccleſiæ ſalus infeſtatur, ut ea ſaluam faciat, & tueatur, atque eius conſtructor, non euerſor comprobetur. c. ſi ca. 25. q. 2. & ſequitur Ant. Roſel. in trac. de concil. in rub. quanto temp. dur. hab. nu. 15. & in trac. de poteſ. Imp. ac Pap. §. abũde num. 62. & propterea Martin. Laud. in tract. de princip. q. 5 16. inquit, Principes poſſe uocari ad defenſionem eccleſiæ. c. principes. 23. q. 5. atque ita ſe habere debet, ut operoſę ſolicitudinis ſtudium, ad diuini nominis gloriam; & exaltationem Catholicæ fidei impartiatur, ut in cle. 2. §. 1. de ſe-
5 pult. ſcriptum eſt, ubi Card. not. † & in primis prouidere, ne in fide CHRISTI, ſcandalum oriatur. c. peruenit. & c. ſeq. 95. diſt. Sicque, cum eum imitari debeamus, approbãdo ea, quę ipſe approbat, uel reprobando ea, quæ improbat. ut per glo. in. c. ſi Romanorum. 19. diſt. claue tamen non errante, ut comprobat Iaſ. in l. & militibus nu. 2. C. de teſtam. primum facere, deinde docere, exẽplo CHRISTI debet, ut arguitur ex. c. 23. Matthæi & Actuum Apoſt. c. 1. in prin. adeo ut etiam ipſe teneatur confiteri peccata eius confeſſori, ut dixi-
6 mus, ſup. §. 2. q. 6. num. 11. † nec poteſtatem peccandi habeat, ſecundum Abb. in. c. omnis. de pœnit. & remiſ. col. 5. & Barb. in tract. de præſt. Card. in. 4. q. 1. partis num. 4. per tex. in. §. 1. 40. diſt.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex communem vtilitatem, non propriam reſpicere debet, & omnia in finẽ perfectũ regulare.*
2 *Pontifex, errãtes, in viam veritatis inducere debet.*
3 *Pontifex vult eccleſiam abundare uiris, linguarum notitiã habentibus, quibus præcipue vtuntur. infideles: ſcilicet Hebraicis, Arabicis. Chaldæis.*
4 *Pontifex de qualibet mũdi parte, pro auxilio adeundus eſt.*
5 *Pontifex de omnibus iudicat, a nemine iudicatur.*
Pont. Imperatorem adiuuare debet, & magis cogitare de ſtatu Regis Franciæ, quam aliorum Regum.

SVBDITORVM VTILITATEM RESPICERE.

SEcundo, ad proxima accedit, ut dicamus
1 † Pontificem Max. ad communem utilitatem, non autem ad propriam, omni cura intendere, & ſubiectorum commoda inueſtigare debere: & omnia in finem perfectum, & optimum, regulare: ut etiam eadem per multa, dicta ſunt de Imperatore in. c. 1. §. 3. uerſic. Quinto, ſupra lib. 1. quæ hic recte repetenda ſunt. Et illa etiam addere poſſumus, ut ipſe Pontifex cunctorum credẽtium ſaluti proſpicere aſtrictus ſit. c. quemadmodum. §. uerum, de pęnit. & remiſ. in extrauag. communi. & c. ſeq. in prin. ita ut etiam ſtudioſa diligentia
2 ſe uigilare profiteatñ, † ut errantes in uiam ueritatis inducere, ipſoſque lucrifacere Deo (ſua nobis cooperante gratia) ualeat, ut ſcite ſcribitur in. c. 1. in prin. ubi no. Card. de magis. quo in loco quoque notanter ad propoſitum noſtrum habetur, Pontificem Max. CHRISTI, cuius uices gerit in terris, exemplum imitatum, qui ituros per uniuerſum mundum ad Euangelizandum Apoſtolos, in omni Linguarum genere, fore uoluit
3 eruditos: † uiris catholicis notitiã linguarum habentibus, quibus præcipue utũtur infideles, abundare ſanctam affectare, & uelle eccleſiam: qui infideles ipſos ſciãt, & ualeãt ſacris inſtitutis inſtruere;

rė , Chriſticolarumq́ue collegio, per doctrinam
Chriſtianę fidei,ac ſuſceptionem ſacri Baptiſma-
tis , aggregare : Quocirca, Scholas apud Ro.
curiam,nec non in Pariſienſi, & Oxonienſi,Bono
nienſi , & Salmantino Studijs, prouidere uoluit
erigendas, ut uiri catholici ſufficientem habētes
Hebraicę,Arabicę,& Caldcę linguarū notitiā,duo
uidelicet uniuſcuiuſq; linguę periti, alios linguas
ipſas doceant,ad fidem propagandam, ſalubriter
in ipſos populos infideles, ſumptibus prelatorum
& monaſteriorū iuxta facultatum exigentiam, ad
id ſubminiſtrandis: Qua de re dictum eſt in d.
uerſic.Quintum.Imperatorem pariter curam ſtu-
diorum debere habere . Et ad præmiſſa omnia
4 apte conuenire dicamus, † Pontificem Max. pro
auxilio,& opportuno remedio, de qualibet mun-
5 di parte, eſſe adeundum . † Sacroſancta enim Ro-
mana eccleſia , fas de omnibus habet iudicandi:
neque cuiquam de eius licet iudicare iuditio.c.
cuncta per mundum.&.c.ſi.9. q.3. cū ſim. Atque
dicamus Papæ munus eſſe, adiuuare Imperato-
rem,& punire eius rebelles.ut ſupra lib.1.c.1.§.3.
uerſic.1.in fi.Sed & de ſtatu Chriſtianiſſimi Regis
Franciæ magis cogitat , quam de cæteris regibus,
ut atteſtatur Io. Feraldus.in tract.de iurib.& pri-
uileg.Reg.Fran.in.4.priuilegio nu.15.qui Boni-
facium Pont. hoc atteſtantem , & concedenrem
ſcribit,ab uigentem eius Regis , & Regni deuotio
nis integritatem,erga Ro.matrem eccleſiam.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex debet Iuſtitiam Colere.*
2 *Pontifex tenetur reſpondere conſultationi , & Iuſti-
tiam non denegare.aliter peccat.*
3 *Pontifex debet prouidere, ne quis lucretur, ex ini-
qua ſententia.*
4 *Pontifex debet cauere,ne ſine cauſa aliquid contra
quæ ius diuinum permittat.*
5 *Pontifex peccat , ſine cauſa priuans aliquem be-
neficio.*
6 *Pontifex ſine cauſa priuans aliquem beneficio , te-
netur ei prouidere de æque bono.*
7 *Pontifex non poteſt cogi renunciare Pontificatui,&
promiſſio etiam cū iuramento ante facta non valet.*

IVSTITIAM COLERE.

1 TErtio breuibus repetamus,† ut ad Max.Pon
tificem potiſsimum pertineat Iuſtitiam co-
lere, & obſeruare , ſicuti abunde dictum eſt
de Imperatore ſupra lib. 1. cap. 1. §. 3. uerſic.
Sexto. quę hic omnino multomagis militanr.† In
hac concluſione facit id quod tradit Card.in cle.
2. col. 1.de re iud. ſcilicet Papam teneri ad con-
ſultationem reſpondere & non debere Iuſtitiam
denegare, alioquin eum peccare affirmat.Item ait
3 Innoc.in.c. quia plerique de im.eccleſ.† eum de-
bere prouidere , ne quis lucretur ex iniqua ſenten
4 tia,ut tactum eſt etiam d.uerſ.Sexto.† Item caue-
re debet Pontifex,ne ſine cauſa aliquid contra ius
diuinum permittat,nam quanto magis præeſt,tan
to durius iudicabitur , ſecundum Anto.Roſel.in
tract.de concil.in tit.Pont.in quib. hab.poteſ.nu.
28.& dixi ſupra lib.1.c.1.§.4.uerſi.29.Immo etiā
ſi ſine cauſa tollat ius ciuile,& poſitiuum, peccare
5 Principem diximus eo.§.4.verſi.Tertio.† Simili-
ter peccare ſi ſine cauſa aliquē deponere, vel epi-
ſcopū,uel aliū, & priuare beneficio uoluerit, eo-
dem.§.uerſ.uigeſimo octauo,nu.15. diximus : ex
auctoritate præſertim Card.& Felin. dato quòd in
beneficialibus latiſsimam , & ſupremam poteſta-
6 tem habeat.† Quo circa ſi ſine cauſa pontifex ali-
cui auferat beneficium , tenetur ei prouidere , de
alio ſimili,& æque bono,ut tradit Felin.in. c.quæ
in eccleſiarum col.11.in prima declaratione , &
latius ibi col.15.in.1. declaratione.de conſtitut.
& comprobat in.c.cum olim.1.col.pen.de re iud.
& relati per Catel. Cottam , in memoralibus. in
uer.Papa auferens: Licet Iaſ.in.l.Barbarius. ff.de
offic.præt.nu.41.& ſeq.aliter uideatūr ſentire per
allegata per eum : & idem quod Iaſ.tenet Decius,
& Socin.& relati per eos, ut dixi in d. uerſ.28.nu.
15.ubi etiam dixi , magis mihi placere opin. Feli.
& Cardin.Sed idem Iaſ.in.l.ſi reus.col.fi.ff.de pa-
ctis. tenet idem quod Felin. illud etiam inferens,
7 & addens , † ut Papa non poſsit cogi renunciare
Papatui,quia non poteſt ſibi dari bonum cābium,
referendo hoc eſſe dictum Io. de Imol. Immo ēt
ſi antequam eligeretur, promiſiſſet Cardinalibus,
cum iuramento renunciare papatui , non ualeret
promiſsio,nec iuramentū,ut tenet Bal.in.c.uene-
rabilem de electiōn. ſequitur Bertach.in tract.de
epiſcop.lib.2.nu.52.

SVMMARIVM.

1 *Pontificis multa obligationes , quæ militant in Im-
peratore, repetuntur.*
2 *Pontifex debet in genere vocare Cardinales, & epi-
ſcopos, fratres ſuos : Idem in Patriarchis , archiepi-
ſcopis, Epiſcopis: alios filios.*
3 *Plurali elocutione nunquam vtitur Papa, ſi vni tan
tum ſcribit : & niſi in ſe ipſo, quod aliquando Im
perator facit.*
4 *Papa, Iudæum vel Infidelem, filium non appellat.*
5 *Prælati ſcribentes ſubditis ſuis, debent appellare
eos fratres, vel ſocios.*
*Subditus ſcribens prælato , debet eum appellare
patrem.*
6 *Papa ſcribens Abbatiſſæ, vel Regi , addit Filia , vel
Filio in Chriſto, non alijs.*
7 *Cardinales videntur eſſe membra ſpecialia pontificis;
qui eſt Caput.*
8 *Papa non debet exigere fidelitatem nec obedien-
tiam a Cardinalibus, niſi ſint epiſcopi.*
*Papa tenetur ſubuenire Cardinali indigenti , ſecun-
dum eius qualitatem.*
9 *Papa ſcribendo, debet præponere nomen ſuum: ali-
ter reſcriptum eſt nullum.*

10 *Pontifex*

10 *Pontifex tenetur, omnia in Concilio geſta, inſinuare clero: & populo manifeſtare: ſicut epiſcopi tenentur.*
11 *Papa quandoque ſubeſt Imperatori.*

OBLIGATIONES IN PONT. REPETVNTVR.

QVarto, plura alia in eo.§. Tertio. per multos Verſiculos, & alibi in ſuperioribus: quæ quo ad obligationes Imperatoris inducta ſunt, hic æque militantia, quo ad uinculum Pontiſicis Max. paucis, ad rectum ordinem obſer-
1 uandum, ſubijciamus: † ut ſcilicet, Non debeat iura Imperatoris uſurpare, ſicut nec Imperator eius. Si ſolutus dicatur, uiuere tamen debeat legibus: & licet non ligetur lege prædeceſſoris, debet ſaltē ex urbanitate, ſequi factum eius, ut in eo.§.3. uerſic. Septimo. in fi. Inde contractus iuriſgentium obſeruare tenetur, & iuramentum, & uotum: Plenitudine poteſtatis uti tantum cum cauſa. Pacificus, & pacis obſeruantiſsimus eſſe. Prouocatus tātum, ad arma, & Bella conſurgere: uel iuſta petendo, uel iniqua recuſando. Perſonaliter nō pugnare. Duellum prohibere. Vſuras tollere. Conſultatione uti. Facilem in adeundo ſe præbere, ut querimonias de aliorum iniurijs audiat. Manſuetus eſſe. Veritatem negotij de quo agitur, accurrate perquirere. Inde ſuper cognitis pronunciare ſecundū conſcientiam. Perſonarum acceptor non eſſe. Dubitationes iuditiorum interprætari. Abuſus tollere. Liberalis eſſe. Sortilegia euitare debeat. Atque pro officialibus ſuis iniuſtis teneatur: & ſupplere eorum negligentiam. Immo quandoque ipſe pro ſuo delicto puniatur, abſque aliqua uenia, ut dictum eſt ſupra.§. præcedenti. q.6. præſertim nu.5. non ſolum ſubijciatur alterius iuditio, ſed et Imperatoris. ut ibi num.4. & facilius debet remittere iura fiſci, quam ius priuatorum ut ſupra lib.1.c. 1.§.4. uerſ. Nono. ſub hoc uerſ.4. cū multa, licet diuerſa, complectamur, iam ſigillatim enumerata: poſſumus iisdem & aliqua diuerſa, non tacta, ſub-
2 iungere: atque illud, † ut Pontifex debeat in genere uocare Cardinales, & Epiſcopos, fratres ſuos, alios, filios, ut vſ eſſe glo. in. c.1. in uer. fratribus. de offi. leg. in.6. quæ allegat. c. licet tertiū. de teſtibus & ibi Philip. Frāc. & Doct. & glo. in. c. fundamenta. in uer. fratres de electiōn. in.6. & uidetur tex. in. c. ad Apoſtolicę.§. nos itaque de re iud. in. 6. & clare habetur in. c. quam graui. de crim. falſ. & ſequitur Mart. Laud. in d. tract. de princip. q. 217. Conſuetudinem eſſe Romanæ Curiæ, & Apoſtolicæ ſedis, ut Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, fratres: cęteros autem, Reges, Principes, uel alios, cuinſcunque ordinis, filios, in litteris ap-
3 pellet. † Et nunquam utatur plurali locutione, ſi uni tantum perſonæ literæ dirigātur, quæ comprobat glo. in prohæm. Decretalium. in uer. filijs. ubi Abb. & Felin. & per Abb. in d.c. quam graui. qui cōfirmat quod dictum eſt per dictum. c. licet: de ſe autem ſemper loquitur in plurali d.c. quam graui. Imperator autem loquitur in ſingulari perſona de ſe ipſo. l.4. C. ad. l. falcid. & tradit Martin.
4 Laud. in tract. de princip. q.50. † Iudæum tamen, uel infidelem, filium non appellat, ſecūdum eundem
5 qui ſubdit † ſi prælati inferiores, ſcribunt ſubditis ſuis, debent eos appellare fratres uel ſocios, ut eſt glo. in. c. eſto ſubiectus. 95. diſt. Si ſubditus ſcribat prælato ſuo, debet eum patrem appellare. Et notandum etiam eſt ſecundum Abb. in prohęm. de-
6 creta † ſi Papa ſcribat Abbatiſſæ, uel Regi, ponere Filiæ, uel Filio in CHRISTO, non alijs. Probatur etiam in. c. intellecto. de iureiur. de quibus per Spec. in tit. de reſcrip. præſ.§. ratione. in prin. & ad propoſitum noſtrum, Cardinales uidentur
7 † eſſe membra ſpecialia Pontificis, qui eſt caput:
8 unde hac ratione, † non debet ab eis fidelitatem nec obedientiam exigere, ſecundū Hoſtien. quem ſequitur ibi Ant. But. in. c. antiqua, de priuileg. ſed Martin. Laud. in tract. de Cardin. primo. q.39. & in.2. q.4.5. & .8. poſſe exigere fidelitatem a Cardinalibus Epiſcopis tradit, tanquam Epiſcopis: Atque ex præmiſsis recte dicitur Pōtificem aſtrictum eſſe ſubuenire, & prouidere, Cardinali indigenti, ſecundum qualitatem, & dignitatem ſuam, cum eum diligere debeat, ut ſe ipſum, ut idē Martin. tradit in d.2. tract. q.6. ſecutus Hoſtien. in. d.
9 c. antiqua. † Item debet Papa ſcribendo, præponere nomen ſuum: licet in primitiua eccleſia, aliter eſſet, ut not. Philip. Fran. in prohœm. 6. nume.1. & habetur in. c. dilectiſsimis. 12. q.1. & ſi aliter in reſcripto contineatur, inualidum eſt ut oſtendit Abb. in dicto prohęm. Decreta. in prin. interdum tamen Imperator Romano Pontifici ſe præmit-
10 tebat. c. uictor. 97. diſtinct. † Item Pontifex tenetur omnia in concilio geſta, inſinuare Clero, & populo manifeſtare: ſicut & epiſcopi tenentur. c. fi. 18. diſtinct. & tradit Ant. Roſel. in tract. de concil. in rubr. Forma concilij uocationis nume.19.
11 † Item quandoque ſubeſt Imperatori, ut ſi eccleſia eidem tributum præſtet. ut per gl. in. c. ſatagendum. 25. quæſt. 1. alioquin omnes Principes ei ſubſunt, ut per iura ibi allegata, & alibi nos declarauimus.

§. IIII. DE PRAEST. ET POT. PONT. MAX.

§. IIII.

MAGNA profecto oſtenditur Præſtantia, & Potentia Imperatoris in ſuperioribus, præcipue lib.1. c.1.§.4. maior uique in Pontifice Max. demonſtrari poteſtatum a iam ibi, & hactenus dictis: tam ab his, quę in hac parte dicenda ſe ſe offerunt: ad quæ pariter breuiori ſtylo accedere, non parua cura noſtra eſt. Verum cum præter multa, quæ ſolum ad Pontificem ipſum pertinent, plura permixtim commemorauerimus ſimul cum

Impe-

Imperetore,etiam ad Pontificem ſpectare,copioſius in eo capite enucleata: hic quoque primum ea oĩa breoibus, & p epitomata fere quędam repetere, apte poſſimus. mox ad alia nondum interc̨epta peruenturi: ne Caput iſtud Pontificium, Imperatorio præſtantius: aut in ordine, aut honore, aut aliqua in re, minus cultum uideatur.

SVMMARIVM.

1 *Pontificis præſtantiam, & Potentiam denotantia, plura repetuntur, iam dicta in Imperatore, & in ipſo Pontifice.*

2 *Officiales Ro. Pontificis, & ſedis Apoſtolicæ, multi ſunt: quorum aliqui enumerantur.*

PONTIFICIS PRAEST. ET POTENTIA, REPETITVR.

1 PRimo † itaque repetamus, Pontificem Max. ea eſſe pręſtantia, ut in ordine, & loco, & cœteris, Imperatori præponatur, ut ſupra dictum eſt lib.1.c.1.§.1.in prin. & hoc cap.1.§.1.in prin. Atque Coronam imponere Imperatori iouncto, & conſecrato, & defenſori Fidei Catholicæ, & Rom. Eccleſiæ d.lib.1.§.1.in uer.coronam. Item eaodem Coronatiooem, poſſe ſpecialiter alteri commitere, cum ſit de reſeruatis, quæ nihilo minus ſpecialiter committi poſſunt, ut ibi.q.1. Item poſſe eaodem Coronationem celebrare extra urbem, cum etiam poſsit transferre ex cauſa, ſedem Apoſtolicam, de loco ad locum: cum & ubi Papa ſit, ibi Roma eſſe dicatur, quæ communis patria cenſeatur, ut ibi.q.2. Item habere claues Cęli, & Mundi, a Deo ſibi traditas, ad iuſtitiam; ut quodcuoque ligauerit, & ſoluerit ſuper terram, ſit ligatum, & ſolutum & io cęlis, ut lib.1.c.1.§.1.in uerſic. Gladium, & ſupra hoc.c.1.§.1.uerſic. Claues. Item ſupra omnes gradus etiam ſuperilluſtrium, eum reponendum: a quo omnes dignitates, tanquam a fonte profluant, ut in d.lib.1.c.1.§.1.in uerſic. Orbem nu.4. ubi etiam nu.9. habetur, præſcriptionem contra ſuperioritatem, iuriſdictiooem, & præminentiam Papæ, non poſſe habere locum: licet contra Imperatorem, aliqui hoc concedant: cum aliter ſentiendum ſecundum uia
* gis * cõmunes, & catholicas opiniones, ibi dixerim. Et ibi in prima. q. Sequenti oum.4. traditur Papam permittere poſſe, hodie etiam duos Imperatores: Imperare quod tamen reprobatur, ut ibi. num.10. Illud etiam ibi conſtare diximus nu.12. Imperium a Papa & eccleſia dependere, & latius dixi in.§. ſecundo. ſeq. q.2. qui potuit transferre electionem in Germanos, & actiue, & paſsiue; & a gente in gentem, ut ſupra lib.1.c.1.§.2.q.2.&.3.num.4.&.8.& poſſe Papam, tractatum conſultorium facere, de ſucceſſore ſuo. in d.§.1.q.2. nu.6.& hoc.c.1.§.2.q.2. nom.2. dictum eſt. Et purpura, & ſerica ueſte auro intexta: & conchilijs, uel murice tincta: indumétis Imperatorijs, Silueſtro Papæ, per Conſtantinum iam donatis: & Pallio, 2
denotaote plenitudinem poteſtatis, uti Papam, expoſuimus, d.§.1.in uerſic. Purpureo.& hoc.c.§.1.uerſic. Pallium.in prin. Item in Pontifice ele- 1
ctio diuioa cenſenda eſt: & præcepta Dei, & ſpiritus Sanctus, in electo ineſſe, ut d.lib.1.c.1.§.2. in prio.num.9.& hoc.c.1.§.2.q.4. Eſt etiam ad præſtantiam Pontificis referendum, ut electus tum demum Imperator, & Auguſtus dicatur, ſi ab eo confirmatus per coronationem fuerit: ante eam Cæſar tantum, & Rex Romanorum nuncupetur, ut ſupra li.1.c.1.§.1.q.3.&.§.2.in rub. de elect.& electoribus Regis Rom. oume.3.& ſimiliter, cum Conſtaotious Imperator, præ manibus habeos fręnum equi Pontificis, pro reuerentia Beati Petri, Stratoris officium Sylueſtro Papæ exhibuerit: qui ab eodem oiulta priuilegia, & alia dono ſibi tradita recepit, recognoſcente fidem, & ſuperioritatem Rom.eccleſiæ, ut ibi in d.§.2.q.2. nume.6.&.10. Et illud præcipue, ut conceſſa urbe Romana, & omnibus Italiæ, & alijs occidentis prouincijs terrenus Imperator ibi oullam, ſed ipſe Pontifex omnem poteſtatem, & ſedem haberet, ut in d.§.2.q.2. oum.6.10.&.11.& in.§.3.uerſic. Tertio. Ad eaodem præſtantiam quoque tendit, ut ſi electoribus Regis Rom. pfixo termioo, monitis, ipſi uoluerint, uel nõ potuerint eum eligere: poteſtas eligendi, ſeu prouidendi, deuoluatur ad Poothicem: ne ſedes apoſtolica careat defenſore, & aduocato. Quod quoque habet locum, ſi contingat electores, in diſcordia uerſari: etiam io pari numero exiſteote diſcordia, cum tunc Papa poſſit eligere, & gratificari cui uoluerit: in cuius manibus etiam ſit renunciatio, poſt confirmationem tamen, ut prædicta notauimus inibi.q.3.& deinceps.q.5. Explicaoimos ad Pontificem pertinere approbationem, uel reprobationem, electi regis, quem examinat, perquiritque perſonam: cum ipſius ſit manus impoſitio, in caſibus ibi poſitis, per octo uerſicolos ſequentes: in quorum ultimo, &.q.6.ibi ſeq.num.11. habetur, Papæ conuenire, dare curatores, & coadiutores regibus: quando ſunt inſufficientes, & inutiles ad ſe gereodũ: Ibiq; in d.6.q. quæ ſequitur, deſcripſimus, poſſe Papam deponere Imperatorem, iam coronatum, ex cauſis ibi inſertis, etiam ſine conſilio Cardinalium, ſine quibus poſsit quoque ardua explicare. Atque repetere liceat, Pontificem ea eſſe præſtaotia, ut Imperator teneatur ipſum, Romanam Eccleſiam, fidemque Catholicam, conſeruare reuerenter, defenſare, & exaltare. ut ſupra lib.1.c.1.§.3.uerſi.1. Immo, oullo pacto Imperator poteſt uſurpare iura Põtificis, quia a Deo officia poteſtatis utriuſq; diſcreta ſunt, ut ibi uerſic. Secundo. Sed potius executiones ſuas, Eccleſiaſticis præſulibus ſubdere, non præferre, ut ibi in uerſic. Quarto. Atque ut Paſtor populorum appelletur, & qui dicitur eſſe diuinę maieſtatis, imago, qui omnia recte, ac ex ordine conſtituit, ut ibi uerſic. Quinto. Atque ut præſumatur iuſtũ Bęllũ, quod ipſe indicit: ſicut de

Impera-

Imperatore ſcriptum eſt ibi uerſic. Vndecimo,
Et poteſt diſpenſare ut Iudæi exercere uſuras ua-
leant: & ſic diſpenſare contra legem euãgelicam,
& contra apoſtolum, ceſſante ratione, uel ex cau-
ſa, ut ibi, uerſic. Quartodecimo. & qui oſculatur
in pede, ut ibi uerſic. Sexto decimo num. 4. Et po
teſt proferre ſententiam ſuam, abſque peremp-
toria citatione. Et ordinem iudiciarium, & ſo-
lennitates poſitiuas proceſſus, & ferias, etiam in
honorem Dei, non tenetur obſeruare. Qui etiam
recipit probationes, non ſolum poſt concluſum
in cauſa, ſed etiam poſt ſententiam: & impartitur
officium ſuum non petenti: & poteſt iudicare ul-
tra contenta in libello: & ut Deus, ſola facti ueri-
tate inſpecta, & ſecundum conſcientiam: immo
etiam ad id teneatur: quique aliter non præſu-
mitur iudicare quam Deus, ut ibi uerſic. Decimo-
nono. Item apud Papã, poteſt eſſe acceptio per-
ſonarũ, in his quæ fiunt de mera gratia: & ſic ubi
ſunt plures æque idonei, poteſt gratificari cui po-
tius uoluerit, eligendo, citra iniuriam aliorum, ut
ibi uerſic. uigeſimo. & uerſic. uigeſimoquinto. Et
poteſt declarare intentionem ſuam, & ſui præceſ-
ſoris: & interpretari dubitationes in iudicijs emer
gentes, & priuilegia ſua, declarando tamen: & in-
terpretari teſtatorum uoluntates, ut ibidem, uerſ.
uigeſimoprimo. Videtur etiam poſſe Pontifex,
uendere titulum beneficij, & officia, prout Impe-
rator: quia in his, in quibus ius poſitiuum Simo-
niam inducit, & quę dicũtur ſimoniaca, quia pro-
hibita: non autem ſi ſint prohibita, quia ſimonia-
ca, non ligatur ipſe. Item licet eidem, propter
atrocitatem delicti, tranſgredi terminos legum:
& recedere a comunibus regulis, ratione ſcandali
euitandi: & concedere multa non concedenda,
ut ibi uerſic. Vigeſimoſecũdo. Referre etiam poſ-
ſumus ad præſtantiam Pontificis, ut proprie eius
ſit donare, cum potentiſsima dos in in Princi-
pe, ſit liberalitas, & clemẽtia: ut ibi uerſ. uigeſimo-
tertio. Verum ea quæ ſingillatim d. lib. 1. cap. 1. §.
quarto enarrauimus in Imperatore, quo ad oſten-
dendam eius pręſtantiam, & potentiam, breuiter
perſtringendo, æque in Pontifice Max. militantia;
dicamus apud Pontificem, eſſe uniuerſale domi-
nium, & ſupremam poteſtatem, præſertim in ſpi-
ritualibus: cum quandoque etiam ſit in tempora-
libus, ſi non exercitio, & actu: potentia, & habitu
tamen ſemper, ut in ſuprad. §. 4. uerſic. 1. nu. 1. §. 2.
q. 2. & hoc lib. 2. §. 1. q. prima. poſt uerſic. Pallium.
Vnde dicitur omnia poſſe ſupra ius, contra ius, &
extra ius, nec poteſt ei dici, Cur ita facis: & in quo
ſit pro ratione uoluntas; de cuius potentia, diſpu-
tare nefas ſit, & committatur crimen ſacrilegij:
quia ſit cauſa cauſarum, & iuſta cauſa: & quod iu-
ſtum & uerum eſt, ſibi placere præſumendum ſit:
qui uult omnes actus ſuos regulari, a Iuſtitia Poli,
& Fori. Quam autem ſupremam poteſtatem, ma-
gis oſtendere uoluit in multis ſibi reſeruatis, de
quibus inferius fiet ſermo. Hic illud tantum dica-
mus, reſeruata in ſignum uniuerſalis dominij, &
ſubiectionis, & ſuperioritatis, non poſſe præſcri-
bi: atque ea occupantem, Tyrannum eſſe, & mor-
te puniendum: ut hæc ſcripta ſunt in d. uerſic. 1. §.
4. Eſt quoque apud Pontificem ſolum poteſtas
condendi, & interpretandi legem generalẽ, etiam
motu proprio: & qui facilius diſpenſare poteſt:
Atque uim legis generalis habere cenſeatur, etiam
ſi in priuato loco, diffinitiuam ſententiam tulerit,
in controuerſia, de qua plene cognouerit; & idẽ ſi
epiſtola emiſſa fuerit: & ſi reſponder conſultatio-
ni. Et propterea ad ipſum pont. tãtum ſpectat, con
firmare ſtatuta laicorum, reſpectu eccleſiarum, &
earum perſonarum, ut ibi explicauimus, uerſic.
Secundo, ubi & in uerſic. Septimo. §. tertio, habe-
tur: ipſum eſſe ſolutum legibus, & non ligari lege
prædeceſſoris ſui, poſſeque eius factũ abrogare. Et
amplius, legẽ generalem iam conditã, ius ciuile, &
iura poſitiua poſsit Papa tollere, quo ad forum
ſuum: unde a lege etiam per eũ condita, recedere
queat: pręſertim cũ clauſula Nõ obſtãte: ut multa
exẽpla iuris poſitiui enumerant, & multæ clauſu-
lę & earũ uis, abrogando, uel aliter diſponendos
& illa ante alias, cum reſcribit per uerba, Sic facias;
qua alij inferiores, uti non poſſunt, ut ibi uerſ. Ter
tio. Immo contra ius naturale uel gentium, & con
tra ius diuinum, ex cauſa ſtatuere poteſt: diſtin-
guendo, & interpretando, non tamen in totum
tollendo, ut aliqua exempla ponuntur ibidẽ verſi.
Quarto, & Quinto. Item poteſt reſcripta conce-
dere, uel ſecundum, uel contra ius commune, illud
interpretando, aut limitando, aut in totum tollen
do. Immo quandoque interpretando, & limitan-
do, contra ius naturale, gentium, & diuinum, cum
cauſa, uel ſine cauſa, ut ibi verſi. Sexto, & ſupradi-
cto uerſic. 4. & 5. & uerſic. vigeſimo octauo. Idem
dicitur in priuilegijs, quo ad ſpiritualia & cauſali-
ter quo ad temporalia, ut ibi verſic. ſeptimo. Sub
quo continetur auctoritas, concedẽdi Iuriſdictio-
nes, Immunitates, & Dignitates, ut diſtincte ibi le-
gitur in ver. Iuriſdictiones, in uer. Immunitates, ac
in uer. Dignitates. In quibus demonſtrantur gra-
dus eorum, qui in ſacro ipſius principis palatio mi-
litant: prout miniſter quiſque, ex officio ſibi iniun
cto deſeruire ſolet, ut eſt præfectus prętorio, uulgo
Maior Domus appellatus: Cancellarius magnus:
Quæſtor: Præpoſitus ſacri cubiculi, uulgo Gran
Gianberlan dictus; Pincerna; Seneſcalchus: Scuti-
fer magnus, & alij ſimiles, ut legitur ibi ſucceſsiue
in illis uerbis. Dignitatum. Cancellarius Imp.
Quæſtoris. Cubiculi ſacri. Pincerna. Seneſcalchus.
Scutiferum magnum. Spectabilium. Clariſsimo-
rum. Comites palatinos. Et in d. uer. Dignitatum,
nu. 1. habetur, Papam ſolo uerbo, creare doctorẽ,
& nouam dignitatem, & quem pronunciare ſacer
2 dotem, immo etiam epiſcopum. † Sed ultra præ-
miſſa, Ro. Põtificis, & ſedis Apoſtolicæ, multi ſunt
officiales conſtituti, quorum opera, & ſolicitu-
dine, negocia, & præſertim beneficia eccleſiaſtica
explicantur: Inter quos Vicecancellarius, ſum-
mum locum tenet, ut aliquid tetigimus ſupra lib. 1.
cap.

cap.1.§.4.uerſi.Septimo.in uer.Cācellarius,nu.5. Hicque exprimamus Viceccancellarium,regere Regulas cancellariæ, eumque eſſe iudicē in pertinentibus ad expeditiones iuridicas Bullarum, & eſſe maiorem in curia poſt papam: & qui Bibliothecarius,& Quæſtor appelletur:& Præſes ſit Iuſtitiæ,& poſsit ſtare cum auditoribus Rotæ, in deciſionibus cauſarum, ut declarat allegatus interpręs in prohęm.Reg.cancellariæ, Innocen.8.pag.15.Cuiusque officium non expiret ipſo iure, per obitum Papæ,ſicut nec officia auditorum Rotæ,ut per eundem Interp. ibi Pag.in.247. & ſeq. Sic adeſt officium pœnitentiarij maioris, qui abſoluit in caſibus arduis etiam reſeruatis Papæ: & officium pœnitentiarij minoris, qui abſoluit in caſibus in quibus non abſoluunt ſacerdotes parochiales, ut in caſibus reſeruatis epiſcopis: Quorum officium pariter non expirat per mortem papæ: ſicut nec Camerarij,ut oſtendit Card.Zab.in cle.ne Romani. uerſ.eo ipſo. col.2.de elect. Auditores aūt à Papa,quadruplici modo conſtituuntur: uidelicet Cameræ,Contradictarum,ſacri Palatij,& Specialis cauſæ,ut idem Zabarel.declarat in cle.auditor.col.3.de reſcrip.ſunt etiā Referendarij. Item ſunt protonotarij participantes,literarum apoſtolicarum Correctores, eiuſdem ſedis ſubdiaconi numerarij,cauſarum palatij Apoſtolici Auditores:Cameræ Apoſtolicæ clerici,ſimiliter numerarij,& participantes: Curiæ cauſarum dictæ cameræ generalis Auditor: Abbreuiatores de Parco maiori, ſua officia actu exercentes: quæ omnia colliguntur ex Reg. Cancel. Iulij. II.in reg.1.& aliqua declarat ibi pdictus Interpres, multa omittens, cum plurima ſint officia huiuſcemodi: quæ & nos breuitatis cauſa omittimus. Repetere quoque iuuat,Papam poſſe reuocare priuilegia, etiam ſine cauſa: & expectatiuas per prædeceſſorem ſuum conceſſas, ut in d.§.4. uerſicu. Octauo: & ea eſſe præſtantia,ut nudo uerbo,& aſſertioni ſuæ credatur: & ſtandum ſit,ſicut litteris ſuis narratiuis,etiam in præiuditium alterius, etiam ante Pontificatum: ita ut non recipiat etiam probationem in contrarium, in facto proprio: & qui Papa habeat omnia iura in ſcrinio pectoris, & poſsit Papam in teſtem adducere, ut ibi uerſic.Nono.Item poteſt iudicare in cauſa propria,prædicta ratione, quia nō aliter pręſumitur iudicare, quā Deus. & in cauſa propria poteſt etiam eſſe teſtis. ut ibi uerſic.Decimo. Item poteſt imponere ſubditis ſuis, uectigalia, ſeu gabellas,& alia onera, ut ibi uerſic. Vndecimo: Sub quo cōtinetur.in uer.in hoc,eum ſimiliter cudendi monetam facultatem habere. Item licet eidem Infideles aliquando in auxilium inuocare,ut ibi Verſic. Duodecimo. Item in caſibus poteſt alienare bona ſuę dignitatis,ut ibi verſic.Tertiodecimo, & latius in uerſic. Trigeſimo. Item ſoli Papæ,congregatio concilij tantum conuenit,ut ibi uerſic.Decimoquarto,& dicemus inf. uerſic.Nono. Item poteſt Papa cogere partes altercantes ad concordiam,ſiue in cauſa ciuili, ſiue in cauſa criminali. ut ibi uerſic. Decimo ſexto. Item damnatos,& degradatos, etiam ſolo uerbo reſtituit. & confiſcationes bonorum inducit, & promouens ſcienter indignum,cenſetur cum eo diſpenſare: & aliquando poteſt cōcedere ſaluum conductum, ut ibidem. uerſic. Decimo Septimo. Item poteſt imponere pœnam mortis: ſtatuendo, non exequendo, quia fieret irregularis,ut ibi uerſic.Decimo octauo.Item iniuſſu Pontificis, non licet clericis,aut ſubditis ſuis,mouere,deferreque arma,ut ibi uerſic. Decimonono. Item poteſt legitimare quoſcunque filios,etiam ex nefario coitu,& damnato natos:etiā filios ſacerdotis, etiam ſtantibus legitimis,& naturalibus: & legitimationem alteri cōmittere,ut ſit Comiti Palatino. Item poteſt creare ciuem,qui non ſit alicuius ciuitatis, ſibi ſuppoſitę,ut ibi uerſic. uigeſimoprimo. Item poteſt ius primogeniturę inducere;tam in ſucceſſionibus, quæ ad dignitates pertinent, quam in alijs allodialibus, ut ibi uerſic. Vigeſimo Secundo. Item concedit dilationes: & literas ſalui conductus, debitoribus, ad ſoluendum infra certum tempus: etiam ſi debitum ſit iuratum, quia Papa expreſſe poteſt elongare uim iuramenti, ut ibi uerſic.Vigeſimo tertio. Item in Pontifice præſumitur iuſta cauſa,etiam ſi eam nō exprimat, cum declaratione tamen ut ibi. uerſic. Vigeſimoquarto. Item Papa eſt Iudex omnium, non recognoſcentium ſuperiorem: etiam Imperatoris, ratione peccati,& manifeſtæ iniuſtitiæ, uel ex conſuetudine: uel ubi ſubſit neceſsitas iuris,uel facti: uel ſi aliqui Reges,ungantur ab eccleſia.uel dificiente poteſtate ſeculari: uel uacante Imperio,& in his quæ tendunt in ſalutem animarum: & in ſpiritualibus, & in cauſa graui concernente ſtatum totius Chriſtianitatis. Et tandem Papæ iudicium requirendum eſt,qualitercunque oriatur difficultas, & ambiguitas: ſiue in foro eccleſiaſtico,ſiue ciuili: ſiue in cauſa criminali ſiue ciuili: & qui poſsit citare in terris Imperij, ut ibi uerſic. Vigeſimoquinto. Item ſentētiam inappellabilem profert: & ad eum prouocatur in caſu manifeſtę iniuſtitiæ, & peccati, & uacante Imperio: & ceſſat appellatio ſi committat cauſam, Appellatione remota;& poteſt interprætari,mutare, & corrigere ſententiam ſuam, ut ibi, Verſic.Vigeſimo Sexto. Item Papæ eſt obediendum in ſpiritualibus,& alijs ad eum ſpectantibus, uſque adeo,ut inobedientes in hæreſim incidere arbitrandi ſint. Vnde eius ſubditi, tenentur ei iurare obedientiam: & in omni pacto, & iuramento,intelligitur eius auctoritas excepta. Et crimen læſæ maieſtatis comittant, facientes ligam cōtra eum: ſecus eſt in alijs,ut ibi uerſic.Vigeſimo Septimo. Item poteſt facere, quod factum pro non facto habeatur, etiam quantum ad effectus prætoritos. Item poteſt reuocare alienata in damnum, & pręiudicium ſedis appoſtolicę,& obſides dare, & alienare bona eiuſdem ſedis, in caſibus, ut ibi uerſic. Trigeſimo. Deinceps pręſtantiam Pontificis, quaſi etiam ab antiquitatę repetitā in multis,

præ-

præclaris titulis, nominibus, & officijs deſignatam, replicare poſſumus: & illud præſertim, ut totius orbis dicatur dominus, & vt nedum circa terreſtria, cœleſtia, & infernalia, gerat vicariatum Chriſti, ſed etiam ſuper Angelos bonos, & malos, quibus eſt maior iuriſdictione, ſacramentorum adminiſtratione, & cognitione, ut in hoc. cap. ſupra. §. primo verſic. Pontificis Max. imago, & in verſic. Pallium. & eidem eſſe attributum Conſiſtorium: atque quod plus eſt, illud idem cenſendum eſſe, quod dei ſit, vt ibi verſic. In excelſo. Sic pontifex dicitur caput eccleſiæ, poſt Chriſtum, ut ibi verſic. Deum vnum, & cuius caput triplici corona aurea redimitur, & Chriſmate inungitur, & conſecratur: quia in eo repreſentatur perſona Chriſti, ut ibi in uerſic. Diademate. Item etiam ante coronationem pontifex appellatur: & eius geſta ualent, ſecundum unam opinionem, ut ibi in uerſic. In hac. Item ſolus in curia, non alius, ueluti patriarcha, poteſt portare crucem ante ſe, ut ibi, uerſic. Crucis. Poſſunt etiam ad præſtantiam pontificis, referri multa ſpecialia conſtituta in electione eius, quæ in alijs electionibus non militant, ut hoc cap. §. ſecundo. quæſtio. prima. Item poteſt referri & illud, ut Pontifex cum Cardinalibus, poſsit habere tractatum conſultorium, licet non diffinitorium, de ſucceſſore alio eligendo, & ſtatuere ſuper forma eiuſdem, ut ibi, quæſtio. ſecunda. Item & illud, ut electio de duobus pontificibus quandoque teneat, per concilium tamen Generale probanda, uel improbanda, in altero eorum: & interim ualeant geſta utriuſque ut ibi. quæſtio. tertia. Item ut non niſi e Cardinalium cætu, in pontificem poſsit eligi: & deinceps eligendus ſit præſtantior: quod ſi non contingerit, electione tamen illuſtretur, & clarus efficiatur, quia papatus ſanctum facit, aut recipit: ut ibi. quæſtio. quarta. Item ut pontifici electo, nullæ exceptiones, uel accuſationes opponi poſsint, niſi hæreſis, & aliquæ aliæ, ut ibi, quæſtio. quinta, & quæſtio. 6. a nullo enim iudicatur, qui poteſt omnes iudicare. Item ea cenſetur præſtantia Pontif. max. ut eum imitari debeamus, approbando ea quæ ipſe approbat, uel reprobando ea, quæ ipſe improbat, ut hoc, cap. 1. §. tertio. uerſic. Primo.

SVMMARIVM.

1 *Reſeruata pontifici, in ſignum ſupremę poteſtatis, a Speculo iam in. 89. caſibus annotata, breuiter enumerantur.*

2 *Irregularitas, quæ contrahitur ex actu in ſe licito, eſt, de iure poſitiuo. & quando ſit de iure diuino, remiſſiue.*

RESERVATA PONTIFICI ENVMERANTVR.

SEcundo, ad oſtendendam Pontificis præſtantiam, apte ſubijcere poſſumus, & enumerare ea, quæ ſibi ipſe reſeruauit in ſignū ſupremæ poteſtatis, ſuperioritatis, & uniuerſalis dominij; collecta ut diximus ſupra lib. 1. c. 1. §. quarto uerſic. 1. per Specul. in titul. de legato. §. nunc oſtendendum. qui octoginta nouem caſus ſummatim ſere recitauit, & multos refert etiam Bal. ibi per me adductus: quorum cum multa deſcripta ſint, & latius declarata in Imperatore d. uerſi. 1. & per omnem illum. §. multo plura tamen, ultra etiam dicta in præcedenti uerſic. in pontifice ſubnotari poſſunt: de quibus etiam loquitur, & multis collectis, Bertachin. in tract. de epiſcop. in. 2. parte. nu. 144. Nec hic aliquis hoc inſtitutum meum uitio uertat, quaſi aliena ſcripta, nimis curioſus repetam, & penitus membranis his meis inſeram. Nam præterq̃ quod ſcribentium penæ omnium more, ita ſæpe obſeruatū uideri poſsit: nos tñ hæc potius ſubiungimus ad rectum quendā ordinem inducendū, & lectori promptiorē, & faciliorem lectionē proponendam, in hoc intercæpto opere: Inſuper aliquādo aliqua uberius uentilata; ab alijs tantum delibata, præſertim a Spec. et explicabimus: ut multa ī ſuperioribus expoſuimus. Specul. igitur ſumpta occaſione a legato Pontificis, cui interdicta ſint ea, quæ ſibi ſedes Apoſtolica ſpecialiter reſeruauit, in ſignū uniuerſalis dñij, exorditur, ut in eis ipſe legatus iure legationis, ſe intromittere nō poſsit: & premittit cauſas maiores ad ſedem apoſtolicā referēdas. c. maiores, &c. & per Mart. Laud. in tract. de prin. 237. q. & deinceps reſeruata hæc eſſe cōmemorat, per iura p eū allegata, de qbus habetur etiā per glo. & doct. in. c. qđ tranſlationē. de offi. lega. Primo, ut Papa, uel prima ſedes, a nullo accuſari, uel iudicari poſsit: niſi de hæreſi. II. ut ipſe erigat, ſiue de nouo ordinet eccleſias cathedrales. III. ut regalis dignitas ab eo impetretur, ſ. utrū, & a quo Rex ungat, quia hoc ad eū ptineat diffinire. IIII. ut poſsit ſubijcere unā eccłiam cathedralē, alteri. V. vnit duos epiſcopatus in unū, & unū diuidit in duos. VI. mutat ſedē epiſcopalem de uno loco in aliū. VII. trāsfert unū epiſcopū de una eccłia ad aliam. VIII. ſolus, uel is cui ipſe mādauerit, poteſt cōmutare uotum terræ ſanctæ, uel redemptionē illius recipere. IX. reſtituit ſolemniter degradatos. X. remouet ab epiſcopatu, uel ab adminiſtratione epiſcopum decreſcentem eccleſiam ſuam. XI. eximit epiſcopos, & alios. XII. legitimat illegitimos filios. XIII. promouet inſufficientes, & defectum patientes, puta Bigamiæ, ætatis, & ordinis: unde aiunt, ſacrilegij inſtar eſſe diſputare utrum dignus is ſit, quem princeps elegerit. XIIII. ſolus poteſt committere cauſam

appellatione remota. XV. ſententiam inappel-
labilem profert, quia ſuperiorem non habet.
XVI. licet quilibet legitimæ ætatis, poſsit in
qualibet religione facere profeſsionem, tamen
in inſulis citra decimum octauum annum conſti-
tutum, prohibet ſuſcipi. XVII. deponit epiſco-
pos, quod etiam Patriarcha Conſtantinopolita-
nus uidetur poſſe: & Alexandrinus. XVIII.
defectum contractuum, uel iudiciorum ſupplet.
XIX. ſupplet defectum Regis, vacante Regno:
& defectum Imperatoris vacante Imperio. XX.
deponit Imperatorem propter ipſius iniquitates,
& etiam Reges, & dat eis curatores, ubi ipſi ſint
inutiles ad regendum. XXI. epiſcoporum reci-
pit renunciationes, ſuper quo ſcriptum requiri-
tur. XXII. recipit renunciationem Abbatis, uel
Prioris exempti, cum regulare ſit, quod nullus
poteſt renunciare niſi in manibus prælati ſui.
XXIII. ſolus diſpenſat cum ſimoniaco in ordi-
ne. XXIIII. diffinit, & decernit, vtrum iu-
ramentum ſit licitum, ſeruandum, vel non ſer-
uandum, vbi de eo dubitatur, & poteſt ab eo ab-
ſoluere, & ibi late qualiter hoc procedat.
XXV. ſolus, vel is cui commiſerit, poteſt ab-
ſoluere excommunicatum a ſe: quia eius eſt
ſoluere, cuius eſt ligare. XXVI. ſolus poteſt
abſoluere a ſententia ſua. XXVII. ſolus de-
clarat, & diſpenſat, ſi lex ſua, vel legati, lega-
tione extincta, eſt obſcura. XXVIII. ſolus ab-
ſoluit participantem, ex certa ſcientia, in diui-
nis officijs, excommunicato a ſe. XXIX.
ſalutans, vel aliter participans cum excommu-
nicato, ex certa ſcientia, præſumitur eo ipſo
illum uelle abſoluere. XXX. ſolus abſoluit quan
do Lator Canonum ſibi abſolutionem retinet,
quia inferior abſoluere non poteſt; alias videtur
3 alijs abſolutionem conceſsiſſe. XXXI. † ſolus
papa diſpenſat cum eo qui in irregularitatem in-
currit. Nam ſecundum Philip. Franc. in cap. fi.
ne cle. vel. mona. in ſexto omnis irregularitas
quæ contrahitur ex actu in ſe licito eſt de iure po-
ſitiuo, in quo papa diſpenſare poteſt: quæ an, &
quando ſit de iure diuino, refert ponere Inno-
cen. in cap. niſi cum pridem, de renunciat.
XXXII. ſuſpenſum vti hæreticum eccleſiaſtica
ſacramenta miniſtrantem, ſolus abſoluit.
XXXIII. cauſam quomodocunque ad ſe dela-
tam, examinat, & diffinit. XXXIIII. ubi
dubitatur de reſcripto appoſtolico contentioſo,
utrum per aliud reſcriptum reuocetur, ſolus Appo-
ſtolicus, hoc diffinire poteſt. XXXV. ſi de fide,
vel fidei articulis dubitetur, ipſe diffinit.
XXXVI. diſpenſat, ut quis habeat plura be-
neficia, cum cura, uel plures perſonatus cum cu-
ra. XXXVII. pronuntiat electionem, & proui-
ſionem, quæ nondum facta eſt, ſi eam contin-
gat fieri, irritam, & inanem, quia tractus futuri
temporis, non ſpectant ad inferiorem iudicem,
in hoc caſu. XXXVIII. edit legem generalem.
XXXIX. approbat electum in Imperatorem: &

confirmat, vel infirmat electionem ipſius: gratifi-
cando cui vult, quãdo ſunt plures electi in diſcor-
dia: conſecrat, & inungit, & coronat ipſum: &
ex cauſis iuſtis repellit, & iam coronatum depo-
nit. XL. congregat, & facit Concilium Gene-
rale. XLI. canonizat, & approbat ſanctos, &
in cathalogo ſanctorum iubet eorum nomina ſcri-
bi, aliter nullus quantiſcunque fulgens miraculis,
debet venerari pro ſancto. XLII. nihil facit de
aliquo, mutando etiam rei naturam. XLIII. de
nihilo aliquid facit. XLIIII. ſemper & ubique
pallium portat, quod nulli licet. XLV. conce-
dit pallium inſtanter petenti, quod nullus alius
poteſt, exceptis patriarchis. XLVI. ſolutus eſt
legibus. XLVII. appellatur ad eum, omnibus
medijs omiſsis. XLVIII. ſententia eius facit ius,
ſi animo ius condendi pronunciat. XLIX.
Abbate, & Monacho contradicẽtibus, poteſt mo
nachum extrahere de monaſterio, & alicui epiſ-
copo, vel principi in ſocium aſsignare, vel ſecũ te-
nere. L. diſpenſat in criminibus, quæ ſunt maiora
adulterio, epiſcopi uero poſſunt in adulterio, & in
minoribus. LI. canonica impedimenta matrimo
nij, quandoque reſtringit, & anihilat. LII. ſolus
licite ordinat extra quatuor tempora, in feſtiuis
diebus, puta dominicis: & ſi alius hoc fecerit, pa-
pa ſolus, cum taliter ordinato, & ordinatore di-
ſpenſat. LIII. ſolus una, & eadem die aliquem
promouit, ad duos ſacros ordines. LIIII. pro-
motum a ſe, vel a præceſſore ſuo, ipſe ſolus or-
dinat. LV. ſolus facit ordinationem, in die ſuæ
conſecrationis. LVI. ipſe ſolus poteſt beneficia
vacatura conferre. LVII. ſolus poteſt uni au-
ferre, & dare alteri. LVIII. poteſt contra omnia
concilia, & ſtatuta, venire. LIX. concedit epi-
ſcopalia inſignia, Abbatibus, & inferioribus, pu-
ta annulum, & mitram, Baculum paſtoralem, San-
dalia, & ſimilia; uel quod aliquis ferat ante ſe cru-
cem, quod tamen non debet fieri in præſentia eius
uel ſui legati: & Archiepiſcopi recipiunt inſignia
ſua, de corpore Beati Petri. LX. ipſe concedit
Laico ſpiritualia, puta ius eligendi, & eximit
eum a præſtatione decimarum. LXI. concedit
præsbytero, ut poſsit infantes chriſmare in fron-
te. LXII. ſedet pontifex in ſede illa, quam Do-
minus ſibi in perſonam Beati Petri ſpecialiter ele
git: unde ſummus Pontifex appellatur. LXIII.
approbat ſcripta aliorum, & concilia. LXIIII.
ſolus diſpenſat cum filio ſacerdotis, ut habeat ec-
cleſiam, in qua pater eius adminiſtrauit. LXV.
ſolus diſpenſat, cum illegitime nato. LXVI. ſo-
lus diſpenſat cum ſuſpenſo, ſeu interdicto ab ho-
mine, vel excommunicato celebrante. LXVII.
ſolus abſoluit Incendiarios, poſtquam ſunt ex-
communicati denunciati. LXVIII. ſolus abſol-
uit occiſores clericorum, uel ſi alias læſio ſit e-
normis. LXIX. ſolus diſpenſat, vt nouitius,
uel homo alterius profeſsionis fiat Abbas.
LXX. ſolus diſpenſat, vt monachus, vel
laicus in minoribus exiſtens, fiat epiſcopus.
LXXI.

LXXI. ſolus diſpenſat cum illo qui ſcienter excommunicatus ordinem recipit. LXXII. ſolus diſpenſat cum ordinato in apoſtaſia. LXXIII. ſolus diſpenſat cum ordinato a Sciſmatico. LXXIIII. is qui renuntiauit executioni pontificalis offitij, ingrediendo religionem, per ſolum papam, ipſum recuperare poteſt. LXXV. ſolus diſpenſat in gradu conſanguinitatis prohibito. LXXVI. ſolus diſpenſat cum irregularibus, exeuntibus ad audiendas leges, uel phyſicam, ut promoueantur. LXXVII. diſpenſat cum non ordinato miniſtrante, ut ad ſuperiores aſcendat. LXXVIII. cum eo qui excommunicatus, uel ſuſpenſus, recipit beneficium eccleſiaſticum. LXXIX. ſolus concedit laico, ut compagis, ſiue ſcandalijs vtatur: & clericis ut manipulis uti poſſint. LXXX. ſolus diſpenſat in decimis non dandis. LXXXI. ut portet Chriſtianus arma Sarracenis. LXXXII. committit laico cauſam ſpiritualem. LXXXIII. ſolus diſpenſat cum clericis cõferrentibus eccleſiaſtica ſacramenta hæreticis: & ab eis elemoſinas recipientibus. LXXXIIII. ſolus diſpenſat contra canones iniungentes certã pœnitentiam, ſeu ſatisfactionem, in enormibus criminibus, ut eſt homicidium, & ſimonia in ordine, vel in beneficio cum cura. LXXXV. in voto continentiæ, & pro terra ſancta emiſſo. LXXXVI. in ætate. LXXXVII. ipſe ex certa ſcientia, & ſanat, & firmat, infirmum confirmando. LXXXVIII. papa habet vtrunque gladium, ex cõmiſſione Dei. LXXXIX. eſt ſucceſſor Petri, & uicarius Chriſti, uicem non puri hominis, ſed ueri Dei, gerens in terris. Hoc in loco etiam apte, remiſſiue repetere poſſumus, ea eſſe & cenſeri reſeruata principi: quæ declarãtur, ſecundum regulam traditam ſupra d. lib. 1. cap. 1. §. quarto. uerſic. 7. nu. 8. At an, & quando tranſeant in alium, reſeruata principi, ibi diximus, nume. 10. Hanc autem potentiam pontificis, explicat quoque in centum quatuor caſibus Ioan. de ſelua in tract. de iureiur. in 4. parte. nume. 51. cum ſeq. quorum tamen aliqui ſimiles uidentur, non diuerſi: & qui pariter recitantur a Specul. in d. §. nunc oſtendendum. de legato. & ante Ioannem abundantiſſime declarat Anto. Roſel. in tract. de poteſt. Imp. ac pap. ſiue in tracta. de concilijs, in rub. Pontifex. maxi. cart. 86. & ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Papa nedum circa terreſtria, cæleſtia, & infernalia, gerit vicariatum Chriſti, ſed etiam ſuper Angelos bonos, & malos.*

2 *Matrimonium inter alia ſacramenta, quæ ſeptem ſunt, magnum eſt, & antiquius, dignius, & vtilius.*

3 *Papæ poteſtas in matrimonio contrahi prohibito, uel in prohibito diſſolui.*

4 *Matrimonium inter aſcendentes, & deſcendentes, prohibitum eſt, in infinitum.*

5 *Matrimonium eſt prohibitum inter tranſuerſales, vſque ad quartum gradum, incluſiue.*

6 *Matrimonium eſt prohibitum inter affines, vſque ad primum genus, & in dicto genere, vſque ad quartum gradum.*

7 *Matrimonium eſt prohibitum, inter affines ſpirituales: inter perſonas, de quibus ibi, remiſſiue.*

8 *Matrimonium eſt prohibitum, ratione ordinis, voti, & aliorum impedimentorum, vt in verſibus ibi.*

9 *Papa non diſpenſat inter aſcendentes, & deſcendentes, in infinitum, vt contrahant matrimonium: & in prohibitis iure diuino. & nume. 11.*

10 *Papa poteſt diſpenſare inter collaterales in ſecundo gradu, in linea æquali: ex cauſa magna etiam in inæquali, inter patruũ, & neptem, licet iure diuino ſit caſus prohibitus. & nu. ſeq.*

11 *Papa ſolus diſpenſat in caſibus, humana lege prohibitis.*

12 *Diſpenſatio, contrahentes illicitum matrimonium, abſoluit.*

13 *Papa poteſt diſpenſare in omnibus caſibus, in quibus prohibitum non reperitur.*

14 *Papa poteſt diſpenſare in affinitate carnali, eo modo quo inter collaterales.*

15 *Papa poteſt diſpenſare inter fratres ſpirituales, non inter compatrem, & commatrem: & leuatum, & leuantem.*

Papa poteſt diſpenſare in prohibitis iure poſitiuo.

16 *Papa poteſt diſpenſare, vt clerici in ſacris conſtituti, ſicut Græci, ducant vxorem.*

Clerici Græci quomodo intelligantur poſſe habere vxorem.

Ordo ſacer eſt in presbytero, Diacono, & ſubdiacono & qui habet annexum votum caſtitatis.

Clerici in minoribus, vel maioribus, ducentes vxorem, amittunt beneficia.

17 *Papa poteſt diſpenſare in voto continentiæ, & ſolemni: & ſic vt monachus contrahat matrimoniũ, & habeat proprium, ex magna cauſa, ita quod deſinat eſſe monachus.*

18 *Nuptiæ implent terram, virginitas paradiſum.*

19 *Papa non poteſt diſpenſare, vt monachus matrimonium contrahat, vſque ad tempus, & vſque quo filium ſuſcipiat: aliter diſpenſatio vitiatur.*

20 *Papa poteſt diſpenſare in ſimplici voto, caſtitatis, vel continentiæ,*

Vouens ſimpliciter caſtitatem, poteſt contrahere matrimonium, licet peccet.

21 *Papa non poteſt diſpenſare vt Rex habens vxorem ſterilem aliam ducat: uel concubinam, ad procreandam ſobolem.*

22 *Papa an poſſit diſpenſare, vt quis habeat plures vxores: vt antiquis patriarchis conceſſum fuit, & obſeruant infideles.*

13 *Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet.*

24 *Papa non poteſt diſpenſare, in matrimonio carnali copula conſummato, niſi in caſibus.*
25 *Matrimonium quando diſſoluatur, remiſſiue.*
26 *Papa poteſt prohibere aliquas perſonas, ne contrahant matrimonium, non omnes: & an impedire matrimonium poſſit.*
27 *Papa poteſt diſpenſare in matrimonio, per verba de præſenti, non conſummato copula carnali declara. nu. 29. cum cauſa iuſta, & nota.*
28 *Matrimonium conſummatum, & non conſummatũ, quid ſignificet.*
29 *Papa non poteſt diſpenſare in matrimonio, inter Chriſtianum, & Iudæam, & econuerſo.*
Diſpenſatio in caſibus matrimonij, & alijs, qua expenſa fiat.
30 *Papa poteſt diſpenſare, vt nuptiæ celebrentur, traductio vxoris fiat, & conſummatio matrimonij, tempore feriato.*
31 *Matrimonij conſummatio, non eſt prohibita tempore feriato, licet nuptiæ, & traductio prohibeantur.*
32 *Matrimonium tria bona habet, prolem, fidem, & ſacramentum.*
33 *Conſuetudo an prohibeat conſummationem matrimonij, tempore feriato.*

PAPAE POTESTAS, IN MATRIMONIO.

TErtio, collectis ſummatim multis, in duobus verſiculis præcedentibus, quæ uſque adeo oſtẽdunt preſtantiam, & potentiam
1 Pontificis max. † vt nedum circa terreſtria, cœleſtia, & infernalia, gerere vicariatum Chriſti, cenſendus ſit: ſed etiam ſuper Angelos bonos, & malos, quibus eſt maior, iuriſdictione, ſacramentorum adminiſtratione, & cognitione, ut dixi hoc. c. §. 1. uerſic. Pontificis. & uerſic. Pallium: ad enucleationem multorum, licet quandoque ibi conſcriptorum, in ſequẽtibus deuenire, non inutile eſſe duximus: interprætando ea quæ ipſe pontifex poſſit, & mox nõ poſſit facere, ordinando, diſponendo, concedendo, prohibendo, uel aliter prouidendo, circa matrimonium, circa ordines, ubi adſit defectus ætatis, ordinis, Bigamiæ, illegitimitatis, & Illiteraturę, circa beneficia, circa uotum, circa iuramentũ: & quęcunque alia ad illius iuriſdictionem, & adminiſtrationem pertinentia. Quo circa capiẽdo primo ea,
2 quæ matrimonium reſpiciunt. † id enim eſt inter alia ſacramenta eccleſiæ, (quæ ſeptem deſcribuntur. Baptiſmus. Confirmatio. Euchariſtia. Pœnitentia. Extrema unctio. Ordo. & Matrimonium. ut colligit glo. c. ueniens. ubi Abb. de tranſaction. & Conſt. Concil. Florentini, ſuper vnione Armenorum: de quibus ſacramentis, plene ſcribit Nicol. plon. in tracta. de ſacramentis) ſacramentum magnum: ut ex ore Apoſtoli tradit Abba. in cap. ex publico. nume. 13. de conuerſ. coniug. & equidem antiquius, dignius, & utilius, & iure diuino etiã, & naturali, nõn ſolum ciuili, quandoque inſtitutum, ut atteſtatur Ioan. And. in tracta. de ſponſ. & mat. nume. 1. & Ioan. montaig. in tract. de bigam. in. 1. quæſt. nume. 6. cum ſeq. & per Bald. nouel. in tracta. de dote, in. 3. parte, nume. 6. & Ioan. Lup. in tracta. de matr. & legit. in prin. nume. 15. per. cap. ius naturale. 1. diſtin. & inſtit. de iure. nat. in princ. & per illa uerba Matthei. cap. 19. Quos Deus coniunxit, homo nõ ſeparet. & Gene. cap. ſecundo. &. 8. &. 9. per illa uerba, Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. &. cap. primo, de uoto in. 6. & per Alexand. in conſil. 56. numero quarto, in quarta parte. & Decium conſi. 681. numero. 13. Conſiderare inquam poſſumus potentiam pontificis principaliter in duobus caſi-
3 bus: Primo ſcilicet, † in matrimonio contrahi prohibito: Secundo in prohibito diſſolui: Quorum diſpenſationes aliquando alijs conceſſas, ſolent Pontifices per reg. Cancel. ſeu conſt. ſuas reuocare, ut in reg. 13. Innocen. 8. legitur. In pri-
4 mo caſu præmittendæ ſunt hæ Regulæ. † Prima uidelicet, Matrimonium inter aſcendentes, & deſcendentes omnino prohibitum eſſe uſque in infinitum: unde ſi Adam uiueret uxorem habere non poſſet. §. ergo cum glo. inſt. de nupt. ubi doct. &. l. nuptiæ. cum glo. ff. de rit. nupt. & per Abba. in. cap. non debet. de conſang. & affin. Secunda,
5 † Matrimonium eſſe prohibitum inter collaterales, ſiue tranſuerſales, agnatos, vel cognatos, uſque ad quartum gradum incluſiue, dinumeratione facta, ſecundum ius canonicum: quicquid eſſet alias de iure ciuili dict. cap. non debet. de conſang. & affin. ubi doct. præſertim Abba. & per Corneum conſil. 201. numero, ſexto uo-
6 lum. ſecundo, Tertia. † Matrimonium eſſe prohibitum, inter affines, affinitate carnali, hodie uſque ad primum genus, ſecundum not. per gloſſ. in dict. cap. non debet. ubi Abba. & doct. & in eo genere uſque ad quartum gradum, ut elicitur ex dict. cap. & gloſſ. & declarat pract. pap. in for. lib. quo uxor ag. ad dot. in uer. matrimonium, colum. quinta, numero trigeſimo. Qui inquit prohibitionem hanc, referri ſolum ad alterum coniugum, & conſanguineos alterius, uſque ad quartum gradum. Idem tenet abundantius Steph. Coſt. in tract. de affin. numero. duodecimo, & ibi videas præcedentem tract. de conſanguinitate: & ad propoſitum colligit Cardina. Paris. in conſil. 68. numero decimotertio, volumi. quarto: ſicut primus gradus conſanguinitatis præſtat impedimentum de iure diuino, ita &
7 primus gradus affinitatis. Quarta, † Matrimonium eſſe prohibitum, ratione cognationis ſpiritualis: quæ contrahitur per Baptiſmum, uel confirmationem, & per catechiſmum, ut habetur in titulo de cognat. ſpir. præſertim in cap. Martinus. & cap. ueniens. & cap. contracto. ubi doct. & abunde per Io. And. in tract. de ſponſ. & matr.

matr. nume. 7. & per Ioan. Brunel, in ſimili tracta. concl. 20. column. ſecunda, &. 3. & Chriſt. por. inſti. de gradibus, in materia cognat. ſpirit. qui ponunt perſonas, & caſus, inter quas contrahitur
8 iſta cognatio. Quinta Regula, † multa complectẽdo, ut breuius agamus, Matrimonium eſſe prohibitum, ſatis conſtat, ratione ordinis, uoti, & aliorum impedimentorum, quæ his verſibus continentur: Error, Conditio, Votum, Cognatio, crimen, cultus diſparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honeſtas, Si ſis Affinis, ſi forte coire nequibis. Hæc ſocianda vetant connubia: iuncta retractant: vt eos refert, & declarat Ioan. And. & Practic. vbi ſupra. Verum quo in gradu cognationis, apud pleraſque Gentes matrimonia licuerint, in eisq; contrahendis diuerſos mores. uide apud Alexand. de Alexand. lib. 1. Genialium dierum. c. 24. elegantiſsime, & varie.

9 Circa primam † regulam aſcendentium, & deſcendentium, non poſſe, nec conſueuiſſe Pontificẽ diſpenſare, ſatis perſpicuum uidetur, ut eſt determinatum in cap. literas. ubi Abb. de reſtit. ſpoliat. cum glo. & in. cap. pictatium. 30. quæſt. 3. eo quia ſimus in caſibus diuina lege prohibitis, ibi recitatis, ſub illis uerſiculis: Nata, Soror, Matertera, Fratris & vxor, & Patrui coniunx, Mater, Priuigna, Nouerca, Vxorisque ſoror, Priuigni nata, Nurusque: atque ſoror patris, cõiungi lege uetantur. Et colligit Chriſtoph. por. inſti. de gradibus, in expoſitione arboris, in uerſic. circa quartum: & ante eum tradit Spec. in tit. de diſpenſat. §. nunc breuiter, uerſic. Sexto. & expreſſe docet Anton. Roſel. in tracta. de concil. in rub. ſum. pont. an poſſ. diſpenſ. Papam inter aſcẽdentes in infinitum, non poſſe diſpenſare.

10 Circa ſecundam regulam, † Papam poſſe diſpenſare inter collaterales in linea æquali, in ſecundo gradu, uideturquoque affirmandum, ut puta inter filios duorum fratrum, ut per Abb. nu. 17. & Chriſto. por. ubi ſupra: & idem Abb. eo. tit. in. cap. quia. notat duas cauſas diſpenſandi ſuper matrimonio contracto, vel contrahendo, lege canonica prohibito. Prima eſt quando ex matrimonio contracto, ſoboles ſupereſt, cuius fauore fit diſpenſatio. Secunda eſt propter ſcandalum euitandum, quæ cauſa eſt idonea, & ante, & poſt contractum matrimonium. Vnde quotidie Papa, propter bonum pacis, uel ſcandalum euitandum, diſpenſare ſolet, ſe
11 cundum eum ibi. † Notandũ eſt hic tñ, quod Abb. in. c. quod dilectio. nu. 5. eo. tit. de conſanguin. & affin. ex glo. colligit, ſolum papam poſſe diſpenſare in caſibus, humana lege prohibitis. In linea uero inæquali hoc non conceditur: veluti quod patruus contrahat cum nepte: & ita communiter ſeruari in hoc caſu, ut pote in prohibitis a lege diuina, tradit ibidem Abb. d. num. 17. & in c. gaudemus nume. 10. de diuort. Subdit tñ ex not. dicto Ioan. And. Papam ex cauſa poſſe diſpenſare, in caſibus diuina lege prohibitis, quod tamen inquit nullibi ꝓbari: ſed ex cauſa maxima, & ardua cõcedi, & cõceſſum fuiſſe magno principi in cap. per venerabilem, nume. 21. qui fil. ſint. leg. Hæc tamen ita concedit, ut matrimonium ualeat, ut ex nunc, non ut ex tunc: nam ex tunc, validum eſt tantum, in caſibus lege humana prohibitis, ita ut tunc filij legitimi cenſeantur: de quo etiam uide Cardin. Alexand. in dict. cap. per uenerabilem, column. 22. verſic. unde breuiter repilogando. & column. 74. uerſic. ſi uero proles. Proinde Abba. in practica aduertendum docet, hoc ſæpe poſſe cõtingere inter magnos principes, qui petunt diſpenſationes a Papa, ut poſsint ducere filiam fratris. Ideo ibi in appoſtil. Barbatiæ ad Abba. habetur, Petrum Anch. conſuluiſſe in conſ. 373. reuocatur in dubium, Nepotem potuiſſe ex diſpenſatione papæ ducere in uxorem, uxorem quondam patrui: ſed Petrus, a Barbatia reprehenditur: quia conſuluerit contra legem diuinam, moralem, & punitoriam: & ita uidetur ſentire Abba. in dict. cap. literas. colum, 3. numero 12. & in. cap. propoſuit. numero. 16. de conceſ. præb. Quia papa non poſſit diſpenſare contra ius diuinum morale, maxime contra præcepta negatiua, quæ obligant ſemper, & ad ſemper, id eſt omni tempore. cap. ſunt quidam. uigeſimoquinto, quæſtio. prima: & ita ſimpliciter tenet Ioan. rand. in tract. de diſpenſat. in ſexto caſu. ubi ſubdit per diſpenſationem
12 † contrahentes, etiam ab excommunicatione abſolutos; de qua in cle. 1. de conſang. & affin. & ita conſuluiſſe refert Roman. conſil. 307. & idem tenet Ioan, de ſelua in tracta. de iureiur. in. 4. parte. nume. 26. & expreſſe diſſerit Anto. Roſel. in dict. tract. de concil. in dict. rub. ſum. pont. an poſ. diſpenſ. numero. 3. & ſeq. Qua de re quæſtio iſta, ex prædictis redditur ſatis ambigua, cum idem Abba. ultra alios docto. parum ſibi conſtare uideatur: ſed nihilominus crediderim ego illam opinionem tenendam, ſcilicet Pontificem poſſe diſpenſare in matrimonio, in dictis caſibus, etiam a lege diuina prohibitis: ex cauſa, ſaltem magna, præſertim inter principes: cum iam potentiam eius in multis explicauerimus, pręcipue in duobus uerſic. præcedentibus: & ex cauſa poſſe limitare, & interpretari ius diuinum, dictum ſit ſupra libro primo cap. 1. §. Quarto, uerſic. Quinto. & dictum conſilium Pet. de Anchar. uidetur approbare Decius conſil. 112. &. 602. column. 3. ex eo etiam
13 argumento, † quia papa habeat poteſtatem diſpenſandi, in omnibus caſibus, in quibus prohibitum non reperitur, ut memorabiliter docere ait Hoſt. & Abba. in. cap. propoſuit. de conceſ. præben. & Pet. Anch. d. conſil. 373. & idem tradit Spec. in titu. de diſpenſ. §. nunc breuiter. in princ. & ad propoſitum idem Deci. conſil. 681. nume. 14. inquit, licet matrimonium ſit de iure diuino, poſſe tamen ex cauſa, papam ſuper eo diſpenſare, & in hæc uidetur conſentire Anton. Roſellus, in tracta. de legitimat. numero 16. libro ſecundo, & abundantiſsime, Paduæ legẽs pręceptor meus cõſuluit, Card. Paris, cõſ. 68. nu. 113. & ſeq.

& ſeq. &. nu.138.vol.4.vbi ponit exempla Regū, & Principum in quibus Pontifices diſpenſauerint, enumerando Regem Angliæ, qui Henricus.8. eius nominis dictus, tempeſtate noſtra uixit, quodque ex eo Matrimonio ſuſcepit Mariam filiam, in præſentiarum Reginam Angliæ, & nuptam Philippo Hip.principi, Caroli.V.Imp.filio. Videtur tamē ipſe Paris, reprobare talia exempla, & contrarium conſulere, niſi in caſibus ibi per eum expreſsis.nume.350.quę pariter uidet tenere Gozad.conſ.51. nu.37.&.42.& ita, ut ex magna cauſa diſpenſare poſsit, etiam in linea inæquali, vt in quolibet gradu lege diuina prohibito, vidi, ex practica Cancellariæ Apoſtolicæ nuperrime edita, in rub. Notabilia ſuper diſpenſationibus matrimonialibus. charta 413.

14 Circa tertiam reg. affinitatis carnalis, † Papam poſſe diſpenſare eo modo quo dictum eſt ſuprà in præcedenti regula ſecunda, affirmare poſſumus: cum videatur eadem eſſe ratio prohibitionis, vel conceſsionis, vſque ad quartum gradum vt ſupra proxime, in verbo, Tertia. ergo eadem ratione diſpenſatio videtur poſſe militare.l. a Titio. ff.de verb.oblig.cum ſim. Verumtamen vidi in d. practic. Cancel. Apoſtol. ea.car. ubi dicitur ex cauſa poſſe diſpenſare, etiam in primo gradu affinitatis.

Circa quartam reg. matrimonij prohibiti ratio
15 ne cognationis ſpiritualis, † papam non poſſe diſpenſare, oſtendit Abba.in.c.fin.nume.5.de purg. can. Qui inquit, nuſquam legi, Romanā eccleſiam diſpenſaſſe circa cognationem ſpiritualem, cum tamen quotidie diſpenſet in cognatione carnali, quo ad matrimonium contrahendum. De quo meminit Felin.in.c.at ſi clerici.in prin.col.pen. de iudic.& Ioan.de Sel.in tract.de iureiur. in. 4. parte. num. 49. qui tamen illud addit, Non ſequitur quin poſsit diſpenſare. Et propterea Anton. Roſel. in tract. de concil. in rub. pont. max. nunquid circa impedim. matr. ſpir. refert, quod cum hæc impedimenta ſint a iure poſitiuo, papa poteſt diſpenſare: non tamen conſueuit diſpenſare, inter compatrem, & commatrem, uel leuantem, & leuatum, & generaliter in prohibitis iure poſitiuo: & hanc opin. Roſelli, credo ueriorem, attento quod Papa quandoque diſpenſat in caſibus, diuina lege prohibitis, ut ſupra proxime, in uerbo, Circa ſecūdam regulam. Nec obſtat dum Abba. dicit nūquam legi de tali diſpenſatione, ea etiam ratione: quia cognatio ſpiritualis, tanquam procedens ex uenerabiliori parte, eſt magis ueneratione digna, ſecundum eum. cap. primo, & cap. pictatium. 30. q. 3. nam reſponde, quòd recte fit, ut papa conſuetudines ſuas quandoque obſeruet, licet aliter poſsit facere, & ideo non improbe fiet, etiam ſi diſpenſabit, ſaltem inter filios leuantium ut ſupra.

Circa quintam regulam, ſcilicet matrimonij prohibiti ratione ordinis, & uoti, ut in cap. 1. &. 2. qui cleric. uel nouen. ubi Abba. & per practic. Pap. in dict. uerbo, Matrimonium: conſiderandi
16 di ſunt duo caſus. Primus ſcilicet † an pontifex poſsit diſpenſare, ut clerici in ſacris conſtituti, non aſtricti tamen uoto continentiæ, tacito, uel expreſſo, ſicut Græci, poſsint ducere uxorem. (Intellige tamen Græcos non poſſe ducere uxorem, ſi ſunt in ſacris: ſed poſſunt eam habentes, ad illos promoueri, & ita retinent quam habent. ut per Hoſtien. in ſumma de uoto. §. utrum. 32. diſtin.ſi quis. 31. diſtin.nicena.) Secundus an poſſit diſpenſare circa ordinatos, qui tenentur ex uoto continentiæ tacito, uel expreſſo. Quocirca Abba. in.cap. cum olim. de cleric. coniug. ex glo. ibi eliciens duas quæſtiones: In Primo caſu in eam opinionem deſcendit, ut apud ſe indubitatum dicat, poſſe papam diſpenſare, clericum, qui non ſit obligatus ex uoto tacito, uel expreſſo, ut poſſit ducere uxorem: quod etiam ea ratione probat, quia continentia non eſt in clericis ſecularibus, de ſubſtantia ordinis, nec de iure diuino: alioqnin Græci peccarent. Cum Abb. tranſit Felin. in. c. ſi quando. column. 4.uerſic.& etiam ex iſto arg. de reſcrip. & Martin. Laud. de princip.quæſtio.497. & Dec.in.c.quæ in eccl.colum. 4.uerſ.ſucceſ.liue, de conſtitut. & conſi. 112. nu.4.uolum.1.& Gozadin.conſil.51.num. 16. & idem conſuluit Alex. conſil.2.numero.23.uolum.1. ſic Pau.c.3.ad Tymot. recte conſtituit epiſcopum, unius uxoris uirum. Et hic conueniunt, quæ dicta ſunt ſupra.§. 2. quæſtio. quarta, numero primo, &. 2. ſcilicet Petrum Apoſto. etiam electum in pontificem uxoratum fuiſſe: quod tamen declara ut inf. cap. 5. §. tertio, numero.12. Dicuntur autem in ſacro ordine conſtituti, Præsbyteri, Diaconi, & Subdiaconi. & Sacer ordo cognoſcitur, eo quia habet annexum uotum caſtitatis: quod non eſt in minoribus ordinibus, ut declarat Abba.in. c. a multis. per illum tex. de ætat. & qualit. ubi ſubdit Sacrum ordinem habere uotum annexum, ex promiſsione, non ſolum ex conſtitutione eccleſiæ. Et inquit Archid.in.c.quicunque.77.diſtin. quod nullus ad ſacrum ordinem recipitur, niſi promiſſa continentia: licet quandoq; olim uxorati promouerentur ad minores ordines: immo quandoque ad Subdiaconatum, Diaconatum, & præsbyteratum, ut fit in orientali eccleſia, argu. cap. quoniam in fin. 31. diſtin. Ea propter conſtituti in minoribus, poſſunt ſe ipſos exuere omnibus priuilegijs clericalibus, ut clerici non dicantur, & ducere uxorem. cap. 1. de bigam.in.6.& per alia tradit Cardin. Alexand. in cap.cleros.column.3. 21. diſt. Quam ſi duxerint, uel in minoribus, uel in maioribus conſtituti, per uerba de præſenti, non futuro, amittunt tamen beneficia, ut per Abba.in.cap.1.& ſanc.2.de cler. coniug.& cōſ.62.nu.18.uol.1.declarat Ber. Diaz in pract.ca.crim.in uer.matrimoniū: ēt ſi nulliter cōtrahāt ſm D.Aymo.Crauet.cōſ.191.nu.7.contrariū tenet Rip.in.l.ſi ſe.§.cōdemnatū.de re iud. In ſecundo caſu uoti expreſsi uel taciti, cōtinētiæ, & ſic in uoto ſolemni, ut puta ī monachorum Papa poſsit

poſsit diſpenſare, ut matrimoniũ contrahat, Abb. poſt glo. Inno.& doct. in.c.cũ ad monaſteriũ nu. 21. de ſtat. monach. concludit, oẽs fere Canoniſtas tenere, ex magna cauſa, & non aliter, ualere diſpenſationem, contra uotum religionis: hocq́ue ſibi placere, cum fiat commutatio uoti & ibi ponit exemplum magnæ cauſæ, atque inquit B. Thomam in hoc articulo uariaſſe: qui ultimo tenuerit contrarium. idem tenet Abb: in.c.t. in fi. de uoto & in.cap.cum olim. circa fi. de cleric. coniug. ubi
18 † adducit per nuptias impleri terram, per uirginitatem paradiſum.c. nuptiæ. 32.q.1.& per Deci. in
* d. uerſic. Succeſsiue: & ita communiter* teneri ẽt tradit idẽ Abb. in.c. uenienſ. in fi. qui cler. uel uouen. & Iaſ. in. l. fi. num. 2. C. de tranſact. dicit magis communem: & cum hac opin. uti communi, cum multis relatis per eum tranſit Cardin. Pariſ. & magis communem affirmat conſil. 68. num. 148. uol. 4. ſecutus Felin. in d.c. ſi quando. col. 4. de reſcrip. qui inquit ſublato uoto continentiæ, Papam facere de monacho, non monachum, & ſe credere ita obſeruari, in Curia: attento quod Caliſtus Papa. III. recuſauit diſpenſare ſuper coniugio cuiuſdam diaconi. & ibi docet hoc tamen conceſſum cuidam Remigio monacho, orto e ſanguine Regio Aragonum. & ad propoſitum etiam dicit Io. Bap. Caccialup. in tract. de penſionibus. q. 19. nu. 60. Papam diſpenſare, ut monialis profeſſa, nubat alicui Regi, filia regis: & inquit Bal. in l. ſi paterfam. §. fi. ff. de adoption. ſi filius Regis ingrediatur monaſterium, peccat: unde Papa poteſt diſpenſare, ut uxorem ducat, ne Regnum pereat; Immo quod plus eſt, Bal. in. l. ſi tibi filius. in fin. ff. de adoptio. ait Papam poſſe diſpẽſare cum monacho; ut matrimonium contrahat, uſque quo habeat filium, ne ſtirps nobilis deficiat, ſequitur Iaſ. d. l. fin. nume. 3. Sociu. conſil. 28. nume. 9. uolum. 1. & Decius conſ. 112. num. 4. uolum. 1. Verumtamen in pręmiſsis aduertendum eſt, quia Anto. Roſel. in d. tractat. de concil. in rub. Pont. max. an poſ. in uot. ſolem. contin. diſp. & in rub. Pontif. max. ſol. uid. abſol. num. 35. accuratius reſumendo hanc materiam: & in ea diſputando ad partes, format tres principales Concluſiones, ſeu quæſtiones. Prima eſt an Papa poſsit ſuper uoto ſolemni continentiæ diſpenſare cum monacho: in qua per alias tres concluſiones concludit, quod papa poſsit diſpenſare cum monacho, ut ex cauſa legitima matrimonium contrahat, uel proprium habeat: ſed non tamen ut monachus exiſtat, & permaneat, quia eſſet contra ſubſtantiam naturæ: & cum doct. canoniſtis hoc pacto ſe tranſire proponit, non cum illis, qui in d. cap. cum ad monaſterium, ſentiunt etiam Papam poſſe diſpenſare, ut ſupra, cum monacho exiſtente, & permanente: & quod ex cauſa poſsit Papa diſpenſare ut habeat proprium, tradit Deci. conſ. 530. in fi. & hanc partem tenet etiam Ioan. Rãd. in tract. de diſpenſ. in. 14. caſu Quo circa cũ hæc. q. ſit ampla, & ardua, ut ibi per eum, cogitandum relinquo: pręcipue cum propoſuerim breuiter, & ſummatim procedere in hoc opere. Illud tãtum dicam, potentiam Pontificis fere ineffabilem eſſe, etiam diſpenſando; quandoque contra Ius diuinum: ut in ſuperioribus, uerum tamen hanc opin. Roſelli a Pontifice ipſo, rectius amplectendam arbitrarer: quicquid ſenſerint aliqui, aliter ſentientes, quam Roſelius: cum tamen ſupra recitati per me doct. non uideantur ab opin. Roſelli diſſenti-
19 re. In ſecunda principali. q. † an Papa poſsit diſpenſare, ex cauſa tamen, ut matrimonium per monachum contrahatur, & ad tempus duret, donec is filium maſculum ſuſceperit: diſtinguendo concludit, quod in matrimonio carnali copula conſummato, Papa in nullo caſu poſsit diſpenſare, poſt Baptiſma: & ſic non poteſt diſponere, ut ſuperuenientibus filijs, matrimonium diſſoluatur: niſi ipſis iugalibus conſentientibus, & religionem ingredientibus, idem tenet Abb. in.c. ex publico nume. 15. de conuerſ. coniug. qui refert Io. And. diſputantem hunc articulum, & nihil concludentem, quia in alto pelago uerſari crederetur. In tertia principali. q. ſuppoſito quod præmiſſa diſpenſatio non ualeat, an per illam adiectionem, quod matrimonium duret donec filiũ ſuſceperit, uitietur tota diſpoſitio: uel ſolum reijciatur conditio. Concluſit quod diſpenſatio & diſpoſitio uitietur in totum, & in his cum maior quoque ſuboriatur ambiguitas, magis cogitandum eſt. Crediderim tamen Pontificem raro, aut nunquam in tali caſu diſpenſare: licet potuiſſe affirmaremus, nam ſi ex cauſa diſpenſat, ut monachus matrimonium contrahat: ſine cauſa tamen ſolueret matrimonium: quod graue uideretur cõtra illum præceptum diuinum: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet, de quo in proximis dicemus. Hic ta-
20 men ſubnotandum eſt † Papam poſſe diſpenſare in ſimplici uoto caſtitatis, uel continentiæ, permittendo minus peccatum, ut euitetur maius: ideo permittit, ut uouens ſimpliciter caſtitatem, contrahat matrimonium, quando de incontinentia timetur. c. uenienſ. ubi doct. præſertim Abb. qui cleric. uel uouent. & per Ant. Roſel. in d. tract. de cõcil. in d. rub. Pont. Max. an poſ. in uot. ſol. diſp. nu. 24. Immo talis uouens ſimpliciter, poteſt contrahere matrimonium, licet peccet ueniendo contra uotum: ſed debet peragere pęnitentiam. ut ibi in d.c. ueniens. &.c. t. de uoto, in. 6. & per practic. Pap. in d. for. libel. quo ux. ag. ad dot. in uer. matrimonium. col. 2.

Subnectere nõ inepte poſſe uidemur, in hoc caſu matrimonij contrahi prohibiti, ex diſpenſatione tamen quandoque conceſsi, an Pontifex poſſit diſpenſare, ut plures uxores poſsint haberi cum id omnino ſit prohibitum, & ueteri, & nouo teſtamento: ſcriptum eſt, enim. cap. 2. geneſis. & Math. cap. 19. relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una, & ſic de una tantum fit mentio, & pluralitas excluditur: & tenet Ioan. Lu-

pus

pus.in tract.de matrim.& legit.in prin.nume.20:
qui ſubdit, nunquam diſpenſatum, vt plures haberet uiros una mulier, præſertim ne proles incerta eſſet: licet econnerſo quandoqne diſpenſatum ſit. Atque facit dictum Bald.in. c.lator. de re iud, quod ſequitur Felin.in. c.quæ in Eccleſ.col.8. de
21 conſtit. † ut ſcilicet Papa non poſsit diſpenſare, ut Rex qui habet uxorem ſterilem, dncat aliam, vel concubinam, ad procreandam ſobolem, ſequitur Ioan.de ſelua.in tract.de iureiu.num.43.in.4.parte. Atqui aliquando aliter conceſſum legimus, antiqnis Patriarchis, ut receptum eſt in.c. gaudemus.de dinort. & per Abb.in. c.propoſuit nu.10. de conceſ.preb. & apud Infideles; præcipue Turcas, ex Mahometi inſtitutis, ut in eorum Alchorano ſcribitur, obſeruari ſatis conſtat: & meminit M.Ant.Sabellicus Enneade.8.libr.6. Veruntamen Ant.Roſel.in d.tract.de concil.in rub. pont.ſum. diſpenſ.nunq.poſ.in mat.per uer.de præſenti. nu.
22 5.† concludit, Papam non poſſe diſpẽſare, ut quis duas habeat uxores, quia uti contra fidem, talis diſpenſatio non ualet, cap. ſicut.15.diſt.&.c.Achatius.24.q.1.idem tenet antè Ant. Spec.in tit.de diſpenſ.§. nunc breniter uerſi. 1. Videtur tamen argui poſſe, ab ea diſpenſatione a Deo facta, illis antiquis patriarchis, utſupra, Papam quoque ex aliqua maxima cauſa, in certas perſonas, talẽ diſpenſationem inducere poſſe, cum ſit Vicarius Chriſti; cum ſuprema, & omnimoda poteſtate; & factum ab ipſo, a Deo factum cenſeatur: & qui ex cauſa poſsit interpretari, & limitare ius diuinum, licet non in totum tollere, ut ſepe dictum eſt: & ad hãc interpretationem uidentur tendere, & poſſe adaptari dicta Abb.in d.c.propoſuit nu.10.& uidetur innuere uerba d. c.gaudemus, ibi: qui mos, quandoque interdum etiam, fas cenſetur & c.Cogita tamen, quia hæc quæſtio eſt altiſsima, & nuſquam diſpenſaſſe crediderim: licet Card. Pariſ. præceptor meus, conſ.68.num.154.uol.4. quandoque diſpenſatum dicat. ſed num.275. hodie non recipi affirmet, nec diſpenſari poſſe.

In ſecundo caſu principali, ſcilicet in matrimonio prohibito diſſolui, in quo conſiderari poteſt, potentia Pontificis: licet diuine ſcriptam ſit, & in
23 iure ſepe receptum, † ut quos Deus cõiunxit, homo non ſeparat. Matth.c.19.&.c. quos Deus coniunxit.33.q.2.&. c. inter corporalia. de tranſlat. epiſ. nihilominus Pontificem aliquando poſſe diſpenſare, haud dubitandum eſt. Veruntamen diſtinguendi, & conſiderandi ſunt duo caſus principales. Primus quando matrimonium eſt per uerba de præſenti contractum, & carnali copula conſummatum. Secundus, quãdo eſt contractum per uerba de præſenti, ſed non carnali copula con
24 ſummatum. † In primo caſu, non poſſe Papã diſpenſare, ut diſſoluatur, ſtatutum eſt in.c. ex publico.de conuerſ. coniug. ubi doct. præſertim Abb. & per glo. in d. c. inter. in uer. fortius de tranſl. epiſc.ubi Abb.& doct. & Bal.in l. Deo nobis nu. 7.C.de epiſcop.& cleric.& per Lapp. alleg.86.& Soci.conſ.28.num.6.uolum.1.& hæc eſt commu-
* nis* opi.ut aſſerit poſt multa Io.Neuiz.in ſilua nuptiali.in.§. deueniendo nume.152.& ibi ex cauſa poſſe ſubdit: & ita diſpenſaſſe Papam Alex. VI. Anton. Roſellus, in d.trac.de concil. in rub. põt. ſum. diſpenſ. nunqnid poſ.in mat. examinat hunc articulum, & idem concludit, rationibus, de quibus ibi per eum abunde: Verum in quibuſdam caſibus, poſſe etiam conſummatum matrimonium Papam diſſoluere, ſubijcit, ſcilicet Dei reuelatione, ut in. cap. quanto. &. cap. gaudemus. de diuor. Infidelium enim matrimonium diſſoluit, licet conſummatum. Sic quoque diſſoluitur iugalibus cõſentientibus, & religionem ingredietibus, ut p Ioan.Brunel.in tract.de ſpõſalib. &
25 matr.concl.30.in 6. & 7.declaratione:† ubi uide plene an, & quando diſſoluatur matrimonium: & per practic.pap.in d.uer.matrimonium: & ibi in. 5.declaratione ponit Brun.etiam alium caſum, in quo papa, ſeu eccleſia poſsit diſpenſare, ſcilicet ut altero Infideliũ lapſo in hæreſim, poſsit alter coniugum tranſire ad ſecunda uota, per doctr. Hoſti. in. c.de infidelibus, de conſanguinit. licet de ea dubitare Abbatem dicat. Poteſt & ille caſus hic repeti iam dictus in ſupradicto, uerbo: Circa quintam reg.num.17.ut matrimonium ſpirituale monachi, ducentis uxorem, ex diſpenſatione diſſoluatur, dic tñ ut ibi. Atque inquit Lappus ubi ſupra, quod licet matrimonium, matrimonialiter cõtractum, dirimi non poſsit, tamen bene poteſt Papa, uel conſuetudo, per eum approbata, reddere aliquos inhabiles, ad contrahendum. & dirimendum iam coutractum per decretal.1.2.&.3. de cogn.
26 ſpirit.& ait Alex. conſ.1.nu.26. uol. 2.† Papam poſſe prohibere aliquas perſonas, ne contrahant matrimonium, non tamen omnes: alioquin perueteret ſtatum fidei, quod non licet. Et dicit Abb. in. c. ad diſſolnendum in fi. de deſponſ. impub. poſſe Papam ſolum, impedire matrimonium, ſi interdictum eius habeat perpetuam cauſam, non temporalem. Sed tamen & hoc dubium dicit, & recte, per ſupradicta, in matrimonio conſumato:
27 ſecus in non conſumato, ut inferius.† In ſecundo caſu matrimonij per uerba de præſenti contracti, non conſummati copula carnali, Papam diſpenſare poſſe, ut diſſoluatoẽs affirmãt.d. c.expublica & p memoratos doc.ubi ſupra: & ratio inter húc, & præmiſſum caſum, aſsignatur, uel ex eo quod matrimonium, in hoc ſecundo caſu, ſit confirmatum, ex inſtitutione eccleſiæ: in primo autem ex inſtitutione diuina, contra quam non poſsit diſpenſare. Vel ex eo potius, quod cõſiſtat in facto,
28 quod infectum reddi nõ poſsit. Et ulterius,† conſummatum ſignificet unitatem, conſiſtentem inter CHRISTVM, & eccleſiam, per aſſumptionem carnis humanæ, in utero uirgili; & per conſequens ſignificet rem inſeparabilem.c. debitum. de bigami non conſummatum uero ſignificet unitatem, quæ conſiſtit in ſpiritu, inter Deum, & fidelem animã, quæ unitas ſæpe diſſoluatur, intercedente

dente peccato:& ideo non eſt firmum, ante copu-
lã carnalem. Nam matrimonium quatenus eſt res,
& non ſacramentum, poteſt diſſolui, ſicut cęteri
contractus, ut hęc declarant recitati doct. præſer-
tim Abb. & Roſellus:& clarius Hoſtien. in ſum. de
bigamis. §. quare. col. 1. & Gozad. conſ. 2. num. 6.
29 † Hæc concluſio declaratur tamen, ut Papa
non poſsit diſſoluere tale matrimonium, etiam
non conſummatum, niſi ex cauſa in iure expreſſa,
uel omnino ſibi ſimili, vt magiſtraliter docet Abb.
in. c. ex parte num. 3. de conuerſ. coniug. de cauſa
etiã atteſtatur Felin. in. c. quæ eccl. col. 6. de conſt.
& Ant. Roſell. ubi ſupra num. 11. & ita communi-
* ter * teneri in glo. & per doct. in d. c. ex publico.
conſuluit Decius conſ. 681. num. 12. &. 603. nu.
7. uol. 4. qui etiam addit, requiri talem cauſam eſ-
ſe ueram, & iuſtam, & alijs notam: immo idẽ De-
cius in conſ. 602. dicit de tali cauſam conſtare,
non eſſe ſtãdum aſſertioni diſponentis: circa quæ
uide tamen quę dixi ſupra lib. 1. cap. 1. §. 4. uerſic.
Nono. & uerſic. Vigeſimo quarto: & iuxta prædi-
cta, ex communi ſententia Hoſtien. & doct. in d.
c. ex publico. & in. c. tuas. de ſponſ. duo. Inquit Io.
Brunel. in tract. de ſponſ. & matr. concl. 30. nu. 1.
& Socin. conſ. 28. num. 6. uol. 1. Papam interce-
dente conſenſu cuiuſque ſponſi, poſſe de poteſta-
te abſoluta, nulla legitima ſubſiſtẽte cauſa, diſſol-
uere tale matrimonium: de poteſtate uero ordi-
naria, etiam idem poſſe, aliqua rationabili cauſa
ſubſiſtente. Plus adde ſecundum Hoſt. in d. c. tuas
papã poſſe diſponere, ut per ſecundum matrimo-
nium conſummatum, tollatur primum non con-
ſummatum, per uerba tamen de præſenti contra-
ctum, quia in tali non conſummato, latiſsime pa-
tet poteſtas Papæ. Quod ex cauſa magna tantum
concedit Ab. ibi circa conſumatum, & non con-
ſumatum: uide ẽt dictã practic. cancel. Apoſt. car.
415. In pręmiſsis autem, quando diſpenſatio a
Pontifice impetratur, qua expenſa id fiat: ui-
de tractat, quod inſcribitur: Taxæ pœnitentia-
riæ Apoſtolicæ 1 in rub. Summarium Literarum
expediendarum per offic. lac. pœnit. Apoſt: ubi
& de alijs diſpenſationibus & abſolutionibus, ex-
penſa exprimitur. Notandum tamen eſt, nun-
quam poſſe papam diſpenſare, ut Chriſtianus cum
Iudæa contrahat, & econuerſo: niſi præcedat Ba-
ptiſmus. c. nõ oportet. 28. q. 1. ubi glo. & compro-
bat Pau. Gril. in tract. de pœnis omnif. coi. q. 12.
num. 4. Hinc ſubnectere recte poſſumus: contra-
cto matrimonio per uerba de præſenti, tempore
feriato, ut puta, tempore aduentus, ſeptuageſimæ,
& quadrageſimæ, quo ſupponuntur prohibitæ nu-
ptiæ, & traductio uxoris ad domum, & quod plus
eſt copula carnalis: ut tenent aliqui, præcipue Ab.
& relati per eum in. c. Capellanus, de feri, per alle-
gata per eum: & apud nos uiget conſuetudo, pro-
30 hibens conſummationem: † Papam poſſe diſpen-
ſare, ut nuptiæ celebrari poſsint, & fieri traductio,
& etiam conſummari matrimonium, per copulam
carnalem: hæc enim ubi inducta ſint, ex inſtitutio-
ne eccleſię, & de iure poſitiuo: inducta cenſenda
ſunt, cum non compræhendantur in prohibitis de
iure diuino. ut in glo. d. c. literas, de reſt. ſpol. &
ratione orationis, & ieiunij, & ſolum cuiuſdam
reuerentiæ, ſtatuta ſint per pontifices, ut in iuribus
allegatis per Abb. legitur. Vnde clarum eſt in ſimi-
libus iure poſitiuo, & lege humana prohibitis, poſ-
31 ſe Papam diſpenſare, ut in proximus dictũ eſt. † Ve
runtamen non ego aſſentiendum puto opinioni
Abb. in d. c. capellanus, & Spec. in Rationali diuin.
lib. 1. c. ſi. & aliorum, qui concludunt de iure, con-
ſummationem matrimonij eſſe prohibitam tem-
pore feriato, licet nuptias, & traductionem ſolen-
nem prohiberi conſentire poſsim: & propterea ue
rior contra Tanc. & Abb. mihi uidetur opinio
Goff. qui inquit, nuptias ideo cum ſolẽnitate pro-
hibitas: quia in pluribus partibus fierent maiori
ſumptu, quam dos eſſet, eo tempore, quo oratio-
ni, & contemplationi eſſet inſiſtendum: ſed matri
monij conſummationem eo tempore concedit.
Pro quo uidetẽ tex. in d. c. capellamus: ibi, ut quo-
cunque tempore matrimonium contrahatur, con-
ſenſu interueniente legitimo de præſenti, quod ex
eo uidetur corroborari: quia libera debẽt eſſe ma
trimonia. & eorum contrahendi libera facultas. l.
Titia in prin. ff. de uer. oblig. c. requiſiuit, de ſpon-
ſalib. unde ab eis repelluntur, & uitiantur multæ
conditiones, quæ quandoque apponuntur, ut in
tit. de cond. appoſ. in diſponſ. Atq; cum ſit ſacra-
mẽtum magnum eccleſiæ, & antiquitus, & dignius,
& utilius: & cõſummatum ſignificet vnitatem con
ſiſtentem inter Chriſtum, & eccleſiam, per aſſum-
ptionem carnis humanæ in utero uirginali; & nõ
conſummatum ſignificet unitatem, quæ conſiſtit
in ſpiritu, inter Deum, & fidelem animam: quæ
equidem in conſummato etiam conſiderari poſ-
ſunt, ut in ſuperioribus dictum eſt: non uidetur
32 hoc tantum bonum, † ex quo tria bona prodeũt,
ſcilicet proles, fides, & ſacramentum. c. omne. 27.
q. 2. & per Socin. conſ. 65. nu. 13. uol. 1. qui etiam
allegat B. Thomam. ſecunda ſecundæ. q. 89. art. 2.
aliquo temporis impedimento ſubtrahi, aut diſ-
ferri poſſe, aut debere: immo potius ad illud citiſ-
ſime, abſque aliqua repugnantia, eſſe deproperan-
dum, nec aliter diſpoſuiſſe Pontificem Max. in d.
c. capellanus, uel alibi crediderim: præſertim ſi uer
ba ſunt accipienda, in potentiori ſignificatu ut in
l. 1. §. qui in perpetum. ff. ſi ag. uectig. uel emphit.
petat. unde cum in d. c. capellanus. fiat mentio de
matrimonio contrahendo, quocunque tempore:
interpretabimur non ſolum Papam intellexiſſe,
de matrimonio non conſummato, ſed etiam de
conſummato, quod eſt potentius, & firmius, ut pa
tet ex iam dictis. Preterea cum hæc dictio, Matri-
monium, ibi prolata, poſsit referri idonee, tam ad
conſummatum, quam ad non conſummatum; ſuc
cedit, ut una determinatio, reſpiciens plura deter-
minabilia debet ea æqualiter determinare l. iam
hoc iure. ff. de uulg. & pupil. & l. 2. ubi doct. C. de
impub. & al. ſubſtit. Et iſta ſententia, auctoritate

quoq;

quoque præcipuæ comprobatur, ita ut nullo modo negligenda ſit: quandoquidem ipſemet Abb. in.d.c. capellanus, affirmet cum hac opio. Goff. tranſire omnes doct. & idem uidetur concludere Caietanus. Cardinalis.S.Sixti,in ſummula peccatorum, in uer. Matrimonium.uerſic. Septimum caput.qui tradit hoc non cadere ſub prohibitione eccleſiæ,ut prohibitum: ſed ut finis nuptiarum, & prohibitis quodque aliud eſt id quod præcipitur, aliud finis præcepti. & ideo,uti matrimonio conſummato tali tempore: non eſſe peccatum, ſicut nec alio ſacro tempore:cum aliter ſit in nuptijs, & traductione uxoris, ut per eundem Caietanum, ibi,in uer. Nuptiæ.Nec obſtant argumenta ex aduerſo adducta ibidem per Abb. Et primum quia dicat rationem Goff.ſcilicet, ut non poſsit uacari orationibus,& contemplationibus, ſimiliter tam in nuptijs,quam in copula carnali, quæ uidentur afferre impedimentum: Nam reſpōdere poſſumus, hoc non eſſe uerum;quia nuptiæ bene poſſunt impedire orationem i copula carnalis nequaquam. Cum hac enim orationes poſſunt cōuenire, opportuno tempore;& ueluti bonum cum bono, ſacramentum hoc cum oratione,fœdus apte inire poſſunt, ita ut unum aliud non tollat,aut aliqua læſione afficiat: ſicque etiam denotetur unio Chriſti cum eccleſia, & in ſpiritu,inter Deum, & fidelem animam,ut ſupra. Nec hęc cōſummatio matrimonij,conſumit dotem:ſed nuptię immoderatæ eam cōuſumunt.Non etiam obſtat glo. fin.c.uir.33.q. 4.quæ contrarium uidetur affirmare: nam cum glo.non probet hoc aliqua lege, uel canone,non eſt ei credēdum,ut ſatis conſtat: & eadem ſolutio fieri poteſt ad glo.in d.c.capellanus.Vel dicas per dictam glo.non prohiberi matrimonium, ut prohibitum, ſed nuptias, ne carnaliter quis coniungatur, & hoc ut finis prohibiti, ut ibi, & ſupra per Caietanum: Non obſtat etiam tex.in.c.nec uxorem.d.33.q. 4. ubi dicatur: nec uxorem ducere licet & c.nam reſponde: quod cōcedere poſſumus conuiuia, & traductionem prohibitam, non autem conſummationem:immo tex.ibi ſe ipſum declarando, traductionem, & conuiuia prohibenda exponit,ſi conſenſus mulieris interceſſerit, alioquin cauſa orationis, continentia ſeruari non debeat,nec coniuges inuicem carnali debito debent fraudari, ut in ſeq.c.legitur: Non obſtat etiā tex. in.c.non oportet.2.ea.33.q.4.ubi ſeparatio in fine inducatur:quia reſponde illum tex.loqui ſi nuptiæ celebratę fuerint:ut tunc ſeparatio fiat:quod in nuptijs, quia prohibitæ ſunt, recte inducitur: non autem hoc ibi inducitur,in matrimonio conſummato: abſque nuptijs immo & in nuptijs, hoc uidetur intelligendū,i. interueniente conſenſu coniugum,ut ſupra. Non etiam obſtat dum Abb. arguit a pluribus capitulis d.33.q.4.ubi commixtio carnalis,in matrimonio iá conſummato tali tempore orationis,& ieiunij, non debet fieri: nam ſolutio eſt illa non eſſe præcepti,ſed conſilij, ut ibi, in gloſsis,illorum capitulorum: Præterea uidētur etiam militare ſolutiones ſupradictę. Et hęc quæ ad ea quæ in iure in controuerſiam deducuntur, 33 dicta ſufficiant. † Verum an conſuetudo iam diu obſeruata,obſtare poſsit, cum ſit altera lex: magis eſt dubium, niſi dicamus talem conſuetudinem, tanquam irrationabilem,contra libertatem matrimonij, eſſe contemnendam, per doctr. Bar. in.l. 1.C.quæ ſit lon. conſ.col. pen.& Abb.& doctor. in.c.fi.de conſuetud.& Socin.conſ.7.co.pen.uol. 1.Salutare tamen eſſet,ſi ſummus Pon. apertiſsime declararet ſecundum prædicta, matrimonium poſſe conſummari,tempore tali feriato: quandoquidem multi, quadam religione ducti, abſtineant,& in deteriorem libidinem tamen irruant, feruentius acti.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex poteſt conferre Dignitates, & ordines; Quorum tamen aliquos, Epiſcopi & alij inferiores conferre poſſint; præfertur tamen ordinatus a ſuperiore, & ſic a Papa.*

2 *Pontifex creare Cardinales ſolus poteſt, habiles tamen communiter, & excommunicare, & deponere, quorum ſolus eſt iudex.*

3 *Cardinalatus eſt officium, non ordo: licet Cardinalis debeat eſſe in ſacro ordine conſtitutus.*

4 *Electio Prælatorum quorumcunque, quomodo ſpectet ad collegium.*

5 *Epiſcopi electio a canonicis quomodo facienda.*

6 *Archiepiſcopus confirmat Epiſcopum: Patriarcha Archiepiſcopum.*

7 *Pontifex poteſt ſibi reſeruare electionem de epiſcopo,vt quotidie reſeruare ſolet, etiam de Archiepiſcopis, & Patriarchis, & dignitatibus maioribus*

Militiæ,quæ dicantur non eſſe reſeruatæ Pontifici.

Cardinalium beneficia,ſunt reſeruata Papæ.

8 *Reſeruationes generales Papæ, non extenduntur ad Reges, Duces,Marchiones,& alios Principes, habentes ius patronatus.*

9 *Reges Hiſpaniæ,habent ius patronatus; in eccleſiis ſuæ iuriſdictionis,de iure communi.*

10 *Reges Franciæ habent ius patronatus, præſentandi epiſcopos Pontifici,ex ſua pragmatica.*

11 *Pontifex poteſt reſeruare ius patronatus, et Regum.*

DIGNITATES, ET ORDINES
ALIQVOS, SOLVS PAPA CONFERT.

1 QVarto pont. Max.† Dignitates eccleſiaſticas, de quibis diximus ſupra.§.t. uerſic. 1. q. 1.in fi.& ſacros ordines,& eos qui ad religionem pertinent, conferre poteſt: ſolus autem aliquos;cum & aliquos epiſcopi,& alij ab eo inferiores, concedere valeant: & ut hic obiter dicam, ordinatus tamen a ſuperiore,& ſic a Papa,præfertur Ordinato ab inferiore,ut habeī,in.c.per tuas. 2 ubi Abb.de maior.& obed.† Atque in primis ipſe Pontifex,Cardinales creare ſolus poteſt,ut memorabile.

rabile diſtinct Ioan. And. in, c. ſane. de conuerſ.
coniugat ubi Ab. recenſet Felin. in rub. de conſtitut.
col. 1. & inibi Dec. in. 2. lectur. colu. 3. & per Mar-
tin. Laud. in tract. de Cardin. q. 20. & in. 2. q. 1. per
c. ne Romani, de election. & per Barb. in trac. de
præſt. Card. in. 1. q. 1. partis num. 25. In Cardina-
lem uero eligere inhabilem, aut cum eo diſpenſa-
re, communiter non ſolet, licet poſsit ſi uult, ut
not. Abb. in. cap. dilectus. num. 1. de conceſ. præb.
per. c. propoſuit, eo tit. Deponere econuerſo Car-
dinalem non poſſe, niſi cum concilio Cardi-
nalium, uel cum concilio uniuerſali, tenent
aliqui quos refert Barb. in tract. de præſt. Card.
in. 8. q. Baſilica. 1. partis, & ibi arguendo ad par-
tes, uidetur inclinare in hanc ſententiam: non ta-
men hæc opi. uidetur tuta, attenta ſuprema pote-
ſtate Papæ, de qua ſępe dictũ eſt, & meminit Abb.
* in. c. 2. de cleric. non reſid. & cõmunis * opi. uide-
tur, ut quoque alias dixi, Papam poſſe etiam ſo-
lum explicare ardua ſine concilio Cardinalium, ut
per Felin. in d. col. 1. Decius tamen in hoc caſu, re
mittit ſe ad dicta Barb. in d. 8. q. Mihi proinde in
hoc diſsidio placet concordia poſita per Martin.
Laud. conterraneum meũ, in d. 2. tract. de Cardi.
q. 78. qui fœdere diſtinctionis ait, de ordinaria po
teſtate, & condecenti, Papam cum collegio Cardi-
nalium, deponere, & excommunicare poſſe Car-
dinalem, At de abſoluta etiam, ſolum idem poſſe,
ſecundum glo. Abb. & Io. Lign. in d. cap. 2. & licet
abſolute idẽ Mart. in d. 1. tract. Papã ſolum poſſe
deponere. & excommunicare Cardinalem in. q. 4.
tenuerit, recte fiet, ſi intelligatur ſecundum præ-
dictam ſuam diſtinctionem. & ad prædicta facit,
quia Papa ſolus dicitur Cardinalium iudex. ut per
3 Barb. inibi in. 1. parte. q. 11. in fi. † Hic tamen no-
tandum eſt, Cardinalatum eſſe officium, non or-
dinem, licet requiratur ut Cardinalis ſit in ſacro
ordine: ut per Martin. Laud. in d. 2. tract. de Car-
din. q. 17. & in primo tract. q. 19. per doctrin. Bal.
in. c. bonæ. 1. de poſtul. prælat. & prædicta omnia
tenet etiam Io. de Sel. in tract. de iureiur. in. 4. par
te nu. 63. aſſerens Cardinalatũ eſſe de iure diuino.
4 Prælatorũ † aũt aliorũ quoruncunq; electionẽ
ſiue in eccleſijs cathedralibus, ſeu cõuentualibus
ſeu collegiatis, haud dubiũ eſt de iure cõmuni ſpe
ctare ad collegium. c. Adrianus. 63. diſt. & c. in no
mine domini. 23. diſt. & c. miramur. & cap. multis
inuitis datur epiſcopus. 61. diſt. &. cap. 1. de elect.
5 † Vnde in eccleſia cathedrali, ſoli canonici ha-
bent ius eligendi epiſcopum: qui faciunt unũ cor-
pus, cum epiſcopo. c. nouit. &. c. quãto de his quę
fi. a præl. ſin. con. cap. & per Abb. in. c. dilecti. col.
2. de maior. & obed. quæ tamen intelligenda ſunt,
niſi conſuetudine, uel priuilegio, aliter eſſet rece-
ptum, ut per tex. & Abb. in. c. cum eccleſia ſucrina
de ca. poſ. & propr. & c. cum dilectus. de conſuet.
& ſequitur Pet. a Biax. in tract. Direc. elect. c. 2. 1.
partis. Quorum prælatorum confirmatio, ubi di-
gnitates immediate ſubſunt Ro. Pontifici, ad eun-
dem ſpectat, ſiue epiſcopales ſint, ſiue Abbatiales,
ſiue ſuperiores. c. nihil. ubi glo. Io. And. & Abb.
de election. & per alia ſequitur Petrus ubi ſupra.
c. 43. 3. partis nume. 3. Si uero non ſubſunt imme-
diate Rom. Pontifici, epiſcopus poteſt cõfirmare
prælatos inferiores, ſuæ diocœſis, ueluti Abbates,
& alios. c. cum olim. de maior. & obed. ubi Abb. &
alij relati per Pet. ubi ſupra num. 5. & ibi nume. 6.
6 ſubdit † quod Archiepiſcopus confirmat epiſco-
pum, Primas uero, ſeu Patriarcha (ſi adſit) confir-
mat Archiepiſcopum: ſin minus, Papa. c. quia igi-
tur. 63. diſt. Quomodo autem antiquitus, poteſtas
conferendi epiſcopatus, pertinere ad Papam, de-
clarat gloſ. in. c. quanquam. de elect. in. 6. & Ber-
tachin. in tract. de epiſcop. in. 3. parte nu. 1. lib. 1.
& Pet. a monte in tract. de monach. concil. in rub.
de Cardinalib. nu. 13. Verum tamen in præmiſsis
cadit declaratio, ut ſcilicet ſuperior poſsit eligere
epiſcopum, canonicis negligentibus. c. bonæ. 1. in
fin. de elect. & per Spec. in tit. de election. §. fin.
in fin. præterquam ſi eligat ſcienter indignum,
cum tunc electio deuoluatur ad Papam, ut ibi,
& ſequitur Ioan. Bertach. in d. tractat. de epi-
7 ſcop. in. 3. parte nume. 33. libr. 1. † Declaran-
tur itidem magis præmiſſa, ſi Papa reſeruat ſi-
bi prouiſionem de epiſcopo, ſeu alijs Prælatis,
circa electionem: prohibendo, & decernendo,
ut ad eum abſolute ſpectet electio: ut atteſta-
tur Bertach. ubi ſupra, nume. 51. ex auctoritate
Innocen. & Io. And. in. c. inter dilectos: de exceſ.
prælat. & per alia: & not. in cap. ſi eo tempore. de
elect. in. 6. ubi Philip. Franc. Et prouiſiones eccle-
ſiarum cathedralium, ſiue metropolitanarum, ac
patriarchalium; ſeu electionum ad illas confirma-
tiones, ad ſedem apoſtolicam hodie pleno iure
pertinere, & eccleſijs paſtore uiduatis, vel de no-
uo prouidere: uel electiones ab illis, quibus ex pri
uilegio licet, ſi canonicæ celebratæ ſint, ab eadem
ſede confirmari; obſeruatur in pontificali, in titu.
de conſecrat. electi in epiſcopum colu. 1. Hęcque
quotidie generaliter, uel ſpecialiter ordinantur,
etiam per recentiores Pontifices: uel per Regulas
Cancellariæ, uel per cõſtitutiones ſuas, ut legitur
in regulis Cancellariæ, & Conſtitutionibus editis,
per Innoc. 8. in regul. ſecunda. cum ſeq. ubi omnes
eccleſias ſpecialiter reſeruauit, etiam Patriarcha-
les, Archiepiſcopales. & Epiſcopales, nec non om
nia monaſteria, uirorum, valorem ducentorum
Florenorum auri, communi æſtimatione exceden
tia. Et generaliter reſeruat omnes dignitates ma-
iores poſt pontificales in Cathedralibus, & metro
politanis; ac principales in collegiatis eccleſijs, ua
lorem decem Floren. excedentes: nec nõ priora-
tus, præpoſituras, & præpoſitatus, ac alias digni-
tates conuentuales, & præceptorias generales, or
dinum quorumcunque: ſed non militiarum & c. ut
ibi, præſertim reg. 3. quæ omnia declarat ibidem
quidam interpræs; qui aperit, quatuor præcepto-
rias, ex quo ſunt militiarum, non eſſe reſeruatas:
uidelicet ordinis. S. Iacobi de Spata: De Alcanta
ra; De Calatrava & S. Ioannis Hyeroſolymitani:
idemq;

idemque ego crederem de militia, ordinis, S. Marię Theutonicorum: De quibus, & alijs ſimilibus ordinibus, meminit Rapha. uolat. in anthropologia. lib. 21. Et quæ quidem conſtitutiones, & Regulę, repetuntur, & pariter promulgantur. per Leonem. X. Pont. mox per Clementem. VII. poſtremo per Paul. III. & idem interpræs in reg. 5. Innocen. in fi. tradit Cardinalium Beneficia eſſe reſeruata Papæ, per reg. Cancellariæ, ut & iure communi hoc cõſtare per extrauag. Ad regimen, commemorat. Hic tñ not. concurrere tẽpus ignoranti Papæ, qui ligauit manus ordinario, in concedendis beneficijs uacantibus; ſecundum Bal. in. l. quam diu. C. qui admit. & no. in. c. ſtatutum. de præben. in. 6. ſed hoc tamen non procedit in reſer
8 uatis abſolute ſecundum Phil. Fran. ibi. † Subdeclarantur tamen præcedentia: ut reſeruationes, licet generales, non extendatur ad Reges, Duces, Marchiones, & alios Principes, habentes ius patronatus in eccleſijs, ſitis in iuriſdictionibus ſuis: † ut Reges Hiſpaniæ uidentur habere, ut eſt tex. ſing.
10 in. c. cum longe. 63. diſt. † Reges Franciæ habeut ex ſua pragmat. licet non iure cõmuni, ita ut poſſint pręſentare epiſcopos confirmandos, Papę, non Archiepiſcopis ſuis, ut prædicta declarat Interpres Regularum Innocen. 8. in reg. 19. & cla-
11 rius. 40. in qua hæc exprimuntur. † Qui tamẽ ſubdit Papam poſſe expreſſe reſeruare ius patronatus, etiam Regum. & hæc deaclarat etiam Card. Alex. in. c. Imperium. X. diſt. ut Reges non habeãt ius eligendi, uel præſentãdi, niſi ex priuilegio Apoſtolico. Adde poſſe idem eos conſequi, ex conſuetudine immemorali: priuilegium enim, & talia cõſuetudo, æquiparantur. Et ita habere poſſe Reges Franciæ, Vngariæ, & Angliæ, & Apuliæ, meminit Alex. conſ. 74. num. 8. uol. 4. & Mart. Laud. de priuil. & reſcrip. q. 2. & tactum eſt ſupra lib. 1. c. 2. §. 3. num. 10. De reſeruationis autem uiribus, quando illa ſpecialis, uel generalis concipitur, & multa alia, uide per Caſſadorum in diciſionibus ſuper Regulis Cancel. in tit. de reſeruat. pręſertim deciſ. 3.

SVMMARIVM.

1 *Ordinum incapacitas, & exceptio, fit aliquando ratione ætatis, aliquando ratione ordinis non obſeruati, aliquando ratione Bigamiæ: aliquando ex illegitimitate, aliquando ex defectu literaturæ: vnde diſpenſatio neceſſaria eſt.*

2 *Eccleſiarum regimini, qui præficiendi ſint.*

3 *Puer in cunis poteſt eſſe ſacerdos, & epiſcopus, & omnes ordines recipere.*

4 *Papa diſpenſare poteſt circa ætatem, veluti in epiſcopo: & an epiſcopi poſſint diſpẽſare ad inferiores dignitates, in defectu ætatis.*

5 *Diſpenſatio cum minore, in dubio non intelligitur facta, quo ad adminiſtrationem bonorum temporalium.*

6 *Regulæ Cancellariæ, quomodo diſpenſent in minori ætate, qto ad canonicatus, & præbendas.*

Diſpenſatio Papę non dicitur: ſed potius diſſipatio, vbi non ſubeſt cauſa legitima.

Papa an peccet, diſpenſando ſine cauſa.

ORDINVM DEFECTVS SOLVS DISPENSAT.

1 QVinto † quia quo ad ordines memoratos conferendos, aliqui diuerſimode exceptionem patiuntur: uel ex ætatis inhabilitate: uel ex defectu alicuius ordinis: uel ex bigamiæ incapacitate: uel ex natalium macula, uel ex literarum imperitia, & alijs ſimilibus: proptetea capiendo primo ea quæ ad ætatem pertinent,
2 licet † indecorum ſit, ut hi debeant eccleſias regere, qui non nouerunt ſe ipſos gubernare, cum ad id munus, tales perſonæ ſit admittãdæ, quę deſcretione pręemineãt, & morum fulgeãt honeſtate, ut præclare ſcribitur in. c. indecorum. de ętat. & qualit. & conueniunt uerba Apoſtoli in. c. 3. ad Tymot. qui inquit, Quomodo Eccleſiæ Dei diligengentiam habebit, qui domui ſuæ præeſſe neſcit, Nihilominus cum ut memorabiliter tradit Ar-
3 chid. in. c. ſubdiaconus. 77. diſt. † poſsit puer in cunis, eſſe ſacerdos: & omnes ordines recipere, intelligendo tamen, ut ordinatus ſuſpendatur ab executione ipſius ordinis, uſque ad ætatem legitimam, ut ibi per eum in. c. ſeq. incip. placuit. Non
4 eſt dubium, † Papã diſpãſare poſſe, circa ætatem, ueluti promouendo minores triginta annis, ad epiſcopatus, ut docet Spec. in d. §. nunc oſtendendũ. uerſi. Decimotertio. de leg. p. cũ nobis olim. §. fi. de elect. & p Hoſtien. in ſum. de ætat. & qualit. in uer. ætas, hic enim caſus uidetur de reſeruatis Pontifici, ut in eo. §. per Specul. & per ipſum in tit. de diſpenſ. §. nunc de epiſcoporum, uerſi. 43. licet aliqui per eum allegati uideantur tenere contrarium. Subdit tamen ibidem, aliquos tenere nullum niſi ſolum papam, diſpenſare poſſe in defectu ætatis, etiam quo ad inferiores dignitates. c. nihil, de electi. & l. j. 2. & 3. C. de his qui uen. ætat. impet. in quibus ætas. 25. annorum inceptorum ſpectatur. c. cum in cunctis. §. inferiora, de elect. ubi doct. & per Hoſtien. ubi ſupra. qui inquit, epiſcopum diſpenſare poſſe, in dignitatibus inferioribus, & in eccleſijs parochialibus, inſtante neceſſitate: In minore tamen. 14. annis, ad dignitates non diſpenſare epiſcopum, ſed Papam, ait Bertachin. in d. tract. de epiſcop. in 2. parte. 4. lib. num. 144. plures itidem caſus colligit, in quibus epiſcopus non poſsit diſpenſare. At hodie ademptam omnino eſſe poteſtatem epiſcopis, diſpenſandi in ætate, quo ad eccleſias parochiales, commemorat ibidem Spec. cap. licet canon. de electio. libr. 6. de quibus meminit Bernard. Diaz. in prac. can. crim. in uer. extra tempora. & Ioan. Rand. in tract. de diſpenſat. in. 56. caſu: qui tamen oſtendit ipſum epiſcopum poſſe diſpenſare in maiore uiginti annis: quo ad perſonatus, & dignitates, non curatas per

c. 1. de

c.1. de ætat. & qualit. lib. 6. ubi Philip. Franc. not.
& ſubdeclarat, vt epiſcopi tamen, non poſsint di-
ſpenſare, etiam in dictis dignitatibus, & perſonati-
bus, licet non curatis, quando habent ſacrum or-
dinem annexum, per not. in. c. ſi cui. in glo. pen. de
præben. in. 6. licet ſecundum eundem poſſent di-
ſpenſare, ut obtineant dignitatem, uel perſonatũ,
nõ curatum, quamuis his ſit annexa eccleſia cura-
5 ta. Illudque etiam notabiliter ibi ſubdit, † quod
licet ſit cum minore in beneficio diſpenſatum,
non tamen intelligitur diſpenſatum in adminiſtra
tione temporalium bonorum, dicti beneficij, niſi
appareat de uoluntate diſpenſantis: de quibus ta-
men ſe remittit ad allegatos per eum. Et iuxta præ
dicta Leo. X. Pont. max. ex reg. Cancellariæ ſtatuit
6 & diſpenſauit, † ut canonicatus, & præbendas, ali-
qui poſsint habere, uidelicet in. 14. anno in cathe-
dralibus, in decimo in collegiatis eccleſijs: & con-
uenit reg. 17. Innoc. 8. Hic quoque conueniunt di
cta in uerſ. proxime præcedenti, de reſeruationi-
bus: nam in eis reſeruatis, pariter videtur dicen-
dum, ad Papam pertinere diſpenſationem in defe
ctu ætatis. Immo Pontifices per Regulas Cancella
riæ, conſueuerunt reuocare quaſcunque conceſ-
ſiones factas, per prædeceſſores ſuos, Patriarchis,
Archiepiſcopis, & c. de diſpenſando inter alia in
ætate, ut in. 13. Reg. Innoc. oct. legitur. Nõ omitto
tamen hic, memorabiliter commemorare dictum
Abb. in. c. cum in cunctis. col. 1. de electiõ. qui
inquit, ubi non ſubeſt cauſa legitima, non dicitur
proprie diſpenſatio, ſed diſsipatio potius: & ibidẽ
tangit an Papa peccet diſpenſando, ubi non ſu-
beſt cauſa; & remittit ſe ad melius dicta per eum
in. c. de multa. de præbend.

SVMMARIVM.

1 *Ordines in eccleſia nouem ſunt: inter quos Subdiaco nus, Diaconus, & Præsbyter, ſunt ſacri, ſicut ſunt nouem chori Angelorum: quod eis tribuatur, numero 2.*

2 *Epiſcopus ordinem habet, inter nouem ordines eccleſiæ.*

3 *Clericorum appellatione, comprehenduntur omnes ordines eccleſiæ, in fauorabilibus.*

4 *Ordines eccleſiæ gradatim ſunt conferendi, alias diſpenſatio requiritur.*

5 *Ordinatio præpoſtera vbi facta ſit, quis diſpenſare po teſt, vel epiſcopus, vel Papa.*

6 *Papa ſolus diſpenſat cum epiſcopo, in ſacris non conſtituto: & in epiſcopalibus.*

7 *Papa ſolus diſpenſat, ut ordines ſacri aſſumantur, ſine temporis interuallo.*

8 *Ordinatus furtiue, quis dicatur.*

9 *Papa ſolus diſpenſat, & ordinat extra ſtatuta tempora.*

10 *Papa ſolus poteſt quolibet tempore ordines conferre.*

11 *Papa ſolus diſpenſat cum non ordinato, miniſtrante, vt ad ſuperiorem ordinem aſcendat.*

12 *Papa ſolus diſpenſat cum eo, qui irregularis ſit, non habens ordinem, diuinum officium exercens.*

13 *Falſum committit, qui prætendit dignitatem, quam non habet.*

14 *Papa ſolus diſpenſat cum clerico, ſcienter excommunicato, recipiente ordinem.*

15 *Papa ſolus diſpenſat cum irregularibus.*

16 *Papa ſolus diſpenſat cum ordinato ſcienter ab excommunicato, & a ſciſmatico: & cum excommunicato maiori excommunicatione, vel interdicto, vel ſuſpẽſo ſcienter miniſtrante, & cum concubinario notorio, officia exequente, & cum ordinato ab hæretico, & ab eo, qui epiſcopatui renunciauit: uel ab alieno epiſcopo, & alijs num. 17.*

17 *Papa ſolus diſpenſat, ut filij præsbyterorum, ad ſacros ordines, in eccleſijs etiam paternis, & parochia libus dignitatibus, & ad epiſcopalem dignitatem, & c. promoueantur: & cum homicida voluntario, qui eſt irregularis.*

1 ORdinum defectus amplectendo, † præmit-
tamus in eccleſia Dei ordines multos eſſe,
Nouem numero: ſcilicet Pſalmiſtam, qui
eſt Cantor, idemq́ue quod clericus primæ tonſu-
ræ, ſiue coronæ: Hoſtiarium, Lectorem, Exorciſtã,
Acolythum, Subdiaconum, Diaconum, Præsbyte-
rum. Quorum tres ultimi, ſacri appellẽtur: alij au
tem, minores, ut in præced. uerſi. 3. nu. 16. † Qui-
buſque etiam includitur Epiſcopus, ut per Abb. in
c. aqua, de conſec. ec. uel alta. & alibi & in. c. cleros
21. diſt. colligit Cardin. Alex. col. 1. &. 3. ex com-
muni canoniſtarum ſententia: quicquid & aliter
ſenſerint aliqui etiam Theologi, aſſerentes Pſalmi
ſtam, nullum habere ordinem. Cuius contrarium
uerius eſſe, pluribus ipſe oſtendit argumentis col.
2. cum & aliqui ab his etiam ordinibus, excludant
epiſcopum. Nouem autem ordines ex opi. Hoſt.
ab eccleſia inſtitutos, tradit ibidem col. 4. Cardin.
Alex. inſtar Hierarchiæ Cæleſtis; ubi ſunt nouem
Chori Angelorum. c. ad hæc. 79. diſt. uel ideo ſecũ
dum B. Thomam in. 4. diſtin. 24. q. 4. uerſi. ad ſecũ
dum quæſtionem: quia quidam ſumunt ſufficien-
tiam ordinum, per quandam aptationem ad gra-
tias, gratis datas, de quibus habetur. 1. ad Corinth.
c. 12. declarando, ut ſermo ſapientiæ Epiſcopo,
ſcientiæ Sacerdoti, fides Diacono, uirtutum ope-
ra ſubdiacono, interpretatio ſermonum Acoly-
tho, gratia ſanctitatum Exorciſtæ, prophetia le-
ctori, diſcretio ſpirituum Hoſtiario, genera lingua
rum Pſalmiſtæ, conueniant. De his etiam ordini-
bus meminit Io. Lup. in tracta. de lib. eccl. in. 2. par
te. q. 5. nume. 3. & latius Nicol. Plou. in tract. de ſa
cram. cap. 1. in. 6. parte, munus eorum deſcribens
3 in quolibet. † Quos omnes, clericorum appellatio
ne, ſimul etiam cum epiſcopis, comprehendi in
fauorabilibus, & ex lata interpretatione, ait
ipſe Cardin. ubi ſupra, column. prima: cum aliter
comprehendantur tantum minores ordines, p di-
cta Panor. in. c. 2. de cohabit. cler. & per alia. † At

Z qui

quì cum memorati ordines, gradatim ſint con-
ferrēdi.c.qui in aliquo.51.diſt.nec omiſsis inferio
ribus, liceat per ſaltum, ad ſuperiores peruenire,
cum executio, & adminiſtratio in illis interdica-
tur, licet characterem quis recipiat. c.ſolicitudo.
ubi doct. præſertim Card.Alex.52.diſt.cap.1. ubi
Abb.de cleric.per ſal.prom.Imo ordinatus eo
pacto ſcienter, uel ambitioſe, uel per ſuperbiam,
deponitur, ſecus ſi per ignorantiam,uel per negli-
gentiam, ſecundum Hug.Archid.& Card.Alex.in
d.c.ſolicitudo,& Nicol.Plou.in d.6.parte.c.3.per
c.ſicut olim.48.diſt.ubi igitur contingat fieri pre-
poſtera ordinatio, diſpenſatio utique neceſſaria
eſt,ad hoc ut promotus reſtituatur, uel permitta-
tur adminiſtrare, ſuſcepto omiſſo ordine, ut tra-
dunt recitati doct. Quo circa diſpenſatio, vel ad
5 epiſcopum pertinet, vel ad Pontificem. † Nam ſi
ſcienter promotus,ad talem ordinem præpoſtere,
in eo non adminiſtrauit,iniuncta ei pœnitentia,&
caute ſupplendo,quod omiſſum fuit,per epiſcopū
diſpenſabitur, idque tenet Hoſtien. & Archid. ut
affirmant Card.ubi ſupra:licet dicat eundem Ho-
ſtien.tenere in d.c.1.de cler.per ſal.prom. papam
ſolum diſpenſare cum tali ſcienter,licet non dolo
ſe promoto. Nicol. Plou.uero vbi adſit ignoran-
tia,vel negligentia, innuit diſpenſationem ad epi
ſcopum pertinere: & ſic permitti epiſcopo diſpē-
ſationem in dict.cap.1.tradit Abba.& idem vide-
tur tenere Specul.per illum text.in.§.nunc de epi-
ſcoporum.uerſ.17.de diſpenſat.ſequitur Bertach.
in tracta.de epiſcop.in. 2.parte.4.lib. nume. 110.
& Ioan. Rand. in tracta. de diſpenſat. in. 33. ca-
ſu:quæ intelligit Bernard. Diaz. in practic. can.
crim.in ver.per ſaltum.habere locum,etiam quod
talis ignorans, adminiſtrauerit. Si vero ſcienter
promotus adminiſtrauerit, ſolum papam diſpen-
ſare,dicit idem Bernard. ex ſenten. Hoſtien. Do-
min. & aliorum: & idem tenet Cardin. vbi ſupra.
Prope ſupradicta, cum epiſcopus tempore electio
nis ſuæ,debeat eſſe in ſacris conſtitutus.c. a multis
de ætat.& qualit.ubi Abb.ita ſaltem,ſit ſubdiaco-
nus,vt ibi,& per Abb.in.c.cum in cunctis. §.infe-
6 riora.de elect.nume.11.† Subnotandum eſt,ad ſo
lum pontificem ſpectare diſpenſationem promo-
uendi ad epiſcopatum illos,etiam laicos,& qui nō
ſunt in ſacris ordinibus conſtituti, ut per Specul.
in dict.titu.de legat.§.nunc oſtendendum, uerſic.
Tertiodecimo.&.70.per dict.cap.a multis.ubi Ab
ba.qui per c. fi. de poſt. prælat. tradit ibidem ge-
neraliter concludere doctores, poſtulandum ad
epiſcopatum, ſemper eſſe poſtulandum a Papa,&
tunc tenet collatio ordinis epiſcopalis, licet ordi-
natus non ſit ſacerdos, qui non poteſt exequi e-
piſcopalem ordinem, cum character epiſcopalis,
omnino imprimatur, ſecundum Abba. in dict. c.
1.de cleric.per ſal.prom.& ad Propoſitum infert
Hoſtien.in ſum.de ætat.qualit.§.ordo.column. 1.
In epiſcopalibus ſolum Papam diſpenſare, in mi-
noribus autem diſpenſare epiſcopum, neceſsita-
te,uel utilitate urgente. Addo hic conuenire, ut
in epiſcopo, uel alio Prælato creando,qui habeat
filios, debere ſuccedere diſpenſationem, de qua
in.c.de ſimonia.28.diſt. vt colligit Martin. Laud.
7 de principibus.quæſt.397. † Præmiſsisquoque ſi-
mile eſt, ſi dicamus, Pontificem diſpenſare, ut
quis ordines ſacros aſſumat ſine temporis inter-
uallo, vt per Specul. in tit. de leg. §. nunc oſten-
dendum. verſic. 53.& innuit Bertach.in.2.parte.
4.lib.nume.145.per.c.non confidat.50.diſt. quic
quid in alijs minoribus conſtitutum ſit, ut per
eum ex not. in. c.de eo.de temp. ord.& per Ho-
ſtien. in ſum. de temp. ord.§.& qualiter. column.
1. qui ait omnes minores ordines, poſſe ſimul re-
cipi,non tamen minores, & unum ſacrum: mul-
tominus duos ſacros: & multominus tres ſacros.
cap. literas. &.c.dilectus. eo tit. Quo caſu ſi quis
8 tales ordines receperit † dicitur, quoque furtiue
ordinari: licet & furtiue ordinari dicatur,cū quis
citra conſcientiam proprij epiſcopi, ſine exami-
ne promouetur, uel gradu omiſſo,ſaltum facit.ut
per Hoſt.in ſum. de eo qui furt.ord.ſuſcep.§. 1.&
propterea ubi ſit facta prohibitio furtiuæ ordina-
tionis,ſub pœna anathematis:cum taliter promo-
to, & excommunicato,diſpenſat ſolus papa: alias
diſpenſat epiſcopus, uel Abbas, dicto toto tit. de
eo.qui fur. ord. ſuſcep.& per Hoſtien. ibi.§. fi. &
Bernard. Diaz. in practic.cano. crim.in ver. fur-
9 tiue. † Item eodem modo, diſpenſare poteſt ſo-
lus Papa, & licite ordinare, extra ſtatuta tempo-
ra, & diebus feſtiuis, vt puta dominicis. c. 1. de
temp. ord. & tradit Spec.in titu. de legat. §. nunc
oſtendendum. verſic. 52. qui ſubdit, ſi alius hoc
fecerit, pariter ſolum Papam cum taliter ordina-
to,& ordinatore diſpēſare.arg.eo.titu.c.cum qui-
dam.&.c.dilectus:atque etiam ſubdit diſpenſatio-
nem, ad Papam ſolum pertinere, ſi ordinatus ab
alio,quam a Papa.extra ſtatuta tempora, vel alias
illicite, celebret ante diſpenſationem obtentam,
ſecundum aliquos,de quibus ſe remittit. Sequitur
Bertach. vbi ſupra,nume.107.& Bernard.vbi ſu-
pra in ver.extra tempora: Hoſtien. autem in col-
latione facta extra tempora legitima, eo. §. &
qualiter,column.ſecunda,tradit taliter ordinatos,
characterem tamen recipientes, ſed nudum, & in-
efficacem,aliquando per Papam, aliquando per
Prælatum,diſpenſando viuificari poſſe, ſicque in-
telligit. cap. cum quidam, & c. uel non eſt com-
pos.&. c.conſultationi. eo tit. de quibus meminit
Ioan. Rand. in tit. de diſpenſ. in.1.caſu.1. partis.
qui videtur inclinare, ut epiſcopi poſsint diſpen-
ſare. In præmiſsis conuenire recte poteſt con-
cluſio generalis, poſita per Hoſtien. ubi ſupra. §.
10 quo tempore. in prin. † qui inquit Pontificem,
quolibet tempore poſſe ordines conferre, ſicut
quolibet tempore Pallio vtitur. c. ad honorem.
11 de auct.& vſu pal. †Solus itidem Pontifex diſpen
ſat,cum non ordinato miniſtrante, ut ad ſupe-
riorem ordinem aſcendat, licet epiſcopus di-
ſpenſare poſsit ad beneficium, & ut poſt
biennium, uel triennium, in ordine ſuſce-
pto

pto miniſtret. cap. 2. de cler. non ord. miniſ. vbi
Abba. & breuiter docet Spec. in tit. de diſpenſ. §.
12 nunc de epiſcoporum. uerſic. 18. † tenendum eũ
qui nullum ordinem habet, diuinum officiũ exer-
centem, irregularem effici: necnon & eum, qui ha-
bet aliquẽ ordinem, ſi officium ſuperioris ordinis
exercet: & proinde cũ tali, ſolum Papã diſpenſare.
c. priuilegium. 11. q. 3 c. ſic decet 25. q. 2. licet cõ-
memoret aliquos tenere, epiſcopum poſſe diſpen-
ſare, & Spec. ſequitur Bertach. in d. 2. parte. 4. lib.
nu. 11 t. & nu. 145. & Ioan. Rand. in d. tract. de di
ſpenſ. in. 1. parte. 33. caſu. Plus addit Bernar. Diaz.
in. d. practic. can. crim. in uer. cum Laici eſſent, ut
dicens ſe clericum, & ingerens ſe actibus clerico-
rum, cum non ſit, falſarius ſit, ex auct. Bald. in. l.
qui ſub prætextu. C. de ſacr. eccl. & Felin. in. c. ter-
tio loco. in prin. de probat. atque ideo etiam ſub-
diti, clericum miniſtrantem in ordine quẽ non ha-
bet, deponẽdum eſſe: & amplius non ordinandũ.
c. 1. de cleric. non ord. miniſt. clericum vero non
ordinatum, miniſtrãtem in aliquo ordine in appa-
ratu, incurrere in irregularitatẽ, cũ quo ſolus papa
diſpẽſet, ut ad maiores ordines aſcendat, ſed in ſu
ſceptis diſpenſare epiſcopum: & comprobat aucto
ritate Hoſt. Goff. Calder. & Lappi, alleg. 29. incip.
an diſpenſet: In his idem tenet Abb. d. c. 1. ubi &
13 ipſe arguit. † aliquem ſe profitentem doctorem,
qui non ſit, vel aliam dignitatem aſſerentem habe
14 re, quam non habet, notari crimine falſi. † Diſpen
ſat pariter ſolus papa, cum clerico, ſcienter excom
municato, recipiente ordinem: cuius pœna eſt, ut
deponatur ab illo ordine: idque etiam procedit, li
cet talis excõmunicatio poſſet tolli, ab alio quam
15 a papa: nam talis fit irregularis, † & cum irregula-
ribus ſolus papa diſpenſat, ut poſt Abb. in. c. cum
illorum in. 2. not. de ſenten. excomm. & Martin.
Laud. in tract. de princip. q. 510. & tenet Bernard.
Diaz. in d. practic. can. crim. in uer. excommuni-
cati, & Agn. & Silueſ. in ſum. ſuis. & ante eos Spe-
cul. in d. §. nunc oſtendendum. uerſ. 31. & uerſ. 71.
16 † Similiter ſolus Papa diſpenſat cũ ordinato ſciẽ-
ter ab excommunicato: nam in irregularitatem, &
hic incurrit: quod & in ordinatis a ſciſmaticis ha-
bet locum, ut per Specul. in. d. §. nunc oſtendendũ.
uerſ. 83. & Bertach. ubi ſupra nume. 107. at ſi igno
ranter facta ſit ordinatio, diſpenſat epiſcopus, tam
in ſuſceptis, quam in ſuſcipiendis, vt per Bernardũ
in. d. practic. in ver. excommunicato. Identidem
ſolus Papa diſpenſat cum excommunicato maio-
ri excommunicatione, vel interdicto, & ſuſpenſo,
ſcienter miniſtrante. c. cum medicina. §. fi. de re
iud. c. cum æterni. lib. 6. & per Specul. in d. §. nunc
oſtendendum. uerſi. 76. & Bernard. ubi ſupra. in
uer. & a collatione: nam & ipſi ſunt irregulares, &
remouendi ab officijs, vel beneficijs. c. latores. de
cler. excom. miniſt. & declarat Bertach. in. d. 2. par
te. 4. lib. nu. 147. ubi autem adſit probabilis igno-
rantia, diſpenſat epiſcopus, quo ad pœnitentiam
imponendam, ut ibi per eum. Item diſpenſat Pa-
pa, in notoria Fornicatione, non ſolum ſacerdo-
tis, ſed ẽt in quocunq; ordine cõſtituti, ẽt in mino
ri, qui eſt ſuſpenſus ab omnibus actibus ordinũ,
& tamdiu, quamdiu perſeuerat in vitio; & qui ſi
interim exequitur officia ſua, etiam ſemel, effici-
tur irregularis, vt colligit Bernard. Diaz. in dict.
pract. can. crim. in uer. concubinarij, ubi hæc no-
tanda ab omnibus clericis exclamat. Ad pontifi-
cem quoque pertinet diſpenſatio, ſi quis ordina-
tus ſit ab hæretico, uel ab eo, qui epiſcopatui re-
nunciauerit, vbi adſit ſcientia, uel craſſa ignoran-
tia, uel ab alieno epiſcopo, ut per Bernard. Diaz.
in d. pract. in uer. extra tempora. & in uer. excom-
municato. & in uer. hæretico. & in uer. & qui epiſ-
copatui, & per Bertach. ubi ſupra. nume. 108. ubi
in uer. rebaptizati: inquit rebaptizatos, etiam igno
ranter, ignorantia iuris, ordinari non poſſe: & col
ligit Bertach. ubi ſupra num. 135. rebaptizati igno
ranter diſpenſationem ſpectare ad epiſcopum, nõ
ſi ſcienter: quam innuat ſpectare ad pontificem.
17 † Additur etiam, ut ad Pontificem pertineat uti
diſpenſatione maiori, in filijs præsbyterorum, ſci-
licet ut ad ſacros ordines, in eccleſijs etiam pater-
nis, & parochialibus, dignitatibus, & perſonalibus
vel inferioribus, promoueantur. cap. pen. ubi glo.
& c. fi. de fil. presb. Item & maxima, ſcilicet vt hi
promoueantur ad dignitatem epiſcopalem. c. Ce-
nomanenſem, 56. diſt. quę colligit Hoſtie. in ſum.
de fil. præsb. §. quæ diſpenſatio. & §. quis poſsit. in
prin. de quibus uide etiam Card. Alexand. in. c. 1.
56. diſt. & Specul. in tit. de legat. §. nunc oſtenden-
dum uerſ. 64, colligere quoque, & innuere uidetur
Bertach. ubi ſupra, nume. 145. cum ſeq. Pontificẽ
ſolum diſpenſare cum ſuſpenſo ab eodem Pontifi
ce, vel eius commiſſario. c. cum inferior. 21. diſt.
idque etiam ex auctoritate Specul. Item cum or-
dinato ſine diſpenſatione, qui canonicum impedi-
mentum habeat. c. ſi quis ſine. 71. diſt. Item cum
religioſo, vel plebano, leges, uel phyſicam audien-
te, vt promoueatur. cap. non magno. in fi. ne cler.
uel monac. & per Spec. in dict. §. nunc oſtenden-
dum. uerſic. 76. & per Bernard. Diaz. in dict. pra-
ctic. can. crim. in uer. ac leges. Diſpenſare etiam
poteſt cum Simoniace ordinato, licet ordini ma-
le ſuſcepto non renunciet, gloſſ. in c. ordinatio-
nes. 1. quæſtio. 1. & Specul. in. dict. §. nunc oſten-
dendum. uerſ. 23. de quibus per Anton. Roſel. in
tracta. de concil. in rub. Pont. max. an poſsit cum
ſimoniaco in ord. Item diſpenſat, & reſtituit de-
poſitum, & clericum ſolemniter degradatum. c.
ideo eum glo. 2. q. 6. & per Specul. ubi ſupra uerſi.
Nono. Item poteſt diſpenſare cum periuro, uel
conſtituto in peccato mortali, ut ad ordines pro-
moueatur, ut per Spec. in titu. de teſte. §. 1. uerſic.
ſed quæritur. per cap. dilectus de tempo. ordin.
Item diſpenſat cum homicida uoluntario, qui eſt
irregularis, ut per Felin. in c. fi. column. ſecunda,
de maior. & obed. Io. tamen de annan. conſi. 59.
nu. 7. cum relatis aliter ſentit. Item poteſt diſpenſa
re, & pmittere, ut apoſtata in ordine ſuo pſeueret.
ut cõſuluit Oldrad. conſil. 47. nume. 1. Alios caſus

ſi aliqui hic omiſsi ſunt, in quibus ſolus Papa diſpenſare ualeat, quo ad defectum in ordinibus, accuratius quilibet perquirere poterit, ex recitatis in ſuperioribus, præcipue hoc. §. in uerſ. 2. & 3. uel potius ex Specul. in d. §. nunc oſtendendum. & §. nūc de epiſcoporū. uel ex Bertach. in d. 2. par. 4. li. nu. 107. cum ſeq. uel ab alijs auctoribus, ubi ſupra.

SVMMARIVM.

1 *Bigamia irregularitas eſt, quæ ad ordinem promouēdo, obſtat.*

2 *Papa diſpenſare poteſt cum Bigamis, ſecundum communem opin. non epiſcopus, etiam quo ad minores ordines.*

3 *Bigamiæ irregularitas, eſt de iure poſitiuo.*

4 *Bigamus quis dicatur, uere, vel interpretatiue.*

1 Bigamiæ incapacitas, † quam quo ad promotionem ordinum, obſtare ſciunt omnes, ut in titu. de Bigam. non ordin. ubi Hoſtien. in ſum. in prin. & c. curandum. c. præcipimus. ubi doct. 34. diſtin. & per Bernard. Diaz. in d. practic. can. crim. in uer. Bigami. (Nam non minima irregularitas, Bigamia dijudicatur, ut in illius rub. & per prædictos doct.) an diſpenſationem recipiat, non eſt ſine controuerſia: cum aliqui, etiam Papam non poſſe diſpenſare affirmauerint, licet ut receptum eſt in. cap. quicunque, & in cap. lector. 34. diſt. Martin. Pontifex ſuper ea diſpenſauerit: qui ideo reprehenditur, ut Martinus Capra, non autem Martinus Papa, mereatur uocari, ut refert Hoſtien. in d. ſumm. de Bigam. in. §. & an cum bigamo; ea ratione, quia talis diſpenſatio contra appoſtolum emanauerit. cap. ſuper eo. c. nuper. & c. fin. de Bigam. non ordin. Verumtamen Hoſtien. in dict. ſum. in. §. an cum bigamo,

2 † non dubitandum eſſe atteſtatur, quin papa diſpenſare poſsit, de plenitudine poteſtatis: cum ſit maior Paulo in adminiſtratione: cap. puto. cum ſim. 2. quæſtio. 7. & ſupra iura poteſt. c. propoſuit de conceſ. præb. & ibi ſubdit epiſcopum, etiam poſſe diſpenſare cum Bigamis, uſque ad minores ordines, dict. cap. quicunque, quia tales non ſunt miniſtri, nec rectores, nec habent officium prędicandi. Hanc opin. amplectitur quoque Specul. in dict. §. nunc oſtendendum. uerſic. Tertiodecimo: licet in titu. de diſpenſat. §. nunc breuiter. uerſi. 1. aliter ſentiar. Sed contrarium uidetur innuere Bertach. in dict. tracta. de epiſcop. in. 2. parte. 4. lib. numero. 144. & per multa, etiam ex

* ſententia Rotæ, communem *atteſtatur Cardin. Alexand. in dict. cap. Lector: inter alia autem etiā

3 illa ratione, † quia Bigamiæ irregularitas, ſit inducta iure poſitiuo, non naturali, uel diuino. ut & conſuluit Socin. conſil. 13. numero. 14. nolumi. 1. Non poſſe autem epiſcopum diſpenſare cum bigamis, etiam quo ad minores ordines, pa-

* riter communem* oſtendit Cardin. ibi: quod ſequitur Philip. Franc. in. cap. 1. de bigam. in. 6.

4 † In hoc capite, quis ſit bigamus, unde dicatur, quot ſint ſpecies, & alia, abunde diſſerit Hoſtien. in ea ſum. quæ alteram bigamiam ponit ueram, ſcilicet, quando quis ſucceſsiue, & diuerſis temporibus, duas habuit uxores legitimas. 31. quæſtio. 1. cap. aperiant: alteram interpretatiuam: quæ multis ſiue ſex modis fırmatur. Primo quando quis de iure contraxit cum uidua, vel corrupta. Secundo quando quis habuit duas uxores, ante baptiſmum; vel unam ante, aliam poſt. Tertio ſiquis caſtitatem ꝓmiſſam, uiolat. Quarto quando unam de facto, alteram de iure: uel corruptam de facto, uel duas de facto, duxit uxores. Quinto ſi propriam uxorē adulteram ſcienter retinuit, eamque cognouerit, ſecundum aliquos, etiam ignoranter. Sexto ſi qͣs publicam pœnitentiam egit, uel repudiatam duxit: per iura per eum adducta.

SVMMARIVM.

1 *Illegitimitas, quæ quandā gignit irregularitatem, ordines repellit.*

2 *Papa diſpenſat cum illegitimis: ita ut cenſeatur diſpenſare cum ſpurio, ad epiſcopatum ſcienter promoto.*

3 *Irregularitas quando tollatur per ingreſſum religionis remiſſiue.*

1 Natalium macula, † & illegitimitas, quæ quandam gignit irregularitatem, & pariter quoque ab eccleſiaſticis ordinibus propellit. cap. 1. & ſecundo. 56. diſt. ubi Card. Alexand. qui ſex in hoc adducit rationes. &. cap. 1. de fil. præsbyt. & ſequitur Bernard. Diaz. in dict. ſua pra

2 ctica can. crim. † eget ſimul ea diſpenſatione, quæ ad Pontificem pertineat, ut tradit Specul. in dict. §. nunc oſtendendum uerſic. Tertio decimo. de legat. per cap. pen. & fin. de fil. præsbyt. & hoc abſque dubio uerum eſt, ut illegitimus non poſſit promoueri, ad ſacros ordines, uel ad beneficia curata, niſi per ſolum Pap. ut in cap. 1. de fil. presbyt. in. 6. ubi not. Philip. Franc. & ibi ſubdit quando in hoc caſu, & in quibus, epiſcopus

3 poſsit diſpenſare: † & quando irregularitas talis tollatur, per ingreſſum monaſterij: de qua habetur etiam per Cardin. in dict. cap. 1. 56. diſt. poſt glo. ibi. Hanc concluſionem tenet etiam Bertachin. in dict. tract. de epiſcop. in. 2. parte. 4. lib. nume. 144. & hic conueniunt poſita ſupra in prox. uer. incip. ordinum. nume. 17. Atque hic ſubnotandum eſt, ut ſi Papa ſcienter promoneat ſpurium ad epiſcopatum, cenſeatur cum eo diſpenſare, ut tradit Bal. in l. Imperialis. §. 1. C. de nupt. ſequitur idem Bertachin. in tract. de Epiſcop. d. lib. 2. conueniunt dicta ſupra lib. 1. c. 1. §. 4. uerſic. 17. num. 6. legitimatio uero quando alioquin proſit, diximus ſupra lib. 1. c. 1. §. 4. uerſic. 20.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non indiget porcis, & aſinis ſerratis; ſed viris eruditis.*
2 *Literas ignorantes, prohibentur ordinari.*
3 *Literas penitus ignorans, beneficio priuatur.*
4 *Papa diſpenſat cum penitus illiteratis, & quando Epiſcopus, & num. 6.*
5 *Papa diſpenſat cum corpore vitiatis, illegitimis, & pœnitentibus.*

Illiteraturæ impedimentum, eſt magnopere
conſiderandum, ex quo ad ſui regimen, viris
literatis, eccleſia noſcitur indigere, vt com-
memoratur in not. cap. cum ex eo. de elect. in
6. vbi Philip. Franc. poſt Ioan. monac. & Io. And.
1 ſubiungit, † Eccleſiam non indigere porcis, & aſi-
nis ferratis, ſed viris eruditis, & per Felin. c. ſi quã-
do, col. 6. de reſcrip. qui Epiſcopum indoctum, aſi-
2 no comparandum tradit. † Proinde prohibitum
eſt, ignorantes literas ordinari. cap. illiteratos.
36. diſtin. Immo tales, & penitus illiterati, promo-
uendi ad primam tonſuram, patiuntur huiuſce-
modi exceptionem. cap. fi. de temp. ordin. in. 6.
ubi idem Franc. not. & eadem colligit Bernard.
Diaz in practic. can. crimin. in uer. illiterati: qui
pœnam illiterati, ad ſacros ordines promoti, ar-
3 bitrariam dijudicat. † ac penitus illiteratum, cui
ultra præfatos ordines, beneficium collatum ſit,
eo digne priuandum refert. per not. in dict. cap.
fi. vbi tamen dicitur characterem recipere. Et qua-
lis debeat eſſe ſcientia, in omni clerico, ponit In-
nocen. in cap. cum in cunctis. de elect. ubi Abb.
4 † Verum an cum illiteratis cadat diſpenſatio, ab
Innoc. in. dict. cap. cum in cunctis, vt eum inter-
pretatur, & ſequitur Archid. in. cap. ſi in laicis. 38.
diſtin. & ibidem Cardin. Alexand. confirmat: con
cluſio elicitur, vt cum eo, qui non habet ſuffi-
cientem, ſeu competentem ſcientiam, poſſit di-
ſpenſari: quia defectus ſcientiæ ſuppletur, per per
fectionem charitatis. cap. niſi cum pridem. ver-
ſic. pro defectu. de renunciat. ſed Abb. in dict.
cap. cum in cunctis, column. ſecunda, interpræta-
tur dicta Innocent. & mox Hoſtienſis, ut ex ma-
gna cauſa, & dociles, diſpenſatiue promoueri poſ-
ſint. Atque talis diſpenſatio, cum penitus illitte-
ratis, vt fiant clerici, ad pontificem uidetur ſpe-
ctare, non ad epiſcopum, vt per Specul. in titu. de
diſpenſat. §. nunc de epiſcoporum. uerſic. 27. &
ibidem in uerſic. prohibetur. & tradit Philip.
Franc. in dict. cap. fi. de ætat. & qualit. ex doctr.
Innocent. in cap. dilectus eo. tit. propterea idem
Specul. in dict. §. nunc oſtendendum. uerſic.
Tertiodecimo. de lega. papam promouere inſuf-
ficientes, per uerba generalia tradit. Et arguitur
pariter in cap. non confidat. l. diſtin. per doct.
præcipue Cardin. Alexand. poſt Archid. ut ad ſo-
lum papam diſpenſatio, cum penitus illiterato,
pertineat, quia cum irregularibus ſolus ipſe di-
5 ſpenſet: † & idem ſeruare curiam Rom. etiam in
corpore uitiatis, illegitimis, & pœnitentibus ipſe
Card. atteſtatur. Illudque etiam addit Cardin. ut
ſi epiſcopus diſpenſet, hoc non ſit tolerandum,
ſed puniendum. Epiſcopum tamen diſpenſare
cum idiota, & illiterato, iam promoto, ut rema-
neat, & non deponatur, ſed doceatur, tenet idem
Specul. in dict. uerſic. 27. & Cardin. ubi ſupra, ſe-
quitur Bertach. in dict. tract. de epiſcop. in ſecũ-
da parte. 4. lib. nume. 112. &. 144. In hac au-
tem diſpenſatione, illiteraturæ totalis, Felin. in. c.
ſi quando, colum. penul. uerſi. dum glo. aliqua ad-
ducens. de reſcrip. in eam opin. deſcendit, ut di-
cat ſe credere, ſi papa diſpenſaret, cum penitus il-
literato, eſſet diſpenſare contra ius diuinum. d. §.
pro defectu. & c. ſunt quidam. 25. quæſt. 1. & ideo
niſi ſubeſſet cauſa maxima, & apparens, forte di-
ſpenſatio ſua non teneret, nedum in promoto
ad epiſcopatum, ſed etiam ad beneficium cura-
tum: ibique intelligit diſpenſationem, tunc poſſe
habere locum, quando diſpenſantur cum eo, qui
habet ſcientiam, ſed minus quam ſufficientem.
Verum cum Felin. loquatur dubitatiue per verbũ
Forte, & dictum ſit, perfectionem charitatis, ſup-
plere defectum illiteraturæ, atque ſæpius de po-
tentia Pontificis etiam alterando ius diuinum,
dixerim: uidetur poſſe ſuſtineri, illiteraturã omni-
modam, recipere diſpenſationem papæ, ſecundũ
præcedentia. In hac materia diſpenſationis, quo
ad ordines, quæ ad Pont. Max. pertinent, licet
forſan multa alia cumulari poſſent, breuitati tamẽ
ſtudendo, cum premiſſa, uti frequẽtia tetigerimus:
ſi quis accuratius hæc perquirere uoluerit, recurrẽ
dum eſt, ut dixi ad Specul. in d. §. nunc oſtenden-
dum. in tit. de legat. & in eo tit. de diſpenſat. & Ber
tach. in eo tract. de epiſco. in. 2. parte. 4. lib. & Io.
Rand. in d. tracta. de diſpenſat. Sed illa generalis
concluſio, memoriæ eſt tradenda, ut, ſ. cenſeamus
diſpenſationem, ad pontificem pertinere, ubi irre
gularitas ſequit, ut proxime, & ſæpe dictum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Papa in beneficialibus habet plenam, & liberam poteſtatem.*
2 *Beneficia omnia mundi, ſunt papæ manualia.*
3 *Papa apponens manum in beneficialibus, inficit omnia, in contrarium acta.*
4 *Papæ reſeruatio, prohibet diſpoſitionem cuiuſlibet inferioris.*
5 *Papa ſolus, reſeruat ſibi mentaliter, beneficia: & an ſine cauſa eis priuet.*
6 *Papa poteſt vnire duos epiſcopatus in vnum, & vnum in duos diuidere & eximere, & transferre: & diſponere, vt duo epiſcopi ſint in eodem epiſcopatu pares, & vnus ſub alio, & alius alium creet.*
7 *Papa ſolus confert, & dat ius ad beneficia vacatura, immo etiam poteſt committere laico, vt ea conferat: & alia ſpiritualia, & negocia eccleſiaſtica,*

& cauſam criminalem contra clericum, & iudicandi munus, etiam fœminæ demandare, & ſe ſubijcere iudici laico.

8 Papa poteſt committere non epiſcopo, vt conferat chriſma: & ſacerdoti, vt non induſus ſacris veſtibus, conſecret Corpus Chriſti.

9 Papa non poteſt concedere, non ſacerdoti, ut conficiat corpus Chriſti.

10 Papa ex priuilegio, poteſt concedere Laico beneficia, & penſiones.

11 Papa Leo. X. primus creauit ordinem militum. S. Petri, & vt hi meri Laici, poſſint habere penſionē ducatorum centum quinquaginta.

Papa imponit penſionem beneficio, abſque cauſa expreſſione.

12 Papa poteſt conferre beneficia & prælaturas, ad nutum, ad certum tempus, & ſub conditione.

13 Beneficia iure poſitiuo, ſunt inſtituta, idem eſt de titulis beneficiorum.

Papa ſcienter concedens beneficium inhabili, cenſetur cum eo diſpenſare.

Papa ſcribens pro indigno, præſumitur circumuentus.

14 Papa diſpenſat vt quis habeat plura beneficia, etiā cum cura, cum cauſa; vt ratione publicæ utilitatis, in viris literatis.

15 Papa poteſt alijs conferre beneficium patronatum.

16 Beneficij collatio, cum clauſula, non obſtante collatione alteri facta, intelligitur de inualida, & generaliter clauſulæ tales, non derogant iuri acquiſito.

17 Beneficij ad hoc vt collatio teneat, debet fieri mentio de quocunque iure, etiam modico.

Papa poteſt reuocare omnes gratias, & expectatiuas præceſſoris ſui.

18 Papa poteſt concedere clerico licentiam libere teſtādi, de fructibus, & bonis acquiſitis, intuitu eccleſiæ.

19 Papa poteſt concedere monacho profeſſo, facultatem teſtandi.

Papa poteſt concedere prælato, vt ſibi eligat ſucceſſorem.

20 Clerici, præſertim beneficiati, tenentur dicere officium.

Beneficium datur propter officium.

Viuens de altari, ſeruire debet altari.

21 Officium omittentis recitare, pœna.

22 Papa cum ratione, vel cauſa, poteſt diſpenſare, ne qs teneatur dicere officium.

23 Papa ſolus indulget, vt clericus non reſideat in eccleſia.

Familiaris papæ, & Cardinalis, beneficij ſui recipit fructus, licet abſens.

24 Papa poteſt concedere, ne clericus cogatur incedere in habitu, & tonſura clericali.

Habitus clericalis qui ſit.

25 Papa poteſt vendere beneficium, & titulum beneficij.

26 Lex Iulia Ambitus, eſt inducta de iure poſitiuo, ideo non habet locum in curia principis.

Simonia non habet locum, in curia Romana.

27 Papa non poteſt vendere adminiſtrationem ordinum, nec executionem clauium, quæ ſunt de iure diuino.

28 Simoniam, & ambitum, auitare omnes debent: quicquid liceat Papæ, vel principi.

Simoniaci, & etiam mediatoris pœna.

29 Simonia contracta per partes, in prohibitis a conſtitutionibus, licita redditur auctoritate papæ.

30 Papa indulgentias concedit, etiam generales, & plenarias, vt omnis pœna remittatur & nu. 32.

31 Prælati vltra papam poſſunt concedere indulgētias certo modo.

33 Papa concedit indulgentias, euntibus cōtra Turcas.

34 Indulgentia quid ſit.

35 Iubilei Indulgentiæ, quotoquoque anno antiquitus. & hodie concedantur.

36 Papa poteſt concedere celebrationem diuinorum officiorum, in eccleſia interdicta.

37 Papa tolerat aliquos, in ritibus eorum: ibi an tolerātia diſpenſationem inducat.

Papa religioſis, ſtrictiorem regulam indicit.

IN BENEFICIALIBVS, ET IN SPIRITVALIBVS, POTESTAS PAPAE.

SExto poſt ordinū collationes, & diſpenſatio-
nes, ſubnectere cōgrue poſſumus, potentiam
Pontificis max. in reſignādis, ſeu conferendis
beneficijs, & penſionibus conſtituendis, uel alio
1 modo, ēt in ſpiritualibus, diſponendo. Nā † ipſe in
beneficialibus habet plenam, & liberā poteſtatem
cle. 1. in fi. ut lit. pend. & ſm Bald. in. l. reſcripta. C.
de precib. Imp. off. quem ſequitur Alex. conſil. 74.
2 nu. 23. vol. 4. † omnia beneficia mundi, quo ad pa
pam cenſentur eſſe manualia, ideo colligit Abb. in
c. quia diuerſitatem. num. 5. de conceſ. præb. papā
etiam ceſſante negligentia prælotorum, poſſe con
ferre beneficia, totius orbis, & ſic concurrere cum
quolibet ordinario: quia eſt ordinarius totius or-
bis. Sed tn̄ ait, non eſſe honeſtum, ut auferat alijs
poteſtatem, contra rationem. Intellige tamen pa
pam habere hanc plenam poteſtatem, quo ad ad-
miniſtrationem, non autem quo ad dominium re-
rum eccleſiaſticarum, quod nō eſt papæ, ſed Chri
ſti, vt ſupra hoc cap. §. 1. verſ. pallium. nu. 6. Itē de-
clara vt non habeat eam poteſtatem, in bonis pa-
trimonialibus clericorū. ut per Ant. But. in. c. con
ſtitutus. de relig. dom. ſequitur Io. Lecirier. de pri-
moge. q. 3. 2. lib. nu. 28. poſt multos relatos. Quo
circa illa etiam concluſio ſuccedere uidetur, Inno
cen. & aliorum, in. c. ut noſtrum. de appellat. & in.
c. inter dilectos. de exceſ. prælat. & Martin. Laud.
3 in tract. de principib. quæſtio. 109. † ut appoſitio
manus papæ, prouidendo, uel reſeruando, ex cer-
ta ſcientia, inficiat omnia, quæ in contrarium fa-
cta ſunt, & eius decretū ligat, ēt ignorantes, de quo
meminit Caſſadorus in deciſ. ī rota collectis. in tit.
de reſtit. ſpoliat. deciſ. 1. nu. 8. Hinc eſt ſm p̄fatos
doct. ſi papa mādat alicui, de certo beneficio pro-
uideri, quod ligantur manus inferioris: & faciunt

dicta

4 dicta Soci. conſ. 32. nu. 10. & ſeq. uol. 1. † qui in-
quit reſeruationem Papæ, prohibere diſpenſatio-
nem cuiuſlibet inferioris, per no. in dictis iuribus.
quæ autẽ in reſeruationibus obſeruet Papa etiam
per reg. Cancell. tetigimus ſupra hoc. §. uerſic. 4.
5 num. 7. † Sic quoque, Papa ſolus ſibi reſeruat in
mente, & in pectore beneficia, atque diſponit: ut
cum quadam indignatione, exclamat idẽ Caſſad.
in deciſ. ſuper regulis Cancel. collectis. in tit. de re
ſeruat. deciſ. 4. ubi ponit quod ſit mentalis reſer-
uatio, qua utitur Pontifex, & de hac poteſtate ali-
quãdo diximus, præſertim ſupra lib. j. c. 1. §. 4. uerſ.
48. num. 15. uſque adeo ut prope iam dicta, multi
teneant eum poſſe, etiam ſine cauſa, priuare ali-
quem beneficijs, & auferre bona uni eccleſiæ, &
dare alteri: & ſine cauſa deponere epiſcopum: de
quibus tamen latius ibi dixi, & ſupra hoc. c. 1. §. 3,
uerſic. Tertio nu. 5. Atqui illud ſine controuerſia
6 procedit † Pontificem poſſe unire duos epiſcopa-
tus in unum, & unum in duos, & diuidere, & exi-
mere, & transferre, ut diximus hoc. §. uerſic. Secun
do, tenere Specul. in d. §. nunc oſtendendum, præ-
ſertim uerſic. Quinto de legat. per. c. & temporis.
&. §. ſicut duo. 16. q. 1. & habetur in. c. 1. cum glo.
de tranſl. epiſ. Hinc eſt etiã quod Abb. in. c. tuæ. de
præben. & dignit. & in. c. quoniam num. 4. de of-
fic. ord. oſtendit Papam diſpenſatiue, poſſe diſpo
nere, ut duo epiſcopi in eodem epiſcopatu ſint
omnino pares, per tex. ſing. in. c. non autem, 7. q.
1. nec ab re: cum in primitiua eccleſia, omnes epi-
ſcopi, regerent omnes eccleſias in communi: &
item, ut unus epiſcopus ſit ſub alio epiſcopo,
idemque alium ſibi creet, quæ tamen cum cauſa
concedit, Abb. in. c. fi. nume. 11. &. 12. de confir.
7 utili. † Rurſus poteſt non ſolum ſolus conferre,
& dare ius ad beneficia uacatura, & alteri dare, ut
per Abb. in. c. inter cætera nume. 6. de præb. & di-
gnit. & in c. propoſuit num. 5. de conceſ. præb. &
per Specul. in d. §. nunc oſtendendũ. uerſi. 56. &
in. §. nunc tractemus. in prin. & uerſi. de illo. eo tit.
ſed etiam poteſt committere Laico, ut poſsit con
ferre beneficia: & eidem alia iura ſpiritualia con-
cedere, ut puta, ius eligendi, excommunicandi, &
poſsidendi decimas, & eum ab illis eximendi: licet
Papa non poſsit in totum eas tollere, ut per Spe-
cul. in. d. §. nunc oſtendendum. uerſic. 60. &. 80. &
tradit Card. in cle. fi. in fi. q. 5. de pœnis. & Abb. in.
c. a nobis. de decim. & Alex. cõſ. 5. nu. 27. &. 107.
uol. 2. & Soci. conſ. 297. num. 5. uol. 2. & Deci.
conſ. 134. nume. 2. & Felin. poſt multos relatos,
in. c. cauſam. col. 3. de præſcrip. ait, Papam per pri-
uilegium, concedere poſſe Laico, capacitatem ſpi-
ritualium: quæ colligit ante Felin. Abb. in. c. Eccl.
S. Mariæ. col. 2. cum ibi additis, ubi Felin. in. 5. not.
de cõſtit. qui illud generaliter ponit, ut Papa poſ-
ſit committere negotia Eccleſiaſtica Laicis, &
etiam cauſam criminalem, contra clericum: uſque
adeo, ut etiam fœminæ iudicandi munus contra
clericum, mandare poſsit, ſecundum glo. ſing. in.
c. peruenit. 7. q. 1. quem ſequitur Alex. d. conſ. 74.
num. 9. uol. 4. & hanc concl. tenet etiam. Abb. in.
c. propoſuit num. 14. de conceſ. præb. & Felin. in
eo. c. eccleſ. S. Mariæ. col. 3. & . 4. uerſic. ſubdit hic
Abb. & uerſic. & pro limitatione. & Iaſ. in. l. eſt re-
ceptum. col. 4. ff. de iuriſd. omn. iud. Declarantes
tamen fere per eadem uerba, hoc procedere, quo
ad aliquas particulares cauſas; non ſi uellet ſubij-
cere abſolute, Clericos Secularibus iudicibus, qui
eos iudicarent: quia ſunt priuilegiati a Deo, & tur
baretur uniuerſalis ſtatus eccleſiæ. Eodem modo,
Iaſ. d. col. 1. colligit, non poſſe Papam, ſe ſubijcere
Iuriſdictioni Imperatoris, uel alterius Laici pro-
* rogare iuriſdictionẽ: hancque eſſe cõmunem* opi.
atteſtatur Felin. in. c. eccleſia. S. Mar. col. 2. de con
ſtitutio. Quod tamen declarat procedere, de ordi
naria poteſtate: non autem de plena. Idem tenet
Marti. Laud. in trac. de princip. quæſt. 62. &. 521.
Quod uerius credo: in his tamen in quibus non
ligatur ex delicto, per quod tractanda ſit de-
poſitio eius, cum tunc concilium generale ſit iu-
8 dex, ut ſupra hoc lib. §. 2. q. 6. num. 10. † Quo fit,
ut eo magis poſsit committere non epiſcopo, ut
conferat chriſma. c. 8. 95. diſt. & per Felin. in. 1.
col. 7. uerſic. Fallit. 4. de conſtitut. & Nic. Plou. in
tracta. de ſacram. c. 1. 2. partis num. 5. & Sacer-
doti, ut non indutus ſacris ueſtibus, conficeret cor-
pus Chriſti, ut per Felin. in. c. quæ in eccleſiarum.
col. 7. de conſtit. Sic quoq; põt dare poteſtatem
ſacerdoti, conferendi ordines, etiam ſacros, ſecun-
dum aliquos, ut per Io. Bru. in tract. de ſponſal.
concluſ. 30. 42. ubi de alijs prædictis mentionem
9 facit † Non poteſt tamen concedere non ſacerdo
ti, ut conficiat corpus Chriſti, ut teſtatur Abb. in.
cap. una. de ſum. trin. quia id eſt de iure diuino. &
10 in. c. aqua, de conſecr. eccl. † Simili modo Papa
per priuilegium concedere, & diſpenſare poteſt,
ut Laicus, & Clericus coniugatus, beneficia & pen
ſiones habere, & retinere poſsit: non ſolum con-
ferre, ut per Abb. in rub. & in. c. nouit. de iudic. &
Card. Alex. in. c. Imperium. x. diſt. ſequitur per alia
11 Hier. Gig. in tract. de penſion. q. 21. † ubi comme-
morat Leonem. X. Pont. qui primus in urbe crea-
uit Collegium, & Ordinem militum. S. Petri, etiam
indulſiſſe, ut meri Laici quoque poſſent obtinere
penſionem ſuper fructibus beneficiorum, uſque
ad ſummam centum quinquaginta aureorum, ſi-
ue ducatorum: & idem Hier. ibi. q. 55. in fi. cla-
rum eſſe aperit, Papam poſſe diſpenſare, ut quis
non obſtante matrimonio contracto, poſsit habe
re beneficium, & penſionem. Item poteſt Papa
abſque cauſæ expreſsione, imponere penſionem
beneficio, & ſic ſine citatione etiam. Quod etiam
epiſcopus poteſt cum cauſa, iuſta tamẽ, ut per Io.
Bapt. Caccialup. in tract. de penſion. q. 5. & per
Hier. Gigan. in ſimili tract. q. 85. num. 2. Poteſt in-
ſuper Pont. Max. conferre prælaturas, & beneficia,
ad nutum, ad certum tempus, & ſub conditione, ut
eſt glo. in. c. ſi gratioſe. de reſcrip. in. 6. & in. cap. in
uer. perpetui. de capel. monac. in. 6. ubi notãdum
dicit Philip. Franc. qui remiſsiue ponit: quando
alius

alius poſsit ; & hanc concluſionem comprobat,
Felin.in.c.ſi.col. 3. de iudic. poſt aliquos, præſer-
tim Card.conſil. 58. incip. propoſita quæſtio. &
Hier. Gig.in eo tract.de penſion.nume.4.q.37.ea
13 ratione † qa beneficia de iure poſitiuo ſunt inſtitu-
ta, per doctrin. Abb.in.c. extirpandæ.§. qui uero.
de præbend. & pariter tituli beneficiorum, eo iure
cenſentur, quibus Papa non ſubijcitur.d.c. propo-
ſuit.de conceſ.preb.& tradit Pet.a monte in tract.
de monach.concil.in rub.de concil.præemin.nu.
4. Hic quoque conuenire uidetur, ut ſi conce-
dat beneficium & dignitatem inhabili, ſcienter,
cenſeatur eum eo diſpenſare, ut conueniunt dicta
ſupra hoc uerſi.in uer. Natalium & lib.1.c.1.§.4.
uerſic.17. nu.6.atque ideo Card.in ele.Romanos
de præbend.ait, ſi Papa mandat alicui prouidere
de beneficio, non uidetur in dubio diſpenſare de
eius inhabilitate, ſecus ſi conſtet de præciſa eius
uoluntate: nam ſcribens pro indigno, præſumitur
circumuentus, Bal.in margar. uerſic.4. At illud
uidetur omnino diſponere, ut ſi mandat aliquem
recipi in canonicum, cenſeatur mandare, ut ei con
feratur canonicatus, ut per Innoc. & Hoſtien. in.
c.cum te.col. fin. de reſcrip. & concedendo præ-
bendam, uidetur concedere canonicatum anne-
xum præbendæ, ut not. Ang. in. l.illud.ff. de acq.
hæred. præbẽdam namque quid acceſſorium cum
canonicatu, & indiuiduum, D. Craueta arbitratur
14 conſ.170.num.5.† Diſpenſat quoque ut quis ha-
beat plura beneficia, uel plures perſonatus, cum
cura, ut oſtẽdit Specul.in.d.§.nunc oſtendẽdum.
uerſic.36. per cap.ſicut.21.q.2.& Abb.in.cap.de
multa num.19.de præb.& dignit.& in.c.extirpan
dæ.§.qui uero num. 29. eo tit. ubi tamen aperit
hoc procedere cum cauſa, alioquin id prohibi-
tum eſt: etiam ſi ſint ſimplicia beneficia, quæ re-
quirant reſidentiam, ut per Abb.in.cap.quia non
nulli de cleric.non reſid.per illum tex.& exclamat
Bernar.Diaz.in d.practica can.crim. in uer.bene-
ficia plura. Hinc eſt quod propter publicam utili-
tatem eccleſiæ uniuerſalis, uiri literati ſunt extol-
lendi, ad pluralitatem beneficiorum. d.c.de mul-
ta.&.c.cum ex eo.de elect. in.6.& auct.Abb.in.c.
apoſtolicæ.col.2.de except.& Feli. in. c. nonnul-
li, de reſcrip. colligit Hip. Marſ. in pract. crim.§.
aggredior num. 67. An autem, & quando di-
ſpenſatus in pluralitate beneficiorum, etiam in-
compatibilium, ſit tutus in foro conſcientiæ,
colligit Io.Bap.Caccialup.in tract. de penſio.19.
15 q.num.68.† In hoc etiam verſi.ſubnotare poſſu-
mus Pont.max.poſſe conferre eccleſiam, & bene-
ficium patronatum Laico, quia is ab eo habet.ca.
3.de iure pat.ubi Abb.& idem Abb.in.c.cum dile-
ctus.in fi.eo.tit.etiam ſine patroni præſentatione,
ut per Pet.a Biax.in tract.direct.electio.c.13.pri-
mæ partis num.1. Paul.Citad.in tract.de iure pa-
tron.7.parte.num.11.& in.6. parte arti.3.nu.53.
& idem dicit in legato de latere, quando ius pa-
tronatus pertinet ad eccleſiam. Quod tamen intel
ligit Petr.& Citad.ſi fiat mentio de patronatu Lai-
ci: alias collatio tanquam ſubrepetita non ua-
leat, quia Papa non conſueuerit conferre talia be-
neficia ſaltem quin faciat mentionem; ut ſupra, ut
etiam conueniunt dicta Abb.in. c.abbate colu.1.
de reſcrip.& Alex.d.conſ.74.nu.23.uolu.4.& per
Rotam deciſ.101. Ad intelligentiam denique, &
interpretationem præmiſſorum, apte ſupponere
16 poſſumus, illud quotidianum, † ut in prouiſione
& collatione beneficiorum, facta etiam cum clau-
ſula, Non obſtãte collatione alteri facta, intelligen
da tamen ſit hæc clauſula, de inualida cõceſsione,
ut oſtendit Compoſtol.Ioan. And.& alij in.c.cau
ſam quæ de reſcrip.ſequitur Decius.in.c.ex parte.
2.col.3.de offic.deleg.in ult.not.uerſic.& ideo.&
Alex.conſ.125.nu.4. uol.2. & in conſ.3. num.6.
uol.5.qui ex ſententia eorundem ibi addit, ſi con
cedatur gratia per Papam, cũ clauſula, quod alijs
præferatur, intelligitur tamen, niſi alijs ſit ius ac-
quiſitum. Et generaliter ſubdit, ſi in cõceſsionibus
Pontificum, reperiuntur huiuſcemodi clauſulæ,
uel æquipollentes, intelligantur illæ nullo modo
obſtare, ut derogent iuri acquiſito. Atque ibidem
17 alterum generale ſubdit † ut in talibus conceſsio-
nibus gratioſis, ſeu beneficijs, de quocunque iure,
etiam modico, ſit facienda mentio; alias literæ,
ſeu reſcriptum, ſubreptitium reddatur.c.ſi propo
nente.de reſcrip.etiam ſi tale ius, non eſſet omni-
no efficax. Non omittamus his ſubijcere, Pontifi-
cem eam habere poteſtatem, ut nouiter creatus,
poſsit reuocare omnes gratias, & expectatiuas,
conceſſas per prædeceſſorem ſuũ: ſi per eas non ſit
acquiſitum ius in re, ſeu beneficio, ut diximus ſu-
pra lib.1.c.1. In hoc articulo de poteſtate Ponti-
ficis in beneficialibus, non ab re eſt etiam ſubne-
18 ctere, † an ipſe poſsit concedere licentiam, Libere
teſtandi Clerico, de bonis intuitu eccleſiæ acquiſi-
tis, quod frequẽter euenire ſolet: quodque in obi-
tu multum R.D. Alexandri Lecami, protonotarij
apoſtolici, & Commendatarij Abbatiæ.S. Baſsia-
ni, habẽtis tale priuilegium, in hac ciuitate, in con
trouerſiam uenit 1 me pro eius hæredibus pa-
trocinante, & re apud Curiam Rom. introducta, &
determinata in eorum fauorem. Vnde in hoc præ-
mittendum eſt, ex ſentẽtia Abb.abunde in.c. cum
eſſes num.21.cum ſeq. de teſtam. Clericum non
poſſe teſtari de fructibus beneficij ſui, ſiue is ad-
miniſtrationem habeat, ſiue non habeat. Quod
ſimiliter procedit in bonis acquiſitis per clericum
beneficiatum, poſtquam promotus fuit ad bene-
ficia: cũ diſtinctione tamẽ; acquiſitionis, uel non,
uel dubitabatur, tempore ſuæ promotionis, ut per
Abb.ibidem num. 24. de quibus etiam per Ioan.
anan. in conſ.87.& Calder. cõſ.2. in rub.de.pe-
cul.cleric.& Iaſ.conſ.75.uol.3. De conſuetudine
tamen eſt, ut canonicus teſtari poſsit ſecun-
dum glo.in.c.ſi.ubi Philip.Franc.de off.ord.in.6.
Deinceps ex indulgentia Papæ, Clericum poſſe te
ſtari, ſi cauſa adſit, non autem ſine cauſa, tradit
ſucceſsiue Abb.ibi.num.19.& ſeq.uerſic. Quinto
ſequitur Felin.in.c. conſtitutus. col.21. num. 20.

de reſcrip. & Deci. conſ. 157. col. 2. & 512. num.
* 3. uol. 3. qui atteſtatur eſſe coēm * opt. & ad pro-
poſitū colligit Iaſ. in aut. ingreſsi. C. de ſacr. eccl.
num. 12. ex ſententia Ang. & Imo. in l. ſi ſeruus com
munis meuij. in prin. ff. de ſtip. ſeruo. & in. l. ſi quan
do. in prin. C. de inoff. teſt. Papam poſſe concede-
re Cardinalibus, licentiam teſtandi, de acquiſitis
ex Cardinalatu: quam opin. poſt multa uidetur am
plecti Barbat. in tract. de præſt. card. in. 4. q. 1. par
tis. Non abſolute tamen, ſed cum declaratione,
ſi relinquat bene meritis, & ad pias cauſas, ſeu
eleemoſinas: cuius opinionem non ſequor: dum
communis ſit in oppoſitū, ut ſupra: immo etiā ſine
cauſa arbitror tenendum, Papam poſſe concede-
re clerico; & multo magis Cardinali, eam facultа-
tē teſtādi, eo argumento, quia beneficia & eorum
tituli, de iure poſitiuo inſtituta ſunt, quibus Papa
non ſubijcitur, ut affirmauimus ſupra proxime.
num. 13. unde attenta maxima poteſtate Papæ, ut
in Prin. huius verſi. in beneficialibus; videtur abſq;
cauſa, ualere licentia teſtandi, conceſſa per Ponti-
ficem, & eo fortius, quia non tractatur de ipſis be
nefi ijs, & ſic de Principali, ſed de acquiſitis ea de
cauſa, & ſic de acceſſorijs: cum tamen etiam be-
neficia ipſa coniugatis, eum poſſe conferre, diſpen
ſatiue, dictum ſit ſupra, num. 10. immo amplecteſt
do eam opinionem, quæ habet, Papam & princi-
pem, poſſe tollere ea quæ ſunt de iure poſitiuo, ut-
ſupra lib. 1. c. 1. §. 4. uerſi. Tertio, in prin. num. 23.
19 non eſt quid dubitare poſsimus in hoc caſu. † Si-
mile eſt ut dicamus, Papam poſſe concedere Mo-
nacho profeſſo, & religioſo facultatem teſtandi,
ut tradit Bal. in. l. certum. col. 6. nu. 24. C. und. le-
git. & unde cogn. per glo. in aut. ſi qua mulier. C.
de ſac. eccleſ. & Iaſ. in d. aut. ingreſsi. nu. 12. & d. l.
ſi quando, poſt relatos per eum. & Socin. conſ. 13.
nu. 31. uol. 1. Sed quod maius eſt, poteſt Pontifex
etiam concedere licentiam alicui prælato, ut ſibi
eligat ſucceſſorem, ut dictum eſt ſupra hoc. c. §. 2.
q. 2. nu. 5. An uero Cardinalis pręſumatur teſtatus
de licentia Papæ, ſi eius teſtamentum appareat, &
20 antiquum, dicemus inf. c. prox. §. 3. nu. 25. † Iuxta
præmiſſa cum Clerici, præſertim beneficiati, te-
neantur dicere officium. c. fin. 92. diſt. datur enim
beneficium propter officium. c. ſi. de reſcrip. in. 6.
ubi Philip. Fran. & qui uiuit de altari ſeruire debet
altari, ſicut e conuerſo: qui altari ſeruit, de altari ui
uere debet. c. cum ſecundum appoſtolū. de præ-
ben. ad quod dicendum, tenentur etiam clerici,
abſque beneficio in ſacris conſtituti, immo etiam
conſtituti in minoribus, de mente iuris diuini, &
humani, licet de conſuetudine excuſentur, ut hæc
colligit Abb. poſt alios in. c. 1. de celebr. miſ. nu. 4.
& ſeq. quē ſequitur Card. Alex. in. c. Eleutherius.
91. diſt. ubi per Archid. quòd. 7. ſint horæ canoni-
cæ, & quid ſignificent. & denno pœnam non di-
centis officium ex diſpoſitione Lateranenſis Con
cilij, celebrati ſub Leone. X. Pontifice, propo-
21 nit Bernard. Diaz. in practic. can. crim. in uer of-
ficium: † ut quis beneficio priuetur, ſi omiſſerit re
citare illud, ſaltem bis per quindecim dies, deo ul-
tra prædicta, de omiſsione redditurus rationem
22 † An Papa diſpenſare poſsit, ne clericus teneatur
dicere officiū, & horas canonicas: q̄ ſeptem ſunt
de iure diuino, quo ad orandum, & Laudandum
Deum, licet determinatio, ſeu diſtinctio officij, ſit
de iure poſitiuo, Abb. in d. c. 1. nu. 3. cōcludit poſſe
diſpenſare, circa mutationem officij, non autem
ut clericus non teneatur dicere officium: licet di-
cat Laur. & Io. Lign. aliter ſenſiſſe: ſed cum ratiō-
ne, & cauſa, poſſe tamen uidetur innuere: Idem te-
net Feli. in. c. quæ in eccl. col. 7. de conſtit. & ſequi
tur Card. paris, conſil. 68. num. 145. uol. 4. quod
& ego opinor tenendum: nam ſæpe dictum eſt,
Papam ex cauſa poſſe interpretari, & limitare ius
diuinum, & præcipue ſuprà. lib. 1. c. 1. §. 4. uerſi. 5.
&. 29. Steph. tamen Aufr. in tract. de poteſt. ſec. ſu-
per eccl. perſo. reg. 1. num. 5. inquit, Papam non
poſſe ſtatuere generaliter ſuper hoc, ſed poſſe di-
ſpenſare cum uno, ſi non ſuper toto, ſaltem ſuper
tanto. Quod tenet etiam Card. in cle. fi. de celeb.
miſ. ea ratione, quia orationes, quæ ſunt de iure
diuino, non poſſunt tolli: Sed Io. Lig. in tractat. de
horis cano. tenet eas eſſe de iure poſitiuo, & ideo
23 in totum poſſe tolli: in pri. num. 4. Eodem pacto
poteſt Papa ſolus concedere indulgentiam, ideſt
ſine cauſa indulgere, ut clericus non reſideat in
beneficijs, & eccleſia. Licentiam tamen ex iuſta
cauſa concedit Epiſcopus, ut not. Abb. in. c. cum
ad hoc. de cleric. non reſ. alioquin reſidere tene-
tur: alias beneficio, etiā modico, niſi reſideat pri-
uatur, niſi conſuetudo obſtet, ut in. c. conquęrente
ubi Abb. eo. tit. de cleric. nō reſid. & per Bernard.
Diaz. in practic. can. cri. in uer. in nullo beneficio
rum. Atqui eo ipſo tamen quod aliquis eſt fami-
liaris Papæ, eique diſeruiat, abſens percipit fructus
ſui beneficij. cap. cum dilectus. ubi Abb. de cleric.
non reſid. & per Specul. in tit. de cleric. non reſid.
Hocque etiam extenditur ad familiares Cardina-
lium ſecundū Abba. ibi poſt Io. And. Quid autem
dicendum ſit, de ſeruientibus epiſcopis, legatis, &
24 alijs, uide Abb. ibidem, &. c. ſeq. † Multo facilius
arguere poſſumus, poſſe Papā concedere clericis,
ne incedere in habitu, & tōſura clericali cogātur,
de quo habitu, & veſtibus habetur per Bald. in l. ſi
qua, per eal. col. 2. C. de epiſc. & cleric. & Io. Lup.
in tract. de lib. Eccl. q. 7. qui talarem habitum, in
clericis eſſe debere oſtendit, ex. c. pen. 23. diſt. &
p Abba. in. c. clerici nu. 18. de uit. & honeſt. cleric.
arguere inquam, tū a multis pręmiſsis poſſumus,
tum quia habitus (ut aiunt) non facit monachum,
nec uiduam, ſed profeſsio, & pudicitia uidualis,
ut in cle. 1. de ſtat. monach. & in aut. de monach.
§. 1. & l. decreto, ubi Bal. & Salicet. C. ex quib. ca.
inf. irroga. item quia habitus clericalis de iure po-
ſitiuo, uidetur inductus, ut in titulis de uita & ho-
neſtate clericorum, & in d. c. pen. & in concilijs
allegatis per Bernard. Diaz. in d. practic. can. cri.
in uer. uirgata. & in uer. ac comman. Quo fit, ut
ſæpe diximus, non eſſe dubium; papam ea quæ
ſunt

ſunt iuris poſitiui, poſſe tollere: Bertach.autem
in tract.de epiſco.in.2.parte.4.lib. nu.126.uerſi.
90.epiſcopum poſſe diſpenſare in transformatio-
ne habitus ex cauſa, commemorat.c.clerici.&.c.
Deus. de uita & honeſt. cleric. & Specul.in tit.de
diſpenſat.§.nunc de epiſcoproum. uerſic.88.

Poſtremo, in hoc capite potētię Pōtificis Max.
circa beneficialia, indagare recte poſſumus, id qđ
quotidie uerſatur in Curia Ro.quibuſdam excla-
mantibus, tolerandum tamen aliquando, ſcilicet
25 † an ipſe Pontifex poſsit uendere beneficia, & ti-
tulum beneficiorum: quæ concedere Abb. ſolet
in.c.1. de Simon. ubi idē tenet Felin.& in.c.ex par
te.1. de offi.deleg.& in.c. cum ueniſſent. colu.1.
de iudic.& alibi, & colligit Martin. Laud.in tract.
de offic.domin.q.17. officia Romanæ Eccleſiæ,
ut ſcriptoriæ, uendi conſueuiſſe, hæcq́ue uidetur
* communis * opin. ut & per Zachar. in appo-
ſtil.ad Abb.in.c.extirpandæ.§.qui uero nume.53.
de præben.quicquid ibi aliter ſenſerit Abb. Quita
26 men ubi ſupra, † inquit Legem Iuliā ambitus, non
habere locum in curia Principis.l.1.ff.ad.l.Iul.
amb. quia talis lex ſit inducta de iure poſitiuo,
quod tollit Princeps, etiam ſine cauſa, ut iam di-
ximus ſupra lib.1.c.1.§.4.uerſic. Tertio. num.23.
& propterea Felin.in.d.cap.cum ueniſſent. & ipſe
infert, ſimoniam non habere locum in curia Ro-
mana. Hinc per multa colligit Caſſādorus, pręci-
pue ex auctoritate Decij conſ.141.uol.1. Papam
non ligari in his, in quibus ius poſitiuum ſimo-
niā inducit, & quæ dicuntur ſimoniaca, quia pro-
hibita: ſecus ſi ſint prohibita, quia ſimoniaca, ut
per eum in deciſ.in Rota, & ſignat.collectis in tit.
de ſimon. deciſ.2.qui ſubdit etiam tolerantiam.
& ſcientiam Papæ, in probibitis a conſtitutioni-
bus, excuſare à ſimonia, ut faciunt quæ dicemus
27 inf.num. 37. † Cenſuit tamen Abb.in d.cap.1.ex
ſententia Card.ibi, ſatius eſſe, & debere Papam ab
hoc abſtinere, quia ſit res mali exēpli: quod etiam
obſeruauit Martin. Laud. in tract. de dignit.q.2.
limitantur tamen prædicta in adminiſtratione or
dinis, & excutione clauium; quæ non poſſunt uen-
di, aut ſimoniace transferri, cū ſint prohibita quia
ſimoniaca, ut ubi ſupra per Doct.pręſertim Felin.
d.c.1.& Caſſad. De quibus quoque omnibus uide
Ant.Roſcl.in tract.de poteſ.Imp.ac Pap.§.hic tria
in prin.& hic conueniunt quæ diximus ſupra lib.
1.c.1.§.3.uerſic. Vigeſimoſecundo, de Imperato-
re. Vtcunque ſit autem in Pontifice, in Imperato-
re, & Principe: qui non dicantur ſubijci legi Iuliæ
28 de ambitu, ut ſupra. † Cauere tamen debent om-
nes alij ab hoc uitio ambitus, ut in d.uerſic. 22.ne
dando pecuniam, uel quid ius aliud temporale,
pro conſequendo beneficio, uel illud quod eſt
præambulum ad beneficium conſequendum, cum
id ſit committere ſimoniā, ut docet Hier. Gigan.
in tract.de penſionibus eccleſ.q.99.num.6.&.18.
incidant in pęnas præſertim.c.fi.in extrauag.com
muni de ſimon.quo ſancitum eſt, omnes etiā me-
diatores, hac labe infectos, ipſo facto eſſe excom-
municatos, & fructus reſtituendos: de qua pœna,
plene diſſerit Bernard.Diaz.in d.practica can.cri.
in uer.ſimoniaci: ita ut diuerſimode, pro qualitate
ſimoniæ infligatur: at hodie quis ipſo iure, ſit
29 priuatus beneficio. † Verum eſt tamen, quod in
beneficijs, in quibus ſimonia committitur, ex con
ſtitutionibus eccleſiæ, ſi conuentiones ſint factæ
per ſimoniam a partibus, accedente auctoritate
Papæ, eiuſque diſpenſatione, licitæ reddūtur: cum
ſint ſimoniaca, quia prohibita iure poſitiuo, ſecus
in prohibitis, quia ſimoniaca, quod prohibet ius
diuinum, ut eſt not.glo.in.c.cum pridem. in uer.
illicite.de pactis.& in.d.c.ex parte.1.in uer.dimit
tere.de offic.deleg. ubi Abb. & doct. & conſuluit
Decius conſ.436.nume.10.11.&.18.nam ſecun-
dum eum, etiam ſine cauſa, Papa ſupra & contra
ius poſitiuum, diſpenſare poteſt, ut ſæpe diximus.

In hoc uerſic. Sexto, Præſtantiam Pontificis, in
multis alijs ſpiritualibus quoque ſubnotare poſſu
30 mus: † ut ſcilicet remiſsiones, & indulgētias pro-
mulgare, & concedere ualeat, ut per Specul.in tit.
de pœnit.& remiſ.uerſic. Habent: Quas tamen &
alios prælatos cōcedere poſſe ponit, ut & per Ho-
ſtien.in ſum.de remiſ.§.quis poſsit. Quod intelli-
gendū eſt, quo ad Archiepiſcopos in epiſcopati-
bus ſuorū ſuffraganeorū epiſcoporū, quo ad epi-
ſcopos in Epiſcopatibus, quo ad legatos in ꝓuin-
cijs ſuis, ut ꝑ Lud. Bolog.in trac.de indulgē.nu.
31 6.& num. 10. † Item declara procedere in dictis
prælatis, quo ad mętam taxatam, ut ſcilicet non
poſsint concedere ultra annum, in dedicatione
eccleſiarum tantum: pro alijs quibuſcunque cau-
ſis, non poſſunt cōcedere ultra quadraginta dies.
c.cum ex eo. &.c. noſtro. de pœnit. & remiſ.ubi
doct.communiter: Quos ſequitur Lud.ubi ſupra
32 num.48. Secus eſt in Papa † qui poteſt concedere,
& particulares, & generales, & plenarias indulgen
tias, & per totum orbem: per quas etiam toto pœ-
na remittatur; ita ut recte eas aſſumentes, ſi dece-
dant, ad cœlum ſtatim euolare credantur.c.deus.
de pęnit.diſt.1.& tradit Lud.ubi ſupra num. 8.&.
33 19.& Felin.in ſim. tract. num. 13. Hinc eſt quod
Papa ſolet concedere ſimiles indulgentias, eunti-
bus contra Turcas, & alios infideles; ut per Inno-
cen.in.c.quod ſuper.de uoto: & quotidie conce-
dit etiam pro Fabrica Sancti Petri: ut in præſen-
tiarum, ſub Iulio.III.Pontifice, eius Cōmiſſarius,
& Cōcionator publice proponit, in hac ciuitate,
34 & alibi. † Indulgentia autē quod ſit remiſsio pec-
catorū, uel clarius eam eſſe remiſsionē pœnæ tem-
poralis, quę pro peccatis debetur, conceſſam a Pa-
pa, uel ab alio, poteſtatem habente, ponit idem
Ludouic.ibi num.2.4. Hancq́ue materiam Indul-
gentiarum abūde explicat etiam Felin. ubi ſupra:
ſed illud not.Card.in cle.2.§.6.in.11.no.de pœn.
& remiſ. Papæ auctoritatem uileſcere, ob frequen
tem indulgentiarum remiſsionē. Remittere au-
tem poſſe Papam, uſque ad ſeptuagies ſepties, ſe-
cundum Matthe.c.10.ait Io.de Sel.in tract.de iu-
35 reiur.in.4.parte num,67. † Indulgentiæ quoque
Iubilei

Iubilei, ad potentiam Papæ ſunt referendæ, cum
antiquitus fierēt, primo, quinquageſimo quoquo
anno, poſt: centeſimo: deinde fuerit reuerſum ad
quinquageſimum, poſtremo ex Conſtitutione Six
ti.4. redactum ſit Iubileum ad. 25. quenque an-
num, ut in extrauag.com.de pœnit. & remiſ. præ-
ſertim c.1.& pen.& ſcribit multa Ioan. Anan. in
rub.de delict.puer.quem remiſsiue ſequitur Felin.
in d.tractat.num.34.ex eo autem conceditur ple-
niſsima peccatorum uenia, uiſitantibus eo tēpore
Baſilicas. S. Petri, & Pauli, ut in allegatis iuribus.
36 † In hoc uerſic. etiam ſubiungere poſſumus Pa-
pam ſolum poſſe indulgere,& alicui dare priuile-
gium celebrandi diuina officia, in eccleſia inter-
dicta: quod epiſcopo non competit. glo.eſt in.c.
ad hæc quoniam ſub. de appel. ubi Philip. Franc.
poſt alios doct.qui ita tenent.non poſſe tamen Pa
pam concedere excommunicato, uel interdicto,
ut celebret diuina officia, ibidem commemorat
tenere Innoc.in.c. pręterea.eo tit. de appellat.de
quo tamen ſe remittit ad doct.ibi de hoc loquen-
37 tes. † In his ſpiritualibus illud etiam generale an-
notandum eſt, ut Papa poſsit, & ad eum ſpectet:
tolerare aliquos in ritibus eorum, ut tradit Abb.
in.c.in aliquibus.colu.1.de decim.per glo.in.c.1.
ſed melius probat in.c.2.20.diſt. Exemplum po-
nit in Armenis, & Iodjs commixtis, in ſpirituali-
bus habentibus diuerſos mores a noſtris. Poteſt
etiam poni in græcis, qui clerici, & præsbyteri,
uxorati quandoque ſunt, ut ſupra hoc.§. uerſic.3.
num.6. Tolerantia autem Papæ, excuſat a pecca-
to,& diſpenſationem inducit ſi ſit Specifica, & ex
certa ſcientia: ſecus ſi de facto, niſi ſit uniuerſalis,
uel maioris partis, ut per Felin.in.cap.1.col.6. de
treug.& pac. Poteſt etiam in hoc uerſic.inferri, ut
liceat Papæ indicere ſtrictiorem regulam religio-
ſis,& monachis, quam eorum uita poſtulat, ut per
Abb.in.c.ſuper eo.de regular: cum Abbati etiam
quandoque dicat licere, de quibus per Felin. in.c.
ad noſtram.de appellat. Sicque ſolus poteſt altera
re ſtatum eccleſię religioſæ, ut per Abb.in.c.inter
de relig.dom.

SVMMARIVM.

1 *Papa poteſt diſpenſare contra votum continentiæ, obedientiæ, & paupertatis, & vltra marinum, & terrę ſanctæ.*

2 *Diſpenſatio in omni voto, regulariter ſpectat ad episcopum.*

3 *Votum eſt de iure diuino, ideo præciſe obligat.*

4 *Epiſcopus diſpenſare poteſt in omni voto voluntario ex cauſa, excepto voto continentiæ; & crucis.*

DISPENSATIO IN VOTO.

SEptimo, licet dixerimus ſupra hoc. §. uerſic.3.
nu.17. Papam poſſe diſpenſare circa uotum
1 continentiæ † quod illi ſoli licere debet, ut in
ibi allegatis, iuuat tamē hoc repetere, & addere, ut
ad ipſum pertineat diſpēſare etiam contra uotum
obedientiæ, & paupertatis, ut conſulendo ſcribit
Socin.conſil.13.nu.18.19.20.21.22.uol.1. Atq;
idem dicendum eſt in uoto ultra marino, & uoto
terræ ſanctæ, ut tradit Specul.in, d.§.nunc oſten-
dendum, uerſi.Octauo, & uerſi.85.de legato: & re
petijmus ſupra hoc.§.uerſi.2. & per Abb.in.c.qđ
ſuper &. c.ex multa.de uoto. Qui tamen intelligit
hoc procedere in uoto ultramarino, emiſſo pro
ſubſidio terræ Sanctæ: ſecus in emiſſo ab eo, qui
uult uiſitare ſepulchrum, pro deuotione: uel ire ad
Sanctum Iacobum, cum tunc poſsit obtinere com
mutationem ab epiſcopo Loci, ut & per Bertach,
in tractat.de epiſcop.in.2.parte.4.lib.nume.137.
2 † cuius regulariter eſt diſpenſatio in omni voto,
3 ut ibi per Abb.per illum tex. † nam ſecundū eum
uotum præciſe obligat, cum ſit de iure diuino, ut
per eundem in d.c.quod ſuper num.2. Verū aper-
tius noſtram concluſionem explicat Hoſtien. in
ſum.de uoto.§.utrum, ut Papa poſsit de plenitu-
dine poteſtatis, in omni uoto diſpēſare, quod fuit
uoluntarium ab initio, non autem in neceſſario,
puta quando in Baptiſmo quis renunciat Satha-
nę, ut ibi per eum in.§.quot. qui ſubijcit in d.§.
utrum, ſi ſine cauſa diſpenſat, eum peccare; nec ei
eſſe obediendum, ſi manifeſte liquet, quod ſit con
4 tra uoluntatem Domini Dominorum. † At epi-
ſcopum diſpenſare poſſe etiam in omni uoto uo-
luntario, excepto uoto continentiæ, & crucis, ex
cauſa tamen, & ipſe affirmat, 1.q.7.§.niſi rigor.
cum ſim. Quod declarat Abb. in.c. propoſuit nu.
12. de conceſ.præben. quo ad commutationem;
cum in totum liberet Papa ex cauſa, ut Deus.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum eſt de iure naturali, & diuino, & ideo præciſe ſeruandum.*

2 *Papa non poteſt diſpenſare, vt non interueniat iuramentum in teſte.*

3 *Papa poteſt diſpenſare ſolus circa iuramentum, in arduis negocijs, in magnis perſonis, in licito, vel dubio iuramento, ex cauſa tamen num.5.*

4 *Epiſcopus in iuramento eſt iudex competens, præterquam in caſibus.*

6 *Iuramentum, iudex ſecularis, quod non poſſit remittere reg.cum.4.ſal.*

Iuramenti abſolutio, alia habilitationem agendi inducit, alia plenaria eſt.

7 *Papa poteſt diſpenſare cum periuro, vt etiam teſtis eſſe poſſit.*

8 *Papa poteſt tollere ſtatuta iurata, tamē in dubio non tollit, cum clauſula, non obſtante. &c.*

DISPENSATIO IN IVRANENTO.

OCtauo. an & quando ſolus Pontifex, uel
etiam Epiſcopus poſsit diſpenſare ſuper
iuramēto, doctores ſparſim, & obiter aliqui
tāgunt: nōnulli id aliquo ex ordine colligunt. Spe-
cul.

col.etenim in d.§.nunc oſtendendum.uerſ.24.de-
legat.aliqua aſſumit.& Felin.in c.1.in.1. q.de iu-
reiur. qui uarios in hoc eſſe ſcrib. affirmat. Ioan.
autem de ſelua in tract.de iureiur.in.4.parte, mul
to plura colligit, quæ reſpiciunt potentiam,& im-
potentiam Pontificis:arguendo ab eis ad iuramen
tum , iam dicta per Specul. ubi ſupra , & quæ per
nos colliguntur,præſertim ab hoc.§. uerſ.primo ,
& ſecũdo, & uſque ad finẽ huius. c.Nam & ſi mul
ti ſcripſerint de poteſtate pontificis , quos refert
ibi Ioan. in prin.quæ ardua res uidetur: nihilomi-
nus,cum ardua,& eadem pręclara ſint,cur mihi in
his immorari , & inuigilare non licebit: Marcus
Ant.Bauerius etiam in tract.de uirt. iuramẽti nu.
106, uerſi.57.& ipſe in hoc articulo verba facit.
Et multa colligit Bertachin.in tract.de epiſcop.in
1 2.parte.4.lib.nu.3. Et propterea † licet iuramen-
tum ſit de iure diuino,& naturali atque ita omni-
no adimplẽdum.c.5.Matth.ubi ſcriptum eſt, Red
di domino iuramenta tua : & recipitur in.c. & ſi
Chriſtus,de iureiur.cum ſim.& tradit Specul.in d.
uerſ.24.& Ioan.in eo prin.& ſeruandum ſit præ-
ciſe. c.ſi uero , &.c. cum contingat. de iureiur. &
per Pau. de Ca.in l. ſi conuenerit. poſt Ang.ubi ẽt
Alex.in prin.ff.de iuriſd.omn.iud.unde inquit Fe
lin.ſecundum no.dictum Auguſ.de Anchon.in.c.
conſtitutus.col.9.uerſi.& pro hac.de reſcrip.& ſe
quitur Hip.Marſ.in.§.diligenter, num.66.in pra-
2 ctic.cri.† Papam non poſſe diſpenſare,ut non in-
terueniat iuramentũ in teſtimonio ferendo,per.c.
31.Geneſis. Nihilominus Papam ſolum (cuius au
ctoritas excepta cenſetur) poſſe diffinire an iura-
mentum ſit ſeruandum, uel ne: & poſſe diſpenſa-
re,& abſoluere,uel relaxare iuramentum,conclu-
3 dere poſſumus:† ita ut hoc procedat,quando cir-
ca ardua negocia,& circa magnas perſonas,forte
propter ſcandalum euitandũ,res agitur,uel quan-
do agitur de licito, uel ſaltem dubio iuramento:
in quo ſolus Papa poteſt dare auctoritatem con-
trauenicndi,ſine commutatione aliqua,ut conclu
dit Specul. in d. uerſ.24. præſertim ibi , Item non
obſtat.per. c,uenerabilem,de electiõn. quem ibi-
dem ſequitur Abb.num.13.& memoriæ commen
dandas tradit has declarationes Speculatoris:quæ
pariter refert,& ſequitur Felin.in.c.1.col.6.num.
15.q.1.de iureiur.qui inquit hanc opinionẽ, eſſe
4 approbatam conſuetudine ,† ut præterquam in
prædictis,epiſcopus cenſendus ſit eſſe Iudex com
petẽs,q̃cquid alij, & ipſe alias aliter ſenſerit in c.
2. de ſponſal.& ita trãſire uidetur Io.de Selua ubi
ſupra.q.2.& Card.Pariſ.conſi.68.nu .155.uol.4.
& Corn.conſi.293.num.6.uol.4.unde Alex.con
ſil.222. nu.9.uol.2. commemorat ſolum Papam,
concedere abſolutionem a iuramento , quando
probabile eſt dubium ; an quis ſit ligatus iuramen
to: nec id poſſe delegare . Sed quando eſt certum,
ut ſi per metum , uel vim eſt præſtitum , tunc po-
teſt epiſcopus abſoluere. Et in Papa,quo ad iura-
mentũ, quo quis obligatur Deo, & homini,idem
5 tenet Soci.conſi.13.nu.16.uol.1.† Non ſine cau
ſa tamen diſpenſare poſſe Pontificem quando iu
ramentum eſſet principaliter interpoſitum, ſuper
re ſpectante ad Deum,& ſuper re ſpectante ad ter
tium,tradunt doct.in. ca.quanto. de iureiur. poſt
gloſ.ibi,& Iaſ.in l.fi. num.25.ff.qui ſatiſd.cogan.
& Feli.in d.c.cõſtitutus.de reſcrip.col.9.uerſi.ge-
neraliter. Qui regulariter hoc affirmat, & ibi mul
ta ſcribit de poteſtate Papæ ſuper iuramento : &
conſuluit Alex.conſi.38. num. 9. uol.3.& conſil.
138.nu.8.uolu.6. Papam ſuper Iuramento licito
ex cauſa, non autem ſine cauſa , diſpenſare poſſe:
ut etiam tradit Abb.in c.propoſuit. nume.13. de
conceſ.præb.& Martin.Laud.in tract.de princip.
q.201.qui declarat niſi auctoritas Papæ ſit acce-
ptata,per no.in glo.c.quanto.de iureiur. Hinc cre
do Socin. conſi.115. num.10.uolu.1.dixiſſe, Pa-
pam non poſſe abſoluere a iuramento interpoſi-
to in contractu, non probata læſione: & hæc cum
cauſa, etiam colligit Bauer.ubi ſupra. Quod uide-
tur ex eo dependere, quia Papa ſine cauſa , non
poteſt tollere ius diuinum , & ius gentium, & ius
tertij , de quibus dictum eſt in ſuperioribus: po-
teſt tamen ipſa pars remittere , ut ibi per Bauer.&
prius per Specul.in d.uerſ.24.& Ioan.de Sel. ubi
6 ſupra.q.4.qui in ſeq.q. † etiam ponit reg. quod
Iudex ſecularis non poſsit remittere iuramentum
& ab eo abſoluere. Limitat. 1.quando conſtat eui
denter,quod iuramẽtum continet turpitudinem,
ex parte recipientis,cum tunc cogat partem,ad re
laxandum.II.limitat quando iuramentum eſt ua-
lidum,ut poſsit compellere partem ad obſeruan-
tiam.III. ut poſsit declarare quem incurriſſe per-
iurium,caſu quo, de hoc non eſſet dubium. IIII.
limitat,ut poſsit cognoſcere, de nullitate abſolu-
tionis factæ,per eccleſiaſticũ iudicem . Eſt tamen
in præmiſsis aduertendum , ſecundum Alciat.in
rep.c.cum contingat.præſertim.num. 126.de iu-
reiur.poſt Oldrad. Laud. conſ.120. ad duplicem.
Anch.conſil.18.& ſecundum communes * opin.
quod aliqua eſt abſolutio,quæ inducit ſolum ha-
bilitatem agendi:& illa,quæ non requirit citatio-
nem,non reſcindit contractum. Alia eſt abſolutio
plenaria,& tunc ſecundum magis cõmunes * opi.
non eſt concedenda abſolutio per Iudicem eccle
ſiaſticum , niſi ſibi conſtet , contractum non eſſe
ſeruãdum. Eodem modo hic ſubijcere poſſumus,
Pontificẽ ex cauſa poſſe ſe ipſum abſoluere a iu-
ramento , ut per Abb. ubi ſupra , & dictum eſt ſu-
7 pra lib.1.c.1.§.3.uerſic.Octauo,num.2. † Sed &
quod plus eſt, Papa diſpenſare poteſt cum periu-
ro , & infame, ita etiam ut admittatur ad teſtimo-
nium,ut arg.c.cum *.1 & 2.tradit practic. Papienſis
in for.iur.teſtium.in uer.proteſtante num.6. alle-
gat etiam Specul.in tit.de teſte.§. nunc dicẽdum:
& habetur per doct.præſertim Felin.in.c.teſtimo-
nium.col.8. de teſtib.in.1.parte, num. 38.hoc ta-
men cõuenire uidetur his quæ diximus ſupra lib.
1.c.1.§.4.uerſic.17.an & quando Princeps reſti-
8 tuat damnatos,& infames. † Hic tamen ſubnotan
dum eſt,ut ſi Papa tollat conſuetudinem, uel ſtatu
tum,

mm,cũ clauſula. Non obſtante,c. in dubio non in-
telligatur tũ tollere ſtatuta iurata: põt tamẽ,ſi hoc
expreſſerit,ut docet gloſ. in.c.cum nõ deceat. nbi
Philip. Franc. de election.in.6. ut per Alex. conſil.
27.nu.15.uol.1.ſed & hoc conuenire uidetur his,
quæ diximus ſupra lib.1.ca.1.§.4.uerſic. Tertio
nu.1.quando Princeps poſsit tollere ius poſitiuũ.

SVMMARIVM.

1 *Papa ſolus poteſt conuocare concilium generale: declara.nu.4.*

2 *Papa eſt maior concilio.*

3 *Papæ præſentia, in concilio generali, non eſt neceſſaria: cuius mandato, poteſt illi præeſſe legatus.*

5 *Papa poteſt diſſoluere concilium generale: cum declaratione.*

6 *Papa poteſt tollere, limitare, & interpretari ſtatuta concilij.*

7 *Papæ auctoritas in omnibus concilijs, intelligitur excepta: cum declaratione.*

CONCILIVM GENERALE SOLVS PAPA CONVOCAT.

NOno, licet ſupra lib.1.c.1.§.4.uerſ. Decimo
quarto. conuocationem concilij totius or-
bis, qñq; ad Impatorẽ, & alios Principes ſe
culares ptinere, eidemq; eos intereſſe poſſe, enar-
rauerimus. Cum tñ id primum ad potentiã Pont.
1 Max. referẽdum ſit,† proponamus ipſum ſolũ poſ
ſe conuocare, congregare, & præeſſe concilio vni
uerſali, totius mundi. c.1.cum glo. 17.diſt. & per
totam illam diſt. declarat Cardin. Alex. ibi. & tra-
dit glo.in.c.quod tranſlationẽ de offic.leg. & tex.
in.c.cuncta.9.q.3. & Spec.in tit.de lega.§.nunc o-
ſtendendum.uerſ.40. & Martin.Laud.in tract. de
prin.q.500. & Iaſ.conſ.95.col.2.uol.4. & Decius
conſ.151.nu.20.uol.1.qui hoc regulariter proce
2 dere declarant, alias conciliabulum dicatur. † eſt
enim papa concilio maior.c. ſi papa.40.diſt.c. ſi-
gnificaſti.de election. & per Feli.in c.ſuper literis.
col.13.uerſ.Nono.de reſcrip. & per Caſſad.in de-
ciſ.in Rot.collect.de præben. deciſ. 2. & alibi ſæ-
pe. Eandem conuocationẽ indicit quoq; eius man
dato, legatus ſedis Apoſtolicæ. ut per glo.in eo. c.
1.17.diſt.quã ibi ſequit Card. Alex. † Et ꝓpterea
pſentia ſua in eo non eſt neceſſaria, cum ꝑ legatos
ſuos poſsit interuenire. c. regula, ea diſt. ubi idem
Card. &.c.ſexta.16. diſt. Et hoc pacto tempeſtate
nr̃a, abſente Paulo. III. Pontifice, per legatos eius,
celebratum eſt conciliũ generale, apud Tridenti-
nos, inter quos primũ locũ habuit. Io. Maria, Are-
tinus, Cardinalis de monte, qui Paulo poſtea in põ
tificatu ſucceſsit, Iulius·III. nuncupatus. Declara
4 tñ primo, & limita iſtã concluſionem,† ut,ſ. aucto
ritas Papæ non requirat, qñ ipſe Papa accuſandus
ſit, vt ex auctoritate etiã Bal.in.c.olim.in fi.de re-
ſcrip.conſuluit Dec.d.conſ.151.nu. 29. Secundo
qñ Papa ſit negligens in congregãdo conciliũ, ut
explicat idẽ Decius inibi per multa: de quibus quo
que ſcripſimus aliqua.d.verſ.14: adducẽdo aucto
res, qui in hac materia loquunt. Tertio conuoca-
tio concilij ad Papã non ſpectat, quando ſunt duo
in poſſeſsione Papatus, ut declarat Ant. Roſ.in tra
cta.de concil.in rub. auctoritatẽ conuocandi con
5 ci.nu.36.† Sicut aũt poteſt Papa indicere conciliũ
generale, eadẽ potentia illud diſſoluere põt. glo.
eſt ſing.in.c. ubi periculũ.ĩ uer.concilio.de elect.
in.6.ea ratione, quia nulli concilio eſt ſubiectus, ſe
quit Mart. Laud. in tract.de prin. q.479. & Pet. a
monte, in tract.qui ĩcipit, Monarch.concil.in rub.
de Card.nu.3. & ſeq. & ſingularem eam glo.refert
Bar.Brix.in ſuo. Dictio. in uer.conciliũ: de q̃bus
tamen abundãtius diſſerit Ant.Roſ.in tract.de con
cil.in rub.quanto temp.dur.deb.concil.nu.7.uſq;
ad. nu.23.qui in caſibus non poſſe ibi concludit,
ut puta ſi uellet diſſoluere collectum, pro bono, &
commodo, concernẽte ſtatũ uniuerſalis ecclię, &
ſi ageretur cauſa hęreſis Papæ: uel ſi is diceret apo
ſtaticus, vel renunciaſſet, uel quãdo duo de papatu
6 contenderent.† Similiter Papa põt tollere, & mul
tomagis limitare, & interpretari ſtatuta concilij, ut
colligit Spec.in.d.§.nunc oſtendendum. verſ.58.
&.63. & ideo inquit Mart. Laud. in tract.de prin.
q.195.ſi totus mundus ſentiret contra Papã, præ-
ualet, & ſtatur ſnĩæ eius. c.Nemo, in glo.9.q.3. &
eadem ſentit idem Mart.ibi.q.477. & no. Abb.in.
c.propoſuit.nu.5.de conceſ.præb. & abunde in d.
c.ſignificaſti.nu. 3.de election. ultra addita ibi in
7 margine, cumulando multa: illa præcipue,† quia in
omnibus concilijs intelligitur excepta auctoritas
Papę, cum concilia generalia non ſint ſupra Papã.
Hoc tamen declarando procedere, in his quæ de-
pendent a plena diſpoſitione Papæ: non ſi ipſe eſ-
ſet iudicandus, ueluti de hæreſi, uel alijs, ut credo,
de quibus ſcripſimus in hoc. c. §.12. q.6. Item de-
clarat, ut licet poſsit, non tamen honeſtum ſit, nec
hoc debet uelle, ut per eundem Ab.in. c. ex parte.
de capel. monac. Declarare etiam hoc vr̃ Decius
in.cap.cum in eccleſia. in. 1. not.de appel.ut non
poſsit, niſi cum cauſa. Quod abſolute non puto ue
rum: cum ſi quæ ſtatuta fuiſſent in concilio circa
ea, quæ ſunt iuris poſitiui, ſine cauſa etiam papa, &
princeps, poſsit ea tollere. ut diximus ſupra lib. 1.
cap.1.§.quarto, verſ. Tertio.nu.23. Sed declaratio
Decij uidetur poſſe ſuſtineri, in quatuor concilijs
principalibus, in quibus Papa non poteſt diſpen
ſare, niſi cum cauſa, ſecundum aliquos, ut dicemus
inf.uerſi. Decimo.nu.4. &.nume.11. In hac autem
materia, an ſententia, & ſtatuta Concilij generalis,
ſint attendenda, an potius Pontificis: infinita, & lõ
ga diſputatione, colligit Ant.Roſ.in tract.de con-
cil.in rub.ſenten. quæ potius attendenda ſit. Qui
in fine tandem a prædictis non uidetur diſcrepa-
re: de quibus quoq; ſcribit Catal. de boncompag.
in tract.de poteſt.Papæ.nu.79. & ſeq. Et an conci-
lium generale poſsit recuſari Franc. rip. in cap.1.
nu.45.de iudic.dicitur communiter teneri, ꝙ nõ:
ſecus in prouinciali.ibi.nume.40.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex non poteſt tollere ius diuinum,conſtitutione vel reſcripto.*

2 *Pontifex contra euangelium, & contra prohibita nouo,& veteri teſtamento, non poteſt diſpenſare: nec contra articulos fidei; nec contra Apoſtolum, in pertinentibus ad eos, nec contra. X. præcepta Decalogi.*

3 *Pontifex poteſt condere leges, contra ſtatuta Sanct. patrum.*

4 *Pontifex non poteſt diſpenſare,contra quatuor concilia principalia tollenda,declara tamen, vt ibi. & quæ ſint concilia principalia.*

5 *Pontifex non poteſt diſpenſare in his,quæ natura ſui, ſunt mala,vt ſubijciuntur exempla.*

6 *Pontifex non poteſt diſpenſare, ubi ſtatus eccleſiæ decoloratur: & contra vniuerſalem ſtatum eccleſiæ: vt exempla ponuntur,& declaratio.*

7 *Pontifex,& Imperator non poteſt condere legem,ex qua turbaretur Mundus, & ſtatus Imperij.*

8 *Pontifex non poteſt facere, quod alia eccleſia eſſet maior Romana: vel vt ſit alteri acceſſoria, & vnita.*

9 *Pontifex non poteſt prohibere, quin Baptizatus cũ forma,habeat characterem,& gratiam.*

10 *Pontifex non poteſt aliquem eximere ab Ecc. Ro.nec priuilegiare,ne ad eum veniat.*

11 *Caſus alij remiſſiuc,in quibus Papa diſpenſare non poteſt.*

12 *Pontifex diſpenſans ſine cauſa contra ius diuinum, peccat,ita ut quanto magis præeſt,tanto durius iudicandus ſit.*

NON POTEST PAPA TOLLERE IVS DIVINVM.

DEcimo,ventilando ea,quæ ad impotentiam Pont. max.pertinent, iã in Imperatore declarata:licet quoq; dictum ſit ſupra lib.1.c.1.§.4.uerſ.29.Principem non poſſe in totum tollere ius diuinum,tñ hic uberius dicamus, † Nõ poſſe Pontificem max.tollere ius diuinũ,conſtitutione, uel reſcripto,quia inferior non põt violare iura ſuperioris.cle. ne Romani.in prin. de electi. & quia huiuſmodi ius eſt immutabile.5.&.6.diſt. & concludũt oẽs cum glo.in d.l.fi. C.ſi cont.ius uel vtil. publ.& in d.c.quæ in eccl.de conſtitut.ſed præſertim Felin.ibi col.6.nu.15.cum multis relatis,præ-
2 cipue B.Thomam.† Hinc eſt quod contra euangeliũ,& contra prohibita nouo, & veteri teſtamento non põt ſtatuere,uel diſpenſare.deinde.26. diſt. cũ ſim.& poſt Specul.in tit.de diſpenſ.§. nunc breuiter,tradit Alex.conſ.49.col.1.uol.4.& Iaſ.in.l.1. in.1.lect.nu.55.& ſeq.C.de ſac.eccl.& Abb. in. c.ſignificaſti.nu.2.de electione.Nec contra articulos fidei.c.140.diſt.&.c.aliorum.9.q.3.& per Specul.in d.§.nunc breuiter.& Abb.in cap.propoſuit. de conceſ.præben.nume.20.qui ſecutus Vinc. inquit,poſſe Papam in omnibus,ex rationabili cauſa diſpenſare,præterquã in articulis fidei:& ideo tradit B.Thomas in.4.ſententiarũ.diſt.17. vt eum ſequitur Io.de Selua in tract.de iureiur.in.4. parte. nu.44.non poſſe põtificem, nouos articulos fidei condere,aut æditos remouere. Itẽ nec diſpenſare poteſt contra præcepta Decalogi,quæ. X. ſunt. c. ſicut.14.diſt.nam & ſi non ſunt articuli:ſunt tamẽ articularia fidei,& ita eis annexa, ut ſine his ſalutem aſſequi nõ poſſimus,ut docet Spec.inibi uerſ. Secundo. Vnde nec diſpenſare poteſt contra apoſtolum,in his quę pertinẽt ad articulos fidei,ut idẽ Spec.ibidem tradit,& habetur per glo.poſt tex.in. c.ſunt quidem.25.q.1.inquit tñ Abb. in d. c. propoſuit.nu.9.cum glo.cõiter omnes tenere,Papam abſolute poſſe diſpenſare cõtra apoſtolum ex cauſa,quia ſine ea,eius præceptum nõ poſsit relaxari, qui motus fuerit inſtinctu ſpiritus ſancti.c. lector. 34. diſt. & Abbatem ſequitur Felin.in.d.c.quæ in eccl. col. 7.Facit cum diximus ſupra hoc.§.uerſic. Quinto. in uer.Bigamiæ.nu.2.Papã eſſe maiorem Paulo,in adminiſtratione: & idem Feli. ibi ſubdit.
3 poſſe Papam condere leges,contra ſtatuta ſanctorum patrum,ex auctorite etiã B.Thomę:cuius cõtrarium ſenrit Specul.in.d.§.nunc breuiter. col.fi. qñ ſancti patres aliquid bene diffinierunt.cap.ſunt quidã. 25.q.1.&.c.ſicut.14. ſed ſm Felin.ad hæc patet ſolutio,per adducta:†Simile eſt ut prædictis ſubiungamus, non poſſe Papã diſpenſare contra quatuor concilia principalia tollenda, ut per Specul.in.2.§.nunc breuiter.col.2.per d.c. ſunt quidã:Sed hoc falſum dicit Hoſti.in tit.de diſpẽſat.§. quis poſsit:niſi in eis contineantur ea quæ ad trãſgreſsionem,& articulos fidei pertinent: qđ credo verius.Illa ãt concilia ſunt principalia:Nycenum, Calcidonenſe, Conſtantinopolitanum,& Epheſinum.ut per Ripam in,c.1.nu.2.de iudic.† Idemque arbitramur,ut nõ poſsit diſpenſare,in his quæ natura ſui ſunt mala,ut puta, quod quis ſine peccato poſsit adulterari arg. c.& ſi Chriſtus. de iureiur.& tradit ibidem Specul. & Abb. in cap. propoſuit.nume. 20.de conceſ.præb.& ſimiliter non poteſt me abſoluere in peccato perſiſtentem. cap. legatur.24.q.2.† & pariter ubi ſtatus eccleſiæ decoloratur.1.quæſt.7.c.& ſi illa,cum ſim.& per Specul. ibidem col. fi. unde ut not.glo.Abb.& Doct. in. c.literas.nu.13.de reſt. ſpoliat.& Mart. Laud. in tracta. de principib.quæſt.252.& idem Abb.in dict.cap.propoſuit.nume.15. Papa non diſpenſat contra uniuerſalem ſtatum eccleſiæ, niſi cum rationabili cauſa, diſtinguendo diuerſimode hic, & illhic, quæ tamen uidentur in idem incidere: In qua diuerſificatione illud Ant.Roſell.addit, in tracta.de concil. in rub. Pont. max. an poſ.con.un. ſta.eccl.nume.7.& in rub.quan.temp.dur.deb.cõcil.nu.16.ut licet Papa omnia poſsit de plenitudine poteſtatis,non tamen poteſt ea quæ ſpecialiter prohibita forent:uel quæ eſſent contra fidem, uel ſtatum eccleſiæ generalis: quo ultimo caſu, & ſi teneat diſpoſitio, non tamen eſt ſibi permittenda:

permittenda, vnde tunc requiritur etiam ſuſa concilij, quia licet poſsit eo caſu cũ cauſa, contra ſtatũ generalem eccleſiæ diſponere, in poſitiuis ſolus tñ non pôt generaliter tollere: unde exemplificando in multis, inquit eum non poſſe ſolũ tollere, etiam cũ cauſa diſpoſitionem. c.ſi quis ſuadente diablo. 17.q.3. ſed mihi placet opinio Abbatis; qui vtroq; in loco, & etiam in.c.nulli.de ſenten.excom. poſſe Papam diſpenſare contra vniuerſalem ſtatum eccleſiæ ſentiat, ex rationabili cauſa, & hoc ẽt abſq; cõcilio, qñ uerſamur in his, quæ ſunt iuris poſitiui eum in his ẽt ſine cauſa hoc poſsit, ut diximus ſ. lib. 1.c.1.§.4. uerſ. Tertio. & tetigimus ſupra hoc. §.uerſi. Nono. nu.5. Immo etiã ſi verſemur in his, quæ ſunt iuris diuini, ex cauſa, poſſet Papa illud limitare, & interpretari in parte, non in totũ tollendo, vt dicemus in ꝓximis, & ideo diſtinctio Abb. in d.c. propoſuit. nu. 14. uidetur conuenire ad ꝓpoſitum noſtrũ, qui inquit, licet priuilegia clericorũ ſint de iure diuino, ut not. in.c. Si Imperator. 96. diſt. & per Innoc. in.c.2. de maio. & obed. & diximus ſupra hoc.§.uerſ. Sexto. nu.7. tamen ex cauſa, pôt Papa dare poteſtatem alicui Principi ſeculari, iudicandi inter clericos: ſicq; licet ſtatus eccleſiæ decoloretur: & in.d.c.nulli, infert Abb. poſſe Papã ex cauſa tollere diſpoſitionem d.c.ſi quis ſuadente diabolo: Sic niſi ex cauſa diſpenſat, ut communicantes cũ excommunicatis, non incurrant in excommunicationem minorem, ut poſt Abb. & Felin. tenet Io. de ſelua in tract. de iureiu. in.4. parte. nu.7. & Barb. in tract. de præſt. Card. in 1. q. 1. partis. nu.36. Si non decoloretur, ut quia ſubeſt iuſta cauſa mutandi, uel diſpenſandi, tunc ẽt poſsit: maxime circa vnum, uel duos caſus diſpenſare. Et bene notandum ſcribit hunc caſum, an Papa poſsit diſpenſare contra generalem ſtatũ eccleſiæ, qui cõprehendat multos caſus, prout in relaxatione confugij, Pontifex immutauit vniuerſalem ſtatum eccleſię in.c. non debet. de conſang. & affin. & meminit glo. in d.c. ſunt quidam. 25.q.1. & ad præmiſſa conueniunt ea quę ſcripſimus ſ. li. 1.c.1.§.4. uerſ.

7 Secundo. nu.6. † ut Papa, & Imperator, non poſsit condere legẽ, ex qua turbaretur mundus, & ſtatus

8 Imperij, ut puta, quod hoĩes uiuerẽt ſine lege. † In hoc uerſ. conuenire videtur, ut dicamus non poſſe papam facere, quòd alia eſſet eccleſia maior Roma na, uel ut hæc eſſet alteri acceſſoria, & vnita, ve tradit Ant. Roſ. in tracta. dę poteſ. Imp. ac pap. §. quo autem in loco. nu.6. notari in.c. fælicis. §. pro hoc.

9 de pæn. lib.6. † Item dicamus non poſſe Papã prohibere, quin Baptizatus cum forma, habeat characterem, & gratiam, ut ait idem Ant. ibi in.§. Hanc

10 ſententiam. nu.27. † Item nec poteſt aliquem eximere ab eccleſia Romana, nec priuilegiare, ut ad eum non veniat, ſecundum not. per Abba. in. c. cũ inſtantia. col. 2. de cenſib. & per Ioan. de ſelu. in tract. de iureiu. in.4. parte. nu.39. Item non poteſt compellere ſacerdotem ad reuelandum confeſsionem, ut dicemus inf. in. c. de pſbyt. parochial. nu.

11 17. † Aliqua quoque alia ponit Spec. in d.§. nunc breuiter. & Hoſti. in d. §. quis poſsit, in quibus Papa non uidet poſſe diſpenſare: ſ. in matrimonio lege diuina prohibito: in uoto continentiæ: in homicidio uoluntario, ut etiam per Io. anan. conſ. 59. nu.7. ut miniſtret in officio altaris: & alijs de quibus in ſuperioribus, in ſpecie quandoq; locuti ſumus: Similiter multos caſus, in quibus Papa nõ poſſit diſpenſare, ſiue diſponere, collegit, ut dixi, Io. de ſelua in d. tract. de iureiur. in.4. parte. Prædicta autem limitatur, ut licet Pontifex non poſsit in totum tollere ius diuinum: poſsit tñ in parte, & illud limitare, & interpretari ex cauſa, ut annotauimus ſupra lib. 1.c.1.§.4. uerſ. Quinto. & ꝑ Pet. a mon. in monarch. Concilior. ſub rub. de mõ reſtit. Pap. nu. 10. Atqui ſi ſine cauſa aliquid cõtra ius diuinũ permittat: quanto magis præeſt, tãto durius iudicabitur, ut docet Ant. Roſel. in tract. de concil. in tit. Pont. in quib. hab. poteſ. nu.28. quod prædixit Spe

12 cul. in d.§. nunc breuiter. col. fi. † nam peccare eũ affirmat, ſi diſpenſet ſine cauſa, nec diſpẽſatio prodeſt, niſi in diſpenſationibus iuris poſitiui.

SVMMARIVM.

1 *Repetuntur multa exempla impotentiæ in Pontifice, iam dicta in Imperatore, & de Pontifice tantum.*

MVLTA EXEMPLA IMPOTENTIAE PONT. REPETVNTVR.

VNdecimo, cum circa limitatam poteſtatem Imperatoris, multa explicauerimus, quę ipſe nõ poſsit, ſupra li.1.c. 1. §.4. uerſ. cũ multa, ſiue uerſ. Vigeſimooctauo. uſque ad finẽ illius. c. illa hic breuibus repetere ad exactiorem ordinem obſeruandum, cum ad Pontificem ea quoq; pertineant, haud ſuperfluum exiſtimo. † Repetamus igit. ipſum Pontificem facta infecta reddere: neq; iniuſta, & quin Iuſtitia reddat facere: nec iuri naturali, aut gentium derogare poſſe, quia ſit immutabile: & propterea non pôt diſpẽſare, ut teſtis reddens malã rationẽ: uel qui non audit: uel non uidit, uel qui eſt pupillus, probet: nec poſſe facere contra ſubſtantiã rei: & cuius rei exempla referuntur pſertim in dñio auferendo alicui. ut in d. uerſ. 28. nu.1. & ſeq. Declarãdo tñ ut ibi per plura: unde ut ibidem. nu.15. non pôt deponere epiſcopos omnes. Similiter non pôt extinguere Cardinalatũ, ut dicemus inf. c. proxim. §.3. nu.27. Item non pôt ſupprimere, uel reuocare dignitates cõceſſas alicui, ut ſ.c. 1. lib. 1.§. 4. uerſ. Octauo. in uer. Feuda. in fi. Non pôt pariter eadem ratione, in totũ tollere ius diuinũ, & ꝑ conſequens contra Euãgeliũ, & uetus teſtamẽtũ, & articulos fidei, decẽ ꝑcepta, epiſtolas Pauli, & quatuor cõcilia principalia diſpenſare, ut dicto.§.4. uerſ. 29. & diximus latius ſupra uerſ. ꝑcedenti. Item non poteſt alienare bona, & iura dignitatis, nec regalia: teſtando, pignori obligando, uel ſeruituti ſubijciendo: uel aliter ẽt cũ iuramen-

...alienando, preſertim in conſanguineos: Decla... ut inibi, uerſ. Trigeſimo: nã & ut ibi dr̃, non ... habere dominium rerum eccleſiaſticarum, ſed ... adminiſtrationem. Item ut in uerſ. Trigeſimo... imo. eodem. §. 4. multa ſummatim repetunt̃, quę ... mperator non poteſt; & hic in Pontifice conue... ientia, repetere poſſumus: vt, ſ. non poſsit eroga... pecuniã, pro Papatu conſequendo: Nec in ſe habere crimina, & uitia, quæ etiã reprobantur in Imperatore: & alia de quibus fit mentio in hoc li. 1. §. 2. q. 5. & . 6. Nec Imperatoris iura uſurpare: qui idem non põt eſſe Imperator, & Papa: Nec põt ſe intromittere de ſubditis Imperij; nec infringere facta Imperatoris. Nec exercere iuriſdictionem in clericos, ratione bonorum temporalium, ſibi non ſubiectorum, ut ſupra. uerſ. 2. §. 3. c. 1. lib. 1. Rom. eccleſia tamen contrarium ſeruat quotidie ut in propria cauſa ſe expertum, etiã mihi ſignificauit, multum Reuerendus D. Tiberius de Raude, conterraneus meus, iam auditor Rotæ Ro. uir ſenatorius, & protonotarius Apoſtolicus, Iurec. eruditiſſimus, & maximę experientiæ: cum quidam Ioan. M. Viſcardus, cauſam cõtra ſe comitti obtinuerit: Et in hanc obſeruantiam, priuilegium Apoſtolicũ uidetur conceſſum, per Leonem. X. in dominio Mediolani, Regi Francorum. 1518. eius ſenſus, ut cauſæ profanæ, & Laicorum, ut clericorũ, in rebus prophanis, extra illud dominiũ non trahantur, per Apoſtolica decreta. Vnde non põt tollere leges ſeculares Imperiales, niſi ubi reſpiciant peccatũ, ut ſ. lib. 1. c. 1. §. 4. uerſ. Tertio. Nec põt eſſe ſolutus, & a legibus diſcedere, niſi ut d. §. 3. uerſ. Septimo. Nec põt contrauenire cõtractibus, & conuentionibus initis, ẽt de plenitudine poteſtatis: niſi in caſibus, ut ibi uerſ. Octauo: Nec plenitudine poteſtatis uti, in p̃iuditiũ ſubditorũ, ut ibi uerſ. Nono. Nec Bella mouere niſi ratione, & neceſsitate ſuadente; pręuia monitione, ut ibi uerſ. Vndecimo. Nec pſonaliter pugnare, ut uerſ. 12. Nec cõcedere duella, ut uerſ. 13. Item non põt permittere uſuras in Iudæis, niſi ex cauſa: Nec ipſos Iudęos expellere, ut ibidẽ uerſ. 14. Nec põt ſententiare, nõ citata parte & nõ audita, & ſine cauſæ cognitione, ut ibi uerſ. 19. Nec eſſe acceptor pſonarum, ut uerſi. 20. Nec põt imponere pęnã mortis exequẽdo, ſed ſtatuendo. ut ſ. li. 1. c. 1. §. 4. nu. 9. Et breuiter pone hic reliqua alia, in qbus impotentia Pontificis oſtendit̃, tã, ut dixi, ẽt ſcripta in Imperatore, d. §. 4. c. 1. lib. 1. uerſi. 31. uſq; ad finẽ, & ibidẽ dicta uerſ. 32. & ultimo, ut Pont. max. ſimiliter mortem euitare nõ poſſit: Non põt ẽt Papa ante coronationem, & conſecrationẽ, habere auctoritatẽ regendi Ro. eccleſiã, cum nondum dicat̃ Pontifex, ſm unam opi. ut ſ. hoc. c. §. 1. uerſ. In hac: Item non põt habere tractatũ diffinitorium cũ Cardinalibus, ſed conſultorium, de ſucceſſore ſibi eligendo. Nec põt per teſtamentũ, uel alio modo, ſibi eligere talem ſucceſſorem, ut ſ. hoc lib. §. 2. q. 2. ubi ẽt arguitur, nõ poſſe concedere alijs, quã Cardinalibus poteſtatẽ eligendi Pontificẽ: Itẽ non põt ſupprimere poteſtatẽ Electionariorũ Imperatoris, ut aliq tenẽt: ut diximus ſ. lib. 1. c. 1. §. 2. nu. 3. Item non põt eſſe niſi unus Pontifex, nõ duo, vel plures, ut in d. §. 2. q. 3. nu. 10. Nec papa põt ſibi facere ęqualẽ, ut ibidem: Item non põt eſſe Papa, niſi eligatur e gremio Cardinalium: & qui nec hæreticus, nec fœmina, nec infans, nec furioſus & ſimilis ſit, ut ibi. q. 4. 5. & . 6. in qua habetur. nu. 15. eum non poſſe renunciare Papatui, niſi ex cauſa, alioquin grauiſsime peccet. Itẽ Papa, non põt diſpenſare, circa aſcendentes, & deſcendentes, in infinitũ: nec inter collaterales in linea inęquali, in ſecundo gradu: nec in prohibitis lege diuina, niſi ex cauſa maxima. Item non põt, uel ſaltem non conſueuit, diſpenſare, inter cõiunctos, cognatione ſpirituali. Item non põt diſpenſare cũ monacho, in uoto continentiæ, & religionis: ut ducat uxorẽ, ſine magna cauſa, & ut monachus permaneat: Nec ut matrimoniũ monachi, ad tempus duret: cum nullo caſu, in matrimonio, carnali copula conſumato, poſsit diſpenſare, poſt Baptiſma. Item non põt diſpenſare, ut quis habeat duas uxores: & ſic quod Rex habens vxorem ſterilem, aliã ducat, uel concubinam. Item non põt prohibere, omnes perſonas, ut nõ contrahant matrimoniũ, ſed aliquas. Item non põt diſpenſare in matrimonio, licet non cõſummato, niſi ex cauſa, in iure expreſſa, uel ſibi ſimili, & uera, & iuſta, & alijs nota nec in matrimonio contracto inter Chriſtianum, iudæam, & econuerſo, ut in hoc. §. 4. uerſ. Tertio. Non põt quoq; dęponere Cardinales, niſi cum cõcilio vniuerſali, ſm aliquos, ut diximus hoc. §. uerſ. Quarto. Item Papa non diſponat, ut ſentiunt aliqui, in Bigamia, ut ibi uerſic. Quinto. in uer. Bigamiæ: Nec põt habere plenam poteſtatem, quo ad dominium rerũ eccleſiaſticarũ: ſed quo ad adminiſtrationẽ. Nec habet poteſtatem, in bonis patrimonialibus clericorum ut ſ. Item non põt in totum tollere decimas: Nec aſolute ſubijcere clericos ſecularibus iudicibus. Nec concedere ei qui non ſit ſacerdos, ut conficiat corpus Chriſti. Item non põt diſpenſare, ut quis habeat plura beneficia cũ cura, niſi adſit cauſa. Item non põt, ſm aliquos, concedere clerico, licentiam teſtandi, ſine cauſa. Nec in totũ ſtatuere, ut officiũ, & horæ canonicæ, non dicant̃, ſm aliquos. Itẽ nec uendere, aut transferre põt ſimoniace, adminiſtrationem ordinis, & executionem clauiũ, cũ ſint prohibita, quia Simoniaca. Nec, ut aliqui tenent, poteſt concedere excõicato, uel interdicto, ut celebret diuina officia, ut inibi uerſ. Sexto. nu. 2. 7. 8. 14. 18. 22. 27. 37. Itẽ nec poteſt, ſe ſubijcere Imperatori: uel Iudicis laici prorogare iuriſdictionem: ſaltem de ordinaria poteſtate, ut in eo. nu. 7. Itẽ non poteſt Papa, diſpẽſare in uoto neceſſario: ut puta Baptiſmi, quando quis renunciat Sathanæ, ut eo. §. Quarto, uerſic. Septimo. Item non poteſt diſpenſare, ut non interueniat iuramentum, in teſtimonio ferendo. Nec ſine cauſa poteſt diſpenſare ſuper iuramento licito, uel ſuper re ſpectante ad Deum: & ſpectante ad tertium: immo in contractu, non probata læſio-

læſione, etiam cum cauſa, aliqui idem tenent, ut ibi uerſ. octauo. Item non poteſt tollere ſtatuta concilij generalis, nbi ipſe pontifex ſit iudicandus: nec de honeſtate, & ſecundum aliquos, niſi cum cauſa. Nec conuocare concilium, in caſibus ibi, uerſ. Nono. De impotentia Pontificis in multis ſupra recitatis, & alijs ſimilibus, plura itidem cumulat Io. de ſelua in tract. de iurciur. in. 4. parte.

SVMMARIVM.

1 *Cardinales pileo purpureo: & chlamyde eiuſdem generis vtuntur, & ratio.*
2 *Cardinales Innocentij. IIII. decreto, Galero rubeo vtuntur, & equo.*
3 *Cardinales ſoli, instituto pauli. II. Biretum Coccineum ferunt; & mulas ſternunt panno eiuſdem coloris.*

LIB. II. CAP. II. DE CARDINALIBVS.

PRope pontificium Simulachrum, aliud quod Cardinalem effingere uidebatur, proſpiicen dum ſeſe offerebat (nulla enim poſt pontifi ficem maior dignitas datur, ut dicemus inferius.
1 §. 3. num. 1.) † Pileo purpureo, & eiuſdem coloris chlamyde, cucullata: caput coopertum, & amictū corpus habens: Tunica tamen quadam candida, ex lino confecta (quam Rochetum appellāt) interius ſe occultante. Quibus, & ſi non ſatis mihi notum ſit, quare utantur veſtimentis Cardinales: fortaſſe hoc referendum eſt vel ad id, quod Præfectis prætorio, & Regibus æquiparentur: ſicque inter Illuſtres repoſitos, purpuram non ſecus ac Reges, eos deceat induere: uel quod pars corporis, & capitis Pontificis max. cenſeantur, vt in inferioribus dicemus: vel quod illud culmen ſingularis potentiæ: cuius ampliſſimus Senatus gloria * adornatus erat, ab Imperatore Conſtantino magno, eiſdem traditum eſt: ideſt, eos patritios efficiens, & Conſules, vt poſt dono data omnia indumenta Imperatoria, per eundem Conſtantinum Silueſtro Pontifici, & eius ſucceſſoribus, dixi ſupra lib. 1. c. 1. §. 1.
2 q. 2. nu. 10. † Atqui conſtat tamen, vt apud Platinā legitur, in vita Innoc. IIII. pontificis max. huius decreto ſtatutum fuiſſe, anno ſalutis. 1246. ut Cardinales, equo in publicum uecti, Galero rubeo ute
3 rentur, honeſtandi ordinis cauſa. † Paulus. II. autem, anno ſalut. 1464. publico decreto ſtatuit, & mandauit, propoſita pœna, ne quiſpiam Biretam coccineam, præter Cardinales ferret: Quibus etiā primo pontificatus ſui anno, pannum eiuſdem coloris dono dedit, quo equos, vel mulas ſternerent, dum equitant, ut auctor eſt Platina idem, in vita eiuſdem Pauli. Galero albo, ſolum Flaminem Dialem, etiā vſum fuiſſe, apud antiquos, Varrone auctore, tradit Feneſtella. c. 5. de ſacerdotijs Romanis. Qui mos, an aliqua in parte, ad Cardinales trāſierit uideas. Tunicā vero illā candidā, ſatis crediderim claritatē, & mūditiē huiuſce uiri, ſatis crediderim;

ſicuti hoc demonſtrare Argenteam Coronam in Imperatore poſuimus ſupra d. c. 1. §. 1. in uer. Coronam. & conueniunt, quæ dicemus inf. §. 2. nu. 3. ſcilicet, Cardinales eſſe debere candidiores niue: quo ad optimos mores, & uitæ munditiem. Sic eadem ueſtimenti ſpecie, eiuſdemq; ſignificatus, uti Epiſcopum, & Sacerdotem, dicere poſſumus: ſicut de Alba, ſiue Camiſia, ſacerdotali indumento, oſtē dit Spec. in rationali diuinorum li. 3. in rub. de Alba. de quibus tamen omnibus inf. c. 5. in figura epiſcopi. dicemus; & an eiſdem indumentis, utantur monachi, uel aliter religioſi facti, Cardinales, aut epiſcopi: ubi concluditur quod non, in uerſ. Amictus. Verum cum præter hæc, multa de Cardinalibus dicenda ſeſe offerant, quanquam etiam copioſe collecta, & per Martinum meum Laudenſem; & per Barbatiam, in traditionibus ſuis abundantius, adeo ut uix locus ad ſcribēdum relinquatur, cum nihil intactum hi prætermiſiſſe uideantur: Nihilominus ſi nihil noui liceat addere, breuibus, ubi cōtigerit, uel eorum, uel aliorum traditiones, uel iura reſumere, & interprætari, in hunc modum, & ordinē diſtinguamus. Primo loco, &. §. de Inſtitutione Cardinalium diſſerendo. Secundo de eorum Munere. Tertio de eorum Excellentia, & potentia.

SVMMARIVM.

1 *Cardinalium inſtitutio, ad tempora veteris teſtamenti refertur, quæ ſit de iure diuino, &c. nu. 3.*
2 *Cardinales, ſacerdotes leuitici generis cenſentur. & nume. 3.*
3 *Cardinales, ſunt loco Apoſtolorum, aſſiſtentium Chriſto.*
4 *Cardinales, quo tēpore primū, eo nomine vocati.*
5 *Petrus. I. Pontifex, duos Epiſcopos, Linum, & Cletum creauit.*
6 *Pontifices, poſt Petrum, ex ſacris ordinibus, de more in vrbe habitis, Epiſcopos, Præsbyteros, & diaconos, menſe decembri creare ſoliti, vſque ad Leonem. IIII.*
7 *Anaſtaſius Cardinalis damnatus, quia parochiā ſuā, per quinque annos deſeruit.*
8 *B. Hieronimus, quo tempore vixerit, & an fuerit Cardinalis.*
9 *Cardinalium inſtitutio, expediens & vtilis, ad regimen eccleſiæ.*
10 *Cardinales. 29. Vrbanus. VI. Pont. creauit vna die.*
11 *Cardinalium creatio, quomodo per Pontificem fiat.*
12 *Cardinalatus inſignia, quæ ſint.*
13 *Titulos præsbyteris, primum Euariſtus Pont. diſtribuit.*
Cardinalis non poteſt eſſe, niſi ſaltem ſit Diaconus.
14 *Tituli Cardinalium qui, & quot ſint.*
15 *Cardinalium creatio, vſque ad quem numerum aſcēdere poſſit: quod arbitrio Pontificis relinquendum uidetur.*

Diſcipuli.72.vltra.12.appoſtolos conſtituti.
Cardinales qui dicantur habere titulum; & qui, & quomodo per titulum, inſcribantur.
Papa quomodo inſcribatur.
16 *Cardinales vnde dicti .*
17 *Cardinales olim appellati, in quacumq; eccleſia, principales ſacerdotes, vel Epiſcopi .*
Cardinales conſiliarij vocati.
18 *Cardinaliũ collegium, Romanæ eccleſiæ Senatus dijn dicatur, exemplo Senatus Romani: & hi coadiutores, patritij, & liberi primi gradus prope Papam dicti .*
19 *Cardinales Rom.eccleſiæ, filij ſpirituales inſcribunt; & dicuntur Curiales.*
Cardinales, Dij cenſentur in terris.

§.I. DE INSTITVTIONE CARDINALIVM.

§.I INſtitutionem, † & Cardinalium
originem, etiam ad priſca illa
tẽpora ueteris teſtamenti, ſi non
nomine, ſaltem effectu referendam:
& ſic de iure diuino, nõ ſolum
poſitiuo eſſe, multi arbitrãtur,
quod ſatis apte demonſtrari poſſe arguunt ex.
cap.17. Deuteronomij, ibi, ſi difficile, & ambiguũ,
apud te iudicium eſſe proſpexeris inter ſanguinẽ,
& ſanguinem, cauſam, & cauſam, lepram, & leprã,
& c. ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit dominus
Deus tuus, veniesque ad ſacerdotes Leuitici
generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quę
resque ab eis, qui iudicabunt, tibi iudicij veritatẽ,
& facies quodcunque dixerint, qui præſunt loco,
quem elegerit dominus: & docuerint te, iuxta legẽ
eius: ſequerisq; ſententiam eorum: nec declinabis
ad dextram, neque ad ſiniſtram. Qui autem ſuperbierit,
nolens obedire ſacerdotis Imperio, qui eo
tempore miniſtrat Domino Deo tuo, ex decreto
iudicis morietur. Quæ reſumuntur, & recipiuntur,
tanquam verba, quæ conueniant, & oſtendant
Pontificis max. & Cardinalium, eandem ſupremã
poteſtatem, a Deo ſibi penitus attributam in. cap.
per uenerabilem qui fil. ſint. leg. cum nullus alius
iudex, aut ſacerdos, maior eſſe queat Põtifice max.
& Cardinalibus, ſupra hoc lib. cap. 1. §. 1. præſertim
in uerſic. Pallium. Et propterea doct. ibi,
ſed præcipue Abb. nume. 16. colligit nullum alibi
2 textum melius probare, † Cardinales eſſe ſacerdotes
leuitici generis. De qua re, illud profecto dicã,
nullo pacto poſſe dubitari, quia ex quo ipſe Pontifex,
idemque legiſlator in eo. c. per venerabilem,
in hanc ſententiam interprætatur uerba ueteris teſtamenti
dict. cap. 17. nulla poteſt contingere dubitatio.
l. ancillæ. cum glo. ubi Bar. C. de fur. & per
Bar. in. l. Gallus. §. ſi eius. in prin. ff. de lib. & poſt.
& ideo recte hęc comprobat Specul. in tit. de lega.
§. ſequitur. in prin. & idem Abb. in. c. ex geſtis. columm.
prima. de cleric. non reſiden. addens
hoc figuratiue ſaltem procedere: & Abbatem ſequitur
Martin. Laud. in. 2. tract. de Cardinalib. q.
7. &. 11. & in. 1. tract. q. 26. &. 34. & Cardin. Alex.
dict. cap. per uenerabilem. columm. 142. & Pet. a
Biax. in tract. quod inſcripitur Direct. electíon. c.
35. 2. partis, nume. 7. poſt Barbat. in tract. de præſt.
Card. in. 1. q. 1. partis, qui hunc articulum ad partes
diſputando per. x. col. concludit tamen, præſertim
nume. 20. Cardinalatum eſſentialiter, & formaliter,
a iure diuino proprie ſumpto, exordium
ſumpſiſſe. Immo etiam nomen ipſum Cardinaliũ,
ex eodem ueteri teſtamento, prodire poſt Hoſtie.
argumentatur idem Barbat. ibi, nu. 33. per ea verba
primo regum. c. 2. Domini enim ſunt Cardines
terræ, & poſuit ſuper eos orbem: ſubdens hoc optime
conuenire, quia eccleſia Ro. regatur conſilio
Cardinalium, ſicut hoſtium regitur cardine. Quibus
pariter annuit Pet. a Biax. ubi ſupra. Hæc tamen
interprætatio ex dicto. c. 2. non placet Abba.
in eo. c. ex geſtis: Sicque ad præcedentia conſecuti
3 ue ſuccedit, † ut etiam ex nouo teſtamento, Cardinalium
origo, de iure diuino dijudicanda ſit, quia
figurati inde ſunt Apoſtoli, qui cenſeantur eſſe illi
Sacerdotes leuitici generis, ad quos confugiendum
eſſet. Quamobrem cum Chriſtus, cui tradita
eſt omnis poteſtas, & in cœlo, & in terra, eandem
tradiderit Petro, & ſucceſſoribus, ut in dict. cap.
per venerabilem, & ſœpe diximus: atque Cardinales,
loco Apoſtolorum ſint conſtituti, & ſecundũ
Cardin, Alexand. in. c. in nomine domini. 23. diſt.
col. 2, licet epiſcopi omnes ſint loco Appoſtolorum,
Cardinales tamen ſunt loco Appoſt. aſsiſtentium
Chriſto: Sequitur eos, Sacerdotes Leuitici generis
eſſe dicendos, ſicuti clare exprimitur in dict.
c. per uenerabilem: & hæc interprætatio mihi uidetur
conuenire dictis Abb. in d. c. ex geſtis. quando
figuratiue ſaltem, Cardinalatum iuris eſſe diuini
cenſuit. Poſſunt etiam præmiſsis conuenire ea quę
ex mente eiuſdem Barbatiæ ſcripſimus ſupra, cap.
proximo. §. 2. in prin. nume. 5. &. q. 4. nu. 6. &. q. 6.
nu. 13. qui inquit, ſicut Appoſtoli uoluerunt Petrũ
eſſe principem eorũ, ita & Cardinales conſtituunt
Pontificem de ipſorum gremio, exemplo eorum.
Quod ſubiicit a ſe eſſe nouum dictum: nec aliqua
reſonante ſcriptura accepiſſe. Sed mihi uidetur in-
4 ualide reſonare ex prædictis. † Verum cum non
niſi obſcure appareat, quo nam tempore, poſt Põtificatum,
per Petrum aſſumptum, Sacerdotes hi,
Cardinales inſtituti, & eo nomine nuncupati
ſint, cum tempore Conſtantini Magni, & plerique
ante, plurimi poſt, id inductum ſcripſerint. Nos ea
quæ inueſtigare licuit, in medium afferamus.
Repetendo igitur, tempora, in quibus unus quiſque
Ponti. Maxi. Pontificatum geſsiſſe deſcribitur,
Platina inchoando † a Petro Appoſtolo, primo
Pontifice, hunc duos Epiſcopos, Linum ſcilicet,
& Cletum, ordinaſſe commemorat: qui ſacerdotale
miniſterium Roma. populo, & aduenis
bene ſentientibus exhiberent, quia ipſe
pluribus intentus, eſſe non poterat, cum orationi,
& prædicationi uacaret. Idem Platina
dein-

deinceps, quem ſequitur Raphael Volaterannus in anthropolog.lib.22.& Linum,& Cletum, & Cle-
6 mentem † & alios multos Pontifices, Petri ſucceſſores, uſque ad tempora Leonis. IIII. Pont. imperante Ludouico. II. anno ſalutis. 848. ex ſacris ordinibus, de more in urbe habitis, Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos, etiam plures numero, menſe Decembri, creauiſſe refert: In uita autem eiuſdem Leonis, qui fuit poſt Conſtantinum per multum tempus,& tempore Michaelis Imp. orien
7 tis,& anno.848. obiter tamen, enarrat, † Anaſtaſium quendam presbyterum Cardinalem damnatum, eo maxime, quod parochiā ſuā, per quinque annos deſeruerit. Deinde in uita Silueſtri. III. anno ſal. 1040. qui prius Cardinalis eſſet, tradit Pontificem creatum, temporibus Conradi, uel Henrici Impp. eius Filij. Poſtea in uita Nicolai. II. 1058. ponit eius decretum, de quo fecimus mentionem ſupra. c. prox. §. 2. num. 5. quo cautum eſt, ut ſi quis pecunia, uel gratia humana aut populari, militarive tumultu, ſine concordi,& canonica electione Cardinaliū, fuerit in Throno Petri collocatus, is non Appoſtolicus, ſed Apoſtaticus, idest à ratione deficiens, merito uocaretur. Demum in uita Gregorij. VII. anno ſalut. 1073. Henrico. III. imperante, Ildebrandum Pōtificem creatum aſſerit, quem prius in uita Leonis. VIIII. Diaconum Cardinalem, ab eo Leone creatum dixerat: atque inibi Formulā electionis ponit: in qua etiam mentio Cardinalium eligentium fit: ut eam,& nos annotauimus in d. §. 2. nu. 8. Sicque in ſequentibus frequenter poſtmodum Platina de Cardinalibus eligentibus, uel electis: in Pōtifices, uerba facit quod nulquam antea inueni feciſſe: niſi quiſpiam dixerit, etiam ante hæc factam uideri ſaltē tacite, per collationem ordinum, ut ſupra, quod tamen diuinare eſt: & tanto magis, cum Cardinalatus nō ſit ordo, ſed officium, ut inferius dicendum erit. Platinam aūt in omnibus ſequi uidetur ēt. M. Antonius Sabellicus, qui præcipue Enneade. 9. lib. 3. repetit per eadem uerba eandē formulam: & lib. 6. de eodem Galero rubeo, atteſtat. Raphael Volaterranus in ea Anthropologia lib. 2. fo. 23 o. hæc commemorat: Ipſum Cardinalium nomen, ab initio epitheti honoratioris appellatio fuit: Nam alibi Clericum Cardinalem,& canonicum Cardinalem legimus, id eſt, præcipuum, aut principalem, quo honore urbani dignabātur. Quia ſicut urbis Romæ epiſcopus, cœteris præſtabat, ſic etiam clerus Romanus, cui Titulos Euariſtus Pont. primus omnium, diſtribuit: Iidemque Pōtifici, de communibus fidelium rebus aſſiſtebant, Cardinales deinde a poſteris appellati: cuius rei fidem probat, inter alia, ex Epiſtola Gregorij. I. ad Populonienſes miſſa: is tamē Gregorius poſt Syluestrum uixit. ſubditque ibi Volater. per Innocent. IIII. Cardinalibus pompam, ſpendoremque comitum, & ornatum additum,& pileū, ut ſupra in prin. atque ætate ſua Paulum Pont. II. tegmenta capitis ruſſata, addidiſſe, ut ibi. Iureconſulti tamen aliqui, Cardinalium nomen,& inſtitutionem referunt, uſque ad Pontianum,& Marcellum, Pontifices: qui fuerunt ante Silueſtrum. I.& Conſtantinū Magnum, ut ex Chronicis Martinianis probandō, atteſtatur Archid. in. c. ubi periculum, de elect. in. 6.& Card. Flor.& Alber. de Roſ. quos refert Barb. in d. tract. q. 1. nu. 5. Oldrad. uero Landen. conſ. 63. quem pariter refert ibi Barb. inquit nō adfuiſſe Cardinales eo tempore, quo Conſtantinus fecit donationem Silueſtro: quia de eis non fecit mentionem, ſed poſtea quādo indixit Synodum uniuerſalem, ut in. c. præſul. 2. q. 5. legitur: & cum Oldrad. tranſit Martin. Laud. in tractat. 2. de Cardin. q. 18.& in. 1. q. 37.& in tract. de princip. q. 484.& Ioan. Anan. in. c. ad liberandam. col. 5. de iudæ.& Felin. in. ca. cum te. col. 6. de re iud. idem tenet Pet. a mon. in monarch. concil. in tit. de Cardin. num. 1. In hac narietate auctorum, non eſſe recedendum ab auctoritate & opin. Oldrad. & conſociorum ſuorum, crediderim, tum quia tex. d. cap. prelul. clare loquitur, tum propter eorum ęſtimationem. Hæcque etiam corroborari uidetur ex. q. poſita per Ioan. Anan. d. col. 5. qui concludit B. Hieronymum, Cardinalem presbyterum fuiſſe, & ſic Auguſtino epiſco-
* po, maiorem, ut etiam in hoc emmunem * opinem atteſtatur Barb. in d. q. 1. nu. 44.& 47. unde
8 conſtat † Hieronymum Damaſi Pontificis, & Iuliani Imp. temporibus, ſicque Paulo poſt Conſtantinum, uel etiā huius tempeſtate uixiſſe, ut apud Platin. in uita Damaſi uidere licet. Non eſt tamen dubium. Cardinalium inſtitutionem,& creatio-
9 nem, † quæ expediens eſt Ro. Eccleſiæ, cum maxime utilis ſit ad illius regimen. cap. miniſterium. de offic. Archipreſ. cum ſimilibus adductis per Alex. conſ. 224. num. 3. uol. 6. ad Pontificem tantū, pertinere, ut ſcripſimus ſupra. c. prox. §. 4. uerſi. quarto: quibus alludunt ea, quæ apud Platin. quandoq; leguntur, præſertim in uita Gelaſij. II. Pontificis, & Cœleſtini. V. & Vrbani. VI. anno ſalut. 1384.
10 † qui una die, nouem & uiginti: ille duodecim Cardinales, ſtatim aſſumpto pontificatu, creauiſſe fertur. Nec referre exiſtimo qualiter, & quo nam pacto hæc creatio a Pontifice fiat, quādoquidem unico etiam uerbo, hunc creare nouam dignitatem,& ſacerdotem: immo & Epiſcopum, atque per uerbum FIAT, prolatū, omnem gratiam cenſeri perfectam, dixerimus, ſupra lib. 1. c. 1. §. 4. uerſi.
11 7. in uerb. Dignitatum num. 1. † Quamobrem ſępius obſeruatum audiui, ut cū Pontifices, aliquem in eum ordinem aſciſſendum putauerint, Pileum Purpureum, uel Biretam coccineam, ut aliqui dicunt, hocque ſaltem obſeruatum a Paulo. III. Pontifice, tempeſtate noſtra: ſic & annulum, eius dignitatis collatę ornamenta, ad eum tranſmittant. His tamē repugnare uidetur, diſpoſitio cuiuſdam extrauag. Eugenij. IIII. Pont. In eminenti, de qua mentionem faciunt Alex. cōſ. 1 1 1. uol. 6.& Corn. Peruſin. conſ. 278. uol. 3. in eadem cauſa conſulentes: cuius decretum eſt, ut per publicationem per aliquem ſummum Pontificem, de aliqua perſona,

ſona,in Cardinalē factam,in priuato conſiſtorio,
nihil iuris,uel tituli, in ea Cardinalatus dignitate,
aut nomine,acquiſitum cenſeatur:donec Cardina
lis inſignia fuerit actualiter aſſecutus,ſed ſolum ad
Cardinalatus initium, diſpoſitum uideatur.Quæ
quidem inſignia,ea ſunt ſecundum dictos conſu-
lentes,& præcipue Alex.in prin.conſ.& colum.ſi.
12 † ſcilicet,traditio pilei, immiſsio annuli, & oris
apertio,hoc eſt facultas data reſpondendi,ſi con-
ſtitutus Cardinalis in Conſiſtorio, interrogatus
fuerit: quibus etiam tituli aſsignatio additur. Sed
Corn.ibi præſertim num.18.oſtendit illam extra-
uag.loqui, in ſimplici pronunciatione alicuius in
Cardinalē facta,in priuato conſiſtorio:non ſi ali-
ter appareat Pontificem, & cœtum Cardinalium
ulterius proceſsiſſe; conferēdo ipſam dignitatem;
uel aliter appareat de mente Papæ, & Cardina-
lium, prout in caſu noſtro apparere, arguendum
uidetur, ſi Pontifex tranſmittat ipſa inſignia, ad
aliquē:uel prout ſubijcit Corn.& copioſius Alex.
ſi appareat de collatione Cardinalatus, per lite-
ras Papæ, de plenitudine poteſtatis, & ex certa
ſcientia,uel cum clauſulis ſimilibus,emanatas.Sed
cum hic de titulorum aſsignatione, qui ad Cardi-
nales creatos conferuntur, quod aſſumptam hanc
13 inſtitutionem reſpicit, mentio facta ſit: † diſtri-
buiſſeque,& eos diuiſiſſe Euariſtum Pont.tempo-
re Traiani Imp.in urbe Rom. presbyteris, etiam
meminerit Platin.in uita Euariſti: non ab re eſt
eoſdem,qui ad Cardinales pertineant, ſigillatim
ſubnectere,ſicuti multi explicantur per Pet.a mon
te in monarc.concil.in rub. de Cardin. colu.1.&
Alber. de Roſ. in rub. de ſtat. homin. de quibus
mentionē facit Fel n.in.c.his quę.de ma.& obed.
col 1.& Interpres regul. Cancel. Innocen.VIII.
14 in reg.7. † Sunt igitur aliqui Cardinales, qui ha-
bent titulum Epiſcopi, Quidam Presbyteri, Qui-
dam Diaconi, cum nullus ſit Cardinalis, qui ſal-
tem non ſit Diaconus, ut habetur in cle.ut hi qui.
de æta.& qualit.ubi Card. Zab.in.§.illi uero. col.
3.& Martin. Laud.in d.tractat.2.de Cardin.q.14.
Tituli proinde epiſcoporum, ſex enumerantur,
ſcilicet Hoſtienſis,Portuenſis, Albanenſis, Præne
ſtinus,Sabinenſis,& Tuſculanus: quibus olim & ſe
ptimus, tituli. S. Rufinæ inerat, ſed poſtmodum
ferē unitus Portuēſi, ſm Interp.in. d.reg.7.Tituli
Presbiterorū uigintiocto ut iuſ.deſcribunt,uideli
cet,Sāctæ Crucis Hieruſalē:S.Petri,& Marcellini,
Quatuor Coronatorum. S. Ioannis, & Pauli: S.
Anaſtaſiæ: S. Sabinæ, S. Stephani in Cœlio mon-
te: S. Clementis, S.Nerei,& Achilei: S. Suſannæ:
S. Potentianæ: S.Sixti,S.Petri ad uincula,S. Mar-
tini in montibus,S.Euſebij,S. Priſcæ, S. Praxedis,
S.Vitalis,S. Cyriaci in thermis:S. Marci,Baſilicæ,
duodecim Apoſtolorum,S.Marcelli,S. Laurentij
in lucina, S. Laurentij in Damaſo, S. Balbinæ, S.
Mariæ trans Tiberim,S.Ceciliæ.S.Cryſogoni,Ti-
tuli Diaconorum, ſeu denominationes, ſunt hæ
decem octo.S.Luciæ;Septi Solijs,S.Mariæ in Ac-
quiro, uel in Aquaria, S. Theodori. S. Mariæ in
Coſmedin,S.Georgij ad uellus aureū, S. Coſmæ,
& Damiani,S.Mariæ nouæ:S.Adriani:S. Sergij,&
Bacchi.S.Mariæ in uia lāta:S.Mariæ in Porticū, S.
Angeli, qui tamen presbyter deſcribitur.S. Nico-
lai in carcere Tuſculano. S.Mariæ in dominica, S.
Euſtachij, S. Luciæ inter imagines, S. Viti in ma-
cello,S. Agatę, Martirum. At cum Cardinales in
memoratis titulis computari poſsint quadraginta
15 ſex † dubitarique conſueuerit, quot, & uſque ad
quem numerum creari poſsint, quia aliqui dicant
eos ad ſeptuaginta ſaltem, exemplo diſcipulorum
Chriſti,qui ſeptuaginta duo feruntur.c.1.21.diſt.
& Card. Alex.ibi col.5.ultra duodecim Apoſto-
los a Chriſto electos.cap.in nouo.ea diſt.illos po-
nens,ut etiam ponit Bertachin.in tract.de epiſco.
in prælud. num.1.augendos eſſe,qui aliquando &
tēpore Pōtiani Pont.ducenti,& triginta ſex fuiſſe,
perhibeantur(ſi modo uerum eſt) ſm not. per
doct.præſertim Card. Flor. in clem.ne Romani,
§.1 ritum,&.§. porro.de elect.& Alber. Roſ.in d.
rub.de ſtat.hom. tamen Martin. meus Laud.in.
in.2.tractat.de Cardin.q.2.qui hos refert, in eam
ſententiam tranſit, ut id totum arbitrio Pontificis
max.relinquatur,ex quo, iure certus numerus de-
terminatus non reperitur. arg.c.de cauſis, de of-
fic.deleg.& l.j.ff.de iure delib. idem tenet Philip.
Franc.in.c.ubi periculum,nume.6. de elect.quod
comprobari uidetur,ex his quę diximus ſupra lib.
1.c.2.§.1.num.1:2.&. 11. quia quatenus Regum
origo, quæ de iure diuino pariter eſſe cenſetur: a
iure poſitiuo recipitur, per magiſtratus, & officia
diſtincta,in poteſtate principis repoſita eſt,ſecun
dum annotata ſupra lib.1. c.1.§.4. uerſic.Tertio.
Et nuperrime uidi, in quodam Folio amplo, im-
preſſo Romæ anno Sal.1550. in quo depicta erāt
inſignia,& nomina quinquaginta trium Cardina-
lium,cum titulis ſuis: ultra præmiſſos titulos, hos
undecim adeſſe, uidelicet. S. Agnetis in Agone.
S.Appollinaris.S.Cæſarij in palatio.S. Ioan.ante
portam Latinam. S. Balbinæ trueſes. S. Matthæi
della Cueua.S. Pancratij. S. deambaſia. S. Pacee-
eus, qui ſunt Cardinales præsbyteri. Adſunt uero
& duo alij, tituli,ſcilicet. S. Honofrij, &. S.Tho-
mæ in parione: qui ſunt Diaconi. Similiter vidi
aliud ſimile Foliū,impreſſum,anno ſalutis.1555.
in quo alij Quatuor tituli Cardinalium, inſcripti
erant, ſcilicet. S. Mariæ in ara cœli. S. Simeonis.
S.Silueſtri. S. Caliſti; Sicque hi aſcendere uiden-
tur ad numerum ſexaginta unius. Aduertendum
tamen eſt,quòd Epiſcopi Cardinales, non nomi-
nantur per titulum licet ſine titulo eſſe non poſ-
ſint: Cardinales uero Præsbyteri, denominantur
a titulo: Sed Cardinales Diaconi, non ſcribuntur
per titulum,cum id non habeant: uocarique poſ-
ſunt Sanctæ Rom.Eccleſiæ Cardinales,ut per Spe
cul.in tit.de lib.concep.§.iam nunc uidendum. in
prin.ubi Bal.not.& Ioan. And. qui oſtendit Car-
dinalem Diaconum, poſſe eſſe ſine titulo, & cum
his tranſit Mart. Laud.d.2. tract. de Card. q.89.
& ſeq.& ita uidi obſeruatum in dictis folijs,unde
Mart.

Mart.ibi admonet ſcribere nolẽtes, ne errent. In-
ſcriprio autem ex Specnl.& Mart.& dictis folijs,
uidetur eſſe talis: Ioannes Mar. Dei Gratia, Epi-
ſcopus Hoſtiẽſis, Cardinalis; Franciſcus Dei Gra
tia rituli, S. Petri,& Marcellini, præsbyter Cardi-
nalis. Innocentius Dei gratia. S. Mariæ in domini-
ca, Diaconus Cardinalis. Vidi tamen aliquando
Inſcriptiones Cardinalium hodie inſcriptas, ut lo
co illorum uerborum, Dei gratia, ponantur illa
uerba; Miſeratione diuina: Sic Pont.Max.per illa
uerba inſcribitur in reg.Cancellariç; Paulus Diui-
16 na prouidentia, Papa. III. † Supereſt ut præmiſ-
ſis ſubiungamus, Cardinales ideo eo cognomine
appellatos, quia ſicut in cardine regitur hoſtium,
ita per hos in eccleſia, debet regi officium: uel
quia per hos regitur uniuerſalis eccleſia, ut argu-
mentatur glo.in.c.2.de offic.archip.per tex.in.c.
præsbiteri.24.diſt.&.c.fraternitatis.71.diſt.cum
quibus trãſit Io.Anna.in d.c.ad liberandam col.
5.de iudæ.& Marti. Laud.in d.1.tractat.q.1.& in.
2.q.8.& Barb.in eod.tract.q.1.num.23.& Card.
Alex.in.c.Sacroſancta.col.3.diſt.22.& alibi glo.
in.c.1.de præben.& dig.in uer. Cardinalibus. in
extrauag.Ioan.22.inquit Cardinales ideo cogno
minatos, quia ſedi apoſtolicæ, quæ axis eſt, & car
do aliarum Eccleſiarum. d. c.ſacroſancta, deſer
uiunt: Alciat.uero lib.1. prætermiſſorum in lite-
ra.{C.opinatur Cardinales, in pontificio iure di-
ctos, exemplo ciuilium magiſtratuum: quia in li-
bro officiorum Theodoſij præfecti Cardinales,
appellãtur præfecti prætorio, Aſianæ diœceſeos,
& prçfectus Africæ, quòd maiores cæteris eſſent.
Alio etiam cognomine principales, uel præci-
puos, uocatos diximus ſupra nume.7. ex Vola-
terano: quod tenet etiam glo.in d.c.2. & uidetur
17 ſequi Barb.ibi. nnm.25.† qui olim in quacunq;
eccleſia, principales Sacerdotes, uel Epiſcopos, Vi
carios, Canonicos,& ſimiles, Cardinales appella-
tos tradit: ut etiam tenet Martin. Laud.d.2.tract.
q.16.proinde Card.Alex.d.col.3.Epiſcopos,Car
dinales etiam dici poſſe refert, per iura ibi allega-
ta. Rurſus Cardinales, Conſiliarij uocati ſunt, ut
probari, in.c.eccleſiaſticis.12.q.2.& in.c. conue-
18 nientibus.1.q.7.meminit Barb.ibi nu.24.† Quo
fit ut cœtus,& collegium Cardinalium.Ro. eccle-
ſiæ Senatus dijudicetur; exemplo Senatus Rom.e.
eccleſia habet.16.q.1.& colligit Mart.Laud.in d.
tract.2.q.12.facit.c.Conſtantinus.96.diſt.& tra-
dit Bald.in tract.de ſciſma. col.2.& Specul. in tit.
de lega.§.ſequitur.poſt prin. qui docet Cardina-
les, Pontificis maximi coadiutores eſſe, in execu-
tione Sacerdotalis officij d.c.per uenerabilem.§.
rationibus.qui fil.ſint leg.& Io.Anan.in d.cap.ad
liberandam,col.5.& Barb.in d.q.1.nu.11.&.q.2.
num.16.Platina in uita Gelaſij.II.ſimiliter ordi-
nem Cardinalium ſub nomine tanti Senatus enun
ciat,& Specul.in rationali diuinorũ lib.2. in pro-
hçmio.col.4.Senatoriam,& patritiorum dignita-
tem, manere in eccleſia, in quatuor patriarchis, &
in eccleſia Rom.in Cardinalibus, per d.c.conſtan-
tinus, aperit. Et ad prçmiſſa inquit Card. Alex.in.c.
in Synodo col.fi.63.diſt. Cardinales cum Papa, fa
cere collegium,& ſacrum. Quia in adminiſtratio-
ne rerum uniuerſalis eccleſiæ, congregantur, ut Pa
pæ conſulant. Sed ibi præmittit eos non facere col
legium cum Papa reſpectu uniuerſalis eccleſiæ,
quia tunc concilium generale, ſit capitulum Papæ
ſuper quibus cogita, quia hæc uidetur quçdã diffe
rentia uerbalis, attentis dictis. Sic & Patritij, & li-
beri primi gradus, prope Papam dicuntur, qui
ſunt membra capitis eius. Cum cæteri prælati ſint
membra corporis, ut oſtendit glo.c.1.in extrauag.
com.de ſciſmatic.ut & ſupra in prin.huius.cap.&
patritiorum,& conſulum honore, donatos a Con
ſtantino Imp.retuli: quos & alibi ſupra.c.1.§.3.
uerſic.4.num.2.a Papa Fratres appellatos, permix
10 tim, uel ſi ſint Epiſcopi diximus,† cũ quãdoque
filij ſpirituales, Rom.eccleſiæ inſcribantur, ut in.c.
Fœlicis.§.ſi quis uero de pœnis. in.6. ſic curiales,
eiuſdem Rom. ſedis Apoſtol. eos eſſe, conſulum
Oldrad.conſ.21.incip. ad propoſitum fratrum;
quem refert, & ſequitur Interpręs Reg. Cancel.
Innocen. VIII. in reg.5. & Iaſ. in. l. ſuggeſtioni
num.10.C.de uerb.ſig.& colligit Martin. Laud.d.
tract. 2. de Card.q.24. Immo etiam Dij in terris
cenſentur, ut tradit Matheſil.in tract.de ſucceſ. ab
inteſ.in.3.art.nu.48.ubi ſubdit, eos eſſe maiores,
conſiliarijs Imperatoris.

SVMMARIVM.

1 *Cardinalium officium, in multis repetitũ, ſummatim.*
2 *Cardinales ignorare ritum eligendi Pontificem, vi-
liſſimum eſt.*
3 *Cardinalium officium,& quales eſſe debent.*
4 *Cardinales ſunt vnum corpus, cum Papa.*
5 *Cardinales ſede vacante, an ſint caput eccleſiæ, &
ſuppleant defectum mortui Papæ, & an habeant
iuriſdictionem Papalem.cum exemplis.*
6 *Cardinales ſolum prohibentur exercere ea, poſt mor-
tem Papæ, quæ pertinent ad Papam, dum viuit.*
7 *Cardinalibus Papa, hodie ademit, iura ſenatus.*
8 *Cardinales an ligentur generali conſtitutione, &.l.
communi,& Reg.cancel.*
9 *Cardinales non plus poſſunt, quam eis conceſſum a
canone in ſubſtantialibus, cum de cerimonialibus
non ſit curandum.*
10 *Cardinales quomodo tenentur confiteri peccata ſua.*
11 *Cardinales ſunt ſub obedientia Pontificis, ita ut liga-
tis, alis a curia non diſcedant, iniuſſu Pontificis.
limita num. 14. & contra quem non debent eri-
gere calcaneum.*
12 *Cardinales peccantes, grauius alijs puniuntur.*
13 *Cardinalis depoſitus ob delictum, ſecus alia cauſa,
amplius cardinalis effici non poteſt: idem in docto-
re.& an poſſit reſtitui num. 14.*
14 *Cardinales vel Epiſcopi, vel Præsbiteri, vel Diaco-
ni, quomodo conuincant, etiam condemnentur.*
15 *Cardinales profitemur viros, vtique bonos,& val-
de diſciplinatos.*

16 *Cardi-*

16 *Cardinales omni cura, debent ſuadere Pont. vt
*querat pacem,inter principes Chriſtianos, ſed &
aliquando Bellum.

§.II. DE MVNERE CARDINALIVM.

§.II.

CARDINALIVM munus, &
partes, cum in multis uerſari
1 haud dubium ſit, † quorum ali-
qua iam dicta in præcedenti.§.
repetere poſſumus, ſcilicet eos,
uti Sacerdotes leuitici generis,
& Iudices ſm iudicij ueritaté, una cũ Põtifice de-
cernere, & ſtatuere aſtrictos eſſe, ſuper ambiguis,
& difficilibus propoſitis, ut ibi nu.1.& ſeq. atque
hos teneri deſeruire ſedi Apoſtolicæ: & quorum
officium ſit regere uniuerſalem eccleſiam, ut ibi-
dem num.16.Repetamus inſuper eam pariter in-
tegritatem,& probitatem eiſdem ineſſe debere,de
qua in Pontifice uerba fecimus,ſupra.c. præceden
ti.§.3.uerſic.1.2.&.3.uſque adeo ut omnibus nu-
meris grauitatis,& ſeueritatis, perfectus cenſor &
Conſiliatius, Areopagitarum exemplo, cenſeatur,
ut annotauimus ſupra lib.1.c.1.§.3,uerſic.15.nu.
12.Rurſus repetamus electionem Pontificis, ad
ſolos Cardinales,hodie pertinere, ut in d.c.proxi-
mo.§.2.nu.5.&.7.ob quam rem in conclaui clau-
dãtur, & quibus infra tres dies, uel quinque ſe-
quentes,non eligentibus,diminuatur cibus, ut ibi
num.9.&.10.& qui ingredi conclaue confeſſi, &
contriti debeant,ſuſcepto ſacramento, & audita
miſſa ſpiritus Sancti, in cuius electionis tractatu,
ſint pares: ita tamen quod duæ partes in electum
conſentiant,quibus renunciare nõ poſſint, ut ibi-
dem .q.1.nu.2.3.&.5. &.6.ubi habetur de his om
nibus,quæ,quo ad electionem Pontificis,per Car-
dinales,munera abeunda ſint,præſertim in decem
octo ſpecialibus,in electione Pontificis enumera
tis: Item repetamus, Cardinales poſſe cum Papa
habere tractatum conſultorium,de eligendo Pon-
tifice,altero ſuperſtite: ſecus diffinitorium, neque
ſtatuere poſſe ſuper ſucceſſore eius, ut ibi.q.2.nu.
2.&.4.& qualem in Pontificem eligere debeant
in multis,habita ratione præcipue,quod ſit Cardi-
2 nalis ut ibi.q.4.&.5. Quibus ſubiungamus, † Vi-
liſsimum eſſe,Cardinales ignorare ritum eligen-
di Pontificem Max. ut oſtendit Pet. a Biax.in di-
rect. Election.in prin,nume.6.etiam arg.l.2.ff.de
orig.iur. Item repetamus oportere Cardinales,
ſaltem Diaconos eſſe,ut ſupra in.§.prox.num.13.
atque aliquando compellẽdos,per Imperatorem,
ſaltem indirecte,ut deueniãt ad electionem Papę,
ut ſupradicto.c.prox.§.2.in prin.num.10. poſui-
mus. Nunc autem addere abundantius liceat, ea
quæ colligit Martin.Laud.in d.trac.2. de Cardin.
q.10.&.q.32.ex auct.Hoſtien.in ſum.de pœnit.§.
cui confitendum:uerſic.cui Cardinales. quæ ſequi
tur Pet.a Biax.ubi ſupra.c.35. ſecundæ partis nu.
3 6. † ſcilicet officium Cardinaliũm eſſe gubernare
totum mundum,& maxime reip. Chriſtianæ con-
ſulere:& qui primo debent eſſe, ut nubes propter
deuotiones,ſecundo ut columbæ propter ſimpli-
citatem,& puritatem, tertio cãdidiores niue,quo
ad optimos mores, & uitæ munditiem, quarto
rubicundiores ebore antiquo, ad charitatem, &
IESV CHRISTI memoriam:& præmiſſa col-
ligit etiam Barbat.in dict.tract. q.10.qui ibi co-
lum. 1. &. 2. latius ponit requiſita in Cardinali-
bus, quæ in primis illa ſunt: Induſtria ſingula-
ris, Prudentia, literarum peritia, Fides explo-
rata, Grauitas maxima, Sapientia uerſans circa
diuina.Subditque,quòd ſicut in omnibus ſacris or
dinibus, requiritur maturitas ætatis,grauitas mo-
rum, & litterarum ſcientia. c. cum in cunctis. de
elect.multo magis requiritur in Cardinali: Scien-
tiam autem non tranſitoriam, ſed ſcrutabilẽ, de-
ſiderãdam ait: & hæc ea ratione, quia eccleſia de-
bet abundare uiris Literatis, non aſinis letratis:
Sic commemorat Abb.in.c.bonæ in.6.not.de po
ſtul.prælat. Cardinales conſulere non ſolum ec-
4 cleſiæ Rom. ſed uniuerſali; † cum ſint unum cor-
5 pus cum Papa; ſicut canonici cũ Epiſcopo.† Quo
circa diximus ſupra.c.præced.§.4.uerſi.4.num.2.
Papam communiter cum inhabili, non diſpenſa-
re ad Cardinalatum: poſſe tamen ſi uult. Verũ an
ſede vacante, Cardinales caput eccleſiæ cenſean-
tur, & ſuppleant defectum mortui Papæ: an ueha
beant iuriſdictionẽ Papalem, quærit glo.in. c.nul
lus.79.diſt. & habetur per glo.in. c. ubi periculũ.
§.idem quoque,de elec.in.6.& in.c.1.in extrauag.
Ioan.xxii.de elect.in uer.moram.& in.cap.1.de
ſciſmaticis.in uer.ſede vacante. eo.lib.6.quæ con
cludit,quicquid de facto Cardinales obſeruent,ſe
de uacante, non poſſe ipſos, ſe intromittere, niſi
de prouiſione, & his quæ ad prouiſionem perti-
nent: niſi ex grandi cauſa, & iminenti periculo,
per dictum.§.idem quoque, & hoc non obſtante:
quod minora collegia, aliter facere poſſint, ut
etiam notant doct.præcipue Felin.in.c.his quę.de
maior. & obed. & habetur in cle. ne Romani. in
uerſic.irritum, & per Card. de elect. in.2.not.&
cum hac opi.tranſire uidetur Martin.d.2.tract.q.
74.&.91.& clarius Barb.in appoſtil.ad Bart.in.l.
ubi abſunt.ff. de tut.& cur. dat. ab his. quicquid
ſentiat Bart. & male ibi. Hinc eſt quod idẽ Card.
in d.col.2.ait Cœtum Cardinalium uacante ſe-
de non poſſe cogere Cardinalem inuitum, ut ac
cipiat legationem,pro defendenda terra eccleſiæ,
Martin.in d. 2.tract.q.34.Qui.q.99. etiam colli-
git,non poſſe reuocare Cardinalem legatum, a Pa
pa miſſum,niſi ex magna,& euidenti cauſa,aucto-
ritate Specul.in tit.de leg.§.fi.uerſic. ſed nunquid
apoſtolica: Et hinc eſt quod Card.Alex.in d.cap.
nullus.inquit collegium Cardinalium ſede uacan-
te,non poſſe creare Cardinales, ſecundum com-
* munes * opiniones,idem tenet Martin.Laud.in d.
2.tract.q.1.& dixi ſupra.c.prox.uerſic.4. num.2.
in.§.4.ſimiliter Decius in.c.tranſlato.in.3.op.in.
2.lect.de conſtit.poſt doct.ibi, & Ioan. Anan.in.

c.ad

e.ad liberandam.col.5.de iudæ.docet Cardinales
ſede uacante, non poſſe legem condere, per d. cle.
ne Romani,& Barb.ubi ſupra, Bart. tamen in l.5.
ff.quod quiſque iur. inquit quod ſolus princeps
condit legem uniuerſalem, ſed ſtatutū poteſt Rex,
Præfectus prætorio,& Cardinalis. Quod intelligi
* communiter* tradit ibi Alex.dum non ſit contra-
rium legi, ut & per Iaſ. in.l. oēs populi nu.29.ff.
de iuſtit.& iure.& in.l.apertiſsimi nu.20.C.de iu-
dici.de quibus uide ſupra lib.1.c.1.§.4. uerſic. 21
ſimiliter fit, ut mortuo Papa, non poſſit quis con-
cedere indulgentias, nam talis poteſtas, remanet
penes eccleſiam, quæ mori non poteſt.c.puden-
da.24.q.1.& tradit Card.Zab.in d.cle. ne Roma-
ni.uerſic.irritum. col.3. Poteſt tamen cœtus Car-
dinalium, non quilibet eorum, aliquem reſtituere
famę, ſede uacante: quia hoc poteſt ſimpliciter,
etiam uiuente Papa: unde per d. c. ubi periculū.§.
idem quoque.& d.cle. ne Romani.uerſi. irritum.
6 † ſolum prohibetur exercere ea, quę pertinent, ad
Papam, dum uiuit: ut atteſtatur Zabarel.in d.uerſi.
irritum.col.2.& Martin. in d.2.tract.q.32.&.35.
& ante eum Bart.in.l. infamem.ff.de publ.iud.&
Ioan.Anan.in d.c.ad liberandam col.5. de iudæ.
& Felin. in cap.cum te de re.iud. qui poſt multa,
quicquid ibi ſentiat Abb.dicit hanc eſſe commu-
7 nem * opinionem: ſubdens tamen, † quòd cum
* hodie Papa ſuſtulerit iura Senatus, iſta reſtitutio
nō procederet. Prope præmiſſa ſubijci recte poſ-
ſe uidetur illa. q. de qua magna eſt controuerſia
8 apud Doct.† an Cardinales ligētur generali con-
ſtitutione, canone, & lege communi, & Regulis
Cancellariæ, in qua Barb.in tract.de præſt.Card.
q.7.1.partis.num.6.cum ſeq.præcipue in fi.q.col
ligit quatuor concluſiones: Prima quòd conſtitu-
tio pœnalis, ædita contra clericos, non compræ-
hendit Cardinales: Secunda ſi ædita ſit in fauo-
rem clericorum, compræhendat Cardinales: Ter
tia ſi principaliter emanauit in fauorem animæ,
apponens pœnam clericis compræhendat eos;
Quarta quòd Regulæ Cancellariæ apponētes cer
tam legem, circa collationem beneficiorum, non
compræhēdant collationes Cardinalibus factas;
allegat Pet.de Anch.in conſil.283.alias.290. pro
clariori: de quo etiam meminit Dec. in.c. 1.in.2.
lect.in. 2.not. de conſtit. nihil tamen firmans: &
Hier.gigan.in tract.de penſionibus. q.59. qui te-
* ſtatur communem * eſſe opinionem, ut Cardina-
les non comprehēdantur, in generali conſtitutio-
ne Pontificia. idem conſuluit Iaſ.conſ.98.&.117.
col.4.uol.4. quem ipſe ſequitur eo tract.q.9.num.
8.ſed Felin.in.c.cum in iure.col.2.de offic.deleg.
& in.c. ad aures. col.8.uerſic. Octaua concluſio.
de reſcrip. & alibi ſubdit, idem conſuluiſſe Lud.
Rom.conſil.498.in caſu quo quæritur: & tradit ſe
dubitare de dictis per hos conſulentes, propter
auctoritatem Oldrad.Laud.qui conſulendo uide-
tur contrarium ſenſiſſe,& quia Franc. Pauinus Au
ditor Rotæ, atteſtatur tempore ſuo, ſæpe fuiſſe iu-
dicatum in Rota, quod Regulæ Cancellariæ, &
aliæ diſpenſationes, etiam strictæ,& odioſę ligent
Cardinales: niſi aliter in eis ſit diſpoſitū, quicquid
ſcribat Anch.& Ro.& cum Felino tranſit Io. Le-
cirier in tract.de primog.q.24.lib.1.nume.32. &
Caſſadorus in deciſ.ſuper Reg. Cācel. ſuper Reg.
quod Cardinales non comprehendantur ſub reg.
poſt prim.ædit.ſac.in deciſ.38. nu.5. ubi cum Fe-
* lin. ait hanc eſſe communiorem * ſententiam:
Quam ego etiam ueriorem eſſe arbitror, eo argu-
mento: quia ſi ipſemet Princeps, & Pontifex ſubij
citur legibus, ſaltem, de ordinaria poteſtate, ut ſu-
pra lib.1.cap.1.§.3.uerſic.Septimo. multo magis
ſubijci debent Cardinales, qui uocati ſunt ſolum
in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem po-
teſtatis.c.2.de maior.& obed. Facit etiam quia ut
docet.Felin.in.c.ego enim col.2. poſt. Bal.ibi de
9 iureiur.per d.cle.ne Romani.de elect. † Cardina-
les non plus poſſunt, quam eis ſit conceſſum a ca-
none, ſupra ſubſtantialibus: cum de cerimoniali-
bus non ſit curandū: ſic ait Mart. Laud.in d.tract.
2.de Card. quæſt.91. talem eſſe iuriſdictionem
Cardinalium, qualis in iure reperitur, ſed non
reperitur in iure conceſſum Cardinalibus, ut ſoluti
10 ſint a lege communi,& ut ſupra, ergo. † Hinc eſt
quod ipſi Cardinales tenentur, & ligantur diſpo-
ſitione.cap.omnis utriuſque ſexus; de pęnit.& re-
miſ.ita ut omni anno confiteri debeant peccata
ſua, a fortiori, cū ad id Pont. Max.teneatur ſecun-
dum Mart.d.2.tract.q.28.& ibi.q.ſeq. ponit ab-
ſentes legationis cauſa, poſſe eligere confeſſo-
rem: præſentes publicum peccatum, confitean-
tur Pontifici, ſed occultum ſufficiat confiteri,
eius Pontificis pęnitentiario. Hodie tamen præ-
miſſa. quæſt. eſt declarata, & determinata, ut
Cardinales non ligentur per Clementem. VII.
Pont. in regu. Cancell. ſub rub. quòd Card.non
compræh. ſub. reg. Cancel.ut etiam refert idem
Hier.d.q.9.num.8.& idem ſtatuit in Reg.Cancel.
ſub eadem rub.Paulus.3.& ante eū Leo.X.de qua
per Caſſadorum, ubi ſupra. Aduertēdum tamē eſt
quia memoratæ Regulæ Cancellariæ, non uidētur
tollere diſpoſita per Conſtitutiones aliorum Pon
tificum, iam æditas: ſed ſolum Conſtitutiones,&
Regulas iam ædendas per ipſos, ut in eis legitur.
11 † Sicut autē Cardinales ſub lege poſiti eſſe uiden-
tur, ut in proximis; eodem modo ſub obedientia
Pont.Max.cōſtituti ſunt.c.Annaſtaſius, ubi Card.
Alex.19.diſt.& tradit Felin. in c.ſi quando, colu.
7.uerſicu.reliqua. de reſcrip.qui.in c. accepimus.
colum.2. de fide inſtru.illud plus addit, ut Cardi-
* nales diſcedentes, a uoluntate Papæ,* ante depo-
ſitionem, ſciſmatici dicantur: rectéque etiam id
illa ratione ſtatutum eſt, quia ipſe Pontifex lex
animata,& uiua lex dicitur.§.fin.in aut.de conſu-
lib.Declarat tamen prædicta idem Felin.in. c.ad
audientiam.in fi.de præſcript. ut talis obedientia
non ſit manualis; nam non tenentur præſtare iu-
ramentū fidelitatis Papę, ut inf.uerſi. prox.nu.4.
Quo fit ut ligatas alas eos habere dicamus, ſic ut
curiam exire non poſſunt, niſi conſentiente Pon-
tifice

tifice, ut teſtis eſt Hoſtien. in c. eccleſia. 2. de elect. & Abb. in. c. qđ ſup his de fide inſtr. & Mart. Lau. in d. 2. tract. q. 43. & q. 49. & Barb. cum relatis in trac. de Cardin. leg. a Lat. q. 1. nu. 3. & Petr. a Biax. in tract. Directorij electìon. c. 35. ſecun. part. nu. 1. & propterea idem Hoſtien. in. c. per Venerabilem. §. ſane qui fil. ſint leg. quem ſequitur Pet. a mon. in monarchia concil. in tit. de poteſt. Ro. Pont. num. 12. ait Cardinales, & alios fratres Pontificis, non debere cõtra illum erigere calcaneum, quia monſtroſum eſſet ſubditos, in dominos habere poteſtatem. c. cum inferior. de maior. & obed. & idem Hoſtien. in. c. antiqua. de priuileg. quem ſequitur. Martin. ubi ſupra. q. 85. tradit Cardinales, alijs magis aſtrictos, dilectioni, fœlicitati, & ueræ obedientię Papæ, eſſe debere, & aliter obſer-
12 uantes cœteris grauius peccare. † Hinc eſt quod ſi peccauerint acrius ipſos puniendos, tradit idem Hoſtien. in ſum. de pœnit. & remiſ. §. cui confitendum. uerſic. cui Cardinales, ſequitur idem Pet. a Biax. ibi nume. 9. poſt multa adducta: quia tanto magis dicuntur peccare, quãto proximiores ſunt Rom. Pontifici, exẽplo Adæ, & Luciferi, qui Deo proximiores fuerunt. ca. conſideret. diſt. 5. & cap. principium. de pęnit. diſt. 2. & ideo Hoſtien. inibi, quem ſequitur Decius in. c. ut noſtrum. in. 3. not.
13 de appel. proponit † Cardinalem ob delictum, depoſitum, amplius Cardinalem effici non poſſe, ſecus ex alia cauſa, quod idem & in doctore proce
14 dit. † In depoſitione autem notandum eſt, Cardinalem Epiſcopum, non poſſe de rigore iuris condemnari, niſi conuincatur per ſeptuaginta duos teſtes, etiam idoneos. c. pręſul. 2. q. 5. ſed Ioan. And. in. c. licet uniuerſi dę teſt. & Lud. Põt. in ſuis ſing. in uer. teſtis. uerſic. duo teſtes: de æquitate duos ſufficere ponunt. Item Cardinalis præsbyter, non poteſt deponi niſi cum ſexaginta quatuor teſtibus: Diaconus Cardinalis, niſi cũ uiginti ſeptem. d. c. pręſul. quæ ſequitur etiam Martin. d. 2. tractat. q. 71. qui ibi. q. ſeq. quærit an pręedicta procedant, ſi Cardinalis accuſetur, de his quæ commiſit antequam eſſe Cardinalis; & in affirmatiuam partem magis, uidetur inclinare: tamen ibi. q. 73. dicit in crimine hæreſis, uel ſciſmatis, Papam non teneri ſeruare numerum prædictum: Quomodo autem Papa poſsit deponere Cardinalem, diximus ſupra. c. prox. §. 4. uerſic. 4. num. 2. limita tamen pręedicta, ut etiam licentia denegata, Cardinalis poſsit ire ad concilium generale, quando imminet utilitas publica eccleſiæ uniuerſalis, forte ad ſedẽdum ſciſma, ut poſt Felin. in. c. nõnulli. de reſcrip. cum alijs relatis, tenet Hip. Marſ. in practic. crim. in. §. aggredior. num. 67. Cauere igitur omni cura debent Cardinales, ne errent, ne ue in peccata, præcipue grauiora, incidant, cum ut auctor eſt Bal. in
15 tract. de ſciſmat. in. §. ſed contrarium. nu. 8. † Eos uiros utique bonos, & diſciplinatos ualde, profiteamur. arg. l. quidam decedens. §. papin. ff. de ad-
16 miniſtr. tut. cum concord. † Atque propterea decet Cœtum eorum ſuadere Pont. max. ut omni induſtria quærat, & pacem ponat, & quietem, inter principes Chriſtianos, ut ex not. in c. nouit. de iudic. colligit Martin. Laud. in d. 2. tract. de Cardinal. q. 84. Aliquando tamen, & Bellum eos perſuadere expediens uidetur: ut puta pro recuperatione terræ Sanctæ, ut per not. in c. quod ſuper, de uoto, & in. c. ad liberandam. de iudæ. conſentire puto Martin. inibi. q. 93. Peccat tamen Cœtus Cardinalium, ſi conſulat Papæ, ut diſpenſet contra ius commune, ſine iuſta cauſa, ſecundum eundem Martin. ibi. q. 83. ſicuti eodem modo peccare ipſum Pontificem ſupra lib. 1. c. 1. §. 4. uerſicu. Tertio. num. 1. diximus. Debet etiam Monachus effectus Cardinalis, cum non abſoluatur a ſubſtantialibus regulæ, ea obſeruare, ut per Martin. ibi. quæſt. 59.

SVMMARIVM.

1 *Cardinales poſt pontificem, maiori dignitate omnibus alijs præfulgent. & num. 3.*

2 *Patriarchæ, ſecundum aliquos, primum poſt Pont. locum obtinent.*

4 *Cardinalium cœtus cum pontifice, ſunt vnũ idemq; corpus.*

Pontifex connumerat ſe, inter Cardinales.

Cardinales an debeant habere partem introitus, Cameræ apoſtolicæ.

5 *Cardinales maiores ſunt archiepiſcopis, Epiſcopis, ratione officij, non ordinis,*

6 *Cardinales Illuſtrium gradum aſſequuntur: & ſecundum aliquos ſuperilluſt.*

Cardinales æquiparantur præfectis prætorio: cui æquiparantur Reges, & Patriarchæ.

7 *Illuſtris dignitatis effectus qui ſint: quorum aliqui explicantur.*

8 *Legatus Papæ, alius eſſe poteſt, quam Cardinalis.*

9 *Dignitas addita Dignitati, auget Dignitatem.*

Senatoris filius, inferiori in adoptionem datus, Senatoriam dignitatem non amittit.

Denominatio fit a maiori Dignitate.

10 *Legati de latere, ex vſu Ro. Curiæ, ſoli Cardinales appellantur; qui illuſtres ſunt: & appellatione Principis, & ſedis Apoſtolicæ veniunt.*

11 *Cardinales an ſint digniores in curia, quam extra.*

12 *Cardinales quo ordine ſedeant in Conſiſtorio.*

Cardinalis Epiſcopus, potius eligendus Pontifex quam præsbyter; præsbyter quam Diaconus quia digniores.

13 *Cardinales alij, alijs præſtantiores.*

14 *Cardinales Reuerendiſſimi appellantur, & venerabiles.*

15 *Cardinalium cœtus, appellationem a ſententia ſua non recipit; ſecus ſi vnus tantum ſit Cardinalis.*

16 *Cardinalis ſuſpectus non recuſatur, niſi ex magna cauſa.*

17 *Cardinales ius epiſcopale in eccleſiis ſuis habent: ita vt licet non ſint epiſcopi, vti tamen poſſint inſignibus epiſcopalibus.*

Cardi-

Cardinales conferre poſſunt minores ordines, & ſolenniter benedicere, non tamen abſoluunt a voto vltra marino; nec audiunt cauſas, nec conferunt beneficia.

Cardinales, & eorum familiares, licet abſentes, recipiunt fructus ſuorum beneficiorum.

18 *Cardinales non veniunt, in excommunicatione generali.*

19 *Cardinalem offendens in perſona, incidit in pœnam criminis læſæ maieſtatis, & ſacrilegij.*

20 *Cardinales non tenentur ad ſolutionem decimarum, neque ſubſidij charitatiui; etiam pro recuperatione terræ ſanctæ, impoſiti.*

21 *Cardinali indigenti, Papa tenetur ſubuenire.*

22 *Cardinalis dicto, an & quando credendum ſit.*

23 *Cardinalibus paucis, plus creditur, quam mille clericis pannoſis.*

24 *Cardinales priuilegio militum teſtando, an vtantur.*

25 *Cardinalis an præſumatur teſtatus, de licentia Papæ: & an de licentia, Papæ poſſit teſtari, remiſſiue.*

Cardinalis an poßit expendere, reditus Cardinalatus & patrimonium conſeruare.

26 *Cardinales habent nouem priuilegia: quæ enumerantur.*

27 *Cardinalatum Papa, non poteſt extinguere.*

Cardinalibus auferri non poteſt, eligendi Pontificis poteſtas, per Concilium.

28 *Cardinales poſſunt anathematizare, & expellere, Pontificatum iniuſte inuadentem.*

29 *Cardinales, duobus electis in diſcordia, poſſunt concilium conuocare, & in alijs caſibus, ibi.*

30 *Cardinalis obuians ducto ad mortem, eum liberare poteſt: limita ſex modis expreſſis.*

31 *Cardinalis electus, poteſt epiſcopatum, archiepiſcopatum, & priora beneficia retinere.*

32 *Cardinalis conſtitutus, poteſt ad inferiorem dignitatem eligi, vel poſtulari.*

Cardinales, an in feudo, & regno ſuccedant.

33 *Cardinales poſſunt eſſe executores teſtamentorum.*

34 *Cardinalium cœtus, an concedat, vt aqua extrahatur a flumine publico.*

35 *Cardinalis poteſt renunciare Cardinalatui.*

36 *Cardinales multa non poſſunt: aliqua enumerantur.*

§. III. DE EXCELLENTIA, ET POTENTIA CARDINALIVM.

§.III.

1 IVre Merito, poſt Pont. maxi. repetuntur Cardinales: Nam ita excellere creduntur, † vt nullus maiori honoris & dignitatis luce præfulgeat, ut auctor eſt Hoſtien. & ſequitur Ioan. And. in cap, dilectus. primo, de præben. & Martin. Laud. in dict. 2. tracta. de Cardinal. quæſtio. 61. affirmans ſecundum eos, Curiã Rom. obſeruare, nullam hodie eſſe maiorem dignitatem Cardinalatu, excepta Pontificia. Quæ etiam comprobat Felin. in rub. de maior. & obed. columun. quinta, uerſ. & Limitat: ea ratione, quia is Cardinalium ordo, una cum Papa, iudicat omnes, ipſi a nemine iudicantur. cap. nemo. &. cap. aliorum. cum ſeq. 9. quæſtio. 3. idem tenet Petrus a Biax. in tract. Director. elect. in prin. num. & Lud. Bolog. in tracta. de indulgent. nume. 34. ubi affirmat ita tenere communiter* doct. in dict. cap. dilectus: & arguit gloſſ. per tex. ibi in. cap. 1. quia igitur in uer. alia. Nè ſede uac. aliq. innou. in extrauag. Ioan. Aliqui tamen aliter ſentiendum putant.
2 † ut ſcilicet Patriarchæ, poſt Pontificem, primum locum obtineant: quod exprimere uidetur text. in. cap. cleros, vigeſimaprima diſtin. ibi, Patriarcha Græca lingua, ſummus patrum interpræatur: quia primum, poſt Apoſtolicum tenet locum: facit. cap. urbes. cum ſeq. 80. diſtinct. & clare etiam determinatur in cap. renouantes. cum cap. ſeq. vbi Cardin. Alexand. vigeſimaſecunda, diſtinct. & in. cap. antiqua. de p iuileg. ubi Abba. not. ex gloſſ. iuncta gloſſ. in dict. cap. renouantes. Et ſimilis eſt gloſſ. in dict. cap. cleros. ubi not. Cardin. Alexand. column. quarta. Patriarchas Principales, qui quatuor ſunt: uidelicet Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus, poſt Pontificem Roma. obtinere primum locum: iuxtaque ordinem præmiſſum, in concilio, uel Conſiſtorio publico, coram Papa, ſedere: & ſic infert hos Patriarchas præcedere Cardinalibus. Quod tamen non conceditur alijs inferioribus Patriarchis t & illorum. 4. ordo, recentius recipitur, in conſtitut. concil. Florent. ſuper vnione Græcorum. Veruntamen ex ſententia Hoſtien. in dict. cap. antiqua, ibi etiam Abba. & Cardin. Alexand. in eo. cap. cleros. concludunt, Cardinalem. Hoſtienſem Epiſcopum, immediate ſedere poſt pontificem, ex priuilegio eccleſiæ: quia coronat Papam, & inungit Imperatorem, ut & per Martin. dict. ſecundo tracta. quæſtio. 64. quæ ſequitur etiam Nicol. Boer. in tracta. de ord. grad. vtriuſque for. in prima parte, numero decimotertio. & cum his etiam uidetur tranſire Felin. eodem in loco ſibi contrarius, in rub. de maior. & obed. column. prima, ſubdens tamen, alios etiam patriarchas præcedere Cardinales: uel ſaltem hoc eſſe dubium: præmiſſaque intelligit, niſi aliter conſuetudine receptum ſit, quam in prædictis omnino obſeruandam tradit, Per. a monte, in ſua monarchia Concilior. numero primo, & ſeq. ubi & ipſe eadem ſequi uidetur, præterquam in eo quod arguit, etiam Patriarcham Aquileg. Bituricen. Graden. & Piſanum, præcedere Cardinales præsbyteros. per text. in. cap. con-
3 ſtitutis. de appellat. † Cum communi tamen

opin. tenendum arbitror, tum quia communis
ſit, tum quia ut dictum eſt, Cardinales una
cum Papa iudicant omnes: & per conſequens
etiam patriarchas: & dicuntur non ſolum pars cor
poris, ſecundum Iaſo. conſil. 117. column. 3. &.
4. volum. 4. ſed etiam membra capitis Pontificis,
cum cœteri prælati, dicantur membra corporis
eius, & ſic ſunt coadiutores Pontificis, in execu-
tione ſacerdotalis officij, quod totum orbem re-
ſpicit. Immo etiam Dij in terris dicti ſunt, & Sena-
tores Ro. eccleſiæ: ut & alia ſimilia adduximus ſu-
pra hoc. cap. §. primo, numero 18. &. 19. Immo
Cardinalium cœtus cum Pontifice, cenſetur v-
num idemque corpus, vt ex ſententia Hoſtienſ. in.
cap. antiqua. de priuileg. colligit Martin. Laud. in
dict. 2. tracta. Cardin. queſtio. quinta. Et ideo recte
Pont. maximus connumerat ſe inter Cardinales, vt
ibi per Martin. quæſtio. 9. Qua ratione fit ſecun-
dum eum ibi, quæſtio. 4. vt Cardinales non tenean
tur præſtare iuramentum fidelitatis Papæ, niſi ſint
Epiſcopi Cardinales. Hinc eſt forſan quod dubi-
tauerit idem Martin. ibi. quæſtio. 27. an Cardina-
les habere debeant, partem introitus cameræ Apo
ſtolicæ: qui poſt Dominic. concludit, poſſe. Remit
tit ſe tamen conſuetudini curiæ, & voluntati Apo-
ſtolicæ. Nec videntur repugnare iura ſupra ad-
ducta: quia poſſumus fateri, illas ſedes Patriarcha-
les, primum obtinere locum, ex ordine, ut ſupra
expoſitum eſt, poſt Papam: quantum eſt ratione
ipſarum ſedium. Sed non exprimitur ibi, Patriar-
chas, eſſe Cardinalibus digniores, & præſtantiores:
& propterea non ſequitur quin Cardinales, qui
cum ſede Romana, & ſic cum prima, & vniuer-
ſali eccleſia coadiutores, & para eius capitis ſunt,
pariter non ſint cenſendi, ea ratione maiores, &
digniores Patriarchis omnibus: ex quo ipſi etiam,
ſacerdotes Leuitici generis, cõſiderantur: ad quos
omnes, ſimul cum Põtifice, ſupremam poteſtatem
habentes, confugere debent, pro iudicij veritate,
ut in dict. §. 1. in prin. diximus: at cum hæc quoque
ſit Roma. Curiæ obſeruantia, ceſſare puto omnẽ
5 dubitationem. † Multo magis itaque Cardinales
Archiepiſcopis, & Epiſcopis maiores, & dignio-
res habentur. Quod tamen intelligendum eſt, ra-
tione officij, quod dicuntur habere, ſecundum
Cardin. Floren. in. cap. 1. de tranſlat. prælat. &
& Martin. Laud. in dict. 1. tracta. quæſtio. 17. nõ
autem ratione dignitatis, & ordinis, ut per Bart.
in. l. 1. §. ſi quis in appellatione. ff. de appellatio.
column. ſecunda, & Abba. in. cap. quod ſuper his.
in fi. de fide inſtru. in primis per. cap. per uenera-
bilem. §. rationibus. qui fil. ſint leg. &c. c. quam-
quam. cum glo. 2. q. 7. ſequitur Felin. in dict. cap.
ſuper his. column. fi. cum multis relatis. & in rub.
de maior. & obed. column. quinta, & Deci. in. cap.
ſane. 2. in. 3. not. de offic. delega. & Iaſo. in l. Im-
perium. numero decimoquinto. ff. de iuriſd. om.
iud. Hanc concluſionem etiam tenet Barb. in dict.
tract. de præſtant. Cardin. in. 1. quæſtio. 1. par-
tis, præcipue, numero 52. & ſequitur etiam Pet. a
Biaxio in Direct. elect. cap. trigeſimoquinto,
6 2. partis, numero ſecundo. &. quinto. † Proinde
cum Archiepiſcopi, & Epiſcopi, ſint ſpectabi-
les, ut dicemus alibi, Illuſtrium gradum Cardi-
nales aſſequuntur, ut Bald. ait, in. l. ad ſimilitudi-
nem. C. de Epiſc. & cleric. & in. l. 1. §. 1. ff. de offi.
præfec. præt. & in. cap. cum acceſsiſſent. column.
ſecunda, de conſtit. & Alexand. in rub. ff. de iu-
riſd. om. iud. & Socin. in rub. ff. de offic. eius cui
man. eſt iuriſd. & per Iaſo. inibi. l. 1. numero octa
uo, & tenet Barb. in dict. quæſtio. 1. numero 41. &
52. quod argumento eo probant: quia Cardina-
lis æquiparatur præfecto prætorio, ſecundum glo.
in. l. 1. in uer. iudicaturus. ff. de offic. præfec. præt.
ubi Bart. & Bald. not. & conſuluit Socin. conſ. 59.
numero ſecundo, volum. primo, & idem in. l. cen
turio. numero tertio. ff. de vulg. & pupil. & præfe-
cti prætorio ſunt illuſtres, ut abunde diximus, ſu-
pra lib. 1. cap. 1. §. quarto, uerſic. 7. in uerbo, Di-
gnitatum, numero ſeptimo. & hi etiam Regibus &
Patriarchis, æquiparantur, ut oſtendunt recitat,
docto. præſertim Iaſo. Plus addit Matheſilan. in
tract. de ſucceſ. ab inteſ. artic. tertio, nume. 48. &
Martin. Laud. in dict. 2. tracta. quæſtio. 51. non
ſolum Cardinales, Illuſtres, ſed etiam ſuperillu-
ſtres eſſe per doctrin. Specul. in titu. de iuriſd. om.
iud. §. 1. uerſic. maximi. qui tamen hoc non dicit,
& propterea a præmiſſis non videtur recedendũ:
cum quibus tranſeunt omnes doct. † De effecti-
bus autem Illuſtris dignitatis, ponit Barb. dict.
nume. 52. & quæſtio. 11. numero nono, & Iaſo. d.
l. 1. numero tertiodecimo. ff. de offic. eius. Qui in-
ter alios, illi exprimuntur: Vt illuſtris perſona, in
ſcriptis debeat citari: & teneantur in iudicio litiga
re per procuratorem, non per ſe, ita ut in cauſa in-
iuriarum poſsit litigare per procuratorem: Item
non comprehenditur per iuriſdictionem datam
generaliter uicarijs a lege, quam habent etiam
ordinarij: Item liberatur a patria poteſtate: Item
non poteſt ducere vxorem ſine interuentu dota-
lium inſtrumentorum: Et poteſt pronunciare ſen-
tentias, per alios, & valent: Iaſ. tamen. in d. l. 1. de
offic. eius. numero octauo, poſt Alex. in rub. ff. de
iuriſd. om. iud. & Socin. in dict. rub. de offic. eius.
uidetur declarare præmiſſa, ut Cardinales tunc
ſint Illuſtres: quando ſunt ad latus principis, non
ſi abſint, etiam cauſa legationis, per tex. in. c. 2.
de offic. leg. 6. quod tñ ſibi durum videri, Iaſ. ibi-
dem ait in legato: qui repræſentat perſonam Pa-
pæ, unde relinquit cogitandum: Sed ſolutio conue
nire poteſt, & dici poſſe puto, ut non ſolum in le-
gato, ſed etiam in alio Cardinali abſente, ſemper
militent prędicta, ſcilicet ut dicatur Illuſtris. Ne-
que obſtat d. c. 2. nam & ſi ibi dicatur legatos in
prouincijs, ſibi commiſsis, inſtar proconſulum eſ-
ſe, qui tantum ſpectabiles ſunt, tamen non expri-
mit ibi text. ut ſi Cardinalis ſit legatus, habeatur
tantum inſtar proconſulis, & ſpectabilis tan-
tum: Qua de re cum Cardinalis ſit Illuſtris pri-
mo, ut ſupra, licet legationis officium in eum
confe-

conſeratur, quod (ut ſupponitur,) inferius ſit
8 Cardinalatu, † & in alium etiam, quam in
Cardinalem conſertur, ut conſerri poteſt,
cap. 1. eo.titu. de offic. leg. in ſexto,& per Barb.
in tracta. de Cardin. leg. a lat. in prælud. column.
prima,non tamen ſequitur, Illuſtrem dignitatem
Cardinalatus, per minorem extingui: quia
ſecundum Bal.notabiliter in rub. ff. de offic. pro-
conſ.& leg.poſt Cy. & Gul.ratione legationis,con
ſul eſt ſpectabilis, ratione conſulatus eſt Illuſtris:
Vnde infert Regem Siciliæ, eſſe Regem reſpectu
Siciliæ:& Ducem Apuliæ, reſpectu diuerſarum ci-
uitatum:& comitem, reſpectu alterius prouinciæ:
Sic apud nos Philippus Caroli Quinti, Imp.filius,
Rex dicitur reſpectu multorum Regnorum: at etiã
Dux Mediolani eſt,reſpectu illius Ducatus,ut iam
demonſtrauimus ſupra lib. 1. cap. 2. §.tertio, erit
igitur quilibet Cardinalis, licet abſens, ut Cardi-
nalis, Illuſtris:ut legatus ſpectabilis, poterit cenſe
ri: & ad hæc faciunt ea quæ conſuluit Socin. con-
ſil. 129. numero ſeptimo, volum.primo,& conſil.
288. numero octauo, volum. ſecundo, per text.
9 not.in.l.ſenatoris.ff. de Senat. † ut ſcilicet Digni-
tas,addita dignitati, augeat dignitatem: nam licet
in dict. l. Senatoris, filius Senatoris in adoptio-
nem detur ei, qui inferioris dignitatis ſit: non ta-
men amittit Senatoriam dignitatem,per adoptio-
nem inferioris dignitatis: Immo cum regula ſit,
ut dignius ad ſe trahat minus dignum, & Deno-
minatio fiat a Digniori ſecundum gloſſ. in cap.
quòd in officijs. de conſec. eccl. uel altar. & per
Bart. in. l. præcipimus. §. eodem. C. de appellat.
& per Felin. in rub. de offic. deleg. column. pri-
ma,& per Iaſ. in. l.Imperium. column.ſecunda,&
3 .ff.de iuriſd.om.iud. & alibi, qui ibi ad propoſi-
tum ait, Denominationem fieri a maiori dignita-
te, ut puta ſi aliquis ſit Dux, & Comes: uel Dux,
& Marchio, Dux tamen appellabitur,per not.per
Innocen. in. cap. ſolitæ. de maior. & obed.igitur
illuſtris dignitas Cardinalatus, trahet ad ſe mino-
10 rem, legati, & ab illa fiet denominatio. † Atqui
præmiſſa multo magis in Cardinali legato proce-
dunt, præſertim cum uſus Romanæ curiæ, & ec-
cleſiæ, ſolos Cardinales, legatos de latere appel-
let.dict.cap.1.cum coneor. de offi. deleg.in. 6.&
tradit Martin. Laud. in dict. 2. tract. de Cardin.
quæſtio. 13. & Barb. in dict. præludio. & Nicol.
Boer. in tracta. de poteſ. leg. a lat. numero duo-
decimo. Et qui Cardinalis a Latere etiam Illuſtris
eſt, adeo ut appellatione principis, & ſedis apoſto
licæ, ueniat, ſecundum Barb.ibi.quæſtio.quinta,
numero duodecimo, & Nicol. ubi ſupra numero
decimoquarto. Quapropter cum etiam ex lega-
tione Illuſtris fiat, ceſſat omnis dubitatio per Iaſ.
dicto numero octauo, ut etiam ex uerbis Felin.
in cap. clerici column. fi. de iudic. elicere poſſu-
mus: qui declarat uerba Bald. in dict. rub. ff. de
11 offic. proconſ. † dicentis,Cardinales in curia,eſ-
ſe digniores, quam extra, ut procedat niſi quis
ſit legatus a latere: & quam doctrinam Bald.
male uidetur reſumere Iaſo. qui ex ea arguit, ut
indiſtincte Cardinales abſentes, etiam legati,non
ſint illuſtres: ſed hi ſolum qui ſunt ad latus Pa-
pæ, cum Bald. hoc non dicat, ſed ſolum dicit,
Cardinales digniores, qui ſunt in curia, quam
extra: quod ſi admittamus, non tamen ſequitur
quod Cardinales abſentes, etiam abſque alia cau
ſa, quam legationis, non ſint illuſtres: cum &
aliquando dixerimus ſupra lib. primo cap. 1. §.
quarto, verſic. Septimo. in uerbo, Dignitatum.
numero nono, inter illuſtres dari ordinem, ut
alius alio Illuſtrior habeat: etiam ideo ſecundum
diſpoſitionem dict.l. 1.C.de præpoſ. lab. lib.duo-
decimo. qui ad latus Papæ erunt, Illuſtriores: &
ſic digniores poterunt cenſeri: Cardinales ab-
ſentes uero alia cauſa quam legationis, minus il-
luſtres, uel illuſtres tantum: Veruntamen arbi-
tror hanc diſtinctionem, pręſentium, uel abſen-
tium,quo ad habendam rationem huiuſce digni
12 tatis, apud Rom. curiam non obſeruari. † cum
deſcribantur,& ſedeant in conſiſtorio, ſecundum
ordines, uel titulos dignores: ſcilicet primo Car
dinales Epiſcopi, Secundo Cardinales præsby
teri, Tertio Cardinales Diaconi, ut etiam in ſu-
pradictis folijs impreſſis uidere licet. & de iure
habetur in gloſſ. cap. ſi quis Epiſcopis. 79. diſtin.
ubi Cardin. Alexand. idem tenet, ſed declarat:
niſi Cardinalis Diaconus deſeruiat Papæ, quo
circa ibidem infert potius eligendum in Ponti-
ficem, Cardinalem Epiſcopum, quam pręsby-
terum: præsbyterum, quam Diaconum,ubi quis
ſit idoneus. Sic Abb. in. cap. licet. de electíon.
column.quarta in prin. ſub numero octauo,expo-
nit epiſcopos Cardinales, habere maiorem prę-
rogatiuam, quam pręsbyteri, & Diaconi, &
hoc de iure: de conſuetudine tamen hodie eſſe
pares.Sed hic repugnat obſeruantia Curiæ, ut in
eis folijs: & tenet Nicol. Boer. in tract. de ordin.
grad. utr. for. in. 1. parte. nume. 16. Et ex his eli
13 citur,† Cardinales, alijs alios aliquando eſſe præ-
ſtantiores: quæ aliquibus argumentis, & exemplis,
etiam probantur: ut puta ſi loquamur de Cardi-
nali Hoſtienſi, qui ungit Imperatorem, ut ſupra
hoc.§.nu.2.uel de excellentia alicuius Cardinalis,
qui pariter conſtitutus ſit Vicecancellarius, ut di-
ximus de eo aliqua, in ſuperioribus libro primo,
cap. 1. uerſic. Septimo, in uerbo Cancellarius.
nume. 5. & hoc lib. cap. 1. §. quarto, uerſi. 1. uel
ſi ſit Camerarius, ut in dict. uerſic. Septimo.
in uerbo, Cubicularij: uel Pœnitentiarius: uel
ſi quis alia ſimilia officia gerat, ut inibi: uel ſit
legatus de latere conſtitutus, & emiſſus ſit, qui
illuſtris eſt, ut in ſuperioribus: & qui uices Pa-
pæ gerere dicitur, ut per Nicol. Boerium in tra-
cta. de poteſ. leg. a lat. numero 65. & cuius po-
teſtas late patet, ut ibi per eum numero deci-
moquinto. 25. & 66. ita ut Vicario generali
ipſius Papæ, maior illa ſit, ut ibi, numero nona-
geſimoquarto.de quo cum ipſe Nicolaus abunde
loquatur: ante eum etiam ad ſaturitatem loqui-

tur Specul.in tit.de leg.& Barb.in tracta. de Car-
din.leg.a Lat. & nonnulla tangit Martin. Laud.in
tract.de legat.princ, ad quos ſufficiat remiſsio, ut
14 breuitati conſulamus. † Reuerendiſsimiquoque
appellantur Cardinales: hocque præclaro de-
corantur epitheto, ſicut Pontifex: ut legi-
tur in cap. in nomine domini, 23. diſtinct. &
in cap. Conſtantinus.96. diſtin. & in. l. nulli. C.
de epiſcop.& cleri.& per Barb.d.tract.q.1.nu.31.
aliquando etiam Venerabiles inſcribuntur. cap.
quemadmodum. de pœnit. & remiſ. in extrauag.
communi,& alibi. Ad excellentiam Cardinalium,
15 item referendũ eſt. † ut a ſententia lata per eorũ
cœtum, non concedatur appellatio, quemadmo-
dum a uera ſententia ſenatus. l. 1. ff. a quibus ap-
pel.non lic. &.c.eccleſia.16.q.1.& auctor eſt Mar
tin.Laud.in.d.2.tract.de Cardin. q.66.dubitat tñ
ex diſpoſitione. l. 1. C.de ſenten.præfec.præt. at
ſine dubio ibi.q.67.ponit poſſe appellari a ſenten
tia vnius Cardinalis.c.Raynutius.&.c.Raynaldus.
de teſtam. & per Bald.in. l. 1.ff.de offic. præfec.
præt.& reprehendit glo. ibi aliter ſentientem. Nõ
appellari tamen ait ibi. q. 64. per doctrin. Bald.in
d. l. 1. quando Papa committit eidem cauſam cum
clauſa, Appellatione remota. His illud ſimile eſt.
16 † ut propter fidem, de eo habendam, iuſtitiamq;,
& ius appropriatum, Cardinalis non ſit ſuſpectus
recuſandus, niſi ex magna cauſa, ut poſt Hoſtien.
Io.And.& Ant.But.in.c. ad petitionem. de accu-
ſat.cumulat Martin.Laud.d.2.tract.q.50.& doct.
in.c.nouit.de appel.& Philip.Franc.in. c. poſtre-
mo.nume.15.de appellat.qui hoc limitat, in cauſa
ulterius Cardinalis, in qua ſit iudex: ſed contrariũ
17 conſulit Iaſ.conſi.98.col.fi.uol.4. † Ea etiam ſunt
præſtantia Cardinales, ut ius Epiſcopale in eccle-
ſijs ſuis habeant, ut tradunt Abb.Felin.& doct.in.
c.his quæ, de maior.& obed.& Pet.a Biax. in dict.
tract.direct.elect.c.35.num.6.in.2.parte.& Mar-
tin. Laud. d.tract.q. 60. Sicque licet non ſint Epi-
ſcopi, etiam uti poſſunt inſignibus Epiſcopalibus,
ut tenet Hoſtien. & Io. And. in. c. 1. de ſup.neg.
prælat. ſequitur Martin. ubi ſupra.q.19. Similiter
conferre poſſunt minores ordines, & facere ſolen
nem benedictionem, ut per eoſdem Doct.& Mar-
tin. inibi.quæſt.20.&.21.& per Bertach. in tract.
de epiſcop.in.3.parte.in prin.num.11.tertia par-
te princ.lib.3.Non tamen abſoluere poſſunt, a uo
to ultramarino, ſine ſpeciali licentia Papæ, ut teſta
tur Barb.in tract.de Cardin.leg.a lat.q.1.in.2.mẽ
bro.nu.3.Neque poſſunt audire cauſas, ſine ſpe-
ciali commiſsione Papæ, uel niſi iure proprio, pu-
ta ſi Epiſcopatus ſui tituli ad eum ſpectaret, ut per
Martin.ubi ſupra.q.55.per dictum Specul. in titu.
de libel.concep.§.iam nunc.circa prin. Neque cõ
fert beneficia, niſi ſit legatus de latere, ſecundum
Martin. ibidem.q.79. Poſſunt etiam ſuorum be-
neficiorum fructus, in abſentia recipere, iure hoc
permittente, cum habeantur pro reſidentibus, ex
quo deſeruiunt Rom. eccleſiæ: quæ eſt mater om
nium eccleſiarum. cap. bonæ. 1. de poſtul. præ-
lat. & per Martin. inibi. q.68.poſt Oldrad.conſil.
48.num.1.Sic etiam pro reſidentibus habentur fa
miliares eorum Cardinalium, ut per Doct.in.cap.
cum dilectus.de cler.non reſid.& per Card.in cle.
in prin.de celeb.miſſ. & Martin. ubi ſupra. q. 69.
& Oldrad.dict.conſi.48.Item ſecundum eundem
18 Martin.ibi.q.62.† In excommunicatione genera
li non ueniunt Cardinales per not.in.c.quia peri-
culoſum.de ſenten.excommunicat.in.6.adde ut
19 ſupra.§. præced.nume. 8. † Item offendentes eos
in perſonam, incidere in pęnam criminis læſę ma-
ieſtatis, affirmat Martin.inibi. q. 48.per.c.fœlicis.
de pœnis in.6.& adde gloſ.in.c. ad Apoſtolicæ. in
uer.Cardinales de re iud. in.6. & hæc notanda ma
xime ponit Martinus ad Cardinales legatos Papę:
ubi quid de Epiſcopo: & per d.cap. fęlicis, inquit
Barb.in d.tract.q.1.nu.30.offendentem Cardina
lem, committere ſacrilegium. & de ſimilibus pœ
nis, quibus afficiantur etiam ſucceſſores Delin-
quentium, ita ut omni beneficio, vel commodo
iuris poſitiui, ciuilis, uel canonici, priuentur, me-
minit Matheſil.in tract.de ſucceſ.ab inteſt.in.3.ar
20 tic.princip.nume.47.† Ad tutelam Cardinalium
inſuper ſubnotare liceat; ſtatutum eſſe, eos non te-
neri, ad ſolutionem neque decimarum, neque cha
ritatiui ſubſidij, a Papa impoſiti; etiam pro recu-
peratione Regni, ab infidelibus occupati: quia
communis eſt opinio, Cardinales non compre-
hendi, in diſpoſitione generali, comprobata per
reg.Cancellariæ, per me declarata tamen: & ut cõ-
munior opinio, ex iure communi in contrarium
adducta ſit ſupra. §. pręced.num.9.ſicuti teſtis eſt
etiam Hiero.Gig.in tract.de penſio.q.9.&.q.60.
num.10.& ſeq.In hac tutela, & protectione Car-
21 dinalium, eſt etiam commemorandum; † ut Car-
dinali indigenti, Papa teneatur ſubuenire, & pro-
uidere, ſecundum dignitatem, & qualitatem ſuam,
arbitrio boni uiri, ut tradit Hoſtien. in. cap. anti-
qua. de priuileg. colligit Martin. Laud. in dict.
2.tracta, quæſtio.6.ſequitur Pet. a Biax. in direct.
22 elect. cap. 35.numero ſexto. † Eius æſtimationis
etiam habentur Cardinales, ut eius dicto aliquan-
do credendum ſit, ut declarant Doct. præcipue
Felin.in.cap.quod ſuper his colnmn. tertia, de fi-
de inſtrum. & alibi qui magiſtraliter format tres
concluſiones, Prima eſt, ut ſolo uerbo Cardina-
lis, dicentis ſe legatum Papæ, credatur, in his
quæ ueniunt generaliter in legatione, ex text.
in.cap.nobiliſsimus.97. diſt.cum gloſſ.ibi in uer.
nihilominus, & per plures auctoritates adductas:
quibus adde Corn.conſil.155. uolum.primo, &
ideo Cardinalis Alexan. ibi ait, non tam cenſen-
dos Cardinales, ut teſtes ſimpliciter, quam ut
publicas, & authenticas perſonas: ſicut nũcij publi
ci. cap. cum parati. de appellat. qui hęc am-
pliare uidetur, ut etiam ſine iuramento, Cardina-
li credendum ſit: Ampliat inſuper ſecundum
conſuetudinem, ut eidem credatur, non lega-
to, exiſtenti in curia, ubi a Pontifice aliquid
ſibi fuerit mandatum, viuæ uocis oraculo,
ad

ad quæ adde Iaſ. conſil. 104. column. prima, volum. 1. Ampliare hæc etiam uidetur Abb. in d. c. quod ſuper his. colum. fin. in quacunque alia ualde illuſtri perſona, licet de ſtylo curiæ aliter obſeruari dicat, ut ibidem eum ſequitur Felin. Limitatur uero iſta concluſio, ut non procedat niſi in his, quæ ueniunt in generali commiſsione, nõ in alijs, ſecundum Felin. inibi, cum multis relatis per eum: & per Cor. conſ. 155. vol. 1. & cõſ. 248. col. fi. uol. 3. ſed Alciat. in tract. de præſump. reg. præſump. 48. nume. 3. dicit credendum Cardinali aſſerenti, ſe habere ſpecialem commiſsionem: puta ad doctorandum, vel legitimandum: & idem tenet Bertach. in tract. de Epiſcop. in 3. parte, nu. 6. Item ſecundum eundem Felin. limitatur, niſi agatur de magno præiudicio, per doctri. Bar. in l. Palatinos. C. de collation. fiſc. lib. x. cum cõcord. quibus adde Iaſ. conſi. 72. nu. 3. uol. 1. & latius d. conſi. 104. colum. 1. qui indiſtincte ponit non eſſe credendum Cardinali: uel dicto alterius excelſi uiri, in præiudicium alterius. Idem tenet Alciat. in. c. cum contingat. nume. 35. de iureiur. & idem tenet Iaſ. in l. admonendi. num. 189. ff. de iureiur. & & Decius in c. conſtitutus. 2. in 4. not. de appellat. Conſuetudinem tamen contrariam allegat. In hac prima concluſione tamen videas Barb. in tract. de Cardin. leg. a later. in. 1. q. qui prolixe loquendo, tria membra facit. Primum an ſtetur dicto Cardinalis legati, aſſerentis ſe eſſe legatum, in quo diſtinguit: quæ diſtinctio mihi minus placet, quam hæc concluſio Felini declarantis ut ſupra. Secundum membrum eſt, quando Cardinalis legatus, non ex ui ſuæ legationis, ſed aſſerit habere ſpecialem commiſsionem a Papa, uiuæ vocis oraculo, in quo pariter diſtinguit: quæ non uidetur multum aliena a dictis Felin. ubi ſupra. Tertium membrum eſt, an credatur Cardinali legato in præiudicium alterius: in quo Barb. non ſolum iure communi, ſed omnino de conſuetudine Roma. curiæ, ſtandum eſſe per multa arguit, quam adducit etiam Decius ubi ſupra: & hoc caſu, conſuetudinem ſeruandam puto, ubi adſit, alioquin mihi magis placet opinio Felini, & aliorum, vt ſupra, & per dicta per eundẽ Felin. in concl. 3. hic ſeq. Et quia Cardinales de iure ligantur lege communi, ſecundum magis communes, vt ſupra hoc. c. §. ſecundo. nu. 8. & ſeq. In caſibus tamen in quibus creditur Cardinali, Barb. ibi tradit. q. 2. num. 18. poſſe contrarium probari. Secunda concluſio per Felinum ordinata eſt, ut non credatur Cardinali, aſſerenti ſe eſſe delegatũ, niſi oſtenſis literis ſuæ delegationis; & ſi id literis atteſtatur, tantum creditur eis, quantum de aliorũ literis dicitur, argumento eorum quæ habentur in c. ſicut, de ſenten. exco. & in l. 1. C. de mand. princip. cum ſim. ſicut aliter non creditur alteri dicenti ſe delegatum. c. cũ in iure. de offi. de leg. & ſubdit Felin. han. concluſionẽ ſibi videri, veriorem, per rationes ibi adductas, licet contrarium ibi ſentiat. Declarat tamen eam Felin. vt non procedat hæc concluſio, quando Cardinalis, cui cauſa delegatur, eſt in curia, quia ueritas facillime poteſt haberi. Tertia concluſio Felini eſt, ut teſtimonium ſolius Cardinalis, etiam iuratum, non probet plene contra aliquem. c. cum a nobis. in in uer. quantæcunque dignitatis. de teſtibus, & glo. no. in d. c. ſicut, & per alia. Limitat tamen Felin. niſi Cardinalis atteſtaretur de actis factis coram eo. Quod tamẽ ex ſententiâ Speculat. de rigore iuris procedere ſubdeclarat: & iſta tertia concluſio Felini corroboratur per dicta Barb. in d. tract. de Cardin. leg. a lat. q. 2. nume. 19. & per Socin. in reg. 423. & Iaſ. ubi ſupra. Quibus in locis habetur, quod uni teſti, etiam in magna dignitatẽ conſtituto non creditur, quo ad probationem faciendam.

23 † Plus tamen creditur paucis Cardinalibus, quam multis clericis pannoſis. ut docet Bald. in. l. teſtium. column. penul. C. de teſtib. hocque fit propter eorum auctoritatem. Sicut autem aliquando Cardinali creditur, propter eius præſtantiorem grauitatem, ut in ſuperioribus: eodem modo, ſecundum aliquos, ſtatur eius minus ſolenni uoluntati, in ultima uoluntate.

24 † Quia priuilegio militiſ teſtando uti poſſe videtur, ut tenere nouiſsimos poſt Bal. & Socin. in l. 1. in princ. de leg. 1. & Io. Bapt. de San. Seuerino tradit Ripa in. l. centurio. numero, vigeſimoprimo. ff. de vulg. & pupil. Contrarium tamen ipſe tenet, ſequendo Iaſ. ibi. & per eadem fundamenta dubitando, reliquit cogitandum idem Socin. in dict. l. centurio. num. 3. Hæc. q. ſatis uidetur dependere ab illa alia. q. de qua ſupra. §. proximo. nume. 8. uerba fecimus: ſcilicet an Cardinales ligentur iure communi: quod ſecundum magis communes opin. dixi tenendum: licet regulæ Cancellariæ per tempora a Pontificibus editæ, declaratæ tamen ut ibi, numero nono, non includant Cardinales: ut a Conſtitutionibus, & Regulis, per eos tamen condendis, ligentur: niſi fauorem eorum concernant: quia priuilegijs, & prærogatiuis ſpecialibus uti eos debere deceat. Proinde ſi ligantur iure communi, non uidentur igitur uti poſſe priuilegio militum teſtando: & ſic opinio Iaſ. & Ripæ uerior habenda eſt.

25 † An autem Cardinalis præſumatur teſtatus, de licentia Papæ: ſi eius teſtamentum appareat, & antiquum, Aretin. conſil. 36. in prin. tenuit quod ſic, vt eum refert Felin. in. cap. ſicut. column. 18. uerſi. propterea dubito. de re iud. aliter tamen ipſe ſentit: & eius opinio ex præmiſsis videtur corroborari. Sed ex licentia Papæ, poſſe teſtari diximus ſupra cap. proxim. uerſ. Sexto, nume. 18. Et an, & quando poſsit teſtari, vide late Barb. in tract. de præſt. Cardin. quæſtio. tertia, & Martin. Laud. ſimili tracta. ſecundo, quæſtio. 57. Item an Cardinalis habens amplum patrimonium, ſalua conſcientia, poſsit illud ſibi conſeruare, & viuendo, expendere reditus Cardinalatus, etiam abunde diſputat Barb. ubi ſupra, quæſtio. 6. qui uidetur conſentire in partem affirmatiuam. Et ad præmiſſa, & alia, quæ Cardi-

naſium excellentiam,oſtendunt, addere poſſumus
glo. in. c. 1. in extrauag.Ioan.in uer.ſed.de præb.
26 † quæ enumerat nouem priuilegia Cardinalium:
aliquando tamen in his commemorata. Primum
ſcilicet,ut triginta ſeptem pœnas patiantur, Cardi
nalem inſequentes.c.fœlicis.de pœnis.in.6.Secun
dum,quia quando Cardinales ſunt legati, confer-
re poſſunt beneficia,etiam ad Papam deuoluta.c.
officij.de leg. in.6. Tertium quia legati,excom-
municatos,pro iniectione manuum, undecunque
uenientes,abſoluunt.c.excommunicatos.de offic.
leg. Quartum legati mare tranſeuntes, vtuntur
inſignijs Apoſtolicę ſedis,ſeu dignitatis:puta equo
albo, veſtimentis rubeis, fræno, & calcaribus de-
auratis,& ſimilibus.c.antiqua de priuileg. Quin-
tum dicuntur patritij, quorum nomina in diade-
mate principis,ſcribi conſueuerunt. Sextum quia
pars corporis Papæ, dici poſſunt, inſtar ſenato-
rum. Septimum quia ſtatim creati, liberantur a
patria poteſtate. Octauum quia Cardinali aſſeren-
ti ſe eſſe legatum, creditur etiam ſine literis. No-
num quia eidem creditur abſq; actis, de geſtis co-
27 ram eo, ſaltem de conſuetudine curiæ. † Poſtre-
mo dicamus tanta eſſe præſtantia Cardinalatum,
ut eum non poſsit Papa extinguere:quia de iure di
uino eſt,ut in ſpecie tradit Barb. in dict.tracta. de
præſt. Cardin. quæſtio. 1.nume.35.& faciunt di-
cta ſupra lib.1.c.1.§.4.uerſic.29.& ſupra, c.prox.
§.4.verſi. 10.Sic nec concilium, poteſt Cardinali-
bus auferre facultatem eligendi Pontificem,ut di-
ctum eſt ſupra.c.prox.§.2.quæſtio.2.in fi. Nec de
bet Papa,ardua ſine eorum Cardinalium conſilio,
explicare,ſecundum aliquos:licet tamen commu-
* nem opi.* aliter ſe habere dixerimus ſupra lib. 1.
c. 1.§.2.quæſtio.6.nume.2.&.§.3.uerſ. quintode-
cimo.nume.8.Multaquoque ad Cardinalium po-
28 tentiam referri poſſunt. † Illudque in primis oc-
currit: Vt Cardinales poſsint Pontificatum occu
pantem,per pecuniam, fauores, uel per metum,&
ſine concordi electione ipſorum,anathematizare:
& humano auxilio a ſede apoſtolica expellere. c.
ſi quis pecunia.79.diſt.ubi Card.Alexan. & tradit
Anto.Roſellus in tract. de poteſt. Imper. ac Pap.
in.§.abunde nume. 101.& conueniunt dictam ſu-
29 pra.c.prox.§.1.quæſtio.5.nume.1. † Item exiſten
te diſcordia duorum electorum ad Pontificatum,
poſſunt collegialiter conuocare concilium,vt ſta-
tuatur ſuper taliter electis, ut dictum eſt ſupra. c.
prox,§.2.quæſtio.3.nume.5.& per Martin. Laud.
dict.tract.2.q.38.ac inquit idem Roſel.in.§.abun
de.nume.65.Cardinales ſede uacante, ſicut eſt in
hæreſi Papæ, uel quando eſt apoſtaticus notorius,
& dubium ſit arduum,celeritatem requirēs, poſſe
concilium conuocare,etiam per citationem,ſi om
nes ſunt concordes: ſi minor pars tam concordet,
per monitionem,uel denunciationem.Non parua
oſtenditur Cardinalium potentia,ex quodam pri-
30 uilegio,a conſuetudine introducto: † ut ſi eorum
aliquis,obuiat alicui condemnato, ad ultimū ſup-
plicium ducto, eum liberare poſsit:quod etiam fit
ſuperpoſito pileo capiti eius,ut memorabiliter tra
dit Bal. in.l.addictos. C.de appellat.ſequitur Pau.
de Caſt. & Salicet.ibi,& Mart. Laud. in.d.2.tract.
de Cardi.q.47. & Barb.in.d.tract.de prǽſt. Card.
q.9. column. 1. cum ſeq. & Felin.in. c.quærenti.
nume.6.de offic.deleg. & Hip. marſ.in rub. ff. de
falſis. nume.3. referens idem tenere Cepol. caut.
2. & Iaſ.in.§.pœnales.col.24.inſtit.de action.qui
tamen in condemnato de crimine falſi,ex ſenten-
tia Barb.ubi ſupra limitat hoc non habere locum.
Sed tu adde alias quinque limitationes, cumulatas
per Barb.inibi per allegata per eum:ſcilicet in cō-
demnato pro crimine commiſſo contra patriam,
pro crimine hæreſis: pro crimine leſæ maieſtatis,
pro delicto atroci,& horrendo:Item quando Car
dinalis vellet dictū priuilegium exercere, per ſub-
31 ſtitutum. † Poteſt etiam quis in ordinem Cardi-
nalium cooptatus, Epiſcopatum,uel archiepiſco-
patum,quem habet in titulum,& priora beneficia
retinere, ſaltem de conſuetudine curiæ, ut tenent
doctores.& præcipue Hoſt.Io.And.& Anto. But.
quos ſequitur Martin.Laud.in.d.2.tract.quæſtio.
41. &. 42. referens ſpeciale eſſe in Cardinalibus:
quia eorum excellentia hoc ſuadeat: & hoc pacto
reſpondet ad Abba. & Io.de Imo.aliter ſentientes
in d.c.ecclesia ueſtra,& in.c.bonæ.de poſtul. prǽl.
per text.in.c.cum in cunctis.de electiõn.&.c. mul
ta.de præben. & extrauag. execrabilis: & late ad
partes arguendo, idem tenet Barbat.in dict.tract.
q.12.& de iure verius dicit, ſubdendo correlarie,
talem Cardinalem poſſe in caſu tali, deſeruire per
* ſubſtitutum.& hanc eſſe communem* opi.atteſta-
tur Bertach. in tract. de epiſcop. lib.2.nume. 33.
Ego tamen (circumſcripta conſuetudine) arbi-
tror hanc.q.dependere ab illa, de qua ſupra.§.pro
ximo. nume.8.diſſeruimus, an Cardinales ligen-
tur generali conſtitutione,& iure communi:quod
affirmauimus. Vbi autem opi. Martini ſequenda
ſit, inibi tamen aduertendum eſſe exclamat, & mo
net Cardinales,ex uerbis Abb. in. cap. de mona-
chis. de præben.ut qui habent Epiſcopatum, uel
alia Beneficia, deſeruire eccleſijs, per numerum
clericorum conſuetum, & hoſpitalitatem, & alia
ſimilia, obſeruare debeant: cum aliqui ſint, qui
quandoque etiam commendatarij, diuinum cul-
tum,& cætera opportuna, ſecundum ſolitum ſta-
32 tum eccleſiæ, negligant. † Econuerſo itidem po-
teſt Cardinalis iam conſtitutus ad inferiorem di-
gnitatem,puta ad Epiſcopatum eligi,ſi ſit præsby-
ter Cardinalis, aut diaconus: ſi uero ſit Epiſco-
pus Cardinalis debet poſtulari, ut idem Abb.
Ioan. And.& Anto. But.tenent in dict.c.Eccleſia
ueſtra. Sed Io.de Imol.& aliqui mod.indiſtincte
poſtulandum dicunt: & ita conſuetudinem curiæ
eſſe, ex auctoritate Ioan. Lign. tradit Martin.
dict. 2. tracta. quæſtio. 44.eandem in opinionem
tranſit Bertach. in tract.de Epiſcop. lib. ſecundo,
q.40.nu.73. Poſſunt item & Cardinales, in Feu-
do,& Regno ſuccedere, iuxta ea quę collegimus
33 ſupra lib.1.c.2.§.1.nu.21. † Item poſſunt Cardi-
nales

nales eſſe executores teſtamentorum, tam legitimi,quam teſtamentarij, ut oſtendit Specul.in tit. de inſtr.edit.§.nunc uero aliqua.uerſic. De Epiſcopo.& ſequitur Ioan.a eanib.in trac. de execut. ult.uolunt.in.1.particula.nu.25.contrariam opinionem aliorum ab omnibus repudiatam ſubijciens,licet multas perſonas eccleſiaſticas, ab hoc
34 munere repellendas, commemoret.† Poſſe etiam Cardinalium cœtum, concedere, ut extrahatur aqua,de flumine publico nauigabili, ſubiecto eccleſiæ Romanæ, ad alium locum,recenſet Martin. Laud.in d.2.tractat.q.52.per not.in.l.quominus. ff.de fluminib. ea ratione, quia is ordo repræſentat Senatum, ut iam diximus. Verum de hac concluſione nō parum dubito. quia ut in.§.prox, num.7.retuli,iura Senatus Pont.Max.hodie ſuſtu-
35 liſſe uidetur.† An autem Cardinalis, poſsit renunciare Cardinalatui,putauit Martin.in d.tractat. q. 95.poſſe,per not.in. 1.c.1. de renunciat.in.6. At qui licet plura poſſe Cardinales,in præcedentibus collecta ſint: multa quoque non poſſe ſubijcere
36 poſſumus. † Illudque in primis,ut ſupremam poteſtatem Papæ, præſcribere non poſsunt ſecundum Innoc.in.c.bonę.2.de poſtul.prelat.& Abb. & Felin.in.c. cum nobis. in prin. de præſcrip. & Martin.ubi ſupra. q.23. Neque creare Cardinalem poteſt cœtus Cardinalium, licet quod plus eſt,creare Papam poſsit: quia ad Papam hoc pertinet,ſicut eorum depoſitio, ut ſupra.§.prox.nu. 5.&.c.præcedenti.§.4.uerſic.4.num.1. Non poteſt etiam cœtus Cardinalium facere ſtatutum, ut Papæ licitum ſit eligere ſucceſſorem, ut ſupra d.c. præced.q. 2. num.4. Multa quoque hic repetere poſſemus,quæ excellentiam, & potentiam Cardinalium reſpiciunt,iam dicta in hoc.cap.& in.cap. prox.præſertim.§.1.&.2.ſed ibi uideri poterunt.

SVMMARIVM.

1 *Patriarcha ſummus, uel Princeps Patrum, Græca lingua dicitur.*

2 *Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, uno nomine epiſcopi, uocantur.*

3 *Patriarchæ, Archiepiſcopi appellatione continentur.*

Patriarchæ Protoflaminum. Archiepiſcopi Archiflaminum, Epiſcopi loco flaminum conſtituti ſunt. & a quo, ibi.

4 *Patriarchales ſedes, quæ principaliores ſint: & quæ habere priuilegia Papę dicantur; & quæ Patriarchales proprie, primates aliæ appellentur: licet idem ſint in effectu: quarum aliquæ enumerantur.*

Patriarchatus acquiritur, etiam ex conſuetudine, per Arciepiſcopum, in prouincia alterius.

5 *Patriarchales eccleſiæ, quatuor ſunt in urbe; ſicut in orbe ſedes.*

6 *Patriarcha, & Archiepiſcopus, utuntur mitra Epiſcopali: & eadem forma conſecrantur: & per traditionem palij tantum, nomen aſſumunt.*

7 *Patriarchæ utuntur pallio, & cruce. & nu.9.*

8 *Patriarchæ ſunt ordinarij Archiepiſcoporum: ſicut Epiſcoporum Archiepiſcopi; declara tamen, ut num.9.*

9 *Patriarchis deuoluuntur appellationes interpoſitæ ab Archiepiſcopis, ſibi ſubiectis.*

Patriarchis an deuoluantur appellationes epiſcoporum omiſſo medio.

10 *Patriarchæ non habent priuilegium, præ alijs: niſi quantum a Canone, & conſuetudine conceditur.*

11 *Patriarcha confirmat Archiepiſcopum: Archiepiſcopus Epiſcopum, ſi immediate, non ſubſint Papæ.*

12 *Patriarchis Archiepiſcopi referunt omnia negocia difficilia prouinciæ, non tantum futuram conſecrationem ſuffraganei.*

13 *Patriarchæ principales, quando poſſint diſpenſare*

14 *Patriarcha conſtantinopolitanus, nō conuocat concilium prouinciale iniuſſu Pontificis.*

15 *Patriarchis, uel Archiepiſcopis, quæſtiones ortæ inter epiſcopos, referuntur,*

Patriarcharum, uel Archiepiſcoporum Electioni, ſe non inferunt Principes Laici.

16 *Patriarchæ ponuntur in capitibus prouinciarum.*

Archiepiſcopi in ſingulis prouincijs. Epiſcopi in ciuitatibus.

Prouinciæ appellatione, ſecundum ius can. accipitur Diœceſis, quæ.X. uel.XI. urbes continet.

17 *Patriarchæ, uel Archiepiſcopi, non ordinant Epiſcopos, antequam ipſi pallium accipiant; quod infra tres menſes, debent petere: ibi qualiter tranſmittatur.*

18 *Patriarcha, & Archiepiſcopi, quandoq; deponantur.*

19 *Patriarcha Conſtantinopolitanus, & Alexandrinus, Epiſcopos ſuos deponunt.*

20 *Patriarchæ poſſunt iure ordinario interdicere: & clericos delinquentes beneficijs priuare: & eos cogere, ut doceant, de inſtitutione canonica.*

21 *Patriarchæ inſtar Regum: & illuſtres ſunt: & habent ſenatoriam dignitatem.*

LIB. II. CAPVT. III.
DE PATRIARCA.

Patriarchæ,tertio loco,depicta Figura,& Sedes proſpiciebatur: Mitra Epiſcopali, capiti eius impoſita:Pallio tamen perſpicuo.Crucem præ ſe ferens, non ſecus ac in Pontifice max. ſcripſimus. Quorum uerborum ſenſum, indagando, omnia illa explicare elaborabimus, quæ de huius Sacerdotij, & Magiſtratus initio, ſolicitudine,& ſublimitate, excogitare datum erit: licet alia quoque ſubnotari poſſent: ſed ea omnia, etiam ornamenta in cap.de Epiſcopo depingemus, in princ.

§.I.

PATRIARCHA igitur(ut a pri-
ma dictione hic poſita exordia-
1 mur) † Summus, uel Princeps
patrum,græca lingua dicitur,ut
dictum eſt ſupra.c. præced.§.3.
num.1.Nam cum multi ſint or-
dines in eccleſia,ſcilicet nouē numero, inter quos
Epiſcopus comprehenditur.cap.cleros.21.diſt.&
alibi diximus: cumque Epiſcoporum ordo, qua-
dripartitus,ſiue tripartitus ſit,id eſt in Patriarchis.
Archiepiſcopis,idemque,ut alibi dicemus infra.c.
2 ſeq.in prin. Metropolitis, & Epiſcopis † qui om-
nes tamen, uno eodemque uocabulo, Epiſcopi
nuncupantur: Sic Patriarchę compræhenduntur
appellatione Archiepiſcopi.ca. exigit.ubi Philip.
Franc.de cenſib.in.6.Patriarcha inter hos ſummo
honore fungitur,diſtincto uocabulo, propter di-
ſtinctam eius,& aliorum poteſtatem. d.ca.cleros.
Atque cū hæc diſtinctio ab antiquis emanauerit,
ut quidam ex his,apud gentiles,Flamines, Archi-
3 flamines,& Protoflamines,alij appellarētur:† Pa-
triarchæ Protoflaminum locum, & nomen me-
ruerunt,ut Platinæ placet,in uita Eleutherij Pont.
qui,Apoſtolos,& Petrum,& primitiuā Eccleſiam,
eos protoflaminum loco,inſtituiſſe refert; etiam
apud Britannos, Lucio Rege in numerum Chri-
ſtianorum,cum populo recepto,& Baptizato: lo-
co uero Archiflaminum, Archiepiſcopos, loco
Flaminum, Epiſcopos. quæ probantur etiam in.
c.1.ea diſt.21. &.c. urbes. &.c. in illis. ubi Card.
Alex.80.diſt.nec ab his diſſentit.L. Feneſtella de
Sacerdotijs Ro.c.5.in fi.& etiam explicat Nicol.
Boer.in tract.de ord.grad.utriuſque fori,in.1.par
te.nu.15.Qui autem fuerint, priſcis temporibus,
Flamines,uide apud Alex.ab Alex. Genialium die
rum lib.6.c.12.Horum inſtitutio inprimis tamen
ex ueteri teſtamento aſſumitur,& in nouo,per Pe-
trum Pont. conſummata:& a Deo traditam, per
Moyſem ſcriptum eſt exodi.c.28.& repetitum in.
recitatis.c.Atque ita inducta eſt,ut aliquando alia
alijs maior habita ſit:ſed & mox diſtincta in diuer
ſas ſedes,ut hoc uerbum hic ſubſequens reſuma-
mus. Hodie tamen per.c. renouantes.21.diſt.&.
c.antiqua.de priuileg.& per Conſt. Concil. Flo-
4 rent.ſuper unione Græcorū.c.eugenius † Patriar-
chalium Sedium,poſt Romanam, primum locum
ſibi uendicat Conſtantinopolitana, ſecundum
Alexandrina,tertium Antiochena, quartum Hie-
roſolymitana.Hæque ut diximus in ſuperiori.c.§.
3.num.2.ſunt principales apud Rom. Eccleſiam
habitæ: quæ priuilegia Papæ habere dicuntur, ſe-
cundū Card.in cle.in pleriſque.16.de.q.de elect.
& quæ Patriarchę nomine proprie,alię uero pro-
prie, Primatum nomine appellantur, ſecundum
Specul.in tit.de diſpenſ.§.ſunt quoque in prin.qui
tamen ſubdit Patriarcham,& Primatem,idem eſſe
in effectu,licet nomina ſint diuerſa, quodquè uo
calis,non realis,inter eos tantum ſit differentia,ut
habetur etiam in.c.1.&.2.90.diſt.& tenet Decius
in.c. fi. de confir. util.in.2.not.& Iaſ. in rub. qui
feud.dar.poſ.num.2.ſed idem Specul.in tit. de iu-
riſd.om.iud.uerſi.quod autē. inquit Patriarchas,
maioris eſſe dignitatis,& iuriſdictionis, Primati-
bus. Sunt tamen & aliæ Sedes:ſcilicet Aquilienſis,
Cantuarienſis in Anglia,in Francia Bituricenſis:
alibi Gradenſis, & Piſana ut per Archid.in.c.cle-
ros.21.diſt.col.fi. item ponitur & Senonenſis: &
Lugdunenſis,ut per Nic. Boer. in tractat. de ord.
grad.utriuſque for.in.1.parte,nu.16.& de prædi-
ctis loquitur etiam Io.Franc.Pauinus in tracta. de
offic. & poteſt. cap. ſede uacan. prælud.6.num.
12.& ſeq.qui addit Archiepiſcopum Strigonen-
ſem,in Vngaria:in Alemania, Archiepiſcopū Ma-
deburgenſem:in Hiſpania, Archiepiſcopum To-
letanum: & iterum in Francia Archiepiſcopum
Vienenſem:rurſus in Anglia Archiepiſcopū Ebo-
racenſem, primates eſſe,qui idem ſunt, quod Pa-
triarchæ:Quorum aliquos,etiam legatos natiuos,
exoriri ponit.Patriarchatus,& Primatus ius, ultra
memoratam inſtitutionem,etiam acquiri ex con-
ſuetudine per unum Archiepiſcopum, in prouin-
cia alterius Archiepiſcopi, notanter tradit Abb.
5 in.c.fi.num.4.de dilation.† Sicut autem quatuor
ſunt principales ſedes recitatæ,in orbe,eodē mo-
do ſunt quatuor Principales Eccleſiæ Patriarcha
les in urbe: ſcilicet.S.Petri; & Pauli. S. Laurentij
extra muros:S.Mariæ maioris:&. S. Ioannis, quæ
eſt principalior.Atque ideo Patriarchales appel-
lantur,quia unaquæque earum,eſt quaſi cathedra
lis,in quarum altari maiori,nullum poſſe celebra-
re,niſi Papam ferunt. uel de eius mandato aliū, ut
annotauit interpres Regul. Cancel. Innocen.8.in
reg.7.qui ad hæc allegat doct.in. c. fundamenta.
de elect. in.6.quibus adde Card. Alex.in.c.in no
mine domini.col.5.23.diſt.qui eadem recitat, &
cum eis tranſit.

Mitra epiſcopali uelatum caput itidem habere
fertur Patriarcha,quia & ipſe inter Epiſcopos enu
meratur,ut in proximis:ſicque Epiſcopale munus
obire & ipſum conſtat: nam ut in pontificali le-
6 gitur in rub. de conſec.electi in Epiſc. † Patriar-
cha,& Archiepiſcopus ordinatur, & eadem for-
ma conſecratur,qua Epiſcopus:neuter tamen ho-
rum aſſumit nomen Patriarchę, uel Archiepiſco-
pi,niſi ſolum per traditionem pallij,ut inibi.Quia
autem de Epiſcopali munere,& dignitate, Mitra,
& alijs indumentis, ſuo loco dicendum erit, uel
explicite, uel ſaltem remiſsiue, referamus ſolum
hic ea,quę magis ad Patriarcharum ſublimitatem,
7 aliqua ſolicitudine non omiſſa, pertineant: † quæ
etiam per Pallium,& Crucem,eiſdem attributam,
ſignificantur,ut hic depinximus.

Pallium etenim, & Crucem, ſupremam quan-
dam poteſtatem denotare diximus,ſupra in uerſi.
Pallium.& uerſi.Crucis.c.1.§.1.hoc lib.2. quæ &
in ipſis Patriarchis, qui Antiſtites communi Epi-
ſcoporum, & ſuperiorum uocabulo dicti, poſt
Apoſtolicum primum tenēt locum: in prouincijs
quibuſdā, quæ plures ſunt,eiſdē creditis; in.quibus
ultra

ul.·a ſuam diœceſim, ius Patriarchale habent, &
ordinariã iuriſdictionem ſuper Archiepiſcopos
earum gerũt, militare arbitrari poſſumus, per not.
per doct. ſed præcipue Ab. in. c. antiqua. colu. 1. de
8 priuileg. & exceſ. priuileg. † Quo fit ut Archiepi-
ſcopi, cenſeri poſsint ſuffraganei Patriarcharum,
ſicut Archiepiſcoporum Epiſcopi. c. paſtoralis. de
offic. ord. atque eorundem Archiepiſcoporum or
dinarij dicantur, ſicut Archiepiſcopi Epiſcopo-
rum. d. c. paſtoralis. & per glo. in. c. ſicut. de exceſ.
9 prælat. † & appellationes ab eis, ad Patriarchas de-
uoluantur, quando appellatur ab Archiepiſcopis
ſibi ſuppoſitis. c. conqueſtus. q. 9. 3. ſed an omiſſo
medio appellari poſsit ab epiſcopo, ad Patriar-
cham: æquiorem opinionẽ tradit Abb. quòd non,
licet de iure aliter dicat, quicquid Ant. But. ſenſe-
rit, atteſtans de communi contraria, ut hæc om-
nia annotant idem Abb. & doct. in. d. ca. antiqua.
col. 1 &. 2. num. 12. ſequitur Decius in. cap. fi. in. 2.
not. de confirmat. util. Abb. tamen ubi Crucem a
Patriarchis præferendam concedit; id intelligit ſi
non adſit præſentia Põtificis: & tradit Card. in cle.
2. op. 1. de elect. & Martin. Laud. in tract. de prin-
cip. q. 550. item ubi non adſit legatus eiuſdẽ Pon-
tificis, utens inſignijs Apoſtolicæ dignitatis, ut per
Abb. & Card. in ibi. Non habent tamen Patriar-
chę iuriſdictionẽ, in ſubditos Archiepiſcoporum
ſuorum: ſicut nec Archiepiſcopi in ſubditos ſuo-
rum ſuffraganeorum regulariter, ut addit idẽ Ab.
ibidem num. 3. per d. c. paſtorali, cui adde tex. in
d. c. conqueſtus: qui ulterius regulam ponit, per
10 Archidiaconum ibi declaratam; † ut Primates: uel
Patriarchæ, nihil priuilegij præ cæteris Epiſcopis,
habere poſsint; niſi quantum ſacri canones con-
cedunt, & priſca conſuetudo illis antiquitus con-
tulit: & eſt tex. in. cap. duo. de offic. ordin. & pro-
pterea ſolum in cauſis appellationum, controuer-
ſiæ ad Patriarchas trãſeunt, ut ſupra: & in caſu quo
Epiſcopus aliquis, archiepiſcopo ſubditus, moria-
tur, cuius eccleſiæ res, Patriarchæ iudicio diſpẽſa-
re permiſſum eſt. Notantur & alij caſus in gl. d. c.
conqueſtus, qui uideri poſſunt. Sic Archiepiſco-
pus conſulit Patriarcham, in ordinatione, uel con
ſecratione Epiſcopi ſuffraganei ſui, c. placet, ubi
11 glo. 65. diſt. † nam & ſupra. c. 1. hoc lib. uerſic. 4.
num. 6. diximus, ubi electiones ad Collegium ſpe
ctent, Archiepiſcopum confirmare Epiſcopum;
Primatem uero, ſeu Patriarcham, confirmare Ar-
chiepiſcopum: ſi non ſubſunt immediate Pontifi-
ci, alias confirmabit Papa. c. quia igitur. 66. diſt.
12 † Immo Metropolitanus, uel Archiepiſcopus,
non ſolum debet referre primati futuram conſe-
crationem ſuffraganei, ſed alia cuncta negocia
prouinciæ, ut ſuam in eis auctoritatem, Primas in-
terponat. c. de perſona, ea diſt. ubi Card. Alex. &
in d. c. placet. dictum capitulum de perſona non
negat obſeruandum: & hæc uidentur prius pla-
cuiſſe Specul. in d. tit. de diſpenſat. §. ſunt quoque
circa prin. qui inquit ad ipſos Patriarchas, omnia
13 negocia difficilia, reſtringenda eſſe. † Quos etiã,
principales tamen quatuor, ut ſupra, diſpenſare
poſſe tradit, cum illo, qui propter malam ordina-
tionem beneficiorum ſuſpenſus eſt per conciliũ
prouinciale a collatione beneficiorum. c. graue
de præb. quæ diſpenſatio prohibita eſt, in metro-
politano, & in ipſo concilio. Colligit etiam ibi
Specul. eoſdem Patriarchas poſſe diſpenſare cum
ſuis ſubditis, ubicunque non prohibetur arg. c.
mos antiquus. 65. diſt. & d. c. antiqua. in fi. de pri-
uileg. atque de Patriarcharum officio, & ubi de-
beant conſtitui, & qualiter puniantur, ſi peccãt,
remittit ſe ad iura per eum ibi allegata: quorum
aliqua reſumere nos poſſumus, ut in. c. multis. 17.
14 diſt. exprimatur. † Patriarcham Conſtantinopo-
litanum non poſſe ſine licentia Pontificis, Conci-
lium prouinciale celebrare, aliter ut conuenticu-
lum, uel conciliabulum caſſatur; & ipſe Patriar-
cha, communione Sedis Apoſtolicæ carere de-
bet: quod tamen intelligitur quo ad diffiniendũ,
& ſtatuendum, non quo ad exhortandum, & præ-
cipiendum, quod ſtatutum eſt. c. 1. 18. diſt. Expri
15 mitur etiam ibi, † ut ſi inter Epiſcopos prouinciæ
ortæ fuerint quæſtiones, referantur ad maiorem
illam ſedem; hoc eſt Archiepiſcopalem, ſecun-
dum Card. Alex. ibi, uel etiam Patriarchalem, ſe-
cundum caſus poſitionem: uel ſi facile, & iuſte
ibi non diſcernuntur, per Synodum recte ibi con-
gregatam iudicentur. Exprimitur etiam in. c. nul-
lus &. c. ſeq. &. c. agatho. 63. diſt. ut laici principes
electioni, aut promotioni Patriarchæ, Metropo-
litani, aut cuiuſlibet Epiſcopi, ſe non inſerant, ca
canonica, & conſona Electione ad Eccleſiam re-
ſeruata, ſub anathematis pœna, donec obediant:
de quibus quidẽ electionibus, & ordinationibus,
aliqua diximus ſupra. c. 1. §. 4. uerſi. 4. hoc lib. ſed
in iure, ut de dicta allegata per Specul. ſcilicet. 64. &
65. diſt. per totum, & 80. diſt. in qua habetur, qui-
bus in locis Primates, Patriarchæ, Archiepiſcopi,
Epiſcopi, & Præsbyteri, debeant ordinari: & ibi in
16 figuratione caſus. c. 1. † ponitur Patriarcham po-
nendum in capitibus prouinciarum. c. prouinciæ.
90. diſt. Archiepiſcopum in ſingulis prouincijs. 6.
q. 3. c. ſcitote. Epiſcopum in ciuitatibus: Præsby-
terum per Caſtella, & Villas. c. Epiſcopi. dicta. 80.
diſt. Prouinciæ autem appellatione, Diœceſim ac
cipi, ſecundum ius Canonicum; in qua decem, uel
undecim ſint ciuitates: quibus is qui dominatur,
Rex dici poſsit, tradit Alciat. in l. notionem. ff. de
uer. ſign. per d. c. ſcitote. Exprimiturq́; in. c. 1. 100.
17 diſt. † neque Archiepiſcopum, neque Primatem,
neque Patriarcham, poſſe Epiſcopos ordinare, an-
te pallium acceptum: quod infra tres menſes, &
fidem ſuam exponendo, quilibet Metropolitanus
ad ſuſcipiendum, ad apoſtolicam ſedem mittere
debet, alias commiſſa ſibi careat dignitate, ut ibi.
c. 2. ubi Card. & Card. Alex. abunde: ſed Ab. in. c.
ad honorem. in fi. poſt Io. And. Hoſt. & Ant. But.
docet conſuetudinem curiæ eſſe, ut electus poſt
conſecrationem, non habeat petere pallium; ſed
procurator capituli, uel unus canonicus nomine

Electi.proinde attenta tali conſuetudine,non no-
ceret ipſi electo, ſi non peteret palliũ. quod etiam
pallium,niſi exigentibus cauſarum meritis,& for-
titer poſtulãti,non dandum,habetur ibi in.cap.3.
quodque ex more Papa tranſmittit, per quod ui-
ces Apoſtolicæ ſedis agere aliquem decernit. cap.
pen.ea diſt.100.ſed de effectibus,& uſu palij, la-
18 tius dicemus.c. ſeq. nume.5.& ſeq. † Exprimitur
etiam in.c.theugualdum.11.q.3.depoſitos fuiſſe
primates,& Archiepiſcopos, qui communicaue-
rant excommunicatis,& in alijs exceſsibus inuen-
ti ſunt. An autem ex illis cauſis, ex quibus deponi
tur Pont.Max.ut ſupra hoc lib.c.1.§.2.q.fin.præ-
dicti deponi poſsint: a fortiori uidetur argui poſ-
ſe:Exprimitur etiã in.c.fi.16.q.1.apoſtolicam au-
ctoritatem, a iuriſdictione Archiepiſcopi, poſſe
19 epiſcopos eximere. † Eius potentiæ ẽt vř eſſe Pa-
triarcha Conſtantinopolitanus.& Alexãdrinus, ut
hi deponere Epiſcopos ſuos poſsint, ſicut Papa.
c.quia ſuſcepi.3.q.5.&.c. mos antiquos.65.diſt.
& colligit Specul.in tit. de legat.§.nunc oſtenden-
dum.uerſi.17.Patriarchæ etiam quatuor, de qui-
bus in.c.antiqua de priuileg.poſſunt Archiepiſco
pis ſibi ſobiectis,concedere pallium,ut inf. c. ſeq.
num.7.dicemus. Non poſſe tamen primates, aut
Patriarchas,deponere Epiſcopos ſuos, tenet Fe-
lin.in.c.non poteſt.col.3.de re iud.& in.c.2.col.
1.de accuſat.ſed pronunciare deponendos, & re-
mittere pronunciationem ſuam Papæ ut in d.c.2.
20 de quibus ibi per Abb. † Poſſunt etiam Patriar-
chæ iure ordinario,interdicere,glo.eſt in.c.ex lite
teris.ubi not.Felin.in fi.colum.fi. de offic. deleg:
Item poſſunt clericos delinquentes beneficijs pri
uare:& cogere eos,ut doceant de earum inſtitutio
ne canonica,de quibus Bal.in conſ.478.in.4.uol.
21 † Hic etiam dicemus Patriarchas, inſtar Regum
cenſendos,& Illuſtres eſſe,ut per doct. præſertim
Iaſ.in.l.1.num.6.&.7.ff. de offic.eius:& alibi di-
ximus,in tract. Duelli,in.3.parte.concl.77.& tra-
dit Barb.in tract. de præſt.Card.q.9.nu.42.& in-
quit Specul. in Rationali diuinorũ.li.2.in proem.
column.4. Primates qui tribus Archiepiſcopis
præeſſe habent, exprimere Regem,qui tribus Du-
cibus præeſt:& ibidem præmittit, Senatoriam, &
Patritiorum dignitatẽ, manere in eccleſia, in qua-
tuor Patriarchis,& in Eccleſia Romana.in Cardi-
nalibus.c.conſtantinus.96.diſt.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus, princeps Epiſcoporum dicitur, vicem apoſtolicam tenens.*

Archiepiſcopus, & Metropolitanus, idem ſunt.

Archiepiſcopus decem, vel vndecim ciuitates, ſub ſe habet.

2 *Archiepiſcopus vnus tantum in prouincia eſſe debet, niſi aliter diſpenſatiue fiat.*

3 *Archiepiſcopus fundat intentionem ſuam, ſuper locis prouinciæ,non conſtitutis intra certam diœceſim.*

4 *Archiepiſcopus poteſt facere deferri ante ſe crucẽ, in prouincia ſua etiam per loca exempta, non extra eam, & num.12.nec ante pallium obtentum: nec vbi eſt Pont.vel eius legatus.*

5 *Pallium regulariter competit Archiepiſcopis; & alijs ſuperioribus.*

6 *Pallium in Pont.max.ſignificat plenitudinem poteſtatis, quo ſemper vtitur tantum.*

7 *Pallium regulariter Pontifex concedit, & tranſmittit: quod & quatuor Patriarchæ principales concedunt: & non niſi poſtulanti, & merito. nume.10.*

8 *Archiepiſcopus in receptione pallij iurat: & de forma iuramenti, etiam epiſcoporum exemptorum.*

9 *Pallium Archiepiſcopi.4.cruces habet: & de eorum ſenſu, & colore.*

10 *Pallium in Patriarcha, & Archiepiſcopo, deſignat ſpiritualem dignitatem, & alia.*

11 *Pallium eſt perſonale; ita vt in morte, alicui relinqui non poſſit: item & locale.*

12 *Pallij tradendi forma: & quibus diebus eo vti liceat.*

13 *Pallij auctoritas magna: ita vt multa ſine eo, expediri non poſſint.*

14 *Archiepiſcopi electio ad quos ſpectet, & confirmatio, & conſecratio.*

Archiepiſcopo ſpectat, confirmatio, & conſecratio, ſui ſuffraganei.

15 *Archiepiſcopus ante conſecrationem, non poteſt ea quæ ſunt ordinis, & conſecrationis, nec poſt eam, ante pallium aſſumptum: ſed an hæc committere, ibi.*

16 *Archiepiſcopus, delegat regulariter conſecrationem, & ea quæ ſunt ordinis.*

Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, licet confirmatus, ante conſecrationem, eo nomine non appellatur: ſed electus.

17 *Archiepiſcopus habet iuriſdictionem Epiſcopalem in diœceſi ſua: archiepiſcopalem in prouincia, & in ſuos ſuffraganeos.ampliа, num.18.octo modis, & limita.4.modis nu.20.*

18 *Archiepiſcopus an ſit iudex ſuffraganeorum ſuorum, tantum in caſibus expreſſis.*

19 *Archiepiſcopus non punit, nec ius dicit in Epiſcopum, vbi de depoſitione, priuatione dignitatis, & tranſlatione agitur: nec petendo ſubſidium charitatiuum.*

20 *Archiepiſcopus, vel eius conciliũ, vbi nõ poteſt negocia expedire, quia magna: referuntur ad Patriarcham: vel Pontificem.*

Concilium prouinciale, de quibus cauſis poſſit cognoſcere.

21 *Archiepiſcopus regulariter non habet iuriſdictionem, in ſubditos ſuffraganeorum ſuorum nec concurrit cum eis: niſi in caſibus in iure expreſſis: qui 34. numerantur.*

22 *Viſitatio prouinciæ, quomodo fiat per Archiepiſcopum.*

23 *Archiepiſcopus poteſt in diœceſi ſua ea, quæ poteſt epiſcopus in propria: & illud poteſt Patriarcha in*

ſua

ſua, quod poteſt Archiepiſcopus in propria.
Patriarcha non poteſt in ſubditos Archiepiſcoporum, ſicut non poteſt Archiepiſcopus, in ſubditos ſuffraganeorum.
24 *Archiepiſcopus inter Spectabiles reponitur; licet ſecundum aliquos inter Illuſtres, quod vrgere videtur.*
Epiſcopus, proprie ſpectabilis eſt.
25 *Archiepiſcopus comprahenditur Epiſcopi appellatione, etiam in materia pœnali.*
26 *Archiepiſcopi, primatibus ſuis obedire tenentur.*
27 *Archiepiſcopi ſemel in anno, concilium prouinciale conuocare tenentur: niſi in caſibus.*
Concilium prouinciale, quæ tractanda recipiat.
28 *Archiepiſcopus debet ſtatuere perſonas idoneas per prouinciam: inueſtigantes, & referẽtes tranſgreſſores.*
29 *Archiepiſcopus volens viſitare prouinciam, quid ex ordine tenetur obſeruare.*
30 *Archiepiſcopus delinquens in epiſcopatu ſui ſuffraganei, non poteſt ab eo puniri, ſed Patriarcha.*
Inferior non iudicat ſuperiorem regulariter.
31 *Maior delinquens in loco minoris, poteſt ibi puniri, quando non præeſt illi.*
32 *Archiepiſcopus debet uitare excommunicatos ſuffraganei, & eius ſententiam obſeruare.*
33 *Archiepiſcopus aliquando ſubeſt epiſcopo. ibi aliqua exempla.*

LIB. II. CAP. IIII. DE ARCHIEPISCOPO.

ARchiepiſcopi imago quarta in ordine expreſſa erat, eodem ornatu corporis pariter induta, quo & Patriarcham depictum, in præcedenti capite, in principio poſuimus: Quorum uerborum in pluribus notas, & ſignificatum, cum in ſequenti capite, de Epiſcopo, explicare aptius mihi uideri poſſit, (Munus enim & ordo, idem fere uidetur utriuſque eſſe: licet quandoque exercitium, & poteſtas diuerſa ſit) Ideo hic ea tantum, quæ ad Archiepiſcopum pertineant, annotabimus.

§. I.

ARchiepiſcopus itaque, græco uo-
1 cabulo † ſummus Epiſcoporum
interpretatur, ideſt Primas, & Principes Epiſcoporum, qui tenet uicem apoſtolicam, & præſidet tam metropolitanis, quam cœteris Epiſcopis. c. cleros. 21. diſt. Archiepiſcopus tamen, & Metropolitanus idem ſunt. c. paſtoralis. de offic. ord. quicquid aliter exprimi uideat in d. c. cleros, ut ibi declarat Card. Alexan. circa fi. idem tenet Ioan. Fran. Pauinus in tract. de offic. & poteſ. cap. ſed. uacan. prælud. 6. num. 14. poſt Specul. Metropolitanus pariter a menſura ciuitatum dictus eſt d. c. cleros. ubi glo. declarat hoc ideo eſſe, quia decem, uel undecim ciuitates, ſub ſe habeat. c. ſcitote. 6. q. 3. & per Abb. in d. c. paſtoralis
2 nu. 2. † unus tm̃ debet eſſe in ea prouincia, licet diſpenſatiue aliter contingere poſſit. c. cum cauſa de offic. deleg. ubi Decius in. 1. not. qui infert ad Regem: Sic epiſcopi appellatione, ut dicemus inf. num. 25. Archiepiſcopus continetur, & Archiepiſcopi appellatione continetur Patriarcha; & illum loco Archiflaminis inductum diximus. c. præced. nu. 2. & 3. ubi etiam num. 8. explicauimus Archiepiſcopos eſſe ordinarios Epiſcoporũ, & Suffraganeos Patriarcharum d. c. paſtoralis. & glo. eſt in. c. ſicut. de exceſ. prælat. & ideo Card. Flor. in cle. 1. §. 1. q. 1. de ſup. neg. præl. tradit Archiepiſcopum diœceſanum, in diœceſi ſua, nõ in prouincia: & idem in cle. 2. §. 1. de priuileg. eum Archiepiſcopum ponit eſſe in prouincia, Epiſcopum uero in diœceſi ſua: Et hic etiam conuenire poteſt, illud quod notandũ ponit Ab. in. c. 1. in fi. de relig. do-
3 mi. † ut Archiepiſcopus etiam fundet intentione ſuam, ſuper locis prouinciæ, non conſtitutis infra certam diœceſim.

Crucem ſimili modo, & Pallium, attributum Archiepiſcopo, ſicuti Patriarchæ, eadem ratione, qua diximus in. cap. præcedenti num. 7. ſubnotare
4 poſſumus † Declara tamen, ut Archiepiſcopus in prouincia ſua, poſſit ante ſe, facere Crucem deferri, etiam per loca exempta. cle. Archiepiſcopo. de priuileg. ubi not. doct. præcipue Card. extra autem prouinciam ſuam, non poſſit. cap. 1. ubi not. Ab. ut lite. pend. Declara etiam, ut metropolitanus non ualeat, ante ſe Crucem deferre, ante pallium obtentum, ut cõcludit Card. Alex. in. c. quoniam col. 2. 100. diſt. Rurſus declarat, ut non poſſit, quando præſens eſt Pontifex, uel eius legatus, ut ſupra. c. præced. nu. 9. Verum cum de pallio Archiepiſcopis conceſſo, uerba facturi ſimus, de auctoritate, & uſu pallij, & eius effectibus, qui conſiderantur aliquando in Pontifice, aliquando in Patriarcha, aliquando in Archiepiſcopo, aliquando in epiſcopo ſaltẽ ex ſpeciali priuilegio, ea quæ ſeſe
5 offerunt, hic ſubijciamus. † Atque illud inprimis, ut Pallium, poſt Pontificem, competat Archiepiſcopis, & ſuperioribus ſecundum Ab. in rub. de auct. & uſu pal. num. 2. & Specul. in Rationali diuinorum, lib. 3. in rub. de Pallio. in prin. qui Pallium Patriarcharum, Primatum, & Metropolitanorum, proprium eſſe ait, ut per illud a cœteris Epiſcopis, diſcernantur, quod priuilegiatam obtinent digni-
6 tatem. Inſuper dicamus, † Pallium in Pontifice Max. ſignificare plenitudinem poteſtatis: cum eo ipſe in miſſarum ſolennijs, & ubique utatur: Alij autem nec ſemper, nec ubique, ſed in Eccleſia ſua, in qua iuriſdictionem Eccleſiaſticam acceperunt, non in proceſſionibus, certis debent uti diebus: ea ratione, quia uocati ſunt in partem ſolicitudinis, non autem in plenitudinem poteſtatis. c. niſi. & c. ad honorem. ubi Ab. de auct. & uſu pal. & Card. Alex. in d. c. quoniam. col. 2. & diximus lib. 1. c. 1. §. 1. uerſic. Purpureo: & hoc lib. 2. c. 1. §. 1. uerſic.
7 Pallium † ſic ad Pontificem pertinet regulariter, Pallium concedere, & tranſmittere, ſecundum

Ab.

Abb.in d.rub.nu.3.per.c.niſi ad honorem.eo.tit.
& Card.Flor. & Card. Alex.in.ca.quoniam diſt,
100.licet Patriarchæ,de quibus in.cap.antiqua,de
priuileg. illud concedere Archiepiſcopis ſibi ſu-
biectis poſsint. Poteſtque per Pontificem iſtud
Pallium mitti Archiepiſcopo electo,per nuncium
8 c.ſignificaſti.ubi Abb. in.1.not.de elect. † Is au-
t Archieëpiſcopus in receptione eius Pallij, iurat
fidem catholicam profiteri:ſtatuta ſedis Apoſto-
licæ, & conciliorum principalium, obſeruare, c,
nouit.&,c.optatū.100.diſt.ubi Card.Alex. & in
c.quoniam ea.diſt.col.3.& aliqua alia adduntur
in.c.ego enim, de iureiur.ubi ſeptem capitula enu
merantur,in quibus iurant Epiſcopi, & Archiepi-
* ſcopi Papæ,ſi tamen ſunt * exempti,in hæc uerba:
Ero fidelis S. Petro. Sanctęque Rom. Eecleſiæ,
Dominoq; meo Papæ.P.& eius ſucceſſoribus,ca-
nonice intrantibus: Non ero neque in conſilio,
neque in facto, ut uitam perdat, aut membrum:
uel capiatur mala captione: Conſilium quod mi-
hi,aut per ſe,aut per literas, aut per nuncium ma-
nifeſtabit, nulli pandam: Papatum Ro. Eccleſiæ
& regulas S. Patrum adiutor ero ad defenden-
dum,& retinendum,ſaluo ordine meo,contra om
nes homines: Vocatus ad Synodum ueniam, niſi
canonice pręeditus fuero: Legatum Apoſtoli-
cæ ſedis,quem certum eſſe cognouero, in eundo,
& redeundo,honorifice tractabo,& in ſuis neceſ-
ſitatibus adiuuabo: Limina Apoſtolorum, ſingu-
lis annis,aut per me,aut per certum nuncium, ui-
ſitabo,niſi eorū abſoluat licētia: ſic me Deus ad-
iuuet, & hæc.S. Dei Euangelia. Vbi autem Epi-
ſcopi, non ſubſunt immediate Papæ, iurant Ar-
chiepiſcopis ſuis, ut ibi declarant Ab. & Felin.
9 † Sicut Pallium Pontificis habere multas Cruces
diximus, dicto uerſic. Pallium, ita & hic dica-
mus, Pallium Archiepiſcopi habere quatuor cru-
ces nigras: ſcilicet primam in pectore, ſecun-
dam ſuper brachio ſiniſtro, tertiam retro, quar-
tam ſuper brachio dextro. In tribus,quarum ſcili-
cet in anteriori cruce,in pectore exiſtenti, Spinu-
la gemata affigitur, alia in cruce ſiniſtri hume-
ri, alia in cruce poſteriori, ut obſeruatur in Pon-
tificali.in rub. de miſſa Pontific.fo.221. Hæ uero
cruces,ſunt eius ſignificatus, ut aliqui ſentiunt,
ut mortificationem uitiorum, quæ debet eſſe in
palliato, oſtendant, ut cum Apoſtolo ad Ga-
lat.cap.ult. dicatur, mundus mihi Crucifixus eſt
& ego mundo. Alij uero, quatuor affectiones
carnales ſignificari, tradunt: ſcilicet Gaudium,
Dolorem, ſpem, & Timorem: Alij quatuor
uirtutes Cardinales denotari, ponunt: uidelicet
Iuſtitiam,Fortitudinem,Prudētiam,& Temperan
tiam,ut hæc omnia latius explicat,& declarat Ab.
in d. rub. de maior. & obed. ſubdens Pallium
eſſe albi, ſeu pallidi coloris, forma rotunda,
& circulari, quod ſuper planetam ponitur. Sed
copioſius declarat Cardin. Alexan. in d. cap.
quoniam. colum.1. Qui tamen has quatuor cru-
ces, purpureas ſignificat, non nigras: & e la-
na candida, Pallium contextum oſtendit, & hęc
omnia myſterijs moralibus, imbuta, & diuinis
grauida ſacris, & in his refert Alex. de Alex.
in.4. & Gul. Duranti: qui idem eſt Specul. in
Rationali diuinorum libr.3. in rub. de pallio,
præmittens ea quæ exterius geruntur, in mini-
ſtris Eccleſiæ, eſſe ſigna interioris poteſta-
10 tis, & propterea inquit, † Pallium in Patriar-
cha, & Archiepiſcopo, ultra alios prælatos &
Epiſcopos, deſignare ſpiritualem honorem, &
dignitatem. cap. priſca.ea diſt. 100. & tanquam
torquem aureum traditum, quem legitime cer-
tantes accipere conſueuerint de corpore. S.
Petri, quia benedicitur, & conſecratur, ſuper
altari B. Petri. cap. ſignificaſti. cum glo. de ele-
ction. quodque ſignificat diſciplinam, qua ſe
ipſos, ad exemplum ſubditorum, & etiam ip-
ſos ſubditos, regere & conſtringere debent.
Huiuſcemodi tamen Pallium, non niſi exigen-
tibus cauſarum meritis, & fortiter poſtulanti,
non dandum: quodque Pontifex, ex more trāſ-
mittat, ut uices Apoſtolicæ ſedis, agere aliquem
decernat, quodque infra tres menſes, quilibet
Metropolitanus, electus, confirmatus, & con-
ſecratus: ad ſuſcipiendum, ad Apoſtolicam ſe-
dem mittere debet; alias conceſſa ſibi careat
dignitate, niſi conſuetudo curiæ aliter obſeruet,
ſcripſimus: in. cap. præcedenti num. 17. & ple-
ne ponit Cardin. Alexan. in d. cap. quoniam. ex
11 eo tex. & glo, colum. 3. † ubi & pallium per-
ſonale eſſe aſſerit: quod accommodari non po-
teſt alicui, nec in morte, alicui relinqui: ſed
Archiepiſcopus cum eo ſepeliri debet. cap. ad
hoc de auct. & uſu pal. Item, & Pallium loca-
le eſſe dicit: quia ſi Archiepiſcopus transferatur,
palliū remanebit in primo loco: & uterque Ar-
chiepiſcopus, nouum Pallium impetrabit. cap.
bonæ. 2, de poſt.prælat.ubi Abb.Item ſubdit Car
din.Alexan.ibi, pro pallio aliquid non eſſe dan-
dum, nec recipiendum, nec promittendum.dict.
cap. nouit. Atque etiam ponit Card. ibi, cum
pallio ſemper dandum nouum priuilegium: uel
antiquum renouari. cap. rationis. d.100. diſt.
12 † Poſtremo Card. ſubijcit formam tradendi Pal
lium: de qua habetur in gloſſ.dict. cap. ad ho-
norem,de auct.& uſu pal.quæ illa eſt: Ad honorē
Dei omnipotentis, & Beatæ Mariæ Virginis,
& Beatorum Apoſtolorum, Petri, & Pauli: &
Domini noſtri Papæ. P. & Eccleſiæ Rom. & Ec-
cleſiæ talis,tibi commiſſæ, tradimus tibi pallium,
de corpore. B. Petri ſumptum, in plenitudinem
Pōtificalis dignitatis,ut utaris eo intra Eccleſiam
tuam, certis diebus, qui exprimuntur in priuile-
gijs,tuæ Eccleſiæ conceſsis,a Ro.Eccleſia, c.fi.ea
diſtin.100. Dies autem ſunt hi: Natiuitas Do-
mini: Feſtiuitas. S. Stephani: &. S. Ioannis:
cum circumciſione, & Epiphania: in ramis
Palmarum; in cœna Domini, in Octaua Pa-
ſcæ Penthecoſtes: in Natiuitate. S. Ioannis
Baptiſtę: & omnium Apoſtolorum: in dedi-
cationibus,

cationibus Eccleſiarum,in principalibus feſtiuitatibus Eccleſiæ ſuæ:in ordinationibus clericorum: & in conſecratione Epiſcoporum: & in die anniuerſarij conſecrationis ſuæ, ſiue Eccleſiæ. Sicut autem pallio non utitur Archiepiſcopus, Primas, uel Patriarcha, niſi certis diebus ut ſupra: ſic non extra prouinciam ſuam, ſed intra eam uti debet. cap. pallium tibi. &.c.contra morem.diſt.100. & tradit Cardin. Flor.in clem.2.de priuileg.in prin. & Card. Alexand. in dic. c. quoniam,col.2.in fi. qui illud plus addit,vt contraria conſuetudo, allegari non poſsit,quæ dicenda potius eſſet corruptela: Declarat tamen niſi adſit ſpecialis indulgentia Papæ: & tunc accedente conſenſu diœceſani. c. ex tuarum. de auct. & uſ.pal. † Supereſt ſubnotare,quam magna ſit auctoritas Pallij: quæ cum ex aliquibus præmiſſorum arguatur: tamen ex dictis, & collectis per Cardin. Alexand. in dict. c. quoniam.colum. 2. Elici poteſt: ut ſcilicet Archiepiſcopus, ante id obtentum, non poſsit Epiſcopos conſecrare:nec Synodum, aut concilium congregare, vel conuocare,nec chriſma conficere: nec Eccleſias dedicare, nec clericos ordinare:nec ſortiatur nomen Archiepiſcopi, vel Primatis:quamuis ſit conſecratus ibi, uel alibi. c. quod ſicut. ubi Abb.de elect.etiam ſi pallium in alio Archiepiſcopatu habuiſſet. c.niſi de aut. & uſ.pal. quia oportet petere nouum pallium. dict. c.bonæ.1.in fi.de poſt. prælat. poteſt tamen quando vult, miſſam ſine pallio,& ſandalijs celebrare, dict.c.ex tuarũ: poteſt etiam huiuſcemodi conſecrationes, ante pallium alteri committere: dum tamen non ſit in mora petendi Pallium:ſ. poſt tres menſes. c.qđ ſedes. de offi.ordi.Item ante obtentũ palliũ a Papa nõ põtPallium ſuis ſuffraganeis dare: quia nemo dat,qđ non hẽt.c.antiqua. de priuileg. pmiſſa oĩa colliguntur, etiam in Pontificali, in obſeruantiam pallij concedendi, in tit.de pallio. Quis autem negligentiam Archiepiſcopi ſuppleat: quiſque cum negligentem, circa Palij petitionem, moneat, uide per glo. & Card. Alexan.in dict. c. quoniam.column.fi.Ex præmiſsis itaque, ex qbus aſſumpto Pallio poteſtas Pontificia Archiepiſcopis tradita oſtenditur: magis in ſpecie, multa explicare poſſumus: mox & munus eorum, in pluribus ſubnotando. Sed prius tamen de electione, & confirmatione, & conſecratione ipſorũ, ut in alijs capitibus ſupra obſeruauimus, decet ea quæ occurunt, commemorare: de quibus aliqua ſcripſimus ſupra hoc lib.c. 1.§.quarto,uerſi.4.ſiue ius commune,ſiue reg. Cancellariæ conſiderandæ
14 ſint. † quibus in ſpecie adde electionem metropolitani, de iure ſpectare ad capitulum, ut not. Cardin.Alexand.in.c.Valentinianus.&.c.quia igitur.63.diſt.niſi conſuetudo ad ſuffraganeos id negocium deuoluat, ut ibi per eum: & faciunt dicta in eo uerſ.4. nume.4. Conſecratio uero regulariter,ad ſuos ſuffraganeos,ad metropolitanam Eccleſiam conuenientes, pertinet. gloſſ. 1. eſt in. c. qui in aliquo. 52. diſtinct.&.c.fi.100. diſt.per.c. quanto.63.diſt.& eſt tex.etiam in.c. Archiepiſcopus. 66.diſt. quem not. Card. Alex.& in.c.ſi Archiepiſcopus.de temp.ord.ubi Abb. glo.tamen in dict.c.fi.dicit Papam hodie uelle,quod ab eo petatur confirmatio, cum Pallio:per eap. quod ſicut. de elect.Et econuerſo,conſecratio ſui ſuffraganei, ad Archiepiſcopum pertinet, conſulto tamen primate ſuo, ſiue Patriarcha: in confirmatione tamen non conſulitur Patriarcha, ſecundum glo. in.c.Epiſcopus. 65. diſt. & per Cardin. Alexand. in.c.placet.inibi,per illum tex. & de tali conſecratione,& confirmatione, quod pertineat ad Archiepiſcopum, etiam habetur in.c. non debet. diſtin. 65.&.cap.epiſcopi.64.diſt. quæ confirmatio, uſque adeo ad ipſum Archiepiſcopum pertinet, ut electus, & confirmatus, licet non conſecratus, eam conferre poſsit in ſuos ſuffraganeos, ut in. c.1.cum gloſſ.ubi Abb.nume.9.de tranſl. Epiſco. qui etiam regulariter poſſe exercere iuriſdictionẽ ait: ſaluo, niſi cauſa eſſet ardua, vel criminalis, tendens ad depoſitionem: quæ eſſet reſeruanda poſt conſecrationem, & Palij ſuſceptionem. c.
15 tranſmiſſam. &. c. ſicut de elect. † Non poſſe tamen ea quæ ſunt ordinis, ſeu conſecrationis: puta conſecrare Eccleſias, vel virgines, vel conſecrare epiſcopos, uel conferre ordines, ſaltem ſacros, ſubdit inibi Ab. ut & per Corn. conſi. 117. nume. 8. volum. 1. & illud plus addit Abb. vt hæc etiam non poſsit, poſt conſecrationem, ante pallium receptum, quod eis datur poſt conſecrationem: quodque tantum eis datur, non Epiſcopis, licet Epiſcopi conſecrati poſsint ea quæ ſunt ordinis. Declarat tamen idem Abb.ibi numero decimo, prædicta, ut Archiepiſcopus electus, & confirmatus, poſsit, non tamen ex ſe, committere ea, quæ ſunt ordinis, alteri habenti poteſtatem exercendi: exemplificando, ut poſsit comittere epiſcopo uni,quod clericum ſuum ordinet ad ſacros ordines, & alijs epiſcopis, ut epiſcopum ſuum ſuffraganeum, conſecrent. c. ſuffraganeis.
16 de elect. † Alias tamen Archiepiſcopus, regulariter delegat in alium Epiſcopum conſecrationem, & ea quæ ſunt ordinis, vt concludunt communiter* doct. in. c. quod ſedem, ubi tamen Alciat. column. 1. & ſeq. contrarium tenet de offic. ordin. Notat etiam Abb. in dict. c. 1. in Archiepiſcopum, vel epiſcopum electum, licet confirmatum,ante conſecrationem, eo nomine non appellari, ſed ſolum electum, ut & per Bertachin. in tract. de Epiſcop. lib. 3. in. 4. parte ſecundæ princip. nume. 1. In præmiſsis tamen notandum eſt, quod ex quo ad ſedem Apoſtolicam, pleno etiam iure, pertinent hodie prouiſiones Eccleſiarum Cathedralium,ſiue Metropolitanarum, ac Patriarchalium, ut diximus ſupra hoc lib.c.1.§. 4. uerſi. 4.numero 7. ſeruandum eſſe modum, in conſecratione,ſecundum ritũ quem ſeruat Ro.eccleſia, ſertino quodam ſcrutinio omiſſo: ut nos inſtruit liber Pontificalis. in tit.de conſecrat, electi in epiſcopum.column. 1. & ſecunda, & per

Cc totum

totú, qui ibi ſubdit, neminem conſecrandum, niſi
prius conſtet conſecratori, de commiſsione conſe
crandi per literas Apoſtolicas extra curiam: in ip-
ſa curia, per mandatum cameræ Apoſtolicæ; uel p
commiſsionem viuę vocis oraculo. Deſcendendo
poſt hæc, ad ea quæ Archiepiſcopus poteſt, poſtq̃
electus, confirmatus, & conſecratus eſt, & aſſum-
pſit Pallium, ſiue ad iuriſdictionem contentioſam,
17 ſiue volũtariam pertineant: † Dicamus in primis,
Hunc habere iuriſdictionem Epiſcopalem, in ſua
diœceſi; mox liceat inter alia repetere dicta ſupra
in prin. huius. c. &. c. præced. num. 8. ſcilicet archie
piſcopum eſſe ordinarium ſuorum epiſcoporum,
ſeu ſuffraganeorum: qui in eos habet archiepiſco-
palem iuriſdictionem, in prouincia; nam eidẽ ſunt
ſubiecti lege metropolitana, ideſt, ut metropolita-
no, d. c. Paſtoralis. vbi Abb. not. &. c. ſcitote. 6. q. 3.
ubi Archid. & per Bertachin. in tracta. de Epiſcop.
in prælud, numero 13. & cum regulariter ſecundũ
Ab. hoc dictum procedat, & conueniant declara-
tiones infra dicendę: mirandum eſt de eo, quod re
ſumit Felin, in d. c. paſtoralis. in fi. ex mente Ioan.
And. in. c. nullus. de iure patr. qui inquit Metropo
litanum, non eſſe iudicem epiſcopi: niſi in caſibus
notatis in d. c. paſtoralis. ſicut ſe non impedit de
ſubditis ſuffraganeorum, niſi quantum iure expreſ
ſum eſt: quia in materia Epiſcoporum, metropoli-
tanis intelligitur prohibitum, quicquid expreſſe
non inuenitur conceſſum; Verum hæc opin. mihi
non videtur tuta: cum uerba dict. c. paſtoralis. in
18 fi. ſint generalia: & ideo contrarium dictum. † in
ciuilibus ampliat ibidem Abb. procedere, etiam ſi
ſubditus epiſcopi conueniat epiſcopum: quem de
bet conuenire coram archiepiſcopo: ſed tamen
epiſcopus non conuenit ſubditum ſuum, coram
archiepiſcopo, quia is non eſt iudex ſubditi, nec
epiſcopus debet eſſe iudex in cauſa propria: ſed
debent eligi arbitri, auctoritate iuris. c. ſi clericus
aduerſus. x 1. quæſtio. 1. Amplia iterum, ut etiam
ſolus archiepiſcopus, poſsit cognoſcere de cauſa
epiſcopi ſui ciuili. ut tenet gloſa in. cap. ſaluo. 9. q.
3. & in. c. ſi clericus. 1 1. quæſtio. 1. &. c. venerabili-
bus. §. ſed ſi excommunicatus. de ſenten. excom.
in. 6. quem allegat Card. Alexand. in. c. quorun-
dam. 34. diſt. contra glo, ibi aliter ſentientem: uel
cum epiſcopis, & ſuffraganeis, conuocato conci-
lio, cognoſcat, & non recte; ſed eam loqui tradit
ſecundum tempora, quibus cauſæ omnes, etiam
Epiſcoporum, tractabantur in ſynodis, uel in cau
ſa criminali. Amplia etiam tertio loco, ut Archie-
piſcopus poſsit cõmittere cauſam appellationis,
ad eum deuolutam in propria ciuitate, uel diœce-
ſi, aut in eis, in quibus appellatum extitit, & cauſæ
ipſe conſiſtere dinoſcuntur. c. ut litigantes. de offi.
ord. in. 6. non alibi tamen, niſi conſuetudo aliter
ſe habeat: Ferum hoc etiam poterit, ubi adſit con-
ſenſus partium, etiam tacitus: & conſenſus licet
tacitus etiam, illius ſuffraganei eius loci, in quo
cauſa auditur, & tenet Ioan. And. Archid. & Philip.
Franc. ibi in fi. & iuxta prædicta inquit Abba. in
dict. c. paſtoralis, numero quarto, cauſam appel-
lationis, de iure Canonico delegari: quia om-
nia ſunt delegabilia. Amplia quarto, ut Ar-
chiepiſcopus poſsit ſe intromittere, & eligere
Epiſcopum, ſuffraganeum ſuum, altero defuncto,
& etiam Abbatem, ubi intra tres menſes non eliga
tur, de conſilio capituli, & aliorum prudentum, ab
habentibus poteſtatem eligendi, iuſto impedimen
to ceſſante: quod ſi & ipſe Archiepiſcopus, ultra
alios tres menſes, facere diſtulerit, non carebit ul-
tione canonica. c. ne pro defectu. de elect. ubi Ab.
& Doct. idq́; generaliter eſt, in oĩbus prelatis. Am
plia quinto, ut Archiepiſcopus poſsit aſsignare ter
minum epiſcopo, ut conſtituat ſibi uicarium, uel
officialem; quo elapſo ipſe prouidebit, ut dicemus
inf. in. 23. caſu. ſub nume. 22. Amplia ſexto, ut Ar-
chiepiſcopus poſsit mittere edictum per totam
ſuam prouinciam, in caſibus pertinentibus ad ſuã
iuriſdictionem, ut not. Philip. in. c. 1. num. 1. de ſup
plen. neg. præla. in. 6. Amplia ſeptimo, ut poſsit cõ
uocare epiſcopos, & alios Prælatos Prouinciæ, ad
concilium, per literas ſuas: & ſufficiat vna citatio,
ſecundum tex. in. c. 1. ubi not. Philip. Franc. de pœ
nis. & eſt text. in. c. ſi epiſcopus. 18. diſtin. Amplia
quoque octauo loco, ut Archiepiſcopus poſsit co
gnoſcere de crimine ſui epiſcopi ſuffraganei, &
eum ponire. c. de his. ubi Cardin. Alexand. 12. diſt.
c. quia cognouimus. 10. quæſtio. 3. & not. Abb. in
dict. c. Paſtoralis. nume. 2. & in. c. 2. nume. 3. de ac-
cuſation. poſt Ioan. And. in. c. ut litigantes. de of-
fic. ord. in. 6. adeo ut poſsit eum ſuſpendere, &
excommunicare, ſecundum Philip. Franc. in. c. fi.
in fi. de exception. Hocque extende etiam ad offi-
ciales ipſorum ſuffraganeorum, quando delin-
quunt, ut officiales, ut tradit Abb. in. c. in tantum.
de Symon. & not. idem Franc. in. c. 1. de offic. vic.
in. 6. Quomodo autem formabitur libellus contra
Epiſcopum nolentem obedire, uide Specul. in tit.
19 de maior. & obed. uerſi. Archiepiſcopus. † limita
tamen hoc dictum, ut archiepiſcopus non poſsit
punire dictos ſuffraganeos ſuos, ſi crimen expo-
ſcit depoſitionem, priuationem dignitatis, aut
tranſlationem: quia tunc cum conſilio ſuorum
epiſcoporum tantum, poteſt audire: diffinire au-
tem ſolus Papa illud poteſt, vt not. Abb. in dict.
c. 2. de accuſat. per. c. accuſatus. &. c. quamuis. 3.
quæſtio. quinta, & habetur in. c. inter corporalia.
de tranſlat. prælat. & dixi alibi. Vbi autem crimen
etiam ſit magnum: ſed non requirat depoſitio-
nem, poſſe Archiepiſcopum, etiam ſolum, co-
gnoſcere, docet, per prædicta iura, & Philip.
20 Franc. in dict. cap. ut litigantes. † Prædicta nem-
pe eam primum uidentur recipere declaratio-
nem, ut ſi cauſæ, & negocia magna, non poſsint
per Archiepiſcopum, uel eius concilium pro-
uinciale conuocandum, etiam ſine auctoritate
ſui Primatis, commode expediri, ſint referenda
ex toto inſtructa, ad eum Primatem ſuum: &
mox ad Papam. c. ſi inter epiſcopos. 6. quæſt. 4. c.
de concilijs. ubi Cardin. Alexand. 18. diſtinct. qui
ibi

ibi ſubdit, tale concilium poſſe cognoſcere de omnibus cauſis ciuilibus, nedum per appellationem, ſed et per ſimplicem querelam: quodq; tñ non teneatur de criminali reſpõdere, niſi ad hoc præceſſerit citatio: & in citatione ſint expreſſa oĩa, ſuper quibus accuſatio proponitur: immo in nõ expreſſis, non ſolũ in ciuilibus, ſed etiam in criminalibus vocati, ius habent reuocandi domum. Quodque concilium cognoſcat, & examinet delicta, non ſolum ſuffraganeorum, ſed etiam ſubditorum ſuorum, tenet Philip. Franc. in c. fi. de cenſibus. in. 6. Secundo loco declara, ut ſolus Papa eximere valeat ſuffraganeum, a iuriſdictione archiepiſcopi. c. fin. noſter. 16. quæſtio. 1. ſicque hoc non licet Archiepiſcopo. Tertio declaratur, & limitatur primũ dictum, vt Archiepiſcopus non poſsit petere charitatiuum ſubſidium a ſuffraganeis ſuis, neque ab eorum ſubditis, vt colligit Felin. in d. c. Paſtoralis. circa fi. auctoritate Bart. Brix. in uer. metropolitanus: poſt Innocen. in. c. cum Apoſtolus. de cenſib. Quarto declara, & limita, ut Archiepiſcopus non poſsit exercere ea, quæ ſunt contentioſæ iuriſdictionis, in locis exemptis: ut examinare, reſignare, ſedere pro tribunali, & ſimilia: niſi eum conſenſu, & niſi inuitetur per eos, ad quos loca exempta pertinent, ut per docto. in d. c. paſtoralis. & alibi, ut ſupra, & per Card. in cle. ſecunda. in. 1. op. de priuileg. qui hæc per illum tex. declarat, ut etiam vbiq; in prouincia hoſpitari: & in Pontificalibus, per loca exempta, poſsit celebrare: per ſe tamen, ubi etiã colligitur, poſſe facere ante ſe crucem deferri: benedicere populum: diuina officia priuatim, uel publice audire, & facere in ſua præſentia, ſine Pontificalibus celebrare: ſine præiudicio tamen exemptorũ, ut & Epiſcopo conceditur. Declaratur, & limitatur quinto loco principalis concluſio, hic aſſumpta, vt licet archiepiſcopus habeat iuriſdi-
21 ctionem in epiſcopos, & ſuffraganeos ſuos: † eam tamen regulariter habeat in eorum ſubditos: nec concurrat cum epiſcopis eorum: niſi in caſibus in iure expreſsis. c. conqueſtus. cum glo. 9. quæſtio. 3. & ſic nõ habet locum regula, ſi uinco vincentem te, multo magis uinco te, ut not. Abb. in d. c. Paſtoralis. de offic. ord. nume. 2. & ibidem Felin. col. 5. in dict. c. in tantum. poſt Abba. & per Philip. Fran. in. c. 1. de pœnis. & in. c. primo. de pœnit. & remiſ. Sicque non poteſt ordinare, minuſque iudicare, & ſimilia peragere: quæ procedunt etiam in Primate. c. nullus. 9. quæſtio. 2. Item nec ad ſe aduocare cauſam ordinarij. c. ut noſtrum. ubi idem Franc. nor. nume. 10. de appellation. Nec unire eccleſias, aut beneficia, vt per Ioan. Baptiſ. Caccialup. in tract. de vnionibus. art. 3. num. 16. Porro caſus in iure expreſsi, enumerantur in glo. dict. c. paſtoralis. in uer. exceptis. cui ſimilis eſt glo. ſecundũ Abbi in. c. in ſumma. 9. quæſtio. 3. Primus autem caſus eſt, quando ſubditi deuiant in diuinis officijs, a conſuetudine metropolitanæ eccleſiæ. c. de his. 12. diſt. Secundus ſi ſubditi delinquant in diœceſi ipſius archiepiſcopi. c. placuit. 6. q. 3. Tertius, ſi quis habeat prædium, in eius diœceſi. c. fi. de foro compet. qui caſus ſecundum glo. pertinet etiam ad quemcunque alium. Quartus, ſi cauſæ ad archiepiſcopum, per appellationem deuoluantur. c. 1. de offic. leg. cum concord. quod amplia etiam ſi appellatio videatur remota. c. licet. de offic. ord. amplia etiam, vt hoc procedat in iure ſpeciali, ut puta in temporali iuriſdictione, in qua ſit iudex appellationis. c. Romana. §. debet. de appellat. Quintus, quando quis excommunicatus ab epiſcopo, ad eum abſoluendum remiſſus, non abſoluitur:
* quem ipſe archiepiſcopus abſoluit: & etiã * iuſſum epiſcopo competenter ſatisfacere: quia excommunicatio iniuſta non ſit, id contemnentem; appellatione remota, in excommunicationem reducat. c. ad reprimendam. de offic. ord. & hæc declarata ſunt etiam per gloſſ. in. c. ſi epiſcopus forte. 11. q. 3. Sextus, quando criminalis eſt cauſa inter Epiſcopum, & clericum ſuum: quia eſt deducenda ad ſynodum, cui præeſt Archiepiſcopus. cap. 1. 6. q. 2. Septimus, ſi clericus etiam habeat cauſam ciuilem, contra ſuum Epiſcopum. c. ſi clericus. x 1. quæſt. 1. ſi autem epiſcopus habeat contra clericum, coram arbitris terminabitur, vt ibi, & tactum eſt ſupra, numero 18. & hic notandum eſt, archiepiſcopum eſſe adeundum per ſimplicem querelam: quando quis conqueritur de epiſcopo, uel eius officiali, ut per Card. in cle. 2. §. 1. de priuileg. per. c. uenerabilibus. §. ſed ſi, de ſenten. excomm. Octauus eſt, quãdo Canonici abſque manifeſta, & rationabili cauſa, præcipue in contemptum Epiſcopi, ceſſant a diuinis: & ad querelam eiuſdem Epiſcopi, metropolitanus, tanquam Papæ delegatus, veritate cognita, eos caſtigat: vt metu pœnæ, talia de cætero non præſumant. cap. irrefragabili. de offic. ord. Nonus, quando Epiſcopus eſt mortuus, & ſi Eccleſia clericos idoneos non habet, c. non liceat. 12. quæſtio. 2. Simile eſt ut archiepiſcopus, poſsit dare uiſitatorem eccleſiæ ſuffraganeæ vacanti, quando capitulum eſt negligens in adminiſtratione, ut ſenſit Abba. in. cap. 1. ne ſede vac. numero 7. per. c. fi. de ſup. neglig. præl. Decimus, cum euidens eſt, ſententiam epiſcopi eſſe iniuſtam. cap. ſollicitudinem. de appellat. Vndecimus cum uiſitat prouinciam: etiam ubi non adſit negligentia. c. cum ex officij. de præſcrip. & cap.
22 fi. de cenſib. in. 6. Talis † autem viſitatio fit, nedum in diœceſi ſua, verum etiam per totam ſuam prouinciam: & nedum in Eccleſijs ſecularibus, ſed etiam religioſis, & monaſterijs: immo etiam in Hoſpitalibus religioſis, auctoritate Epiſcopi fundatis, uel etiam ſi habeant ſigna religionis, & publicitatis: quia habeant capellam, & cum campana ibi celebrentur diuina: quia præſumptio eſt, quod ſint religioſa: vel etiam ſi ſint Hoſpitalia priuata, & ædificans ſit mortuus, ut per Abb. in. cap. patentibus. de priuileg. & in cap. ſopite. de cenſib. per cap. 1. de cenſib. in. 6. Plane ſi archiepiſcopus, & epiſcopus concurrant in uiſitando, ſunt ambo admittendi: & ſi di-

ſcordent, tenet ſententia pro reo, niſi in caſu fauorabili. c. ex literis. de probation. in.6. At ſi eccleſia non ſufficiat utrique, primo ueniens præfertur: quod ſi non appareat, præfertur Archiepiſcopus, vt declarat poſt Io. And. Philippus Francus in.c. 1. §. deinde de cenſibus; & cum his caſibus uidetur tranſire Abb. & Felin. in dict. c. paſtoralis. Duodecimus caſus eſt, quando epiſcopus eſt negligens in eo, quod ipſe facere debet, c. cum ſimus. 9. q. 3. præmiſſa tamen trina monitione: ſed contra hunc caſum tenet expreſſe Abb. in dict. c. Paſtoralis. numero decimo, & in. c. ſi quis contra clericum, colum. 27. uerſi. aggredior, de foro compet. inquiens ob negligentiam epiſcoporum, non eſſe deuolutam iuriſdictionem ad Archiepiſcopum; Verum Felin. in dict. c. paſtoralis. numero. 6. uniuerſum mundum, aduerſum opinionem Abbatis tenere, commemorat: Subdit tamen conſiderari poſſe tria; ex quibus uidetur innuere, negocium deuolui ad Archiepiſcopum. Alios caſus addunt in dict. c. paſtoralis, de offic. ord. præcipue Abb. & Felin. poſt Hoſtienſem. Tertius decimus ergo per Abb. reſumitur, quando cauſa ad archiepiſcopum defertur, per relationem, & conſultationem epiſcopi, c. multis. de offic. ord. quod etiam idem, eſt, quãdo epiſcopus recuſatus, uult illam cauſam ad Epiſcopum remittere. c. cum ſpeciali, de appellation. Quartus decimus eſt, in negocio concernente totam prouinciam. c. ex frequentibus. de inſtit. ubi Innocen. & per glo. in. c. in ſumma. 9. q. 3. Quintusdecimus eſt, in executione ultimæ uoluntatis; nam epiſcopo negligente, ſuccedit archiepiſcopus. §. ſi quis autem. in authen. de eccleſ. titu. ſed mihi uidetur caſus iſte comprehenſus ſub vndecimo. Sextusdecimus eſt, quando epiſcopus cõcedit remiſsiones, & literas indulgentiarum in tota prouincia, c. noſtro cum glo. de pœnit. & remiſ. & colligit Lud. Bologninus in tracta. de indulgent. nume. 39. & not. Philip. Franc. in. cap. 1. de pœnit. & remiſ. nume. 4. in. 6. Vbi autem & epiſcopus & archiepiſcopus concedit indulgentias, ſubditi epiſcopi habebunt utranq;, ſubditi archiepiſcopi ſolum habebunt conceſſam ab eo, ut idem Lud. ibi colligit. nume. 66. ſed & hic caſus uidetur contineri in decimotertio. Septimusdecimus eſt, quando crimina ſunt notoria, quæ punit archiepiſcopus in tota Prouincia, c. 1. §. notoria, de cenſib. lib. 6. & c. quanto, de offic. ord. & ideo notanter ibi ſubdit Ab. col. fi. quod ſi extra caſus exceptos, Archiepiſcopus excommunicauerit ſubditum epiſcopi, uel eum abſoluit, ſecundum communes opiniones, non tenet excommunicatio, uel abſolutio. Octauum decimũ caſum addit Felin. in d. c. Paſtoralis, nu. 7. ſi archiepiſcopus uult tollere prauam cõſuetudinẽ in diœceſi ſuffraganeorum; & excommunicare eam ſeruantes, d. c. ex frequentibus. de inſtit. ſed & iſte caſus ſecundum Felin. uidetur cõprehendi in d. §. notoria, & ſic in caſu præcedenti. Nonumdecimum addit Felin. quia licet archiepiſcopus, non diſpenſet cum ſubditis ſuffraganeorũ ſuorum, ſecundum Bn. & doct. in. c. ad extirpãdas. de filijs presb. tamen in caſibus in quibus archiepiſcopus poterit iudicare, poterit etiam diſpenſare, ut teſtis eſt Specul. in. titu. de leg. §. ſunt quoque, col. 1. uerſ. archiepiſcopus: qui illud plus tradit, ut etiam archiepiſcopus, poſsit diſpenſare, cum male inſtitutis a ſuo ſuffraganeo, de quo tamen Felin. ſe dubitare, ibidem ait. Vigeſimum caſum idẽ Felin. ponit, ut Archiepiſcopus conferat ſacramẽta, & ordines, ſubditis ſuffraganeorum ſuorum, ſecundum glo. in. c. 1. de offic. ord. in. 6. & per doct. in. c. fi. de cenſibus. eo. li. Quod intelligendum puto, quando prouinciam uiſitat, ut uidetur innuere Philip. Franc. in. d. c. fi. alioquin contrarius eſſet text. in dict. c. nullus. 9. quæſtio. ſecunda. Sic tunc poteſt audire confeſsiones eorum ſubditorum, & abſoluere confitentes, & ipſis pœnitentias iniungere ſalutares dict. c. fi. Vigeſimus primus caſus ſecundum Felin. aſſumitur; quia licet archiepiſcopus non concedat priuilegium ſubditis ſuffraganeorum ſuorum. glo. fi. 16. q. 6. cum alijs adductis: tamen poteſt concedere, cum conſenſu omnium Epiſcoporum prouinciæ, ſecundum Abb. in. c. cũ inter. colum. 5. de re iudic. declarantem talem cõſenſum, omnium Epiſcoporum, in concernentibus ſtatum totius prouinciæ; ſed in facto concernente præiudicium unius epiſcopi, ſufficere illius conſenſum. Vigeſimum ſecundum caſum addit Felin. quia licet non ualeat ſtatutum concilij prouincialis, quod archiepiſcopus cognoſcere poſsit de cauſis ſubditorum ſuffraganeorũ, eis etiam inuitis in ſua propria diœceſi, ut per Rotam de conſt. 2. in antiquioribus, & de conſuetud. 13. in antiquis; tamen ſi ſubditi uellent, ſecus eſſet, p glo. in. c. nouit. de offic. leg. quod tñ intelligitur de ſubditis laicis; quia in clericis, ultra uoluntatẽ eorum, requiritur conſenſus ſui ordinarij. cap. ſignificaſti. de foro compet. Vigeſimum tertium caſum, ſubijcit Felin. ut Archiepiſcopus poſsit aſsignare terminum epiſcopo, ut conſtituat ſibi uicarium, uel officialem; quo elapſo, archiepiſcopus prouidebit, ſecundum Abb. in. c. quoniã. eo. tit. de offic. ordin. Vigeſimus quartus caſus a Felin. annotatus eſt, ut Archiepiſcopus, etiam per loca exempta pertranſiens, intra prouinciam, poſsit ante ſe facere deferri crucem, & benedicere. cle. 1. & fi. de priuileg. ubi doct. & tetigimus ſupra in prin. huius. c. numero quarto. Vigeſimus quintus caſus poteſt hic addi, & repeti, ut Concilium prouinciale archiepiſcopi, poſsit examinare & cognoſcere, nedum cauſas ciuiles, ſed etiam criminales: non ſolum ſuffraganeorum, ſed etiam ſubditorum ſuorum, ut dictum eſt ſupra in hoc capite numero decimonono. An uero tale concilium poſsit recuſari, late ponit Franc. Ripa in. c. 1. numero 40. de iudic. Vigeſimus ſextus caſus poteſt addi, ut archiepiſcopus poſsit accipere procurationem a ſubditis, in prouincia ſua: quod tamen intelligendum eſt, a locis uiſitatis, quandoque uiſitat eam d. c. fin. de cenſi-

cenſibus.in.6.&.c.ſopite.de cenſibus: de quibus locis ſupra fecimus mentionem in x. caſu. nume. 22. Vigeſimus ſeptimus caſus mihi videtur addi poſſe, vt archiepiſcopus poſsit delegare,& cōmittere cauſam, ſubdito ſuffraganei, volenti tamen, non inuito,ut in d.c.paſtoralis.de offic. ordin.argumento ibi ſumpto a contrario ſenſu. Vigeſimus octauus caſus uidetur etiam addi, ſumpto eodem argumento, ut archiepiſcopus poſsit uti iuriſdictione, in diœceſi ſuffraganei ſui, eo tamen aſſentiente.cap.ſicut vnire. de exceſ. prælato. faciūt dicta ſupra in quarta declaratione. Vigeſimo nono poſſumus addere,ut poſsit mittere quæſtorem eleemoſinarum per totam prouinciam,pro fabrica matricis eccleſiæ.cap. 1. de pœnit. & remiſ. in. 6. ubi Philip. Franc. numero tertio, ampliat hoc in quolibet opere pio: inferens opus fabricæ, opus pietatis & miſericordiæ eſſe. cap. non ſatis. 86. diſtin. Trigeſimo loco addas, poſſe eodem modo mittere pro alia cauſa neceſſaria, ſecundū Cardin. in cle. ſecunda, de cenſibus, quæſtio. 3. qui ibidem inquit, archiepiſcopum punire ſuffraganeos, & vicarios eorum, impedientes quæſtores elemoſinarum ipſius. Trigeſimum primum caſum addas: qui tamen aliquo modo videtur in decimo ſexto comprehendi, ut ſi notoria,& manifeſta iniuria illata ſit archiepiſcopo, vel ſuis, cum in prouincia ſua iuriſdictionem exequitur, ipſe poſsit iniuriantes notorios punire: etiam ſi iuriſdictionem non impediant. cap. primo,ubi Philip. Franc. not. de pœnis, in ſexto.qui ex eo textu alium caſum notat: & ſic Trigeſimum ſecundum colligere poſſumus, ſcilicet archiepiſcopum poſſe exercere iuriſdictionem in prouincia,ſi conſuetudo hoc ſibi tribuat,per dict.cap.primū, de pænis. in.6.& meminit Lud. in eo tract.de indulgent. numero 39. Immo ex conſuetudine, poſſe vnum archiepiſcopū acquirere jus patriarchatus, in alio archiepiſcopatu, notauimus. c. præced. numero quarto. Trigeſimum tertium caſum, etiam colligo ex d. c. 1. & not. ibi per eundem Franc. ut poſsit conuocare epiſcopos,& alios prælatos ad concilium,per literas ſuas,& ſufficiat vna citatio. cap.Si epiſcopus.18. diſt.& dictum eſt ſupra in.7.ampliatione.Trigeſimum quartum caſum, etiam hic conuenire poſſe exiſtimo: de quo ſit mentio ſupra in. 4. declaratione.nume.20.quando ſcilicet archiepiſcopus,ad loca exempta declinat,ut ibi poſsit ante ſe libere,crucem deferri facere, benedicere populo, diuina officia,priuatim,uel publice audire, in pontificalibus celebrare:per ſe, & in præſentia ſua, ſine pontificalibus celebrari facere: licet non habeat archiepiſcopus iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum ſuorum: neque cum eis concurrat,niſi in caſibus recitatis, & alijs in iure expreſ-
23 ſis, ſi qui alij reperiuntur. † Non eſt tamen dubium,eundem poſſe in diœceſi ſua ea, quæ poteſt Epiſcopus in propria:,& illud poteſt patriarcha, ſiue primas in ſua,quod pōt archiepiſcopus in ꝓpria, ut auctor eſt Specul. in.§.ſunt quoque, uerſi. eo. archiepiſcopus. in titu. de lega. & ſequitur Ioan. Baptiſ. Caccialup. in tract. de unionibus. artic. 3. numero 16. qui ſubdit, ut Patriarcha non poſsit in ſubditos archiepiſcoporum, ſicut non poteſt
* archiepiſcopus in ſubditos Epiſcoporū:* De Epiſcopali propterea potentia, & his quæ ad epiſcopum ſimul,& archiepiſcopum pertinent, in ſeq.c. dicemus. Verum hic, id quod ipſius archiepiſcopi
24 excellentiam ſignificat, ſubijciamus. † Eum eo dignitatis ſplendore eluceſcere, ut inter ſpectabiles reponatur, ut auctor eſt Bald.in.l.1.§. his cunabulis. ff. de offic. præfec. præt. refert eum, & ſequi uidetur Iaſ.in.l.1.ff. de offic. eius.num. 15. & Socin.in rub.ff.eo.nume.quinto,& Barb.in tracta.de præſt.Cardin.in.1.q.nume. 43. videnturq; hunc æquiparare Duci, Marchioni,& Comiti,qui proprie ſpectabiles ſunt & quibus etiam epiſcopi æquiparentur, cum eodem dignitatis titulo: quod & ante eos, docet Specul. in rationali diuinorum lib.2. in prohæm. column.4.qui comparauit metropolitanum,ſiue archiepiſcopum, Duci: qui pluribus Comitibus præeſt: ſicut ille pluribus epiſcopis Bal. relatus per Iaſ. ubi ſupra: & alibi,epiſcopum, qui eſt inferior archiepiſcopo, aliquando illuſtrem, aliquando ſpectabilem poſuit, & tandē aliquo fere fœdere, diſtinguens, in. l. ad ſimilitudinem. C. de epiſc. & cleri. ut etiam eum refert Iaſ. inibi, epiſcopum non eſſe Illuſtrem, ſed ſimilem illuſtribus ait: quia illis æquiparetur: & proinde quod ſimile eſt, non ſit idem: & his addit Iaſ. text. in.c.ſi.de re iud.in.6. qui illuſtrium perſonarum, epiſcopum eſſe, quo ad ſententias per alios recitandos, deſcribit: idem Specul. qui uidetur ſibi contrarius in tit. de iuriſd.om.iud. epiſcopos ſpectabiles tantum dicit & Iaſo. in.l.quicunque. C. de procur. & in conſi. 144. column. 2.volum. 2. ſed abſolute primatem, & metropolitanum, & ſic archiepiſcopum, illuſtrem deſignat, per cap. conqueſtus. 9. q.3.&.cap.duo de offic. ordin. & conueniunt ea quæ æquiparatiue tradit Deci. in c.cum cauſa. in. 1. not. de offic.deleg. qui ab Archiepiſcopo infert ad regem: & in eo præcipue, quia uterque. x. vel. xi. ciuitatibus præeſſe debeat: & qui rex eſt illuſtris, vt ſupra lib. 1.c.2. §.3. numero 5. Socinus propterea in dict.rub. in fin. ſenſit hanc difficultatem: immo & aliam: quia contra prædicta omnia, ſibi militare videatur tex. in. c. ſecundo,de offic. leg. ubi epiſcopos æquiparari præſidibus tradit, qui ſint clariſsimi: unde relinquit cogitandum. Profecto cum in præmiſſis, iura præciſe, & clare non loquantur: minus admirandum erit, ſi & doctores parum ſibi conſtent: Nihilominus ego arbitror, & archiepiſcopos, & epiſcopos ſpectabiles cenſendos, vt in hanc ſnīam uidet̄ deſcendere Bal.& alij doctores recitati, qui crebriori calculo hāc opinionem ſequuntur: & illa uidet̄ ratio, quod ēt ſi aliqn̄ epiſcopi aſsimilentur illuſtribus, non tamen illuſtres dicantur: præterea cum Cardinales,& Patriarchæ illuſtres ſint, qui utique ratione officij, & iuriſdi-

& iuriſdictionis, maiores ſunt archiepiſcopis, &
epiſcopis, quique æquiparantur regibus, vt duobus
præcedentibus cap, dictum eſt, par eſt ut dicamus,
quod archiepiſcopi, & epiſcopi, qui æquiparantur
ducibus, ſpectabiles ſint, ſicut duces, & ſimiles.
Neque his obſtat auctoritas Specul. quia iura per
eum adducta non probant: neque etiam probat
tex. dict. cap. 2. per Soci. allegatus: quia non fit ibi
de epiſcopo, aut archiepiſcopo, aut de aliquo ſimu
lo dignitatum mentio: nec repugnabit, ſi obijcia-
tur, archiepiſcopum eſſe maiorem iuriſdictione,
& exercitio, epiſcopo; ſicque præſtantiori titulo
25 decorandum. † quia reſpondere poſſumus, epiſco
pi appellatione, archiepiſcopum poſſe compre-
hendi, etiam in materia pœnali, ſecundum not. per
glo. in. c. quia periculoſum. de ſent. excommunic.
in ſexto, ubi Philip. Franc. not. & idem in cap.
nos eos. in fi. de temp. ord. in. 6. vel etiam dicas,
ubi archiepiſcopus ſit aliquo pacto maior epiſco-
po: non tamen differat, quo ad titulum, ab eo: &
hoc ea ratione, quia inter conſtitutos in eodem di
gnitatis titulo, poteſt dari ordo prælationis, &
ſic ut unus ſit e ſpectabilibus, alio ſpectabilior,
arg. l. 2. C. ut dig. ord. ſerue. & not. Alciat. in tract.
de ſingul. cert. cap. 33. & alibi diximus: & ita æ-
quiparatio Decij, uidetur poſſe euitari, quæ ta-
men multum vrgere uidetur, iuncta auctoritate
Specul. Poſt præmiſſa, cum archiepiſcopi uocati
ſint in partem ſolicitudinis, & non in plenitudinē
poteſtatis. cap. ad honorem. de auct. & uſu pal. ſub
nectamus aliqua, ultra dicta in ſuperioribus, quę
ad eorum munus pertineant: inter quæ cum mul-
ta conueniant, quæ de Pontifice max. ſcripſimus
26 ſupra. cap. 1. hoc lib. ſecundo. §. tertio. † dicamus
inde Archiepiſcoporum partes eſſe, ut primatibus
ſuis obedire teneantur, cap. primo 99. diſtin. ubi
Cardin. Alexan. hoc not. & declarat, quando præ-
27 ceptum eſt iuſtum. † Item tenentur concilium
prouinciale, ſemel in anno celebrare, ſub pœnis
canonicis, eis inffigendis: niſi neceſſitas, vel ui,
uel aliqua rationabili cauſa, omiſerint, nil de re-
bus ſuffraganeorum, ſub pœna quadrupli, extor-
quendo. cap. quoniam, ubi Cardin. Alexand. 18.
diſtin. &. cap. ſicut olim, de accuſat. &. cap. cum
ſit, de Iudæis. In quorum conciliorum celebra-
tione, de corrigendis exceſſibus, & moribus re-
formandis, præſertim in clero, diligentem cum
dei timore, debent habere tractatum: canonicas
regulas obſeruari facientes, debitam pœnam trāſ-
greſſoribus inffigendo, dict. cap. ſicut olim. De
hoc concilio prouinciali, ſingulis annis habendo,
& decreto Concilij Niceni, meminit etiam Plati.
in uita Syluestri, & Conſtantini, qui exclamat ſe
non videre, quare hoc ſanctum inſtitutum, abo-
luerint noſtræ ætatis Pontifices. An autem Regi,
potiuſquam Archiepiſcopo, per epiſcopum ſit
obediendum, diximus ſupra lib. primo cap. 2.
28 §. tertio. numero nono. † Debet etiam, ea ratio-
ne, ut tranſgreſſores efficacius puniantur, per ſin
gulas diœceſes, perſonas idoneas ſtatuere, & proui
das, & honeſtas: quæ per totum annum ſimplici-
ter, & de plano, abſque ulla iuriſdictione, ſoli-
cite inueſtigent, quæ correctione, uel reforma-
tione, ſunt digna: & ea fideliter perferant ad me-
tropolitanum, & ſuffraganeos, & alios in conci-
lio ſubſequenti, vt ſuper his, & alijs, prouida de-
liberatione procedatur: aliuquin in affectata
ignorantia, non impune eſſe arbitrandi ſunt dict.
cap. ſicut olim. Vbi Abb. & doct. not. non eſſe
præſumendam ignorantiam in archiepiſcopo,
circa vacationem beneficiorum: de quibus per
eundem Abb. in cap. ſecundo, & in cap. ex
29 parte de conceſ. præb. † Similiter volens Ar-
chiepiſcopus, uiſitare prouinciam, debet prius
uiſitare Eccleſiam, ciuitatem, & diœceſim pro-
priam, & clericos, & Laicos earundem: & in
primis prædicare, & proponere uerbum Dei: De-
inde inquirere de uita, & moribus, & conuer-
uerſatione adminiſtrantium in eccleſijs, & alijs
locis, diuino cultui deputatis, ac cœteris quæ
ad officium ipſum ſpectant, abſque coactione iu
ramenti, ad ipſorum emendationem, per ſalu-
bria monita; nunc leuia, nunc aſpera, diligen-
ter intendere. Qui ſi inueniat aliquos diffama-
tos, ordinarijs denunciet, & notoria crimina
puniant. Poſt viſitationem autem incæptam in
vna diœceſi, tranſiens ad aliam, ad primam re-
dire non poteſt, niſi de nouo reiteret, in tota
prouincia: Expedita uiſitatione, non reiterat
illam archiepiſcopus, ſine conſilio ſuffraganeo-
rum, & diffinitione in ſcriptis facta. Debet ta-
men reincipere ab illis, qui in prima non fue-
runt uiſitati, ut talis uiſitator non in pecunia,
ſed in uictualibus expenſas tantum moderatas
recipiat. In procurationem, nec ipſe, aut fami-
lia ſua, aliquod munus, etiam oblatum, recipere
debet: procurationem talem, a locis uiſitatis
tantum recipiendo, ut clare explicatur in cap. 1.
ubi doct. præcipue Philip. Franc. de cenſibus, in.
ſexto. Qui ibi in princ. declarat, uiſitationem
in Laicis procedere, quo ad crimina Eccle-
ſiaſtica, ut ſuper matrimonijs, & alijs, ad Ec-
cleſiam pertinentibus: ſecus in alijs. qui etiam
declarat in. §. primo, dictum ordinem ſeruan-
dum, non eſſe de ſubſtantia, ſi incommoditas,
uel difficultas aderit. Forma quoque uiſitationis
præmiſſa, ſeruari debet in Epiſcopo, & alijs præ-
latis inferioribus; regularium conſuetudinibus
exceptis. dict. cap. 1. §. 1. in fi. ubi Dominic. Licet
* autem cōmunis * ſit opinio, ſecundum Feli. in. c.
cum inferior. col. 1. de maior. & obed. poſt Abb.
in. c. 1. in fi. de raptor. de quibus per Ioan. Ligna-
num in tract. de cenſ. eccl. §. nono, numero duode
30 cimo, & ſeq. † quod archiepiſcopus delinquēs in
Epiſcopatu ſui ſuffraganei, non poſſit ab eo puni
ri, ſed a Patriarcha, ſecundum Ang. in. l. omnem
ff. de iudic. quia inferior, regulariter non iu-
dicat ſuperiorem. c. inferior, de maior. & obed.
nec etiam incidit in pœnam ſui ſtatuti, quia non
poteſt quis ſe ipſum ligare nec per legem ſuam,
licet

31 † licet maior in dignitate, quia non eſt ſibi ſupe-
rior, poſsit ab inferiore puniri, quia ratione deli-
cti efficitur minor, & ibi cenſetur priuata perſona
32 l.3.ff.de offic.præſid.† Nihilominus dēt Archiepi
ſcopus uitare excõicatos ſuffraganei, & eius ſnīam
tenere, & obſeruare, & obſeruari facere, & abſol-
uēdos remittere, ſi ſit appellatũ ad eũ. c.ad repri-
33 mendã.ubi Ab.& doct.de offi,ord.† Sicq; aliquã-
do Archiepiſcopus, ſubeſſe epiſcopo uidetur, ut
etiam legitur in .c. ad ſupplicationem, de renun-
ciat. Sic aliquando archiepiſcopus conſentit, ut
epiſcopus offenſus in diœceſi ipſius archiepiſco-
pi, poſsit punire ibi delinquētes, ut colligit Felin,
in d.c, paſtoralis in fi. de offic. ord. Sic archiepi-
ſcopus, a ſubdiacono delegato, excommunicari
poteſt, & deponi: ſi poteſtas ei ſit a ſuperiore con-
ceſſa .c.ex tuarum.de cleric. reſid.& per Ioan, Lig.
in d.tract.de cenſ.eccl.†.21.num.2.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus dicitur, qui ſuperintendit; curam ſubditorum gerens,*

2 *Epiſcopatum, qui deſiderat, bonum opus deſiderat.*

3 *Epiſcopus quis primum appellatus, inſtitutusue.*

4 *Epiſcopus vt ordinaretur ſaltem a tribus epiſcopis; quando ſtatutum.*

5 *Epiſcopi loco Apoſtolorum ſubſtituti: loco diſcipulorum, præsbyteri: Cardinales tamen ſunt loco Apoſtolorum: aſsiſtentium Chriſto. Corepiſcopi alias etiam erant.*

6 *Epiſcopus quibus titulis, & epithetis, nuncupetur, late.*

Epiſcopus non dicitur, qui non ſit confirmatus, & conſecratus.

Epiſcopus venit appellatione prælati.

7 *Mitra quid ſit: & quid per eam ſignificetur.*

8 *Mitra alba Linea, quid ſignificet; & quando ea vtatur epiſcopus.*

9 *Mitra auriphrygiata, quando vtatur Epiſcopus,*

10 *Amictus, Alba, Zona, Stola, Manipulus, & Planta, ſunt ornamenta Epiſcopi, etiam alijs Sacerdotibus communia.*

11 *Caliga, Sandalia, Orale, Tunica, Dalmatica; Chirotheca, Annulus, Baculus Paſtoralis, & Rochetus, ſunt ornamenta epiſcopi, vel Pont.tantum.*

12 *Annulus quid ſignificet in Epiſcopo.*

13 *Annulum non poſſunt ferre Clerici, niſi ex priuilegio dignitatis; cum ſolis epiſcopis, & alijs ſuperioribus competat.*

14 *Baculus paſtoralis quid ſignificet.*

15 *Rocheto quomodo vtatur epiſcopus ſecularis: cum eo non vtatur Epiſcopus religioſus & num.16. & ibi quid ſit.*

Epiſcopi, & alij prælati, & clerici, vtuntur eiſdem veſtimentis in Synodo; & quando ſepeliuntur, quibus in diuinis.

16 *Epiſcopus religioſus, non debet recedere, ab habitu ſuo, etiam ſi efficiatur Cardinalis.*

Epiſcopus debet exiſtimare ſe eſſe collegam Sacerdotum, quando eſt in domo.

17 *Epiſcopus defert cappam, caudam eius deferente capellano.*

LIB. II. CAP. V. DE EPISCOPO.

EPiſcopi ſignum, quintum Tribunal occupare uidebatur, Mitra, a qua duæ fimbriæ ſuper humeros dependebāt, in extremis ſummitatibus rubei coloris: caput uelatum, & ornatum habens: quod ex amictu ad collum circum acto, exurgebat: eodem ſuper humeros, & pectus diffuſo. Alba, ſiue camiſia, corporis membra apte operiens: Quamque Zona, ſeu cingulo, ſeu Baltheo, quod idem eſt, a quo duplex in ſiniſtro latere dependebat ſuccinctorium, circa lumbos præcingebat. Crucem pectoralem, auream, Sanctorum reliquijs refertã, a collo cathenulis inſertam, ſuper pectus ſuſpendens. Stola, ſiue orario, a collo per anteriora deſcendente, dextrum, & ſiniſtrum latus, adornabat. Indutum etiam erat Tunica, ſiue tunicella: quę & Subtile dicitur, biſsina, aut iacinthina; & ſuper hanc, Dalmaticam ueſtiebat: quæ duas lineas coccineas, hincinde in anteriore, & poſteriori parte, a ſummo uſque ad imum habebat: Caſula inde, ſeu Planeta, ſuper eas omnes ueſtes induebatur: Caligis cœleſtis coloris, & ſandalijs calciabatur. Orali capiti impoſito, & ſuper humeros, & ante pectus replicato. Manus Chirothecis rubei coloris, dexteraque earum, exterius cruce ſignata, cooperiens; circulum aureum deſuper habentibus. In quarumque dextra, quartoque & annulari digito; aureus, & gematus, fulgebat Anoulus. Manipulum (quod & Fanum, ſeu ſudarium uocatur) in manu, uel brachio ſiniſtro geſtabat. Baculo paſtorali, etiam ex oſſe, & ligno confecto, chriſtallina, & aurea ſperula, cõiuncto: ipſo oſſe ſuperius recuruato, ligno inferius in ferrum acuto. modice tamen recondito, eidem in manu ſiniſtra attributo. Rocheto tamen primum ſuper alia ueſtimenta quotidiana, ornatum erat. Cappa quadam oblonga, ſuper eo utens, in ingreſſu Eccleſiæ: Caudam illius deferente capellano ſuo.

In interpretatione præmiſſorum; quæ etiam in pontificali, in rubrica, de conſecr. epiſcopi, in rubro expreſſa ſunt, columm.3. & in rub. de miſſa Pontificali, in rubro, column. 2. ubi ordinatim habeẽ modus induendi Epiſcopum: & in quibus maximo ſtudio elaborauit Specul. in Rationali diuinorum lib. 3. recte atque ex ordine, tã in hiſtorico, quam & potius in myſtico intellectu; myſteria moralia indagando, & memorabiles eorum ſignificatus, aperiendo; nos ad eos Lectorem remittere, aptius uiſum eſt: quandoquidem illa in primis cura noſtra ſit (non omiſsis tamen aliquibus eorum) uiſui oblatum, in ſua figura: & conſti-

conſtitutum: uel conſtituendum Epiſcopum: quo
ad aſſumptionem, quo ad degradationem; quo ad
officium; quoque ad excellentiam, & potentiam,
quæ ad eum pertineāt, breuibus diſſerere. In qui-
bus cum primum uerbum, Epiſcopi ſignum de-
monſtret, ad eius interpretationem accedamus:
mox & alia uerba magis oportuna, interpretatu-
ri: & deinde de memoratis partibus cōgruos. §.§.
& uerſiculos, & quæſtiones ſubijciendo: quam-
uis Ioan. Bertachinus, uir utique magnopere in-
duſtrius, & eruditus: tam abunde, affatimque, de
omnibus ſcripſerit. ut equidem in hac re, non re-
liquerit (ut aiunt) locum placentæ. Quapropter
ubi contigerit eius dicta atringere, & interpreta-
ri, nō ea penitus colligēdo, ſed potius ad aliquem
ordinē obſeruandum, delibando; poſtea, eorum,
ad eum ſufficiet remiſsio.

1 Epiſcopus † itaque qui alias præerat pani, &
cæteris rebus uenalibus, quæ ciuitatum populis,
quotidianum uictum uſui iungunt. l. munerum,
§. item Epiſcopi. ff. de muner, & honor. Qua uoce
etiam utitur Cic. lib. 7. epiſt. ad atticum. nunc dici
tur quia ſuper intendit, ſcilicet curam ſubditorum
gerens: nam ἐπισκοπεῖν græce, latine intelligere inter-
pretamur: ſic & græce epiſcopus, latine ſpecula-
tor aſſumitur. At ſpeculator in eccleſia eſt præpo-
ſitus, ideo dictus, eo quod ſpeculetur, & proſpiciat
populorum infra poſitorum mores, & uitam, ut
hæc expreſſa uerba ſunt in. cap. cleros. 21. diſt. &
not. Specul. in rub. de Epiſcopo, in prin. lib. 2. qui
ſubdit, ideo ex inſtitutione Clementis. I. cathe-
dram, ſiue locum primum altiorem, conſtitutum
epiſcopo, ut ſuper intēdat, & populum cuſtodiat,
omneſque conſpiciat, & illum cuncti; Hinc eſt
2 quod dicitur, † Qui epiſcopatum deſiderat, bo-
num opus deſiderat, namque nomen hoc operis
eſſe, & oneris, demonſtratur, non tantum ho-
noris: cum qui præeſſe, non prodeſſe appetiuerit,
ſe Epiſcopum non eſſe intelligere debeat. cap. qui
epiſcopum. & c. illud. ubi not. Hoſtien. 8. q. 1. &
Speculat. in. d. rub. de epiſcopo. quæ prius diuine
conſtituta, docuit Paulus ad Timotheum. 1. c. 3.
Plane ex ſententia Hierony. uehementius in hæc
uerba Hoſtienſ. ibi tradit, tunc laudabile fuiſſe Epi
ſcopatum appetere, quando dubium non erat,
3 per hunc ad martyrij gloriam peruenire. † Quis
autem Epiſcopi nomine appellatus, inſtitutusue
primum fuerit: Iacobum, qui iuſtus dicebatur, a
Petro, Iacobo, & Ioanne, in eccleſia Hieroſoli-
mitana, receptum legimus, in. c. porro. 66. diſt. &
c. Iacobus Frater. de conſecrat. diſt. 1. quod etiam
reſumit Bertachin. in tract. de Epiſcop. in prælud;
num. 2. Non uidentur tamen prædicta iura con-
cludenter hanc concluſionem probare, nam & ſi
in eis exprimatur, Iacobum primum archiepiſco-
pum, Hieroſolimitanæ Eccleſiæ, ſibi creditæ, ordi-
natum: nō ſequitur, ut & primum epiſcopus nun-
cupatus ſit, & ideo Card. Floren. poſt Pet. de Palu.
in tract. de poteſ. eccleſ. quos ſequitur Card. Alex.
in. c. in nouo, colum. fi. 21. diſt. inquit rationabile

eſſe, talem fuiſſe proceſſum, in ordinatione Epi-
ſcopali Apoſtolorū, ſ. ſolū Petrū factū Epiſcopū a
Christo, ante aſcenſionē, poſt ſpiritus ſancti aūt im
miſsionem, ſiue ipſa die dominica, ſiue alia: Pe-
trum ſolum epiſcopum, creauiſſe Ioannem epiſco
pum: deinde Petrum cum Ioanne iam conſecrato
epiſcopo, Iacobum Zebedæi, conſtituiſſe Epiſco-
4 pum. † Quibus tribus ordinatis ſtatutum fuiſſe, ut
in poſterum non ordinaretur Epiſcopus, niſi ſal-
tem a tribus Epiſcopis. d. c. porro. licet Apoſtoli
tempore ſuo, propter paucitatem Epiſcoporum,
non potuerint hanc formam ſemper obſeruare,
ut exempla ſubijciuntur. Platina tamen, ut ſupra
retulimus hoc lib. c. 2. §. 1. num. 5. Petrum ordina
uiſſe Linum, & Cletum in epiſcopos recenſet: quæ
cum præmiſsis uidentur poſſe conuenire, ex quo
poſſumus coniecturari, illa cōtigiſſe in Antiochia,
prima quidem Epiſcopali ſua ſede, antequam Pe-
trus Romam uenerit: hæc poſt eius aduentum, Ro
mæ celebrata fuiſſe, ſub Tiberio Imp. ſecundum
eundem Platin. in uita Petri. & c. Sacroſancta. 22.
diſt. & faciunt etiam dicta eius in uita Conſtanti-
ni, & dicemus inf. §. 1. nu. 1. Nec dubium uidetur
Epiſcopatum, fuiſſe creatum, poſt aduentum Do-
mini, tempore Apoſtolorum, in communi Conci-
lio publico, ut refert Iaſ. in l. ſi hæres. §. Vicis num.
5. de leg. 1. conſtare quoque uidetur epiſcopalem
dignitatē eſſe de iure diuino, licet ordinatio per-
ſonarū; & limitatio diœceſum, ſit de iure poſitiuo,
ut dicemus inf. hoc. c. §. 4. in prin. Fuerunt & alias
Correpiſcopi conſtituti, & ſublati, quorū munus
ponitur in. cap. eccleſijs, & tribus ſeq. diſt. 68. ubi
Card. Alexand. Hinc eſt quod cum maiorum, &
minorum Sacerdotum, deſcertio quoque facta
ſit in nouo teſtamento, ab ipſo Chriſto: qui Apo-
ſtolos pro maioribus, diſcipulos pro minoribus ſa
5 cerdotibus inſtituit: † Loco Apoſtolorum, epiſco
pos ipſi ſubſtituerunt loco diſcipulorum, præsby-
teros; & ideo Apoſtolorum uices epiſcopi ſuſti-
nent, qui ſummi dicuntur: diſcipulorum presbyte-
ri, ut exprimit in d. c. in nouo. ubi not. Card. Alex.
& Bertachin. ubi ſupra num. 4. & per Specul. in d.
rationali diuinorum. lib. 2. in prohem. col. 5. & in.
c. de Sacerdote, col. 2. multi ſimiliter alij tradunt,
loco Apoſtolorum, ſucceſsiſſe epiſcopos, ſcilicet
Ant. Roſel. in tract. de cōcilijs. in rub. ſenten. quæ
potius attendenda ſit num. 20. & Barb. in tract. de
præſtan. Card. in. 1. q. 1. partis, nu. 9. & Corn. cōſi.
83. num. 8. uolum. 2. per dicta iura. Loco tamen
Apoſtolorum aſsiſtentium Chriſto, diximus eſſe
Cardinales, ſupra hoc li. c. 2. §. 1. n. 3. Et ſicut apud
gentiles, in ritu templorum, erant Flamines, Ar-
chiflamines, & Protoflamines, ſic apud Cchriſtia-
nos, conſtituti ſunt Patriarchæ, Archiepiſcopi, &
Epiſcopi, qui idem ſunt cenſendi, quod Flami-
nes, ut per Specul. in d. prohæm. col. 2. & . 5. & di-
6 ximus ſupra hoc lib. c. 3. num. 3. † Inde epiſcopus
dicitur caput diœceſis ſuæ: cuius membra ſunt
ſubditi, Præſes ciuitatis. de maioribus Magiſtrati-
bus, Caput eleti: Ordinarius; & ſolus Diœceſanus,

ita

ita ut etiam ſui Regis dicatur ordinarius, ut addo Innocent.in.c.quod ſuper his,de uoto. quem ſequitur Ioannes Leciriet in tract. de primogenit. q.7. lib.3. num.8, Immo & Pontifex, & ſummus Sacerdos,ratione ordinis, non iuriſdictionis, in ſua diœceſi dicitur,& perſona egregia,ut colligit, & probat Bertachin.in d.prælud, num, to. qui ibi nu.15.ſubdit,epiſcopi appellatione,uenire etiam presbyteros & alios inferiores,c.legimus.93.diſt, Quod ego uerum puto, ſecundum priſca tempora:ut etiam uidetur tenere Card.Alex.in d.c.legimus,per.c.in illis.80.diſt,& uidetur tex. expreſſus in,ca.cleros.21.diſt.alias ſecus:& ideo idem Cardin,ibi col,4.notat,in primitiua eccleſia,nõ fuiſſe differentiam inter epiſcopum,& clericum.Subdit etiam Bertachin. ibidem appellatione Epiſcopi, uenire ducem, comitem, & Regem, teſte Specul, tit,de inſt.edit. §.nunc uero aliqua.uerſi.ſed nunquid expreſſo: & in duce affirmat. Card, Alex.in. c.ſi officia.59.diſt.Sed Specul.non hæc ita abſolute ſentit: præſertim in duce, & Comite, licet in Imperatore,& Rege,uideatur conſentire:ſed non affirmat. Epiſcopi tamen appellatione, Patriarchani, Archiepiſcopum, & Epiſcopum, uenire haud dubium uidetur,ut diximus ſupra hoc lib.c. 3.num.2.&.c.4.num.25. Paſtor quoque epiſcopus nũcupatur,ſicut alij prælati,ſic * Eccleſiarum ſuarum nuncupantur.c.ſciſcitaris.7.q.1.Item adde,epiſcopos quandoque maximos Pontifices uocari,ut tradit gl. in, c,1,in uer. Romanus.de conſtitut,in.6.allegat,d,cap. cleros, ubi tamen hoc non uidetur probari, Sed Card, Alexan, dicit probari in. cap. ſi epiſcopus. 18. diſt. ut ibi per eum, Adde etiam Epiſcopos Antiſtites uocari, quaſi ante alios ſtantes,ut per glo.in.ca. dudum. in uer,antiſtites, de ſepultur.& per Abb. in.c.antiqua,de priuileg. Antiſtites quoque uocari ſacerdotes oſtendit tex.in d.c.cleros.Item Sanctiſsimi dicuntur epiſcopi, Chriſti legati: Patres Spirituales, Fratres, & coepiſcopi Papæ & Columnę eccleſiæ, ut colligitur in clem.1.§.nec ſuper. cum concord.in glo.allegatis, de pœnis,& per Corn. conſil.83.num.8. uolu,2.& Cardinales appellari poſſunt, ut per Card, Alex.in, c.in nouo, in prin. 21.diſt.Dicitur etiam epiſcopus tutor ultimarum uoluntatum, ſecundum Bal.in.l.teſtamentum.C. de teſtamen.item dicitur miniſter rerum eccleſiaſticarum, ut eſt glo.in rubr.C, de epiſcop. & cleric.immo dicitur etiã miniſter Dei, ut per Corn. conſil.83.num.8.uolum,2. Dici etiam poteſt, & debet dominus ſubditorum ſuorum; qui ſi eum negauerint dominum, acriter puniuntur, ut not. Abb.in.c.grauem.de exceſ.prælat, ipſe tamen declarat hoc procedere, quando præſtatur iuramentum epiſcopo, a recipiente dignitatem, uel eccleſiam abeo; alioquin hoc, licet honeſtum, non tamen ſit neceſſarium.c.eſto ſubiectus,95.diſt.Dicitur etiam epiſcopus, Pater pauperum,ut oſtendit Bal.in l,precibus. col. antepe.uerſic.præterea. C.de impub.& generalis procurator eorũ, in ſua diœceſi,§.ſi quis autem pro redemptione,in auth. de eccleſ.tit. & colligit Roland. in tract. formul. capit.in teſt.rub.10.nu,2.Diciturque Iudex corporum, & animarum, ut per glo. fin.in.ca.1.36. diſt. Dicitur etiam oculus Dei.c.oues.6.q.1. Immo dici poteſt etiam Chriſtus.c.ſi quis de petentibus.§.quiſquis.24.q.3.Item dicit Vicarius Chriſti particularis; Papa uniuerſalis, ut per Cardin, Alex.in. c.in nouo.21. diſt. Princeps quoque aliquando appellatur epiſcopus, ut tradit Franc.Pauin. in tract. de offic. & poteſ,capit, ſed.uac, per cle,ne Romani.de iureiur.in prælud.6. num.15, & Barb.in tractat.de præſtan.Cardin.5.q.1. partis.num.13.ubi,q.1.dictæ,1.partis,num.20.cum ſerenitate etiam eos nócari, ponit. cle.in pleriſq; de electione. An uero cenſendi ſint Illuſtres, uel ſpectabiles, ſcripſimus ſupra.c.præced.nu.24. Reuerendiſsimi tamen expreſſe appellantur in. c.in nomine domini.23.diſt.& in, l.nulli, C. de Epiſcop. & cleric. ubi & Religioſiſsimi cognomine pariter decorantur. Nota tamen Epiſcopum aliquem non eſſe appellandum, qui non ſit confirmatus,& conſecratus, ut diximus ſupra hoc libr, c.4.nu.16. Nota etiam appellatione prælati epiſcopum uenire. cap. fin. ubi not. Philip. Fran.ne cleri. uel monachi.

7 Mitra,† quæ eadem eſt,quæ inſula,& tyara,ſeu
tindaris.ſcientiam utriuſque teſtamenti deſignat,
Duo etenim cornua, duo ſunt teſtamenta, ante-
rius nouum, poſterius uetus. In quorum ſcientiá,
Epiſcopus debet eſſe inſtructus, acutus, & exer-
citatus. c. qui Epiſcopus.23. diſt. & reſumit Spe-
cul.in eo Rationali Diuinorum, libr,3. in rub. de
mitra, qui ſubdit eo pacto, tanquam duplici cor
nu, Epiſcopũ inimicos Dei ferire. Sic Fimbriæ a
Mitra,in extrema ſummitate,rubei coloris,depen
dentes: ſpiritum, & literam demonſtrant: uel
etiam ſecundum eundem Specul,denotatur, Epi-
ſcopum eſſe debere paratum, tã in myſtico, quam
in hiſtorico ſacræ ſcripturæ intellectu: & item de
notari ait, illius promptitudinem,ad fidei,& ſacrę
ſcripturæ defenſionem, etiam uſque ad ſanguinis
effuſionem.c.ſunt quidam,25.q.1.& ſimilia alia
ſubnectit: Inter quæ illud non eſt omittendũ: ut
8 ipſe Specul.ait,† ſimplici Mitra lintea,& alba,quan
doque uti Epiſcopum, quæ caſtitatis candorem,
mundiciamque ſignificet, hacque regulariter uti
in diebus ieiuniorum,& ab aduentu uſque ad na-
tiuitatem, quia illi dies ſunt ordinati ad delenda
peccata, Sicque ferenda non ſunt, quæ gaudium;
ſed potius,quæ humilitatem, & afflictionem de-
9 ſignant.† Mitra uero auriphrigiata, uti debere
á paſcate uſque ad aduentum,commemorat Spe-
cul.& a natiuitate domini, uſque ad ſeptuageſi-
mam,in omnibus feſtis duplicibus, & nouem le-
ctionum totius anni,niſi in feſto Innocentium, &
in dominicis,prædictorum temporum:& genera-
liter quandocunq;, Gloria in excelſis, & te Deum
Laudamus, decantatur: & etiam in dominica ter-
tia aduentus,in qua cantatur Introitus, Gaudete:

& in dominica.4. quadrageſimæ in qua cantatur
Introitus. Hieruſalem:licet in his dominicis, Te
Deum Laudamus,& Gloria,non dicantur. Feſtiui
enim dies tales ſunt, in quibus uirtutem, & gau-
dium generale,uel ſpeciale, capitis, uel membro-
rum,ad memoriam reducimus. Aliter tamen uti-
tur Mitra ont.Max.quam epiſcopus,ut ibi ſubdit
Specul.& diximus ſupra hoc lib.2.c.1.§.1.uerſic.
diademate num.1. Mitram quoque, & Baculum
deponit Epiſcopus,cum accedit ad altare,cauſam
populi agendo: Humilitatemque oſtendendo,
Reſumit cauſam Dei ad populum conuerſus agen
do:quem in cuſtodia ſua repoſitũ,doceat nouum
& uetus teſtamentum:quod per duo cornua ſigni
ficatur,ut ſupra.

10 Amictus,† Alba; Zona; Stola, Manipulus, &
Planeta, ornamenta Epiſcopi: quæ tamen alijs
etiam ſacerdotibus communia ſunt, ut inquit Spe
cul.in d. ration. diuin. lib. 3. in rub. de caligis &
ſandalijs, ſuos ſimiliter ſignificatus habere per
eum ſigillatim per rubricas, explicatur, eo lib.3.
Sic & de alijs ornamentis, tantum ad Pontifices,
11 ſeu Epiſcopos,pertinentibus: ibidem diſſerit,† ut
puta de caligis,& Sandalijs, de Orali, de Tunica,
de Dalmatica,de chirothecis,de Annulo,de Bacu
lo Paſtorali;& quibus Rochetum,& Cappã:addi-
dimus nos: ad quæ, ne faſtidiũ fiat, ſufficiat re-
miſsio. Liceat tamen aliqua ſubnotare: quæ & ſi
a Specul.uentilentur: hic tamen breuiter reſum-
12 pta,bene conuenire poſſe, arbitrandum ſit, † ut ſi
dicamus, Sacerdotes debere uti Stola tranſuerſa,
ante pectus, in modum crucis ſub pœna excom-
municationis,ut tradit Specul.in d.ration.diuin.lib.
3.in rub.de Stola per.c.eccleſiaſtica.23.diſt.quod
tamen contraria generali cõſuetudine,forte abro
gatum dicit;qua de re hæc tranſuerſio in epiſcopo
prohibetur, ut in Põtificali.in d.rub.de miſſa Pon
tificali.fol.220.col.4.

Dicamus inſuper, Annulum eſſe fidei ſacra-
mentum, quo Chriſtus ſponſam ſuam, Sanctam
Eccleſiam ſubarrauit, ut ipſa de ſe dicere ualeat:
Annulo ſuo ſubarrauit me Dominus, Ieſus Chri-
ſtus. Cuius cuſtodes,& pędagogi, & Epiſcopi, &
prælati ſint, Annulos pro ſigno, in teſtimonium
huius rei ferentes. Nec ſecundum Ab.in.c.pen.de
13 uita & honeſt.cleric.col.2.per illum tex. † niſi ex
priuilegio dignitatis, clerici poſſint ferre Annu-
lum: cum ſolis epiſcopis, & ſuperioribus id com-
petat,quia ſolus epiſcopus, contrahit matrimo-
nium ſpirituale,cum Eccleſia, per cuius mortem
* dicitur uiduata: & communem * opi.tradit. De-
clarat tamen Abb. ut liceat clerico doctorato,
deferre Annulum: quia Doctoratus eſt dignitas.
Ferunt autem Annulum Epiſcopi,in quarto digi-
to dextræ manus,ut obſeruari uideo: & legitur in
Pontificali in rub. de miſſa Pontificali. fo. 221.
col.3.in rubro. Cum tamen propter mutuæ dile-
ctionis ſignum, uel magis ut eodem pignore cor-
da eorum iungantur, a ſponſo ſponſæ, quarto di-
gito ſiniſtræ, Annulus inſeratur: ideo quia in ea
uena quędam(ut fertur)ſanguinis, ad cor uſque
perueniat.c.fęminę.30.q.5.ſicque potius eo argu
mento in digito Annulari ſiniſtræ manus uidere-
14 tur ab epiſcopo deferendus. Dicamus inde, Bacu
lum paſtoralem, ſignificare correctionem paſto-
ralem,& propterea dicitur a conſecratore, conſe-
crato epiſcopo: Accipe Baculum paſtoralis offi-
cij, ut ſis in corrigendis uitijs pie ſeuiens, ut in
Pontificali.& per Specul.ibi: qui & alias declara-
tiones ponit. Tu addas, ut diximus ſupra hoc lib.
c.1.§.1.uerſic.Crucis,num.1.& ſeq.Baculum pa-
ſtoralem recipere Epiſcopum, curuatum,ea ratio
ne, inter alias, quia Ro. Pon. poteſtatem a ſolo
Deo recipit, alij autem,ſicut epiſcopi,ab homine,
ſicque ille liberam poteſtatem in ſpiritualibus,
alij coarctatam recipiũt, quæ per Baculi incurua-
tionem denotatur. Denotatur etiã cuſtodia gre-
gis ut per glo.in.c.diſciplina. ubi Card. Alex.45.
15 diſt.† Dicamus poſtremo epiſcopũ uti Rocheto
in publico, & in Eccleſia, ſuper alia ueſtimenta
quotidiana. cap.pen.ubi not.Ab.col.2.de uita &
honeſt. cler. qui tamen declarat cum tex. ut hoc
procedat in Epiſcopis ſecularibus: non autem re-
16 ligioſis: † quos nõ decet recedere ab habitu ſuo,
etiam ſi efficiantur Cardinales, idem tenet. Ber-
tachin.in tract.de Epiſcop.lib.3.in.1.parte num.
16.& lib.4.nu.13.Rurſus declarat Ab. ut epiſco-
pus priuatim non teneatur deferre Rochetum, ut
puta in domo,uel in camera,in qua debet exiſtima
re ſe eſſe collegam ſacerdotum, & ſic ſocialiter
cum eis ſe habere. c. epiſcopus in eccleſia.&.cap.
olim.95.diſt. Rochetum autem eſſe ſuper indu-
mentum lineum, declaratur etiam ex eo. c.pen.&
dictis Ab.ibi.

17 † Cappam autem Laneã, oblongam,deferente
caudam,capellano, qua ratione deferat epiſco-
pus, non ſatis conſtat in iure,ut inquit Ab.in.c.
antiqua. de priuilegi. & exceſ. priuileg. in fi. ſed
quandam forte grauitatem, uel dignitatem, non
tamen iuriſdictionem, denotare commemorat:
Qua ideo uti poſsit etiã extra prouinciam ſuam,
ſicuti Annulo: & celebrare in Pontificalibus, &
alijs ſimilibus. Qua de re in Pontificali legitur in
rub.de miſſa Pontificali, in rubro col.2.& in rub.
de ueſper. Solennibus, in rubro in prin.& in rub.
de miſſa ſolenni.in rubro in prin.Epiſcopum, uel
Pontificem,eam cappam induere, more prælato-
rum,curiæ Romanæ, qui ea utuntur in capella Pa
pæ. At qui epiſcopos,uel alios prælatos,in Syno-
do congregatos, debere uti hiſdem indumentis,
quibus utuntur in diuinis, ratione ſuæ dignitatis
tradit Philip.Franc.in.c.ut apoſtolicæ num.3.de
priuileg. Sic Epiſcopi præſertim,& alij prælati,&
clerici. cum prædictis, & ſuis ueſtibus ſacri ordi-
nis,ſunt ſepeliẽdi,ut not.doct.in.c.nemo clericus,
de conſecr.diſt.1.& Ab. q.3.num.7. His quæ ad
ornatum corporis Epiſcopi pertinent, uentilatis,
ſubijciamus per paragraphos, ea quæ ad aſſum-
ptionem, & ordinationem eius: & quæ ad degra-
dationem, & pœnas eius ſpectent.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Electio Epiſcopi a quibus olim, & hodie fiat.*

§.I. DE ASSVMPTIONE, ET ORDINATIONE EPISCOPI.

§.I.

ASSVMITVR, & ordinatur epiſcopus multis modis: ita ut nihil ei penitus deſit; recteque, & ex omni parte, Epiſcopus appellari poſsit. Quod præcipue fit per Electionem. Confirmationem; & Conſecrationem: Quæ ſigillatim interpretari, & declarare, non ab re eſſe exiſtimo. Platina poſt ea quæ diximus in proximis, in uer. Epiſcopus, nu.
2 3. in uita Syluestri, Pont. ait † ex Concilio, Conſtantini mandato, & impenſa, munifice apud Niceam, Bithyniæ urbem, celebrato, & confirmato, inter alia cautum eſſe; Ne epiſcopus in ordinem aſciſceretur, niſi ab omnibus, uel ſaltem a tribus prouinciæ Epiſcopis; Quibus conueniunt dicta in d.c. porro. 66. diſt. Prius tamẽ talem Electionem, ad Pontifices ſpectaſſe commemorauimus ſupra hoc lib. c. 1. §. 4. nu. 5. & 6. & clarius in d. uer. epiſcopus num. 3. & 4. etiam receuſuimus, poſtea ius eligendi Epiſcopum, ſolum habuiſſe canonicos, cum declarationibus ibi poſitis; & ibidem num. 7. ſubdimus; talem electionem, rurſus ad Pontifiſiés, rediſſe: ex quo etiam per prouiſiones, ſpecialiter hoc poſſunt ſibi reſeruare, & paſsim reſeruant, preſertim per reg. Cancellariæ, & Conſtitutiones. Et cum hæc ſummatim reſumpta, aperiant, quomodo electio epiſcopi, aliquando per tempora abſoluta ſit, quomodoq; hodie fiat: cũ multa, quę reſpiciunt electionem a Canonicis & a capitulo faciendam, ſubordinauerit Bertachin. in eo tract. de Epiſcop. lib. 1. in 3. parte, per. 60. quæſt. ideo ad eum me refero: ubi curioſius uidere poſsis, qui ibi lib. 2. in prin. ſubuectit: Quis, Qualis ue eligendus ſit: Quod tamen & hic apte breuibus colligere poſſumus: quodque primum nos docuit Paulus. ad Thimoth. 1. c. 3.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus quis, qualiſve ſit eligendus, in multis exprimitur.*
2 *Electio quæ ſit, aut dicatur.*
Poſtulatio, quæ dicatur.
Epiſcopo coadiutor, quando dari poßit.

QVIS, QVALISVE ELIGENDVS SIT EPISCOPVS.

1 OPortet Epiſcopum † irreprenſibilem eſſe, unius uxoris uirum, ſobrium, ornatum, & prudentem: Prudentiam autem in Epiſcopo, intelligimus oportere ineſſe, non ſolũ literarum petitia, uerum etiam ſecularium negociorum diſpenſatione, ut exprimitur in. cap. 1. 36. diſt. quia cum ipſe ſit iudex corporum, & animarum, oportet ipſum, tam ſpirituali, ꝙ tẽporali ſciẽtia ornari, ut ibi celebratur glo. fi. & ideo uita præſtantior eſſe debet, & non adæquandus in fide, doctrina, uel operibus, ſubditis ſuis: cum & honore eos præcellat. cap. fin. 8. q. 1. & alibi glo. in. c. 3. 36. diſt. inquit, Epiſcopum aliorum doctrina, non deberemgere: tamen recte docet glo. in. c. ſi hæres. 24. q. 3. Epiſcopum repræhenſibilem eſſe, qui a perito ſubdito contemnit edoceri per. c. de conſtantinopolitana. 22. diſt. quod intelligit Archid. & Card. Alex. in d. c. 3. quando epiſcopus eſt minus eruditus. Sic Auguſtinus. in d. c. ſi hæres, ſe ſenem epiſcopum, ab auniculo edoceri paratum oſtendit, & habetur in. c. nullus. 38. diſt. Quibus uero ſcientijs uacare poſsit epiſcopus, dicemus inf. §. 3. num. 44. Sic oportet Epiſcopum eſſe pudicum, hoſpitalem, doctorem, non uinolẽtum, non percuſſorem, ſed modeſtum: non litigioſum, non cupidum ſed domui ſuæ bene præpoſitum: filios habentem ſubditos, cum omni caſtitate (nam qui domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit) non neophitum, ne in ſuperbiam elatus, in iudiciũ incidat diaboli. Neophitus autem dicitur hodie, propoſitum nouiter religionis aſſumens. 48. diſt. per totum: oportet autem illum, & teſtimonium habere bonum, ab his, qui foris ſunt: vt non in opprobrium incidat, & in laqueũ diaboli: quæ fere eadem repetit, idem Paul. ad Titum, cap. 1. cumulans etiam Epiſcopum oportere eſſe ſine crimine, ſicut Dei diſpenſatorem: non iracundum, nõ turpis lucri cupidum; ſed benignum, iuſtum, Sanctum, continentem, complectentem eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem Sermonem, ut potẽs ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere, & hæc quidem in Pontificali obſeruantur, in rub. de conſecrat. electi in Epiſcopum. fol. 28. & pluribus in Locis in iure recepta ſunt, ut in. c. qui epiſcopus 23. diſt. ubi alia non diſsimilia adduntur; ut puta quòd epiſcopus eligendus ſit docilis, moribus temperatus, uita caſtus, peruigil: ſemper negocijs ſuis cauens, humilis, affabilis, miſericors, literatus, in lege Domini inſtructus, in ſcripturarum Senſibus cautus, uel acutus: in dogmatibus eccleſiaſticis exercitatus: & ante omnia, qui fidei documenta, uerbis ſimplicibus aſſerat, ideſt, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, unum eſſe Deum confirmans, totamque trinitatis vnitatem, deitatem, coeſſentialem, & conſubſtantialem, & coęternam, & coomnipotentẽ prædicans; ſingulaſque quaſq; perſonas in trinitate, plenum Deum, & totas tres perſonas, unum Deum, & incarnationem diuinã, non in Patre, neque in ſpiritu Sancto factam, ſed in filio tãtum credat: ut qui erat in diuinitate Dei patris filius, Deus uerus ex Patre, eſſet & uerus homo ex matre: carnem, ex uiſceribus matris habens, & animam humanam rationabilem: ſimulq; in eo utriuſque naturæ; ideſt, Deus, & homo: una perſo-

perſona, unus filius, unus Chriſtus vnus Deus, creator omnium, quæ ſunt: & auctor, & rector, & Deus cum patre, & ſpiritu ſancto omnium creaturarum: qui paſſus ſit pro ſalute noſtra, uera carnis paſsione, & mortuus uera corporis ſui morte, reſurexit uera ſuæ carnis receptione, & uera animæ reſumptione; in qua ueniet iudicare uiuos, & mortuos, & reliqua: recipiuntur, & generaliter præmiſſa in. cap. cum in cunctis. de electíon. dum in omnibus ſacris ordinibus, & eccleſiaſticis miniſterijs, diſponitur, ſed multo fortius in Epiſcopo: inquirendam eſſe ętatis maturitatem, grauitatem morum, & literarum ſcientiam quia is qui ad curam aliorum poſitus eſt, in ſe ipſo debet oſtendere, qualiter alios in domo Dei oporteat conuerſari: ſed & ſpecialiter ibi exprimitur, ut nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui iam trigeſimum ætatis ſuæ annum exegerit, & de legitimo matrimonio ſit natus, qui etiam uita, & ſcientia, commendabilis demonſtretur: de quibus etiam meminit Specul. in tit. de electíon. §. 1. uerſic. poteſt cum etiam. Quando autem ſit habenda ratio potentiæ, diuitiarum, & nobilitatis, ſicut dignitatis, & ſcientiæ, præſertim cœteris paribus, ponit glo. in. c. conſtitutis. 2. in uer. impotentiam. de appellat. ubi Abb. not. num. 10. & Philip. Franc. nu. 6. & ibi inquit Decius in. 2. not. electionem eſſe ſecundum Deum, & conſcientiam, & ibidem in d. glo. ait, eligẽdum enim, qui magis ſit expediens eccleſiæ, & faciunt dicta ſupra lib. 1. c. 2. §. 3. nu. 19. Subijciamuſque generaliter in Electione Epiſcopi, habendam eſſe rationem numeri, ad numerum; meriti ad meritum, Zeli ad Zelum. cap. quia propter. c. in geneſi. cum concord. de elect. Specul. in tit. de electíon. §. 1. uerſic. publicatione: ſequitur Bertachin. in d. tractat. de Epiſcop. lib. 2. num. 2. Vnde maior numerus canonicorum eligentium, & unus maioris meriti alio, eligendus: & pars eligentium, quę eſt maioris auctoritatis, & maiori Zelo in eligendo ducitur, præferenda eſt, ut ibi. Ex quibus colligitur magis idoneum eligendum eſſe, ut etiam exprimitur in. c. licet. 8. q. 1. ubi tamen glo. declarat ſufficere, ſi bonus eligatur: idem tenet glo. in. cap. ſi. de offic. cuſtod. ubi Ab. Immo ut atteſtatur glo. in. c. miramur. in uer. pro laboribus. 61. diſt. electio facit præſumi quem meliorem alijs. Data uero paritate numeri, meriti, & Zeli, quis pręferatur, ponit glo. ſi. & magiſtralis, ſecundum Cardin. Alexand. ibi in. c. obeun-

3 tibus. 63. diſt. & tex. inibi in. c. ſi forte. † Sicque etiam ex præmiſsis colligere poſſumus, Electionem dici alicuius perſonæ, ad prælationem, uel ad fraternam ſocietatem, canonice facta uocatio. ut docet. Ab. in rub. de poſt. prælat. qui ibi ſubdit, ideo poſtulationem ab electione differre, quia electio iuris, poſtulatio gratię innitatur, Notandum tamen eſt, ſi contigerit epiſcopum eſſe furioſum, ſenem, perpetuo morbo grauatum, uel aliter inutilem: poſſe ei coadiutorem per capitulum dari. per Bertachin. in, ſecunda parte, quarto

lib. d. tractat. num. 24. per. capit. primũ. §. primũ. de cler. ægrot. in. 6.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus eligendus, quas exceptiones patiatur.*
2 *Simonia quando committatur. &c. 3.*
4 *Electione deuoluta ad ſuperiorem, an is debeat eligere cum eiſdem qualitatibus, quibus primi electores: communis quod non.*
Epiſcopus electus an teneatur dicere defectus ſuos.
5 *Electionem Epiſcopi, qui impugnare poſſint.*
Epiſcopus indigne promotus, decapitandus eſt, & ſcienter, & iniuſte faciens ſe conſecrari, perdit beneficia.
6 *Pontifex poteſt diſpenſare, vt in pluribus, in exceptionibus contra Epiſcopum, militantibus.*
7 *Electio canonica Epiſcopi, nõ requirit diſpẽſationem.*

EXCEPTIONES SINE ELECTIONE EPISCOPI.

PRope præmiſſa non ab re eſſet, magis in ſpecie inueſtigare, quis in EPiſcopum eligi poſſit, quaſque quilibet exceptiones patiatur. Verum cum multas earum diſcutiat Bertachin. in eo tract. de Epiſcop. lib. 2. ad illius interpretationem lectorem remittere placet: liceat tantum ſummatim illius dicta hic reſumere, ut quidam inſtitutus ordo non negligatur, aliquibus ubi con tigerit, aliquando uentilatis: aliquando additis.

1 † Patitur ergo exceptionem, ſecũdum Bertachin. cum allegatis, ut in Epiſcopũ eligi non poſsit, Excommunicatus, neque ſi electus fuerit confirmandus eſt: & in hoc conueniunt dicta ſupra lib. 1. cap. 1. §. 2. quæſt. 5. in uer. Excommunicati. præcipue num. 5. &. 6. Neque ſuſpenſus, aut ſuſpendendus: qui etiam poſtulari non poteſt: Neque concubinarius: Neque nolens, aut inuitus: Neque is qui data opera, & ambitioſe epiſcopatum quærit, Quibus adde Card. Alex. in cap. pen. 59. diſt.

2 † diſtinguentem, ut etiam ſi quis ſperet principaliter dignitatem, dum non ad finem commodi, ſed ut proſit, non præſit, ſimonia non committatur, & ita inquit procedere. c. qui Epiſcopatum. 8. q. 1. Neque eligitur faciens pactum iuratum, cum canonicis electoribus: quibus adde Card. d. cap. pen. Neque neophitus, hoc eſt qui ſi promouere-

3 tur, in ſuperbiã proſiliret. † Neque ſimoniacus, & his adde Card. Alex. d. c. pen. & dicta hoc lib. c. 1. §. 2. q. 6. nume. 19. & §. 4. uerſ. 6. uume. 25. Simonia autem committitur, manu, precibus, & obſequio. c. nonnulli. 1. q. 1. c. Moyſes. 8. q. 1. Neq; per fauorem: Neque non conſtitutus in Sacris ordinibus, poteſt tamen poſtulari: Sic Laicus non poteſt eligi, ſed poſtulari. Neque eligendus eſt unus, qui ſit extra numerum canonicorum, ubi in capitulo idoneus reperiatur. Valet tamen electio ſi alias extra capitulum, æquæ idoneus repeciatur, de quibus etiam per Abb. in. c.

cum

cum inter canonicos.de electio. Neq; etiam a Papa electus, inimicus populo, admitti cogitur, ſed ab eo recuſari poteſt, tanquam ſuſpectus: Neq; eligi poteſt epiſcopus, habens alterum Epiſcopatũ, cum tamen poſtulari poſsit. Neq; poteſt quis creari epiſcopus, ſine titulo Epiſcopali: idemq; eſt, & ſi habeat titulum, uel eccleſiam, quæ tamen careat Populo Chriſtiano, & clero: ſecus ſi altero tantũ: licet quandoque epiſcopus de facto ſit, ut in Barbaria. Atque ẽt ciuitati ſubmerſæ dari epiſcopus poſsit, non tũ illi, quę nunquam habuit Epiſcopũ, niſi auctoritate Papæ: Poteſt tamen dari illi, quæ epiſcopo caruit, etiam per mille annos præteritos: dummodo non caruerit ex crimine ſuo. Neque eligi poteſt mancus corpore, vel aliter vitiatus: niſi parum mancus ſit: Qui autem corpore vitiati dicantur, ibi declarat Bertachin.num.42.per ſtatuta in.55.diſt.Neq; Bigamus, niſi Papa diſpenſante: qui poteſt diſpenſare ſm communem opin. ut diximus in hoc lib.c.1.§.4.uerſic. Quinto. in uer. Bigamiæ. Neque minor triginta annis: Neque crimine, uel peccato enormi, etiam occulto, & non notorio: quod cauſat irregularitatem, etiam poſt peractam pœnitentiam, coinquinatus: Quæ autẽ crimina enormia ſint, etiam declarat ibidem Bertachin.num.58.& tetigimus ſupra lib.1.c.1.§.2.q.6.num.4.ſed uide omnino Ab. &.doct.in.c.fi.de temp.ordin. quod Propter crimen prohibeatur a ſuſceptis, uel ſuſcipiendis ordinibus. An autem electio fieri poſsit, poſt ſententiam latam, ſuper crimine, contra prælatum, uide Felin.in.c. qualiter.2.col.pen.verſ.Vlterius tangit de accuſat. Adde tamen hic epiſcopum toleratum ab eccleſia, non poſſe repelli, prætextu criminis, ſed expectatur ſententia, etiam quod is, uel prælatus alius ſit notorie criminoſus, & incorrigibilis, ut idem Felin. oſtendit in.c.ſciſcitatus.col.3.de reſcrip. Neque eligi debet vſurarius: immo aſſumptus, non ſolum deponitur, ſed etiam degradatur. Neque apoſtata, etiam per Papam ignorantem: ſecus ſcientem, quia uidetur tunc cum eo diſpenſare: Neque mendicantes eligi poſſunt, vel poſtulari, ad Archiepiſcopatum, uel epiſcopatum diuitem: hoc eſt mendicantes religioſi, ſcilicet ordinis prædicatorum, minorum, heremitarum.S.Auguſtini, & ſimilium: quod tamen intelligitur quando in diſcordia poſtulantur: Sic nec monachus, rector eccleſiæ parochialis, in diſcordia eligitur, ſecus in concordia. Neque inimicus hoſpitalitatis eligi poteſt: Neque quiſquam, quando alius datus eſt viſitator, uel adminiſtrator eccleſiæ Cathedrali per Papam: Neq; ad populi clamorem: Neque Sciſmaticus, niſi reuerſus ad lumen fidei. Neq; Baſtardus, uel aliter illegitime natus. Neque literarũ ignarus. Quęuero ſcientia ſufficiat, differit ibidem Bertachin.nu.84.& diximus ſupra hoc lib.c.1.§.2.q.4.nu.11. Neq; electio fit, vel valet eius, qui debebat poſtulari, nec valet poſtulatio eius, qui debebat eligi: Item vitiatur electio eius, de cuius ſtatu quæſtio oritur ex poſt facto. Nec ualet ſi aliqs, ut puta, Titius eligatur, alio cognomine non expreſſo: niſi conſtet de quo ſenſerint eligentes, quorum declarationi ſtatur: & quo alio modo hoc intelligatur, declarat Bertachin.ibidem num.93. Item non eligitur infirmus, laborans morbo epilentico. Neque dæmoniacus: Neque Canonicus, qui ſcienter elegit indignum: Neque qui non eſt dignus, ad archiepiſcopatum eligetur, licet alias dignus ſit ad Epiſcopatum: Neque qui ante electionem fuerit requiſitus, & conſenſit electioni de ſe faciendæ: immo electio facta debet caſſari, quia ambitioſus cenſetur. qũo aũt electus debeat conſentire, dixi ſupra hoc li.c.1.§.2.q.4. Neq; hiſtrio. Neq; ſeruus. Neq; plures Epiſcopi, in una Eccleſia eligi poſſunt. E conuerſo itidem unus Epiſcopus non poteſt dari duabus Eccleſijs. Neque ambitioſus, qui uocatur ille, qui deſiderat præeſſe, non prodeſſe, ut ſupra. Hi autem omnes caſus enumerantur per Bertachin. in electione, quæ fit a Canonicis: quæ ſm eum ibi.

4 nu.91.† ſi deuoluatur ad ſuperiorem, is debet eligere cum eiſdem qualitatibus, quibus canonici eligere debuiſſent, ut & per eum eo.tract.lib.1.3.parte.3.q.1.ad quæ ſe refert. Faciunt dicta Iaſ.in.l.1.§. item acquirimus, num.18.ff.de acquir.poſſ. Inquit tamẽ Abb.in.c.ne pro defectu.nu.4.de elect. quod ſuperior ad quem fit deuolutio, non tenetur præciſe eligere, ſicut primi electores: ſed poteſt prouidere Eccleſiæ de paſtore: & ſic procedere per uiam prouiſionis: Prouidendo enim eligit, & cõfirmat: nam is habet electionem iure deuoluto: & confirmationem iure proprio, quæ unico actu expediuntur: & ita communiter* teneri tradit. de quibus etiam per Card. Alex.in.c.ſynodo.63. diſtin. Hodie tamen prouiſiones eccleſiarum Cathedralium, ſiue metropolitanarum, ac patriarchaliũ, pertinent ad Pont.Max. Ea enim oĩa, & alia ſibi etiam reſeruare ſolet, ut diximus ſupra hoc lib.c.1.§. 4. verſ.4.nu.4.&.7. & diximus pręcedẽtibus in prin. huius.§.nu.1. Ad præmiſſas exceptiones faciunt illæ, quæ iam uentilatæ ſunt in Pont.max. ſupra hoc lib.c.1.§.2.q.6.ſiue de iure diuino, ſiue naturali, ſiue poſitiuo, conſiderandæ ſint. Adde pmiſsis, ut nec eſſe, nec ordinari Epiſcopus poſsit, qui non bibit uinum.arg.gloſ.in.c.ipſi Apoſtoli.2.q.7. Nec eligi põt ſenex, qui adminiſtrationi non ſufficiat, ut p gloſ.& doct.in.c.cõſtitutis.2.de appellat.ubi Philip.Franc.in. 6. Adde etiam, ut Epiſcopus habens uxorem, & filios, non poſsit ad Epiſcopatum promoueri.c.de Syracuſanæ.cum glo.28.diſtinct. ubi Card.Alex.firmat, etiã per tex.in auth. quom. opor. Epiſcop. Verum iuxta præmiſſa, an electus teneatur dicere defectus ſuos, uide Felin.in.c. ſciſcitatus.colum.4.uerſ.non ſe excuſat. de reſcrip. Et qui admittantur ad excipiendum de crimine contra electum, ſiue petentem confirmationem, conſecrationem, uel ordinẽ: & an admittatur princeps Regni, adde Ab.in.c.ſup his.ubi doct.de accuſat.& præcipue Felin.ibi, col.6.uerſi, prima cõcluſio.

5 † qui ponit, qui admittãtur ad opponendũ cõtra formã electionis, & electum. Hic añ nõ omit

to adducere gloſſ, in.l.qui cum uno.in prin. ff. de
re milit. quam ſtupendam tradit Felin. in.c.ſi quã-
do,col.5.verſ.conſidera tertio.de reſcrip.quę Epi
ſcopum indigne promotum,decapitãdum arguit:
Mitius tamen loquitur glo. cum ibi additis in. c.
eum qui, de præben. affirmans Epiſcopum, qui
ſcienter, & iniuſte, faciat ſe conſecrari, perdere
beneficia priora: quæ ibi refert. Philip. Franc. nu-
6 me. 7. † Non videtur tamen dubitandum ipſum
Pontificem poſſe diſpenſare in caſibus præmiſsis,
vel vt in pluribus eorum: ſicuti annotauimus ſupra
hoc lib.c.1.§.4.uerſi. Quinto.uſque ad verſ. Sex-
tum: & propterea ſi aliqui ſunt, qui ſub impoten-
tia eiuſdem Pontificis comprehendantur: de qua
diximus dict.c.§.4.uerſ. Decimo.& uerſi. Vndeci-
mo.illi excipiuntur,ut diſpenſare non poſsit: & tra
dit Ab. in. c. cum in cunctis.in prin.column.1. de
7 elect. † Electio tamen Canonica Epiſcopi, non re
quirit diſpenſationem, ut not. Innocen.in.c. cum
te,de cleric.peregr.& Bal.in marg.in uer. electio.
uerſi.pen.

SVMMARIVM.

1 *Electio à canonicis qualiter fiat,& in ea obſeruanda, remiſſiue.*
2 *Electionis forma tradita in electione epiſcopi, ſeruanda eſt in electione præpoſiti, Decani, & ſimilium perſonatuum.*
3 *Epiſcopi electio fit intra tres menſes: intra tres alios, conſecratio, poſt confirmationem.*
Electio tertia die, poſt ſepulturam facienda, ſaltem de honeſtate.
4 *Electio eſt nulla, ſi fiat in loco non determinato.*
5 *Electione facta, vel ante, conſenſus principis requirendus eſt.*

ELECTIO QVALITER FIAT, ET OBSERVANDA IN EA.

1 QVomodo, † ſe habeant electores, & cano
nici in electione epiſcopi, obſeruandaq́;
ab eis in eo negocio, ubi aptius forſan in
prin.huius.§.annotandum fuiſſet: hic tñ non omit
tamus inſcribere: uel potius remittere ad ea, quę
copioſe, etiam in practica collegit Bertach. in.3.
lib.in.1.parte. in eo tract.de epiſcop. præcipue cũ
electio a canonicis celebranda, raro, uel apud pau
cos tantum, habeat locum: quia pertineat ad Pont.
maximum, ut diximus in prin.huius. §. ibi nanque
Bertachin.de modo eligendi, uel per ſcrutinium,
electis ſcrutatoribus: vel per uiam compromiſsi:
uel per inſpirationem, uel quaſi, differit: necnon
& de collatione, & publicatione electionis: &
electi inthronizatione, & de ſignificatione ele-
ctionis, ſeriatim facienda, metropolitano, uel
Papæ, per literarum ſubſcriptionem, & ſigillatio-
nem, cum petitione confirmationis: & quando ele
ctio ſit ualida: & per quæ verba fiat: & quomodo
petatur caſſari: & quòd inuocatio nominis Domi-
ni fiat: & an appellatio admittatur ab electione fa-
cienda: & cuius expenſis fiat: & de iuramento ele-
cti: & de acquirenda poſſeſsione Epiſcopali, per
inſtallationem, vel aliter, & alia ſimilia ponit: &
ibi.nu.70. illud magiſtraliter hic non omittendũ
2 † tradit, ut forma tradita in electione Epiſcopi, ſit
ſeruanda in electione præpoſiti, Decani, Archi-
presbyteri, plebani, & ſimilium perſonatum: ſi ta-
men eorum eccleſiæ habeant clericos, habentes
ius eligendi rectorem Eccleſiæ, & collegium cleri-
corum: & tantum, & tale quod poſsit eandem for-
mam ſeruare, ex auct. glo.in. c.quia propter.& in.
c.1.de election.& ſi tales dignitates ſunt extra ec-
cleſiam cathedralem: ſecus ſi ſunt in choro eccle-
ſiæ, ſecundum dict.glo.& ibi per doct. Adde tamẽ
præmiſsis, & recitatis per Bertachin. quod hic cõ-
3 uenire videtur, † vt electio Epiſcopi, & ordinatio
fiat intra tres menſes: & uſque ad alios tres conſe-
cratio.c.quantum, cum glo.75.diſtin.ubi Cardin.
Alex.qui inquit de hoc ſatis in. c. cum in cunctis.
§.cum uero.in glo.de election.ubi Abb. nume. 1.
&.5.conſecrationem, infra tres menſes tamen pe-
tendam ait, poſt confirmationem, & de his abun
de locutam gloſ. in.c. ſi electio.de election.in. 6.
ubi etiam glo. recte diſtinguit, in electione, con-
firmatione, & conſecratione, & pallio: & an hoc
procedat in Papa, in his quæ ei immediate ſubie-
cta ſint, ſe remittit ad. c. cupientes.eo tit. At ſi
contigerit impedimentum in prædictis, quomo-
do procedat excuſatio, vide ibi in appoſtil.ad Ab.
Dicas etiam quod eligentes, quam cito commode
poſſunt, electionem electo præſentare debent, qui
intra menſem conſentiat: alias priuatus eſt iure
quæſito: niſi conditio perſonæ eum excuſet. Poſt
conſenſum autem confirmationem petat electus,
infra tres menſes, alias electio viribus uacuatur:
niſi adſit iuſtum impedimentum. c. quam ſit. ubi
doct. præſertim Philip. Franc.de election.in.6. de
quibus in ſeq. dicendum erit: ſaltem remiſsiue.
Declara tamen, ut talis electio Epiſcopi, uel Pon-
tificis, facienda non ſit, ſaltem de honeſtate, niſi
tertia die poſt ſepulturam defuncti. c. bonæ. 2.
de election.ubi Abb.c.nullus.2.diſtin. 79. ubi ta-
men Card.Alex.ait, hoc de conſuetudine non ſer
4 uari. † Item adde electionem nullam, ſi fiat in lo-
co non determinato, niſi ſubſit cauſa, ut per gloſ.
in.c.in nomine domini, in uer.fieri in urbe.23. di-
5 ſtin. † Electione uero facta, principis conſenſus
mox requirendus eſt, immo etiam ante electionẽ,
ut habetur in glo. cum tex. in.c.Reatina.63. diſt.
poſt Panor. per eum relatum in cap.1.de conſue-
tud.& in.c.cum terra, de election. & hoc daclarat
ibi gloſ. niſi aliud ſuadeat ſcandalum: vel præſcri-
pta conſuetudo, iuribus ibi adductis: faciunt di-
cta ſupra lib.1.c.1.§.3.verſ.2.&.c.2.§.3.num. 10.
& hoc lib.c.1.§.4.uerſ.4.num.9.& ſeq.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi electio, ante confirmationem tribuit ius ad rem: non in re, ſecundum communes.*

2 *Epiſcopus electus, non confirmatus, habet prærogatiuas, vt in pœnis ſecum mitius agatur.*

3 *Electio caſſatur, ſi electus adminiſtret ante confirmationem.*

4 *Electus, in caſibus adminiſtrat ante confirmationem.*

ELECTIO ANTE CONFIRMATIONEM QVALE IVS TRIBVAT.

FActa electione quod ius acquiratur electo, ante confirmationem: an poteſtas, adminiſtrandique ius, & per cõfirmationem exercitium adminiſtrationis, ſæpe a doctoribus in controuerſiã deducitur, vt oſtẽdunt glo. & docto. in.c.quãto.63.diſt.Card. Alex.tñ ibi col.2.ſuper his aliqua
✠ hinc inde adducit: atteſtatur tamen nolle inſiſte-
1 re, † quia clarum ſit communem* opinionem eſſe electum ante confirmationem, habere ius ad rem, non autem in re, allegat inter alia Rot.deciſ. 489. incip. cum ad capitulum, & Ab. conſ. 47. uidetur primo dictum Nicolaum. Subdit tamen Card.
2 † electum non confirmatum, habere priuilegium confirmati, vt in pœnis ſecum mitius agatur. l. moris. §. fi. ff. de pœnis. & per Ludouic. in ſing. & ad propoſitum inquit Caſſadorus in deciſ. in rota collectis, in tit de præbend. 18. deciſ. per electionem, & præſentationem, acquiri ius ad rem: per inſtitutionem, & confirmationem, acquiri ius in re. c. dilectus. cum glo. de offic. leg. & per Ab. & glo. in. c. cum Bertoldus. col. 3. de re iud. ubi idem tenet Felin. col. 1. & 2. & hanc eſſe veritatem teſtatur etiã interpres reg. Cancel. Innocen. 8. in reg. 38. declarans Oldrad. conſ. 146. Factum tale. Contrarium tamen, uſ ca relatos per Felin. ubi ſupra, tenuit Philip. Franc. in. c. quam ſit. uerſ. electus. de elect. qui per electionem ius in re acquiri, per ibi not. affirmat: quodq; confirmatio nil iuris addit, niſi exercitium adminiſtrationis, per dictam glo. in dict. c. quanto. & Paul. de Citad. in tract. de iure patr. in. 6. parte. art. 1. nume. 24. & Pet. a Biaxio in tract. di
3 rect. elect. c. 8. 1. partis. † Qui tamen ſubdit hodie caſſari electionem, ſi electus adminiſtret ante cõfirmationem, c. qualiter. ubi Abb. de elect. & ipſe allegat. c. auaritiæ. de election. in. 6. ubi idem not.
4 Philip. Franc. † iterum ſubijciens quinque caſus, immo &. 7. ſecundum Philip. in quibus ante confirmationem, poſsit electus adminiſtrare: de qbus uide Bertach. in d. tract. de Epiſcop. lib. 3. in. 4. parte. 2. principalis. nume. 3. & ſeq. & per glo. in. c. nihil. in uerſ. adminiſtrent. de election. Non eſt ta-
✠ men recedendum a communi * opi. per Card. atteſtata in hoc articulo.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio epiſcopi, ſit intra tres menſes, poſt electionem: ante tamen conſecrationem.*

2 *Confirmatio quando interuenire in electione poſſit: & quando fiat. nume. 7. remiſſiue.*

3 *Confirmatio, vel electio epiſcopi, an potius facienda de ſemper bono: quam de malo, qui effectus eſt bonus.*

4 *Emendatus de crimine, non remanet omnino integer.*

5 *Indulgentia, quos liberat, notat.*

6 *Exempla, & miracula, præſertim veteris teſtamenti, non ſunt trahenda in exemplum, noſtræ actionis.*

8 *Confirmatus, nõ debet accipere poſſeſſionem, propria auctore, alijs punitur.*

CONFIRMATIO EPISCOPI PONITVR REMISSIVE MAGIS.

COnfirmationem, poſt electionem ſuccedere, ſatis conſtat: de qua itidem abunde, & ex ordine loquitur Bertachin. in eo tracta. de Epiſcop. lib. 3. in. 2. parte principali: ideo illum videbis. Colligamus tñ & nos ſummatim, ex eo notabiliora; addendo aliqua, ubi oportunum videbi-
1 tur. † Repetamusque primum, confirmationem infra tres menſes faciendam, poſt acceptatã electionem dict. c. quam ſit. & quæ fieri debet ante conſecrationem. c. prouida. de election. in. 6. atque ſecũdum quòd ſubdit Bertachin. ibi in. 1. parte, confirmatio fieri poteſt, etiam poſt mortem eligentium quorum loco alij ſuppoſiti ſint: & electio etiã nondum facta poteſt confirmari: Quæ confirmatio tamen prius peti non poſsit, quam petatur caſſatio electionis alterius: & ibi ponit eam ubiq; fieri poſſe: uidelicet in eccleſia, in palatio, & ad ſolitum tribunal, ſed tutius ibidem. Dicamus inde ſecundum Bertachin. ibi in. 3. parte. primæ ſecundæ principalis, Electum epiſcopum confirmari per Archiepiſcopum ſuperiorem, ſibi immediatum: licet talis archiepiſcopus non ſit conſecratus. Abbatem tamen electum in epiſcopum, per Papam confirmandum ait. & ſubdit omnem electionem Epiſcoporum, & Archiepiſcoporum, poſſe legatum de latere examinare, & confirmare. Tu uero addas electionem, & confirmationem, & omnem prouiſionem, hodie ad Pontificem pertinere: præſertim ex reſeruatione, ut iam diximus ſupra hoc
2 lib. c. 1. §. quarto, uerſi. 4. † Quis autem electus, vel quæ electio confirmetur, potes etiam abunde uidere apud Bertachin. d. lib. 3. in. 2. parte, ſecundæ principalis: Cuius penultima quæſtio memorabilis, hic non eſt omittenda. De cuius argumentis, apud Ioannem Simonetam, huius ciuitatis Reuerendiſſ. Epiſcopum, hodie quæ eſt dies Natalitia Domini, anni. M. D. LV. uerba faciebamus:
3 † An ſi unus ex eligendis, uel electis ſemper

 fuit

fuit bonus, alter uero fuit malus : ſed effectus
bonus : quis eorum ſit gratior, & potius confir-
mandus: & licet Archid. in.c.nos conſuetudinē.
12.diſt.ſentiat eligendum eum, qui ſemper fuit bo
nus:pro cuius opinione facit gloſſ. cum text. in.c.
fi. in uet. appropinquent. de ſenten. excomm. quæ
uberiorem gratiam habituros:qui non peccarunt,
in reconciliatione tradit: Bertachin. tamen refert
contrarium tenere glo.in.c.fidelior, per illum tex.
qui B.Ambroſio in Homil.lib.1.aſcribitur. l. diſt.
quam not.tradit, & cum ea videtur tranſire. Clare
enim in eo tex.exprimitur, Fideliorem factum eſ-
ſe Petrum, poſtquam fidem ſe perdidiſſe defleuit,
atque ideo maiorem gratiam reperiſſe, quam ami
ſerit:Verum ad præmiſſa, clarior mihi uidetur tex.
Matthei.c.18.& Lucæ.c.15.ubi exprimitur magis,
uel ita gaudium eſſe in cœlo, ſuper uno peccatore
pœnitentiam agente : quam ſupra nonaginta no-
uem iuſtis, qui non indigent pœnitentia : Cardin.
tamen Alexand.in d.c.fidelior, aliter & contrariū
quam dicta glo.ibi tenet, qui præferendum delin-
quenti, non delinquentem, ſi ambo concurrant tra
dit:ſi uero non cōcurrāt, tunc delinquentē, qui pœ
nitentiam peregerit, non repellendum, ex eo qđ
peccator fuit, ſed potius promouendum:quia me
lius cognoſcat alijs miſereri, oſtendit & ita ſen-
tire Panor.in.c.dudum.2.nume.24.de elect. com
memorat, & procedere contraria, & per conſe-
quens opinionem Archid.ubi ſit concurſus, licet
de eo non faciat mentionem; ſed Panor. ibi vide-
tur etiam ipſe tranſire cum d.glo. Iſta quæſtio in
qua diſſentiunt doct. mihi videtur maxime depen
dere ab ea. q. de qua mentionem fecimus ſupra
hoc. §. in uer.prope præmiſſa nume. 3. an ſcilicet
criminoſus poſsit in epiſcopum eligi, ubi ex col-
lectis per Bertachin. crimine enormi, etiam oc-
culto, coinquinatum, licet iam pœnitentem, non
promouendum poſuimus : cum diſtinctionibus
tamen in non enormi, doctorum, præſertim Ab.
in.cap.fi.de temp.ordinat.quæ idem Abb.uidetur
ſequi in d.c.dudum.nume.24. Qua de re, ſi ele-
ctio ſimpliciter eo pacto uidetur prohibita, abſq;
concurſu, multo magis uidetur non admittenda,
in concurſu eius, qui nunquam errauit: & hæc
opinio arbitranda eſt potius poſſe placere : quia
ſemel malus, ſemper præſumitur malus reg. ſe-
4 mel. de reg.iur. in. 6. † & non remanet omnino
integer, & non reſtituitur priſtinæ præſumptio-
ni naturæ; in qua quilibet præſumitur bonus, il-
le qui eſt emendatus de crimine, ut not. Abb. in
c.teſtimonium.colum. 2. de teſtibus.& inquit Al-
5 ciat. in tracta. de ſing. certam. c. x. † Indulgentia
quos liberat, notat.l.fi.C.de abolition. ſed eſt. C.
de gener. abolit. & hoc ſuppoſito, ille igitur qui
nunquam deliquit, erit præferendus, uti melior,
vt dictum eſt ſupra hoc. §. uerſ. oportet. in fi. &
hæc eo etiam argumento videntur comprobari,
quia ex delicto ſuo, nemo commodum conſequi
debet.l.itaque fullo. ff.de fur. Nec obſtat text. in
dict.c.fidelior.& Matthæi, & Lucæ, quia reſpon-
de ex uerbis Ab.in dict.c.dudum.nu.24. quod nō
præſumitur ita uero pœnitentia in alijs, ſicut in Pe
tro, uel ſecundum eum, in Petro ceſſabat omne
ſcandalū, propter claritatem uitæ & miraculorum
concurrentiam, nam & ipſe, & omnes alij apoſto-
li, ſpiritum ſanctum a Deo recipientes, etiam
perfectiores facti ſunt : quod in alijs hominibus,
non poteſt conſiderari, & ideo non ſunt trahen-
da ad conſequentiam, huiuſcemodi exempla. c.
his omnibus. ſiue, c. ſtatuimus. 61. diſt. & tradit
Cardin. Alexand. in d.c. fidelior : qui electionem
Petri rationabiliter factam putat, ratione de qua
6 ibi p eum: & facit.c.nos ſi.2.q.7.† ubi habetur, mi
racula, & maxime ueteris teſtamenti, eſſe admiran
da, & non in exemplum noſtræ actionis, trahen-
da: Nec ſi Chriſto placuit eligere Petrum, ex ſpe
ciali etiam, & diuina quadam gratia, hoc & in alijs
humanis electionibus militare, admittendum eſt:
& ad propoſitum, Petri factum, non eſſe trahendū
ad conſequentiam, arguit gloſſ. in.c.ſi tranſitus
diſt. 79. & hanc opin. indiſtincte tenet Franc. Ri-
pa.in c.eam te. nume. 32. & ſeq. de reſcrip. poſt
multa argumenta, ab utraque parte iacta: qui ideo
in criminalibus, præferri teſtem ſemper bonum,
7 teſti emendato de delicto, infert. † Qualiter autē
petatur, & fiat confirmatio Epiſcopi, ſub ſimi-
li rub.d.lib.3.in. 3. parte ſecundæ principalis: &
inibi in. 4. parte, eiuſdem ſecundæ, de effectu
confirmationis, late diſſerit Bertachin. ad quem
8 me refero. † Potes tamen addere Philip. Franc.
in.c.auaritiæ, numero 4. de electiōn. in.6. qui in-
quit confirmatum, non debere accipere poſſeſsio
nem propria auctoritate : alias eum incurrere in
pœnas iuris, per illum tex.

SVMMARIVM.

1 *Conſecratio epiſcopi, quando, vbi, & a quibus fiat, & quis poſsit conſecrari & qualiter fiat, & effectus eius, remiſſiue.*
2 *Epiſcopus per papam creatus, per Papam eſt conſecrandus.*
3 *Epiſcopus conſecratus, habet eccleſiam pleno iure.*
4 *Conſecratio Patriarchæ, & Archiepiſcopi, quomodo fiat, remiſſiue.*
5 *Conſecratione Epiſcopi, dantur omnes gratiæ, gratis datæ.*
6 *Gratia gratis data, quid ſit.*
7 *Gratia gratis data, diuiditur in nouem.*
8 *Epiſcopus conſecratur, Abbas benedicitur, Clericus ordinatur.*

CONSECRATIO EPISCOPI, PONITVR, REMISSIVE.

COnſecratio Epiſcopi, ſubſequitur confir-
1 mationem. † qn̄, ubi, & a quibus, & qs poſ-
ſit cōſecrari, & qualiter fiat: & effectus eius,
locu-

locupletiſsime pariter poſsit Bertach.d.li.3.in. 3.
parte princip.quem uideas:& aliquid tetigimus in
ſuperioribus hoc. §. verſic. quomodo. & hoc lib.
c.4.nume.16.ubi,poſtquam ad ſedē apoſtolicam,
pleno etiam iure, pertinent hodie prouiſiones ec-
cleſiarum cathedralium, ſiue metropolitanarum,
ac patriarchalium:annotauimus modum in conſe
cratione ſecundū ritum,quem ſeruat Ro. eccleſia,
vt in pontificali legitur,in tit.de conſecr. electi in
Epiſcopum,præſertim col.1.&.2.Et hic non omit
2 tendum,† Epiſcopum per Papam creatum, per ip-
ſum Papam conſecrandum,uel per eius commiſſa-
rium: non per inferiores, ſecundum glo.in.c.ſi eo
tempore. de elect. in. 6. Similiter notandum eſt,
3 †Epiſcopum conſecratum, habere eccleſiam ple-
no iure.c.ſuper his.de accuſation.glo.in. c.cum in
cunctis. de electıon. De conſecratione Epiſcopi
etiam qualiter fiat: & quot requirantur: & an fiat
cum examinatione, uide Cardin. Alexand.in.c.t.
&. c. quantum. 75.diſt.&.c.2.64.diſtin.& ibi.c.t.
4 † quomodo fiat conſecratio Archiepiſcopi, pri-
matis,vel Patriarchæ, & in.c.metropolitanus. 63.
diſt. & pulchre notat idem Card. in. c. porro.66.
5 diſt.† inconſecratione Epiſcopi, eidem dari om-
6 nes gratias,gratis datas. † Gratia autem gratis da-
ta,donum Dei eſt,excedens facultatem naturæ: &
ſupra meritum perſonę, homini conceſſum: quo
homo cooperatur alteri, ad hoc ut ad eum redu-
catur,ut oſtendit.San. Thomas prima Secundæ.q.
111. artic.1.per totum,&.q.112.art. 1.&.q.114.
art. 2. &.5.&.3.parte.quæſtio.7.&.q.62.art.1. &
contra gentiles lib. 3. cap. 154. & de veritate.
quæſtio. 27. artic. 1.&.5. & ſuper Pſalmum. 28.
7 †Gratia uero gratis data diuidit̄ in nouē:quæ hæc
ſunt,Sermo ſapientiæ,ſermo ſcientiæ, fides, Gra-
tia ſanitatum,operatio virtutum, Prophetia, Di-
ſcretio ſpirituum, Genera linguarū. Interpręțatio
ſermonum, ut apud eundem. San. Thomam legi-
tur in ea prima ſecundæ. q. 111. artic. 4.& contra
gentiles diſtin. lib. 3.&.c.154.& primæ ad Corin.
c.12.lect.2.† Hic autem non omittas commemo-
rare:ut epiſcopus dicatur conſecrari:Abbas bene-
dici:Clericus ordinari,ut not. Abb. in.c.ſicut pro
certo.de Symonia,qui tamen ſubdit ſatis dici poſ-
ſe, etiam Epiſcopum ordinari: quia Epiſcopatus
eſt ordo.

SVMMARIVM.

1 *Degradationis verbum in genere, comprebendit degradationem,& depoſitionem.*

2 *Degradatio in ſpecie,eſt quæ actualiter fit: & ibi forma:& dicitur ſolemnis depoſitio.*

3 *Intercedere poteſt eccleſia pro degradato: ne pœna mortis afficiatur, & ſimiliter pro quocunque facinoroſo.*

4 *Degradatio cœleſtis militiæ militis fit: vt ex auctoratio militis armatæ militiæ, & doctoreæ.*

5 *Degradatio actualis regulariter non fit, niſi cum incorrigibilitate:& niſi in caſibus expreſſis:& in tribus etiam ſine monitione:& ſine incorrigibilitate: & ibi an in multis alijs caſibus.*

Degradandus nemo eſt ſine accuſatione.

Degradatio vbi in canone exprimitur, intelligitur de verbali.

6 *Degradatio realis quædam eſt, quæ ficta dicitur: & quando habeat locum.*

7 *Depoſitio eſt verbalis tantum depoſitio: qua quis incarceratur, vbi ſit ſpes correctionis.*

8 *Papa ſolus cum ſolemniter degradato diſpenſat: cū depoſito epiſcopus.*

9 *Depoſitus regulariter non traditur curiæ ſeculari: niſi ſecuta incorrigibilitate.*

10 *Depoſitio eſt etiam perpetua remotio, ab altaris miniſterio.*

Depoſitus ſimpliciter, intelligitur perpetuo depoſitus,

11 *Depoſitio proprie an ſit a dignitatibus,& honoribus: degradatio ab ordinibus.*

12 *Depoſitio fit ab honore,& loco, hoc eſt ab ordine, & beneficio.*

13 *Depoſitio in quibus criminibus: & quando habeat locum.& nume. 18.*

14 *Suſpenſio quid ſit.*

Suſpenſus ab officio, dicitur ſuſpenſus a beneficio.

15 *Suſpenſione digna ſunt omnia crimina, quibus quis de facto infamatur,& ita quod populus ex eis ſcandalizetur:& non ſint leuia.*

16 *Suſpenſio declarata per iudicem obſeruanda eſt.*

Suſpenſio diuerſimode contingit.

17 *Suſpenſio in ſpecie, in quibus caſibus fiat: etiam in epiſcopo exprimitur.*

18 *Depoſitio in quibus caſibus, & in ſpecie fiat, etiam in epiſcopo.*

19 *Pœnæ arbitrariæ ſpeciales, quibus clerici, vel etiam epiſcopi afficiantur: aliæ in quibus pœnitentia iniuncta eſt, aliæ excommunicatio: aliæ amiſſio priuilegij clericalis: aliæ vt interdicatur ſubuentio eccleſiæ: aliæ vt hæreditatis ablatio applicādæ eccleſię: aliæ priuatio fructuum annalis.*

§.II. DE DEGRADATIONE, ET POENIS EPISCOPI.

§.II.

QVia poſt electionem, confirmationem, & conſecrationem Epiſcopi, quandoque contingit ipſum in pluribus, male ſe habere: Quo fit vt iure merito, ob eius prauam adminiſtrationem, & ſcelera, non ſolum corripiendus: ſed etiam diuerſis pœnis afficiendus: uſque adeo, ut uel ſuſpendendus, vel deponendus: vel degradandus ſit: de quibus abunde diſſeruit Bertachin. in eo tract.de epiſco.lib.4. in octaua,& vltima parte: Colligendo primo a quibus degradatio, & depoſitio fiat: ſecundo cauſas, & perſonas degradatione,& depoſitione dignas: tertio qualiter de-

gradatio,& depoſitio fiat; quarto de eorũ effectn.
Nos aliquibus ab eo ordinatis reſumptis,quæ ſcitu
digna,notandaq́; magis,viſa ſint;aliqua alia quan-
doqne addendo, præmittamus prius, pro declara-
tione: Quid degradatio, quidue depoſitio ſit, &
ſuſpenſio: quæ cum declarauerit Specul.in titu.de
accuſation. §. ſecundo loco. uerſ. & not.& in. §.
quarto.uerſ.tu autem diſtingue:& ſequitur Berta-
chin. d. lib.4. in prin. & tamen vario modo, non
ſolum doctores, & interpræres iuris: ſed etiam
Pontifices, & legiſlatores, in degradatione, qua
quis curiæ ſeculari traditur,reſponderint:ut expri
mit Innocen. 3.in.c.nouimus.de uer.ſign.puto re
1 cte, & ex ordine dici, & præmitti poſſe: † Degra-
dationis uerbum, in genere ſumptum, compre-
hendere degradationem,& depoſitionem,ut pro-
batur in.c.degradatio.de pœnis.in.6.ibi, degrada
tio,ſeu depoſitio:quod ibidem not.Philip. Franc.
2 poſt dominic. † At ſi in ſpecie, degradationis ver-
bum aſſumamus: Degradatio illa eſt,quæ actuali-
ter fit,de qua habet̃ in.c.epiſcopus.xi.q.3.& in d.
c.degradatio.qũ clericus ſiue in maioribus ſiue in
minoribus ordinibus cõſtitutus,veſte,calice,libro,
ſeu alio inſtrumento,uel ornamẽto, illi in ſua ordi
natione collata ad p̃ſentiã Epiſcopi adductus,lata
ſnĩa depoſitionis,ſingulariter ſpoliatur, & exuitur
oĩ ordine beneficio,& priuilegio clericali:quæ qui
dem degradatio, ſolemnis depoſitio nocatur,ſm
Specul.in d.uerſi.& not.Et ſit præſente iudice ſecu
lari,cui degradatus debet relinqui;qui illum laicali
habitu indutum, recipiat in forum ſuum,ut pœna
legitima afficiatur, ut exprimitur in. c. cum non
ab homine.de iudic.& in.c.ad falſariorum. de cri.
fal.uerum in.c.nouimus.de uer.ſign.magis pie ſan
3 citum eſt: † ut pro degradato, & ſeculari cu-
riæ tradito, debeat tamen eccleſia efficaciter in-
tercedere: ut citra mortis periculum, circa
eum ſententia mortis moderetur: quæ obſeruan-
da ibi notat Abba. quicquid aliter ſentiant. Il-
lud etiam plus commemorans, ut licite quilibet
prælatus,& eccleſiaſtica perſona, pro homine faci
noroſo intercedere poſsit, ut non puniatur pœ-
4 na mortis. † Plane hæc actualis degradatio, cœle-
ſtis militiæ militis ſit: ut exauctoratio eius qui mi
litiæ deſeruit armatæ: cui militaria detrahuntur
inſignia:& qui conſortio,& priuilegio militari pri
uatur,ut in dict.c.degradatio habetur,& per Bart.
in.l.2.§.ignominię.ff.de infa.ubi in fi.ponit,idẽ de
degradatione doctoris dicẽdum eſſe, qđ de degra
datione clerici,& militis,ut aliqñ priuilegia pdan
5 tur aliqñ etiã infamia irrogetur.† Atq; hæc actua
lis degradatio regulariter nõ fit, nec quis curiæ ſe
culari traditur, niſi ſecuta incorrigibilitate, & niſi
in caſibus expreſsis,ut per Bernard. Diaz,in pra-
ctic.crim.canon.in uer.parricidæ. colum. penult.
qui atteſtatur de communi:& Ant. quem ſequitur
Annan. in. c.1.de cleric. pugn.in duel.circa fi. &
de iure ſtatim conceditur, ſine alia monitione,&
incorrigibilitate, in tribus caſibus: ſcilicet, primo
in hæretico pertinace, uel relapſo, ut per gloſſ,
in. c. abolendam. de hæretic.ut ita eam intelligit
Ab.in.c.at ſi clerici nume.37.de Iudic. & Bernar.
Diaz,ubi ſupra c. 106. Secundo in falſificaute lit-
teras Appoſtolicas.d.c.ad falſariorum,& per Ber
nard. Diaz ubi ſupra c.108.in uer.falſarij. Tertio
in eo,qui inſidias parauerit, uel contumeliam in-
tulerit epiſcopo,uel prælato ſuo.c.ſi quis ſacerdo
tum. xi.q.1.& ibidem ponit Abb. Declarans ta-
* men ſecundum communiter* omnes hoc procede
re, data incorrigibilitate: & ſequitur Bernardus
ubi ſupra cap. 109. in uer.conſpiratores: & cum
prædictis, & Abb. tranſit etiam Decius inibi col.
21.quos uideas,an in alijs caſibus, puta ſortilegij:
& ſciſmatici, & alterius criminis grauioris: ueluti
parricidij,& aſſaſsinamenti:homicidij ſacerdotis,
in eccleſia incẽſa,& ſpoliata:in proditione patriæ:
quis non expectata corrigibilitate, curiæ ſeculari,
* degradatus, ſit tradendus: cum communes* opin.
ſint cum ea glo. ut ea incorrigibilitas expectanda
ſit: ſed eam communem declarat Bernard. Diaz,
6 in dicto uer.parricidæ. † Eſt quoque alia degrada
tio,ſed ficta, quæ tamen habetur loco realis: quæ
fit ſiue a iure, ſiue ab homine, contra abſentem:
prout quando a iure conceditur, ut clericus man-
dans hominem interfici per aſſaſsinos, uel rece-
ptans aſſaſsinos, cenſeatur realiter degradatus, ita
ut capi,& puniri poſsit,per iudicem ſecularem, ut
ſtatutum eſt in.c. 1.de homicid.lib.6.& affirmat
Bernard. Diaz in practic.can.crim.in uer. per aſ-
ſaſinos. Sic etiam datur alia degradatio ficta, ab
homine, & a iure,ut ſi in caſu hæreſis clericus ab-
ſens citatur,& expectatur per annum, & non com
paret;aut ante annum per teſtes conuincitur de hę
reſi, ut contumax in abſentia condemnetur pro
hæretico; & iudici Laico datur facultas ab eccle-
ſiaſtico,talem clericum capiendi, & ſecundum le-
ges iudicandi. Idemque dicitur, & obſeruandum
eſt in falſario literarum Apoſtolicarum. Idem
quoque concludendum eſt, in quolibet delicto,
ꝓpter quod clericus abſens degradari mereatur:
qui ſi legitime conuictus,apud iudicem eccleſiaſti
cum, depoſitus, incorrigibilis fuerit, debet excõ-
muuicari:deinde contumacia creſcente anathema
tis mucrone feriri: quæ ſi in profundum malo-
rum ueniens,contempſerit, cum eccleſia non ha-
beat nltra quid faciat, pro degradato realiter ha-
betur, ita ut ſecularis poſsit eum punire. c. cum
non ab homine. de iudic. quæ ita intelligit, &
declarat Ioan. Lup. in tract.de lib. eccl. quæſt. 9.
Et hic nota epiſcopum non ſolum poſſe priuari
prælatura; ſed etiam puniri perſonaliter pro deli-
cto,ut per Bar.in.l.1.§.item ſolent.ff.de offic.præ
fec.urb.ſequitur Bertach.d.lib.4.in.4.parte.Octa
7 uæ partis. † Depoſitio nero,eſt uerbalis tm̃ degra-
datio,ex qua quis incarceratur, ubi ſit ſpes corre-
ctionis.d.c.nouimus.&.c.cum nõ ab hoĩe.de iud.
& per Spec.d.uerſ.& not.& Ioan.montalt.in trac.
de reprob.ſenten.pil.in. 1.dubio,num.24.& Ber-
tachin.in dict.princip. octauæ partis.4. lib. qui &
8 illas, inter prædicta differentias ponunt. † ut ſo-
lus

lus Papa cum ſolēniter degradato diſpenſet : cum
depoſito epiſcopus. Et ad propoſitū inquit Abb.
in d. c. at ſi clerici. num. 38. de iudic. communem
9 eſſe opin. † ut regulariter depoſitus, etiam ſi com-
mittat crimen homicidij, non tradatur curiæ ſecu-
lari, niſi ſequatur incorrigibilitas, d. c. cum non
ab homine, ut iam dictum eſt : immo Abb. in fin.
princ. colligit ut etiam communis ſit doctri. Nun
quam aliquē tradendum curiæ ſeculari quantum-
cunque criminoſum, quam diu poteſt corrigi per
10 eccleſiam de iure, & de facto. † Eſt quoque depo
ſitio, perpetua remotio ab altaris miniſterio, ut at-
teſtatur Abb. ibidem ; & ſequitur ibi Decius. col.
4. uerſi. Quinto not. & propterea depoſitus ſimpli
citer, intelligitur perpetuo depoſitus, licet non
exprimatur, ſecundum glo. fin. c. 1. 50. diſt. & hæc
poſt Decium, & Præpoſ. med. ſequitur Bernard.
11 Diaz. ubi ſupra in uer. deponi. † Dicitur etiam
proprie deponi quis a dignitatibus, & honoribus:
Degradari uero ab ordinibus : quo in caſu neceſ-
ſaria eſt epiſcoporum præſentia, & aliæ ſolemni-
tates requiruntur, ut obſeruat Specul. in d. §. ſecun
do. uerſi. & not. & ſequitur Bertachin. in d. 8. par-
te. 4. lib. in prin. ſed hoc dictum dubium arbitror:
nam præterquā qđ nō probet aliqua lege; arguere
nos recte poſſe uidemur, ut depoſitio ſi fiat ſim-
pliciter, cōprehendat non ſolum dignitates, & ho-
nores, uerum etiam ordines: quia depoſitio eſt uer
balis degradatio, ut ſupra, & ſi ita eſt, cum in degra
datione ordines tollantur realiter: ſic & in depoſi-
tione dicendum eſt, ut tollantur ordines uerbali-
ter, ſicut honores, & dignitates. Quod ex eo uide-
tur probari. quia in proximis iam dictum eſt, de-
poſitionem eſſe perpetuā remotionem ab altari,
ſicque uidetur tolli ordo cuilibet clerico, in eius
collatione datus. Poſtremo clarius hæc demon-
12 ſtrantur, † quia quando quis priuatur honore, &
loco: intelligitur fieri depoſitio ab officio, & bene
ficio. & uerbum, Honore exponitur, ideſt ordine:
& uerbum, Loco, ideſt beneficio, cuiuſmodi pacto
fit depoſitio, ut hæc declarat Io. And. per illum
tex. in c. Clerici. ne cleric. uel mon. & cum eo trā-
ſit Ab. ibi, & ſequitur Bernard. Diaz in practica
13 can. crim. c. 92. in uer. truncationes. † At quomo-
do, & per quæ uerba ad depoſitionem proceda-
tur, ponunt doct. præcipue Ab. in d. ca. at ſi cleric.
num. 34. & Decius col. 20. uerſic. de ſecundo : ex
quibus collige, Abbati magis placere, ut etiam pla
cet Bertachin. in d. 8. parte. 4. lib. in rub. quis depo
nendus ſit, nu. 32. ut depoſitio, pro nullo crimine
locum habeat, niſi hoc iure exprimatur : niſi adſit
incorrigibilitas. & non ſufficiat prima contuma-
cia: & addit Bernardus Diaz. in d. uer. deponi, niſi
in grauibus : & propterea refert Decium ubi ſupra
ex uerbis Ab. formare duas concluſiones, Primam
ſcilicet, depoſitionem non imponendam, niſi pro
graui crimine : Secundam, relinquendum eſſe ar-
bitrio iudicis, quæ dicantur crimina grauia, &
quæ dicantur requirere depoſitionem : de quibus
per Bernard. Diaz ubi ſupra in uer. grauia. cap. 11.

Qualitates autem in hoc cōcurrentes generaliter,
explicat inibi Ab. uidelicet omne delictum cum
incorrigibilitate, in qua tamen non ſufficiat prima
contumacia, & per Barnard. ubi ſupra. c. 28. & eo
caſu depoſitionem, ſolum per ſententiam infligen
dam. Item omne delictum cum irregularitate.
Item ſi delictum eſt publicum, & ſcandaloſum.
Item ſi diu continuatum. Item ſi habet qualitatem
enormitatis. Item ſi habet in ſe infamiam iuris. Et
mox dat regulam, ut crimē debeat eſſe maximum
enormitatemque ex prædictis cognoſci comme-
morat. Quibus adde, quòd ubicunque pro aliquo
delicto uenit imponenda pœna mortis, tunc de iu
re canonico, in locum ipſius intelligitur ſurrogata
pœna depoſitionis, ut poſt Innocen. Ant. & Felin.
ſequitur Bernard. Diaz in d. practic. can. crim. in
14 uer. deponi. † Suſpenſio item eſt una ex cenſuris,
& pœnis eccleſiaſticis: quę qñq; ad tēpus, qñq; in
perpetuū imponit, & quandoq; ab officio: quan-
doque a beneficio, quandoque ſit ab utroque: ſed
ſuſpenſus ab officio, cenſetur ſuſpenſus a benefi-
cio, ut tradit Specul. in d. uerſic. & not. & quæ ſint
crimina ſuſpenſione digna, ponit Ab. in d. c. at ſi
15 clerici nu. 33. referens Ant. dicentem † ut omnia
crimina, quibus quis de facto infamatur, ſuſpenſio
ne digna ſint : & ita quod populus ex eis ſcandali-
zetur, & non ſint leuia : ut ipſe Ab. certam doctri-
nam in his dari non poſſe docet: ſed hæc commit-
tenda eſſe arbitrio ſuperioris, quodque crimen
non ſit ita graue, ut depoſitio militet : ſuſpenſio
tunc procedere poſsit. & Ab. ſequitur poſt Andr.
ſic Bernard. Diaz in d. pract. can. crim. in uer. ſu-
ſpendi circa fin. quem uideas in præmiſsis, & in
alijs pœnis, & cenſuris, per eum ex ordine declara
16 tis. Sed hic non omittas, ab eo notatum, † obſer-
uandam eſſe uoluntatem Iudicis in ea ſuſpenſio-
ne declaratam: cum ab ordine tantum quis, quan-
doque a beneficio, quandoque ab utroque ſuſpen
datur. His uentilatis, cum Bertachino liceat inue-
ſtigare magis in ſpecie, & reperire caſus in quibus
epiſcopus ſuſpenditur, deponitur, degradatur, uel
aliter punitur. In reliquis, hoc eſt, a quibus, qua-
liter ue degradatio, uel depoſitio fiat, & effectus
eius, uide per ipſum Bertachin. ad quem me remit
17 to. † Dicamus igitur nos, licet de depoſitione
tantum immiſcendo, aliqua, quæ ad degradatio-
nem pertinent, & ſuſpenſionem, ille ſcripſerit;
ut epiſcopus quandoque ſuſpendendus ſit, ob cri-
mina: & iuxta ea, quę in proximis ſcripſimus, quæ
militare in epiſcopo, non ſecus ac in alio clerico,
parum abeſſe arbitror: Immo a fortiori magis mi
litare dicendum eſt, quia grauius punitur, ut dice-
mus inf. §. prox. num. 38. & multa colligi poſſunt,
ex ordinatis per Benard. Diaz. in d. practic. can.
crim. & in indiuiduo aliqua obiter dicemus inf. §.
ſeq. nu. 3. ubi epiſcopus, ſaltem in feſto natalium
Domini, Epiphaniæ, & Paſcatis, & Penthecoſtes,
in eccleſia reſidere debet : alias per triennium a
communione ſuſpenditur, ſicut priuatur, ſi capite
cooperto celebrat miſſam. Suſpenditur etiā quili-
bet

bet habens dignitatem, perſonatum, ſeu aliud beneficium, cui cu a animarum inminet: & alius in ſacerdotio conſtiiutus, & ſic epiſcopus uirgata ueſte utens, ut per annum a perceptione fructuum ſuſpendatur. Sacerdotes uero ſine beneficio, inhabiles per id tempus efficiantur, ut per Bernar, inibi,in uer.uirgata. Luſor uero clericus,uel inſpector, uel particeps tribus annis a miniſterio prohibetur, & in monaſterium redigitur, ut per Bernard.ibi in uer. aleatores: quod & in epiſcopo uidetur militare. Duelli, & publicorum ſpectaculorum inſpector, tribus pariter annis, a miniſterio prohibetur,& in monaſterium redigitur, ſecũdum iura ciuilia: licet ſecundum canonica, non uideatur ſtatuta pœna, ut per Bernard.ibi in uer.publicis ſpectaculis. Item ſuſpenditur quandoque epiſcopus, uel prælatus, qui uices ſuas, uel eccleſias, ſub annuo cenſu agendas permiiit.c.2. cum glo. fi.& toto tit.ne præl.uic.ſu. & dicemus inf.§.ſeq. num.53.Er quandoque ſuſpenditur a celebratione miſſæ,qui confirmat electum, non confirmandum: quia ſit indignus,non idoneus,uel aliter electio non ſubſiſtar:& ſuſpenditur a beneficio ſuo, donec reſtituatur, qui fuit negligens in inquirendo de qualitate electionis, & electi,ut colligit Bertachin.ibi in d.rubric. quis deponi debeat, & quare.num.16.& ſuſpenditur ſiue ad tempus deponitur, qui clericum forenſem inſtituit, in eccleſia ſua:non habentem litteras dimiſſorias proprij epiſcopi,ut ibi per Bertachin.nume.25.& aliquando ſuſpenditur clericus, & ſic epiſcopus concubinarius,ut per Bernardum Diaz ubi ſupra.cap.73.in uer.concubinarij. Item & qui a crapula, & ebrietate non abſtinet, monitus ab officio, & beneficio ſuſpenditur,ut per Bernard.ibi.cap.71.in uer. ebrij. Item ſuſpenditur ab ordinibus illiteratus, & beneficio priuatur. ut ibi. c. 19. Item ordinatus extra tempora, & ante legitimam ætatem, & ab alieno epiſcopo,eſt ſuſpenſus ipſo iure,ut ibi.cap. 22.in uer.extra. Itẽ pœna ſuſpenſionis,aut carceris afficitur,qui non ieiunus ſacramenta altaris,celebrauerit.ut ibi.c.29.in uer.non ieiuni. Item per annum ſuſpenditur, qui ſacrificium altari oblaturus,ſe a communione ſuſpenderit, ut ibi.c.38.in uer.aliquotiens. Item per tres menſes, ab officio ſuſpenduntur, deſides in cuſtodia euchariſtiæ, ut ibi.c.40.in uer.in cuſtodia. Item denunciator criminis,& in probatione deficiens, ab officio & beneficio ſuſpenditur,ut ibi.c. 59.in uer. calumniator. Item frequens uenator ſuſpenditur presbyter, ab officio,per duos menſes diaconus indiſtincte,ſine præfinitione temporis, ut ibi.c.61.in uer. uenatores. Item quibuſlibet publicis ſpectaculis intereſſentes,uidentur ſuſpendi tribus annis a uenerabili miniſterio,ut ibi.c.66.in uer.publicis,ſed hæc pœna ab Imperatore emanauit, ut ibi per Bernard.qui tamen conſuluit, ut aliqua pœna condigna,afficiantur tales inſpectores, ſaltem in ſacris conſtituti. Item ſuſpenditur ab officio per triennium,qui clamdeſtinis nuptijs, præſumſerit intereſſe,ut ibi.c.67.in uer.clamdeſtinis. Item ſuſpenditur ab officio,& beneficio,ſecundas nuptias benedicens,ut ibi.c.68.in uer.nuptias. Item ſuſpenditur uſurarius, ut ibi poſt aliquorum altercationes,tenet Bernard.in uer.uſurarij.c.82. Item qui a manifeſtis uſurarijs,oblationes recepit, ut ibi.c. 83.Item conſulens aruſpices,incantarores,& ſimiles,ſuſpendit: & in monaſterĩũ ꝑpetuo detrudit, ut ibi.c.101.in uer. conſulentes. Itẽ ſuſpenditur ab officio,& beneficio qui de ſuo crimine gloria-

18 tur, ut ibi.c.111.in uer. ſeque de ſuis. † Deponitur inde epiſcopus pro graui crimine, & iuxta tradita in ſuperioribus num. 13. & ſigillatim plures caſus enumerat Bertachin.in d. 8. parte.4.lib.in rub.quis deponi debeat, & quare: qui illi ſunt, Hæreſis, Falſitas commiſſa in literis apoſtolicis, Coniuratio contra Epiſcopum: Hæc tamen tria magis pertinent ad degradationem, ut ſupra. Item ſortilegium,& ſi quis ſit incantator:uel conſulens incantatores,& ſimiles,& ubi adſit incorrigibilitas,quo ad ſortilegium,in depoſitione,idem tenet Bernard.ubi ſupra in uer.ſortilegi. cap.100. ſed de conſulente aruſpices,incantatores, & ſimiles, aliter ſentit, ut ſupra dictum eſt, in proximis. Homicidium etiam propter iram commiſſum, licet animus occidendi defuerit,non ſi commiſſum ſit per caſum:& intellige ſecuta ſententia. Falſitas commiſſa in teſtificando,uel in aliqua carta. Ebrietas,a qua quis non abſtineat, & non ſemel tãtum, ſed pluries commiſſa.Ludus;quorum neutrum tamen dicit ſeruari:ſed ebrietate dixi ſupra in pœna ſuſpenſionis. Item conſecratio non iure electi, cum conſecrans, & conſecratus deponantur. Et conſecrans indignum, Et confirmans electũ, non confirmandum. Et promouens dignum inuitum, & reluctantem. Item deponitur a communione recuſans uenire ad Synodum,uocatus a Metropolitano,ceſſante iuſta cauſa:etiam frequentans tabernas,& retinens;niſi cauſa neceſſitatis. Et uſuras exercens: immo etiam degradatur ſecundum Bertachin. ibi num.21. Quod dictum ſimpliciter non puto uerum,nam ſuſpenditur, niſi ſe corrigere nolit,cum tunc deponatur, ut ſupra ſecundum Bernard.in d.c.82.Item deponitur epiſcopus,qui uſus eſt regio fauore, uel ſeculari poteſtate, in acquirendo epiſcopatum, Et qui conſentit, & tolerat fornicationes in clericis ſuis. Et qui in aliena diœceſi clericos ordinat,uel altaria conſecrat,niſi rogatus a Metropolitano,& epiſcopis prouinciæ, Et qui quærit promoueri loco uiuentis. Et qui communicat excommunicatis, uel communicauit. Et qui eſt ſimplex, Et qui eſt negligens, & ſi crimen in eo ſit notorium. Et pro crimine capitali, Et deponitur, epiſcopus carnaliter cognoſcens mulierem,& filiam ſpiritualem,ut & per Bernard. Diaz.ibi.c.76.in uer. ſpiritualibus. Et qui reuelat confeſſionem confitentis,ei factam, in forma pœnitentiæ, niſi de conſenſu confitentis: Atq; colligit ibi Bertachin. num.36. ſacerdotem non debere reuelare,etiam proditionem in ſpecie, ſed

in

in genere. Item deponitur epiſcopus, qui quærit timeri potius uerberibus, quam uerbis. Et aſſumẽs negocia ſecularia. Et qui ordinat clericũ ꝑ Simoniã. Et qui nõ ſeruat cõſtitutiones Cõcilij, uel eccleſiæ Romanæ, nt etiã dicemus infra. §. ſeq. n. 54. Et qui palã slienar res eccleſiæ cathedralis, uel alterius ſibi ſubiectę, quæ rectorẽ habeat, nõ ſi clã, & declara ut ibi. Er qui excõmunicatus celebrat. Præmiſsis caſibus per Bertachin. enumeratis addi poſſe uidetur, ut epiſcopus ab epiſcopatu deijciarur, ſecundum leges ciuiles, ſi probetur babere cohabitationem mulierum ſuſpectarum: uel ſecundum iurs canonica excommunicetur, tertio monitus, ut dicemus infr. §. prox. nume. 11. Item clericus in ſacris, vxorem ducens, perdit executionem omnium ordinum, & ſic officio, & eccleſiaſtico beneficio carere debet, ut per Bernar. Diaz. in d. practic. can. c. 74. in uer. matrimonium: & aliquid dicemus obiter in. §. ſeq. num. 13. Idemque aliquando ſtatuitur in clerico concubinario, ſecundum Bernar. ibi. c. 73. in uer. concubinarij. At ſi Epiſcopus ſit fornicator, deponitur, ut per Bernar. ubi ſupra. c. 72. in uer. fornicarij. Deponitur pariter epiſcopus, qui duellum ſubierit: ſiue uictor, ſiue nictus, ut dicemus inf. §. ſeq. nu. 25. ubi. & nu. 26. idẽ dictum eſt in agitante iudicium ſanguinis: & ſimiliter idem diximus in pugnante perſonalitẽr ibi. num. 31. Item deponitur epiſcopus, qui clericos ſine examinatione ordinat, ut ibi num. 41. Itẽ qui non confirmat præſentatum idoneum deponitur, ut dicemus ibi, nume. 49. Item aliquando deponitur ſi uices ſuas ſub annuo cenſu concedat, ut ibi. num. 53. Item remouetur etiam epiſcopus ab epiſcopatu ſuo aliquando propter ſcandalum euirandum, ut ibi num. 60. Item ſicut deponitur clericus miniſtrans in ordine, quem non habet, ut per Bernard. ibi. c. 12. in uer. cum laici, idem uidetur dici poſſe in epiſcopo, ſi miniſtraret in ordine quem non haberet. Idem uidetur poſſe argui, ſi epiſcopus recipiat ordinem dum exiſtit in excommunicatione, ut ibi. c. 13. in uer. excommunicati. Idem eſt ut epiſcopus ſcienter rebaptizatus promotus, adepti honoris periculo ſubiaceat, cum ordinatoribus, ut ibi. c. 15. in uer. rebaptizati. Idem eſt arguẽdum in epiſcopo promoto ad ſacros ordines, qui bigamus ſit: ut in clerico ponir Bernard. ibi. c. 16. in uer. bigami. Idem eſt arguendum in ſeruo facto Epiſcopo, ut deponatur, ut ibi. c. 17. in uer. ſerui. Poteſt & hic inſeri, ur epiſcopus qui ſcienter ordinauerir eum, qui ſolemnem pœnitentiam egerit, ordinandi poteſtate priuetur, ut ibi. c. 19. in uer. poſt pactã. Item uidetur ut clericus: & ſic epiſcopus per ſaltum promotus, deponendus ſit, ut per Bernard. ibi. c. 20. in uer. per ſaltum. Item deponitur quis excommunicatus maiori excommunicatione, uel interdictus, aut ſuſpenſus ab homine; celebrans diuina officia, ut per Bernard. ibi. c. 28. in uer. ſuſpenſionis. Item deponitur ab officio, & beneficio celebrans ſine aqua, & igne, uel in pane fermentato, & calice ligneo, ut ibi. c. 31. in uer. & ſine aqua. Item deponitur qui in priuatis locis celebrat, aut ſacrificia offert, ut ibi. c. 34. in uer. ac in priuatis. Vbi & c. 35. miſſam pro requie defunctorum promulgatam, pro uiuis qui celebranr hominibus, deponunt à proprio ordinis gradu, & exilio perpetuo relegantur. Item deponitur, qui commendatum ſibi infirmũ baptizare noluerit, ut ibi. c. 41. in uer. commendatum. Item colligere poſſumus, epiſcopum habentem plura beneficia, ſicut alium clericum, priuari altero beneficio, etiã ſimplici, ubi unum ſufficiat ad uitam: uel etiam ſi tale beneficium habet curam animarum annexam. Quod & in perſonalibus procedit, & in regularibus dignitatibus, prioratibus, & vicarijs perpetuis, ut per Bernard. ibi. c. 42. in uer. beneficia plura. Item etiam ammouetur quis ab ea inſtitutione, in qua pater eius inſtitutus fuit, uel adminiſtrauit, ut ibi. c. 43. in uer. quorũ. Et qui intruſit ſe in beneficio ſcienter, & iniuſte, habẽte curã animarum: nam ipſo iure priuatur ſimili beneficio, cum cura, quod habebat, ut ibi. c. 44. Item & occupans uiuentis, & ſacerdotis officium, ab eccleſiaſtica communione repellitur, & deponitur, & efficitur infamis, ut ibi. c. 45. Item & qui beneficia eccleſiaſtica, occaſione laicæ collationis habent, ab officio & beneficio redduntur alieni, ſi commoniti illa non reſignauerint: Item & qui non reſidet in beneficio, illo priuatur, ut ibi. c. 47. in uer. in nullo: dictum tamen eſt ſupra per triennium epiſcopum, non reſidentem, a communione ſuſpendi. Item priuatur beneficio, qui legitima monitione præcedente, contumaciter neglexerit officium recitare diuinum, nt ibi. ca. 49. in uer. officium. Item depoſitus a clero a cõione alienus habetur epiſcopus: ſicut clericus negociator, ac alienæ rei conductor, ut arguere poſſumus a dictis per Bernard. ibi. c. 50. in uer. negociatores. Item illicitorum contractuum proſeneta, qnis a proprio gradu deponitur ut ibi. c. 51. in uer. proſenetę. Item & qui in ſacris, tabellionatus officiũ exercent, beneficio priuantur. ut ibi. cap. 53. in uer. tabellionatus. Item & qui procurator eſt generalis deponitur, ut ibi. cap. 55. in uer. uillarum. Et qui principum, & ſecularium uirorum ſunt iuſtitiarij, ut inibi. c. ſeq. Item ſpoliantur eiuſdem eccleſiæ beneficio, qui contra eccleſias, a quibus beneficia obtinent, aduocati, uel procuratores extiterunt, ut ibi. c. 57. in uer. contra. Item qui calumnioſe accuſat, priuatur aliquando officio, & uerberatus publice, in exilium mittitur, ut ibi. c. 59. in uer. calumniatores: Item clericus maledicus, & ſic epiſcopus, maxime in ſacerdotes, ſi iuſſus & coactus poſtulare ueniam, petere noluerit, deponendus eſt, ut ibi. c. 60. in uer. maledici. ubi ſi maledixerir quis Rom. Pontifici, punitur pœna arbitraria. Item præsbyter, & diaconus, qui uendir ſacra uaſa eccleſiæ, deponendus eſt, ut ibi. c 65. in uer. bona. Et ibi clericus qui noluerit emendare deponitur. Item ab officio, & beneficio deponitut, & in arctum monaſterium detruditur, ad agendam per-

petuam

petuã pœnitentiam,ſacris uirginibus, ſeu mouia-
libus, ſe cõmiſcẽs.ut ibi. c.75.in uer.monialibus.
Sic deponitur qui ſtuprum cõmiſerit, hoc eſt qui
uirginem deflorauerit, qui & ad eam dotandam
cogi poteſt, ut poſt Abb. tenet idem Bernard.ibi
in uer.ſtupri.c.77.atteſtans de cauſa: ubi de dota-
tione aliquas quæſtiones ponit. Item deponitur,
qui inceſtum, & adulterium, & ſodomitium cri-
men,& ſacrilegium perpetrauerit ut ibi cap.78.in
uer.inceſtus,&.c.79. in uer.adulterijs &.cap.80.
in uer.ac nephandi. & in.cap.81.in uer.ſacrilegi.
Item in furto captus deponitur: ut ibi. cap.84.in
uer.fures. Item deponitur Simoniacus perpetuo
ab officio,& beneficio: immo & ipſo iure hodie
priuatur beneficio,ut ibi.c.85. in uer. ſimoniaci.
Idem eſt in periuro,ut quis deponitur ab ordine;
& officio,non tamen ipſo iure,ſecundum commu
* nes* opin.ut ibi.cap.86.Idem eſt in reo falſi teſti-
monij,qui depoſitus ab officij honore, in mona-
ſterium detruditur,ut ibi.c.87. in uer. falſi. Idem
eſt in ueneficio,qui etiam maiori detruſione affi-
citur,ut ibi.c.89.in uer.uenefici. Item ſecundum
aliquos punitur pœna depoſitionis literas alijs
directas apertens, & aduerſarijs oſtendens: quod
tamen nõ placet Bernard. ibi.c.96. in uer.literas.
Item ſecundum eum ibi. ca.97.in uer. eccleſiaſti-
cos.prelati inferiores, capientes uiros eccleſiaſti-
cos,ut ſua reſigneut beneficia; ac ne citati ad cu-
riam accedant,eo ipſo obtentis beneficijs priuan-
tur. Item deponitur ſi manifeſto raptori, & eccle
ſiæ uiolatori, quis pœnitentias dare attentauerit
aut ſepultura eorum intereſſe, uel elemoſinas ac-
cipere,uel ſi huiuſmodi rapinæ,participes inuenti
fuerint,ut ibi.c.99.in uer. raptorum. Item depo-
nitur,& in arctum monaſterium,ad agendam per-
petuam pœnitentiam,detruditur; qui peccata ſibi
confeſſa prodit, uel reuelat, ut ibi.c.102. in uer.
* Peccatores, ut ſupra in hoc * enim. Itẽ deponitur
Blaſphemus, ſaltem,qui eius ſceleris tertio reus ar
guatur, pro ſecunda uice priuatur beneficio, ut
ibi.cap.103.in uer. Blaſphem. Item Apoſtata, ex
contemptu inobediens Papę,deponitur,& incorri
gibilis, traditur curiæ ſeculari, ſecundum Abb.
quem refert Bernard.ibi.c.104.in uer. Apoſtatæ,
Item deponitur etiam, & in monaſterium detru-
ditur,hæreticus corrigibilis, ut ibi.c.106. in uer.
hęretici. Idem eſt in receptatore,& defenſore hæ-
reticorum,ut beneficio priuetur, nec reſtituatur,
niſi ex indulto Papæ,ut ibi.c.107. Et nota depoſi-
tionem, quæ fit ab fraudem, & delictum afferre
infamiam, ut per Specul. in tit. de procurat.§.1.
uerſic.Item Abb. & per Bar.in.l.2.§.ignominiæ.
ff.de infamib. Hic etiam ſubiungere potes, epiſco
pum ſuſpectum de rerum eccleſiæ dalapidatione,
remouendum eſſe, ut per Bertachin.in tractat.de
epiſcop.in.4.parte.lib.4.num.27.qui in ſeq.cau-
ſas ſuſpenſionis,etiam in iudice colligit. Degrada
tur uero epiſcopus in caſibus deſcriptis ſupra nu.
195.† Alias autem pœnas,quibus puniuntur clerici,
ſacerdotes,& epiſcopi, ponit ſigillatim ipſe Ber-
nar.ibi. Quæ aliquando arbitrariæ deſcribuntur
ut ſi in die quis ſœpius celebrat,ut ibi.c.32.& ſi ſi-
ne orario,aut Stola,& alijs ueſtibus ſacris,accedit
ad miſſarum ſolennia, ut ibi.c.33. Et ſi ſuper re-
bus aptis ad faciendum ſortilegia, ſcienter miſſam
celebrauerit,ut ibi.c.39. Et ſi uiolentiam intule-
rit in perſonas,citra homicidium,ut ibi.c.95.Et ſi
literas ad alios directas aperuerit, ut. c.96. Et ſi
incendium perpetrauerit,ut ibi. c.98. Aliquando
pœna eſt,ut pœnitentiam agant,ueluti in euomen
te euchariſtiam,ob ebrietatem, quum.70. diebus
debent pęnitere.ut ibi.c.36.in uer. euchareſtiam.
& in eo,ob cuius negligentiam aliquid ſanguinis
ſtillauit in terram,& in altare, quum debeat pœni
tere,aliqñ.40.aliqñ.9. aliqñ.4. aliquando tribus
diebus,ut ibi.c.37.iu uer.acob. negligentiam. Et
in eo qui murmurat, quum debeat pœnitere iudi-
cis arbitrio, ut ibi. c.60. in uer. maledici. Quan-
doq́ue pœna eſt excommunicationis,ut in audien
te leges,& phyſicam, cum tamen & aliæ pœnę in
hoc ſtatutæ ſint, ut ibi.c.54.in uer. leges. Et etiam
anathemate dignus,comam nutriens, ut ibi.c.70.
in uer.ac comam. Eſt etiam ipſo facto excommu-
nicatus, ſepeliens manifeſtos uſurarios, ſcienter,
ut ibi.c.83. Quandoq́ue pœna eſt, ut quis amittat
priuilegium clericale,ut in ioculatore, & Hiſtrio-
ne,ut ibi.c.62. Et in exercente carnificis, ſeu ma-
cellarij, aut tabernarij officium perſonaliter, ut
ibi.c.63. Quandoq́ue illis,qui miniſtri ſunt laico-
rum, non ſubuenitur ab eccleſia,ut ibi.c.52. Quan
doq́ue his, qui inſtituti ſunt hæredes, rogatis re-
ſtituere hæreditatem incapaci,data ad id tacite fi-
de,aufertur hæreditas, ut indignis, & applicatur
eccleſiæ,ut ibi.c.58. Quandoq́ue Blaſphemus pro
prima uice priuatur fructibus beneficij unius an-
ni,ut ibi.c.103. At quando captura, Incarceratio,
ingreſſus eccleſiæ, ſuſpenſio, Beneficiorum pri-
uatio, Bonorum publicatio, Vapulatio, In exi-
lium miſsio, Depoſitio, In arctum monaſterium
detruſio, In perpetuum carcerum condemnatio,
Et pœna pecuniaria, Et corporalis, Mitratio,
Fuſtigatio, Incathenatio, Triremium condemna-
tio, Et quando pœna poſsit moderari,uel commu
tari,uide pulchre,& breuibus,per Bernard.ibi,in-
cipiẽdo a capite.114.cũ ſeq.fere uſque ad finem.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi vita, vel officio, nihil aliquando periculo-
ſius: nihil Beatius.*

2 *Epiſcopi geſta, a ſubditis facile in exemplum tra-
huntur.*

3 *Epiſcopus in propria diœceſi commemorans, legit,
& docet Populum, ſacras ſcripturas: in concione
mitra, & baculo vtens: In eccleſia reſidens, ſaltem
diebus ibi expreſſis.*

*Epiſcopus ſecum debet habere presbyteros, & alios
bonos clericos.*

4 *Epiſcopi officium, in quibus præcipue verſetur.*

Epiſcopus fit, licet non ſit ſacerdos,

5 *Epiſcopus*

5 *Epiſcopus diutius non debet per diœceſim vagari, alias punitur.*

6 *Epiſcopus, improbos homines a ſocietate ſua repellere debet.*

Societas indicat qualitatem vitæ; ita vt torturam ſuadeat.

7 *Epiſcopum, non nomen, ſed vita facit.*

Epiſcopus ſedens, præsbiterum ſtare non permittat: qui eum vt filium habeat.

8 *Epiſcopus ſubditos æqualiter iuuare debet, ſpretis perſecutionibus, & morte.*

9 *Epiſcopus debet adeſſe viduis, pupillis, & miſerabilibus perſonis.*

10 *Epiſcopus debet inter ſubditos, pacem procurare, etiam renunciando epiſcopatui: dato ſibi bono cambio, ſi populus ab eo diſſentiat.*

Prælati negligentia, eſt peccatum mortale.

11 *Epiſcopus conuerſationem, nec cohabitationem, cum vlla muliere debet habere; matribus, & ſororibus, & alijs ſuſpitione carentibus, exceptis: honeſtius tamen abſtinet etiam a matre.*

12 *Epiſcopus, non poteſt hodie habere vxorem.*

Apoſtoli quomodo vxores habuerint.

13 *Clericus vxorem accipiens per verba de præſenti, non de futuro etiam in minoribus: vel concubinam retinens, perdit beneficia eccleſiaſtica.*

Epiſcopus, vel prælatus, grauiter peccat, ſuſtinendo clericos concubinarios: qui etiam excommunicat vxoratos. Limita ad tempus in clerico deteriore efficiendo.

Iudex ſecularis, poteſt compellere maritum, ad dimitendas concubinas.

14 *Epiſcopus, & clericus, debet abſtinere a fulgidis, variatis, & ſericis veſtibus: purpura tamen, & vndato vtitur.*

Epiſcopus, & clerici, ſine proprio habitu extra domum, ne exeant,

15 *Epiſcopus, & clerici, a Laruis, & Larbatis, cauere debent.*

16 *Epiſcopus in menſa, quomodo ſe habere debet.*

17 *Epiſcopus, & clerici, nō debēt vti exquiſitis epulis.*

Epiſcopus, & clerici potus æquales, & propinationes, debent euitare.

Epiſcopus, & clerici, non debent intereſſe ludis turpibus, & vbi adſint Hiſtriones, qui tanto magis non poteſt eſſe Hiſtrio, vel mimus.

18 *Epiſcopus, & clerici, non ingrediantur tabernas. niſi cauſa peregrinationis.*

Epiſcopus, & clerici non debent attingere poculum, vltra tertiam vicem: & vinum lymphare debent.

19 *Epiſcopus vilem ſuppellectilem, & menſam, ac victum pauperem quomodo habere debet.*

20 *Vaſa eccleſiæ, ex auro; vel argento facienda niſi adſit paupertas.*

21 *Diuitiæ conceduntur in eccleſia, ad pauperum diſpenſationem, non ad luxum.*

22 *Sacerdos de altari viuere: non luxuriari debet.*

Epiſcopus, & clerici conuiuia celebrare poſſunt, ad charitatem implendam.

Vinum luxioſa res eſt, & contumelioſa Ebrietas.

23 *Ludus illicitus, Epiſcopo, & clericis, interdictus eſt, immo inſpectio.*

Ludus prohibitus quis dicatur.

24 *Ludi receptator in propria domo, poteſt impune offendi.*

Doctores ludentes taxillis, infames ſunt,

25 *Epiſcopus, & clerici, exercere, & ſe offerre duello prohibentur: at ſi inſpiciant tantum, vel aliquem videant furca ſuſpendi, grauiter tantum peccant.*

26 *Epiſcopus, aut clerici, non poſſunt intereſſe in cauſa ſanguinis, nec in ea dictare, ſententiare, nec artem chirurgiæ exercere, in qua interueniat adustio, vel inciſio: nec aqua feruentis, aut frigidæ purgationes præbere.*

27 *Epiſcopus, & prælati habentes iuriſd. temporalem, committunt Laicis cauſas ſanguinis generaliter, & cum clauſula, Iuſtitiam facias.*

28 *Papa poteſt diſpenſare, vt clericus in pœnis ſanguinis, iuſtitiam faciat, abſque pœna irregularitatis.*

Irregularitas, quæ contrahitur ex contractu in ſe licito, eſt de iure poſitiuo. ibi quando ſit de iure diuino.

29 *Epiſcopus, vel ſacerdos, non debet aliquem proprijs manibus cedere: etiam cauſa coertionis.*

30 *Epiſcopus prudenter ita ſe habere debet: ne carcerati patiantur, ita vt moriantur Gabbiatio prohibita eſt.*

31 *Epiſcopus, vel alius prælatus, & clericus, non debet in bello perſonaliter pugnare. Sed ſi eſt bellum iuſtum, hortari poteſt.*

Papa poteſt dare licentiam pugnandi perſonaliter, in bello iuſto.

32 *Clericus fit irregularis, aſſiſtens tantum in bello iniuſto, vel amico etiam diſuaſo committere homicidium, & ſi id factum eſt, intuitu clerici, qui ſciuit, & non prohibuit, & non reuelauit, vel ex cauſa propinqua*

33 *Epiſcopus, uel clericus habens iuriſd. temporalem, quando indicere bellum poſſit, citra perſonalem pugnam.*

34 *Epiſcopus, vel clericus, non poteſt conſtitui dux belli acies ordinando, vel ſimilia peragendo, nec poteſt habere familiares armatos.*

35 *Epiſcopus, & clerici, prohibentur ab omnibus, etiam ratione delicti, enumeratis per Bernard. Diaz. in practic. can. crim.*

36 *Epiſcopus, & clerici debent abſtinere a negocijs ſecularibus, maxime inhoneſtis: alioquin clericalis ordo patitur vilipendium, & ideo Vicereges, vel aliter locum tenentes, eſſe non poſſunt.*

37 *Epiſcopus, vel alius clericus, tutor, procurator, aduocatus, Iudex, Fideiuſſor, nec tabellio, eſſe poteſt, regulariter: declara vt ibi.*

Laici non poſſunt tractare etiam ex commiſſione, negotia eccleſiaſtica, maxime ſpiritualia.

38 *Epiſcopus pro criminibus accuſari poteſt, a familiaribus ſuis: & per eos probare innocentiam ſuam. ſi ipſe alium accuſet, obligatur ad pœnam talionis.*

Epiſcopus grauius punitur, quam inferior.

39 *Epiſcopus debet vocare ſubditos ſuos fratres.*

40 *Epiſcopus, & alius clericus iurans, quando debet tangere Euangelium, vel aliam ſcripturam.*

41 *Epiſcopus clericum alterius epiſcopi, non debet ordinare, ſine literis dimiſſorijs: item nec ſine examinatione, alias punitur.*

42 *Epiſcopi debēt ſibi mutuum auxilium præſtare, præſertim ad pacem ſeruandam, & alter alterum honorare.*

43 *Epiſcopus debet requirere concilium, & aliquando conſenſum, capituli.*

Epiſcopus ſine capitulo, nec capitulum ſine epiſcopo poteſt immutare ſtatum eccleſiæ: quia ſunt vnum corpus.

Epiſcopus tantum poteſt quantum capitulum, in his quæ pertinent ad vtrunque.

44 *Epiſcopus, vel alij clerici, & religioſi, libros gentilium, hæreticorum: vel leges, & phyſicam, quando legere, vel audire prohibentur.*

45 *Papa poteſt diſpenſare, non alius, vt prohibiti, poſſint audire leges, & phyſicam, & num. 56. quando epiſcopus poſſit.*

46 *Epiſcopus non ſolum debet legere, & orare: ſed etiam eleemoſynam facere pauperibus, alioquin nudum nomen Epiſcopi tenet.*

Eleemoſina qbus potius dāda, & qūo cōſanguineis.

Pontifex reprobatur, qui plures Cardinales ex ſua familia eligit.

47 *Epiſcopus primum ſibi, & eccleſiæ deſeruientibus, neceſſaria ſubminiſtret: reliqua fidelium vſibus miniſtraturus: quod etiam clericis conuenit.*

Epiſcopus, & clerici, res eccleſiæ mobiles, aut immobiles, in proprios vſus non debent conuertere.

Epiſcopus non debet imponere nouum cenſum eccleſijs, nec veteres augere, nec religioſos exactoinibus vexare.

48 *Clerici quicquid habent, pauperum eſt.*

Eleemoſyna quomodo facienda, vel de conſilio, vel precepto, remiſſiue.

49 *Epiſcopus ordinato ad ſacros, ſine titulo beneficij, tenetur ipſe, vel ſucceſſor prouidere.*

Epiſcopus non debet aliquem ordinare ſine titulo, qui non habeat vnde viuere poſſit, ne ordinato mendicare neceſſe ſit, declara ibi.

Epiſcopus conferens beneficium alteri debitum, illo euicto, tenetur illi prouidere de æquiualenti.

Epiſcopus cogitur admittere, & confirmare clericum idoneum, preſentatum per patronum, ſecus eſt in Papa & cogitur conſentire: acquiſitioni patronatus. & poteſt gratificari cui vult, pluribus æqualibus præſentatis.

Epiſcopus non poteſt inſtituere, aut conferre beneficium patronatum, & quod patronus infra tēpus non præſentet.

Epiſcopus tenetur dotare eccleſiam indotatam, ſi eam conſecrat.

Epiſcopus quæ debeat obſeruare, in ordinibus conferendis.

50 *Epiſcopi debent conſtituere doctores, & magiſtros, qui ſtudia literarum doceant: nam Cancellarij ſunt ſtudiorum.*

Artes liberales ſeptem ſunt.

51 *Epiſcopus tenetur ſibi conſtituere vicarium, & Iconomum: qui tamen Laici eſſe non poſſunt: ſecus in aſſeſſore.*

52 *Epiſcopus debet eſſe diligens in hęreſi perſequenda, alioquin remouetur.*

Epiſcopis oīa grauia, & excellētiora, ſunt reſeruata.

53 *Epiſcopus, & alij prælati, vices ſuas ſub annuo cenſu, non debent concedere.*

Epiſcopus debet obſeruare ſententiam latam, per ordinarium ſibi ſubiectum.

54 *Epiſcopi debent ſeruare canones, cum ampliationibus; & limitatione.*

Epiſcopi debent eſſe cuſtodes ſacrorum canonum.

Epiſcopo leges ignoranti, aſſeſſores, & ſubditi reſiſtere poſſunt, eum inſtruendo.

Epiſcopus an ligetur conſtitutione ſua.

Epiſcopus habens iuriſdictionem temporalem, tenetur iudicare ſecundum ll.

55 *Epiſcopus regulariter non poteſt ſtatuere contra canones: limita. 8. modis.*

56 *Epiſcopus tenetur diſpenſare, vbi lex hoc mandat, non alias.*

Diſpenſatio eſt gratia.

57 *Epiſcopus tenetur edere petenti librum collationum beneficiorum.*

Epiſcopus tenetur alijs conferre, non per ſe retinere beneficia vacantia.

58 *Epiſcopus tenetur iurare iuxta formam iam traditā, & defendere Ro. Eccleſiam declara vt ibi.*

Epiſcopus, vbi ſit inobediens Papæ: proceditur tamen contra eum, cum modeſtia.

Epiſcopus non tenet̄ habere Papam pro Papa: quando Papa non habet epiſcopum, pro epiſcopo.

Epiſcopus tenetur defendere eccleſiam ſuam vſque ad mortem, declara ſi iuſta ſit cauſa: item tenetur procurare vtilitatem eccleſię, & conficere inuentarium.

Epiſcopus quando obligatur ex facto procuratoris vel præceſſoris ſui.

59 *Epiſcopus hæreticus, ſciſmaticus, ſimoniacus in ordine, vel notorie fornicator, poteſt euitari: quod procedit etiam in alijs criminibus, ſecuta ſententia: idem ſi amiſit gratiam.*

Papæ: & negligens cogitur renunciare epiſcopatui.

Epiſcopus ſucceſſor, tenetur exequi præceptum præceſſori ſuo, per Papam factum.

60 *Epiſcopus remouetur ab epiſcopatu, propter ſcandalum euitandum.*

61 *Epiſcopus, uel prælatus ſi delinquat, augetur delictum, propter dignitatem.*

62 *Epiſcopus debet viſitare diœceſim ſuam, etiam inquirendo de moribus clericorum.*

Epiſcopus viſitans diœceſim, quam procurationem, debet habere.

63 *Epiſcopus in muneribus, qualiter ſe habere debeat.*

64 *Epiſcopus debet corrigere delicta, & exceſſus clericorum.*

Epiſcopus cogitur punire clericum condemnatum a iudice ſeculari, pro crimine ante clericatum.

Epiſcopus.

Epiſcopus debet in correctione deliƈtorum, miſcere ſeueritatem,cum miſericordia.

65 *Epiſcopus debet eſſe clemens,& ſeruare regulas.*

66 *Epiſcopus quomodo debet proferre ſententiam cenſuræ,præmiſſa monitione. cum declarationibus.& ibi quomodo in cauſa hæreſis: & iudicare ſecundum acta.*

67 *Epiſcopus,& iudex eccleſiaſticus,tenetur adiuuare ſecularem, & econuerſo.*

68 *Epiſcopus tenetur obedire literis Poteſtatis, ei ſcribentis.*

69 *Epiſcopus tenetur curare,ne committat, ne ve committatur fraus, per teſtamentarios executores.*

Epiſcopus inquirit pro legatis pijs, factis pauperibus.

Inquiſitio non cadit in cauſis ciuilibus.

70 *Epiſcopus tenetur patrem ſuum honorare, & illum ſibi proponere:idem in Papa.*

71 *Epiſcopi ad concilium citati, debent perſonaliter cõparere:niſi impediti: alij inferiores comparent per procuratorem.*

72 *Epiſcopus,uel alius prælatus,quatuor requiſita,debet habere, ad hoc vt bene præſidere arbitrandus ſit.*

73 *Excommunicans alium iniuſte, dicitur ſe ipſum excommunicare.*

74 *Epiſcopus debet omnes pœnas, in pios uſus conuertere.*

75 *Epiſcopus non debet permittere dignitatem ſuam vileſcere.*

76 *Epiſcopus an teneatur de Imperitia: & deliƈto ſui vicarij.*

§. III. DE SOLICITVDINE, ET OFFICIO EPISCOPI.

§.III.

1 EPiscopi ſolicitudo, & officiũ, † quo,ſicut præsbyteri,& diaconi,nihil in hac vita difficilius,& laborioſius,& periculioſius eſt: ſi pſunctorie, & adulatorie agatur, ſed apud Deum nihil beatius:ſi eo modo militetur, quo noſter Imperator Deus præcipit,vt præclare ſcribitur in. c. ante omnia.40.diſt.in pluribus uerſari, haud dubium eſt: Quorum aliqua expreſſa ſunt, & ex ſuperioribus huiuſce capitis eliciuntur,præcipue ex.§. 1.uerſic. oportet: vbi qualis debeat eſſe epiſcopus ſcripſimus:& ex verſi. Prope.ubi enumerantur exceptiones,quæ contra Epiſcopum militare poſſunt.& alia qua colligemus inf.in cap.de Abb.in nu.7. & ſeq. Multa quoque colligit in eo tract.de epiſcop. lib. 4.in.1.parte,quę inſcribitur,de uita Epiſcopi,Bertachin.quem nos libenter ſequimur: & propterea nonnulla ab eo ibi decerpta,hic ſummatim apponere poſſumus, ad obſeruandum quendam inſtitutum ordinem, addendo multa alia per nos colle-

2 cta. † Debet ergo Epiſcopus, cuius geſta facile a ſubditis in exemplũ trahuntur.c.magnæ. de uoto. & p Card.Alex.in.c.enim.19.diſt.in propria diœ

3 ceſi cõmorans ſm Bertach.† vacare lectioni ſacrarum ſcripturarum: quas etiam docere debet alios, & populum,& in concione,uel prædicatione, debet habere mitram,& baculum,ut arguit glo. in.c. nullus.de conſecrat.diſt.1.Item debet vacare orationi,atque ſecum habere præsbyteros, diaconos, & alios bonos clericos.c.fi.2.q.7.&.c. fi.36. diſt. ubi epiſcopus non tam uocabulo, quam merito, immitari Moyſen,& Aaron,præcipitur: qui iodeſinenter, in tabernaculo Domini erant, ut a Deo aliquid diſcerent:aut ipſi Populum docerent:quæ ſunt duo opera ad Pontificem, ſeu Epiſcopum pertinentia: qui in eccleſia ſua reſidere debet, ita ut opportune,& importune,& ſine intermiſſione, eccleſiam doceat:eamq; prudenter regere,& amare,ut a vitijs ſe abſtineat:& ſalutem conſequi poſſit æternam.c.ſicut.7.q.1.& ita ut uerbi ordinem, prudenter pro audientis capacitate dirigere debeat.c.oportet.8.q.1.& die dominico diuinis officijs,in cathedrali eccleſia intereſſe.c. epiſcopus. de conſecrat.3.diſt.& ſaltem in feſto natalium Domini, Epyphaniæ,Paſchatis,& Penthecoſtes,alias per triennium a communione ſuſpenditur: ſicut priuatur,ſi capite cooperto celebrat miſſam. cap. nullus.c.ſi quis in clero.7.q.1.Sed tamen hoſpitiũ ſuum extra eccleſiam, non longe ab ea habeat. c.

4 epiſcopus uilem.41.diſt.† Officium epiſcopi præcipue etiam uerſatur in Chriſmatis confectione: in frontis chriſmatione,in ordinum collatione:in eccleſiarum,& altarium conſecratione, ut colligit Io.And.in.c.quia periculoſum,in addition. gloſ. de ſenten. excommu. Atque huiuſmodi officium Pontificale exerceri non poteſt ſine ſacerdotali. c.ex literis.de exceſ.præl.ubi Ab.& not.glo.in. c. quia de offic. deleg. poteſt tamen Epiſcopus quis fieri licet non ſit ſacerdos,ut per Abb.in.c.1. in fi. de cleric.per ſal.prom.ſed impeditur executio,ſm

5 eũ,& cõiter doct.† Nec dẽt epiſcopus p diœceſim vagari,niſi forte cauſa uiſitationis.c. placuit ut nemini.7.q.1.Immo nec in re propria, diuitius quã oportet immorari,ut ibi:quia propriam utilitatẽ, utilitati eccleſiæ non anteponit,ut ibi in glo. Quinimo epiſcopus vagabundus,monitus, ſi nõ reuertatur,in monaſterio recluditur, ſm iura allegata per Bertach.ibi diſtinguentẽ,ex cauſa neceſſitatis eũ

6 excuſari,ſi ſit abſens,ut puta belli,uel peſtis.† Atq; nõ debet Epiſcopus improbos hoĩes,& familiares in ſocietate ſua habere.c.peruenit.2.q.7. nã ex ſocietate pſumitur, & indicatur qualitas uitæ alicuius, uel pro eo,uel contra eũ,ut ibi in glo.& Abb.in.c. nulli.de accuſat.& Bar.in.l.ſi plures.1.§.ſi parens. ff.de adminiſt.tut.quem ſequitur D.Aym.Crauet. cõſ.35.&.72.&.229.nu.12.ubi multa adducit: & illud inter alia,ut animus iudicis moueatur, ex indicio malæ conuerſationis,ad torturam rei: Sic in epiſtola Petri legitur, conuerſationem ueſtram,

7 inter gentes habentes bonam. † Epiſcopum enim non nomen, ſed uita facit. glo. in. cap. exacrabilis. in uer. uitæ. de præbend. in extrauagant.

Ioan. Atque ſedens epiſcopus ,præsbyterum ſtare
non patiatur, qui iu domo eũ collegam habeat. c.
epiſcopus.& ſeq.95.diſt.& p Ab.in.c. 1.de exceſ.
prælat.qui addit ,ab epiſcupo presbyteros,ut filios
habendos , non ut uaſallos. c. eſto ſubiectus. 95.
8 diſt. † Item ad curam Epiſcopi pertinet,tanquam
clementis,ſingulos ſubditos,quantũ poterit ,ęqua
liter iuuare:& ſingulos reuelare : qui & ſingulorũ
onus ac ſolicitudinem portat.c. clemẽs.8.q. 1. Im
mo propter aduerſitatẽ,& perſecutiones, non dẽt
gregem ſibi creditũ derelinquere.c.ſuggeſtum. cũ
duobus.c.ſeq.7.q.1. Nã & alias ei negligenti ani-
marum periculum imputatur , ut obſeruat glo. in.
c.tua nos.de eccl.edifican.& ut habetur in.c.pen.
de regular.tenetur reddere rationẽ Deo pro ani-
mabus ſuis,ſi male cuſtodierit oues ſuas:& reſumit
glo.in.c.niſi.in uer.deſigẽdo.de renunciat.& ideo
ſcriptum eſt,& not. Cardin. Alex.in.c. diſciplina.
45.diſtin. Epiſcopum pro defenſione populi, op-
9 ponere ſe uſque ad mortem.† Inprimis tamen de-
bet epiſcopus adeſſe, & patrocinari uiduis , & pu-
pillis,& alijs miſerabilibus perſonis, c. ſi. 86. diſt.
c. 1 .&. 2. cum glo.87.diſt.& per Bertachin.ubi ſu-
pra nu.25.qui allegat Specul. ponentem epiſcopũ
ad hoc non cogendum, ſed poſſe:cum tamẽ verba
dictorum capitulorum,præceptiue loquantur.ſed
hoc poſſe per alium,ut puta per Archidiaconum ,
non dubitauit glo. in. c.poteſt quis per alium. de
10 reg.iur.in.6.Itẽ † debet epiſcopus inter ſubditos ,
ſiue clericos,ſiue laicos,pacem procurare.c. ſtudẽ
dum.90.diſt.quos recuſantes,etiam a cætu fideliũ
alienare poſsit.c.placuit. &.c.perlatum.ea diſt. &
inquit Felin.in rub.de treug.& pace.col.3. uerſic.
Fallit tertio. epiſcopum peccare mortaliter , non
intromittente ſe,per cenſuram, ad pacificandos ci
ues,cum ſcandalo diſſentientes: quia licet alias nõ
obuians delicto,non peccet,ut delinquens:tamen
fallit in prælato , cuius negligentia eſt peccatum
mortale,etiam in pace. Immo quod plus eſt, tenetũ
epiſcopus pro bono pacis,inter eũ,& populũ, da-
to ſibi bono cambio, renunciare Epiſcopatui,ut p
Innoc.in. c.niſi cum pridem.de renunciat. ſequitũ
Ab.in.c. 1.&.c.cum inter,de elect.& Ant. Corſet.
in tract.de priuileg. pac. nu. 6. faciunt ſcripta per
Ioan.Lup.in tract.de confęd.princip.in.1.memb.
nu.15.& ad hæc faciunt etiam dicta ſupra lib.1.c.
1.§.3.uerſ.10.&.11.&.§.4.uerſ.16.ubi habetur,an
11 ſuperior poſsit cogere partes ad Pacem. † Solici-
tudo quoq; maxima Epiſcopi eſſe debet , ut nec
conuerſationem,nullamq; mulierem in cohabita
tione habeat:at ſi habere probetur, ab epiſcopatu
deijciatur, quo ſe fecit indignũ , ut legitur in auth.
epiſcopo.C.de epiſcop.& cler.&in.c.1.de cohab.
cleric.& mul.ratio autẽ illa aſsignatur.in.c. hoſpi
riolũ.32.diſt. quia non poteſt toto corde cũ deo
habitare,qui fœminarum acceſsibus copulatur :
Fœmina enim cõſcientiam ſecum pariter habitan
tis exurit;& iam repertum eſt,inſtigante diabolo ,
in matre, amita,& ſorore, nephandum ſcelus per-
petratum,ut exclamatur in d.c. 1. Verum & ſi ali-
quando hæc ſtatuta ſint : uidentur tamen & aliqñ
correcta,ſeu moderata per alias cõſtitutiones : nã
eo tit.C.de Epiſcop. & cleric. in.l.cum qui,ſanci-
tum eſt, quibuſcunque , qui cuiuſcunque gradus
ſacerdotio ſulciantur , uel clericatus honore cen-
ſeantur,extranearum mulierum conſortia, inter-
dicta eſſe:matres tamen,filias,atque germanas, in
tra domorum ſuorum ſepta continere permiſſum
eſt:quia nihil ſæui criminis æſtimari, naturale fœ-
dus permittit, ut recipitur in. c. a nobis.eo tit. de
cohabit. cleric .& mul.ideo hæc etiam cõproban-
tur in.c.interdixit.32.diſt.&.c.uolumus.&.c. cum
omnibus. 81. diſt.ubi cum auijs, matribus, mater-
teris,amitis,ſororibus,filiabus fratrum , aut ſoro-
rum,& alijs perſonis idoneis,cohabitatio permit-
titur,quæ fugiant malam ſuſpitionem , & cum his
uidetur tranſire Bertachin. d. lib. 4. 1.parte:ita ut
hæc etiam procedant in quibuſcunq; clericis, per
* prædicta iura:& hanc opin. communiter* placere
doct.cum glo.d.c.1.tenuit Abb.ibi col.2. qui de-
clarat,ut conſanguineas iuuenes, alias non ſuſpe-
ctas, liceat clericis bonæ famæ , in domo tenere :
ſed extraneas nullo modo, quantumcunq; ſint bo
næ famæ;quia talis commixtio ſit periculoſa: non
ſic cum conſanguinea. Declarat etiam ut clericus
uiuens cum alijs clericis, non poſsit habere etiam
matrem ſecum , licet ipſe etiam ſit bonæ famæ :
quia reſpectu aliorum clericorum, oritur mala ſu-
ſpitio.Declarat etiam Abb. ut tamen honeſtius ſe
habeat epiſcopus, ſi a cohabitatione etiãm matris
12 abſtineat. † Neque hodie permiſſum eſt epiſcopo
uxorem habere,hoc eſt neque ſuſcipere,neque ſu-
ſceptam retinere,c.ſi quis amodo.cum.4.cap.ſeq.
81.diſt.&.c.1.&. c.cum decorem. de cleric. con-
iug. ubi Abb. & per Bertachin. ubi ſupra,num.9.
licet Apoſtoli uxores haberent,non tamen ad con
cubitum , ſed ad ſeruitium , per. c. omnino. 31.
diſt. & dictum eſt ſupra hoc lib. c. 1.§.2.q 2.nu-
me.1. Petrum Apoſtolum habuiſſe uxorem: & li-
cet Græci aliter obſeruent in matrimonio, ante ſa
cros ordines cõtracto.c.oĩno.c.nicena.&.c.ſi. 31.
diſt. Cauſæ aũt quare clericis indicta ſit caſtitas ,
octo ſunt, quæ enumerat Ab.in.c.quod a te.nu. 3.
de cleric.coniug. quas conuenire ponit , ut clerici
græci eã obſeruare deberent,licet non obſeruãdo
13. non peccent.c.cum olim.eo.tit.† Et propterea ſi
quis clericus,etiam in minoribus,uxorem accipit,
per uerba de præſenti: non ſi ſponſalia de futuro ,
uel concubinam retinet,perdit eccleſiaſtica bene-
ficia.c.1.&.c.ſane.2. & per totum,ubi Ab. de cle-
ric.coniug.& conſ.62.num.18.uol.2.& declarat
Bernard. Diaz, in practic. can.crim.in uer.matri-
moniũ:& ampliat D.Aymo Crauet.conſ.191.nu.
7.etiam ſi matrimoniũ nulliter contrahatur. Con
trarium tñ tenuit Ripa in.l.ſi ſe:§.condemnatum.
nu.7.de re iud.Nec hic omittendum eſt,Epiſcopũ
uel prælatum grauiter peccare, qui ſuſtinet ſubdi-
tos clericos,concubinarios.c.ut clericorũ.ubi Ab.
not.de uita.& honeſ.cleric. ſubdit tñ memorabili
ter, tũc non peccare a tolerãdo ad tẽpus,ſi clericus
coactus

cbactus dimittere cócubiná, efficeretur deterior: quia aliquádo ſuſtinetur minus malum, ad maius euirandum. c. duo, 13. diſt. Immo prope præmiſſa, notanter tradit Bal. & doct. quos ſequitur Iaſ. in. l. ex ea parte. §. mulier. nu. 3. ff. de uerb. oblig. Epiſcopum poſſe excommunicare uxoratos, tenentes concubinas: & quod plus eſt, iudicem etiam ſecularem, poſſe compellere maritum, remedijs ſecularibus, ad dimittendas concubinas, quia ad officiũ prædictorum pertineat, homines hu neſte uiuere.

14 † Abſtinere quoque debet epiſcopus, & quilibet alius prælatus, uel clericus a fulgidis, & claris ueſtibus: nam priſcis temporibus, omnis ſacratus uir, cũ mediocri, aut uili ueſte conuerſabatur: quia elationis haberet calumniá: quod non pp neceſsitatẽ ſed pp uenuſtatẽ, ſumebat: & ideo neq; ex ſericis texturis, ueſtem uariatam induebat aliquis, necque uariorum colorum ornamenta, in ſumitate ueſtimentorum apponebat, ut exprimitur in. c. omnis iactura. & c. ſi. 21. q. 4. de quibus etiá in. c. clerici. ubi Ab. de uit. & honeſ. cleric. inquit tñ Archid. in d. c. omnis iactura, ex ſnia B. Hier. epiſcopum uti non debere, nimis uilibus & obſcuris ueſtibus: qa nec affectatæ ſordes, nec exquiſitę delitiæ, laudem pariunt. c. 1. 41. diſt. & in præmiſsis colligit Bertachi. d. lib. 4. num. 13. & lib. 3. 1. parte. q. 14. Epiſcopum uti poſſe purpura, & cendato, non tamen uti ueſtibus laicorum, nec extra domum ire, ſine proprio habitu. c. epiſcopi. c. ſine. 21. q. 4. Quo autem habitu utantur in eccleſia, uel ſynodo: & quando ſepeliuntur Epiſcopi, uel prælati, diximus ſupra

15 hoc. c. in prin. num. 16. † Sic fortius a laruis, epiſcopi cauere debent, & laruatos a ſe repellere. c. cum decorem. cũ ſim. de uita, & honeſ. cler. & quomodo puniatur clericus, uel ſacerdos, uirgata, uel partita ueſte utens, uide Beroard. Diaz. in d. practica canon. crim. in uer. uirgata. At qualis etiam debeat eſſe habitus clericalis, tetigimus ſupra hoc lib. c.

16 1. §. 4. uerſ. 6. nu. 24. † Cura quoq; epiſcopi, ſicut & aliorum clericorum, non parua eſſe debet, ut in menſa, & epulis recte ſe habeat. Inprimis enim ante prandiũ, menſam benedicere: poſt, deo gratias reddere tenetur, alias peccare mortaliter dicitur, quia faciat contra præceptum legis, ut not. Card. Alexand. in. c. non liceat. 44. diſt. etiá ex dicto Apoſtoli, recepto in. c. non liceat. 26. q. 5. &. c. nõ obſeruetis. 26. quæſtio. 7. in hæc uerba, ſiue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliquid aliud facitis, in Nomine Domini Ieſu Chriſti, faciatis: gratias agentes Deo, in quo uiuimus, mouemur, & ſumus. Hora uero prandij, ubi non ſint indicta ieiunia, conſtituta eſt in tertija, & non ante, ut in dict. c. non liceat. 44. diſt. Inter epulandum autem, conſtitutum eſt, ut in omni ſacerdotali conuiuio, lectio diuinarum ſcripturarum immiſceatur, ad hoc ut animæ ædificentur ad bonum, & fabulæ iocoſæ, quæ crebro menſis interponi ſolent, prohibeantur. c. conuiuia. &. c. pro reuerentia. 44. diſtinct. ubi idem Card. Alexand. not. hoc eſſe obſeruandum, in omnibus collegijs, ſiue ſint regularium, ſiue clericorum, arg. c. in omnibus de conſecrat.

17 diſt. 5. † Atque lautis, & exquiſitis epulis, non debent Epiſcopi, & clerici uti, alioquin in tenebras eijciendi ſunt. c. eccleſiæ principes, ubi idem Cardin. 35. diſtin. tanquam immemores Ieſu Chriſti, Crucifixi, pauperis; & eſurientis. Sic quoque corripiendi ſunt epiſcopi, & clerici, qui conuiuijs, aliquando etiam de confertis, id eſt, de Symbolis, quę commeſſationes uulgo dicta ſunt, ad ea pro rata conferentes, occupantur: quique ſe ingurgitant, & inebriant, bibendo, uel alios ad bibendum, cogendo, abuſum quendam iam ſublatum repetentes, propinantes, & ad potus æquales, ſuo modo, ſe obligantes potatores: quique plauſus, cantus, & riſus inconditos, & fabulas inanes, & alia turpia ioca ędunt, & proponunt. c. cum multis. cum ſeq. uſque ad fin. 44. diſtinct. c. a crapula. cum ſim. de uit. & honeſt. cleric. & hæc etiam delibauit Bertachin. dict. tract. lib. 2. q. 62. & lib. 4. num. 12. ubi nu. 11. plus addit, epiſcopum, & clericum, non poſſe interesſe ludis, & ſpectaculis turpibus, dicas tu, pręcipue ubi ſanguis interuenire ſolet: ſed recedere debere a conuiuio, ſi ſuperueniat Hiſtrio, uel ioculator, & ubi obſcęni motus corporum, choreis, & ſaltationibus efferuntur, dictis iuribus, & c. preſbyteri. ubi Cardin. Alexand. 34. diſt. &. c. clerici. de uita & honeſ. cler. & per Steph. Coſt. & Parid. Put. in tract. de Ludo. & Bernard. Diaz, in practic. can. crim. in uer. publicis ſpectaculis: ſicque tanto magis ipſe epiſcopus, non poteſt eſſe hiſtrio, mimus, uel alios ludus facere, ſecundum Bertach.

18 ibi. † Hinc eſt quod clerici edendi, uel bibendi cauſa, tabernas ingredi non debent, niſi peregrinationis cauſa, neceſsitate compulſi: & multo magis habere eas prohibitum eſt. c. nulli. &. c. clerici. d. 44. diſt. &. c. clerici. de uita & honeſ. cleric. & ſtatutum uidetur, ut ultra tertiam uicem, poculum non contingant. c. quando. 2. ea diſt. 44. ubi Cardin. Alexaod. not. ex trina potatione uini, quẽ non præſumendum inebriari. Declarat tamen Stepha. Coſta in tracta. de Ludo. in. 2. art. nume. 17. ut liceat ultra trinam uicem bibere, ſi id exigat appetitus naturalis, referens ita declarare doct. in. c. a crapula. de uita & honeſ. cler. & ſubdit uinum eſſe lymphandum: quæ inprimis exponit Abb. ibi.

19 † Hinc eſt etiam, quod epiſcopus uilem ſupellectilem, & menſam, ac uictum pauperem, habere debet. c. epiſcopus. 41. diſtin. ſed glo. ibi declarat, hoc hodie non habere locum, quia Epiſcopi habeát ampla palatia, & magnas poſſeſsiones. c. expedit. 12. q. 1. &. c. uaſa. de conſecra. diſt. 1. de quibus meminit Bertachin. dict. lib. 3. in. 1. parte. quæſt. decimoquarto, referens Ioan. And. in addit. ad Specul. in tit. de electión. §. 1. uerſi. conſequenter, tenere, ut ſi epiſcopus ſplendide uiuat, & (ut aiunt) pompizat, ſtante conſuetudine, non puniatur: prout etiam non puniuntur, celebrantes contractum alias illicitum, hoc permittente conſuetudine: Verum aliter ſentiendum puto, quam Ioan. And. etiá non obſtante aſſerta conſue

tudine: nam cum hæc videatur eſſe contra bonos mores, per allegata ſupra, non eſt obſeruanda ſm Bar.in.l.1.col.pen.C.quæ ſit long.conſuet.& Ab. & doct.in.c.ſi.de conſuetud.& Socin.conſi.7.column.pen.vol.1. Neque etiam repugnat d.c.vaſa.& c.ſeq.quia loquitur de vaſis,& ſupellectili, in qui-
20 bus ſacroſancta ſint conficienda myſteria. † quæ ſtatutum eſt, ad decus eccleſiæ augendum, ſi non ex auro, tamen ex argento, eſſe facienda: & ubi adſit paupertas, calix & paterna ex ſtanno fieret, non ex ære, aut ex auricalcho: cum etiam in ligneo, aut vitreo calice, miſſam cantare, ibi prohibitum ſit: quod antiquitus permittebat Zephirinus Pont. ſed Vrbanus immutauit: unde in menſa, & conuiuio Epiſcopi hæc non ſunt immutata. Neq; etiam obſtat d.c.expedit. † quia & ſi expediat eccleſiæ, facultates amplas poſsideri, & augeri, proprijs, perfectionis amore, contemptis: id conceditur, ad bonam, & pauperum diſpenſationem, non autem ad luxum, & pompam: & ita uidetur innuere Cardin. Alexand.in d.c.epiſcopus.41.diſtin.licet ibi prius dixerit, & minus recte (ut opinor) d. cap. epiſcopus. loqui de concilio, non præcepto. Exiſtimarem tamen non penitus vilem menſam, & ſupellectilem, apud epiſcopum eſſe debere: ne uileſcat eius dignitas: ſicut de ueſtibus eſt ſupra nume.14. nam nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ deliciæ, laudem pariunt. d.c. 1.41. diſt. & ideo recte exprimitur in.c.1. &.c.conuiuia. ea. 44. diſtinct.
22 † Sacerdotem de altari uiuere, non luxuriari debere: & non pluſquam neceſſe ſit, ſeruire corpori, ſed ut ſola eius infirmitas reficiatur, ad vſus exercendæ virtutis: atque conuiuia recte celebrari poſſe, ſi ex intentione implendæ charitatis, fiant, ita ut nulla abſentium vita mordeatur: nulluſque ex irriſione reprehendatur: & ideo probe Hieronym. ait in.c.luxurioſa.35. diſt. Luxurioſa res eſt vinũ, & contumelioſa ebrietas: omnis qui cum his mi-
23 ſcetur, non erit ſapiens. † Ludusquoq; Epiſcopo, & clericis interdictus eſt, Auth. interdicimus. C. de epiſc.& cleric.ubi doct.& c.epiſcopus.35.diſtin. ubi abunde Card.Alex. c.clerici, ubi Abb. & doct. de uita & honeſt.cle.& ideo epiſcopus, & alij clerici cauere oĩno debent a Ludo: quia eſt contra bonos mores, & crimen dicitur: cuius tranſgreſſores mortaliter peccare, ait Card.ibi, propter nouẽ errata, quæ in eo interueniunt: Sed Bernard. Diaz, in dicta practic.can.crim.remiſsiue ponit.21. in uer. aleatores. Hæcquẽ concluſio ampliatur, ut non ſolum interdicatur ludus: ſed etiam prohibeantur epiſcopus & clerici, inſpectores & participes alijs ludentibus fieri, etiam ſi gratis fiat, d.autem interdicimus.cum glo.& alijs allegatis ut ſupra. Declara tamen prædicta procedere in ludo illicito, ueluti taxillorum, & alearum, & tabularum: & generaliter idem dicas in quocunque ludo, in quo Fortuna tantum dominatur: uel etiam fortuna, & ingenium, ſecundum magis communes * opin. At ſi induſtria, uel ingenium tantum ſuccedat, Ludus prohibitus non cenſetur, veluti ſcaccorum, vel pilæ, uel ſimilium: niſi ex circunſtantijs, illicitus redderetur: ut ſi exceſsiua quantitate luditur, uel tẽpore incongruo, uel fraus adhibeatur, uel imperitus cum perito ludat, vel in loco inhabili: vt puta in eccleſia, item ſi ſuperior prohibeat: & ſic de ſimilibus, ut colligunt recitati doct. & præſertim Card. Alexan. d. c. epiſcopus, per multa allegata, inter alia B.Thomam in.2.ſecundæ.q.31.artic. 7. de quibus etiam uide Steph.coſtam in tract. de Ludor art.1.§.1.&.2.qui ampliſsime ponit, qui Ludi Laicis, uel clericis prohibeantur, & alia in materia Ludi: & per Ang.in tract.de maleſic. in uer. metidos de mali dadi.& per Paridem Puteum in ſimili
24 tract. qui ibi col. 1.illud notat, † ut ludi receptator, in ꝓpria domo poſsit impune offendi, quodq; hoc ſit maius delictum, quam ludere: & ibi nu. 12. ait, dixiſſe And. Iſern. Doctores ludentes taxillis, infames eſſe. Vide etiam de prædictis Ioan. Bapt. Caccialup.in ſimili tract.& Troilum maluet.in tractat.de ſortibus, in rub.de ludo.& qua pœna clerici aleatores, vel luſores, afficiantur, uide Bernard. Diaz.in d.practica cano. crim. in uer. aleatores: & nos abunde diximus, ſupra lib. 1. c.9.de Prætore. §.3.in rub.de luſoribus. Multi tamen prælati, tempeſtate noſtra, ſpretis pœnis, in hoc crimen prolabuntur. Sicut autem diximus in proximis, Epiſcopum, & clericos ſpectaculis, & ludis, præſertim ſanguinis, intereſſe, aut eos exercere non poſſe:
25 † Ita exercere, & ſe offerre Duello, eiſdem prohibitum eſt. ut in.c.1.&.2.de cleric.pug.in duel. ubi Abb.& Doct.& per Bernard. Diaz, in dicta practic.can.crim.in uer. Duellũ: ubi huius delicti pœna, depoſitionis eſſe oſtendit: ſiue clericus victor, ſiue victus fuerit: cum Duellum ſponte initur: ſecus ſi aliquo facto neceſsitatis, quia mitiori pœna afficitur: Veruntamen etiam in ſpontaneo, epiſcopus diſpenſare poteſt, ſi mors, uel membri mutilatio ſecuta non ſit, ut ibi, & diximus in tract. Duelli concl.72. At ſi epiſcopus, vel clericus tantum inſpiciat duellum, vel aliquem furca ſuſpendi, licet non efficiatur irregularis, tamen grauiter peccat. ut per Hip.marſil.in.l.1.nu.183.C.de rap.uirgin.
26 & in.l.fi. nu.42.ff.ad.l. Cornel. de ſicar. † Immo epiſcopus, vel clerici, præſertim in ſacris conſtituti, non poſſunt intereſſe in cauſa ſanguinis: nec in ea dictare, aut ſniam proferre: nec ullam Chirurgiæ artẽ, exercere poſſunt, quæ aduſtionem, uel inciſionem inducat: nec aquæ feruentis, aut frigidę, purgationi opem præſtare. c.clericis.&.c. ſniam, cum concord. ne cleric.uel mon.ſecul.neg.ubi Abba.& idem habetur in. c. ex literis. de exceſ. prælat.& tangit Bertachin.d.lib. 4.nume.14.qui ſub-
27 dit hac de re, † Epiſcopos, & prælatos, habentes iuriſdictionem temporalem, committere laicis cauſas ſanguinis, ſaltem generaliter, per not.in.c.ſi.ne cler.uel monac.in.6.ubi Philip.Franc.declarat, ꝑlatum nõ cõmittere laicum puniendũ ſpecialiter; ſed generaliter delegare uniuerſitatẽ cauſarum, ꝗ ſunt ad pœnã ſanguinis: & quod delegatus iuſtitiã
28 faciat. Verumtamẽ not.ibi Philip. † Poſſe Papam diſpen-

diſpenſare,ut ſine pœna irregularitatis, clericus ha
bens iuriſdictionem temporalem,poſsit per ſe ſen
tentiam ſanguinis proferre: & iuſtitiam in pœnis
ſanguinis exercere,quia irregularitas quæ contra-
hitur ex contractu in ſe licito, eſt de iure poſitiuo:
quæ,an,& quando ſit de iure diuino, vel poſitiuo,
refert ponere Innocen. in. c. niſi cum pridem. de
renunciat. At pœnam agitantis iudicium ſangui-
nis, depoſitionis eſſe ab honore,ideſt ordine, &
loco, hoc eſt ab officio, & beneficio, ponit Ber-
nard. Diaz, in dict. practic. can. crim. c. 92. in uer.
29 truncationes. † Præmiſsis quoque adde, ut etiam
non liceat epiſcopo, vel ſacerdoti, proprijs ma-
nibus, aliquem cedere.c.tanta.&.c.non liceat.86.
diſtin.Quod procedit etiam ſi fieret cauſa coertio
nis.c.circumcelliones.cum glo.fi.23.q.5. quæ ta-
men iuſſa, fieri poſſunt per clericum, non autem
per laicum,ut ibi.c.vniuerſitatis.de ſenten.excom.
at ſi clericum non habeat epiſcopus, poteſt per ſe
ipſum verbare,ut teſtatur glo.in dict.c.non liceat,
de quibus uide Bernard. Diaz in d. practic. can.
crim.in uer. verberari: qui declarat etiam ex qua
30 culpa clerici verberari,uel fuſtigari poſsint.† Simi
liter addas,Epiſcopum ita prudenter ſe habendū,
ne in tantum,uitam carcerati attenuari patiatur,ut
ex eo, uel ex aſperitate carceris, veriſimiliter mo-
riatur:uel ex nimia correctione,uel tortura, unde
ſequeretur irregularitas, ut tradit Abb. in.c.noti-
mus. de uer. ſign. & in.c.qualiter & quando. 2.de
accuſat.ſequitur Felin. in. c.cum non ab homine.
col. fi. de iudic. & Bertach.d.tracta.3.parte.4.lib.
nu. 5.ſic in d. c.qualiter,Felin. ait, Gabbiarionem
31 prohibitam. † Simili modo, Epiſcopus, uel alius.
prælatus,& clericus, non poteſt in bello, perſona-
liter pugnare,licet alias poſsit hortari: ut diximus
ſupra lib.1.c.1.§.5.uerſic.12. quod ampliauimus,
etiam pro utilitate eccleſiæ,ſecundum Mart. Laud.
in tract.de bello.q.20.ex auctoritate Io. And.in.
c.fi.de dilation.ſic Moyſes(ut ſcriptum eſt)ad bel
la non uadit: non pugnat contra inimicos: ſed
orat, & donec orat, uincit populus eius. c.fi. 36.
diſtin. Bertach.in.tamē in d.lib.4.nu.17.aliter ſen
tit:inquit enim dictum.c.fi. hodie non procedere
per glo.in.c.igitur.23.q.8. Verum Card. Alexan.
in d.c.fi.diſtinguendo, uidetur primam ſequi opi.
nam etiam ſi pugna fiat pro fide catholica,& con
tra hoſtes fidei,poſſe intereſſe clericos, concludit:
ſed non ut in propria perſona, bellum exerceant.
Idemque ait,ſi bellum fiat incidenter,ex cauſa legi
tima:etiam ſi pugna non fiat pro fide catholica.c.
Maximianus.23.q.3. Rurſus inquit, ſi bellum eſt
iniuſtum,non licet clericis intereſſe: ſi iuſtum, li-
cet intereſſe,& hortari,& clamare,& capere, & pu
gnare, ſed non occidere, & ita procedere glo. in
dict.c.fi.36.diſtin. Plane non uidentur procedere
hæc ultima uerba,ſcilicet quod quis pugnet, & ſic
percutiat,& non occidat, uel ſaltem non mutilet,
cum percuſsiones non poſsint recipere modum,
arg.c.fi.de homicid. in.6. Abb. tamen in.c. quod
in dubijs.de pœnis,non concedit perſonalem pu-
gnam in clericis,licet bellum ſit iuſtum: etiam cō-
tra Sarracenos, & alios infideles. c. ex multa. de
uoto,Quod tamē declarat niſi clerici opprimeren
tur, & non poſſent aliter euadere mortem; quia
tunc ſi pugnant, & alios interficiant, non incur-
runt in irregularitatē. cle. ſi furioſus. de homicid.
& ita tenet Felin.in.c.petitio.uerſ.Secunda. de ho
micid. quando non adeſt licentia Papæ: & cum
his uidetur tranſire Bernard. Diaz in practic.can.
crim.in uer.naues:qui ibi,clericos naues ad pugnā
gubernantes, & conflictum perſonaliter exercen-
tes,ac alios ad pugnam incitantes, regulariter de-
ponendos tradit,per dict.c.quod in pœnis; & hæc
uidentur propter auctoritatem Ab.& iura expreſ-
ſa, magis amplectenda. Porro ubi adſit Licentia
Papæ,Felin.ubi ſupra,poſſe clericos in propria ꝑ
ſona bellum gerere tradit,nec ulla effuſio ſangui-
nis eis imputabitur,uel mors. Declarādo,dummo
do bellum ſit notorie iuſtum: item dum cum lai-
cis ſufficienter expediri non poſsit, & Papa conce
dat,conſultis Cardinalibus. Quod ultimum nō pu
to uerum,per ea quæ ſcripſimus lib 1.c.1.§.tertio
uerſ.15.nume.8. Præmiſsis adde Felin.in. c. ſicut
dignum.de homic. qui.nu.6.& 9.& Marſil.in.l.fi.
32 num.41.ad l.Cornel. de Sicar. † colligit, clericum
irregularem fieri, ſi conſulat homicidium fieri;
& licet tantum aſsiſtat in bello iniuſto,& nihil fa-
ciat; & ſi aſsiſtat amico, dubitans ne ſuccumbat:
etiam diſſuaſo committere homicidium:quod ta-
men ſecutum ſit. & Idem Felin. in. c. ſuſcepimus.
eo.tit.not.ſi pro temporalium rerum conſeruatio
ne,occaſionem mortis præbuit. & inquit Iaſ.in.l.
vt uim.nume.26.ff. de iuſt. & iur.non licere cleri-
cis occidere pro defenſione rerum ſuarum. Con-
trarium tamen tenet Marſ.referens Ang.in. l.ſi ut
allegas.nu.3.C.ad.l.Corn. de Sicar.& Felin. in d.
c.ſuſcepimus. ponit de inſultato, qui excuſetur,
ſi aliter mortem euadere non potuit. Et idem Fe-
lin.in.c.Petrus.eo tit.ſimiliter tenet, clericum irre
gularē fieri,ſi homicidium factum fuit inuitu cle
rici, qui ſciuit, & non prohibuit, & non reuelauit
tractatum,ſecundum Ab. ibi in fi.& idem tenet Fe
lin.in.c.præsbyterum.&.c.de cœtero.eo. tit. ſi pre
ſtat cauſam homicidio,ex cauſa propinqua, etiam
dando operam rei licitæ. Ex quibus adductis præ-
33 cipue Abba. ubi ſupra,elici poteſt. † an,& quā, ſit
permiſſum epiſcopo,uel clerico, citra perſonalem
pugnam bella mouere: quæ magis ſpecialiter tan-
gendo Bertach. d.li. 4.nu.17.concludit epiſcopū
habentem iuriſdictionē temporalem,indicere bel
lū poſſe:eumq; irregularem non fieri,ſi in bello ꝑ
ipſum indicto, homicidiū cōmitatur:niſi ipſemet
cōmittat, auctore Innocen.in d.c.quod in dubijs:
his tā uidentur aduerſari ſupra proxime dicta. Sic
ēt cōcludit Bertach.epiſcopū mouere arma poſſe,
ut recuperet caſtrū ſibi occupatum:ēt per ꝓditio-
nē illud caſtrū recuperando,& alijs modis agēdo,
ut ibi per eū,cum allegatis: quæ ēt uidetur ſenſiſſe,
ante eū Ab.in.c.ſniam.num.16. ne cler.uel mon.
16 † ubi ad ꝑmiſſa quoq; tradit,clericū alias nō poſ-

ſe conſtitui ducem belli,uel capitaneum,aciès or-
dinando,uel ſimilia p agendo,etiam quod bellum
ſit iuſtum, quia hoc non conueniat conſuetudini
clericorum,arg.c.conuenior.23.quæſt.8.Quãdo
etiam bellum moueri poſsit per non recognoſcen
tem,uel recognoſcentem ſuperiorem, ſcripſimus
ſupra lib.1.c.1.§.3.uerſ. Vndecimo. Et quod plus
eſt, non poteſt epiſcopus habere familiares arma-
tos, ut per Abb.ubi Felin.in c. ſignificaſti, & alibi,
de offic.deleg.quem refert Stephan.aufr. in tract.
de poteſ.eccleſ.ſuper Laic.num.18.& per Gundis
ſaluum in tract.de hæret.q.11. nu.16. Iuxta præ-
miſſa quorum multa attingit Bernard. Diaz in ea
35 pract.can.crim.† ſubijcere poſſumús omnia alia,
quæ in clericis, ſicque in epiſcopo, etiam ratione
delicti, per capita ab eo plene enumerata, pœnam
accurate deſcribens, cuiuſlibet tranſgreſsionis;
quæ tranſcribere,uanum eſſet: cum igitur uideas,
36 ſi libet.† Illud generaliter ponendũ eſt,non poſſe
Epiſcopum,& clericos, ſecularibus ſe immiſcere
negocijs, maxime inhoneſtis.d.c.clerici,de uit. &
honeſ.cler.ubi Abb.qui ſi egeant, honeſtas nego-
ciationes concedit, & habetur in tit. ne cler.uel
mon. ſecul. neg. tam in decretali, quam in.6.ubi
doct. quæ autem negociationes honeſtæ ſint ibi
tradit Abb. quo circa in.c.1.de uita & ho. cleric.
ubi Philip. Franc.habetur,clericalem ordinem, pa
ti nilipendium propter exercitium artis prohibi-
37 tæ. Sicque † nec tutor,aut procurator, aut aduo-
catus,aut fideiuſſor,aut iudex, aut tabellio,ſi qs ſit
in ſacris,uel tantum beneficiatus, eſſe poteſt.cap.
epiſcopus tuitionem.cum.4.ſeq.88.diſt.&.cap.te
quidem.11.q.1. c.ſicut,ubi Abb.ne cleric. uel mo
nac.quæ equidem regulariter procedunt: in ali-
quibus tamen præmiſſorum aliquando aliter ar-
bitramur, nam ſecundum Bertachin. d. lib.4. 1.
parte num.22.& ſeq.clericus uolens, poteſt legi-
timam exercere tutelam: quod admittitur etiam
in epiſcopo,& regularibus:contrarium tamen te-
nent relati per eum,& Card. Alex.in.ca.peruenit,
86.diſt. Et ad præmiſſa inquit Abb.in.ca. ſed nec.
in fi.ne cler.uel mon.clericum non poſſe conſti-
tui uiceregem,uice comitem,uel locumtenentem,
alicuius principis ſecularis, nec habere aliquam
ciuitatem,ſub cura ſua. Vult tamen.149.caſus, in
quibus iudex eccleſiaſticus,poteſt de laicorũ per-
ſonis,cauſis,etiam negocijs,cognitionem,& diffi-
nitionem ſibi uendicare, per Stephan. aufr. in
tract.de poteſ. ſecul. ſuper eccl. perſon.ult parte.
Similiter econuerſo, laicici non poſſunt tractare
negotia eccleſiaſtica, maxime ſpiritualia, & quæ
ſpectant ad forum eccleſiaſticum.cap.2. de iudic.
ubi Abb.c.cum ſit.&.c.licet.1.&.c. ex tenore. de
for.competen.Quo circa propinquis etiam, uiris
ſecularibus, officia canonica, non debet epiſco-
pus committere.c.indicatum.&.c.ſeq.89.diſt.Po
teſt tamen clericus eſſe procurator laici in cauſis
eccleſiaſticis,coram iudice eccleſiaſtico, in caſi-
bus,ut per Abb.in.c.ſacerdotibus,ne cler.uel mo-
nac.Adde tamen & hoc loco, multos caſus colle-
ctos ſupra lib.1.ca.9.de prætore.§.III.in rub.de
inquiſitione nu.8.in quibus iudex ſecularis in cri-
minalibus procedit, quo ad perſonas eccleſiaſti-
38 cas.† Pro criminibus uero, Epiſcopum, etiam a
familiaribus ſuis(quod hic inſerere poſſumus):ac-
cuſari poſſe conſtitutum uidetur,in.c.nulli.de ac-
cuſation.ubi Abb.& doct.& meminit glo.in.c.ſi.
3.q.11. Sic poteſt probare innocentiam ſuam
per familiares,etiã domeſticos, ut per Bertachin.
in d.tract.in.5.parte.4.lib.num.91. Verum econ-
uerſo, ſi epiſcopus aliũ accuſat, obligatur ad pœ-
nam talionis,ut conſulit Oldrad. conſil.46. Nec
hic etiam omittas commemorare,Epiſcopum gra
uius puniendum,quam inferiores,ut not.glo.in.c.
quia de offic. deleg. per tex.in.l.presbyteri.C.de
epiſc.& cler.&.c.presbyteri.5. q.6. & Oldrad.d.
conſ.46.& dicemus inf.nu.61. Poſt prædicta ali-
39 qua alia ſubdas: † ſcilicet, ut recte deceat Epiſco-
pum,uocare ſubditos ſuos fratres, ut per glo.in.c.
eſto ſubiectos.95.diſt.& idem dicit in præsbyte-
ris Barb. in tract. de præſtan. Card.q.1.partis.1.
num.44.& diximus ſupra hoc lib.c.1.§.3.uerſic.
40 4.num.5.† Quodque is iurans,non debet tange-
re librum,uel euangelium.cap. ſi.de iur.cal.& per
glo.in.c.quotiens.1.q.7.quod in d.c. fin.declarat
Abb.num.6.procedere in leuibus cauſis, nedum
in epiſcopo, uerum etiam in alijs præsbyteris, qui
ſeruant tangere pectus: ſecus in caſibus expreſsis,
& in caſibus arduis, ut in iuramento fidelitatis, ut
placet glo.in cle.1. in uer.tactis.de iureiur. & ubi
epiſcopus eſt infamatus quia tunc non ſufficiat
propoſita eſſe euangelia, ſed oporteat ea tange-
re,& per Bertachin.d.tract.lib.4.in.2.parte,num.
15. Nihilominus idem Abb.ibi. num.3. hodie de
conſuetudine, ſufficere iurare ſuper qualibet ſcri
ptura,atteſtatur,& habetur in clem.1.§. porro, in
41 uer.tacta,per glo.de hæretic.† Item epiſcopus cle
ricum alterius epiſcopi, non debet ordinare, nec
recipere, ſine literis dimiſſorijs, alias puniendus
eſt glo.in. cap.1.9. q.2.per diſt.71.per totum, &
glo.in.cap.1.21. q.2.Puniendus eſt etiam pœna
depoſitionis epiſcopus, qui clericos ſine examina
tione ordinat, ſecundum glo. in.c.ſi qui.diſt.81.
42 † Item epiſcopi debent ſibi mutuum auxilium, &
conſilium præſtare, ad pacem præſertim obſeruan
dam.c.pen.90.diſt.cum glo. ubi Card. Alex.& al-
ter alterũ debet honorare, ut per Bertachin.dict.
43 tract.lib.4.1.partis. nu.15.† Item epiſcopus de-
bet requirere conſilium, & aliquando conſenſum
capituli,in multis, ut legitur in.cap.epiſcopus.24.
diſt.ubi glo.uidelicet in ordinibus conferendis:in
quibus tamen diſtinguit Card. Alex.ibi,ut ſufficiat
conſilium capituli, quantum ad ordines eccleſia-
ſticos:quantum uero ad inſtitutionem in eccleſijs
ad aliquem titulum,& beneficia: tunc requiratur
conſenſus:populi autem tacitus conſenſus ſuffi-
cit, ſecundum eum: quia nõ eſt approbatiuus,ſed
eſt non aduerſatiuus. Item in cauſarum diffinitio-
nibus, in conferendis beneficijs, & in priuilegijs
conferendis, glo.ibi ponit conſenſum capituli re-
quirendum

quirendū. Quibus alios addit Archid. ibi, & Card.
Alex. ſecundū illum, in diſpenſatione rerum eccle
ſiæ: item in omnibus communibus negocijs, ut
quod omnes tangit, ab omnibus approbetur: item
in ſuſpenſione, & interdicto. Hoſtien. tamen di-
xit, in his requiri conſilium, non conſenſum, ut ibi
per Card. Alex. ſic uidetur ſtatutum in c. ſi quid.
86. diſt. cum glo. epiſcopum in cauſa inquiſitionis
requirere debere capitulū, & non niſi pœna cum
eo diſcuſſa, ut not. ibi Cardin. Alex. & propterea
Felin. in c. irrefragabili. col. 3. ubi ponit multos ca
ſus, de offic. ord. poſt Oldrad. conſi. 151. & alios,
ait epiſcopum teneri requirere, non ſolum conſi-
lium, ſed etiam conſenſum capituli, in uentilatio-
ne rerum criminalium: ſic conſuluit Abb. conſ. 9.
uol. 2. nu 1. cum ſine capitulo, non poſſe mutare
antiquas conſuetudines. Sic ſecundum eundem
Felin. in c. cauſam. col. 3. uerſi. ubi materia, de iu-
dici. & Iaſ. in l. placet. num. 3. C. de ſac. eccleſ. in
1. lectur. & Alciat. ibi. colum. 2. in prin. & Barb. in
tract. de præſt. Card. in 2. q. 1. partis. nu. 17. in mul
tis arduis tenetur epiſcopus requirere non ſolum
conſilium, ſed etiã conſenſum capituli: conſilium
uero tantum, in minus arduis. Et ad præmiſſa no-
ta concluſionem ſing. quam ponit Abb. in c. cum
omnes, & in c. cum acceſſiſſent, de conſtit. quę fa-
cit ad multa, ut epiſcopus ſine capitulo: & capitu-
lum ſine epiſcopo, non poſsit immutare ſtatum
eccleſiæ, ſine conſenſu utriuſque: quia ſunt unum
corpus: & ſic non augere, uel ſupprimere numerū
præbendarum, & nouam dignitatem creare, & alia
ſimilia facere. Oldrad. tamen conſil. 195. uidetur
declarare, ut epiſcopus priuare poſsit aliquem ca-
nonicum, ſolus, ubi ſolemnitas iudicij non requi-
ritur. Quàm autem uocem habeat Epiſcopus, &
quam capitulum, uide Abb. conſil. 57. 1. parte, qui
arguere uidetur ut tantum habeat epiſcopus, quan
tum capitulum, in his quæ pertinent ad utrunq;, &
expreſſe tenet Iaſ. in l. iuriſg. §. hodie. nu. 11. de
pactis. ſine tamen conſilio epiſcoporum prouin-
cialium poteſt regere parochiã ſuam. c. nullus. 9.
q. 3. & per Barb. in tract. de præſta. Card. in 2. q. 1.
44 partis. num. 10. † Item epiſcopo non licet legere
libros gentilium, hæreticorum autem perlegere
poteſt, pro neceſsitate, aut tempore. c. epiſcopus.
37. diſt. & ibi arguit glo. a præmiſsis, nõ licere epi-
ſcopo audire leges: concedit tamen ad hoc, ut me-
lius intelligantur canones. Plane audire leges, &
phyſicam, expreſſe prohibitum uidetur religioſis
perſonis profeſsis, de clauſtris exeuntibus: c. non
magnopere, ne cleric. uel monac. idque extendi-
tur etiam ad archidiaconos, decanos, plebanos,
præpoſitos, cantores, & alios clericos, perſonatus
habentes, nec non presbyteros. c. fi. ubi Ab. & per
Ab. in c. ſententiam. num. 21. & ſeq. eo tit. & ob-
ſeruat Bernar. Diaz. in practic. can. crim. in uer. le-
ges, & phiſicam: referens pœnam, præſertim ex-
communicationis, ipſo facto, ab illis canonibus
tranſgreſſoribus, conſtitutam. Notat tamen Abb.
in d. c. fi. circa fi. permiſſum eſſe religioſis, & alijs
perſonis, ut ſupra prohibitis, habere libros ciuilis
ſcientiæ, & eis, in camera ſtudere: ad finem, ut ca-
nones melius intelligantur, non principaliter ad
ciuilem ſcientiam acquirendam, allegat tex. in c.
turbat. cum ſim. 37. diſt. ſicque conuenire uidetur
cum glo. d. c. Epiſcopus, licet de ea non faciat men
tionem. Circa pręmiſſa uideas omnino Card.
Alex. poſt Cardin. Floren. in eo. cap. epiſco-
pus, qui notanter duos articulos reſumit, & per
concluſiones probat, & declarat, etiam per exem
pla. In primo namque articulo, oſtendit licitum
eſſe, & ualde utile, ſtudium generale totius phi-
loſophiæ, ſiue ſcientiarum ſecularium: In ſecundo
idem arbitratus in ſpeciali, quo ad ſtudium libera-
lium artium: Etſi aliqua adducuntur in contra-
rium, ſoluit Card. ibi, col. fi. ex auctoritate etiam
S. Thomę in 2. ſecundę, quòd cum ſcientia ſit per-
fectio intellectus: immo ſit etiam uirtus intellecti-
ualis, uſus eius non uituperatur, ſed abuſus. Qui eſt
multiplex, ut ſi quis turpibus ſcripturis amatorijs
inficitur, uel ſi quis ad ſeculares ſcientias, ex dele-
ctatione potius obrepſerit, & non ordinans eas ad
ueram ſapientiam, negligens ſtudium ſacrarum
ſcripturarum: uel ſi quis eas ſcientias ſeculares,
non ſolum diſcit, ſed etiam docet. Declarat etiam
Card. inibi, ut epiſcopi, non alij, libros hæretico-
rum legere poſsint, quando inter catholicas ſen-
tentias continent errores, ut granum a paleis ex-
cutiant. Si uero nullas catholicas contineant, ubi
cauſa neceſſaria non ſit, propter quã legi debeant,
tunc comburendi ſint. Præcedentibus etiam con-
ueniſſet dicta per Bertachin. in eo tract. de epiſcop.
45 lib. 2. num. 84. & ſeq. † Diſpenſare tamen poteſt
pontifex in memoratis caſibus: ut quis poſsit audi
re leges, & phiſicam, non alius prælatus. ut per
Abb. in d. c. non magnopere num. 5. & per Philip.
Franc. in cap. 1. & 2. ne cler. uel monac. in 6. & di-
ctum eſt ſupra hoc lib. c. 1. §. 4. uerſi. Secundo nu.
76. ſolum Papam diſpenſare, ſi quis ex hoc fiat ir-
46 regularis. † Partes etiam epiſcopi ſunt, ut non ſo-
lum legat, & oret, uerum etiam ut largam manum
habeat, neceſsitatẽ patiẽtibus ſuccurrat, alienamq;
inopiam ſuam credat, quia ſi hoc non habet, ua-
cuum nomen epiſcopi tenet. ca. fratrem. 86. diſt.
atque ibi glo. docet magis religioſis ſuccurrendū:
& tex. exprimit, ut primum iuſtis, deinde peccato-
ribus, & non uni omnia, ſed ſingulis quædam præ-
ſtentur, ut pluribus prodeſſe poſsimus, & ſecun-
dum glo. in c. quieſcamus. 42. diſt. danda eſt elee-
moſyna, potius conſanguineo, quam extraneo:
nam ex auctoritate B. Ambroſij, ut refert dicta
glo. ordinata eſt charitas, ut primo Deus; ſecundo
parentes, deinde filij, poſtea domeſtici. ultimo ex-
tranei, diligantur. At illum modum uidetur ſequi
Abb. in c. 1. col. 2. de cohab. cler. & mul. ut primo
ſe ipſum, inde ſuos, poſt extraneos notos, deinde
ignotos quis in eleemoſyna, ꝓferre debeat. c. qui
obiectum. c. peruenit. 1. q. 3. quæ iura diſponentia
grauius peccare prælatum, dando conſanguineis,
quam extraneis, ſoluit ut procedat, quando uult
eo

ſuos ditare, & amore ſanguinis carnalis, ſpoliat ec-
cleſiam, de quibus omnibus late uide cumulata a
Franc. Ripa in tract. de peſte. in ſub. de remed. ad
curandam peſtem. nu. 156. & ibi exclamat de cle-
ricis, conferentibus beneficia ſua conſanguineis
indignis, & de Pontificibus plures Cardinales eli-
47 gentibus, ex familia ſua. † Sic magis in ſpecie, iux-
ta præmiſſa, ſtatutum uidetur in. c. nulli epiſcopo-
rum, 12. q. 1. ut epiſcopus primum ſibi, & ſuæ ec-
cleſiæ deſeruientibus, neceſſaria ſubminiſtret: reli-
qua quæ ſuper ſunt, fidelium uſibus miniſtraturus.
Qua charitate etiam præbēdæ eccleſiarum diſtri-
buantur, ut ex his quę ſibi aſsignata ſunt, neceſſa-
ria primum quis percipiat, ſi quæ neceſsitatibus
ſuperſunt, in communes uſus eccleſiæ expendat,
ideo Abb. in. c. 1. in fi. de reb. eccl. non alien, & in
c. cum ab omni, num. 6. de uita & hon. cler. decla-
rat, ut clericus ex reditibus eccleſiaſticis, primo
ipſe uiuere debeat honeſte, & ex his q̃ ſuperſunt,
alia pia opera facere, & ita procedere. c. fi. 16. q. 1.
48 † ubi ſcriptum eſt, quicquid habent clerici pau
perum eſt, & domus illorum omnibus debent eſſe
communes, ſuſceptionique peregrinorum, & ho-
ſpitum inuigilare debent: & in. c. 1. & . 2. 82. diſt. le
gitur, epiſcopum quantum poſsibile eſt, largiri
debere pauperibus, & infirmis. Sic Socin, conſil.
32. num. 4. uol. 1. dicit, ſacerdotem, & clericum de
altari uiuere, non luxuriari debere, & ab eccleſia
tantum neceſſaria habere; ſcilicet uictum, & ueſti
tum, alias teneri ad reſtitutionem. Hinc eſt, quod
non licet epiſcopo, uel clericis, res eccleſiæ, mobi-
les, aut immobiles, cum cenſeantur, non ut pro-
priæ, ſed communes, conuertere in proprios uſus,
aut ſuorum. d. c. nulli. in prin. & . c. præced. & habe
tur in. c. prohibemus. de cenſibus: ubi & illud ma-
gis notandum eſt, non debere Epiſcopum, uel
alium prælatum, imponere nouum cenſum eccle-
ſijs: nec ueteres augere, nec religioſos exactioni-
bus aut obſequijs, quoquo modo uexare, ut per
Io. And. & Hoſtien. in. cap. ſignificauit. de cenſib.
ſequitur Alb. Bru. in tract. de refect. num. 53. niſi
ex cauſa, quia imponit collectam, & charitatiuum
ſubſidium, ut dicemus inf. § ſeq. uerſic. De poteſ-
ſtate autem epiſcopi. & ſcribit Bal. de perigl. in
tract. de exemp. num. 1. At quomodo, & quando
eleemoſyna ſit facienda, uel de præcepto, uel
de conſilio, uide abunde per Cardin. Alexan. in.
cap. ſicut. 47. diſtin. & latius in. cap. non ſatis.
86. diſt. ubi etiam ex ſententia B. Thomæ in. 2. ſe-
cundæ, octo concluſiones colligit. Quo modo
autem utendum ſit liberalitate, collegimus aliqua
49 ſupra, lib. 1. c. 1. §. 3. uerſic. 23. † Item epiſcopus
ordinato ad ſacros, ſine titulo beneficij, tenetur
ipſe prouidere, uel ſucceſſor eius, in neceſſarijs;
donec titulum conſequatur. c. cum ſecundum. de
præben. ubi Abb. Nam ut habetur in. c. 2. ubi idem
Abb. eo tit. & conſ. 89. num. 3. in. 2. parte, non de-
bet epiſcopus aliquem ordinare ſine titulo, qui
non habeat unde uiuere poſsit, ne mendicare ne-
ceſſe ſit, ordinatus. Declara tamē ut ſi ordinatus ſit
in culpa, quia aſſeruerit ſe habere patrimonium,
executio, ipſo iure, ei ſit interdicta, & Epiſcopus
non teneatur: nam & alias ordinator non tenetur,
ſi ordinatus habet patrimoniū, ut per Philip. Fran.
in. c. ſi epiſcopus, de prębēd. in. 6. Item Secundum
eundem, Abb. in. c. paſtoralis. per illum tex. de iu-
re patron. & conſi. 73. num. 12. uol. 2. adde, ut te-
neatur prouidere de condecenti beneficio, pręſen
tato idoneo, quē malitioſe noluit inſtituere. Item
adde, ut licet epiſcopus non debeat recipere ad
ordines, ignotum, uel alienum clericum, ſine lite-
ris commendatitijs, poteſt tamen recipere, quo ad
beneficium, quod poteſt ei conferre: & eius ratio-
ne tunc poterit eum ordinare. c. 3. de temp. ord.
in. 6. & tradit Abb. in. c. cum iam dudum. nume. 7.
eo tit. de præbend. Hic quoque addere potes mi-
rabilem caſum, ſecundum Abb. in. c. inter cœtera
num. 3. eo tit. ut conferens beneficium alteri debi
tum, teneatur illo euicto, illi prouidere de æquiua
lenti, per tex. ibi. & tradit Iaſ. in. l. ſi domus. §. de
euictione. de leg. 1. Item adde, ut epiſcopus coga-
tur admittere clericum idoneum præſentatū per
patronum, quia ius eſt, ut per Felin. in. c. ſuper eo.
de offic. deleg. in prin. quod non eſt in Papa, qui
cum reſpectu eius ſit gratia, poteſt non admittere;
& ſi epiſcopus non cōfirmat dictum pręſentatum
deuolutio fit ad capitulum, ut per Felin. in. cap.
uerum, col. 1. uerſi. Quartum. de for. comp. Immo
debet deponi glo. eſt. in. c. 1. 21. q. 2. & per Berta-
chin. in tractat. de Epiſcop. lib. 4. in. 2. parte. num.
63. & . 65. Plus etiam dicit Bertachin. num. 62. ut
ſi epiſcopus intra tempus præſentandi competens
patrono eccleſiæ, inſtituat aliquem, & patronus
nullum etiam præſentat epiſcopo, non ualet inſti-
tutio, uel Collatio epiſcopi; nec conualeſcit, per
plura: Nam ius præſentandi acquiſitum, non po-
teſt alicui auferri, ſine cauſa, ut per Bar. Brix. in. q.
dominical. q. 53. c. ſatis peruerſam. 56. diſt. Poteſt
tamen epiſcopus in ſtatu eccleſię; ex cauſa neceſ-
ſitatis, uel utilitatis, diſpenſare & diſponere, patro
no nolente, quia is non debet impedire utilitatem
eccleſię. c. 1. de his quę fiun. a ma. part. cap. & ſing.
tradit Abb. in. c. cū acceſsiſſent ubi Felin. de conſt.
ſequitur Pet. a Biaxi. in direct. elect. c. 9. 2. part. nu.
5. poſt. Rot. & Felin. ita limitans dictam conclu-
ſionem, quæ habet, quod epiſcopus non poteſt di
ſpenſare aut diſponere, etiā cōtra beneficia patro
nata, ſine conſenſu patroni. Item poteſt diſpen-
ſare circa ius patronatus, quādo patronus non ſen
tit præiudicium, ut per Hier. gig. in tract. de penſio
nibus. q. 23. nu. 11. Sic epiſcopus cogitur conſen-
tire acquiſitioni iuris patronatus, niſi adſit cauſa
diſſenſus, ut per Rochum de cur. in tract. de iure
patr. in uer. pro eo. num. 13. At ſi pręſentati ſint in
omnibus pares, epiſcopus expectat per quatuor
menſes, an concordent patroni: & ſi perſeuerant
in diſcordia, poteſt gratificari cui uult, ut per Pau.
citad. in tract. de iure patr. in. 12. parte. num. 2.
Item tenetur epiſcopus dotare eccleſiam per eum
conſecratam, quę nō habet dotem; quā tenebatur
dotare

dotare illius fundator.c.cũ ſit.de cõſect.diſt.1.& ponit.Bal.nouel.in trac.de dote.in.1.parte.nu.3. &.4. Quę autẽ obſeruare debeat epiſcopus conferens ordines, ſex colligit Nicol.ploue.in tract.de ſofactam.in.6.parte.c.3. Ad diligentiam epiſcopi ẽt pertinet,conſtituere doctores,& magiſtros,qui ſtudia literarum, liberaliumque artium dogmata,clericos aſsidue doceant, quia in his maxime diuina manifeſtantur, atque declarantur mandata : nam ſunt Cancellarij ſtudiotum, ut per Bertachin.in d. tract.de epiſcop.lib.1.num.86.per.c.de quibuſdã. 37.diſt.ubi Card. Alex.not.& ſubdit hoc obſeruãdum in qualibet plebe,& eccleſia baptiſmali diœceſis: ponens poſt Archid. liberales artes, ſeptem numero: ſcilicet Grammaticam, Dialecticam, Rhetoricam, Muſicam, Arithmeticam,Geometriam,
51 & Aſtrologiam † Similiter tenetur epiſcopus ſibi conſtituere vicarium, ſeu officialẽ, ut placet Abb. in.c.quoniam num.3.de offic.ord. qui tamen ſubijcit, nuſquam ſe aperte legiſſe, ſed probari in.c. in noua.16.q.7.& in.c.quoniam.89.diſt.& arguit a tit.de offic.ord.extra, & in.6. tanquã tractantibus de officio ordinario, & perpetuo: Sic indiſtincte etiã Iconomum conſtituere debet, alias epiſcopus ſuppleret, ut ibi p Abb. Qui & illud ſubnectit, ut tñ talis uicarius, uel Iconomus, laicus non ſit.d.c.in noua: & per Felin.in.ca.2.num.6.de iudic.& de primo diximus etiam ſupra, hoc lib.c.4. num.22.& dicemus inf.in.c. de uicatio epiſcopi. §.1.nume.2. ubi tamen, quòd laicus poſsit eſſe.
52 † Item maxima cura epiſcopi eſſe debet,in hæreſi perſequenda: alioquin ubi negligẽs ſit,a dignitate epiſcopali eſt remouendus,& alius idoneus ſubrogandus eſt, ut inquit Abb. in.cap. excommunicamus.1.§. uolumus. de hæretic. colum.1. Quomodo autem procedatur per eum, & inquiſitionem, ponit aliqua Franc. Squilac. in tractat.de fide cathol. c. 26.& plura Gundiſaluus in tract. de hæretic.præſertim.q.8. Item generaliter colligas omnia grauia, & excellentiora, eſſe reſeruata epiſcopis,& eorum ſolicitudini, ut not. Abb.in.c. 1.de priuileg.poſt Innocen.in.c.2. de eo qui fur. ord.recep.& per Io.Franc.Pauin.in tract. de offi.
53 & poteſ.cap. ſed.uac.q.10.1. partis nu.7.† Item epiſcopus & alij prælati, uices ſuas ſub annuo cenſu, non debent concedere, toto tit. Ne prælat. uic.ſuas: alias coercentur, quandoque pœna ſuſpenſionis, quandoque depoſitionis, ut eſt glo.fi. in.c.2.ne prçl.uic.ſu.Item dẽt epiſcopus obſeruare ſententiam latam per ordinarium, ſibi ſubiectũ.
54 c.cum ab eccleſia.de offic.ord.ubi Abb.† Itẽ epiſcopi aſtricti ſunt ſeruare canones.cle.1.de ætat. & qualit.& tradit glo.in.c.1.in uet.concilij.de relig.do.in extrauag.Ioan.ſicque iudicare ſecundũ acta,non ſecundum conſcientiã, ut inf.§.4.in rub. poten.epiſ.circ.iudic.Hocque adeo ampliandum uidetur, ut epiſcopus non ſeruans canones, in periurium incidere arbitrandus ſit, ut obſeruatur in. c.ego enim,de iureiur. nam epiſcopi dicuntur miniſtri, & cuſtodes ſacrorum canonũ. Sed Abb.ibi col.2.hoc dictum ſatis acerbum tradit. Quod procedere tamen declarat Felin. ibi,nume.4. quando quis non obſeruat ex contemptu: qui contemptus tunc ſuboritur, quando ſine cauſa ſit.c. mettopolitanum.2.q.7.ſed Card. Alex.in.ca.nulli. in prin. 19.diſt. periurum non contingere uoluit. Amplia etiam, ut in caſu non obſeruati canonis, epiſcopus deponi poſsit. cap. ſi.4. diſt. & per Bertachin. in tract.de epiſcop.lib.4.in.2.parte.num.46. Et poſſint ſubditi recedere ab epiſcopo, ſiue prælato : ſicut receditur ab excommunicato,& ab alio præciſo ab eccleſia, ut eſt glo. 1.in.c.ſacerdotes.2.q.7. & ſequitur Felin. in d.c.ego enim & idem Felin. in.c.ſi quando.in prin. de reſcrip. immo ibidem Felin. auget hoc dictum, ut etiam prælato legem ignorãti, aſſeſſores,& ſubditi, reſiſtere poſsint, cũ inſtruendo. An autem epiſcopus ligetur conſtitutione ſua quod hic apte quæritur. Bertachin. in d. tract.de epiſcop.in.2.parte.4.lib.nu.33. poſt Lig. diſtinguit, ut ſi contrafacit, ut priuatus ligetur: ſecus ſi ut epiſcopus:ad quę uideas dicta ſupra lib.1 c.1.§.3.uerſi,Septimo. Non uidetur tamen eſſe dubium, ut dicamus epiſcopum habentem iuriſdictionem temporalem, teneri iudicare ſecundum leges,ut colligit Iac. Belu.in practic.iudic. in rub. de quæſtionib.num.195.per not.in.c.fin.de præſcrip.Sic epiſcopus tenetur obſeruare conſuetudines, quas iurauit: ſi ſint laudabiles, & honeſtæ, ut per. M.Ant.Bauer.in tract.de uirt.iur. nume.131. Limitari tamen poſſe uidetur hæc concluſio,ut epiſcopus poſsit nõ ſeruare,& tollere canones, & ius commune: in his, in quibus ſibi permiſſum eſt diſpenſare,ut puta, in illegitime natis,in minoribus ordinibus,& beneficio ſine cura: tali tamen in quo alias diſpenſare poſsit. c.1. ubi doct.de fil. præsb. in.6.& per Anto. Roſel. in tract.de concil.in rub.
55 ſimplex beneficium. num.6.† Hinc eſt quòd epiſcopus non poteſt regulariter ſtatuere contra canones, ut per Card. Alex.in.c.epiſcopum.colu.1. 18.diſt.& per Alex.conſil.55.nume.51.uolu.4.& Felin. in.c.1.col.2.de reſcrip.& latius in. c. quod ſuper his.col.1.cum ſeq.de maior.& obed. Qui tamen ad hoc ibi colligit octo Fallentias,cum declarationibus; & multis allegatis. Prima eſt, niſi epiſcopus ſtatueret contra ius canonicum, ſiue canones, ex cauſa urgenti:& uerisimiliter non præuiſa a canone. Secunda niſi ſtatueret in ſolum præiudicium ſuum. Tertia ſi ſtatueret contra ius canonicum,redeundo ad ius commune antiquum. Quarta ubi ſtatutum tale remittitur a ſubditis ex ſpontaneo,& uoluntario eorum cõſenſu. Quinta quãdo ſtatutum eſt contra canonem editum, poſt ſtatutum. Sexta quando epiſcopus ſtatuit contra ius commune conſuetudinatium. Septima quando ſtatutum epiſcopi adderet iuri communi, pœna imponendo nouam pœnam, ut addo Felin. etiam in. c.2.num.26 de libel.oblat. & inquit Decius in.c. prudentiam.in prin. in.4. not. de offic.deleg. Epiſcopum poſſe ſtatuere, prçter ius. ſic Alex.d.conſ. 55.nu.51.uol.4.tradit poſſe ſtatuere, coadiuando

do ius commune: Octaua quando ſtatutum diſpo
nit contra ius canonicum, in materia in qua iodu
ci poteſt conſuetudo contraria iuri, permitteote
canone, quia cooſuetudo, & ſtatutum idem ſint in
effectu, licet differant, ut tacitum, & expreſſum;
ſicut poteſt induci conſuetudo, ita & ſtatutum.
Adde aliam, & Nonam Fallentiam, poſitam
per eundem Felin. in, cap. I. nume. 14. uerſic.
Fallit ſeptimo. de conſtitut. ut epiſcopus, ex ma
gna, & euidenti cauſa, ſtatuere poſsit contra ius
commune: quod ex concluſione generali deduci-
tur, quæ habet, quod iudices ex magoa, & euidenti
cauſa, poſſunt tranſgredi leges, & canones, & oon
tenentur in ſindicatu, de quibus præmiſsis uide
etiã per Iaſ. in, L. omnes populi nu. 11. ff. de iuſt. &
56 iur. & alibi per eum. † Item epiſcopus tenetur di-
ſpenſare ubi lex hoc mandat, non alias, quia di-
ſpenſatio eſt gratia, ut per doct. in. c. at ſi clerici. §.
de adulterijs. ubi Felin. num, 15, de iudic. & exem-
plum poteſt poni in perſona babili, & uoluntaria,
ad ſtudium, cum qua tenetur epiſcopus diſpenſa-
re. c. cum ex eo. ubi not. Philip. Franc. de electione,
57 de alijs dicendum erit in inferioribus. † Item tene
tur edere petenti librum collationum beneficio-
rum, quia iſta dicuntur acta publica, ut per Felin.
in. c. I. de probat, col. 13. uerſic. Quarto declara.
58 † Immo debet alijs conferre, non per ſe retinere
beneficia uacantia, ut per Bertachin, d. tract. in. 2.
parte. 4. lib. nume. 57. c. fi. de inſtitut. quod decla-
rat cum conſenſu capituli: ſed tamen allegat Bal.
aliter ſentientem; quod immo ſolus poſsit. Item
teoetur epiſcopus iurare, ſecundum formam poſi
tam ſupra, in hoc lib. c. 4. num. 8. ubi ioter alia iu-
rat defendere Pontificatũ: & Rom. eccleſiam: qui
ſi timore Principum ſecularium non adiuuat Pa-
pam, periurus efficitur, ut atteſtatur Abb. & ſequi-
tur Felin. in. c. ego enim col. 4. uerſi. in tex. ibi con
tra omnes, de iureiur. declarans tamen, ut difficul-
tas cum excuſet. c. breui. eo tit. & ut non procedat
contra proprios filios, & parentes, niſi hi eſſent
hæretici. Item declarans, ut hoc non procedat,
contra ſe ipſum. Cum modeſtia tamen proceden
dum eſt contra epiſcopum, Pontifici inobedien
tem, & cootumacem, ut not. Card. Alex. in. c. ho-
noratus. 74. diſt. Memorabiliter hic etiam ſubijce
re poſſumus, dictum Bal. conſ. 389. conſuetudo.
col. 2, uol. 2. quem ſequitur Aym. Crauet. conſil.
241. num. 17. ut epiſcopus non teneatur habere
Papam pro Papa, quando Papa non habet epiſco
pum pro epiſcopo. Vnde infert, non habeodum
in Principem, a ſenatore, qui non habet eum io ſe-
natorẽ. c. eſto ſubiectus. 95. diſt. Defendere etiam
tenetur epiſcopus, uel alius prælatus, eccleſiam
ſuam, etiam uacantem, ut obſeruat Specul. in. §.
quis autem, uerſic. ſed ounquid prælatus, de reſt.
in integ. & in tit. de actore. uerſic. item epiſcopus,
notaturque in. c. cum dilectus, de ſucceſ. ab inteſt.
& per Bertachin. in d. tract. in. 5. parte. 4. lib. num.
35. uſque adeo, ut non ſolum ubi ſalus, & fides uer
ſatur, ſed etiam ubi res, uel claues eccleſiæ aufe-
runtur, mortem ſubire debeat, ut atteſtatur glo. in
c. conuenior. 23. q. 8. Declara tamen hoc procede
re, ſi cauſa eccleſiæ iuſta eſt, nam contra conſcien
tiam oon defendit, ut per doct. præcipue Abb. in.
c. fi. num. 41. & ibi Felin. col. pen. de præſcript. &
per Card. Alex. in. c. generalis. 54. diſt. qui in diſsi
dio uidetur ſequi Abb. licet Felin. aliter uideatur
ſentire, in re noo notorie aliena, reſtituenda: nam
ubi notorie aliena res eſt, fit reſtitutio indiſtincte,
ſi ab eccleſia poſsideatur. Sicquoq; declara pec-
care Epiſcopum, qui pro eccleſia exigit vltra debi
tum. c. quod debetur. 14. q. I. Poteſt tamen epiſco
pus iura eccleſiæ, & pauperũ derelinquere, ſi non
poteſt ea ſine lite recuperare, c. nihil, ubi Abb. de
præſcrip. qui alioquin peccare epiſcopum negli-
gentem ſcribit. Sic ſcriptom eſt in. l. de creationi-
bus. C. de epiſcop. aud. ut reſumit Alciat. io. l. ſer-
uus. C. de pac. epiſcopum teneri procurare utilita-
tem Eccleſiæ, & ei quantum poſsibile eſt, acquire-
re: quod ſi minus faciat, in fraudem non queſiuiſſe
cenſebitur. l. in fraudem. I, reſpon. ff. de iure fiſci.
Sic inquit glo. in. l. non eſt ignotum, ubi Bald. &
Ang. C. de admin. tut. quos ſequitur Bertach. in d.
tract. in. 4. parte. 4. lib. num. 20. ſi epiſcopus male
agat, teneri Eccleſiæ ad ioterceſſe: & ibi ideo Ber
tach. etiã dicit, ſi epiſcopus patitur præſcribi rem
ſuæ eccleſiæ, teneatur eam conſeruare iodemnẽ,
& bona ſua propria ſuot obligata: & ibi uide Ber-
tach. in multis, an eccleſiæ præiudicare poſsit. &
ad præmiſſa coouenit, ut epiſcopus teneatur face-
re inuentarium de rebus eccleſiæ ſuæ, ut per Ber-
tachin. nu. 34. c. manifeſta. 12. q. I. & ibi. ou. 173.
uide an epiſcopus obligetur per procuratorẽ, qui
recepit mutuum pro eccleſia: & num. 176. an te-
neatur ſtare locationi prædeceſſoris, factæ ad cen-
tum annos, uel alio tempore, cum nu. ſeq. & ibi.
nu. 187. an obligetur ex contractu prædeceſſoris,
ad debitum, & ad compromiſſum eius. nu. 190. &
nu. 193. an teneatur ad expenſas fuoeris, & infir-
mitatis, eiuſdẽ prædeceſſoris. Item oon debet epi-
ſcopus diſcedere ab eccleſia ſua, ſine licentia Pa-
pæ, quia eccleſiæ obligatus eſt, ut per Pet. de Vbal.
in tract. de cano. Epiſcop. & paroch. 14. q. princip.
num. 33. & ſicut uir uxorem, ita epiſcopus eccle-
59 ſiam, noo debet dimittere. c. ſicut. 7. q. I. † Notan
dum autem eſt hic, epiſcopum hæreticum, ſciſma
ticum, Simoniacum io ordine, uel fornicatorem
notorium, poſſe euitari, & ab eo recedi. In alijs
uero criminibus, hoc idem decet, ſecuta ſententia
contra eum, non aliter, licet ſint crimina notoria,
ut per Abb. & Felin. poſt glo. I. in c. cum oon li-
ceat. de præſcript. Poteſt etiam euitari epiſcopus
a ſubditis ſuis, ſi amiſit gratiam Papæ, ut per Abb.
& Felin. in. cap. ueniens. in prin. de præſcript. quæ
amittitur e. iam exemplis prædictis, & inquit Al-
ciat. in tract. de uer. ſign. col. 23. nu. 40. epiſcopũ
ita negligentem, ut inde aliquid diuinis domibus
periculi immineat, cogi poſſe, ut renunciet epiſco-
patui. c. niſi. de renunciat. Sic epiſcopus ſucceſſor
tenetur exequi præceptum prædeceſſori ſuo, per

Papam

Papam factum, ut cumulat Bertachin. in tract.de
60 epiſcop.lib.4.in.4.parte nu.191.† Remouetur ēt
epiſcopus a ſuo epiſcopatu, propter ſcandalum
euitandum, ſecundum Felin. in.c.2. col.2.uerſic.
61 decimo propter.de præſcript. † Item nota ſi epi-
ſcopus, uel prælatus delinquat, augeri delictum
propter eius dignitatis perſonam, ut not.Felin.in.
c.cum quidam.cum glo.& concord.colu.1.de iu-
reiur.qui declarat pluribus modis,& conſuluit Ol
drad.conſ.46.facit illud dictum Iuuen.tanto con
ſpectius in ſe crimen hēt, quāto maior, qui peccat
habetur.& ideo diximus ſupra.num.38.cum gra-
62 uius puniendum, quam inferiores. † Itē officium
epiſcopi debet eſſe, uiſitare prouinciam ſuam,
etiam inquirendo de moribus,& idoneitate cleri-
corum,ut per Marranatam,in ſpec.aur.in.6.parte
princip.num.14.& ſupra.c.4.nume.29.quod pe-
ragere quolibet anno,ſemel,uel pluries debet,per
ſe,uel per alium, occupatus uel infirmus, ut per
Bertachin.in d.tract. de epiſcopo, in.2.parte.4.
lib.num.11.ubi latius in ſeq. per eum,quid agere,
quæue inquirere debeat,& per Abb.in.c.cum ue-
nerabile num.7.de cenſib.Non tamen ſumptibus
ſuis,ſed debet habere procurationem, quo ad ui-
ctum,& non in pecunia: de quibus.doct. ſed præ-
ſertim Abb. & Felin. in.c. cum ex officij.de præ-
ſcrip.& inquit Philip.Franc.in.c.fœlicis, nume.4.
de cenſibus: Epiſcopum uiſitantem, non amplius
debere recipere ab una eccleſia,quam procuratio-
63 nē unius dici, niſi aliud ſuadeat neceſsitas.† Item
epiſcopus, uel prælatus,in xenijs, ſeu munuſculis
recipiendis,modeſtia uti debet, ita ut illa inquire-
re nō debeat.Nec quæ ſponte oblata ſunt, reſpue-
re:nā paſsim recipere, eſt auariſsimū: indifferēter
reſpuere,inhumaniſsimū.l. ſolent.ff.de offic.pro-
cōſ.& leg. c.de eulogijs.18.diſt.ubi no.Car.Alex.
de quibus ut ſupra libr.1. c.de prætore. §.1. nu.6.
64 †Item debet epiſcopus corrigere delicta,& exceſ-
ſus clericorum,& ſubditorum, omni diligentia,ut
alij metu pœnæ,a ſuis arceantur inſolentijs.c.1.de
off.ord.ubi Abb.Alciat.& doct.cle.1. de off.ord.
cum concord.ubi Card.& per Corn.conſi.93.nu.
1.uolu.2. Quod declara, ita ut prudenter ſe ha-
beat, & prius ueritatem inquirat, non ſtatim cre-
dat, & a correctione incipiat. c. ſi quid uero.86.
diſt.& per Bertachin.d.lib.4.in.3.parte.num.33.
& corrigere potius uerbis, quam factis, clericos,
ut ibi per. c.1.2.&.3.45.diſt. Hocque ampliatur,
ut etiam cogi poſsit punire clericum condemna-
tum a iudice ſeculari, pro crimine commiſſo an-
tequam efficeretur clericus,ut tradit Bertachin.in
d.tract.de epiſcop.in.5. parte.4.lib.nu.46. at cor
rigere, uel deponere clericum de capitulo,cum ca
pitulo Seniorum eccleſiæ, epiſcopus, uel prælatus
debet,ut colligit Barb.in tract.de præſt.Card.q.8.
1.partis.num.6. & Bertach.in d.tract.in.3.parte.
4.lib.num.9. niſi ſecundum eum conſuetudo ali-
ter ſit in contrarium. In correctione tamen debet
miſcere ſeueritatem,cum miſericordia.c.diſcipli-
na, ubi Card.Alex.45.diſt.circa quæ aliqua Cor-
65 ne.cumulat conſi.ult.num.1.uol.4.† ubi oſtendit
epiſcopum eſſe debere clementem, & ſeruare re-
gulas: ſic dictum eſt ſupra hoc.cap.in prin.in uer.
amictus, num.17.epiſcopum recipere Baculum,
66 ut ſit in corrigendis uitijs, pie ſœuiens.† Item epi
ſcopus, & quilibet alius prælatus, etiam regularis,
debet proferre ſententiam cenſuræ, etiam in reli-
gioſos: præmiſſa tamen monitione,alias incurrit.
in pœnā.c.irrepræhenſibilis. ubi not. Philip.Fran.
num.2.de appel.Quod limita tamen, niſi excom-
municatio inferatur ipſo facto a iure, uel alia con
ſtitutione, propter delictum, & etiam declarat
alijs modis: uide etiam eundem Philip.in,c.cleri-
ci de uita & honeſ.cleric.in.6. nu.4. & Bernard.
Diaz.in practic.can.crim.in uer.uenatores. c.61.
qui ponit ex auct.Innoc. nō requiri monitionem,
ad incurrendam pœnam, quando lex loquitur af-
firmatiue. Item debet epiſcopus iudicare ſecun-
dum acta,non ſecundum conſciētiam,ut poſt mul
tos tenet Bertachin.ubi ſupra in.5. parte.4. libri.
nu.23. de quibus ſcripſimus ſupra libr.1.c.1.§.3.
uerſi.19.Item in cauſa hæreſis, Epiſcopus, & in-
inquiſitor, non debet ferre ſententiam ſine conſi
lio peritorum: & ipſe epiſcopus tenetur procede-
re ſumptibus ſuis, non exigere partem deputa-
tam officio inquiſitoris, ut not. Philip. Franc.in
cap. ſtatuta. §. iubemus. nume.2. de hæretic. &
ibi. cap.1. nume.5. tradit, epiſcopum in cauſa
hæreſis, quo ad degradationem, teneri conuoca-
re,non ſolū prælatos,& clericos, & perſonas re-
ligioſas,ſed ēt alias pſonas literatas,licet ſint laici:
non ſubditos tamen non tenetur conuocare.
67 † Item epiſcopus,& iudex eccleſiaſticus, tenetur
adiuuare ſecularem, ſicut econuerſo d. cap. ubi
doct.præſertim Abb.& Alciat.in.7.not.num.24.
68 &.121.de offic.ord.† Hinc eſt ſecundum Alciat.
1 referentem Bal. quod epiſcopus tenetur obedire
literis poteſtatis,ei ſcribentis,& habentis tempo-
ralem iuriſdictionem: quia hoc facit auctoritate
69 legis.† Item epiſcopus tenetur curare ne committ
tat,neue committat fraus,p teſtamētarios execu-
tores,ut tenet Bal.& doct.in. l.altius.ff.ſi ſer.uēd.
ſequitur Bertachin.in tract.de epiſcop.in.6.par-
te.4.lib.num.29 .Sic inquirit pro legatis pijs fa-
ctis pauperibus, licet inquiſitio non cadat in cau-
ſis ciuilibus, pater enim pauperum dicitur, ut per
Bertachin. d. tractat.in.4. parte. 4. lib. num. 50.
70 † Item epiſcopus aſtringitur patrem ſuum hono
rare,& eum ſibi præponere: immo & Papa,ut per
doct. in.l.prætor ait.in fi.ff.de in ius uocan.quod
intelligit uerum in his quæ domi, non quæ foris
fiunt, Bal.in.l.ſenium.C.qui teſt.fac.poſ.qui in-
quit maiorem eſſe auctoritatē magiſtratus, quam
paternam.ſequitur Bertachin.in d. tract. lib.2.in
prin.num.10.At quibus magis præſtanda ſint of-
ficia,principi,patriæ,uel parentibus,& cœteris, ui
71 de poſita ſupra lib.1.c.1.§.4.uerſi.27.† Item epi
ſcopi ad concilium citati, debent perſonaliter
cōparere, niſi impediti ſint legitimo impedimen
to:alij inferiores, poſſunt comparere per procura
torem

torem,ut atteſtatur Aur.Roſel.in tract. de concil.
in rub.forma uocationis num.15.per.c.ſi, de his
quæ fiunt a prel.aliter in pœnã excommunicatio-
nis incurrunt, ut per Catald. Boncompag. in
tract.de poteſ.Papæ num.69.& ideo uocantur, ut
iudicent, ſeu ſtatuant, ut in d.rubr.num.2.&.4.
Multa quoque alia ad officium epiſcopi pertinẽt,
a quibus etiam cauere debet, alias punitur, ut ſu-
pra.§.prox.præced.per totum. In hoc uero.§.il-
72 lud generaliter notãdum eſt, † quatuor requiſita,
eſſe conſideranda in epiſcopo,uel prælato, qui be
ne præſidere arbitrandus ſit: Culmen dignitatis,
ad quod quiſque perueniat: Qualiter ad hoc per-
ueniens uiuat; Bene uiuens qualiter doceat: Re-
cte docens infirmitatem ſuam quotidie quanta
cõſideratione cognoſcat,ut poſt Archid. inſtruit
Card.Alex.in.c.2.49.diſt. In hoc.§. potes etiam
addere, epiſcopum iniuſte,uel pro cauſa leui, ex-
communicantem Sacerdotes, Suſpendendum per
uicinos epiſcopos,uſq; ad tempus Synodi,ſi fuerit
73 monitus,† nam iniuſte alium excõmunicans, dici
tur ſe ipſum excommunicare. c. cancipimus.24.
q.3.& per Bertachin.in d.2.parte.4.lib. num.83.
qui & ibi pœnam illam ponit, ſcilicet, ut iniuſte
excommunicans,hodie abſtineat ab ingreſſu ec-
cleſiæ. Sic ibi Bertachin.nu.67.tradit epiſcopum
prohibentem ſolui decimas plebano,teneri inter-
dicto Vnde ui. Item epiſcopus in celebratione
miſſę,cum ſalutat populum, debet primũ dicere,
Pax uobis, poſtea. Dominus uobiſcum, ut ibi per
Bertachin.nu.101. Item epiſcopus Feudatarius,
committens Feloniam,perdit feudum. ut per Ber
74 tachin.d.lib.4.4.parte nu.163.† Item debet epi-
ſcopus,omnes pœnas, in pias uſus cõuertere, non
ſibi,uel camerę applicare, niſi ex cauſa neceſſita-
75 tis, ut ibi num.26.† Item non debet permittere
epiſcopus dignitatem ſuam uileſcere, ut per Hu-
gon.in tractat. de offic.4.prael,in rub. qual. offic.
76 Imp.num.3. † Item epiſcopus tenetur de imperi-
tia ſui uicarij,ſecũdum aliquos,ut per Bertachin.
d.lib.4.in.7.parte nu.7.uel ſi aliter deliquit, niſi
certificatus purgauerit, ut per Rot,in deciſ.282.
ſi n:c itius.in noi.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopalis dignitas,& potẽtia:in multis verſatur.*
2 *Epiſcopalis dignitas eſt de Iure diuino,licet ordina-*
tio ſit de Iure poſitiuo;& eſt culmen,& dignitas,
dignitatum.
Epiſcopo canonici reue entiam debent principaliter;
capitulo acceſſorie.
3 *Epiſcopali dignitati conuenit, Criſma; Oleum San-*
ctum, Conſecratio altaris,vel eccleſiæ, Clericorum
ordinatio, Conſecratio virginum, Eccleſiæ pollutę
reconciliatio: Clericorum depoſitio, vel ſuſpenſio,
Excommunicatio, Interdicti promulgatio, Pur-
gationis indictio, Diſpenſatio, Pœnitentia ſolennis
impoſitio.
Epiſcopus,omniũ piorum locorũ,ordinationẽ habet,
Epiſcopus eſt caput capituli,proprie.
4 *Epiſcopus eſt ordinarius, monachorum.*
5 *Epiſcopi conſenſu tantum, monaſteria fundari, ac*
transferri poſſunt.
6 *Epiſcopi excommunicatio timenda eſt, licet iniuſta,*
cum declarationibus.
Excommunicatio afficit corpus,& animam.
7 *Epiſcopi licentia, clerici forenſes exercent officia*
ſacerdotalia.
8 *Epiſcopi licentia Abbas relinquit monaſterium,non*
aliter,nec alius prælatus.
9 *Epiſcopus habet merum imperium & ei omnes obe*
dire debent: ibi quæ ſint meri imperij, de Iure
canonico.
10 *Epiſcopi auctoritas requiritur in alienatione rerum*
eccleſiæ, facta per capitulum, vel alios inferiores:
ibi quomodo.
11 *Epiſcopus habetur loco filij.*
Epiſcopus non præſumitur facere cum conſenſu ca-
pituli.
Epiſcopus in ſpiritualibus, eſt maior Imperatore, cui
Imp.aſſurgit.
Epiſcopus poteſt eſſe ſine epiſcopatu,
Epiſcopo conuenit magna cognoſcere: qui in ſtudio
ſedet, vt ſcolaris.
Epiſcopus doctor, vel nobilior, præcedit epiſcopum
prius promotum: & liberatur a patria poteſtate:
& dicitur eſſe in perfectiori ſtatu, religioſo in
perfecto.

§. IIII. DE DIGNITATE, ET POTENTIA EPISCOPI.

DIGNITAS epiſcopalis, & Po-
tentia,in multis elucceſcit, & uer
1 ſatur: quorum aliqua, † quæ
ad eam claritatem pertineant,
in ſuperioribus,hoc capite,pre-
ſertim in prin.perſtrinximus:re-
liqua omnia, quæ ſeſe offerent, hic deſcribemus;
mox de potentia, & eius exemplis, dicturi. Vltra
celebres igitur titulos, ſiue ſpectabilium, uel ſe-
cundum aliquos, illuſtrium, & præclara epitheta,
epiſcopo attributa,is etiam inſignis præcipue red
2 ditur,† quia epiſcopalis dignitas, eſt de iure diui-
no,licet ordinatio perſonarum, & diœceſum limi
tatio, ſit de iure poſitiuo, ut tradit Barb.in tract.
de præſtantia Cardin.q.1.ſequitur Hier. Gig.in
tract.de penſion.eccl,q.2. Item dicitur culmen,
& dignitas dignitatum.c.uenerabilis.de præben.
& per Bonicontum in tract. de appel.§.1.nu.14.
& Ludoui.Bolog.in tract. de Indulgen, num.23.
& quia Canonici ei reuerentiã principaliter de-
bent,capitulo uero acceſſorie,niſi ſede uacante,c.
cum non liceat.ubi doct.de præſcrip.& per Berta
chin.in tractat.de epiſcop.in.2.parte.4.lib, num.
3 23.† Item ad dignitatem epiſcopalem plura per-
tinent, uidelicet Criſma, in die cœnæ Domini,
conficere. cap. teferente. de celeb. miſ.& per Io.
Brunel.

Brunel. in tract. de ſponſal. nu. 39. concl. 20. Oleū ſanctum Cathecuminorum, & infirmorū, conſecratio altaris, vel eccleſiæ, & clericorum ordinatio, licet ſit excōmunicatus, ut per Bertach. ibi. nu. 106. q. 48. Conſecratio virginum: Eccleſiæ pollutæ, vel violatæ reconciliatio: Clericorū depoſitio, vel ſuſpenſio. Excōicatio, Purgationis indictio, Diſpenſatio, Pœnitentiæ ſolennis impoſitio: Itē adde ut interdicti promulgatio, ēt ad epiſcopum pertineat vt per Io. Cald. in trac. de interdic. in. 3. memb. nu. 55. de iure cōi, cum conſenſu capituli, ſed de conſuetudine, abſq; eo: & ibi dicit, interdicti promulgationem, proprie pertinere ad clauiū poteſtatē, de cuius materia uide Io. Lig. & Odofr. Beneuent. Nico. Plou. in fim. tract. Quę tamen declarant, niſi epiſcopus ſit hęreticus, niſi ſit interdictus, ſuſpēſus, uel excōicatus, vel ſimoniace adminiſtrare uelit, & dummodo epiſcopus ſit conſecratus, ut p Bertachin. ibi. nu. 53. q. 19. poſt Specul. in tit. de iuriſd. om. iud. uerſ. Secundum Can. & idem notat in d. 2. parte. nu. 104. q. 46. intātum ſpectare ad epiſcopū ius ordinandi eccleſias ſibi ſubditas, cum dotibus ſuis, ut ēt ſi laicus fundator contrariū diſpoſuerit, id non obſtet: qa fundator nullū ius habet: Immo nec de oblationibus factis laici poſſunt ſe impedire, * alias ſunt excōicati. Proinde epiſcopus in cunctis recte præordinator dicit: Curaq; totius ditionis ad eū pertinet. c. 1. 25. diſt. 10. q. 1. per totū, & colligit Feder. de ſen. in tract. permut. nu. 42. ita ut ſuper hoſpitalibus etiam habeat fundatā intentionem, de iure cōi, eorumq; curam habeat. c. de xenodochijs. de relig. dom. ubi generaliter habetur, quod oīum piorum locorū ordinatio ad eum ſpectat, ut not. Ab. in. c. cum ad ſedem, de reſt. ſpol. ſequitur Rochus de eur. in tracta. de iure patro. in ner. competens. num. 63. Et ad præmiſſa adde, epiſcopum eſſe caput capituli proprie: cūm quo facit unū corpus, non ſic cum clero diœceſis, ut per Io. Franc. Pauin. in tracta. de offic. & poteſt. cap. ſed. uac. prælud. 6. nu. 2. & per Card. Alex. in. c. catholica, diſt. 11. & Corn. conſ. 193. nu. 4. vol. 2. Sic quoque ad dignitatē, & pręſtantiā epiſcopi referre poſ-

4 ſumus, † ut ſit ordinarius monachorum, & omnia monaſteria ſuæ diœceſis, ſubeſſe ei dicantur: quo ad legem iuriſdictionalē, uidelicet quo ad canonicam ſubiectionē, obedientiam, reuerentiā, inſtitutionem, correctionē, reformationem, iuriſdictionē, cauſarum pœnitentiam, & oīum ſacramentorū collationē. Nam monachi recipiunt ab Epiſcopo Chriſma, Oleū, conſecrationes altariū, & ordinationes, & ei ſubſunt, quo ad uiſitationem & ordinē pſallendi in eccleſia ſeruādi: non tā quo ad ordinē uiuēdi: quia * pertinet ad Abbates: & quo ad ſolutionē decimarum, quæ non poſſunt dari eccle-

5 ſijs, vel monachis, ſine conſenſu epiſcopi. † Item non pōt monaſterium fundari, nec transferri de loco ad locum, cauſa utilitatis, niſi cum conſenſu epiſcopi, ut hæc omnia colligit Bertachin. in d. 2. parte. num. 80. queſtio. 35. qui tamen declarat, ut epiſcopus poſsit corrigere delicta monachorum, Abbate negligente, & in ſubſidiū: & declarat ēt, ut nō ſubſint monaſteria in epiſcopo, quo ad legē diœceſenam: quæ cōſiſtit in exactione cathedratici, in tertia, uel in quarta decimarū, & hoſpitio: & cum in alijs eccleſijs aliud ſit: quia ſubſunt epiſcopo, etiā quo ad pdicta, vt ſunt ēt capellæ monachorū: niſi monaſteria ſiṇt exempta, cū capellis. Inde exhibēt monaſteria epiſcopo ſeruitia cōſueta, & cēſum ordinatū: & ei proceſsionaliter obuiā ire debent, cū

6 clero, licet exempta, ut ibi. nu. 82. † Item ea eſt auctoritate epiſcopus, ut eius ſnīa excōicationis ſit ſeruanda ſit, licet iniuſta: nam excōicatio afficit corpus, & aīam, ut ibi per Bertach. q. 36. nu. 83. qui tñ declarat, niſi appellationē: niſi contineat errorem intolerabilē: niſi lata ſit p indebitis exactionibus.

7 Item ſine licentia epiſcopi, clerici forenſes in ſua diœceſi non poſſunt exercere officia ſacerdotalia, celebrando, uel Baptizando: niſi ab alijs præsbyte-

8 ris inuitentur. † Item ſine licentia epiſcopi, nō pōt Abbas relinquere monaſterium: nec alius prelatura

9 prælaturā ſuam, ut ibi, num. 82. † Item generaliter nota, epiſcopū habere merū Imperium, ut per Bal. Auth. cauſa quę. C. de epiſc. & cleric. nu. 6. & p Bertach. in. d. lib. 4. in. 1. parte. nu. 14. ubi quæ ſint meri Imperij de iure canonico. in. 3. parte. nu. 3. & Iacob. a bello uis. in practic. iudic. num. 194. Et eius iuriſdictio non ceſſat per legati præſentiam, ut per Barb. in tract. de præſt. Card. 1. q. 1. partis, nu. 20. & ei oēs obedire debent. c. qm. 18. diſt. ubi Card.

10 Alex. † Item nota auctoritatem epiſcopi requiri, in alienatione rerū eccleſiæ, facta per Capitulum, vel inferiores, ut p Bertach. eo li. 4. in. 4. parte. nu. 104. & tempore contractus, ut ibi nu. 106. & cum

11 tractatu, ut ibi. nu. 133. † Itē epiſcopus habet loco filij, ut ibi. nume. 168. qui ī limitat multis modis. Itē non præſumitur facere, cū conſenſu capitu li, ut ibi. nu. 202. Itē ubi epiſcopus eſſet accuſatus, p reuerentiā huiuſce dignitatis, decet eū ſedere, non ſtare, corā cognitore cauſæ, aliquantulum in inferius, ut per Bal. in l. quotiens. per illum tex. C. de epiſc. & cler. ſequit Barb. in trac. de pręſt. Card. in. 1. q. 1. partis, nu. 17. Item nota epiſcopū in ſpiritualibus eſſe maiorem Imperatore. c. 1. & c. Valētinianus. 63. diſt. ubi glo. & not. Petrus a monte, in monarch. concil. q. 4. num. 7. Quocirca ad principem ēt ſpectat, aſſurgere epiſcopo, & ei iuxta ſe, venerabilē ſedem aſſignare, ut ſupra. lib. 1. c. 1. §. 3. in princ. num. 5. Nota etiam Epiſcopum poſſe ſine epiſcopatu eſſe, ut per Ant. Roſ. in tract. de poteſt. Imp. ac Pap. in. 3. quæſtio. Princip. num. 26. Item Epiſcopus eius eſt auctoritatis, ut ad eum pertineat, magna cognoſcere, ut diximus ſupra. c. præced. num. 52. In hac tamen materia nota, quod ſi epiſcopus eſt in ſtudio, tanq̄ ſcholaris, ſedebit ut ſcholaris, prælato Rectore, ut per Barb. in dict. tract. 1. q. 1. partis. num. 33. per Felin. in. c. ex literis. de probat. Item epiſcopus eximitur a Conſtitutione generali, ut per Corn. conſil. 253. num. 4. uolum. 3. ſed aliter dic, ut ī. hoc lib. c. 2. §. 2. nu. 8. Item nota epiſcopum doctorem, uel nobiliorem,

Ff præce-

præcedere epiſcopum prius promotum, ut per Nicol.Boer.in tracta.de ord.utr.fori.in.1.parte. nu.19.at quomodo in concilio ſedere, & ſe ſubſcribere debeat,uide Card. Alex.in.c.fi.17.diſt.qui tempus ordinationis ponit. Item propter eius dignitatem,epiſcopus liberatur a patria poteſtate, in eius fauorem. auth.ſed dignitas.C. de epiſcop. & cler. ubi Salic. & per doct. in, l. 1. ff.de his qui ſunt ſui uel alien.iur.& per Ab.in.c.indecorum.de ſtat. & qualit.& Aretin.inſtit. quibus mod.ius patr. pot. ſolui.in.§.Filiusf.col.1. qui etiam monachum per ingreſſum religionis liberari dicit,ut habetur ēt in glo.ubi doct.§.pen.l.ſi ex cauſa. ff.de minor. concludit tamen Abb.ubi ſupra & Aretin. nullum ſacrum ordinem, niſi epiſcopalem liberare.Hæc eadem tenet Bertachin.in d.tract. de epiſcop. lib.2. nu.8.& ſeq.per plura. Item epiſcopi ſunt in ſtatu perfectiori, ſecūdum Io.Lup. in tract.de matrim. & legit.in prin.nu.44. religioſi in perfecto.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo an conueniat illud diuinum: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram.*
2 *Epiſcopus quomodo dicatur eſſe par Pontifici.*
3 *Sacerdoti cuilibet, conceſſa eſt facultas abſoluendi peccatorem ab omnibus,etiam magnis criminibus: caſus excipiuntur.*
Epiſcopi,ſacerdotibus ſuperiores eſſe debent.
4 *Epiſcopo reſeruati ſunt ſex caſus, vel alij,qui enumerantur.*
5 *Epiſcopus habet iura epiſcopalia: quæ quatuordecim enumerantur.*
6 *Epiſcopi poteſtas magna,in diſpenſatione,in centum ſeptuaginta duobus caſibus, & Bertachino, & Io. Randeo collectis, ſummatim reſumptis.*
7 *Epiſcopus promouens ſcienter excommunicatum ad ſacros ordines,non dicitur eum eo diſpenſare.*
8 *Epiſcopus poteſt reſtituere hæreditatem,exhæredato filio,inſtituta eccleſia.*
Eccleſiam qui hæredem facere voluerit,exhæredato filio: quærat alterum qui ſuſcipiat,non Auguſtinū.
9 *Epiſcopus poteſt creare nouam dignitatem in eccleſia: & an cum conſenſu capituli.*
10 *Chriſma nouum ſingulo anno conficiendum.*
11 *Epiſcopus in caſibus diſpenſare non poteſt, remiſſiue.*
12 *Epiſcopus omnia poteſt: & diſpenſare, vbicunque non prohibetur.*
13 *Epiſcopus,immo nec Papa,poteſt diſpenſare, ſecundū aliquos, in his, in quibus eſt peccatum mortale ſecundum legem diuinam,ut in furto, & rapina: niſi peracta pœnitentia.*
14 *Epiſcopus pōt facere conſtitutiones,in ſua diœceſi.*
Epiſcopus poteſt excommunicare ſcientes furtum, & non reuelantes: & principem diœceſis.
15 *Epiſcopus poteſt eccleſias parrochiales facere conuentuales.*
16 *Epiſcopus poteſt deponere Abbatem incautum, ſuperbum.&c.quo ad Abbatiam.*
17 *Epiſcopus poteſt vnam eccleſiam alteri ſubijcere, & vnire. & ordinare clericos.*
18 *Epiſcopus poteſt in eccleſia vacante, cuius prouiſio ſpectat ad Papam,deputare adminiſtratorem: donec fuerit prouiſum.*
Epiſcopus poteſt indicere ſynodum,in ſua diœceſi.
Epiſcopus poteſt conferre beneficium filio ſuo,vel nepoti legitimo,alias digno.
Epiſcopus poteſt conferre dignitati, iura pertinentia ad dignitatem ſuam.
Epiſcopus poteſt concedere,vt cum altari viatico, liceat celebrare.
Epiſcopus poteſt indiſtincte abſoluere moniales.
19 *Epiſcopus poteſt concedere indulgentias,quo ad metam taxatam.*
20 *Epiſcopus poteſt decernere aliquem ſanctum, in ſua diœceſi venerari,canonizatum tamen.*
21 *Epiſcopus promotus ad Cardinalatum, pōt interim, donec de mēte pciſa appareat,exercere epiſcopalia.*
Epiſcopus tempore interdicti, poteſt corā ſe facere diuina celebrari: non tamē benedicere populo ſolemniter.
Epiſcopus poteſt ſupplere negligentiam inferiorum.
Epiſcopus vtitur pluribus remedijs,contra ſtatuētes, contra libertatem eccleſię:
22 *Epiſcopus poteſt,vel decet eum,conferre ordines, ſex temporibus deputatis.*
Epiſcopus poteſt deſtruere ſtatum monaſterij monialium: & transferre Abbatiſſam, & moniales, ad aliud monaſterium.
23 *Epiſcopus multa non poteſt,collecta a Bertachino: & multa adduntur.*

POTENTIA EPISCOPI IN SPIRITVALIBVS.

Potentiā uero epiſcopi, quæ latius patet, attingendo: quā locupletiſsime celebrauit Io.Bertach.in eo tract.de epiſcop.lib.4. in ſecūda, uſque ad ſextam partē,uentilando ea quæ pertinēt ad ſpiritualia: mox quæ ad temporalia: tam circa perſonas,quam circa res: & circa ea quæ iudiciorū ſunt: & demū circa ea, quę ad ultimas uoluntates ſpectant. Quāuis ad eū ſufficeret remiſsio, reſumere tamen aliqua ab eo dicta liceat,& aliqua ſubiungere in iure: & ab alijs auctoribus pertractata: ne hæc pars a nobis neglecta uideatur.

In ſpiritualibus igitȝ,licet Bertach.in d.2. parte.
nu.1.innuat,epiſcopo conuenire illud Diuinum
dictū,de quo ſcripſimus ſupra li.1.c.1.§.1. in uerſ.
Gladium,& hoc lib.c.1.§.1.uerſi.Claues,quo Chri
1 ſtus allocutus eſt Petrum, in hæc uerba. † Tu es
Petrus,& ſuper hanc petrā ędificabo eccľiam meā
& portæ inferi non ꝑualebunt aduerſus eā. Et tibi
dabo claues regni cœlorū. Et quodcunq; ligaueris
ſup terrā, erit ligatum & in cœlis, ut ſcripſit Mat.
c.16.& ſæpe in iure recepta ſunt, ut vbi ſupra po
ſuimus: non tñ hæc ita abſolute intelligenda ſunt,
qa per ꝑdicta uerba, data eſt Petro primū poteſtas
ſacerdotalis, tanq̄ capiti: & ſic eius ſucceſſoribus:
alijs

alijs autem tanquam membris, ut dixi in d.uer.cla
ues:nam Petrus,& alij Pontifices,eius ſucceſſores,
uocati ſunt in plenitudinem poteſtatis: alij autem
in partem ſolicitudinis. c.ad honorem. de auct. &
uſ. pal.& propterea in multis, pontificis poteſtas
ex.ipitur, & præſeruatur: de quibus diximus hoc
lib. cap. 1.§.quarto,uerſic.1.&.2. quæ autem alij
inferiores poſsint,poſuimus ſupra.c.2.3.4.& hoc
c.5.§.4.dicere eaorſi ſumus:& licet text.in.cap.in
2 nouo.21.diſtinct. † innuat,parem eſſe epiſcopum
Pontifici, ſolue ſecundum glo. ibi in uer. pari, ut
hoc procedat,quantum ad ordinem, & rationem
conſecrationis, non quantum ad dignitatem ad-
miniſtrationis, ut tenet etiam Cardin. Alexan. ibi
colum.pen.& fi. Qua de re dum Bertachin. ubi ſu-
pra,infert ex illis uerbis. Tu es Petrus, &c. con-
ceſſam eſſe auctoritatem epiſcopo ſoluendi, & li-
berandi animas a nexibus peccatorum. Declarata
men ſecundum iam dicta, uel præter caſus exce-
3 ptos.d.§.4.uerſi.1.&.2.† Sic licet Sacerdoti culi-
bet ſit conceſſa facultas abſoluendi peccatorem,
& errantem, ab omnibus criminibus, etiam ma-
gnis. c. deus.de pœnit. & remiſ. multi tamen ſunt
caſus,qui excipiuntur,ut per Hoſtie. in ſumma de
pœnit. & remiſ. §.cui confitendum.col.3.& gloſſ.
ubi Philip.Franc.in uer.reſeruantur.c.2.de pœnit.
& remiſ.in.6. hocque iure merito fit: nam & epi-
ſcopi ſacerdotibus,ſeu præsbyteris,ſuperiores eſſe
debent:tam ratione iuriſdictionis, quam ordinis.
4 c.1.ubi Card. Alex. col. 3.21.diſt.† Caſus autem
epiſcopo reſeruati ſex ſunt, ſcilicet Abſoluere ex-
communicatos, a maiori excommunicatione, &
omni excommunicatione lata a iure, niſi reſerua-
ta Papæ, etiam proprio motu; ſecundum Berta-
chin. dict.2.parte.nume.68.&.69. ſed an pro in-
iectione manuum in clericum,uel omni alia, uide
Felin. in. c. quamuis. de ſenten.excomm.in princ.
Item abſoluere, & iniungere pœnitentiam, Dei
& Sanctorum blaſphematoribus, publice tamen,
ſecundum Ioan. And.& Hoſtien. Item & ſortile-
gis: Abſoluere,& mutare uotum quodlibet: Diſpo
nere de male ablatis certis, uel incertis: quando
non extant hi, quibus facienda eſt reſtitutio: Item
reſeruatur pœnitentia, matrimoniorum clande-
ſtine contractorum: uel contra interdictum eccle
ſiæ:& ita de iure etiam tenet Abb. in dict. c. deus,
& Philip. Franc.ut ſupra, & Bertachin. d.2.parte.
nume.113.glo.tamen in dict.c.1.inquit,quod ſo-
lent epiſcopis reſeruari; pœnitentiæ omnium
publicorum, & enormium criminum; oppreſsio-
nis filiorum, ex propoſito, uel caſu: cuiuſcunque
homicidij. Falſi teſtimonij, uel falſi inſtrumen-
ti. Periurij. Inceſtus; Corruptionis monalium;
5 Coeuntis cum Brutis,& his ſimilia. † Hic etiam ap
te ſubnectere poſſumus, epiſcopum in diœceſi
ſua, habere iura epiſcopalia, quæ quatuordecim
enumerat Abb.in.c.conquærente.de offic.ordin.
quæ hæc ſunt, Canonica obedientia eccleſiarum,
Subiectio, Reuerentia, Inſtitutio, & Deſtitutio,
Correctio, Morum reformatio, Iuriſdictio om-
nium cauſarum fori eccleſiaſtici, Pœnitentia, Sa-
cramentorum omnium collatio. Et hic adde, ma-
nus impoſitionis ſacramentum,ad epiſcopum ſo-
lum pertinere.c.manus.de conſecr.diſtinct.5. Sy-
nodi congregatio, Synodaticum, uel cathedrati-
cum, ideſt,duo aurei a qualibet eccleſia. Quarta
decimarum,mortuariorum, Procuratio ex viſita-
tione annua,Charitatiuum ſubſidium, ex cauſa ra
tionabili,& manifeſta,quæ cauſæ etiam in hoc ibi.
explicantur per Abbatem: ueluti ſi epiſcopatus eſt
grauatus ære alieno: uel tenuis,uel ſi epiſcopus vult
ire ad concilium, uel ad Papam, ſiue regem, pro
communibus negocijs,uel quid tale: de quibus ul-
tra iam dicta, aliquando aliqua perſtringemus in
ſequentibus.

Sicut ultē. dixi,in abſolutione, magna eſt pote-
6 ſtas epiſcopi, † eodē modo non minor uidetur in
diſpenſatione, cum centū ſeptuaginta duos caſus
collectos a Specul.in titu. de diſpenſat. §.nunc ud.
epiſcoporum,reſumat Bertachin.dicta.2.parte.4.
lib.nu.107.uſque ad num.144.Poſt Bonaguid.de
atim.in tract.de diſpenſat.Sed Ioan. Randan ſimi
li tract.per centum quinquaginta caſus,illos decla
rat: quos & nobis ſummatim abſq; auctoritate enu-
8 merare liceat,eos imitantes auctores. Diſpenſare
igitur epiſcopus primo poteſt, cū ordinato extra
tempora ſtatuta a iure: quod tñ intellige, ut dixi-
mus ſupra hoc lib. c. 1.§.4.uerſ.quinto. in uerbo,
Ordinū. II. ut quis habeat plura beneficia curata
cum diſtinctione tñ:ſed dic,ut etiam diximus d.c.
1.§.4.uerſ.6.nume.14. III. diſpenſat cum ordi-
natis ab alieno epiſcopo, proprio contempto.
IIII. cum ordinatis non ſcienter ab epiſcopo ex
cōicato. v. cum ordinatis ignoranter ab epiſcopo
qui renūciauit epiſcopali dignitati. VI. ut duo eli-
gantur ad vnā præbendam. VII. cum clerico per
epiſcopū ſuſpenſo ab officio,& beneficio ꝓp cri-
men vſuræ. VIII. cum adultero, & in alijs crimi-
nibus irretito, ſi pœnitentia ſit peracta: & tradit
Ant. Roſ.in tract. de concilijs in rub.Pont.max. fol.
nu.18.& concedit Feli.in.c.at ſi clerici.§.de adul-
terijs.col.2.de iudic. in alijs criminibus ex magna
cauſa, ubi uide multa in diſpenſatio. IX. cum pu-
gnante in duello. x. in multum enormi crimine,&
notorio. XI. cū ſacerdote ſimul plures concubinas
habēte. XII. cum alienigena inſtituto in eccleſia
per eū,qui inſtituere non poterat. XIII. cum preſ-
bytero,qui de facto contraxit matrimoniū cū uir-
gine,ſ.quo ad executionem officij. XIIII. cū dia
cono,qui diaconū uulnerauit,& matrimonium de
facto contraxit,peracta prius pœnitentia,ut poſsit
in epiſcopum ordinari. XV. cum monacho, & ca-
nonico regulari,ut poſsint in eccleſia ſeculari mi-
niſtrare diuina. XVI. cum eo qui excommunicatus
7 recipit beneficium:† Verumtamen epiſcopus pro
mouens,ſcienter excommunicatum,ad ſacros or-
dines,non dr̄ cum eo diſpenſare,ut per Bertachin.
in dict. 2. parte. nume. 58.ſecus eſt in Papa, uel
Imperatore. XVII. cum clerico per ſaltum pro-
moto. XVIII. cum non ordinato miniſtran-

ut ſcilicet ad Beneficium: ut poſt biennium, triennium in ordine ſuſcepto, miniſtret, non ut ad ſuperiorem promoueatur. XVIII. cũ diacono miſſam celebrante: ſcilicet peracta pœnitentia ut beneficium retineat, & etiam poſt biennium, uel triennium, exerceat officium Diaconatus: non ut ad ſacerdotium promoueatur: ad quod ſolus Papa diſpenſat. XX. cum religioſo, ut ad religionem trãſeat mitiorem. XXI. in commutatione præbendarum, & perſonarum. XXII. cum eo, qui bigamũ ordinauit. XXIII. cum eo qui irregulares promouit. XXIIII. cum falſario, ſcilicet ut uel carceret eum: uel ad Papam remittat. XXV. in diſpenſatione ordinum eccleſiaſticorum: quorum epiſcopus eſt prærordinator. XXVI. ut clericus coniugatus habeat ſimplex beneficium. Hoc tamen ſpectare ad Pontificem, diximus ſupra d.c.1.§. 4. uerſic.6. hoc lib. nume. 10. XXVII. ut clericus concubinarius, finita pœnitentia promoueatur. XXVIII. cum idiota promoto, ut remaneat, & non deponatur, ſed doceatur. XXIX. in pœnitentijs imponendis. XXX. cum ſacrilego. XXXI. cum homicida, in beneficio tantum, ne mendicet. XXXII. cum ſeruo promoto, ſi uelit eũ redimere. XXXIII. ſeruo monaſterij, ut promoueatur. XXXIIII. cum clericis, ut promoueantur inuiti. XXXV. cum aſſumpto de ſua diœceſi in epiſcopum, ut remaneat in primo beneficio: ſi non admittatur ad epiſcopatum, ad quem fuit promotus. XXXVI. cum hæretico cõuerſo. XXXVII. cũ ſciſmatico. XXXVIII. cum raptore, quo ad uiaticum ei concedendum. XXXVIIII. ut recipiatur ex cauſa minor prouocatio, quam ſolita ſit. XL. in minoratione tertiæ, uel quartæ decimarum, ex cauſa. XLI. in executione ſententiæ differenda. XLII. cum ſortilego clerico, qui pro furto reperiendo, ad aſtrolabij inſpectionem recurrit: qui de iure per annum celebrare non debet. XLIII. ut monachus unius religionis, poſsit poſsidere monaſteria, alterius religionis. XLIIII. cum clerico poſt quatuordecim annos, & non ante: uel etiam ſi patiatur defectum in ſcientia: dum tamen non ſit nimis rudis: ut etiã in ordinibus, dum tamen ſit in minoribus, & in breui poſsit promoueri ad ſacros: & hic quo ad regimen eccleſiæ parochialis, ſeu plebis, uel quo ad dignitates. XLV. cum eo, qui beneficium renunciat, ut ſibi uictum concedat in eo. XLVI. cum eo qui petit ceſsionem, ſcilicet, ut uel cedat, uel remaneat. XLVII. quod monachus in minoribus conſtitutus fiat Abbas. XLVIII. cum illis, quos ſine titulo, diſpenſatiue promouit ad ſacros ordines, ut uictum habeant. XLVIIII. cum ſectis in cunabulis: uel a dominis, alias a Barbaris: uel caſtratis, motu lepræ: uel ita natis, ſcilicet ut promoueantur: uel promoti remaneant in ſuis ordinibus. L. cum ſacerdote extraneo, ut occulte celebret, ſi literas, uel teſtes, non habeat, facientes fidem de ſua ordinatione. LI. quod prælatus faciat perpetuum uicarium. LII. ut prælati inferiores, poſsint ſuos ſubditos excommunicare. LIII. diſpenſat cum clerico percuſſore. LIIII. cum rectoribus ad ſynodum non uenientibus. LV. ut ſine uitio, fiat tranſactio ſuper decimis. LVI. cum clerico depoſito, ne iudici laico tradatur. LVII. ut contumax, non ſit contumax. LVIII. poteſt epiſcopus ſequeſtrare fructus ex cauſa, ante ſententiam. LVIIII. cum ſuſpecto de crimine diſpenſat, ne condemnetur. LX. ut uir, & uxor ſeparatim uiuant: ne deterius inter eos contingat: declarando ſi uterque uelit caſtitatem obſeruare: alias cogit epiſcopus alterum, ad alterũ redire. LXI. poteſt cogere clericum, uel monachum eſſe obſidum loco, ratione iuramenti. LXII. ſi diffidit de iure ſuo, poteſt rem, quam eccleſia poſsidet, dimittere, ſecundum quoſdam. LXIII. diſpenſat in correctione morum: & in diſpenſatione rerum eccleſiaſticarum, Duce ratione. LXIIII. cum Fure rei eccleſiaſticæ, ut ſibi pœna mitigetur. LXV. ut ſeruus eccleſiæ bene meritus, cum peculio manumittatur. LXVI. ut res eccleſiæ, tempore Penuriæ uendantur: pro eleemoſyna pauperum: & pro redemptione captiuorũ. LXVII. cum eccleſia parochiali, uel ſacerdote eius rectore, dimittenda ei quartam decimarum, ſibi debi-

8 tam. † LXVIII. ſi pater exhæredato filio, inſtituerit eccleſiam, poteſt epiſcopus reſtituere filio hæreditatem: & hic eſt caſus not. de quo habetur in dict. c. ſiquis iraſcitur. 13.q.2. ſecundum Specul. ubi ſupra, uerſ. 67. & Bertachin. uerſ. 69. tamen aduertendum eſt, quod ille text. non loquitur ita abſolute: ſed diſponit, ut ſi quis unum filium habeat: putet Chriſtum alterum: ſi duos habet, putet Chriſtum tertium: & ſic pro numero filiorum, Chriſtus ſuſcipitur, ut filius, & inſtitutus cẽſeatur. Verum ad propoſitum noſtrum habetur, ex ſententia. B. Auguſtini, de uita clericorum: quod recipitur in.c. quicunque uult. 17. quæſt. 4. & in glo. l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſcop. & cler. & per Cardin. Alexand. in.c. non ſatis. column. 4. 86. diſtin. & per Bar. in. l. 1. nume. 55. C. de ſacro. eccl. quiſquis exhæredato filio, hæredem facere uoluerit eccleſiam, quærat alterum, qui ſuſcipiat, non Auguſtinum: Immo deo propitio neminem inueniet; & propterea laudabile factum eiuſdem Auguſti. celebratur in d. c. quicunque, cum quidã filios non haberet, nec ſperaret: res ſuas omnes, retento ſibi uſufructu, donauit eccleſiæ: & natis ei filijs, reddidit epiſcopus ea quæ donauerat: quę in poteſtate ſua erat, non reddere, iure fori, non iure poli. LXVIIII. diſpenſat epiſcopus, ut ſuſpenſus, in quo ſigna pœnitudinis apparuerint, apud eccleſiam ſepeliatur. LXX. quod Sacerdos in cauſa ciuili teſtimonium ferat. LXXI. ſecundum quoſdam in iuramento metu extorto: at quando Papa, uel epiſcopus, poſsit diſpenſare ſuper iuramento, diximus ſupra hoc lib. cap. 1. uerſic. octauo. §. quarto, numero tertio, & ſeq. & quod alia ſit abſolutio, quæ inducit habilitatem agendi, alia quę ſit plenaria: quæ non concedit, niſi cõſtet Iudici laico, contractũ nõ eſſe ſeruandũ, de

qua

qua loquitur Berachin. in. dict. 2. parte. nume. 3. LXXII. quod una eccleſia ex cauſa, faciat alteri eccleſiæ partem de decimis, & primitijs. LXXIII. quod conſerat decimas patronus monaſterio, male detentas, a laicis: in quarum poſſeſsione non erat eccleſia. LXXIIII. Vt præſentatus ab epiſcopo, patrono eccleſiæ, admittatur ſine examinatione. LXXV. ut Abbas conferat inueſtituram in eccleſijs, per eum, ſibi collatis. LXXVI. ut eccleſia det Clericis ad uitam eorum de ſuis poſſeſsionibus. LXXVII. epiſcopus diſpenſat in pœna, pro immunitate eccleſiæ uiolatæ. LXXVIII. in ſeparando ex ſuo arbitrio monaſteria duplicia. LXXVIIII. cum monaſterijs, in tributis ſibi dandis. LXXX. cum clerico ſuo, ut poſſit ad alterius epiſcopatum electus, tranſire. LXXXI. cum monachis, ut habere poſsint cellulas, intra clauſtrum quod poteſt etiam Abb. facere, cùm bene meritis. LXXXII. in tempore uelandi uirgines. LXXXIII. mitigando pœnam, ſecundum modum canonum, ut & per Nicol. Ploue. in tract. de ſacramen. c. 8. 4. partis. LXXXIIII. diſsimulãdo, uel correctionem dilatando, ex cauſa. LXXXV. parcendo teſti, ne perſonaliter puniatur. LXXXVI. releuando excommunicationem: ne plus debito, negocium principale retardetur. LXXXVII. in modica iniuria, LXXXVIII. deferendo friuolæ appellationi, propter ſcandalũ euitãdũ. LXXXVIIII. in transformatione habitus, ex cauſa. XC. cum clericis concubinarijs: niſi irregulares effecti ſint. XCI. cum clericis non reſidentibus in eccleſia. XCII. cum duobus in diſcordia electis: ut unus habeat dignitatem, alter uero aliquid ultra ſolitũ. XCIII. ut aliqui campanas habeant. XCIIII. ut una ex præbenda, fiant duæ. XCV. ut capellæ uniantur, pro augumento præbendarũ. XCVI. ut ex iuſta cauſa clerici peregrini, in ſua diœceſi recipiantur, & ſine literis commendatitijs celebrent. XCVII. ratificando geſta prædeceſſoris, licet inualida, propter defectum conſenſus capituli. XCVIII. poteſt ex cauſa retinere fructus beneficij uacantis. XCVIIII. poteſt dare monaſterijs priuilegia exemptionis. C. poteſt capellas concedere monachis. CI. diſpenſat breuiando pœnitentiam decem annorum, ſacrilegorum, qui contraxerunt cum moniali. CII. cum fornicante cum moniali. CIII. cum frequenter nubentibus. CIIII. ut adultera ponatur in monaſterium: quia uir nolit recipere: adulteros uero poteſt excõmunicare. CV. põt ſeparare maleficiatos, poſt trienium. CVI. mitigando pœnam matricidæ, de iure canonico. CVII. cum ſolenniter pœnitente: ſcilicet cum inceſtuoſo, in matrimonio contrahendo. CVIII. cum eo qui per errorem cognouit uxoris ſuæ ſororem. CIX. cum inceſtuoſo ſimpliciter. CX. ut cognoſcens matrem ſponſæ, poſſit cum filia contrahere. CXI. ut qui ſeparatur ab uxore, propter conſanguinitatis impedimentum; poſsit cum alia contrahere. CXII. diſpenſat cõtra ſententiam, quæ tranſiuit in iudicatum. CXIII. cum raptoribus mulierum, ut euadant pœnam legalem: & acta pœnitentia contrahant cum raptis. CXIIII. ſuper ſtatu eccleſiæ, ut eas faciat numero pauciores, ſi plures ſunt: uel etiam minores numero: ſi nequeant de proprijs fructibus ſuſtentari. CXV. quod numerus canonicorum, minuatur uel augeatur. CXVI. quod nouus perſonatus ſit in eccleſia: & ibi Bertach. in d. 2. parte. nume. 78.
9 † poſſe epiſcopum nouam dignitatem in eccleſia creare: cum conſenſu capituli tamen tradit, ſed hoc intelligit Abb. in. c. cum olim. de conſuetud. ſi conſtituat, ſine præiudicio alterius: at plene quando epiſcopus cum capitulo, & capitulum cum epiſcopo, poſsit creare nouam dignitatem, uide Abb. in. c. cum omnes. &. c. cum acceſsiſſent. ubi Felin. column. 4. de conſtit. uel etiam augere vel ſupprimere numerum præbendarum: & tetigimus ſupra. §. præced. nume. 43. CXVII. ut miſſa cantetur in oratorijs. CXVIII. cũ præsbytero, qui ſub uno canone duas miſſas celebrauit. CXVIIII. in mitigando pęnam ſacerdoti, cuius negligentia, mures roſerint euchariſtiam: quo caſu. XL. dierũ pænitentiam agere dẽt: uel ſi tota, uel eius pars perdita ſit, triginta diebus pænitere debet: ſi uero ſanguis in terram ſpargatur. XL. dierum pęnitentiam peragit. CXX. ut alius ſacerdos celebret ſacrificium, uel miſſam in altari, in quo ipſe epiſcopus miſſam eadem die celebrauit. CXXI. ut Iudæus ſtatim ex cauſa Baptizetur. CXXII. cum ignoranter rebaptizato, cum eſſet paruulus, ſi neceſsitas, & illius merita, & eccleſiæ utilitas poſtulat. CXXIII. cum pæna præsbyteri Baptizantis, cum ueteri chriſmate. † Debet enim ſingulis annis, Chriſma nouum confici: & per ſingulos annos per diœceſim deſtinari, ad ſingulos rectores eccleſiarum. CXXIIII. quod alius præsbyter ſignet in fronte puerum, quem epiſcopus Baptizauit, ſi omnes ipſe propter multitudinem ſignare non poteſt. CXXV. cum monacho ſcienter extra clauſtrum carnes comedente. CXXVI. diſpenſat cum clerico, ut uadat in peregrinationem: ſine cuius licentia non poteſt peregrinari. CXXVII. quod clerici iaceant in proprijs domibus, & ibi comedant. CXXVIII. reducit epiſcopus diſpenſatiue ad clauſtrum. CXXVIIII. quod ea, quæ ſimpliciter ſe uouit deo, uelum aſſumens, non tamen profeſſa, matrimonium contrahat: ne deterius faciat. CXXX. in uoto, ut in melius commutetur: & declara ut ibi per Bertachin. nume. 137. & dictum eſt ſ. hoc li. c. 1. §. 4. uerſi. 7. CXXXI. ut in defectũ regularium, monaſterium de ſecularibus clericis ordinetur. CXXXII. recipiendo ſecundum præſentatum a patrono eccleſiæ, uel altaris, primo omiſſo. CXXXIII. cum ſacerdote incauto, qui peccat in officio. CXXXIIII. quo infirmus, uel alia cauſa urgente, quis comedat carnes, in diebus ieiuniorum. CXXXV. ut eccleſia parochialis, fiat monaſterium. CXXXVI. quod ſponſi de futuro ſe abſoluant, ne deterius contingat: ſecus in ſponſalibus de præſenti: quæ non poſſunt diſ-

ſolui: quia quos Deus coniunxit, homo non ſeparet: & alibi diximus. CXXXVII. ut puella nubillis, dimittat ſponſum minorem, & contrahat cum alio, ne fiat deterius. CXXXVIII. vt confirmet, vel impediat ſponſalia iuxta formam. cap. cum in tua. de ſponſal. CXXVIIII. diſpenſat cum filijs præsbyterorum, ut alantur a parentibus. CXL. vt valeat diſpenſatio, ex falſa cauſa obtenta: quæ alias non valeret. CXLI. cum adulterio ſponte confeſſato a muliere, niſi perſeueret in illo. CXLII. cum accuſatore non probante, mitius puniendo. CXLIII. in numero, & qualitate compurgatorum. CXLIIII. cum eo qui ſimpliciter facit homagium, propter beneficium. CXLV. vt clericus ſcholaris, vel peregrinus, locet ad tempus, fructus ſui beneficij. CXLVI. cum homicidis, & Parricidis: quod contrahant matrimonia. CXLVII. poteſt eccleſias parochiales diuidere, & vnire de conſenſu eorum, quorum intereſt, dum tamen non appelletur. CXLVIII. poteſt dare priuilegium monachis, de non dandis decimis epiſcopalibus: quæ conſiſtunt in quarta, ſcilicet præteritis, præſentibus, & futuris. CXLVIIII. cum filijs patronorum, occidentium rectorem eccleſiæ: ſcilicet quod poſsint ad honorem aſſumi in monaſterijs. CL. cum criminoſo, publice celebrante. CLI. cum excommunicato miniſtrante, quo ad beneficium. CLII. poteſt ex cauſa diminuere pœnitentiam injunctam a Papa, vt etiam tennit Lud. Bolog. in tract. de indulgent. num. 24. & Iaſ. in. l. omnes populi. nume. 35. ff. de iuſt. & iur. Verum econuerſo, pœnitentia iniuncta per epiſcopum, alicui confitenti, non poteſt minui per ſacerdotem inferiorem, ut per Bertachin. in. d. 2. parte. nume. 26. qui de utroque caſu loquitur. CLIII. vt clericus abſoluatur ab eccleſia, in qua ordinatus eſt: & in alia collocetur. CLIIII. cum præsbytero, caſualiter homicida, ſecundum quoſdam. CLV. cum dictatore vindictæ ſanguinis: ſi ſanguis exiuit, citra membri mutilationem. CLVI. ne quis ad tempus teneatur reſidere in eccleſia parochiali. CLVII. diſpenſat epiſcopus circa pœnam. CLVIII. vt quis in maiori eccleſia, perſonaliter, ſed per vicarium ſeruiat in eccleſia parochiali, dignitate annexa. CLVIIII. cum eo, qui ſit factus ineligibilis: quia receperit electionem factam per abuſum ſecularis poteſtatis. CLX. ut corpora ſanctorum, transferantur de loco ad locum. CLXI. vt reliquiæ ſanctorum, ex cauſa, de eccleſia extrahantur: & ne diuina celebrentur in ea. Et œconomum ponere in ea. CLXII. cum electo ad ſacerdotium, per parentum incuriam, qui pecunia ſacerdotium filio quæſinerunt inuito. CLXIII. cum monacho, vt vagetur. CLXIIII. cum minoribus, vel adultis, regulariter: niſi quandq prohibitum reperiatur. CLXV. in pœna, quam electus, non confirmatus adhuc, poteſt imponere. CLXVI. in notorio crimine quandoque. CLXVII. cum clerico prohibito ordinari, poſt prohibitionem, ordinato ſuc-
tim: ſi uelit ad religionem tranſire. CLXVIII.
cum inſtituto per ſymoniam, eo ignorante commiſſam: quia ſtatim quod eam cognouit debet
renunciare: at papa ſolus diſpenſat, cum ſcienter inſtituto per ſymoniam. CLXVIIII. cum eo,
qui ſola intentione, commiſit ſimoniam: nam
ſola intentio facit ſimoniacum: ſicut ſola ſpes
facit vſurarium. CLXX. cum clericis depoſitis,
condemnatis, vel degradatis, ſolo uerbo. CLXXI.
diſpenſat in caſibus poſitis. 68. diſtinct. Etiam
diximus epiſcopum teneri diſpenſare, ubi lex hoc
11 mandat, ut ſupra. §. præced. nume. 56. † Caſus
uero in quibus epiſcopus non poſsit diſpenſare,
poſt Specul. & Bonaguid. ubi ſupra, enumerat
Bertachin. d. 2. parte. 4 lib. nume. 144. uſque ad
fi. quos uideas: & multi etiam ex illis percipi poſſunt ex uerſ. 1. & 2. hoc lib. c. 1. §. 4. Et præmiſsis
omnibus caſibus, ſubijce regulam & cõcluſionem
communem Abb. Ioan. And. Tancred. Laurent.
Vincent. Bernard. & aliorum antiquorum: quos
refert, & ſequitur Io. Rand. in d. tract. de diſpenſat. in 2. membro. §. in his. nume. 3. de qua per Felin. in. c. ſuper de ſenten. excommu. colum. pen.
12 † vt epiſcopus omnia poſsit, & diſpenſare ubicunque non prohibetur: nec per hoc impugnat canones: uel eos tollit, diſpenſando: & hanc communem concluſionem ſequitur etiam Nicol. Plopius, in tracta. de irregular. column. fi. nume. 4.
13 qui & illud ad propoſitum noſtrum addit. † ut in
his, in quibus eſt peccatum mortale, ſm legem diuinam, ſicut in furto, & rapina, epiſcopus, immo
nec Papa, diſpenſare poteſt, ſm aliquos, niſi per
acta pœnitentia, & facta reſtitutione. In hac communi concluſione, aliter tñ videtur ſentire Barto.
Brix. in quæſtionibus. Dominicalibus. q. 57. nume. 4. qui inquit epiſcopis hoc tm̃ licere, quod in
canonibus inuenitur conceſſum. c. hoc tantum.
14 cum concord. 18. q. 2. † Sic epiſcopus poteſt facere conſtitutiones, in ſua diœceſi. c. ut animarũ. ubi
glo. & doct. de conſtit. in. 6. & declarat Bertach.
cum relatis in d. 2. parte. quæſt. 15. nume. 28. quibus etiam adde declarationes poſitas ſupra hoc.
c. §. 3. nume. 55. Item poteſt excommunicare ſciẽtes furtum, & non reuelantes, ut ibi per Bertachin.
nu. 39. q. 17. Item poteſt excõmunicare extra diœceſim, ſuum ſubditũ, ut ibi. nu. 42. q. 18. Et adde ut
poſsit excommunicare principem laicum, ſuæ
diœceſis, ut per Steph. aureſ. in tract. de poteſt. eccle. ſuper laic. num. 45. ubi uide alia plura, de epiſcopi poteſtate. Item epiſcopus præſcribit contra
libertatem eccleſiæ inferioris, ſpatio. 40. annorũ.
15 ut ibi. nume. 44. quæſtio. 20. Item † poteſt eccleſias parochiales facere conuentuales: dum facultates eccleſiarum ſufficiant. ut ibi. 34. q. num. 79.
16 † Item poteſt epiſcopus deponere, quo ad Abbatiam, non quo ad ordinem, Abbatem incautum,
negligentem, ſuperbum, fornicatorem, indiſcretum, crudelem, uel ebrium: quod etiam poſſunt uicini Abbates, ut per Bertachin. in. d. 2. parte. q. 35.
17 nu. 81. † Item põt epiſcopus, & ei ſoli cõuenit, unã
eccle-

ecclesiá,alteri ſubijcere, ut ibi nu.87.q.39.& uni-
re ecclesias ſuæ diœceſis,ſicut Papa unit epiſcopa-
tus ſolus, ut ibi num.88.qui ibidem notat inſtitu-
tioné ecclesiarum, conſecrationem, & unionem,
fieri debere per epiſcopum, in cuius diœceſi ſitæ
ſunt,licet ab alio ſint ędificatæ,& inquit Felin.in.
c.in noſtra.col.pen. uerſic.tertio not. de reſcrip.
epiſcopum,unire poſſe beneficiũ ſeculare, mona-
ſterio monachorum, ita quod eis regatur. Item
poteſt epiſcopus laico locare commoditatem de-
cimarum,non ius ſpirituale:in alimoniam conce-
dere,alicui pauperi,quo ad fructus,ad tempus, ut
ibi.q.41.num.89.Item poteſt epiſcopus,etiam ſi-
ne conſenſu metropolitani, ordinare clericos ſuæ
diœceſis,cuiuſcunque gradus, & de cauſis cogno-
cere,& ſubditos anathematizare, ut ibi per Berta-
18 chin.num.103. † Item adde,ut epiſcopus, poſsit
ecclesia uacante,cuius prouiſio ſpectat ad Papam
deputare adminiſtratoré, donec fuerit prouiſum,
& ita poteſt, ſi prouiſio ad eum ſpectaret, ut per
Abb.in.c.cum nobis, num.6.de election. & alibi
Item poteſt epiſcopus indicere Synodũ,ad quam
omnes Abbates, & Sacerdotes,de ſua diœceſi te-
neantur accedere,ut per Abb.in.c.quod ſuper his
num.2.de maior.& obed. Item adde,ut poſsit con
ferre beneficium filio ſuo, uel nepoti, legitimo,
alias digno,ut per Abb.in.cap.quia clerici.de iure
patron.num.3.Item adde ut epiſcopus, cum con-
ſenſu capituli,poſsit concedere inferiori dignita-
ti, iura pertinentia: ad dignitatem ſuam quæ non
poſſunt per ſuperiorem reuocari,ut per Abb.in.c.
cum uenissent. de Inſtitut.nu.3. Item poteſt con-
cedere, ut cũ altari uiatico, liceat celebrare.ut per
Abb.in.c.in his. de priuileg. Item indiſtincte po-
teſt abſoluere moniales, ut per Abb.in.c.de mo-
19 nialibus,de ſenten.excom.† Item adde, quod epi
ſcopus,poteſt concedere indulgentias, quo ad me
tam taxatam, uel infra annum, uel uſque ad qua-
draginta dies,ut ſupra hoc lib.c.1.§.4.uerſi.6.nu.
31.hocque concedit Ab. in.cap.accedentibus.de
excel.prælat. quem ſequitur Ludouic. Bologn.in
tract.de indulgent.nu.26. etiam quod epiſcopus
20 non ſit conſecratus, & ſacerdos. † Item poteſt
epiſcopus in ſua diœceſi,aliquem Sanctum uene-
rari,& feriari, etiam ſine conſenſu populi,iam ca-
nonizatum tamen: quia canonizatio ad Papam
* tantum ſpectat, ſecundum communes * opin.ut
Troyl.maluet.in tract.de canoniz.Sanct.in.2.du-
bio.col.1.&.2.& dixi ſupra hoc lib.c.1.§.4.uerſi.
21 2.ibi.x81.† Item epiſcopus promotus ad Cardi-
nalatum,poteſt interim,donec de præciſa mente
appareat,exercere epiſcopalia, ut per Barbatiam
in tract.de præſt. Card.in.1.q.1.partis num.15.
Item tempore interdicti poteſt coram ſe facere
diuina celebrari,ut per Nicol.plou.in tract.de in-
terdic.num.17.Non tñ poteſt benedicere populo
ſolenniter. ut per Io. Cald.in fin. tract. nu.93.
Item poteſt ſupplere negligentiam inferiorum,
aſsignando terminum, infra quem debeant eccle-
ſiæ prouidere, de miniſtris, ut per Abb.in.c.cum
in ecclesia. de election. nu.7. Itẽ poteſt uti pluri-
bus remedijs, contra ſtatuẽtes, contra libertatem
ecclesię,ut per Felin.in.cap.ecclesia.S.Mar.col.7.
22 uerſic.19.de conſtitut. † Item poteſt, uel decet
epiſcopum conferre ordines,ſex temporibus anni
deputatis: ſcilicet quatuor temporibus ſingulis,
Sabbato ſitientes, & Sabbato Paſchę.c.fi.75.diſt.
& per Nicol.Plou.in tract.de Sacramen.c.2.6.par
tis nu.3. Item poteſt epiſcopus deſtruere ſtatum
monaſterij monialium, ita quod non ſit ibi, uel
alibi, Et transferre Abbatiſſam, & moniales, ad
aliud monaſterium, ut per Pet. de peruſ. in tract.
de mutat.ſtat.eccl. in prin.nume.5.Item epiſcopi
per totum orbem, prædicandi habent facultatem,
niſi prohibeantur a diœceſanis.c. infames.3.q.7.
& per Pet. a Biax.in direct.elect. cap.49.3.partis
num.3. Item poteſt eſſe epiſcopus, & canonicus
in eadem ecclesia, ut per Decium conſ.641. Item
poteſt renunciare epiſcopatui,& tunc retinet di-
gnitatem, & ordinem: licet amittat iuriſdictio-
nem, & adminiſtrationem,ut per Socin.cõſ.168.
num.5.uol.2.

Aliqua tamen ſunt,quæ epiſcopi in ſpirituali-
bus uel beneficialibus, non poſſunt: Nam præ-
terquã quod multa ſcripſimus in proximis,remiſ-
ſiue: quæ quo ad diſpenſationem tantum ad Pon-
tificem pertineant: & ut alibi diximus,ſæpe mul-
ta alia,per Conſtitutiones ſuas, & Regulas Can-
cellarię,ſibi reſeruare ſoleat ipſe Pontifex, ex Ber
tachin. hæc etiam colliguntur in.d.2.parte, qui
23 num.55.inquit,epiſcopum † non poſſe ecclesiam
ſuam,& totam Iuriſdictionem a ſe abdicare,& al-
teri concedere,niſi fiat per ſententiam, de quibus
per Abb. in.c. cum uenerabilis num.3.de cenſib.
& dicemus inf. c.ſeq.§.1. nume.8.an per modum
uicarię perpetuæ id poſsit. Item non poteſt poſ-
ſidens decimas in aliena diœceſi, iuuari quaſi ſua
poſſeſsione, niſi de titulo, uel priuilegio doceat,
ut ibi num.56. Item non poteſt conferre benefi-
cium eccleſiaſticum. quod uacauit in curia Papæ,
ut ibi: non poteſt beneficia uacantia, per ſe retine
re, ſed debet alijs cõferre, ut etiam diximus ſupra.
§.præced.nu.49.non poſſe etiam diſpenſare con-
tra inſtitutionem beneficij,etiam patronatus: Item
non poteſt concedere licentiam, celebrandi diui-
na officia,in loco interdicto. ut ibi num.71. Item
non poteſt epiſcopus, reuocare ea quæ conceſsit
monaſterio: Nec in monaſterio publice celebra-
re miſſam,niſi de licentia Abbatis, ut ibi num.82.
& per Bal.dę perigl.in tract. de exemption. num.
7.in prin. Item non poteſt,res unius ecclesiæ, dare
alteri ecclesiæ,ut ibi num.8.Item non poteſt con-
ſecrare ecclesiam, quam fundauit in aliena diœ-
ceſi,ſed poteſt in ea præſentare rectorem, inſti-
tuendum per epiſcopum diœceſis, ut ibi nu.105.
Item non põt ecclesiã mẽſæ ſuæ unire, & capitu-
lo,ut per Ioan.Bap. Caccialup.in tract.de unioni-
bus art.4.nu.12.& per Felin.in.c.cum acceſsiſſent
col.11.nerſi.& iſta facerent.de conſtitut. Nec po-
teſt epiſcopus ſe ipſum abſoluere,ut per Ant. Ro-
ſel

ſel.in tract.de concil.in rub. ſimplex beneficium habens num.36. Nec poteſt Cardinalatum in eccleſia inſtituere, ut ſupra hoc lib.cap.1.§.4.uerſi.4.num.2.Nec poteſt epiſcopus ſine capitulo: nec capitulum ſine epiſcopo, immutare ſtatum eccleſiæ, ut ſupra. §. præced. nume. 43. Item non poteſt abſoluere aliquem, ex iniurijs notorijs, & enormibus, ut per Abbatem in. cap. cum illorum, de ſenten. excom. ubi etiam notat arbitrium qualitatis iniuriæ, relinquẽdum epiſcopo uel Abbati, non ad Papam remittendum. Non abſoluit etiam epiſcopus, ubi adijcitur tempus ſuſpenſionis a iure, ſeu per ius, ut per Ioan. And. & dominic.in.c.1.de re iud.in.6.& per glo. in.c.cupientes.§.cæterum.in uerſi. ſuſpenſus.de elect.in.6.Nec poteſt cedere, aut epiſcopatum dimittere, ſi ſit habilis.c.niſi cum pridem.de renunciat.Nam ubi alias dicitur eum poſſe tranſire ad religionem, hoc conceditur cauſa humilitatis, & inhabilitatis perſonæ, non propter perfectionem ſtatus.c.hoc.7.q.1.& tradit Io.Lup.in tract.de matrim. & Legit.in.1.parte.nu.45.Item adde, ut epiſcopus non poſsit eſſe archidiaconus, uel exercere eius officium, ut per Decium conſi.644.nu.4. uol.4. Nec poteſt epiſcopus a ſe alienare iura reuerentialia, ueluti uiſitationem & procurationem, ſecundum Abb.& Felin.in.c.cum inter.de re iudic.col.2.Nec poteſt ea, quæ ſunt ordinis, uel dignitatis epiſcopalis, committere non habenti, ut per Cardin. Alex.in.c.pœnitentiæ.50.diſt. Item non poteſt priuare aliquem iure præſentandi, ſibi acquiſito, ſine cauſa, ut per Bart. Brixien.in.q.dominicalibus. q.53.per.c.ſatis peruerſum.56.diſt.Nec diſpenſare, aut diſponere contra beneficij inſtitutionẽ, etiam patronati: ſine conſenſu patroni. Immo cogitur admittere pręſentatum, ut ſupra hoc.c.§.3.nu.49. Et conſentire acquiſitioni patronatus. Poteſt tamen ex cauſa, ueluti neceſsitatis, uel utilitatis, diſpenſare, & diſponere, patrono nolente, quia patronus non debet impedire utilitatem eccleſiæ. Et diſponere poteſt circa ius patronatus, quando patrono non præiudicatur. Et pluribus præſentatis, in omnibus, æqualibus, poteſt epiſcopus gratificari cui uult, ut ibi. Nec poteſt concedere certæ perſonæ, quam non conſtituit officialem, uel uicarium generalem, facultatem conferendi beneficia uacatura, ut per Oldrad.conſi.770. Vide etiam in.5.uerſi.hic ſeq.aliqua alia, in quibus epiſcopus non poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi poteſtas in temporalibus, circa perſonas, ſecundum exempla etiam Bertachini.*
Epiſcopus habet merum Imperium.
Epiſcopus poteſt clericum carcerare, & in eum manus inijcere.
Epiſcopus poteſt citare ſubditum ſuũ, repertum in curia Papæ.
Epiſcopus poteſt ſine capitulo clericos corrigere, etiam alienos.
2 *Epiſcopus poteſt infamiam remittere, non tamen ad honores reſtituere:*
Epiſcopus poteſt clericum ſibi ſubditum, ab alio detentum, repetere.
Epiſcopus poteſt ordinare clericum ſuum, in curia Papæ.
Epiſcopus ſuccedit in gubernio ſcholarium, loco teſtamentarij gubernatoris.
3 *Epiſcopus poteſt agere pro iniuria illata vicario ſuo vel ſubdito: pro propria tamen non poteſt quemquam excommunicare.*
Epiſcopus poteſt remittere iniuriam clerici, cum conſenſu capituli, vt & ſibi eo modo remittit.
4 *Epiſcopi familia, gaudet priuilegio fori.*
Epiſcopus poteſt eſſe in conſilio principis, etiam conſulendo de crimine in genere.
Epiſcopus recipit iuramentum obedientiæ, & fidelitatis, a recipiente beneficium ab eo.
Epiſcopus poteſt eſſe ſimul, & comes.
5 *Epiſcopus non poteſt de clerico vel conuerſo tranſigere, ſine decreto: nec obſidem dare, niſi cum auctoritate Papæ.*
6 *Epiſcopus non habet ius proprium legitimandi.*
Epiſcopus non poteſt procurari, ſi reconciliat eccleſiam pollutam.

POTENTIA EPISCOPI CIRCA PERSONAS, IN TEMPORALIBVS.

IN tẽporalibus, poteſtatẽ epiſcopi circa pſonas per multa exempla declarat Bertachin.d. lib.4.in.3.parte. Qua in re, tu præmitte illud generale dictum, per quod multa interpretari, & declarari poſſunt,
1 † uidelicet epiſcopum habere merum Imperium, ut diximus ſupra hoc. §. in prin. nu.9.proinde in d.3.parte Bertachin.ponit, quòd licet epiſcopo clericum carcerare, & in eum manus inijcere, ſubditum ſuum in curia Papæ repertũ citare, clericos ſine capitulo congregare, etiam alienæ diœceſis, in ſua tamen repertos delinquere
2 † Infamiam perſonis infamibus remittere, uidelicet omni caſu, quo põt diſpenſare: nõ tñ reſtituere ad honores: Sic etiam punit exemptum, delinquentem in ſua diœceſi, ut & per Felin.in.c. cum te. de re iud.col.7. Dicit quoque ibi Bertachin. epiſcopum poſſe clericum ſuum, in curia Papæ ordinare. Et ab alio detentum repetere, de quo ei credatur. Et ſuccedere in gubernio ſcholarium collegiatorum, mortuo gubernatore teſtamentario, re
3 licto a fundatore collegij. † Et agere pro iniuria illata uicario ſuo, uel ſubdito: pro propria tamen iniuria, non poteſt quemquam excommunicare. Poteſt etiam iniuriam clerici ſui remittere, cum conſenſu capituli, ut & ſibi eo modo remittit.
4 † Itẽ adde ut epiſcopi familia gaudeat priuilegio fori, quod aliter eſt in alijs Clericis, ut communi-
* ter * tenetur in.cap.fi.de offic.Archid.ſecundum Abb.in.c.2.num.6.de for. compet. Item adde, ut epiſcopus poſsit eſſe in conſilio principis, uel regis, præbendo conſilium, etiam in crimine, in ge-

glo.

uene, Dicendo, Fures ſunt puniendi, ſecundum, glo. & doctor. in. cap. ex literis. de exceſ. prælat. Item adde, ut epiſcopus, a recipiente beneficium ab eo, recipiat ipſe iuramentum, nedum obedientiæ, ſed etiam fidelitatis. ut per Abb. in. c. grauem. de exceſ. præl. Item epiſcopus poteſt eſſe ſimul, & Comes, ut per Abb. in. c. inter dilectos. colum. 3.
5 de fid. inſtr. ubi Felin. col. 5. † Non poteſt tamen epiſcopus de clerico, uel conuerſo eccleſiæ, tranſigere ſine decreto. Nec obſidem dare clericum ſuum, niſi cum auctoritate Papæ: Iura autem, & auctoritates allegatas ad prędicta, uide latius per
6 Bertachin. ubi ſupra. † Nec poteſt legitimare, quia non habet ius proprium legitimandi, ut commu-
* niter.* tenetur, licet aliquando in aliquibus diſpenſet. ut addo Ant. Roſel. in tract. de legitimat. lib. 2. num. 23. Nec procurari, ſi reconciliat eccleſiam pollutam, ut per Abb. & Felin. in. c. accedentes, de præſcript. col. pen. Multa alia, quæ non pòſsit epiſcopus, etiam reſeruata Pontifici, diximus ſupra in uer. præced. in prin. remiſsiue, & ſupra hoc lib. c. 1. §. 4. uerſic. 2.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi poteſtas in temporalibus, circa res eccleſiarum, in multis enumeratur, etiam per Bertachin. collectis: cum aliquorum impotentia.*

2 *Epiſcopalis portio, quæ quarta canonica appellatur: quare, & quomodo debeatur, etiam remiſsiue.*

3 *Epiſcopus poteſt conſtituere penſionem Moderatam ſuper aliquo beneficio, cũ iuſta cauſa: Papa etiam ſine cauſa.*

Epiſcopus poteſt ordinare, pro bono pacis, vt alteri parti litigandi, aliquid detur.

4 *Epiſcopus poteſt ex cauſa collectã, & charitatiuum ſubſidium imponere.*

5 *Epiſcopus an habeat fiſcũ: communis quod ſic.*

POTENTIA EPISC. CIRCA RES, IN TEMPORALIBVS.

DE poteſtate autem epiſcopi in temporalibus, circa res eccleſiarum, ad multa collecta per Bertachin. ibi in. 4. parte & lib. 4. ſufficiat remiſsio; aliquibus tantum generalibus
1 reſumptis, † ut ſcilicet epiſcopus non dominus eccleſiæ ſuæ, ſed procurator dicatũ: Itẽ defenſor: Itẽ legitimus adminiſtrator, & miniſter quaſi ordinarius, & qñq; maritus eccleſię, cuius morte cenſẽtur uiduata eccleſia, & faciũt dicta ſupra hoc. c. in prin. n. 6. Proinde ſalua cõſcientia, non põt de fructibus diſponere, nec teſtari, & bona præſumuntur eſſe eccleſiæ; niſi contrarium probetur. At ſi aliqua acquiſita ſint ex bonis eccleſiæ, & bonis proprijs, ſunt diuidenda pro rata, inter eccleſiam, & hæredes: Epiſcopo, ſuccedit eccleſia ab inteſtato, in bonis eccleſiæ, cuius præſumuntur: in bonis proprijs ſuccedunt legitimi, & eis non extantibus, etiam eccleſia. Sic facto ſimpliciter legato epiſcopo, rem quam poſsidet, debet illud reſtituere eccleſiæ; niſi probet ſibi factum, intuitu ſuo: Poteſt tamen legatum ſibi factum, etiam contemplatione eccleſiæ, repudiare. Item epiſcopus inſtitutus hæres ſimpliciter, uel expreſſe, contemplatione eccleſiæ, non tenetur inuentarium conficere. Poteſt etiam epiſcopus inquirere pro legatis pijs factis pauperibus, licet inquiſitio non cadat in cauſis ciuilibus. Item per actus epiſcopales geſtos ab epiſcopo, dicitur eccleſia ſua eſſe in quaſi poſſeſsione iuris epiſcopali. Item poteſt epiſcopus tranſigere, ſine decreto. Item remittere quartam ſibi debitam, de relictis pijs, factis a teſtatore: nam illa, quæ quarta canonica appellatur, ſibi debetur, ut ibi late per Bertachin. † qui ponit rationem, ſcilicet ut debeatur in compenſatione onerum, quæ ſuffert a ſingulis eccleſijs, ſuæ diœceſis, in celebrando, ordines conferendo, Chriſma conficiendo, oleum ſacrum benedicendo, baſilicas dedicando, moniales benedicendo, pœnitentias iniungendo, & alia ſimilia exercendo: Verum de hac quota epiſcopali canonica, & eius materia, quanta ſit & quomodo debeatur, abunde etiam diſſeruit Lapus de caſtellino, & Pet. de Vbal. in tract. de canon. portion. & de quarta epiſcopali, & parochiali: Sed an de omnibus oblationibus, & mortuarijs, epiſcopus debeat habere quartam? Bal. tenuit quod ſic, in. l. ſi quis ad declinandam column. 15. de ſacr. eccl. & Hug. in tract. de offic. quat. prælat. in rub. de can. porti. qui ibidem dicit in rub. de exact. epiſcop. ipſum poſſe exigere duos ſolidos, a qualibet eccleſia ſuæ diœceſis, nomine cathedratici, præterquam a monaſterijs. c. inter cœtera. & cap. placuit. 10. q. 3. Item poteſt epiſcopus ſolus inueſtire aliquem de feudo antiquo, uel emphiteoſi, ſine capitulo, unde non dicatur alienare: Item poteſt in emphiteoſim dare, cum pacto, quod emphiteota non cadat a iure ſuo, ob canonem non ſolutum. Item antiquam emphiteoſim finitam tenetur concedere ſucceſſoribus eiuſdem emphiteotę, & ſic illis de quarta generatione. Non poteſt tamen epiſcopus concedere res eccleſiæ, non ſolitas dari in emphiteoſim. Nec adducere pacta, contra naturã cõtractus emphiteotici. Nec emphiteoſim eccleſiaſticã ſolitã dari ad tertiã generationẽ maſculinam, concedere ẽt ad fœmininam: Nec ſolitam dari ad tempus concedere in perpetuum. Nec poteſt Feudum, uel emphiteoſim dare conſanguineis, in perpetuum, ſed ad tempus: uidelicet uſque ad tertiam generationem. Nec poteſt augere cenſum, uel penſionem colono, uel emphiteotæ, pro fundo meliorato, induſtria emphiteotæ, uel coloni. Nec poteſt auferre colono fundum eccleſiæ, melioratum, & alteri locare maiorem penſionem offerenti. Item poteſt epiſcopus agere pro rebus eccleſiæ ſibi ſubiectæ, nomine eccleſiæ, non ſuo, Item poteſt inquirere pro rebus eccleſiarum contra detentatores. Item poteſt quandoque relicta ad unum effectum pium, conuertere ad alium: regulariter tamen non poteſt, ut per Bertachin. ibi

nu.

num. 71. & ſeq. Item poteſt epiſcopus taxare pretia rerum uenalium, puta panorum, & uictualium, ne nimis, & pretio immoderato uendantur. Item cogit obſeruari contractum utilem eccleſię, licet ſolennitas deficiat. Item poteſt in caſibus, alienare bona eccleſiæ, non aliter. Poteſt tamen ipſe mutuare eccleſiæ, ſine auctoritate ſuperioris: & donare capitulo, quia prohibitus alienare, poteſt alienare in conſortes, l. fi. C. non lice. hab. met. lib. 11. Et alienans contra formam iuris, pōt propria auctoritate contraueniens apprehendere poſſeſsionem rei, quam alienauit. Item an ualeant geſta per epiſcopum intruſum, diſtinguit ibi Bertachin. nu. 160. Item epiſcopus cogit uſurarium dare pauperibus, uſuras ei remiſſas. Item poteſt reſtituere hæreditatem relictam eccleſiæ ſuæ, cum onere fideicommiſſi reſtituendi, alteri eccleſiæ: etiam ſine capitulo. Item epiſcopus poſsidere dicitur naturaliter nomine ſuo: ſed nomine eccleſiæ, naturaliter & ciuiliter. Item poteſt epiſcopus concedere ad uitam alicui, pro bene meritis, de bonis eccleſiæ; quod tñ non ſufficit in inſtrumento exprimi: ſed merita probanda ſunt, & his conueniunt ea quæ colligit Io. Bap. Caccialup. in tract. de penſionib. q. 4. num. 4. & 5. cum. 3. quæſt. ſeq.
3 † ut ubi cōſtet de meritis, & ſic cū iuſta cauſa, epiſcopus poſsit in quantitate moderata, aliquā penſionem deputare alicui, quoad uixerit, ſuper reditibus alicuius beneficij, cap. conſtitutus. de relig. dom. at etiam ſine cauſa, Papa poteſt, ut hoc lib. c. 1. §. 4. uerſic. 6. num. 11. Sic epiſcopus poteſt ordinare pro bono pacis, ut alteri parti aliquid detur litiganti ſuper beneficio, ut per Hier. Gig. in tract. de penſionib. in. 6. q. num. 4. Item epiſcopus poteſt agere pro quarta ſibi debita, ex legatis pijs,
* quam poteſt remittere, non ut * eccleſiæ, ut ſupra.
* Non poteſt tamen quartam doctrinarū, * ſibi debitam donare, ſine conſenſu capituli. Item non poteſt recipere ſine eo, canonem, poſt tempus ab emphiteota, qui cecidit a iure ſuo, propter illum non ſolutum. Item concedens caſtrum cum iuribus ſuis, non uidetur concedere ſpiritualia. Item relictum ad certum pium uſum, non poteſt conuertere in alium pium uſum. Item uendens rem eccleſiæ, non poteſt habere fidem de pretio. Item non poteſt exigere a ſubditis ſuis aliquid, præter
4 ſolitum, uel præter ius. † Et ſic non poteſt nouum cenſum imponere, ſed antiquum renouare, ut ſupra. c. præced. num. 48. ſed ex cauſa poteſt collectam, & charitatiuum ſubſidium imponere, ut per Abb. in. c. conquerente num. 5. de offic. ordin. & alibi. Item habens bona eccleſiæ communia cum alio, non poteſt ea diuidere, niſi prouocetur ad diuiſionem, a ſocio. Item non poteſt emere bona eccleſiæ, etiam palam, & bona fide. Item non excuſatur ignorantia iuris. Item non poteſt committere curam rerum eccleſiaſticarum, uel officiorum, alicui Laico. Nec poteſt fructus beneficij uacantis retinere, ut per Io. Bap. Caccialup. in tract. de unionibus. art. 4. num. 13. & 14. Item
5 † quod epiſcopus habeat fiſcum, uide per Felin. in. c. irrefragabili. §. cœterum. de offic. ordin. col. pen. & per Card. Alex. in. c. quoniam. 18. diſt. qui
* communem * opin. tradit eſſe quod ſic, non tamen affirmat habere omnia priuilegia fiſci ſecularis, Nec a communi uidetur recedere Io. Bernard. Diaz. in practic. can. crim. licet referat Ioan. Lupi Hiſp. concedere hoc improprie, non proprie in uerbo. pœnis ve alijs.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi poteſtas circa iudicia, per multa exempla collecta a Bertachino, declaratur, & adduntur alia.*
2 *Cenſuræ eccleſiaſticæ appellatione, venit excommunicatio, interdictū, & ſuſpenſio.*
3 *Epiſcopus ſolus, diſpenſat in pœnis.*
4 *Epiſcopo an credatur plene, vt teſti, ſine iuramento, in foro ſeculari.*

POTENTIA EPISCOPI CIRCA IVDICIA.

Circa iudicia, epiſcopi poteſtas late patet
1 † ut idem Bertachin. plura colligit eo lib. 4. in. 5. parte: uidelicet, ut epiſcopus poſsit agere pro eccleſia ſua, quo caſu tamen debet ipſe ante litem conteſtatam, docere ſe epiſcopum, & ſuam quaſi poſſeſsionem: licet ſecundum Bald. hoc non ſufficiat, niſi doceat de prælatura, uel eccleſia, & electione ſua: uel niſi agat nomine ſuo: de quo ſi dubitetur, admittitur cum cautione rati. Probatio uero epiſcopatus fit, ut ibi multipliciter: & quomodo libellus concipiatur, quando epiſcopus agit ad iura epiſcopalia, ponit ibi Bertachin. num. 32. Sic poteſt agere pro iuribus eccleſiarum, ſibi ſubiectarum, ut per Pet. de Vbald. in tract. de canon. epiſc. & paroc. num. 5. Item epiſcopus poteſt in cauſa eccleſiæ conſtituere procuratorem, ante, uel poſt litem conteſtatam. Et poteſt eſſe procurator capituli, quem ſolum reuocare poteſt. Item poteſt eſſe teſtis in cauſa eccleſię ſuæ: & quilibet de capitulo poteſt eſſe teſtis, in cauſa epiſcopi, uel capituli. Item poteſt eſſe iudex in cauſa eccleſiæ ſuæ, ut etiam per Iaſ. in. l. qui iuriſdictioni. ff. de iuriſd. om. iud. & Oldrad. conſi. 283. Suſpectus tamen recuſari poteſt, ut per Abb. in. ca. cum ueniſſent, in fin. de iudic. ubi Felin. & Deci. Sic & eius uicarius recuſatur in cauſa ſui epiſcopi, ut infra. c. de uicario epiſcopi. §. 2. num. 13. Sicque uidetur eſſe iudex, in cauſa ſui diœceſani contra alium non diœceſanum. ut per Steph. auf. in tract. de recuſ. num. 24. Item poteſt eſſe arbiter, & arbitrator, ut & per Oldrad. conſ. 156. Et poteſt iudicare de his, quæ fecit, una cum canonicis: dum ipſe erat canonicus. Item debet iudicare ſecundum acta, non ſecundum conſcientiam, niſi in caſibus: ut & per Iaſ. in. l. ſiue. in fi. C. de in lite. iur. Item eſt iudex ſcholarium in locis ſtudiorum, ſi cōueniantur, non ſi agant: & in cauſis ciuilibus, non criminalibus:

nalibus:& ſimul cum Rectore ſtudij,& Prætore ci-
uitatis. Item agēs pro eccleſia,non tenetur ſolue-
re ſportulas,uel capita ſolidorum, ſtante ſtatuto:
quod agens ſoluat ſportulas. Item epiſcopus eſt
adiungendus iudici Laico ordinario,recuſato pro
ſuſpecto. Item poteſt ſine mandato ſpeciali, ap-
pellare pro populo ſuo,uel ſubditis ſuis condem-
natis. Item epiſcopus agens, tenetur reſpondere
tanquam epiſcopus,quando reconuenitur: Repe-
tens tamen male alienata non poteſt reconueniri:
Et dum ſacra colit, non poteſt citari, Et ſede ua-
cante,non ualet quod contra epiſcopatum geri-
tur. Item epiſcopus ſine mandato ſpeciali petit
reſtitutionem in integrum pro eccleſia: Nec iura-
mentum eius ſuper contractu impedit eam. Item
conſenſus epiſcopi requiritur in prorogatione
iuriſdictionis,quam facit clericus,quando expreſ-
ſe fit. Item poteſt interpretari ſtatuta,& alia du-
bia occurrentia, coram epiſcopo. Item firmior
eſt iuriſdictio Epiſcopi, quam Vicarij ſui. Item
epiſcopus cogitur punire clericum condēnatum
a iudice ſeculari, pro crimine antequam efficere-
tur clericus. Itē pōt epiſcopus uenire cōtra cōpo-
ſitionem factam cum uicario ſuo, de pœna depo-
ſitionis, in pecuniariam tranſmutata, de crimine.
Item tanquam ſuperior poteſt exequi ſententiam
Archidiaconi. Itē poteſt agere, pro obediētia ſua.
Itē pōt cognoſcere de cauſa delegata,uicario ſuo.
Item poteſt aduocare ad ſe,cauſam uertentem co
ram uicario ſuo: ſecus eſt in alia cauſa uertente
coram alio inferiore ordinario. Item ſi epiſcopus
agit contra Abbatem, ad iura epiſcopalia,in iudi-
cio ueniunt tam iura, quæ debet Abbas, & mona-
ſterium, quam iura quæ debent Laici. Item poteſt
prohibere iudici Laico, ſub pœna excommunica-
tionis,ne exequatur teſtamentum, in quo ince-
ſtuoſus ſit hæres inſtitutus. Item reſtituit in inte-
grum aduerſus ſn̄iam ſui uicarij, licet ſit idem tri
bunal: & appellatio de uno ad alium non permit-
tatur. Itē poteſt ſibi eligere tribunal, in quocunq;
loco,ſuæ diœceſis. Item reductio ad arbitrium bo
ni uiri, a Laudo lato per duos arbitrios, quorum
unus ſit clericus,alter Laicus, petitur coram epi-
ſcopo. Item epiſcopus obſeruat, & exequitur
cā. Itē ſi Papa caſum reſeruatū epiſcopo,eidē cō-
mittit,dr̄ ordinarius. ſi cōmiſſio eſt facta dignita
ti:ſi eſt facta perſonæ,dicitur delegatus. Item epi-
ſcopi conſenſus non requiritur, quando clericus,
uel canonicus,qui poteſt habere proprium,agit in
iudicio:& ibi num.8. an poſſit agere ſine conſen-
ſu capituli, ſicut requiritur conſenſus epiſcopi,
quando capitulum agit. Item epiſcopus de crimi-
ne accuſatus, uel inquiſitus, poteſt ſe defendere,
probando innocentiam ſuam per ſuos familiares,
& domeſticos. Item epiſcopus eſt iudex totius
collegij,in quo ſunt clerici,& laici. Item adde: ut
ſit iudex iudęorum,in cauſa matrimoniali, ut per
Felin.in.c.cum ſit.de for.compet. Item non po-
teſt trahi ad forum iudicis ſecularis. Item epiſco-
pus expulſus petit reſtitutionem iuris epiſcopalis,
nomine ſuo:reſtitutionem uero bonorum, nomi-
ne eccleſiæ. Item adde,ut epiſcopus poſſit irroga-
re,& imponere pœnas, & cenſuras de quibus ſu-
2 pra hoc.§.in prin. num.3. † cenſurę autem appel-
latione uenit excommunicatio,interdictum,& ſu-
ſpenſio,quæ tendunt ad correctionem,non ad pę-
nam.c. quærenti. de uer.ſign. ubi Io. And.not.&
per Hugon.in tract.de offic. qual. prælat.in rub.
quod epiſcopus non poteſt priuari portione ca-
nonica, nume. 5.& per auct. incertum in tract.
de poteſt. ſecul. & eccleſ. cap. 3 16. nume. 2. qui
& ibi colligit hic reſumendum, ut Epiſcopus in
criminibus eccleſiaſticis, poſſit corrigere, & pu-
nire laicos, & ſit iudex competens: quæ declara
tamen,& intellige, ut diximus ſupra libr.1. cap.
1.§.4.uerſic.18.nume.8.&.9. Immo poteſt ſe im-
* pedire,* de notorio crimine Laici,nedū ut pœni-
teat, ſed ut ſatisfaciat, ut per Felin.in.c.cum ſit de
for.compet.col.8. uerſi.ultimus caſus, ubi etiam,
quòd uiſitans poteſt contra eos inquirere, de om-
ni crimine, & ibi tradit an poſſit carceri tradere.
Et generaliter dicas ſecundum Abb. in. c. 1. nu.9.
de emption. epiſcopum habere iuriſdictionem in
Laicos,de quolibet crimine notorio, ubi reperitur
negligentia iudicis ſecularis. Item poteſt epiſco-
pus dare iuriſdictionem ordinariam in duobus ca
ſibus. Primo creando officialem,cum generaliter
uices ſuas committit. Secundo creando proprium
uicarium: uel etiam conferendo beneficium, cui
ſit annexa iuriſdictio: licet alias iuriſdictionem or-
dinariam, ſolus princeps, uel rex, uel uniuerſitas,
uel conſuetudo, uel præſcriptio, conferat, ut not.
in.c.1.de offic.ordin.& Io.Franc.Pauinus In trac.
de offic.& pot.cap. ſed uac. q.2.1. partis princip.
num. 2. Item, epiſcopus habens iuriſdictionē tem
poralem, ſecundum leges debet iudicare, non ſe-
cundum canones, ut diximus ſupra.§.præced. nu.
54. Item poteſt epiſcopus proferre ſententiam ex
non ſcripto, Auth. niſi breues. C.de ſenten.& per
Ioan. Olden. in tract.de ſentent. & re iud. nu.63.
Item ſi cognoſcat inter ſuos ſubditos, non eſt ne-
ceſſarius libellus,ut p Ioan.Olden.in tract. actio-
num loci communes, in rub.quibus cauſ.lib. ne-
ceſ.non requiritur.nume.11. Item epiſcopus po-
teſt recte admonere, & excommunicare iudican-
* tes * fures, uel furta, quia ſuperior tenet omnibus
modis purgare prouinciam malis hominibus, ut
per Abb.in.c. qui cum fure,nu.5.de fur.& dictum
eſt ſupra hoc.§. in prin.in uer.in ſpiritualibus. Itē
pōt bona cōſcientia, procedere cōtra detractores
ſuos,ut per Abb.in.c.1.de maledicis. Item pęnam
fuſtigationis leuem imponere,ut per Abb.in.c.a.2.
de cleric.percuſ. Item ad epiſcopalem dignitatem
pertinet,cognoſcere de cauſa matrimoniali: ſicut
pœnitentias publicas, & indulgentias concedere.
cap. accedentibus. ubi Abb. de exceſſib. prælat.
Item poteſt cognoſcere, quando dubitatur de iu-
riſdictione, inter duos ordinarios laicos, ut per
Felin.in.c.cęterum.de iudic.col.6.uerſ.limita illa
Item uide Abb.& Felin.in.c.licet.de ſymon.quan
do

do epiſcopus poſsit compellere clericum ſubdi-
tum, oſtendere titulum ſui beneficij. Item po-
teſt epiſcopus commutare pœnam iuris, in pe-
3 cuniariã, † quia ſolus epiſcopus diſpenſat in pœ-
nis, ut per Felin. in. c,irrefragabilis. §. cæterum
col.2.de offic.ord.& per Card. Alex.in .c.quoniã
18.diſt.At pęnam pecuniariam impoſitam per ſen
tentiam, licet poſsit retinere, tamen honeſtius ad
euitandam ſuſpitionẽ cupiditatis deputat in pium
uſum, ut ibidem, & dictum eſt ſupra. §. præced.
4 nume,74. † Item adde epiſcopum eſſe priuilegia-
tum, ut ei credatur plene,ut teſti, ſine iuramento,
in foro ſeculari, ut per Abb. & Felin.in. c. nuper.
de teſtib.& per Iaſ.in.l. admonendi num. 197.ff.
de iureiur.qui tamen inquit de conſuetudine,hoc
non ſeruari. Immo & iure nouo ut ſupra, lib.1.c.
9.§.2.in. rub. dicta teſtium aſſumendo ibi.22.in
uerſic.Secundam regulam. Item epiſcopus exer-
cet iuriſdictionem in perſonas illuſtres : Sed non
eius uicarius,ut per Iaſ.in.l.in ius uocari.§.prętor.
2,num.7.ff.de in ius uocan. Item epiſcopus po-
teſt eximere aliquem a iuriſdictione ſua, ut per Ol
drad.conſ.172.num.8. Item poteſt exercere pœ-
nas Lateranenſis concilij, in uſurarios, ut per Ab.
conſ.81.col.2.uol.2.per.cap. quia in omnibus.de
uſur. Non poteſt tamen epiſcopus exiſtens extra
diœceſim,delegare cauſam alicui, ſecundum Ber-
tachin.ubi ſupra. Item adde ut nec cauſam ſpiri-
tualem laico,nec ſimul clerico, delegare poſsit, ut
per Felin.in.c.2.col.pen.de iudic. Nec ſecundum
Bertachin. ibi.Condemnans criminoſum, poteſt
in ſententia pœnas ſibi applicare.Nec poteſt pro-
hibere iudici laico, ne procedat contra clericum,
qui falſum depoſuit teſtimonium. Item adde, ut
non poſsit cõmittere cauſam,appellatione remo-
ta,ut per Bal. in.cap.cum omnes.de conſtitut. ſe-
quit Felin.in.c.qđ ſuper.col.fi.de maior.& obed.

S V M M A R I V M.

1 *Epiſcopus eſt fautor teſtamentorum, quæ pertinent ad pias cauſas tantum.*
Epiſcopus quando poſſit ſe intromittere,in vltimis voluntatibus.
2 *Epiſcopus legatũ factũ pauperibus, quõ diſtribuat: & in executoribus teſtamentorum eius cura.*
Relicta pro diſtributione, intelliguntur pro anima teſtatoris,ad pias cauſas.
3 *Epiſcopus poteſt inhibere iudici ſeculari, ſub pœna excommunicationis: ne teſtamenta vſuraria exequatur,vel etiam teſtamentum inceſtuoſi.*
4 *Epiſcopi bona,non ſunt diripienda: ſed futuro ſucceſſori reſeruanda.*

POTENTIA EPISCOPI CIRCA VLTIMAS VOLVNTATES.

QVo ad ultimas uoluntates,poteſtas epiſco-
pi,pariter ampla eſt : ut ultimo loco, & in.
6.parte dicti.4.libri abũde explicat Berta-
chin. ex cuius uerbis in prin. & not.in.l.nulli. C.
de epiſcop.& cleric.& in.c.nos quidem. de teſta-
1 men. præmittere poſſumus, † ut epiſcopus dica-
tur,& debeat eſſe fautor teſtamentorum : eorum
tamen quæ pertinent ad pias cauſas tantum, quæ
etiam declarat inibi idem Bertachin.& num.42.
ut epiſcopus poſsit ſe intromittere in ultimis uo-
luntatibus, decedentium in ſua diœceſi, poſt an-
num;ſi intra annum,hæres, uel executor teſtamen
tarius,non impleuit officium ſuum: bona cum fru
ctibus interdicendo: & niſi qualitas officij duret
poſt annum,& niſi poſt annũ ſit a teſtatore pro-
uiſum,& ſi executor teſtamentarius,ſit de iure,uel
de facto impeditus : Nam his caſibus, exequitur
cum forma tradita executori teſtamentario : puta
de conſilio Guardiani, ut & per Felin.c. cum ac-
ceſsiſſent.col.8.de conſtitut.& Iaſ. in.l.ſi eum.§.
qui iniuriarum.ff.ſi quis caut.num.22.Sed an epi-
ſcopus,poſsit ſe intromittere in relictis ad non
pias cauſas,poſt annum, glo. & doct. diſſentiunt,
ut per Roland. Paſſager. in tract. formarum ad
om.cap.teſtamen.rub.4.nume.4.& ſeq. qui cum
diſtinctione uidetur concludere,ut poſsit,concor
dando opin. Verum Alex.conſil.239.in.fi.uol.6.
* magis communẽ *atteſtatur, indiſtincte loquens,
ut epiſcopus poſsit cogere hæredes, ad ſatisfacien
dum legatis,etiam factis ad non pias cauſas. Poſt
annum tamen, poteſt epiſcopus excludi per teſta-
torem, ab officio exequendi. Exequitur tamen
teſtamẽtum,in quo non eſt datus executor, etiam
ſi id prohibuerit teſtator,de quo per Alex.conſil.
206.nu.9.uol.6. At executoriã teſtamenti, ad ſe
deuolutam, poteſt epiſcopus alteri committere:
quod aliter eſt in executoribus alijs, qui per ſub-
ſtitutum exequi non poſſunt. Et poteſt epiſcopus
alium ſubrogare,loco executoris priuati, propter
male geſtum officium, quo ad piam tamen cau-
ſam tantum : Immo poteſt cogere executorem
emendare quod male geſsit, & remouere ſuſpe-
ctum executorem,etiam nemine accuſante, inſtar
tutoris:& pariter poteſt ſicut hæres, legatarius,uel
quilibet alius,cuius intereſt, impedire malã admi-
niſtrationem teſtamentarij executoris: & ſi execu
tor teſtamentarius eſt inhabilis, ſuccedit ei epiſco
2 pus:ne pereant pia legata. † Item epiſcopus hære-
ditatem,uel legatum,pauperibus relictum, diſtri-
buere debet,inter pauperes loci, in quo teſtamen
tum factum, uel alia male ablata : quæ tamen ali-
bi quandoque uidetur poſſe fieri. Nec taliter reli-
cta pauperibus,poteſt gratis remittere, ut per So-
cin,conſ.127.num.9.uol.3.licet facta reſignatio-
ne per uſurarium, in manibus epiſcopi, de male
ablatis,poſsit epiſcopus donare partem, immo &
totum filijs uſurarij, ut conſuluit Iaſ.conſ.213.
num.2.uol.2. Relicta autem ſimpliciter hæredi-
tate diſtribuenda: intelligitur relicta diſtributio
ad pias cauſas,pro anima teſtatoris, inter paupe-
res, ſecundum Bal.in.l. executorem col.1.C.de
execut. rei. iud. Item epiſcopus poteſt uendere
bona immobilia, ut diſtribuat inter pauperes,
etiam

etiam ſi teſtator ea prohibuit vendi: deficientibus
tamen mobilibus, & nominibus debitorũ. Habet
propterea epiſcopus, diſtributor bonorum inter
pauperes, actiones hæreditarias, ſicut hæres, & exe
cutor teſtamentarius. Item poteſt epiſcopus coge-
re executorem teſtamentariũ ad vendendum, &
diſtribuendum, in piã cauſam. Item epiſcopus po-
teſt legatum factum pauperibus, poſt mortem hæ-
redis, ſolutum per hæredem in vita ſua, cogere ad
ſoluendum iterum, poſt mortem hæredis, ſecundũ
Bartol. Sed Bald. tenuit contrarium, & alij rela-
ti ibi. Item epiſcopus cogit executores teſtamenta
rios, ad ſe concordandum, & exequendum. Item ſi
executor male arbitratur in exequendo, corrigit
ea epiſcopus. Item declarat poſt annum, ſi is cui
teſtator commiſit declarationem intra annum,
non declarauerit perſonas, quibus aliquid dandũ
erat, vel uſuras reſtitui. Item pro quarta ſibi debi-
ta, de legatis pijs, epiſcopus agit contra executo-
res teſtamentarios, pro legatis nondum ſolutis,
alias agit contra legatarios. Item tenetur curare,
ne committatur fraus, per teſtamentarios execu-
tores. Item poteſt ipſe executor in teſtamento da-
ri, ſiue ad piam cauſam, ſiue ad prophanam, quia
tunc tenetur conficere inuentarium, coram iudi-
ce laico. Item epiſcopo allèganti executorem teſta
mentarium non feciſſe executionem infra annum:
& ſic ius exequẽdi ad eum eſſe deuolutum, incum-
bit onus hanc negatiuã probandi. Item epiſcopus
eſt executor ad diſtribuendum male ablata, incer
ta: ſi non apparet is cui fuerit ablatum, ut etiam te-
net Paris put. in tract. de ludo. nume. 43. & Iac. à cã
nibus, in tract. de execut. ult. volunt. §. 3. num. 15.
qui ponit rationem. Item citandus eſt per hæredẽ,
ad defenſionem inuentarij faciendi per eum: ſi te-
ſtamentum continet relicta ad piam cauſam. Item
epiſcopus cogit etiam ſocium vſurarij, qui partici
pauit de vſuris, ad reſtitutionem vſurarum. Item
epiſcopus poteſt diſtribuere inter pauperes bona
peregrini mortui inteſtati, ubi non ſunt agnati, uel
legitimi hæredes: Item epiſcopus executor, co-
git filios teſtatoris ſoluere, quando teſtator reli-
quit pro anima, arbitrio filiorum. Item ſi hæres
nolit exigere a debitoribus hæreditarijs, ſuccur-
ritur pauperibus, ut epiſcopus cogat ad agendum.
Et executor agit contra hæredem, vel debitorem
hæreditarium: uel etiam legatarius, contra eoſ-
dem: uel contra executorem, coram epiſcopo lo
ci, in quo defunctus habuit domicilium, vel ori-
ginem: uel etiam coram Iudice laico, utriuſque lò
ci. Item executor teſtamenti, debet reddere ratio-
nem epiſcopo: & ibi quæ requirantur in redditio-
ne rationis. Item ſucceſſor epiſcopi, teſtamen-
tarij executoris, ſuccedit etiam in officio execu-
toris. Item epiſcopus executor teſtamenti, poteſt
diſtribuendo dare bona eccleſiæ ſuę, & ſibi, & con
iuncto pauperi: ſi habet conſocium. Item epiſco-
pus loci originis, & epiſcopus domicilij, habet pa-
rem poteſtatem diſtribuendi: Nec unus poteſt re-
tractare, quod alius legitime fecit. Item epiſcopus
ciuitatis, eſt executor teſtamenti illius, qui in ma-
ri deceſsit: ſi locus maris ab eo regitur, uel ſi intra
centum milliaria ſit uicinus. Item ſi epiſcopus mã
dat executori teſtamentario, ad piam cauſam con
ſtituto, ut exequatur in tribus terminis, executore
contumace, in tertio termino, priuatur poteſtate
exequendi, intra annum. Item epiſcopus diſtribuẽ
do alimenta inter pauperes, dat uni, quantum alte
ri, de cibo, & potu, etiam ſi unus pluſquam alter
comedat, & bibat, Veſtimenta debet præſtare ſe
cundum qualitatem perſonarum. Item epiſcopo
præfertur executor in teſtamento datus, etiam ad
reſtituenda omnia bona, tanquam male ablata in-
uenta: Item epiſcopus, uel executor, exequi po-
teſt: etiam abſente, vel inuito hęrede: qui diſtribuit
inſpecta dignitate teſtatoris, numero filiorum: &
facultate bonorum, ubi teſtator non declarauit.
Item epiſcopus diſtribuit pro anima teſtatoris, et
quod nõ conſtet, quod fuerit Chriſtianus. Item re
2 integra, executore renunciante epiſcopo, & pœni-
tente eum, non diſtribuit Epiſcopus. Item epi-
ſcopus poteſt dare fraternitatibus legatum factũ
ad pium vſum, ſiue pius uſus fuerit expreſſus, ſiue
non, quia ſubintelligitur. Item epiſcopus ſubſtitu-
tus pro pauperibus, excludit matrem pupilli.
3 † Item adde epiſcopum, poſſe inhibere iudici ſecu
lari, ſub pœna excommunicationis, ne teſtamenta
vſuraria exequatur, vel etiam teſtamentum ince-
ſtuoſi, ut per Bald. in. l. conſulta. C. de teſtam. Item
adde hic caſum ſingularem, de quo fecimus, men-
tionem ſupra hoc. §. nume. 8. uerſic. in ſpirituali-
bus. ut epiſcopus poſsit filio exhæredato reſtitue-
re hæreditatem, in qua pater inſtituit eccleſiam:
4 † Item adde, vt epiſcoporum bona non ſint diri-
pienda, ſed ſucceſſori futuro reſeruanda, ut per
Io. cop. in tract. de fructibus, in rub. de fructibus
ſacer. & benefic. c. 2. numero 2. Item epiſcopus ha
bet beneficium pro pauperibus. l. fin. C. de edic.
Diui Adri. Tol. ut per Iaſ. ibi. numero decimo-
quinto. Non poteſt tamen epiſcopus hæredita-
tem diſtribuendam inter pauperes, dare ſpurio
teſtatoris, etiam pro alimentis: licet alias ei ſint de
bita. Neque eligit pauperes, intra annum non ele
ctos, per habentem ius eligendi eos, ex teſtamen-
to: ſed debet diſtribuere bona inter pauperes ele-
ctos ab executore, poſt annum: licet executor ſit
priuatus, ob non factam executionem, ideſt di-
ſtributionem. Nec mortuo epiſcopo executore
legitimo, ſuccedit capitulum in officio exequen-
di. Nec poteſt epiſcopus originis impedire, ſi epi
ſcopus loci cœpit diſtribuere. Nec poteſt diſtri-
buere, tanquam in caſu incerto, niſi adſint conie-
cturę: ſi epiſcopus perdidit memoriale ſibi datũ,
continens quantitatem reſtituendam: & quibus
reſtitutio eſſet facienda. Nec poteſt dare fundum
pauperibus, epiſcopus executor, ſi eum teſtator
iuſsit uendi, & dari pauperibus: niſi emptor non
reperiatur.

SVMMARIVM.

1 *Viarius epiſcopi, tonſura, & ſacerdotali babitu inducitur.*

2 *Vicarius epiſcopi, laicus eſſe non poteſt: licet ſit clericus coniugatus, non bigamus.*

Aſſeſſor, nullam habet iuriſdictionem.

Aſſeſſorem, quilibet ordinarius aſſumere poteſt.

Aſſeſſor quis eſſe non poteſt in patria ſua.

3 *Laici non debent iudicare viros eccleſiaſticos.*

4 *Habitus epiſcopi, etiam clericalis dicitur: ſicut in monacho.*

5 *Monachus etiam ſine licentia Abbatis, conſtituitur Vicarius epiſcopi: quia ſic & eius cubicularius.*

Religioſius mendicantium, non poteſt conſtitui Vicarius epiſcopi.

6 *Vicarius Epiſcopi, non poteſt eſſe, qui eſt excommunicatus: nec bigamus: ibi remiſsiue, quid de canonico regulari.*

7 *Vicarius ab epiſcopo nominatur, & conſtituitur, eius poteſtas a iure recipitur, etiam ſine conſenſu capituli, vbi æquitas ſubeſt.*

Vicarium remouere ad libitum, poteſt epiſcopus.

Vicarij officium ceſſat, mortuo, vel excommunicato epiſcopo: vel capto ab infidelibus.

Vicarius non poteſt perficere cauſas incboatas, viuẽte epiſcopo: vt idem eſt in delegato.

Vicarius epiſcopi, temporalis, non perpetuus dicitur.

Vicarius proprie dicitur, qui perpetuus, ſuperioris auctoritate conſtitutus, & num. 13.

8 *Vicarius perpetuus poteſt conſtitui ab epiſcopo, in eccleſia ſua, prælatus inferior: recipiens etiam nomino dignitatis ſuæ, iura epiſcopalia, præter tria.*

9 *Vicarius a Vicario regulariter non conſtituitur: ibi quando.*

10 *Vicarius ſecundus ſi conſtituatur, cenſetur renocatus primus.*

11 *Vicarij epiſcopi conſtitutio, quomodo dignoſcitur a delegato.*

Vicarij, & epiſcopi auditorium, idem eſt: quod ſecus eſt in delegato: & nume. 15.

Auditores Principis, dicuntur ordinarij.

12 *Vicarius epiſcopi dicitur ordinarius, & vide ſub nume. 12.*

Vicarij, vel vicegerentes, ſunt in multiplici differentia.

13 *Vicarij quando a Præſidibus, vel iudicibus, conſtitui poſſint.*

14 *Vicarius, uel Vicegerens, quod non ſit tantum bonorandus, quantum ſit principalis: ſed tanquam repręſentans principalem.*

Vicarij multiplici nomine appellantur.

15 *Vicarij geſta, dicuntur geſta epiſcopi: & de epiſcopo iura loquentia, verificantur in Vicario, quando cadunt in mandato.*

Vicarius epiſcopi cenſetur habere generale mandatum ad omnia, quæ alias ſibi conceſſurus fuiſſet.

Vicarius epiſcopi, de omnibus cognoſcit, de quibus epiſcopus: niſi in caſibus in iure expreſſis.

16 *Vicarius differt ab epiſcopo in 28. caſibus enumeratis.*

Vicarius poteſt abſoluere crimiuoſos.

17 *Epiſcopus omnia poteſt, niſi ea quæ de iure probibetur.*

18 *Epiſcopi iuriſdictio, firmior eſt, quam Vicarij ſui.*

LIB. II. CAP. VI. DE VICARIO EPISCOPI.

§. I. DE CONSTITVTIONE VICARII EPISCOPI.

1 VIcarius Epiſcopi, † tonſura, &
ſacerdotali habitu indutus: eidẽ
contiguus, eodemque fere in tri
bunali aſsidens, proſpiciebatur:
nullo tamen caput contegebat
ornamento: ſicut nec cœteros
ſacerdotes, contegere tradit Specul. in rationali
diuinorum in. c. de mitra, lib. 3. At qualis ſit habitus clericalis, tetigimus ſupra hoc lib. c. 1. §. 4. uerſ.
6. nume. 24. & c. præced. §. 3. nume. 14. & hic dicas, Clericalem habitum, eſſe tonſuram, & ueſtes.
c. ſi iudex. §. idem eſſe. de ſenten. excomm. in. 6.
ubi Philip. Franc. & Cardin. Alex. in. c. pœnitentes. 50. diſt. † Proinde ſatis clare conſtat, Vicarium
2 epiſcopi, laicum eſſe non poſſe, licet ſit clericus
coniugatus: dato quod non ſit bigamus, ſecundũ
Pbilip. Franc. in. c. 1. nume. 6. de offic. uic. in. 6.
Secus eſt in aſſeſſore, uel conſultore, ut habetur
etiam per Abb. & doct. de his in. c. decernimus.
de iudic. præcipue per Felin. ibi nume. 6. & per
Bertachin. in tracta. de epiſcop. in. 7. parte. 4.
lib. nume. 22. & communem atteſtatur Iaſ. in rub.
ff. de offic. aſſeſſor. nume. 3. ut laicus etiam poſſit eſſe aſſeſſor epiſcopi: quia nullam baber iuriſdictionem, ſed ſolum habet conſulere, ut habetur in dict. c. decernimus. per doct. Et ibi, quod
quilibet ordinarius poteſt ſibi aſſumere aſſeſſorem. Aſſeſſor tamen in propria ciuitate quis, eſſe non poteſt propter ſuſpitionem, ne quid gratioſe fiat, alias punitur: cum nemo ſit acceptus
propheta in patria ſua, Bar. in. l. ſi. ff. de aſſeſſoribus. & diximus ſupra. c. præced. §. 3. nume. 51.
3 per. c. in noua. 16. quæſtio. 7. † quia indecorum
eſt laicos uiros, eccleſiaſticos iudicare: & licet
tex. ibi innuat, ut qui in adminiſtrationibus aſſociantur Pontificibus, & ſic epiſcopis: nec
profeſsione, nec habitu, diſcrepare debeant: intellige tamen ſecundum Archid. ibi, de generali, &
Principali profeſsione, uel habitu, ſcilicet clerica-
4 li. † cum habitus epiſcopi, ẽt clericalis dicatur: ſicut
ẽt in monacho: & cum hac declaratione, ẽt ſentire
uidetur

uidetur Card.Alexan.in.c.ſi quis.circa ſi.58.diſt.
5 qui ibi cum gloſſ. concludit, † Monachum forte
etiam ſine licentia Abbatis, poſſe conſtitui vica-
rium ab epiſcopo,quia poſsit eo inuito,habere eũ
in cubicnlariũ ſuum: qui tñ debeat habere ſecum
ſocium de conuentu. Religioſum tñ ordinis men-
dicantiũ,non poſſe conſtitui uicarium, tenet ibi-
dem Card. ex ſententia Imol. & ad de ſecundum
Philip. Franc. in d.c.1.de offic.uic.in.6.nume.6.
6 † excommunicatum non poſſe eſſe Vicarium epi-
ſcopi. Item nec bigamum. An autem monachus,
uel canonicus regularis, poſsit eſſe Vicarius epi-
ſcopi, ſe remittit ad Imol. in cap. fi. de inſtitut.
Non eſt dubium igitur, Vicarium ab epiſcopo cõ
ſtituendum,ut etiam per Specul. in titu. de offic.
7 Vic. † Nam & ſecundum Hoſtien. in ſum. de offi.
uic.§.1.in fi.nominatio fit ab epiſcopo: poteſtas
uero Vicarij, recipitur a iure: ad eamque conſtitu
tionem,teneri epiſcopum diximus d. numero 51.
Hocque poſſe etiam ſine conſenſu capituli, tradit
Hoſtienſ. in d. ſum. de offic. uic. §. & in quibus.
uerſ. ſed nunquid.ſequitur Ioan. Franc. Pauin. in
tract. de offic. & poteſt. cap. ſed.uac.quæſt. 10.2.
partis princip.nume. 12. Inferique Hoſtienſ. ubi
ſupra, Vicarium ab epiſcopo ſubſtituendum, ubi-
cunque æquitas ſubeſt: quæ dicitur ſubeſſe in om-
nibus caſibus, in quibus poteſt abſens ſine pecca-
to,per uicarium deſeruire, enumeratque duode-
cim caſus: Subditque etiam Pauin. ubi ſupra,poſſe
epiſcopum illum remouere, ut ad libitum, etiam
cum iuramento conſtitutum, tenuit idem Berta-
chin. cum relatis,d.7.parte.4.lib.nume.14.& per
Felin.in.c.ſi diligenti.colum.pen.de for.comp.&
Philip. Franc. in.c.Romana.de offic.uic.in.6.nu-
me.5.Sic,mortuo uel excommunicato epiſcopo,
ceſſat officium Vicarij, vt per Abb.in.c. quoniam
Abbas.nume. 10.de offic. deleg.vel etiam eo ca-
pto ab infidelibus, ut per Philip. Franc.in.c.ſi epi-
ſcopus.nume.3.de ſup.neg.præl.in. 6. Qua de re
etiam cauſas inchoatas,viuente epiſcopo, nequit
Vicarius perficere,ut per Specul.in tit.de offic.or-
din.§.1.uerſi.auditores,& Bertachin.dict.7.parte.
nume.6.& idem eſt in delegato.l.& quia.ff. de iu-
riſd.om.iud. Quo fit ut epiſcopi Vicarius, tem-
poralis,non perpetuus dicatur,ut per Ab. & doct.
in. c. poſtulaſti. column. 1.de reſcrip.ſed Cardin.
in clem.1.de offic.uic. dicit eſſe perpetuum: plu-
res ſpecies Vicariorum commemorans. Vicarius
tamen proprie dicitur ille,qui perpetuus eſt,ſupe-
rioris auctoritate conſtitutus, ut per Abb. in. c. g.
perpetuus. de fide inſtr.& in. c. extirpandæ. §. qui
8 uero,de præb. † Atque præmiſsis adde, prælatum
inferiorem, Vicarium poſſe conſtitui perpetuum
ab epiſcopo in eccleſia, recipientem etiam nomi-
ne dignitatis ſuæ, iura epiſcopalia, præter tria: vi-
delicet Cathedraticum, Reuerentiam, & ſubſi-
dium charitatium: licet alias epiſcopus non poſ-
ſit a ſe, uel a iuriſdictione ſua, eximere eccleſiam,
ut per Abb.in.c.cum uenerabilis.colum.2.de cen-
ſibus.niſi in quatuor caſibus, ut ibi per eum: quæ

intellige de inferiori eccleſia, & cum conſenſu ca-
9 pituli. † Porro Vicarium a Vicario creari uel
conſtitui non poſſe, regulariter ſtatutum uidetur,
ut per Hoſtienſ. ubi ſupra. §.ſi. per c. clericos. de
offic. uic. ſequitur Bertachin. d.7. parte nume.2.
idem tenet Bald.in.l.aliquando.nume. 3.de offic.
proconſ.& leg.& Felin. in d.c.g. perpetuus.col.1.
de fid. inſtr. & Philip. Franc.in d.c. Romana. nu-
me.4.Qui Bald.tamen uidetur declarare, ut Vica-
rius non poſsit creare uicarium, cum ordinaria po-
teſtate: ſed per modum delegationis, poſsit alteri
committere uices ſuas. c. 1. de offic.uic.in. 6. ubi
idem Philip. tunc etiam concedit, ſi uicarius de
conſenſu epiſcopi, in totum, ad tempus, ex iuſta
cauſa committeret uices ſuas,cum nec per hoc, il-
las abdicet a ſe:& ita ſeruari ex conſuetudine ap-
probata,ſecundum Ioan.And. ibi commemorat:
allegando etiam Rot. deciſ. 378. Item Felin. ut
ſupra,declarat,Vicarium ex magna cauſa abſenta-
turum, non ſæpe, & pro modico tempore, poſſe
alium Vicarium dare, ſecundum glo. & doct. in
clem. 1. in uer. ad locum aliorum. de regular. Itẽ
ex probabili & neceſſaria cauſa, poſſe a uicario
Vicarium ſubſtitui, allegatur Hoſtien. in d. c. cle-
ricos.ubi Abb.de offic.uic.& Bal. in Marg.in uer.
10 Vicarius. † At ſi epiſcopus, ſecundum uicarium,
poſt primum conſtituat, cenſetur reuocare pri-
mum,ut Ioan.And.& mod. allegati p Bertachi.in
d. 7. parte.4.lib.nume.24.cum eo hoc affirmant:
contrarium tamen tenet Abb. in. c. uolentes. de
11 offic.leg. † Conſtitutio uero Vicarij, ſecundum
Bar. in.l. 1.in fi. ff. quis & a quo appel. fit & di-
gnoſcitur a delegato, ſi quis conſtituatur ut ge-
rat uices ordinarij, in eodem loco, & eodem tri-
bunali, quo conſueuit ipſe ordinarius eſſe: quo ca
ſu recte dicitur idem auditorium: nam nec de uno
appellatur ad alium. Delegatus uero dicitur &
conſtituitur quis, ad uniuerſitatem cauſarum, &
appellatur a delegato ad delegantem, cum non ſit
idem auditorium, & hæc ſequitur etiam Bertach.
d.7.parte.4.lib.num. 11. Veruntamen delegatum
ad uniuerſitatem cauſarum, dici ordinarium, te-
nuit gloſſ. in. c. ſtatutum. §. inſuper. de reſcrip.
in Sexto, de quibus uide quæ ibi remiſsiue ponit
Philip. Franc.nume. 10. Et hic adde, ut eo pacto,
Auditores Principis, & Pontificis, dicantur ordi-
narij, ut declarat Salicet. Bartolum in. l. præcipi-
mus.in prin.C.de appellat. † Sic uicarius epiſcopi
dicitur ordinarius, ſecundum Doct.in.c.2.de con
ſuetud. & in. c. licet. de offic.uic.& per glo.in. c.
perlectis, in uer. iurgia. 25. diſtinct. ubi Cardin.
* Alex. qui ibi communem * opin. tradit: & ponit
quomodo cognoſcatur iuriſdictio ordinaria: &
col.5.ſubdit,de iure Archidiaconum eſſe Vicariũ
epiſcopi cap. 1. de offic. Archid. & idem tenet
Alexand. in rub. de offic. eius.nume. 16. de quo
ſuo loco dicemus. Quod Vicarius epiſcopi dica-
tur ordinarius, tenet etiam Bertachin. in d. tract.
de epiſcop. in d.7. parte, quarto lib. nume. 1. &
Alexand. in d. rub. ff. de offic. eius.numero 15.

qui ibi.num. 17. notabiliter declarat, ſi uicarius eſt generalis in diœceſi, non in certa parte, ad certos actus, per glo. antepen. ſign. in cle. 2. de reſcrip. eadem uidetur tenere Iaſ. in d. rub. num. 2. & Felin. in rub. de offic. deleg. colum. fi. Item declara, ut ſi cauſæ criminales, & collationes beneficiorum ſpecialiter committantur uicario, dicatur delegatus, ut per Marran. in ſpecul. aur. diſtinct. 16. nu. 16. Ad præmiſſa adde, quòd vicarij, vel vicegerentes, vel ſimiles, ſunt in multiplici differentia. & ultra Ab. Felin. & Doct. in d. c. poſtulaſti. de reſcrip. uide omnino Alexan. in d. rub. nume. 13. & ſeq. qui pulchre, etiam diſtinguendo iura canonica & ciuilia; declarat quomodo conſtituantur Vicarij. vel vicegerentes, & habeant iuriſdictionem ordinariam: & concludit, ut Vicarius conſtitutus a lege, vel ſuperiore, loco abſentis uel impediti, ordinarius ſit. Delegatus, largo modo, dicitur delegantis uicegerens, conſtitutus per uerbum, Delego. At ſi quis conſtituatur Vicarius, uel uicegerens, ſine uerbo Delego, ab inferiore a principe, dicit ſecundum iura ciuilia, non habere ordinariam iuriſdictionem. Vnde infert,
13 † quod Poteſtas, Præſides, vel Iudices ordinarij, non poſſunt conſtituere uicarios, niſi permittat conſuetudo: licet habere poſsint, non ut ſeorſum, ſed ut in eorum præſentia, ordinariorum committentium, expediant cauſæ: & cum Alexan. tenet Marr. in ſpec. aur. diſtinct. 5. princip. nume. 17. & breuibus tranſit Ripa in cap. 45. de reſcrip. At Ioan. de graſ. in tract. de ſubſtant. procuratorij. in uer. uicarios, inquit eos proprie dici uicarios, qui gerunt idem tribunal, uel officium pro domino, toto tit. C. de offic. uic. & c. 1. de conſuetud. in. 6. & tres ſpecies ponit, ut quidam ſint uicarij in iuriſdictione, ut uicarius epiſcopi: quidam uicarij in officijs, & miniſterijs eccleſiæ, ut in tit. de offic. uicar. quidam, qui dicuntur locum tenentes, qui habent maiorem auctoritatem. §.
14 hoc uero iubemus. in authent. de collat. † An autem Vicarius, Vicegerens, uel Locumtenens, qui idem uidentur eſſe, ſit tantum honorandus, quantum principalis, Alexan. in. l. ſed ſi. §. ſemper. in princ. de in ius vocan. ubi Iaſ. nume. 6. & dicemus inf. Concludunt, quod non. idem latius concludit Decius in. c. ſane. colum. 1. de offic. deleg. quicquid ſenſerint multi contrarium tenentes: quibus ipſe reſpondet. Et ideo infert, Ducem eſſe præferendum ambaſciatoribus regis. Concedit tamen Vicarium, ſiue locum tenentem honorandum, tanquam repræſentantem principalem: Sic perſona principis repræſentatur in quolibet magiſtratu, ut per Franc. Luc. in tract. de fiſco. in. 2. parte. nume. 10. in tit. de crim. læſ. maieſt. qui nititur auctoritate Alb. Et adde quod Vicarij quandoque etiam Commiſſarij, Officiales, Nuncij, uel miſsi dominici, Foranei, Subſtituti, Viſitatores, Vicedomini, & Vicecomites dicuntur ut per Ioan. Franc. Pauin. in tract. de offic. cap. ſede uac. q. x. ſecundæ partis, ubi quid de ſuſtectu: & uide Cardin. in cle. 1. de offic. uic. & Alciat. in rub. de offic. ord. nume. 22. qui dicit hoc
15 eſſe generale uerbũ. † Tametſi, unũ & idẽ, ſit auditoriũ epiſcopi, & eius Vicarij. c. Romana. ubi Philip. Franc. & doct. de appel. in. 6. & ut ſupra: & geſta Vicarij dicunt̃ geſta epiſcopi: atq; iura loquẽtia de factis, uel faciẽdis per epiſcopũ, uerificant̃, etiam ſi fiant per eius uicarium, uel eius delegatũ: quando tamen ſunt talia, quæ cadunt in mandato, ut p glo. in. c. 1. in uer. per epiſcopos. ubi Fran. & doct. de capell. monac. in. 6. atque tradit Corn. conſ. 172. num. 7. uol. 1. uicarium epiſcopi, cenſeri habere mandatum generale uirtualiter, ad omnia, ab epiſcopo, quæ alias ſibi conceſſurus fuiſſet in ſpecie: & propterea dicitur etiam, quod uicarius epiſcopi, ex quo habet iuriſdictionem ordinariam, poteſt ex generali commiſsione, regulariter de omnibus cognoſcere, de quibus poteſt epiſcopus, niſi in caſibus expreſsis in iure, ut habetur in. c. 2. ubi glo. Philip. Franc. & doct. de offic. uic. in. 6. & Corn. conſi. 181. nume. 39. uolum. 2. & ideo inquit etiam Bertachin. in. d. 7. parte. 4. lib. Vicarium habere eandem iuriſdictionem, quam habet epiſcopus: quæ declaranda ſunt, ſi uicarius bene, & iuridice agit: alias non tenetur epiſcopus obſeruare eius factum, ut per Dec. conſil. 43.
16 † Notandi tamen ſunt caſus, qui faciant differre epiſcopum a uicario, qui illi ſunt: Primo ut in cauſis criminalibus uicarius non poſsit cognoſcere, ex generali commiſsione. d. c. 2. ubi gloſſ. & Philip. Franc. nume. 5. & Bertachin. ubi ſupra, nume. 15. qui declarat hoc procedere, quo ad pœnam: non quo ad inquiſitionem, & relationem faciendam epiſcopo. At poſſe Vicarium abſoluere criminoſos, tenuit Felin. Socin. & Rot. relati per Ripam. in. l. qui condemnare. nume. 9. ff. de re iud. licet ipſe aliter ſentiat. Secundo in deſtitutionibus uel etiam collationibus beneficiorum, ut ibidem per Franc. per. c. 3. eo. tit. & Bertachin. ubi ſupra, nume. 21. & 40. quod procedit etiam in dignitatibus curatis, ſecundum Felin. in. c. cauſam quæ. colum. 12. de reſcrip. Sed uide eundem Bertachi. ibi. nume. 32. quid ſit abſente epiſcopo, de conſuetudine. Tertio in literis commendatitijs ad ordinem, in quibus requiritur ſpecialis commiſsio, ſecundum gloſſ. in. dict. c. 2. & per Franc. ibidem.
* Quarto qui loco,* ponit differẽtiam, quia uicarius non poteſt ſe intromittere de cauſa cœpta per eũ, in qua incœpiſſet cognoſcere epiſcopus: quia Vicarius reuocatus cenſetur. arg. c. ſi quem. de procur. Quintum caſum ponit in uiſitatione, quam non poteſt facere uicarius: ſicut non poteſt facere capitulum, ſede uacante, ſecundum glo. in clem. 1. in uer. capituli. de hæretic. Sextum caſum ponit, quia a delegato epiſcopi non appellatur ad uicarium, ſed ad epiſcopum: quod concedit Philip. Franc. in. c. dilecti. 3. nume. 34. de de appel. ſi epiſcopus eſt præſens: uel in loco uicino: ſecus ſi in remoto: & plus ſecundum Rot. indiſtincte contra tenetur. Septimum in pœni-

pœnitentijs, quas non poteſt Vicarius imponere, in caſibus epiſcopo reſeruatis, ſecundum Archid. & Hoſtienſ. ibi per Philipp. allegatos. Octauum ponit, vt non poſsit vicarius generalis cognoſcere, ſicut epiſcopus, quando alius poſt primum, fuiſſet generaliter deputatus. arg. cap. non iniuſte, de procur. in ſexto, cum alijs adductis. Nonum caſum potes colligere, ex verbis Philip. Franc. inibi, vt generalis Vicarius, non poſsit ſe intromittere, de cauſa alterius Vicarij, ſpecialiter conſtituti: cum tamen epiſcopus id poſsit. Decimum etiam potes colligere ab eo: vt vnus Vicarius generalis, non poſsit ſine alio generali, procedere, quando ſunt duo conſtituti generales ſimpliciter, non inſolidum, argu. c. ſi duo. de procurat. in ſexto, & tamen epiſcopus poſſet. Vndecimum collige ex dictis Philip. Franc. in dict. c. Romana. nume. 3. de appellat. in. 6. nume. 3. ut epiſcopus poſsit degradare: non autem vicarius: quia etiam epiſcopus, ubi non ſit conſecratus, hoc non poteſt. c. transmiſſam. de election. Duodecimus eſt caſus, ut ibi per Philip. quia uicarius non habet poteſtatem reconciliandi excommunicatum: niſi ſit ſacerdos, ſecundum Hoſtien. licet aliter placeat Archid. Tertiodecimo colligere potes ex dictis Bertachin. in d. 7. parte. 4. lib. nume. 13. ut ſi epiſcopus eſt priuilegiatus, ut ab eius ſententia appellari non poſsit: non tamen vicarius ſuus, eodem priuilegio gaudeat ſecundum Bart. & doct. in. l. a proconſulibus. C. de appellat. Quartusdecimus caſus poteſt ſumi ex Bertachin. ubi ſupra. nume. 17. quia vicarius non poteſt diſpenſare cum clerico adultero: vel in caſibus, in quibus poteſt epiſcopus. Decimoquinto, quia vicarius non poteſt componere pœnas, a iure taxatas: etiam quod habeat auctoritatem ab epiſcopo, ſimpliciter cōponendi pœnas. Decimus ſextus poteſt eſſe caſus ex dictis Bertachin. ibidem, nume. 19. ut ſuſpecto Vicario, non ſit ſuſpectus epiſcopus: ſecus econuerſo, ut idem tenet Philip. in. cap. dilecti. 3. nume. 53. de appel. Decimus ſeptimus ſummi poteſt ex dictis Ripæ in. l. prima. §. ſi autem collegium. numero octauo, ff. ad Trebell. ut Vicarius non poſsit conferre beneficia epiſcopo, licet
17 econuerſo aliter dici poſſe crediderim. † quia epiſcopus omnia poteſt, niſi ea, quæ de iure prohibetur, ut ſupra præced. c. §. fi. nume. 12. Decimus octauus caſus eſt, quia maior honor debetur epiſcopo, quam uicario, ut per Alciat. in d. rub. de offic. ord. nume. 28. ubi quid in conſtituto a ſuperiore: & ante eum per Iaſ. & allegatos per eum in d. l. ſed ſi. §. fi. de in ius voca. Ex cuius dictis colligūtur infraſcripti etiam caſus, uidelicet. Decimus nonus, quia epiſcopus exiſtens extra diœceſim, poteſt confirmare præſentatum a patrono: non eius Vicarius. Vigeſimus, quia epiſcopus cognoſcit de delegato ſuo recuſato, non eius vicarius: quod intelligit Bertachin. ubi ſupra, numero 34. procedere, ſi epiſcopus eſt præſens, uel abſens, in loco propinquo, ſecus in longinquo. Vigeſimus primus, quia epiſcopus exercet iuriſdictionem in Illuſtres perſonas, non eius vicarius. Vigeſimus ſecundus, ſi de conſuetudine, in aliquo actu requiritur epiſcopus, eo abſente non requiritur eius vicarius: ſed dicitur contrarium tenere Archid. Vigeſimus tertius, quia relictum epiſcopo, ſub nomine dignitatis, tranſit ad eius ſucceſſorem: ſecus ſi relinquatur eius Vicario. comprobat etiam Iaſ. ibi ultra hos caſus, aliquos ex ſupra memoratis. Vigeſimumquartum addas: quia epiſcopus poteſt in camera, vel capella ſua, horas canonicas dicere, ſimul omnes in mane: Vicarius autem, & alij miniſtri eccleſiæ, ipſas dicent in eccleſia publice, & ſolenniter, horis competentibus, illius vice, ut per Hoſtien. in ſum. de offic. uic. §. & in quibus: ibi, primus. Vigeſimum etiam quintum caſum poſſumus addere, vt vicarius Archiepiſcopi, non poſsit habere iuriſdictionem in ſuffraganeis eius, non abſente archiepiſcopo: cum is tantum habeat tunc: quod fit ob reuerentiam dignitatis epiſcopalis. c. 1. §. fi. ubi Peruſin. & doct. de offic. ord. in. 6. ſequitur Bertach. d. 7. parte. 4. lib. nume. 12. Vigeſima ſexta differentia poteſt notari, quia vicarius non cognoſcit de cauſa delegata epiſcopo: nec econuerſo, ut per Bertachin. d. 7. parte nume. 4. & per Socin. conſil. 39. nume. 30. uolu. 4. de quibus latius per Philip. Franc. in. c. dilecti. 3. nume. 40. de appel. Vigeſima ſeptima differentia eſt, quia epiſcopus, confirmat ſententiam, quam uult, duorum vicariorum diſcordantium, ut per Philip. in d. c. dilecti. nume. 55. Vigeſimo octauo colligere potes, ex dictis Philip. in dict. c. Romana. numero quarto, caſum, vel generalem concluſionem, ad præmiſſa.
18 † ut iuriſdictio Epiſcopi, ſit firmior, iuriſdictione uicarij: quæ ſe habet ut riuulus ex fonte, ſecundum Io. And. ideo eſt, ut poſsit epiſcopus prohibere ſuum vicarium, ne iudicet, non econuerſo. l. iudicium ſoluitur. ff. de iudic. & alias diximus. & ex his ſoluit ibi obiectum Philip. quod licet idem ſit tribunal epiſcopi, & uicarij: cum tamen differat in pluribus, ut ſupra: poteſt dici idem, quia participat de identitate alterius, in certis caſibus, licet non per omnia.

S V M M A R I V M.

1 *Vicarius aſtringitur ad officium eccleſiæ, ita vt nunquam ea deſerere debeat.*

2 *Vicarij epiſcopi geſta, non valent, ſi de eius mandato non conſtat: idem in delegato: niſi de delegatione conſtet.*

3 *Vicarij partes ſunt, interponere decreta voluntaria, & contentioſa: & regulariter epiſcopus, vel ipſe adeundus eſt.*

4 *Vicarius epiſcopi, poteſt ſuſpectus recuſari.*

5 *Vicarius archiepiſcopi, habet iuriſdictionē in ſuffraganeos, eo abſente.*

6 *Vicarij maior eſt iuriſdictio, quam delegati.*

7 *Vicarius archiepiſcopi, cognoſcit de appellationibus ad archiepiſcopum interpoſitis.*

8 *Appellatio a ſententia epiſcopi, vel vicarij, fit ad archiepiſcopum, non obſtante conſuetudine: nec ſupplicatur ad epiſcopum.*

Nullitas ſententiæ vicarij epiſcopi, poteſt per epiſcopum cognoſci.

9 *Nullitas ſententiæ, poteſt cognoſci per ordinarium, & ipſummet Iudicem.*

10 *Reſtitutionem inintegrum concedit epiſcopus, & vicarius, contra ſe ntentias ſuas.*

11 *Vicarius epiſcopi, poteſt ſibi eligere tribunal, in eccleſia, ſtante conſuetudine.*

12 *Vicarius epiſcopi, poteſt ſententiam ſuam, executioni mandare.*

13 *Vicarius epiſcopi non cognoſcit de cauſa commiſſa prædeceſſori ſuo.*

Vicarius nou poteſt eſſe iudex in cauſa ſua epiſcopi, ſi recuſetur.

14 *Vicarius epiſcopi præcedit Archidiaconum, & omnem dignitatem, poſt epiſcopum, in eccleſia.*

15 *Vicarius Epiſcopi, corruſcat ex radijs epiſcopi.*

16 *Vicarius epiſcopi clariſſimus tantum cenſetur: & prælatus appellari poteſt.*

§. II. DE OFFIC. ET POTESTATE, VICARII EPISCOPI.

§. II.

EX præcedenti. §. multa colligere potes, quæ ad officium, & poteſtatē vicarij epiſcopi ptineāt: multa quoq; ex. c. præced. conuenire poſſunt, cū idē vtriuſq; ſit tribunal, vt diximus. Atq; il-
1 lud primum præmittamus. † vt vicarius adeo aſtringatur perſonaliter, ad ſeruitium eccleſiæ faciendū cuius eſt vicarius, ut eam nunquam deſerere debeat: & ea ratione dictum eſt in ſuperioribus: eum alterum non poſſe cōſtituere vicarium, ut per Hoſtien. in ea ſum. de offic. uic. §. fi. quæ videntur procedere, tam in vicario temporali, quam perpetuo.
2 † Item ſciendum eſt, geſta per vicarium non valere, ſi de eius mandato non conſtat, ut auctor eſt Bald. in. c. 1. §. 1. in fi. ſi inter. dom. & vaſal. de inu. lis ori. & ſequitur Bertachin. in. 7. parte. 4. lib. nume. 10. ſubdens poſt Bar. & alios, idem eſſe in delegato: qui non poſsit citare, niſi facta copia ſuæ delegationis: Dictum tamen eſt ſupra. §. præced. nume. 15. vicarium cenſeri habere generale mandatum, virtualiter ad omnia, quæ alias ſibi conceſſurus fuiſſet in ſpecie. Et cum tractauerimus ſupra lib. 1. c. x. de Prætore, ſiue ordinario: ea quæ ordinem, & partes iudicis reſpiciant: uel ſi ciuiliter: vel ſi criminaliter agatur, quæ licet temporalia, a ſpiritualibus, & beneficialibus differant, tamen in multis conueniant, hic repetita habeantur. Quo ad pœnas tamen eccleſiaſticas, quibus clerici criminoſi afficiantur, ponit Bernard. Diaz, in ſua practic. cano. crim. & multa diximus ſupra c. præced. §. 2. potes etiam videre practicam Abbatis, in conſideranda vicarij epiſcopi ſolicitudine.
3 † Partes etiam vicarij epiſcopi ſunt, interponere decreta contentioſa, & voluntaria, ut per Bald. in marg. in uer. vicarius, uerſi. 2. & regulariter epiſcopus, vel vicarius, qui eſt officialis ſuus, eſt adeundus. c. 2. cum concord. de inſtit. nam ordinarie cauſas audit, & cognoſcit, ut per Specul. in titu. de inquiſit. §. 1. uerſi. Quid de officialibus: Quod tamen declara in ciuilibus, non in criminalibus: uel alijs requirentibus ſpeciale mandatum. c. 2. de offic. uic. in. 6. & not. Philip. Franc. in. c. Romana, nume. 1. de appel. in. 6. & dictum eſt in
4 præced. §. † Recuſari tamen poteſt ſuſpectus vicarius, ut per Felin. in. c. ſuper quæſtionum. de offic. deleg. §. quem vero. At quo ad ea quæ reſpiciunt poteſtatem uicarij epiſcopi, ultra iam dicta in proxime præcedentibus: ut is in genere, dicatur habere eandem iuriſdictionem, quam habet epiſcopus, niſi in caſibus, in quibus ab eo differt: multa quoque in ſpecie ſubiungere poſſu-
5 mus. † Primumque, vt vicarius Archiepiſcopi, habeat etiam Iuriſdictionem in ſuffraganeos eius, niſi tamen ipſe epiſcopus præſens ſit, ut diximus in. §. præced. nume. 17. & inf. nume. 12. Sicque ſententia per uicarium Archiepiſcopi, ſuſpendentis, interdicentis, vel excommunicantis ſuffraganeum; eo in caſu ualet, & ligat, ſecundum glo. in. cap. 1. in uer. non attentent. de offic. ord. in. 6. cum qua tranſit Bertachin. d. 7. parte.
6 4. lib. nume. 12. † qui & ibidem concludit maiorem eſſe iuriſdictionem uicarij, quam delegati.
7 Sic ſecundum Bertachinum ibi. nume. 35. † vicarius archiepiſcopi, cognoſcit de appellationibus interpoſitis ad archiepiſcopum. c. dilectis,
8 &. c. dilecti. 3. ubi Doct. de appellat. † Nam a ſententia epiſcopi, vel vicarij, non appellatur ad epiſcopum, ſed ad archiepiſcopum: etiam ſi adſit conſuetudo contraria. c. 2. de conſuetud. in. 6. &. l. præcipimus. C. de appellat. & per Bertachin. ubi ſupra numero 36. & Philip. Franc. in dict. c. dilecti. nume. 43. ſed quando cauſæ criminales: vel collationes beneficiorum, ei ſpecialiter committuntur; quia dicitur delegatus, ad epiſcopum appellatur per Marran. in Specul. aur. in. 5. diſt. princip. nume. 16. Item nec ſupplicari poteſt, licet a ſententia uicarij epiſcopi poſsit dici de nullitate, coram ipſo epiſcopo, & econuerſo.
9 quia quilibet ordinarius, & ipſe met iudex, poteſt de nullitate ſententiæ ſuæ cognoſcere, ut tenet Bald. in. cap. dilecti. ult. de appel. in ſexto, ſequitur Philip. Franc. in. c. dilecto, num. 72. eo tit.
10 † Poteſt etiam peti reſtitutio in integrum, & concedi per uicarium, lata ſententia ab epiſcopo, ut per Franc. in d. c. dilecti. num. 48. Immo poteſt uicarius reſtituere in integrum, aduerſus ſententiam ſuam, ſicut poteſt epiſcopus, ut etiam per Bertachin. d. 7. parte. num. 37. qui ibidem nume.
11 33. † notauit poſſe uicarium ſibi eligere tribunal,
12 etiam in eccleſia, ſi adſit conſuetudo. † Sic uicarius

rius epiſcopi poteſt ſententiam ſuam executioni
mandare: quia habet iuriſdictionem ordinariam.
Et licet uicarius, non poſsit conferre beneficia ec-
cleſiaſtica ut ſupra.§.præced.num.16.dictum eſt:
poteſt tamen ſecundum Bertachin, ibi nume.21.
inſtituere præſentatum a patrono eccleſiæ. cap.ex
frequentibus.cum.glo, ubi doct. de inſtitut. quod
de facto etiam ſeruatur, Item uicarius archiepi-
ſcopi, poteſt, nedum ſubditos, ſed etiam ipſos ſuf-
fraganeos excommunicare; licet propter ho-
neſtatem prohibeatur, repectu ſuffraganeorum,
ut per Abb. in. cap. ſi quis contra clericum, nu-
me.29. de for.compet. & nume,30, nam mixtum
Imperium, uicarius dicitur habere: & excommu-
nicatio eſt mixti Imperij, ſecundum Abb. ibi, &
per Alciat. in rub. de offic, ord. nu.23. uidetur ta-
men declaranda ſupra d. concluſio ut ſupra nu.5.
13 † Non cognoſcit tamen uicarius, de cauſa com-
miſſa, de præceſſori ſuo, quia ad eũ non tranſit, ut
per Felin. in. c. quoniam Abbas. col.5. de offic. de-
leg. qui tamen multos tenere contrarium refert.
Item Vicarius, non poteſt eſſe iudex in cauſa ſui
epiſcopi, ſi recuſetur; quia poteſt recuſari, ſicut
ipſe epiſcopus, ut ſupra. c. de epiſcopo. §.4. in rub.
potentia epiſcopi circa judicia, num. 1. Ea etiam
potentia, & præſtantia, uicarius decoratus cenſe-
14 tur, † ut præcedere poſsit Archidiaconum, & om-
niem aliam dignitatem, quãtumcunque primam,
poſt epiſcopum, in eccleſia, ut colligit Felin. in
rub. de maior. & obed. col. pen, in uer. non ualet
conſuetudo. poſt Abb. conſil.21. in.1. parte, qui
reprobat conſuetudinem, aliter ſe habentem: tan-
quam irrationabilem, & contra honeſtatem: Nam
15 ſecundum Abb. ibi. in fi. † Vicarius corruſcat
etiam radijs epiſcopi. Cum igitur uicarius digni-
tatem habeat, ut in cle.2. de reſcrip. & innuit Abb.
in d. conſil. nu.3. & tradit Felin. in d. c. Abbas. col.
5. Si quæratur, quo titulo dignitatis inſcribendus
ſit, Specul. in tit. de iuriſd. om. iud. uerſic. medij,
16 ſimpliciter ponit uicarium inter ſpectabiles: † ue-
rum ego, Vicarium Epiſcopi, Clariſsimum tan
tum cenſendum arbitror: Nam cum Epiſcopus
inter ſpectabiles ſolum reponatur, ut ſupra. cap.4.
num.24. ſitque uicarius dignitatis inferioris Epi-
ſcopo: cumque minus etiam ſit honorandus, ut
ſupra.§. præced. num.14. non uidetur inter ſpecta
biles poſſe reponi, ſed clariſsimos, quod ex eo
etiam argumentari poſſumus: quia ſecundum Spe
cul. in d. tit. de iuriſd. om. iud. uerſic. ſecundum ca-
nones, Archidiaconus & Archipresbyter, qui
Vicario parum ſunt inferiores, ut in proximis, ſeq.
e. clariſsimi habentur: Sic ergo & Vicarius, clariſ-
ſimorum loco haberi debet. Nec obſtat dictum
Specul. in d. uerſic. medij, quia loquitur in uicario
Principis, & ſecundum leges: & aliter loquitur
in ſeq. ſecundum canones. Prælatus etiã appellari
poteſt Vicarius, ut dicemus inf. in. cap. de præ-
poſito.

S V M M A R I V M.

1 *Abbatis imago, & veſtimenta: cum inſignijs Epiſcopalibus, ex priuilegio.*

2 *Abbates quomodo, & quando vtuntur inſignijs epiſcopalibus.*

3 *Flocus, quid ſit, in monacho.*

Cuculla quid ſit, Abnutia, caputium, boneſta, cappa clauſa, & ſcapulare.

4 *Habitum Monachalem, mutare non licet, quo ad ſubſtantialia.*

5 *Monachorum diuerſę inſtitutiones, & Canonicorum regularium.*

Monachi, & canonici regulares, ſub regula. S. Benedicti, vel, S. Baſilij. vel. S. Auguſtini, militant.

6 *S. Benedicti regula, in plures familias creuit: in quibus Bernardinus claruit.*

7 *Abbates aliqui, non Monachi, neque profeſſi, aliqui exempti, aliqui non.*

8 *Abbas, per Congregationem Monachorum, & Monachus eligendus, obſeruato ordine, & merito: etiam aliquando extra gremium.*

9 *Abbatis electi confirmatio, pertinet ad Epiſcopum loci, niſi in exempto, & non monacho.*

10 *Abbatis electioni ordinariæ, debent intereſſe Abbates illorum monaſteriorum.*

Abbatis ætas, annorum viginti quinque eſſe debet.

11 *Preſentare ſe nemo poteſt, licet idoneum, ad aliquem Eccleſiæ Patronatum.*

12 *Abbas qualis debeat eſſe.*

Abbas bonæ vitæ, licet illiteratus, promouetur: dum ſacerdos.

Monachi clerici hodie omnino ſunt, licet alias ſecus.

13 *Abbas benedicitur, cum manus Impoſitione.*

Abbas dicitur electus, & confirmatus; licet non benedictus, & adminiſtrat.

14 *Abbas propter ſenium, vel ægritudinem, remouetur vel ei coadiutor datur.*

Abbas quando deponatur.

15 *Abbas Pater dicitur, ab Abba, quod nomen ſyrum eſt: & vicarius Dei, quo ad ſuos Monachos: & ſponſus: & ordinarius Monachorum.*

Abbas perpetuum officium habet, niſi aliter obſeruet conſuetudo.

Abbas fit ciuis ciuitatis, in qua eſt monaſterium.

Abbas non ligatur conſtitutione ſua, vel prædeceſſoris.

Abbas non poteſt capi perſonaliter, pro debitis monaſterij.

Abbas poteſt habere eccleſiam collegiatã.

16 *Abbas venit appellatione Monachorum: ſicque & fratrum: ſicut Rector, ſcholarium.*

Abbatia, an veniat appellatione beneficij.

Abbatis, & Monachorum inſtitutio, antiquior eſt Canonicis Regularibus, & alijs religioſis.

17 *Abbas dicitur præſul & prælatus: & venit appellatione prælatorum.*

Commendatarius alicuius Abbatiæ, non dicitur prælatus: remiſſiue.

Abbatiæ,

18 *Abbates, præferuntur etiam perſonatum habentibus, in eccleſia, etiam Cathedrali: ſicq́ue præpoſitis, decanis, & in ſimilibus.*
Canonici non habent dignitatem.
19 *Abbas dignitatem habet; ſicq́ue honorem, non tantum onus.*
20 *Abbas in ordine clariſſimorum reponitur.*
Abbas qui fuit, ſemper retinet primũ locũ in choro.
21 *Abbas non præfertur Vicario epiſcopi; quid in exempto num.22.*
22 *Dignor eſt, qui maior eſt iuriſdictione.*
23 *Abbas & omnis alius prælatus, talis extimatur, vt nihil ſiniſtrum de eis arbitremur: Immo Sanctus præſumitur.*
24 *Abbas poteſtatem omnem monaſterij habet, nulla monachis relicta: & ſolicitudo omnis ad eum pertinet.*
Abbas habet iuriſdictionem, & aliquando merum Imperium, ita vt corrigere poſſit Monachos, etiam ſine conſenſu capituli: quod epiſcopo non licet, &. num.25. &. 26.
25 *Abbati potius dēt obedire Monachus, quã epiſcopo.*
Abbatis, vel prælati correctio, etiã iniuſta tolerãda.
Abbas poteſt excommunicare, & abſoluere excommunicatum.
Excommunicatio eſt ſimilis infamiæ iuris.
26 *Contentio, quando ſit peccatum mortale, vel veniale, & quando non improbanda.*
Abbas poteſt propriam iniuriam punire, animo tamen corrigendi, non ad uindictam.
27 *Monachi nihil proprium habent, ſine Aabatis licentia, nec cellulas ſeperatas, nec votũ faciunt: nec ad alterum monaſterium tranſeunt, nec epiſcopatum recipiunt.*
28 *Abbas confert ordines Pſalmiſtæ, lectoris, & hoſtiarij.*
29 *Abbas ſicut benedicit perſonas, ita poteſt benedicere res vt veſtes. &c.*
30 *Abbas poteſt præſcribere iura epiſcopalia: niſi ſint ordinis.*
31 *Abbas habet liberam adminiſtrationem: Dicitur tamen magis procurator, non dominus.*
32 *Abbatis geſta, præſumuntur habere interuentum capituli.*
Abbas quando poſſit donare: & quando alienare.
33 *Abbas poteſt dare licentiam celebrandi: & prædicandi.*
Abbas, & collegium monachos creare poſſunt.
34 *Abbas confert prioratum manualem: & ad libitum remouet.*
Abbas poteſt pati, vt monachus habeat certos reditus, ad tempus.
35 *Abbas ſæpe, in caſibus expreſſis, diſpenſare ſolet, licet diſpenſatio regulariter pertineat ad epiſcopum: ibi caſus: & aliqui, in quibus non diſpenſat.*
36 *Abbas poteſt diuidere bona menſæ ſuæ, & committere monachis, ſub annua penſione: ad tempus.*
Abbas poteſt inſtituere in eccleſia, pleno iure ſibi ſubiecta: cum declaratione.
37 *Abbas, & alij prælati religioſi poſſunt eſſe executores, in relictis ad pias cauſas; ibi quid in alijs religioſis.*
38. *Abbas in cauſa communi, vti procurator conuentus poteſt iurare, de veritate, & calumnia; & conſtituere procuratorem, & eo caſu etiam teſtificari.*
Abbas poteſt etiam eſſe procurator alterius, & non conuentus, in cauſa tamen eccleſiaſtica.
Abbas, & alij prælati, poſſunt petere reſtitutionem in integrum.
39 *Abbas poteſt eſſe arbiter, & Iudex, in cauſa eccleſia ſua.*
Abbas poteſt ratificare geſta per conuentum ſolum, in vtilitatem eccleſiæ.
40 *Abbas poteſt denegare audientiam epiſcopo, contra libertatem ordinis.*
Abbas quando poſſit alterare ſtatum prioratus, ſibi ſubiecti.
Abbas poteſt tenere monachos extra monaſteriũ, & obſides dare, pro vtilitate monaſterij: ſicq́ue concedere, vt ſint in ſeruitijs alterius prælati, vel magnatis.
41 *Abbatis impotentia, in multis caſibus enumeratur.*
42 *Abbas, contenta in regula, obſeruare debet: non mutare, niſi quatenus in reg. permittitur, ſic & monachus: aliter mortaliter peccant.*
Abbas vti paſtor ſolicitam monachorum habet curam aliquando vſque ad mortem.
Abbatis ſolicitudo in multis explicatur, in qua tenetur.
43 *Abbas vel prælatus, in eodem genere peccati, grauius cadit ſubdito,*
44 *Abbati extenſio fit, in proportionalibus, ad Abbatiſſam, non econtra.*
45 *Abbatiſſa æquiparatur Abbati: quo ad adminiſtrationem.*
Abbatiſſa habet iuriſdictionem, collationem beneficiorum, & dignitatem, cum adminiſtratione.
46. *Abbatiſſa debet habere ætatem, quæ in epiſcoco requiritur.*
Abbatiſſæ, & Prioriſſæ, idem ius ſtatutum eſt.

LIB. II. CAP. VII. DE ABBATE.

1 ABbatis ſignum, † in ordine ſeptimum, collocatum inibi erat, capite in Coronam, tenus aures tonſo: Floco, uel Cucullata ueſte proxima, nigri, Bruni aut albi coloris, Capa clauſa, & ſcapulari quandoq́ue munitum. Mitra, Baculo paſtorali, & annulo ornatum, quæ inſignia, ut inquit Abb. in. c. inter monaſterium. colum. fi. in fi. de re iudic. Abbatibus conceduntur, potius ad decorem ſuarum eccleſiarum, quam ad ſignificationem eorum, quæ in epiſcopo fuerunt inſtituta. c. ut apoſtolicæ. de priuileg. in. 6. De ſignificatu autem dictorum Pontificaliũ, diximus abunde ſupra in, c. de Epiſcop. in prin. Nota tamen ſecundum Philip. Franc. ibi, talia Epiſcopalia, non competere Abbatibus ex iure communi, ſed ex priuilegio Apoſtolico: ſic ut nec alius, quam Pontifex,

tifex,ponit illa concedere, ut etiam diximus in.c.
1.§.4.uerſic.Secundo.ibi. LVIII. hoc lib. Priui-
legium tale tamen habent omnes fere Abbates, ut
per Panor.in.c.clerici.2.de uit.& honeſ.cleric.in.
6.Sic confirmat Philip.Franc.in d.c. ut Apoſtoli-
cæ.hæc concedi in honorẽ Eccleſiarum, ut ſupra:
non in amplitudinem officij, per tex.ibi: inquo
declarat ẽt,Põtificalibus illiuſmodi,utẽdũ eſſe per
2 Abbates: † ut exempti quidem in prouincialibus
concilijs,& Epiſcopalibus Synodis, Mitris tantum
auriphryſiatis:non tñ aureas, uel Argenteas limi-
nas aut gẽmatas habẽtibus, uti poſsint: Non exẽ-
pti uero, ſimplicibus & albis ac planis utantur:
In alijs uero locis,exemptis & non exemptis, mi-
tris liceat illis uti: prout conceſſa eis a ſede Apo-
ſtolica,indulta permittunt.Comprobat Lap.alleg.
19.qui ſubdit, ut etiam inuitatus, in monaſterio
exempto,utatur,ſecus in non exempto. Quomo-
do autem memorata inſignia in Abbate electo,&
benedicendo conferantur, ponitur in Pontificali,
3 in rub.de benedict.Abbatis, auct. apoſt. † Flocus
plane ea ueſtis eſt,& habitus,qui longas & amplas
habet manicas,non conſutitias, uel quomodoli-
bet botonatas.Cuculla uero,longa pariter & am-
pla ueſtis eſt,quæ manicas non habet, ut habetur
in cle. 1.§.1.de ſtat.monach.ubi de Almutijs,Ca-
putijs,Honeſta,Capa clauſa, & ſcapulari fit men-
tio,& ibi declaratur per Card. Flor. cum tex.quo
modo conueniant monachis, traditque Almutias
eſſe tegmenta capitis,ex pãno nigro uel pellibus:
alijs tamen, quam de uario: quo uti ſolent cano
nici cathedralium eccleſiarum. Caputium eſſe
tegmentũ capitis, affixum chlamidi. Honeſta, &
Capa,ueſtimenta ſatis nota ſunt. Scapulare uero
4 eſſe, quod tegit ſcapulas. † Habitum uero mona-
chalem mutare non licet, nec ordinis ſui, quo ad
ſubſtantialia.c.de monachis.16.q.1.§.ſeq.faciunt
dicta ſupra in.c.de epiſcop.in prin.nu. 15.& not.
in.cap.cum ad monaſterium.in prin. de ſtat.mo-
5 nach. non poſſe eos uti camiſijs lineis. † Verum
cum multæ ſint,& diuerſæ inſtitutiones,& mona-
ſteria monachorum, & canonicorum regularium,
quibus præficiuntur Abbates, ut per Hoſtien.in
ſum.de ſtat.monach.§.qualiter: Atque ſub regula
uel. S. Benedicti,uel. S. Baſilij, uel. S. Auguſti-
ni, militare & uiuere debeant, ut arguitur ex.cap.
6 pernicioſam.18.q.2. † Creueritque. S. Benedicti
dogma in plures familias, uidelicet, Ciſtercinen-
ſes, in quibus claruit Bernardus; Camalduenſes,
Clumiacenſes, Cœleſtinos, Montis oliueti,& Sil-
ueſtros, qui & Humiliatorum cognomen ferunt,
ut in Supplemento Cronicorum lib.9. & per M.
Ant.Sabellicum lib.2.Enneade.8. circa an. ſalut.
7 456.de Conſtitutione Abbatũ,uideamus. † Quo-
rum aliqui non Monachi,neque profeſsi ſunt: ali-
qui exempti,aliqui non exempti,ut in pontificali
legitur,in rub.de benedict.Abb. auct.Apoſt.& in
8 rub.de Benedict. Abb.auct. ordin. † Et regulari-
ter notandum eſt, Abbatem in monaſterio, non
per Epiſcopum,aut per aliquem extraneorum, or-
dinandum, ſed communi conſenſu, per congrega
tionem monachorum: monachumque de ea con-
gregatione, obſeruando in primis ordinem, ui-
tæque meritum.c. Abbas. ubi doct. cum duobus
ſeq.18.q.2.& per Ioan.montagn.in tract.de par-
lam.in.2.parte, uerſi.Septimo, num.18.& de iure
communi, ubi non adſit conſuetudo contraria,
uel priuilegium, electionem ſpectare ad Colle-
gium,clarius explicat, per,ca.1.de elect.& de ſtat.
reg.c.2.§.fi.&.16.q.7.c.fi. Card.Alex.in.c.1.col.
8.uerſic.aut tales eccleſiæ nõ ſunt obedientiariæ.
21.diſt. ubi uberrime, & magiſtraliter loquitur.
cui adde glo.in.c.Valentinianus.63.diſt.& ubi ſu-
pra,loquens Card.Alex.de omnibus eccleſijs,tam
ſecularibus quam regularibus, conferendis: ſub-
9 dit tamen † Confirmationem pertinere ad Epiſco
pum,ſuperiorem monaſterij, ut etiam tenet Abb.
in.c.1.in fi.de ſup.neg.præl. qui & ibidem.q.pen.
tradit, benedictionem ſuccedere loco confirma-
tionis,ita ut transferat cura adminiſtrationis.Sed
Ang. in.§.fi.in aut.de monachis, notat electionẽ,
& confirmationẽ ptinere ad monachos:& ibi no.
qs,qualisve, ſit eligẽdus,ut ſupra: & ideo recte in
pontificali obſeruatur, Benedictionem Abbatis,
per Impoſitionem manus, de auctoritate ordina-
ria,pertinere ad epiſcopum, ut ſupra de benedic.
Abbat.auct.ord. ubi reliqua uide in ea benedictio
ne, obſeruanda, & promittenda. Sed an Abbas
alius extra gremium, dum ſit eiuſdem ordinis, &
habitus,poſsit eligi,uide per Abb.in.c.cum uene-
rabilis.1.not. de conſuet. & in cap. ſi Abbatem.de
election.lib.6. ubi regulam not. tradit: Quemli-
bet prælatum, citra epiſcopum, quantumcunque
ſit ſuæ prælaturæ obligatus, poſſe eligi ad aliam
prælaturam, etiam abſque poſtulatione: habita
tamen licentia a ſuo ſuperiore: ſed an clericus ſe-
cularis, uide per gloſ.in.c.officij.in uerſic. incon-
tinenti.& in.c.cauſam, de election.&.c.monaſte-
rijs.19.q.3.Quod poſsit eligi extra gremium, te-
nuit etiam Card. Alex.in.cap.nullus.circa fin.61.
diſt. ubi & ipſe ponit quid in alijs prælatis. Non
poteſt tamen eligi in Abbatem ſtatim, quod quia
ingreſſus eſt religionem, quia præſumitur ingreſ-
ſus ob promiſsionem Abbatiæ. c. officij. ubi gl.
mag. in uer. incontinenti. de election. & Iaſ. in
auth.ingreſsi. C.de ſacro.eccleſ.num.37.Solet ta-
men Pontifex Max. ſibi reſeruare tales eccleſias,
collegiatas quo ad collationem,ut habetur in reg.
Cancel. præcipue Innocen.8.reg.2.&.3. Ideo in
exemptis, idemque in Abbate non monacho,
neque profeſſo,ad mandatum Papę,fit confirma-
tio,& benedictio,auctoritate Apoſtolica. ut in d.
10 Pontificali, & dictis rubricis. † Videtur autem
in electione ordinaria, ſi eligitur Abbas alicuius
monaſterij,qui alijs præſit, omnes Abbates illo-
rum monaſteriorum intereſſe debere & cõſentire
debere, ut per glo.in cap.2.66.diſt. Abbas plane
eligendus,annorum uiginti quinque ætatem, ſal-
* tem explere debet, ut communiter * habetur in.c.
cum in. cunctis. §. inferiora. de election. & per
Oldrad.

Oidrad.Conſ.i 4.col.fi.dicemus idem.in cap. de
Archid.& in.c.de archipresb. & in.c.de præsbyte-
11 ro parochiali. † Et in hac, & in alijs electionibus
generaliter not.nullum poſſe ad perſonatum ali-
cuius eccleſiæ ſe præſentare, licet idoneum. c.per
noſtras de Iure patr. ubi Abb.quando liceat alicui
ſe ingerere eccleſiaſticis prælationibus : & aliquid
dictum eſt ſupra de epiſcop.§.1.in rub. excep. in
12 elect.epiſcop.num.2. † Item cautus in regimine,
humilis, caſtus, miſericors, diſcretus, ſobriuſque
eſſe debet, ac diuina præcepta, uerbis, & exemplis,
oſtendere : alioquin ab epiſcopo, in cuius territo-
rio conſiſtit, & a uicinis Abbatibus, & cœteris,
Deum timentibus, a ſuo arcebitur honore, etiam
ſi omnis congregatio, uitijs ſuis conſentiens, eum
Abbatem habere uoluerit, ut ſunt uerba.c.ſi quis
Abbas.18. q.2.& facit.c.qui eccleſiaſticis. cum.2.
ſeq.36.diſt. Promoueri tamē poteſt in Abbatem,
etiam quod ſit illiteratus: quia in eo magis atten-
dit bona uita q̃ ſcientia, ut per Bal.in rub. de ſum.
trin.num.2.ita ſecundum eum, minus literati ad
minores ordines promouentur, ſed aliter eſt in
prælatis habentibus curā animarū. Debet quoque
Abbas iure communi, hodie eſſe ſacerdos.c.1.de
ętat.& qualit.licet iure antiquo, Abbates nō eſſent
ſacerdotes. cap. a ſubdiacono.93.diſt.ut declarat
Card.Alex.in.c.accedēs.50. diſt. ſubdens tamen,
Conſuetudinē in hoc eſſe ſeruandam, quæ quan-
doque non ſacerdotem admittere poteſt. Sic &
alias ipſi monachi poterant eſſe laici, & ſi aliquem
non habeant ordinem d.c.a ſubdiacono, & tenet
Card.Alex.in.c.adſit.50. diſt. Hodie clerici om-
nino ſunt.c.hinc eſt.ubi Archid.16. quæſt.1.in fi.
13 † Benedicitur inde Abbas ut ſupra in Pontific.in
dictis tribus rub.de benedic. Abb.cum manus im-
* poſitione inſtruimur, * & non conſecratur, niſi
cum ordinatur in Sacerdotem, glo.in.c.alienatio-
nes.in uer.conſecrandus.12.q.2. Talis autem be-
nedictio totius datur tempore, quo ordo datur, ut
per doct.in.c.cum contingat.de ætat.& qualit. Di
citur tamen Abbas quando eſt electus, & confir-
matus, etiam ante benedictionem, ut per Abb.&
doct.præcipue Felin.in.c.meminimus.in prin. de
accuſat.& in.c.1.de ſup.neglig.prælat. Ideo Frāc.
Rip.in.c.cum eccleſia Sutrina.nu.1.de cauſ.poſ.&
prop.Omiſſionem benedictionis, non uitiare ele-
ctionem, affirmat & inquit Card.in cle.2.§.ſtatui-
mus.de ſtat.monach. Abbatem etiam non bene-
dictum, adminiſtrare : quod intelligendum uide-
14 tur ut inf. num. 28. & ſeq. † Remouetur tamen
quandoque Abbas, uel ei datur coadiutor, propter
ſenium, uel ęgritudinē, ut per Io. Franc. Pauin.in
tract.de offi.& poteſ.c.ſed.uac.q.6.2. partis. prin
cip.num.3.&.4.& per Bertāchin.in tract.de Epi-
ſcop.in.2.parte.4.lib.num.82.qui dicit, deponen
dum, ſi ſit incautus, negligens, ſuperbus, fornica-
tor, indiſcretus, crudelis, ebrius, per epiſcopū, & ui
cinos Abbates; & dictū eſt in ꝓximis. Sic & infa
matus aut conuictus, appellatione remota, ſi nolit
ſponte cedere, compellitur. c. quia nos, de appel.

His, quæ inſtitutionē Abbatis reſpiciunt, colle-
ctis, de eius dignitate, poteſtateq;, aliqua quoque
15 ſubijciamus, atque id in primis, † ut Abbas dica-
tur, & uocetur pater, ut teſtis eſt glo.in cle.1.in
uerſic. Abbates.de reſcrip.per tex.in.c.fi.de regu-
lar.quod ab eo tractum uidetur, quia Abba, no-
men Syrum eſt, quo pater, uel paternitas, apud
nos ſignificatur, ut habetur in Paulo ad Rom.c.8.
& clarius in interpretationibus Hębraicis poſitis
poſt Bibliam, & teſtamentum nouum, in uer. Ab-
ba. Atque dici poteſt uicarius Dei, quo ad ſuos
monachos, glo.in.c.mandata.de præſumpt.&.c.ſi
religioſos. de election. in. 6. per quæ ita dicit Io.
Franc.Pauin.in tract.de offic.& poteſ.cap.ſed.ua-
can.q.x.2.partis prin. num.2. Solus Abbas etiam
dicitur ſponſus. Innocen.in cap.quia propter, in
prin.de election.& Bar. in.l.ſi quis ita.§.is cui, de
leg.2. Eſtque ordinarius iudex monachorum, ut
idem Innocen.in.c.cum ab eccleſiarum, &.c.quan
to.de offic.ord.& in.c.ꝑ exceptionē, de priuileg.
in.6.& habet officium perpetuum, licet non poſ-
ſit facere priorem in perpetuum, uel ad uitam, Pa-
nor.in.c.cum ad monaſterium. de ſtat. monach.
nam in monaſterio, præter Abbatis, nullum offi-
cium eſt perpetuum, ut idem Panor.ibi not.nu.5.
Conſuetudo tamen ſœpe ſeruat contrarium, quia
etiam Abbates temporales fiunt. Poteſt etiā Ab-
bas eſſe prælatus canonicorum.c.cum. I. &. a.ubi
doct.de re iud. Fit etiam ciuis ciuitatis, in qua eſt
ſuum monaſterium, nec deſinit eſſe ciuis pro-
priæ ciuitatis. Bar.in.l.1.ubi Alex.ff. ad municip.
& in.l.ciues.C.de incol.lib.x. Et non ligatur con-
ſtitutione ſua, uel ſui prædeceſſoris, etiam cum
iuramento, licet fiat periurus contrauenîendo,
Panor.in d.c.ad monaſteriū, niſi tamē epiſcopus,
uel ſuperior, auctorizauerit, ut ibi num.10.& ſeq.
Item Abbas, uel Abbatiſſa, pro debitis monaſte-
rij, perſonaliter capi non poſſunt, per epiſcopū.c.
Odoardus.de ſolut.& Bal.in.l.ēt.col.5.C.de exe-
cut.rei iudic.uerſ.ſed nūquid, Quod tñ uidet̄ gene
raliter ꝓcedere, ſecūdū d.c.in quolibet clerico, &
profeſſo, non habente bona, ſecundum rationem
Bal.ibi. Item poteſt habere eccleſiam collegiatā.
c.ex tranſmiſſa.&. c. cum olim.ubi doct. de præ-
16 ſcript. † Appellatione tamen monachorum, ueni
re Abbatem, haud dubium eſt, ſicut Rectorem,
appellatione ſcholarium, ut per Abbatem, &
doct.præſertim Felin.cū multis in.c. fi.de ſimon.
declarantem tamen hoc procedere in fauorabili-
bus, non odioſis, & ubi diſpoſitio ad eum com-
miſſa eſt. Sed cum appellatione monachorum,
appellentur etiam fratres. ut in.c. cum pridem, de
pactis, & per Card. in clem. 1.§. præfatæ. q.1.de
ſtat.monach.uidetur etiam appellatione fratrum,
Abbatē uenire poſſe : Beneficij uero appellatio-
ne, an ueniat Abbatia, ſaltem in materia fauora-
bili & larga, ubi eſt eadem ratio, Io. monach.in.
c.in generali.de reg.iur.lib.6.& tradit Lap. alleg.
84. Dicitur quoque Abbas maior monacho, ſola
adminiſtratione, ut per Cardin. Alexand.in cap.
denique.

denique.21.diſt. Eſtque etiam Abbatis, & mona-
chorum inſtitutio antiquior, quam Canonico-
rum regularium, & aliorum religioſorum, ut per
Panor.in.c.auaritiæ.de prębend.& dig.num.3.&
17 dicemus inf.in.c.de priore, latius. † Dicitur Ab-
bas etiam præſul.& Prælatus, ut per Ang.in aut.
de monach.§.fi.& Vicarius Dei quo ad ſuos Mo-
nachos etiam dicitur,per Io.Fran.Pauin. in tract.
de offic.& poteſ.cap.ſede uac.q.1.2. partis.nu.2.
At prælatorum appellatione, recipi Abbatem cla-
re not.Panor.in.c.2.de Iudic.& in.c.1.de ætate,&
qualit.& Felin. clarius in d.c.2.cuius dicta explica
uimus inf.in. c.de præpoſ.nu.9. Dicas tñ hic, eũ q
ſit factus commendatarius alicuius Abbatiæ , non
dici prelatum,ut dicemus abundantius inf.in.c.de
Priore,nu.8.Proinde,omnes quibus præeſt, in om
nibus ei obedire debent. c. cum ad monaſterium,
18 uer.Abbas uero. de ſtat. monach. † Immo quod
plus eſt, Abbates , non ſolum priuatis Clericis
præferendi ſunt,ut per Abb.in d.c.2.uerum etiam
perſonatum habentibus , in eccleſia ſeculari, &
cathedrali , ut uidetur expreſſum in. c.1. de ætat.
& qualit. ubi primo nominatur , & præmittitur
Abbas,præpoſitis,decanis,& Archipræsbyteris,&
per Card.Alexand.in.c. a ſubdiacono.93.diſt.ad
idem uidetur tex.in.c.ſi quis deinceps.16.q.7.per
quem arguit Felin. in. c. meminimus nu.6. de ac-
cuſ.poſt epiſcopum,& Abbatem, omnes dignita-
tes eſſe inferiores , quas Abbas pręcedere poſsit:
multo magis igitur præferendus erit Abbas cano-
nicis ; quia non habent dignitatem , ut obſeruat
Bal.in.c.paſtoralis.in prin. de offic.deleg. citatus
per Felin.ubi ſupra. Qui tamen declarat, hæc non
procedere in actibus, in quibus canonici,& alij re
preſentant eccleſiam cathedralem,ut puta,in pro-
ceſsionibus:quia tunc canonici etiam præferun-
tur.cap.quamuis.ubi Domin. de præbend.in.6.&
quod Abbates pręferantur Archidiaconis,propo-
ſitis,& Diacanis,etiam per tex.in. c. fi. de offic.de
leg. tenuit , Nicol . Boer.in tractat.de ord.grad.
utriuſ.for.in.1.parte.nu.21. Quocirca Io. Franc.
Pauin.in tract.de offic.& poteſ.cap.ſed.uac.præ-
lud.6.num.15. ſextam ſedem ponit epiſcopalem:
Septimam inde Abbatialem , uel prioralem . Sed
an idem ſit tam in maribus,quam in fœminis , in-
diſcuſſum relinquit. Ex præmiſsis ideo recte infer
19 tur, † Abbatem habere dignitatem , ut not. Abb.
in d.c.2.de Iudic.& ante eum Card.Flor.in.cle.1.
col.1.de reſcrip.qui inquit nomẽ Abbatis, & Ab-
batiæ,eſſe nomen dignitatis & honoris , non tan-
tum oneris,& ſolicitudinis:& Felin.in d.c.memi-
nimus.qui loquitur in Abbatiſſa, & ut habetur in.
c.2.nu.5. per Philip. Franc. de præben.in.6.poſt
Lappum alleg.84.col.5. in fi. Hocque etiã pro-
cedere in prioratibus, p quos principaliter regun-
tur,ubi ſupra,tradit Philip. & pręmiſſam conclu-
ſionem, tenet etiam Card.Alex. in.cap.cum Bea-
tus.45.diſt.& in d.cap. a ſubdiacono.63. diſt.&
✱ communis * eſt ſententia , ſecundum Franc. Rip.
in d.c.2.num.80. de Iudic. qui ſubdit, eſſe inter
maiora dignitates , Abbatiam connumerandam
aliquando: & aliquando inter medias, uel inferio
res, diſtinguendo ut per eum. Verum ego exiſti-
mo, Abbatem inter inferiores dignitates eſſe repo
nendum, quia ut inquit Iaſ.in.l.1.nume. 19.ff.de
20 Iuriſd.om.iud. † in ordine clariſsimorum & uice-
præſidum , is tantummodo reponitur , nec du-
bium eſt, titulum clariſsimorũ, quartũ, & ultimum
eſſe, inter titulos nominatos , dignitatũ, ut ibi per
Iaſ.& Specul.in tit.de iuriſd.om.iud.colu.3. & di
ximus in tract. Duelli.concl.77.& ex illis carmini
bus edocemur. Illuſtris primus, medius Spectabi-
lis, imus. Vt lex teſtatꝰ, clariſsimus eſſe probatꝰ. Et ſu
perilluſtris, proponitur omnibus iſtis. Aduerten-
dum tamen eſt, Ripam cum relatis, loqui in digni
tatibus eccleſiaſticis, ſupponendo maximam eſſe
epiſcopalem. ſed etiam in caſu ſuo uidetur milita
re argumentum noſtrum, quia etiam in omnibus
eccleſiaſticis dignitatibus, militant dicti quatuor
tituli, ſic ut ſuperilluſtris aliquis cenſeatur , uel il-
luſtris, uel ſpectabilis, uel Clariſsimus, ut in toto
hoc lib.2.per capita omnia eius. Hic etiam apte
cõmemorare poſſumus, Abbatẽ, q ſemel fuit, ſem
per retinere primum locum in choro , in memo-
riam priſtinæ dignitatis, ut per Felin. in. c. quæ in
eccleſiarũ.col.1.de conſtit.uel col.26.uerſi.Fallit.
5.& Iaſ.in. l.ſi ita ſtip.§.griſogonus, de uer.oblig.
num.27. Non tamen tanti cenſendam eſſe di-
gnitatem,& excellentiam Abbatis exiſtimo, ut li-
ceat præferatur omnibus Clericis , etiam perſona-
21 tum habentibus, ut ſupra, † præferendus quoque
ſit uicario epiſcopi: cum ut diximus ſupra.c. præ-
ced. de uic.epiſcop.§.1.&.2. Vicarius epiſcopi ge
neralis, dicitur habere idem auditorium , & idem
tribunal, cum epiſcopo:& dicitur ordinarius,& to
ta diœceſi epiſcopi: & geſta uicarij , dicuntur ge-
ſta epiſcopi,& iura loquentia de epiſcopo, uerifi-
cantur in uicario,& cognoſcere poteſt de omni-
bus, de quibus epiſcopus:& præcedit omnem di-
gnitatem, quantumcunque primam , poſt epiſco-
pum , in eccleſia : & corruſcat radijs eius. Qua de
re, cum Abbates & monaſteria ſubſint epiſcopo
de iure communi, quo ad Confirmationem,& be
nedictionem, ut ſupra hoc.c.num. 13. & etiã quo
a correctionem , ut ſupra de epiſcopo . §. 4. in
rub.poten.epiſ.in ſpirit. num.5.&.16.& dicemus
in ſeq. num.24. ſicque iuriſdictio uicarij conti-
neat ſub ſe iudicanda , in cauſis monaſteriorum,
& Abbatię, non uidetur dubitandum , Vicarium
22 præponendum Abbati, † quia qui maior eſt iu-
riſdictione,& cui maior facultas eſt conceſſa , ma-
ior eſt dignitate.c.diaconi.grande.q.3.diſt. & po
nit Card.Alex.in.c.a ſubdiacono.ea diſt. & con-
ſuluit Abb.conſ.21.in.1.parte , qui licet loquatur
de pręcedentia uicarij & Archidiaconi , tamen
prædicta ratio,& aliæ per eum adductæ, militant,
ut uicarius ſit anteponẽdus, etiam Abbati: ſcilicet,
quia uicarius præeſt melioribus , & oĩbus de diœ-
ceſi,& facit idem conſiſtorium, cum epiſcopo, &
de eius iuriſdictione participat: Sicque hic recte
poſt

poſt Vicariũ epiſcopi ſedentẽ, Abbatẽ poſuimus.
Verum an hæc prælatio, procedat etiam in Abba-
te exempto, uidetur poſſe dubitari: cum multa di-
cta in præcedentibus, in gratiã uicarij, nõ uidean-
tur militare, & per conſequens non uidetur poſſe
præferri tali Abbati exempto., cum Abbas exem-
ptus, etiam uices epiſcopi gerere, cenſeatur, ut do-
cet glo. in clem. 1. in uer. proprij. de reb. eccl. non
alien. arg. c. ſi qua. 12. q. 2. cum concord. & per
Innocen. in. c. 1. de elec. peregr. & Bal. in auth. cau
ſam quę. col. fi. C. de Epiſ. & cleric. qui dicunt eum
haberi pro epiſcopo: ideo cogitabis. Hic etiam
23 conuenire poteſt † ut ea æſtimatione Abbatem,
uel quemlibet alium prælatum habendum pute-
mus, ne quicquam ſiniſtrum de his arbitremur, c.
abſit. 11. q. 3. Immo in dubio, quilibet prælatus,
Sanctus, & bonus præſumitur, c. non nos. 40. diſt.
Nota etiam, credendum eſſe ſigillo Abbatis, Spe-
cul. in tit. de probat. §. 3. uerſic. Item ſigillum Ab-
batis, & uerſic. ſi autẽ. Sed an ſub proprio ſigillo,
monaſterium & ſucceſſorem obligare poſsit, pro
debito contracto, uide Pau. de caſ. cõſil. 334. Item
adde, ut monachatio liberet Abbatem, a patria po-
teſtate, ut ſupra in. c. de epiſcop. §. 4. in prin. in nu.
24 11. Ea uero potentia Abbas eſſe arbitratur, † ut ad
eum tota poteſtas monaſterij pertineat, nullaque
poteſtas, & licentia monachis, pro arbitrio ſuo re-
linquatur, quem expellere, aut alium ſibi ordina-
re non poſſunt. Quo circa, fideliter & ſtudioſe,
ipſe Abbas uniuerſa, quæ ad diuini cultus reueren
tiam, uel ad utilitatẽ monaſterij pertineant, ſolici-
tudine ſua adimplere debet. c. nullam. 18. q. 2. &
per Abb. in. ca. ea noſcitur. de his que fiunt a præl.
num. 4. Habet nanque iuriſdictionem, & coerci-
tionem: immo aliquando merum Imperium, ut
per Specul. in tit. de arbitr. §. fi. uerſic. ſed quæro
ubi Io. And. & Innocen. in. c. quanto de offic. or-
din. & alibi, & ibi Abb. num. 3. & per eundem in.
c. cum contingat nu. 21. & ſeq. de foro. comp. In-
de eſt, ut corrigere poſsit monachos ſuos, etiam
ſolus, abſque conſenſu capituli. cap. Ioannes. ubi
Io. And. de regular. & d. c. quanto. de offic. ord. &
affirmat Philip. Franc. in. c. reprehenſibilis nu. 12.
& in. c. ad noſtram num. 2. de appel. non obſtante
eo tex. quem declarat. Subdit tamẽ, epiſcopũ non
poſſe corrigere clericos ſuos abſque capitulo. c.
nouit. de his quæ fiu. a præl. in hocque plus poſſe
Abbatem, quam epiſcopum. Atque declarat, ut ſi
Abbas ſit nimis ſeuerus in corrigendo, tunc debet
adhiberi capitulum, ſecundum alium intellectum
ad d. c. reprehenſibilis. & an prælatus in corre-
ctione excedens modum, debeat ueniam petere,
uide. c. quando, cum glo. 86. diſt. Et quod ſolum
ad Abbatem correctio pertineat, explicat etiam
Archid. in. c. nullam. 18. q. 2. poſt Hoſtien. & In-
nocen. per eum relatos: Hocque adeo procedit
25 † ut monacho neceſſe ſit potius obedire Abbati
ſuo quam Epiſcopo. glo. in. c. qui reſiſtit. 11. q. 3.
& per Philip. Franc. ubi ſupra: ſic dicitur in glo. c.
noluit. 33. q. 5. cum plus ſubeſſe Abbati, quam
uxorem uiro: Alia tamen glo. in. c. 2. 18. q. 2. di-
cit, ad epiſcopum tunc pertinere correctionem, ſi
ordine iuris agitur: ſecus ſi non in forma iuris, de
quibus loquitur Abb. & doct. in. c. quanto, de of-
fic. ord. ſed magis concluſiue inquit in. c. cum ab
eccleſiarum, num. 10. eo tit. poſt. Io. lig. Abbatem
habere iuriſdictionem in monachos, etiam in cri-
minalibus, ubicunque deliquerint, excepta pœna
depoſitionis, & ubi adſit negligentia. d. c. quanto.
uide per Cald. conſi. 3. de accuſat. & cum Abbate
tenet Rom. etiam conſ. 375. & uide etiam Felin.
in. c. 2. colu. 1. remiſsiue, de ſenten. excom. & quæ
dicta ſunt ſupra in. c. de epiſcopo. §. 4. in prin. qu.
4. Rurſus dicas, ut etiam iniuſta correctio prælati,
uel Abbatis, ſit toleranda. c. contra. ubi glo. 1. 100.
diſt. Et propterea procedere poteſt, in correctio-
ne monachorum, & ſubditorum ſuorum, Abbas,
& alius iudex, uel prælatus: etiam per excommu-
nicationem: præmiſſa tamen canonica monitio-
ne, ut per Hoſtien. in ſum. de ſenten. excom. §. quis
poſsit. col. pen. & d. c. reprehenſibili, ubi Philip.
Franc. nu. 2. qui tamẽ ſubdit poſt, Abb. poſſe etiam
ſine monitione excommunicare delinquentem, in
omni caſu, quo excommunicatio infertur ipſo fa-
cto, a iure, uel alia conſtitutione, atque ſecundum
Bal. ibi inquit, excommunicationem eſſe ſimi-
lem infamiæ iuris. cap. decernimus. de ſenten. ex-
com. in. 6. at ſi monachus, uel monacha ſœpius
peccauerit, qualiter puniatur, ponit glo. in. c. quod
ſi. 27. quæſt. 1. Econuerſo itidem, poteſt Abbas,
& Prior, monachum ſuũ excommunicatum, abſol
uere, ut per Hoſtien. ubi ſupra, in. §. quis poſsit ab
hac. in uer. ſed qs: & eſt gl. in. c. ſi qs monachus. in
uer. prioris. 90. diſt. quæ tñ dicit, Abbatẽ hoc non
poſſe, ſi percuſſerit clericũ ſeculare. c. cũ illorũ. de
ſen. excom. Aliter tamen uidetur loqui Felin. poſt
Abb. in. c. monachi. de ſenten. excom. ſcilicet ut in
excommunicationibus, a iure inductis, non poſsit
Abbas abſoluere: quia quando Papa ſibi non re-
ſeruat excommunicationem, uidetur concedere
epiſcopo. c. nuper. de ſenten. excom. Declarat ta-
men Primo, ut poſsit, quando Abbas habet iuriſdi
ctionem quaſi epiſcopalem. Secundo quando
religioſus eſt excõmmunicatus, ex cõſtitutionibus
ipſius regulæ. Tertio quando ipſe Abbas excom-
municaſſet. Quarto, quando monachi ſe inuicem
percuſſerint. Et hic ad propoſitum noſtrum nota
re potes, ex eo. c. ſi quis monachus, ubi Card. Alex.
poſſe Abbatem, monachũ rixoſum, cõtentioſum,
conuitiatorẽ, & murmurantẽ, ad arbitrium ſuum,
26 iuxta modum culpæ corripere. † Qñ autem con-
tentio ſit peccatum, uel mortale, uel ueniale, &
quandoque non improbanda, ponit ibidem idem
Card. Et generaliter nota, poſſe Abbatem eijcere
monachum irregulariter uiuentem, niſi ſe corri-
gat. c. relatum. ne Cler. uel monach. ubi Abb. qui
etiam not. ibi, quæ ſint a monacho obſeruan-
da, & præcipue illa tria ſubſtantialia regulæ: uide-
licet, obedientiam, paupertatem, & continentiam,
ſeu caſtitatem. alioquin peccatum mortale com-
mittat:

mittat:vt etiam addo Iaſ.conſi.77.nu.3.vol.1. At
diſciplinā monachorum,conſiſtere in.7.gradibus,
de quibus in reg.5.Benedicti.c.33.&.c.38. tradit
Card.Floren. in clem.1.§.ſi qui.de priuileg. in
fin. qui ibi etiam ponit, monachum incorrigibilē,
eijciendum, alioquin carcerandum. Nam Abbas
poteſt capere,vel mandare,monachum capiendū:
cum habeat correctionem,& ordinariam poteſta-
tem capiendi, vel demandandi, niſi de fuga ti-
meatur:vt præſentet ſuperiori: vel niſi ex iuſta cau
ſa, ut per Innocen.in.c.ut famæ. de ſenten.ex-
comm.colum.1. Verum in correctione, qualiter
ſe habere debeat Prælatus, poſuimus etiam ſupra
in.c.de Epiſcop.§.3.nume.62.&.64.cum ſeq.Sed
illud generale non eſt omittendum, ut Abbas
ſit in corrigendis vitijs pie ſeuiens: & adde,ut præ
latus, aliquando repellere aliquem criminoſum,
ab eo etiam toleratum, poſsit, glo.in c.quiſquis.
23.quæſtio.4.& propriam iniuriam punire, ſi ani
mo corrigendi faciat: non ex indignatione, & ad
vindictam.gloſſ.in.c.& qui.45.diſt.ubi Cardin.
27 Alex.remiſsiue.† Ad præmiſſa etiam pertinet, ut
iniuſſu: & abſque licentia Abbatis, & prælati, nō
liceat monachis: vel alijs renunciantibus, non ſo-
lum facultatibus, ſed uoluntatibus proprijs,in ip
ſa ordinis ſuſceptione,& obedientiam promitten-
tibus, aliquid habere, poſsidere, dare, uel acci-
pere, cum quid proprium habere non poſsint:ſed
omnia ſint communia.c.non dicatis.12.q.1.&.c.
cum ad monaſterium. de ſtat. monach. Immo
nec cellulas ſeparatas habere, vel conſtruere, eis
permiſſum eſt.c.nullus monachus.18.quæſtio.2.
c.fi.20.quæſtio.4. Similimodo abſque conſen-
ſu Abbatis, monachus vouere non poteſt: alio-
quin vota irrita ſunt. Nec ad alterum monaſteriū
tranſire,aut ordinem ſuſcipere.c.monacho.&.c.
monachum.20.quæſtio.4. Nec epiſcopatum re-
cipere: Immo etiam factus Papa, ſine licentia
Abbatis, redire tenetur,ut ſentit gloſſ.in.c.quam
28 ſit.pen.18.q.2.cum concord.† Ordines vero pri
mos, conferre poteſt Abbas: uidelicet Pſalmiſtæ,
Lectoris,& Hoſtiarij,c.Abbates.in fin. de priui-
leg.in.6.ubi Philip.Franc.c.quoniam cum gloſſ.
ubi Cardin.Alex.69.diſtin. hocque etiam de con-
ſuetudine: Quæ declara tamen, ut procedant tri-
bus concurrentibus: primo quod Abbas ſit Præſ-
byter:Secūdo quod benedictionem acceperit:ter-
tio quod conferat proprio monacho,non alieno:
niſi inuitatus, ut ibi, per Cardin.Alexand.& gloſ.
Immo Pſalmiſta, etiam ſola iuſsione præsbyteri,
officium cantandi ſuſcipit.c.Pſalmiſta. 23.diſt.
ubi not.Cardin.Alexand. minores ordines,etiam
ſine titulis dari, quodque alias ordinum collatio,
ſolum ad epiſcopum pertinet, ut & diximus ſupra
in.c.de Epiſ.§.4.in rub.potentia Epiſcopi in ſpiri-
29 tualibus.nume.17.& alibi.† Sic fortius, ſi Abbas
benedicit,& conſecrat perſonas, poteſt benedice-
re calices,patenas, veſtes ſacerdotales, cruces, &
ſimilia. ut in glo.Ioan.And.in.c.Abbates. de
priuileg.in uer.tonſuram;quæ cum ſint potius epi-
ſcopalis dignitatis,quam ordinis, poſſunt conue-
nire Abbatibus, habentibus inſignia epiſcopalia,
ex conſuetudine, ut per Card.in clem.2.§.ſtatui-
mus.quæſtio.9.de ſtat.monach.& Philip.Franc.
in d.c.Abbates.de priuileg. nume.3. ubi notat
duplicem eſſe benedictionem: ſimplicem, & ſolen
nem, competentem etiam Abbatibus, ex priuile-
gio:qui tamen publice non benedicunt Populum,
ſed in eccleſia ſua, ut per Specul.in tit.de priuileg.
uerſi.non eſt etiam.& per Ioan.And.in ſpec.in
tit.de elect.§.1.uerſi.conſequenter, in litera.m.
& per Bertachin.tract.de epiſc.lib.3. Et in præ-
miſsis nota, Abbatem non benedictum ab epi-
ſcopo ſuo, tertio requiſito, poſſe tamen mona-
chos ſuos benedicere, & alia quæ ad officium
huiuſmodi pertinent, exercere.c.1.ubi Abb.de
30 ſuppl.negl.præl.† Poteſt tamen Abbas, iura epi-
ſcopalia præſcribere.c.auditis.cum gloſ.de præ-
ſcript.ubi Panor.nume.4. declarat tamen nu-
me.23.niſi iura epiſcopalia, ſint ordinis: ut & per
Ioan.Bapt.Caccialup.in tract.de unionibus ar-
31 tic.3.nume.23.& ſeq.† Item Abbas, liberam ha
bet adminiſtrationem, in rebus eccleſiæ.c.nobis.
in fi.de electiõn.c.is cui eo.tit.lib.6.& per Panor.
in.c.cæterum nume.2.de donation.& Corn.con
ſil.142.nūme.33.volum.1. Dicitúrque tamen
tantum procurator: vel magis proprie adminiſtra
tor,non dominus.c.fraternitatem, ubi idem Pa-
nor.eo.tit. Hinc inquit glo.in.l.ſi præſes.C.
quom.& quan.iud.& Alex.in.l.ſi condicatur.
ff.de condic.fur.eum æquiparari patri, ſeu legiti-
32 mo adminiſtratori.† Et hic notandum eſt, quod
ſemper in geſtis ab Abbate,præſumitur interueniſ
ſe conſenſus conuentus & capituli.c.ea.de his
quæ fiūt a præl.ſine conſ.c.quem ad hoc ita notat
Innoc.in.c.ueniens.col.fi.de præſcrip.propterea
an poſsit donare ibi tradit ipſe Panor.& in d.c.cæ
terū,concludit,ut ceſſante conſuetudine, nihil do-
nare poſsit,abſq; cauſa rationabili: poſsit tñ cum
cauſa rationabili,puta quia recepit ſeruitium: uel
quid ſimile ab aliquo.Sic rei eccleſiaſticę alienatio
ꝓlato,& Abbati interdicit̄ in.c.nulli.& per totum
illū titulū,cū concord.de reb.eccl.non alien.Ideo
nec pōt tranſigere, de rebus cōibus,ut per Innoc.
in.c.contingit.de tranſact.& Bal.in marg.in uer.
Abbas.uerſ.3.& per doct.in.l.nulli.præcipue Iaſ.
ff.de tranſact.ubi tales adminiſtratores,non poſ-
ſe tranſigere,declarat,ſuper re immobili, ita ut re-
maneant aduerſario, aliquo retento: ſecus econ
uerſo: & dicemus inf.in.c.de procur.Caſ.nu-
mero decimo. At ubi permiſſa ſit, uel donatio,
uel uenditio, vel commutatio; collaudatione,
uel ſubſcriptione clericorum,uel monachorū erit
facienda, alias irrita eſt.c.1.ubi Abb.de his quæ
fiun.a præl.ſine conſenſ.cap. uel etiam ſi fiat ſine
conſenſu Epiſcopi.ut per Bald.in authen.hoc
ius.column.4.C.de ſacroſanc.eccl.& ad prædi-
cta inquit Ruin.in conſilio,40.numero ſexto,
volum.5.licet prælatus poſsit alienare ea, quæ
ſeruando ſeruari non poſſunt, etiam ſine alio

ſolemnitate, non tamen poteſt ea donare, ut dicitur, de tutore, & curatore, quibus æquiparatur, ut per Socin. conſi. 15. &. 32. volum. 1. Poteſt tamen alienare bona monaſterij, pro alimentis monachorum ſubminiſtrandis, ut per Ang. in. l. non ſolum. ff. de petit. hæred. Atque in emphiteoſim, dare poteſt res dari conſuetas, ut in tit. Epiſcop. uel Ab. in uſib. Feud. & per Bart. in. l. ſi uacantia. C. de bon. uacan. lib. 10. & Panor. in. c. ut ſuper, col. pen. de reb. eccl. non alien. Et ideo dicit Card. in cle. 1. §. Abbates, de exceſ. prælat. Abbatem non poſſe, in perpetuum dare bona monaſterij, conſanguineis ſuis: Poteſt tamen in ſecundã, uel tertiam generationem: alijs uero perſonis in perpetuum, ut per Bart. in authen. quibuſcunque. C. de ſacr. eccleſ. Sed an poſsit in emphiteoſim dare res, quas certo tempore retinuit in monaſterio, uide per Panor. diſtinguentem; in. c. Cum ſuper. de reb. eccleſ. non alien. & Bar. in d. l. ſi uacantia. C. de bon. uacan. lib. x. & an poſsit infeudare, ſine conſenſu capituli, uide per Iaſ. in tit. qui feud. dare poſ. num. 7. Poteſt tamen Abbas repudiare hæreditatem delatam monacho, Bar. in. l. tutor. in fi. ff. de bon. poſ. ubi Alex. in appoſtil. de quo ꝑ Iaſ. in. l. legatum. ff. de leg. 1. nume. 13. ſic poteſt præiudicare eccleſiæ in quærendis: non in quæſitis, ut per Dec. conſi. 624. nume. 9. & Aym. Crauet. conſil. 152. num. 9. Felin. in. c. in præſentia. col. pen. de probation. ubi communem* dicit, etiam abſq; monacho. Ruyn. conſil. 40. uol. 5. diſtinguit inter hæreditatem & legatum. Item præiudicat tunc, quando res reducitur ad ius commune, ſecundum Aymon. Crauet. conſil. 135. nume. 38.

33 † Item Abbas poteſt dare licentiam celebrandi, & prædicandi, Innoc. & doct. in. c. excommunicamus. in gloſ. in uer. ab Apoſtolica. de hæretic. Item ad Abbatem, & collegium pertinet, creare monachos: etiã non obſtante iuraméto contrario ut per Oldrad. conſi. 96. de quo inf. ſub nume. 41. Sic poteſt eos uendicare, etiam in alio monaſterio exiſtẽtes, adiecta certa cauſa, ut per Bar. poſt glo. in. l. 1. §. per hanc. ff. de rei uendic. ſed an ſine capitulo, uide per Paul. de Caſt. in conſi. 35. Item poteſt uendicare res eccleſiarum, ſubditarũ monaſterio ſuo: quo caſu debet agere nomine illius eccleſiæ, uel capellæ: ut not. Bart. in. l. fi. C. de ſacroſ. eccleſ. & Panor. in. c. cum deputati. de iudic. col. 4. Itẽ vendicare res emptas a monacho: uel pecuniam, ſi nolit habere ratum contractum monachi ſui exiſtentis in alio monaſterio, ut per Bart. in. l. cum fundus. §. ſeruum, colum. ult. ubi Alexan. colum. pen. ff. ſi cert. pet. Item poteſt moleſtare monachum ſuum, in relicto ſibi facto, etiam cum conditione, quod non moleſtetur, niſi relictum ſit pro alimentis. Bar. in. l. Lucius. §. tres. ff. ad Trebell. Bald. in. l. 1. q. 6. C. de his quæ pœn. nom. Item repetit a concubina monachi, quicquid ei dedit monachus ut per Bald. in. l. fi. ff. de ſer. cor. Item acquirit poſſeſsionem, per eius monachum. ut not. in c. bonæ memoriæ. de appel. & in. c. accedens. de præbend. Item cogere, & carcerare monachum, ad adeundum hæreditatem ſibi delatam. Bald. in. l. fi. in prin. col. 2. C. de bonis quæ lib. Immo uidetur poſſe adire monacho recuſante, ſecundum cõmunem* opin. Bar. in. l. 1. col. 6. uerſi. quæro quid ſi inſtitutus. ff. de uulg. & ita confirmat Felin. in c. præſentia, colum. penult. uerſi. nono, de probat. ubi pariter communem* opin. eſſe oſtendit, poſſe Abbatem ſine monacho inſtituto, hæreditatem repudiare per auct. Bar. in. l. tutor. in fi. ff. de bon. poſ. cum alijs allegatis: & ſubdit, mortuo monacho, hæreditate ſibi delata, monaſterium poſſe adire.

34 † Item Abbas confert prioratum manualem, non perpetuum, & ad libitum remouet, niſi papa gratioſe prouiderit: tunc tamen etiam priuat propter delictum priuatione dignum, ut per Felin. in. c. per tuas. col. penul. de maior. & obed. cum relatis, præcipue Card. in clem. 1. §. præmiſſa. de confir. util. uel inutili. quem uideas, quando hæc procedant. Nec ualet pactum, quod non auferet talem prioratum, ut ait Philip. Franc. in. c. præſenti. nume. 3. de offic. ord. in. 6. Item Abbas, qui habet inſignia epiſcopalia, ut ſupra, poteſt conſecrare uirgines, ut per Archid. 26. q. 6. c. præsbyter, & Ioan. And. in. c. ut apoſtolicæ. de priuileg. in. 6. Item Abbas poteſt pati ad tempus, ut monachus habeat certos reditus. glo. in. l. Lucius. §. tres. ff. ad Trebell. in uer. de omni.

35 † Item Abbas aliquando, & multipliciter diſpenſare ſolet, licet deſpenſatio regulariter pertineat ad Epiſcopum, ut per Innocen. in. c. cum. h. de eo qui. fur. ord. ſuſcep. nec Abbas, nec alius inferior diſpenſare poſsit, niſi in caſibus a iure expreſsis, ut per Panor. in dict. c. cum. h. qui atteſtatur de communi* & per eundem in cap. at ſi clerici. §. de adulterijs, numero 1. de iudic. Caſus autem trigintaquinque colligit Specul. in titu. de diſpenſat. §. ſunt quoque, column. ſecunda, & ſeq. quos liceat hic ſummatim reſumere. Primus eſt, ſi monachus fuerit nocturna illuſione pollutus, ut in die ſequenti ualeat celebrare. II. in diuerſis capitulis, ſecundum monaſterij conſuetudinem: dum tamen non ſit contra Ius, uel contra regulam profeſſam, uel contra bonos mores. III. diſpenſat arbitrio ſuo, in pœnitentia monachi nubentis. IIII. cum illis, qui in oratorio loquuntur, contra inhibitionem B. Benedicti. V. cum monacho nouitio, ut promoueatur ad ſacros ordines. VI. cum monacho apoſtata, reconciliando eum, uidelicet & ei pœnitentiam iniungendo: non tamen ſi in apoſtaſia fuerit ordinatus. VII. contra Canonem. 53. diſtinct. c. lege, ubi prohibetur miles ante probationem triennij, monachari: quia poteſt Abbas renunciare, ſeu etiam monaſterium, iuri pro ſe introducto licet hoc ſit periculoſum, uerum in ſeruis alienis, non põt diſpenſare contra illud. VIII. cum illegitimo monaſterium ingrediente, ut poſsit ad ſacros ordines promoueri, & adminiſtrationes tenere. IX. cum ſeruo monaſterij,

ſterij,manumittendo ipſum,ut ibi monachus fiat. x. quod monachus detur in capellanũ parochialis eccleſiæ:ſi epiſcopi, & populi conſenſus accedat, quod alias iure non licet:dum tamen non ſit ibi ſolus:ſed Canonicus regularis bene pôt eſſe ſolus. xi. ut reducat eum ad clauſtrum: ſi ſibi non placet eſſe in capella,uel prioratu, xii. cum monacho murmurante,& ſuſurrone,in diſciplina,& correctione. xiii. ut poſsit Epiſcopum, vel alium prælatum, accuſare. xiiii. ſi contra regulam, aliquid occulte recipit. xv. ut fiat Epiſcopus:poteſt etiam concedere, ut epiſcopus,iterum monachus fiat. xvi. ex cauſa,ut monachus habeat cellam propriam,infra monaſterium. xvii. diſpenſatiue debet fugitiuum requirere, & ad clauſtrum reducere,& cum eo miſericorditer agere. xviii. diſpenſat in pœnitentia homicidæ: qui monachus eſt factus. xix. in ieiunij,& cibis, in eſu carniũ, & in operibus manualibus, ad quæ monachus tenetur. xx. cum nouitio, non profeſſo, ut illi recedenti bona ſua reſtituantur: ſecus ſi donaſſet inter uiuos. xxi. vt promoueatur ad ſuperiores ordines: quia ſine eius licentia non poteſt. xxii. diſpenſat cum monacho, & econuerſo, ut etiam inuitus ferat teſtimonium, in cauſa ſui monaſterij. xxiii. vt nouitius infra annum profiteatur,renunciando tempore profeſsionis, nomine monaſterij. xxiiii. vt monachus tranſeat ad maiorem ordinem:vel etiam ad patem, ex cauſa: ſed non ad minorem: & adde hoc intelligendum ita vt monachus non uagetur,quia eſſet apoſtata: niſi ex diſpenſatione Epiſcopi,ut per Innocen.in.c.ſi.in glo.in uer. Abbate. de renunciat. Et Bald.in marg.in uer.Abbas: Item intellige, vt habeat monaſterium paratum, ad illum recipiendum,glo.in.c.cum conceſſa.de election.doct. in.c.ſicut,de iureiur. xxv. ut habeat expenſas, pro iniuncta ſibi adminiſtratione: ſed non quod habeat proprium. xxvi. poteſt diſpenſatiue recipere clericos ſeculares in monaſterio ad beneficia contra conſtitutionem. xxvii. dando monacho licentiam eundi ad ſcholas. xxviii. cum illo,qui priuſquam fieret monachus, ordinem furtiue recipit. xxix. cum illo, qui priuſquam religionem aſſumeret,in excommunicationem,propter manuum iniectionem uiolentam,in clericum incurrerat: & etiam cum monacho, qui ſimilem excommunicationem incurrit: ſi per ignorantiam iuris, uel facti, excommunicatus ordinem ſacrum receperit:niſi contra ignorantiam, violenter præſumatur. Poteſt etiam monachum ſuum, alium monachum verberantem,abſoluere,ſecus ſi clericum percuſſerit ſecularem. xxx. poteſt diſpenſatiue, excommunicatum a ſe, recipere ſine iuramento,cum manuali promiſsione. xxxi. ut monachus remaneat in domo propria, vtens ibi rebus proprijs: ſed de hoc inf.nume.40. xxxii. Abbas ſacerdos, qui recipit manus impoſitionẽ, iuxta morem præficiendorum Abbatum,poteſt in monaſterio proprio conferre clericatum: ſed de hoc dictum eſt latius ſupra,nume.28. xxxiii. diſpenſat in regulæ obſeruantijs remittendis, ſaltem in his, quæ non ſunt de ſubſtantia. xxxiiii. in pœnitentia ſuo arbitrio imponenda ei, qui in monaſterium ingreditur: non eſt enim certa delicti ſatisfactio iniungenda ei, cuius totum vitę tempus,obedientiæ impenditur creatoris. xxxv. cum monacho, qui mutato habitu, ſine licentia Abbatis,in alio monaſterio recepit ordinem: Et ſecundum Specul.ibidem,prohibetur Abbas, uel etiam Epiſcopus, diſpenſare, ut in eodem monaſterio ſint monachi, & moniales. Nec diſpenſare poteſt vt monachus mortaliter peccet: immo ei monachus obedire non tenetur. Item nec diſpenſat, ut defectu ſumptus, monialis ſeruiat clericis: & ibi ſubdit Specul. poſſe Abbatem, verberare monachos: ſi ſe verbo non corrigant: Adde tum,vt cũ monacho irregulari, diſpenſare poſsit.c.cum illorum.de ſenten. excomm.ubi Abb.nume. 5. Item adde ſeptem caſus, in quibus Abbas diſpenſat cũ monacho: neceſsitate tamen manifeſta ſuadente: ſcilicet in ſenectute, infirmitate, & his ſimilibus: ut in clem. 1.§.ſi qui. vbi glo. in uer. neceſsitate & Cardin. de priuileg.qui ſunt illi, Quando monachus in ſermonibus ſuis,eccleſiarum prælatis, detrahit: Quando retrahit clericos, ab eccleſiarum ſuarum frequentia,vel acceſſu, Quando indulgentias pronunciat indiſcretas:& quando cum* confectionibus teſtamentorum interſunt,a reſtitutionibus debitis,aut legatis matricibus eccleſijs faciendis,retrahunt teſtatores:Quando legata, uel debita,aut male ablata incerta, ſibi, aut alijs ſingularibus,ſui ordinis fratribus, vel conuentibus, in aliorum pręiudiciũ fieri,ſeu erogari procurent: Quando in caſibus ſedi Apoſtolicæ, aut locorum ordinarijs, reſeruatis, quenquam abſoluunt: Quando perſonas eccleſiaſticas,pręſertim coram iudicibus delegatis,ſuam contra eos iuſtitiam proſequentes, vexare indebite, aut ad loca plura,præcipue multũ remota conuenire* præſumunt: nam in his caſibus, per duos menſes, delinquens ſubiacet pœnis illis, quæ ſm eorum regulã,vel ſtatuta,pro grauibus criminibus, ſeu culpis, eis conſueuerunt imponi. Et propterea diſpenſare cõtingit ex manifeſta neceſſitate, vt ſ. Non pôt tamen Abbas diſpenſare, ut monachus ſemper ſtet extra clauſtrum: uel quod Conuerſus ſtet extra monaſterium, ut per Hoſtien. Panor.& doct.in.c.ex reſcripto. de iureiur. ubi Felin.column.2. declarat aliquo modo, poſt Abbatem,ex cauſa urgenti,uel probabili:& in cap. Inſinuante. Qui cleric. uel vouen. & Archid. in. c. præſente.de offic.ord.in.6.c. Abbates. 18.q.2. Item ſecundum Card. ibi in.3. not. poſſe inferiorem de parte pœnitentiæ, per Papam impoſitæ, relaxare: quando hoc exprimitur, alias ſecus: & ſic eo caſu contra canonem. Poteſt etiam Abbas abſoluere monachum temere iurantem, ut not. Innocent. in cap. ſicut. ubi doct. de iureiurand.

36 † Item poteſt diuidere bona menſæ ſuæ, & monaſterij, & committere mon[illegible]his ſuis, ſub an-

ſua penſione, intellige tamen ad tempus, non
perpetuo, ut per Card.in clem.1.in.5.op. de ſup.
neg.præl. alias ſequeretur, ſm eum, quod poſſet
vnire, & diuidere bona monaſterij: quod falſum
eſt: cum id ſpectet ad epiſcopum, ut ibi: & per Car
din.in cle.fi.quæſtio,5.de reb.eccl.non alien. niſi
ex conſuetudine, uel præſcriptione, ut ibidem.
q.6. in qua requiritur titulus: vel tantum tempus,
cuius non ſit memoria in contrarium, ut per Car-
din. in clem. 1.§. ad hoc. de ſtat. monach. de
quo per Abb. in cap. ſicut vnire. de exceſ. prælat.
& in.c.cum ad monaſterium.nume.8.de ſtat. mo-
nach. Item poteſt inſtituere in eccleſia pleno iu-
re ſibi ſubiecta, ſine præſentatione Epiſcopo
facta.c.uiſis.17.q.2. Inſtitutus tamen, non admi-
niſtrat, niſi de conſenſu Diœceſani,& eius aucto-
ritate, ut per Hugon. in tract. de offic.quat. præl.
in.2.parte,in rub. quòd Epiſcopus non poteſt pri
37 uari. † Item Abbas,& alij religioſi prælati,& ha-
bentes prioratus,ſeu adminiſtrationes,poſſunt eſ-
ſe executores, in relictis ad pias cauſas, & miſera-
biles, & coniunctas perſonas. l. generaliter. cum
concord.de epiſc. & cleric. & docet ſpecul. in tit.
de inſtr. edit. §. nunc vero. verſic.ſæpe etiam.Sic
etiam alij religioſi, executores eſſe poſſunt, cum
licentia ſuperioris: niſi ſint de ordine minorum.
cle. exiui. §.uerum. primo. de uerb.ſig. ubi Card.
& per eundem, in. c. 3. in fi. de procurat. eſt tex.
in. c. religioſus. ubi Philip. Franc. de teſt. & per
Bar.in. l.a filio. de alim. leg. ubi Alex.in Apoſtil.
38 Pau.de Caſt.conſ.148. ſuper primo dubio.† Item
not.Abbatem in cauſa communi, uti procuratorẽ
capituli & conuentus, poſſe iurare de ueritate,
vel calumnia, de quibus dicas cum Specul.in tit.de
iuram.calum. §. 3. uerſ. quid ſi aliquod collegiũ.
Item poteſt cõſtituere procuratorem,in cauſa mo-
naſterij,etiam præſente & tacente capitulo, ut per
Doct. filiusfam. in prin. de procur. & per Ab. in.
c.edoceri.nume.8.de reſcrip. & tunc etiam poteſt
teſtificari in cauſa monaſterij; ſiue ipſe ſolus con
ſtituat,ſiue monaſterium ſolum: ſiue ſimul: idemq́;
ſit in monachis,ut per Innocen.& relatos per Phi-
lip. Franc. in. c. præſentium. nume.6.de teſtib. &
declara ut per eum. An autem Abbas, uel præla-
tus,poſsit conſtitui procurator a capitulo,& quid
importet,tradit Bal.in.l.filiusf. in prin. ff. de pro-
cur. videndum omnino Archid. in. c. præſentis.
lib.6.de teſtib. & adde Innocen. in cap. ſopite.in
prin. de cenſib. Porro procurator conſtitutus ab
Abbate, præſumitur conſtitutus de conſenſu capi
tuli,niſi contrarium probetur.c. ea noſcitur.de his
quæ fiun. a præl. ſin. con. cap. & dictum eſt ſupra
num.32. Et ſicut Abbas conſtituit procuratorem,
ut ſupra,uidetur etiam illum poſſe reuocare, con-
ſtitutum a conuentu,ut per Innocen.in.c. præſen-
tium.col.1.de teſt.in.6.quod intelligit Innocent.
ante litem conteſtatam, non poſt, uide Bar.in. l.
illud.§.quid ſi actor.ff.quod cuiuſ.uniuer.nom. &
alibi. At ſi Abbas conſtituat procuratorem in cau
ſa monaſterij, eum poſſe admitti in teſtem in illa,
etiam tradit Ioan. And. & Doct. in d. c. præſen-
tium. de teſtib. in. 6. contra Innocen. ibi: Quod
tamen uerum eſt, ſi Abbas conſtituit ſimul cum
capitulo: non ſi ſolus, ut per Bar. in. l. qui teſta-
mento in prin.de teſtam. Item uerum, procurato-
re non reuocato: & ipſo non agente cauſam, ut p
Ioan. And. & Hoſtien. in d. c. præſentium. uide
tamen Innocent. in cap. inſuper de teſtib.& Spe-
cul.de iuram. cal. §. tertio. uerſic. quod ſi & dicta
in cap. de prætore. §. 2. in rub.ſupra libro primo
de teſtib.in uer.adminiſtrator. Poteſt etiam Abbas
eſſe procurator in Iudicio pro altero, etiam ſi nul-
lum ſit intereſſe ſui monaſterij. c. conſtitutus in
præſentia. de appellation. Declara tamen proce-
dere in cauſa eccleſiaſtica, & in perſonis Eccle-
ſiaſticis, ut ibi, &.c. per venerabilem.qui fil. ſine
leg. alias ſecus.cle.religioſis.de procur.& ideo po
teſt etiam eſſe procurator pro eccleſia Cathedra-
li, ut docent Abb. & doct. in.c.1.nu.3. de poſtul.
prælat. Item Abbas, & alij prælati poſſunt petere
reſtitutionem in integrum, Innocen. Panor. &
doct. in.c.ſuſcitata. de in integ. reſt. idem Panor.
39 conſi.88.† Item Abbas poteſt eſſe arbiter in cau-
ſa eccleſię ſuę, ſic & iudex. ut per Specul.in tit.de
arbitr.§. ſequitur.uer.ſed nunquid Abbas, Butrig.
& Doct. pręſertim Sicul.in.c.cum olim.in.5.not.
de pręſcrip. Item factus epiſcopus, ſuccedit in
bonis maternis: & eccleſiæ ſuæ relinquit. c. 1. 18.
quęſtio. 1. Item poteſt ratificare geſta, per ſolum
conuentum: ſi hoc fit propter utilitatem conuen-
tus,& eccleſiæ, ut per Abb. cum glo. in. c. edoce-
40 ri.nume.12.de reſcrip.† Item poteſt Abbas dene-
gare epiſcopo obedientiam, contra libertatem
ordinis indultam a Papa. c. ſane, ubi Doct.& Pa-
nor. num.2.de exceſ. præl.& excommunicatio in
tali caſu lata, nulla eſt. c. cum ad quorundam. de
exceſ.præl. Item poteſt repetere monachum ſuum
etiam ſi ſit in alio monaſterio, c. Ioannes. ubi Pa
nor.nume.3.de regul. & per Philip. Franc.in cap.
cum ſingula. nume.5.de præbend.in. 6. Item po-
teſt alterare ſtatum prioratus ſibi ſubiecti, redu-
cendo ſtatum regularem, ad ſecularem uitam,
quando reditus prioratus non ſufficiunt pro plu-
ribus, ut Abb. in. c. fi.numero ſecundo,de capel.
monach. Item poteſt dare & tenere, pro utilita-
te monaſterij, aliquos ex monachis, extra mona-
ſterium, etiam in obſides, Panor. & alij in. c. ex
reſcripto. nume. 7. de iureiur. Item poteſt con-
cedere monacho, ut ſit in ſeruitio alicuius præla-
ti,uel alterius magnatis, ut ibi per Abb. nume. 6.
in d.c.ex reſcripto.
41 At. † cum multa quoque non poſsit Abbas ali-
qua colligere liceat: & inter cætera, ut non poſ-
ſit mutare contenta in regula, niſi quatenus in ea
permittitur, ut ſupra, nume. 35. uerſic. 33. &
inf. nume. 43. & non poſsit ędificare eccleſiam,
etiam pro ſuo monaſterio, in præiudicium iu-
rium Epiſcopi ut per Ab.in.c.ad audientiam. 1.de
eccle.ædific.& per Innocent. in.c. in lateranenſi.
de præbend.. Item non poteſt in eccleſia ſecula-
ri,

ri,celebrare diuinum officium,niſi ex præſcriptio
ne.c.cum olim.de præſcrip.quod intellige, ſi uel-
let celebrare officium monachale : ſecus ſi aliter,
ſecundum morem illius eccleſiæ, ut ibi per Ho-
ſtien.& Io. And. & per Card. in cle. 2. in. 1. op.
& in fin. de celeb. miſ. Item non poteſt Abbas ſi-
bi facere compatrem, aut commatrem : niſi Bap-
tizando, nec oſculari fœminas. c. monachi. de
conſecrat. diſtinct.4.c.peruenit ad nos.cum gloſ.
18. quæſtio, 2. Nec habitare, niſi in proprio mo
naſterio:& ibi eſt citandus. l. omnes. 2. ubi Bald.
in. 2. not. C. de Epiſcop. & cleric. Item non po-
teſt Abbas adire hæreditatem, monacho ſuo mor
tuo. ut per Bar. in.l.inde neratius. ff. ad. l. Aquil.
Item non poteſt unire eccleſias, nec unire ſuum
monaſterium : ſeu alteri ſubijcere, ſine conſenſu
epiſcopi. Innocen. in. c. ſicut, in gloſſ. epiſcopi.
ubi Abb.num.2. de exceſ. præl. ſequitur Philip.
Franc. in. c. cum ſingula, nume. 4. de præbend.
item non poteſt Abbas per violentiam rumpere
domos capellæ ſibi ſubiectæ: quia ea non poſsi-
det, licet in ea habeat ius ſubiectionis : licet ſecus
ſit, ſi eijciat uim inferentem, ut per Innocen. in.
c.1.de immun. eccleſ. Item præſentatio fieri non
poteſt per Abbatem ſolum, ſed etiam per capitu-
lum.c.nouit.c.quarto. de his quæ fiu. a præl. ſin.
conſ. cap. Card. in clem. 1. §. Abbates. in. 1. op.
de exceſ. prælat. Item Abbas non poteſt obliga-
re bona monaſterij in præiudicium ſucceſſoris,
ſine auctoritate ſuperioris, ut per Feder. de ſenis.
conſi.138.conceſsio facta nutritio. Item non po-
teſt occupare bona monaſterij, ut per Cardin. in
clem.1.§.nonnulli. de exceſ.prælat. Et ideo etiam
Abbas non poteſt in perpetuum concedere bona
monaſterij, conſanguineis ſuis, ut ſupra num.32.
Nec poteſt in capellis præſcribere iura Epiſcopa-
lia.c.cum olim,ubi doct. de præſcrip. Non poteſt
præponi duobus monaſterijs.c.ne nimia. de relig.
do. ſed habet optionem ad alterum : nec ſtatim
vacat prima Cardin. in clem. 1. §. fi. de ſup. neg.
prælat. Nec poteſt facere priorem in perpetuum,
vel ad vitam, vt ſupra, nu. 34. Nec ſolus poteſt fa-
cere monachum,ſine fratribus.c.fi.16.q.ult. & te-
net Philip.Franc. cum relatis in. c. ſi ad ſolum, nu
me.2.de regular. quod limitat primo, niſi Abbas
ſolus, vel vnus de conuentu, vel etiam extraneus
reciperet profeſsionem,nomine conuentus,& no
mine Abbatis:cum tunc ſufficiat ratificatio illo-
rum,vt valeat profeſsio.Idemq; affirmat, quando
monaſterium uacaret:quia poſſet recipi profeſsio,
noĩe Abbatis futuri,poſtea ratificantis. Limitat. 2.
qñ Abbas vellet creare monachũ,obligãdo ipſum
monaſterio:& monaſterium ſibi:ſecus ſi uellet ip-
ſum ad profeſsionẽ recipere:ordini tantũ,non mo
naſterio eum obligando:quia tunc poſſet ſine con
ſenſu conuentus : & ſubdit valere tñ receptionẽ,
etiam in primo caſu,ſi conuentus nõ contradicat,
ꝑ not.in d.c.fi.& alia. Nec põt edere carnes in mo
naſterio.cle.2.ubi Cardin.de cenſib.c.cum ad mo
naſterium. de ſtat. monach. Nec poteſt monachũ
in eccleſia curata, ad eum non pertinente, pleno
iure præficere,Innocen.in.c.1.de capel. monach.
Nec poteſt ſine licentia Epiſcopi,tranſire ad aliud
monaſterium. c. Abbas,pro humiliatione.18.q.
2.Nec poteſt obligari monacho, ſicut nec domi-
nus ſeruo, ut dicemus inf.43.Nec poteſt renuncia
re modicæ rei,vel priuilegio,uel beneficio,ſine cõ
ſenſu conuentus Innocen.in.c.ueniens. colum. fi.
de præſcript. Nec poteſt abſoluere monachum ar
ma portantem,ab excommunicatione. Cardin. in
cle. 1. §.præſatę.q.pen. de ſtat. monach. niſi ha-
beat ius Epiſcopale, de quo uide ſupra, nume. 1.
&.30. & hic ſeq. Nec poteſt confeſsiones audire,
vel pœnitentias iniungere, niſi ſubditorum ſuo-
rum:Nec prædicare, niſi in clauſtro ſuo, poteſt. c.
placuit.16.quęſtio.1.c.peruenit.&.c,iuxta. 16. q.
1. Nec poteſt ipſe,uel alius regularis, decantare di
uina officia,aliter quam cathedralis eccleſia. c. de
his.12.diſtin. Nec inuitis monachis, poteſt facere
eleemoſinas;de bonis Eccleſiæ.gl & Card.in cle.
2.de cenſibus. Nec Abbas factus Epiſcopus, po-
teſt mutare habitum, Nec ordinis ſui ritum, quo
ad ſubſtantialia.c.de monachis. §.ſeq.16.q.1. itẽ
non poteſt exercere ea,quę ſunt Epiſcopalis digni
tatis:ut cognoſcere de cauſis matrimonialibus, in
iungere pœnitentias publicas,concedere literas in
dulgentiarum,& ſimilia, niſi ſit ſpecialiter conceſ-
ſum.c.accedentibus.ubi Abb.de exceſ. præla. Nec
Abbas Papæ ſubiectus,ſine eius licentia,cedere po
teſt.c. dilecti filij. de renunciat. Nec aliam Abba-
tiam recipere:Nec aliam religionem.c. cum uene
rabilis,de conſuetud.Sic nec Abbas ſubiectus Epi
ſcopo.c.Abbas.18. quæſtio.2. Nec poteſt habere
proprium : ſicut nec alij religioſi.c.2.de ſtat. mo-
nach.Socin.conſil. 10. nume.21.uolum.1. qui tñ
concedit poſſe habere, quo ad commodum mona
ſterij.Sic nec ipſe Abbas diſpenſare poteſt : immo
nec Papa, ut monachus proprium habere poſsit :
Nec contra uotum caſtitatis, ut in. c. cum ad mo
naſterium.de ſtat.monach. Declara tamen ut ſu-
pra hoc lib.c.1.§.quarto,uerſi. 3.nume.17.& ſeq.
quo ad Papam.Item nec facto ſuo poteſt præiu-
dicare eccleſiæ.c.cum noſtris. ubi Abb. de con-
ceſ. præben. An tamen confeſsio prælati, &
conuentus præiudicet, quo ad liberandum ſol-
uentem, uide per Paul. Caſt. conſil. 1. qui hoc af
firmat. Nec poteſt alienare in caſibus permiſsis,
ſine conſenſu capituli,ut ſupra,nume.32.Item Ab
bas uel prælatus, de ignorantia ſua ſe excuſare
non poteſt: uel de ignorantia culpæ ſubditorum.
c.quamuis. de reg.iur.Nec poteſt concedere mo-
nacho,ut perpetuo ſtet extra clauſtrum. ut ſupra.
num.35.Nec poteſt præſentare regularem,ad ec-
cleſiam ſecularem, ut per Felin. in. c. in noſtra. de
reſcrip.col. pen.

Supereſt,ut aliqua,quę officium & obligationẽ
Abbatis concernant,ſubijciamus: poſt nonnulla,
quæ ex præcedentibus, & in cap. de Epiſcopo.
42 §. tertio, elici poſſunt. † Atque in primis ea,
quæ ordinata ſunt in regula, obſeruare Abbas,

nec mutare debet, niſi quatenus in regula permit-
titur. c. dilectus. de temp. ordin. alias mortaliter
peccat, vt & monachi, in his quæ ſunt præcepti,
ut per Card. Flor. in. c. 1. in prin. nu. 8. de ſtat. mo
nach. Et cum Abbas, uti prælatus, dux gregis, & pa
ſtor eſſe debeat, arg. c. ſciſcitatis. 7. q. 1. ſolicitam
ſubditorum, & monachorum ſuorum, debet gere-
re curam. c. in ſcripturis. 8. quæſtio. 1. c. cum ad
monaſterium. de ſtat. monach. alias punitur, ut
ibi: & uſque adeo, ut aliquando mortem ſubire de
beat: non ſolum, ubi fides, vel ſalus Eccleſiæ im-
pugnatur: ſed etiam ubi res, uel Claues Eccleſiæ
auferuntur, gloſ. in uer. pro altaribus. c. conue-
nior. 23. quæſt. 8. Hinc eſt quod dicitur prælatũ
propter perſecutionem, non debere derelinque-
re prædicationem: nec doctorem modum dicen
di quia beati ſunt, qui perſecutionem patiuntur,
propter Iuſtitiam. c. ſcimus. 43. diſtin. At quando
liceat derelinquere eccleſiam, propter perſecutio-
nem, vide glo. in. c. aduerſitas. in uer. hoc etiam.
7. q. 1. propterea diximus in ſuperioribus, nume-
ro 14. prælatum, propter negligentiam eſſe pu-
niendum, ita vt iuriſdictio ei etiam auferatur,
glo. fi. in. c. fi. 9. quæſtio. Et ne peccata ſubdito-
rum ei imputentur, ſeuerus debet eſſe contumaci-
bus, benignus tamen pœnitentibus. c. quanto. 2.
q. 4. & promptior ad miſerandum, quam ad pu-
niendum. cap. licet. 45. diſtinct. ſicque erga in-
firmos, compatiens eſſe debet. c. recedite. ea di-
ſtinct. Nec facile ſubditis credere, & facile ad vin-
dictam deſcendere debet: ſed præſentibus eccle-
ſiæ ſenioribus, diligenter perquirere veritatem,
& ſecundum qualitatem rei, delinquentes, Cano-
nica diſtrictione ferire. cap. ſi quid uero. 86. di-
ſtinct. Nam non ſufficit ſi inſtruat, quid ſit facien-
dum, niſi etiam puniat, non facientem. glo. in. c.
quidam. in uer. niſi. 23. quæſtio. 4. Excuſatur
tamen prælatus, qui fecit quantum in ſe eſt, ad-
monendo, increpando, & corripiendo, & ei non
eſt imputandum. c. de uiduis, cum gloſſ. in uer.
vt &. 27. quæſtio. 1. Debet Abbas, uel prælatus,
inprimis à ſuperbia, & auaritia cauere. c. Diaco-
ni. 93. diſtinct. Nam integritas prælatorum, ſalus
eſt ſubditorum. c. miramur. 61. diſtinct. cum etiam
apud Deum facilius exaudiantur. c. ipſi ſacerdo-
tes. 1. q. 1. & recte ſcriptum eſt in. c. in ſacerdo-
tibus. 16. diſtinct. vita & exemplo prælati, ali-
quem magis inſtrui. At malus prælatus, quando-
que datur propter peccata populi. cap. audacter.
8. quæſtio. 1. Nec ideo licet malus, contemnendus
eſt a ſubditis. c. multi. 1. quæſtio. prima, atque
neque ipſorum opera, ſed doctrina attendenda
43 eſt. c. æquales. 1. q. 1. † Notandum tamen eſt, in
eodem genere peccati, grauius cadere prælatum,
quam ſubditos. c. homo. 40. diſt. Item debet acqui
rere eccleſiæ ſuæ, & monaſterio. gloſſ. cum text. in.
c. quicunque. 12. q. 4. Ioan. And. in. c. 1. de oblig.
ad ratioc. et ſi ſciat rem non eſſe eccleſiæ, tenetur
ſtatim reſtituere, vel denunciare ei, cuius putat
eſſe, propter bonam fidem, & dic, ut diximus ſu-
pra in. c. de Epiſcop. §. 3. nume. 58. Item debet
ab omni familiaritate monialium, & aliarum fœ-
minarum, alienus eſſe. c. peruenit. 18. q. 2. &. c. 3.
ſeq. Immo nec vicino monaſterio, minusque cum
monialibus, debet habitare. c. diffinimus. cum.
2. ſeq. ea diſtinct. Nec a mulieribus ſudariola, &
Zonas, nec alia munuſcula accipere. c. monacho.
27. quæſtio. 1. Item Abbas tenetur ad concilium
Epiſcopi accedere. c. ſi. cum concord. 16. diſtinct.
glo. in. c. epiſcopus non debet. ea diſtinct. ubi late
Card. Alexand. diſtinguit: uide in. c. dilectus. de of
fic. ord. Item debet committere iuriſdictionem
temporalem, ſi illam habeat. c. clericis. ne cler. vel
monach. Item non debet committere vices ſuas,
uel eccleſias, ſub annuo cenſu. c. 1. ne præl. uic. ſu.
Item ad prælaturam, non debet præſentare ſe ip-
ſum, quantuncunque ſit dignus. c. per noſtras. de
iure patr. Item debet facere negocia etiam ſua, de
conſilio fratrum ſuorum. cap. nouit. de his, quæ
fiunt a præl. ſine conſ. cap. Item debet prouidere
monacho, in neceſſitatibus ſuis: ſicut dominus
ſeruo, Bald in. l. 1. q. 7. C. de his quæ pœn. nom. &
licet cum eo litiget, debet eidem ſubminiſtrare ex
penſas, & alimenta Bart. in. l. Imperatores. ff. de
tut. & rat. diſt. de quo per Alciat. in tract. de præ-
ſumpt. in. 9. præſumpt. in. 3. reg. nume. 9. & an
Abbas teneatur ad ſumptus ſi inquirat contra mo
nachum de crimine, diſtinguit Specul. in tit. de
inquiſit. §. fi. uerſ. item pone Abbas: & ibi Bald. in
addit. in uer. an monachus. Pro alimentis tamen
denegatis monacho, pro tempore præterito, non
videtur teneri Abbas: ſed pro futuris, ut per Ioan.
And. conſi. 54. nume. 5. Item Abbas poteſt accu-
ſari per monachum, ſine eius licentia. Innocen.
in. cap. cum p. de accuſ. c. ex parte. eo tit. Item
Abbas non debet dare literas abſolutionis mona
cho: quouſque habeat aliud monaſterium. Inno-
cen. in. c. ſicut. in uer. temerarium. de iureiur. Bal.
in marg. in uer. Abbas. uerſi. 21. Item poteſt Ab-
bas conueniri, pro contractu, & delicto mona-
chi, ſiue ante, ſiue poſt ingreſſum monaſterij: quan
do ad ipſum aliquid peruenit: & Abbate non de-
fendente, fit miſsio in poſſeſsionem bonorum
monachi, ad monaſterium peruentorum. Inno-
cen. in. c. cum olim. column. 3. in uer. dederat.
de priuileg. & Cardin. Flor. in clem. religioſus. q.
6. de procur. & Philip. Franc. in. c. ſtatutum. §.
cum vero, numero quinto, de reſcrip. Abb. conſil.
44. & conuenitur etiam Abbas actione reali. Bal.
in. l. nõ ſeruum. C. de rei uendic. alias in. l. non ſo-
lum. Alexand. in. l. quod ſeruus. ff. de depoſ. Sic
ſecundum Innocen. ibi, Abbas poteſt agere, & o-
bligantur omnes, ex contractu inito cum mona-
cho. Non obligatur tamen Abbas monacho,
ſicut nec dominus ſeruo, quia nulla inter eos cadit
obligatio: & propterea ad promiſſorum obſerua-
tionem non tenetur, ut per Bald. in. l. interpo-
ſitas. C. de tranſact. in ultim. not. & in. l. ſi li-
ber. C. de cond. ob cauſ. qui dicit hortandum,
non cogendum, de quo dic ut per Ioan. a ca-
nib.

nib. in tracta. de execut. ult. nolun. in. §. conſen-
taneum, numero 4. qui limitat. de Iure diuino,
& Canonico: & ad hoc faciunt, quæ ſcribit Philip.
Franc. in. c. non eſt obligatorium, nu. 4. de reg. iur.
in. 6. ut Abbas debeat ſeruare iuramentum factum,
ſuper ſtatuto condito, cum conuentu, de dando
docem ſingulis monachis annuatim, pro ueſti-
mentis, & uictualibus: licet ſi nolit ſeruare, non
habeant Monachi actionem contra Abbatem.
Cogitur tamen Abbas dare licentiam monacho
promoto ad Epiſcopatum. Panor. in. c. quod Dei.
col. fi. de ſtat. Monach. Item Abbas furatus res ca-
pituli, tenetur furti actione. Bald. & doct. in. §. in
tutela. l. 1. ff. de tutel. & rat. diſt. Item conuenitur
Abbas, pro Eccleſia ſibi ſubiecta. & ad agendum,
& defendendum, cum ſatiſdatione de iudicato
ſoluendo admittitur. Innocen. in. c. cum inter. de
uer. ſig. de quo per Nepot. a monte alb. in tract. de
excep. art. 6. num. 7. Hæcque procedunt etiam in
domibus, uel eccleſijs inferioribus ſibi ſubiectis,
ſiue prælatus, ſiue concurrens, cum priore ſibi ſu-
biecto, ut per Abb. in. c. cum deputati, de iudic.
nume. 8. Sic inquit Felin. in. c. edoceri. de reſcrip.
colu. 2. Abbatem ſolum ſine conuentu agere, &
conueniri poſſe, pro bonis communibus, etiã quo
ad adminiſtrationem, & forum ſortiri, uel domici
lium, prælaturæ ſuæ. Idem Felin. ait in. c. dilectus.
2. de reſcrip. col. 4. uerſic. Octaua. Et cum litigat,
tenetur tamen iurare de calumnia. glo. & Bar. in. l.
2. §. hoc etiam. de iurani. calum. Bar. in tract. de
differ. inter ius canon. & ciuil. num. 42. qui ponit,
ut de Iure ciuili, iuret in animam ſuam, de iure ca-
nonico, in animã maioris partis cõuentus, ut per
not. in. c. dudũ. de electione. Itẽ Abbas tenet̃ ad re
ſtitutionẽ fideicõmiſsi monaſterio inſtituto i qđ
poteſt grauari, Bar. in. l. ſi fuerit. de leg. 3. Bal. in. l.
pen. in pr. uerſ. quero ſi unum monaſterium. C. ad
Trebel. Item Abbas electus, tenetur relaxare bene
ficia quæ habebat, quia uacant, licet non ſit bene-
dictus: quamuis aliter ſit in Epiſcopo nondum
confirmato, Oldrad. conſ. 14. doct. in cle. atten-
dentes. §. ſtatuimus. de ſtat. reg. & Pet. a Biax. in
direct. elect. cap. 48. 3. partis num. 7. Item Abbas
exemptus, delinquens in membris non exemptis,
punitur per Epiſcopum, & deponitur, alias aliter
fit. Innocen. in. c. ex ore, de priuileg. cap. Abbates.
cum concord. 18. q. 2. ſed an cum conſenſu capi-
tuli. Io. And. in. c. pe. de cõſuetud. in. 6. Itẽ dẽt Ab-
bas repetere monachos uagantes. aliter grauiter
peccat. clem. 1. §. quia. ubi Card. de ſtat. monach.
Abb. in. c. ex reſcripto nu. 5. de iureiur. Sed an ſi-
ne conſenſu capituli, per Pau. de Caſt. conſil. 35.
Item ſi Abbas, uel religioſus, mutuam pecuniam
accipiat, nomine monaſterij, an teneatur monaſte
rium, uel requiratur eſſe uerſam in ipſius utilita-
tem perpetuam, uel temporalem; uide plene per
Abbatem poſt doct. in. c. quod quibuſdam. unm.
2. de fideiu.: & not. in. c. 1. de depoſ. & c. 1. de ſo-
lution. Item cogitur Abbas, ad recipiendum mo-
nachos, ſi abundant reditus, ut per Io. Annan. in.
c. quoniam. in prin. de ſimon. Item Abbas renun-
cians, uel depoſitus ab Abbatia, remanet tamen
monachus, Abb. Felin. & doct. in. c. ſicut ex lite-
ris. de iureiur. in prin. Item Abbas ſuccedens in iu-
re patronatus laico, quo iure uti debeat, clericali,
uel laicali, uide per Iaſ. in. l. polla. num. 5. C. de his
quibus ut indig. Item ſi ſit iniuſte electus, & ſo-
lutę ſint penſiones ei per inquilinos, uide an libe-
rentur ſoluentes, Iaſ. in. l. ſi urbana. ff. de de cond.
indeb. num. 7.

Abbatiſſæ munus quoque deſcribendum uide-
retur, cum in multis non conueniat cum Abbate:
44 quæ curioſus quilibet perquirere poterit. † Nam
licet, ut inquit Abb. in. c. fi. nu. 5. de ſtat. monach.
diſpoſita in monachis & Abbatibus, extendan-
tur ad Abbatiſſas, & moniales, quo ad eius pro-
portionabilia tantum, ſecus tamen econuerſo, ut
45 per glo. in cle. attendentes. de ſtat. monach. † Ve
* rumtamen inter a * cœtera, cum ratione admini-
ſtrationis, & in ea æquiparetur Abbati, ut inquit
Bal. in. c. 1. in prin. col. 6. qui feud. da. poſ. & Abb.
in. c. 2. in prin. de his quæ fiu. a præl. quos cum
alijs ſequitur Dec. in. c. cum dilecta. col. 4. in glo.
in uer. procuratricem. de confir. util. & in. l. fœmi
nę. num. 10. de reg. iur. & Iaſ. in uſib. Feud. in tit.
qui feud. dar. poſ. num. 6. multis omiſsis, breuitati
conſulendo: Hæc tantum a Decio ibi colligere li-
ceat: Scilicet eam habere iuriſdictionem, quam
poſsit in eius moniales exercere, per doctrin. Ab.
in. c. dilecta. de maior. & obed. in. 2. not. qui etiam
concludit ipſam poſſe habere collationem bene-
ficiorum, & dignitatum, cum adminiſtratione, per
c. indemnitatibus. §. uerum. ubi Domin. de elect.
in. 6. & per Abb. in. cap. cum in cunctis. in prin. de
elect. & per Bar. in. l. 1. in. 2. op. C. de dignit. lib. 12.
Quibus adde Felin. in. c. meminimus. de accuſat.
& not. Philip. Franc. in. d. c. indemnitatibus. §. ue-
46 rum num. 2. † Nec hic omitto commemorare,
Abbatiſſam uel Prioriſſam debere habere ætat-
tem, quæ requiritur in Epiſcopo, ut in d. c. cum in
cunctis. in prin. de elect. quicquid antiquis conſti-
tutum eſſet, de ætate ſexagenaria, in. cap. iuuencu-
las. 20. q. 1. & tradit idem Franc. in d. c. indemnita
tibus. in prin. num. 2. ubi not. ſubdit, iura loquen-
tia in Abbatiſſa, habere locum etiam in prioriſſa &
per eundem Franc. in. cap. 1. §. uerum. de ſtat. reg.
Non poteſt tamen Abbatiſſa excommunicare, uel
abſoluere, etiam a peccatis, ut per Decium in d. l.
Fœminę. nu. 10.

SVMMARIVM.

1 *Archidiaconus de iure, vicarius epiſcopi dicitur, & illius oculus, & præordinator: & num. 10. dicitur coadiutor*
2 *Archidiaconus, appellatione Præpoſiti largo venit modo.*
3 *Archidiaconus, ab Archos dicitur.*
4 *Archidiaconus conſtituitur, qui diaconus ſit: & in Sacerdotium non cogitur.*

Archidia-

Archipræsbyter, non ordinatur, niſi præsbyter.
5 *Archidiaconus non eligitur per Epiſcopum, niſi de ſua Eccleſia.*
6 *Archidiaconus qualis, & qua ætate eligendus.*
7 *Archidiaconi inſtitutio, a quo fiat.*
8 *Archidiaconus in vna Eccleſia conſtituitur, non diuerſis, & regularis etiam in regulari, & plures in eadem Eccleſia.*
9 *Archidiaconus poteſt eſſe quis, qui eſt Canonicus, ſicut Canonicus & Epiſcopus.*
10 *Archidiaconi cura quæ ſit, & officium, vbi nume. 12. tredecim enumerantur.*
11 *Archidiacono ſubeſt Archipræsbiter, quo ad adminiſtrationem, non ordinem.*
12 *Archidiaconus, quæ non debeat, vel poſſit.*
13 *Archidiaconus ſimplicem iuriſdictionem habet, declaratur per exempla, ſed non habet ea, quæ ſunt Epiſcopalis ordinis, & auctoritatis: cum exẽplis.*
14 *Archidiaconus an, & quando iuriſdictionem ordinariam habeat, quia perpetuus vicarius eſt epiſcopi.*
15 *Archidiaconus an poſſit Excommunicare.*
16 *Archidiaconus in reſeruatis Epiſcopo, non apponit manum.*
17 *Archidiaconus, an poßit ſententiare in cauſis, in quibus habet cognitionem.*
18 *Ardua negocia, quæ dicãtur: in cauſis ſpiritualibus; & quæ leuia.*
19 *Archidiaconus, compromißi non eſt capax.*
20 *Archidiacono conuenientia, omnibus prælatis inferioribus, iuriſdictionem habentibus, an conueniant.*
21 *Archidiaconus an poſſit inſtituere in quocunque beneficio, in quo collatio ſpectet ad epiſcopum.*
22 *Archidiaconus viſitans, poteſt procurationem moderate accipere.*
23 *Archidiaconus in epiſcopum eligi poteſt, non neceſſario poſtulari.*
24 *Archidiaconus mero iure, an ſit de capitulo.*
25 *Archidiaconus dignitatem clarißimi habet; ſicut Archipreſbyter.*

LIB. II. CAPVT VIII. DE ARCHIDIACONO.

ARchidiaconus, poſt Abbatem ſubſequebatur, eodem clericali habitu indutus: recteque id conſtitutum videtur, cum in proximis dictum ſit, c. præced. de Abbate, nu. 18. hunc
5 eo dignitate eſſe inferiorem: quamuis † de iure, uicarius, & ipſe epiſcopi dicatur. d. c. 1. de offic. archid. & per Decium conſil. 420. col. 2. ubi addit in omnibus hoc procedere, etiam omnem curam, & ſolicitudinem eius gerere. Immo & illius oculus appellatur, & dicitur etiam præordinator loci epiſcopi, c. 1. &. c. ad hæc. de offic. archid. ubi Abb. & doct. & per Cardin. Alex. in. c. perlectis. colu. 6. in glo. in uer. baſilicarum. 25. diſt. qui & ibi in præ-
4 ced. glo. † notat, appellatione præpoſiti, lato ſumpto uocabulo, comprehendi archidiaconũ, & per Hoſtien. in ſum. de offic. archid. §. 1. &. §. quid ſit,
3 qui & ibi. §. & unde, Archidiaconum ab archos, quod eſt princeps, dictum poni, quaſi principem diaconorum: unde quando uult, Euangelium præ alijs legit, uel cui uult, legendum committit. c. 2.
4 eo tit. † Inſtituitur autẽ archidiaconus, qui diaconus ſit, non aliter: ſicut non ordinatur archipreſbyter, qui idem eſt decanus: niſi qui presbyter ſit, c. 2. cum duobus ſeq. 60. diſt. & per Abb. in. c. cum in cunctis. §. inferiora. in. 3. not. de elect. qui tamen ſubdit, eum non teneri ſe facere promoueri in Sacerdotem, licet ſecus ſit in decano, & præpoſito, & ſimilibus: & in d. c. 2. not Cardin. Alexand.
5 † non debere eligi in archidiaconum per epiſcopum, alium quam de ſua eccleſia, niſi ſtatutum, uel conſuetudo ſit in contrarium. Item inſtitutio Archidiaconi dẽt fieri de eo, q talis ſit, cui ætas debita, cum prudentia, & uitæ merita ſuffragantur;
6 † nam diaconi de ſe eligunt, quem induſtrium nouerint Archidiaconum. Prohibetur autem adoleſcentibus, uel infra ſacros ordines cõſtitutis, ſed his qui prudentia, & merito uitæ clareſcunt, talis honor debet exhiberi. c. innouamus. 60. diſt. c. legimus. uer. ſic. diaconi. 93. diſt. at ſecundum Card. Alex. in d. c. innouamus. in fi. ætas hęc eſſe uidetur, alias. 25. annorum, nu. 20. ut etiam per glo. in. cle. 6. de ætat. & qualit. ſed hodie uiginti anni ſufficiunt, ſi accedat diſpoſitio epiſcopi. cap. permitti-
7 mus. de ætat. qualit. ſecundum Cardin. ibi. † Inſtitutionem tamen aliqui de archidiacono faciendã, ad epiſcopum referunt, uel potius confirmationẽ, ut in glo. d. c. innouamus: ſed magis illud ſequitur, ut conſideranda ſit conſuetudo. c. cum eccleſia. de electio. Hodie tamen, ſecundum reg. Cancel. & conſuetudinem curiæ Rom. hæc, & ſimilia, regulantur, & conferuntur, ut ſæpe diximus.
8 Conſtituitur itidem Archid. in una eccleſia, non in diuerſis, qui poteſt eſſe etiam regularis in eccleſia regulari, non tamen ſeculari, ut per Abb. in. c. preterea. de præb. & dign. ſed plures tamen Archidiaconi poſſunt eſſe, & conſtitui in eccleſia, ut not. Abb. & Dec. in. c. ex parte. 1. &. c. quoniam Abbas.
9 de offic. deleg. † Item poteſt quis eſſe archidiaconus, & canonicus, ſicut epiſcopus, & canonicus, & utrique dignitati poteſt eſſe annexa præbenda: qđ intelligit uerum Fran. Ripa, in. c. cam te, nu. 82. de reſcrip. de conſuetudine, non autem de iure cõi.
10 Solicitudo, † autem, & cura Archidiaconi, illa eſt, ut loco epiſcopi, per epiſcopatum proſpiciat, & quæ corrigenda uiderit, corrigat & emendet, niſi adeo fuerint ardua negocia, quod ſine maioris ſui pręſentia, nequeant terminari: ita ut inſtitutio corporalis, tam ſuper beneficijs, quam ſuper dignitatibus, ad eum pertineat: examinatio, etiam clericorum, ſi fuerint ad ſacros ordines promouendi: quodque etiam obſeruandum eſt in collationibus beneficiorum, ita ut examinati epiſcopo præſententur. d. c. ad hæc. de offic. Archid, cum alijs allegatis ſupra 1 & eſt glo. in. c. quando. 24. diſt. quę addit ut etiam officium Archidiaconi ſit, repreſentare Abbates ordinandos, & Abba-

tiſſas

ciſſas in ſede ponere.cap.ut noſtrum.de offic.ar-
chid.ſed tex.in d.c.quando diſponere nidetur, ut
epiſcopus debeat eligere Sacerdotes,in eccleſia-
ſticis Sanctionibus,qui ordinandorum uitam, ge-
nus,patriã,ætatem, inſtitutionem,locum,ubi edu-
cati ſunt,ſi ſint bene literati,ſi inſtructi in lege dei;
& ante omnia inueſtigent, ſi fidem catholicam
firmiter teneant, & uerbis ſimplicibus aſſerrere
queant.Sed pro ſolutione, Cardin. Alex.ibi dicit,
quod quædam eſt præſentatio,quæ fit de ordinan
dis,tanquam dignis, & examinatis, & hæc de iure
communi ſpectat ad Archidiaconum, quando epi
ſcopus dicit, Scis iſtos dignos, &c.ut in cap.1. de
ſcrut: Sed ubi conſuetudo aliter concedat, & quia
multæ ſunt eccleſiæ, quæ Archidiaconum non
habent,procedat diſpoſitio d.c.quando: & quan-
do agitur de præſentatione cleriri, quo ad titu-
lum,ad quem ordinari debet:eandem ſolutionem
tenet Abb.in d.c.ad hæc.col.2.in fi.Sicque Archi
diaconus poteſt dici coadiutor epiſcopi in ordina
tione clericorum,ut faciunt tex.in.c.ſubdiaconus
&.c.ſeq. 22. diſt. Sic ſolicitudo archidiaconi eſt,
imperare ſubdiaconis, & leuitis, ut ordinatio ab
his,ueſtiendi altaris fiat, & cura incenſi, & ſacrifi-
cij,& quis leuitarũ euangeliũ legat, ad populũ qs
preces, aut reſponſoria in diebus dñicis aut ſolẽni
tatibus decantet. Item ſolicitudo parochiarũ, &
ordinatio,& iurgia,ad eiuſdem pertineant curam;
& pro reparandis baſilicis diœceſanis, ipſe ſugge-
rit ſacerdoti, ipſe inquirit parochias cum iuſsione
epiſcopi,& ornamenta,& res baſilicarum, & paro
chiarum geſta,& libertatum eccleſiaſticarum,epi-
ſcopo idem refert: collectam pecuniam, de com-
munione,ipſe accipit, & epiſcopo defert, & cleri-
cis proprias partes ipſe diſtribuit. Ab archidiaco-
no nunciantur epiſcopo, exceſſus diaconorum,
ipſe denunciat ſacerdoti in ſacrario, ieiuniorum
dies,atque ſolennitatum: & ab ipſo publice in ec-
cleſia prædicantur: & ſi archidiaconus abſens eſt,
11 uicem eius diaconus ſequens adimplet: † ſub Ar-
chidiacono uero eſt Archipresbyter,eiuſque præ-
ceptis debet obedire, ut hæc expreſſa ſunt in cap.
perlectis.§.hi ſunt ordines.25.diſt. ſed intellige,
quo ad adminiſtrationem:quo ad ordinem ſit in-
ferior archidiaconus, ut per Rip. reſpon.5. num.
14.de conſtit.& ante eũ per Hoſt.in ſum.de offic.
Archid.in prin.& per Card. Alex. in cap.perlectis
col.4.25.diſt.& per Barb.in tract.de præſt. Card.
in.1.q.1.parte num.48.Ideo inquit Felin. in rub.
de maior.& obed.col. 1.archipresbyterum in di-
uinis & extra miſſam, præcedere archidiaco-
num,non in alijs, puta in loco, in uoce, iuriſdi-
ctione,& ſimilibus. allegat Dom. in cap. epiſco-
pus.17. diſtinct. Atque ſi obierit in plebe Archi-
presbyter, uel aliter fuerit eiectus, electionem
quo ad ſolicitandum ſaltem, Archidiaconus
cum clericis,& populo facit. uel de conſenſu epi-
ſcopi,uel conſuetudine hoc permittente. cap.ſi in
12 plebibus.63.diſt.ubi Card. Alex. † Non debet ta
men archidiaconus, exercere dominationem in
presbyteros parochianos, cenſum ab eis extor-
quendo,nihilque per auaritiam præſumere.cap.ſi.
94.diſt.ubi idem Cardinalis. Neque debet ipſe,
uel alius,animarum curam, uel prabendas eccle-
ſiæ,aut officia,uel beneficia eccleſiaſtica, ſine iu-
dicio uel conſenſu epiſcopi, alicui tribuere, cum
hæc in epiſcopi iudicio,& poteſtate permaneãt.c.
nullus.16.q.7.ubi Archid & doct.c.cum ſatis.ubi
Abb.de offic.Archid.& per glo. in.c.cum in cun-
ctis.de election.& Bertachin.in tract. de epiſc.in.
2.parte.4.lib.num.86. Verum plura,quæ ad offi-
cium archidiaconi pertineant: & tredecim, quæ
cum præmiſsis conueniant,notat Abb.in d.cap.ad
hæc.col.1.de offic. archid. Primo, quòd Imperat
leuitis, & ſubdiaconis. Secundo generaliter habet
ſolicitudinem parochiarum. Tertio earum habet
ordinationem. Quarto audit iurgia ſingulorum.
Quarto habet ſubiectos archipræsbyteros,qui de-
cani nuncupantur a pluribus. Et hic addas, ut ar-
chipresbyterorum ruralium inſtitutio, & deſtitu-
tio per epiſcopum, ſine ipſo non fiat. ut inf.in.c.
de archipreſ.in prin. Sexto obtinet primum præ
alijs locum, poſt epiſcopum,ut & per Alex.conſ.
142.num.2.uol.6. Septimo eſt eius uicarius.Octa
uo habet curam in eccleſijs, & clericis,ſicque di-
citur habere curam largo modo.Nono habet cor-
rectionem leuem,non in grauibus inquirendo,ſe-
cundum doct. non uniuerſaliter uiſitando, ſed
tantum loca,& perſonas, de quibus eſt infamia;
& uiſitabit ſecundũ Hoſtien. de triennio in trien-
nium, & quando epiſcopus non poteſt. ca.1. de
offic.archid. Decimo ad archidiaconum perti-
net uiſitatio, quę ſumitur pro tranſlatione poſſeſ-
ſinis corporalis,nõ ſolum in beneficijs: ſed etiam
in dignitatibus. Vndecimo ad eum ſpectat exami
natio clericorum, ad ſacros promouendorum.
Duodecimo examinatio promouendorum ad be-
neficia,qui primo examinantur ab ipſis, ſecundo
epiſcopo præſentantur: & uide aliqua per Vgon.
in tract. de offic. quat. præl. in.1.parte in rub.de
auct.epiſc. Hic generaliter ſubijce ſecundum Spe-
cul.in tit.de offic.archid.in prin.in his quæ ad of-
ficium archidiaconi pertinent, maxime reſpicien-
dam eſſe conſuetudinem uniuſcuiſque loci, ut
etiam tenet Hoſtien. in tit. de offic. archid.in.§.
quod ſit,ubi recitata & ipſe colligit.

Potentia uero, & dignitas Archidiaconi, cum
ex multis ſuperioribus deprehendatur, colligere
13 etiam in primis poſſumus, interalia, † ut iuriſdi-
* ctionem, de iure communi, * omnino ſimplicem
habeat ueluti uiſitare, corrigere, & coercere: mo-
dica coertione, cauſas minores audire & termi-
nare,& alia ſimilia, ut in ſuperioribus, pagere: ut
per Abb. in.c.dilecto,num.7.de offic.archid.quia
in his,quo ad parochiales eccleſias, & minores ti-
tulos,eſt uicarius epiſcopi. Non tamen habet ea,
quę epiſcopalis ordinis ſunt,ut conſecrare,dedica
re, Chriſmare,confirmare, & ſimilia, de quibus
habetur in cap. quod ſicut.§. preterea de electio.
Nec habet ea,quæ ſunt epiſcopalis auctoritatis,ut
cauſas

cauſas matrimoniales audire, indulgentias conce-
dere, & quo ad exercitia eccleſiaſtica, beneficij
14 adminiſtrationem inſtituere, & ſimilia. † Et uide-
tur, quod iuriſdictionem etiã ordinariam habeat:
quia ſit perpetuus uicarius epiſcopi, & iuriſdictio-
nem habeat ſimpliciter a lege, ut tenet Innoc. in.
c. cum ab eccleſiarum. de offic. ord. & Archid. in.
c. perlectis. 25. diſt. ut ibi col. 5. eos refert, & ſequi
tur Card. Alex. licet glo. ibi in uer. & iurgia, in fi.
late diſputando, tandem dicat ſibi uideri, quod ſo
lus epiſcopus in ciuitate ſua, debeat eſſe iudex or-
dinarius. & inquit Abb. in conſi. 21. uol. 1. Archi-
diaconum non habere contentioſam iuriſdictio-
nem, cum tamen ordinariam & perpetuam uica-
rius habeat, ab epiſcopo conſtitutus: qui eo ſit
maior. Hanc quæſt. etiam late diſputat ad partes
Hoſtien. in d. ſum. de offic. archid. §. quod ſit. col.
1. & ibi affirmat conſuetudinem loci, ſecundum
* magis communes * opiniones, eſſe ſeruandam, ſi
adſit: ſi ſecus, ad conſuetudinẽ uicinarum eccleſia-
rum, recurrendum ſit: poſtea ſubdit quod tamen
quædam ſunt, quæ de iure communi ad eum ſpe-
ctent, quaſi innuat quod in illis habeat iuriſdictio-
nem ordinariam, Bal. uero in. l. 1. §. in initio. num.
4. ff. de offic. præfec. urb. Iuriſdictionem Archi-
diaconi ordinariam ponit, non plenam, ſed ſemi-
plenam, ideſt, ſine executionis realis potentia: ſci-
licet mediatam habet, quia literas ſuas epiſcopus
mittit, & ſic facit per medium, quod immediate fa
cere non poteſt. Subdit rurſus Bal. quod archidia-
conus circumſcriptiue, uti poteſt iuriſdictione, in-
fra fines archidiaconatus, non extra: Subiectiue di
cit, quod non omnis ordinarius habet territorium
ſubiectum. ſ. ſub ſe. Deci. uero in rub. de offic.
deleg. in prin. abſolute tenet, archidiaconum
habere iuriſdictionem ordinariam, & contentio-
ſam, allegando glo. in d. uerſic. iurgia, & archid. &
Hoſtien. ubi ſupra: Iſta opin. etiam mihi magis pla
cet, in his quæ archidiacono competunt de iure
cõmuni, ut ſupra: hocq; tanto magis, ſi de conſue-
tudine, uel ex inſtitutione, talis iuriſdictio ordina
ria tributa eſſet, ut in uicario diximus. c. præced. &
hoc etiam eo argumento magis placet: quia epi-
ſcopus non poteſt ad libitum auferre iura compe-
tentia archidiacono, quia habet ius in re: nec eum
remouere, ex quo a iure conſtitutus eſt, ut docet
Card. Alex. in d. c. perlectis. col. 5. quod etiam te-
net Decius con. 664. col. 1. ubi ex ſententia Ant.
But. plus dicit, ſcilicet epiſcopum non poſſe exer-
cere officium Archidiaconi. Declara tamen, ut
non habeat iuriſdictionem in monaſterijs, quia
quo ad iuriſdictionem ſubſunt epiſcopo. cap. hoc
iure. 18. q. 2. & cap. cognouimus, & per Innocen.
in cap. dilecto. de offic. archid. De iuriſdictione
uero Archid. uide etiam Abb. ubi loquitur de alijs
prælatis inferioribus, in. c. cum contingat, præci-
pue, colum. 13. de for. comp. & dicemus inf. in.
15 cap. de Archipresb. † Verum an archidiaconus
poſsit excommunicare, Cardin. Alexand. in d.
cap. prælectis. colum. 6. diſtinguendo ſecundum
glo. in. cap. cum in cunctis, in uer. Archidiaco-
num, de electione. tenet eum non poſſe excommu-
nicare, cum ſolennitate. c. debent. &. c. cum aliquis
11. q. 3. quia id ſit mucro epiſcopi. c. uiſis. in fin.
16 16. q. 2. & † ſic de reſeruatis epiſcopo, ad quæ ar-
chidiaconus non appouit manum. c. nullus. 16. q.
7. at ſine illa ſolennitate excommunicare poſsit. c.
1. de eo qui fur. ord. recep. & ita ponere tradit Ar
chidiaconũ, ibi & panor. in. c. cum contingat. de
for. compet. Hoſtien. in ſum. de offic. archid. d. §.
quod ſit. col. 1. idem uidetur tenere; atque addit
ut poſsit non anathematizare, ſed excommunica-
re, etiam excommunicatione maiori, ſed non cum
illa ſolennitate, de qua ſupra: Supradictam diſtin-
ctionem uidetur non negligere Abb. in. c. archi-
diaconus. de offic. archid. licet ille tex. hoc expreſ-
ſe negare uideatur, cui plures fiunt ſolutiones:
Abbas tamen in d. c. cum in cunctis. §. inferiora,
hoc totum defert conſuetudini; & de iure non
poſſe excommunicare, arguit. Diſtinctio tamen
ſupra recitata, uidetur poſſe placere, ex quo ei con
ceditur iuriſdictio, & hoc argumento utitur Abb.
in d. c. cum in cũctis. §. inferiora nu. 4. de electión.
& arguitur ex ſupra adductis, precipue per Abb.
17 in d. c. ad hæc. col. 1. de offic. archid. † An autem
archidiaconus poſsit ſententias proferre in cau-
ſis, in quibus habet cognitionem, ad partes arguit
Card. alex. in d. c. perlectis. col. 6. & in eam opin.
uidetur cum Gemin. inclinare. ut in negocijs non
arduis, poſsit diffinire, per d. c. ad hæc, quod uide-
tur expreſſe ſtatuere: & ſentit Abb. in d. c. dilecto
nu. 7. de offic. archid. & hæc opin. uidetur uerior.
18 † Quę autem dicantur negocia ardua, ponit Abb.
in d. c. ad hæc. col. 2. de offic. archid. ut clericorum
depoſitio, ſuſpenſio perpetua, uel multum diutur-
na, eccleſiarum unio, uel diuiſio, Diſpenſatio, niſi
concedatur: eccleſiaſticæ rei alienatio, iuriſdictio
monaſterij, niſi ſit conſuetudo: cauſarum matri-
monialium auditio, quæ ſunt publicæ pœnitentię,
indulgentiarum conceſsio, datio dimiſſoriæ, cau-
ſæ criminales graues, & quæ ſunt epiſcopalis ordi
nis, & generaliter omnia inter ardua reputantur,
quæ nõ expediuntur per epiſcopum, ſine capitulo,
de quibus diximus ſupra hoc lib. c. 5. §. 3. num. 3.
leuia uero, quæ audit archid. inibi ponit Abb. ut
cauſæ uſque ad trecentos aureos, & minores cri-
minales, in maioribus capere reum & ad epiſco-
pum mittere, & modicã mulctam indicere clericis
ſibi ſubiectis, in adoptionibus, teſtamentorum, &
donationum inſinuationibus, ac mamnuiſsioni-
bus: quas non nomine eccleſiæ, ſed proprio, fa-
19 ciunt epiſcopi, auctoritatem interponere. † Non
poteſt tamen in archidiaconum compromitti, ut
ratione delicti, uel contractus, aliqui conuenian-
tur coram eo, cum nõ habeat territorium: & ſub-
20 dit ibi notanter Abb. † ea quæ dicta ſunt de archi
diacono, intelligenda eſſe de omnibus prælatis ec
cleſiaſticis inferioribus, iuriſdictionem habenti-
bus, de conſuetudine, uel de iure: licet commemo
rat Innoc. aliter ſentire. Premiſsis in ſpecie addit
Abb.

21 Abb. † ut archidiaconus poſsit inſtituere,in quolibet beneficio, & collatio ſpectat ad epiſcopum, non ad alium:ſed hæc non ita abſolute puto uera, ut ſupra inproximis,num.10.&.12. Item ubi Archidiaconus uiſitat,ut ſupra in uerſic. Solicitudo. poteſt procurationem moderate recipere:non tamen grauare ſubditos ſuos. c. procurationes.cum

23 concord.ubi doct. de cenſib. † Item adde, ut Archidiaconus poſsit eligi in epiſcopum,non poſtulari neceſſe eſſe,ut per Abb. in.c. innotuit. uerſic.

24 tertio not. de electio. † Non eſt tamen de capitulo archidiaconus, mero communi iure inſpecto, ſed ſolum habentes ius canonicæ. cap.2.de inſtitut. & epiſcopus , cum canonicis , facit unum corpus.c.nouit.&.c.quanto.de his quæ fiu.a præl. ſin.conſ.cap.& not.Abb.in.c. dilecti.in.1.not. de

25 maior.& obed.† Quo autem dignitatis titulo decoretur archidiaconus, cum dignitatem omnino habere dicatur , ut per Card. in.clem.fi.de preb.& per Philip.Franc.in.c.1.num.6.de conſuetud.Specul.in tit.de iuriſd.om. iud.colum.3. uerſ. alij archidiaconi, hunc clariſsimum eſſe dijudicauit, ſicuti & Archipresbyterum, per.c.cum ab eccleſiarum.de offic.ord.&.ca.literas, de reſtit.ſpol.cum ſim.quod autem ſit maior archipresbytero,& præpoſito,dicemus inſ.c.de præpoſ.10.&.c. de archipresb.& dicas,quod etiam archidiaconus prælatus appellari poteſt,ut conſtabit ex dicendis inf.d. c. de præpoſito.num.9.&.num.10.

SVMMARIVM.

1 *Prioris conuentualis imago depingitur.*
Habitus diuerſi, diuerſorum religioſorum, dicunt.

2 *Clerici ſeculares præferuntur omnibus religioſis: quia antiquior eſt inſtitutio.*
Canonici cathedralis Eccleſiæ, præferuntur omnibus alijs clericis: qui dicuntur primi gradus.
Clerici aliarum eccleſiarum, quam cathedralium, quomodo præcedant inter ſe.

3 *Monachi qualiter inter ſe præcedant: & quomodo præcedant canonicos regulares; & Fratres mendicantes.*

4 *Fratres mendicantes, quomodo inter ſe præcedant.*
Præcedendi ordinem turbanti, poteſt reſiſti, etiam armis.
Dignior eſt locus , prope Epiſcopum , vel aliud caput.
Præcedentia capit quoddam priuilegium.

5 *Priores licet ſint in multiplici differentia; tamen conuentualis, de quo tractatur, a capitulo eligitur, etiam generali: & qualis. nu.10.*

6 *Eccleſia conuentualis, & collegiata, quæ dicatur.*

7 *Guardianis adaptantur dicta in prioribus: ita vt appellatione prælatorum veniant.*

8 *Commendatarius Abbatiæ,vel prioratus, non dicitur prælatus, ſed purus cuſtos, detentator,&c.*

9 *Prouincialis miniſtri electio, quomodo, & confirmatio fiat, anque pertineat ad miniſtrum generalem.*

10 *Generalis miniſtri electio, ad quem pertineat.*

11 *Prior qualis, quantuſue ſit, qui dignitatem habere dicitur, niſi ſit clauſtralis.*

12 *Prior Clariſſimus cenſeri poteſt: & quomodo prælatio in his conſideretur.*

13 *Templarij milites, qui appellentur.*

14 *Prior, quod non ſit maior Archidiacono.*

15 *Prior habet liberam adminiſtrationem , & quid poſſit.*

LIB. II. CAP. IX. DE PRIORE, CONVENTVALI.

1 Prior conuentualis † eadem Corona, ex capite uſque ad aures,exciſa,cucullata:& ipſe ueſte & habitu , ab Abbate parum diſsimilis, præterquam in inſignijs Epiſcopalibus, nonus proſpiciebatur in ordine. Diuerſo tamen colore in habitu ſuo utuntur hi religioſi, prout diuerſarum inſtitutionum ordo fert,& regula:Nam inter mendicantes, Fratres prædicatores , qui inter hos primum locum tenent , habitum nigrum , abſque manicis,laxum,ſuperiorē: interiorem uero album gerunt.Hique à. S. Dominico Calaguritano , Hiſpano, inſtituti:ſub anno ſalutis. 1223.fuerunt,ut M. Ant. Sabel. placet, Enneade.9.lib.6. Fratres uero minores a.S.Franciſco,Aſiſias,eodem tempore,ut ibi per Sabel.Hique ſecundo loco ſunt, cinereoque habitu , cincto , & manicato , penitus induuntur. Heremitæ inde.S. Auguſtini, ſuperiori itidem nigro, cincto, extenſis manicis, interiori albo,utuntur,& tertium locum occupant. Carmelitę , poſtremo & quarto loco ponuntur , & albo habitu,laxo,ſuperiori teguntur , ſine manicis: interiori autem ferruginco.Hos(dicam fere obiter) hoc ordine deſcribit Card. Alex. poſt alios doct. in.c.Epiſcopos.col.2.&.3.17.diſt. quem ſequitur Nicol.Boer.in tract.de ord.grad.utr.for.in.1.parte.nu.24.& ſeq.ubi abunde ponit de ordine præcedendi omnium : quando concurrunt in proceſſionibus, & alijs actibus publicis, clerici ſeculares,

2 & religioſi diuerſarum eccleſiarum: † præmittendo tamen , ut clerici ſeculares , quia antiquior ſit horum inſtitutio, præferendi ſint omnibus religioſis, per tex.cum glo.ibi & concor. at inter clericos ſeculares, præferendos canonicos cathedralis eccleſiæ, quia dicantur clerici primi gradus, alij clerici aliarum eccleſiarū , ſecundi, tradit. Et ſubdit alios clericos, inferioris ordinis, eo pacto, eſſe præferendos , ut intitulati in dignioribus Eccleſijs, ueluti Canonici Eccleſiarum collegiatarum, præferantur rectoribus parochialiū Eccleſiarū.c. licet canon. iuncto cap. ſtatutum. de elect. in. 6. Sicque hi rectores ſubſequantur,inter quos tamen rurſus plebani,non plebanis.c.1.ne cler.uel mon. in.6. Inde docet:ut reliqui Clerici ſeculares,iuxta antiquitatem,& ordinem eorum , ſuccedant.c.

3 1.&.c. ſtatuimus. de maior.& obed.† Poſteaque uenire monachos,& alios religioſos, iuxta eorum antiquitates,ut per glo.in.c.quorundam.de elect. in.6.& de his uide aliqua per Felin.in rub.de maior.

ior. de maior. & obed. num.6.& ſeq. Ex quo ſe-
quitur, ut monachi S. Baſij primi ſint, tanquam
antiquiores: poſt eos Monachi. S. Benedicti,
demum alij monachi, antiquiores: Et poſt mo-
nachos, canonici regulares, atque inde Fratres
mendicantes, ſecundum ordinem memoratum
4 † ſcilicet ut primo prædicatores, ſecundo mino-
res, tertio Heremitę. S. Auguſtini, Quarto loco
Carmelitæ accedant. Hic tamen obſeruatur, ut
hodie in celebratione diei, quo Corpus Chriſti
effertur, uidi ann. Sal. 1557. Prædicatores obtinere
primum locum, Secundo Heremitas. S. Aug. Ter-
tium Carmelitas, Quartum Fratres minores. S.
Franciſci, & eiuſdem ordinis conuentuales: inde
amadeos, ſed hæc conſuetudo contraria non uide
tur ualere, ut per Hoſtien. in cap. 1. de maior. &
obed. ſequitur Card. in d. c. Epiſcopos. 17. diſt. &
Conſuluit Abb. conſ. 21. in. 2. parte, licet Bald. in.
l. obſeruare. §. antequam. ff. de offic. procõſ. & leg.
ſentiat contrarium: Qui ibi notanter ponit; eum
teneri actione iniuriarum, qui uelit ordinem tur-
bare, & poſſe ei de facto reſiſti, etiam armata ma-
nu: quia nemo paruipendere honorem ſuum de-
bet, arg. l. 1. in prin. ff. de poſtul. Et notandum eſt
in proceſsionibus, & ſeſsionibus, digniorem eſſe
locũ eius, qui prope Epiſcopũ, uel aliud caput, eſt,
ut ibi per Cardin. atque iſtum ordinem præceden-
di, ſapere quoddam priuilegium, ex mẽte Bal. ibi:
Notandum etiam eſt, ſecundum eundem Cardin.
ibi ea col. 2. eum qui uelit prærogatiuam in pro-
ceſsionibus obtinere, uti debere indumentis gra-
dui ſuo conuenientibus, ex Auct. Ant. in cap. 1. de
5 auct. & uſu pal. † Verum cum priores in multiplici
differentia ponantur, ut per Imol. in cle. & ſi prin-
cipalis. in. 3. not. de reſcrip. ut eum refert Iaſ. conſ.
77. num. 5. col. 4. uol. 1. & appellatione prioratus,
dicunt quidam, contineri ſolas quaſdam admini-
ſtrationes, & dignitates monachorum, & aliorum
regularium, cap. præſenti. de offic. ord. lib. 6. cum
concord. Sed uſus tamen in aliquibus partibus ob-
tineat, prælatos, rectores ſeculares eccleſiarum
ruralium, & etiam curatarum, ubi cura tamen per
uicarios, in eis ſeparatim regitur, uocari priores,
ut docet glo. in ca. execrabilis. in uer. prioratus. in
extrauagan. communi, de pręb. & dignit. ubi etiam
loquitur de clauſtralibus, quomodo cum alijs ſe
habeant: Quo ad rem noſtram tamen, ut primum
de eorum inſtitutione quæramus; Alius conuen-
tualis, & in Eccleſia collegiata: Clauſtralis alius
tantum: ille ut plurimum perpetuus, hic manualis
temporaliſque, conſtituitur a ſuperiore ſuo, uelu-
ti ab Abbate, & proprie obedientiarius eſt: ille ue-
ro collegiatus, a capitulo conuentus. ca. 2. de ſtat.
monach. §. fi. c. 1. de elect. & hæc colligit Cardin.
Alex. in. c. 1. col. 8. uerſic. Secundo caſu. 21. diſt. &
diximus in. c. de Abbate, ſupra, nu. 34. & quod de
iure communi pertineat ad Conuentum, conſul-
uit Alex. conſ. 106. num. 2. uol. 2. per prædicta, &
alia: qui tamen ibi late ponit, talem electionem
poſſe transferri in capitulum generale: ſicque ui-
detur obſeruari, ut deputentur, & eligantur Prio-
6 res, qui etiam temporales ſunt. † At quæ ſit Eccle-
ſia conuentualis & collegiata, ex eo percipitur, ſi
fuit facta inſtitutio, ut ibi reſiderent plures colle-
giati: uel habeant priuilegium ſuper iure collegij,
& exerceant iura ad collegium pertinentia, ut per
Panor. in. c. nobis. de iure patr. poſt alios, quos re-
fert, & ſequitur Iaſ. d. conſ. 77. col. 6. in que talis
prior collegiatus, habet Iuriſdictionem in illos de
collegio, ſecundum not. in. c. cum ab Eccleſiarum,
de offic. ord. & tradit Iaſ. d. conſ. col. 5. & de hoc
7 loquimur nos principaliter, & ex ordine: † Et
quod dicimus de Prioribus, idem dicendum puto
de miniſtris, & Cuſtodibus, ſeu Guardianis, & ſi-
milibus præfectis Monaſterij, qui uidentur pari-
ficari: ita ut etiam appellatione prælatorum ue-
niant: ut tradit Felin. in cap. 2. col. fi. de iudic. poſt
Card. in cle. 1. q. 10. de elect. & in. c. dudum. §. ſta-
tuimus. q. 1. de ſepul. ubi loquitur in prouinciali,
& priore conuentuali fratrum pręd icatorum, & ſu
8 periorum eorundem, & fratrum minorum. † Ad-
uertendum tamen eſt hic, quod ſi aliquis conſti-
tuatur commẽdatarius alicuius Abbatię, uel prio
ratus, talem non prælatum eſſe, nec dici habere ti-
tulum prælati, aut rectoris, ſed ſolum fieri purum
Cuſtodem, & miniſtrum, & depoſitarium, & de-
tentatorem, ut conſuluit Oldrad. conſ. 179. & Fe-
lin. in. c. cum olim. colu. pen. de maior. & obed. &
Socin. conſ. 32. num. 17. uol. 1. & per Caſſadorum
ſuper reg. Cancel. deciſ. 32. num. 6. & Ang. conſi.
35. qui inquit, Commendatarium habere tantum,
quandam aſininam detentionem, non autem ali-
quod ius in re, ut ẽt cõſuluit Corn. 342. n. 5. & ſeq.
9 uol. 1. † Electio uero Miniſtri prouincialis fit, per
capitulu prouinciale: eiuſque confirmatio, uel in-
firmatio, ſpectat ad miniſtrum generalem, & con-
firmandus eſt electus, a maiori parte numero,
omiſſa collatione Zeli, & meriti: ſi fiat infirmatio
electionis, illa redeat ad capitulum, cle. exiui de
paradiſo. §. demũ. ubi Card. de uer. ſig. ubi etiá po-
nitur modus creandi miniſtrum prouincialem, in
prouincijs ultramarinis, Iberniæ, & Græciæ.
10 † Electio uero Miniſtri generalis, uidetur pertine
re ad capitulum generale: Iſpo enim mortuo, ſup-
plet uicarius ordinis, uices eius, uſque ad tempus
capituli: licet fratres Prædicatores, dicantur obſer
uare, quod miniſter illius prouinciæ, in qua oc-
currit celebrandum generale capitulum, poſt obi-
tum ſui Magiſtri, generalis uicarius eſt ordinis,
uſque ad tempus capituli: quod & obſeruare dicit
Fratres minores, ut tradit Card. in d. cle. exiui. §.
cęterum. Sicut in electione Abbatis quædam con
ſideranda ſunt, præcipue ætas. 25. annorum, ut in
d. c. de Abbate nu. 10. ita in priore: Verum Prior
curatus, annorum. 20. tantum eligi poſſe uidetur, ſi
ipſe per ſe, non exerceat curam, Card. in cle. 1. §.
cęterum. de ſtat. monach. Item Prior eligi debet
pure, & ſine ſimonia, uel pactione, ut per Specul. in
tit. de relig. domib. uerſ. hoc quoq; ubi Bal. Electus
autem, ſi exemptus eſt: confirmatur ab Epiſcopo,
alias

aliās a ſuo ſuperiore. Abb. in. c. monachi.in fi. de
ſtat. monach. At quæ poſsit facere capitulū gene-
rale, habet in.c.ſingulis. &.c.fi.de ſtat.monach. &
in. c. quoniam. 18.diſtin.& remiſsiue per Alexan.
11 in d.conſi.106.nume.4.volum.2. † Qualis uero,
quantusue ſit, Prior iſte, de quo agitur, ex multis,
quæ dicta ſunt ſupra in.c.de Abbate: quæ ipſi quo-
que conuenire poſſe uidentur,& ex eo quod iuriſ-
dictionem habeat, correctionem, & excommuni-
cationem, & prælatus cenſeatur, ut in proximis
dictum eſt, dijudicare poſſumus: Verum dicamus
etiam in ſpecie, ipſum Priorem Conuentualem,ha-
bere dignitatem, ut not. Card. Florent. in clem.&
ſi principalis.de reſcrip.qui in clem.1.§. fi.de ſup.
neg.præl.addit, ut qualiſcunque ſit prioratus, ſiue
collegiatus, ſiue non, etiam ſi ſit manualis, digni-
tas tamen ſit: non tamen, ſi ſit clauſtralis, quod po-
tius eſt officium.refert,& ſequitur Iaſ.d.conſi.77.
nume. 5. volum. 1. ubi plene loquitur: declarans
tamen, ſi non ſtricte,& proprie: ſaltem large,& im-
proprie, quemlibet prioratum, etiam manualem,
dignitatem dici poſſe: & hoc pacto intelligendum
Card.Floren.in d.clem.1.§.fi. affirmat. Facit quia
omnis ordo Eccleſiaſticus, habet annexā dignita-
tē, ut iā ſcripſimus ſupra hoc lib.c.1,§.1.q.1.in fi.
& ideo Iaſ.ubi ſupra, concludit, priorem talē, pro-
priè ſumptum, delegatum Apoſtolicum fieri poſſe
non improprijū: ſed Felin.in.c.2.col.fi.aliter uidetē
decidere in monialib. Et quod dicit in priore, idem
dicendum eſt in miniſtro, uel Guardiano Fratrum
minorum, ut per Felin.in. c.cum olim.in prin. de
12 maior.& obed.† Sicque ſubſequitur, ut prior talis
Clariſsimus arbitrandus ſit: ex his etiam quæ dicta
ſunt ſupra præcedentibus capitibus, hoc lib. 2. At
eius prælatio quomodo ſit cōſideranda, doct. non
bene affirmant: immo magis uidentur diſſentire,
ēt cum ipſo legiſlatore: Nam Io.Franc.Pauinus in
tract.de offic.& poteſt.cap.ſed.uac.prælud.6.nu-
me.15.uidetur ponere ut æquiparata, ſedem Abba
tialem,& Priotalē, ſeptimo ordine: etiam tam ma-
rium, quam fœminarum: de quibus loquitur.c. in-
demnitatibus.de elect.in.6.deinceps Pauin.ibi,nu
me.20.ponit ultimam ſedem: quā dicit eſſe multi-
plicē, & in qua primū enumeretur ſedes Magiſtri
maioris hoſpitalis,uel conuētus templi,† & qui ap
pellentur milites,& templarij. Inde ponit ſedē mi-
niſtri fratrū minotum: Inde ſedē aliorū magiſtra-
tuum vniuerſitatū ſeculariū: & poſt ſedē Abbatiſſa-
rum, ſeu Prioriſſarū,& aliarū prælatarū, habentiū
quomodolibet iuriſdictionē in ſubiectas: quia poſ
ſint, claue procedente a dicta Iuriſdictione, ab offi
cio,& beneficio ſuſpendere, p p eorum culpas, per
not.in.c.dilecta.de maior.& obed,& ſic uidetē cō-
14 cludere,† talem Priorem, eſſe maiorem Archidia-
cono, cuius cōtrarium expreſſe tenet Nicol. Boer.
in tract.de ord.grad.utriuſq.for.in.1.parte.in prin.
nu.23.ſed quod reddit rē magis ambiguam, in. c.
cum olim. in ſupraſcriptione, de maior. & obed.
habetur, quod prior fratrū prædicatorū, præfertur
Archidiacono: Sed in.c.humilis.eo.tit.& per eum
citatis, Archidiaconus præfertur priori: In hoc diſ-
ſidio, ſequendam cenſeo opin.Nicol.Boerij, & d.
c.humilis: ex his pcipue, quæ dicta ſunt ſupra in. c.
de Archidiacono.nu.1.13.& ſeq.cū Archidiaco-
nus perpetuus vicarius epiſcopi, a lege cōſtitutus,
illius oculus,& præordinator & coadiutor dicat:
& iuriſdictionē habens perpetuam & ordinariam,
cū poteſtate excōmunicandi. Eſt quoq; talis prior
monaſterij, ſui iuris,& quaſi emancipatus uiuit, ut
per Bal.in addit.Specul.de Arbitr.col.6.uerſ.prio
15 res ſunt. † Quo ad poteſtatem ēt Prioris: eum ha-
bere liberam adminiſtrationem, & generalem: &
poſſe nocere, & prodeſſe: non tamen donare, tra-
dit Paul. de Caſt. & Alexan. in.l.item magiſtri. ff.
de pactis: licet in clauſtrali, aliter ſit, ut per Bal. in
rub.de exercit.& inſtit. act. nu. 9.uerſi.& ex hoc.
ſicque Iaſ.conſi.94.volum. 1.inquit, prioratū, nō
habere adminiſtrationem: qui non habet capitulū
nec conuentum. Item pōt & ipſe prior conuentua-
lis, conſtituere procuratorē, Bar.& Doct.in.l.1.ff.
de procur.& poteſt conſtitui procurator a cōuen-
tu, etiam cum ſuimet auctoritate. Bal.in.l.filiusf.§.
veterani. de procur. allegat Archid. in. c.præſen-
tium.de teſtib.in.6.faciunt dicta in.c.de Abb. nu.
38.Item poteſt eſſe executor teſtamenti in relictis
ad pias cauſas, miſerabiles perſonas,& coniunctos
ut ibi.num. 37.Item generaliter dicas, prælatos in
feriores,& ſic hunc priorem, creare ſibi poſſe uica
rium, ut tradit Card.Alexan. in.c.perlectis,col. 4.
diſtinct. 24. Reliqua quæ ad poteſtatem eius con-
uenire poſſunt: quæque ad munus eius pertineāt,
uide multa ſupra in.c.de Abbate. quæ recte, & in
ſimili hic quadrare poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Præpoſitus ea ætate, moribus, & prudentia eligitur qua Archidiaconus, uel Archipresbyter. & ad ſacerdotium debet promoueri infra annū, monitus.*

2 *Præpoſiti electio a quibus fiat.*

Electio in quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis, quomodo facienda, remiſſiue.

3 *Præpoſitus, de iure minor eſt Archidiacono, ſed præcedit decanum, ſeu archip.*

4 *Dignitas vbi eſt electiua: & habet adminiſtrationem temporalium, & habet prærogatiuam in capitulo, denotat maioritatem.*

5 *Præpoſitus habet iuriſdictionem ordinariam, in canonicos, & clericos ſuæ eccleſię: & poteſtatem eos excommunicandi: & quando epiſcopus.*

6 *Præpoſitus capituli poteſt interponere auctoritatē. non tamen alienare ſine epiſcopo.*

7 *Præpoſitus dicitur habere dignitatem.*

8 *Præpoſitus, poteſt prælatus appellari.*

9 *Prælatus proprie appellatur, qui iuriſdictionē habet ordinariam, late qui ſine iuriſdictione præeminentiam habet: latiſſime qui curā habet animarum.*

10 *Prælati nomine, comprehenditur omnis adminiſtrator, perpetuum officium habens: ut cuſtos, vel fratrum minorum miniſter.*

11 *Præpoſitus tenetur ad refectionem, & ſuæ eccleſiæ ampliationem, alimentis & oneribus detractis.*

LIB. II. CAPVT. X. DE PRAEPOSITO.

PRæpoſitus Decimum gradum intercipiebat:
1 eadem imagine ſacerdotali depictus. † Qui
ea ætate, moribus, & prudentia, eligitur: qua
& Archidiaconus, vel Archipræsbyter, ut diximus
in.c.de Archidiacono, nume.6. Debetque ſe promoneri facere in ſacerdotem, ſaltem infra annum
a die monitionis, alias priuandus eſt eccleſia, ſicut
& Decanus, & ſimiles, ut per Abb. in cap. cum in
cunctis. §. inferiora. de election. & dicemus inf.
2 in.c.de præsbyt. paroch. nume. 3. † Electio vero
huius prælati, de iure ſpectare ad epiſcopum, aliquando cum conſenſu capituli, in eccleſia Cathedrali: ſi ſit inferior, ad capitulum illius eccleſiæ
collegiatæ ſecularis, niſi conſuetudo ſit contraria,
& aliter obſeruetur, ut per.c.1.de election. tenet
Card. Alex.in.c.1.21.diſtin.ubi etiam ponit, quid
de Canonicis eligendis, & de prælatis eccleſiæ collegiatę, regularibus: & alijs prælatis, ſiue inferioribus, ſiue ſuperioribus: & ordinum inſtitutione:
incipiendo ab Apoſtolis: & iam abunde diximus
ſupra, hoc lib.cap.1.§.4.uerſ.4.nume.4.de electione prælatorum: ſiue in eccleſijs Cathedralibus: ſeu
3 conuentualibus, ſeu collegiatis. † Is præpoſitus, de
Iure, minor Archidiacono dicitur: niſi aliter conſuetudine inductum ſit, ut per Doct. præcipue
Decium in.c.2.col.2.de Iudic.poſt Bal.cóſ. 335.
vol.3.alias conſi.387. incip. Archidiaconus, vol.
1.& per Felin.in rub.de maior. & obed.colum. 3.
quem ſequitur Nicol. Boer. in tract. de ord.grad.
utriuſque for. 1. parte. nume. 21. qui numero 22.
ſubdit, ut Archidiaconus, & Præpoſitus, precedant
Decanum: qui idem eſt & Archipresbyter: allegat ſupraſcriptum. cap. veniens. de regular. & faciunt ad hoc collecta in Rot. Rom. deciſ. 449.
fuit dubitatum, in nouis: quam refert & ſequitur
idem Felin.ubi ſupra colum.6.& idem Boerius d.
numero 22.ibi notabilem doctrinam ponentes.
4 † Quod vbi dignitas eſt electiua: & habet adminiſtrationem bonorum temporalium: & prærogatiuam in capitulo: Iſta tria denotant maioritatem,
niſi aliud habeat conſuetudo. Immo etiam memorata deciſio loquitur in præpoſito, & decano.
5 Iuriſdictionem vero, & ipſe præpoſitus habet, ordinariam in Canonicos, & clericos ſuæ eccleſiæ,
quibus præeſt, ac poteſtatem illos excommunicandi: ſi contumaces fuerint, & rebelles eius mandatis. c. irrefragabili.c.ad reprimendum.de offic.
ord. quibus adde tex. cum glo.in.c. cum ad eccleſiarum. eo titu. per quæ ita conſuluit Franc. Rip.
Reſpon. 3. de appellation.nume. 2. & ſubdit non
obſtare conſuetudinem in contrarium inductam,
qua obſeruetur, ut præpoſitus non poſſit excommunicare, nec corrigere exceſſus Canonicorum:
quam dicit inualidam, dict. c.irrefragabili, ſed vide ea, quæ dicemus inferius de Archipresb. num.
14. At in iuriſdictione præpoſiti huius, & aliorum
prælatorum ſimilium, ſecularium, collegiatorum, notandum eſt ſecundum Abb. in.c. cum ab
eccleſiarum, numero nono, de offic.ord. ceſſante
conſuetudine, vt qui ſint de collegio, in criminalibus, coram epiſcopo ſolo ſunt conueniendi. c.
uiſis. in fi. 12. quæſtio. 2. In ciuilibus ſi conueniantur coram epiſcopo, non debent declinare
ſuam Iuriſdictionem: quia epiſcopus concurrit:
& locus eſt præuentioni. argumen.l.fi. C. de Iu-
6 riſd. om. iud. † Sic præpoſitus capituli, poteſt interponere auctoritatem. c. præſentium. de teſtib.
in. 6. & per Bal. in.l.ſi ita, in fi. C. de ſer. reip. manum. & per Abb.in.c.accedens.de præſcript. Qui
tamen licet habeat tantam poteſtatem, quantum
capitulum cum prælato, non poteſt tamen alienare ſine auctoritate epiſcopi, ut per Ruin. conſil.
7 157. nume. 2. uolum.1. † Similiter præpoſitus habere dignitatem dicitur, ut per glo. in cap. 1. ubi
Philip. Franc. nume. 6. de conſuetud.& per Abb.
& doct.in.c. 2.de iudic.& per Abb. in.c.1.de ętat.
& qualit. qui idem oſtendit in Abbatia, Archidiaconatu, & Decanatu: & allegatur Rotę dict. Deciſ.
451. incip. Fuit dubitatum, in nou. vt dictum eſt
8 ſupra. † Et prælatus appellari poteſt, ex quo habet iuriſdictionem, ut ſupra, & tradunt doct. in.
c.2. cum glo. de indic. ſed præcipue Felin.ibi col.
9 fi.& Dec.colum.penult. † qui declarat illos proprie prælatos appellari, qui habent iuriſdictionem
ordinariam: late, qui habent præeminentiam, ſine
iuriſdictione, vt ſunt plebani: latiſsime qui habent
10 curam animarum, ut prẹsbyteri. Subditque † ut
ſub nomine prælati, comprehendatur quilibet adminiſtrator, habens perpetuum officium, etiam ſi
ad nutum ſuperioris remoueri poſsit: Vnde infertur Cuſtodem, uel Miniſtrum fratrum minorum,
etiam dici prælatum: ſic inquit Abb. in dict. c. decernimus. colum.1. Abbatem dici prælatum; & diximus ſupra in. c. de Abbate. numero 17. Atque
ſic præpoſitum, inter clariſsimos enumerandum,
affirmare poſſumus, ex dictis in ſuperioribus, &
dicendis in inferioribus capitibus in ſimili, hoc
libro ſecundo.

Ad multa inde tenetur Præpoſitus, ſicut & alij
prælati, ut elicere poſſumus ſupra ex dictis in. c.
11 de epiſcopo, §.tertio. Et hic notare liceat. † hunc
teneri ad refectionem, & ampliationem eccleſiæ
ſuæ, uſque ad quartam redituum, detractis oneribus incumbentibus eccleſiæ, & alimentis ipſius,
arbitrio boni viri taxandis, ut per Ripam in reſponſo.1.de conſuetud.colum.1.&. 2. & reſpon.
2. col. 1. de eccl. edific.idem tradit in canonicis,
& capellanis, pro rata: Affirmat tamen, laicos ad
id non teneri.

SVMMA.

SVMMARIVM.

1 *Archipræsbyter maior eſt Archidiacono, ordine: minor iuriſdictione.*
2 *Archipresbyter ruralis inſtituitur, vel deſtituitur ab epiſcopo, vel Archidiacono.*
3 *Archipræsbyter in Francia, quomodo inſtituatur.*
4 *Archipræsbyter Vrbanus, ab epiſcopo inſtituitur.*
5 *Archipresbyteri alij Vrbani, alij rurales.*
6 *Archipresbyter quo ad quadam, vicarius epiſcopi dicitur.*
7 *Archipresbyter ruralis, qui & plebanus eſt, in qualibet plebe conſtituitur: qui habeat ſub ſe titulos particulares, & præsbyteros.*
8 *Archipresbyter non poteſt conſtitui, niſi præsbyter.*
Archipresbyter qualis eligendus.
9 *Archipresbyter vnde dicatur.*
10 *Archipresbyteri Vrbani officium, in quibus verſet: enumerantur. 9. caſus.*
11 *Archipresbyteri ruralis officium.*
12 *Archipresbyter Iuriſdictionem habere dicitur: ibi qualem.*
13 *Forum territorij pœnitentialis, quis non ſortitur, delinquens: licet ſecus ſit in foro contentioſo.*
14 *Prælati inferiores, ſeculares, quam iuriſdictionem habeant in eos eligentes: & an excommunicare: & an inſtituere, vel deſtituere, & habere tribunal.*
15 *Archipresbyteri rurales, quam cognitionem habeant.*
16 *Archipresbyter Vrbanus, & ruralis, habent dignitatem.*
17 *Archipresbyter clariſſimus cenſetur.*
18 *Archipresbyter, prælatus poteſt appellari.*

LIB. II. CAP. XI. DE ARCHIPRÆSBYTERO.

ARchipræsbyter in his ſubſelijs Vndecimum
locum tenebat: eodem & ipſe ſacerdotali
tegumento ornatus: qui parum differt ab
1 Archidiacono.† nam licet is ſit maior adminiſtra-
tione, Archipresbyter tamen maior eſt ordine, ut
ſupra in.c.de Archid.nume.11.ſic apud Specul. &
Hoſtienſ. inſcribitur titulus de offic. Archipresby
teri, poſt officium Archid. quod obſeruatum eſt
2 prius in decretali. † Sane inſtitutio, vel deſtitutio,
vel ammotio Archipresbyteri ruralis, ad epiſco-
pum, & Archidiaconum pertinet.c.ad hæc.§.fi. de
offic. Archid. ubi Abb. declarat hoc ea ratione eſ-
ſe: quia Archidiaconus, curam parochiæ habet: &
Archipresbyter ſupplet uices vtriuſq;: Rurſus de-
clarat, vt inſtitutio authorizabilis, ad epiſcopum
tantum ſpectet.c.cum ſatis.eo tit. at inſtitutio quę
fit loco collationis, communis ſit utrique, & ſi ad-
ſit diſcordia, concludit obtinere inſtitutum ab
epiſcopo: licet inſtituto indigno, vel ſibi damno-
ſo, Archidiaconus appellari poſſe dicatur: Tradit
3 etiam Abb. ibi, apud quoſdam, † ut in Francia,
Archipresbyteros inſtitui, non ut in eccleſia, ſed
ut officiales, & miniſtrales epiſcopi, & Archidiaco
4 ni.† Inſtitutio uero Archipresbyterorum Vrbano
rum, ad ſolum epiſcopum pertinere videtur: ſicut
aliorum clericorum.c.perlectis.25.diſtin. & facit.
c. 2.60.diſtin. & dicta ſupra in c. de epiſcop. §.4.
in prin.nume.3. & in rub. potentia epiſcopi in ſpi
ritualibus.nume.5.17.&.22. Ex prædictis propte-
5 rea recte infertur, † Duo eſſe genera Archipresby
terorum, ſcilicet Vrbanorum, & Ruralium. c.offi-
cium. &. c. ut ſingulæ. de offic. Archipresby. ubi
Abb. & per Hoſtien. ubi ſupra.§.1. Atque Vrbanus
in eccleſia conſtituitur, quãdo præſul ibi defuerit:
6 † qui ideo, & quo ad quædam ſpiritualia, de qui-
bus inf. vicarius & ipſe epiſcopi appellatur, ut in
dict. c. officium. & ibi per Abb. in prin. & per Ho-
7 ſtienſ. ubi ſupra. §. quæ pertinent in prin.† Rura-
lis uero Archipresbyter, conſtituitur in qualibet
plebe: & quilibet plebanus eſt Archipresbyter, ut
not. Abb. in d.c. ut ſingulæ: qui ſubdit ut quali-
bet plebania debeat habere ſub ſe, titulos parti-
culares, & præsbyteros: adeo quòd ab alijs nõ poſ-
ſunt recipere eccleſiaſtica ſacramenta, plebano in
conſulto: quodque dicit argumentum eſſe, ut ca-
pellani in eccleſijs collegiatis inferioribus, omnes
debent recipere, & pœnitentiam a presbytero prę
lato, & non ab alijs capellanis, vel Canonicis:
quia illorum habere dicitur: idemque inquit eſſe
de familiaribus omnibus, in eccleſijs ſeruientibus.
8 † Non poteſt tamen conſtitui, aut eſſe Archipres-
byter, qui non ſit præsbyter.c.2.3.&.4.60. diſtin.
& dictum eſt ſupra. c. 8. nume.4. aliter ordinatus
ſuſcepto honore priuatur, dict. c.4. ubi pariter ex-
primitur, ut is eligendus ſit Archipresbyter, &
Archidiaconus: qui ætate, prudentia, & merito in-
ter clareſcat: atqui quænam ætas ſufficiat, dictum
9 eſt ſupra. c. de Archid. nume. 6. † Dicitur autem
Archipręsbyter, ab archos, quod eſt princeps, hoc
eſt præsbyterorum princeps, ut a toto tit. de offic.
Archipreſ. arguit Hoſtien. in ſum. de offi. Archid.
§. & unde dicatur, & uidetur probari in d.c. perle-
ctis, ibi, Archipresbyter. Appellatur tamen Archi-
presbyter quandoque etiam a pluribus, Decanus.
c. ad hæc. de offic. Archid. ubi hoc concedit Abb.
& in. c. in hoc capite. 50. diſt. &. c. 2. 60. diſtinct.
cum gloſsis, & Hoſtienſ. ubi ſupra. §. 1. & Card.
Alexand. in cap. perlectis. ad gloſſ. colum. fi. in
fin. 25. diſtinct. Decamuſque dicitur, qui præeſt
decem clericis, ut per Archid. in dict. cap. in hoc
capite: ubi idem in eo, qui præeſt decem mi-
litibus.

Ea uero quæ ad officium Archipresbyteri per-
tineant, multa ſunt ab Hoſtien. in d. ſum. de of-
fic. Archipresbyt. §. quæ pertinent. collecta, in
nouem caſibus: qui Archipresbytero Vrbano
conueniunt: & cum ea quæ ad ruralis mini-

ſterium pertineant, ibi in fin. ponat: quæ &
nos ſummarim tantum, omiſsis auctoritatibus,
quæ ut plurimum ſumuntur ex titu. de offic.
Archipræsbyt. (breuitatis gratia) colligamus:
10 † Primo enim ſolicitudo Archipræsbyteri eſſe
debet, ut in eccleſia aſsidue, hoc eſt horis
competentibus, ſe habeat, & de vita om-
nium præsbyterorum, prouidere debeat. Sic in-
quit Cardin. in clem. dudum. §. ſi uero. de ſe-
puli. curam eum habere, in eccleſia cathedrali, per
d. c. perlectis. 25. diſt. &. c. officium. de offic. Ar-
chipr. Secundo, in abſentia epiſcopi, miſſam ma-
iorem, in tertia dicet: & collectam, ideſt, miſſam
matutinalem, ſeu ferialem. Tertio debet proui-
dere miniſterium ſacerdotum Cardinalium: id eſt
eccleſiam regẽtium. Quarto, prouidere ne pręsby-
teri aliquando ſegnes, ceſſent a miniſterio ſuo.
Quinto, exceptis prohibitis, ſupplet Archipresby
ter, vicem epiſcopi in omnibus: & infirmum re-
conciliat, conſulto epiſcopo: quando tamen cri-
men eſt publicum, de quo vniuerſa ciuitas com-
moueatur, idem in publice pœnitente: qui poteſt
reconciliari, ex delegatione epiſcopi, non aliter:
niſi morte imminente: quia tunc priuatim ipſum
reconciliat, non publice. Sexto, pertinet ad Ar-
chipresbyterum, eccleſiaſticum officium, uice
præſulis abſentis inchoare, Benedictiones presby
terales in eccleſia dare, & præſente epiſcopo, nul
lus benedicere debet, niſi is iuſſerit: Nam epiſco-
po inferior nullus benedicit: ſed quando dicit, iu-
be domine benedicere, reſpondet Chorus, Ora
pro nobis, Pater: & tunc epiſcopus dat benedi-
ctionem. Septimo, debet prouidere, & pręuidere,
ne infirmi ſine pœnitentiæ, &. Euchariſtiæ ſacra-
mento, decedant: & ne deſit Euchariſtia in ſacra-
rio: quod ſi culpa ſacerdotis hoc contigerit, ſan-
guis ouis amiſſæ, quantum in ſe eſt, requiritur:
alias autem, niſi occaſione infirmorum, non de-
bet reſeruari Euchariſtia in craſtinum. Octauo de
bet audire confeſsiones ciuitatenſium: & eorum
qui foris ueniunt, ex præcepto epiſcopi: quod
intelligas, ſi de eadem diœceſi ſunt venientes, alias
ſecus. Nono & ultimo, Archipresbyter, ad Ba-
ptizandum, & ſuccurrendum in omnibus, ſacerdo
tibus, debet eſſe paratus. His addere potes, ut is
generaliter exerceat curam fori pœnitentialis, ut
per Card. in clem. 1. quęſtio. 2. de præben. per glo.
in. c. cleros. 11. diſtin. His quæ ad miniſterium, &
officium Archipræsbyteri Vrbani pertinent, po-
11 ſitis: ſubdit Hoſtien. ibi circa fin. † ad curam ru-
ralis, ſiue de plebe pertinere: ut imperiti vulgi,
(hoc eſt) ſimplicis plebis, de diœceſi, ſolicitudi-
nem gerat, id eſt, curioſam affectionem, mature
prouidendo, habeat: & præsbyterorum vitam:
qui habitant per minores titulos, hoc eſt, eccle-
ſias, extra ciuitatem poſitas, iugi circumſpectio-
ne, & continua uigilia, circumquaque habita,
cuſtodiat: & ſi uitium, vel defectum inuenerit,
epiſcopo renunciet: nec contendat epiſcopus,
plebem, Archipresbytero non egere: Nam & ſi
valde idoneus ſit epiſcopus, decet, ut ſua onera
patiatur. Verum, nec debet Archipresbyter, con-
tra decretum epiſcopi aliud attentare, alioquin
deponetur. Subdit quoque inibi ante finem Ho-
ſtien. ut Archipresbyter, prædicta poſsit delega-
re, & committere: non tamen cauſas matrimonia-
les audire, quia ſint reſeruatæ epiſcopo, ut ſæpe
etiam dictum eſt.

Poſt ea, quæ curam, & miniſterium Archiptęſ-
byteri concernunt: ea quoque ſubiungere poſſu-
mus, quæ ad eius potentiam, & dignitatem perti-
12 nere poſſunt. Et inprimis illud generale, † vt is
iuriſdictionem habere dicatur: vt & de Archidia-
cono loquitur Specul. in tit. de Iuriſd. om. Iud.
uerſi. alij Archidiaconi: pro quorum intelligen-
tia, faciunt ea, quæ in hoc caſu dicta ſunt, in. c.
de Archid. nume. 13. & ſeq. Verum hanc Iuriſdi-
ctionem, non contentioſam, ſed voluntariam, vi-
detur innuere Hoſtien. in d. ſum. de offic. Archi-
pręsb. §. quę pertinent. colum. fi. circ. med. Circa
hanc materiam uidenda ſunt ea, quæ tradunt
doct. in. c. cum contingat. de foro compet. & pręe
cipue Abb. ibi, nume. 28. cum pluribus ſeq. ubi
* colum. 11. docet, communem* eſſe doctrinam, ut
iſti pręlati inferiores, de iure non habeant terri-
torium, ſtricte; ita quod habeant iuriſdictionem
in ibi delinquentes, uel contrahentes, & reſiden-
tes: ſed habeãt territorium fori pœnitentialis. Vn-
de habent iuriſdictionem in foro pœnitentię, in
omnes ibi habitantes, de collegio: & ſic etiam
ſi habent parochiam diſtinctam, cum cura anima-
rum, parochianorum ſuorum. Hoc autem terri-
torium, & iuriſdictionem concedit Abb. modo
quo ſupra, ſed non ut ſeparatum ab epiſcopo: ſed
ut tales concurrant in executione cum epiſcopo,
cui ſubſunt: & ſic ſit locus præocupationi: in con-
curſu tamen pręferatur epiſcopus. Ad propoſi-
tum magiſtraliter ibi inde docet Abb. per gloſſ.
ſing. in. c. 1. 16. quęſtio. 1. & not. in. c. 1. de raptor.
13 † Territorium pœnitentiale, quem non ſortiri de-
linquentem, ſi ſit alterius fori: cum ſecus ſit in
delinquente in territorio alieno, quo ad forum
contentioſum. Rurſus Abb. ibi colum. 12. etiam
14 nos inſtruit, † ut tales prælati inferiores, & ſecula-
res, habeant iuriſdictionem in perſonas illorum,
qui ipſos eligunt, ſcilicet in ipſos de collegio:
in ciuilibus tantum, etiam in figura iudicij, argu.
l. fi. C. de Iuriſd. om. iud. ſecus ſit in criminalibus,
dict. l. fi. &. c. de perſona. 11. quęſtio. 1. idem te-
net Abb. in conſi. 25. in. 1. parte, quia epiſco-
pus ſit adeundus. Subdit tamen Ab. in dict. c. cum
contingat, ſe putare tales pręlatos ſeculares
inferiores, non poſſe cognitionaliter, ſed cor-
rectionaliter, pro negligentijs & culpis, modi-
ce punire, ex quo habent iuriſdictionem in per-
ſonis illorum, argum. cap. ex literis & not. in. c.
acceſsiſſent. de Conſtit. Infert inde Abb. ibi co-
lum. decimotertia, dictos prælatos inferiores,
ſeculares: item & Abbates, poſſe excommuni-
care illos de collegio, quia habent iuriſdictio-
nem

nem in coa. An autem poſsint tales prælati inſti-
tuere, uel deſtituere, ibidem quærit, & ponit
Abba. & column. 14. & etiam. 15. ponit, quo in
loco tribunal ſuum habere debeant: Inquiens ſi
non habent territorium, ſed iuriſdictionem in
perſonas, ut Abbates, Arcbidiaconi, Præpoſiti,
& ſimiles: & tunc ut arbitri poſſunt ubique cogno
ſcere, & diffinire. Si uero habent territorium, ali-
quo iure ſpeciali, tunc infra ſuum territorium co-
gnoſcent: nec alterius uiolare debent. reſpectu
vero Iuriſdictionis pœnitentialis, dic ut ibi per
eum. A præmiſsis tamen excipere ibi uidetur Abb.
15 column. 13. † ut Archipresbyteri rurales, in titu-
lis ſuis, in figura Iudicij cognoſcant: nec corri-
gendo priuare poſsint aliquem titulis ſuis, pro-
pter non reſidentiam, ſed omnia debent referre
epiſcopo: & pro clariori intelligentia, ponit ibi
Abb. column. fi. diſtinctas & claraa concluſionea
in præmiſsis, quem uideas: cum quo tranſit Felin.
poſt aliquos alioa, per eum, relatos, in cap. ex
16 parte decani, column. ſecunda, de reſcrip. † Pla-
ne dignitatem habere Archipresbyterum, non ui-
detur dubium, præſertim ſi Vrbanus ſit, ut per
Philip. Franc. in. c. 1. numero 6. de conſuetud.
& ante eum Cardin. Floren. in clem. 1. de præ-
ben. cum habeat iuriſdictionem, & præeminen-
tiam in loco, ut etiam eum ſequitur Card. Alexan.
in. c. præcepta. 55. diſtinct. & in c. perlectis. in
fin. 25. diſtinct. ubi plus ſubdit, hoc idem habe-
re locum, etiam in Archipresbytero rurali, ſecun-
dum opin. Cardin. Floren. ubi ſupra. Quamuis
Rota in deciſ. 447. vel. 451. incip. fuit dubitatū,
in rurali, aliter uideatur ſentire. Sed magis placet
prima opinio, eo etiam argumento: quia omnis
ordo eccleſiaſticua, habet annexam dignitatem,
ut diximus ſupra hoc lib. c. 1. §. prima, q. 1. in
fi. Hocque etiam coadiuuatur, quia rurales Ar-
chipresbyteri, vocari uidentur Vicarij Foranei,
ut per Cardin. Flor. in. c. ad hæc, de offic. Archid.
17 † Ea quoque fulgere dignitate Archipresbyte-
rum dicamus, ut inter clariſsimos reponatur, ut
docet Specul. quem retulimus ſupra in cap. de
Archid. nume. 25. Eſt etiam maior ordine Archi-
presbyter, Archidiaconu, licet adminiſtratione
18 minor, ut ſupra in prin. † Appellari quoque poſ-
ſe prælatua uidetur, ut ſupra in, c. de præpoſito.
numero, 8.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotalia veſtimenta, repræſentant bonam inſtitiam, & bona opera.*
Presbyter & ſacerdos, idem ſunt.
Presbyteri, & epiſcopi, apud veteres, idē fuerunt.
Sacerdotis ordo, primus eſt in eccleſia.
Præsbyter Græce, Latine ſenior interpratatur: ex ſapientia, non ætate.
Sacerdotes alij maiores, alij minores: & quorum loco ſunt.
2 *Ordinem præsbyteralē confert epiſcopus, ſicut alios.*
Præsbyter curatus, per patronum epiſcopo præſentatur.
Epiſcopus plus habet in inſtitutione, quam patronus in præſentatione.
Parochiani, quòd poſſint præſcribere præſentationē ſui rectoris.
Cura animarum, non debet ſub annuo prætio cōduci.
Cura animarum poteſt exerceri per vicarium temporalem, vel perpetuum.
3 *Parochialis eccleſia tantum confertur, ſcientia, moribus, & ætate, idoneo: & ei qui acquiſierit ſacerdotium, intra annum: & excluditur laicus, & fæmina.*
4 *Parochiarum diuiſio fit, accedente conſenſu epiſcopi & quando inuenta.*
5 *Parochia dicitur quaſi petitio curæ: vel paroecia: quaſi vicinia.*
Parochia decem hominibus conficitur.
Parochia epiſcopi dicitur tota diœceſis.
6 *Curatum beneficium, quod dicatur.*
Cura animarum, non eſt maior cura, quæ exercetur in foro contentioſo.
Presbyter parochialis, dicitur iudex ordinarius animarum, parochianorum.
7 *Parochiani ad quid teneantur, & num. 8.*
8 *Presbyter parochialis, a quibus recipere non debet, oblationes.*
Sacramenta ſeptem deſcribuntur.
9 *Baptiſmus, ianua ſalutis appellatur: & ibi alij effectus.*
10. *Baptiſmus a ſacerdote confertur: & quando ab alijs, & quibus: & quo tempore: &. 12. in eo obſeruanda, & alia.*
11 *Compater non poteſt eſſe infidelis, nec minor.*
12 *Sacerdotibus data eſt ſoluendi, & ligandi poteſtas: declara vt ibi.*
13 *Presbyter parochialis, pōt audire confitentes: & abſoluere, & excommunicare, exceptis prohibitis: cui eſt confitendum: niſi in caſibus.*
14 *Fratres prædicatores, Minores, Carmelitæ, & Heremitani, poſſunt libere audire confitentes, ex priuilegio.*
15 *Presbyter proprius, quis dicatur.*
16 *Presbyteri audientis confeſſionis officium, & contra non confitentes.*
17 *Presbyter nullo modo prodat confitentem, alias punitur.*
Papa non cogit reuelare confeſſionem.
18 *Euchariſtia, bona gratia interpratatur: quæ eſt diſtribuenda per rectorem parochialem: & qualiter.*
Sacerdos hæreticus, excommunicatus, & depoſitus, an verum Corpus Chriſti conficiat, & ſacramenta conferat.
19 *Euchariſtia ſemel in anno ſumenda, niſi ex cauſa: ibi quando, & qua ætate, & a quibus, licet criminoſis.*
20 *Vnctio extrema quid ſit: & quomodo ſe habeat ſacerdos in ea.*

21 *Præsbyteri parochialis officium, in ſacramento matrimonij, vel in proponendis edictis, vel in benedictione.*
22 *Prædicandi munus, ſpectat ad ſacerdotem parochialem, ſicut ad prælatum: ille ſpecialem licentiam, hic generalem concedit.*
Taciturnitas in prædicatore, peccatum eſt mortale.
Prædicatores, quales debeant eſſe: & quales libros habere.
Sacerdotis ignorantia, quomodo puniatur.
23 *Sacerdotes quales eſſe debent.*
24 *Sacerdos parochialis, an non inter clariſſimos: ſed infimos reponitur: & perſona egregia dicitur, & publica: quæ poteſt alteri ſtipulari.*

LIB. II. CAPVT. XII. DE PRAESBITERO PAROCHIALI.

PReſbyter parochialis, uel curatus duodecimũ
& vltimum locũ occupabat: ſimili clericali ha
bitu, ſeu ſacerdotali depictus. † Sacerdotalia
vero indumenta repræſentare bonam iuſtitiam le
gitur in.c. ſi rector. ubi Card. Alexand. 43. diſtin.
Atqui de indumentis, quo ad eorum uſum in eccle
ſia, partim cum epiſcopo cõmunibus, diximus ſ.
in.c. de Epiſcop. in prin. nu. 10. Presbyter autẽ is
vocatur, & idem eſt quod ſacerdos: quia ſacra dat,
ſicut epiſcopus, non habet tñ pontificatus apicem:
unde chriſmate frontẽ non ſignat: ſed tñ verticem
tantum, qñ Baptizat. ut in lib. Baptiſ. nec paracle-
tum ſpiritum dat, qđ ſolum epiſcopis debetur: pro
pterea apud veteres, idem epiſcopi, & præsbyteri,
fuerunt: hiq; apud gentiles, Flamines dicebantur.
Huius primus, eſt ſacer ordo, in eccleſia, ut ſupra
ſe nullum habeat, ut ſcribitur in.c. Cleros. 21. diſt.
ubi & præsbyter Græce, latine ſenior, interpretať:
non pp ætatem, ſed propter ſapientiam. c. ſi. 84. di
ſtin. licet inibi habeamus, canitiem eſſe gloriã viro
rum, & ſenũ. Sacerdotes ẽt, alij maiores dicti ſunt:
alij minores: Maiores quippe, ut duodecim Apo-
ſtoli, quorum loco hodie ſunt epiſcopi. c. in nouo.
ea diſt. Minores, ut. 72. diſcipuli, quorũ loco ſunt
præsbyteri. d. c. in nono. & not. Cardin. Alex. in d.
21. diſt. c. 1. ubi de alijs maioribus, & minoribus
2 miniſtris eccleſiæ, loquitur. † Ordo deinceps iſte
presbyteralis, ab epiſcopo confertur, ut alij ordi-
nes, ut ſœpe diximus, præcipue ſupra cap. 5. §. 4. in
prin. nu. 3. & in rub. de potentia epiſcopi in ſpiri-
tualibus, num. 5. 17. & 22. etiam cum cura, & paro
chia, ut ibi, quia inſtitutio ad epiſcopum pertinet,
ut & per Ab. in. c. de multa. in ſi. de præben. & late
explicat Hugo, in tract. de offic. qua. prælat. in.
3. parte in rub. de curat. inſt. allegat. c. 1. de ca-
pel. monach. in. 6. qui præmittit, ut curatus perpe-
tuus, ſit ad curam animarum, auctoritate epiſco-
pi inſtituendus: quia inter ipſum & eccleſiam con-
trahitur quodam modo, matrimonium ſpirituale.
Si tamen adſit patronatus, debet curatus per patro
num, epiſcopo præſentari, ſm cum. c. ex frequenti
bus. de inſtit. Nec aliter debet adminiſtrare, niſi de
conſenſu diœceſani: Nam plus iuris habet epiſco-
pus, ut prælatus in collatione, ſeu inſtitutione: quã
patronus in præſentatione. c. dilectus. de offic. leg.
An autem parochiani poſsint præſcribere præſen-
tationem ſui rectoris, poſt multa communiorem
dicit Philip. Franc. in. c. quod alicui. de reg. iur. af-
firmando cum Io. And. Item ſm eundem Hug. nõ
debet ſub annuo prætio ſtatui, aut conduci. c. quo
niam. 2. ne prælat. vic. ſuas. Poteſt tñ cura animarũ
exerceri, per vicarium perpetuum, vel temporalẽ,
ut per Card. in clem. 1. §. fi. de ſup. neg. prælat. &
per Abb. in. c. extirpandæ. §. qui uero. de præbend.
an uero delegetur, uide per Card. in clem. 1. q. 14.
de offic. uic. & in clem. 1. in prin. 23. q. de priuileg.
3 † Verum parochialis eccleſia tantum confert eis,
qui præſtent ſcientia, moribus, & ætate: hoc eſt, q
vigeſimumquintum annũ attigerit, alioquin colla-
tio non tenet. c. licet Canon. de electìon. in 6. ubi
Philip. Franc. faciunt dicta ſupra in. c. de archid. nu
mẽ. 6. & non confertur, niſi eis qui ſacerdotium in
tra annum acquiſierint. c. ſtatutum. de elect. in. 6. &
per Alciat. in tract. de uer. ſigniſ. lib. 2. col. 84. alias
ea priuati ſunt ipſo iure, d. c. licet canon. & idẽ eſt
in non reſidentibus perſonaliter. d. §. quæro. c. ex-
tirpandæ. niſi ut ſ. Promotio tñ talis infra annum,
non habet locũ in eccleſijs collegiatis, quia rector
collegiatus eſt monendus a ſuperiore, ut infra an-
num promoueatur: quo non obſeruato, priuabitur
eccleſia d. c. ſtatutum. &. c. cum in cunctis. §. infe-
riora. de electìon. ubi Ab. num. 2. & Feder. ſen. con
ſi. 86. late, & tactũ eſt ſupra. c. de præpoſito. nu. 1.
Sic dicas curam animarum, non poſſe eſſe apud lai
cum, vel ſœminam, ut per Card. in clem. 1. quæſt.
4 4. de Baptiſ. † Sic parochiarum diuiſio, non fit,
niſi accedente conſenſu epiſcopi. c. auaritiæ. ubi
Abb. & doct. de præben. & dignit. Diuiſio uero
hæc fuit inuenta, poſt aduentum Chriſti: Epiſco-
patuum uero, & prouinciarum ante, ut per Abb.
in rub. de parochi.
Et ad declarationem huius. c. ſcire debemus.
5 quod parochia diciť, quaſi partitio curæ: quia cui-
que curato, datur certa pars ciuitatis, ſeu pars ca-
ſtri, per eum curanda, in diuinis, ut per cap. 1. 13.
quæſtio. 1. docet Ab. in rub. de paroch. & in. c. de
multa. colum. fi. de præbend. ubi remiſsiue ponit
an per collationem ſolius baptiſmatis, dicatur ec-
cleſia curata, & quid ex præſtatione alterius ſacra-
menti tantum: Aliqui ſunt ſecundum Budæum,
qui parochias inde appellatas cenſeant, quibus
ſinguli ſacerdotes ſui, deſtinati ſunt, ab exhibi-
tione ſanctifici cruſtuli, ſacroſanctique panificij:
ipſe vero non parochias primum, ſed parœcias,
quaſi uicinias putat: quæ parum inter ſe diſcre-
pant, & uidentur conuenire hic dictis: & uide Ho
ſtienſ. in ſum. de paroch. §. 1. At parochiam, de-
cem homines conficere, atteſtatur Specul. in tit.
de not. crim. §. iam de notorio: colum. 2. uerſi.
quidam, per. c. unio. 10. q. 3. Diœceſis tota tamen,
diciť parochia epiſcopi. c. bonæ. 12. q. 2. c. ad Apo
ſtolicæ.

ſtolicæ. de donat.cum ſimi.Bal.in.l.ſi quis ad decli
nandã.§.in omnibus col.5.C.de epiſc.& cler.ideo
ſecundum Abb.in d.c.ad Apoſtolicæ.&.c.fi.de ſe
pultur.quilibet de diœceſi,poteſt dici parochianus
epiſcopi, licet habeat alium presbyterum imme-
6 diatum.† Item ſcire debemus ſecundum Abb.ibi,
Beneficium dici curatũ, cum habeat curam anima
rum,ſiue in foro contentioſo,ſiue pœnitẽtiali,per
not.per Innocen. & doct.in.c.dudum.2.de elect.
at ſecundũ glo.in cle.dudum.de ſepultur.tũc pro-
prie quis habet curam, quando aſtringitur ad ad-
miniſtranda eccleſiaſtica ſacramenta,& alij tenen
tur ad eum recurrere. Et ideo dicas ſecundũ Abb.
in d,c.cum contingat,de for.compet.col.12.num.
29. Curatum habere pœnitentiale territorium, &
non contentioſum,nec in ciuili, nec in criminali,
& nec eſſe in aliqua prælatione, ſtricto ſumpto uo
cabulo; ut & ſupra diximus in.c.de præpoſito.in
fi.& Ideo dicit Card.in cle.1. in prin.q.7.de præ-
bend. Curam animarum non eſſe maiorem, quam
curã quæ exerceretur in foro cõtentioſo. Quo cir
ca ſecundum Pet.Philip. Corn.conſ.168.num.4.
uol.2.presbyter parochialis dicitur ordinarius Iu-
dex animarum, ſuorum parochianorũ, uel ſaltem
dicitur ſimilis ordinario,cum habeat facultatem a
ſe ipſo, & nõ ab alio,nec aliquem repræſentat, ni-
7 ſi deum.c.ſi ſacerdos,de offic.ord.† Et propterea
parochiani, diebus feſtiuis, audire debent miſſam
in parochia.c.2.de paroch.Item percipere debent
ſacramenta,in eccleſia parochiali.ab eius presbyte
ro.Item in ea eccleſia,parochiani debent ſepeliri.
c.omnis.de pœnit.& remiſ. Item parochiani,præ-
ſtare debent decimas perſonales.c.quæſti.16.q.1.
Item & oblationes facere.ca. omnis Chriſtianus,
de conſecr.diſt.1.uerum ſponte, non coacte, niſi
ratione cenſus debiti,niſi ex obligatione teſtamen
taria,niſi ſacerdos indigeat,& niſi hoc habeat con
ſuetudo & ideo oblationes,etiam ſi fiant:capellis,
ſeu altaribus fundatis infra parochiam, debentur
tamẽ parochiæ,ut hæc omnia colligit Abb.in rub.
de paroch.& alien. paroch. & de his iuribus paro-
chialibus,uide etiam glo.in cap. quia.in uer.paro-
chialibus.de pact.& Hoſtien.in d.ſum.de paroch.
& alien. paroch.§.in quibus, ubi late & ipſe loqui-
tur de oblationibus faciẽdis, ut ſupra:& inter alia
colligit,ut in diebus feſtiuis præcipuis, quis coga-
tur offerre: ut ibi etiam in fi.ponit,per allegata iu-
8 ra, † a quibus non debeant recipi oblationes, in
odium criminis:ueluti ſi ſint diſsidentes,& diſcor-
dantes inuicem, ut non poſsint ad concordiã re-
uocari: Item ſi oblationes pauperũ auferant. Item
ſi ſit raptor obſtinatus inobediens: Item ſi ſit uſu-
rarius manifeſtus: Itẽ ſi ſit meretrix publica; Item
ſi quis immunitatem eccleſiæ uiolauerit, nec emen
dare uoluerit: Item ſi ſit hæreticus,uel receptator,
& propter hoc denunciatus excõmunicatus,quod
de quolibet excommunicato publico, exaudien-
dum eſt. Hic eſt ſubnotandum, ut parochiani de-
beant ſuſtentare clericũ, ſeu rectorem, ſi non ha-
bet unde ſe alat: ut per glo.in.ca. omnis Chriſtia-
nus. de conſecr. diſt.1.& per Abb.in.ca.ex parte.
num.3.de teſt.& per Felin.in cap.ueniens,de teſt.
col.2.quod ſit communis opin.Verum quia hic te
tigimus de ſacramẽtis, a ſacerdote parochiali præ-
ſtandis: quæ ſeptem ſunt nouæ legis, uidelicet Ba
ptiſmus, Confirmatio, Pœnitentia, Euchariſtia,
Extrema unctio, Ordo, & Matrimonium, quæ ſe-
cundum dictam legem, ſuſcipientibus gratiã cau-
ſant, & conferunt: & quinque prima,ad ſpiritua-
lẽ uniuſcuiuſque hominis in ſe ipſo perfectionem;
duo ultima ad totius eccleſiæ regimen multiplica-
tionemque ordinata ſunt, ut habetur in Conſt.
Eugenij Veneti, Concilij Florentini, Super unio-
ne Armenorum.§.quinto:& de his ſacramẽtis, ui-
de Nicol.plou.in tract.de ſacram.late differẽtem:
Perſtringamus igitur primo, ex ordine de his quæ
in ſacramento Baptiſmi, pertinent ad ſacerdotem
curatum,ſiue Parochialem, aliqua tamẽ prius de-
9 libando magis ſignanda. Et illud in primis † ut Ba
ptiſmus Ianua ſalutis appelletur.c.cum itaque.in
fi.de conſecr.diſt.4.nam ſine eo, ſalus haberi non
poteſt.c. non poteſt. de conſecr. diſt.4.licet cum
hoc ſine alijs,habeatur, ut per Card. Alex. in cap.
præter.§.ad hoc. col.2. diſt.32. nam cum eo quis
renaſcitur ſpiritualiter, & membrum Chriſti effi-
citur.c.quia paſſus.cir.fin.de conſecr. diſt.2. &.c.
ad hoc, diſt.4.eo tit. Nec poſſunt alia ſacrata, ſine
eo dari.c.ſi quis per ignorantiam.1.q.1.nec eo ca-
rens, poteſt cum Chriſtiano contrahere.c.caue.
28.q.1.per quodque, originale, ueniale, & morta-
le peccatum remittitur. c.regenerãte. de conſecr.
diſt.4.& inquit Card. Alex. in.c.deinde.25. diſt.
hoc etiam tollere omne peccatum, omnem irregu
laritatem & infamiam, prouenientem ex delicto,
& quicquid eſt ſequela peccati, quo ad Deum, ut
& per Abb. in. cap. gaudemus. cum glo. de di-
10 uort. † Confertur itaque Baptiſmus, a ſacerdo-
te, ad propoſitum noſtrum.c. diacones.93.diſt.
& non ab alijs; niſi cauſa neceſſitatis, quia tunc
& laicis Chriſtianis hoc facere permiſſum eſt, ut
ibi in tex.& glo.per Abb.in. c.1.nu.3. de Baptiſ.
Sic a quocunque malo, & peruerſo homine re.ipi
tur: dum non peruerſe detur.c.Secundũ.19.diſt.
cum concord.Immo etiam a Iudæo, uel pagano.
c.Romanus,de conſecr.diſt.4.(qui tñ non poſſunt
eſſe compatres,ut infra per plouium allegandum)
& a ſciſmatico,& hæretico.c.dictum eſt. 1.q.1.§.
quod uero.cum duobus.c.ſeq.de quibus & alijs,ui
de per Cardi.Alex.in d.c.præter.§.ad hoc.32.diſt.
Sic baptizari quis poteſt qualibet die. c.tenet. ubi
idem Card.in fi.31.diſt. Quæ autem a Baptizante
ſint obſeruanda: duodecim cautelas ponit Nicol.
Plouius in d.tract.de Sacram.in.c.4.1.partis. Pri-
mam ne in priuatis domibus,ſed in eccleſia bapti
zet: niſi in filijs regum, uel principum: uel niſi in
caſu neceſſitatis, & ex cauſa, cle.1. de Baptiſ. Se-
cundam ne coacte baptizet: Tertiam ne baptizet
amentem,uel furioſum;ſed aliter dicit ſentire San.
Thomam. Quartam ne Iudæum, uel paganum
adultum, ſtatim Baptizet: & niſi prius de fide in-
ſtruatur,

ſtruatur.c.Iudæi.de cōſecr.diſt.4.adultum tamen
in caſu neceſsitatis, baptizat, & quandocunque
puerum. Quintam, ſi plures baptizet, ſeorſum,&
nominatim Baptizet: Sextam, ne uariet formam,
per aliquam interpoſitionem magnam, diſconti-
nuando actum; Septimam, ne Baptizet, exiſtens in
peccato mortali, quia peccat mortaliter, licet Ba-
ptiſmus teneat: Octauam, ut habeat circa Bapti-
zandum, actualem intentionem Baptizandi:
Nonam, ne Baptizet puerum, antequam naſca-
tur de matris utero, niſi pars principalis, puta
caput prodeat, ſi prodeat manus, uel pes, in hoc
poterit Baptizari ſub conditione: puer tamen ta-
lis naſcens mortuus ſepelitur in cimiterio. Deci-
mam, ne matrem infirmam, uel morientem ſed mor
tuam diuidat, in qua puer uiuit. Vndecimam, ne
monſtrum, non dijudicatum, an unus homo, uel
duo ſint, Baptizare feſtinet: nam diſcernere de-
bet, an ſint plures, uel unus: & adde non eſſe Ba-
ptizandum monſtrum, non habens formam huma
nam, ut per Cardin.in cle.1.§.ad hoc.de ſum.trin.
Duodecimam ponit Nicol.ne Chriſmate antiquo
Baptizet, & ſubdit inter omnia, ut ſacerdos dili-
gens ſit, ne puer decedat ſine Baptiſmo, reliqua in
hac materia, uide ibi d.cap.4.per eum, & alibi per
doct.præcipue Hoſtien.in ſum.de Batiſ. Potes ta-
men præmiſsis addere, ut caueat ſacerdos, ne Ba-
ptiſmum reiteret.c.oſtendimus.de conſecr.diſt.4.
&.C.ne ſan. Baptiſ.iter. Item addas, ut ſacerdos
non permittat accedere, ad ſuſcipiēdum infantem,
& in cōfirmatione, niſi unū patrinū uel unā patri-
nā.c.nō plures, de cōſecr.diſt.4.c.quis.de cognat.
ſpir. lib.6.ubi Philip.Franc.qui ſubdit, ſi tamē plu
res accedant, cōtrahitur cognatio ſpiritualis, plus
dicit non eſſe neceſſe, interuenire aliquem ſuſci-
pientem. Item ſubdit circa fin.epiſcopum poſſe di
ſpenſare, ut plures compatres interuenire poſsint:
Conſuetudo tamen in diuerſis locis, diuerſimode
obſeruatur in hoc, ut per Nicol.in d. tract.c.6.1.
partis.num.1.& apud nos, de more multi interue
11 nire poſſunt. † Non poteſt tamen talis Compater
uel teſtis, eſſe infidelis.c.cum ita, cum glo.de con
ſecr.diſt.4. & per Nicol. d.c.4.1.partis: item nec
minor decem octo annis, ut per Abb.in. c.debitū.
de baptiſ. Item adde, ut aqua baptiſmi, ſit ſimplex,
& ſantificata, ut per Nicol.d.tract.c.1.prim.par-
tis nu.5.ubi late diſſerit, qualis debeat eſſe aqua,
cum non aliter Baptiſmus fieri debeat, ut ſunt uer
ba Io.c.3.& de conſecr.diſt.4.cap.filius Dei: niſi
quis renatus fuerit, ex aqua,& ſpiritu ſancto, non
poteſt intrare in regnum Dei, & per Abb.in.ca.1.
de baptiſ.num.5. Hic autem Baptiſmus fluminis,
ſumpſit uirtutem, ex paſsione Chriſti. c. proprie.
ea diſt. Immerſioque capitis tantum ſi fiat, ſufficit,
ut per glo.in d.c.proprie.in uer.trium millium, &
Hoſtien.in ſum.de baptiſ.§.quę ſit forma.col.1.tri
naque immerſio fit, uel una tantum, ſecundum di-
uerſas cōſuetudines.c.de trina.de conſecr. diſt.4.
& per Abb.d.c.1.nu.4. Atque omnino proferen-
da ſunt illa uerba formalia per Sacerdotem, Ego
te Baptizo, In nomine patris,& filij,& ſpiritus ſan
cti, amen.ut d.c.1.de Baptiſ.ubi Abb.& idem in.
c.non ut.eo.tit.qui repetit, ut in Baptiſmo interue
nire debeant dicta uerba: & elementum aquæ; &
unum ſine altero non ſufficiat.

Poſt Baptiſmi Sacramentum, Confirmationis
ſubſequitur, uerum cum ad Pontificem, ſeu epiſco
pi Dignitatem pertineat collatio, ut per Nicol.
plu.in tract.de ſacram.c.1.ſecun.partis, num.4.&
dictum eſt ſupra in cap.5.de epiſcop.§.4.in rub.
poten.epiſ.in ſpir.nume.5.&.10.hic non eſt quod
quæramus.

Inde, cum tali præsbytero tributa ſit Facultas,
audiendi,& terminandi confeſsiones,& pœniten-
tias parochianorū ſuorū, pręterquā in prohibitis:
qđ quotidianum eſt,& utile, ideo aliqua huius grā
colligamus, alibi & partim collecta, præcipue ab
Hoſtien.in ſum.de pœnit.& remiſ.§. cui confiten
dum:& ſecundum eum ibi col.1. dicas in primis.
12 † Sacerdotibus datum eſſe a mediatore Dei,& ho
minum, qui ipſos eccleſiæ præpoſuit, ſoluendi, &
ligandi poteſtatem.c.multiplex.de pœnit. diſt. 1.
& ſic Sacerdos iudex ordinarius, uoluntarius eſt.
c.uerbum.ea.diſt.at hæc in ſimplici ſacerdote, qui
non habet curam, procedunt, ubi adſit neceſsitas:
non ubi nulla adſit neceſsitas: unde religioſi, uel
recluſi, non habent poteſtatem abſoluendi, uel li
gandi, nec baptizandi, neque prędicandi, nec alia
quæ ad curam animarum pertinent, exercendi: ni-
ſi fuerint electi a populo, uel ab epiſcopo, cum con
ſenſu Abbatis, uel ſuperioris ſui, inſtituti.c.alia,&
c.peruenit.16.q.1.& declarat Hoſtien.ibi, colu.2.
qui ſubdit, ut ſi is qui confitetur, habeat licentiam
iudicis ſui, quòd tali poſsit ſpecialiter confite-
ri: uel habeat licentiam in genere, quòd cuicunq;
uoluerit, poſsit confiteri: uel ſimpliciter, ut alij
poſsit confiteri indefinite, tunc & confitens,& au
diens, ſecure facit, arg.c.ne pro dilatione.de pœ-
nit.& remiſ. Propius tamen ad caſum noſtrum.
13 † Sacerdos parochialis, ex quo ſibi cura anima-
rum commiſſa eſt, ab aliquo epiſcopo, ſine alia li-
centia ſpeciali, habet poteſtatem audiendi con-
feſsiones parochianorum ſuorum, excommuni-
candi,& abſoluendi, etiam extra territorium pa-
rochiæ ſuæ: exceptis prohibitis. ca.dudum.2. de
elect.cum concord.& per Hoſtien.ibi col.1.caſus
autem prohibiti,& epiſcopo reſeruati, poſiti ſunt
ſupra in.c.de epiſcop.§.4.in rub.potentia epiſco-
pi in ſpiritualibus. nu.3.&.4. Non uidetur tamen
conceſſa excommunicatio, niſi ex cōſuetudine ui
gente, Curato: ut per Abb.in.c.ſi ſacerdos, de of-
fic.ordin.ſed Philip.Franc.tenet contrarium in.c.
1.§.ſi quis, de ſenten.excom.Io.autem Lig. tenet
in tract.de cenſur.eccleſ.§.22.nu.1.poſſe excom-
municare indiſtincte, ea excommunicatione pro-
cedente, a poteſtate Clauium, fori pœnitentialis,
non contentioſi: ad Hæc uide Hoſtien.in ſum. de
ſenten.excom.§.quis poſsit.colu.6.uerſi. Hi uero
qui curam. Qua de re, ut ubi ſupra, per Hoſtien. ſa
cerdos talis, debet ſcire canones pœnitentiales.c.

nullum. cum cõeor.38.diſt.& ideo quilibet parochianus,debet proprio ſacerdoti confiteri,qui curam habet eius,& non alij.c.omnis.de pœnit.& remiſ.quia non poſſet eum abſoluere cap.in primis. cum ſim.2.q.1.& per Hoſtien. ibidem,qui limitat in caſibus: Primo quando proprius ſacerdos indiſcretus eſt.c.placuit. de pœnit. diſt. 6.& hoc cum licentia eius: de quo per Abb.in d.c.omnis,num. 17.& num.11. cum glo. Cõfirmat hanc limit.ſcilicet, ſi imperitus eſt ſacerdos: at de licentia, credendum eſſe parochiano,tradit glo.in.c.1.in uer. non habita,de priuileg. & exceſ. priuileg. quam ſi noluerit dare curatus, recurrẽdi eſſe ad ſuperiorẽ, inquit Hoſtienſ.in d.ſum.in.§.qualis debet.col.1. Secundo,fallit,quando alienus parochianus tranſtulit domicilium,ſed tamẽ uidetur proprius. Tertio, cum quis uagabundus exiſtit. Quarto,cũ quis quęrit domicilium,quo ſe conferat, propriũ relinquens,iter faciendo,uel nauigando. Quinto, ratione delicti,infra propriam parochiam,ab extraneo parochiano commiſsi. Sexto,ratione ſtudij. Septimo,tempore neceſsitatis,quia eo caſu tanta eſt uis confeſsionis,ut dificiẽte ſacerdote, quilibet alius, etiam laicus,& mulier,poteſt audire confitentem. c.quem pœnitet.diſt.1.cum concord. & per Abb. in d.c. omnis,de penit. & remiſ. Declarat tamen Hoſtienſ.ibi col.2.quo ad laicum,& mulierem, ut procedat confeſsio, quo ad oſtendendum fidem ſacramenti; quia confitens ſaluatur, ſi moriatur: non tamen uera eſt abſolutio, quam nullus poteſt facere,niſi ſacerdos. Octauo limitat,ſi quis ponat ſpem ſuam in ſacerdotem proprium,ut ratum habeat. Subiungit inde ibi Hoſtien.ut in quocunque caſu,ſi quis alienum Parochianum, ſine licentia proprij ſacerdotis audierit, iniũgat ei,ut quam citò poterit, ſe corã proprio ſacerdote repręſentet, & quod actum eſt,ſignificet:arg.c. decreto. de ſenten. excom.cum concord. Præmiſsis declarationibus addas etiam Abb.in d. c. omnis num.11.de pœnit.& remiſ.docẽtem, ut ſi ſubeſt alia legitima cauſa,ut quia eſt odium inter cõfitentem,& proprium ſacerdotẽ,uel inter eum,& parentes presbyteri,uel quia proprius presbyter fuit particeps delicti,ut poſsit ab eo abſtinere,ſi uult: qui & ibi nu.
14 15.tradit,† ut Fratres pręedicatores,Minores,Carmelitę,& Heremitani,poſsint libere audire confitentes,& ita communiter practicari,quia ſunt ſpecifice priuilegiati. ele. dudum.§.ſtatuimus.de ſepult.ſecus tamẽ ſit in alijs religioſis,quia hi, etiam ex generali licentia data a ſacerdote peccatori, ut poſsit ſibi eligere confeſſorem,non cenſeatur derogatum d.cap.omnis, quominus ſaltem ſemel in anno,teneatur confiteri proprio ſacerdoti,ex quo ſibi habet exhibere Euchareſtiam,& ut ualeat exercere diſpoſitionem.d. cap.omnis, ut arcendo ab ingreſſu eccleſiæ, non confitentem. Indiſtincte tamen hodie credo obſeruari, apud multos, ut confeſsio libera ſit, apud quemlibet ſacerdo-
15 tem, uel religioſum. † At quis proprius ſacerdos dicatur, magiſtraliter ibi oſtendit Abb. in 12.ut præsbyter parochialis.Item epiſcopus.Item legatus in prouincia, & eius pœnitentiarius. Item Vicarius generalis epiſcopi: unde ut ipſe inquit, ad quemlibet iſtorum, non petita alterius licentia poteſt quis recurrere, per gl.in.c.2.de pœnit.& remiſ.in. 6.& de offic.leg.c.2.eo lib.Multa alia,quæ ad materiã confeſsionis pertineant,uide per Abb. in d.c. omnis, de pęnit.& remiſ.& Latius per Hoſtien.in d.ſum.de pęnit.& remiſ.præcipue in d.§.
16 cui confitendum. † Ex quibus non omittas reſumere, ut ſacerdos inſpicere debeat qualitatẽ confitentis, & prout expediens fuerit, eum Inſtruat admoneatque, ne peccatum, aut circumſtantias celet, Interroget(licet aliqui aliter ſentiãt)& prudenter,inquirat:ut ſciat quale conſilium,& remedium,debeat adhibere.Interrogationes autem fieri debent,circa perſonas,circa peccata, circa circumſtantias perſonarum,& peccatorum.quæ omnia ſigillarim,& abunde explicantur,per Hoſtien. in d.ſum.§.qualiter ſacerdos. &.§. quę interrogationes, ommitimus nos ea, breuitati conſulẽdo. At ſi quis parochianus, peccator publicus, nolit cõfiteri,neq; ullo modo pœnitere, præmiſſa trina monitione,debet eum excommunicare, uel ſuperiori denunciare,ut inquit ibi Hoſtien.in d.§.qua-
17 liter ſacerdos.col. fi. † Porro ſacerdos cauere debet,ne uerbo,aut ſigno,aut alio quouis modo,aliquatenus prodat peccatorem, aut peccatum reuelet,alioquin non ſolum a Sacerdotali officio deponendus eſt,uerum etiam in arctũ monaſterium, ad agendam perpetuam pęnitentiam,eſt detrudendus, d.c.omnis,in fi.ubi Abb.nu.8. & quandoque in arctum carcerem, ut inibi per Abb. & per Bernard.Diaz.in practic.canon.crim.in uer. peccatores: & receptum vr̃ ut ẽt Papa non poſsit, cogere ſacerdotem,ad reuelandam confeſsionem, ut per Felin.in.ca.1.de except. & per Abb.in.c.dilectus. de exceſ. prælat. quia dicitur in hoc uicarius Dei ſpecialis,& ſcit ut Deus, non ut homo, ſecundum eum:& uide addita ad Abb.ibi, qui in d.c.omnis nu.24.querit, an teneatur ſacerdos reuelare, ſi timeatur ſcandalum;& concludit quod ſic,in criminа committendo,non commiſſo:Sed de hac reuelatione dic plene per Franc.Rip.in tract.de peſte. in rub.de remed.ad curandam peſtem. Verſic.ſed quia,num.99.& ſeq.& latiſsime de confitente,ſacerdote,& confeſsione, uide pulchre ab eo collecta d.uerſic.ſed quia,per totum.

Poſtquam autem Rector parochialis in ſacramento confeſsionis,& pœnitentiæ, functus eſt officio ſuo,cum parochianis,ſibi ſubditis, ad Eucha-
18 riſtiæ inde ſacrificium, † quod Bona Gratia, interpretatur:confugere ſolet: illud eis ſolenniter ſubminiſtrando: Nam eius cura,& ſolicitudo eſt, Euchariſtiam diſtribuere. c.diacones. c. peruenit. &.c. præſente. 93. diſt. ab eoque conſecratur, uti ſacerdote,non ab alio. c. eccle.95.diſt.Sed an ſacerdos hæreticus, excommunicatus, & depoſitus, uerum Corpus Chriſti conficiat, & ſacrsmenta conferat, uide per glo.in.c.1.9.q.1.cõcludentem

quod

quod ſic,in duobus primis caſibus: & uide per Ber
tachin.in tractat. de epiſcop.lib.4.in ult.parte , &
doct.in d.c.1. At ieiunum conficere , & aſſumere
Euchariſtiam debere , cautum eſt : niſi aliud ſua-
deat neceſsitas.c.liquido.de conſecrat.diſt.2.&.c.
ſi quis de corpore.26.q.6.& de hoc ſacramēto ui-
de multa per Nicol. plouei. in tract.de ſacram.in.
3.parte: præcipue.c.4. Quæ cautelæ per Sacerdo-
tem,in hoc ſint ſeruandæ:Eamque ipſe rector ſem
per paratam habere debet,propter infirmitates.c.
19 presbyter de conſecr.diſt.1.†Et ſemel ſaltē in an-
no, in Paſcate,uel die Iouis, uel in die reſurrectio-
nis,quilibet tale Euchareſtiæ ſacramentum ſuſci-
pere tenetur:niſi ipſe aliqua rationabili cauſa, ali
ter conſuluerit ad tempus abſtinendum: alioquin
Parochianus , & uiuens ab ingreſſu Eccleſiæ arce-
tur, & moriens Chriſtiana carere debet ſepultura.
d.c.omnis.de pœnit.& remiſ. ubi Abb.col.2.&.3.
Conſtitutum tamē erat alias,ut ter in anno, ſi non
frequentius, homines communicarent : uidelicet
in Paſcha,& Penthecoſte,& Natali Domini.c.& ſi
non frequentius.de conſecr.diſt.2.quod & multi,
ad diuina promptiores,hodie obſeruant . At tem-
pus diſcretionis , hoc eſt: quando quis eſt doli ca-
pax,ante, uel poſt,ſaltem ſeptēnium, conſideratur
in confeſsione,& pęnitentia,ſecundū tex. & Abb.
in d.c.omnis . Quo ad Euchariſtiam autem obſer-
uari tradit, ut puberibus tantum exhibeatur:& re-
ctius,propter reuerentiam tanti ſacramenti . Pœ-
nitentibus etiam, licet quoque manifeſtis exceſsi-
bus:uidelicet homicidio , incendio , uiolenta ma-
nuum iniectione in perſonas Eccleſiaſticas,eccle-
ſiarum uiolatione , uel inceſtu , excommunicatis:
Euchariſtia,ſeu uiaticum in morte , non eſt dene-
gandum.c. pœnitentes.50.diſt.c.fi.ubi Abb.de ſe
pult. qui hoc cum tex. etiam ampliat procedere,
quamuis prius non fiat ſatisfactio , cum ſufficiat
recipere cautionem , in mortis articulo : idemque
putat ſi ſatisfactio exigat longum tractatum. Sic
Euchariſtia etiam danda eſt infirmo , etiam non
ieiuno , continente neceſsitate : ſicque non con-
feſſo , ſi per ipſum non ſtetit , quin confitere-
tur. cap. his qui.26. quæſt. 6. Regulariter tamen
dicit per tex. in cap. 1. de uerb. ſignif. pro ma-
nifeſta offenſa excommunicatum , non debere
abſolui: niſi prius ſatisfaciat. Sic habetur in.c.pro
dilectione.diſt.2. de pęnit.non eſſe Euchariſtiam
dandam illis, qui enormiter publice deliquerunt,
Sic nec raptoribus rerum eccleſię.c.indigne. 12.q.
2.Sic nec exhibetur, pollutione nocturna pollu-
tis, ex præcedenti crapula, & cogitatione immun-
da.c.teſtamentum.6.diſt.E conuerſo pariter ab hæ
retico non eſt danda, neque aſſumenda Euchari-
ſtia: namque melius eſt mori.c.pen.& fi.24.q.1.
20 Extrema inde unctio ſuccedit,† quæ ſecundum
Scotum , ut refert idem Nicol. Plouei. in d. tract.
in.5.parte.c.1.diffinitur,ut ſit infirmi hominis,un
ctio facta in partibus determinatis, corporis: cum
oleo conſecrato,ab epiſcopo : miniſtrata a Sacer-
dote ,certa uerba , cum intentione debita profe-
rente ex inſtitutione diuina,efficaciter ſignificans
curationem uenialium. Ex quibus cōſtat, ad pręſ-
biterum,tale inungendi munus pertinere: quod in
præfat.ibi probari etiam tradit Nicol. Iacobi.c.5.
per illa uerba. Infirmatur quis ex uobis, Inducat
præsbyteros eccleſiæ, ut orent ſuper eum, ungen-
tes eum oleo,in nomine domini,& oratio fidei ſal
uabit infirmum: Quæ recepta ſunt in.ca.1.de Sac.
unct. ubi habetur de multiplici unctione : proba-
tur etiam in.c.quęſiuit,de uer.ſign.ubi exprimitur,
ut hoc ſolus etiam ſacerdos per agere poſsit . Sed
glo. ibidem hoc exponit, imminente neceſsitate:
aliter tamen quam glo. & Hoſtien. ſentit ibidem
Abb. Practicam quomodo ſe habere debeat ſacer
dos , in huius ſacramenti collatione , & reliqua in
eius materia,ponit ibi Nicol. præcipue quibus ſit
danda,& quibus partibus corporis : & aliqua uide
per Hoſtien.in ſum.de Sac.unct.

Ordinis inde ſacramentum,ſexto loco:& Septi-
mo Matrimonij ſubſequitur . Verum cum pariter
collatio ordinum , epiſcopo conueniat , ut retuli-
mus ſupra in hoc.c.num.2. Ideo de eo ſufficiat re
miſsio curioſis , ad dicta & collecta per Nicol. in
d.tract. in.6. parte : uel alibi per doct. Sic quo ad
matrimonij ſacramentū, pauca pertinent ad præſ-
biterum parochialem : potes tamen uidere etiam
21 multa per Nicol.ibi in. 7. parte. † Illa autem quæ
ad præsbyterum parochialem ſpectant , hęc ſunt
inter alia , ut ſcilicet proponat edicta in eccleſia,
termino competenti ſtatuto, ut qui uoluerit alle-
gare legitimum Impedimentum, in matrimonio
contrahendo, illud opponat : & nihilominus ipſe
Presbyter per ſe inueſtiget,utrum aliquod Impe-
dimentum obſtet : quod ſi obſtabit rationabili-
ter,interdicat matrimonium,donec probatio fiat:
at ſi is ſacerdos contempſerit prohibere , modo
quo ſupra : uel intereſſe præſumpſerit , per trien-
nium ab officio ſuſpenditur : In matrimonio au-
tem contrahendo , debet interuenire ipſe pręsby-
ter , uel ſaltem de eius ſcientia debet contrahi.c.
aliter.30.q.5.& hęc etiam declarat Abb.per illum
tex.in. c.fi. de cland. deſponſ. col.2.qui ibi num.
9. ſubdit in multis locis non ſeruari memoratam
denūciationem,ſed ſufficere quod matrimonium
contrahatur in facie eccleſiæ ,ſcilicet cum multi-
tudine fidelium,ſecundum morem Patrię:quo ca-
ſu quis non dicatur clandeſtine contrahere : & de
pœna presbyteri,& aliorum , uide etiam Bernard.
Diaz.in practic.canon. crim. in uerſic. clandeſti-
nis. Ad Sacerdotem quoque pertinet benedictio
nuptiarum:uel matrimonij:nec admittitur,ut eam
faciat inferior clericus. d.30. q.5.c.aliter. c.fi.ubi
Card. Alex.23. diſt. ubi exprimitur eadem nocte,
pro reuerētia benedictionis, uel biduo,uel triduo,
eſſe in uirginitate permanendum : quod tamen ſe
cundum glo.d.c.fi.conſilium eſt,non præceptum:
ſed Cardin. oſtendit inobedientem peccare , ſal-
tem uenialiter,licet non mortaliter: ſubditque, ut
eadem ratione uir,& uxor,continere debeant,die
qua recipiunt corpus Chriſti. Non debet tamen

Presbyter

Presbyter ſecundas benedicere nuptias, ſiue uir,
ſiue mulier, alias receperit benedictionem, quia
ea communis eſt, & ideo non debet iterari. cap.
de his.31. q.1.&.cap. uir autẽ.de ſecund.nup. ubi
Abb.ſi aliter ſacerdos obſeruauerit, arbitrio Iudi-
* cis erit puniendus, ſecundum cõmuniorem * opi-
nionem, ut per Bernard. Diaz. in practic. canon.
crim.in uer.nuptias ſecundas. At hic recte,& ab-
ſolute dicamus,ut officium ſacerdotis ſit, benedi-
cere, Dei benedictionis effectum tribuere. ca.di-
22 ctum eſt.1.q.1. † Item ad ſacerdotem habentem
curam animarum, ſicut ad prælatum, munus præ-
dicandi ſpectat, & de Iure communi, prædicare
eſt officium curatorum,non aliorum,ut per Felin.
cum allegatis in.c.excommunicamus,nu.4.de hæ-
retic.qui ibidem tradit, ut ſic licentiam dare poſ-
ſit prædicãdi in ſua parochia, cum generalem det
ſolus epiſcopus:p̃conis.n.officiũ ſuſcipit,quiſquis
ad ſacerdotium accedit,ut ante aduentum iudicis,
qui terribiliter ſequitur, ipſe declamãdo graditur,
atque ſe ita prudenter habere debet, ne tacenda
proferat, aut proferenda reticeat.c.ſi rector.43.
diſt.ex quo obſeruat Card. Alex. taciturnitatem,
uel in prælato, uel curato, tempore debito quo
prædicare tenetur,eſſe peccatũ mortale.2.q.1.c.ſi
peccauerit,declarando: niſi talis taciturnitas ſit diſ-
creta, quia tunc eſt uirtus.Item not.ibi idẽ Card.
Prædicatores inſtructos eſſe debere,ut in doctrina
ſua, debeant auctoritatibus dicta ſua fundare,
poſt auctoritates ipſas, Latius explanare. Nam
in Sacerdote neque ſimplicitas, neque aliud, ex-
cuſat ignorantiam. glo.in. c.1.36. diſt. per ca. ſi
in laicis. 38.diſt.quæ autem ſcientia requiratur in
eo, uel epiſcopo, uel alijs prælatis,diximus ſupra
hoc lib.c.1.§.2.q.4.num.11. Et his annexum eſt,
ut dicamus ſacerdotem,libros neceſſarios habere
debere, ad regimen Eccleſiæ: aliter ſacerdos non
appellatur,ſicut nec doctor.c.quæ,ubi Card.Alex.
38.diſt. & qui libri illi ſunt,ut ibi, ſcilicet Sacra-
mentorum,uel Miſſale, Lectionarium, Antipho-
narium, Baptiſterium,Computum, Canones pœ-
nitentiales,Pſalteriũ, Homelię,per circulum anni,in
Dominicis diebus, & ſingulis feſtiuitatibus aptę;
nec horũ unus. debet abeſſe ac inquit Bal.in rub.
de ſum.trin.prelatos Eccleſiarum,ſcire debere ar-
ticulos fidei,explicare explicite non ſolum impli-
cite,cũ laicis ſufficiat credere implicite, quicquid
Rom. Eccleſia credit. Et deponitur Sacerdos ex
craſſa,& ſupina ignorantia,ut per Abb.in.c.ſi.nu.
3.de celeb.miſ.ſed Bernard.in practic. can. crim.
in uer.illiterati,arbitrariam pœnam tradit:& con-
ueniens uideri ait, ut ab ordinibus ſacerdos ſu-
ſpendatur, donec ſufficientiam ordini requiſitam
habuerit. Multa etiam alia ſunt, quæ ſacerdos ob-
ſeruare dẽt, & ab illis cauere,ut faciũt dicta de epi
23 ſcopo, præſertim eo.c.§.2.&.§.3.† Et illud hic
non omittendum eſt, ut continentiam obſeruet,
neque habere poſsit uxorem:ut d.§.3.nu.12.licet
olim Sacerdotes habere poſſent,& contrahere, ſe-
cundum glo.in.c.cum in præterito.84.diſt.& ſo-
brius eſſe dẽt.35.diſt.c.uinolentũ: & diſcretus, &
doctus.37.diſt.per totum.&.38.in pluribus: & in
ueſtibus, & geſtu,maturus.c.clericus.41.diſt.& te-
netur orare pro ſubditis, ratione oblationum.1.
q.1.c.ſacerdotes,& generaliter debet eſſe in offi-
cio ſuo cautus.c.1.14. q.6. & corpore & mente
mundus: cum diuino officio & ſacrificio debeat
eſſe intentus.1.q.1.c.neceſſe. &.c. in grauibus, &
duobus ſeq.3.q.7.Sacerdotalis uero ſplẽdor, non
parum conſideratur, ut faciunt dicta ſupra hoc
lib.c.1.q.1.ubi diximus ſacerdotes appellari Deos,
Angelos, Reges,& ſalem terræ, & mundi lumina,
omnium Patres, & Magiſtros, & habere dignita-
tem,& eſſe egregias perſonas,& præcedere docto-
rem: Quibus adde,ut huius Miniſterio, & non al-
terius,corpus Chriſti conſecretur.c. ecce ego.95.
24 diſt. † non tamen ſacerdos Parochialis,inter cla-
riſsimos haberi poſſe uidetur,licet ſit rector alicu-
ius eccleſiæ, nam inter infimos reponitur, ut per
Specul.in tit.de iuriſd.om.Iud.col.3.uerſic.alij re-
ctores,per.c.nemo.cum concord.2.q.1.quod ui-
detur conſentiendum,ex quo dictum eſt,hũc non
habere iuriſdictionem contentioſam, ſed uolunta
riã; & faciunt dicta Abb.in.c.ſi ſacerdos.col.2.de
offic.ord.& ideo perſonæ egregiæ tantũ dici poſ-
ſe uidentur, ut ſupra: & faciunt quæ ſcripſimus in
tract.de duello,& Pace concl.77. Sed his obſtant
dicta ſupra lib.1,c.1.§.1.in uer.Gladium.q.2.nu.
27.& 32.dum affirmauimus: Doctorem, ſeu ad-
uocatum,clariſsimum,atque hoc lib.2.c.1.q.1.Sa
cerdotem ei præferendum diximus, ergo & ipſe
præsbyter clariſsimus dici poſſe uidetur. Cogita.
Atque adde ut dicatur perſona publica,& ſic ſacer
dotium ius publicum: & ſi quis lędit ſacerdotem,
poteſt tanquam de crimine publico, accuſari a
quolibet: & Pro iniuria eius cõpetit actio ẽt reip.
quæ non tollitur licet iniuriatus de ea paciſcatur.
Sic poteſt ſacerdos alteri ſtipulari, in his quæ per-
tinent ad officium ſuum: ut hæc omnia cumula-
uit Card. Alex.in.c.ius publicum.2. diſt.

FINIS.

VAL 1533334.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii.

Omnes ſunt Terniones.

VENETIIS,

M. D. LXXV.

16r.
δ/13.